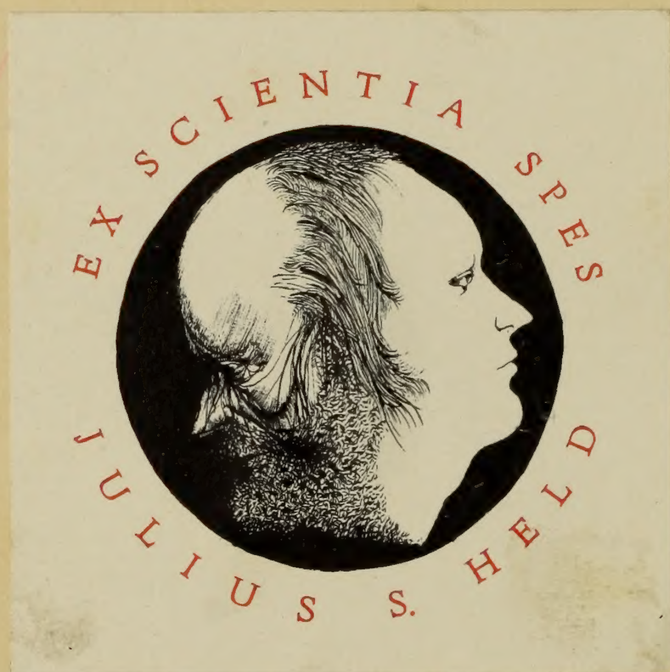

EX SCIENTIA SPES
JULIUS S. HELD

Charles W. Lemmi

4 books of poems about hunting. pp. 705-730

BOUND BY
RUPERTI
BALTIMORE, MD.

NATALIS COMITIS
MYTHOLOGIAE
SIVE
EXPLICATIONVM FABVLARVM
LIBRI X.

In Quibus omnia propè Naturalis & Moralis Philoſophiæ dogmata contenta fuiſſe demonſtratur.

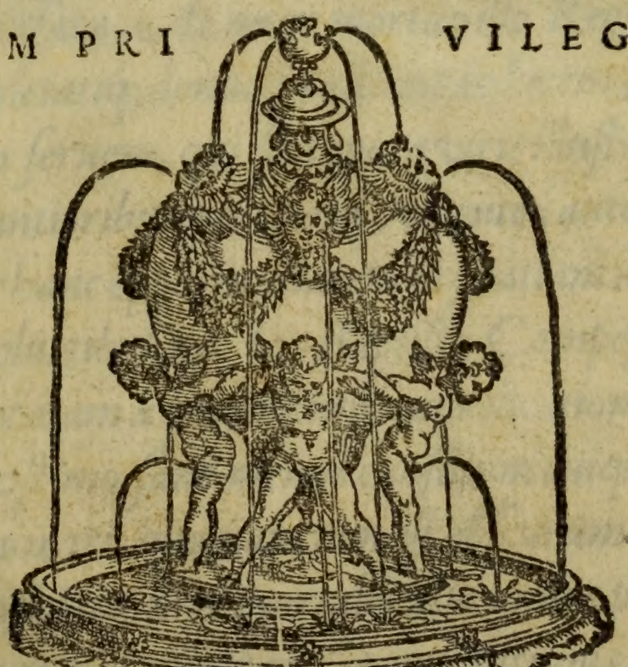
Nuper ab ipſo autore pluribus ſexcentis locis aucti & locupletati, vt patebit cum antiquis conferentibus.

Quibus accedunt libri quatuor venationum carmine ab eodem conſcripti.

Subſequitur index rerum memorabilium peramplus, præcedet operi vrbium & locorum index, quæ nomina à varijs Heroibus acceperunt. Atque alius plantarum & animalium ſingulis Dijs dicatorum.

Opus cuiuſuis facultatis ſtudioſis perutile ac prope neceſſarium.

CVM PRIVILEGIIS.

VENETIIS MDLXXXI.

2143.2

MO. MO.

ILL. ATQVE REVER.

DOMINO IO. BAPTISTAE CAMPEGGIO MAIORICENSI EPISCOPO S. P.

DICAVERAM libros hos mythologicos Sereniſſimo Gallorum Regi Carolo Nono Fel. Mem. tanquam munus non planè regia celſitudine indignum, vt in quibus omnia ſapientiæ præcepta contineantur tam ad mores, quam ad naturam huiuſce vniuerſi ſpectantia. Sed bellici tumultus de religione in vniuerſa prope Gallia inſurgentes ita illum Regem vexarunt dum imprimerentur, vt ad quiduis potius, quàm ad literarum cognitionem oculos detorquere liceret. Inde effectum eſt vt neque tunc miſſi ſint ad Regem, vt importunè inter arma vbique obſtrepentia; neque poſtea, vt res iam inueterata, & in manibus omnium diu verſata. At nunc mortuo illo Rege cum multis rebus aucti locupletatiq; denuo prodeant in lucem, vel vt antiquorum inſtitutum ſeruem, qui ſua opera viris illuſtrioribus ſuæ tempeſtatis, præſtantioribusque gloria, virtute, autoritate conſecrarunt; vel vt per hanc opportunitatem in gratiam amplitudinis tuę admitterer, volui tibi Opt. Io. Baptiſta Campeggi hanc Mythologiam reuocatam à fruſtra inſtituta dicatione Regia cõſecrare. Neque exiſtimo ſanè meum conſilium cuiquam non maximopere probatum iri, quoniam non eſt obſcurum te Regio animo, Regiaq; magnificẽtia inter mortales plurimum præſtare, & non mediocriter præterea oblectari ſapientiæ ſtudijs. Quid enim te illuſtrius dici aut cõmemorari poteſt, qui præ te fers Regiam quan-

dam admirabilem magnificentiam ac bonitatem in omnibus dictis factisque tuis? Non dico hoc temerè. Scio in his duobus omnem laudem humanæ vitæ contineri. Scio me hæc non ſupra animi tui bonitatem efferre: Nam vtriuſque virtutis ſingulare argumentum dediſti, cum maximos prouentus epiſcopatus Maioricæ repuliſti ob corporis tui imbecillitatem; quia ſic & quod ſit verè epiſcopi munus oſtendiſti, & te Dei cultum proprijs tuis commodis anteferre: cum alioquin non minor ſit aliquando in contemnendis, quàm in conſequendis magiſtratibus dignitas. Reliquum eſt vt pro ſingulari bonitate, amplitudineque animi tui meum hoc obſeruantiæ in te meæ pignus beneuolo animo complectare. Venetijs Cal. Septembris anno. 1580.

Ampl. tuæ deditiſs.

Natalis Comes

INDEX
NOMINVM VARIORVM
SCRIPTORVM ET OPERVM
quorum ſententiæ, vel verba in his libris mythologicis citantur.

ACeſander.
Aceſodorus
Achæus in Aethone Satyrico.
Acæſilaus.
Acuſilaus.
Adæus Mitylenæus de ſtatuariis.
Aeſchylus in Prometheo.
Eumenidibus.
Perſis.
Bacchi nutricibus.
Sacerdotibus.
Aetius.
Agameſtor.
Agatharchides Cnidius in reb. Europicis.
in rebus Aſiaticis.
Agathias.
Agatocles de arte ferraria.
Agrætas in rebus Scythicis.
Libycis.
Albertus magnus.
Alcæus epigrammatographus.
Alcimus in rebus Siculis.
Alcetas de depoſitis in Delphis.
Alcman melicus.
Alexander Myndius de iumentis.
Alexis epigrammatographus.
Alpheus Mitylenæus de laude Deli.
Anaxagoras Clazomenius.
Anaxandrides Rhodius.
Anaximander.
Anaximenes.
Andro Teius in nauigatione.
epitomis affinitatum.
Andrætas Tenedius in nauigatione propontidis.
Androtio de ſatiſiciis.
Anticlides in rebus Deliacis.
in redditibus.
Antigonus.
Antigonus Caryſtius in dictionibus.
in hiſtoricis commentariis.
Antimachus argittus in argonauticis.
in centauromachia.
Antimenides in hiſtoriis.
Antipater Sidonius.
Antipater epigrammatographus.
Antipater Stoicus.
Anytes:
Apollinis oracula.
Apollodorus Gelous in Philadelphis.
Apollodorus Cyzicenus.
Apollodorus Cyrenaicus de Diis.
Apollodorus Athenienſis in bybliotheca.
Apollonides epigrammatographus.
Apollonius Rhodius in argonauticis.
in ædificatione Alexandriæ.
Apollonius Smyrneus.
Apollonius Pergeus de conis.
Apollonius Atalieus in compoſitione.
Arabius epigrammatum poeta.
Aratus in Phænomenis.
de ſignis aquarum & ventorum.
Arati enarrator.
Archelaus de fluminibus.
Archemachus Euboicus.
Archias epigrammatum poeta.
Archæus de Archeanatide.
de bello Erythræo.
Archiphus de piſcibus.
Aretades Cnidius in rebus Macedonicis.
Ariſtiphus in rebus Arcadicis.
Ariſto Chius
Ariſtocles de choris.
Ariſtocritus.
Ariſtodemus Abderites. de ſtatuariis.
Ariſtophanes in auibus.
equitibus.
nebulis.
Pace.
Pluto.
ranis.
Veſpis.
Ariſtophanis enarrator.
Ariſtophon Pythagoriſta.

Ariſtoteles de cœlo
generatione.
Metæorologicis.
motu animalium.
mundo.
hiſtoriis animalium.
Ariſtoxenus de tibicinibus.
de foraminibus tibiarum
de rebus geſtis Alexandri.
Arrhianus in rebus geſtis Alexandri.
Arrhianus de rebus Bithynicis.
Artemidorus Epheſius.
Arthemidonus de ſomniis.
Aſclepiades Myrleanus.
Aſius.
Athenæus.
Athenodorus Byzantius.

B

Bacchyllides.
Bito de muſicis inſtrumentis.
Boethus de muſica.

C

Cæſar Germanicus.
Calaber.
Callias ad Agathoclem.
Callimachus in hymnis.
de conditis inſulis. & habitatis.
vrbibus, & illarum nominibus.
in Hecale
Calliſthenes in nauigatione.
Calliſtratus de Heraclea.
Callixenus Rhodius de Alexandro.
Caryſtius hiſtoricus.
Carcinus tragicus poeta.
Catullus in argonauticis.
Chæremo.
Charax Mitylenæus.
Chærecrates.
Chæris.
Chærilus.
Charicles in cathena.
Charon Lampſacenus.
Cecrops.
Cicero de natura Deorum.
finibus.
Legibus.
Vniuerſitate.
Quæſt. acad.
Diſput. Tuſc.
pro domo ſua.
pub. ſextio.
Roſcio amer.
Lege manilia.
in Verrem.
aratæis carm.
Clearchus ſolenſis de terrore,
tarpedine piſce.
amatoriis.
in libris vitarum.
Claudianus de rapta proſerpina.
Cleon in argonauitcis.
Conon in Heraclea.
Cornelius agrippa.
Cornelius Gallus.
Cornelius tacitus.
Corinnus Delius.
Crates.
Cratinus in chirone.
Crato.
Crobylus.
Cteſias in Perſeide.

D.

Dailochus de euerſione Cyzici.
Daimachus Alexandrinus de reditibus.
Damagetes.
Demarchus de cert. Dionyſiacis.
Demarathus de cer. Dionyſiacis.
de mutatis nominibus.
Demetrius Scepſius.
Demetrius Chlous.
Demetrius Byzantius in poematis.
Democritus.
Demoſthenes in ariſtogit.
Contra Timocretem.
in Midiam,
ad epiſtolam Philippi.
Neæram.
Diagoras.
Dicæarchus in rebus Aegyptiis.
Dictys Cretenſis de bello Troiano.
Didymus.
Dio in tertia compoſitione,
Diocles in lætiferis pharmacis.
in fabuloſis.

Dio-

Diodorus poeta:
Diodorus hiſtoricus.
Diogenes Laertius.
Diognetus in rebus Smyrnæis.
Dionyſiocles.
Dionyſius Thrax in diæreſibus.
Dionyſius Mileſius in argonauticis.
Dionyſius Hallicarnaſſeus.
Dionyſius chalcidicus de ædificatione.
Dionyſius de ſitu orbis.
Dionyſius Mitylæneus de Circulis
Dinyſiodorus.
Dionyſiocles.
Diophanes hiſtoricus Ponticus.
Dioſcorides.
Dioſcorides Sicyonius.
Dioxippus Corinthius in rebus patriis.
Diphilus.
Diphilus Siphnius,
Direchidas in rebus Megarenſibus.
Dorion de piſcibus.
Dortheus Sidonius.
Dorotheus in metamorphoſi.
Duris Samius de Agathocle.
de rebus Libycis.
de rebus Macedonicis.

E

Echemenes in rebus Creſentibus.
Empedocles.
Ephorus de ponderibus.
Epicharmus in Hebes nuptiis.
in Buſiride.
Epicurus.
Epicus.
Epigenes in Heroina.
Epim enides poeta.
Epimenides Cretenſis.
Epiphanius in Ancorato.
Erato ſthenes in architectonico,
Hermeſianax.
Euanthes in fabuloſis.
Eubulus in Chryſilla:
in Campylione.
Euclides in opticis.
Eudoxus Cndius. de ambitu terræ.
Euenor de fluminibus.
Eumelus Corinthius poeta hiſtoricus.
Eumelus Tegeates.
Eumolpus de ſacrificijs.
Eumolpus Thrax in hiſtorijs.
Euphorion.
Euphranor de tibicinibus.
Euphronius hiſtoricus.
Eupolis.
Euripides in Alceſtide.
Andromache.
Bacchis.
Cyclope.
Electra.
Hecuba.
Helena.
Heraclidis.
Hercule inſano.
Hippolyto Coronifero.
Ione.
Iphigenia in Aulide.
Medea.
Melanippe.
Oreſte.
Phaethonte.
Phæniſsis.
Rhæſo.
Supplicibus.
Troadibus.
Euſebius in prępar. euangelica.
de falſa religione.
temporibus.
Theologia Phęnicum.
Euthydemus Athen. de ſalſamentis.

G

Gabrias in Iambis fabuloſis.
Galenus in ſuaſoria.
Georgius Gemiſtus in rebus Græcorum.

H

Hecatæus Mileſius in Phoroneo.
in Genealogijs.
Hyperboreis.
Hegemon in Georgicis:
Hegeſagoras in rebus Megarenſibus.
Hegeſander.
Hellanicus de ædificatione Chij.
Hellanicus Lesbius in rebus Aetolicis.
in Theſſalicis.
in Cranaicis.

Heliodorus Laryſſæus de opticis.
Heraclides Ponticus in amatorijs.
Heraclitus Sicyonius de lapidibus.
Hermeſianax elegiographus.
Hermippus de magnificentia templorum & ſacris regum donarijs.
Hermocreon epigrammatum poeta.
Hermodotus Platonicus de diſciplinis.
Hermogenes de Phrygia.
Herodianus in vniuerſa hiſtoria.
Herodorus de Perſeo & Andromeda.
de vinculis Promethei.
de bello Teleboico.
in Argonauticis.
Herophilus.
Herodotus in Calliope.
Clio.
Erato.
Euterpe.
Melpomene.
Polymnia.
Terpſichore.
Vrania.
Heſagoras in rebus geſtis Megarenſium.
Heſiodus in Theogonia.
operibus & diebus.
Scuto.
Sacro ſermone.
Claris mulieribus.
Ceycis nuptijs.
Hippias de ſtatuarijs.
Hippocrates.
Homerus in Iliade.
hymnis.
Odyſſea.
Horatius in libro carminum.
epodon.
Sæcularibus.
Sermonibus.
poetica.
Higinus de ſtellarum fabulis.

I

Iamblicus.
Ibycus.
Idmon.
Ioannes diaconus.
Ioannes Antiocheus.
Ion.
Iophon Gnoſsius in oraculorum explicationibus.
Iſacius.
Iſocrates.
Iſter de Coronis.
Iſtrus de rebus Attic.
Iulianus Aegyptius.
Iulius Pollux.
Iuuenalis.

L

Lactantius.
Laſus Hermioneus.
Leo Byzantius de fluminibus.
Leſches in parua Iliade.
Leonidas epigrammatographus.
Lucianus de Amoribus.
Aſtrologia.
Apoll. & Vulc.
Charonte.
Concilio Deorum.
Cygno.
Dea Syria.
Dialogis Deorum.
Dialogis mortuorum.
Dipſadibus.
Falſo vate.
Ganymede.
Gymnaſijs.
Hæreſibus.
Hiſtoria vera.
Iunone & Ioue.
Ioue in tragæd. inducto.
Iride & Neptuno.
Luctu.
Marinorum Deorum dial.
Meretricio.
Nauigio.
Necycomantia.
Nigrino.
Pane & Mercurio.
Panope & Galatea.
Philopſeudo.
Prometheo.
Sacrificijs.
Saltatione.
Saturnalibus.
Timone.
Venere & luna.

Zephy-

Zephyri & Noti dial.
Lucianus epigrammatum poeta.
Lucretius.
Lycophron.
Lyſimachides.
Lyſimachus Alexandrinus in rebus Thebanis.

M

Mænander in Tibicina:
Mænander de myſterijs.
M. Manilius in aſtronomicis.
Marulus.
Melanthes de ſacrificijs.
de myſterijs.
Melanthus de imaginibus Deorum.
Meleager.
Menecrates.
Menodotus Samius de reb. egregijs Sami.
Mercurius Triſmegiſtus.
Metrodorus de conſuetudine.
Mimnermus in Pumilione.
Mnaſeas de Aſia.
Mneſagoras.
Mneſimachus Phaſelites.
Mæro.
Muſæus de Iſthmijs.
titanographia.
Myro Phianeus in Meſſeniacis.
Myrtilus in rebus Lesbicis.

N

Natalis comes in Venationibus.
epiſtolis.
aucupijs.
Naucrates Erythræus.
Nicander Aetolus in Alexipharmacis.
Nicāder Colophonius in Alexipharmacis. in Theriacis.
in rebus Aetolicis.
in libro Europæ.
linguarum.
mutatorum.
Georgicis.
Nicandri enarrator.
Nicanor Samius de fluminibus.
Nicephorus.
Nicetas Syracuſius.
Nicocrates Cyprius in rebus patrijs.
Nicoſtratus.
Nilus.
Numenius de piſcationibus.
Nymphis in Heraclea.
Nymphodorus Syracuſius in hiſtorijs.
Aſiatica nauigatione.
Erinnybus.

O

Olympionicus in libro de plantis.
Onaſus in rebus Amazonicis.
Oppianus in venatoriis.
Oracula.
Oroſius.
Orpheus in Argon.
in hymnis.
minore cratere.
ſacro ſermone.
lapillis.
Ouidius de arte amandi.
faſtis.
remedio amoris.
medicamine faciei.
de triſtibus.
de ponto.
in epiſtola Acontii.
Ariadnæ.
Cydippeſ.
Deianiræ.
Didus.
Helenæ.
Hypſiphyles.
Ibide.
Leandri.
Liuiæ.
Oenones.
Paridis.
Phædræ.
Phyllidis.
Sapphus.
Metamorphoſi.

P

Palladas epigrammatographus.
Panyaſis.
Pauſanias in Atticis rebus.
Achaicis.
Arcadicis.

Bœoti-

Bœoticis.
Corinthiacis.
Eliacis poſterioribus.
Eliacis prioribus.
Laconicis.
Phocicis,
Meſſeniacis.
Paulus Silétiarius epigrammatum poeta.
Perimander de ſacrificiorum ritibus.
Phanodemus in rebus Atticis.
Phanodius.
Pherecrates de ſacrificiis.
metalla fodientibus.
Phæſtus in rebus Macedonicis.
Pherecydes in Iunonis nuptiis.
Philippus Byzantius epigrammatũ poeta.
Philochorus de ſacrificiis.
Philoſtephanus in rebus Cypriis.
in rebus Italicis.
Philemon.
Phocylides.
Phylarchus hiſtoricus.
Phœnix Colophonius.
Piſander Camirenſis.
Pindarus in olympicis.
Pythicis.
Pindari enarrator.
Plato in Apologia.
Axiocho.
Conuiuio.
Cratylo.
Critia.
Euthyphrone.
Gorgia.
legibus.
Memnone.
Phædone.
Phædro.
Rep.
Timæo.
Plato comicus in Decipiente.
Plato poeta.
Plautus in Amphitryone.
Aulularia.
Plinius.
Plotinus.
Plutarchus in Alexandro.
Arato.
Ariſtide.
Bruto.
Catone Vtic.
Cleomene.
Lucullo.
Nicia.
Numa.
Paulo æmylio.
Pelopida.
Pyrrho.
Sertorio.
Solone.
Themiſtoche.
Theſeo.
de fluminibus.
audiendis poetis.
problematis ſympoſiacis.
de muſica.
amore parentum in filios.
Sera dei vindicta.
de ſuperſtitione.
problematis.
fortuna Romanorum
Ignis an aqua vtilior.
induſtria animalium.
Polemo ad Adæum & Antigonum.
Eratoſthenem.
Timæum.
Polycrates Samius.
Polybius.
Polyzelus de Rhodo.
Pollux.
Polyidus dithyrambicus.
Polycharmus in rebus Lyciis.
Pomponius Mela.
Pompeius.
Porphyrius de ſacrificiis.
Poſidippus epigrammatographus.
Poſidonius de Diis & Heroibus.
Poſsis in amazonide.
Pſellus de dæmonibus.
Proclus in Heſiodum.
Promachidas Heracleota.
Propertius.
Ptolemæus in almageſto.
Ptolemæus epigrammatographus.
Pytheas de ambitu terræ.
Pythagoras Samius.
Pythenetus in rebus Aeginetarum.

Q

Quintns Smyrnæus.

R

Rhianus in Heraclea.
Rufus Auienus.

S

Sabinus.
Sappho.
Scymnus Delius.
Silenus Chius in fabuloſis hiſtoriis.
Seleucus in miſcellaneis.
Semus Delius in rebus Deli.
Seneca in Agamemnone.
Seſoſthenes in rebus Ibericis.
Sibylla.
Simonides Amorgius.
Simonides poeta.
Simonides Ceus in genealogiis.
Socrates in commentariis ad idotheum.
Sophocles in Aiace.
Antigone.
Captiuis.
Electra.
Oedipode colono.
Oedipode tyranno.
Rizotomis.
Trachiniis.
Sophoclis enarrator.
Soſibius tragicus.
Soſiphanes in Meleagro.
Soſtratus in Introductione fabuloſæ hiſtoriæ.
de animalibus.
Staphylus de Theſſalia.
Staſinus in rebus Cypriis.
Steſichoruss.
Steſimbrotus.
Steſichorus Himereus.
Strabo.
Suidas in rebus Theſſalicis.

T

Tarrhæus.
Thales Mileſius.
Theætetus.
Theagenes de Diis.
Thelytus Methymnæus in Bacchicis carminibus.
Theocritus in Adonia celebrantibus.
Amaryllide.
Bubulcis.
Cerealia celebrantibus.
Cyclope.
Dioſcuris.
Epitaphio Adonis.
Encomio Ptolemæi.
Epitaphio Bionis.
Europa.
Hercule paruo.
Hercule leonicida.
Hyla.
Paſtoribus.
Pharmaceutria.
Syracuſiis.
Theleſiis.
Thalyſia celebrantibus.
Thyrſide.
Viatoribus.
Theocriti enerrator.
Theodorus de bello Giganteo.
Theodorus Cyrenenſis in Metamorph.
Theognis.
Theolytus in Horis.
Theopompus in Callæſchro.
in rebus Græcis.
in Philippicis.
in epopæis.
Theophraſtus in hiſtoriis plantarum.
cauſis plantarum.
de igne.
de lapillis.
de iis quæ in ſicco degunt.
de ſignis ventorum & ſerenitatis.
Theophanes.
Theſeus in rebus Corinthiis.
Thraſybulus in hiſtoriis.
Thurcydides.
Tibullus.
Timachidas de coronis.
Timagetus de portubus.
Timæus Siculus in rebus Siculis.
in hiſtoriis.
in rebus Deliacis.
in rebus Italicis.
Timarchides.
Timocles.
Timocreon Rhodius in ſcoliis.
Timonax in rebus Scythicis.
in rebus Italicis.

Vale.

V

Valerius Flaccus in argonauticis:
Virgilius in Aeneide.
in gæorgicis.
in Bucolicis.
Vitellio in opticis.

X

Xanthus in rebus Aetolis.
Xenagoras de inſulis
Xenophon in conuiuio.

Z

Zenodotus Cyreneus.
Zenodotus Epheſius in compendiis.
in Linguis.
Zezes.

Regionum, vrbium, locorumque nomina, quæ originem ceperunt à filijs variorum Deorum antiquorum

Acaceſium vrbs	289.	43.
Acela vrbs Syriæ.	460	5
Achelous fluuius.	468	37
Acontium.opp.	650	20
Acrephia vrbs	228	36
Adrianopolis Oreſte vocata.	624	16
Aegina inſula.	141	8
	206	37
	586	14
Aegyptus	101	48
	606	36
Aemus mons	430	7
Aeoliæ inſulæ.	567	20
Aethiopes populi	101	46
Aetolia regio	172	15
	271	47
Africa	460	4
Anthamum oppidum	110	35
Aleſia vrbs celtarum	455	16
Amanus mons	625	29
Aonia regio	110	30
Aptera vrbs Cretæ	499	35
Arabia regio	228	36
Arcadia regio	221	5
Ardea vrbs	621	18
Area vrbs	340	8
Argos vrbs	605	17
Argos Oreſticum	624	30
Argyrippa	475	44
Arno vrbs	108	40
Aſia mundi pars	541	6
Aſopia regio	586	45
Aſtræus fluuius	110	47
Attamania regio	395	45
Athenę vrbs	114	15

Athos mons	110	32
Atlas mons	219	17
Auſonia	377	30
	621	19
Bargyllis	629	47
Bithinia regio	105	45
Bæotia	607	24
Boſporus	591	27
	592	29
Brunduſium	460	7
Caicus fluuius	110	49
	294	32
Calybes populi	105	44
Camirus vrbs	460	9
Celtæ pop.	645	47
Chalcis vrbs	586	12
Chariſiæ	650	20
Chios inſula	229	2
Cilicia	606	31
Claros inſula	61	27
Cleone vrbs	531	5
Corcyra vrbs extructa	441	7
Corcyra inſu.	58	48
	110	32
	339	15
	586	14
Corinthus	531	19
Coryca Sicilia	81	11
Cranon vrbs Ephyre	530	11
Creta inſ.	66	48
	337	5
	588	19
Cyneta vrbs	650	20
Cyprus inſu.	252	20
		20

		25
Cyrene vrbs	359	8
Cyrnus inſula.	64	23
Cythorus mons	395	36
Cytheron mons	144	45
Dardania regio	64	25
Dardanum vrbs	64	25
Delphi	228	42
	240	18
	588	15
Delus	638	47
Diculi.	476	25
Dorii	110	33
Diomedea inſ.	476	21
Drepanum vrbs	81	6
	339	17
		31
Elei populi	222	4
Eridanus	357	33
Erythræum mare	533	22
Europa	64	11
	537	17
Genua vrbs	404	17
Gerania mons	590	12
Hæmonia.	588	23
Helena inſ.	439	25
Hellenes pop.	206	35
	588	13
Helleſpontus	395	12
Heneti	645	48
Heraclea prouincia	451	32
Heſperia	220	31
Hiera	99	19
Hiſpania	299	35
	320	32
Hæmus mons	430	7
Hyperete opp.	110	35
Iapygia	476	26
	513	4
Illyris	645	48
Indus fl.	356	42
Ionium mare	591	24
Iope vrbs	592	16
Iſmenus fl.	403	37
Italia	452	42
Lapithæ pop.	219	8
Laryſſa vrbs	359	10
Libya regio	69	19
	537	17
Ligures	452	13
Lipara	569	7
Luſitania	320	27
Lydia Mæonia	460	8
Macaria	460	14
Macareæ vrbs	650	17
Macedonia	336	4
Macris Sicilia	81	10
Maronea vrbs	336	2
Megara vrbs	228	48
Media	386	17
Marſi populi	377	33
Melænæ	650	19
Melas fl.	110	50
Melita inſ. & opp.	460	10
Metone vrbs		
Miletus vrbs	228	35
	356	45
Mycenæ vrbs	533	18
Naxos ins.	316	38
		42
Neapolis vrbs	446	27
Nicopolis	496	3
Niſyros	426	33
Oaxia vrbs	139	49
Olenum vrbs	101	47
Olynthus	460	13
Oriens mons	356	3
Orthygia inſula	639	14
Pagaſæ vrbs	398	18
Parnaſſus mons	589	9
Peloponneſus	530	33
Peneus fl.	229	5
Phæacia regio	110	31
Phaſis fl.	356	10
Phlegra ora	427	7
Phænicia	110	32
	606	32
Piſa vrbs	221	47
Pitane vrbs	110	29
Plote inſ,	638	47
Portus Herculis	455	20
Pylum conditum	388	37
Pyrenæi montes	460	17
Rhodus inſ.	228	47
	356	19
Riphæi montes	411	32
Salamina	586	13
Sardinia	460	12
Saturnia regio	83	49
Sauona vrbs	64	14

Scy-

Scythia	460	11
Sicilia	81	11
Sinope vrbs	586	17
Strophades inſ.	479	18
Syria regio	586	22
Tanagra vrbs	586	16
Tarſus vrbs	533	24
Taygetus mons	64	14
Telamonius portus	399	7
Thebe vrbs	206	36
	481	46
	586	12
Theramene inſ.	358	37
Theſſali	386	17
	454	43
	588	2
Theſpia vrbs	586	39
Thracia	105	46
	537	17
Thyrrhenia	632	10
Tmolus mons	105	4
		47

Quæ plantæ, & quæ animalia quibus Dijs fuerint antiquitus conſecrata.

Abies Baccho ſacra	321	5
Accipiter Apollini	240	29
Adiantum Plutoni	116	10
Aeſculus Herculi	19	10
Agnus Iunoni	255	17
Alba populus Herculi	19	41
Allium Laribus	196	44
Alnus Eumenidibus	146	39
Anſer Iunoni	90	35
Anſer Iſidi	255	18
Anſer Inacho	90	35
Apua Veneri	232	14
Aquila Ioui	10	27
Boca Mercurio	232	14
Canes Laribus	196	45
Canes Marti	106	40
Cedrus Eumenidibus	146	39
Cerrus Herculi	19	10
Cicada Apollini	232	12
Columba Veneri	255	18
Cornus Herculi	19	10
Cornus Apollini	230	16
Crocus Cereri	340	48
Crocus Eumenidibus	147	30
Cupreſſus Syluano	308	49
Cygnus Apollini	236	34
Cypariſſus Plutoni	116	10
Dictamum Lucinæ	192	32
Draco Mineruæ	204	16
Draco Baccho	321	21
Draco Aeſculapio	247	35
Ficus folia Baccho	19	6
	321	16
Fuſanei piſces Baccho	232	13
Fidicula piſcis Apollini	232	13
Froxinus Marti	19	9
Gallus Marti	106	40
Gallus Soli	357	7
Gallus Mineruæ	204	24
Gallus Aeſculapio	154	23
	247	1
Gramen Marti	2*6	11
		46
Gryphes Apollini	242	32
Hedera Baccho	231	5
	326	18
Hiacynthus Apollini	242	47
Ilex Ioui	19	9
Iuniperus Apollini	46	39
	233	28
Iuniperus Eumenidibus	146	39
Laurus Apollini	233	38
Leones Vulcano	100	35
Lingua concha Veneri	252	28
Lupus Marti	106	7
	230	12
Lupus Apollini	230	11
Metalla quibus	357	26
Mulus piſcis Dianæ	232	14
Myrica Apollini	234	17
Myrtus Veneri	260	12
Myrtus Cereri	340	48
Myrtus Dionyſo	13	39
	260	29
Narciſſus Eumenidibus	147	27
	663	28

Nar-

INDEX.

Narciſſus Cereri	342	48	Piſces Neptuno	112	25
Narciſſus Baccho	321	21	Platanus Genio	195	10
	663	29	Pompilus Neptuno	232	14
Narciſſus Proſerpinæ	147	27	Portulaca Mercurio	389	39
	663	31	Quercus Ioui	33	25
Narciſſus Plutoni	116	10		73	25
Noctua Mineruæ	204	16	Quercus Baccho	321	5
Oleaſter Apollini	252	5	Quercus Cereri	116	49
Oporobaſilis Baccho	19	6	Quercus Rheæ	635	16
Palma arbor Muſis	511	2	Rhamnus Eumenidibus	146	39
Papauer Lucinæ	344	40	Roſa Veneri	260	12
Papauer Cereri	344	35	Serpentes Aeſculapio	244	14
Papauer Laribus			Smilax Baccho	321	5
Pauo Iunoni	91	20	Smilax Cereri	340	48
Phalaris Veneri	292	14	Thunnus Neptuno	112	22
Pica Baccho	321	7	Trigle Hecate	232	14
Picus Marti	106	10	Vitex Baccho	19	6
Pinus Pani	298	33	Vitis Rheæ	635	16
Pinus fauno	308	6	Vitula Iſidi	592	47
Pinus magnæ mahi	65	13	Vultur Marti	106	40

NATALIS COMITIS MYTHOLOGIAE,

LIBER PRIMVS.

Quod ſit totius operis argumentum. Cap. I.

CVM TANTAM *eſſe perſpicio cognitionis antiquarum fabularum vtilitatem Illuſtriß. atque optime Io. Baptiſta Campeggi, quas poetæ, veteresque ſapientes ſuis ſcriptis inſeruerunt; quantam nullo orationis genere complecti poſſem; admirabile quiddam profectò mihi videri ſolet, cur nullus ex antiquis ſcriptoribus ad hanc vſque diem vniuerſam inſignium fabularum explicationem ſuſceperit. Atque id eò magis, quòd vniuerſa philoſophiæ præcepta ſub his ipſis fabulis antiquitus continebantur: quippe cum non ita multis annis ante Ariſtotelis, & Platonis, & cæterorum philoſophorum tempora, omnia philoſophiæ dogmata non apertè, ſed obſcurè ſub quibuſdam integumentis traderentur. Græci enim cum occultam philoſophandi rationem ab Aegyptijs in patriam adduxiſſent, ne res admirabiles in vulgus ederentur, quòd illis male perceptis ab religione, & ab omni probitate plerunque id facile deſiſcat; & ipſi per fabulas philoſophari clam cæperunt. Deinde cum ſequentibus temporibus res fuiſſet denudata, omnisque recta philoſophandi ratio ex his in lucem educta, pauci fabulas, antiquum philoſophiæ domicilium, vt ita dicam, reſpexerunt; easque modo vanam theologiam ſtultorum hominum, modo aniles nugas, futiliaque mendacium poetarum figmenta fuiſſe crediderunt. Præclarè idcirco ſacri, integerrimique veræ theologiæ ſcriptores & orthodoxi patres abuſus pluribus verbis inſectantur eorum, qui ſequentibus temporibus per vanam ſuperſtitionem diuinos cultus, diuinosque honores in res naturales, figmentaque antiquorum à vero, ſempiterno, perfectiſsimo, viuente Deo tranſtulerunt. Hæc vna res fuit, vt ego quidem ſentio, ignoratio fabularum artificij ſcilicet, cur nemo po-*

ſtea fabulas has explicandas ſuſceperit: aut ſiquis non nullas explicauerit, eam tantum declarationem attigerit, quæ pertinebat ad exteriorem corticem fabularum, hoc eſt ad ſimplicem & omnibus obuiam explicationem. Qui vero altiſſima & occultiſſima fabularum ſecreta denudauerit, qui philoſophiæ dogmata ex obſcuris fabularum tenebris in lucem eduxerit, aut ad vires actionesque naturæ patefaciendas pertinentia, aut ad mores informandos, vitamque rectè inſtituendam, aut ad vires motusque aſtrorum intelligendos, adhuc repertus eſt nemo, vt mihi quidem videtur, tolerabilis. Hoc autem eò magis eſt mirabile, quòd neque poetarum, neque philoſophorum, neque vllorum ſcriptorum ſententias ſine hac diligenti fabularum inueſtigatione percipere rectè poſſumus; cum illius cognitionis præſertim vtilitas ad omnes non mediocriter pertineat. Quæ cum ita ſint, ego dabo operam pro viribus quantum mihi à diuina bonitate concedetur, vt illa, quæ ab antiquis ſcriptoribus in hanc cognitionem prætermiſſa fuerunt, aut certè ad nos non peruenerunt, conſpicua ſint ſcripta noſtra legentibus; quod ſcriptionis genus plurimum & vtilitatis et voluptatis allaturum certò ſcio. Quis eſt enim per Deos immortales adeo diſciplinarum contemptor, qui ea ſapientiæ præcepta ſcire non magnopere cupiat, quæ ne exirent in vulgus, fuerunt ſub varijs figmentis ab antiquis ſapientibus occultata? veruntamen nequis illud a nobis expectet, quod ſcribentibus iniucundū, legentibusque foret inutile; nullas hominum in arbores mutatorum, aut in corpora vel ſenſu vel ratione carentia afferemus interpretationes: niſi quæ vtiliter afferri poterunt; nullamque habebimus fabularum illarum rationem, quæ inſulsè fuerunt a nonnullis excogitatæ. Neque portenta rurſus, aut prodigioſa monſtra adducere conabimur ad ingenioſum naturæ opificium; cum eas tantum fabulas ſimus explanaturi, quæ homines ad rerum cœleſtium cognitionem erigunt; quæ inſtituunt ad probitatem; quæ deterrent ab illegitimis voluptatibus; quæ patefaciunt arcana naturę; quæ vel ad ſcientias denique rerum neceſſariarum humanæ vitæ, vel quæ ad integritatem perducant, & quæ plurimum faciunt ad optimos quoſque ſcriptores rectè intelligendos.

De fabularum vtilitate. Cap. II.

TAnta eſt ſanè vtilitas, quam ex fabularum cognitione percipimus, quanta nullis verbis explicari poſſet, quod tamen nemini ferè eſt perſpicuum, niſi ſiquis præclaro ingenio ſit ab ipſa natura præditus, multaque antiquorum ſcripta diligentius conſiderarit. nos igitur, ſicuti ſolent medici, qui è venenatis etiã vel herbis vel animalibus utilia pharmaca colligunt, & quod optimum ſit ſecernunt è ſingulis, atque vel pernitioſa temperamẽtorum beneficio ſanitati perquã accommodata reddunt, ita facere debemus. Nam altiora fabularum ſenſa recte perſcrutantes, quid vtile humanæ vitæ ſub illis contineretur debemus inueſtigare; è quo plurimum reportabimus vtilitatis; illis interim neglectis, quæ nihil nobis conferre videbuntur. Quòd autem plurimum commodorum ex hac cognitione conſequemur, vel illud maximum eſt argumentum, quòd diuinus etiã Plato primam puerorum eruditionem ab honeſtis fabulis incipere iuſsit in libro ſecundo Reip cum ita inquiat; *τοὺς δ᾽ ἐγκριθέντας πείσομεν τὰς τροφούς τε καὶ μητέρας λέγειν τοῖς παισὶ, καὶ πλάττειν τὰς ψυχὰς αὐτῶν τοῖς μύθοις πολὺ μᾶλλον ἢ τὰ σώματα ταῖς χερσὶ.* Selectas autem fabulas matres ac nutrices pueris narrare hortabimur, animoſque illorum fabulis diligentius, quàm corpora ipſa manibus informare. Nam profecto quis neſciat, omnia propè Deorum gentium myſteria fuiſſe ab antiquis ſub fabulis occultata? Cum enim turbæ fęminarum, & imperitæ multitudini religio, & Deorũ metus, & fides, & probitas & temperantia eſſet in animis inſerẽda, qui neque dei naturam intelligerent, neque integritatẽ rapinæ ac libidini ſine aliquo Deorum metu anteponerent, non ſolum fabuloſæ de Dijs narrationes à ſapientibus fuerunt excogitatæ; ſed etiam fabuloſæ imagines, & picturæ monſtris propè ſimiles introductæ. Sic fulmina Ioui tributa ſunt, tridens Neptuno, ſagittæ Cupidini, fax Vulcano; ac varia terrorum inſtrumenta Dijs cæteris. Nam cum minime ſit inexpugnabilis mortalium natura, neque validiſsimas machinas expectet; quippe quæ omnium calamitatum ſemina intra ſe contineat, ſi vel paullulum oculos ab illius cuſtodia Deus deflexerit; per ſe, ſine alijs pugnæ inſtrumentis, continuo labefactabitur. Hanc tantam percipiendam eſſe ex fabulis vtilitatem aperte declarauit ita Dionyſius Halicarnaſſeus lib. primo Rerum antiquarum; *καὶ μηδεὶς ὑπολάβοιμε ἀγνοεῖν ὅτι τῶν ἑλληνικῶν μύθων εἰσίτινες ἀνθρώποις χρήσιμοι· οἱ μὲν ἐπιδεικνύμενοι τὰ τῆς φύσεως ἔργα δι᾽ ἀλληγορίας. οἱ δὲ παραμυθίας ἕνεκα συγκείμενοι τῶν ἀνθρωπίνων συμφορῶν. οἱ δὲ ταραχὰς ἐξαιρούμενοι ψυχῆς, καὶ δείματα καὶ δόξας καθαιροῦντες οὐχ ὑγιεῖς. οἱ δ᾽ ἄλλης τινὸς ἕνεκα συμπλασθέντες ὠφελείας.* Neque mihi obſcurum eſſe quis exiſtimet, quòd è Græcis fabulis nonnullæ ſunt hominibus perutiles: aliæ ſiquidem ſunt, quæ naturæ opera ſub allegorijs contineant, aliæ humanarum calamitatum habent conſolationem, aliæ terrores, animorumque perturbationes à nobis depellunt, opinioneſque parum honeſtas deſtruunt, aliæ alterius cuiuſpiam vtilitatis cauſa fuerunt inuentæ. Nos idcirco vniuerſam fabularum diuiſionem ita faciendam cenſuimus; quòd aliæ fabulæ naturæ ſecreta cõtinent; vt illa, quòd Venus è ſpuma ſit genita, quòd Phębus Cyclopas occiderit, quodque illi fulmina Ioui fabricarent. Aliæ fortunæ inconſtantiam declarant, noſque ad eam forti animo ferendam inſtruunt, vt ea quæ de Phębo dicta ſunt, quòd armenta pauerit Admeti: Aliæ ab impuris opinionibus & à crudelitate, atque ab omni perfidia & impura libidine nos retrahunt, vt Lycaonis fabula. Aliæ, ad deterrendos homines à rebus turpibus ſunt inuentæ, vt Ixionis ſupplicium apud inferos. Aliæ cohortantur ad ſtrenuitatem, vt ea quæ tradita ſunt de Hercule. Aliæ ex auaritiæ ſordibus nos erigunt, vt ſitis Tantali. Aliæ ad deprimendam temeritatem confin-

guntur vt calamitas Bellerophontis & cæcitas Marſyæ. Aliæ ad virtutes nos alliciunt, ad integritatem vitæ, ad fidem, ad æquitatem, ad religionem, vt mirifica Elyſiorum camporum amœnitas. Aliæ ab omnibus denique flagitiis reuocant, vt ſeueriſsimi Triumuiri apud inferos ſingulorum animas defunctorum iudicantes, & grauiſsima conſceleratorum ſupplicia. Equidem ſic exiſtimo, quaſi ſuauiſsimum humanæ vitæ condimentum exiſtere fabularum inuentionem, ac earum ærumnarum, quas in vita patimur, non mediocre ſolatium: quas etiam idcirco a ſapientibus fuiſſe excogitatas cenſeo. Hinc enim cum ſingulari oblectatione ea percipimus vitæ recte degendæ præcepta, quibus ſine ſuauitate fabularum terga continuo verteremus. Hanc tantam è fabulis vtilitatem capere minime poſſunt ii, qui altiora fabularum ſenſa non inſpexerint, quique primi corticis, ut ita dicam, mirabilitate irretiti nihil diuinius ſub illo ineſſe credi derunt. Hi etenim tanquam parui pueri per brumam apud ignem ſeſsitantes aniles nugas, fabellasque è poetis imbibunt,cũ interim de vtiliore ſanctioreque ſententia minime ſint ſolliciti.

De fabularum varietate *Cap. III.*

SVnt autẽ plura fabularum genera, quæ nũc à locis,in quibus inuẽtæ fuerunt, nunc ab inuẽtoribus,nũc ab argumentorum natura, nomen obtinuerunt. A loco quidem Cypriæ, Ciliſſæ,Sybariticæ. Cum multi fuerint earum inuentores, obtinuit conſuetudo vt omnes Aeſopicæ dicerentur cæteris inuentoribus ſilentio prætermiſsis, quia in confingendis fabulis Aeſopus omnium aliorum fuit artifex ingenioſiſsimus. illæ, quæ Sybariticæ dicebantur, agebant de brutis, quæ Aeſopicæ,de hominibus. Politicæ dictæ ſunt, quibus vſi ſunt ſapientes ad demulcendos animos potentiorum , atque ad deducendam multitudinem ad humaniorem vitæ rationem. Aliæ rurſus morales, aliæ rationales ſunt vocatæ,aliæ ex his ambabus formis cõmiſtæ. inter politicas fabulas argumenta comædiarũ & tragędiarũ ſunt connumeranda, quia & ſi ab agreſti vita homines per hæc non euocantur, traducuntur tamen ab illegitimis voluptatibus & ab omni intemperantia ad vitæ moderationem. Sed horum argumẽtorum varia ſunt nomina, quia aliæ, togatæ,à togis hiſtrionum dicuntur: aliæ palliatæ à palliis Græcorum, aliæ tabernariæ pro veſtibus & conditione introductarum perſonarum. Aliæ planipediæ quod neque ſoccis,neque cothurnis,vt in cæteris, horum argumentorum hiſtriones vterentur. Aliæ Attelanæ à loco vbi fuerunt inuentæ, cum tamẽ ſimplex ſit tragædiarum nomen. Ariſtoteles in Rhhetoricis libycas fabulas ab Aeſopicis diſiunxit, quia libycæ de hominibus, Aeſopicæ de brutis agerent, id autem idcirco factum eſt, quia cum Aeſopicis aliorum complures fuerunt cõmiſtæ. Fabularum nomine tam apologi, quæ figmenta ſunt Aeſopica,quàm fabulæ, quæ ſunt poetarum argumenta, continentur, vt formæ ſub ſuis generibus. Illæ, quas explicaturi ſumus, fabulæ, ac figmenta antiquorum ſapientum, in nullum horum generum ſimpliciter incidunt, ſed uirtute cum omnibus his fere commiſtæ ſunt, atque ex omnibus generibus aliquo pacto conſtant. Quippe cum vel generationem rerum naturalium contineant, vel agant de natura Deorum immortalium, vel de vi planetarum, vel de vita hominum recte inſtituenda, quarum ſingularum natura paulo poſt à nobis explicabitur.

De Apologorum fabularum, ænorumque differentia. Cap. IIII.

SEd ante quam poeticarum fabularum, & earum, quas explanare inſtituimus, explicationem aggrediamur, operæprecium me facturum eſſe cenſeo, ſi demonſtrauero quæ ſit inter hæc ipſa genera differentia. E fabulis igitur aliæ ſunt, quæ logi ſiue apologi dicuntur à Græcis, aliæ vocantur μῦθοι, ſiue fabulæ ſimpliciter. Apologi vel de brutis fiunt ſolis, vel cum his homines colloquentes faciunt, apologorumque illud eſt munus vt pro exemplis ſint in concionibus ſicuti teſtatur Ariſtoteles in Rhetoricis. fabulæ illæ, quæ μῦθοι dicuntur, cum argumenta tragædiarum & comœdiarum complectantur, & omnem vim denique poeſeos, quæ fit per imitationem communi nomine, poeticas etiam, quas tractaturi ſumus, continent fictiones. Atque ſicuti apologi vel agendarum rerum, vel omittendarum ſunt in concionibus exempla, ita fabulæ in ſcenis agitantur ad mores hominum vel corrigendos vel informandos: quod etiã teſtantur muſicæ formæ ſingulis generibus poematum attributæ, vt comico generi Lydia, tragico Dorica, ſatyrę Satyrica. His præterea generibus propriæ fuerunt ſaltationes, ſicuti teſtatur Plutarchus in libello de Muſica. Cenſuerunt enim ex maioribus nonnulli nihil omnino recte fieri poſſe, quod muſicæ rationi non conueniret, nihilque tantopere in moribus poſſe hominum informandis, quam numerorum concinnitatem, & vocum ac fidium harmoniam, ad quarum modulationem omnes & animi & corporis motiones componerentur. Sed quoniam ſummatim de generibus poematum mentionem fecimus, non erit fortaſſe iniucundum, ſi quæ de his in menten veniunt, paucis explicauero, vel quia cum his permiſtæ ſunt fabulæ, de quibus tractbimus, vel certe quia non longe ab his diſsident. Omnium igitur poematum fons eſt id, quod poema communi nomine appellatur ob ſuam præſtantiam: hoc enim generibus reliquis impertit argumenta. Hæc inter ſe differunt tempore, vt ait Ariſtoteles in poetica, quòd poeta dictus ob præſtantiam longi temporis res geſtas complectitur, cum reliqua poemata intra vnum diem ſuum negotiũ abſoluant, vnamque tantum contineant actionem. In hoc rurſus hi poetæ omnes conueniunt, quod omnibus idem eſt ſcopus, & ad vnum finem omnes animum intendunt, vt homines meliores efficiant. Idcirco Homerus, vt prudentem atque omnibus virtutibus cumulatum Vlyſſem effingeret, illi Phæacum delitias, & blanditias Circes iniungit, & Cyclopum pericula proponit, & monſtrorum marinorum terrores, à quibus eius ſocii perdantur, cum tamen ipſum admirabili quadam prudentia ac diuino conſilio hæc omnia ſuperantẽ faciat. Idem rurſus Agamemnonem multis facit difficultatibuis circumuẽtum, fortiſsimorum Heroum contentiones excitat, exercitum ira Apollinis prope labefactatum introducit, Troianis aliquando diuinam vim adeſſe, ac Deos illis præbere admirabilem ſtrenuitatem, commemorat, quo ex his omnibus incredibilem fuiſſe Agamemnonis fortitudinem & conſtantiam declaret: quippe qui vel tot propoſitis difficultatibus, tamen Priamum debellarit. fuit enim glorioſum pro tuenda æquitate, & pro violato iure hoſpitii, non pro recuperanda meretricula forti animo pericula ſubire, cum in arduis, difficillimiſque rebus gloria collocata ſit, nihilque egregium ignauis & deſidioſis hominibus ſit expoſitum. Accedit propius tragædia quam prior inuenit Glaucus ad poema ob maieſtatẽ perſonarum, quod in ea nihil non Regium aut Heoricum ſit: quare nullum habent prologum tragædiæ ſicuti comædiæ: cuius inuentor fuit Suſario: quippe cum res priuatas nemo niſi edoctus ſcire, publicas calamitates vel ſi velit, nemo ignorare poſsit. Quis. n. Regnorum ruinas, fragoremque, euerſarum ciuitatum, ex quibus oriuntur

tragædię, non audiuit? aut quis incenſarum vrbium & oppidorum caligine è longinqua regione non proſpexit? Differunt igitur ab excellenti poeta hęc duo poemata tẽpore, ac inter ſe perſonarum dignitate. Atque de his poematum argumentis ſatis. Differt Aenus ab apologis, quia nuda ſit in illis brutorum ſententia, niſi admonitũ, quod ἐπιμύθιον vocant addideris. in eo vnà cum ſententia admiſta eſt admonitio, vt ait in his Ariſtophanis interpres; αἶνος δὲ μύθου διαφέρει, τῷ τὸν αἶνον μὴ πρὸς παῖδας, ἀλλὰ πρὸς ἄνδρας πεποιῆσθαι. καὶ μὴ πρὸς ψυχαγωγίαν μόνον, ἀλλὰ καὶ παραίνεσιν ἔχειν τινά. βούλεται γὰρ ἐπικρυπτόμενος παραινεῖν τι καὶ διδάσκειν. Differt Aenus ab apologo ſcilicet, quia ſit Aenus virorum cauſa, at nõ habetur ad pueros: neque delectationis tantum ſit cauſa, ſed habet præterea admonitionem nam conatur clam docere & adhortari. Neque apologus igitur ſimplex, neque fabulæ illæ, quæ ſunt poematum argumenta dicuntur Aeni: ſed quod ex his vtriſque quodammodo compoſitum fuerit, cum admonitione intra ſe incluſa. atque hæc ſufficiant de apologorum, Aenorum, fabularumque differentia.

De Partibus fabularum. *Cap.* V.

FAbularum partes, earũ ſcilicet, quæ apologi dicũtur præcipuè, duę ſunt; rei explicatio, & id cuius cauſa: ſiquidem Aeni & poematum argumẽta eam uim habent, vt inſitas partes has intra ſe contineant. quas nemo propè eſt, qui ſuopte ingenio non poſsit ellicere. At quoniam apologi ſimplices ſunt plerũque, omneſque fabulæ probitatis & prudentiæ cauſa fiunt, neceſſe fuit ſingulis ſuos fines addidiſſe. Vbi igitur priorem orationis partem ad informandos mores accommodamus, præcedit προμύθιον appellatum, quaſi præcedens fabulæ admonitus: vbi extremam partem ad mores regndos deduxeris, fiet ἐπιμύθιον ſequens ſcilicet admonitus fabulæ. Quæ fabulæ alteram harum partium non habuerint, ſed intra ſe incluſam, collocandæ ſunt in priore claſſe. Quæ fabulæ ſunt Deorum genealogicæ ſimpliciter, illæ quoniam his maxime vſi ſunt poetæ ſuis poematis exornandis, poeticæ vocantur, quæ vel ad generationem elementorum attinent, vel ad res arcanas naturæ, vel ad motus & vim planetarum; omnes ſiquidem hæ haud ſimplicem habent narrationem. Cum ſabulas has ad veram interpretationem deducimus, eſſet interpretationi proprium nomen tribuendum, ſed adhuc ſine illo perſiſtit, niſi appellemus allegoriam. Sunt autem hæ ſolæ propè fabulæ, quę iucunda, quæ magnifica, quæ admirabilia fecerunt antiquorum poemata, eaque locupletarunt: nam ſi fabulæ hæ de ſcriptis poetarum eximerentur, nihil propè eſſet in iis admirabile, aut iucundum.

De fabularum ſcriptoribus. *Cap.* *VI.*

APologorum & fabularum poeticarũ antiqui fuerunt ſcriptores complures: qui tamen ad ætatem noſtram peruenerint, non adeo multi. Fuit Aeſopus Samius ingenioſiſsimus confingendorum apologorum artifex, à quo omnes poſtea apologi dicti ſunt Aeſopici. Heſiodus præterea fabuloſos Deorum ortus carminibus cecinit. Memoriæ prodidit Euſebius Porphyrium etiam libros compoſuiſſe, in quibus fabuloſas Deorum genealogias ad naturæ rationem & opificium perducere conatus eſt. Zeno, Cleanthes, Chryſippus, vt ait Cicero in libris de Natura Deorum, fabularum antiquarum expoſitiones in ſuis voluminibus complexi fuerant, quæ tamen ad nos non peruenerunt. Iſtud ipſum fecit Orpheus, Muſæus, Mercurius, Linus, antiquiſsimi poetæ, & Phurnutus, & Palęphatus ſtoicus

cus, Dorotheus. Euanthes, & Ponticus Heraclides. Silenus Chius, & Anticlides, & Euartes & alii complures mythologi, quorum commentarii vnà cum ſcrptorũ nominibus penè interciderunt, è quibus Ouidius ſua in varias formas mutatorum corporum deprompſit argumenta. Nam in quibus voluminibus tot extabant figmenta, quantam aliarum fabularum fuiſſe mirabilitatem credibile eſt? ac tot de fabularum ſcriptoribus.

De Dijs uariarum gentium. *Cap. VII.*

ENimuero, quoniam vniuerſa antiquorũ religio & Theologia ſub fabulis occultabatur, pluraque ſunt in illis ad generationes, & res geſtas creditorum Deorum ſpectantia, neceſſariò dicendum videtur quam variæ fuerint diuerſarũ nationum de Diis ipſis ſententiæ, antequam ipſas fabulas explanadas aggrediar: quæ res quantum afferet vtilitatis & commodi ad ſuceptum laborem, omnibus poſtea fiet manifeſtum, vt cenſo. Atque in primis ita facienda eſt Deorum diuiſio. Ex antiquis Diis alii cœleſtes, alii terreſtres, alii aquatici ſunt crediti: & aquaticorum aliis maris, aliis fluuiorum, aliis fontium cura fuit commiſſa. è terreſtribus rurſus alii montani, alii ſyluarum & paſtorum præſides, alii agricolarum fuerunt, atque hi in planis locis habitare plerunque putabãtur. Cœleſtium alii ſummę rerum haumanarum præerant, alii conſultores, alii præfuerunt tempeſtatibus & certis cœli regionibus: alii loca tantum inferna habitare, & ſceleratorum preſſe ſuppliciis, putabãtur: neque vlli præter hos, Dii poſſe eſſe crediti ſunt. Nam tametſi omnes nationes Deos eſſe crediderunt, nullæque fuerunt tam feræ gentes, (ut inſulſiſſimorum hominum, qui ſe ſapientes dicere auſi ſunt, opiniones taceam) quæ hunc mundum aut fortuito genitũ eſſe exiſtimarint, aut ſine aliqua incredibili prouidentia gubernari; cum ſit è tam varijs rebus tam concinno ordine cogmentatus: tamen paucæ fuerunt, quæ Deos introducere auſæ ſint, niſi ab aliis acceptos. Cum enim ſuos Magos haberent Perſæ, prophetas Aegyptii, Chaldæos Aſſyrii, aliosque ſacerdotes aliis nominibus vocatos aliæ nationes, omnium propè religionum origo ab Aegyptiis in Græciam, & in Perſas prius, deinde ad alias nationes manaſſe credita eſt. Quamuis omnes iſti vno ordine falluntur, quòd ante Aegyptios, primi omnium mortalium Hebræi non ſolum religionẽ, ſed etiam verum Dei cultum acceperunt; & non humanis conſiliis, ſed diuinis præceptis ad ueram religionem fuerunt inſtituti. Græcia poſtea ſequentibus temporibus cum bellicæ laudis gloria florere inciperet, paulatim & ſacrorum ritus immutauit, & tantum Deorum numerum auxit, quamuis diſciplinarum cognitionem acquireret, vt magnam Deorum coloniam ad cæteras ciuitates poſtea tranſmiſerit. In hoc vnum tamen omnium prope populorum ac gentium ſentẽtiæ primum conuenerant, vt diuina illa quæ uidentur, ſuperna corpora, Solem, Lunam, reliquaque aſtra cum perpetuo motu agitari conſpicerent, ab ea celeritate & Deos appellauerint, & eſſe crediderint; vt Plato teſtatur in Cratylo. Neq; vlla ferè gens inuenta eſt; quæ aliud eſſe Deos, quam ipſa cœleſtia corpora primũ crediderit. Hanc opinionem ſecutus videtur Homerus, cum Solem omnia audire, omniaque videre inquiat, quod eſt, vt ait Plato libro ſecondo de legibus, ſolius Dei munus: ita vero ſe habet Homeri carmen;

ἠέλιος ὃς πάντ᾽ ἐφορᾷς, καὶ πάντ᾽ ἐπακούεις.

Sol qui cuncta audis, quique omnia conſpicis vnus.

Huius opinionis autores fuerunt Aegyptii, à quibus & templorum extruendorum rationem, & imaginum, & rituum ſacrorum Græci in patriam reportarunt,

ſicuti teſtatur Herodotus in Euterpe his verbis; *δυωκαίδεκα θεῶν ἐπωνυμίας ἔλεγον πρώτους αἰγυπτίους νομίσαι, καὶ ἕλληνας παρὰ σφέων ἀναλαβεῖν βωμούς τε, καὶ ἀγάλματα καὶ νηοὺς θεοῖσιν ἀπονεῖμαι σφέας πρώτους. καὶ ζῶα ἐν λίθοισι ἐγγλύψαι.* Duodecim Deorum nomina primos Aegyptios exiſtimaſſe, atque Græcos ab illis cepiſſe, eoſque primos aras, & imagines, & templa Dijs ſibi erexiſſe. Neque horum tamen ſolam rationem extruendorum in Græciam Aegyptij tranſmiſerũt, ſed etiam ipſa nonnullorum Deorum nomina, vt idem ſcriptor teſtatur in eodẽ libro: *σχεδὸν δὲ καὶ πάντα τὰ ὀνόματα τῶν θεῶν, ἐξ αἰγύπτου ἐλήλυθε ἐς τὴν ἑλλάδα,* omnia ferè Deorum nomina ex Aegypto in Græciã cõmigrarunt, ac deinde: *ἔτι γὰρ δὴ μὴ Ποσειδέωνος, καὶ Διοσκούρων, ὡς καὶ προτερόν μοι ταῦτα εἴρηται, καὶ ἥρης, καὶ ἑστίης καὶ Θέμιδος, καὶ χαρίτων, καὶ νηρηΐδων, καὶ ἄλλων θεῶν Αἰγυπτίοισι αἰεί κοτε τὰ οὐνόματά ἐστι ἐν τῇ χώρῃ.* Niſi profectò Neptuni, & Dioſcurorũ, ſicut antea dictũ à me fuit: & Iunonis, & Veſtę, & Themidis, & Charitũ, & Nereidũ, & aliorũ deorũ noĩa ſemper ſunt in Aegyptiorũ regione. Neq; ſolos hos Deos coluit Aegyptia ſimplicitas, ſed monſtra quædã, & animalia partim hoĩbus infenſa, partim vtilia, vt canes, boues, anguillas, vt ait Herodotus in eodẽ libro; *νομίζουσι δὲ καὶ τῶν ἰχθύων τὸν καλεύμενον λεπιδωτὸν, ἱρὸν εἶναι, καὶ τὴν ἔγχελυν, καὶ τῶν ὀρνίθων τοὺς χηναλώπεκας. ἔστι δὲ καὶ ἄλλος ὄρνις ἱρὸς, τῷ οὔνομα φοῖνιξ.* Exiſtimarunt è piſcibus ſquãmoſum ſacrum eſſe, & anguillam, & ex auibus vulpanſerẽ. Eſt item alia auis ſacra, cui nomen eſt Phœnix. cũ paulatim ab ipſa religione ad ſuperſtitionẽ lapſi eſſent, (eſt.n. arctiori religioni ſuperſtitio, vt parſimonia auaritię, vitium propinquum. Nam, vt ait Diuus Paulus ad Rom. 12. rationi conueniens ſit obſequiũ veſtrum) iure Rhodius Anaxandrides comicus poeta, his carminibus, ita Aegyptiorum deridet inſaniam.

οὐκ ἂν δυναίμην συμμαχεῖν ὑμῖν ἐγὼ,
οὔθ' οἱ τρόποι γὰρ ὁμονοοῦσ', οὔθ' οἱ νόμοι
ἡμῶν, ἀπ' ἀλλήλων δὲ διέχουσιν πολύ.
Βοῦν προσκυνεῖς, ἐγὼ δὲ θύω τοῖς θεοῖς.
τὴν ἔγχελυν μέγιστον ἡγεῖ δαίμονα,
ἡμεῖς δὲ τῶν ὄψων μέγιστον παρὰ πολύ.
οὐκ ἐσθίεις ὕεια, ἐγὼ δέ γ' ἥδομαι
μάλιστα τούτοις. κύνα σέβεις, τύπτω δ' ἐγὼ
τοὔψον κατεσθίουσαν ἡνίκ' ἂν λάβω.
Haud eſſe vobiſcum queo commilito,
Concordibus nec moribus nec legibus,
Per maxima interualla differentibus.
Bouem colis, Deis ego macto bouem.
Tu maximum anguillam Deum putas, ego
Obſoniorum credidi ſuauiſsimum.
Carnes ſuillas tu caues, at gaudeo
His maxime: canem colis, quem verbero.
Edentem vbi deprehendo forte obſonium.

Neque tamen his brutis Diis contenti fuerunt Aegyptij, ſed multa herbarũ genera in Deorum numerum retulerunt, ſicuti teſtatur Iuuenalis, vbi Aegyptiam ſimplicitatem carpit hoc pacto;

quis neſcit qualia demens
Aegyptus portenta colat? Crocodilon adorat. & alibi;
Porrum & cœpe nefas violare, ac frangere morſu.
O ſanctas gentes, quibus hæc naſcuntur in hortis
Numina.

Atqui

Atqui non hæc ab Aegyptijs monſtra tā abſurda acceperunt Græci in numerum Deorum, ſed alia his non multo fortaſſe meliora. Qui Dij fuerint in Grętiā primum tranſlati, declarauit Homerus in lib 3. Iliadis, ita inquiens,

Ζεῦ πάτερ ἴδηθεν μεδέων κύδιστε μέγιστε,
ἠέλιός θ' ὃς πάντ' ἐφορᾷς καὶ πάντ' ἐπακούεις
καὶ ποταμοὶ, καὶ γαῖα καὶ οἱ ὑπένερθε καμόντας
Ἀνθρώπους τίννυσθον.
Iupiter ex Ida clariſsime, maximeq; & vnà
Sol qui cuncta audis, quique omnia conſpicis vnus:
Fluminaque, & tellus, & ſub tellure virorum
Crimina qui caſtigatis.

Atque infinita eſt prope illorum Deorum multitudo, quos Græcia poſtea ceremonijs, altaribus, ac tēplis magnificentiſsimis auxit. Perſæ hos prope Deos exiſtimarunt, quos antiqui Græci, qui non nati eſſent è mortalibus hominibus, vt aſſerit Herodotus in Clio his verbis; οἱ δὲ, νομίζουσι Διῒ μὲν ἐπὶ τὰ ὑψηλότατα τῶν οὐρέων ἀναβαίνοντες θυσίας ἔρδειν τὸν κύκλον πάντα τοῦ οὐρανοῦ Δία καλέοντες, θύουσι δὲ ἡλίῳ, καὶ σελήνῃ καὶ γῇ, καὶ πυρὶ, καὶ ὕδατι καὶ ἀνέμοισι, τούτοισι μὲν δὴ μούνοισι θύουσι ἀρχῆθεν. Iis vero ſancitū eſt vt in altiſsimos montiū vertices aſcedētes Ioui ſacrificēt, Iouē vniuerſum cœli ambitū appellātes. Sacrificāt & Soli, & Lunæ, & Telluri, & igni, & aquæ, & ventis; his.n.ſolis vt ſacrificent, antiqua obtinuit cōſuetudo. Hi cū priſcā tantum Theologiam retinerent, nouos Gręcorum deos irridentes, vbi Xerxes in Græciā cū exercitu traieciſſet, omnia deorū Græciæ tēpla Magis autoribus inflāmarunt, quod nullū in locū dicerent deorum numen eſſe includendū, quibus cuncta debent eſſe libera & patētia, vt teſtatur Cicero in lib. ſecundo de legibus. Nam deridere conſueuerunt Perſę eos qui res huiuſmodi facerent, vt ait Herodotus in Clio in his verbis: Πέρσας δὲ οἶδα νόμοισι τουτοῖσι χρεωμένους, ἀγάλματα μὲν, καὶ νηοὺς, καὶ βωμοὺς, οὐκ ἐν νόμῳ ποιευμένους ἱδρύεσθαι, ἀλλὰ καὶ τοῖς ποιεῦσι, μωρίην ἐπιφέρουσι. Perſæ, vt ego cognoui, his legibus vtuntur, imagines quidem, & templa, & aras non erigunt pro ſuis inſtitutis, ſed & illos, qui hæc faciunt, accuſant inſaniæ. Atque Romani nullam deorum effigiem per multos annos habuerunt: quia docuit Numa deum eſſe mentem puram, minime genitam, aut viſui ſubiectam mortalium, quæque aliqua humana induſtria exprimi poſſet. cum inquiat etiam Demoſth. cōtra Ariſtogitonem pectus mortalium eſſe templum deo gratum, & optimum & anguſtiſsimum iuſtitia, verecundia, & obſeruantia legum communitum. Hæc ratio non eſſet magnopere fortaſſe improbanda, ſi vel omnes eſſent ſapientes, vel ſi ſapientum etiam mens ſemper opportunis temporibus ad res diuinas eſſet conuerſa, neque humanis cogitationibus ab inſtituto culto diſtraheretur. Sed cum res aliter ſe habeat, & templa, quò ad diuinum cultum cōuenirent, & imagines Dei & ſanctorum hominum, tanquam monumenta amicorum Dei fuerunt inſtituendæ. Nam ſi ſtatuæ clarorum virorum, & eorum qui pro patria fortiter occubuiſſent, iure apud Romanos & cæteras nationes tanquam præclara virtutis exempla erigebantur, quibus incitarentur poſteri ad virtutem, quo pacto virorum bonorum, & amicorum Dei, & qui pro veritate, Chriſtianaque rep. fortiter occubuerunt, tanquam præclara monumenta virtutis, & fidei, & conſtantiæ, quibusque deprecatoribus apud Deum vteremur, nō erunt iure optimo vbique imagines erigendę? Eſt enim omnium templorum auguſtiſsimum pectus mortalium fide, pietate, innocentia, ſanctitate, manſuetudine, pro pulcherrimis aulæis inſtitutum & communitum. Atque ne ita Deorum religio paulatim deficeret, quæ anima eſt ciuitatum, & omnis humanæ vitę ſtabilimentum, & templa, & imagines, & dies ſolennes

lennes,& ſacrorum ritus, & publicæ ceremoniæ fuerunt in ciuitatibus prudenter inſtitutæ. Scytharum Deos Herodotus in melpomene ita recenſuit; θεοὺς δὲ μούνους τούσδε ἱλάσκονται· ἑστίην μὲν μάλιστα, ἐπὶ δὲ Δία τε, καὶ γῆν, νομίζοντες τὴν γῆν τοῦ Διὸς εἶναι γυναῖκα. μετὰ δὲ τούτους, Ἀπόλλωνά τε, καὶ οὐρανίην Ἀφροδίτην, καὶ ἡρακλέα, καὶ ἄρεα. τούτους μὲν πάντες οἱ Σκύθαι νενομίκασι Deos autem ſolos hos placant, Veſtã quidem præcipue, poſtea Iouem ac Tellurem, Tellurem Iouis vxorem exiſtimantes. Poſt hos, Apollinem, cœleſtem Venerem, & Herculem ac Martẽ. Hos.n.oẽs Scythæ Deos putarunt. Ac in eodem lib. ſcribit deinde Libyæ populos Soli ac Lunæ ſacra facere, neque vllos præterea Deos putare. At Iudæi, vt memoriæ prodidit Cornelius Tacitus lib. 21. ſolam mẽtem antiquitus, vnumq; numen intellexere, profanosque eſſe putarunt eos, qui Deorũ imagines mortalibus materijs in ſpecies hominũ effingerent: ſummum illud, & æternũ, neque mutabile, neque interiturum. Igitur nulla ſimulachra vrbibus ſuis, nedum tẽplis fuerunt. at Strabo lib. decimoſeptimo Geographiæ varios fuiſſe diuerſarum nationum Deos ita tradidit, vt ſingulę prope ciuitates ſuos proprios Deos haberent. Nam cum tria ex terreſtribus animalibus vniuerſa Aegyptus coleret, bouem, canem, felem; ex auibus accipitrem, ibim; ex aquaticis ſquãmoſum, oxyrinchum; tum Saitæ vt inquit, & Thebani ouem colebant præcipue, Latum piſcẽ Nili, Latopolitani: lupum Lycopolitani: Cynocephalum Hermopolitani: cepũ Babylonij qui colebant iuxta Memphim. Aquilam Thebani: Leonem Leontopolitani; capram & hircum Mendeſij: murem, & araneum Athribitæ. Longum eſſet omnium nationum ac populorum opiniones, vel potius delirationes de Dijs recenſere, qui cum religionis originem ab Aegyptijs accepiſſent vel antiquam non retinentes Theologiam deriſerunt magiſtros poſtea, vel ipſi in peiores ſuperſtitiones inciderunt. Hanc igitur Deorum notionem cum homines primum habuiſſent, perſpicerentque quòd mundus prouidentia gubernaretur, neque tamen cuius intelligere poſſent; quippe cum ſidera in humanis rebus agere permulta intelligerent, neque tamen omnia pro illorum arbitrio gubernari, rem diutius inueſtigantes & cognitionis deſperatione capti, paulatim à religione in ſuperſtitiones delapſi ſunt: atque alij alios Deos introduxere. Eſt enim ab ipſa natura comparatum, vt cum nimio Deorum metu homines opprimuntur, ad humilia & ſordida quæque declinent, nihilque poſſe committi tam paruum putent, quod Dij maxima cum iracundia ac ſupplicio non vlciſcantur. Hæc res fecit vt ijdem Græci, qui Aegyptiorum, aliarumque nationum acceptas ab ijs ſuperſtitiones deriſerant, in multò maiores errores ſint poſtea collapſi. Nam & adulteros, latrones, & ebrioſos, ac facinoroſos homines, qui multo erant brutis impuriores, pro Dijs coluerunt: quare cum de Diis loquerentur adulteria, furta, parricidia, prælia, crudelitatemque illis iniunxerunt, quæ propria ſunt latronum & ſceleratorum hominum facinora, vt res Diis talibus conuenientes. Athenienſes tamen cum ſapientiores eſſent, ac horum Deorum turpitudinem intelligerent, neque vllum niſi ſempiternum & optimum eſſe poſſe Deum putarent, quia eſſe omnino cognoſcerent, qui eſſet, ignorarent, aut etiam fateri ob cæterorum Græcorum metum non auderent, ignoto Deo aram erexerunt. Hanc tantam Deorum multitudinem tot fabularum inuolucris poſtea implicarunt, cum liceret omnibus quidquid de Diis collibuiſſet confingere, vt quamuis multi poſtea conati ſint, nemo tamen hactenus expedire illos Deos ex his inuolucris potuerit, ſed adhuc complures impliciti permanent, & in perpetuum fortaſſe nonnulli manſuri ſunt. Qui enim omnia, quæ de Diis ab antiquis dicta fuerunt, ad optimum finem ſe deducturum putarit, idem ſperet ſe omnia nauigia, quæ vbique nauigant ſine vlla iactura in portum poſſe perducere.

re.Non

re. Non enim ſemper cum ratione inſanierunt antiqui ſapientes vocati, aut poetæ in his confingendis. Perdurauit huiuſmodi de multitudine Deorum opinio vſque ad Platonis tempora, qui priſcam Græcorum theologiam quodammodo immutauit, cum vnum eſſe Deum crederet, & eum vniuerſum aſsidue gubernare, quem modo mundi animam, modo mundum ipſum appellauit; modo vim illam, quæ eſſet in omnibus naturalibus corporibus diffuſa, ac permiſta, quam antea ad Monadem deduxerat Pythagoras. Atque horum vterque recte, ſi diutius in eadem ſententia permanſiſſent, nam cæterorum: qui ſe appellabant ſapiētes nugas lubens prætereo. Romani poſtea Græcia ſubacta quaſi captiuam Græcorū religionem in patriam tranſtulerunt, cum & antea Græcorum ſacrorum ritus per multos haberent, & ſiquid ad abſolutam ſuperſtitionem deficeret, illud totum ex Hetruria ſæpius acciuerint: donec omnium ſuperſtitionum euerſor Chriſtus, non modo tantam Deorum impurorum multitudinem profligauit, ſed etiam veram, ſanctam, & omnibus ſaluberrimam religionem introduxit: quæ nulla vnquam vel leuitate gentium, vel impuritate ac ſcelere populorum, vel ſacerdotum auaritia, vel hæreticorum calumnijs, labefactabitur. Vbique enim veritatem emergere neceſſe eſt. Atque tot breuiter dicta ſint de diuiſione Deorum variarum gentium.

Quòd unus neceſſario ſit Deus. *Cap. VIII.*

ETſi res eſt, quæ ad veram theologiam potius, quàm ad fabularum explicationem pertineat, num vnus, an plures eſſe poſsint Dii, inquirere: tamen quia non prorſus abhorret à theologia fabularum expoſitio, videtur conuenire huic loco vt breuiter declarentur ea, quæ de vno Deo ab antiquis ſapientibus probabiliter dicta fuerunt. Neque vnquam Platonis illam ſententiam probandam eſſe magnopere cenſui, qui nefas eſſe dicebat, vbi huiuſce vniuerſitatis parentem inueneris, in vulgus proferre, quaſi vero alia ſit omnibus vtilior aut magis neceſſaria cognitio, quàm omnium bonorum autorem Deum cognoſcere, aut rem non cognitam conueniat venerari. Niſi fortaſſe ita inquiat, nullam oportere vulgus teneri Dei religione ac reuerentia, & neſcio quid colere & beneuolentia proſequi, quando amare Deum maxime omnium opus eſt. Multæ ſunt igitur rationes, quæ vnum eſſe, ac non plures Deos oſtendunt. nam ſi plures ſint Dij, hunc ipſum Deorum numerum ob ſingulorum imbecillitatem eſſe neceſſe eſt. Ij ſi ſint imbecilli, quo pacto ſunt Dij appellandi? fient enim eo pacto ſupplices potentiori, & aliquando deficient, quorum vtrunque cum miſerum ſit, Dei naturæ qui conuenire poterit? videmus ſiquidem in omnibus animantibus eam eſſe naturæ prouidentiam, vt, quanto quæque ſunt debiliora, citiusque moriūrur, tanto plura ex his producantur, fæcundioraque ſint. Quòd ſi ſit tantus erat Deorum numerus, quantum habuerunt antiqui, atque inter hos mares & fœminæ, breui futurum erat vt tot Dijs deficerent magiſtratus & imperia, & niſi otioſi ac deſides viuere mallent, cerdones, & agricolas; & fabros Deos haberemus, neque terra hominibus habitanda noſtris temporibus iam eſſet relicta. Sed quoniam repugnat Deos eſſe, & plures eſſe, & eſſe mares ac fœminas, terra tota hominibus relinquitur. Præterea ſi plures ſint Dii, neceſſe eſt eos eſſe vel pari vel impari potentia, vt Xenophanes ait Colophonius. Si ſint quidam impares, quo pacto debiliores ſint Dij, ipſi viderint. Sin omnes pares exiſtant, nolensque alius volentem impediat; res iam neque fieri, neque non fieri poterit, quod non poteſt ſine riſu intelligi. Multa igitur odia & pugnæ aſsiduè inter hos Deos intercedent, quoniam ſempiternę intercedent cauſę,

quæ

quæ nunquam ceſſabunt:neque enim par parem vnquam, niſi fortuna profligabit. Alterum igitur horum neceſſe eſt, vel fortunam Diis etiam dominari, vel perpetuas eſſe inter Deos diſcordias & contentiones:quorum neutrum Deo conuenire ullo pacto poteſt. Eſt igitur Deus vnus, ſempiternus, potentiſsimus, optimus, feliciſsimus,quorum nihil poteſt eſſe cũ animi perturbatione. Non ſunt igitur antiquorum Dii, cum plures ſint, cum cœlum contentionibus ſit plenum, cũ multò ſint mortalibus miſeriores, cum eos & dormire dixerint poetæ, & potationibus atque conuiuiis indulgere,& Veneris ſtimulis mirificè exagitari. Quis enim neſciat ſomnum & epulas eſſe ob corporis debilitatem, cum ille ad labores corpus reficiat, hæ ad naturæ vim conſeruandam reqnirantur? Inde effectum eſt vt Alexander Macedo ſe Deum eſſe adulatoribus prædicantibus reſponderit,ſe longe diuerſa à diuina natura experiri, cum & ſomnum, & Veneris titillationes ſentiat. Quod ſi horum Deorum nætura deficiente nutrimento deficeret,& ad libidinem illi incitantur, qui poſſunt non eſſe mortales,aut qui poteſt eorum genus niſi reparetur, non deficere? Non ſunt igitur dii illi antiquorum,ſed fabulæ illæ partim naturæ res occultas habent, partim mores informant, partim ſunt inania vulgi figmenta, vt dicebamus.

Quo pacto Dij antiquorum fuerint ſempiterni. *Cap. IX.*

Atque vt pateat vera eſſe illa, quæ dicta ſunt hactenus de deorum antiquorũ mortalitate, quid de Ioue ipſo principe omnium deorum ſcriptum fuerit à poetis,conſideremus, quem modo patrem modo Regem omnium deorum vocarunt, ſicuti Homerus in primo odyſſeæ,

τοῖσι δὲ μυθων ἦρχε πατὴρ ἀνδρῶντε, θεῶντε.
Hos ita compellat hominum pater,atque deorum.

modo ſempiternum,vt Virgilius lib. 1. Aeneidos in his ſignificauit,

ò qui res hominumque deumque
Aeternis regis imperiis, & fulmine terres.

& Orpheus in hymnis,

ζεῦ πολύτιμε, ζεῦ ἄφθιτε.
Iupiter ò venerande, Iupiter ſempiterne,

quem eundem facit rerum omnium autorem, vt ex his patet,

Ὦ βασιλεῦ, διὰ σὴν κεφαλὴν ἐφάνη τάδε ῥεῖα.
Γαῖα θεὰ μήτηρ, ὀρέωνθ᾽ ὑψηχέες ὄχθοι.
καὶ πόντος, καὶ πάνθ᾽ ὁπόσ᾽ οὐρανὸς ἐντὸς ἔταξε.
Iupiter alme tuo ſunt omnia munere nata.
Diua parens Tellus,præcelſo vertice montes,
Et maria,& quidquid cœlum complectitur altum.

Hunc tamen ſempiternum Iouem,& rerum omnium autorem, Virgilius in Dictæo monte Cretæ nutritum ex iſtimauit,quem etiam ab apibus educatum fuiſſe ſcribit lib. 4. Georgicorum, vt patet in his carminibus,

Nunc age, naturas apibus quas Iupiter ipſe
Addidit, expediam: pro qua mercede canoros
Curetum ſonitus, crepitantiaque æra ſecutæ,
Dictæo cœli Regem pauere ſub antro.

Sed illud magis mirum fortaſſe videbitur, quòd neque tamen certum eſt vbi educatus fuerit hic præclarus & illuſtris antiquorum Deorũ pater. Meſſenii enim apud ſe natum & educatum fuiſſe Iouem contendebant, cuius oſtendebant apud ſe incunabula,& à Neda Ithomeque nutricibus, & à Curetibus ſeruatum

fuiſſe

fuiſſe affirmabant, vt ait Pauſanias in rebus Meſſeniacis. Hanc ipſam de Iouis ortu contentionem ita attigit Callimachus in hymnis;

ζεῦ, σὲ μὲν ἰδαίοισιν ἐν οὔρεσί φασι γενέσθαι,
ζεῦ, σὲ δ᾽ ἐν ἀρκαδίῃ, πότεροι πάτερ ἐψεύσαντο;
Iupiter Idæis aiunt te in montibus ortum,
Iupiter Arcadicis: vtri ſunt falſa locuti?

Quòd ſi nutricũ varietatem perſpiciamus, ſi modo vera eſt ſententia Aethii me dici clariſsimi, quòd ingeniũ & mores nutricũ in lacte referũtur, nõne fera potius Iupiter quàm homo videbitur, qui tot brutorum lac ſuxerit? qui truculẽtiſsimas feras habuerit nutrices? qui ab apibus, à capris, ab vrſis fuerit educatus? atque quòd capræ lac hauſerit, ita Ouidius in quinto faſtorum libro ait;

Oleniæ ſurget ſydus pluuiale capellæ,
Quæ fuit in cunis officioſa Iouis,

Hãc Iouis caprã idcirco nominauit Aratus in Phœnomenis, vt eſt in eo carmine;

Ὠλενίην δέ μιν αἶγα διὸς καλέουσ᾽ ὑποφῆται.
Oleniam, capramque Iouis dixere poetæ.

Atque de vrſis, cuius lac Iupiter ſuxerit, ita meminit idem Aratus in his;

Ἄρκτοι, ἅμα τροχόωσι, τὸ δὴ καλέονται ἅμαξαι.
Αἳ δή τοι κεφαλὰς μὲν ἐπ᾽ ἰξύας αἰὲν ἔχουσιν
Ἀλλήλων αἰεὶ κατωμάδιαι φορέονται,
ἔμπαλιν εἰς ὤμους τετραμμέναι: εἰ ἐτεὸν δὴ
κρήτηθεν κεῖναι δὲ διὸς μεγάλου ἰότητι
οὐρανὸν εἰσανέβησαν, ὅμιν τότε κουρίζοντα
Δίκτῳ ἐν εὐώδει ὄρεος σχεδὸν ἰδαίοιο
Ἄντρῳ ἐγκατέθεντο καὶ ἔτρεφον εἰς ἐνιαυτὸν,
Δικταῖοι κούρητες ὅτε κρόνον ἐψεύσαντο
Vrſæ vertuntur, quas dicunt nomine Plauſtrum.
Alterne quarum ſemper caput ilia tangit:
Inque humeros verſæ, his pronis illæ vſque feruntur.
E Creta, ſi vera ferunt, conſcendere cœlum
Conſilio meruere Iouis, quia cum puer eſſet
Dicto in odorifero vicino collibus Idæ
Depoſuere Iouem, quem nutriuere per annum.
Fallere Saturnum Curetes cum potuere.

Hunc ipſum Iouem, quem Heſiodus in Theogonia hominum patrem atque Deorum appellauit, mortuum ac ſepultum fuiſſe apud Cretenſes ſermo vulgatus fuit; quamuis eam famam conatur fruſtra Callimachus refellere, vt patet in his carminibus;

καὶ γὰρ τάφον ὦ ἄνα σεῖο
κρῆτες ἐτεκτήναντο, σὺ δ᾽ οὐ θάνες ἐσσὶ γὰρ αἰεί.
tuum Rex magne ſepulchrum
Cretes ſtruxerunt, es ſemper, viuis & vſque.

Quòd ſi fatorum neceſsitati ſubijciebatur, vti teſtatur Aeſchylus in Prometheo ita inquiens;

προ. Μοῖραι τρίμορφοι, μνήμονές τ᾽ ἐριννύες.
χορ. τούτων ἄρ᾽ ὁ ζεὺς ἐστιν ἀσθενέστερος.
Prom. Parcæ triformes, & memores Erinnyes:
Chor. His ergo cunctis Iupiter impotentior.

Quo pacto Deus, & pater, & Rex hominum ac Deorum dici poterat? Sed nõ hominum ſermones tantũ, at Deorum etiam ipſorum ſententias de Ioue cõſideremus,

mus,hunc vel a Mercurio ipſe finxit Plautus in proœmio Amphitryonis mortalem appellari his verbis;

Mirari non eſt æquum ſibi ſi prætimet,
Atque ego quoque & qui Iouis ſum filius
Contagione meæ matris metuo malum.
Etenim ille quoius huc iuſſu venio
Iupiter,non minus quam noſtrum quiuis formidat malum,
Humana matre natus, humano patre.

Quare ſi ipſe natus eſt, vt cæteri homines & mortuus, & a mortalibus originem duxit,quo pacto ſempiternus eſſe potuit? ſiquidem omnia quę naſcuntur,aliquãdo interire neceſſe eſt. At quo pacto iupiter dictus eſt ſempiternus? quia, vti dicetur, cum de illo tractabimus, cũ gloriæ cupidus maxime fuerit, templaque ſibi extrui vbique ſtuduerit, fecit vulgaris opinio illorum qui magiſtratus & imperia admirantur vt ſummus Deus putaretur, quare poſtea nunc vim fatorũ nũc prouidentiam Dei,nunc Deum ipſum,quam mũdi animam appellarunt nonnulli, nunc æthera, Iouem nuncuparunt: quæ cum ſempiterna ſint, Iouem etiam putarunt ſempiternũ. ſic, vbi pro vi diuina per aquas diffuſa,Neptunus intelligitur, dicitur ſempiternus. pro Vulcano ignis, pro Venere naturalis procreandi libido, pro Cerere, terræ feracitas. Nam ſi hoc pacto Dij antiquorum accipiantur,erunt ſempiterni ex illorum ſententia, qui mundum , eiuſque elementa ſempiterna, putarunt. ſin eorum genealogiam inueſtigemus, omnes fuerunt mortales, & ab hominibus procreati,vt patebit poſtea. Atqui abſurdum fuit hominum nominibus res ſempiternas appellare, diuinæq; prouidentię ſplendorem ſub his humanis velare integumentis, quippe cum minime conueniat res admirabiles horum profanorum nominum colluuione inquinare. At quia viderent ſapientes animos multitudinis apertis rationibus ad eruditionem non poſſe adduci, horũ figmentorum ſuauitate illos ad ſe allexerunt, quæ ſola cauſa fuit,cur tot poſtea fabulæ ſint inuentæ.

De ſacrificijs ſuperorum Deorum. Cap. X.

VT autem pateat elementorum,rerũque naturalium virtutes,& vires dæmonum eorum,qui in ijs inhabitarent,qui Dij à multitudine imperitorum fuerunt exiſtimati,his nominibus vocatas fuiſſe à ſapientibus, nõ erit abſurdum ſi genera ſacrificiorum Diis ſingulis attributorum breuiter explicauero, quippe cum multa ſacrorum genera fuerint ab antiquis pro ſingulorum Deorum natura inſtituta,& victimæ variæ, & varia ſuffimentorũm ratio, & non idem habitus ſacrificantium. Neque enim omnibus molæ offerebantur, neque omnibus accendebantur lumina, neque ſacra fiebant ſemper ſuper ſublimibus aris,neq; ſemper per diem. Diuerſa denique pro ſingularum nationum more, pro varietate temporum , pro creditorum Deorum natura, ſacrificia vbiq; offerebantur; quòd alia cęleſtibus,alia terreſtribus,alia aquaticis,alia Diis inferis conueniebãt, quorum alia priuatim , alia fiebant publicè. Primum igitur omnium ſcire conuenit non ſolum in animalibus, aut in plantis, ad vires, bonitatemque ſingulorum plurimum conferre ciborum vim,aërisque temperiem,ſed etiam in illis dęmonibus, quibus plenum eſſe hoc vniuerſum, quod intuemur , tradiderunt ſapientes. Qui enim in obſcuris cauernis habitãt, multum ſunt magis & immites & feri,& craſſiore quadam materia, quippe quæ propius ad corpus accedat,ſicuti teſtatur Pſellus in iis libris, quos ſcripſit de Demonibus, quam illi ſint dęmones,qui regionem ignis vel aeris incolũt, quod accidit ob habitationis na-

turam

turã ac vim ſyderum. Quid enim mirum eſt aſtra in his plurimum poſſe, cum & metallis, & duriſsimis lapidibus, & plantis dominari putentur? Aut quis neſciat alia metalla Soli, alia Lunæ, alia Veneri, alia Mercurio, alia aliis aſtris propter quaſdam proprietates ac ſimilitudines, quod aliis etiam contingit corporibus, eſſe attributas? omnem igitur vim ſacrorum, omnemque Deorum rite expiandorum rationem in cognoſcenda dęmonum natura conſiſtere arbitrabantur: Quare cũ cœleſtia corpora ignea eſſe crederent, quæ opinio non ſolum fuit Anaxagoræ & Empedoclis, ſed multorum etiam aliorum philoſophorum, in horum ſacrificijs & lumina, & figuras, & multa ad viſum ſpectantia addiderunt, quorum aræ ſublimes ſtruebantur, ſuper quibus accendebãtur lumina, & victimæ cęſæ imponebantur. Cũ igitur ſacra fiebant ſuperis, ac Ioui præcipue, aræ in ſublimibus locis extruebantur, vt inquit Melanthes in libro de ſacrificiis hoc pacto; *πᾶν δὲ ὄρος τοῦ Διὸς ὄρος ὀνομάζεται, ἐπεὶ ἔθος ἦν τοῖς παλαιοῖς ὑψίςῳ ὄντι τῷ θεῷ, ἐν ὕψει θυσίας ποιεῖσθαι.* Omnis autem mons Iouis mons appellatur, quoniam mos fuit antiquorum, vt altiſsimo Deo exiſtenti in loco ſublimi ſacrificarent. Sic etiam è Iouis ipſius oraculo ſacra fiunt in montibus apud Apollonium in lib. 2. Argonaut.

καὶ βωμὸν ποίησε μέγαν Διὸς ἰκμαίοιο,
ἱερά τ' εὖ ἔρρεξεν ἐν οὔρεσιν ἀςέρι κείνῳ
Σειρίῳ, αὐτῷ τε Κρονίδῃ Διί. τοῖο δ' ἕκητι.
Ingentem Iouis humentis tunc extruit aram,
Et ſacra imponit in montibus: hic quoque ſacra
Sirius accepit, ſic Iupiter ipſe volebat.

& vt eſt apud Herodotum in Clio, quem locum citaui, cum de Diis variarum gẽtium loquerer. Quin etiam & Apollini aram in littore erexerunt Argonautæ, atque cũ mons ibi nullus eſſet, ſublimem illam fecerunt, vt in his ait idem poeta.

τὰ δ' ἐρέξομεν οἷα πάρεςι.
Βωμὸν ἀναςήσαντες ἐπάκτιον
Iuſtaque ſoluentes in primo ereximus aram
Littore ſublimem.

Huius rei vel illud argumento eſt, quod etiam apud Latinos altare, quaſi alta area, vocatum fuit. Erat præterea illa templorum erigendorum conſuetudo vt non modo ſublimia & ampla extruerentur, ſed etiam quę orientem ſolem ſtatim exciperent, vt ait Plutarchus in Numa Pompilio, neque vlla re impedirentur, ſed forent vndique libera, & minime occupata, vt teſtatur Promachidas Heracleota, atque Dionyſius Thrax his verbis in lib. 3. diæreſeon, *οἱ γὰρ ναοὶ τῶν παλαιῶν καὶ τὸν ἥλιον ὑπερκύψαντα εὐθὺς ὑποδέχεσθαι εἰώθεσαν, καὶ τοῦ φωτὸς εὐθὺς ἐμπίμπλασθαι τῶν θυρῶν ἀναπεπταμένων, ὅπου καὶ τὰ ἱερὰ ἔρρεξαν.* Antiquorum enim templa exoriẽtem ſolem ſtatim excipere ſolebant, & ſtatim orto lumine feneſtris ac foribus patefactis repleri, vbi ſacrificia fiebant. Neque illud ſanè prætermittendum duxerim, quòd voluerunt antiqui genera etiam ædificiorum, deorum illorum naturæ, quibus dicabantur, plurimum conuenire. Nam Ioui, Marti, Herculi, non niſi Doricum; Baccho, Apollini, Dianæ, Ionicum; Corinthia cum virgini Veſtæ conuenire præcipuè creditum eſt; quamuis aliquando omnibus his generibus in eodem templo vtebantur. Nam in delubro Aleæ Mineruę, cuius architectus fuit Scopas Parius apud Tegeatas, cum triplex eſſet columnarũ ordo, primus ordo, qui ingredientibus ſeſe offerebat, erat Dorici operis; ſecundus corinthiaci, tertius qui iuxta templum fuit, erat Ionico artificio elaboratus. Iſtud autem fiebat cum delubra eſſent dijs varijs conſecrata, vel cum dijs illis eſſent dicata, quorum multiplex eſſet facultas, & ad mares ac fęminas elementa ſpectarent. Nam cum Ioui olympio apud Eleos templum eſſet erectum Dorica ex

ædifi-

ædificatione, cuius in exteriore parte columnæ cum Doricis epiſtylijs oſtendebantur, tum Iunonis etiam templum triphyliæ, quod fuit ab Oxylo artifice erectum, cum operis figura Dorica extructum fuit columnis eiuſdem artificij circũquaque illud ambientibus, ad explicandam credo maximam vim aeris, & ad ſignificandum quòd Iuno Iouis eſſet ſoror, aer ſcilicet ab ignis natura non longo interuallo in ſuprema parte diſſentiens. atqui extruebantur ita ipſa templa, vt apertis feneſtris ſtatim ortum ſolem exciperent, ſicuti teſtatur Poſsidippus epigrammatum poeta in his carminibus;

ἦριδ' ἀνοιγόμενοι πρῶτον λάβον ἠελίου φῶς
Ναοὶ λητοΐδαο, καὶ ἡφαίστοιο θεοῖο.
Vlcani ac Phœbi radios cepere priores
Surgentis Solis foribus delubra recluſis.

Non inſcitè itaque Virg lib. 12. Aeneidos ſacrificantes inducit ad ſolem orientem conuerti, cum ita inquiat;

Illi ad ſurgentem conuerſi lumina ſolem.

Erat præterea conſuetudo vt Diis ſuperis mane ſacra fierent ſole oriente, ſicuti vita defunctis & inferis occidente ſole. velut ait Callixenus Rhodius in iis, quæ ſcripſit de Alexandria, hoc pacto; τοῖς μὲν οὖν κατοιχομένοις περὶ τοῦ ἡλίου δυσμὰς ἐναγίζομεν, τοῖς δὲ οὐρανίδαις ὑπὸ τὴν ἕω τοῦ ἡλίου ἀνατέλλοντος ἱερεύομεν. vita defunctis ſanè circa occaſum ſolis parentamus, at cœleſtibus Diis auroræ tempore ſub exortum ſolis ſacrificamus. Coronabantur autem in ipſis ſacrificijs, & victimæ & altaria & homines ſacrificantes, vt teſtantur hæc carmina oraculi Delphici, quæ ſunt in oratione Demoſthenis contra Midiam;

Αὐδῶ Ἐρεχθείδῃσιν ὅσοι Πανδίονος ἄστυ
Ναίετε, καὶ πατρίοισι νόμοις ἰθύνεθ' ἑορτὰς,
Μεμνῆσθαι βάκχοιο, καὶ εὐρυχόρους κατ' ἀγυιὰς
ἱστάναι ὡραίων βρομίῳ χάριν ἄμμιγα πάντας,
καὶ κνισᾶν βωμοῖσι κάρη στεφάνοις πυκάσαντας.
Impero Erechthidis vobis Pandionis vrbem
Qui colitis, patrio & facitis ſolennia ritu,
Vt memores Bacchi ſitis, lateque per vrbem
Primitias Bromio cuncti ſtatuatis, & ijdem
Soluatis grates paſsim fumantibus aris
Tempora ſacratis redimiti rite coronis.

Quod etiã ſignificauit idẽ Demoſthenes in oratione cõtra Neçrã ſeruari in aliorum deorum ſacrificijs in his; ἁγιστεύω καὶ εἰμὶ καθαρὰ καὶ ἁγνὴ ἀπὸ τῶν ἄλλων τῶν οὐ καθαρευόντων, καὶ ἀπ' ἀνδρὸς συνουσίας. ſum enim pudica & pura & caſta ab alijs puritati aduerſantibus, & ab hominum congreſſu. Et quoniã aliæ arbores Diis alijs fuerunt conſecratæ, idcirco Diis variis ſacrificaturi ſacerdotes varijs coronis ornabantur: vtpote in Dionyſiacis myrto, vt ait Thimachidas in libro de Coronis. & Ariſtophanes in Ranis in his attigit:

Πολύκαρπον μὲν τινάσσων
Ἀμφὶ κρατὶ σῷ βρύοντα
Στέφανον μύρτων
Fructiferam quidem quatiens
Circa caput tuum virentem
Coronam myrtorum.

At in Cerealibus quercu coronabantur, ad perpetuam accepti ab illa Dea beneficij memoriam: vt ſignificauit in his Virg. in primo lib. Georgicorum.

nec ante

Falcem

Falcem maturis quiſquam ſupponat ariſtis,
Quàm Cereri torta redimitus tempora quercu
Det motus incompoſitos, & carmina dicat.

In ſacris Herculis populo coronabantur, vt teſtatur idem lib. 8.

Populeis adſunt euincti tempora ramis.

In ſacrificijs Apollinis lauro coronabantur, vt ait Apollon. lib 2. Argon.

ξανθὰ δ' ἐρεψάμενοι δάφνῃ καθύπερθε μέτωπα.
Flauaque ſunt viridi redimiti tempora lauro.

Scriptum reliquit Andrætas Tenedius in nauigatione Propontidis antiquos triplici ordine coronandi vſos fuiſſe in ſacris: quem locum etiam declarauit enarrator Apollonij, cũ alij capiti ſuperius coronas imponerent, alij ad tempora vſque deprimerent, alij ad collum vſque detraherent. verum non ſolum coronabantur ſacerdotes in ſacris, aut ſacrificantes, ſed etiam vaſa, quibus vtebantur, & victimæ, quæ fuerant immolandæ, quibus coronę circa collum apponebantur, earũq; cornua inaurabantur, ac vittis coloribus Dijs quibuſque gratis innectebantur, vt illud eſt Ouid. lib. 7. Metamorph.

feriuntque ſecures
Colla toroſa boum vinctorum cornua vittis.

Quòd autem vaſa etiam coronarentur, ita teſtatus eſt Virg. lib: 3. Aeneid.

Tum pater Anchiſes magnum cratera corona
Induit, impleuitque mero, diuoſque vocauit.

Neque vero victimæ quæuis eligebãtur in ſacrificia, ſed quę præſtantiores eſſent, multo ante reſeruabantur: quare cum è grege deligerentur, egregię victimæ dictæ ſunt, at cum eximerentur ex armentis, quibus notæ inureretur ſacræ, eximię. Nam trifariam armenta diuidebant antiqui, cum aliam partem deſtinarent fœturæ, aliam laboribus, aliam reſeruarent ad altaria, vt innuit Virg. lib. 3. Georg.

Continuòque notas, & nomina gentis inurunt.
Et quos aũt pecori malint ſummittere habendo,
Aut aris ſeruare ſacris, aut ſcindere terram.

Erant autem ſingulari diligentia delectæ victimæ, quę Deorum ſacrificiis dicabantur, non ſolum ob eximiam pulchritudinem, ſed etiam ob puritatem coloris, cum diuerſi omnino reijcerentur, neque liceret mutilam, aut aliqua corporis parte carentem victimam ad aram adducere. atque hanc diligẽtiam ita breuiter attigit Lucianus in dialogo de ſacrificiis: ἀλλ' οἵγε θύοντες στεφανώσαντες τὸ ζῶον, καὶ πολύγε πρότερον ἐξετάσαντες εἰ ἐντελὲς εἴη, ἵνα μηδὲ τῶν ἀχρήστων τι κατασφάττωσι, προσάγουσι τῷ βωμῷ. enimuero ſacrificantes victimam coronant, multoq; prius ſtudio perquirunt num perfecta ſit, ne quid inutile iugulent, atque ad arã deducant. Deinde veſtes ſacerdotum puras, neque vlla macula inquinatas conuenire putarunt. quod ita innuit Virg. lib. 12.

puraque in veſte ſacerdos
Setigeræ fœtum ſuis, intonſamque bidentem
Attulit, admouitque pecus flagrantibus aris.

Nam neque laboribus aſſuetas victimas, neque illas, ex quibus aliqua vtilitas capta fuiſſet, Diis conuenire arbitrabãtur. Deinde aliis Diis alius coloris veſtes magis erant idoneæ, nam Diis inferis atræ veſtes, cœleſtibus purpureæ, vt ait Mænander in libro de Myſteriis, conueniebant, quibuſdam vero albæ vt ſacrificiis Cereris, ſicut teſtatur Ouid. lib. x.

Feſta piæ Cereri celebrabant annua matres,
Illa, quibus niuea velatæ corpora veſte
Primitias frugum dant ſpicea ſerta ſuarum.

et lib. 4. Faſt.

Alba decent Cererem, veſtes cerealibus albas
Sumite; nunc pulli velleris vſus abeſt.

Deinde Diis aliis fœminæ victimæ tantum, aliis ſoli mares immolabantur; in omnibusque ſacrificiis committebatur piaculum ſiquis cæde pollutus, vel alio flagitio, ad aras acceſsiſſet; minimeque grata erant ſacrificia, quæ ab impuris manibus ſceleratorum hominum offerebantur. Idcirco per nouem dies noctesque; ſaltem oportebat ab omni libidine ſacerdotes, aut mulieres æditvas, aut initiaturas abſtinere; vt eſt in his;

Perque nouem noctes Venerem, tactusque virorum
In vetitis memorant.

Sic & cybeles ſacerdotes membrum genitale ſibi quodam lapide abſcindebāt, vt caſti viuerent. & Athenis alij bibebant cicutam, vt vim membri genitalis amitterent, & mulieres præterea initiaturæ ſibi lectos è viticis folijs ſubſternebant, vt refrenarent libidinem, quare iure ſcripſit Demoſthenes in oratione contra Timocratem hæc de præſidibus ſacrorum; ἐγὼ μὲν γὰρ ἡγοῦμαι δεῖν τὸν εἰς ἱερὰ εἰσιόντα, καὶ χερνίβων καὶ κανῶν ἁψόμενον, καὶ τῆς πρὸς θεοὺς ἐπιμελείας προστάτην ἐσόμενον, οὐχὶ προειρημένων τακτὸν ἡμερῶν ἀριθμὸν ἁγνεύειν, ἀλλὰ τὸν βίον ὅλον ἡγνευκέναι τοιούτων ἐπιτηδευμάτων. ego ſanè ſic exiſtimo, eum qui ad ſacra accedit, & res ſacras ſit tractaturus, aut res ad Deos ſpectantes curaturus, oportere nō prædictū, aut ſtatutū dierū numerū eſſe caſtū, ſed per vniuerſum vitæ ſuæ curſum ab huiuſmodi turpibus ſtudijs abſtinuiſſe. Neq; enim ad ſacra accedere cui quā licebat, niſi lotis manibus, quare & Aeneas ſacra attingere ita vel per ſummā pietatis opportunitatem recuſat apud Virgil. lib. 2.

Tu genitor cape ſacra manu, patriosque Penates
Me bello è tanto digreſſum, & cæde recenti
Attrectare nefas; donec me flumine viuo
Abluero.

Et Homerus lib. ζ. Iliad.

χερσὶ δ' ἀνίπτοισι Διῒ λείβειν αἴθοπα οἶνον
Ἅζομαι, οὐδέ πη ἐστὶ κελαινεφέϊ Κρονίωνι
Αἵματι, καὶ λύθρῳ πεπαλαγμένον εὐχετάασθαι.
Non decet illotis manibus libare ſuperno
Vina Ioui, pudor hoc prohibet feciſſe; cruore
Turpatum me & cęde virum Diis fundere vota.

Exiſtimabant enim antiqui eandem eſſe animi quam etiam corporis purgationem; vt cum quis in flumine manus aut corpus abluiſſet poſt cædem, ille purus ſtatim efficeretur: quare ita ſcribit Anticlides lib. 74. reddituum; ἔτος γὰρ ἦν τοῖς παλαιοῖς, ὅπερ καὶ νῦν ἀκμάζει, ὅταν ἢ φόνον ἀνθρώπων, ἢ καὶ ἄλλας σφαγὰς ἐποίουν ὕδατι ἀεννάῳ τὰς χεῖρας ἀπονίπτειν εἰς τοῦ μιάσματος κάθαρσιν. Erat enim mos antiquorum, qui nunc etiā ſeruatur, vt qui cædem hominum, vel aliorum animalium cōmiſiſſent, perenni aqua manus abluerent, ad commiſsi piaculi luſtrationem. quare iuſsit Heſiodus nulli deorum ſacra fieri oportere antequam manus lotæ fuerint mane, cum ita ſcribat in operibus:

Μηδέποτ' ἐξ ἠοῦς Διῒ λείβειν αἴθοπα οἶνον
χερσὶν ἀνίπτοισι μηδ' ἄλλοις ἀθανάτοισι.
Nunquam vina Ioui, ſuperisue rubentia libes,
Ante manus fluuij quàm pura laueris vnda.

Nam cum purus ſit Deus, & ab omni prorſus ſorde immunis, non conuenire crediderunt illi miniſtro, qui ad eius altare accederet, manus, aut aliquam corporis

partem

partem habere inquinatam aut impuram. Quare ſiquis neglecta purgatione ad ſacrificia acceſsiſſet, illius preces Deos neque audire neque reſpicere arbitrabantur. erat præterea nõ parua diligentia in eligendis lignis, quæ conuenirent ſingulis ſacrorum generibus: quoniam non ex quibuſuis lignis ignis accendebatur, ſed ex lignis in legibus ſacrificiorum nominatis. Sic in ſacris Bacchi antiquitus nulla ligna, niſi oporobaſilidis, aut phibaleæ ficus, aut viticis cum folijs vitium vrebantur, vt ait Hegemon lib. 1. Georgicorũ. in ſacris Veneris myrtus vrebatur. at apud Sicyonios ignis non fiebat niſi è lignis Iuniperi, quibus folia addebantur pæderotis, vt ait Pauſ. in Corinthiacis. In Iouis ſacris ilicis ligna, in Martis fraxinorum, in ſacris Herculis albæ populi, cerri, aut æſculi, aut corni, vt ſcriptum eſt ab Ephoro lib. 2. de Ponderibus Aſiæ, & ab Epigene in Heroina. Sunt autem huic rei argumento illa, quæ ſcripta ſunt à Timeo Siculo in libro ſecundo hiſtoriarũ in hũc modum: *μετὰ τῆς τροίας ἅλωσιν πολλοὶ τῶν λοκρῶν περὶ τὰς γηρέας ναυαγησάντων ἀνηρέθησαν. οἱ δὲ λοιποὶ σὺν αἴαντι μόλις εἰς λοκρίδα διεσώθησαν. φθορᾶς δὲ καὶ λοιμοῦ τὴν χώραν αὐτῶν μετὰ τὸν τρίτον ἔτος ἐχόντων διὰ τὴν μῖξιν ἀθέμιτον αἴαντος τῇ κασσάνδρᾳ, ἔχρησεν ὁ θεὸς δεῖν εἰς ἔτη χίλια τὴν ἀθήνην τὴν ἐν ἰλίῳ ἱλάσκεσθαι, πέμποντας δύο παρθένους ἐπὶ κλήρῳ καὶ λογήσει καὶ μετὰ ταῦτα ἔθος ἦν τοῖς τρωσὶ πεμπομένας προυπαντοῦσι καταχεῖν καὶ ἀναιρεῖν καὶ τοῖς ἀκάρποις καὶ ἀγρίοις τῶν ξύλων καίειν ὅπερ ἐποιοῦν μέχρι τοῦ φωκικοῦ πολέμου. τότε γὰρ ἐπαύσαντο ταύτης τῆς θυσίας, μᾶλλον δὲ ἀσεβείας.* Poſt captam Troiam multi ex Locris naufragium iuxta Gereas paſsi perierunt, reliqui verò cũ Aiace per ſummas difficultates in Locridem tandem euaſerunt. At vero anno deinde tertio cum fames & peſtilentia eorum regionem inuaſiſſet, quia neglecta religione Aiax cum Caſſandra rem illegitime habuiſſet, reſpõſum eſt redditum ab oraculo oportere per mille annos placare Palladem Troianam duas virgines è ſuis quotannis ſortitos Troiam mittentes. Manſit poſtmodo illa conſuetudo Troianis vt miſſas virgines obuij caperẽt ac iugularent, quas poſtea ſterilibus, & agreſtibus lignis comburerent, qui ritus ad belli Phocenſis vſque tempora perdurauit. Tunc enim immunitatem eius ſacrificij, vel potius eius impietatis Locrenſes obtinuerunt. Eſt autem illud argumento, quòd ſummam diligentiam adhiberẽt antiqui in eligendis lignis ad ſacrificia, quòd cum ęditu is, auguribus, fæcialibus, interpretibus, lignatores etiam vocati præerant ſacrificijs, quibus id tantum curæ erat, vt legitima ligna pararentur, & concinne igni imponerentur. nam niſi omnia ſeruarentur legitima in ſacrificijs, publicæ inde calamitates oriebantur, cuius rei vel illud eſt argumento, quòd ſi quis in Iouis Lycæi templum, aut ẽt in aream, minime peractis prius luſtrationibus legitimis, ingreſſus fuiſſet, intra annum omnino mori neceſſe erat, vt ſcripſit Hegeſander lib: 17 & Pauſ. in Arcadicis. idcirco ſcriptum eſt a Pauſ. in prioribus Eliacis in Iouis olympij fano. vbi magiſtratus nigro ariete faciebant, neque vlla portio victimæ dabatur vati, ſed collum tãtum lignatori more maiorum, mandatũ fuiſſe negotium lignatori vt ad ſacrorũ vſum ligna certo precio daret vel publice ciuitatibus, vel priuatim cuilibet, quæ nõ erãt ex alia arbore, quã ex alba populo, qui honor habitus eſt arbori, quòd cã Hercules è Theſprotide primus in Gręciã portauit quã ad fluuiũ Acherõtẽ Theſprotidis reperit, cuius etiam lignis victimarum fęmora cremauit. Dicebantur eſſe in Lydis Perſicis cognomento vocatis vrbes duę, Hippępæ & Cæſarea, in quibus vtriſque templum erat ampliſsimum cum cellis & aris, ſuper quibus erat cinis lõge diuerſo colore à cinere cõi. Huc ingreſſus ſacerdos lingua gręcis ignota aris imponebat, caput tiara velabat, implorabat Dei ignoti cognomen, cũ recitaſſet carmen ex libro lingua plane ignota Græcis ac peroraſſet, ſponte ſua è lignis nullo igne admoto, puriſsima flamma omnibus procul abſiſtentibus emicabat, vt ait

Theagenes in libro de Dijs,& Pauſ in prioribus Eliacis. Tanta diligentia & in purgationibus & in omni ſacrificiorum ratione vti oportebat. Summæ præterea obſeruantiæ & reuerentiæ Deorum templa fuerunt apud maiores, nam ſiquis ſupplex ad aras Deorum confugiſſet,eum inde diuellere per religionem non licebat,vt ſcribitur à Pauſ. in Achaicis. quare cum Athenienſium magiſtratus in eos ſęuiiſſent,qui cum Cydone in arcem Mineruæ confugerant,& ipſi, & omnes eorum poſteri violatæ religionis Mineruæ pœnas dederunt. Sic Lacedæmonij cum violaſſent eos,qui ſupplices in templum Neptuni confugerant, tam ingentibus tamque crebris terræ motibus Sparta concuſſa eſt,vt nulla propè domus expers tantæ ruinæ fuerit. atque longum eſſet calamitates eorum memorare, qui propter neglectam vel falſam antiquorum religionem in ſummum capitis diſcrimẽ inciderunt Erant præterea nonnullis in ciuitatibus quædã familiæ,quæ ſolæ nõnullorum deorum ſacris initiarẽtur;ſicut Herculi Pinarij, vt eſt apud Virg. lib. 8. At Cereris ſacris apud Athenienſes ſoli initiabantur Eumolpidæ, quia primus Eumolpus illa ſacra celebrarit;vt teſtatur Aceſodorus his verbis: κατοικῆσαι δὲ τὴν ἐλευσῖνα ἱςοροῦσι, πρῶτον μὲν τοὺς αὐτόχθονας· εἶτα θρᾷκας· τοὺς μὲν εὐμόλπου παραγενομένους πρὸς βοήθειαν, εἰς τὸν κατ᾽ ἐρεχθέος πόλεμον· τίνες δ᾽ ἔφασι καὶ τὸν εὔμολπον εὑρεῖν τὴν μύησιν τὴν συντελουμένην κατ᾽ ἐνιαυτὸν ἐν ἐλευσῖνι, δήμητρι καὶ κόρῃ. Habitaſſe in Eleuſine prius indigenas narrant, at deinde Thraces, qui Eumolpo ſuppetias tulerunt per bellum, quod fuit illi cum Erectheo. at alij inquiunt, Eumolpum inueniſſe ſacrificia quæ fiunt anniuerſaria in Eleuſine Cereri & Proſerpinæ. Androtio vero lib. 2. de ſacrificijs non eum Eumolpum inquit illa ſacrificia inueniſſe, ſed alium Eumolpum, qui fuit quintus à primo qui pugnauit aduerſus Erectheũ, ſic enim inquit, εὐμόλπου γὰρ γενέσθαι κήρυκα, τοῦ δὲ εὔμολπον, τοῦ δὲ ἀντίφημον, τοῦ δὲ μουσαῖον τὸν ποιητὴν, τοῦ δὲ εὔμολπον τὸν καταδείξαντα τὴν μύησιν, καὶ ἱεροφάντην γεγονότα. Nam Eumolpum fuiſſe præconem, ex quo naſcitur Eumolpus, ex hoc Antiphemus, ex hoc Muſæus poeta, ex hoc Eumolpus, qui ritum ſacrorum demonſtrauit, atque functus fuit ſacerdotio. Erat illa præterea conſuetudo, vt victimæ inauratis cornibus ad aras candidę adducerẽtur, vti teſtatur Valerius Flaccus in primo Argonauticorum:

Dabit auratis & cornibus igni
Colla pater, niueique greges altaria cingent.

Neque parua adhibebatur præterea diligentia in obſeruãdis victimis, vbi ad aras adductæ fuiſſent, an libenter aſtarent: nam ſi reluctarentur, remouebãtur ab aris, quia Diis minime gratæ eſſe putabantur. quare ita ſcripſit Virg. lib. 2. Georg.

Et ductus cornu ſtabit ſacer hircus ad aram.

Experiebantur præterea voluntatem victimarum per molarum inſperſiones, cũ illis & cultri & victimarum tergora conſpergerentur, & cultrum obliquũ a fronte ad caudam ante immolationem deducere ſolebant, quod innuit Virg. lib. 12.

Dant fruges manibus ſalſas, & tempora ferro
Summa notant pecudum.

Enimuero tantum erat in obſeruandis victimis ſtudium, vt non ſufficere videretur ſi quietæ ad aram aſtitiſſent, niſi etiã annuerẽt ſacrificijs, vt ait Myrtilus lib. 2. rerum Leſbicarum his verbis: οἱ μὲν οὖν ἱερεῖς τὸ ὕδωρ εἰώθασιν ἐμβαλεῖν εἰς τὸ οὖς τοῦ ἱερείου, ὡς ἐπινεύῃ ταῖς τελεταῖς. Nam ſanè ſacerdotes aquam infundere in aurem victimæ conſueuerunt, vt illa annuat illis ſacrificijs. Erãt aquę præterea proprię ſingulis ſacrificijs magis aptæ creditæ. nam in ſacris & in nuptijs Athenis nulla aqua, niſi Callirhoes fontis vti mos fuit. In Delo aqua templi nulla alia in re, niſi in ſacris vti ſolebant. ac neque fluuiorum quidem cæterorum omniũ aquæ omnibus ſacrificijs aptę putabantur: ſiquidem Ioui olympio aqua Alphei

grata

grata fuit, vt in Arcadicis rebus teſtatur Pauſanias At Amphiaraï fontis vocati, qui erat in Oropiorum agro Amphiaraï & Apollinis templo proximus, aqua neque ad luſtrandum, neque ad lauandas manus vti fas eſſe cenſebant. tanta erat antiquorum in rebus ſacris rite peragendis induſtria ac diligentia. obſeruabatur præterea ex inſtitutis ſacrificiorum vt ternarius numerus in ſacris vſurparetur: nam, vt ſcripſit Porphyrius in libro de ſacrificiis, mos fuit antiquorum vt cum floribus herbas & ramos arborum & animalia dęmonibus prius offerrent, cum eſſent altiſsimo Deo immolaturi, quod quidem ter faciebant, vt illi dæmones ipſi ſummo Deo vota ac preces hominum ſacrificantium aſportarent, quos Dei ſupremi nuntios eſſe arbitrabantur. His enim & gratias agebant pro impetratis à Deo beneficijs, & ſalubria precabantur, & hos venerabantur vt ſummi & excelſi Dei illius miniſtros. His ita obſeruatis tum ſacerdotes preces incipiebant, ac paucis præmiſsis vinum inter cornua victimarum effundebãt, vt innuit Ouid. lib. 7. Metam.

> Admoti quoties templis dum vota ſacerdos
> Concipit, & fundit purum inter cornua vinum.

Atque Virg. non ſolum ſacerdotes, ſed illos etiam; quorum ergo ſacra fiebant, vinum inter cornua fundere ſolitos ait lib. 4. Aen.

> Ipſa tenens dextra pateram pulcherrima Dido
> Candentis vaccæ media inter cornua fudit.

Deinde paucis interiectis precibus farina hordei cum ſale permiſto primum in tergus victimæ ſpargebatur, quæ iſta de cauſa tenui aqua, tanquam leui imbre, fuerat à miniſtro perfuſa, atque illæ molæ dicebantur: quas Græci οὐλοχύτας vocarunt, cum ſit οὐλή hordeum, χέω fundo. Vbi igitur ita conſperſæ victimæ aliquandiu ſtetiſſent, dum preces à ſacerdotibus, ſacrorumque pręfectis agerentur, cultri ad eas iugulandas aut ſecures parabantur, & hydria aqua plena ad lauandas manus miniſtrorum. Deinde poſt nonnullas precationes aliam molarum partem cum villis è fronte victimæ euulſis in ignem ſuper aram tunc accenſum conijciebant, quæ prima libamina vocabantur. hoc ita ſignificauit Hom. lib. 3. Odyſſ.

> χέρνιβά τ' οὐλοχύτας τε κατήρχετο, πολλὰ δ' ἀθήνῃ
> εὔχετ' ἀπαρχόμενος, κεφαλῆς τρίχας ἐν πυρὶ βάλλων.
> Fudit aquas, fuditque molas, ac multa precatus
> Pallada, dat flammæ euulſos de vertice villos.

atque poſtea idem poeta libro etiam ξ.

> Ἀλλ' ὅγ' ἀπαρχόμενος κεφαλῆς τρίχας ἐν πυρὶ βάλλων
> Ἀργιόδοντος ὑός, καὶ ἐπεύχετο πᾶσι θεοῖσι
> Verum hic ſacra ferens dat flammæ forte ſuillos
> E capite euulſos villos, Diuosque precatur.

Sic Virg. lib. 6. Aeneidos;

> Et ſummas carpens media inter cornua ſetas,
> Ignibus imponit ſacris libamina prima.

Erat illa præterea cõſuetudo, vt illi, quorũ cauſa fiebant ſacrificia, altera manu cũ precibus, dextra ſcilicet, aram tenerent, quẽ ritũ ita attigit Virg. lib. 4. Aeneid.

> Talibus orantem dictis, aramque tenentem,

Nec longo ſanè interuallo peractis quibuſdam precationibus victimas ſecuri percutiebant, vt patet ex lib. 3. Odyſſ. vbi hæc ſunt carmina;

> πέλεκυν δὲ νεοπτόλεμος θρασυμήδης
> ὀξὺν ἔχων ἐν χειρὶ παρίστατο βοῦν ἐπικόψων.
> Sumpta Neoptolemo eſt audaci deinde ſecuris,

Ille bouem cæſurus erat quo proximus aræ.

Atque ſi ſacra fiebant ſuperis, nulla ratio ſanguinis habebatur. Enimuero hunc fuiſſe ritum ſacrorum apud Romanos etiam, eaque in ſacris ſeruari, quæ diximus, ita ſummatim complexus fuit Dionyſ. Halicarnaſſ. lib 7. rerum antiquarũ: συντελεσθείσης δὲ τῆς πομπῆς, ἐβουθύτουν εὐθὺς οἱ ὕπατοι, καὶ τῶν ἱερέων οἷς ὅσιον, καὶ τῶν θυηπόλων. τρόπος ὁ αὐτὸς ἦν τὸ παρ' ἡμῖν. χερνιψάμενοί τε γὰρ αὐτοὶ, καὶ τὰ ἱερὰ καθαρῷ περιαγνίσαντες ὕδατι, καὶ Δήμητρος καρποὺς ἐπιῤῥάναντες αὐτῶν ταῖς κεφαλαῖς· ἔπειτα κατευξάμενοι, θύειν τότε τοῖς ὑπηρέταις αὐτὰ ἐκέλευον. τῶν δὲ οἱ μὲν ἑστῶτος ἔτι τοῦ θύματος, σκυτάλῃ τοὺς κροτάφους ἔπαιον· οἱ δὲ πίπτοντος ὑπετίθεσαν τὰς σφαγίδας, καὶ μετὰ τοῦτο δείραντές τε καὶ μελίσαντες ἀπαρχὰς ἐλάμβανον ἐξ ἑκάστου σπλάγχνου καὶ παντὸς ἄλλου μέλους, ἃς ἀλφίτοις ἀναδεύσαντες ζέας προσέφερον τοῖς θύουσιν ἐπὶ κανῶν. οἱ δὲ ἐπὶ τοὺς βωμοὺς ἐπιτιθέντες, ὑφῆπτον, καὶ προσέσπενδον οἶνον κατὰ τῶν ἁγιαζομένων. Vbi tranſacta fuiſſet pompa, conſules ſtatim boues immolabant, & ex ſacerdotibus aut miniſtris cuicunque munus illud conuenire putaretur. erat idem qui eſt apud nos ritus. Nam manus ipſi lauantes, puraque aqua victimas luſtrantes, ac Cereris fructibus illarum capita ſpargentes, poſtea precati, iubent miniſtris illas mactare. Ex iis vero, alii ſtãtis adhuc victimæ tempora ſcytale percutiebant, alii ſub illam cadentem ſigilla ſuppoſuerunt, ac poſtea corio nudantes, membratimque diſſecantes è ſingulis inteſtinis primitias capiebãt, cæterorumque membrorum: illas igitur farina hordei conſpergentes in caniſtris ad ſacrificantes afferebant. Illi ſuper altare imponentes ignem accendebant, vinumque libantes in eas victimarũ primitias effundebant, Hæc ſummatim à Dionyſio. Adhibebãtur & alia lumina in ſacrificiis Deorum cœleſtium præter ignem vrendis ſacrificiis neceſſarium: per quæ ſignificabant vim clariſsimam Deorum patere in rebus omnibus; atque per ipſa lumina puritatem etiam ipſorum Deorum demonſtrabant, ad quorum ſacrificia non liceret, niſi puros accedere. Vbi igitur purgatæ, & molis conſperſę, & diſſectæ fuiſſent victimæ; antequam illarum membra incenſis altaribus imponerentur, thus in flammas iniiciebatur, & in illud vinum è pateris in flammas in Deorum honorem, quod ita innuit Ouid. lib. 13 Metam.

Thure dato flammis, vinoque in thura profuſo,
Cæſarumque boum fibris de more crematis.

Poſtquam hæc egiſſent, elegiſſentque partes victimæ quas Diis offerrent, reliquas in conuiuia, quæ per omnes ſolennitates in honorem Deorum fiebant, reſeruabant. at illæ partes quæ electæ forent ſacrificiis, vt ignem facilius admitterent, molis conſpergebantur; ſicut patet ex lib 8. Apollon.

Ἀγκαῖος δ' ἑτέροιο κατὰ πλατὺν αὐχένα κόψας
χαλκείῳ πελέκει κρατεροὺς διέκερσε τένοντας.
ἤριπε δ' ἀμφοτέρῃσι περιῤῥηδὴς κεράεσσιν.
τοὺς δ' ἕταροι σφάξαντε θοῶς, δεῖράν τε βοείας.
κόπτον δαιτρεύοντε, καὶ ἱερὰ μῆρ' ἐτάμοντο.
καδδ' ἄμυδις τάγε πάντα καλύψαντες πύκα δημῷ
καῖον ἐπὶ σχίζῃσιν, ὁ δ' ἀκρήτους χέε λοιβὰς
Αἰσονίδης.

Tum bouis alterius percuſsit colla ſecuri
Area ibi Ancæus, fortes neruoſque cecidit.
Prolapſus ceciditque ingens in cornua humi bos.
Hos ſocii iugulare citi, his & tergora coſtis
Diripere: & coxas, & cædere ſingula membrã:
Hæc adipe & tegere, & ſacris imponere flammis

Aeſo-

Aeſonides, atque inde molas conſpergere ſalſas.

Cum ignis poſtea exarſiſſet, vt etiam magis extolleretur, ſupra hæc vinum effundebant, ſicut ait Hom. primo Iliad.

καὶ δ' ἐπὶ σχίζος ὁ γέρων, ἐπὶ δ' αἴθοπα οἶνον
λεῖβε
Viſit ligna ſuper ſenior: tum munere Bacchi
Libauit, fuditque merum.

In ſacrificijs illorum Deorum, qui aerij putabantur, præter ignem cantilenas etiã addiderunt, cum illos harmonia delectari arbitrarẽtur, atque Dei huiuſmodi credebantur omnes illi dæmones, qui à terra & ab aqua omnem regionem vſque ad locum ſtellarum ſupremum gubernarent. Nam ad triginta millia dæmonũ eſſe ſcribit Heſiodus, qui Iouis ſint miniſtri, & obſeruent quæ fiant à ſingulis hominibus: ita nihil, quod Deo cognitum non ſit, eſſe exiſtimarunt. Sic enim inquit:

τρὶς γὰρ μύριοι εἰσὶν ἐπὶ χθονὶ πουλυβοτείρῃ
Ἀθάνατοι Ζηνὸς φύλακες θνητῶν ἀνθρώπων.
οἵ ῥα φυλάσσουσίν τε δίκας καὶ σχέτλια ἔργα
ἠέρα ἑσσάμενοι, πάντῃ φοιτῶντες ἐπ' αἶαν.
Millia triginta terras habitantia diuum
Sunt Iouis. hi obſeruant hominum mortalia facta.
Obſeruant pariter peragrantes fasque nefasque.
Aeris induti velamine.

At Iamblicus, & Triſmegiſtus, & Pſellus, & reliquorum ſapientum complures non ſolum triginta millia dęmonum eſſe cenſuerunt: ſed vniuerſum aera & cœlos plenos eſſe dęmonibus crediderunt, qui latè per aera vagarentur, & ad nidores ſacrificiorum accurrerent. His igitur dęmonibus aeriis cum ſacra fierent, præter lumina, & nidores cæſarum victimarum, cantus etiam, & odores multos, & thus adhibebant, vt teſtatur id Virg. lib. 3. Aeneid.

Iunoni Argiuæ iuſſos adolemus honores.
ſic lib. v. Farre pio, & plena ſupplex veneratur acerra.

Idcirco Medea vtpote venefica ſacrorum rituum peritiſsima, cum ventis ſacrificaret apud Apollonium Rhodium lib. 4. maximè odorifera ac ſuauia offert ſacrificia, vt eſt in his:

τοῖα παραιφαμένη θελκτήρια φάρμακ' ἔπασσεν
Αἰθέρι καὶ πνοιῇσι· τάκεν καὶ ἄπωθεν ἐόντα
Ἄγριον ἠλιβάτοιο κατ' οὔρεος ἤγαγε θῆρα
Tantum effata leues mulcentia pharmaca ventos,
Aetheraque inſperſit, procul illa è montibus altis
Deduxere feram ſyluestrem, quò illa cupiuit.

& Hom. lib. 1. Iliadis pro depellenda peſtilentia nidores victimarum Apollini etiam obtulit in his:

Αἴκέν πως ἀρνῶν κνίσης, αἰγῶν τε τελείων
Βούλεται ἀντιάσας, ἡμῖν ἀπὸ λοιγὸν ἀμῦναι
Si vult caprarum, ſi vult nidoribus ille
Obuius agnorum fieri, ac depellere peſtem.

Et quoniam cantus, & harmonia, muſicorumque inſtrumentorum ſoni non ſine quadam voluptate aera permouent. illa de cauſa cantu etiam delectari illi dæmones crediti ſunt, quare vt ait ibid. Hom.

οἱ δὲ πανημέριοι μολπῇ θεὸν ἱλάσκοντο
καλὸν ἀείδοντες παιήονα κοῦροι ἀχαιῶν.
μέλποντες ἑκάεργον· ὁ δὲ φρένα τέρπετ' ἀκούων.

Phæbeas iras placabant carmine Graij
Per luces totas pulchrum pæana canentes.
Cantantes Phæbum: huic mulcebant gaudia pectus.

Sic in ſacris matris Deum, vt nonnullorum Deorum, addebantur etiam muſica inſtrumenta, quare inquit Ouid. in lib. primo de Ponto;

Ante Deum matrem cornu tibicen adunco
Cum canit, exiguæ quis ſtipis æra neget?

Iſtud autem efficere putabantur vt tibijs vterentur in ſacris, quo animi præſentium hominum diuerterentur à priuatis cogitationibus ad Deorum immortaliũ reuerentiam, quia neſcio quid diuinũ imprimit in animis noſtris vis muſica. Ioui, cum mens illa ſuprema diuina credebatur, non adhibebantur niſi lumina in ſacrificiis, at cũ Iupiter pars eſſet ſumma aeris, tunc adhibebantur muſica inſtrumenta, vt cæterorum Deorum ſacris nonnullorũ; quippe cũ ſimulatis ſacrificiis et paruus per illorũ ſtrepitum paternæ crudelitati dicatur fuiſſe ſurreptus. In antiquis huius ſacrificijs ſtrophe & antiſtrophe moduli canebantur ad imitationem motuum ſtellarum, vt ait Ariſtoxenus in lib. primo de foraminibus tibiarum, & Bito in libro quẽ ſcripſit ad Attalum de muſicis inſtrumentis. Nam modo huc, modo illuc inter illa ſacra ſaltantes voluebantur; atque per ſtrophen motũ primum huius vniuerſi, per antiſtrophen, proprias ſingulorum planetarum motiones, ſignificabant. Erant autem cantilenę in ſacris nihil aliud quàm commemorationes eorum beneficiorum, quæ Dij ipſi in homines benignè contulerant, cum virium ipſorum Deorum, & clementiæ & liberalitatis amplificatione, & cũ precibus vt benigni ac faciles precantibus accederent, vt ait Philochorus in lib. de ſacrificijs, vt ſignificant hymni orphei, & iubet omnis ratio conſcribendorũ hymnorum; quale eſt id Apol. lib. 2.

Ἀμφὶ δὲ δαιομένοις εὐρὺν χόρον ἐςήσαντο
καλὸν ἰηπαιήον' ἰηπαιήονα φοῖβον
μέλποντες· σὺν δέ σφιν ἐυςπαῖς οἰάγροιο
Βιςονίῃ φόρμιγγι λιγείης ἦρχεν ἀοιδῆς·
ὥς ποτε πετραίῃ ὑπὸ δειράδι παρνάσοιο
Δελφυνὴν τόξοισι πελώριον ἐξενάριξε
κοῦρος ἐὼν ἔτι γυμνός, ἔτι πλοκάμοισι γεγηθώς. ἱλήκοις.

Incenſa ſtatuere choros altaria circum.
Cuncti ibi Iopæaona Iopæaona Phæbum
Cantantes; vnaque Oeagri filius Orpheus
Biſtonia ſumpta cithara canere incipit altè.
Horrendum vt fixit ſerpentem rite ſagittis
Ad iuga Parnaſsi ſaxoſi paruulus infans
Phębus adhuc, nudusque, & gaudens crinibus aureis.
Sis placidus, faciliſque veni.

Sic apud Virgilium Euandrus accedenti Aeneæ commemorat poſt conuiuium, quæ cauſa ipſum compulerit ad illa ſacrificia inſtauranda: quippe cum non ſolum inter ſacrificia, ſed etiam in conuiuiis, & in omnibus ſolennitatibus antiquorum eſſent ſermones de rebus ab illis Diis geſtis. Laudes autem Deorũ & hymni dum vrerentur victimarum partes aræ impoſitæ circa ipſam aram canebantur, at cum vſtæ fuiſſent illæ, & quæ reſeruatæ erant in conuiuium coctæ, his veſcebantur. Deinde poſt conuiuium antequam diſcederent gratias Diis agentes, quòd eos in conuiuium accepiſſent, vltimam ſacrificiorum partem linguas victimarum in ſacros ignes coniiciebant, & vini parum ſuper illas, vt teſtatur Apollon. lib. 1.

τέως

τέως ἐπίτε γλώσσῃσι χέοντας
Αἰθομέναις.
Interea accenſis fundunt libamina linguis.

Sic etiam Homerus lib.3. Iliad. γλώσσας δ' ἐν πυρὶ βάλλον. inijciũt igni linguas. Iſtud autem fiebat vbique in honorem Mercurij, cui linguæ erant cõſecratę, atq; poſt exuſtas linguas gratias Dijs agentes vnuſquiſque læti ex illis ſacrificijs domũ diſcedebant. at nunc de ſacrificijs marinorum dicamus.

De ſacrificijs marinorum Deorum. *Cap. XI.*

AT vero quoniam dæmones illi, qui mari præerant, pro natura loci craſsiores eſſe putabantur; idcirco in eorum ſacris craſsiora quædam corpora quàm eſſent vel nidores vel cantus offerebantur, quæ ad guſtum pertinerent, corpusq; haberent magis ſolidum. Nam cum vinum in ſacrificijs Deorum ſuperorũ offerretur, & delectæ partes victimarum, tamen ex illis in ignem coniectis & concrematis nihil aliud ad eos Deos niſi nidor & vſtulatorum animalium fumus perueniebat: vel odor thuris. At in ſacrificiis marinorum Deorum res longe aliter ſe habere credita eſt. nam cum taurus Neptuno mactabatur, tunc ſanguis colligebatur in crateres, atque non percutiebantur ſecuri victimæ, ſed cultris iugulabantur. Erant autem nigræ illæ victimæ, quæ vel Diis inferis, vel tempeſtatibus, vel Dijs marinis offerebantur, vt patet ex lib.3. Odyſſ. cum ſemper in littore maris ſacra fierent marinis:

τοὶ δ' ἐπὶ θινὶ θαλάσσης ἱερὰ ῥέζον,
ταύρους παμμέλανας ἐνοσιχθονι, κυανοχαίτῃ
Ad maris vndiſoni faciebant litora ſacrum,
Nigranti tauro Neptuno, qui regit vndas.

atque cum turbato Neptuno taurus immolaretur, tunc vbi eſſet placidus, mactabatur agnus, & aper aliquando: quæ etiam animalia cum maris naturam variis tẽporibus indicarent, omnia ſimul aliquando cædebantur in Nept. ſacrificiis, vt indicat Home. lib. λ. Odyſſeæ;

ῥέξας ἱερὰ καλὰ Ποσειδάωνι ἄνακτι
Ἀρνειὸν, ταῦρόν τ', συῶν τ' ἐπιβήτορα κάπρον.
Legitimè regi Neptuno ſacra peregit,
Agno, tauro, aproque ſues qui ſueuit inire.

Iugulatarum deinde victimarum in ſacris marinorum ſanguis collectus in mare è patera fundebatur cum precibus, quod genus rituum à ſacrificantibus in littore ſeruabatur. ſin autem in naui initiarentur, victimas non in pateram, ſed in mare cum precibus iugulabant. vt ait Apollonius lib.4. in his.

ἦ ῥ' ἅμα δ' εὐχωλῇσιν ἐς ὕδατα λαιμοτομήσας
ἧκε κατὰ πρύμνης.
Ille preces fundens iugulauit in ęquoris vndam.
Mox de puppe iacit.

cum iugulaſſent igitur ac diſſecuiſſent victimas, prius exta cum precibus, deinde vinum in aquam deiiciebant vt ait Virgilius lib.5. his carminibus;

Ipſe caput tonſæ folijs ornatus oliuæ,
Stans procul in prora pateram tenet: extaque ſalſos
Porricit in fluctus, ac vina liquentia fundit.

& Valerius Flaccus lib.2. Argonauticorum, qui ita ſcribit;

Tum pelago vina inuergens dux talibus infit.

Neque vero conuenire horum Deorum naturæ videtur illud, quod ſcribitur ab

Ouid.

Ouid.lib 11 Metamor.qui thuris etiam odorem Diis marinis tribuit, cum aeris tantum numinibus, vt diximus, at non etiam aquaticis, id genus ſacrificij ad altiora tendentis conueniat: ſic enim inquit;

Isque Deos pelagi vino ſuper æquora fuſo,
Et pecoris fibris, & fumo thuris adorat.

Apud Virgil præterea lib 4. Georg in ſacrificiis Oceani, quæ fiunt à Nymphis, vinum in flammas, at non in mare funditur; quod non fiebat contra ius ſacrorum, cum illæ eſſent ſub aquis, quamuis mathematicus & philoſophus acutiſsimus Hector Auſonius de antiquorum ſapientum ſententia ad chemicam artem hanc rem pertinere arbitratur. neque etiam ob eam cauſam parum conuenit is ritus Oceano, quia per Oceanum modo patrem omnium, modo humorem diuinitus in omnia naturalia corpora, omnemque materiam diffuſum, antiqui ſignificarunt. ſic autem ait Virgil.

Oceano libemus ait, ſimul ipſa precatur
Oceanumque patrem rerum, Nymphasque ſorores,
Centum quæ ſyluas, centum quæ flumina ſeruant.
Ter liquido ardentem perfudit nectare veſtam:
Ter flamma ad ſummum tecti ſubiecta reluxit.

Vtebantur autem ternario numero in ſacrificijs, quoniam ille numerus perfectus eſt, non ſolum ob dimenſiones corporum vt ait Ariſt. in primo cœli, ſed etiam quia Deus eſt omnium quæ videntur, & quæ videri non poſſunt, moderator: non aliter atque paris & imparis vim habet trias, cum omnes ſint numeri pares aut impares, atque ſicut Deus eſt principium omnium quæ aguntur, ita primus ternarius numerus omnium reliquorum per ſe ipſum auctus triangulum cōſtituit parium laterum, quę prima eſt earum figurarum, quæ pluribus conſtant lateribus. Atqui quòd eo numero in ſacris vterentur, ita teſtatur Valer. lib. primo Argon.

Ipſe ter æquoreo libans carcheſia patre.

Nam non quouis impare gaudere dictus eſt Deus à Virgilio, ſed eo qui primus eſt numerorum imparium, & initium corporum ſolidorum conſtantium è pluribus areis. In ſacrificijs etiam fluuiorum & patriorum Deorum ac heroum, ſiqui per flumen nauigaret (nam mos fuit antiquis vt dijs eorum locorum, ad quæ nuper accedebant, ſacrificarent antequam de naui exirent, vt ij benigni ac fauſti exciperent accedentes) idem ritus ſeruabatur, cum vina in fluuios effunderentur cum precibus, vt ait Apollon. in lib. 2.

Αὐτὸς δ' αἰσονίδης χρυσέῳ ποταμόνδε κυπέλλῳ
οἴνου ἀκηρασίοιο μελισταγέας χέε λοιβὰς
γαίῃ τ' ἐνναέταις τε θεοῖς, ψυχαῖς τε καμόντων
ἡρώων, γουνοῦτο δ' ἀπήμονας εἶναι ἀρωγοὺς
Εὐμενέως.
Ipſe merum è cyatho libamen fudit, & auro,
Aeſonides liquidum in fluuium: ſic inde precatur.
Tellurem, indigetesque Deos, animasque ſepultorum
Heroum, placidi at veniant, facilesque profectis.

Nymphæ item cum aquarum Deæ eſſe putarentur, craſsiora quædam & ipſæ ſacrificia requirebant: quibus mel & lac offerebatur, & mulſum. ac nunc de ſacris inferorum.

De ſacrificijs inferorum. Cap. XII.

SAcrificia illa, quæ Diis inferis fiebant, non ſolo tempore, ſed etiam colore victimarum, & ritu plurimum differebant: nam, vt diximus, hæc ſacrificia nō niſi per noctem fieri conſueuerunt, vt ait Virg. lib. 6.

Tum Regi ſtygio nocturnas inchoat aras.

quòd autem nigræ victimæ Dijs inferis immolarentur, teſtatur ita idem poeta;

huc caſta ſybilla
Nigrarum pecudum multo te ſanguine ducet:

vt autem victimæ, quæ ſuperis mactabantur cum iugularentur, cogebantur iugulum ſuperius vertere: ita quæ mactabantur inferis, caput ad terram depreſſum tenebant: vt ait Cleon in primo Argonauticorum: & Myrtilus in ſecundo rerum Lesbycarum his verbis: *εἰώθασιν οἱ ἱερεῖς τὰ ἔντομα τοῖς κάτω θεοῖς ἐναγιζόμενα ἐν τῇ γῇ ἀποτέμνεσθαι τὰς κεφαλὰς, οὕτω γὰρ θύουσι τοῖς ὑποχθονίοις. τοῖς δὲ οὐρανίοις ἄνω ἀναστρέφουσι τῶν ἱερείων τὸν τράχηλον σφάζοντες.* conſueuerunt ſacerdotes victimis, quæ mactantur inferis, humi capita incidere: ſic enim ſubterraneis ſacrificant. At cęleſtibus immolantes colla ſurſum conuertentes iugulant. in horum igitur Deorum ſacrificijs victimæ in effoſas foueas iugulabantur, vt eſt in lib. 3. Apollon.

Πυχύιον δ᾽ ἄρ ἔπειτα πέδῳ ἐνι βόθρον ὀρύξας
Νήησε σχίζας. ἐπὶ δ᾽ ἀρνειοῦ τάμε λαιμόν.
Inde in planitie foueā defodit in vlnam,
Atque agni iugulum ferro, cultroque cecidit.

Sic etiam Ouid. lib. 7. Metamorph.

Aut procul egeſta ſcrobibus tellure duabus
Sacra facit, cultroſque in guttura velleris atri
Conijcit, & patulas perfudit ſanguine foſſas.

Cum iugulaſſent in foueam, vinum deinde cum precibus in ſanguinem effundebant, quare ita inquit idem.

Tum ſuper inuergens liquidi carcheſia Bacchi,
Alteraque inuergens tepidi carcheſia lactis,
Verba ſimul fundit.

Lucianus tamen in Necyomantia videtur exiſtimaſſe ſanguine tantum cōſpergi foueas, at non eò totum infundi. Colligebatur aliquādo ſanguis ēt victimarū iugulatarū in his ſacrificijs, non aūt in foueas effluebat, vt eſt apud Virg. lib. 6.

Supponunt alij cultros, tepidumque cruorem
Suſcipiunt pateris, ipſe atri velleris agnam
Aeneas matri Eumenidum, magnæque ſorori
Enſe ferit, ſterilemque tibi Proſerpina vaccam.

Cum vero ſacra fierent Plutoni inferorū Regi, iſque mens diuina putaretur, quæ in vniuerſam terræ molem eſſet diffuſa, omniaque gubernando penetraret, ſicut Oceanus per mare penetrare creditus eſt: eius ſacra non prorſus abhorrebant à ſuperorum ſacrificiis, quare addebatur ignis huius ſacris, & illi delectæ cæſarum victimarum partes imponebantur comburendæ, vt patet ex eodem.

Tum Regi Stygio nocturnas inchoat aras.
Et ſolida imponit taurorum viſcera flammis,
Pingue ſuperq; oleum fundens fumantibus extis.

Nam oleum pro vino ſacrificiis Plutonis adhibebatur. omnino vero Diis illis, qui erant benefici, & albæ victimæ, & placidæ mactabantur: at maleficis, ne nocerent, & nigræ & ferociores putabantur conuenire: ea tamen lege ſeruata vt

mari-

maribus, at fęminis fœminę victimæ cæderentur. vinum præterea omnium prope Deorum ſacris erat accommodatum, at non in ſacris Cæreris, nam in eius ſacrificia vinum inferri non oportebat, vt teſtatur Plautus in Aulularia;

Cererin' mi ſtrobile hi ſunt facturi nuptias?
Qui? quia temeti nihil allatum intelligo.

Verum qui ritus ſacrorum ſingulis generibus dæmonum conueniant, & quæ victimæ ſingulis fuerint dicatæ, atque omnia propè quæ ſeruabantur in his ſacris, non ſolum in legibus ſacrificiorum fuerunt diligenter perſcripta, ſed etiam ex oraculi mandato ad vnguem ſeruare cogebantur antiqui, quorum omnium leges ita traduntur ab Apolline,

Ε᾽ργάζευ φίλε τήνδε θεέσδοτον ἐς τρίβον ἐλθών.
Μηδ᾽ ἐπιλήθεο τῶν μακάρων θυσίας ἐναρίζων.
Πῆ μὲν ἐπιχθονίοισι, πῆδ᾽ οὐρανίοισι, ποτέδ᾽ αἰθέρος
Αὐτοῖσιν βασιλεῦσι, καὶ ἠέρος ὑγροπόροιο,
ἠὲ θαλασσίοις, καὶ ὑποχθονίοισιν ἅπασι.
Πάντα γὰρ ἐνδέχεται φύσεως μεσώματι τῶνδε.
ξώωνδ᾽ ὡς θέμις ἐςὶ τελευτῆσαι καθαγισμοὺς
Α᾽είσω, δέλτοις δὲ χαράσσετε χρησμὸν ἐμοῖο.
τρεῖς μὲν ἐπιχθονίοις, τρεῖσδ᾽ οὐρανίοισι θεοῖσι.
φαιδρὰ μὲν οὐρανίοις, χθονίοισδ᾽ ἐναλίγκια χροιῇ.
Τῶν χθονίων δίαιρε τριχῆ θυσίας ἐναρίζων.
Νερτερίων καταθάπτε, καὶ εἰς βόθρον αἷμα ἴαλλε.
χεῦε μέλι νύμφαις Διονύσοιό τε δῶρα.
ὅσσοιδ᾽ ἀμφὶ γαῖαν ποτώμενοι αἰὲν ἔασι,
Τοῖσδὲ φόνου πλήσας πάντῃ πυριπληθέα βωμὸν,
Ε᾽ν πυρὶ βάλλε δέμας, θύσας ζώοιο ποτανοῦ,
καὶ μέλι φυρήσας δηΐαι ἀλφίτῳ εἶθεν,
Α᾽τμοῦσε λιβάνοιο, καὶ οὐλοχύτας ἐπίβαλλε.
Εὖτεδ᾽ ἐπὶ ψαμάθοισιν ἴῃς γλαυκὴν ἅλα χεύας
κὰκ κεφαλῆς θυσίασε, καὶ ἐς βαθὺ κῦμα θαλάσσης
ζῶον ὅλον προΐαλλε τελευτήσας τάδε πάντα
Ε᾽ς πλατὺν ἠερίων χορὸν ἔρχεο οὐρανιώνων.
Α᾽ςραίοισδ᾽ ἤπειτα καὶ αἰθερίοις ἐπὶ πᾶσιν
Αἷμα μὲν ἐκ λαιμῶν κρουνώμασιν ἀμφὶ θυηλὰς
Λιμνάζει. τάδὲ γυῖα θεοῖς ἐν δαιτὶ πονεῖσθαι.
Α᾽κρα μὲν ἡφαίςῳ δόμεναι, τὰδὲ λοιπὰ πάσασθαι.
Α᾽τμοῖσιν λαροῖσιν ἐνιπλήσαντας ἅπαντα
ἠέρα ῥευςαλέον, ἐπίδ᾽ εὐχὰς πέμπετε τοῖσδε.
Hæc age qui nutu diuorum ingreſſus amice es
Huius iter vitæ, mactanda eſt hoſtia cunctis
Multa Deis; ſeu qui terras, ſeu qui mare vaſtum,
Aera ſeu qui habitant, latum ſeu qui æthera, ſeu qui
Alta tenent cœli, ſeu qui infima regna baratri.
Quæ quibus obſeruanda modis ſint ſingula dicam.
Tu memori percepta animo mea dicta teneto.
Terna quidem diuis cœleſtibus hoſtia, & ipſa
Candida mactanda eſt, terna & terreſtribus, atque
Atra eadem, gaudent porrò, & capiuntur apertis
Cęleſtes aris; foueas cum numina contra
Expoſcant atro imbutas inferna cruore,

Nec

Nec placeat, niſi quę terræ mandetur humata
Hoſtia. mel verò Nymphæ, atque liquentia vina
Offerri lætantur, at ignem accendier aris
Quæ circumuolitant terram ſibi numina quærunt,
Imponique atrum corpus. tum thura ſimulque
Iniicit ſalſas fruges, & dulcia liba.
Hæc facito. verum quibus eſt data cura profundi
His ipſo ſemper fer ſacra in litore, totum
Porriceque in fluctus animal. cęleſtibus autem
Extremas reddes partes, atque igne cremabis.

Fuit autem illa cauſa cur Diis inferis ſacrificaretur, quòd illi putabatur eſſe omnium malorum autores, vt ſignificauit Sophocles in Electra ita ſcribens:

κακῶς ὄλοιο μηδέ σ' ἐκ γόων ποτὲ
τῶν νῦν ἀπαλλάξειαν οἱ κάτω θεοί
Perdare peſsimè, è malis præſentibus
Nunquam Dei te liberent opto inferi.

His ſacra fieri ſolebant ab iis, qui ad aliquo morbo conualuiſſent, tanquã pepercifſent, quod genus *καθαρισμὸς*, quaſi luſtratio nominabatur: Sola fuerunt Eumenidum ſacrificia, quæ illum pręcipuum ritum habuerunt, vt à tacitis ſacerdotibus agerentur, qui Heſychidę dicti fuerunt, ante quæ ſacrificia Heroi Heſycho aries immolabatur: vt teſtatur Polemo in iis quæ ſcripſit ad Eratoſthenem, his verbis: *τὸ δὲ τῶν γένος εὐπατριδῶν οὐ μετέχει τῆς θυσίας ταύτης, ἀλλὰ μόνοι οἱ ἡσυχίδαι, ὃ δὴ γένος ἐστὶ παρὰ τὰς σεμνὰς θεάς, καὶ τὴν ἡγεμονίαν ἔχει καὶ προθύονται πρὸ τῆς θυσίας κριὸν ἡσύχῳ ἱερὸν ἥρωι, τοῦτον οὕτω καλοῦντες διὰ γοῦν εὐφημίαν οὗ τὸ ἱερόν ἐστι παρὰ τὸ κυδώνιον, ἐκτὸς τῶν ἐννέα πυλῶν*. At nobilioribus ad hæc ſacrificia accedere nefas eſt: ſed ſolis Heſychidis, quod genus eſt deabus Seueris gratum, principatumque obtinet in illis ſacrificiis. ſolent immolare ante ſacrificia arietem Heſyco heroi ſacrum, quem ita nominant boni ominis cauſa, cuius ſacellum eſt iuxta Cydonium extra nouem portas. induebantur nigris veſtibus Diis inferis ſacrificantes nigro hoc eſt nocturno tempore, vt patet ex his carminibus Apollonii lib 3. Argonaut.

ἑπτάκι δὲ βριμὼ κουροτρόφον ἐγκαλέσασα,
Βριμὼ νυκτιπόλον χθονίην, ἐνέροισιν ἄνασσαν,
λυγαίῃ ἐνὶ νυκτὶ σὺν ὀρφναίοις φαρέεσσιν.
Tunc almam Brimo ſtans terque quaterque vocauit,
Brimo nocturnam, terreſtrem, quæ imperat vmbris,
Induta obſcuram per noctem veſtibus atris.

Mactabatur his ouis nigra pgnãs, vt ſuo loco dicet. neq; vinũ harũ dearũ ſacrificiis erat accõmodatũ, cũ Nephalię dicerent. at nũc de ſacrificiis defunctorũ dicamus.

De ſacrificiis mortuorum. *Cap. XIII.*

NEque verò Diis ſolum, qui res humanas gubernare putabantur ſacrificia fiebant ab antiquis, ſed etiam mortuis, tanquam dęmones quidam & ipſi exiſterent, ſacra offerebantur, ſiue cum quis ad inferos deſcendere putaretur, ſiue cum anniuerſariis ſolennitatibus, aut aliis de cauſis, ab inferis euocarentur, his parentabant. Cum aliquis igitur propinquus mortuus fuiſſet, mos fuit antiquorum vt capillos deciderent, & lugerent in eius honorem, qui mortuus eſſet, vt ſignificauit Hom. lib. 4. Odyſſ.

νεμεσσῶμαί γε μὲν οὐδὲν

κλαίειν ὅσκε θάνησι βροτῶν, καὶ πότμον ἐπίσπῃ
τοῦτό νυ, καὶ γέρας οἶον ὀϊζυροῖσι βροτοῖσι
κείρασθαί τε κόμην, βαλέειν τ' ἀπὸ δάκρυ παρειῶν.
Illum nec enim reprehendere fas eſt,
Qui flcat hunc, cuius fregerunt ſtamina Parcæ.
Solus honor ſequitur mortales ille miſellos,
Et tondere comam, & lacrymas in funere ſpargi.

Sicut etiam Alcæus epigrammatographus in his carminibus;

Πᾶσά σοι οἰχομένῳ Πυλάδη κωκύεται Ἑλλὰς
Ἄπλεκτον χαίταν ἐν χροὶ κειραμένη.
Extinctum luget Pylades te Græcia tota,
Ad viuam tonſis crinibus vſque cutem.

Hos vero capillos, qui cædebantur, mos fuit tanquam inferias mortuis conſecrare, & cum lacrymis in tumulũ extremum donum conijcere, vt patet ex Iphigenia in Tauris apud Eurip.

τύμβον τε χῶσον, κἀπίθες μνημεῖά μοι.
καὶ δάκρυ' ἀδελφή, καὶ κόμας δότω τάφῳ.
Tumulumque congere, & monumenta imponito:
Comas ſepulcro det ſoror cum lacrymis.

Nam mos fuit antiquorum vt per triduum mortuos ante lugerent, quàm iuſta perſoluerent, ſicuti teſtatur Apollonius lib. 2. Arg. in his;

Ἀμφὶ δὲ κηδείῃ νέκυος μένον ἀσχαλόωντες.
ἤματα δὲ τρία πάντα γόων, ἑτέρῳ δὲ μὲν ἤδη
τάρχυον μεγαλωστί· συνεκτερέϊζε δὲ λαὸς
Αὐτῷ ὁμοῦ βασιλῆι Λύκῳ. παρὰ δ' ἄσπετα μῆλα
ἣ θέμις οἰχομένοισι ταφήϊα λαιμοτόμησαν.
καὶ δή τοι κέχυται τοῦδ' ἀνέρος ἐν χθονὶ κείνῃ
τύμβος, σῆμα δ' ἔπεσι καὶ ὀψιγόνοισιν ἰδέσθαι.
At circum ſteterant curantes funera triſtes.
Aſsiduos luxere dies tres. lumine quarto
Magnificè exequias ſtruxerunt. tota parentat
Vrbs cum rege Lyco. Iugulant in funera multas
Lanigeras pecudes, defunctis munera ſueta.
Illa dies tumulum erexit regionibus illis,
Quem ſeri poterunt etiam monſtrare nepotes.

Vbi præſtãtiores viri eſſent mortui & opulentiores, illis pyra inſignis ſtruebatur inſignis; & ſi eſſent in bello mortui, captiui pro victimis cũ illis vrebantur, Vt innuit Verg. lib. 11.

Vinxerat & poſt terga manus, quos mitteret vmbris
In ferias, cæſo ſparſuros ſanguine flammas.

Veruntamen non ſolum captiui, ſed etiam res cariores in pyram vnà mittebantur, vel animalia, quibus maxime delectarentur viui, vt teſtat̃ Hom. lib. 23. Iliad.

Ἐννέα τῷ γε ἄνακτι τραπεζῆες κύνες ἦσαν.
καὶ μὲν τῶν ἐνέβαλε πυρῇ δύο δειροτομήσας.
Δώδεκα δὲ Τρώων μεγαθύμων υἱέας ἐσθλοὺς
χαλκῷ δηϊόων.
Namque nouem aſſueti menſæ huic catuli ante fuere.
Atque pyræ geminos iugulatos tradidit horum.
Magnanimum Troum bis ſenaque pignora ferro
Occidit.

Sic Virg. lib. x. Quatuor hic iuuenes, totidem quos educat Vfens
Viuentes rapit inferias, quos immolet vmbris:
Captiuoque rogi perfundat ſanguine flammas.

Vbi has inferias obtuliſſet, cadauer ad pyram afferebatur; quo pyræ impoſito ignis à propinquiore ſubiiciebatur, in quam pyram vltima dona omnes amici congerebant vel ad odorem, vel ad guſtũ pertinentia, vel vt pyra facilius concremaretur, deinde cineres, & quod reliquum erat oſsium colligebatur, vinoque rigabatur, vt cum ſuaui odore extingueretur; & in vaſa modo aurea, modo argentea, modo ærea includebatur, vt ait Virg. lib 6.

& ſubiectam more parentum
Auerſi tenuere facem: congeſta cremantur
Thurea dona, dapes, fuſo crateris oliuo.
Poſtquam collapſi cineres, & flamma quieuit,
Relliquias vino, & bibulam lauere fauillam:
Oſſaque lecta cado texit Chorineus aheno.

At vbi anniuerſariæ fierent exequiæ, nihilominus munera ſuper aras extructas deponebantur, vt eſt in lib 5. apud eundem:

Nec non & ſocij, quę cuique eſt copia, læti
Dona ferunt, onerantque aras, mactantque iuuencos.

Erat tamen conſuetudo vt ſterilis vacca animabus mortuorum plerunque mactaretur, vt ait Homerus lib. 11. Iliad.

πολλὰ δὲ γουνούμην νεκύων ἀμενηνὰ κάρηνα,
Ἐλθὼν ἐς Ἰθάκην ςεῖραν βοῦν ἥτις ἀρίςη
ῥέξειν ἐν μεγάροισι, πυρήν τ᾽ ἐμπλησέμεν ἐσθλῶν.
Defunctorum animas ſupplex ſum multa precatus.
Inque Ithaca ſterilem vaccam mactare domi ſum
Pollicitus: multiſque pyram contexere donis.

Cum colligerentur oſſa & cineres mortuorum pyra exuſta, non facile intelligere poſſum cur potius cadaueris, quàm lignorum eſſent illi cineres, qui colligebantur, ſi corpus ſuper pyra impoſitum cremaretur, quare facile venio in eam opinionem vt credam aliquas fuiſſe lapideas arcas, in quibus incluſa cadauera vrerentur: cum præſertim inquiat Theophraſtus in lib. de Igne, omnia quæ intra lapidem circularem includerentur, in cinerem conuerti cadauera, cum vſta alioquin deſerant reliquias: καὶ πάλιν διὰ τὶ τὸ μὲν ἐν πυρὶ κατακαιόμενον νεκρὸν γίνεται λείψανον, ὁ δὲ κύκλῳ λίθος ἐξ οὗ τοὺς σωροὺς ποιοῦσι, καὶ ὅπου ἄλλοθι τοιοῦτος ἀφανίζει πάντα, καὶ ἐν ἑαυτῷ τέφραν ποιεῖν: ac rurſus, cur cadauer, quod combuſtum ſit in igne, reliquias deſerit: at lapis circularis, ex quo ſtruem faciunt, & vbi alibi talis extiterit, omnia conſumit, & intra ſe incluſa vertit omnia in cinerem? Sin domi mortui eſſent qui vrebantur, neque vlli eſſent captiui, qui iugularentur in pyram, res quæ cariores extitiſſent viuis vna comburebantur: quare Virg. Didonem facit inter cætera Aeneæ res relictas ſecum in pyram deferētem. Sin exequiæ fierent pro ijs, qui mortui fuiſſent abſentes, erigebantur illis tumuli pro aris, atque his vinum & ſanguinem victimarum ad radices tumuli offerebant, & aliquando lac cum ſanguine, vt ait Lucianus in Necyomantia & in Charonte, animaſque vocabant ad bibendum ſanguinem, vt innuit Virg. lib. 3. Aeneid.

Ante vrbem in luco falſi Simoentis ad vndam
Libabat cineri Andromache: maneſque vocabat
Hectoreum ad tumulum.

Ornabantur autem aræ ſiue tumuli, quæ pro abſentibus defunctis erigebantur cupreſſo, quæ arbor funebris putabat, & vittis nigris aut cæruleis: mulieres quæ

adeſſe his exequiis non ſolebant, niſi ſolutis capillis: cuiuſmodi exequię illæ ſunt apud Virg. lib.3.

Ergo inſtauramus Polydoro funus, & ingens
Aggeritur tumulo tellus, ſtant manibus aræ
Cæruleis mæſtæ vittis, atraque cupreſſo,
Et circum Iliades crinem de more ſolutæ.
Inferimus tepido ſpumantia cymbia lacte,
Sanguinis & ſacri pateras: animamque ſepulchro
Condimus, & magna ſupremum voce ciemus.

Hæc fieri conſueuerunt pro abſentibus, quæ omnia facile poſſunt è poetarũ ſcriptis à quouis cognoſci. Erat etiam conſuetudo vt fores illarum domorũ, in quibus aliquis mortuus eſſet cypariſſo ornarentur, ne quis neſcius ingrediens pollueretur, quæ arbor iudicata fuit funebris, quia ſemel cæſa non amplius repullulet. At cineres eorum, qui vſti fuiſſent domi, ſepeliebantur, vt teſtatur Sophocles in œdipode tyranuo. Cum vero anniuerſariæ fierent exequiæ, nigræ oues mactabantur, & ſanguis earũ in crateres collectus cũ precibus in effoſas foueas effundebatur, animæque vocabantur ad bibendum, vt ſignificauit Euripides in Hecuba:

Δέξαι χόασμου τάσδε κηλητηρίους
Νεκρῶν ἀγωγοὺς, ἐλθὲ δ' ὡς πίῃς μέλαν
κόρης ἀκραιφνὲς αἷμ', ὅ σοι δωρούμεθα.
Has mortuorum inferias meas cape
Mulcimen, adſis vt bibas hunc ſanguinem
Caſtæ puellæ, quem tibi donauimus.

Sic Hom. etiam lib.3. Odyſſ.

Αὐτὰρ ἐγὼν αὐτοῦ μένον ἔμπεδον ὄφρ' ἐπὶ μήτηρ
ἤλυθε καὶ πίεν αἷμα κελαινεφές.
Aſt ibi ego manſi, genitrix donec mea venit
Sanguinem & illa bibit atrum.

Neque vero ſanguinem ſolum, ſed vinum etiam in terram effundebant, vt eſt Iliad. lib.23.

οἶνον ἀφυσσόμενος χαμάδις χέε δεῦε δὲ γαῖαν
ψυχὴν κικλήσκων Πατροκλῆος δειλοῖο.
Ad terram fudit vinum, terramque rigauit,
Patroclique animam ſuprema voce vocauit.

His etiam fuit mos lac addere, vt ſuperius patuit in exequiis Polydori. Quibus flores etiam addidit Virg. lib.5 in his:

Ille è concilio multis cum millibus ibat
Ad tumulum, magna medius ſtipante caterua.
Hic duo rite mero libans carcheſia Baccho
Fundit humi, duo lacte nouo, duo ſanguine ſacro:
Purpureoſque iacit flores, ac talia fatur.
Salue ſancte parens, iterum ſaluete recepti
Nequidquam cineres, animæque, vmbręque receptæ.

Mulſum præterea, & aqua, & molæ ſupra vinum & ſanguinem in foueam iaciebantur, vt in his ait Hom lib.11 Odyſſ.

Ἔνθ' ἱερήϊα μὲν Περιμήδης Εὐρύλοχός τε
Εἶχον, ἐγὼ δ' ἄορ ὀξὺ ἐρυσσάμενος παρὰ μηροῦ
Βόθρον ὄρυξα ὅσον τε πυγούσιον ἔνθα καὶ ἔνθα.
Ἀμφ' αὐτῷ δὲ χοὰς χεόμην πᾶσι νέκυεσσι.
πρῶτα μελικρήτῳ, μετέπειτα δὲ ἡδέϊ οἴνῳ,

τὰ

τὸ τρίτον αὖθ' ὕδατι. ἐπὶ δ' ἄλφιτα λευκὰ πάλλυνον
Sacra ſimul ducunt Perimedes, Eurylochusque.
Aſt ipſe eripui vagina protinus enſem.
Effodi foueam, quæ deſcendebat in vlnam.
Inferias in quam cunctis effudimus vmbris.
Ac primum mulſum, plena hinc carcheſia Bacchi:
Rurſus aquam, niuea texi quæ deinde farina.

Omnino verò & res aliæ complures in foueam iaciebantur; & quod putabatur ſuperfuiſſe mortuis, ſiue quæ res è fouea nō euanuiſſent, poſt abſolutas exequiarum ceremonias nō longo tēporis interuallo vrebantur: vt ſignificauit Lucianus ita in Charōte; καὶ βόθρον τινὰ ὀρύξαντες καίουσί τε ταυτὶ τὰ πολυτελῆ δεῖπνα, καὶ εἰς τὰ ὀρύγματα οἶνον καὶ μελίκρατον, ὥς γοῦν εἰκάσαι, ἐγχέουσιν. Atq; foueam quandā excauantes magnificas iſtas cænas vrunt, & in foueas vinū & mulſum, vt mihi quidem videntur, infundunt. vbi animas aduocarent ſupra congeſtum tumulum aſcendebant, atque inde ter animas altiſsima voce vocabant ipſorum mortuorum, vt ait Euripides in Oreſte;

μελίκρατ' ἄφες, γάλακτος οἰνωπόν τ' ἄχνην,
καὶ στᾶσ' ἐπ' ἄκρου χώματος λέξον τάδε.
Mulſumque ſparge, lactis atque aſperginem,
Tumuloque ſummo ſtans loquare talia.

Quod ſi vocatæ animæ ad has exequias non accederent, inter mortuos illi non numerabantur; quare ita ſcripſit Virg. lib. I. Aeneid.

Spemque metumque inter dubii ſeu viuere credant,
Siue extrema pati: nec iam exaudire vocatos.

Ac de mortuorum exequiis ſatis, nunc de luſtrationibus dicamus.

De luſtrationibus. Cap. XIIII.

ET quoniam omnis antiquorum theologia ad homines ad probitatem, & ad metum Deorum deducendos ſpectabat; idcirco minime grata Diis immortalibus illa ſacrificia fore tradiderunt, quæ ab impuris hominibus offerebantur: ſed leges rite faciendorum ſacrorum omnem prius iniquitatem, omnemque crudelitatem deponere iubebant; cum illi, qui aliquo flagitio polluti ad aras acceſsiſſent, nullo pacto à Diis audiri, ſed magis etiam illorum iram in ſe concitare, crederentur. Ea de cauſa non ſolum homines, ſed animalia etiam, & loca, & vaſa prius purgabantur, quam ad aram admitterentur. fiebant autem luſtratioues, ſiue expiationes, non ſimplici modo: nam antequam ad ſacrificia veniretur, lauabantur victimæ, ne vllam prorſus ſordem haberent, atque loca vel animalia vel vaſa a ſacrificaturis ſulphuris odore leuiter perfundebantur; ſicut teſtatur illud Iuuenalis.

cuperent luſtrari ſi qua darentur
Sulphura cum tædis.

Sic etiam apud Homerum in lib. 16. Iliad. poculum expiatur atq; purgatur prius ſulphure, quo vſuri ſunt in ſacrificiis, deinde aqua perennis fluuii lauitur, vt patet in his:

τὸ ῥα τότ' ἐκ χηλοῖο λαβὼν ἐκάθηρε θεείῳ
Πρῶτον, ἔπειτα δὲ νίψ' ὕδατος καλῇσι ῥοῇσι.
Νίψατο δ' αὐτὸς χεῖρας, ἀφύσσατο δ' αἴθοπα οἶνον.
Deprompſit theca: purgauit ſulphure primum.
Poſt lauit puris lymphæ labentibus vndis,

Inde manus lauit, tunc hauſit munera Bacchi.

Enimuero fuerunt etiã propria dijs quibuſdã vaſa, ſicuti videtur innuiſſe Hom. lib. Π Iliad. ad vſum certorum Deorum reſeruata, cum ita inquiat de Achille:

Ἔνθα δέ οἱ δέπας ἔσκε τετυγμένον, οὐδέ τις ἄλλων
οὔτ' ἀνδρῶν πίνεσκεν ἀπ' αὐτοῦ αἴθοπα οἶνον,
οὔτε τέῳ σπένδεσκε θεῶν, ὅτε μὴ Διῒ πατρί.
Poculum erat promptum, vnde ardentia vina bibebat
Ex aliis nemo mortalibus, atque Deorum
Nulli libabat, niſi ad aram forte tonantis.

Addebantur à Romanis cępæ etiam, & crines, & męnides piſciculi, vt ait Plut. in Numa. accedebant, oua etiam his luſtrationibus, quibus vnà cũ ſulphure vtebantur, vt eſt apud Ouid. lib. 2. de arte.

Et veniat quæ luſtret anus lectumque locumque.
Præferat & tremula ſulphur & oua manu.

Nam cum aliquis ſui purgandi cauſa ſacrificia inſtituiſſet propter cõmiſſum ſcelus, vel cædẽ, tunc porcellus paruus mactabatur à ſacerdotibus, eiuſq; manus ſanguine illius porcelli luebãtur, quo ſanguine animarũ quoque maculæ putabantur purgari, cuius conſuetudinis ita mentionem fecit Apollonius Rhod. lib. 4.

πρῶτα μὲν ἀτρέπτοιο λυτήριον ἧγε φόνοιο
Τειναμένη καθύπερθε συὸς τέκος, ἧς ἔτι μαζοὶ
Πλήμυρον λοχίης ἐκ νηδύος αἵματι χεῖρας
τέγγεν ἐπιτμήγουσα δέρην.
Adduxit duræ, ſæuæque piacula mortis
Porcellum tenerum tum matris ab vbere raptum,
Cuius abundabant etiam tunc vbera lacte.
Huius diſſecuit collum, atro ſanguine laui
Inde manus.

In his luſtrationibus parui porcelli vtebantur, quos nominarunt καθάρσια. Poſtea vero quam loca ſulphuris accenſi fumo luſtrauiſſent, mos erat ſalem in aquam coniicere, & ramo vel lauri vel oliuæ vel alterius arboris, quæ eſſet illi Deo, cui ſacra fiebant, conſecrata in illam aquam demerſo locum leuiter irrorare, quod fiebat iure luſtrationum, vt ſignificauit Theocr. in paruo Hercule;

καθαρῷ δὲ πυρώσατε δῶμα θεείῳ.
Πρᾶτον, ἔπειτα δ' ἄλεσι μεμιγμένον ὡς νενόμισαι
θαλλῷ ἐπιρραίνειν ἐστεμμένον ἀβλαβὲς ὕδωρ.
Incenſo purganda domus eſt ſulphure primum
Puro: tum ſal, lex velut eſt, mittatur in vndam,
Atq; coronatum decet hac perfundere ramo.

Neque vlla ſatis legitima putabatur fuiſſe luſtratio, niſi quæ fieret ab iis, qui ad orientem ſolem fuiſſent conuerſi; veluti ſcriptum reliquit his verbis Cratinus in Chirone;

Ἄγε δὴ πρὸς ἕω πρῶτον ἁπάντων ἴσω.
καὶ λάμβανε χειρὶ σχῖνον μεγάλην,
χέω τάδε. τὸ ὕδωρ ἐκ τῶν κρατήρων χέω.
Age verò ad auroram primum omnium conſiſte,
Et cape manibus iuncum magnum;
Funde hæc, aquam è crateribus funde.

Spargebãtur autẽ ter illi, qui luſtrationis aqua irrorabantur, vt ait Virgil. lib. 6.

Idem ter ſocios pura circumtulit vnda
Spargens rore leui, & ramo felicis oliuę.

Cum

Cum fierent etiam luſtrationes aruorum, ter hoſtiæ circa fruges agebantur, vt ait idem in primo Georg.

Terque nouas circum felix eat hoſtia fruges.

Si quis igitur, vbi aliquis fuiſſet mortuus, vel in locum impurum ingreſſus eſſet, ille hac aqua ita perfundebatur: quare cum Iuno deſcendiſſet ad inferos, ad ſuperos reditura ita luſtratur ab Iride, vt eſt lib. 4. Metam.

Læta redit Iuno: quam cœlum intrare parantem
Roratis luſtrauit aquis Thaumantias Iris.

Veruntamen non ſine quibuſdam precibus hac aqua ſpargebantur, vt eſt apud Ouid. lib. quinto:

Spargit & ipſe ſuos lauro rorante capillos.
Incipit & ſolita fundere voce preces.

Et in ſeptimo Metamorph.

Ter ſe conuertit, ter ſumptis flumine crinem
Irrorauit aquis; ternis & hiatibus ora
Soluit.

Ante omnia porro luſtrationum genera manus luere ad aras acceſſuris hominibus erat neceſſarium: cum aras ipſorum Deorum precantes eſſent de more apprehenſuri: neque liceret illotis manibus, aut aliqua ſorde pollutis ad aras accedere: quare inquit Hector lib. 6. Iliad. apud Hom.

χερσὶ δ' ἀνίπτοισι Διὶ λείβειν αἴθοπα οἶνον
Ἅζομαι. οὐδέ πη ἐστὶ κελαινεφέϊ Κρονίωνι
Αἵματι καὶ λύθρῳ πεπαλαγμένον εὐχετάασθαι.
Non decet illotis manibus libare ſuperno
Vina Ioui, pudor hoc prohibet feciſſe: cruore
Turpatum me & cæde virum Diis fundere vota.

Nam non modo ad aras accedere pollutis non licebat, ſed neque Deos quidem precari, qui oēm iracundiam ſiue indignationem in impurè precātes cōuertebāt, quippe cū Timarchidas in lib. de coronis Aſteriū inquiat fulmine fuiſſe percuſsū, quia manibus impuris aram Iouis attigiſſet, vt patet ēt ex his carminibus:

χερσὶν ἀνίπτοισιν ῥέζων Διὸς ἥψατο βωμοῦ,
τοὔνεκα μὶν πυρόεντι πατὴρ κατέφλεξε κεραυνῷ.
ἔξοχα γὰρ καθαρὸν χρὴ θνητὸν θεῖα σέβεσθαι.
Illotis manibus libans Iouis attigit aram,
Quo pater hunc vſsit flagrantis fulminis igne.
Egregie purum fas eſt contingere ſacra.

Erat illa præterea luſtrationum differentia, vt qui ſuperis ſacrificaturi eſſent, toti lauarentur, ſi fieri poſſet; ſin autem ſaltē manus. at litaturi inferis, tenui aqua tantum irrorabantur: vt patuit ex ſuperioribus. Polluebantur etiam qui inſepultum cadauer in itinere conſpexiſſent, niſi tenuem puluerem ſaltem inieciſſent, vt eſt apud Soph. in Oedip. Tyranno. polluebatur ēt ager vel claſsis, quæ inhumatum cadauer haberet, vt illud eſt Virgil. lib. 6.

Prẹterea iacet exanimum tibi corpus amici.
(Heu neſcis) totamque inceſtat funere claſſem.

Quod niſi ſepeliretur, publicæ alicuius calamitatis cauſa putabatur, niſi tñ impii, & Deorum inimici planè haberentur illi, qui mortui eſſent; tūc enim publicarum calamitatum autores erant iis regionibus, in quibus eſſent ſepulti: niſi id oraculi iuſſu factū fuiſſet: ſicuti de Oedipode ſcriptum reliquit Lyſimachus Alexandrinus libro 13. rerum Thebanarum hoc pacto: οἰδίπου δὲ τελευτήσαντος καὶ τῶν φίλων ἐν θήβαις θάπτειν αὐτὸν διανοουμένων, ἐκώλυον οἱ θηβαῖοι, διὰ τὰς προγε

νημένας συμφορὰς. ὡς ὄντος ἀσεβοῦς οἱ δὲ κομίσαντες αὐτὸν εἴς τινα τόπον τῆς βοιωτίας καλούμενον κεὸν ἔθαψαν αὐτόν. γιγνομένων δὲ τοῖς ἐν τῇ χώρῃ κατοικοῦσιν ἀτυχημάτων τινῶν ὠηθέντες αἰτίαν εἶναι τὴν οἰδίπου ταφὴν, ἐκέλευον τοὺς φίλους ἀναιρεῖν αὐτὸν ἐκ τῆς χώρας. οἱ δὲ ἀπορούμενοι τοῖς συμβαίνουσιν, ἀνελόντες ἐκόμισαν εἰς ἐτεωνὸν. βουλόμενοι δὲ λάθρᾳ τὴν ταφὴν ποιήσασθαι καταθάπτουσι νυκτὸν ἐν ἱερῷ δήμητρος ἀγνοήσαντες τὸν τόπον. καταφανοῦς δὲ γενομένου πέμψαντες οἱ τὸν ἐτεωνὸν κατοικοῦντες, τὸν θεὸν ἐπηρώτων τί ποιῶσιν. ὁ δὲ θεὸς εἶπε, μὴ κινεῖν τὸν ἱκέτην τῆς θεοῦ, διόπερ αὐτοῦ τέθαπται. Cũ mortuus eſſet Oedipus eumque amici illi Thebis ſepelire pararent, Thebani ob prȩteritas calamitates quia is eſſet impius, id facere vetuerunt. tunc illi in locum quendam Bæotiæ Ceum nomine aſportantes illum ſepelierunt, cum vero quædam calamitates regionem inuaſiſſent, loci eius incolæ rati ſunt cauſam illarum eſſe, quod ibi ſepultus eſſet Oedipus, quare iuſſerunt eius amicos ipſum efferre de regione. Illi ob illa quæ contigerant ambigui quid ſibi agendũ ſit, eum capientes in Eteonum detulerunt: qui cum vellent eum clam ſepelire, per noctem in loco ſacrato Cereri humarunt, qui locus eſſet ignorãtes, verum cum res cognita fuiſſet, incolæ Eteoni miſerunt ad oraculum qui percunctarentur, quid eſſet agendum: quibus reſponſum fuit ſupplicem Deæ non eſſe remouendum, quare ibi demum ſepultus eſt. at nunc de proprijs ritibus, qui apud nonnullas nationes quorundam Deorum fuerunt, dicamus.

De proprÿs ritibus quorundam Deorum apud varios homines. *Cap. XV.*

FVerunt præterea varij ſacrificiorum ritus apud nonnullas nationes, vbi ſacra quorundam Deorum ſolennia celebrarentur, quæ nullis cæteris Dijs ex aliqua parte prorſus viderentur cõmunia, quod quidem factitatum eſt partim ſtultorum hominũ inſcitia, & ignarorũ quantum ratio & religio requirat, partim inſidiis eorum ſacerdotum, qui conabantur per varietatẽ ceremoniarũ rem in precio retinere, cum res ridiculȩ potius iure videri poſſent, quæ fierent, recte intuẽtibus, quàm vllam ſanctitatem cõtinere. Partim etiam fiebat hoc dæmonum malignorum fraude, cum eſſet adhuc poteſtas tenebrarum, qui per has ambages homines in ſeruitio retinere, & perpetuo falſæ religionis idolatriæque vinculo aſtringere nitebantur, neque vllam liberè reſpirandi animis illis ſuperſtitionibus oppreſsis concedebant facultatem, vt poſſent tantum fallaciarum ſecum parumper conſiderare, & aliquando cognoſcere quàm abſurdam, quàm vanam, quàm ridiculã, quàm omni ſcelerũ genere cõtaminatã religionẽ cõplecterẽtur. atq; vt facilius cognoſcere poſsimus q̃ multiplex, quamq; diligẽs eſſet illorũ Deorũ cultus, præter illas obſeruationes Deorũ, temporum, victimarum, luſtrationum, templorum, rituum, ac cæterorum, quȩ ſuperius fuerunt à nobis commemorata. illud etiam poterit rem demonſtrare, quòd in illis ſacrificiis anniuerſariis, quæ Patrenſes patrio ritu Dianæ Laphyrȩ cognomento inſtituerunt, mos fuit vt ſexdecim cubitorum longitudinis ligna viridia in orbem circa aram illius deæ digererentur, atq; intra hæc ipſa aridiſsima & aræ propinqua. Tum cæno locum in morem ſepti vndique obſtruere conſueuerunt: quibus peractis pompam cum magnificentiſsimo apparatu Deȩ tranſmittebant. Per eam pompam virgo nubilis, quæ foret omnium pulcherrima & ſapientiſsima iudicata ſacerdotio in his ſacris perfungebatur, quȩ ſequebatur pompam poſtrema omnium bigis inuecta ceruis pro equis currum trahentibus. deinde die poſtero eius diei, quo pompa ad templum tranſmiſſa fuiſſet, cum magno finitimorum omnium tum priuatorũ tũ etiam publico ſtudio ſacra rite celebrabantur, atque intra illud aræ ſeptũ multa viuẽtia animalia conijcere pro victimis mos fuit: apros ſcilicet & hinnulos ceruorũ, caprearũ, luporum,

& vrſo-

& vrſorũ,& aliquando feras iam prægrandes, tum multiplicia auium adultarum genera quibuſdã plumis detractis. His addebantur ſemina omniũ propè fructiferarũ arborũ quibus intra ſeptũ iniectis ignibus immiſsis aridiora ligna accendebãtur. quòd ſi qua immiſſarum ferarum forte aufugiſſet ex illo ſepto, aſtantes ſtudioſè curſitabant ad eã capiendam, atque receptas feras intra ardens ſeptũ inijciebãt, vti teſtatus eſt Porphyrius in lib. de ſacrificiis, & Pauſanias in rebus Achaicis. Neque verò in illis ſacrificiis arcanis, quæ in honorẽ Heræ deæ vocatæ celebrabantur apud Arcades, quã Neptuni filiã fuiſſe nonnulli crediderũt, mos fuit victimas iugulare, ſicut in aliorũ deorũ ſacris vſus obtinuit: ſed cũ victimæ cõplures & peropimæ illi deæ mactarẽtur pro ſuis cuiuſq; copiis artũ victimarũ, quem quiſque primũ apprehẽdiſſet caſu & fortuito, p̃cidere iure illorũ ſacrorũ iubebat: quẽ ſolũ artũ deæ ſacrificiis offerre primũ mos fuit, atq; illo vſto ꝓ primitiis, tum ad offerẽdas victimas accedebat. In ſacrificiis Iſidis cognomẽto Tithoreæ apud Phocẽſes, quæ fiebãt anniuerſaria, mos fuit vt horis pomeridianis hoĩes opulẽtiores boues aut ceruos ĩmolarẽt: qui verò magis tenui eſſent fortuna offerrẽt anſeres, aut aues meleagrides, aut alias huiuſmodi tenues victimas, cũ capræ & ſues tã quã impura aĩalia ad illa ſacrificia omnino nõ admitterent. Iubebantur aũt legibus ſacrorũ rituũ, & inſtitutis illius deæ victimas illas, quas offerrẽt, in pyrã, quæ fuerat extructa intra quẽdã adytũ, demittere lineis aut byſsinis vinculis ligatas, quæ quidẽ omnia efficiebãtur cũ põpa & muſicis inſtrumẽtis ſtrepẽtibus, vti traditũ eſt in hiſtoriis ab Antimenide. Atqui Cereris ſacrorũ ritus is fuit apud Phigalẽſes, vt nullæ victimę cęderẽtur, ſed fructus cõſitarũ arborũ, & fauos, & ſuccidã lanã ad arã porricerent, quæ ad quandã ſpeluncã extruebatur, quibus oleũ poſtea ſuper infuſum accẽdebatur, quæ ſacra fieri quotãnis cũ publicè tũ priuatim conſueuerũt, vt ſcriptũ eſt à Pauſania in rebus Arcadicis. Huic eidẽ deæ Chthoniæ cognomẽto ſiue indigenæ apud Argiuos, quanta adhiberetur diligẽtia in iis ſacrificiis, quæ ſtatis diebus per æſtatẽ agebantur, patet vel ex eo ritu, ꝙ nõ modo cum pompa ſacrificuli, qui annuis fungerentur magiſtratibus agmen ducebãt, quos viri ac fęminę ſequebãtur, & pueri, oẽs albis veſtibus induti coronas capitibus è multis hyacinthis intextas habẽtes, ſed & in extrema deinde agminis parte boues ſequebãtur eximiæ præduris vinculis diſtentæ ac reluctãtes, quæ ad tẽplũ attrahebantur. eò cũ veniſſent, vnã ipſarum boum immiſsis retinaculis intrò agere mos fuit, atq; foribus adſtãtes vbi intromiſſam viderẽt, poſtes obiicere conſueuerunt. Erant in eo templo aniculæ quatuor cũ falcibus relictæ, quibus curæ erat bouẽ intromiſſam interficere, atq; vna illarũ, vbi caſus tuliſſet, collũ hoſtiæ p̃cidere iubebatur. Tũ recluſis foribus alterã eodẽ ritu mactandã immittebãt, atq; ſingulatim quotquot offerebãtur boues ab illis aniculis mactabantur. At ridiculus erat planè mos ille, qui ſeruabatur in Iouis cognomẽto Poliei ſacrificiis, de quo ſcriptũ fuit à Nicocrate Cyprio in rebus patriis & à Pauſania ĩ Atticis rebus. Nã fuit cõſuetudo in illis ſacrificiis vt hordeũ cũ tritico permiſtum aræ imponeretur eius Iouis, neque vlli ſinerẽtur ibi eſſe cuſtodes: atq; cũ bos ad parata ſacrificia ad arã accederet, easq; fruges ſuper ara attingeret, vnus è ſacerdotibus arreptã ſecurim in bouẽ iaculabatur, ac ſtatim fugiebat. Illi qui aſtiterãt, quaſi non viderint percuſſorem, ſecurim in iudiciũ vocabãt tanquã autorem ac reã eius cædis, quę cõdemnabatur vt infringeretur. victimã verò, quia non poſſe viuere arbitrarentur, Ioui Polieo decernebant immolari omnibus ſuffragiis, & cõmuni cõſenſu. atqui ſi velim quàm varios ritus ſacrificiorum antiqua inſania in variis locis ac variis temporibus introduxit commemorare, longum eſſet & laborioſum opus nimirũ, & quod magnum volumen poſſet explere, quare hoc argumento ſcribendi relicto de hymnis antiquorum ſummatim verba faciamus.

De hymnis antiquorum. *Cap. XVI.*

NOn erit inutile fortaſſe neq; inſuaue auditu ſi ſummatim explicemus quibus precationũ generibus in ſacris vterentur antiqui, quippe ꝙ illud nõ mediocriter faciat ad cognoſcendã illorũ vel hominũ ſimplicitatẽ, vel illorũ Deorũ naturã, qui ab iis colebãtur. fuit igitur illa hymnorũ forma, vt deorum laudes, & res præclarè ab illis geſtas prius inter ſacrificia decantarẽt, & quibus beneficiis dij ipſi affeciſſent mortales, qua benignitate ciuitates complexi ac tutati fuiſſent, qua clementia in ſupplices homines eſſe conſueuerint, atque inſtitutũ cõponẽdorũ hymnorum facile ille hymnus nobis demonſtrare poterit, qui ſcribitur à Callimacho in laudem Apollinis, qui prius ita decantat eius dei facultates.

Τέχνῃ δ᾽ ἀμφιλαφὴς οὔτις τόσον, ὅσσον Ἀπόλλων.
κεῖνος ὀϊστευτὴν ἔλαχ᾽ ἀνέρα, κεῖνος ἀοιδὸν.
φοίβῳ γὰρ τόξον ἐπιτρέπεται ἠδ᾽ ἀοιδή.
κείνου δὲ θριαὶ, καὶ μάντιες, ἐκ δέ νυ φοίβου
ἰητροὶ δεδάασιν ἀνάκλησιν θανάτοιο.
φοῖβον καὶ νόμιον κικλήσκομεν.
Arte magis varius nullus, quàm clarus Apollo.
Sunt illi artifices cantus curæ, ille ſagittas,
Ille arcus curat, pariterque oracula, vates,
Suffragia. ex illo didicerunt funera primum
Differre, & gelidæ vitare pericula mortis.
Phæbum paſtoremque vocabimus.

Tum paulo poſt.

φοίβῳ δ᾽ ἑσπόμενοι πόλιας διεμετρήσαντο
Ἄνθρωποι φοῖβος γὰρ ἀεὶ πολίεσσι φιληδεῖ
κτιζομένῃς. αὐτὸς δὲ θεμείλια φοῖβος ὑφαίνει.
τετρέτης τὰ πρῶτα θεμείλια φοῖβος ἔπηξε
καλῇ ἐν ὀρτυγίῃ.
Vrbes metiri Phæbo didicere magiſtro
Mortales, ſtructas vrbes nam Phæbus amauit.
Fundamenta prior Phębus ſubtexuit vrbis
Quadrimus puer, Ortygiæ quę mænia cernas.

Deinde commemorat idem poeta quemadmodum pythonem pernitioſum ſerpentẽ, multisque mortalibus exitiũ afferentẽ multis ſagittis confecerit, qui agrũ & pecudes & omnia propinqua populabatur, vt eſt in eodem hymno in his;

Πυθῶ τοι κατιόντι συνήντετο δαιμόνιος θὴρ
Αἰνὸς ὄφις τὸν μὲν σὺ κατήναρες, ἄλλον ἐπ᾽ ἄλλῳ
Βάλλων ὠκὺν ὀϊστὸν ἐπηΰτησε δὲ λαός.
E Pythone tibi confeſtim bellua dira
Occurrit ſerpens, geminatis ſæpe ſagittis
Hanc occidiſti, clamor ſublatus ad auras.

Nam Orpheus eum ſeruauit ordinem in ſuis hymnis vt prius virtutes & potentiam deorum, pro quibus beneficia in homines cõferre poſsint, commemoret per vim adiunctorum nominum. deinde precatur vt fauſti felicesq; adſint, quod facile vel ex illo per breui hymno in Latonam colligere poſſumus, qui ita ſcribitur:

λητὼ κυανόπεπλε, θεὰ διδυματόκε, σεμνὴ,
κοιαντὶς μεγάθυμε, πολυλίστη, βασίλεια.
εὔτεκνον ζηνὸς γονίμην ὠδῖνα λαχοῦσα.
Γειναμένη φοῖβόν τε, καὶ ἄρτεμιν ἰοχέαιραν.

τὴν

τὴν μὲν ἐν ὀρτυγίῃ, τὸν δὲ κραναῇ ἐνὶ Δήλῳ.
κλῦθι θεὰ, δέσποινα, καὶ ἵλεον ἦτορ ἔχουσα
Βαῖν' ἐπὶ πάνθειον τελετὴν, τέλος ἡδὺ φέρουσα.
Diua gemellorum mater Latona, grauisque,
Cyaneis induta,& amabilis, edita Cæo.
E' Ioue felices quoniam perpeſſa dolores,
Editus vt Phæbus tibi, bellatrixque Diana eſt.
Edita in Ortygia hæc,in Delo eſt ortus Apollo.
Audito regina dea, atque accede benigna,
Concedens lętum finem, ad conuiuia lęta.

Fuit enim mos omnibus peractis ſacrificiis parari conuiuia in honorem illorum Deorũ,quibus illa ſacrificia fuiſſent inſtituta. Illud autem fiebat illo præcipue die quotannis,quo eos liberatos fuiſſe contigit ab aliqua calamitate, qui illa ſacrificia inſtituiſſent,vt teſtantur Virg. carmina in lib.octauo;

Rex Euandrus ait; non hæc ſolennia nobis,
Has de more dapes, hunc tanti numinis aram
Vana ſuperſtitio, veterumve ignara Deorum
Impoſuit. ſæuis doſpes Troiane periclis
Seruati facimus, meritosq; nouamus honores.

atque idem poeta paulopoſt ſacerdotes introducit ad aram; Herculis laudes & res geſtas canentes in claſſes iuuenum ac ſeniorum diuiſos,eumque denique poſt laudes aduocantes vt lætus fauſtusque accedat cum ita inquiat:

Tum Salii ad cantus incenſa altaria circum
Populeis adſunt euincti tempora ramis.
Hic iuuenum chorus, ille ſenum, qui carmine laudes
Herculeas & facta ferunt, vt prima nouercæ
Monſtra manu, geminosque premens eliſerit angues.
Vt bello egregias idem diſiecerit vrbes,
Troiamque œchaliamque,vt duros mille labores.
Rege ſub Euryſtheo fatis Iunonis iniquæ
Pertulerit. Tu nubigenas inuicte bimembres
Hyleumque Pholumque manu. tu Creſsia mactas
Prodigia,& vaſtum Nemeæ ſub rupe leonem.
Te ſtygii tremuere lacus; te ianitor orci
Oſſa ſuper recubans antro ſemeſa cruento.
Non te vllæ facies, non terruit ipſe Typhæus
Arduus arma tenens. non te rationis egentem
Ternæus turba capitum circumſtetit anguis.
Salue vera Iouis proles,decus addite diuis,
Et nos,& tua dexter adi pede ſacra ſecundo.

At enim cum illos Deos aduocarent,aues diis illis conſecratas cantu deorũ aduẽtum ſignificare dicebãt,vt fecit Callimachus in hymno in Apollinem, vbi cygnos canentes facit dei aduentum,aut mare, aut ęthera tranquillũ, atque omnia triſtia in iucundiſsima conuerti ob Deorum præſentiam introducit. nã neque Thetis Achillem adnentante Deo luget,nec Niobe filiorum multitudinem,atq; contra infęcunda animalia fiunt prægnantia & fęcunda,& prægnantia gemellos pariunt, & omnia crudelia ob præſentiam Dei feritatem deponunt: quare hymnicã naturam ac ſuauitatem imitatus Lucretius per Veneris aduẽtum terram flores effundere facit, & mare ait fieri tranquillum, & omnes ventos mitigari, & omnia mirificè lætari,vt eſt in his:

Te Dea, te fugiunt venti, te nubila cœli.
Aduentoque tuo ſuaues tibi dędala tellus
Submittit flores, tibi rident æquora ponti,
Pacatumque nitet diffuſo lumine cœlum.

Atque vniuerſa hymnorum natura ex his conſtabat, vt rem paucis abſoluam, vt ita aduentum deorum per hæc lętitiam vbique præ ſe ferentibus præpararēt, eorumque laudes & res geſtas ad aras canerent, & beneficia, quæ in homines contuliſſent commemorarent. deinde precarentur vt faciles, benigni, feliceſque accederent ad illa ſacrificia quæ ſibi fierent. atque tot breuiter de hymnis dicta ſint. nunc verba faciamus de victimis.

De uictimis. Cap. XVII.

ERat pręterea non parua diligentia in eligendis victimis in ſingulorum Deorum ſacrificia: cum aliæ Deis bonis vt prodeſſent, aliæ malis ne obeſſent, cæderentur. Nam malis nigræ, bonis albæ conueniebant: ſterilibus ſteriles, fertilibus prægnantes; maribus mares, fęminis fœminæ. vt Telluri prægnans iuuenca mactabatur, Proſerpinæ ſterilis, Cereri non mare ſue, ſed fęmina res ſacra fiebat, at Baccho nō capra ſed hircus mactabatur. Præterea victimæ ob aliquam ſimilitudinem aliquando mactabantur, vt equus Soli ob celeritatem, vt eſt apud Ouid. lib. I. Faſtorum;

Placat equo Perſes radiis Hyperiona cinctum,
Ne detur celeri victima tarda Deo.

Cereri vero primitias frugum offerri mos fuit, ſicuti teſtatur Philippus in his carminibus;

Δράγματα τάτοι χώρου μικραύλακες ὦ φιλόπυρε
Δηοῖ Σωσικλέης θῆκεν ἀρουροπόνος.

Alma Ceres paruo, vt potuit de rure maniplos
Hos tibi Soſiclees dedicat agricola.

In eiuſdem deæ ſacrificijs præterea aliquando porca offerebatur ac cædebatur, quòd eſſet id animal inuentis ipſius Deę infeſtum, vt ait idem Ouid.

Prima Ceres auidæ gauiſa eſt ſanguine porcæ.
Vlta ſuas merita cæde nocentis opes.

Sic Bacchus, quia caper infeſtum ſit animal ſuis inuentis, eius cæde lætari creditus eſt, vt ait Virg lib. 2. Georg.

Non aliam ob culpam Baccho caper omnibus aris
Cæditur.

At vero Marti furibundo taurus ferox animal immolari ſolitus eſt, & Apollini, cum ob nimium calorem excitaret peſtem, & frementi Neptuno, & implacabili Plutoni, quare ita inquit Virg lib. 6.

Sic fatus, meritos aris mactauit honores,
Taurum Neptuno, taurum tibi pulcher Apollo.
Tum Regi ſtygio nocturnas inchoat aras,
Et ſolida imponit taurorum viſcera flammis.

Ioui verò nefas erat taurum immolari rerum omnium moderatori, ſiue furibundum aliud animal: quia rerum omnium gubernatorē minime omniū furibundum, aut ferum eſſe conuenit ſed omnem ſuam præſtantiam in conſilio & humanitate & prudentia collocatam eſſe putare. Eſt enim Imperarorium humanitas & liberalitas munus, & in rebus adminiſtrandis prudentia: quorum ſiquid defecerit, quo pacto vel maiorum nobilitas, vel opes ampliſsimæ, vel alia omnia

quæ

quæ ſunt extra animum poſsint aliquem à vulgo ſecernere,non video: niſi dicamus ſylueſtres arbores, quæ plurimum fimum circa ſe habuerint, eſſe cæteris nobiliores, non quę melioris ſucci fructus & mollioris produxerint. Putabatur igitur piaculum committi ſiquis taurum Ioui mactaſſet. mactabatur tamen bos arator aliquando vt Dodonæo,vti patet ex oratione Demoſthenis in Midiam. Homerus in Iliade lib τ. ſuem cicurem immolari facit Ioui & Soli, quod animal ſanè non immite eſt,neque ferum, ſic autem inquit:

κά προν ἑτοιμησάτω ταμέειν Διΐτε ἠελίωτε
Mactandumque ſuem Solique Iouique ſuperno   Præparet.

Sic & Theocr. in paruo Herc.

ζηνὶ δ' ἐπιῤῥέξαι καθυπερτέρῳ ἄρσενα χοῖρον.
Atque marem mactare Ioui decet è grege porcum.

Lucianus in dialogo Ganymedis ait arietē Ioui etiam immolari ſolitum. Hom. alibi Soli,& Telluri,& Ioui agnos obtulit in ſacrificijs,cum ita inquiat:

οἴσετε δ' ἄρν' ἕτερον λευκὸν ἑτέρην δὲ μέλαιναν
γῆτε καὶ ἠελίῳ Διῒ δ' ἡμεῖς οἴσομεν ἄλλον
Ferte agnum niueum, & nigram portabitis agnam
Telluri, Solique, Ioui portabimus ipſi.

Mactabantur tamen aliquando Libero patri cum Apolline, & Cereri, & Iunoni iuuencæ iniuges,vt eſt apud Virg.lib 4. Aeneidos,

mactant lectas de more bidentes
Legiferæ Cereri,Phœboque,patrique Lyeæo:
Iunoni ante omnes, cui vincla iugalia curæ.

Illud non eſt viſum ſilentio prætermittendum, quòd in rebus firmis ac ſtabilibus futuris creſcentes victimas adhibebant,at in parum firmis ſeneſcentes,quare ait Virg.lib. 12.

Setigeræ fętum ſuis, intenſamque bidentem
Attulit.

Dianæ cerua immolari ſolebat,vt ait Ouid.lib. 1. Faſtorum;

Quæ ſemel eſt triplici pro virgine cæſa Dianæ,
Nunc quoque pro nulla virgine cerua cadit.

Fauno capra cædebatur,vt idem ait lib. 2.

Capripedi Fauno cæſa de more capella.

quamuis aliquando res ſacra illi fiebat agna vel hædo, vt ait Horatius lib. primo carminum:

Nunc & in vmbroſis Fauno decet immolare lucis,
Seu poſcat agna, ſiue malit hędo.

Termino Deo apud Romanos frugibus in ignem iactis,& fauis & vino, & agno litabatur,vt ait Ouid. in 2 lib. Faſt.

Inde vbi ter fruges medios immiſit in ignes,
Porrigit inciſos filia parua fauos,
Vina tenent alii, libantur ſingula flammis,
Spectant, & linguis candida turba fauent.
Spargitur & cæſo communis Terminus agno.

Nymphis vero lac & mulſum conueniebant, variaque ſacrificiorum genera Diis variis offerebantur,vt ſuo loco pertractabitur,cum de ſingulis agemus, atque ſacrificia vel ab iis fiebant,qui ab aliquo morbo conualuiſſent,vel ob commiſſum piaculum, quæ victimæ animales vocabantur. Aliæ mactabantur conſultandi gratia, quę vocabantur Conſultatoriæ. in his cæſis hepatis & fibrarum ſitus ab aruſpicibus diligenter obſeruabatur, ex quibus Deorum voluntatem prędicebant

bant

bant; nam pluribus de cauſis antiqui Diis ſacrificarunt: nunc, vbi gratias agerẽt: nunc vbi aliquid peterent: nunc, vbi iratos placarent: nunc autem honoris gratia tantum, vbi illos colerent. Fuerunt autem multi diuinandi modi; aut ab aſpectu auium, vnde erant auſpicia; aut à cibo, vnde ſoliſtimum ac tripudium; à garritu auguria, à cantu oſcinæ, à volatu præterea vel dextero vel ſiniſtro, ab afflatu diuino vaticinia, à fulgurum obſeruatione, aſtrorumq; peritia, vt ait Virg. lib. 3. Aeneid.

Troiugena interpres diuum, qui numina Phœbi,
Qui tripodas, Clarii lauros, qui ſydera ſentis;
Et volucrum linguas, & præpetis omina pennæ.

Sic Ouid. primo Triſtium.

Hoc mihi non ouium fibræ, tonitrusve ſiniſtri,
Lingua ve ſeruatæ, pennaue dixit auis.

Diuinabant pręterea inſpicientes ignem, vel aquam, vel terram, & viſis oſtentis, aut prodigiis, portentis, monſtris, ſomniis, aliis que huiuſmodi ſignis: diuinabãt etiam vates, qualis fuit Amphiaraus, vnde Iophon Gnoſius oracula vatum multa carminibus complexus eſt. Qui conſulendi cauſa ad templũ accedebãt, omnes prius luſtrabant, deinde arietes immolabant, quorũ ſubſtratis pellibus dormiẽtes nocturna viſa expectabãt, de q̃bus fit mẽtio a Pauſ. in Atticis rebus, & à Virg. li. 7.

Hinc Italæ gentes, omniſque œnotria tellus
In dubijs reſponſa petunt: huc dona ſacerdos
Contulit, & cæſarum ouium ſub nocte ſilenti
Pellibus incubuit ſtratis, ſomnoſque petiuit.
Multa modis ſimulacra videt volitantia miris:
Et varias audit voces, fruiturq; Deorum colloquiis.

Hæc vbi contigiſſent, opus eſſe Deos placare per ſacrificia crediderunt, aut eorũ voluntatem inquirere. Ac de ſacrificiorũ ritibus & obſeruationibus & victimis ſatis, nunc ad reliqua proſequamur.

Quod quales Dij, talia fuerunt poſtea uota & preces. Cap. XVIII.

Poterat hæc tam varia, tamque diligens ſacrificiorum ratio, quæ ſuperius ex oraculi reſponſis variis temporibus editis tradita eſt, homines fortaſſe compellere ad credendum aliquid ſubeſſe diuinitatis in ipſis Diis, ſi vna cum puritate hoſtiarũ quæ mactabant, animi potius, quã corporis ſordes expurgãdas eſſe ſacrificantiũ idem iuſsiſſet, atque pro mũditie corporis animi integritas, & fides; & temperantia requiſita fuiſſet. Nam qui tam diligenter tradidiſſet qui ritus eſſent ſeruandi in ſacrificiis ſingulorum Deorum, & quæ victimæ immolandę, quo pacto potuit ſine obliuionis aut auaritiæ nota illud prætermittere quod erat magis Dei propriũ, homines admonere ſcilicet, quod Deus ferè ſolũ animũ ſpectat ſacrificãtiũ, cum reliqua terreſtria munera parui faciat; niſi forte paraſiti & helluonis dæmonis non ſit frequentibus hoſtiarum, rerumque ſuper altaribus vſtarum nidoribus perfrui, nulla habita ratione num illæ victimæ ab impuris latronibus, vel à viris bonis ſint oblatæ. Quod ſi magis acceptæ Deo ſunt virorũ bonorum preces, vt ſunt re ipſa; iucũdioraque munera ab amicis manibus accipiuntur, illud in his prætermiſſum fuit, quod erat magis neceſſarium, vitæ integritatẽ, ſcilicet & æquitatem & temperantiam optimas eſſe, & Deo acceptiſsimas victimas, quibus ſi q̃s gratius vllum ſacrificium arbitratur, vel profanus eſt & impius, vel prorſus ignorat Dei bonitatem. Nam ſi muneribus potius, quam ſanctitate & integritate vitæ Deus delectaretur, amiciſsimum Deum haberent opulenti; at pauperes & Deo & hominibus eſſent inuiſi. ſed quoniam nullum mendacium poteſt eſſe diuturnum

turnum, neque diutius capi pro veritate, cum homines impuri fabularum figmẽtis poſtea induti pro Diis culti ſint, neceſſe fuit diuinitus mandata eſſe obliuioni, illa, quæ erãt fundamentum nõ veræ aut probandæ religionis, vt illa veræ poſtea locum cederet. Atque cum minimus error in principio, fiat maximus in fine, inde effectum eſt vt impurorum Deorum aris & ſacrificiis impuriores ſacerdotes præficerentur, qui artificioſe homines deciperent, nullunque fallaciarum genus prætermitterent vt ſuperſtitione oppreſſos in officio retinerent. Fuit enim legibus antiquorum ſacrorum non leue ſuplicium illis propoſitum, vt ait Dionyſius Thrax in ſecundo libro Diæreſeon, qui vel alios Deos introducerent, vel eos nõ colerent: quare quos in ſua religione impura retinere non poterant fallaciis, cum altaria & templa tanquam lucri tabernæ vbique extruerentur, eos vel Deorum metu, vel legibus latis à ſacerdotibus, vel metu concitati vulgi deterrebãt. nulla igitur improbitas, nullum flagitiorum genus, nulla crudelitas ab aris & à templis horum Deorum, vt ſequebatur ex his principiis, abeſſe conſueuit: cum in animalia omnium ſcelerum expertia ſæuirent & eorum ſanguine crudeliſsime perfunderẽtur & præclare actum fuiſſet, niſi illa feritas in homines etiam prorupiſſet. Pauca horũ ex infinitis propè, vt res apertior fiat, explicemus; quæ pertinent ad horum Deorum crudelitatem cognoſcendam. Scriptum reliquit Dionyſ. Halicar. lib. 1. magnam peſtem aliquando ortam fuiſſe in Pelaſgorum regione, atque omnia propè animalia Deorum ira intercidiſſe, & fœminas vel mutilos infantes peperiſſe, vel abortum feciſſe. Iſtud vero contigiſſe, quoniam orta ſterilitate agrorum, ab ea, vt liberarentur, vouerant quæ optima naſcerentur, ea ſe Diis conſecraturos: mox facti voti compotes non reddiderunt quod promiſerãt, cum multo precioſiora cæteris retinuiſſent. Deinde ſciſcitantibus quo pacto liberari poſſent hac tanta calamitate, reſpondit oraculum; *ὅτι τυχόντες ὧν ἐβούλοντο, οὐκ ἀπέδοσαν ἃ εὔξαντο, ἀλλὰ προσοφείλουσι τὰ πλείστου ἄξια. οἱ γὰρ πελασγοὶ, ἀφορίας αὐτοῖς γενομένης ἐν τῇ γῇ πάντων χρημάτων, εὔξαντο τῷ Διῒ καὶ τῷ Ἀπόλλωνι καὶ τοῖς καβείροις καταθύσειν δεκάτας τῶν προσγεγενημένων ἁπάντων.* Quòd ea conſecuti quæ popoſcerant, nõ dediſſent omnia quæ promiſerant, ſed precioſiora retinuiſſent. Pelaſgi enim orta in ſua regione ſterilitate, vouerunt ſe Ioui & Apollini & Cabiris decumas omnium eorum, quæ naſcerentur ſacrificaturos, quod etiam teſtatur Euſeb. lib. 4. Euang. præpar. Mox hominum decumas fuiſſe ab ipſo oraculo petitas ita teſtatur Dionyſ. *εἰσηγησαμένου δὲ τινος γνώμην τὸν θεὸν ἐπέρεσθαι εἰ αὐτῷ φίλον ἀνθρώπων δεκάτας ἀπολαμβάνειν, πέμπουσι τὸ δεύτερον θεοπρόπους, καὶ ὁ θεὸς ἀνεῖλεν οὕτω ποιεῖν.* Sententiam ferente quodam Deum eſſe interrogandum an ſibi gratum eſſet hominum decumas perſolui, rurſus ſciſcitatũ mittunt, quibus reſpondit oraculum ita eſſe faciendum. Atqui omnium Deorum qui celebres fuerunt, antiquiſsimo propè Saturno, mos fuit hominem immolare, vt teſtatur idẽ Dionyſ. *λέγουσι δὲ καὶ τὰς θυσίας ἐπιτελεῖν τῷ κρόνῳ τοὺς παλαιοὺς, ὥσπερ ἐν καρχηδόνι, τέως ἡ πόλις διέμεινε, καὶ παρὰ κέλτοις εἰς τόδε χρόνου γίνεται, καὶ ἐν ἄλλοις τισὶ τῶν ἑσπερίων ἐθνῶν, ἀνδροφόνους.* Fama eſt antiquos Saturno, veluti Carthagine, antequam vrbs euerteretur, & vt fit apud Celtas hoc etiam tempore, & in aliis nõnullis locis apud Heſperias nationes, ſacra facere ſolitos, in quibus hoĩes cæderẽtur. nã vt ait Plut. in libello de ſuperſtitione, Carthaginẽſes ſpõte liberos huic Deo mactabãt. qui verò liberos nõ haberent, à patribus emebãt immolãdos, aſtabãt parẽtes, qui ſi lacrymauiſſent, aut ingemuiſſent. ſine honore vitã in poſterum degebant, ac nihilominus mactabantur filij. atque ante ſtatuã Saturni omnia tibiis & tympanis perſonabant, ne puerorũ dum mactarentur exaudiri poſſet eiulatus & luctus. Hanc poſtea ſacrificiorum immanitatem Hercules cum in Italiam acceſsiſſet aram Saturno erecturus, in manſuetiorem

ritum

ritum commutauit, iuſsitque pro veris hominibus apud Italos hominum ſimulachra in Tyberim deiici, vt ait Ouid. in 2. Faſtorum. Siue ne prorſus tollere religionem videretur, ſiue quòd mitiorem Deum ſe habiturum putaret ſi rem mitigaſſet, ac non penitus ſuſtuliſſet. Patuit igitur Ioui, Apollini, Saturno homines fuiſſe aliquando pro victimis immolatos, quod etiam fiebat in honorem Iunonis Carthagine. Dianæ vero, quæ nauigationem Græcorum ad Troiam impediebat, eosque Aulide retinebat, quid expoſcebatur? an nõ neceſſe fuit Agamemnoni ante quam à litore ſolueret, Iphigeniam illi mactare? aut nonne iuſsi ſunt id ex oraculo facere? rem autem ita breuiter attigit Virg. lib 2. Aeneid.

> Suſpenſi Eurypilum ſcitatum oracula Phœbi
> Mittimus, isque adytis hæc triſtia dicta reportat.
> Sanguine placaſtis ventos, & virgine cæſa,
> Cum primum Iliacas Danai veniſtis ad oras.

& Luc. lib. 1. merito inquit;

> Religio peperit ſceleroſa, atque impia facta.
> Aulide quo pacto Triuiai virginis aram
> Iphianaſſæo turparent ſanguine fœdè.

Euripides enim luculentiſsimam tragædiam compoſuit, de ipſa Iphigenia in Aulide, in qua omnem hanc ſacrificij crudelitatem declarat. Neque tamen prætermittenda duxerim hoc in loco, quę de iphigenia fabulantur ad excuſandam illorum deorũ crudelitatem ac feritatem. Scripſit Phanodemus hiſtoricus Iphigeniæ miſericordia commotam Dianam illam in vrſam vertiſſe: at verò Nicander in iuuencam, alij in ceruam, alij in anum edentulam, quare cum minimè cognita fuiſſet, in Scythiam profugit ad Dianæ templum, ibique in omnes Græcos hoſtilem animum exercens illos eidem ſupplicij generi addixit, cui ipſa antequam fugeret, addicta fuerat. Heſiodus verò in eo libro, quem ſcripſit de claris mulieribus, iphigeniam neque cæſam fuiſſe, neque in belluam mutatam tradidit, ſed à Diana Hecaten factam fuiſſe. in Sardo præterea inſula, quæ non procul diſtat ab Herculis columnis, ſenes qui ad ſeptuageſimum ætatis annum acceſsiſſent, à ſuis filijs ridentibus in Saturni honorem lignis cædi ſolebant, deinde è præcipiti loco deijciebantur, vnde ductum eſt prouerbium riſus Sardonici, ſicuti ſcripſit Timæus hiſtoricus in rebus Deliacis. Neque tamen ſolis Diis, ſed hominibus etiam, & manibus mortuorum homines cædebantur. Memoriæ proditum eſt in Taurica regione præterea, cui Thoas ijs temporibus imperabat, eam fuiſſe ſacrorum legem, vt quicunque eò delati maris tempeſtate fuiſſent, vel quicunque denique adueniſſent, ij mactarentur pro victimis Dianæ Tauricæ, quod licet ex Iphigenia in tauris Euripidis cognoſcere: qui etiam impuram eſſe illam religionem inquit his verſibus.

> τὰ τῆς θεοῦ δὲ μέμφομαι σοφίσματα,
> ἥτις βροτῶν μὲν ἤν τις ἅψηται φόνου,
> ἢ καὶ λοχείας, ἢ νεκροῦ θίγῃ χεροῖν,
> βωμῶν ἀπείργει μυσαρὸν ὡς ἡγούμενον.
> Αὐτὴ δ' θυσίαις ἥδεται βροτοκτόνοις.
> Deæ probandam non puto ſententiam.
> Quæ ſiquis impetiuerit quem, vel thorum
> Concuſſerit mœchus, vel attingat manu
> Cadauer, arcet à ſuis altaribus.
> At ipſa cæſo gaudet in ſacris viro.

Scriptum tamen reliquit Herodotus in Melpomene non Dianæ, ſed Iphigeniæ Agamemnonis filiæ naufragos in Tauris, qui eo appuliſſent, aut quicunque è

Græcis capri fuiſſent, immolari ſolitos. Immolabantur Marti præterea homines apud Scythas, vt idem teſtatur hoc ritu: ὅσους ἂν τῶν πολεμίων ζωγρήσωσιν, ἀπὸ τῶν ἑκατὸν ἀνδρῶν ἄνδρα ἕνα θύουσι, τρόπῳ οὐ τῷ αὐτῷ ᾧ καὶ τὰ πρόβατα, ἀλλ' ἑτεροίῳ. ἐπεὰν γὰρ οἶνον ἐπισπείσωσι κατὰ τῶν κεφαλέων, ἀποσφάζουσι τοὺς ἀνθρώπους ἐς ἄγγος. quoſcunque ex hoſtibus viuos ceperint, ſingulos è centum hominibus deligunt, quos non eodem modo, quo pecudes mactant, ſed longe diuerſo, vbi enim vinum in capita effuderint, homines in quoddam vas iugulant ſanguinem eorum colligentes: nam cum Martem præcipua religione colerent id in Martis honorem faciebant. An vero humanior fuiſſe exiſtimandus eſt Neptunus; is enim Idomeneo in patriam è bello Troiano redeunti eam immiſit tempeſtatem vt coactus ſit promittere ſe Neptuno ſacrificaturum quod primum ex animalibus ſibi exeunti è naui obuium fuiſſet, mox cum filius primus occurriſſet, eum ſacrificare neceſſe fuit. Lunæ quoque in Albania, quæ regio non procul diſtat à mari Caſpio, homo immolari ſolebat, cum maxime omnium Deorum Luna ibi coleretur: nam multi è ſeruis numine afflati ibi diuinabant, quorum qui plurimum numine correptus eſſet ſolus per ſyluam errans ſacra cathena comprehenſus à ſacerdotibus vinciebatur, ſumptuoſeque & opiparè per annum nutriebatur, deinde cum aliis hoſtiis ad Deæ ſacrificia mactandus ducebatur; vt ait Str. lib. xi. Neque Lacedæmonii, quidem qui vitæ ſeueritate, ac prudentia cæteros homines antecellere ſtudebant, hanc ſuperſtitionem effugere potuerunt. nam, vt ſcribit Pauſ. in Laconicis, Orthiæ ſiue Lygodeſmæ Deæ nuncupatæ, quæ eſſe Dianæ ſtatua putabatur è Tauris eò ab Oreſte & Iphigenia deportata, homines ſorte deſtinatos immolabant; quem poſtea ritum Lycurgus ad puberes tranſtulit, atque ijdem Pherecydem ſapientem mactarunt, & pellē ob quoddam oraculi reſponſum aſſeruarunt regibus vt ait Plut. in Pelopida. cum à cædibus res incœpta eſſet, quā cōmiſerunt Aſtrabacus & Alopecus Irbi filij vbi reperto Deæ ſimulacro mente capti ſunt, atque inter ſacra ipſius Deæ reſponſum mox eſt ab oraculo illam aram humano ſanguine aſpergi oportere. atque cum prius mactandi ſorte ducerentur, deuentum eſt tantum ad plagas, vt ita ſanguine nihilominus imbueretur. præerat ſacris ſacerdos fœmina, quæ tamdiu paruam & leuem Deæ ſtatuam ſuſtentabat, dum pueri cæderentur: at verò ſi illi quibus datum erat negotium cædendi miſericordia ducti ob formam aut claritatē epheborū parcius aut lenius hoc facerent, ita fieri graue ſignū dicebatur, vt ſacerdos illud non poſſet ſuſtinere, vt ait Silenus Chius in fabuloſis hiſtoriis. Huic eidem Deæ cognomento Triclariæ virgo & puer mactabantur apud Achæos, vt eſt in Achaicis Pauſ. Quid opus eſt Leucadum ritum commemorare? illi enim quotannis auertendæ Deorum & Apollinis præcipue iræ impurum aliquem hominem deligebant, quem mactare conſueuerunt: ſed poſtea mutatus fuit ritus, cum è ſpecula deiectum multis pennis & auibus alligatis ſeruandum curarent, ita tamen vt extra patriam poſtea incolumis deportaretur, vt ait Str. lib. 10. nā Semnonum, Druidarum, Lycæarumque & Pergæarum victimarum conſuetudinem ſilentio præteribo, & aliarum nationum, qui homines Diis immolare ſolebant. Hoc vnum dicam, cum tanta Deorum crudelitate, tamque impia religione, nullam omnino probitatem eſſe potuiſſe. quid enim feritatis ac ſceleris ab horum Deorum impuriſsimis aris abſuiſſe putandum eſt? neque vero in ſingulos homines tantum aliquando ſæuierunt, ſed in vniuerſos exercitus. nam cum Brennus Gallorum imperator inſignem cladem accepiſſet à Græcis, cum quibus acie dimicauerat, mox per noctem Panos furore cum reliquiis exercitus agitatus eſt, atque Gallicę acies inter ſe ita dimicauerunt, vt penitus fuerint deletæ. Cum igitur homicidiorum, omniſque crudelitatis autores Deos haberent antiqui, non

eſt mirum

eſt mirum, ſi pro cædibus, & adulteriis, & rebus huiuſmodi impuris vota concipiebant. Nam cum crudeles eſſent illi Dii, tum auaritia maximo vitiorũ omnium præcipue laborabant, quare facile muneribus ad omnem improbitatem, omniaque peccata hominibus dimittenda adduci poſſe cenſebantur: Idcirco prę clare dictum eſt ab Euripide in Medea:

Πείθειν δῶρα καὶ θεοὺς λόγος.
Fama eſt Deos parere donis cælites.

& id ab Ouid. lib. 2. de arte;

Munera crede mihi placant homineſque Deoſque.
Placatur donis Iupiter ipſe datis.

Sed quid opus eſt pluribus? Iupiter ipſe cum eſſet vrbem Troianam Græcis diripiendam conceſſurus, non crudelitatem quidem aut inſolentiam uictorum, neque Troianorum vel iuſtitiam, vel probitatem tanti facit, quanti ſacrificiorum iacturam, quæ ſępius a Priamo & à reliquis Troianis capiebat, cum ita inquiat in primo Iliad.

αἳ γὰρ ὑπ' ἠελίῳ τε, καὶ οὐρανῷ ἀστερόεντι
Ναιετάουσι πόληες ἐπιχθονίων ἀνθρώπων,
τάων μοι περὶ κῆρι τιέσκετο ἴλιος ἱρή.
καὶ πρίαμος, καὶ λαὸς ἐυμελίω πριάμοιο.
οὐ γάρ μοι ποτὲ βωμὸς ἐδεύετο δαιτὸς ἐίσης,
λοιβῆς τε, κνίσης τε, τὸ γὰρ λάχομεν γέρας ἡμεῖς.
Quæ ſunt ſub cœlo, & ſplendentis lumine ſolis
Oppida culta viris mortalibus, omnibus vna
Troia fuit dilecta magis mihi: gratior vna,
Et Priamus, Priamique domus, regnumque, nec ara
Nidore aut libis caruit, quæ munera diuum.

Qui enim fieri poteſt vt iuſtus & bonus ſit is Deus, qui bonam, piam aliquam ciuitatem eſſe fateatur, & tamen illam euertendam concedat nulla ſatis honeſta ſui cõſilii reddita ratione? Sic etiam Neptunus Aeneam ab Achille liberaturus nullam protulit Aeneæ probitatem, ſed verebatur ne muneribus & ſcrificiis in poſterum careret, vt eſt in lib. 7. Iliad.

κεχαρισμένα δ' αἰεὶ
Δῶρα θεοῖσι δίδωσι, τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν.
gratiſsima ſemper
Dona Deis offert, qui cæli regna frequentant.

Non eſt igitur mirum ſi ſæpius eſt ad parricidia accerſitus Iupiter, cum ita eſſet auarus, vt pro acceptis muneribus ad omnia ſcelera conniueret, quare iure propè optimo Diis omnibus crudelior appellatur à Philætio in lib. φ Odyſſ.

Ζεῦ πάτερ, οὔτις σεῖο θεῶν ὀλοώτερος ἄλλος.
οὐκ ἐλεαίρεις ἄνδρας.
Iupiter haud quiſquam Diuum mortalibus eſt te
Sæuior, atque ferus magis: haud miſerere virorum,

Iure igitur Pallas eum & inſanum & malum vocat in lib. θ Iliadis in his:

Ἀλλὰ πατὴρ οὑμὸς φρεσὶ μαίνεται οὐκ ἀγαθῇσι.
σχέτλιος, αἰὲν ἀλιτρὸς ἐμῶν μενέων ἀπερωεύς.
Sed pater ipſe meus veſana mente, malaque eſt,
Infelix, atque iniuſtus, mea numina vertens.

Atque Achilles lib. vltimo Iliad. omnium malorum, omniumque calamitatum autorem Iouem eſſe demonſtrauit his verſibus.

οὐ γάρ τις πρῆξις πέλεται κρυεροῖο γόοιο.

ὡς

ὡς γὰρ ἐπεκλώσαντο θεοὶ δειλοῖσι βροτοῖσι,
ζώειν ἀχνυμένους, αὐτοὶ δέτ' ἀκηδέες εἰσὶ.
Δοιοὶ γάρτε πίθοι κατακείαται ἐν διὸς οὔδει
δώρων, οἷα δίδωσι κακῶν, ἕτερος δὲ ἑάων.
ᾧ μὲν καμμίξας δῷη ζεὺς τερπικέραυνος.
Ἄλλοτε μέντε κακῷ ὅγε κύρεται, ἄλλοτεδ' ἐσθλῷ.
Nil proſunt lacrymæ, nec triſtia pellere poſſunt:
Fata Dei ſtatuere viris mortalibus iſta,
Vt viuant triſtes, ipſi mala nulla verentes.
Dolia bina iacent Iouis in penetralibus altis
Muneribus repleta, bona hic ſunt, idque malorum
Plenum eſt. Iſta viris miſcens dat Iupiter ipſe,
Nunc mala multa haurit, nunc & bona plurima cepit:

Non ſolum in his malorum autorem Iouem putauit Homerus, ſed etiam incōſideratum & temerarium, qui non conſilio & ratione, ſed vt ſors obtulerit, bona cuique diſpenſet. ſic igitur Euripides etiam in Hecuba illum malorum autorem facit;

οὐδ' ὤλεσέμε ζεὺς, τρέφειδ' ὅπως ὁρῶ
κακῶν κακ' ἀλλα μείζον' ἡ τάλαιν' ἐγώ.
Nec Iupiter me perididit, ſeruauit vt
Peiora multo cernerem infelix ego.

Sed Venus non ſolum Iouem, verum Deos omnes inclementes vocat apud Virgil. lib. 2. Aeneid. quia Troiam propter inuidiam, & ob accepta à Græcis munerae uerterint: ſic enim inquit;

Non tibi Tyndaridis facies inuiſa Lacænæ,
Culpatusue Paris, verum inclementia diuum
Has euertit opes, ſternitque à culmine Troiam.

Idem Iupiter Iunonis illecebris ductus auctor fuit violandi fœderis, quod percuſſum fuerat inter Græcos & Troianos, vt eſt in lib. 4. Iliad. cum Palladem iuſſerit in aciem Troianorum deſcendere, eosque impellere ad fœdus violandum.

ὡς ἔφατ', οὐδ' ἀπίθησε πατὴρ ἀνδρῶντε θεῶντε.
Αὐτίκ' ἀθηναίην ἔπεα πτερόεντα προσηύδα.
Αἶψα μάλ' ἐς ςρατὸν ἔλθε μετὰ τρῶας καὶ ἀχαιοὺς
πειρᾶνθ' ὥσκεν τρῶες ὑπερκύδαντας ἀχαιοὺς
Ἄρχωσι πρότεροι ὑπερόρκια δηλήσασθαι.
Annuit his dictis hominum pater, atque Deorum,
Palladaque arceſſens ad ſeſe hæc inde profatur,
Protinus in Troum & Græcorum caſtra recede,
Experiare volo Troiani, primi vt Achiuos
Marte petant, primi percuſſaque fœdera rumpant.

Atque cum leuiſsimi hominis & impuri ſit dicere mendacium, neque hoc quidem vitio caruit Iupiter, qui ita fuit mendax ab Hyrtacide vocatus, vt eſt in lib. μ. Iliad.

ζεῦ πάτερ, ἦ ῥάνυ καὶ σὺ φιλοψευδὴς ἐτέτυξο
πάνχυ μάλα:
Iupiter, an mendax pater es; nec iam vlla loquenti
Danda fides?

Cum fuiſſet Apollo ēt autor crudelitatis creditus, ſępius fuit ad cædes inuocatus mortalesq; ad cædes faciēdas ſæpius adiuuit, vti teſtatur illa carmina Virg. lib. 6.

Phæbe graues Troiæ ſemper miſerate labores,

Dardana

Dardana qui Paridis direxti tela manusque
Corpus in Aeacidæ. & lib.9.
Dextra mihi Deus,& telum quod miſsile libro,
Nunc adſint.

& Hom.lib. ζ. Iliadis;

Νῦν δ' αὖτ' ἐμὲ φίλε' ἀθήνη
Δὸς δέ τέ μ' ἄνδρ' ἑλεῖν, καὶ ἐς ὁρμὴν ἔγχεος ἐλθεῖν.
Rurſus amica mihi concedito Pallas,
Cædere daque virum, ac forti concurrere telo.

Enimuero multò ſunt etiam crudeliores Polynicis preces apud Euripidem in Phænisſis,cum ita inquiat:

ὦ πότνια ἥρα, σὸς γάρ εἰμ', ἐπεὶ γάμοις,
Ἔζευξ' Ἀδράστου παῖδα, καὶ ναίω χθόνα,
Δός μοι κτανεῖν ἀδελφὸν ἀντήρη δ' ἐμὴν
καθαιματῶσαι δεξιὰν νικηφόρον,
Iuno verenda ſum tuus: nam nuptijs
Iunxi ego Adraſti filiam, terram incolo,
Concede fratrem occidere, & victoria
Dextram cruentam ferre fratris ſanguine.

Et quod peius eſt, non deterretur vel cognita turpitudine petitionis ab illis tam impuris precibus cum inquit:

Αἴχιστον αἰτῶ στέφανον, ὁμογενῆ κτανεῖν.
Occidere affinem peto, hæc turpiſsima eſt
Corona.

Aduocabantur ad furta etiam Dij antiquorum,qui latronibus, & inſidiatoribus fauere putabantur, cum eſſent pleni omnis impuritatis, quare ita ſcripſit Horatius in epiſtolis:

Iane pater clarè,clarè cum dixit Apollo,
Labra mouet metuens audiri, pulchra Lauerna
Da mihi fallere,da iuſtum, ſanctumque videri.
Noctem peccatis,& fraudibus obijce noctem.

Multi denique ad cædes, ad flagitia complura, ad latrocinia, ad adulteria ab his Diis ſe adiuuari crediderunt, & non dubitarunt vt adiuuarentur precari: quippe cum intelligerent vel innocentiſsimos homines per hos Deos grauiſsima ſupplicia ſubiiſſe,cum vel vnus Hippolytus in mentem veniret. Enimuero, quia nihil diturnum eſt, quod ad extremam improbitatem venerit: multò fuit tolerabilior, quam hos pro Diis colere, illa Cyclopis ſententia, quæ homines ad voluptates, vitæque ſuauitates percipiendas hortatur: quæ vniuerſam illam religionem euertit, ita enim inquit apud Euripid. in Cyclope:

ἡ γῆ δ' ἀνάγκη κἂν θέλη, κἂν μὴ θέλη,
τίκτουσα πόαν τ' ἄμα πιαίνει βοτὰ.
ἃ ἐγὼ οὔτινι θύω, πλὴν ἐμοὶ, θεοῖσι δ' οὐ.
καὶ τῇ μεγίστῃ γαστρὶ τῇδε δαιμόνων.
ὡς τοὐ πιεῖν γε, καὶ φαγεῖν τοὐφ' ἡμέραν,
Ζεὺς οὗτος ἀνθρώποισι τοῖσι σώφροσι.
λυπεῖν δὲ μηδὲν αὑτόν.
Neceſſe terræ ſit volenti, ſiue non,
Herbas creare, pinguis vt ſit grex meus,
Nulli deorum, ſed mihi quem nutrio,
Et huic Deorum maximo ventri, viris

Vt

Vt ſolus eſt hic Iupiter prudentibus,
Bibendi,edendi vt lex diebus ſingulis:
Viuendi & vſque ſuauiter.

Hoc autem conſilium eſt non hominis, ſed filii Neptuni, & Iouis ipſius nepotis, cui vanum fuiſſe illum Deorun cultum facile credi poteſt. at contra fieri non poteſt, vt ille ſuauiter viuat, nullaque triſtitia afficiatur, qui totus feratur ad voluptates,nulla habita ratione innocētię, cum illa ſola omnem vitæ ſuauitatem largiri poſsit. Sed quid opus pluribus? tanta fuit horum Deorum crudelitas, vt Læſionem,quam Aten vocarūt,Iouis ipſius filiam eſſe tradiderit Homerus lib.7. Iliad.quamuis Dei ſola proprium ſit beneficentia:

πρέσβα Διὸς θυγάτηρ ἄτη, ἣ πάντας ἀᾶται,
Ate priſca Iouis proles,quæ læſerit omnes
Mortales.

Patet ex iis quæ hactenus dicta ſunt, vt arbitror, quod talia fuerunt hominum vota,qualia Deorum ſacrificia, & quales Dii ipſi credebantur, à quibus viuendi rationem acceperant, & quod omnibus vitiis credebantur Dii illi fuiſſe contaminati,& quòd nulla vel religio vel ciuitas, quæ ad ſumum malitiæ peruenerit, diuturna eſſe poteſt. nunc conſideremus quales Dii inter ſe fuerunt.

Quales Dij inter ſe fuerunt. Cap. XIX.

NEque mirum eſt ſanè Deos tam ſæuos erga homines extitiſſe, atque omnia diſcordiæ,crudelitatis, & perfidiæ ſemina in homines à Diis ipſis manaſſe,cum tanta fuerit iam inde ab initio inter hos Deos contentio, quantam neque cœlum,neque terra capere potuit. Quod ſi ſceleratum eſt illum armis perſequi, à quo aliquod magnum beneficium acceperis,profectò ſceleratiſsimus fuit Saturnus, qui illum inſecutus eſt,à quo huius lucis vſuram acceperat. Verum non ſolum inſecutus eſt, ſed etiam captiuo virilia membra amputauit, vt teſtatũ Ouid. in Ibim;

Saturnus vt illas
Subſecuit partes, vnde creatus erat.

Hoc paternum exemplum cum ſibi ante oculos ad imitādum Iupiter propoſuiſſet,Saturnum patrem & ipſe cum armis inſecutus eſt, & in Italiam confugere compulit, à quo,cum apud Ianum regem in Italia latuiſſet, quædā pars Italiæ Latium fuit appellatum, vt eſt apud Virg.lib 8.

Primus ab ætherio venit Saturnus Olympo
Arma Iouis fugiens, & regnis exul ademptis.
Is genus indocile & diſperſum montibus altis
Compoſuit leges quæ dedit,Latiumque uocari
Maluit, his quoniam latuiſſet tutus in oris.

Iam vero quanta fuit Saturni feritas,qui ſuos filios vorabat? an poteſt is eſſe tolerabilis in alios, qui tam fuit ferus in ſuos filios? an poteſt aurea ętas, hoc eſt iuſtitiæ,humanitatis,pudicitiæ, æquitatis plena adminiſtratio ſub hoc rege fuiſſe, qui tam impius in parentes, & in filios ſuos extitiſſet? ſed neque Iupiter quidem omnes contentiones patre de regno deiecto ſuſtulit: neque regnum quietum poſſidere potuit, cum Gigantes,quaſi paternæ iniuriæ vltores in illum conſpirarint, eumque penè de regno deiecerint. Enimuero cum hęc quoque certamina abſoluiſſet, victoriamque fuiſſet conſecutus, non tamen regnum quietum poſſedit, ſed omnes propè Dii in illum aliquando inſurrexerunt, atque ab affinibus penè fuit in vincula coniectus, vt eſt apud Hom. lib. 1. Iliad.

ὅτ' ἐφησθα κελαινεφεῖ κρονίωνι

οἴη ἐν ἀθανάτοισιν ἀεικέα λοιγὸν ἀμῦναι.
ὁππότε μιν ξυνδῆσαι ὀλύμπιοι ἤθελον ἄλλοι,
ἥρη τ᾽, ἠδὲ ποσειδάων, καὶ παλλὰς ἀθήνη.
Dixeris vt ſuperos inter depellere peſtem
Te potuiſſe Ioui Saturni ſanguine creto.
Cælicolæ voluere Iouem vt vincire tonantem,
Neptunus, Iunoque, & Pallas.

Præclarum ſanè regnum, ac verè dignum, vt eius rex beatus appelletur, in quo neque coniux, neque ſoror, neque filia, nec frater fuit amicus. Neque tamen inter ſe ſolum inimicitias hi Dii exercuerunt perpetuas, verum etiam tantum autoritatis ac virium hominibus alius in alium tradiderunt, vt ſæpius ab hominibus fuerint vulnerati: ſicut Iuno ab Hercule ſagitta, vt ait Hom. lib. 4. Iliad.

τλῆδ᾽ ἥρη ὅτε μιν κρατερὸς παῖς ἀμφιτρύωνος
Δεξιτερὸν κατὰ μαζὸν οἰστῷ τριγλώχινι.
Perpeſſa eſt Iuno cum filius Amphitryonis
Percuſsit dextram mammam, petiitque ſagitta.

Vulneratus fuit etiam Pluto ab eodem, vt eſt in his;

τλῆδ᾽ αΐδης ἐν τοῖσι πελώριος ὠκὺν ὀιστὸν,
Εὖτέ μιν ωὐτὸς ἀνὴρ υἱὸς διὸς αἰγιόχοιο
Ἐν πύλῳ ἐν νεκύεσσι βαλὼν ὀδύνῃσιν ἔδωκεν.
Paſſus & eſt Pluto horrendus cum dira ſagitta
Intulit huic vulnus nati Iouis huius; & ille
Inter defunctos duros tulit inde dolores.

Quin etiam Mars ipſe belligerantium Deus, mortalium arma effugere non potuit, vt eſt apud eundem Hom. in his;

τῇ ῥά μιν οὖτα τυχὼν διὰ δὲ χρόα καλὸν ἔδαψεν
Ἐκ δὲ δόρυ σπάσεν αὖτις, ὁ δ᾽ ἔβραχε χάλκεος ἄρης.
Huic pulchramque cutem lacerat, ferroque cecidit,
Extrahit hinc haſtam, Mars alta voce boauit.

Idem poſtea ab Oto & Ephialte fuit in vincula coniectus. fuit Venus etiam vulnerata à Diomede. atque longum eſſet ſanè commemorare quot incommoda Dii paſsi fuerint ab hominibus. facile igitur adducor, vt duriſsima illorum hominum ingenia fuiſſe credam, quibus erat religionis & Deorum metus in animis imprimendus, cum virorum bonorum exemplis, & ſapientum oratione eo adduci non poſſent: ſed eſſent vel ſceleratorum, quos ipſi admirabantur, autoritate, vel implicitis fabularum figmentis ad Deorum cultum adducendi, nam hæc omnia tradita ſunt ab antiquis nulla alia de cauſa, niſi vt homines ad probitatem inſtituerent, & res naturæ aperirent obſcuras, vt ſuis locis explicabimus.

NATALIS COMITIS MYTHOLOGIAE, *LIBER SECVNDVS.*

De vno rerum omnium principio & autore Deo.

EXPLICATA ſunt à nobis ſuperius nonnulla, quæ ad antiquorum Deorum naturam cognoſcendam pertinebant: & quales illi erga homines, & quales inter ſe fuerint patefecimus, & quod nullus denique fuit illorum ſempiternus, niſi cum eorum nominibus pro rerum naturalium formis antiqui ſapientes vterentur. Nunc autem conſequens eſt vt demõſtremus vnum fuiſſe rerum omnium principium, vnumque autorem, per quem omnia procreata fuerint, & in lucem edita, cum nullus ex iis Deus fuerit, vt dictum eſt; neque plures Dii ſimul eſſe poſsint. Sed hoc quo ad fieri poterit quàm breuiſsimè explicemus, quoniam hæc vna diſputatio vel magnum volumen poſſet implere, ſi quæcunque neceſſaria ſunt, inueſtigemus. Nam cum rerum multarum ſub eadem forma poſitarum numerus imbecillitatem arguat ſingularum, quia procreatione filiorum indigeant, & morti ſint obnoxiæ, fruſtra in tanta Deorum multitudine colenda laborabimus, quia & illi nos aliquando deficient, & ſemper noua vota Diis iunioribus erunt concipienda. At quid aliud ſexus ſignificat quàm interitum? quod enim oritur, & intereat aliquàndo neceſſe eſt: quia omnia quæ oriuntur, cõſtant ex quibuſdam principiis, in quę denique ſoluuntur. Si omnes Dii ſint mares, aut fœminæ, & ad procreandum apti, nihilque producant, multo magis ſequetur abſurdum: fruſtra enim poteſt is, qui nunquam vim ſuam exercet, quare vbi ſit ſexus, ibi procreare neceſſe ſit, atque ibidẽ Dei natura ſempiterni eſſe non poteſt. Erit igitur neceſſariò vnus Deus, qui neque genitus erit, neque generabit ex ſe alium, cuius ſubſtantia ab ipſo diſsideat. Nam veri, piique theologi Deum generare Filium tradunt, ſed eiuſdem ſubſtantiæ. & idem immortalis exiſtens cũ ex nullis principiis conſtet, nullum ſortitus eſt temporis principium. Rurſus, cum ſit principii expers, potentia exiſtet infinita, quoniam finitorum corporum, rerũque omnium finitarum finita eſt pro corporis ratione potentia & virtus: quare omnipotens fuit merito ab antiquis appellatus; & cum nullus ante Deum viſus ſit, cum primus is extiterit, dictus eſt Protogonus ſiue primogenitus ac φανής, vt eſt apud Orpheum in Hymnis. erit is igitur rerum omnium quæ ſunt, autor neceſſariò exiſtimandus. Enimuero cum magna fuerit inter ſapientes de naturalium corporum materia diſceptatio, quòd alii vnum, alii plura rerum naturaliũ principia generationi ſubiicerent, nemo tamen adeo fuit inops conſilii, qui plures Deos opifices introduxerit. Nam & Thales Mileſius vnus è ſeptem ſapientibus, aquam rerum omnium principium ratus, mentem inquit cuncta ex illa formaſſe, & Anaxagoras Clazomenius cum è ſimilibus inter ſe particulis corpora naturalia conſiſtere credidiſſet, inutilem earum præſentiam eſt arbitratus, niſi opifex ad eas inter ſe componendas acceſsiſſet, quem diuinam mentem appellauit, cuius hoc celeberrimum carmen circunfertur;

Νοῦς ἐςι διακοσμῶντε πάντων αἴτιον
Mens autor vna eſt omnium quæ cernimus.

Pythagoras Samius principia rerum omnium numeros ratus, cum monadem ac binarium introduceret, materiam ſcilicet & opificem, Deum in medium protulit, quem per monadem ſignificauit. Empedocles Agrigentinus poſt elemẽta quatuor, quæ tanquam generationis materiam introduxit, quòd videret ea eſſe per ſe ſegnia & inutilia, amicitiam opificem & conciliatricem, diſsidium corruptionis cauſam putauit. Socrates & Plato poſt materiam & Ideam, quæ vt formæ exemplar intelligitur, Deum addiderunt generationis autorem. *Ze*no Citieus cum formam nuſquam ſine materia poſſe conſiſtere crederet, ſolam materiam & Deum cuncta efficere dixit, quod ex iis forma oriretur cum ad opus accederent. Anaximander qui infinitum, Anaximenes qui aerem, Heraclytus qui ignem, Epicurus qui corpora ſolida, non creata, ſempiterna, mente percepta, quas atomos vocat, Ariſtoteles, qui materiam & formam principia putarunt eſſe omnium, cum nihil de opifice dixerint, aut ſimulantes de Deo quidpiam dixerunt, nullumque crediderunt eſſe, aut eum res humanas non curare putarunt. Qui enim poteſt quod nuſquam eſt exiſtenti accedere ſponte ſua, & à nemine accerſitum? aut id, quod neque rationem in ſe habet, neque cognitionis initium, quomodo poteſt rem tam præclaram ad ſe accerſire, & vt ad ſe veniat impetrare? An fieri poteſt vllo tempore poculum vel ſi ſit argentum, niſi artifex ad poculi formam illud perducat? nunquam profectò forma ſua ſponte accedet ad argentum, neque argentum illam non audientem omnino vllo tempore aduocabit: quæ res vt in iis quæ ſunt artis, ita in naturæ actionibus continet: nihil enim fieri poteſt, quod non fiat diuina prouidentia. Quare mihi valde ridiculi videntur illi, qui omnia fortunæ attribuunt, mundumque ipſum ex minimis corporibus aſsidue celeriterque fortuito & temerario motu agitatis multis in vnum conglomeratis coagmentatum fuiſſe cenſuerunt: qualis Epicuri & Democriti fuit opinio. Nam tametſi de Deo neſcio quid balbutiebant, tamen in idem propè cum Diagora Mileſio & Theodoro Cyrenenſi, Eumeroque Tegeate reciderunt. Patet igitur neque ſine opifice Deo quidquam fieri poſſe, nec Deos eſſe plures, ſed vnum, & eundem ſempiternum, & cuius infinita ſit potentia, & eum eſſe rerum omnium autorem, qui neque mas eſt, neque fœmina. at num Iupiter is ſit ab antiquis appellatus, an alius fuerit Iupiter, nunc perquiramus.

De Ioue. *Cap.* I.

AGe vero Iupiter is, quem patrem hominum, ac Deorum regem appellarunt antiqui, quid diuinitatis habuerit, aut quam originem, nunc inueſtigemus. Sed quoniam non vnus, at plures Ioues fuerunt, idcirco varia loca in quibus natus ſit, variæque educationes, & variæ res geſtæ Iouis à variis ſcriptoribus referuntur. Nam Iupiter, qui Saturni filius fuit, ad quem omnia propè aliorum facinora referuntur, modo in Creta, modo Thebis, modo in Arcadia, modo apud Meſſenios natus eſſe dicitur; cũ nullo pacto fieri poſsit vt hæc inter ſe tam diuerſa conſentiant. Nam tametſi multas educationes propter varios rerum euentus vni facile quis accommodauerit, tamen vt idem multis in locis natus ſit, fieri omnino non poteſt. Quòd autẽ multæ ac variæ fuerint nationes, quæ apud ſe natũ Iouem gloriarentur, teſtatur Pauſanias in Meſſeniacis, vbi longũ & difficile fore inquit populos enumerare, qui Iouem apud ſe natũ & educatũ affirmarunt. Verũ cum Ioues plures extiterint, tum omnes Reges

Ioues appellabãtur antiqtus, vt ait Iſacius his verbis, Δίας οἱ παλαιοὶ πάντες ἐκάλουν τοὺς βασιλεῖς. Ioues Reges omnes vocarunt antiqui. & Zezes in varia hiſtoria; τοὺς βασιλεῖς δ' ἀνέκαθε Δίας ἐκάλουν πάντας. Reges autem olim Ioues vocarunt omnes. Ea cauſa factum illud eſt, quòd Iupiter is, qui primus ita fuit nominatus, præclara in mortales beneficia, & in Athenienſes præcipue contulit. Nam rudes adhuc populos legibus à ſe conſtitutis parere perſuaſit. certa matrimonia inſtituit. ferino more viuentes ad cultum Deorum erexit. omnia diuina prouidentia gubernari demonſtrauit, arasque, & ſacerdotes & cerimonias illis inſtituit: qui cum Arcas eſſet, & obſcuro loco natus, pro animi virtutibus ignobilitatem corporis ocultantes homines beneficiis affecti Aetheris illum & Diei filium eſſe tradiderunt: quod ego nihil aliud ſignificare voluiſſe crediderim, quã veritatis & ſapienitæ. Vt igitur Cæſares omnes Romanorum Imperatores ad primi Cæſaris auſpicium vocati fuerunt, ita Ioues Reges omnes ad Iouis Arcadis auſpicium dicti ſunt ab antiquis. Cum vero omnia poſtea & Arcadis & cęterorum eius nominis facinora vni Saturni filio Ioui tertio attributa ſint à poetis, reliquis omiſsis qui ortus & educatio ipſius extiterit, ꝑquiramus. Scriptum reliquit Pauſanias in Meſſeniacis fontem fuiſſe in Ithomes iugo, cui nomen Clepſydræ, in quo ab Ithome & Neda nymphis nutricibus Iupiter, à Curetibus ob metum Saturno ſurreptus, lotus fuerit: atque cum Iouis incunabula Meſſenii ſibi vendicent, tum à furto Curetum fonti nomen datum, & à nutricibus fluuio & monti aſſerunt, ſacraque ſolennia Ithomata in honorem ipſius Iouis apud ſe oſtendere ad rem confirmandam ſolebant, Cum hæc ſcripſiſſet in rebus Meſſeniorum Pauſanias, mox in Arcadicis apud ſuos fontes fluuium illum inquit qui Gortynã præterlabitur, Luſium appellari, quòd in eo Iupiter recens natus lotus fuiſſe credatur. Hæc loca nõ parum inter ſe diſtabãt, cum Meſſene ciuitas eſſet nobilis Peloponneſi non parũ diſtãs ab Arcadia, quæ à dextra Patras vrbẽ reſpiciebat & ipſam nõ ignobilẽ, à frõte ſinũ Naupactiũ: at Arcadia, ꝓpè eſſet in altera parte inſulæ mari finitima. Mox idẽ Pauſanias in Bæoticis Saturno ereptũ Iouẽ in Bæotia ſcribit, & ſupra Cheronæ mœnia præruptã eſſe montis crepidinẽ, qui mons vocatus eſt Petrarchus, vbi pro Ioue oblatũ eſſe ſaxũ Saturno à Rhea memorant; qui locus etiam non parum diſtat ab Arcadia, & à Meſſene non etiam parum. Neque credibile eſt nuper nati Iouis ſanguinem, & reliqua immunda excrementa, quibus naſcentes infantes operiuntur, in tam longinquis fontibus lota fuiſſe: qui ſi his non erat, vt cæteri cum naſcũtur, inquinatus, quid opus erat omnino vel in Luſio flumine lauari; Sunt qui Thebis Bæotiæ natum eſſe Iouem autument, quod in his ſenſit Lycophron, apud quem Caſſandra loquitur de Hectore, illa ſignificans, quę erant illi euentura: vt eſt in his;

Σὺ δ' ὦ ξυνόαιμε πλεῖστων ἐξ ἐμῆς φρενὸς
στερχθεὶς, μελάθρων ἕρμα καὶ πάτρας ὅλης,
οὐκ εἰς κενὸν κρηπῖδα φοινίξεις φόνῳ
ταύρων, ἄνακτι τῶν ὀφίωνος θρόνων,
Πλείστας ἀπαρχὰς θυμάτων δωρούμενος.
Ἄλλ' ἄξεταί σε πρὸς γενέθλιαν πλάκα.
Frater mihi dilecte mente plurimum,
Tutela ſola qui domus, & patriæ es:
Cruore taurino inquinabis crepidam,
Regi Ophionis ſedium cum plurimas
Mactabis hoſtias. is inde dux erit
Petas vt eius ipſe patrium ſolum.

Fama eſt enim quòd cum fames & annonæ penuria cœli vitio Græciam occu

paſſet-

paſſet, reſponſum datum fuit ceſſaturam eam calamitatem, ſi Hectoris oſſa in Ophryno loco Troiæ iacentia in eam Græcam ciuitatem comportarentur, quæ Iouis eſſet patria, & ad Troiam non militaſſet. Hanc vrbem perquirentes ſolas Thebas Bœotię immunes fuiſſe ab ea militia inuenerunt. Atque id patrium ſolum Iouis dictum eſt, quòd is ibi natus eſſe à nonnullis credatur, vt teſtatur illud epigrãma, quod adulans Thebanis dicit ibi eſſe Beatorum inſulas, quamuis Thebæ non fuerint omnino inſula;

Αἵδ' εἰσὶ μακάρων νῆσοι, τόθιπερ τὸν ἄριςον
Ζῆνα θεῶν βασιλῆα ῥέη τέκε τῶδ' ἐνὶ χώρῳ.
Inſulæ ibi fortunatæ ſunt, regem viri Diuum
Alma Iouem peperit Rhea, qui nunc fulmina torquet.

Alii in Creta Iouem natum & educatum fuiſſe dixerunt, vt teſtatur Lucianus in ſacrificiis hoc pacto; οἱ δ' αὖ κρῆτες οὐ γενέσθαι παρ' αὐτοῖς, οὐδὲ ταφῆναι μόνον τὸν δία λέγουσιν, ἀλλὰ καὶ τάφον αὐτοῦ δεικνύουσι, Rurſus autem Cretenſes non ſolum natum eſſe apud ſe Iouem memorant, aut ſepultum, verumetiam ſepulchrum illius oſtendunt. Illud etiam confirmauit Virgilius lib. 4. Georgicorum, vt patet ex eo carmine;

Dictæo cœli regem pauere ſub antro.

Eſt enim Dicte mons Cretæ vt ait Ptolemæus. aiunt in Creta Ioui dato nutriendo cecidiſſe vmbilicum apud fluuium Tritonem, cui locus conſecratus dictus eſt Omphalus, & propinqua planities omphalium, cum Græci omphalon vmbilicum appellent. Hunc in antro Dictæi montis habitaſſe teſtatur Apollonius Rhodius ita lib. 1. Argonaut.

ὄφρα ζεὺς ἔτι κοῦρος, ἔτι φρεσὶ νήπια εἰδὼς
Δικταῖον ναίεσκεν ὑπὸ σπέος.
Donec erat paruus, donec puerilia ſenſit
Iupiter, incoluit Dictęi montis in antro.

Eundem Idęum appellauit Callimachus in hymno in Iouem, quòd in Ida ſit natus & educatus;

ζεῦ, σὲ μὲν ἰδαίοισιν ἐν οὔρεσίφασι γενέσθαι,
ζεῦ σὲδ' ἐν ἀρκαδίῃ.
Iupiter Idæis aiunt te in montibus ortum
Iupiter Arcadicis

Eſt enim Ida mons Cretæ, ut ait Dionyſius in libello de ſitu orbis;

κρήτη τιμήεσσα διὸς μεγάλοιο τιθήνη
Πολλήτε λιπαρήτε, καὶ εὔβοτος, ἧς ὑπὲρ ἴδη,
ἴδη καλλικόμοισιν ὑπὸ δρυσὶ τηλεθόωσα.
Creta Iouis magni nutrix veneranda, feraxque
Et frugum & pecoris, nemoroſa huic imminet Ida,
Ida frequens piceis & quercubus optima mater

Sic Virg. lib 3. Aeneidos;

Creta Iouis magni medio iacet inſula ponto,
Mons Idæus vbi, & gentis cunabula noſtræ.

Qui igitur Cretenſem Iouẽ crediderũt, ab eo monte Idæũ appellarunt, vt illud;

Idæumque Iouem, Phrygiamque ex ordine matrem.

At qui in Arcadia Olympium, quia Lycæus dictus eſt Olympus vt ait Pauſanias in Arcadicis, cuius vertex Sacrum Iugum vocatũ eſt, quòd ibi Iouem vulgo credunt fuiſſe educatum. Cum tantam igitur de Iouis patria contentionem videret Callimachus, ita cecinit in Hymnis.

Πῶς καί νιν δικταίον, ἀείσομεν, ἠὲ λυκαῖον,

Ἐνδοιὴ

Ενδοιῆ μάλα θυμὸς, ἐπεὶ γένος ἀμφήριστον.
Dictæum ne Iouem cantabimus, an ne Lycæum;
Sum dubius, genus eſt quando certamine plenum.

Hunc igitur, quem hominum patrem & Deorum vocarunt, cum recens natus eſſet, quia oraculũ cepiſſet Saturnus, fore vt è regno à filio pelleretur, vel quod ita conueniſſet cum Titanibus, vt filios omnes è ſe natos occideret, ſtatim conatus eſt inhumaniter de medio tollere: ſed eum Rhea, quã etiam Opim dixerunt vt memoriæ prodiderunt quidam, primum ipſa per aliquo dies clam educauit, ſed cum diu ſe illum occultare non poſſe arbitraretur, Corybantibus, qui vocati ſunt Curetes, & Dactyli Idei, clam in Cretam tranſmittẽdum conceſsit: qui ſimulatis ſacrificiis inter cymbalorũ tympanorumque; ſtrepitum infantis vagitum occultarũt. Opis vero quia Saturnus filios omnes de medio tollere conaretur pro Ioue dicitur ſaxum faſciis inuolutum illi obtuliſſe: quod ille cõtinuo deglutiuit, vt ſcripſit in Arcadicis Pauſanias. Illud autem contigit paulo ſupra Cheronæ mœnia, vt idem ait in Bæoticis. Atqui cũ tantopere de Iouis patria diſſentiant inter ſe antiqui ſcriptores, nõ minor eſt nutricũ numerus & cõtrouerſia quam de locis in quibus ſit educatus. Nã alii ab apibus educatũ putarũt, vt ait Virg. lib. 4. Georg.

Nunc agè naturas apibus quas Iupiter ipſe
Addidit, expediam: pro qua mercede canoros
Curetum ſonitus, crepitantiaque æra ſecutæ
Dictæo cœli Regem pauere ſub antro.

Fama eſt ad eius beneficii memoriam quod Iupiter apum colorem mutauit in aureũ, cum prius eſſent ferrugineo. Aratus in Phænomenis Iouem à capra nutritum fuiſſe aſſerit in his:

αἴξ ἱερὴ, τὴν μέν τε λόγος Διὶ μαζὸν ἐπισχεῖν.
Sacra Ioui capra eſt, quod præbuit vbera paruo,

Quod affirmauit etiam Lucianus in ſarificiis. Illa cum apud Olenum Bæotiæ ciuitatem, vbi poſt Aegarum euerſionem, conditum fuit Aegium, nutrita fuiſſet, Olenia dicta fuit, vt ait idem Aratus in eo carmine:

Ὠλενίην δέ μιν αἶγα Διὸς καλέουσ' ὑποφῆται.
Oleniam Iouis altricem dixere capellam.

Quam rem ita expreſsit Ouid. in ſecundo Faſtorum;

Oleniæ ſurget ſydus pluuiale Capellæ,
Quæ fuit in cunis officioſa Iouis.

Superius etiam de Neda & Ithome nutricibus Iouis mentionem fecimus, quas commemorauit Pauſanias in Meſſeniacis. Apollonius Rhodius de Adreſtea Iouis nutrice meminit lib. 3. Argonaut.

καὶ κέν τοι ὀπάσαιμι Διὸς περικαλλὲς ἄθυρμα,
κεῖνο τό οἱ ποίησε φίλη τροφὸς Ἀδρήστεια
Ἄντρῳ ἐν Ἰδαίῳ ἔτι νήπια κουρίζοντι.
Perpulchrum tibi ludicrum illud munero, nutrix
Adraſtea Ioui paruo quod præbuit ante,
Idæo latuit cum paruus conditus antro.

Habuit enim præter ſupradictas, Adraſteam & Idam nutrices Meliſſei filias ac ſorores Curetũ, à quibus ſit educatus: cũ Lactantius in libro de falſa Religione ab Amalthea & Meliſſa filiabus Meliſſei Cretẽſiũ Regis caprino lacte & melle nutritum ſcribat. Apollodorus Atheniẽſis grammaticus libro primo Bybliothecæ ab Adraſtea & Ida nutritum quidem ſcribit, ſed lacte Amaltheæ. Cicero in ſecundo de Diuinatione ſcriptũ reliquit caſtiſsime quodam in loco cultũ fuiſſe Iouem qui vnà cum Iunone in gremio Fortunæ ſedens mammam apprehenderet. at

Pauſanias in Arcadicis nymphas quaſdam nutrices Iouis nominare ſolitos Arcades inquit; Thiſoam, Nedam, Agnò, quarum prima in Parrhaſiorum finibus nomen dedit vrbi, ſecunda flumini, tertia fonti in Lycæo monte Arcadię, quæ mirum etiam donum à Ioue conſecuta dicitur. Nam cum ſolum laboraret ſiccitate, re diuina rite peracta, mactatisque hoſtiis Lycæi Iouis ſacerdos cum precatione ad aquam conuerſus ramum è quercu in ſummam aquam deiiciebat, inde halitus ex fonte nebulæ ſimilis tollebatur atque obducto cœlo conuocatis nubibus Arcadum fines vberrimis & optatis imbribus perfundebantur. Has in vrſas mutatas fuiſſe ſcribitur in commentariis in Apollonium Rhodium, ſed qua de cauſa, non inueni: ita enim ſcribitur ibi: *ταύτῃ οὖν τῇ χεῤῥονήσῳ παράκειται ἄρκτον ὄρος κυρίως οὕτω λεγόμενον, ἐπειδὴ φασὶ τὰς τροφοὺς τοῦ Διὸς ἐκεῖ διατριβούσας εἰς ἄρκτους μεταβληθῆναι.* Huic igitur Cheronneſo mons adiacet, qui proprio nomine Vrſus appellatur, quoniam Iouis nutrices aiunt ibi degentes in vrſas fuiſſe mutatas. non defuerunt qui à columbis & aquila illum educatũ fuiſſe arbitrati ſint, vti teſtatur Mæro in his:

Ζεὺς δ᾽ ἄρ᾽ ἐνὶ κρήτῃ τρέφετο μέγας, οὐδ᾽ ἄρα τίς νιν
ἠείδει μακάρων, ὁ δ᾽ ἀέξετο πᾶσι μέλεσσι.
τὸν μὲν ἄρα τρήρωνες ὑπὸ ζαθέῳ τρέφον ἄντρῳ
Ἀμβροσίην φορέουσαι ἀπ᾽ ὠκεανοῖο ῥοάων
Νέκταρ δ᾽ ἐκ πέτρης μέγας αἰετὸς αἰὲν ἀφύσσων
Γαμφηλῇ φορέεσκε πετῶν Διῒ μητιόεντι.
τὸν, καὶ νικήσας πατέρα κρόνον εὐρύοπα Ζεὺς
Ἀθάνατον ποίησε, καὶ οὐρανῷ ἐγκατένασσεν.
ὣς δ᾽ αὔτως τρήρωσι πελειάσιν ὤπασε τιμὴν
Αἳ δή τοι θέρεος καὶ χείματος ἄγγελοι εἰσίν.
Iupiter in Creta nutritur, eumque Deorum
Nouerat haud vllus. creſcunt cum corpore membra.
Hunc in ſpelunca ſacra pauere columbæ,
Fluctibus oceani ambroſiamque tulere volantes.
Aſt aquila huic nectar de petra dulce quod hauſit
Mox roſtro ſublime volans afferre ſolebat.
Hanc patri altitonans mox regno victor adempto
Eſſe immortalem voluit, cœloque locauit.
Nec nullo timidas decorauit honore columbas
Agreſtes, gens hæc hyemis ſit nuntia, & æſtus.

Sunt autem illæ quæ liuiæ vocabantur, agreſtes ſcilicet columbæ, à quibus Iupiter fuit educatus, atque ad tanti beneficij memoriam fuit aquila inter ſydera collocata. vtebatur Iupiter cum paruus eſſet eorundem Curetum tutela & familiaritate, quorum ſtudio fuerat à Saturni voracitate protectus, vt teſtatur Apollonius lib. ſecundo:

ὁ δὲ κρηταῖον ὑπ᾽ ἄντρον
Ζεὺς ἔτι κουρήτεσσι μετετρέφετ᾽ ἰδαίοισι.
Inter Curetas Cræteo Iupiter antro
Idæos etiam tum nutribatur.

& Lucret. lib. 2.

Dictæos referunt Curetas, qui Iouis illum
Vagitum in Creta quondam occultaſſe feruntur,
Cum pueri circum puerum pernice chorea
Armati in numerum ſtarent, pernice chorea
Armati in numerum pulſarent æribus æra.

Atque

Atque vt ſummatim rem colligamus, incertum adhuc eſt, & omni contentione plenũ, vbi natus ſit Iupiter, aut vbi, & à quibus educatus: neque quiſpiam eorum, qui Deorum ortus & naturas inueſtigarunt, quidpiam certi de loco aut educatione tradidit. Hic cum primum natus fuit, ab Opi matre, vt dictum eſt, Curetibus alendus in Cretam tranſmittitur: vt Euſebio placuit in Temporibus, etiam Creti, qui tunc imperabat in Creta, commẽdatur, & in Gnoſo regia ciuitate educatur. Alii in Creta natum eſſe volunt, at non alibi natum eò tranſmiſſum; alii in Arcadia natum & educatum putarunt: alii Meſſenæ, alii alibi, quorum omniũ longum eſſet opiniones recenſere. Mox aiũt, cum occultandi vagitus gratia cymbala & tympana & alia tinnientia inſtrumenta pulſarentur, apes ad tinnitum aduolaſſe, & illum educaſſe: alii dicunt à nymphis alendum fuiſſe datum, alii capræ, alii vrſarum vbera ſuxiſſe. atque tot de Iouis incunabulis memorantur. Atqui Cicero libro tertio de Natura Deorum principio tres inquit fuiſſe Ioues ab iis numeratos, qui Theologi nominabantur, quorum primus & ſecundus in Arcadia nati ſunt: primus patre Aethere, ſecundus Cœlo. At tertius Cretenſis Saturnum patrem habuit. Mox cum ex primo Proſerpinam & Liberum natos aſſeruiſſet, paulopoſt Dioſcuros primos ex antiquiſsimo Ioue Athenarum Rege & ex Proſerpina natos ſcribit: quare adductus ſum vt alium fuiſſe Iouem etiam præter hos crediderim. Neque mirari conuenit ſi tam varii ortus & educationes fuerunt de tertio Ioue traditę, cum cæterorum omnium & ortus & educationes, & res geſtæ poſtea fuerint ad eundem à variis ſcriptoribus poetisque præcipue delatæ, vt diximus. Sic nos, quæ cæterorũ communia ſunt, poetarum ſecuti opiniones, huic vni concedentes, ea quo pacto inſtituimus, perſequemur. Iam vero cum adoleuiſſet Iupiter, & capra mortua eſſet, eius pellem ad perpetuam memoriam ad ſuum ſcutum accommodauit, & ob acceptum lactis beneficium inter aſtra Capræ ſignum retulit; ſcutumque Aegis à Græcis ſcriptoribus vocata eſt, cũ αἶξ capram ſignificet, de quo meminit Virg. lib. 8.

Arcades ipſum
Credunt ſe vidiſſe Iouem, cum ſæpe nigrantem
Aegida concuteret dextra, nimbosque cieret.

Atque Iupiter ipſe dictus eſt Aegiochus, habens ęgida ſcilicet, vt ait Homerus in libro Iliad. ε.

κλυθί μοι αἰγιόχοιο διὸς τέκος ἀτρυτώνη.
Audi me Iouis Aegiochi Tritonia nata.

Hic Iupiter duos habuit fratres, præter ſorores, Neptunum & Plutonem, qui & ipſi per dolum fuerũt Saturni crudelitati ſubtracti. Fama eſt enim quòd cum Titan maior natu Saturni frater cuperet imperare, Veſta & Opi & Cerere precantibus ceſsit fratri de Regno, cum quo ita pactus eſt, ne vllum ex maribus filiis educaret, ſi quem habiturus eſſet, ſed omnes necaret, ne Regem procrearet ſibi ſucceſſorem, vt ſaltem poſt ipſum ad ſe regnum perueniret. Saturnus igitur ea cauſa quicunque ex ſe naſcerentur, vorabat, vt ſignificauit Lycophron in his;

τὴν πρόσθ᾽ ἄνασσαν ἐμβαλοῦσα ταρτάρῳ,
Ὠδῖνας ἐξέλυσε λαθραίας γονῆς.
τὰς παιδοβρώτους ἐκφυγοῦσ᾽ ὁμευγέτου
Θοίνας ἀσέπτους, οὐδ᾽ ἐπίανεν βορᾷ
Νηδὺν τὸν ἀντίποινον ἐκλάψας πέτρον,
ἐν γυοκόλλοις σπαργάνοις εἱλημένον,
τύμβος γεγὼς κένταυρος ὠμόφρων σποράς.
Regina prima pulſa ad ima tartari eſt,

Mox

Mox ipſa partus à dolore ſoluitur
Clam, quòd videre coniugis conuiuia
Nefanda nolet. inuolutum faſciis
Saxum ille deglutiuit, haud fit pinguior,
Crudis ſepulchrum quòd ſit ipſe filiis.

Quòd autem id fieret per iuramentum, patet ex illis Sybillinis verſibus, in quibus declaratur Titanes parturienti Rheæ ſemper aſsiſtere ſolitos: quod iuramẽtum datum fuit Saturno antequàm ſuſciperet imperium:

ὅρκους δ᾽ αὖτε κρόνῳ μεγάλους τιτὰν ἐπέθηκε,
μὴ θρέψ᾽ ἄρσενα, καὶ παίδων γένος, ὡς βασιλεύσῃ
αὐτὸς, ὅταν γῆρας τε κρόνῳ καὶ μοῖρα πέληται.
ὁππότε κεὶ δὲ ῥεὴ τίκτεν, παρὰ τοὺς δ᾽ ἐκάθηντο
τιτῆνες, καὶ τέκνα διέσπαν ἄρρενα πάντα
Conceptis verbis Titan iurare coegit
Saturnum, de ſe natum ne nutriat vllum;
Quo poſsint regnare ſenis poſt fata nepotes.
Cum paritura foret Rhea, tum Titania pubes
Aſſedit marium lacerans crudeliter artus.

Mox cum ſenſiſſet Titan clam Saturni filios contra iuſiurandum, legesque capti imperii educari, ipſe vna cum Titanibus filiis ira exarſit, atque Saturnũ & Opim comprehenſos in vincula & in cuſtodias coniiciunt. Hæc vbi per nuncios accepiſſet Iupiter, collecta magna militum Cretenſium, externorumque ibi exulantiũ manu ad liberandos parentes è vinculis quàm citiſsime traiecit, Titanibusq; primo impetu debellatis patrem in regnum reſtituit, vt ait Lactantius in libro de falſa religione. Sed huic antequam in bellum exiret ſacrificanti in Naxo augurium futuræ victoriæ aquila dedit, quare illam ſibi ſacram auem in poſterum eſſe voluit, & in reliquis expeditionibus aquilæ effigiem pro ſignis militaribus habuit. Hic idem Iupiter cum ad Cercopas genus hominum fallax acplanè doloſum aduentaſſet in inſulam Inarimen, ſiue ad Arimos populos, illos ad ſtipendia inuitauit, cum patrem è regno eſſet eiecturus. illi acceptis ſtipendiis data fide ac iuramento obſtricti mox retentis ſtipendiis Iouem ſubſannabant, cũ pluribus fraudibus in omnes vterentur. Iupiter periuriis indignatus hos in ſimias conuertit, inſulasque Pithecuſas appellauit, vt ait Callimachus in inſulis. Verum poſt eam victoriam cum Saturnus reſponſi oraculi meminiſſet, vt ſibi à filio caueret; futurum enim vt ab eo è regno pelleretur, Ioui inſidias parare clam cœpit, quibus patefactis per vnum è familiaribus, rurſus Iupiter expeditionem ſuſcepit, collectaque priorum militum manu patrem de regno deiecit laneoque vinculo ligauit, & in tartarũ deiecit vt ait Agathonymus in Perſide, cũ regnãdi cupiditate iam arderet, & ſuperiores res feliciter geſtæ ad id faciendum facile inuitarẽt. Nulla ſunt enim vel naturæ vel amicitiæ vel beneficentię ſatis firma vincula, vbi maieſtatis & imperandi furioſum deſiderium inuaſerit: illa omnia ſiquidem facillime conculcantur & proſternuntur. Cum patrem igitur captiuũ feciſſet Iupiter primum, dicitur virilia membra illi falce eadem amputaſſe, qua ille Cœlo patri amputauerat, quæ poſtea iacta fuit in inſulam Phæaciam non procul à Corcyra, quod etiam ſignificauit Lycophron in Caſſandra in his:

νῆσον δ᾽ εἰς κρόνῳ στηγουμένην Ἅρπην περάσας.
Saturno vt inde venerit in inſulam Drepanum inuiſam.

Nam Corcyrã inſulam, vbi Saturnum ſecuit Iupiter, ab eo tempore nominatũ Drepanum, vt ait Iſacius. Ex eius virilibus membris amputatis, & in mare deiectis & è ſpuma maris, dicitur nata eſſe Venus, quæ in concha marina in Cyprũ naui-

nauigauit. fabulati ſunt antiqui poſt fugatũ per arma Iouis è regno Saturnũ Apollinẽ victoriam Iouis carminibus ad citharam ceciniſſe purpurea toga decorum & coronatum lauro, mirificeque deos omnes, qui accubuerant in conuiuio, delectauiſſe, vnde ſumpſerunt originem epinicia, quod innuit in ſecundo libro elegiarum Tibullus in his;

> Sed nitidus, pulcherque veni, nunc indue veſtem
> Purpuream, longas nunc bene necte comas,
> Qualem te memorant Saturno rege fugato
> Victoris laudes tunc ceciniſſe Iouis.

Saturno igitur paulo poſt è vinculis fugiente, & ad Ianum Latii Regem in Italiã profecto, Iupiter ipſe regnum occupauit, quod ita innuit Virg. lib. 8.

> Primus ab æthereo venit Saturnus Olympo,
> Arma Iouis fugiens, & regnis exul ademptis.

Ferunt Iouem Veſtæ propoſuiſſe, per quam adeptus erat imperium, vt quod mallet eligeret: at hanc prius virginitatem popoſciſſe, deinde primitias omnium quæ Diis offerrentur ab hominibus. Enimuero placidiſsima omnia, & ab omni inſidiarum genere libera ſub Saturni adminiſtratione, atque adeo ætas aurea fuiſſe dicitur, cum Ioue regnum obtinente omnes difficultates humanum genus inuaſerint; nam

> Ante Iouem nulli ſubigebant arua coloni.
> Nec ſignare quidem, aut partiri limite campum
> Fas erat: in medio quærebant, ipſaque tellus
> Omnia liberius nullo poſcente ferebat.
> Ille malum virus ſerpentibus addidit atris,
> Prædarique lupos iuſsit, pontumque moueri.

Quod equidem nihil aliud ſignificare crediderim, niſi latronibus, & ſceleratis hominibus conceſſam fuiſſe licentiam multa iniqua faciendi, quibus ſociis & adiutoribus in occupando regno paterno vſus fuerat; cum bellorum licentia multos huiuſmodi homines alere conſueuerit, ſicut pax legibus omnes obedientes facit. Quid enim aliud eſt aurea ætas, quam communis omnium libertas in ciuitate bene legibus inſtituta; cum feræ cum domeſticis animalibus, cum canibus lepores ſcilicet, agni cum lupis, & cætera huiuſmodi impune verſantur? nam pacis tempore viri boni inter ſiccarios & impuros latrones legum patrocinio ſunt tuti, niſi iudices ipſi propter auaritiam fiãt latrones, aut propter deſidiã viros bonos vexari æquo animo patiantur. id ſignificare voluiſſe antiquos teſtatur Tibul. lib. 1.

> Nunc Ioue ſub domino cædes & vulnera ſemper.
> Nunc mare, nunc læti mille repente viæ.

Neque tamen Iupiter, qui regno per vim potitus fuerat, inſidiatoribus caruit: exemplum enim dederat poſteris quo pacto regna per vim ſint occupanda. Aegæon igitur Iouis exemplo inuitatus vna cum cæteris Gigantibus illum è Regno depellere conatus eſt: cui centum manus erant, capita quinquaginta, & magnitudine corporis reliquos omnes mortales antecellebat, ignemque ex ore eructabat, vt teſtatur Virg. lib. x.

> Aegæon qualis, centum cui brachia dicunt,
> Centenáſque manus, quinquaginta oribus ignem,
> Pectoribusque arſiſſe: Iouis cum fulmina contra
> Tot paribus ſtreperet clypeis, tot ſtringeret enſes.

Quem idcirco ſub Aetnam montem fuiſſe à Ioue fulmine detruſum fabulantur, qui quoties latus moueret Aetna flammas ingentes eructaret, vt ait Callimachus in lauachrum Deli;

ὡσδ᾽ ὁπότ᾽ αἰτναίου ὄρεος πυρὶ τυφομένοιο
Σείονται μυχὰ πάντα κατουδαίοιο γίγαντος
Εἰς ἑτέρην βριαρῆος ἐπωμίδα κινομένοιο
θερμαῦσαί τε βρέμουσιν ὑφ᾽ ἡφαίστοιο πυράγρης.
ἔργαθ᾽ ὁμοῦ.
Monte ſub Aetnæo veluti cum conditus olim
Perpetuis flammis vſto vult vertere feſſum
Ipſe Gigas Briareus latus, interiora mouentur.
Fornacesque fremunt Vulcani, is forcipe maſſam
Vertit, opusque ſimul.

Quamuis omnes hi venti ſunt, & ventorum natura fabuloſè ita explicata, vt ſuo loco dicetur. Paucis tamen ante diebus idem Briareus Ioui aduerſus Palladem & Iunonem, & Neptunum, & reliquos Deos, qui in Iouis Tyrannidem coniurarant, fuerat auxilio, vt teſtatur Homer. in 1. lib. Iliad.

ὁππότε μιν ξυνδῆσαι ὀλύμπιοι ἤθελον ἄλλοι,
ἥρη τ᾽, ἠδὲ Ποσειδάων, καὶ Παλλὰς ἀθήνη.
Ἀλλὰ σύ γ᾽ ἐλθοῦσα θεὰ, ὑπελύσαο δεσμῶν
Ὦχ᾽ ἑκατόγχειρον καλέσασ᾽ ἐς μακρὸν ὄλυμπον,
ὃν βριάρεων καλέουσι θεοί.
Cum vincire Dei reliqui voluere tonantem,
Et Iuno & pallas Neptunusque, inde tu ad illum
In cœlum Briareum, ſuperi ſic nomine dicunt.
Centimanum arceſſens ſoluiſti fortia membra.

Hunc ideo vna cum Gyge & Cotto Iouis cuſtodes ac ſatellites Heſiodus nominauit in Theogonia in his.

Ἔνθα γύγης κόττος τε, καὶ ὀ βριάρεως μεγάθυμος
Ναίουσιν. φύλακες πιστοὶ διὸς αἰγιόχοιο.
Hic Cottusque Gygesque colunt, ſimul & Briareus:
Cuſtodes Iouis æterni, quæ pectora fida.

Hic igitur Iupiter ſubactis nationibus orientis, pluribusque viribus ſe ſemper adiungentibus, vt mos eſt in proſperis ſucceſsibus, Reges nonnullos regionum inſtituit: quare dictum eſt in Hymnis Homericis:

ἐκ γάρ τοι μουσάων καὶ ἑκηβόλου ἀπόλλωνος
Ἄνδρες ἀοιδοὶ ἔασιν ἐπὶ χθονὶ καὶ κιθαρισταί.
ἐκ δὲ Διὸς βασιλῆες.
Cantorum Muſis, & phębo munera curæ,
Qui tractant plectro citharas aut po llice chordas,
Ab Ioue ſunt Reges.

Mox ad cæteras nationes cum maxima acceſsione virium penetrans vniuerſum prope terrarum orbem perdomuit & ſubiugauit. Tum Regibus illis, qui ab ipſo fuerunt inſtituti, & parendi ſibi, & ſubditis nationibus imperandi leges tradidit. nam dictus eſt Iupiter primus Cretenſibus æquitatis leges & iniurias oſtendiſſe, qui eos reuocauit à violentia, perſuaſitque vt iudicio & ſubſellis, nulloque animorum motu exagitatis iudicibus res committerent diiudicandas. deinde prædones cum peragrauit orbem terræ puniuit, æquitatem & iuſtitiam vbique introducens. inde dictus eſt gigantes interemiſſe, quorum dux erat Typhon, qui aduerſus Deos vel iuſtitiam inſurgerent in Pallene Macedoniæ & in Phlegręis campis Italiæ, qui deinde dicti ſunt Cumæi. idem ad iuſtitiam viris bonis honores & magiſtratus & præmia & præfecturas tribuit: quare vt principi ſempiterno imperio digno diuinos honores illi tribuerunt cæteros principes ad imitationem inuitantes.

tantes. quare ſcitè ſcriptum eſt ab Homero in primo Iliad.

ἐν παλάμῃς φορέουσι δικάσπολοι, οἵτε θέμιςας
Πρὸς Διὸς εἰρύαται.
In manibus geſtant dicentes iura Pelaſgi
Qui leges hauſere Iouis.

Nam cum Saturni tempore ante Iouem homines carnibus humanis veſcerentur, Iupiter vetuit nequis eo cibo vteretur, & ab humanis carnibus ad glandes conuertit, quæ arbor, vt ab eo primum monſtrata, conſecrata illi creditur. Poſt orbem ſubiugatum cum duo fratres illi ab inſidiis patris ſupereſſent, quos ita recenſuit Homerus lib. 16. Iliad.

τρεῖς γὰρ ἐκ κρόνου εἰμὲν ἀδελφεοὶ. οὓς τέκετο ῥέα,
ζεὺς καὶ ἐγὼ, τρίτατος δ' ἀίδης ἐνέροισιν ἀνάσσων.
Tres Rhea Saturno fratres nos edidit: vnus
Iupiter, alter ego, & defunctis qui imperat vmbris.

Inter hos vniuerſus terrarum orbis ductis ſortibus communi conſenſu, cum communibus etiam armis ſubiugaſſent, diuiſus fuit: atque mare Neptuno, inferorum imperium Plutoni, cœlum Ioui obtigiſſe dicitur, vt eſt apud Homerũ in his carminibus.

τριχθὰ δὲ πάντα δέδασαι ἕκαςος δ' ἔμμορε τιμῆς.
ἤτοι ἐγὼν ἔλαχον πολιὴν ἅλα ναιέμεν αἰεὶ
Παλλομένων. ἀίδης δ' ἔλαχεν ζόφον ἠερόεντα.
ζεὺς δ' ἔλαχ' οὐρανὸν εὐρὺν, ἐν αἰθέρι καὶ νεφέλῃσι.
Omnia ſunt partes in tres diuiſa: & honorem
Quiſque ſuum cepit, mihi parent æquoris vndæ.
At triſtis Pluto defunctis imperat vmbris.
Mox æther, cælumque Ioui conceditur altum.

Atque cum iſtud factum fuerit in Cria, vt quidam tradiderunt, locus vocatus eſt Claros ἀπὸ τοῦ κεκληρῶσθαι, à ſortiẽdo ſcilicet. Hæc fabuloſè de Ioue dicta ſunt primũ à poetis, qui vt potentiorum gratiam aucuparentur, nihil ſibi non mentiri licere arbitrati ſunt. Non eſt illud credendum, quòd cœlum, ac mare, & inferorum locos ita diuiſerint, ſed magis rationi conuenit id, quod ſcribitur à Lactãtio in libro de falſa religione his verbis; Ergo illud verum eſt, quòd orbem terræ ita partiti ſunt, vt orientis regio Ioui cederet, Plutoni pars occidentis obtingeret, at Neptuno maritima omnia cum inſulis obuenerunt. Sic cum orientis regio, vnde lux mortalibus exoritur, ſuperior ſit, occidentis inferior, dicitur inferorum imperium habuiſſe Pluto, at cœli Iupiter: qui cum ambitioſus eſſet ſupra modum, gloriamque & exiſtimationem plurimam ſibi apud homines cõparare vellet, effecit vt magna cum reuerentia coleretur, quare illi Pudorem aſſeſſorem addidit Sophocles in Oedipode in Colono:

Αλλ' ἔςι γὰρ καὶ ζηνὶ σύνθακος θρόνων
Αἰδὼς ἐπ' ἔργοις πᾶσι
In omnibus rebus Ioui ſed aſsidet
Pudor, thronoſque ſeruat.

Et quoniam nulla eſſe poteſt vera in malos homines reuerentia, ac vix ſimulata quidem, in eadem tragędia Aequitatem quoque illi aſsidere facit idem poetas

εἴπερ ἐςιν ἡ παλαίφατος
Δίκη συνέδρος ζηνὸς.
Vetuſta ſi Ioui aſsidet modo Aequitas.

Fama eſt quòd Metim oceani filiam vxorem duxit Iupiter, vt ſcriptum reliquit Aethenienſis Apollodorus lib. 1. Bybliothecę. Illa, vt aiunt, pharmacum poſtea biben-

bibendum Saturno præbuit, quo ille prius lapidem, deinde voratos filios euomuit, quod tamen factum fuit antequàm filio Saturnus inſidias pararet, aut de regno pelleretur, quibus auxiliaribus poſtea vſus eſt aduerſus Saturnum & Titanes. Mox cum decimo eius belli anno, Tellus victoriam Ioui vaticinata eſſet ſi in tartarum deiectos ſibi ſocios aſſumeret, is Campe cuſtode cæſa illos è vinculis liberauit, atque ita iis adiuuantibus victoria dicitur fuiſſe potitus. Neque minus ridiculum, ac monſtro ſimile eſt illud, quod dicitur, quòd Iupiter Metim vxorem, quam primam duxit, vt ait Heſiodus;

> ζεὺς δὲ θεῶν βασιλεὺς πρώτω ἄλοχον θέτο μῆτιν.
> Vxorem primam Metim ſibi Iupiter addit.

Grauidam factam deglutiuit, vt ſcripſit Ioannes Diaconus his verbis, καὶ ἔγκυον ταύτην ποιησάμενος, καταπίνει αὐτὴν, ἵνα μὴ ἄλλος τις τῶν θεῶν ἀποκυηθείη παρ' αὐτῆς ἀναιδὴς καὶ ἀτάσθαλος, quam cum grauidam feciſſet deglutiuit, ne quis alius Deorum naſceretur ex ea, impudens ac fatuus. Ex eo cibo mox ipſe Iupiter pro vxore grauidus factus Palladem armatam è capite peperit, quod quidem monſtrum tantopere contra naturæ conſuetudinem fictum, neſcio quo pacto primum æquis animis perferri potuit, neque fuerit cum maximo omnium riſu exploſum, quippe cum mendacia & res ſupra credulitatem fictæ, ſoleant etiã veris & probabilibus plerunque fidem detrahere. poſtea Themim duxit, vt quidam tradiderunt, ac tertiam, quam cepit in regione Gnoſia apud fluuium Therenum. Vxorem poſtea duxit Iunonem, quam ſemper tenuit, neque vt primam deglutiuit. Huius filiæ dicuntur fuiſſe Preces, ſicut ait Orpheus in Argonaut.

> οὐ γὰρ ἄτιμοι
> ἱκεσίου ζηνὸς κοῦραι λιταί. non ſine honore
> Conuenit eſſe Preces Iouis alto è ſemine natas.

Hoc autem fictum eſt, quia Reges & potentiores homines magna ſemper rogantium aliquid frequentia circumſiſtit. Enimvero ita ab ipſa natura comparatum eſt, vt animus hominum, ſicuti ſunt res omnes humanæ, nunquam in eodem ſtatu conſiſtere poſsit: qui niſi honorificis ſtudiis teneatur, ad omnia vitiorũ genera maxime ſit propenſus, quod etiam præſtantioribus maxime conuenire neceſſe eſt. Nam ſicuti fertiliſsimus optimarũ frugum ager, ſi cultura hominum, & ſemina vtilia deſint, eximiam ſpinarum, & vrticarum, & inutilium herbarum copiam alit: neque nihil omnino poteſt producere: ſic animum noſtrum, vbi ceſſauit honeſta virtutum exercitatio, tanto maiora vitia & ſcelera aggrediuntur, quãto maioribus virtutibus antea poterat exornari. Iupiter igitur, qui terrarum orbe per imperatorias virtutes potitus fuerat, poſt inſignes populorum victorias totus in libidines & in conuiuia vertitur: neque vlla fuit formoſa mulier, quam quidem viderit, à qua abſtinuerit, vt teſtatur Apollonius Rhodius lib. 4. Argonaut.

> οὕνεκεν οὐκ ἔτλης εὐνῆς Διὸς ἱεμένοιο
> λέξασθαι, κείνῳ γὰρ ἀεὶ ἅδε ἔργα μέμηλεν
> ἠὲ σὺν ἀθανάτοις, ἠὲ θνητῇσιν ἰαύειν.
> Aſpernata Iouis quòd lectum ſis cupientis.
> Semper enim curæ eſt illi ſibi iungere Diuas,
> Fœmineosve cupit complexus, munera amoris.

Neque ſorori ſuæ ſanè pepercit, cuius concubitum cum palam petere non auderet: ſe in cuculum vertit, (natura enim videbatur illum ab eo illegitimo deſiderio deterrere.) & in Corinthiorum agrum ad collem, qui ea de cauſa Coccyx vocatus fuit, aduolauit. Nam illius nutu, vt fertur, maxima cœli tempeſtas exorta eſt, quare Iuno in collem Thronacem tunc dictum conſcendit: tum cuculus ille tremens ſuper genibus eius conſidit, cuius illa miſerta, ob frigoris enim iniuriam

tremere

tremere exiſtimabat,ſub veſtibus texit:qui poſtea Iupiter factus illam vitiauit, vt aiunt nonnulli. alii dicunt non prius ſororem compreſsiſſe, quàm promiſerit matri ſe vxorem illam ducturum. quod & poſtea fecit, vt teſtatur Pauſanias in Corinthiacis. At verò quam glorioſa ſint illa trophęa, quæ ipſe ambitioſe commemorauit apud Homerum, lib. ξ Iliadis, videamus. Neque omnia tamen græca carmina hic ſcribenda putaui, cum omnibus ſint in prõptu, ſed ſententiam latinis carminibus expreſsi, ſic enim illa incipiunt;

τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη νεφεληγερέτα ζεύς.
ἥρη, κεῖσε μὲν ἐστι καὶ ὕστερον ὁρμηθῆναι.
Iupiter altitonans, ſic eſt huic inde locutus.
Huc iterum rediiſſe licet Iuno. ipſi at amore
Iungamur, Dea nulla vnquam vel fœmina mouit
Corda mihi tantum, quantum nunc vris amore,
Non cum Pirithoum peperit Ixionis vxor,
Non Danae, peperit quæ mox mihi Perſea clarum,
Non Europa, tulit præſtantem quæ Rhadamanthum,
Et Minoa. nec aut Semele, aut Alcmena: ferocem
Altera cum genuit Alciden, altera Bacchum.
Nec me flaua Ceres, nec me Latona, nec ipſa
Mouiſti tantum, quantum nunc vris amore.

Hic idem Deus cum Ledam Tyndari regis filiam vitiare conaretur, dicitur in cygnum eſſe conuerſus, atque cum aquilam ſe inſequi feciſſet, dicitur præ timore deterritus vt ſimulabat confugiſſe ad Ledam, vt illius miſertæ ope protegeretur, atque ita illam decepiſſe, ex quo concubitum Leda duo oua peperit, quippe quæ cum aue concubuiſſet: e quorum altero gemini pulli nati ſunt Pollux & Helena, ex altero gemini item Caſtor & Clytemneſtra: ad cuius præclaræ rei memoriam dicitur cygnus inter aſtra eſſe collocatus, qui iuxta Cephei dextrã manum conuoluitur, vt ait Aratus Solenſis in Phænomenis;

ἤτοι γὰρ καὶ ζηνὶ καταστρέχει αἰόλος ὄρνις.
Cum Ioue formoſa, & cum cœlo voluitur ales.

Et paulo poſt; Αὐτὰρ ὅγ εὐδιόωντι ποτὴν ὄρνιθι ἐοικὼς,
οὔριος εἰς ἑτέρην φέρεται κατὰ δεξιὰ χειρος κηφῆος
Hęc ales volucri ſimilis tranquilla volanti
Dextra petit Cephei.

Quòd etiam planius explicauit Euripides in Helena his carminibus:

ἐστὶ δέ δὴ
λόγος τις, ὡς ζεὺς μητέρ' ἔπτατ' εἰς ἐμὴν
λήδαν, κύκνου μορφώματ' ὄρνιθος λαβών.
εἰς δόλιον εὐνὴν ἐξέπραξ' ὑπ' ἀετοῦ,
Δίωγμα φευγών, εἰ σαφὴς οὗτος λόγος. fama eſt enim
Quòd Iupiter volauit ad matrem meam
Ledan oloris alitis forma obſitus.
Fugaque ficta quòd volucris nuntia
Iouis ſit inſecuta, mox compreſsit hanc.

Sed quid opus pluribus? Lucianus iure optimo ſanè in dialogo de Mercurio & Sole Iouem exagitat vt adulteriorum autorem, cum ante illum Saturni tempore magna eſſet temperantiæ & pudicitiæ dignitas & exiſtimatio, vt ſignificauit Iuuenalis in Satyra ſexta ita ſcribens;

Credo pudicitiam Saturno rege moratam
In terris, viſamque diu, cum frigida paruas

Præberet ſpelunca domos, ignemque, laremque.

Nam cum diuitijs & omnium commodorum facultate deſidia, & remiſsio animi & libido naſci conſueuit, quare ſcitè dictum eſt ab eo Oratore; πλοῦτος γὰρ κακίας μᾶλλον, ἢ καλοκαγαθίας ὑπηρέτης ἐστὶν diuitiæ ſcilicet improbitatis potius, quam probitatis ſunt miniſtræ. idcirco elegans illud in Iouem dictum fuit eius poetæ, qui ita nonnulla Iouis adulteria connumerauit;

ζεὺς κύκνος, ταῦρος, σάτυρος, χρυσὸς, δι᾽ ἔρωτα,
λήδης, εὐρώπης, ἀντιόπης, Δανάης.

Fit taurus, cygnus, Satyruſque, aurumque, ob amorem
Europæ, Ledes, Antiopæ, Danaes.

Suſcepit filios Iupiter ex Europa à qua dicta eſt pars tertia mundi Minoem ac Rhadamantum, Arcadem è Calliſto, Pelaſgum è Niobe, ſarpedonem & Argum ex Laodamia, Herculem ex Alcmena vxore Amphitryonis, Taygetum e Taygete, a quo mons dictus fuit, & Saonē à quo Sauona, quamuis eum Mercurio quidā tribuunt, Amphionem & Zetum ex Antiope, Caſtorem & Hellenam & Pollucē & Clytemneſtram è Leda, Perſeum è Danae, Deucalionem ex Iodama, Britomartim è Carme Eubuli filia, Megarum ex vna Sithinidū nympharū. Aethliū patrem Endymionis è Protogenia, & Epaphus eius filius fuit ex Ione Memphis Aegyptiæ conditor, qui coniugem habuit Libyam, à qua regio Africæ dicta eſt Aeginam quoque in inſulam deſertam è regione agri Epidaurij portauit Aſopi filiam, quæ inſula cū prius Oenope vocaretur poſtea dicta eſt Aegina & habitata, vt ait Callimachus de conditis inſulis. Et Arceſilaus & Carbius è Torrebia, & Colaxes ex Ora, & Cyrnus è Cyrno de cuius nomine dicta eſt inſula, cū antea Therapne diceretur, & Dardanus ex Electra, qui profugus à patria in locis Helleſponto proximis Dardanum vrbem condidit, vniuerſamque regionem Dardaniam appellauit, vt ait Archelaus in lib. xij. de fluminibus. & Palici fratres è Thalia, quę cum ſe grauidam e Ioue cognouiſſet verita Iunonis indignationem optauit ſub terram occultari. at partus tempore terra recluſa cum Thalia tamdiu latuiſſet, duo pueri non procul à Catanis eruperunt, ex quo locus factus eſt ſummę venerationis apud incolas, vti ſcripſit Heraclytus Sicyonius in ſecūdo de lapidibus. & Hiarbas è Garamanthide, & Phyleus & Pilumnus, qui primus vſum pinſendi frumenti adinuenit, & Preces, & Titias, & Proſerpina & alii complures Iouis filii nati eſſe dicuntur ex variis adulteriis, quos omnes numerare longum ſanè eſſet opus. Quam enim in formam non mutatus fuit Iupiter, vt optatis amoribus potiretur? aut quis formoſioris mulieris maritus domo ſecurus diſcedere poterat? quam multas dolo vitiauit? quam multas ſtuprauit? quam multas extra patriā aſportauit? quid? num fuit is innumerabilium propè fœminarum complexibus contentus? nonne Ganymedem pulcherrimum ſuę ætatis adoleſcentem in delitiis habuiſſe creditus eſt? tot impuris ſceleribus Iouis vita dicebatur fuiſſe contaminata, quem tamen Deum appellare pleroſque non puduit. at hic tamen & optimus & maximus, vt ait Cicero in ſecundo de natura Deorum, & in oratione pro Domo ſua, dictus fuit: quo nihil minus meruit Tanta igitur fuit ambitione, quanta nemo per omnes ætates inuentus eſt, aut inuenietur; quare alii ipſius iuſſu, alii vt eius gratiam aucuparentur, templa & altaria Ioui inſtituerunt, & ſacerdotes, & proprios ceremoniarum ritus. Neque id mirabile debet videri, cum multis etiam Romanis Imperatoribus per tot ſimulatarum religionū annos aræ erectæ fuerint poſt mortem, & ſacerdotes inſtituti, & publicę ceremoniæ, & per illorum nomen iurare, & multa alia ad diuinitatem ſpectantia. Huius ambitionis præclarum habeo teſtimonium Attæ cædem, qui cum Phrygius paſtor eſſet, & inter paſcendū matris Deorum laudes cantaret, & ab illa mirifice amaretur idcirco

circo diceretur, Id Iupiter ægre ferens palam quidem occidere ob matris reuerentiam deuitauit, at aprum per dolum illi dictus eſt in fabulis immiſiſſe, à quo Attes fuit dilaniatus, vt ait Nicandri interpres, quod eſt in Alexipharmacis;

ἧχί τε ῥείης
λοβρίνης θαλάμαι τε, καὶ ὀργαστήριον ἄττεω.
hic Rhæ vbi ſunt
Lobrinæ thalamique, Attæque ergaſtula priſca.

Quanquam Hermeſianax elegorum ſcriptor Atten Calai Phrygis filium ad ſuſcipiendam ſobolem inutilem factum ab ipſa Dea ſcripſit; qui cum adoleuiſſet, magnę matris ceremonias in Lydia monſtrauit, quare tanto in honore fuiſſe apud Deã dicitur, vt, Iupiter illud grauiter ferens immanem aprum in ſegetes Lydorũ immiſerit, à quo & alii Lydorum complures, & ipſe Attes fuerit interẽptus. fama eſt præterea Attem in arborẽ pinũ ab ipſa Dea cõuerſum fuiſſe, quare pinus matri Deũ fuit cõſecrata, quã deã terrã quidã putarunt, quamobrẽ veſtẽ ex herbis & ramuſculis arborum texuerunt, clauẽque tribuerunt, quia clauſa ſit per hyemẽ, ac verno tẽpore aperiatur, & idcirco illi porca prægnãte ſacrificabatur vt animali fęcundo. At verò quid? non ne maximũ ambitionis indiciũ eſt, quod ſcribitur à Lactantio in libro de falaſ religione? quòd in Olympo monte plerunque verſabatur, omneſque propoſitis præmiis, qui nouum aliquod inuentum humano generi vtile ex cogitaſſent, inuitabat, vt ad ſe primum deferrent: cuius ipſe inuentor poſtea creditus eſt, & idcirco huic, vt multis præterea rerum vtilium inuentoribus, diuini honores ſunt habiti? Quòd vero in Olympo monte præcipuè habitaret, ſcripſit ita Pindarus in Olympicis.

Ἀλλ' ὦ χρόνιε παῖ, ῥέας
ἕδος ὀλυμπου νέμων
Sed ô Saturni fili & Rheæ
Solum colens Olympi.

Hic quot annos imperauerit, nemo prorſus coniectura aſſequi poteſt: quoniam non mortuum eſſe contendunt antiqui. at quod ad grãdiorem ætatem peruenerit, & ad canitiem, facile ex eo coniicere licet, quod ſcriptum eſt à Luciano in ſacrificiis, quia cum multorum Deorum formam deſcribat, ſolum Iouem id præcipuum habere dicit, quod ſit barbatus. in concilio præterea Deorum cornua etiã illi iunxit arietis. colebatur Ammonius Iupiter in Libya, quem diuinatorem appellabant ſub arietis forma, vt in his declarauit Phæſtus ille, qui res Macedonicas conſcripſit. ζεῦ λιβύης ἄμμων κερατοφόρε κέκλιθι μάντι.

Iupiter hæc Ammon audi cornute Libumque
Vates

Hunc mortuum tamen & ſepultum fuiſſe in Creta conſtat eiuſdẽ Luciani teſtimonio, qui ita ſcribit: οἱ κρῆτες οὐ γενέσθαι παρ' αὐτοῖς, οὐδὲ ταφῆναι μόνον τὸν Δία λέγουσιν, ἀλλὰ καὶ τάφον αὐτοῦ δεικνύουσι Cretenſes non ſolum natũ apud ſe, & ſepultum Iouem teſtantur, ſed ẽt ſepulchrum eius oſtendunt. Scriptum reliquit in ſuo Ancorato Epiphanius ſuis quoque temporibus in Iaſio mõte Cretę ſepulchrũ Iouis mõſtrari ſolitũ; quod ẽt affirmat Callimachus in hymnis;

κρῆτες ἀεὶ ψεῦσαι, καὶ γὰρ τάφον ὦ ἄνα σεῖο
κρῆτες ἐτεκτήναντο, σὺ δ' οὐ θάνες, ἐσσὶ γὰρ αἰεί.
Cretes mendaces ſemper. rex alme ſepulchrum
Erexere tuum, tu viuis ſemper, & vſque es.

Poſt Iouis huius obitum tanta fuit eius nominis apud omnes nationes celebritas & reuerentia, vt nemo poſtea vocatus ſit Iupiter; vel ſi qui vocati fuerunt, eius rerum geſtarum memoria obruti, obſcuri, minimeque illuſtres fuerint.

Illud non parum miratus ſum, quo pacto ex oculis hominum Iouem euanuiſſe dicant nonnulli, qui illum in humanis fuiſſe affirmarunt, & poſtea ſempiternũ in cœlo regnantem collocarunt, cum neque mortuum fuiſſe inquiant, neque viuũ in cælũ aliquo vehiculo aſportatũ, cũ nihil prorſus diuinũ in illo extiterit: vt patuit è multis eius ſceleribus hactenus à nobis demõſtratis. Cępit igitur nõ multo poſt audire mortaliũ vota, & ad multorũ ſacrificiorũ conuiuia fuit inuitatus, vt fumãtium patinarum nidoribus exaturaretur. quid igitur? inter infinitum votorum numerum ſi cui fortuna aſpiraſſet, vt voti fieret compos, is à Ioue ſe id cõſecutum ratus continuò aras & templa erigebat, & ab eo euentu, vel à loco in quo id eueniſſet, cognomen Ioui iniungebat. Is colebatur apud Eleos Muſcarius, quia Hercule mactante & porriciente, magna quę aderat muſcarum copia Iouis opera trans Alpheum auolauerit, vt aſſerit Pauſanias in prioribus Eliacis. Sic cũ diuturna ſiccitate aliquando laboraret Græcia vniuerſa, miſsi ſunt in Delphos qui ab oraculo cauſam & remedium calamitatis ſciſcitarentur, quibus reſponſum fuit Iouem placari ab vniuerſa Græcia oportere, atque vti deprecatore Aeaco. Ille Panellenio Ioui (ſic enim appellauit,) ſacris rite peractis, ac nuncupatis votis Græciæ vberrimam imbrium copiam impetraſſe dicitur, vt ait idem in Corinthiacis. Sed quis eſt adeo fatuus, qui neſciat poſt diuturnam ſiccitatem mitti ſolitos eſſe imbres; aut contra? quid opus fuit Iouem illum minime audientem iis precibus fatigare? ſi quoties vana & irrita fuerunt Iouem precantium vota, templa aræque erectæ fuiſſent, neſcio an ſatis ampla area fuiſſet vniuerſus terrarum orbis tot Iouis ædibus vbique erigendis. Neque decet ſanè diuinam bonitatem pro facilitate impetratorum votorum metiri: quia omnibus vnus eſt pater Deus, omnibus pro ſua bonitate prouidet, neque his magis propenſus eſt, illis ſurdior. Illud vero magis rationi conuenit, ſi quid petentes impetrare a Deo nõ poſſumus, id futurum contra ſalutem noſtram exiſtimare, vel contra honeſtatem, vel contra diuinam bonitatem expetitum eſſe, cum nemini Deus pernitioſa libenter impartiat. Multa ſunt inde cognomina Ioui indita vel ab euentu, vti dicebam, vel a locis, vel à perſonis quibus felix aſpirarat, vt Abretanus, Agoræus, Agonius, Alexiterius, Ambulius, Ancheſmius, Anxurus, Apeſantius, Aratrius, Atabyrius, Cæneus, Camiræus, Catæbates, Carius, Catharſius, Chaonius, Chthonius, Cithæronius, Corniger, Coſmeta, Cragus, Cteſius, Cynetheus, Dator, Dodonæus, Drymnius, Dulius, Elaratæus, Eleæus, Eleutherius, Epheſtius, Epicarpius, Epidotes, Erechtheus, Fulminator, Genetęus, Genethlius, Gnidius, Gyrapſius, Hecalæſius, Hetærius vel ſocialis, Hammonius, Hercæus, Heliopolites, Hoſpitalis, Homoloius, Horcius, Hymettius, Hypſiſtus, Hypatius, Iceſius, Labradeus, Laæta, Laphyſtius, Lariſæus, Lycænus, Lycoreus, Mæragera, Meliſſæus, Mileſius, Milichius, Moloſſus, Morius, Munychius, Nemæus, Olympius, Omarius, Oſogus, Parthenius, Papæus, Parnætius, Pharius, Piſæus, Phratius, Promantheus, Sinopyra, Stratius, Tarantęus, Tropæus, Trophonius, Xeenius, & apud Latinos Latialis, Feretrius, Elicius, Viminius, Vltor, Stator, & multa alia præterea ſunt cognomina, quæ poſſent numerari, ſi quis hunc laborem perferre voluerit. Hæc ea ſunt propè omnia quæ de Ioue fabulati ſunt antiqui, quæque fuerunt ab illis pro variis rerum ſucceſsibus excogitata. At Aegyptii, alterum fratrem Atlantis Saturnum aiunt Rheam ſororem duxiſſe, de qua ſuſceperit Iouem Olympium vocatum, ac fuiſſe alium Iouem gloria rerum geſtarum multo inferiorem, qui regnauit in Creta, qui decem filios Curetas vocatos habuit, atque inſulam Ideam vocauit ab vxore Idea, vbi fuit ſepultus. Cretenſes tamen longe diuerſa à cæteris ſcriptoribus tradiderunt, qui Saturnum Siciliæ ac Libyæ & Italiæ imperaſſe inquiunt, & ad occaſum omnino firmaſſe ſuum regnum

gnum cum arces & munitiones haberet tanquam cuſtodes ipſorum locorum. Iouem igitur manſuetudine & clementia inſignem aiunt quidam imperium a patre ſponte concedente accepiſſe; alii ab inuito extorſiſſe per odium patris à à populis electum. at Saturno cum Titanibus bellum aduerſus illum gerente victoria dicitur fuiſſe penes Iouem, qui per illam rerum omnium potitus eſt, vniuerſum igitur terrarum orbem peruagatus eſt de mortalibus optime merens, qui cum virtute & viribus præſtaret facile vniuerſi orbis imperium ſubiugauit. atque cum de malis ſupplicia ſumeret omneſque homines ad bene viuendum per vim legum cõuertiſſet, Deus ab omnibus fuit appellatus & vniuerſi orbis dominus. alii tamẽ Iouẽ Olympiũ dictũ fuiſſe tradiderunt, quòd ab Olympo magiſtro ſit eruditus, nam Dionyſum aiunt poſt deuictos Titanas ac Saturnum & Rheam, cum ex his natus eſſet Iupiter eum cum Dionyſus in Aegyptum militaret, regem regionis inſtituiſſe. Sed cum eſſet valde iuuenis, illius magiſtrum ac tutorem inſtituit Olympum virum & rerum aſtronomicarum peritum, & prudentia clarum; à quo Iupiter fuit eruditus, & Olympius appellatus. ſic autem ſcriptum eſt ab iis qui res Aegyptias conſcripſere. Cæterum nunc reliquum eſt, vt quid per hæc ſenſerint ii, qui fabularum figmenta ad naturæ opificium accommodarunt, & qui Iouem ſempiternũ eſſe dixerunt, inquiramus.

¶Iupiter Aetheris ac Diei filius creditus eſt primum, quia cum is humanioris, politioriſque vitæ cultum reperiſſet, vt diximus, omniaque demonſtraſſet diuina prouidentia gubernari, creditus eſt primus ex ignorãtiæ tenebris emerſiſſe, ſplendoremque attuliſſe rebus humanis. Nam ex aduerſo qui vitæ humanę vim omnem ex æterni Dei adminiſtratione & voluntate pendere ignorauerit, quo pacto non Noctis & Inſcitiæ filius dici poteſt? Qui ſecundus item hoc ipſo nomine vocatus fuit, pro diuinitate præſtantiaque ingenii dictus eſt Cœli filius, quoniam & ipſe plurimum genus humanum iuuerit, multis rebus vtilibus adinuentis, vnde etiam Ioui nomen apud Latinos poſtea fuit inditũ, quamuis à vita potius Græci nominarunt. Tertius Satnrni fuit filius, qui Saturnus cũ tempus eſſe putaretur, vt ſuo loco dicemus, quo pacto è tempore natus ſit Iupiter, ſi ſit Deus, omnino explicari non poteſt. Si pro elemento Iupiter nominetur, nihil fortaſse ſequetur abſurdi pro illorum ſententia, qui vniuerſitatem hanc rerum aliquando à Deo fabrefactam fuiſse aſserunt. Nam Iouem alii ex poetis eſſe arbitrati ſunt aera, vt illud eſt Horatii in primo Odarum,

Iacet ſub Ioue frigido.

Et alibi; Quod latus mundi nebulæ, maluſque Iupiter vrge

Sic etiam Theocritus ęgloga quarta:

γ᾽ ὠ ζεὺς ἄλλοκα μὲν πέλει αἴθριος, ἄλλοκα δ᾽ ὕει.
Iupiter & quandoque pluit, quandoque ſerenus.

Euripides non pro aere ſolum, ſed pro quadam aeris concitati motione Iouem intellexit in Cyclope.

οὐδ᾽ οἶδα ὅτι ζεὺς ἔς᾽ ἐμοῦ κρείσσων θεός.
οὔ μοι μέλει τολοιπόν. ὥσδ᾽ οὔ μοι μέλει
Ἄκουσον. ὅταν ἄνωθεν ὄμβρον ἐκχέῃ,
Ἐν τῇδε πέτρᾳ, ςέγ γ᾽ ἔχω σκηνώματα.
Ignoro cur ſit Iupiter maior Deus.
Non eſt mihi curæ: quòd haud curæ mihi eſt,
Audito. quando fundit imbres deſuper
In hac petra condenſa ſunt mi vmbracula.

Et Aratus in Aſtronomicis:

τότε δὴ χρύσος ἐκ Διὸς ἐςὶ

Ναύτῃ μαλκιόωντι κακώτερον.
Torpenti nautæ peius tunc ab Ioue frigus.

Atque Stoicorum eadem fuit ſententia, quòd hic aer per omnia penetraret, & idcirco dictus ſit Iupiter in omnia eſſe diffuſus: alii aera non Iouem ipſum, at Iouis oculũ crediderunt, vt fuit illud Heſiodi cum de aere loqueretur; πάντα ἰδὼν Διὸς ὀφθαλμὸς Cuncta videns oculus Iouis. alii Iunonem potius aera eſſe crediderunt ſororem Iouis, cum Iupiter ab iis ignis regio eſſe crederetur; quam eius vxorem putarunt, quia calefactus aer ab ignea vi Iouis, ſole adiuuante multa ex his oriuntur: quam ſententiam expreſsit Homerus in lib. ξ. Iliad. hoc pacto.

ἦ ῥα καὶ ἀγκὰς ἔμαρπτε κρόνου παῖς ἣν παράκοιτιν.
τοῖσι δ' ὑπὸ χθὼν δῖα φύεν νεοθηλέα ποίην.
Sic ait: vxoremque ſuam complectitur ortus
Saturno. tellus his herbas fundit vbique.

Nam quo pacto herbæ & animalium genera procreari poſſent, niſi per calorem, qui eſt architectus in omnibus naturæ negotiis? Neque alio tempore terra veſtitur herbis, niſi cum caleſcit, quippe cum frigus inutile ſit vniuerſis naturæ operibus. idcirco Hippaſus & Heraclytus ignem rerum omnium autorem exiſtimarunt, quare ſcitè in hanc opinionem dictum eſt in hymnis Orphicis:

Ὦ βασιλεῦ, διὰ σὴν κεφαλὴν ἐφάνη τάδε ῥεῖα,
Γαῖα θεὰ μήτηρ, ὀρέων τ' ὑψηχέες ὄχθοι,
καὶ πόντος, καὶ πάνθ' ὁπόσ' οὐρανὸς ἐντὸς ἔταξε.
O rex per te creuerunt hæc omnia ſolum.
Diua parens tellus, montanaque flumina, fontes,
Aequoraque, & quidquid complectitur altus olympus?

Nec defuerunt qui æthera Iouem eſſe crediderint, quem patrem appellauit Lucretius lib. 1. ac terram matrem, quod ex his omnia oriantur, vt dictum eſt:

Poſtremo, pereunt imbres, vbi eos pater æther
In gremium matris terraî præcipitauit.

At Virgilius non ſolum patrem, ſed etiam omnipotentem vocauit æthera, quo nomine nullum neque elementum, neque Deum, neque mundi partem præter vnum Iouem vocarunt antiqui: ſic enim ſcribit lib. 2. Georg.

Tum pater omnipotens fæcundis imbribus æther
Coniugis in gremium lætæ deſcendit, & omnes
Magnus alit magno commiſtus corpore fœtus.

Atqui Cicero lib. 2. de Natura Deorum ſcriptum reliquit ex Euripidis ſententia Aethera ſummum Deum eſſe appellandum, vt ex his patet:

Vides ſublime fuſum, immoderatum æthera:
Qui tenero terram circumuectu amplectitur,
Hunc ſummum habeto diuum, hunc perhibeto æthera.

Quid eſt autem aliud æther, quàm vniuerſa regio illa, quàm Anaxagoras igneã eſſe credidit, & quia ſemper arderet, ita nominatam? alii perbenignum Iouis planetam ac ſtellam eſſe putarunt; quem idcirco crediderunt eſſe Deum, quia ſidera pro Diis colebantur antiquitus. Deorum vero maximum ob naturæ benignitatem, quippe cum nihil magis quam bonitas & munificentia diuinæ naturæ conueniat, cuiuſmodi eſſe putatur Iouis ſtella. Id autem experiuntur ii, qui ſub dominante Ioue nati ſunt. Hunc omnia videre, omniaque audire crediderunt antiqui, vt teſtatur Sophocles in Antigone ita ſcribens;

Ἐγὼ γὰρ ἴσω Ζεὺς ὁ πάνθ' ὁρῶν ἀεί.
Ego quidem, tu Iupiter qui conſpicis
Cuncta, hoc ſcias.

Et Apollonius lib. 2. Argon.

> ζεὺς αὐτὸς τὰ ἕκας ἐπιδέρκεται, οὐδέ μιν ἄνδρες
> λήθομεν ἔμπεδον, οἵ τε θεουδέες, οὐδὲ δίκαιοι.
> Nemo latere Iouem potuit, nam conſpicit vnus.
> Omnia, ſiue bonus fueris, ſiue impius idem.

Orpheus in hymnis videtur Iouem eundem putaſſe & ſolem, quod recte carmē id intuentibus patet;

> ζεῦ πάτερ, ὑψίδρομον, πυραυγέα κόσμον ἐλαύνων
> Iupiter impellens ignitum protinus orbem,
> Altaque currentem.

Sic Diuinus Plato de Ioue ſcripſit in Phædro; ὁ μὲν δὴ μέγας ἡγεμὼν ἐν οὐρανῷ ζεὺς ἐλαύνων πτηνὸν ἅρμα πρῶτος πορεύεται διακοσμῶν πάντα, καὶ ἐπιμελούμενος. τῷ δ' ἕπεται στρατιὰ θεῶν καὶ δαιμόνων κατὰ δώδεκα μέρη κεκοσμημένη μένει δὲ ἑστία ἐν θεῶν οἴκῳ μόνη Magnus ſanè dux in cœlo Iupiter volucrem impellēs currum, primus incedit omnia coordinans atque curans hunc ſequitur Deorum ac dæmonū exercitus in duodecim partes diſtributus: ac Veſta ſola in atrio Deorum permanet. Quis enim magnus eſt ille Dux Iupiter, niſi quem ſolem appellamus? is ſiquidem velociſsimum currum impellit, & dum conuoluitur, ſequitur illum ſtellarum exercitus quæ Dii credebantur in duodecim partes ſigniferi circuli diſtributarum. Veſta autem, ſiue terræ moles, in atrio harū ſtellarum, & in medio mundi immota conſiſtit Quare, vt ex his patet, Plato nihil aliud Iouem, quàm ſolem eſſe credidit; cui ſententiæ aſſentitur, & carmen eius poetæ præclarum, quod ita inquit:

> εἷς ζεύς, εἷς ἅδης, εἷς ἥλιος, εἷς Διόνυσος.
> Iupiter eſt idem, Pluto, Sol, & Dionyſus.

Qui Iouem æthera, aut aliquid prædictorum eſſe crediderunt, illum Parcis inferiorem putarunt. at Heſiodus in operibus & Diebus cum de tranquillitate maris loqueretur, Iouem fatum eſſe arbitratus in hæc verba prorupit:

> εἰ μὴ δὴ πρόφρων γε ποσειδάων ἐνοσίχθων,
> ἢ ζεὺς ἀθανάτων βασιλεὺς ἐθέλησιν ὀλέσσαι.
> Mergere ni cupiat promptus Neptunus in vndas,
> Rex ſuperum magnus vel perdere Iupiter optet.

Nam quidam ipſum eſſe Iouem exiſtimarunt τῶν ἀνέμων καὶ στοιχείων κρατοῦσαν, εἱμαρμένην fatum ſcilicet ventis & elementis imperans: at omnium fatum eſſe ſenſit Homerus in lib. I. Odyſſ.

> οὔ νύ τ' ἀοιδοὶ
> Αἴτιοι, ἀλλά ποθι ζεὺς αἴτιος, ὅς τε δίδωσιν
> Ἀνδράσιν ἀλφηστῇσιν, ὅπως ἐθέλῃσιν ἑκάστῳ.
> Non tibi cantores cauſæ, ſed Iupiter ipſe,
> Qui miſeris quæcunque viris vult, munera donat.

Ea de cauſa efficitur vt Euripides in Supplicibus vanam eſſe ſapientiam mortalium exiſtimarit, cum omnia humana fato, & ineuitabili quadam neceſsitate traherentur, quam vim Iouem in his appellauit:

> Ὦ ζεῦ, τί δῆτα τοὺς ταλαιπώρους βροτοὺς
> φρονεῖν λέγουσι; σοῦ γὰρ ἐξηρτήμεθα
> Δρῶμέν τε τοιαῦτ' ἂν σὺ τυγχάνεις θέλων.
> O Iupiter quid eſt miſellos vt viros
> Dicant ſapientes; eſt neceſſe quod tibi
> Libet, facere. pendemus è nutu tuo.

& in Troadibus;

> ὅστις ποτ' εἶ σὺ δυστόπαστος εἰδέναι

ζεὺς, εἴτ' ἀνάγκη φύσεως, ἢ νοῦ βροτῶν.
O Iupiter mortalibus non cognite
Quis ſis. virumne mentis, an neceſsitas
Naturæ.

Merito igitur fingit Homerus lib. ε. Iliad. Martem ægrè ferentem Palladis vim, eamque pernitioſam appellãtem, non ſolũ quia leges improbis & furioſis tanquam frænũ equis moleſtæ ſint, ſed etiam quia fati virtutem ſapientia aliquando impediat. Idcirco ſapientiſsimus poeta Iouem introducit non reprehendentem quidẽ Palladem, quia Venerem ac Martem filios vulnerauerit, ſed Martem, quia nimis ſit inſanus; quoniam ſapientia reſiſtit libidini & furori & influxu ac vi aeris & ſtellarum facultate concitatis motibus; atque ſiquid malorum euenit, illud ex imprudentia totum fit eorum, qui planetarum ductu abiecta trahuntur ratione, vt patet ex his;

τὸν δ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη νεφεληγερέτα ζεύς.
Μή τί μοι ἀλλοπρόσαλλε παρεζόμενος μινύριζε.
Ἔχθιστος δέ μοί ἐσσι θεῶν, οἳ ὄλυμπον ἔχουσιν.
Αἰεὶ γάρ τοι ἔρις τε φίλη, πόλεμοί τε μάχαι τε.
Μητρός τοι μένος ἐστὶν ἀάσχετον οὐκ ἐπιεικτὸν
ἥρης. τὴν μὲν ἐγὼ σπουδῇ δάμνημ' ἐπέεσσιν.
τῷ σ' ὀΐω κείνης τάδε πάσχειν ἐννεσίῃσιν.
Affatur torue aſpiciens ſed Iupiter illum,
Ne iactes tua dicta mihi, quæ plena querelis.
Tu magis inuiſus ſuperis cęleſtibus vnus.
Sunt pugnæ, rixæque tibi, ſunt prælia grata,
Indomita eſt materna tibi vis haud toleranda
Iunonis, verbis ipſe hanc & numine placo.
Conſiliis eius credo quoque te iſta ſubire.

Fuerunt alii qui Iouem opinarentur eſſe cœlum: vt ſenſit Cicero in ſecundo de Natura Deorum ex opinione antiquorum, qui dicebant Ioue tonante aut fulgẽte, ideſt cœlo; quem etiam omnipotentem olympum vocarunt vt Virg. lib. x.

Panditur interea domus omnipotentis Olympi.

Alii mundi animam Iouem eſſe crediderunt, quæ per omnia humana corpora eſſet diffuſa, vt ait Aratus in principio aſtronomicorum;

Ἐκ Διὸς ἀρχώμεσθα, τὸν οὐδέποτ' ἄνδρες ἐῶμεν
Ἄρρητον. μεσαὶ δὲ Διὸς πᾶσαι μὲν ἀγυιαὶ,
Πᾶσαι δ' ἀνθρώπων ἀγοραὶ, μεστὴ δὲ θάλασσα,
καὶ λιμένες, πάντη δὲ Διὸς κεχρήμεθα πάντες.
Ab Ioue principium: mortales tempore nullo
Prætereamus eum. loca ſunt hoc plena viarum,
Sunt fora plena, ſimul ſunt plenæ marmoris vndæ,
Et portus; ſit vbique Iouis nam copia cuique.

Atque Orpheus in quodam hymno idem ſignificauit, qui vniuerſitatem hanc rerum à Ioue & produci & gubernari inquit, vt ex his carminibus quæ ſunt ex illius hymno translata in latinam linguam apparet.

Iupiter omnipotens eſt primus & vltimus idem.
Iupiter eſt caput, & medium: Iouis omnia munus.
Iupiter eſt fundamen humi, ac ſtellantis Olympi.
Iupiter & mas eſt, & neſcia fœmina mortis.
Spiritus è cunctis, validi uis Iupiter ignis.

Quid enim eſſe poteſt idem mas ac fœmina immortalis, niſi mundi anima, quæ habeat in ſe hæc omnia producendi facultatem? nam Deus omnino ſexum non

habet, vt diximus, cum ſexu omni ſit magis perfectus. Neque ſpiritus quiſpiam ex his Deus eſt, neque vis ignis, ſed omnibus his ſuperior & omnibus imperans. Scriptum reliquit Pauſanias in Arcadicis Cecropem illum, qui regnauit Athenis, qui & ipſe Iupiter fuit appellatus, primum omnium mortaliũ Deum Iouem cognomine Supremum vocaſſe, nihilque vita præditum illi immolandum duxiſſe, ſed liba tantum patria, cum omnem crudelitatem à ſuis altaribus repellere diuinam naturam arbitraretur; cui nihil magis conuenit, quàm clementia & beneficentia. Idcirco Deum ſiue Iouem datorem omnium bonorum, hoc eſt δοτῆρα ἐάων vocarunt antiqui, & patrem omnium, quia viros bonos multis beneficiis proſequeretur, at temerarios & ſceleſtos per calamitates & bonorum iacturam ad meliorem vitæ rationem aliquando reuocaret. Quod niſi fiat, quo pacto verũ eſſe poterit id, quod ſcriptũ eſt apud Sophoclẽ in Trachiniis?

ὁ τῶν ἁπάντων Ζεὺς πατὴρ ὀλύμπιος.
Celeſtis omnium parens eſt Iupiter.

Quidam tamen cenſuerunt omnes haſce virtutes planetam Iouis illis largiri, quorum in ortu dominetur, quarum virtutum autorem fuiſſe Iouem recenſuimus. Quem tamen non hominum ſolum, ſed etiam Deorum patrem appellauit Heſiodus in Theogonia; quia cum omnium rerum humanarum adminiſtrationem exerceat, vt à munificentia pater, ita à ſapientia in regenda vniuerſitate rerum, vocatus eſt Rex, vt hæc carmina indicant Theognidis;

οὐδὲ γὰρ ὁς θνητοῖσι καὶ ἀθανάτοισιν ἀνάσσει
Ζεὺς κρονίδης θνητοῖς πᾶσιν ἁδεῖν δύναται.
Omnibus haud placuit Saturni Iupiter ille,
Imperio ſuperos qui regit, atque homines.

Hæc igitur ſummi Dei bonitas vbi in regendis ſuperioribus conſideratur, Iupiter Olympius dicitur. vbi agit in elementa, varia nomina ſortita eſt apud antiquos; vbi in ſubterraneas vires, Iupiter infernus aut Stygius dicitur, de quo meminit Vir. lib 4.

Sacra Ioui Stygio, quæ ritè incœpta paraui.

Et Homerus lib. 1. Iliadis

Ζεύς τε καταχθόνιος, καὶ ἐπαινὴ περσεφόνεια.
Iupiter infernus, ſimul & Proſerpina diua.

Hanc triplicem Iouis poteſtatem, quòd in cœlo ſcilicet, in mari, & in terris dominaretur, ſignificarunt antiqui cum tertium oculum Ioui in fronte addidiſſent, cuiuſmodi fuiſſe ſignum illud ligneũ dicitur, ad quod capta Troia fama eſt Priamũ cõfugiſſe, vt teſtatur Agatharchides in Aſiaticis, & Pauſanias in Corinthiacis

¶ Age verò nunc quid ſub harum fabularum figmento occultauerint antiqui, inueſtigemus, rem, vt par eſt, ab initio repetentes. Omnes antiqui ſapiẽtes in duas claſſes fuerunt diſtributi: atque horum alteri hunc mundum ſempiternum eſſe exiſtimabant, alteri aliquando habuiſſe principium: atque hinc præſtãtiſsima erant clariſsimorum hominum ingenia, hinc diuini homines, & diuinitus edocti. Apud eos igitur, qui mundi originem de medio tollunt, nullum habet locum huiuſce fabulæ explicatio. Apud aliam claſſem, altiſsimam habebit ſignificationem de rerum vniuerſarum origine. Saturnus enim, qui Iouis fuit pater, è Cœlo natus eſt, qui Saturnus genitales partes patri abſcidit. Eſt ſiquidem Saturnus tempus, vt ſuo loco dicetur, quod non, niſi ex cœli creatione & ortu, natum eſt, vt ait Platonis Timæus: quippe cum ante cœlum nullum eſſet tempus. Hunc aiunt partes genitales patri Cęlo abſcidiſſe, quoniam vnum eſt tempus, neque aliũ Saturno ſimilem generare potuit, cum vnus ſit, at non plures mundi. Neque aliud eſt quòd Titan ita cum Saturno conuenerit, vt Saturnus filios omnes necaret;

caret; niſi id quod ſenſit Empedocles Agrigentinus amicitiã & diſsidium eſſe potẽtiſsima duo rerũ naturaliũ principia. Neque vlli dubiũ eſt, quin ſubito atque cœlũ fuit ab opifice Deo creatũ, & ab aliis corporibus inferioribus ſeiunctum, vt putarunt ſapiẽtes, ſtatim nata ſit lis & amicitia, quæ intra illam informẽ materiã delitеſcere credebãtur. Mox ab eodem Deo procedẽte iam tempore, ꝙ nullũ ante fuerat, creata ſunt elemẽta: ꝙ illi ſignificarunt, qui Iouẽ ſiue æthera, vniuerſam ſcilicet illam regionẽ, quam igneam putauit Anaxagoras. ex tempore & opi ſiue terra natam eſſe, & Iunonem aera, & Neptunũ ac Glaucam aquæ elemẽtũ, & Plutonem ſiue Cererem terreſtres Deos, vim terrę crediderunt. Nam hos à Saturno procreatos fuiſſe, quid aliud eſt, quàm primum cœlum à Deo fuiſſe factum, mox natum ex illo tempus, è quo nata ſunt Deo ſummo è nihilo faciẽte elemẽta: quę cũ Saturnus deglutiuiſſet, deinde coactus eſt rurſus euomere: per quod ſignificatur mutua ſecũdum partes elemẽtorum generatio & corruptio. Lapis ab eodem qui primus editus eſt per vomitum, ſignificat compoſitorum corporũ itẽ generationẽ & interitũ, quæ digerere non potuit Saturnus, cum elemẽta ſint ſempiterna, neque vllo tempore aut vlla vi labefactari poſſunt, niſi cum opifici Deo euertere aliquando placuerit. Iupiter idcirco non voratus eſt à Saturno, quia nullam vim ſentit temporis, nullamque iniuriam ætherea plaga lucida, & ab omni corruptione immunis. Dicitur datus fuiſſe Veſtę educandus, quoniam cum animalia & plãtæ ex terra procreẽtur, tum crebior elemẽtorum mutatio fit circa terram, circa quam exiſtunt vapores, à quibus putauit Thales quòd ætherea regio aleretur. Illa autem regio cũ ob celeritatem motus harmoniam efficere putaretur à Pythgoricis, dictus eſt Iupiter inter cymbalorum tympanorũque ſtrepitũ fuiſſe ſeruatus. Hunc ab apibus nutritum fuiſſe memorant, quia ſine ſexu maris & fœminæ ſe inuicem gignũt elementa, quibus, vti dicebã, alitur regio ætherea. & à nymphis eadem de cauſa. Aiunt nonnulli à capra fuiſſe educatum, quia ſemper ſublimia petat id animal: quam rem tamen ad inferiorem humilioremque explicationè non nulli traducunt. Aiũt enim Iouem à Meliſſa & Amalthea Regis Meliſſei filiabus caprino lacte fuiſſe educatum: atque cum meliſſa dicta ſit apis apud Græcos locum eſſe datum fabulæ, quòd apes ad Iouem infantem aduolauerint, eumque nutriuerint, & quòd capræ lac ſuxerit. Qui contrà mundum non Dei ſummi & altiſsimi prouidentia gubernari, ſed fortuna, & ab atomis fortuitò in vnum cõfluentibus procreatum cenſuerunt, illi Iouẽ, ęthercam regionem ſcilicet, & vniuerſum denique orbem a Fortuna nutritum putarunt, cuiuſmodi fuit Epicuri & nonnullorum opinio: illi ſiquidem.

Sunt, qui in fortunæ iam caſibus omnia ponunt,
Et nullo credunt mundum rectore moueri.

Cuius impuri hominis opinio tam eſt nefaria, vt omnia humana diuinaque iura ſubuertat ac funditus deſtruat, quo nihil minus eſt nõ modo philoſophicũ, ſed vel humanũ. Memorię proditũ eſt pręterea Iouẽ Saturnũ de regno depuliſſe, & in vincula coniecisſe, quia Saturnus extra naturã agit regionis prędictæ; cuius vim ętherea regio obtudit. Huic partes genitales abſcidit Iupiter, q̃a nullo tẽpore alius mũdus generabit, cũ hic cõſtet ex vniuerſa materia. Atqui illud repugnare videtur, ꝙ ſcriptũ eſt à nobis ſuperius, ꝙ ſub Saturno ſanctiſsima legũ maieſtas viguerit, & vis æquitatis: & quòd ipſe vel naturæ ipſius vincula, quibus homines inter ſe coniunguntur, tam nefarie violauerit, cum filios ſuos necaret. At illud ſcire conuenit, homines tunc ſimplices, non ad Saturni exemplum viuere ſolitos, qui verè & filios regno priuauit, & fratrem Titanum, ſed ad legum ab illo inſtitutarũ rationẽ. Semper enim fuit is regnantiũ furor, vt cum vel filius, vel frater, vel coniunctus in aliquam ſuſpicionem inciderit, corruant è veſtigio omnia naturæ vincula, neque

neque quidquam magis periculoſum eſt aut minus conſtans, quam regnãtium amicitia. Huc accedebat quòd homines in Imperio conſtituti ſeueriſsimè cęterorum illa vitia præcipuè puniunt, quibus ipſi ſunt obnoxii, neque comites ſcelerum habere facilè patiuntur. tunc igitur ob acerbitatem pœnarum homines ſimplíces, vtpote recentiores, & natura perhumani facilè à vitiis refrænabãtur: quo accidit vt omnia pacatiſsima, omnia tuta, omnia ſuauia eſſent mortalibus: quod viuendi genus aurea ætas, & incredibilis ferarum inimiciſsimarum concordia dicta eſt. Inde vulgatum fuit flumina lactis & nectaris plena defluxiſſe, damas impune cum canibus luſiſſe, feras crudeliſsimas cum domeſticis animalibus ſtabulata fuiſſe: quod nihil aliud ſanè ſignificauit, quam viros bonos legum patrocinio fuiſſe tutos à ſiccariis crudeliſsimis. Nam cum cæpiſſent homines ſub Ioue priſtinam ſimplicitatem deponere, & impunitas propter adiutores Iouis dũ patrem de Regno depelleret, data fuiſſet ſceleribus, omnis priſtina libere viuẽdi licentia ſoluta eſt: via patefacta ad prædas impuris latronibus: oſtia patuerunt adulteris, licentia data eſt ſiccariis: neque homines iam Regis inſtituta, ſed vitæ laſciuiam ac temeritatem imitati ſunt. Nam cum Iupiter patrem de Regno deiiciens prope parricidium commiſiſſet, paternamque crudelitatem omnino ſuperaſſet, quibus verbis eos coercere potuit, quos cum priuatis armis ſcelerum ſuorum ſocios habuiſſet? aut quibus verbis illos poterat ad æquitatem reuocare, quorum animos ad omnes iniurias incitaſſet? Inde ſumpta eſt fabula à poetis quòd Ioue imperãte omnis antiquorũ pigritia expulſa eſt, & in omnes volucres, & feras, & piſces ab hominibus ſæuitũ. Et hæc fuerũt tãtopere, tam mirificis laudibus, tãta cũ admiratione à poetis decantanda? Quòd ab humanarum carnium eſu homines abſterruerit, id propè vnum præclarum eſt inter omnia quæ de Ioue commemorantur facinora; qui cũ ad eſum glandium illos conuertiſſet, meruit iure optimo, vt ſibi glandiferæ quercus conſecrarentur: atque in Dodone monte, qui frequentiſsimis quercubus veſtiebatur in Chaonia Moloſſorum regione, nobile fuit Chaonii ſiue Dodonæi patris oraculum, quod vel ex malorum dæmonum illuſione, vel ſacerdotum fraudibus à petentibus ſortes conſulebatur, vbi columbæ duæ dicebantur dare reſponſa. Hæc ea ſunt quæ ad naturalium rerum principia, vireſque pertinebant, inter illa quæ de Ioue ab antiquis ſcriptoribus memoriæ prodita ſunt: quæ ab hiſtoria originem ſumentia, ad philoſophicam rationem mox retorquentur. Nam ſi quis ea, quę dicta ſunt de Ioue, recte perpendat, vniuerſa prope naturalis philoſophiæ principia ſub his occultari comperiet. ¶ Nũc quæ ſpectent ad humanæ vitæ inſtitutionem, perquiramus. fingebatur in Creta eius imago ſine auribus, quia regibus non conueniat quaſuis nugas audire. Cum tamen ad diligentiam adminiſtrandi quatuor aures lacedæmones iniungerent, & aquilam attribuerint antiqui Ioui propter perſpicacitatem, quibus ſenſibus nunc plerique tamen principes non ad rectam adminiſtrationem, ſed ad auaritiam & cumulandas opes, extorquendaſque a ſubditis acerrimè vtuntur, quibus & aquila ob rapacitatem meritò tributa eſt, & perſpicacitas ob exploratores, ingenioſoſque conſultores imponendorum tributorum, Quod Iupiter cum natus eſſet fuerit Saturni voracitati & crudelitati ſurreptus, quid aliud ſignificat, quàm diuitiis nullum locum eſſe tutũ, ac neque inter ſuos quidem natura coniunctiſsimos? quippe cũ opulentia vndique ſit inſidijs circumuenta, neque vllum videre licet breuiſsimo tempore diuitem factum, qui ſit idem vir bonus. Aegaona igitur aduerſus Iouem etiam excitarunt poetæ, vt ab externis & à coniunctis circumueniri demonſtrarent Reges, vbi ſpes imperandi oblata fuerit. Nulla eſt enim vel fides, vel Deorum immortalium religio, vbi maximarum diuitiarum ſplendor enituerit, vel vbi fuerint vires eximiæ: quibus

rebus

rebus qui maxime excellunt, vel Deos ipſos ſolent paruifacere. Huic finxerunt antiqui aſsidere Pudorem & Aequitatem, cum ſapientem principem formarent, quia maxima erga ſapientem virum eſt omnium reuerentia, quæ aduerſus tyrannos nulla eſſe poteſt, cum illis aſsideat Iniuria & Timor. Id ita eſſe cõfirmatur vel ex eo, quòd Iupiter Μῆτιν ſiue conſilium duxit vxorem, quæ prudentia eſt rebus domeſticis conſeruandis neceſſaria, quæ grauida eſt quoniam è conſilio res faciendæ naſci debent. hanc vxorem Iupiter deglutiuit, cuius caput grauidum factum eſt, quia vis ratiocinandi ſedem præcipuam habet in capite ex ea ratiocinatione naſcitur Pallas armata, quo tempore pluit auro in Rhodiorum inſula, per quę ſignificatur inbibendum eſſe conſilium bonorum & perpendendum, vt inde naſcatur ſapientia quam ſequitur felicitas, & defenſio tutiſsima rerum ſingularum, & tranquillitas, quam ſapientia tuetur in rebus humanis, cum ſapientem nemo fallere, aut imparatum vnquam inuenire poſsit. Quod Iupiter cum rex eſſet Deorũ ac hominum ad Danaen Acriſioneam aurum deſcenderit, & poſtea in tot alias formas brutorum ob amores mulierum fuerit mutatus; quid aliud ſignificat, quàm auaritiæ & largitionibus omnia patere, nihilque tutum eſſe, quod ab inſignibus diuitibus oppugnetur? Deinde neceſſe eſt, vt is qui ad alienas vxores illegitimè accedit, cũ vel humanam vim, vel Dei vindictam, vel infamiã timeat, varios effectus induat belluarũ, nam modo timidus fit, modo furibundus, vnde illa de Ioue adultero ſępius ſunt excogitata. Nemo enim poteſt retinere regiam dignitatẽ & illegitima eodẽ tẽpore perpetrare: quare ſcitè dictum eſt id ab illo poeta;

Non bene conueniunt, nec in vna ſede morantur,
Maieſtas & Amor.

Quo pacto aquila ad Iouem Ganymedem attulerit, non conueniunt inter ſe ſcriptores. nam cum fabulati ſint poetæ, quòd illa, quæ prima ſacrata eſt Ioui ob auſpicium, aduolans rapuerit: inquiũt ex hiſtoriographis alii cohortem fuiſſe, quæ aquilam inſigne haberet, alii maluerunt fuiſſe nauigium, quod aquilam in prora haberet pictam, quod raptum Ganymedem ad Ioue͂ detulerit: quę res vt aiunt locum dedit fabulæ apud antiquos ſcriptores. nulla eſt enim fabula, quæ ab hiſtoria initium non ſumpſerit. Manifeſtum eſſe ſanè arbitror ex iis, quæ hactenus dicta fuerunt, quod Iupiter homo mortalis extiterit, at quod inter Deos relatus ſit, dictum fuit: cui tamen nullum certum officium, quemadmodum Diis cæteris, conceſſum eſt, ſed modo huc, modo illuc peruagatur, multo magis miſer, quam Dæmones illi Empedoclei, qui nullibi poſſunt conſiſtere:

Impellit ęther namque eos in pontum atrum.
Pontus ſubhinc in continentemque proiicit.
Tellus eos rurſus agit ſolem in rapidum.
Hic ętheris dehinc implicat vertigini.

Nam modo in cœlo eſt, modo in æthere, modo eſt aer, modo fatum, modo ſub aquis, modo ſub terra, modo in imbrem, modo in varia animalia ſe mutat, qua cõditione quid dici aut excogitari poteſt miſerius? Sed Iouem tam multiplicem ac per omnia vagantem relinquamus, & ad Saturnum orationem noſtram conuertamus.

De Saturno *Cap.* II.

SAturni qui parentes fuerint, non ita facile eſt, quemadmodum fuit Iouis, inuenire: quoniam plurimum antiqui ſcriptores inter ſe diſſentiunt. Nos tamẽ maiorem ſcriptorum partem, communioremque ſententiam in huius parentibus diiudicandis ſequemur. Plato Saturnum Oceani & Tethyos fuiſſe filium ſcri

pſit

pſit in Timæo his verbis; γῆς τε καὶ οὐρανοῦ παῖδες ὠκεανός τε καὶ τηθὺς ἐγενέσθην. ἐκ τούτων δὲ φόρκυς τε καὶ κρόνος, καὶ ῥέα, καὶ ὅσοι μετὰ τούτων ἐκ δὲ κρόνου καὶ ῥέας, ζεὺς ἥρα τε καὶ πάντες ὅσους ἴσμεν πάντας ἀδελφοὺς γενομένους αὐτῶν. quæ verba ita ſunt à Cicerone in libro de Vniuerſitate latine dicta; Sic igitur vt ab his eſt traditum, horum Deorum ortus habeatur, atque dicatur, vt Oceanum Salaciãque Cœli ſatu, Terræq; cõceptu generatos, editosq; memoremus: ex his Phorcyn, Saturnum, & Opim: deinceps Iouem, atque Iunonem, reliquos, quos fratres inter ſe, agnatosque vſurpare atque appellare videmus, & eorum, vt vtamur veteri verbo, Proſapiam. non defuerũt tamen qui Doluncum etiam inter Saturni filios connumerarint. At Heſiodus in ortu Deorum, cum Cœli vxorem Terram fuiſſe ceciniſſet his carminibus;

θεῶν γένος αἰδοίων πρῶτον κλείουσιν ἀοιδῇ
Ἐξ ἀρχῆς οὓς γαῖα τε καὶ οὐρανὸς εὐρὺς ἔτικτεν.
Diuinumque genus celebrant hæ carmine Diuum
In primis, quos Terra tulit, Cœlumque ſupernum.

Mox paulo inferius inter eorum filios Saturnum etiam commemorauit, vt patet ex his; τοὺς δὲ μέθ' ὁπλότατος γένετο κρόνος ἀγκυλομήτης.

Editus eſt iunior poſt hos Saturnus & ipſe.

Et Orpheus hymno quodam in Saturnum compoſito ita inquit:

Γαίης τε βλάστημα, καὶ οὐρανοῦ ἀστερόεντος.
Progenies Terræ pariter Cœlique nitentis.

Patet ex his modo Cœli, modo Oceani fuiſſe filium Saturnum, & modo Terræ, modo Tethyos ſiue Salaciæ, ne plures commemorem: quæ res tam diuerſæ vt vno tempore veræ ſint, effici non poteſt. Cum adoleuiſſet Saturnus, audiuiſſetque ex matre quòd Cælus Cyclopas in tartarũ vinctos deieciſſet, id ægre ferẽs, matre inflammante aduerſus patrem Titanas præcipue, & falcen Saturno ſuggerente, inſidias Cœlo tetendit, vt ait Apollodorus lib. primo, atque fratres è tartaro eduxit, quibus etiam ſociis vſus eſt in regno paterno occupando, quod accidit anno trigeſimo ſecundo illius regni, vt ait Euſebius in Theologia Phęnicum. Illi igitur comprehenſo genitales partes Saturnus amputauit, atque à fratribus facile impetratum eſt, vt expulſo patri in regnum ſuccederet. Quãquam non Cœlum, ſed Saturnum primum omnium mortalium regnaſſe indicat illud carmen Silbyllæ Erythręæ, quod ita ſe habet;

Πρώτιστος μὲν ἄνασσεν ἐπιχθονίων κρόνος ἀνδρῶν.
Primus mortales inter Saturnus at olim
Regnauit.

Hic fratres habuit, pręter Cyclopas, etiam Centimanos, Oceanum, Cęum, Crium, Hyperionẽ, Iapetum, Titanũ: Sorores Rheam, Tethym, Themim, Phœben, Mnemoſynen, Thiam, Dionem, vt ait idem Apollodorus, quibus tamen nonnulli Cererem addiderunt. Ex his Titanus & Iapetus dicuntur aliquando communi conſilio cum Saturno regnaſſe, quod patet ex his verſibus;

καὶ βασίλευσε κρόνος, καὶ τιτὰν, ἰαπετός τε,
Γαίης τέκνα φέριστα, καὶ οὐρανοῦ ἐξεκάλεσσαν.
Regnauit Titan, Saturnusque, Iapetusque:
Optima quæ Cœli dixere, & pignora Terræ.

Deinde cum regnum vnum tres reges perferre non poſſe videretur, à matre Veſta, ſororibusque Ope ac Cerere precantibus impetratum eſt, vt ſolus Saturnus imperaret, ea tamen conditione, ne Saturnus mares filios educaret, ſiqui naſcerentur, ſatisque haberet quòd ipſe regnaret: vt ad quos iure hæreditario poſt ipſum, regnum ſpectabat, perueniret. Tum Saturnus Opim ſororem in matrimonium

monium duxit,cumque audiſſet futurũ eſſe vt a filio è regno pelleretur, omnes mares necare ſtatuit,quod grauiter ferens Opis ſiue Rhea in Cretam fugit, ibiq; Iouem peperit vt dictum eſt. Alii dicunt propterea quod iuraſſet Titanibus ſe nullos mares educaturum, at non ex reſponſo, Saturnum filios necare ſolitum, tanta fuit & patrui crudelitas in nepotes, & patris feritas in filios ob furioſam regnandi cupiditatem. Nullum fuit ſcelus, nullum latrocinium, nullum parricidium, à quo iſti, qui Dii habiti ſunt, abhorruerint, modo aliquam præ ſe tulerit commoditatē. alij neque a Titanibus laniari ſolitos Saturni filios arbitrati ſunt, neque à Saturno cæſos, ſed voratos ab ipſo complures, vti ſignificauit Heſiodus in Deorum ortu, vbi loquitur de Saturno in his;

Πεύθετο γὰρ γαίηςε καὶ οὐρανοῦ ἀςερόεντος,
οὕνεκά οἱ πέπρωτο ἑῷ ὑπὸ παιδὶ δαμῆναι
καὶ κρατερῷπερ ἐόντι Διὸς μεγάλου διὰ βουλάς.
τῷ, ὅγε ὀυκ ἀλαοσκοπιὴν ἔχεν. ἀλλὰ δοκεύων
Παῖδας ἑοὺς κατέπινε, ῥέην δ᾽ ἔχε πένθος ἄλαςον.
Audiit ex Terræ dicto, Cœlique nitentis
Se fore vincendum à nato. ſic fata reuolui.
Quare obſeruabat natos non ſegniter: omnes
Atque vorabat eos genitos. Rhea at ipſa dolebat.

Atque Lucretius eadem de cauſa ereptum Iouem inquit, vt patet in his;

Ne Saturnus eum malis mandaret adeptus,
Aeternumque daret matri ſub pectore vulnus.

Vbi ſenſiſſent Titanes Saturni filios contra leges pactioneſque ſuperius factas clã educari, Saturnum ac Rheam comprehendunt,& in vincula coniiciunt, muroq; & cuſtodiis circundant. Id cum per exploratores cognouiſſet Iupiter, collecta magna militum Cretenſium manu, vt diximus,cum de Ioue loqueremur,arma mouit aduerſus Titanas, iiſque in fugam verſis & profligatis liberatos parentes in regnum reſtituit, quod ita declarauit Erythræa Sibylla.

ἡνίκα δ᾽ ἤκουσαν τιτᾶνες παῖδας ἐόντας
λάθρ.ον, οὓς ἔσπειρε κρόνοςε, ῥέητε σιωῦευνος.
καὶ ῥ᾽ εἶχ᾽ ἐν δεσμοῖσι κρόνοντε ῥέηντε σιωῦευνον.
κρύψεν δ᾽ ἐν γαίῃ, καὶ ἐν ζωσμοῖς ἐφύλασσεν.
καὶ τότε δὴ μιν ἄκουσαν ὑοὶ κρατεροῖο κρόνοιο,
καὶ οἱ ἐπήγειραν πόλεμον μέγαν, ἠδὲ κυδοιμόν.
Ait vbi Saturni Titan de ſemine natos
Deque Rhea ſenſit; trahit hos in vincula vtroſque.
Cóndens ſub terra vincliſque coercuit illos.
Hoc vbi ſenſerunt Saturni pignora fortis,
Protinus exarſit triſte & lacrymabile bellum.

Saturnus in regnum per Iouem reſtitutus vt audiuit ſe pulſum iri de illo à filio, inſidias Ioui parare cœpit, quod ſentiens Iupiter, vt dictum eſt, illum in Tartarum deiecit conſilio Promethei vſus, vt ait Aeſchylus in Tragœdia Promethei his carminibus;

Ε᾽μαῖς δὲ βουλαῖς ταρτάρου μελεμβαθὴς
κευθμὼν καλύπτει τὸν παλαιγενῆ κρόνον
αὐτοῖσι συμμάχοισι.
Me conſulente Tartarum nunc incolit
Saturnus, vnà cum ſuis ſodalibus,
Auxiliiſque.

Deinde Saturnus è carcere elapſus claſſe in Italiam ad Ianum, qui tunc ibi regnabat,

bat, vectus, comiter ab illo hoſpitio capitur, quem & viuendi rationem docuit, & cultum agrorum, vt aiunt. Huic Ianus pro accepta diſciplina illa fertur dimidiũ ſui regni remuneraſſe, & in pecuniis quæ ex illius ingenio primum ſunt impreſſę, nauim fuiſſe ex altera parte impreſſam, ex altera bifrontem effigiem, quia regnum ſcilicet communi conſilio Iani & Saturni gubernaretur, quam rem expreſsit Ouidius lib. 1. Faſtorum:

Hac ego Saturnum memini tellure receptum,
  Cælitibus regnis nam Ioue pulſus erat,
Inde diu genti manſit Saturnia nomen,
  Dicta fuit Latium terra latente Deo,
At bona poſteritas puppim ſignauit in ære,
  Hoſpitis aduentum teſtificata Dei.

Fertur igitur Saturnus primus per id tempus in Italia plantationes & inſitiones & educationes omnino arborum, & omnium fructiferarum rerum culturam docuiſſe, quare tanquam humanioris vitæ repertor cum coniuge Rhea pro Deo eſt habitus. Ab eo igitur edoctos fuiſſe Italos ita cecinit Virg. lib. octauo:

Primus ab æthereo venit Saturnus Olympo,
Arma Iouis fugiens, & regnis exul ademptis.
Is genus indocile ac diſperſum montibus altis
Compoſuit, legesque dedit, Latiumque vocari
Maluit, his quoniam latuiſſet tutus in oris.

Nã, vt ait Triſmegiſtus, tres omnino ſapientes viri floruerunt Triſmegiſti tempore, Cælus, Saturnus, Mercurius: quare etiam Charondas earum legum quas dederat Carthaginenſibus, autorem Saturnum commemorabat, vt ait Marſilius Ficinus. Huiuſce prudentię ac ſapientiæ, cuius conſultor & autor fuit Saturnus apud Ianum Regem, tanta fuit apud gentes Italas admiratio, tantaque omnium pax, & tranquillitas rerum propter æquitatem, vt aurea ætas ſub illo fuiſſe dicatur à poetis: ac neque tum ſolicitatum fuiſſe mare, nec vllam fuiſſe militiam, ſed omnia propter vberrimam terræ feracitatem omnibus fuiſſe communia, quod ita decantauit Tibullus;

Quam bene Saturno viuebant rege prius, quàm
  Tellus in longas eſt patefacta vias.
Nondum cæruleas pinus contempſerat vndas,
  Effuſum ventis præbueratque ſinum.
Nec vagus ignotis repetens compendia terris
  Preſſerat externa nauita merce ratem.
Illo non validus ſubiit iuga tempore taurus,
  Non domito frenos ore momordit equus.
Non domus vlla fores habuit, non fixus in agris
  Qui regeret certis finibus arua lapis.
Ipſæ mella dabant quercus, vltroque ferebant
  Obuia ſecuris vbera lactis oues.
Non acies, non ira fuit; non bella, nec enſes
  Immiti ſæuus preſſerat arte faber.

Verum hanc ſanctiſsimarum legum, iuſtitięque reuerentiam non in libris notatam, aut inciſam in ære, ſed in animis hominum impreſſam, & conſuetudine ciuitatũ inueteratam eſſe oportere credidit, vt teſtatur Virg. qui ita ſcripſit lib. 7.

neue ignorate Latinos
Saturni gentem haud vinclo, nec legibus ęquam,
Sponte ſua, veteriſque dei ſe more tenentem.

Nam

Nam is certe quidem qui ob metum pœnarum ſolum, aut ad ſcriptarum legum integritatem vitam ſuam accommodare cogitur, at non ſponte facit quæ recta ſunt, vir bonus eſſe nullo pacto poteſt: quoniã qui nullum flagitium propter metum pænæ committit, non is quidem vir bonus eſt, ſed tantum non malus. Ille ſolus vir bonus iure habetur, qui naturæ ductu ad ea quæ glorioſa, quæ honorifica, quæ honeſta, quæ decora ſunt contendit: at non metu pœnarum; ille integer, ille æquus, ille probus. Inde contigit vt ſcripſerint poetæ Iuſtitiam è terris aufugiſſe, & in cœlum conuolaſſe: quæ naturæ fuit æquitas in animis hominum inſita, quæ paulatim creſcentibus ſcriptis legibus ob hominum malitiam, ex animis mortalium deleta eſt: non illa è terris euolauit, quę ſcripta eſt in tot tantisque iuriſperitorum codicibus. Nam quanto ſimpliciores erant homines, tanto iuſtiores erant natura: vbi legum volumina in ciuitatibus, quaſi Aſtrçæ teſtamenta compoſita ſunt, illa ſimplicitas paulatim ad ruſticos homines extra ciuitatem receſsit, & ad horum teſtamentorum ignaros, quare inquit poeta quòd

extrema per illos
Iuſtitia excedens terris veſtigia fecit.

Quidam tamen fabulati ſunt leges non eſſe Aſtrçæ teſtamentum, ſed hominũ placita vel aduerſus æquitatẽ per potentiã ſubditis impoſita, & quædã propria ciuitatũ, inſtituta ad propriã ciuitatũ & ferentiũ ea excogitata, quæ in varias etiam ſententias poſſent diſtorqueri; quibus inſpectis non auſa ſit Aſtræa teſtamentũ condere, cum nullum propè inexpugnabile videretur ſibi facere poſſe tum ob multitudinẽ inter ſe pugnantiũ legũ: tum etiamne per lites euerteret carißimorũ facultates. quos erat hæredes factura. Hanc hominum ſimplicitatem & innocentiam immenſi bonorum cumuli ſequebãtur. nam tanta erat quies, tanta felicitas, tanta bonorum omnium copia, vt merito iſta ſuauiſsima carmina de illa ætate ſcripſerit Pherecrates in actu metalla fodientibus inſcripto;

πλούτῳ δ᾽ ἐκεῖν᾽ ἦν συμπεφυρμένα.
ἐν πᾶσιν ἀγαθοῖς πάντα τρόπον εἰργασμένα.
ποταμοὶ μὲν ἀθάρης, καὶ μέλανος ζωμοῦ πλέοι
διὰ τῶν στενωπῶν θολυγοῦντες ἔρρεον.
Αὐταῖσι μυστίλαισι, καὶ ναστῶν τρυφή.
ὥστ᾽ εὐμαρῆ, ἦγεν αὐτόματ᾽ ἐς τὴν ἔνθεσιν
χωρεῖν λιπαρὰν κατὰ τοῦ λάρυγγος τοῖς νεκροῖς.
φύσκαι δὲ καὶ ζέοντες ἀλλάντων τόμοι
παρὰ τοῖς ποταμοῖς σίζοντες ἐκέχυντ᾽ ἀντ᾽ ὀστράκων
καὶ μὴν παρῆν τεμάχη μὲν ἐξωπτημένα
καταχυσματίοισι παντοδαποῖσιν εὐτρεπῆ.
Pluto ſimul permiſta erant ibi omnia,
Bonisque prorſus plena cunctis. nam caua
Plena & farina, & iuris atri flumina
Fluxere per loca arcta murmurantia
Ob per leues panes calentes, qui cibus
Facillime vel ſponte ſanè curreret
In ora mortui viri coactus haud.
Lucanicæ & tuceta bullientia
Loco oſtrearum ſparſa erant per flumina
Piſceſque conditi natabant vndique
Suaui parati iure ſimplici haud modo.

tum pauloPoſt.

ὀπταὶ κίχλαι γὰρ ἀνάβραστ᾽ ἠρτυμέναι

περὶ

περὶ τὸ ςόμ' ἐπέτοντ' ἀντιβολοῦσαι καταπιεῖν
ὑπὸ μυρίναισι κ' ἀνεμώναις κεχυμέναι.
τὰ δὲ μῆλ' ἐκρέμαντο τὰ καλὰ τῶν καλῶν
ἰδεῖν ὑπὲρ κεφαλῆς ἐξ οὐδενὸς πεφυκότα.
Turdi volabant ora circum, qui bene
Conditi erant, coctique mirè, ſupplices
Edi rogabant pulchra per papauera
Myrtosque fuſi: mala pendebant ſuper
Caput decora maximè, nec arbore
Producta, nullo vel retenta germine.

Nam ſine vlla ſolicitudine, curaque viuebant: ſine laboribus, ſine calamitatibus: neque corporis vigor vlla ſenectute minuebatur. Vbi mortis tempus aduentaſſet ſine aliqua difficultate, tanquam in ſuauiſsimum ſomnum deflectentes naturæ neceſsitati concedebant, quæ omnia Saturno regnante contingere ſolita dicuntur, vt teſtatur Heſiodus in operibus & diebus.

οἱ μὲν ἐπὶ κρόνου ἦσαν ὅτ' οὐρανῷ ἐμβασίλευεν.
Ὥςε θεοὶ δ' ἔζωον ἀκυδέα θυμὸν ἔχοντες.
Νόσφιν ἄτερ τε πόνων καὶ ὀϊζύος, οὐδέ τι δειλὸν
Γῆρας ἐπῆν, αἰεὶ δὲ πόδας καὶ χεῖρας ὁμοῖοι
τέρποντ' ἐν θαλίῃσι κακῶν ἔκτοσθεν ἁπάντων.
Θνῆσκον δ' ὡς ὕπνῳ δεδμημένοι.
Nam cum Saturnus cælo regnabat. habentes
Viuebant homines nullas in pectore curas,
Vt Dii felices. Nec vires curua ſenectus
Inflexit: ſimilesque pedes ſimilesque fuere
Vſque manus illis. Ibant conuiuia læta.
Vt ſomno domiti fatis ceſſere benignis.

Et profectò nulla maior eſt in ſenectute aut in morte conſolatio ſapienti viro, nihil quod leuiorem mortem efficiat, quàm rectè anteactæ vitæ recordatio, & per vniuerſum vitæ curſum ſeruatæ intergritatis memoria. Non enim illa eſt vera conſolatio, quæ videtur inſulſis noſtræ tempeſtatis ſenibus, qui ſe æquo animo poſſe mori gloriantur, quia nullum voluptatum genus neſcierint, vel quia multas viderint regiones, vel quia omnibus honoribus in patria ſua perfuncti ſint: quoniam nihil horum vel virum bonum efficit, vel animum ſapientiorem ac beatiorem, aut ad omnia difficilia conſtantem. Qui cæteris rebus nihil ad probitatem pertinentibus potiti ſunt, nullisque voluptatibus pepercerunt, aut functi ſunt honoribus, illi in difficillimam omniũ mortem & curarum pleniſsimam incidunt: quo tempore ob metum illarum pœnarum, quæ viris nefariis poſt mortem proponuntur apud inferos, mirum in modum diſcruciantur, coguntur que vniuerſæ anteactæ vitæ rationem percurrere. Hi ſi nihil ſanctum laudabileque inueniant, non in ſomnum quidem ſuauiſsimum, ſed in maximas incidũt moleſtias & difficillimas animi ſolicitudines: & quaſi tunc diſcruciari incipientes decedunt. Iure igitur Orpheus Eunomiam quaſi bonam legem vt nomen ſignificat, ſiue iuſtitiam, tanquam omnis felicitatis autorem apud thronum Iouis collocauit, vti teſtatur Demoſthenes orator his verbis in oratione in Ariſtogitonem: πάντα τὰ τοιαῦτα ἔθη παριδόντας, τήμερον ὀρθῶς δεῖ δικάσαι, τὴν τὰ δίκαια ἀγαπῶσαν εὐνομίαν περὶ πλείςου ποιησαμένους, ἣ πάσας καὶ πόλεις καὶ χώρας σώζει, καὶ τὴν ἀπαραίτητον καὶ σεμνὴν δίκην, ἣν ὁ τὰς ἁγιωτάτας ἡμῖν τελετὰς καταδείξας ὀρφεὺς παρὰ τὸν τοῦ διὸς θρόνον φησὶ καθημένην πάντα τὰ τῶν ἀνθρώπων ἐφορᾶν. omnes huiuſm odi mores vbi cognoueritis, hodierno die vobis recte iudicare cõuenit,

uenit plurimi facientibus Eunomiã, quę omnes vrbes, omniaque ſanctiſsimas ceremonias oſtẽdit, Iouis ſolio aſsidentem inquit omnia mortaliũ facta obſeruare. Fuerunt alii qui bifrontis Iani pecuniam impreſſam idcirco fuiſse ſignificarunt, quia Ianus poſt acceptum hoſpitio Saturnum mitiore viuendi ratione inuenta; hominibusque è feris manſuetioribus factis, duplicis vitæ Deus & autor habitus eſt, cum vtraque ſub illo fuiſſet, vt teſtatur Plutarchus in vita Numæ hoc pacto, ὁ γὰρ ἰανὸς ἐν τοῖς παλαιοῖς πάνυ, εἴτε δαίμων, εἴτε βασιλεὺς γενόμενος πολιτικὸς καὶ κοινωνικὸς ἐκ τοῦ θηριώδους καὶ ἀγρίου λέγεται μεταβαλεῖν τὴν δίαιταν, καὶ διὰ τοῦτο πλάττουσιν αὐτὸν ἀμφιπρόσωπον· ὡς ἑτέραν ἐξ ἑτέρας τῷ βίῳ περιποιήσαντα τὴν μορφὴν καὶ διάθεσιν. Ianus apud antiquos ſiue dæmon, ſiue rex Vrbanus fuit & perbenignus à ferina & agreſti vita dicitur homines ad aliam meliorem reuocaſſes; quare eum bifrontem effingunt, tanquam qui alteram ex altera viuendi rationem inſtituerit. Fuerunt tamen qui putarint Saturnum fuiſſe à Ioue comprehenſum & in vincula traditum, non autem fugiſſe: quorum ſententiam ſecutus eſt Plato in Euthyphrone: αὐτοὶ γὰρ οἱ ἄνθρωποι τυγχάνουσι νομίζοντες τὸν Δία τῶν θεῶν ἄριστον καὶ δικαιότατον, καὶ τοῦτον ὁμολογοῦσι τὸν αὐτοῦ πατέρα δῆσαι, ὅτι τοὺς υἱεῖς κατέπινεν οὐκ ἐν δίκῃ, καὶ ἐκεῖνόν γε αὐτὸν αὐτοῦ πατέρα ἐκτεμεῖν δι' ἕτερα τοιαῦτα: Ipſi enim homines arbitrãtur Iouem Deorum optimum ac iuſtiſsimum eſſe, & tamen hunc patrem ſuum in vincula ieciſſe inquiunt, quod filios inique voraret: illumque rurſus patrem incidiſſe ob alia his ſimilia. At Homer. in lib. θ. Iliadis non ſolum Saturnum vinctum fuiſſe à Ioue memorat, ſed etiam eius fratrem Iapetum, amboſque fuiſſe coniectos in tartarum, vt in his patet;

σέθεν δ' ἐγὼ οὐκ ἀλεγίζω
χωομένης, οὐδ' εἴ κε τὰ νείατα πείραθ' ἵκηαι
Γαίης καὶ πόντοιο, ἵν' ἰαπετός τε κρόνος τε
ἥμενοι, οὔτ' αὐγῆς ὑπερίονος ἠελίοιο
τέρποντ' οὔτ' ἀνέμοισι, βαθὺς δὲ τάρταρος ἀμφίς.
Ipſe tuam haud tanti facio, quam concipis iram.
Nec ſi extrema petas terræ, pelagique; vbi ſentit
Lumina nec ſolis, nec ventos Iapetusque,
Saturnusque ſenex; quos tartara dira coercent.

Memoriæ tamẽ prodidit Lucianus in Saturnalibus Saturnum neque fuiſſe à Ioue vinctum, neque regno priuatum, ſed libenter ac ſponte regnum illi conceſsiſſe, vt dictum eſt, rerumque omnium, vtpote ob ætatem impotentem filio tradidiſſe adminiſtrationem: quippe cum & alij fuerint complures reges qui iſtud ipſum fecerint. Neque tamen primus omnium mortalium Saturnus regnauit, vt voluit Sibyllæ carmen ſuperius: cum ante Saturnum & Rheam, Ophionem & Eurynomen Oceani filiam imperaſſe conſtet, quos & ipſos Titanas vocarunt: quo tempore Saturnus poſt captum Ophionem & Eurynomen à Rhea in tartarum deiectos, Deorum Imperio potitus fuiſſe dicitur, donec eam ipſam vim paſſus eſt & ipſe à Ioue, vt ait Iſacius. Huic falcis inuentionem tribuerunt antiquorum nonnulli, quoniam, vt diximus, vitæ humanioris author fuit Italiam incolentibus, quos plantandi ac falce metendi rationem docuit. Alii dixerunt eam falcẽ ſibi à matre fuiſſe datam, cum aduerſus patrem, & ad liberandos è vinculis fratres armatus fuit, qua etiam genitalia Cœlo abſcidit, quæ poſtea decidit in Siciliam, vt ait Apollonius lib. 4. Argonaut.

Ἀμφιλαφὴς πίειρα κεραυνίη εἰν ἁλὶ νῆσος.
ᾗ ὕπο δὴ κεῖσθαι δρέπανον φάτις. ἵλατε μοῦσαι.
οὐκ ἐθέλων ἐνέπω προτέρων ἔπος, ᾧ ἀπὸ πατρὸς

μήδεα

μνῆδεα νηλειῶς ἔταμε χρόνος.

Inſula cæruleo nemoroſa Ceraunia ponto
Cingitur. hæc cælat falcem, (mihi parcite Muſæ,
Inuitus nam priſca cano hæc,) vt fama, parentis
Saturnus qua olim genitalia membra cecidit.

Hæc inſula ab ea falce poſtea Drepanum fuit dicta, cum Græci δρέπανον falcem nominent. Quamuis alii maluerunt dictã fuiſſe ab illa falce, quam Ceres à Vulcano captã donauit Titanibus, cum eos metere docuit. Timæus vero antiquiſsimus ſcriptor exiſtimauit dictã fuiſſe Drepanum ab illa falce, qua Iupiter Saturnũ incidit, quæ ibi occultata fuiſſe dicitur, cum antea illa inſula Macris a nutrice Bacchi diceretur, & poſtea Coryca ab Aſopi filia, vt teſtatur Pauſanias in Achaicis, & Lycophronis Apolloniique enarratores. Alii crediderunt falcem illam non a matre datam fuiſſe Saturno, ſed Telchinem è Creta Rhodum veniſſe per Cyprum, indeque ferrum & æs laboraſſe, falcemque illam fabricaſſe Saturno, vt memoriæ prodidit Strabo lib. 14. Geographiæ. Ego vero magis illorũ ſententiæ accedo, qui neque hac, neque illa de cauſa Drepanum vocari putarunt, ſed quia crebræ maris vndæ eò cum impetu irruẽtes ita terrã corroſerint, vt inſulam in formam falcis excauarint. ¶Fuit Saturnus ad res Venereas maxime propenſus, quare illa fabula de illo circunfertur, quòd cum Phyliram oceani filiam amaret Opi ſuperueniente in equum ſe conuertit, vt ſub ea forma amores ſuos occultaret, quod innuit Virg. lib. 3. Georgicorum his carminibus;

Talis & ipſe iubam ceruice effudit equina
Coniugis aduentu pernix Saturnus, & altum
Pelion hinnitu fugiens impleuit acuto.

Huic ſacra fiebant humanis hoſtiis, vt proditum eſt memoriæ à Platone in Minoe, καὶ ταῦτα ἔνιοι αὐτῶν υἱεῖς τῷ χρόνῳ ὡς ἴσως καὶ ἀκήκοας θύουσιν. Atque nonnulli ipſorum vel filios immolant Saturno, vt fortaſſe audiuiſti. Hic ritus ſacrorum per multos annos & vſque ad Herculis tempora perdurauit in Italia, quod fiebat ad Saturni imitationẽ, ne ſolus is crudeliſsimus fuiſſe Deus videretur, qui ſuos filios omnes interimere conatus ſit. ¶Saturni ara cereis accenſis excolebatur, cereique mittebantur ditioribus: quia Saturnus quaſi lumen fuit humanæ vitæ, quam è tenebris ad bonarum artium cognitionem excitarit. In huius Dei honorem, cum celebrarentur Saturnalia apud Romanos, domini ſeruiebant ſeruis, ad memoriam priſtinæ libertatis omnium, quę fuit ſub illo rege, cum nemo alteri ſeruiret. Qui voluerunt Saturnum eſse dictum, quod annis ſaturetur, quàm ridiculi fuerunt Dii boni. Nam qui ab annis dictus eſt, & à ſatietate apud Latinos, erit ne idem χρόνος apud Græcos, an alius? aut male ficta eſt & ridicula hæc etymologia, aut præclari iſti nominum interpretes mihi dicant velim, cum χρόνος ἀπὸ τοῦ κορεῖν hoc eſt à ſaturando dicatur, illud ὄνος quod aſinum ſignificat, num ipſi addendum putent in compoſitione. quod niſi addatur, videbitur nomen datum Saturno ante apud Latinos quàm apud Græcos: quod falſum eſt. ſi addatur, ſignificabit Saturnum aſinis ſaturari, qua etymologia quid magis ridiculum eſt? Sed poſt res à Saturno geſtas ita ſummatim explicatas, quam ſententiam occultauerint antiqui ſub his narrationibus inueſtigemus. Quidam antiqui ſcriptores voluerunt Saturnum regnaſſe in Aegypto, ac Rheam ſororem duxiſſe in matrimonium, è quibus nati ſint Iupiter & Iuno, qui ob virtutem, præſtantiſsimaque animi ornamenta vniuerſo terrarum orbi imperarint, ex his natos eſſe quinque filios omnino memorant, Oſirim, Iſim, Typhonem, Apollinem, Venerem, atque Oſirim eſſe Dionyſum tãtopere à Græcis celebratũ, Iſim autem Cererem. Saturnũ è Cœlo & Rhea, qua te-

ra eſt, natum eſſe nihil aliud ſignificat, quàm illud idem quod diximus ſuperius; tempus ſcilicet cum cęli aſtrorumque agitatione & motu cępiſſe, vt crediderunt illi, qui Deum fuiſſe architectatum hunc mũdum putarunt. Quidam cum Ianũ ſolem ac Saturnum tempus eſſe crederent, eosque communi conſilio imperantes, clauem & virgam tribuerunt, vt qui rebus præeſſet. nam putabant clauẽ habere, quia per diem illa mundum aperiret, & mox veſperi clauderet, alij claues tribuerunt, quod belli pacisque eſſet arbiter, quæ certè omnia pro prudentia ſunt intelligenda. Hunc idcirco ſenem & falcatum, & detecto capite, & laceris veſtibus, & porrigentem ſerpentem finxerunt, quem circũſtabant duo pueri & duæ puellæ, pro quatuor elementis, in eius ſiniſtra manu ſerpens erat, qui ſibi caudam morſu apprehenderat, quòd omnia tempus & vicisſitudines rerum hæc ſignificarent. at cur patri genitalia membra abſcidit? explicauit id Cicero in ſecũdo de natura Deorum: nam cum æther Saturnus eſſe ab antiquorum nonnullis crederetur, vt videtur putaſſe Orpheus in Argonauticis, cum inquiat;

> καὶ κρόνον, ὃς ἐλόχευσεν ἀπειρεσίοισιν ὑπ' ὄλκοις.
> Αἰθέρα.
> Aethera Saturnum qui late amplectitur altum.

Hunc exiſtimarunt patrem abſcidiſſe, quoniam vnus eſt æther à Deo ſiue Cœlo procreatus ex vniuerſa ætheris materia. neque alius æther procreari poteſt, qui ſi pro tempore capiatur, idem nihilominus continget. Conuenit ita cum Titano fratre vt filios omnes occideret, quod quid aliud eſt, niſi ſolem cum tempore coniuraſſe, vt omnia quæ naſcantur properarent ad interitum? quippe cum autor ſit generationis & corruptionis rerum naturalium ſol, quorum nihil fit ſine tempore. cum igitur rerum ſit omnium viciſsitudo, omniaque, quæ quidem nata ſunt, interire aliquando neceſſe ſit: qnia quæ cõpoſita ſunt, denique in ſua principia ſoluuntur, quorum omnium mutationis architectus eſt tempus, dictus eſt Saturnus filios voraſſe. quòd ſaxum vomuerit Saturnus, & reliqua omnia quæ comederat, quid aliud eſt, quàm alias res in demortuarum locum ſuffici ab ipſa natura & reparari? Sic enim ait Sophocles in Aiace;

> ἅπανθ' ὁ μακρὸς κἀναρίθμητος χρόνος
> φύει τ' ἄδηλα, καὶ φανέντα κρύπτεται.
> Tantum valet tempus, vetuſtas vim hanc habet;
> Ignota profert, celat inde cognita.

Quod autem Saturnus ſit tempus, ac nihil aliud, quod omnia deſtruit, & omnia producit, indicat carmen illud Orphei in hymno Saturni;

> ὃς δαπανᾷς μὲν ἅπαντα, καὶ αὔξεις ἔμπαλιν αὐτός.
> Omnia qui profers, conſumis & omnia rurſus.

Et Aeſchylus in Eumenidibus;

> χρόνος καθαιρεῖ πάντα γηράσκων ὁμοῦ.
> Simul ſeneſcens cuncta tempus deſtruit.

Neque mirum eſt, cum tempus eſſe Saturnum dicamus, illũ fuiſſe Deum exiſtimatum, quando Sophocles in Electra tempus palam Deum appellauit;

> χρόνος γὰρ εὐμαρὴς θεός.
> Deus profecto tempus eſt facillimus.

Cum enim ſol nunc ad ſeptentrionem, nunc ad meridiem declinet, quare nunc hyemes nunc æſtates faciat, atque pro mutationibus temporum omnia, quæ terra mariue naſcuntur, initia cauſasque accipiãt ſui ortus, merito dictus eſt Saturnus ab Orpheo pater & hominum & Deorum, vt eſt in hoc verſu:

> Αἰθαλὴς μακάρων τε θεῶν πάτερ, ἠδὲ καὶ ἀνδρῶν.
> Flammiger ò Saturne hominum pater, atque Deorum.

Qui

Qui falcē quoq; illi attribuerunt, nihil aliud putaſſe videtur Saturnū niſi tempus ipſum, à quo omnia inciduntur, proſternuntur & labefactantur, quippe cum tempori etiam falcem antiqui tribuerint, vt patet ex his libri tertii Epigrammatū:

ψήχει καὶ πέτρην ὁ πολὺς χρόνος οὐδὲ σιδήρου
φείδεται, ἀλλὰ μιῇ πάντ᾽ ὀλέκει δρεπάνῃ.
Marmora diſcindit vis temporis, ac neque ferro
Parcit: inhumana cunctaque falce ſecat.

Falcem Saturni vel Iouis vel Cereris occultatam fuiſſe in Sicilia fabulati ſunt, propter inſulæ frumenti, rerumque victui neceſſariarum fertilitatem, nam inſularū omniū prope fertiliſsima eſt Sicilia, vt ſcripſit Polybius lib. 1. hiſtoriarum. Eſt enim Sicilia omniū propè inſularū optima & ampliſsima dignitate ac frequentia hominum, & in primis ab antiquis & recentibus ſcriptoribus celebrata. eius ambitus eſt ſtadiorū quatuor millium trecentorum & ſexaginta, cū à Peloro Siciliæ promontorio ad Lilybæum mille & quingenti ſtadii intercedant: inde ad Pachynum, Syracuſanamque regionem mille & quingēti. reliquum latus (eſt enim triquetra inſula) continet ſtadios mille & quingentos & ſexaginta, de cuius inſulæ feracitate ita ſcribit poetarum celeberrimus:

Ἀλλὰ τάγ᾽ ἄσπαρτα καὶ ἀνήροτα πάντα φύονται.
Πυροὶ καὶ κριθαὶ, ἠδ᾽ ἄμπελοι, αἵτε φέρουσιν
οἶνον ἐρισάφυλον, καί σφιν Διὸς ὄμβρος ἀέξει.]
Omnia ſponte ſua hæc ſine aratro aut ſemine ſurgunt.
Hordea, frumentum, vites quæ mollia vina
Producunt, augetque Iouis gratiſsimus imber.

Nam putatur à pleriſque frumentum in Sicilia prius inuentum fuiſſe, cui rei argumento fuit quòd in planitie Leontia Siciliæ frumentum ſylueſtre ſponte naſceretur. dicta eſt apud Ennam ab his rapta fuiſſe Proſerpina in quibuſdam pratis, vbi violæ & alii multiplices flores odoriferi ſponte naſcebantur, qui ſe in per ita vigebant vt odorem canum venantiū naturalem impedirent. Eſt illud pratū planū in medio, at circum cliui molles attolluntur ita vt vmbilicus inſulæ iure dicatur. habet circum nemora & fontes & viridaria, & apud ipſa paludem, & propinquā ſpeluncam ſatis amplam, quæ habet hiatum ſubterraneum, quà currum Plutonis cum rapta Dea deſcendiſſe ferunt. Sed cur fuit Saturnus à Ioue de Regno depulſus? cur ligatus? cur in tartarum deiectus? quia ſublimiora corpora, quæ ſunt ſupra elementa & corpora ſimplicia, omnem vim temporis ad inferiora, quæ patiuntur mutationem, relegarunt: cum ipſa ſint ab omni vel ſenectute vel labore vel mutatione immunia, vt ſenſerunt Peripatetici. Vocarunt igitur tartarum locum hunc inferiorem corruptioni & perturbationi ſcilicet obnoxium. Sic igitur & ſe, & fratres ſuos Iupiter ab immanitate Saturni liberauit: cuius fratres ſunt elementa, quorum etſi partes ſingulæ corrumpuntur, vniuerſa certe interire nō poſſunt. Lucianus tamen in dialogo de Aſtrologia idcirco datum eſſe fabulæ locum inquit, quod Saturnus fuerit ligatus, quia tardus ſegniſque ſit planetæ illius motus: cum tamen ligatus nunquam fuerit Saturnus, neque in tartarum deiectus, qui locum dedit fabulæ propter multas tergiuerſationes & varietates, quæ contingunt illius motui. Idem cum non facilis ſit viſui mortalium, dictus fuit aliquando in tartarum ſub terram deiectus, quam tarditatem ac varietatem motus mirifica ſanè elegantia orationis expreſsit Virgilius in primo Georgicorum eo verſu:

Frigida Saturni ſeſe quò ſtella receptet.

Italia Saturnia de nomine Saturni fuit appellata, illique ſacra credita, quod multorum bonorum autor Saturnus Italis hominibus fuerit, vt inquit Halicarnaſſeus

Dionyſius in lib. primo; οὐδὲν οὖν θαυμαστὸν τοὺς παλαιοὺς ἱερὰν ὑπολαβεῖν τοῦ κρόνου τὴν χώραν ταύτην. τὸν μὲν δαίμονα τοῦτον οἰομένους εἶναι πάσης εὐδαιμονίας δοτῆρα καὶ πληρωτὴν ἀνθρώποις, εἴτε χρόνον αὐτὸν δεῖ καλεῖν, ὡς ἕλληνες ἀξιοῦσιν, εἴτε κρόνον, ὡς ῥωμαῖοι, πᾶσαν δὲ περιειληφότα τὴν κόσμου φύσιν ὁποτέρον ἄντις ὀνομάζει. Neque mirum eſt ſanè ſi antiqui ſacratam Saturno regionem hanc exiſtimarunt: quippe cum omnium bonorum, omniſque feracitatis autorem & largitorem hunc dæmonem crediderint: ſiue tempus ipſum nominari conuenit, vt arbitrantur Græci, ſiue Saturnum, vt Romani. hic quocunque nomine quis vocauerit, vniuerſam mundi naturam complexus eſt. Platonicorum præterea claſsis, cum cœlum illum, cuius Saturnus fuit filius, Deũ eſſe putarent: at non ſublime iſtud corpus, quod omnia continet: mentem que illam diuinam, quæ cæteras complectitur, hanc mentem modo Iouem, modo Venerem, modo Saturnum vocarunt. & quoniam locus illi in cœlo præcipue aſsignatur ab omnibus, cuius nutu cuncta gubernantur, idcirco Cęli filium Saturnum, ſiue mentis virtutem è cœlo prouenientem, & in omnia corpora diffuſam dixerunt. cum diuina illa mens æthercam regionem gubernans intelligitur, tunc vocatur Iupiter: aſt vbi in inferiora corpora deſcendit ad ea ad generationem concitanda, tunc appellatur Venus. hinc accidit vt is Saturnus mens ſuperna aliquando intelligatur, in qua ſit lex vniuerſa rerum omnium atque prouidentia, quæ ad ordinem & vitam & mutationes omnium fortunarum pertineat. Alii tamen eius ſpheræ cęlum, quæ aplanes nuncupatur, animam: at inferioris, Saturnum dixerunt. qui ordo poſtea ſeruatur in cæteris. Atque hæc ea ſunt, quæ fabuloſè de Saturno dicta ad phyſicas rationes detorquentur: quorum fundamentum res à Saturno geſtas fuiſſe ego crediderim: quæ tum voluptatis, tum etiam religionis cauſa fuerunt ab antiquis ita formata. Nunc quid aſtronomicè iſta ſignificent explicandum eſt. ¶ Scriptum eſt à genethliacis Saturni ſidus frigidum eſſe ac ſiccũ, quare bilis atræ ferax eſt, homineſque facit, in quibus præualuerit in ortu, inuidos, malignos, ſuperbos, auaros & ad iram tardos, ſed in ea diutius inſiſtentes, atque iidem tamen plurimum pollent conſilio & ingenio, audaces facit in periculis, ſenilique ſapientia. Hanc tamen planetæ malignitatem aiunt placari aut certe leniri Iouis coniunctione vel receptione, vel oppoſitione, vel trino vel ſextili aſpectu. Sicut enim Mars cum in angulis cęli, vel in ſecunda, vt aiunt, domo. vel in octaua fuerit, multa naſcẽtibus portendit: cuius tamen malignitatem minuit Venus vel oppoſita, vel coniuncta, vel recepta, vel per ſextam circuli partem diſtans ab eo, vel per tertiam, omnemque feritatem & rabiem propè compeſcit, ſic accidit Saturno ob Iouis aduentum: quare dictus eſt à poetis Saturnus à Ioue filio eſſe vinctus, qui ſub ipſo Saturni circulo eſt: & in tartarum deiectus, quoniam eius vires infringit & obſcuras facit. Quòd ſi vera ſit illorum ſententia, qui dicunt ſidera ſignificare tantum hominibus ſuperarum mentium voluntatem, tanquam aues augurium, nullamque vim in nos habere ad commouendum, cur Venus dicta eſt à ſapientibus Martis malitiam infringere, aut Saturni Iupiter retardare? Dictus eſt rurſus in equum conuerſus Saturnus animal in Venerem propenſum ac pene furioſum, quia libidini deditos vis planetæ clam facit, ac furorem Venereum penè concitat in iis corporibus, quibus plurimum dominatur. Eum multorum commodorum inuentorem fuiſſe aſſerunt, quia melancholici, & quibus in ortu dominatur Saturnus, plurimum valent ingenio & prudentia. ¶ Præterea cum ſingulis planetis ob ſimilitudinem quandam metalla ſingula ſint attributa, metallorum tortores ſiue chemiſtæ artifices, hanc totam fere fabulam ad ſuam artem retorſerunt: cum ſe Gebrum, Hermetem, & Raymundum platonicos, imitari velle

velle profiteantur. Dicunt enim fictum fuiſſe ab antiquis quòd Iupiter Saturno genitales partes abſciderit acuta falce, easq; in mare deiecerit, ex quibus & è ſpuma nata ſit Venus, quia Saturnus ſal ſit quidam; pater Iouis, præparari ſalis ſcilicet, qui fit ex eo pręparato. Sed quoniam cum Iupiter in vaſe vitreo exiſtit in peracutam tenuemque àquam ſoluitur propter vim ignis, quæ ſumitur etiam ab ipſo Ioue cum viriles partes ſecum afferat incidens ac ſeparans, ſulphur intimum ac in ſale latens, quæ recidunt in vas, quod accipiendis apponitur; idcirco & Saturno amputatas viriles partes dicunt, & cum ſal in aquam tanquam in mare decidat, ex illo ſale ac ſulphure gignitur Venus. Conantur enim metallorum tortores & has, & alias his ſimiles artes excogitare, quibus poſsint metalla in alias formas trãsferre teterrima paupertatis forma perterriti, ac ſemper illam lepidiſsimi poetæ Timoclis ſententiam in animo habentes, qui ita inquit;

ψυχὴ βροτοῖσιν, αἷματ᾽ ἔστιν ἄργυρος.
τουτουὶ σῶρον ὀυκ ἀθροίζων ἄθρόον
πλάζει θανόντος ἀνδρὸς ἐν ζώοις σκιά.
Eſt ſanguis atque ſpiritus pecunia
Mortalibus, quæ nulla cui ſit copia,
Viuos pererrat inter vmbra mortui.

Pingebatur autem ab antiquis Saturnus ſenex pallidus, curuus, altera manu falcem geſtans, & draconem caudam ſibi mordentem: altera filium paruum ori apponebat, ac vorabat. caput galea regebatur, & ſuper illa erat amictus. Habebat iuxta ſe quatuor filios, è quibus Iupiter virilia amputabat, ac in mare proiiciebat, è quibus Venus oriebatur. Senex is nimirum ob motus tarditatem ita fingebatur, & ob caloris inopiam. falcem habebat, quia retrogradus planeta, quòd per ſerpentem etiam ſignificabant. vorabat filios, quia pauci viuunt qui naſcentes habent Saturnum in horoſcopo dominantem. Iupiter virilia amputat, quia coniunctus tẽperat malitiã, & de imperio deiicit, quia ſe exaltat in Saturni circulo hanc enim & picturam & interpretationem Saturni tradiderunt antiqui nonnulli. atq; hæc phyſicè & aſtronomicè ſummatim dicta ſint, nunc quo pacto poſsint eadem ad humanæ vitæ inſtitutionem accõmodari, veſtigandũ videtur. ¶ Saturnũ deieciſſe patrem ſuum è regno propter iniurias fratrum, quid aliud ſignificat, quàm iniuriarum denique vindicem eſſe Deum? cum nemo malus diu felix eſſe poſsit. At fuit idem Saturnus poſtea idem paſſus, quia nulla iniquitas iniquitatis eſt remedium: idcirco qui iniurias vlciſcuntur, illud prius videre debent quo tenus viro bono procedendum ſit, atque eædem iniuriæ, quas in parentes contulerimus, ſunt nobis à filiis poſtea expectandæ: cum omnes domeſticis exemplis maxime incitentur. Si quis rurſus poſt datas pœnas ſuorum peccatorum ſapiens extiterit, illud experitur denique apud omnes bene inſtitutas & politicas nationes apertum eſſe externę virtuti locum, ac vbique viris bonis eſſe patriam, & vbique mortalium ſapienti viro humanam felicitatem quantulacunque eſt, patere. Ac de Saturno ſatis, nunc de Cœlo dicamus.

De Cęlo. Cap. III.

Cœlus, quem alii Cœlium, alii Vranum Græco nomine appellant, Aetheris & Diei filius fuiſſe dicitur, vt teſtatur Cicero lib. 3. de natura Deorum his verbis: Quod ſi ita eſt, Cœli quoque parentes Dii ſunt habendi Aether & dies, eorumque fratres & ſorores. Huius vxor Veſta fuiſſe dicitur, quam nihil aliud eſſe quàm terram, ſuo loco dicetur. Scriptum reliquit tamen Heſiodus Cœlum è terra natum fuiſſe, vt patet ex his carminibus;

Γαῖα δέ τοι πρῶτον μὲν ἐγείνατο ἶσον ἑαυτῇ
οὐρανὸν ἀστερόενθ', ἵνα μιν περὶ πάντα καλύπτοι.
Terra ſibi par ſtellatum Cælum alma creauit.
Quod complectatur lato velamine totam.

Quæ mox cum Cœlo nupſiſſet, coniunctaque fuiſſet inſignem filiorum multitudinem illi procreauit, Cæum ſcilicet. Crium, Hyperionem, Iapetū, Thian, Rheā, Themim, Mnemoſynen, Phæben, Tethym, Saturnum, Brontem, Steropem, Argem, Cottum, Briareum, Gyan, quos oēs commemorauit Heſiodus in Thegonia & Apollodorus Athenienſis i libro 1. Bybliothecæ, vt dictum eſt ſuperius, atque eadem terra poſtea è Tartari cōgreſſu Typhoeum genuit, vt ait idem Heſiodus. In hunc excitatus Saturnus natu minor ex omnibus Cęli filiis, accepta adamātina harpe a matre ob fratres vinctos patrem cepit, ac illi genitalia membra præcidit, è quorum ſanguine Alecto, Tiſiphone, & Megæra natæ fuiſſe dicuntur. Scriptum reliquit Lactantius in libro de falſa religione, Cælum præſtitiſſe potentia cæteris mortalibus, atque cum reges antiquitus pro Diis colerentur, inde accidit vt Cœlus pro æthere cultus ſit: & Saturnus ad extollendam generis claritatem, quòd gloriæ ſplendoriſque generis deſiderium omnibus mortalibus in altiſsimo fortunæ gradu conſtitutis, maxime eſt innatum, ſe è cælo Deorum omnium ſede & è terra natum eſſe gloriabatur. Attamen, ſiquis recte conſideret, idem nobilitatis genus & ranis, & muſcis, & cæteris animalibus compluribus natura abunde largita eſt, quòd ex æthere ſiue calore ſiderum, & ex terra per imbres multa huiuſmodi ſemina concipiuntur & producuntur, vt eſt in iis carminibus:

Tum pater omnipotens fœcundis imbribus æther
Coniugis ingremium lætæ deſcendit, & omnes
Magnus alit magno commiſtus corpore fœtus.

Neq; plura his fabulati ſunt antiqui de Cœlo. ¶Quod Ætheris ac Diei filius fuerit, videtur nihil aliud ſignificare, niſi naturæ ordinem in cæleſtibus corporibus collocandis: quæ puriora ſunt enim, cęteris ſuperiora ſunt, & in ſublimiore loco: quare in coordinandis iis corporibus cum à cæteris ſeceſsiſſet, dictus eſt natus ex Æthere & Die ob inferiorum ſiderum lumen. alii è terra natum dicunt, qui mundum ab opifice Deo fabrefactum putarunt ex informi materia. Veruntamen idem cælum pars eſt ætheris, atque cœlū æther fuit appellatus, vt teſtatur carmen illud Pacuuii apud Ciceronem in ſecundo libro de natura Deorum:

Hoc, quod memoro, noſtri cœlum, Graii perhibent æthera.

Sic Orpheus in hymnis nihil aliud eſſe cælum exiſtimat, niſi hunc ęthera, qui conſtat ex altiſsimis illis ignibus, vt patet ex hoc:

οὐρανὲ παγγενέτωρ, κόσμου μέρος αἰὲν ἀτειρές.
Omniparens Cœlum, pars & ſanctiſsima mundi
Perpetua.

Vocatum eſt cœlum, quia concauum ſit, quòd *κοῖλον* ſignificat apud Græcos. Quod autem exectus fuerit à Saturno filio, in neminem adhuc incidi, qui ſatis probabilem cauſam attulerit. nam ridicula eſt illa, quam affert Cicero in ſecundo de natura Deorum hoc pacto: Nam vetus hæc opinio Græciam oppleuit, cęlum exectum à Saturno filio, vinctum Saturnum ipſum à filio Ioue: Phyſica ratio non inelegans incluſa eſt in impias fabulas: Cœleſtem enim altiſsimam æthereamque naturam: ideſt igneā, quæ per ſe omnia gigneret vacare voluerunt ea parte corporis, quæ coniunctione alterius egeret ad procreandum. Hoc ſi ita ſit, cur aliquo tempore eas partes habuerit æther declarandum fuit: aut ſi Saturnus pro tempore intelligatur, quòd Saturetur annis, cum dicantur omnia

è tem-

è tempore naſci, & rurſus ab eodem labefactari, cur idem fuit exectus à Ioue filio? nunquid nihil aliud ab eunucho tempore naſcetur? Aut nulla igitur vera eſt, & quæ ſeruari poſsit harum rerum interpretatio: aut hæc ad mundi procreationem, vti dicebam, reſpicit: quæ partim ab hiſtoriis, partim ab impoſitorum nominum natura ſumpſit originem. Exectus fuit igitur Cœlus, vt ego quidem ſentio, quia vnus ſit æther, vnumque cœlum, neque vllum tempus patietur poſſe alium ęthera aut aliud cęlum procreari, cum ex vniuerſa conſtet materia. Nam cum vnus ſit mundus, at non plures, cum neque eſſe poſsint, merito dicunt cœlum exectum à filio, quia ſibi ſimile quidpiam tempus non ſinet procreari. Vnum eſt igitur cęlum, & vnum tempus, quod naſcitur ex illius motu: ambo execti, quia non plures eſſe poſsint: vnde hauſta fuit peripateticorum diſciplina. Cęli res geſtæ nullę ad noſtræ ætatis memoriam peruenerunt, quare facile adducor vt putem ob prudentiam probitatemque hominis principatum ad ipſum fuiſſe delatum. vnum de illo apud varios ſcriptores inuenio multorum teſtimonio comprobatum, quòd mortuus eſt in Oceania (nam Creta, vt opinor ita vocabatur.) in oppidoque Aularia fuit ſepultus vt ait Lactantius. Nec me præterit nonnullos fuiſſe, qui cœlum intellexerint animam eſſe ſupremi & ſtellati cœli. quam modo Deum, modo Dei ipſius fęcunditatem putarunt. Atque cum Iouem beneficam voluntatem Dei omnibus prouidentem exiſtimarent, aiebant eum execuiſſe Saturnum, hoc eſt ad Dei mentem peruenire: mox Saturnus execat Cœlum, quia mens ipſa plurima extorquet a Dei optimi fæcunditate, à quo, ea quæ proueniunt, non integra & perfecta ſunt, vt in Deo: ſed à Ioue ligata & anguſtioribus naturæ limitibus accipiẽtis vitio coarctata. Quæ ad mores attinẽt, ſimilia propè ſunt atque in Saturno. nunc de Iunone dicatur.

De Iunone. *Cap.* IIII.

CVm de Saturno verba faceremus ſuperius, inter cæteros Saturni filios Iunonem etiam commemorauimus: nam duas tantum fœminas è Saturno natas fuiſſe accepimus, Glaucam ſcilicet & Iunonem. Erat id fœdus Saturno cum Titanis, vt dictum eſt, vt mares omnes, ſiqui naſcerentur è Saturno interficeret, at filias vt imperio minime aptum genus, pro arbitrio ac voto educare licebat. Cum eodem partu Iupiter & Iuno nati fuiſſent: Iupiter, vt diximus, clam per Corybantes in Cretam deportatur, at Iuno, vt quæ ſola eodem partu nata ſit Saturno oblata, quod facile creditum fuit. At enim de loco vbi nata fuit Iuno ambigitur, quod ab aliis ſcriproribus in alio loco nata eſſe dicatur. Strabo libro nono ſcriptum reliquit Iunonem Argis natam eſſe, quod videtur ſignificaſſe Homerus lib. 4. Iliadis hoc verſu:

ἥρητ᾽ ἀργείη, καὶ ἀλαλκομενὶς ἀθήνη.
Iunoque Argiua, atque Alalcomenia Minerua.

Quam tamen Samiam Iunonem eſſe ſcribit Pauſanias in Achaicis, cum Samii Iunonem apud ſe natam eſſe dixerint apud Imbraſum fluuium ſub quadam vitice. Atqui vt eadem in vtroque loco nata ſit, fieri non poteſt: communior tamen ſententia eſt quòd in Samo ſit edita, cui ſententiæ &, Apollonius accedit, vt ſcripſit in primo Argonauticorum his verbis.

ὅδ᾽ ἰμβρασίης ἕδος ἥρης
Παρθενίης ἀγκαῖος ὑπέρβιος.
Aſt hic Imbraſiæ Iunonis ſede relicta.

Parthenię præſtans Ancæus.

Nam cum Samus Melantheus & Anthemuſa antea vocaretur, dicta fuit poſtea Parthenia, quia Iuno virgo in illa ſit educata; vtſcripſit Callimachus in lib. *περὶ κτίσεων νήσων καὶ πόλεων καὶ μετονομασιῶν*. hoc eſt de cōditis & habitatis inſulis, & ciuitatibus, & de illarnm nominibus: quam rem explicauit etiā Apollonii Rhodii enarrator. Huius nutrices dicuntur fuiſſe Eubæa, & Porſymna, & Acræa Aſterionis fluuii filiæ, vt memoriæ prodidit Pauſanias in Corinthiacis. Atque Olen poetam perantiquum carmina quædam in honorem Iunonis compoſuiſſe accepimus, in quibus ſcriptum erat, Iunonem ab Horis fuiſſe educatam. Idem Pauſanias in Arcadicis Iunonem à Temeno educatam ſcribit; cuius etiā nutrices fuiſſe Oceanitides inquit Ouid. lib. 2. Metamorph.

At vos, ſi læſæ tangit contemptus alumnæ:
Gurgite cęruleo ſeptem prohibere triones.

Nec defuerunt, qui ab Oceano & à Tethye nutritam fuiſſe dixerint, quorum ſententiam, ſecutus eſt Homer. lib. ξ. Iliadis, vbi inquit:

εἶμι γὰρ ὀψομένη πολυφόρβου πείρατα γαίης.
ὠκεανόντε θεῶν γένεσιν, καὶ μητέρα τηθύν.
οἵ μ᾽ ἐν σφοῖσι δόμοισιν ἔτρεφον ἠδ᾽ ἀτίταλλον.
Oceanum viſura peto namque vltima terræ,
Vnde genus ſuperis, vnà Tethymque parentem.
Qui me aluere ſuis domibus feliciter olim.

Habitauit igitur Iuno in Samo inſula donec virgo fuit, cuiuſce rei argumentum fuiſſe inquiunt, quod anniuerſaria ſacrificia ibi fieri ſolebāt in nubentis Deæ morem, vt ſcripſit Lactantius. Quo autem pacto Iouis fratris facta ſit coniux cū ad nubilem ætatem adoleuiſſet, ita fabuloſe narratum eſt à nonnullis. Dicunt Iouē potiundæ ſororis deſiderio arſiſſe, quam cum à cæteris Deabus ſeiunctam vidiſſet, cuperetque ex eius conſpectu euaneſcere & occultari, ſeſe mutauit in cuculum, & in montem, qui Thronax antea, poſtea Coccyx ab ipſo cuculo dictus fuit, conuolauit. Iupiter igitur eo ipſo die magnam tempeſtatem excitauit, ad quem montem, Iuno cum ſola eſſet, acceſsit, ibique conſedit, vbi Iunonis adultæ poſtea ſacellum erectum fuit. Cum tremens igitur ac frigens cuculus ad Iunonis genua aduolaſſet, ea illius miſerta auiculæ veſtem continuo circuniecit. At Iupiter reſumpta prima figura rem habere cum illa tentauit, quæ matrem verita, vbi ſe vxorem ducturum Iupiter promiſiſſet & iuraſset, aſſenſit, quare apud Argiues, qui maximo eam habent in honore, in Iunonis templo, eius ſtatua ſedēs in throno cum ſceptro, & cuculo ſuper ſceptro erecta fuit, vt ait Dorotheus in libro ſecundo Metamorphoſeon. Lucianus autem in mortuorum dialogis ſcriptum reliquit ex inſtituto Perſarum & Aſsyriorum id feciſse Iouem, quibus mos fuit vel ſanguine coniunctas vxores ducere. Poſtea Iuno nuptiis præfecta fuit, atque cum Iunoni ante nuptias ſacrificaretur, fel victimarum poſt altare abiiciebatur. Hæc filios Martem Argen. Ilithyam, & Heben dicitur habuiſse, vt teſtatur Pauſanias iu Corinthiacis. Atque Lucianus in iiſdem dialogis Iunonem ſcribit citra vllum congreſsum maris è ſubuentaneo conceptu grauidam Vulcanum periſse, fabulati ſunt præterea fontem fuiſse apud Argiuos, cui Canatho nomen fuit, in quo proditum eſt Iunonem, vbi quotannis ſe lauerit, denuo virginem fieri, qui ſermo manauit ab arcanis initiorum & myſteriorum, quæ ſolēni ritu apud illos fiebant, vt ait Lyſimachus Alexandrinus lib. 13. rerum Thebanarū, & Pauſ. in corinthiacis. fabulantur Iunonē aliquādo iratam Ioui in Eubæam receſsiſse, quam cum Iupiter placare nullo pacto potuiſset ad Cithæronem adiit Platæenſium regem calidiſsimum tunc omnium mortalium. eius monitu Iupiter ſimulacium

achrũ è ligno fabricauit, quod veſtimentis egregiè indutum plauſtro impoſuit, famamque edidit ſe Platæam Aſopi filiam eſſe ducturum. id intelligẽs Iuno zelotypia capta ad plauſtrum irruit. veſtes diſcidit. fraudem cognouit, quare ridens facile cum Ioue in gratiam rediit, vt ſcripſit Dorotheus in lib. 2. narrationum fabuloſarum. Hæc eadem matrimoniorum præſes ab antiquis dicebatur, vt ſenſit Virg. lib. 4. Aeneidos;

Iunoni ante omnes, cui vincla iugalia curæ.

Quæ idcirco quòd præeſſet matrimoniis pronuba fuit appellata, vt ait idẽ poeta;

Dant ſignum prima & tellus, & pronuba Iuno.

& Ouid: in Phyllidis epiſt.

Iunonemque, thoris quæ præſidet alma maritis.

Ferunt Iunonem lac Herculi infanti præbuiſſe, quo immortalitatem aſſequeretur, cum illum idcirco Pallas ad illam attuliſſet, quod innuit Lycophron in eo verſu;

μύσῃ προπαίας μαςὸν εὔθηλον θεᾶς.
Gratumque cultori Tropęæ vber Deæ.

Nam fabulantur Iouem aliquando dormientis Iunonis vberibus Herculem infantem admouiſse, quo ab excitata reiecto pars lactis quæ in cœlum cecidit, viã inde vocatum lacteam fecit. at quod cecidit in terram, fecit candida lilia, cum prius eſsent crocea. Hæc Dea tria loca præcipuè dicitur habuiſse, in quibus colebatur ſumma religione, quę ipſa ſibi gratiſsima eſse memorat apud Homerum lib. 4 Iliad.

τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα βοῶπις πότνια ἥρη.
ἤτοι ἐμοὶ τρεῖς μὲν πολὺ φίλταταί εἰσι πόληες,
Α῎ργος τε, σπάρτη τε, καὶ εὐρυάγυια μυκήνη.
At Iuno contra ſic eſt exorſa viciſsim.
Sunt mihi tres vrbes dilectæ, Sparta, Mycenæ
Atque Argos, quæ ſacra ferunt mihi tempore in omni.

Enimuero cum multis aliis in locis magna religione Iuno colebatur, tum apud Eleos, vt ait Pauſanias in Eliacis, quinto quoque anno matronæ ſexdecim ludos inſtituebant, qui Iunonia vocabantur, atque virginibus pro ætate in claſses diuiſis certamen curſus proponebatur. Currebant primæ impuberes puellæ, mox grã diores natu, poſtremæ natu maximæ, quę ad Olympica certamina etiam accedebant, ſed ijs minora ſtadia proponebantur. Hypercheriæ Iunonis præterea delubrum extructum fuit apud Lacædemonios, quo tempore Eurotas agrum Laconicum latè diluit ex oraculi reſponſo. Hanc Iunonem Venerem etiam nominabant, cui vota facere matronæ pro filiarum nuptiis, vtpote pronubæ Deæ, conſueuerunt. Colebatur etiam Lacinia Iuno cognomento in agro Crotoniate, ſicuti teſtatur Dionyſius in libello de ſitu orbis in his carminibus;

ἱμερτὸν πτολίεθρον εὐστεφάνοιο κρότωνος,
Ναιόμενον χαρίεντος ἐπ' αἰσάρου προχοῇσιν,
Ε῎νθα κεν αἰπὺ ἴδοιο λακινιάδος δόμον ἥρης. hic vbi ab illis
Exigua vrbs colitur valde iucunda Crotonis;
Aeſari vbi ad primas herboſi fluminis vndas,
Alta Laciniadis Iunonis templa videntur.

Hanc Deam cum cœlicolarum reginam putarent cum ſceptro & diademate fingere mos fuit antiquorum fama eſt Iunonem infenſam maxime omnium mortalium Herculi fuiſse, quòd è pellice Alcmena natus fuiſset, propter quam & vniuerſum Thebanorum genus odio habebat, quare fuit etiam ab ipſo Hercule vulnerata, vt teſtatur Homer. in lib. 5. Iliad.

τλῆδ'

τλῆ δ' ἥρη ὅτε μιν κρατερὸς παῖς ἀμφιτρύωνος
Δεξιτερὸν κατὰ μαζὸν ὀϊστῷ τριγλώχινι
βεβλήκει.
Paſſa fuit Iuno cum filius Amphitryonis
Dextrum vber ferro percuſsit forte triſulco.

Veruntamen cum infinitas propè difficultates, multaque pericula illi propoſuiſſet, effecit vt immortalis eius gloria apud homines vigeret. neque vllus prope fuit, quin per Iunonis odium glorioſus inter mortales euaſerit & illuſtris, quando gloria omnis & rerum gerendarum præſtantia, non niſi in arduo & difficili loco ſit conſtituta. Neque vlla fuit omnium Dearum quæ magis pellicum multitudine infeſtata fuerit. idcirco Numa apud Romanos lege ſanciuit nequa pellex Iunonis templum ingrederetur his verbis: Pellex ædem Iunonis ne tangito: ſi tangat Iunoni agnum fœminam crinibus dimiſsis cædito. Hæc, cum Dii cæteri territi ob metum Gigantum in Aegyptum aufugerent, ac alii aliam formam ſumpſiſſent, in vaccam ſe conuertit, vt eſt apud Ouid.lib.5. mutationum;

Huc quoque terrigenam veniſſe Typhoea narrat,
Et ſe mentitis ſuperos celaſſe figuris.
Duxque gregis dixit fit Iupiter, vnde recuruis
Nunc quoque formatur Libycis cum cornibus Hammon.
Delius in coruo eſt, proles Semeleia capro,
Felle ſoror Phœbi, niuea Saturnia vacca.
Piſce Venus latuit, Cyllenius ibidis ales.

Credita fuit eſſe diuitiarum Dea ab antiquis, quod etiam ſenſit Ouidius, vt eſt in Epiſtola Paridis;

Tantaque vincendi cura eſt; ingentibus ardent
  Iudicium donis ſollicitare meum.
Regna Iouis coniux, virtutem filia iactat.
  Ipſe potens dubito, fortis an eſſe velim.

Huic Deæ candida vacca litari mos fuit, vt teſtatur Virg.lib.4. Aeneid.

Ipſa tenens dextra pateram pulcherrima Dido
Candentis vaccæ media inter cornua fundit.

Fuit anſer auis conſecrata Iunoni & Inacho flumini exiſtimata, quia illud animal facillime ſentiat omnem vel minimam aeris motum. Fama eſt, quòd Iupiter hanc Deam aliquando altè ſuſpenderit, pedibusque illius duas incudes appẽderit, atque aureum vinculum iniecerit manibus. Tum vero cum Iuno penderet in æthere Dii cæteri grauiter ferebant, neque ſoluere tamen potuerunt, vt teſtatur Homerus in lib. o. Iliadis, his carminibus;

ἦ οὐ μέμνῃ ὅτε τ' ἐκρέμω ὑψόθεν, ἐκ δὲ ποδοῖιν
Ἄκμονας ἧκα δύω, περὶ χερσὶ δὲ δεσμὸν ἴηλα,
χρύσεον, ἄρρηκτον. σὺ δ' ἐν αἰθέρι καὶ νεφέλῃσιν
Ἐκρέμω. ἠλάστεον δὲ θεοὶ κατὰ μακρὸν ὄλυμπον,
λῦσαι δ' οὐκ ἐδύναντο. παραστὰς δὸν ὃν δὲ λάβοιμι
ῥίπτασκον τεταγὼν ἀπὸ βηλοῦ.
An ſubit vt te ſuſpendi, pedibusque ligaui.
Incudes binas, manibusque vt vincula ieci
Aurea, firma? leui ſublimis ab æthere at ipſa
Pendebas, grauiter ſuperi doluere, ſed vllus
Soluere non poterat. cepi quemcunque propinquum
De cœlo ieci.

Iſtud

Illud ipſum ſignificauit aurea Homeri cathena, è qua pendebant Dii omnes Iouem de cœlo detrahere conantes, quorum tamen conatus fuit irritus, vt ait Home. in lib. Iliad. θ.

Σειρὴν χρυσείην ἐξ οὐρανόθεν κρεμάσαντες,
Πάντες δ' ἐξάπτεσθε θεοὶ, πᾶσαί τε θέαιναι.
Ἀλλ' οὐκ ἂν ἐρύσαιτ' ἐξ οὐρανόθεν πεδίονδε
ζῆν' ὕπατον μήστωρ', οὐδ' εἰ μάλα πολλὰ κάμοιτε
Aurea ſit vobis ſuperi ſuſpenſa cathena
De cœlo, hanc trahite ò Diui, cætusque Dearum.
Sed non detrahere è cœlo, neque vincere ſummum
Vlla Iouem poterit vis. labor omnis inanis.

Per huiuſmodi ſictas ambages rerum naturalium ſeriem declararunt poetæ. nūc ſcientiam & præcepta, nunc naturaliū vires & principia, nunc vitæ humanæ recte inſtituendæ rationem ſub his fabularum arcanis integumentis occultarunt, quæ non poterant niſi à ſapientibus, aut quibus ſapientes explicaſſent, intelligi. Quid autem Iuno ſuſpenſa ita ſignificet, & cur Iouem de cęlo Dii omnes detrahere nō poſſent, declarabitur paulo inferius. Attribuerunt antiqui nymphas quatuordecim Iunoni, quæ illius ſeruitio ſemper aſsiſterent, vt ait Virg. lib. 1.

Sunt mihi bis ſeptem præſtanti corpore nymphæ.

Quarum omnium maxime Iridis ſeruitio vtebatur. Huic Deæ ſacer erat pauo, quia propter illam cæſus fuit Argus à Mercurio, & in illam auem mutatus, vt ait Theodorus in libro Metamorphoſeon, vbi Io cuſtodiret mandato Iunonis, Illius currum idcirco finxerunt antiqui à pauonibus trahi, vt indicauit Ouid. lib. 2. Mutationum:

habili Saturnia curru
Ingreditur liquidum pauonibus æthera pictis.

Idcirco Adrianus Romanorum Imperator in eo Iunonis tēplo, quod fuit in planiore Eubeæ parte ſitum, inter cætera memoratu digna, quæ viſebantur, pauonem ex auro & lucidis precioſiſsimiſque lapillis dicauit cū aurea corona & purpurea palla, vbi erant cælatæ Herculis & Hebes nuptiæ argenteæ, vt ait Alcetas in lib. 2. depoſitorū in Delphis. & Pauſanias in Corinthiacis. Multa & huic Deæ tributa fuerunt cognomina: vel à locis in quibus colebatur, vel ab illis qui templa dicauerant, vel ab euentu rerum, vel à cæteris rebus huiuſmodi. & ab officio Lucina, & Bellona, & a loco Argiua, & Samia. Sic quia Hercules illi capram maſtaſſet, vocata eſt Aegophaga, cui apud Lacedæmonios hoc nomine mos fuit capram immolare. Sic Populonea, Lacinia, Hopliſmia, Bunea, Acræa, Hyperchæria, Vnxia, Moneta, Calendaris, Februa, Fluonia, Domiduca, Cynthia, Interduca, Socigena, & alia complura his ſimilia.

¶ Hæc illa ſunt, quæ de Iunone fabuloſè ab antiquis ſunt tradita. Nunc quid ſub his fabulis contineretur, explicemus. Cur Iuno Saturni fuerit filia, dictum fuit cum de generatione elementorum ſuperius de Ioue verba facientes loqueremur. Hæc elementum aeris eſſe putabatur, vt in hymno in Iunonē patefecit Orpheus his carminibus.

κυανέοις κόλποισιν ἐνημένη ἀερόμορφε
ἥρα παμβασίλεια Διὸς σύλλεκτρε μάκαιρα.
ψυχοτρόφους αὔρας θνητοῖς παρέχουσα προσηνεῖς.
Aeriam oſtentans faciem Iuno alma, ſinu quæ
Cyaneo reſides, præbens mortalibus auras
Magna Iouis coniux faciles, ventoſque ſalubres.

Quæ apud Virgilium etiam libro quarto ſe facultatem habere concitandorum

imbrium

imbrium & grandinum inquit hoc pacto;

His ego nigrantem commiſta grandine nimbum
Deſuper infundam, & tonitru cœlum omne ciebo.

Vbi enim Iupiter Iunonis amore incaluit, eamque complectitur, omnium pullulant herbarum fructuumqne genera: aer enim niſi ſuperiorum corporum calore commoueatur, generare omnino non poteſt, quod ſignificauit Homerus in libro ξ. Iliad.

ἦ ῥα καὶ ἀγκὰς ἔμαρπτε κρόνου παῖς ἣν παράκοιτιν.
τοῖσιδ' ὑπὸ χθὼν δῖα φύεν νεοθηλέα ποίην.
Sic ait: vxorem amplexus Saturnius hinc eſt,
Sub quibus alma parit tellus cum gramine flores.

Et quoniam aer non ſolum eſt per quem ſpiramus, per quem viuimus, per quem videmus, ſed etiam qui nobis occultam vim naturalem in ſanguinem præbeat, vt vel formidemus pericula, vel ea fortiter ſubeamus, idcirco Iunonem Timoris & Audentiæ poteſtatem habere crediderunt antiqui, vt Orpheus teſtatur in Argonauticis;

Δεῖμα δ' ἐνὶ φρεσὶ θῆκε θεὰ λευκώλενος ἥρη.
Terrorem his menti iniecit Saturnia Iuno.

Fertur in Samo inſula nata & educata fuiſſe, quoniam ſaluberrimus ibi eſt aer. Hæc habuiſſe Horas nutrices dicitur, quia ita ſibi viciſsim ſuccedunt elementa, vt aſsidue & ſingulis horis corrumpantur ſecundum partes ac gignātur, quod niſi contingeret, periret omnino aeris elementum, cum tam facilis ſit aer ad omnes mutatione. educata fuit, Iuno etiam ab Oceano & Tethye, vel à filiabus fluuii Aſterionis, vel à nymphis Oceaninis, quoniam aer ex aquis præcipue rarioribus factis gignitur; quemadmodum è denſioribus terra. Hæc ideo ex Ioue peperit Vulcanum, quia ignem calefactus aer procreat vt frigidior & denſior aquā; quod ita expreſsit Lucretius in lib. I.

Et primum faciunt ignem ſe vertere in auras
Aetheris; hinc imbrem gigni, terramque creari
Ex imbri, rurſusque a terra cuncta reuerti.
Humorem primum, mox aera, deinde calorem.

Hæc eadem filios habuit Heben & Martem, tum quia temperies aeris cauſa eſt abundantiæ & vbertatis rerum omnium; tum etiam quia affectus quodammodo aer diuinitus bellorum & diſcordiæ ſemina imprimit in animis mortalium: eandemque lætitiæ & pubertatis Deam putarunt, quòd ea omnia bene affectus aer agat, inde dicitur.

Adſit lætitiæ Bacchus dator, & bona Iuno.

Neque placet Zezæ ſententia, qui Martem & Heben è Iunone natos putauit, q̄a frequentia bella ꝑpter ſalubria loca oriantur inter hoïes. Hinc Pronuba, hinc cōiugiis præfecta putabatur, quod aeris benignitas omnia in lucem euocet, quare ēt iure credita eſt diuitiarū Dea. Hæc Iouis coniux, quia in ipſum aera calor æthereus agit, & quia ſumma pars aeris propius accedit ad æthercam puritatem, vt ait Cice. in ſecundo de natura Deorum. aer autem, vt Stoici diſputant, interiectus inter mare & cœlum Iunonis nomini conſecratur, quæ eſt ſoror & coniux Iouis, quòd & ſimilitudo eſt ætheris, & cum ea ſumma coniunctio. Effeminarunt autē eum, Iunonique attribuerunt, quòd nihil eſt eo mollius. Ob eam mollitiem cū Dii in Aegyptum propter Gigantum metum fugientes varias formas ſumpſiſſent, in vaccam mutata dicitur, & à cucullo molli auicula decepta. Hæc ligata fuiſſe à Ioue dicitur, quia aer ſit inferior vi naturali cum ſuperiore corpore coniunctus vt ait Plato in Timæo. Incudes ſunt aqua & terra, quæ videntur ex ipſo

aere pendere, cum aer ſuper his omnibus ſupernatet :neque Dii omnes poſſent ipſam Iunonem ab his vinculis liberare, quia tanta eſt Dei potentia, tantumque artificium in his mundanis corporibus coniungendis, vt nulla vis vel humana vel diuina, quidquam horum diſſoluere poſsit, niſi idem artifex, qui ea fabrefecit. Idem ſignificauit per auream cathenam: quæ eſt vis æthereorum & ſuperorum corporum inter ſe diuinitus connexorum. Dicitur fuiſſe ab Hercule vulnerata, quoniam grauiſsima ſemper ferè eſt fortuna virtuti aduerſaria, cum raro vtrunque ſidera in alicuius ortu coniungere conſueuerint. Nymphæ complures Iunonis ſeruitio aſsiſtentes quid aliud ſignificant, quam varios in aere mutationum euentus? Sacer eſt illi pauo quòd ſuperbum, quòd ambitioſum, quòd alta petens, vtpotè aerio temperamento animal, quòd variis, coloribus ornatum, quòd multos habet oculos: quia ſuperbi ſunt, ambitioſi, rerum arduarum appetentes, qui diuitiarum Deam habent tutelarem, quos multos homines obſeruare necceſſe eſt ad rerum ſuarum cuſtodiam. neque tamen totum eſt corpus coloribus diſtinctum, ſed quædam pars deformis, cum nihil omnino felix poſsit contingere. varietates autem colorum quid aliud ſignificant, quàm facultatum iacturas, fortunæque multiplices viciſsitudines, & inſidias ab externis & amicorum cariſsimorumque mortem & calamitates, quæ omnia intimam animi partem eorum, qui cæteris felices videntur, infeſtant. Huic Deæ templum in ea via, quæ ducebat è Phalero Athenas, ſine foribus, aut tecto fuiſſe extructum ſcripſit Pauſanias in Atticis: quod quidem nihil aliud ſignificat, niſi Deam hanc nullum in locum eſſe includendam, cum Dea ſit per quam ſpiramus ac viuimus. Hæc illa ſunt quidem, quę phyſicè de Iunone ficta fuerunt ab antiquis. Nunc quid horum poſsit ad mores retorqueri veſtigandum eſt. ¶ Quod attinet ad auream cathenam, quòd omnes Dii Iouem de cœlo detrahere non poſſent, ego modo auaritiam, modo ambitionem eſſe auream cathenam crediderim; quæ & ſi potentiſsima eſt, multoſque à vera Dei religione ad falſa dogmata retraxit, multaſque ſectas falſarum religionum à Chriſto ſolo veridico, Dei ſummi, ſapientiæque ſummæ filio deſciſcentes, inſtituit; tamen virum bonum ſuo loco dimouere non poterit, neque veritatem vllo tempore labefactare, quæ aduerſus omnes iniurias inconcuſſa perſiſtit. Qui enim vir bonus uerè exiſtit, ille neque auaritia neque ambitione vlla loco dimouetur; quare vnuſquiſque ſui poteſt experimentum habere, an vir bonus nominari poſsit, cum hęc ſint tanquam indices lapides. Sic igitur neque Iupiter cum in rebus ciuilibus pro lege capiatur, neque lex Chriſti, quæ eſt anima ciuitatum bene inſtitutarum, neque iudices, vel præfecti vrbium, vel Imperatores, ſi viri boni ſint dimoueri poſſunt de recta ſententia largitionibus, cum poſsit ipſa lex, aut iudices, corruptores & ſceleratos homines labefactare. Non poteſt igitur Iuno per ſuas opes, neque per eloquentiam Mercurius, neque blãditiis Venus, nec minis Mars Iouem de cœlo deiicere, neque quantuſcumque fuerit reliquorum Deorum cætus. Chemici artifices prætereaconati ſunt non nullas fabularum Iunonis partes ad ſuos ignes & ad ſua vaſcula retrahere. Dicitur Iuno, inquiunt, Saturni & Opis filia, Iouiſque ſoror & coniux, & ante Iouem nata eodem partu, Reginaque eſſe Deorum & diuitiarum Dea, partubus & matrimoniis præfecta: quæ nihil eſt aliud quam aqua Mercurii, quæ Iuno nominatur. Saturni ea de cauſa eſt filia, quod ab eo & eius terra diſtillat, ac manat. Hæc terra dat opes, ſiue aurum chemicum, quòd vnà diſtille Iuno & Iupiter ſiue aqua Mercurii, & ſal in ima parte vaſculi vitrei ac in fæce relictus. Cum verò prius effluat aqua Mercurii è vaſculo, naſcitur Iuno ante Iouem. Præeſt eadem partubus, quod cum manat Phæbum chemicum educit in lucem, vnde

de Lucina etiam vocata eſt. Præfecta connubiis putatur eadem, quoniam media eſt coniungendis ſulphureis humoribus Venere ac Marte ſcilicet: quæ quòd antequam manet cum Ioue coniungatur, & ambo gignant ſolem chemicum, Iouis vxor vocata fuit. Regina deorum dicta eſt, quoniam illa regit, ſoluit coniungit, ſeparat, ac reprimit metalla, quæ variis Deorum nominibus appellantur. Ac de Iunone ſatis, nunc de Hebe dicamus.

De Hebe. Cap. V.

CVm de Iunone loqueremur ſuperius, dictum fuit Heben, quam Latini Iuuentatem vocarunt, Iunonis fuiſſe filiã. Huius patrem fuiſſe Iouem alii crediderunt, inter quos fuit Homerus, qui ita ſcripſit lib. λ. odyſſ.

τένδὲ μετ' εἰσενόησα βίην ἡρακληείην
Εἴδωλον, αὐτὸς δὲ μετ' ἀθανάτοισι θεοῖσι
τέρπεται ἐν θαλίῃς, καὶ ἔχει καλλίσφυρον ἥβην
Παῖδα Διὸς μεγάλοιο, καὶ ἥρης χρυσοπεδίλου.
Poſt hunc, Alcidæ mihi nota acceſsit imago.
Is ſuperos inter conuiuia læta frequentat.
Nata Iouis magni, Iunoniſque additur illi
Nunc Hebe coniux.

Alii magis fabuloſum Hæbes ortum memorarunt: dicunt enim Iunonem aliquãdo ab Apolline in domum Iouis ad conuiuium fuiſſe conuocatam, atque inter alias epulas lactucas agreſtes appoſitas fuiſſe, quas vbi comediſſet, cum antea eſſet ſterilis, repente fit grauida, atque Hæben filiam poſtea peperit. ea cum pulcherrima eſſet, ac Ioui placuiſſet, iuuentuti pręficitur ab ipſo Ioue, & id præterea illi munus datum eſt vt Ioui pocula miniſtraret, cui uarijs floribus compoſitum ſertum capiti impoſitum fuit. Veruntamen cum lapſa aliquando inter miniſtrandum fuiſſet, parteſque pudendas omnibus præſentibus oſtendiſſet, ab illo officio remouetur, & Ganymedes Laomedontis Troiæ regis ab aquila in cœlum Iouis iuſſu portatus, ſufficitur. Quod Hæbe pocula Ioui porrigere antea conſueuerit, teſtatur Homerus ita lib. 4. Iliadis:

μετὰ δέ σφισι πότνια ἥβη
Νέκταρ ἐῳνοχόει, τοὶ δὲ χρυσείοις δεπάεσσι
Δειδέχατ' ἀλλήλους. Hos Hæbe venerabilis inter
Fundebat nectar pateris: hi portinus aurum
Excipere è manibus, ſeque inuitare viciſsim:

Cum Ganymedes igitur ad id munus fuiſſet aſſumptus, tum Iuno grauiter tulit

Et genus inuiſum, & rapti Ganymedis honores.

Quod teſtatur etiam Cicero in lib. 1. de natura Deorum ita inquiens: at poetæ quidem nectar, ambroſiam epulas comparant, & aut Iuuentatem, aut Ganymedem pocula miniſtrantem. Hãc fuiſſe aliquando Ganymedam vocatam ab antiquis teſtatur in Corinthiacis Pauſanias: nam antiqui Heben oblectationẽ ſeu uoluptatem quæ percipitur in conuiuijs uocarunt, quare Homerus in conuiuiis miniſterium illi attribuit. Apud Sicyonios & in Phliunte Dia nominabatur: quibus in locis fuit eximium illius fanum, & illa eximiè colebatur, vt ait Strabo libro octauo. Memoriæ prodiderunt antiqui Herculi poſt abſoluta certamina cum in cęlum aſcendiſſet, Heben datam fuiſſe à Ioue in matrimonium: quare in ea regiuncula, quæ Horti dicebatur apud Athenienſes, aræ in communi templo Herculi & Hebæ conſecratæ fuerunt, vt ait in Atticis Pauſanias: quę, vt ait Apollodorus lib. 2. illi Alexiaren filiam & Anicetum peperit.

Hæc

¶ Hæc breuiter de Hebe, nunc ſententiam ex his eliciamus. Ego Ciceronis opinioni ſanè facile accedo, qui ita ſcribit in libro primo Tuſculanarum diſputationum; Non enim ambroſia Deos, aut nectare, aut Iuuentate pocula miniſtrante lætari arbritror: nec Homerum audio, qui Ganymedem à Diis raptum ait propter formam vt Ioui pocula miniſtraret. Non iuſta cauſa, cur Laomedonti tãta fieret iniuria. Fingebat hæc Homerus, & humana ad Deos transferebat. Quo pacto Hebe Iunonis filia dicitur? quoniam è feliciſsima aeris temperie omnia herbarum, arborumque genera pullulant, & pubeſcunt. Nam quomodo ſine parente Ioue vel naſci vel Iunonis filia eſſe poterit? nulla eſt aeris temperies, quam non efficiat ætheris calor ex motu, cum omnis inferiorum corporum actio ex agitatione ſuperiorum proueniat. Qui enim poteſt aer aliquid ad ortum euocare, niſi ſolis, æthereęque regionis calore concitatus illud ipſum efficiat? Quippe cum litigium & amicitia non ſolum principia ſint ortus & interitus rerum, vt ſapiens credidit, verumetiam omnia nata conſeruent: quibus ſuas vires æquè impertiuerint. Martis ſoror Hebe eſſe dicitur, quoniam vbertas rerum omnium, & fertilitas agrorum ex eiuſdem aeris temperamento oriatur, ex quo etiam bella, & illorum omnium deuaſtationes. Mars pręterea bonitate regionum alitur, cum nemo prope de ſterili & inope regione contendat. Quòd autem eſis lactucis agreſtibus Iuno facta eſt grauida, quid aliud ſignificat, quàm ex ipſa aeris temperie natam fuiſſe Heben? Iuno vbi eſt conuiuio accepta ab Apolline in domum Iouis, nimio calore ſolis exarſit ac ætheris: quare agreſtes lactucas, quæ frigidæ ſunt comedit, ac fit prægnans. Quis non videat per hęc aeris temperiem ſignificari? qui vbi plus ęquo incaluerit, frigus expetit & ſymmetriam ad res generandas. Inde naſcitur Hebe, quæ iuuentuti tam plantarum quàm animalium præeſt. Hac vbi lapſa fuiſſet dum miniſtraret, pudendaſque partes ſuperis oſtendiſſet, priuata eſt à Ioue eo munere quod propter pulchritudinem obtinuerat: hoc quid eſt aliud, niſi cum folia deciderunt arboribus iuuentutem & honorem plantis delabi? quæ ſi cum priore conditione comparentur turpes ſunt, & parum decoræ. Eo tempore Ganymedes in eius locum ſubrogatur, qui nihil aliud quàm hyemem ſignificat, quæ dicta eſt etiam à pluuiis: quare & in Aquarium ſignum denique Ganymedes conuerſus eſt. Hæc ea ſunt, quæ mihi ſpectare videbantur ad naturales rationes. ¶ Quod attinet ad mores, ita intelligendum cenſeo, gratiam atque fauorem principum rem eſſe inconſtantiſsimam, quippe quibus aliud pulchrius alio tempore appareat: neque vlla res eſt illis tantopere iucunda, cuius non breui tempore naſcatur ſatietas. Hęc leuitas in illis eſt pręcipuè principibus, qui fortunæ ornamentis cæteris pręſtant hominibus, at prudentia animi illorum vulgo adæquatur: nam facultatum copia multos facit inſipientes. Apud ſapientes vero principes omnis turpitudo vel exterorum vel familiarium poteſt animum vel beneuolentiſsimum alienare: quia pulchritudo omnis ad integritatem morum & æquitatem & innocentiam transferenda eſt, ſine quibus virtutibus omnino eſt ex oculis viri boni remouenda. Ac de Hebe ſatis: nunc de Vulcano dicamus.

De Vulcano. *Cap.* VI.

VVlcanus, ſicuti dictum fuit, Iunonis fuit filius, vt teſtatur Heſiodus in Theogonia;

> ἥρη δ' ἥφαιστον κλυτὸν ἐν φιλότητι μιγεῖσα. Γείνατο
>
> Vulcanum peperit Iuno coniuncta in amore Præſtantem.

Hunc, vt dictum eſt, quidam voluerunt ſubuentaneo conceptu fuiſſe genitum

ſine

ſine patre, quem tamen Homerus è patre Ioue Iunoneque matre natum eſſe putauit. Neque enim fieri poteſt vt natus ſit ſine maris deſiderio, vt oſtendetur, neque fieri poteſt rurſus vt fruſtra Iuno marem tantopere cupierit. Sed audiamus quemadmodum incredibili prope furore & deſiderio maris concitentur fœminę, quæ ſubuentaneos concipiunt:

Continuoque auidis vbi ſubdita flamma medullis,
Vere magis (quia vere calor redit oſsibus) illæ
Ore omnes verſæ in Zephyrum ſtant rupibus altis,
Exceptantque leues auras: & ſæpe ſine vllis
Coniugiis vento grauidæ.

Num tantum maris deſiderium fruſtra Iunonem inuaſit? ò infelicißimam Iunonem, ſi neminem neque Deorum, neque hominum inuenire potuit, cum adeo ſtimulis libidinis agitaretur, qui ſuo deſiderio ſatisfaceret. Fuerunt qui dixerint Vulcanum Iouis fuiſſe filium, qui cum deformis natus eſſet, fertur à Ioue in inſulam maris Ae gæi Lemnum præcipitatus, vt ipſe de ſe ipſo teſtatur apud Homerum in primo libro Iliadis;

ἤδη γάρ με καὶ ἄλλοτ' ἀλεξέμεναι μεμαῶτα,
ῥῖψε ποδὸς τεταγὼν ἀπὸ βηλοῦ θεσπεσίοιο.
Πᾶν δ' ἦμαρ φερόμην, ἅμα δ' ἠελίῳ καταδῦντι
κάππεσον ἐν Λήμνῳ, ὀλίγος δ' ἔτι θυμὸς ἐνῆεν.
Me quoque de cœlo pede iecit Iupiter olim,
Contra illum auxilium miſero vt mihi ferre pararem;
Aſt ego cum cœlo, Phœboque cadente ferebar;
In Lemnum vt cecidi vix eſt vis vlla relicta.

Quòd autem diu fuerit in Lemno Vulcanus Iunonis Iouiſque filius, ita ſcripſit Cicero lib. 3. De natura Deorum; Vulcani item, primus cęlo natus, ex quo Minerua Apollinem eum, cuius in tutela Aethenas antiqui hiſtorici eſſe voluerunt. Secundus Nilo natus Opas, vt Aegyptii appellant, quem cuſtodem eſſe Aegypti volunt. Tertius ex Ioue & Iunone, qui Lemni fabricæ traditur præfuiſſe. Quartus Męnalio natus, qui tenuit inſulas propter Siciliam, quæ Vulcaniæ nominabantur. Verum Lucianus in dialogo de Sacrificiis fabulam hanc non ſine riſu recitat, quod Vulcanus ita fuerit è cœlo præcipitatus; χωλευθῆναι γὰρ αὐτὸν ἀπὸ τοῦ πτώματος, ὁπότε ἐρρίφθη ὑπὸ τοῦ Διὸς, ἐξ οὐρανοῦ· καὶ εἴγε μὴ οἱ Λήμνιοι, καλῶς ποιοῦντες ἔτι φερόμενον αὐτὸν ὑπεδέξαντο, ἐτέθνηκεν ἂν ἡμῖν ὁ Ἥφαιστος, ὥσπερ ὁ Ἀστυάναξ ἀπὸ πύργου καταπεσών. Claudum factum eſſe inquiunt ab eo caſu, cum de cælo fuit a Ioue præcipitatus: ac niſi Lemnii recte facientes, cum ferretur adhuc, illum excepiſſent, mortuus eſſet omnino nobis Vulcanus, tanquam Aſtyanax cum cecidiſſet è turri. Myrtilus libro primo rerum Lesbicarum memoriæ prodidit Lemnum idcirco fuiſſe conſecratam vulcano exiſtimatam, quia calida ſit quædam uis terræ eius inſulæ, quam etiam ſigillatam vulgo medici appellant, cuius vſus vermes necat ſi fiat ex ea lutũ cum vino albo, atque non parũ prodeſt illis etiam, qui venenum hauſerunt, multaſque alias facultates præterea obtinuit. nam non ſolum res philoſophicæ, ſed etiam medicæ aliquando per fabulas ab antiquis explicabantur. At Homerus in hymno, quem ſcripſit in Apollinẽ non à Ioue, ſed à Iunone Vulcanum præcipitatum fuiſſe de cœlo memorat, ac in mare decidiſſe, fuiſſeque non à Lemniis, ſed a Thetide educatum, qui Iunonẽ ita narrantem factum introducit in his;

Παῖς ἐμὸς Ἥφαιστος ῥικνὸς πόδας, ὃν τέκον αὐτή.
ῥῖψ' ἀνὰ χερσὶν ἑλοῦσα, καὶ ἔμβαλον εὐρέϊ πόντῳ.
Ἀλλὰ ἑ Νηρῆος θυγάτηρ Θέτις ἀργυρόπεζα

δέξατο,

Δέξατο, καὶ μετὰ ᾗσι κασιγνήτῃσι κόμιζεν.
Ipſe meus natus claudus Vulcanus, ego ipſa
Hunc peperi, manibus capiens & in æquora ieci.
Filia mox cepit Nerei Thetis alma marini,
Germanaſque adiit, quibus hunc portauit alendum:

Alii dixerunt fuiſſe à ſimiis educatum. Neque mirari conuenit, ſi cum de Ioue ſuperius loqueremur, paucos filios illi tribuimus, cum præter ſupradictos Mercurius quidam, & Venus, & alii nonnulli eius filii extiterint: quoniam ita obſcuri fuerunt, vt eorum nomina pene deleta & extincta ſint eodem quo vita die. Memoriæ prodidit in Atticis Pauſanias, Vulcanum iniuriæ acceptę à matre minime oblitum auream ſellam cum occultis quibuſdam vinculis dono matri miſiſſe. quæ Deam, cum aſſediſſet, ſtatim implicauerunt, quod etiam Plato innuit in ſecũdo de rep. καὶ τοὺς ποιητὰς, ἐγγὺς τούτων ἀναγκαστέον λογοποιεῖν, ἥρας δὲ δεσμοὺς ὑπὸ υἱος, καὶ ἡφαίστου ῥίψεις ὑπὸ πατρὸς. Atque poetæ cogendi ſunt vt moderata vtantur oratione, vt Iunonis vincula à filio, & a patre Vulcanum deiectum. Habuit vxorem Vulcanus Aglaiam vnam è Gratiis, vt ait Iſacius. Communior tamen eſt hominum ſententia, quod Venerem è Lemno duxerit: quare Virgilius eam vxorem Vulcani nominauit hoc pacto in octauo Aeneidos.

At Venus haud animo nequidquam exterrita mater
Laurentumque minis, & duro mota tumultu,
Vulcanum alloquitur, thalamoque hæc coniugis aureo
Incipit, & dictis diuinum inſpirat amorem.

Hunc Deum facem ferre in nuptiis inquit Euripides in Troadibus, cum faces accenſæ ad nuptias afferri ſolerent, vt patet ex his;

ἥφαιστε δᾳδουχεῖς μὲν ἐν γάμοις βροτῶν.
In nuptias mortalium Vulcane fers Faces.

Certamina currentium præterea cum accenſis facibus in honorem Vulcani celebrabantur, quæ dicebantur Lampadophoria, de quibus ita mentionem fecit Herodotus in Vrania; κατάπερ ἕλλησι ἡ λαμπαδοφορίη, τὴν, τῷ ἡφαίστῳ ἐπιτελέουσι. vt apud Græcos Lampadophoria, quæ in honorem Vulcani peragunt. Erat horum certaminum conſuetudo vt currentes ſummo ſtudio conarentur accenſas faces ad metam vſque deferre: at cui fax eſſet extincta, ille cum infamia ceſſabat à curſu. Si quis cum accenſa face fuiſſet à ſequente ſuperatus currendo, lege certaminum cogebatur ſequenti accenſam lampadem tradere: quam rem indicauit Lucretius in lib. 2. ita ſcribens:

Et quaſi curſores vitai lampada tradunt.

Nam ſi quis recte conſideret, huic certamini ſimillima vniuerſa vita mortalium videbitur. Fuit autem ea de cauſa certamen Vulcano cum igne inſtitutũ, quod is ignem inueniſſe à nonnullis creditur, vt teſtatur Zezes in hiſtoria 335. decimæ chiliadis, his verſibus;

ἥφαιστος τὶς αἰγύπτιος ἐν χρόνοις τοῖς τοῦ νῶε,
ὃς Νῶε, καὶ Διονύσος καὶ ὄσιρις καλεῖται,
ἐφεῦρε πῦρ, καὶ τέχνας δὲ τῶν ἐκ πυρὸς, ὁπόσας.
Vulcanus quidam Aegyptius temporibus Noe,
Qui Noe, & Dionyſus, & Oſiris vocatur,
Inuenit ignem, & artes ex igne quot ſunt.

Veruntamẽ in Prometheis quoque & Panathæneis ſacrificijs lãpades pari ratione ferebantur, & quamuis multi fuerint Vulcani, nos, ſicuti de Ioue loquentes fecimus, omnes vni res geſtas reliquorum tribuentes, communem ſcriptorum opinionẽ ſequemur; qui ſolũ ferè Iunonis & Iouis filiũ nominare ſolent. Neque

enim multum differre putamus ad ſuſcepti laboris vtilitatem, hicne an ille huius nominis hoc vel illud fecerit, modo factum fuiſſe dicatur à Vulcano. Non enim hiſtoricas narrationes, aut res geſtas nunc ſcribimus: ſed antiquorum fabuloſa figmenta explicare contendimus. Veruntamen neque illud eſt ſine controuerſia, quod Vulcanus ignem primus inuenerit; cum illius inuentionem nonnulli Prometheo aſcribant, ac Lucretius multò his probabiliorem inuenti ignis rationem attulit in lib. 5.

Illud in his rebus tacitus ne forte requiras:
Fulmen detulit in terras mortalibus ignem
Primitus; inde omnis flammarum diditur ardor.

Illud fortaſſe contigit quod igne ita inuento primus Vulcanus eas artes, quæ fiunt per ignem, inuenerit: qui cum per ignem duriſsima metalla in varias formas diduceret; creditus eſt igni imperaſſe, & fuiſſe ignis Deus, quē tamen ſuccedentibus temporibus ignem etiam eſſe putarunt, vt ſenſit Orpheus in eo hymno;

ἥφαιστε, ὀβρόθυμε, μεγασθενὲς, ἀκάματον πῦρ,
λαμπόμενε φλογίαις ἄυραις φαεσίμβροτε δαῖμον.
Vulcane & præſtans, & fortis, flamma perennis.
Flammatis auris ſplendens peramabile numen.

Verum quid opus pluribus? vt antiquorum conſuetudinem intelligamus, & quòd ij variis nominibus Deorum rem eandem nominarunt, huc aſcribenda exiſtimaui carmina quædam ex minore Cratere Orphei ad hanc rem valde ſpectantia; in quibus quid ſint Dii nonnulli exprimitur;

ἑρμῆς δ' ἑρμηνεὺς τῶν πάντων ἄγγελός ἐστι.
Νύμφαι ὕδωρ, πῦρ ἥφαιστος, σῖτος δημήτηρ.
ἡ δὲ θάλασσα Ποσειδάων μέγας, ἠδ' ἐνοσίχθων.
καὶ πόλεμος μὲν ἄρης, εἰρήνη δ' ἔστ' ἀφροδίτη.
οἶνος, τὸν φιλέουσι θεοὶ, θνητοί τ' ἄνθρωποι,
ὅστε βροτοῖς εὗρεν λυπῶν καλλήτορα πασῶν
ταυρογενὴς Διόνυσος εὐφροσύνην πόρε πᾶσιν.
ἡ δίστην, πάστησιν ἐπ' εἰλαπίνησι πάρεστι.
καὶ θέμις, ἥπερ ἅπασι θεμιστεύει τὰ δίκαια.
ἥλιος ὃν καλέουσιν Ἀπόλλωνα κλυτότοξον,
φοῖβον ἑκηβελέτην, μάντιν πάντων ἑκάεργον.
ἰητῆρα νόσων ἀσκληπιὸν. ἓν τάδε πάντα
Nuntius interpres Cyllenius omnibus ipſe eſt:
Nymphæ aqua ſunt, frumenta Ceres, Vulcanus at ignis.
Eſt mare Neptunus canentia litora pulſans.
Mars Bellum, pax alma Venus, mortalibus ipſe
Taurigena, & ſuperis animi, curæque leuamen.
Corniger eſt Bacchus conuiuia læta frequentans,
Aurea iuſtitiamque Themis, rectumque tuetur.
Sol eſt mox idem contorquens ſpicula Apollo,
Eminus & peragens, & Diuinator, & Augur,
Morborum expulſor Deus eſt Epidaurius, Iſta
Omnia ſunt vnum, ſint plurima nomina quamuis.

Sic etiam ſuauiſsimus poeta Menander ſtellas & elementa ex Epicharmi ſententia Deum fuiſſe creditum inquit in his carminibus;

ἐπίχαρμος ὕδωρ, ἄστρα, γῆν, πῦρ, ἥλιον,
Ἀνέμους, σελήνην ἢ θεὸν ποτ' ἔμμεναι.
Aquam, Deum, terramque, Solem, ſidera,

Ventoſque, Lunam, ignemque Epicharmus aſſerit.

Atque Orpheus in hymnis Vulcanum, Solem, & Lunam, & aſtra, & lumen Puriſsimum atque æthera ipſum nominauit, vt eſt in his;

Αἰθὴρ, ἥλιος, ἄστρα, σελήνη, φῶς ἀμίαντον.
Aether, Sol, lumen purum, idem ſidera, Luna.

Neque minus luculẽter ſanè hoc explicauit p̃clarus ille & ſuauis poeta Hermeſianax, vbi ita cecinit; Πλούτων, περσεφόνη, δημήτηρ, κύπρις, ἔρωτες,
Τρίτωνες, νηρεὺς, τήθυς, καὶ κυανοχαίτης,
ἑρμῆς θ', ἥφαιστός τε κλυτὸς, πὰν, ζεύς τε καὶ ἥρη,
Ἄρτεμις, ἠδ' ἑκάεργος Ἀπόλλων, εἷς θεός ἐστι.
Pluto, Perſophone, Ceres, & Venus alma, & Amores,
Tritones, Nereus, Tethys, Neptunus, & ipſe
Mercurius, Iuno, Vulcanus, Iupiter, & Pan,
Diana, & Phæbus iaculator, ſunt Deus vnus.

Cum igitur Vulcanus artes illas excogitaſſet, quæ per ignẽ exercentur, ac Deus ignis fuiſſet creditus, Aetnæ montis cauernas, in quibus magna vis ignis ſubterranei exæſtuat, Vulcani officinã eſſe crediderunt antiqui, vbi Ioui fulmina fabricaret. idcirco Agathocles in iis commentariis quos de arte Ferraria Vulcani ſcripſerat, duas fuiſſe inſulas narrat apud Sicilian, quarum altera Hiera, altera Strongyla vocabatur: in quibus per diem ac noctem ignis aſsiduè emittebatur: cum tamen in ſeptimo Hiſtoriarum alteram fuiſſe Aeoli, alteram Vulcani dixerit. idcirco Apollonius etiam Rhodius in lib. 4. Argonaut. vbi de Lipata & Strongyla loquitur, ibi fuiſſe Vulcani incudes ſcribit his carminibus; αὐτὰρ ἔπειτα
ἐλθεῖν εἰς ἀκτὰς, ὅθι τ' ἄκμονες ἡφαίστοιο
χάλκειοι στιβαρῇσιν ἀράσσονται τυπίδεσσιν
tum rurſus adire
Littora, vbi reſonant percuſſæ pondere vaſto
Vulcani incudes, fumique exæſtuat vnda.

Hanc eandem rem expreſsit Iuuenalis breuiter ſuauiſsimis his carminibus in Satyra tertia poſt decimam;

Et priuatos adhuc Idæis Iupiter antris
Nulla ſuper nubes conuiuia cœlicolarum.
Nec puer Iliacus, formoſa nec Herculis vxor
Ad cyathos, & iam ſiccato nectare tergens
Brachia Vulcanus Liparæa nigra taberna.

Fuit aũt olim Lipara præpotẽs, imperiumque latè habuit, cũ coloniã Gnidiorum accepiſſet, quæ vocabatur prius Meligunis, & opima ſpolia multa depoſuit in Delphis. Habebat autem terram feracem aluminis, & multas aquas calidas, tanquam Sicilia, & ignes erumpentes. Inter hanc & Siciliã fuit inſula, quam Vulcano conſecratam dixerunt, tota ſaxoſa & deſerta & ignifera. habuit tres voragines tanquam tres hiatus ignis, quorũ è maximo flammæ ignitas maſſas euomebant, ſed poſtea ſunt obſtructi. ex illorum obſeruatione cognitum eſt quòd flãmæ à ventis excitabantur, quę & ibi erant & in Aetna. Neque hoc eſt abſurdũ credendũ, quando venti gignuntur ac nutriuntur initium ſumentes è marinis vaporibus tanquam à proxima materia & actu. Dictus eſt maior hiatus habere ambitum quinque ſtadiorum, quòd ſi Notus eſſet afflaturus, caligo turbida circa inſulam diſpergebatur tanta vt Sicilia proſpici non poſſet. ſin Boreas, flamma in altum efferebatur ab ipſo hiatu, fiebantque maiores fremitus. Sin zephyrus, media quædam ratio ſeruabatur. Reliqui hiatus erant conſimiles, at vi vaporum longe erant inferiores, atque è differentia fremituum & è loco vnde incipiunt

piūt flatus & flāmæ & nebulæ ſignificabatur mutatio vētorū flaturorū vel tertio ante die.cū aūt nō eſſet è Lipara ſoluēdū prędicebatur futurus vētus à Vulcano vt quidā voluerūt, vt alii ab Aeolo, neque cognoſcebatur aliter euenire.inde proditū eſt memoriæ à fabuloſa antiquitate Vulcanū fuiſſe ignis Deū, atq; Aeolū quæſtorē regēque ventorū, quod ſub ænigmate proferebatur, vt ſcriptū reliquit Diocles in rebus fabuloſis. ſcripſit ēt Poſsidonius circa ſolſtitiū æſtiuū inter Hierā & Euonymam per aurorā mare aliquando viſum eſſe in ſublime elatū, atque ſic aliquādiu cōſtitiſſe aſsiduè tumefactū, ac poſtea reſediſſe. Qui auſi ſunt adnauigare, & calore & fætore repulſos ab unda reiectoſq; refugiſſe, vidiſſeq; piſces mortuos. multos poſt dies mare cænoſum apparuiſſe, exhalauiſſeq; flāmas & fumos & caliginem atque poſt modo coaluiſſe, fuiſſeque cōpactū ſimile lapidibus molaribus. Nonnulli voluerunt Vulcanum peritiſsimum fuiſſe illius diuinationis, quæ fit per ignem, quæ pyromantia à Græcis nominatur, ſicuti Nereus habitus eſt inuentor hydromantiæ, diuinationis per aquam ſcilicet. Hic Vulcanus creditus fuit in ea inſula Lipara & dijs multis arma fabricaſſe & Ioui fulmina facere, vti dicebā: cuius famuli erant Brontes, Steropes ac Pyracmon Cyclopes, vt ſcripſit Virgilius libro octauo;

Inſula Sicanium iuxta latus, Aeoliamque
Erigitur Liparen, fumantibus ardua ſaxis.
Quam ſubter ſpecus, & Cyclopum exeſa caminis
Antra Aetnæa ſonant: validique incudibus ictus
Auditi referunt gemitus, ſtriduntque cauernis
Structurę Calybum, fornacibus ignis anhelat,
Vulcani domus, & Vulcania nomine tellus.
Huc tunc ignipotens cœlo deſcendit ab alto.
Ferrum exercebant vaſto Cyclopes in antro,
Brontesque, Steropesque, & nudus membra Pyracmon.
His informatum manibus iam parte polita
Fulmen erat, toto genitor quæ plurima cęlo
Deiicit in terras.

Ex quibus patet vbi haberet officinam Vulcanus, & qui eſſent eius miniſtri, & quod eſſet eorum officium. ſcriptū reliquit Iulius Pollux lib.5. canem æneum eximiæ pulchritudinis à Vulcano fuiſſe fabricatū, quē cum viuum feciſſet poſtea Ioui largitus eſt: Iupiter illū dono dedit Europæ, illa Procridi, quæ Cephalo, atque is canis poſtea fuit à Ioue in lapidem conuerſus. huic leones conſecratos fuiſſe quidam tradiderunt propter vim ignis. fabulantur præterea de Vulcano, quòd, vbi arma Ioui aduerſus Gigantes fabricaſſet, pro ſuæ diligentię laboriſque mercede Mineruæ nuptias expetiuit: illi cum Iupiter perpetuam incorruptamque virginitatem iuratus conceſsiſſet, neque tamen huic abnuere poſſet, quia per Stygiā paludem iuraſſet, ſe quidquid peteret eſſe daturum; Mineruam clam monuit vt ſuam virginitatem defenderet, atque huic quod peteret, ſe concedere dixit. Deinde cum Minerua Iouis monitu Vulcani deſiderio ac libidine reluctaretur, Vulcani ſemen dicitur in terram cecidiſſe, vnde natus eſt Erichthonius, quod nomen & contentionis & terræ nomen intra ſe continet. Habuit communem arā cum Prometheo Vulcanus, quia crediderunt nonnulli ignem à Prometheo, at artes per ignem à Vulcano fuiſſe repertas. Huic inſulam Lemnum tribuerunt, quòd in ea inſula primum & ignis & armorum faciendorum ars fuerit inuenta, ſicuti ſcriptum fuit ab Hellanico in commentariis de ædificatione Chii. Nam cum multo antiquior Vulcano fuiſſet Prometheus, is idcirco ignifer Titan à Sophocle dicitur in Oedipode in Colono;

ἐνδ' ὁ πυρφόρος θεὸς
τιτὰν Προμηθεύς. intus ignifer Deus
Titan Prometheus.

Memoriæ prodidit Sophoclis enarrator de Lyſimachidæ ſententia multò antiquiorem fuiſſe Vulcano Prometheum, atque illius ſtatuam cum ſceptro effingi ſolitam, aramque communem fuiſſe vtrique in baſe. Homerus præterea in hymno, quem ſcripſit in Vulcanum, illum fabricandi inuentorem vnà cum Pallade, autoremque putauit, vt patet in his;

ἥφαιστον κλυτόμητιν ἀείδεο μοῦσα λίγεια.
ὃς μετ' ἀθηναίης γλαυκώπιδος ἀγλαὰ ἔργα
Ἀνθρώπους ἐδίδαξεν ἐπὶ χθονὸς, οἳ τὸ πάροσπερ
Ἄντροις ναιετάασκον ἐν οὔρεσιν ἠΰτε θῆρες.
Arte mihi clarum Vulcanum dicite Muſæ.
Plurima mortales docuit cum Pallade vt olim
In terris. homines ſpeluncas more ferarum
Incoluere prius vitantes frigora cœli.

Deinde cum Iupiter pro igne à Prometheo rapto magnas calamitates hominibus machinaretur, hic Pandoram Iouis iuſſu formauit, vt ait Heſiodus in operibus & diebus cum aqua rigaſſet, vt eſt in his,

ἥφαιστον δ' ἐκέλευσε περικλυτὸν, ὅττι τάχιστα
Γαῖαν ὕδει φύρειν.
Egregium iuſsit Vulcanum ſpargere lympha
Continuo terram.

Fabulantur Venerem huius vxorem fuiſſe, quæ cum maritum ob deformitatem corporis & claudum non magnopere amaret, dum is eſſet fabrilibus operibus intentus, clam cum Marte bellorum Deo congrediebatur; adulteriumque committebat: Gallumque iuuenem ſibi dilectum adoleſcentulum ſecũ Mars adducebat cuſtodem quem relinquebat ad oſtium, vt aduentantes nuntiaret, obſeruaretque Solem præcipuè, quem maxime omnium Deorum Mars metuebat ne rem Vulcano indicaret propter ſingularem inter illos amicitiam. at Gallus fertur in ſomnum verſus fuiſſe, quare nemine præſciente Sol rem conſpexit ſuperueniens, Vulcanoque indicauit. Illud demum ſupplicii à Marte Gallo illatum eſt, vt in animal ſui nominis verteretur, quare nunc etiam ſolis exortum inſigni vociferatione indicat, quaſi Marti ſignificaturus vt ſolem caueat. vbi ſol igitur rem perſenſiſſet, Vulcanoque indicaſſet: is tenuiſsimum rete ferreum confecit, & circa thorum ita tetendit, vt conſpici non poſſet. Mox vtroſque nudos in illo rete implicatos omnibus Diis ridendos expoſuit: quam rem explicauit Ouid. in lib. 2. de arte amandi;

Fabula narratur toto notiſsima cęlo,
Mulciberi capti Marſque Venusque dolis.

Quam rẽ etiã Home. multis carminibus complexus fuit in lib. θ Odyſſeę. ex hoc adulterio nata eſt Hermione tutelare numen vt ait Plut. in Pelopida. Habuit Vulcanus filios Ardalum qui cellam fecit Muſarum apud Trezenios, & à quo tibiam inuentam ferunt. Brotheũ, qui irriſus ab omnibus propter deformitatem oris in ignem ſe coniecit vel morte infamiam deuitaturus. Corinetã Aethiopẽ, qui nomen dedit Aethiopibus, cum ante illum Aetherii dicerentur, vt ait Ariſt. lib. 4. de fluminibus. Olenum à quo vrbs vocata eſt Bæotiæ. Albionem, Morgionem, Aegyptũ à quo dicta eſt Aegyptus. Periphemum, Ericthoniũ, Acumque, & alios complures ex variis fœminarum Dearumque congreſsibus.

¶ Atque hæc ea ſunt ferè quæ de Vulcano fabulati ſunt antiqui. nunc quid ſub

his ambagibus verborum occultauerint antiqui perquiramus. Atque illud primum, quod è ſola Iunone ſubuentaneo conceptu natus ſit Vulcanus, vt aït Plato in Cratylo, qui φάεος ἵςωρ ἐςὶν ſiue luminis præſes, fieri omnino non poteſt. nam præter id quod inauditus eſt in fœminis huiuſmodi conceptus, quæ cum Veneris titillationibus infeſtantur facile medicinam ſuo dolori inuenire ſolent tum ſi ſit ignis Vulcanus, qui ex aere procreatur, vt eſſe omnium elementorum naturam accepimus à ſapientibus, quæ ex ſeſe viciſsim oriuntur; certe nulla fieri poteſt ignis ex aere generatio niſi per calorem, ac ſuperiorum corporum motum. Neque Iuno ſi conſiſtere poſsit, & à nulla vi externa calefiat, vllum Vulcanum vel Martem vel Heben è ſe gignet: quia calor artifex eſt, marisque locum obtinet in rerum naturalium generatione. quare cum pro igne illo puriſsimo ac ſublimi corpore, quod puriſsimum eſt elementorum omnium capitur, Vulcanus ex Iunone & Ioue, ſiue ex aere ſuperiorum corporum motu calefacto naſci dicitur. Idem è cœlo deiectus à patre dicitur, vel, vt alii maluerunt à Iunone propter deformitatem, quia ignis ille qui in nubibus cogitur cum è craſsiore materia conſtet, ſi conferatur cum eo qui ſublimis eſt, & in puriſsima ſupremaque regione conſtitutus, craſſus eſt & deformis, & vix dignus vt ignis nominetur. & illa de cauſa ad impuriorum corporum locum, tanquam ex illegitima poſſeſsione depellitur, & vi ſuperiorum corporum, & ab ipſa ſuperioris aeris natura. alii maluerũt Lemnum illi fuiſſe dicatã, & illũ collem, in quẽ præcipitatus fuit, propter colorem ac ſterilitatem loci, qui cum ſit exuſto ſimilis nullam omnino plantam producit. nam nimius calor loci comburit at nõ procreat. Hic educatur à Thetide & a marinis nymphis exceptus, quoniam ex humore & cũ illo vniuerſa eius ignis materia colligitur. Enimuero cum terra omnium ſit diuitiarum mater, aurea ſella fingitur, cui Iuno ſit Vulcani artificio alligata: hoc quid ſignificat, niſi partem illam aeris, quæ proprinquior eſt terrę, & impurior ſuperiorum corporum motu non agitari, quippe quòd intra montium vertices includatur, ſed propè firmam eſſe & alligatam terræ? non enim facile vi ſuperiorum corporum extenuatur, ſed tanquam aquarum ſtagnum conſiſtit. Vxorem Aglaiam & Venerem habuiſſe dicitur, quia è calore & humore vniuerſa rerum humanarum generatio fit, quorum omnium ſemper intelligenda eſt ſymmetria. Nihil eſt enim aliud Aglaia, quam ſplendor & vbertas rerum quæ calorem ipſum conſequitur, quod etiam nomẽ ipſum ſignificat. Et quoniam nulla eſſe poteſt in rebus humanis naturalis procreatio ſine calore, ea cauſa fuit cur faces in nuptiis accenderentur, quibus præeſſe putabatur Vulcanus. Effectum eſt præterea vt qui currerent in Lampadophoriis extinctis facibus ceſſarent à curſu, quia cum ceſſauerit calor, rerum omnium vita extinguitur, & ceſſat. At quòd ſi poſterior priorem curſus ſuperaſſet, ille prioris accenſam lampada caperet, id ad ſucceſsionem rerum omnium, viciſsitudinesque oſtendendas fictum fuit. Neque mirum eſt ſi cum elementa & ſidera pro Diis ſint culta, hic quoque tanquam Deus cultus fuit, quippe cum idem eſſe Sol, Luna, æther, aſtra, ignisque putaretur, vt diximus. Hunc finxerunt diis cæteris arma fabricare, quia calor ſit artifex omniũ operum naturæ, quippe cũ nulla alia res ſit, quæ vel animantia aptius per exceſſum impellat ad interitum, vel per mediocritatem conſeruet, vel ægrotãtia ſanitati reſtituat, quã uis moderati caloris. nam & hæc concoqueret & innatũ eorũ calorem excitare vbi naturalis calor nõ potuerit, iam de eius animantis ſalute ſpes omnis abiecta eſt. Iure igitur arma ſeu vires Diis omnibus, vbi oporteret, dictus eſt Vulcanus ad ſingulorũ conſeruationẽ ac ſui tutelam fabricare ac tribuere ſolitus. Fulmina dicuntur à Vulcano Ioui fieri ſolita, qui ignis eſt in ſublime elatus, qui vbi à circumſtante frigore comprimitur, vi erumpit, cuius

ius famuli ſunt βροντὴ, καὶ ἀστραπὴ. καὶ πῦρ ἄκμαζον, Brõtes, Steropes, Pyracmon. nam βροντὴ tonitrum ſignificat, ἀστραπὴ fulgur, πῦρ ἄκμαζον ignem multum, ſic enim nomina ipſa rem per ſe ſignificant: nam niſi multa ut ac denſa uis ignis, ſit fulgur tantum & tonitrus, at non etiam fulmen. Hic igitur ignis cum ſit impurus, vtpote qui adhuc in materia, deorſum à Ioue depellitur cum incredibili impetu, quæ eſt fulminum natura. Nam neque lapis, neque ferrum neque ſolidum aliquod corpus, meo quidem iudicio, putandum eſt fulmen, cuius tot tergiuerſationes, tantamque vim, & tam mirabilem videmus: ſed vis craſſioris ignis frigore & antiperiſtaſi magno cum impetu diſrupta, qui deorſum impellatur. Eum Vulcanum Minerua, quæ puriſsima eſt pars ętheris, è qua nulla naſcuntur animalia, cum perpetuam obtinuerit virginitatem, amore ſui captum repellit, qui ſemen in terram effundit, ac inde monſtrum naſcitur. quid hoc eſt portenti Dii boni? quod monſtrum ita horrendum? Natura illa ætheris ſuperioris ad inferiora vſque corpora ita pura non deſcendit; ſed calor ille qui generationem adiuuat impurus eſt, & in materia craſſa commiſtus, quare ſemen Vulcani in terram decidens multiplicia gignit animalia, quæ res per variam Erichthonii formam indicatur, turbulentus enim ignis & in materia commiſtus vbique Vulcanus eſt intelligendus; qui aptus eſt rerum generationi. Hic formauit Pandoram, omnium Deorum donum, vt nomen ipſum ſignificat, quoniam hic calor & Cereris, & Bacchi, & Palladis, & aliorum creditorum Deorum inuentiones adiuuat. Hanc omnes artes edocuit, quoniam in quibus vis eſt ignea, quorumque ſanguis ſubtilior eſt, & rarius corpus, illi plurimum valent ingenio & prudentia. Hic idem obſcuris omnino retibus, & quæ videri non poſſent, Martem bellorum Deum cum Venere implicauit, & nudos omnibus Diis ridendos expoſuit: quod quidem ſi ad rationes aſtronomicas transferatur, nihil aliud ſignificat quā Martis & Veneris planetarum congreſſu adulterorum fieri ortus, ſed ſi ſol propius acceſſerit, minime latebunt adulteria. Quamobrem dictus eſt Sol Veneris adulterium patefeciſſe, vt ait Plutarchus in libello de audiendis poetis. At Lucian. in aſtrol. quoſdā filios deorū ait dictos ꝙ ſidera habuerint in ortu bona. Homerus per hanc fabulam videtur homines ad æquitatem adhortari, & ad integritatem vitæ, & ad innocentiā, cum facile Dii viā inueniant qua in ſceleratos quāuis fortiſsimos & potentiſsimos homines animaduertant, ita enim ſcribit;

οὐκ ἀρετᾷ κακὰ ἔργα, κικάνει τοὶ βραδὺς ὠκύν.
Ὡς καὶ νῦν ἥφαιστος ἐὼν βραδὺς εἷλεν ἄρηα
Ὠκύτατόν περ ἐόντα θεῶν, οἳ ὄλυμπον ἔχουσι
χωλὸς ἐὼν τέχνῃσι, τὸ καὶ μοιχάγρι᾽ ὀφέλλει.
Si quid turpe facis, lento pede magna Deorum
Ira capit celerem. Sic nunc Vulcanus iniquum
Retibus implicuit Martem, tardiſsimus alter
Sit quamuis, ſuperorum at velociſsimus alter

Quis enim vir malus, & iniqua faciens, diu felix eſſe poterit? non amplitudo diuitiarum, non amicorum ſtipantium frequentia, non nobilitas generis, non virium & imperii magnitudo, non armatorum numerus, poſſunt virum nefarium meritis ſupliciis & vindictæ Dei demum ſurripere. eſt enim verum quòd.

Ἀνθρώπους μὲν ἴσως λήσεις ἄτοπόν τι ποιήσας,
οὐ λήσεις δὲ θεοὺς οὐδὲ λογιζόμενος.

Si q̄d turpe facis, mortales forte latebis.
Nemo Deū latuit turpia mente putans.

Nam ſola eſt innocentia, vitaque integritas, quę nullam vel à Diis vel ab hominibus vindictam expectat, quæque vbique tuta & trāquilla eſt. Finxerunt hūc Deum uxoriū qui relictis Iouis & Martis miniſterijs adoptata Veneris ſe conuerterit, per quod innuunt, libidinoſos eſſe honoris, facultatum, uirtutumque con-

cõtemptores,omneſque deos relinquãt pro arbitrio Veneris,vt finxit Virg.lib.8. qui facit Vulcanum pro precibus Veneris omnia incæpta reliquiſſe. Nec me prę-terit illorum, qui torquendis metallis per ignem ſtudẽt, eſſe opiniones nonnullas, quas ſuis vaſculis accommodare conantur. Neque enim credibile eſt metallorum formas poſſe per artem inter ſe conuerti,non ſolum quia ars naturæ eſt imitatrix & adiutrix ac miniſtra, quæ cum formas non confundat,neque ars apparet illud poſſe efficere, ſed etiam quia natura ad ſingula puriora perficienda in ſingulis formis, puriore indiget materia, purioribusque quibuſdam principiis, vt ait Theophraſtus in libro de lapillis, quæ certè ipſa ſibi pro arbitrio effingere ſemper non poteſt. nam non ſolum proprijs principijs indigent ſingulæ formæ ad ſuam generationem,quæ in plurimum diuerſa non poſſunt referri,ſed etiã ijs ipſis purioribus opus eſt ad ſingula perfectiora peragẽda.inde fit vt alia ſint adamantis, alia ſmaragdi, alia ſardonychis principia, alia marmoris, atque itẽ alia ferri inter metalla, alia æris, alia auri, alia argenti, neque eadem horum omnium putanda ſunt: quod ſi contingeret omnia in omnibus eſſe generationis principia,non minus ſaxa aut ligna,quã metalla in aurum poſſent per artem conuerti. Neque omnia eſse in omnibus denique cõcludendum eſt, & certa eſſe rerum ſingularum priucipia, & ea non poſſe per artem inter ſe confundi, deinde in alterius naturam conuerti. Dicunt enim Vulcanum ob deformitatem deiectum de cęlo fuiſſe, nihil aliud eſſe, quàm aut ſulphur, aut argentum curſitans: quod nihil,niſi ſuæ naturæ,in ſe recipit, ſed ab omnibus ſeparatur. Modo Mineruam dicunt amari à Vulcano,quia exiſtimãt ſulphur id & ferrũ amare aquam Mercurialem: quam nominant Mineruam:qui cũ ſimul ſint,in putrefactione ſeparãtur,cum diuerſas naturas ſint ſortiti,quare dicta fuit Minerua fugere Vulcanum.Et ne perſequar huiuſmodi ineptias, quas tormenta & calamitates multorum loculorum fuiſſe certo ſcio,multorumque etiam in poſterum futuras,multi ad has ſuas inuẽtiones antiquorum fabulas detorquere conati ſunt.quod autem vanam eſſe artẽ chemicam putemus,& quid de arte illa ſentiamus;ita in epiſtola quadam aliquãdo expreſsimus, quam aduerſus fuliginoſas chemicorum fallacias ſcripſimus, è qua nonnulla hic aſcribenda putauimus.

Ars fallax,inuiſa bonis, dulcedine captos
Iucundè vt perimis. dementibus improba ſiren.
Naturam ſuperare putas te poſſe per ignem?
Stulta.quid inſanis? te longis paſsibus illa
Deſerit ac tandem nil perficis: Illa colorum
Te fallit, rerum te ludit mille figuris.
Sic fertur Protheus ſe in multas vertere formas,
Cum fieret ſerpens dirus, cumque vnda, vel ignis.
Vris opes,properans quas fumus portat in auras.
Inde ardens miſeris torquet præcordia virus,
Exitialis amorque auri, ſæuique dolores
Quos ſemel inſanæ fallacia ceperit artis.
Occupat hæc nulli miſero veſania mentem,
Ni pro peccatis hominum ſator atque Deorum
Supplicia, ingenteſque paret mox ſumere pęnas.
Mendici fiunt: ſemper caligine barba
Squallet, & immodico turpantur pallia fumo
Et noua quærentes ſemper mendacia iactant,
Defeciſſe ſibi vires, vbi noua reperta eſt
Mercurium ratio qua poſsint ſiſtere in aurum.

At

Ad notos homines inde hæc contagia ſerpunt.
Si quenquam arripiant, qui ſtultas præbeat aures,
Non prius effugiet, quàm ſit perpeſſus eandem
Fortunam, ſcopuloque ratem confregerit vno.

Neque ſatis validam rationem illam vnquam fore putaui, qua nonnulli artifices ſuam artem confirmare conantur, quod ſcribitur à Suida in hanc ſententiam, artem illam aliquando apud Aegyptios floruiſſe; Chemia argenti aurique præparatio eſt cuius libros aliquando conquirens Diocletianus concremauit propter illa quę aduerſus ipſum Aegyptii innouarunt. Hos enim crudeliter trucidauit, ac libros de chemia auri & argenti ab antiquis conſcriptos inquirens igni abſumpſit: ne Aegyptii ex arte illa diuitias compararent, atque opum abundantia freti arma mouere Romanis auderent in poſterum. Neque enim lex eſt diuina quidquid à Suida dicitur, & multa fabuloſa de ſapientia Aegyptiorum circumferuntur. Neque illud ſanè prætermittendū videtur ꝙ quidam primū Vulcanū regnaſſe in Aegypto, illumque fuiſſe primū inuentorem ignis tradiderunt: quia cum fulmē ignem detuliſſet in arborem, dicitur Vulcanus hyberno tempore propius ad ignem acceſsiſſe, ac ſenſiſſe caloris beneficium, ceſsātique igni materiam iniecíſse, atque ſic naturam ignis cognouiſse, & conuocatis aliis hominibus vtilitatem naturamque ignis oſtendiſse. At nunc de Marte.

De Marte. *Cap. VII.*

DIctum eſt à nobis ſuperius quòd Mars Iunonis fuit filius, at quod nonnulli arbitrati ſunt, hunc etiam ſine patre fuiſſe natum, id omnino abſurdum eſt, & portento ſimile; Neque enim omnium partium fabularum legitima expoſitio ſemper inueniri poteſt: quoniam aliæ additæ ſunt ad fabulas ornandas, aliæ ad probabilitatem, aliæ continent veram rerum geſtarum explicationem. Iupiter igitur cum primam vxorem Metim, deinde Themim, tertiam Iunonem duxiſſet, ex ea ſucepit Martē & Heben, vt in his teſtatur Heſiodus in Theogonia;

λοισθοτάτην δ' ἥρην θαλερὴν ποιήσατ' ἄκοιτιν,
ἣ δ' ἥβην, καὶ ἄρηα, καὶ εἰλείθυαν ἔτικτε.
μιχθῆσ' ἐν φιλότητι θεῶν βασιλῆι καὶ ἀνδρῶν.
Addita mox vxor poſt has eſt vltima Iuno,
Lucinam, Martemque parit: quibus eſt prior Hebe:
Iuno hominum Regi, Regi coniuncta Deorum.

Habuit Mars nutricem Thero, vt ait Pauſanias in Laconicis. Hic cum Halirrhotium Neptuni filium interemiſſet Alcippæ filiæ ſuæ vim inferre conantem, cauſam capitis dixit audiētibus duodecim Diis, de qua cæde meminit Pauſ. in Atticis, atque omnibus ſuffragiis fuit ab ea accuſatione abſolutus. Locus vero in quò dicta eſt cauſa, vocatus eſt ab illo Areopagus, atque inde cauſæ capitales ab Areopagitis iudicibus duodecim auditæ: Hic nullā certā ac legitimam vxorē habuiſse dicitur, quod ego quidē meminerim, cū quidā Nerienen ſiue Nerien putarint: cū multos filios è diuerſis ſuſceperit, cū quibus congreſsus eſt. Nam & Aenomaus, & Aſchalaphus, & Biſton eius filii dicuntur, & Theſpius, Ialmenus, Pylus, Parrhaſius, Thereus, Molus, Parthaon, Theſtius, Euannes, Zeſius, Cupido, Hyperius Chalybs qui populis nomē dedit, Otrera, Bithys è Seta, à quo Bithynia. Tlepolemus ex Aſtyochia & Thrace, à quo Thracia dicta eſt. Parthenopęus è Menalippe. Phlegyas Pangæus è Critobule. & Strymō illi natus eſt ex Helice. & Tmolus è Theogone, à quo mōs dictus eſt & Theogones alter Oxylus, Etholus, Sithon, Euenus. Sinope, Caltdon, Hermiona, & alii nonnulli è furtiuis congreſsibus. fabulantur hunc in curru vehi ſolitum, cuius auriga erat Bellona, ſic enim ait Virg.

Quam conſanguineo ſequitur Bellona flagello.

Nam Terror & Pauor equi vocati currum ipſum Martis trahebant. Hic cum feroci & acri eſſet ingenio nullam certam habuit ſedem, ſed tãquam furioſus huc illuc pererrans, omnia luctu & calamitatibus replebat. Veruntamen neque ipſe mortalium omnium iram deuitauit, cum fuerit aliquando à Diomede vulneratus, vt ſcripſit Homerus lib. 5. Iliadis. Huic Deo lupus ob rapacitatem ac feritatem conſecratus fuit. vt ait Virg. lib. 9.

Quæſitum aut matri multis balatibus agnum
Martius à ſtabulis rapuit lupus.

Inter aues picus conſecratus fuit Marti, qui etiam inde cognomen obtinuit vt Martius diceretur, atque gramen inter plantas, quia putetur plurimus naſci ex hominum ſanguine, & apud Thraces eximiè colebatur Mars, vt in hoc carmine ait Lycophron:

ὁρκοτομῆσαι τόντε κρηςώνης θεόν.
Sanctè Deum iurare Creſtones item.

Eſt enim Creſtone Thraciæ ciuitas, ac Deus Thracum Mars vt ait Lycophronis enarrator. Id ea de cauſa dictum fuit ab Homero in lib θ. Odyſſeæ, quòd vbi ſolutus fuit à Vulcano cũ Venere implicitus hic in Thraciã, illa in Cyprũ ſe cõtulit:

τὼδ᾽ ἐπεὶ, ἐκ δεσμοῖο λύθεν κρατεροῦπερ ἐόντος,
Αὐτίκ᾽ ἀναΐξαντε, ὁ μὲν θρηίκην δὲ βεβήκει.
ἡδ᾽ ἄρα κύπρον ἵκανε φιλομειδὴς ἀφροδίτη.
Hique, vbi ſunt illis duriſsima vincla ſoluta,
Diſcedunt ſubito. Thracas mox ille petiuit:
Ipſa Venus Cyprum petit alma nata Dione.

Habuit hic Deus multa cognomina à locis in quibus templa erecta fuerunt, vel ab euentis, vel ab iis qui dicarunt templa. Sic Candæus, & Mamertus, & Rhacius, & Equeſtris dicitur, quem tamen, nihil eſſe aliud quam bellum putauit Heraclides Ponticus, vt patet ex his eius verbis, ὁ ἄρης οὐδὲν ἐςιν ἄλλο, πλὴν ὁ πόλεμος, παρὰ τὴν ἀρὴν ὠνομασμένος, ἤπερ ἐςὶ βλαβή. Nihil aliud Mars eſt quã bellũ, ita ab imprecationibus nominatum, ſiue à detrimento, & Orpheus in hymno in Martem furorem belli ac rabiem in animis hominum Martem eſſe putauit, vt patet in his:

Ἄρες ἄναξ δολόδουπε, φόνοις πεπαλαγμένος αἰεί.
Αἵματ ἀνδροφόνῳ χαίρων, πολεμόκλονε φρικτέ.
ὃς ποθέεις ξίφεσίντε καὶ ἔγχεσι δῆριν ἄμουσον.
Mars Rex perpetua ſanieque & cæde cruente:
Horrende, humano gaudens & ſanguine numen,
Qui gladiisve haſtis ve cupis contendere ſemper.

Hic deus in Lemno colebatur, cui fiebant ſacra humanis hoſtiis, ſed cum res crudelis videretur, mox ritus mutatus eſt, & modo ſus caſtratus, modo verres illi mactabatur, quamuis propria fuit victima equus ob ſimilem illi ferocitatem. Lupus ob perſpicacitatem, canis ob vigilantiam & gallus, & picus ac vultur. Neque illud prætermittẽdũ ſanè hoc loco duxerim, ꝙ poetæ bellorũ Deũ Martẽ exiſtimantes illi Timorẽ & Irã & Clamorẽ comites addiderũt, qui Deũ ipſum aſsidue cõſequeretur: licuit enim oĩbus poetis quidquid collibuiſſet pro ſuo ingenio de Diis cõfingere. Hunc Deũ, quia nullã propriã haberet arborẽ, gramine coronabãt, quã herbam abductis per bellũ agricolis, fouere videbatur, cũ pateretur illam latè ſerperẽ plerique putarunt. At nũc quæramus quid memoria dignum ſub his figmentis occultaretur. ¶ Cur natus eſſe dicitur è Iunone. an quòd Iuno ſit diuitiarũ Dea, ex quibus inuidentia & cõtẽtio exoritur, vt dictũ eſt ſuperius, & ꝙ nemo eſt opulentus cui non aſsiduè ab inuidia & maleuolentia bellũ indicatur? Quis enim aduer-

aduerſus inopem bellū gerit? omnes qui exercitū cogunt alias quidē bellorū cauſas multas proferunt cur arma ſuſceperint, at verā fateri palā pudet, vt per has cauſas tanq̄ lenas, exterarū gentiū occupēt ciuitates. Nā ſi pro æquitate tantū pugnaretur, ſuppliciū ſumeretur tantum de conſceleratis, at res relinquerentur. Nutritus fuit apud barbaras nationes Mars ſub ſeptentrionis plaga, quæ gētes cū minime digeſtū habeāt ſanguinē calore ſolis, plurimū vi corporis & proceritate valent, at minimum conſilio & prudentia. Hunc educauit Thero nutrix, quæ feritas eſt. Deinde cum tyrannus ſit Mars, vt dicere ſolebat Timotheus iuxta Plutarchum, merito murorum percuſſor & euerſor dictus fuit: cum lex contra ciuitatū omnium regina ſit, vt ait Pindarus. Atque Homer. Iouem omniū regē & patrē non bellica tormenta, neque roſtratas naues, ſed leges & æquitatē regibus dediſſe ſcribit ad regna cōſeruāda, quæ his omnibus ſunt potentiores. Iſtud ipſum fecit vt nullū certū Mars haberet domiciliū aut ſedē, cū Iupiter in cœlo omnibus & Diis & hominibus imperaret. Demoſthenes idcirco in oratione contra Ariſtogitonē primas leges inquit tanquam optimum quiddam ac inuentū deorū eſſe vniuerſæ vitę mortaliū ac ciuitatū moderatrices, quarū beneficio ſiquid deprauatū ſit in rerum natura corrigitur apud viros bonos ſpōte: at malos cogūt vel inuitos ea quæ iniqua ſunt euitare, ſic enim inquit: *ἅπας ὁ τῶν ἀνθρώπων βίος ὦ ἄνδρες ἀθηναῖοι κ' ἂν μεγάλην πόλιν οἰκῶσιν, κἂν μικρὰν. φύσει καὶ νόμοις διοικεῖται. τούτων δ' ἡ μὲν φύσις ἐστὶν ἄτακτον καὶ ἀνώμαλον, καὶ κατ' ἄνδρα ἕκαστον ἴδιον τοῦ ἔχοντος: οἱ δὲ νόμοι, κοινὸν καὶ τεταγμένον τοῦτο πᾶσι. ἡ μὲν οὖν φύσις ἂν ᾖ πονηρὰ πολλάκις φαῦλα βουλεύεται διόπερ τοὺς τοιούτους ῥαδίως ἐξαμαρτάνοντας εὑρήσετε. οἱ δὲ νόμοι τὸ δίκαιον καὶ τὸ καλὸν καὶ τὸ συμφέρον βούλονται, καὶ τοῦτο ζητοῦσι καὶ ἐπειδὰν εὑρεθῆ, κοινὸν τοῦτο πρόσταγμα ἀπεδείχθη πᾶσιν ἴσον καὶ ὅμοιον, καὶ τοῦτ' ἐστὶ νόμος, ᾧ πάντας προσήκει πείθεσθαι διὰ πολλὰ καὶ μάλιστα, ὅτι πᾶς ἐστὶ νόμος εὕρημα καὶ δῶρον θεῶν, δόγμα δὲ ἀνθρώπων φρονίμων, ἐπανόρθωμα δὲ τῶν ἑκουσίων καὶ ἀκουσίων ἁμαρτημάτων, πόλεως δὲ συνθήκη κοινὴ καθ' ἣν πᾶσι προσήκει τὴν τοῖς ἐν πόλει.* vniuerſa mortalium vita ò viri Athenienſes, ſiue magnam ſiue paruam quis habitet ciuitatem, natura & legibus gubernatur: horū alterū, natura nimirū inordinata eſt & inæquabilis, atque pro ingenio cuiuſq; priuatorū. leges aūt commune & inſtitutū idem omnibus. natura igitur ſi mala ſit, iniqua ſæpius ſuggerit conſilia, quare tales homines facile peccantes inuenietis, at leges & iuſtū & bonū & vtile procurāt atque hoc inueſtigāt, quod vbi repertū ſit, illud mandatū omnibus proponitur æquum & ſibi conſtans, atque id lex eſt, cui conuenit oībus parere cum multis alijs de cauſis, tum præſertim quòd omnis lex inuentū eſt & munus deorū, atque inſtitutū ſapientū hominū, & correctio vel conſulto vel incōſulto peccantiū, cōisque inſtitutio ciuitatis, ſecundū quam cōuenit omnibus ciuibus vitam degere. Sed quoniam pro variis euentis variè fabulas interpretati ſunt antiqui, ita vt aliæ ad res naturæ, aliæ ad aſtronomiam, aliæ ad mores ſpectarent, aliæ ad hæc ſimul omnia; quid Martis cum Venere adulterium ſignificat explorandum eſt. Quid eſt tam contrarium quam occidere & procreare, expolire & deuaſtare, erigere & proſternere? At Mars tamen qui hæc oīa facit, vt ait Homerus;

ἄρες ἄρες βροτολοιγὲ, μιαιφόνε, τειχεσιπλῆτα.

Mars hominum occiſor, qui agros popularis & vrbes.

Cum venere, quæ omnia animalia, plantasque in lucem producit, congreditur. Quid ex hac tam diſcordi coniunctione orietur? nihil omnino ſuperueniente Vulcano præcipuè. Nam litigium & amicitia ſunt Mars & Venus intelligendi, quorum vtrūque opprimit Vulcanus, ſiue calor immodicus, principia que vincit, neque ita illa ſuis fungūtur viribus. Ad exprimendum igitur quod ſym

metria neceſſaria eſt rebus naturalibus, iſta fabuloſè conſinxerunt. Hunc eundem Deum & ſolem eſſe aliquando putatũ ſuperius expreſsimus, & apud Aquitanos Hiſpaniæ populos Martis ſimulachrum radiis ornatum eximia religione cultum fuiſſe memoriæ proditur. & ratio ipſa, naturaque videtur expetere vt corpora illa ſuperna, quæ calorem rebus inferioribus inſerunt, nominibus potius, quàm re ipſa ſint diuerſa: Et Homer. lib. o Iliad. Martem vim igneam videtur putaſſe cum inquiat;

Μαίνετο δ' ὡς ὅτ' ἄρης ἐγχέσπαλος, ἢ ὀλοὸν πῦρ.
Inſurgit veluti Mars ſtrenuus, ignea vel vis.

Bellonam aurigam Martis populatoris finxerunt, quia aer peſtifer eſt mortis auriga, & artifex. Quidam memoriæ prodiderunt Martem bellorum deum fuiſſe creditum, quòd is prior armare inuenerit, & in aciem inſtruere, & omnes bellicos vſus, cum impios delere niteretur. Quòd Mars omnium deorũ fortiſsimus & velociſsimus arte Vulcani fuerit retibus implicitus, & debilis & claudicantis & tardi Dei, quid aliud ſignificat, quàm ſceleratos homines nullis viribus, nulla pedum celeritate fretos poſſe Dei vindicis omnium flagitiorũ iram deuitare? quod etiam innuit Theognis his verſibus;

καὶ βραδὺς εὔβουλος εἷλεν ταχῦν ἄνδρα διώκων
κύρνε, σὺν εὐθείῃ θεῶν δίκῃ ἀθανάτων.
Vel celerem tardus comprendit Cyrne ſecutus
Iniuſtum curſu, huic numina cuncta fauent.

Et illa carmina.

οὐκ ἀρετὰ κακὰ ἔργα, κιχάνει τοι βραδὺς ὠκῦν,
ὡς καὶ νῦν ἥφαιςος ἐὼν βραδὺς εἷλεν ἄρηα,
ὠκύτατον περ ἐόντα θεῶν οἳ ὄλυμπον ἔχουσι,
χωλὸς ἐὼν τέχνῃ τοῦ καὶ ζωάγρι ὀφέλλει.
Si quod agis virtute caret, celerem capiet te
Vel tardus. tardo Mars eſt comprenſus vt ipſi
Vulcano, ſuperum cum velociſsimus eſſet.
Ars etenim prodeſt cunctis animalibus ipſa.

Atque tot de Marte dicta ſint, nunc dicendum de Neptuno.

De Neptuno. Cap. VIII.

NEptunus Saturni & Opis filius, vt dictum fuit, eandem ſortem, patriſque crudelitatẽ expertus propè eſt, quam etiam Iupiter. Nam cũ Rhea Neptunum peperiſſet, puerum in ouilli abſconditum opilionibus educandũ inter agnos tradidit, atque pullum equinum, quem ſe ſimulabat peperiſſe, Saturno, vt fabulantur, vorandum tradidit. Iſacius Neptunum educatum fuiſſe ſcribit ab Arno nutrice, quam ita appellatam fuiſſe dicunt, quia quærenti Saturno Neptunum ſe non habere reſpõderit, ac negauerit: ex quo etiam ciuitas Bœotiæ ita vocata fuit, quæ antea Sinouſa dicebatur, vt ſcripſit Theſeus lib. 3. rerum Corinthiacarum, cũ alii ab agnorum multitudine maluerint dictam fuiſſe, inter quos fuit Crato. Alii contra putarunt Neptunum à Iunone educatum fuiſſe. Hic cum Iouis ſocius & adiutor fuiſſet in bellis poſt Saturnum è regno depulſum, iactis ſortibus de totius mundi imperio, mare & omnes inſulas, quæ in mari exiſtunt, tenere cum imperio ſortitus eſt Neptunus; cum cęlum Ioui, infernus locus, vt diximus, Plutoni obtigiſſet. vxorem habuit Amphitriten, quam cum deperiret, neque in amorem ſui vllo pacto poſſet allicere, Delphinum miſit, qui eam ſibi conciliaret, perſuaderetque vt maritum Neptunum æquo animo ferret. Id cum Delphinus impetraſſet,

ſtraſſet, ad perpetuam tanti beneficii memoriam dicitur Delphini ſignum inter ſidera relatum, vt ait Hyginius in fabulis ſtellarum: isque Delphinus eſt non longe à Capricorno collocatus, vt ſcripſit Aratus in Aſtronomicis;

Δελφὶς δ' οὐ μάλα πολλὸς ἐπιτρέχει αἰγακερῆϊ
μεσόθεν ἠερόεις. τὰ δὲ οἱ περιτέσαρα κεῖται
Πλήνεα παρβολάδλω.

Quæ carmina ita ſunt alicubi elegantiſsime expreſſa:

Tum magni currens Capricorni corpora propter
Delphinus iacet haud nimio luſtratu nitore.
Præter quadruplices ſtellas in fronte locatas,
Quas interuallum binas diſterminat vnum.

Alii Veniliam fuiſſe Neptuni vxorem crediderunt. Scriptum reliquit Lucianus in Sacrificiis Neptunum nigros habuiſſe capillos, & oculos cæruleos, vt ait in primo Cicero de natura Deorum: quem nudum cum tridente & concha aliquādo introduxere poetæ: aut qui indutum putarunt veſtem habere cyaneam dixerunt, vt ait Phurnutus. Memoriæ prodidit Pauſanias in Arcadicis Neptunm primum equitandi artem inueniſſe, quod etiam Pamphi antiquiſsimi hymnographi teſtimonio comprobatur, qui Neptunum equorum, roſtratarumque & turritarum nauium largitorem vocauit. Ac Sophocles videtur apud Athenienſes, vbi erecta poſtea fuit Academia, Neptunum primum iunxiſſe equos putaſſe, vt patet in his ex Oedipode in Colono.

Δῶρον μεγάλου δαίμονος εἰπεῖν
Αὔχημα μέγιστον,
Εὔιππον, εὔπωλον, εὐθάλασσον.
Ὦ παῖ κρόνου, σὺ γάρ νιν εἰς
τόδ' εἷσας αὔχημ' ἄναξ ποσειδᾶν
ἵπποισι τὸν ἀκεστῆρα χαλινόν.

Munus magni dæmonis dicere,
Gloriam maximam,
Equis, pullis, mari bene imperitantem.
O fili Saturni, tu enim ipſum in
Hanc ducis gloriam, Rex Neptune
Equis moderans fræno.

Apollonii vero enarrator Seſonchoſem Aegypti Regem qui poſt Orum Iſidis ac Oſiridis filium regnauit, quem nonnulli Seſoſtim vocarunt, primum inueniſſe equum aſcendere ſcribit, quod affirmauit & Dicæarchus in libro ſecundo rerum Aegyptiacarum: quod tamen quidam Oro acceptum ferunt. Neptunum idcirco finxerūt poetæ in curru vehi ſuper æquore, vt ſenſit Apollonius in lib. 4.

εὖτ' ἂν δέ τοι ἀμφιτρίτη
Ἅρμα Ποσειδάωνος ἐΰτροχον αὐτίκα λύσῃ.

quam mobilis Amphitrite
Neptuni celerem currum apto tempore ſoluet.

Orpheus in hymnis currum hunc à quatuor equis trahi ſolitum ſcribit, vt eſt in eo verſu:

κυμοθαλής, χαριτῶπα, τετράορον ἅρμα διώκων.

Quadriiugum impellens currum, ſummo æquore labens.

Alii maluerunt eius currum trahi à vitulis marinis & cete quā ab equis: quippe cū eo tempore equum inueniſſe dicatur, cum in Areopagum cum Minerua in cōtentionem deſcendit de nomine Athenis imponendo, cum ipſe equū hominibus, Minerua oliuam munus attulit, vt ſcripſit Plutarchus in Themiſtocle.

fabu-

fabulantur Theſeum Phædræ vxoris precibus commorum à Neptuno patre impetrauiſſe vt Hippolytum filium necaret. quem Phædra falsò accuſauit tentatę pudicitiæ, quia nouercę libidini noluiſſet aſſentiri. Neptunus phocas Hippolyto iuxta litus maris vecto in curru immiſit, quibus tanta trepidatio equis iniecta eſt vt in fugam verſi illum è curru delapſum diſcerpſerint, quare Phædra poſtmodo pœnitentia ducta, vt plerique ſenſerunt, laqueo vitam finiuit. Aedificauit mœnia Troiana Neptunus, qui hac de cauſa Laomedonti Troianorum Regi ſeruiuiſſe dicitur: cum Ioué ligare Dii volluerunt, id Iupiter cognouit è Thetide, ac in cæteros quidem Deos animaduertit; & Neptuno atque Apollini iuſsit vt Laomedonti ſeruirent, dum Troiam ædificaret. Laomedon diuinis honoribus proſecutus eſt Apollinem, at Neptunus vbi diu ſeruiuiſſet, nullamque accepiſſet mercedem, indignatus horrendum ac infeſtiſsimum cete immiſit, quod mare euomens vniuerſam regionem inundauit. illa de cauſa & filiam Heſionen quam vnicè amabat, ac multo magis quàm vel Aethaſam vel Aſtyochen vel Medicaſtē, quas cæteras filias habebat, ceto exponere iuſſus eſt ab oraculo Laomedon, & multa alia incommoda inde ſunt conſecuta. At Herodotus non verum eſſe inquit quod Laomedonti Neptunus & Apollo ſeruierint, ſed datum eſſe locum fabulæ, quia pecuniam Neptuni & Apollinis ſacrificiis dicatam Laomedon ad extruenda mœnia ciuitatis conuerterit. atqui Virgilius Neptunum ſcribit ſuis manibus Troiam ædificaſſe, vt eſt in libro nono;

> an non viderunt mœnia quondam
> Vulcani fabricata manu confidere in ignes?

Quamuis Ouidius in epiſtola Paridis mœnia Troiana Apolline lyram pulſante ædificata fuiſſe inquit his carminibus;

> Ilion aſpicies, firmataque turribus altis
> Męnia Phæbeæ ſtructa canore lyræ.

Cum Amphitriten vxorem, vt diximus, haberet, infinitus propè filiorum eſt numerus, quos ex variis nymphis & pellicibus ſuſcepit. Phęnicem habuit enim è Lybia & Belum & Agenorem; è Calæno vna Danaidum Calænum: Nauplium ex Amymone; è Pitane, à qua vrbs Laconum dicta fuit. Euadnen, & Aonem à quo vocata eſt Aonia regio, & herum Pheacē, à quo Phæacia dicebatur quæ nūc Corcyra vocatur, phænicem a quo phęnicia, & Athon à quo mons. nam plerique vrbibus nomina impoſuerūt eius filii, & Dorum, a quo Dorii, & ex Ori filia Lai de Althepum; Ancæum ex Aſtypalæa & Periclymenum & Erginum. ex Alcyone Atlantis Anthamum: & Anthan & Hypereteā à quibus oppida condita nominataque ſunt apud Trœzenios. Bœotum ex Arne, Hippothoum ex Alope Certionis: Aſopum è Ceclusa: Orionem è Brylle: Tritones alterum cum Eurypylo è Celæno, alterum ex Amphitrite. Palæmonem & Neleum è Tyrrho: Cteatum & Eurytum è Molione. Myriam è Chryſogone Almi filia. Delphum è Melantho Minyum è Callirrhoe: Erycem è Venere: Ogygum ex Aliſtra: Taphium ex Hippothoe: Cygnum alterum è Cayce, alterum è Scamandrodice. Minyas è Tritogenia filia Aeoli: è Midea nympha Aſpledonem: Parnaſum è Cleodora: Eurypylum & Euphemum è Mecionica; cui munus dedit vt ſuper vndis tanquam ſuper terra proficiſceretur, vt ait Aſclepiades. Neque vero hi ſolum filii eius commemorantur, ſed Euphemus præterea, qui proreta fuit in Argonaui: Amycis, Albion, Aello, Antæus, Amphimanus, Aethuſa, Aon, Alebius, Dercylus, Neleus & Pelias, & Aſtræus qui per inſcitiam congreſſus cum Alcippa ſorore ſequēti die cognita affinitate ex anulo mœrore captus ſe in fluuiū præcipitauit, qui prius dictus eſt Aſtręus ab ipſo, mox Caicus à Caico Mercurij Ocyrhoesq; filio vt ſcripſit Leo Byzantius in lib. 3. de fluminibus, & Melane à qua Melas prius Nilus dictus eſt.

eſt. Aſorion, Borgion, Brontes, Buſiris, Certion, Crocon, Cromus, Chryſaor, Cenchreus, Chryſogenęa, Chius, Dorus, Euphemus, Irceus, Lelex, Lamia vates & ſibylla, Halirrhotius, Leſtrygone, Megareus Meſapus, Ephialtes, Nyctęus, Melion, Nauſithous, Othus, Occipite. Polyphemus, Pyracmon, Phorcus, Pelaſgus, Oncheſtus, Phæax, Pegaſus, Phocus, Peratus, Siculus, Sicanus, Steropes, Tarus, Theſeus, Tarantus, Hyretus: vt alios infinitos propè prętermittam. nam plures quam octognita me legiſſe memini: quos tamen omnes non putaui hic eſſe numerandos. quod ſi verum eſt id, quod ſcribitur à Zeze in hiſtoria 51. Chil. 2. multo etiam plures fuerunt Neptuni filii. inquit enim:

τοὺς θυμικοὺς γὰρ σύμπαντας, καὶ πάντας τοὺς ἀνδρείους,
υἱοὺς καὶ φίλους, καὶ ἐραστὰς φασὶ τοῦ Ποσειδῶνος.
Elatos animo enim omnes, & omnes ſtrenuos
Filios, & amicos dicunt, & amatos à Neptuno.

Hunc aliquando veniſſe in contentionem de artificio cum Minerua & Vulcano ſcripſit Lucianus in Hermotimo: quo tempore Minerua domum excogitauit, hominem fecit Vulcanus, Neptunus taurum, atque ea de cauſa crediderunt poſteri Neptunum primum equos domuiſſe. Quòd illi in orbis diuiſione maris imperium contigit, iam dictum fuit ſuperius. Scriptum reliquit Herodotus in Polymnia Theſſalos dicere ſolitos Neptunum Lacunam feciſſe, per quam fluat Peneus; idque iure putari cenſuit ab iis, qui Neptunum terram concutere exiſtimant: nam loca diſtantia interiecto maris ſpatio ſunt opus huius Dei terræmotus, quod etiam Neptunus feciſſe dicitur. Hæc eſt Herodoti ſententia, qui iuxta opinionem antiquorum vim aquarum cauſam eſſe terręmotuum credidit, at non ventos ſub terra incluſos, qui erumpere conentur, vt ſcripſit Ariſtoteles libro tertio metæororum & Lucretius lib. 6. in his;

Quod niſi prorumpit, tamen impetus ire animai,
Et fera vis venti per crebra foramina terræ
Diſpertitur, vt horror. & incutit inde tremorem:

Huius Dei duplex erat munus, & nauigantium curam habere ſcilicet, & equorum: vt in hymnis Homerus ſcriptum reliquit:

Διχθά τοι ἐννοσίγαιε θεοὶ τιμὴν ἐδάσαντο,
ἵππων τε δμητῆρ' ἔμεναι, σωτῆρά τε νηῶν.
Bina tibi ſuperi Neptuno munera donant,
Flectere equos, regere & naues, quę marmora ſulcant.

Quæ eadem ſcripta ſunt & in hymno Orphei. idcirco Hippii ſiue Equeſtris Neptuni ędes fuit in Arcadia apud fluuium Milaontem, vt ait Pauſanias in Arcadicis, & Proſclyſtii ſiue inundantis: qui eſt ita appellatus, quia quo tempore Inachus, & qui cum eo erant in conſilio, terram Argiuorum Iunonis eſſe debere nuntiarunt, maxima pars agri fuerit inundata atque ſummerſa. Deinde Iunone Neptunum precante vt mare deduceret, per quem locum refluxit, in eo Argiui Proſclyſtii Neptuni delubrum erexerunt, vt eſt apud Pauſ. in Corinthiacis. Ad huius rei memoriam fortaſſe factus fuit & dicatus Neptunus apud Athenienſes vndam proferens, vt eſt in Atticis. Multa ſunt denique cognomina, quæ propter varios euētus huic Deo ſunt attributa, vt Tænarius, Phitalmius, Heliconius, Temenius, Oncheſtus, Speculator, Natalitius, Hippocurius, Creneſius, Gæaochus Domatitis, pater, Rex, Aegæus, Taraxippus. Plutarchus cōmemorauit in vita Pompeii tria templa fuiſſe Neptuni opulentiſsima, vbi loca Deorum à piratis ſpoliata recenſet: quorum vnum in Iſthmo, aliud in Tęnaro, aliud fuit in Calabria. erat enim Calabria Neptuno conſecrata, vt ſcriptū fuit à Philoſtephano in rebus italicis, atque loca nō nulla recēſet Apol. lib. 3. quibus pręeſſet Neptunus.

διοσδ

οἶος δ' ἴσθμον εἶσι Ποσειδάων ἐς ἀγῶνα
Ἅρμασιν ἐμβεβαὼς, ἢ ταίναρον, ἢ ὅγε λέρνης
ὕδωρ, ἠὲ κατ' ἄλσος ὑαντίον ὀρχηστοῖο,
χαίτε καλαύριαν μετὰ δῆθ' ἅμα νείσεται ἵπποις,
Πέτρην θ' αἱμονίην, ἢ δενδρήεντα γεραιστόν.
Ad ludos properat qualis Neptunus in Iſthmum,
Quadrigis inuectus adit cum flumina Lernæ,
Tænariumue ſolum, vel Hyantia rura, Geræſtum
Syluoſum, Aemoniamue petram, fumantia colla
Cum premit alipedum, Calabra idem vt rura reuiſit:

Huic Deo taurum immolare conſueuerunt, vt ait Homerus in lib. 5. Odyſſeæ;

ταύρους παμμέλανας ἐνοσίχθονι κυανοχαίτῃ
Cyaneos crines taurus mactetur habenti.

Sic Virgilius libro quinto;

Taurum Neptuno, taurum tibi pulcher Apollo.

Quod genus victimæ illi mactari iuſsit oraculnm. ferunt enim aliquando eueniſſe Corcyræ, vt multis bobus per bellum Perſarum relictis taurus è paſtu rediens ſæpius in pelagus mugitus ediderit, ibique per totũ diem conſtiterit: deinde cum ad mare bubulcus deſcendiſſet, magnum atque infinitum propè thunnorum numerum conſpexit, quod ſignificauit Corcyræis. Illi tum capere thunnos conati operam luſerunt: quare ſciſcitantibus oraculum poſtea reponſum eſt Neptuno taurum mactari oportere; qua re peracta incredibilem piſcium numerum cepere, vt ait Pauſ. in Phocicis. quamuis thunnus aliquando mactari Neptuno cõſueuit, vt ſcriptum eſt ab Antigono Caryſtio in lib. de Dictione. Atque Neptuno piſces illi cœleſtes conſecrati eſſe putabantur, vt ſcriptum eſt à Marco Manilio in libro ſecundo rerum aſtronomicarum vbi ſigna cęleſtia, quæ ſint dijs quibusque tributa, commemorat,

Lanigerum Pallas, Taurum Cytheræa tuetur.
Formoſos Phæbus geminos, Cyllenie cancrum.
Iupiter & cum matre Deum regit ipſe leonem,
Spiciferæ eſt virgo Cereris, fabricataque libra
Vulcano. pugnax Mauorti ſcorpius hæret.
Venantem Diana virum ſub partis equinæ.
Atque anguſta fouet Capricorni ſydera Veſta.
Et Iouis aduerſum Iunonis Aquarius aſtrum eſt.
Agnoſcitque ſuos Neptunus in æquore piſces.

Neptunum magna Deorum marinorum ac nympharum manus comitabatur, quorum nonnullos ita numerauit Virg.

Tum variæ comitum facies, immania cete,
Et ſenior Glauci chorus, Inousque palæmon,
Tritonesque citi, Phorcique exercitus omnis
Læua tenet Thetis, & Melite, Panopæaque virgo,
Niſæe, Spioque, Thaliaque, Cymodoceque.

Hunc in varias formas ob amores fuiſſe mutatum ſcripſit Ouidius lib. ſexto maioris ſui operis. atque hæc ea ſunt, aut certe non multo plura his, quæ de Neptuno fabuloſè dicta ſunt ab antiquis ſcriptoribus. nunc quid ea ſignificent, perquiramus. ¶ Iam primum omnium quid ſit neptunus ita explicat Cicero in primo libro de natura Deorum, de Chryſippi ſententia: quique aer per maria manaret, eum eſſe Neptunum. Veruntamen non aer ſimpliciter per maria manans, ſed ipſum aquæ elementum Neptunus plerunque nominabatur: aut aliquando

ſpiritus

Spiritus ille ac mens diuina, quæ per maria eſſet diffuſa, totamque aquę naturam ac molem à corruptione præſeruaret, quod quidem nihil aliud eſt, quam anima per elementa diffuſa, ſicut in animalibus eſt, & in plantis. Vbi enim illa receſſerit, ſiue harmonia ſit & quædam ſymmetria, ſiue numerus ſeipſum mouens, ſiue diuina quædam & immortalis *οὐσία*, corpus ad corruptionem ſtatim properare neceſſe eſt. Quare etſi elementa nobis non viuere apparent, tamē diuina quadam virtute & potentia ſeruante ab interitu, ita ſunt commiſta, itaque fermentata, vt ab ea ſeruentur à corruptione. Hanc vim diuinam in æthere Iouem, in aere Iunonem, in aqua Neptunum, & in ſingulis horum partibus variis Deorum nominibus appellarunt antiqui. Quod Saturno ereptus clam fuit Neptunus, & quid Saturnus ſit, & quo pacto crudelitati Saturni erepta ſint elementa, dictum eſt ſatis vt arbitror, cum de Ioue & de Saturno loqueremur. At cur ab Arno fuit educatus? quia nullam fidem præſtandam eſſe pelago experiuntur nauigantes. Nam quo tempore recens fuit Arnus nutricis Neptuni memoria apud antiquos, non fuit tanta nauigiorum multitudo mare ſollicitantiū & propè infeſtantium, nec vt ait Lucretius lib. 5.

turbida ponti
Aequora lædebant naues ad ſaxa, viroſque.
Nec temerè incurſu fluctus mare ſæpe coortum
Sæuibat, leuiterque minas ponebat inanes.
Nec poterat quenquam placidi pellacia ponti
Subdola pellicere in fraudem ridentibus vndis.

Quid enim verius de mari dici poteſt, quam nullam illi eſſe conſtantiam? nā cum leuiſsimus ventorum flatus aliquando extiterit, tanta oritur tempeſtas, vt iratæ vndæ in cœlum minaces inſurgere appareant, atque incredibilis earum fremitus vel è longinquis montibus exaudiatur. Huic Deo taurus niger merito immolabatur, quod tauri & furorem & mugitum imitaretur Neptunus. Huius vxor dicebatur eſſe Amphitrite, quæ nihil aliud eſt, quam ipſa aqua, vt in Cyclope ait Euripides;

Ἄνωδ' ἐπ' ὄχθον εἶμι, καίπερ ὢν τυφλὸς,
Δι' ἀμφιτρίτης τῆσδε προσβαίνων ποδί.
Ego vadum pertranſeo cæcus licet,
Per Amphitriten hanc meo incedens pede.

Quam Amphitriten glaucam & piſcoſam nominauit Orpheus in Argonauticis, cum illa ſint maris, at non alicuius Deæ propriè adiuncta;

Γλαυκὴν δ' ἰχθυόεσσαν ἀπείριτον ἀμφιτρίτην
Glaucam, piſcoſam, immeſam ſimul Amphitriten.

Hæc cum aqua ſit, dicitur vxor Neptuni, cum is ſit ſpiritus, vti dicebam, per vniuerſam aquæ molem diffuſus, & tanquam anima ipſius aquæ elementi: eſt enim Amphitrite corpus & materia humoris omnis, qui vel circa terram eſt, vel intra terram ipſam includitur. Neque aliud ſignificare voluerunt illi, qui delphinum Neptuno amatam Amphitriten conciliaſſe fabulantur, quam omnium marinorum piſcium maxime ingenio & cognitione, corporiſque celeritate Delphinum præſtare; cum reliqua marina animalia amentia atque prope ſtupida ſint, quæ profundius habitant in mari propter indigeſti à ſole humoris copiam; ita vt de nonnullis merito dubitent an ſint animalia dicenda. Fieri tamē potuit, vt homines hi fuerint ita vocati, ad quorum gratiam iſta fuerint ficta, ita vt poſsint etiam ad rerum naturalium morumue rationem accommodari. Neptuni forma, quæ fingitur à poetis, quid aliud eſt quam maris vel natura vel color? quis enim dubitat cyaneum colorem eſſe aquæ marinæ? Ruſus nu-

dus Neptunus nihil aliud eſt, niſi dulcium aquarum natura. Illæ enim aquæ ſunt ſaluberrimæ, quæ nullum habeant colorem, aut qualitatem apparentem. Tridens vero quem habet Neptunus pro ſceptro, triplicem illius oſtendit poteſtatem, quod habet facultatem ſcilicet tollendi ęquoris & placandi & ſeruãdi. quod alij fictum eſſe maluerunt, quia dulcibus, ſalſis, mediocribus aquis, quales ſunt lacuſtres, imperet. Dictus eſt equum prior inueniſſe, & equitandi peritiam, quoniam quidam vocatus Neptunus vir Theſſalus prior omnibus equitandi artem excogitauit: quamuis non deſunt qui ad nauigationem id referant, quoniam videntur nauigia ſuper maris dorſo quaſi equitare. Dictus eſt Neptunus vehi curru ſuper æquore comitantibus Tritonibus, ac marinis monſtris: quia cũ multo vndarum ſtrepitu vndis quaſi rotis carinæ ſubiectis naues vidẽtur deferri per tempeſtates. Hoc ita eſſe probatur Plutarchi teſtimonio, qui ſcripſit in vita Themiſtoclis ea de cauſa locum datum eſſe fabulæ de contentione Palladis ac Neptuni de nomine Athenis imponendo, quod Neptunus equum, Pallas oliuam attulliſſet, & pro munerum præſtantia iudicati ſunt, quia *ἐκεῖνοι μὲν ὡς λέγεται πραγματευόμενοι τοὺς πολίτας ἀποσπάσαι τῆς θαλάσσης, καὶ συνεθίσαι ζῆν μὴ πλέοντας ἀλλὰ τὴν χώραν φυτεύοντας, τὸν περὶ τῆς ἀθηνᾶς διέδοσαν λόγον, ὡς ἐρίσαντος περὶ τῆς χώρας τοῦ ποσειδῶνος τὴν μωρίαν τοῖς δικάσαις, ἐνίκησεν.* Illi ſanè, vt ferunt, cum ſtuderẽt ciues à mari retrahere, vt aſſueſcerẽt viuere vel nõ nauigantes, ſed regionem arboribus ornãtes, ſermonem illum vulgarunt, quod Neptuno de regione contẽdente Pallas oliuam iudicibus obtulerit, ac vicerit. Qua in contentione ſi Neptunus equum obtuliſſet; ac niſi pro nauigio intelligeretur equus, quo pacto viderentur ciues à nauigatione reuocari? Dictus eſt Neptunus & Apollo Laomedonti Troianorum Regi ſeruiuiſſe, quoniam is pecuniam horum Deorum ſacrificiis dicatam in ſuam vtilitatem & ad extruenda mœnia ciuitatis conuertit, quam tamen ſacerdotibus non reſtituit, vt promiſerat. At calamitates, quas pro neglecto Neptuno paſſus eſt, quid aliud ſignificant quam Dei cultum ſine calamitate non negligi? ingens filiorum Neptuni numerus præterea quid niſi maris fertilitas eſt? Nam niſi tantam filiorum copiam ſquammoſis illis marinis gẽtibus natura dediſſet, facile futurum erat vt mare piſcibus orbatum haberemus; quippe cum vix tanta ſit feracitas aquarum, quanta eſt voracitas piſcium. Hæc ipſa cauſa fuit cur crudeles Neptuni filii dicerentur omnes. ¶ Nunc quid ſub his lateat ad humanæ vitæ inſtitutionẽ ſpectans, explicemus. Ac primum cum virtutum omnium princeps & Regina ſit, vt ita dicam, liberalitas & munificentia, quæ non niſi ad Deum vel ad Reges pertinet, omnium vitiorum grauiſsimum merito iudicabitur acceptorum obliuio, quæ non niſi in ſordidos animos cadere poteſt. Ea de cauſa finxerunt antiqui quòd Neptunus gratias retulit Delphino pro accepto beneficio: atque vt æterna huius facinoris memoria, & ad beneficientiam adhortatio ad poſteros manaret, numerus & ordo quidam ſtellarum Delphini nomine in eius honorem fuit appellatus. Quòd autem ob neglectos Deos Laomedon pęnas perſoluerit, multasque calamitates ſubierit, id etiam ad religionem Deorum immortalium homines impellit: quoniam qui piè ſanctèque per probitatem & integritatem vitæ Deum coluerit, quique illa quæ inſtituta ſunt à ſapientibns, Deo perſoluerit, ille ſolus Deum placatum in omne tempus habebit, multa incommoda deuitabit, & ſe in omni moleſtia rectorum conſiliorum conſcientia conſolabitur. Qui vero beneficiorum omnium autorem, omniumque patrem Deum neglexerit, quo pacto vir iuſtus, & bonus & temperans eſſe poterit? aut ſi nihil horum poterit, quo pacto non in multas calamitates illabetur? Nos igitur ad religionem, & ad memoriam acceptorum beneficiorum ſempiternam per hanc Laomedõtis

fabu-

ſabulam ſapientes antiqui adhortabantur: fortunæque in conſtantiam ante oculos proponebant, cum vel Dii inhumaniter agentes aduerſus Iouem de cœlo expulſi coacti ſint homini ſeruire. Imprudens eſt omnino Theſeus, qui filio Hippolyto mortem à Neptuno precatus fuit, quem falsò nouerca Phædra apud Theſeum accuſauerat, quod eam de ſtupro interpellaſſet, at id tamen Theſeo conceſsit Neptunus. Quid hoc eſt nequitiæ Dii boni cariſsimis illa concedere, quę in omne tempus pernitioſa futura ſunt? nam phocas Neptunus in equos Hippolyti iuxta mare equitantis immiſit, quibus in fugam verſis ille diſcerptus fuit. Cui tamen Hippolyto Diomedes lucum eximia pulchritudine poſtea dicauit cum delubro, & antiqui operis ſimulacro, ac rem diuinam primus omnium fecit, vt ait Pauſanias in Corinthiacis: & apud Trœzenios virgines ſibi ſuccisum capillum ante nuptias in eiuſdem templo conſecrabant. voluerunt igitur antiqui per has ambages verborum nos adhortari vt æquo animo eſſemus ſi quãdo ad noſtra vota Dii ſurdi viderentur, quoniam pernitioſa ſæpius expetuntur ab ignaris hominibus, & quæ maximo detrimento impetrantibus in poſterum ſint futura. Sapienter ideo dictum eſt ab illo poeta:

Nil ergo optabunt homines. ſi conſilium vis,
Permittes ipſis expendere numinibus quid
Conueniat nobis: rebusque ſit vtile noſtris.

Quod autem hæc huius rei cauſa tantum ficta ſint, vel ex eo patet, quod omnium mortalium imprudentiſsimum & crudeliſsimum finxerunt Neptunum. Quis enim vir bonus eſſe poterit, qui cauſam ignotam iudicarit? aut qui pro vel cariſsimorum precibus viros bonos & iuſtos & temperantes trucidarit, vel condemnarit, quo pacto non ſceleratus & nefarius eſſe poterit? Nõ fuit igitur Deus ſapiens Neptunus, ſed neque bonus quidem, aut iuſtus ſi tam iniqua filio Theſeo conceſsit: quæ de Deo dicenda omnino non ſunt; cum hæc ſolum inſtitutionis ergo ſint inuenta. Non defuerunt qui putarint imperium maris idcirco attributum fuiſſe Neptuno, quia prior ille claſſem iuſtruxerit, cui Saturnus cõmiſit rerum maritimarum imperium, vnde datus eſt locus fabulæ. At de Neptuno ſatis, nunc dicamus de Plutone.

De Plutone *Cap.* IX.

PLuto quem inferorum Deum putarunt antiqui, natus eſt ex Opi & Saturno, vt dictum eſt, isque vna cum Ioue militauit, & poſt varias victorias, rerũque geſtarum felices ſucceſſus cum Ioue & Neptuno iactis ſortibus terrarũ mundique totius, vt aiũt, imperium diuiſit: cui Hiſpaniarum, & locorum omniũ ad occidentem ſolem obtigit imperium. Scriptum reliquit Pauſanias in Atticis Plutonis & Amphiarai ſtatuas quodam in loco fuiſſe Apud Athenienſes, vbi Pluto puer à Pace nutrice portabatur. Fama eſt hunc claues habuiſſe pro inſigni, ſicuti ſceptrum Ioui, & Neptuno tridens tribuebatur, vt idem Pauſanias ait in prioribus Eliacis. Et Orpheus in hymno in Plutonem idẽ affirmauit his verbis;

Πλούτων, ὃς κατέχεις γαίης κληῖδας ἁπάσης.
Pluto qui terræ claues & regna gubernas.

Plutonem præterea fuiſſe opulentiæ Deum, & in Heberia apud Pyrenæos mõtes habitaſſe memoriæ prodidit Strabo lib. 3. Geographiæ. Hunc defunctorum Deum eſſe crediderunt, quem appellarunt Iouem, ſiue deũ terreſtrẽ, cui ſacra faciebant pro defunctorum manibus, vt teſtatur Euripides in Phæniſsis;

τοῖς γὰρ θανοῦσι χρὴ τὸν οὐ τεθνηκότα
τιμὰς διδόντα, χθόνιον εὐσεβεῖν θεόν.

Cum iuſta ſoluit mortuis viuus, decet
Deum ſimul terreſtrem honore proſequi.

Quo vero tempore illi ſacra hæc fierent, Februus vocabatur. Plutonem ſinxerunt antiqui in curru vehi atrorum equorum, vt teſtatur Ouidius libro Metamorph. quinto;

Hanc metuens cladem tenebroſa ſede tyrannus
Exierat: curruque atrorum inuectus equorum
Ambibat Siculæ cautus fundamina terrę.

Attribuerunt claues Plutoni, quia non datur reditus eius regiā ingreſsis, cui Deo narciſſus & adiantum & cipariſſus in coronas erat dicata, ſicuti narciſſus Parcis. Aiunt hunc Deum aliquando grauiter tuliſſe, quod ſolus omnium Deorum cęlibem & filiis carentem vitam traduceret, cum tanti imperii Deus eſſet, neque vllam inueniret quæ ſibi nuptui daretur: quippe cū & Iouis eſſet frater, & Deorum omnium opulentiſsimus. Nulla enim Dea illum ob deformitatem & obſcuritatem regni maritum eſſe ſuum pati poterat. Ille igitur hac opinione, vel vt verius dicam, hoc animi furore agitatus atrorum equorum currum conſcendit: & in Siciliam peruenit. Ibi forte Proſerpinam Cereris filiam inter cæteras virgines flores colligentem viſam adamauit; quippe cum omnes illas & forma & corporis elegātia antecelleret. Hanc igitur rapuit, & in curru ad fluuium Chemarum deportauit; vnde ad ſua regna, quæ ſub terris eſſe putantur, deportauit, vt teſtatur Pauſanias in Corinthiacis, & Claudianus rem totam carmine elegantiſsimo complexus eſt. Magno in honore fuit in Pylo Pluto, templumque eius ibidem magificentiſsimum, vt ait Strabo libro octauo. Neque procul diſtat à Pylo mons qui vocatus fuit Menthes, à Menthe Plutonis pellice, quam dolo circumuentam Proſepina in herbam hortenſem ſui nominis mutauit. Teſtatur idem Strabo libro nono ad ripas Coralii fluuii, vbi ſacra fiebant Pambæoria, conſtructam fuiſſe ob myſticam quandam cauſam Plutonis ac Palladis aram communem. Immolabantur tauri Plutoni, vt teſtatur Horatius libro ſecundo carminum;

Non ſi tricenis, quotquot eunt dies,
Amice places illacrymabilem
Plutona tauris.

Scriptum reliquit Strabo lib. tertiodecimo Plutoniū os in Cybirenſium regione apud Hierapolim in paruo quodam montis cliuo fuiſſe; in quod homo excipi poterat, idque fuiſſe miræ profunditatis, & admirabilis multo magis potentiæ. Nam huic oppoſitum fuit vallum quadratum, ambitu dimidii fere iugeri, quod nebuloſa craſſaque caligine tegebatur; at propinquus aer erat innoxius. Quod ſi aliquod animal ingrederetur, continuo moriebatur, taurique eò adducti ſtatim concidebant. fuit Pluto à Latinis Orcus appellatus, vt ſcripſit Cice. in actione ſexta in Caium Verem: Hic dolor erat tantus, vt Verres alter Orcus veniſſe Ennam, & non Proſerpinam aſportaſſe, ſed ipſam abripuiſſe Cererem videretur. dictus eſt autem Pluto, quia diuitias largiatur, vt ait Lucianus in Timone & Plato in Cratylo his verbis: τὸ δὲ πλούτωνος, τοῦτο μὲν κατὰ τὴν τοῦ πλούτου δόσιν, ὅτι ἐκ τῆς γῆς κάτωθεν ἀνίεται ὁ πλοῦτος, ἐπωνομάσθη. Plutonis vero nomē ob diuitiarū largitionē, q̃a diuitię è terra in lucē emittantur, dictū fuit quāuis Lucianus in dialogo poſtea de Luctu, Plutonē putat, διὰ τὸ πλουτεῖν τοῖς νεκροῖς, q̃a abūdet mortuis ſcilicet. Dicebātur ad hūc oēs animæ mortuorū deſcēdere, quas vbi ille acceperat, ineuitabilibus vinculis coercebat iudicibusq; tradebat iudicādas, atq; oībus ꝑ meritis vel pęnas, vel præmia diſpēſabat. Neq; vlli cōceſſum eſt præterq̃ admodū paucis ad ſuperā regionē reuerti id maximis de cauſis

ſis

ſis, vt fama eſt. Illius Dei regio turbidiſsimis & ampliſsimis fluuiis vel ipſis nominibus horrendis interluitur. Defluit cum magno ſtrepitu cocytus, cum rapidiſsimis flammarum vndis Phlegethon deuoluitur; ibidem cęno plena eſt pro fundiſsimo & graueolenti Acheruſia palus. Quid de ſquallore cymbę, portitoriſque animarum, deque tremenda illius voce tonitrui non diſſimili dicam? Terret altiſsimis & ſtridulis latratibus vel longinquos nauigantes Cerberus triceps. horrent viperinis capillis furiæ, formidabilis eſt iudicum iuſtiſsimorum ſeueritas, ita vt nemo ſit tam ſanctus aut integræ vitæ, qui ad id iudicium acceſſurus non aliquantulum expaueſcat. Verum de his in ſequenti libro pertractabimus.

¶ Nunc huius fabulæ explicationem aggrediamur. Pluto ſiue elementum ſit terræ, ſiue diuitiarum Deus, vtroque nomine filius eſt Saturni: nam primūm omnium architectatus eſt cœlū Deus, ex quo natū tēpus, in quo reliquum quod erat ædificii expletum eſt. Si diuitiarum Deus rurſus ſit Pluto, nemini obſcurum eſſe arbitror ciuitates & regiones per diuturnam pacem opibus, & hominū frequentia repleri: quare Pax illius merito dicitur fuiſſe nutrix. Rurſus quod fuerit Saturni filius, & Iouis Iunoniſque frater quid aliud hoc eſt quam genus omne diuitiarum è tempore naſci, & cęli aeriſque bonitate ac temperie procreari & adiuuari? Dicitur idcirco illi imperium inferorum obtigiſſe, quoniā apud occidentis nationes & in Hiſpania, vt diximus, regnauit, quæ fertiliſsima eſt propè omnium prouinciarum, & omnis generis frugum pleniſsima, præter loca illa, in quibus effodiebantur metalla, vt teſtatur Strabo libro tertio. Qui vero Plutonem elementum terræ eſſe putarunt, non ſolum diuitiarum Regem, quę omnes è terra oriuntur, eſſe crediderunt: ſed etiam mortuorum omnium, quia omnia quæ nata ſunt, in ea tandem principia ſoluuntur, è quibus ſunt orta: quod etiam expreſsit Cicero libro ſecundo de Natura Deorum his verbis; Terrena autem vis omnis atque natura Diti patri dedicata eſt: qui Dis, vt apud Græcos Πλούτων dicitur, quia & recidant omnia in terras, & oriantur è terris. & quoniam quod ſemel mortuum eſt nunquam idem reuiuiſcit, inde dictum eſt ab antiquis quod Pluto habet claues, à quo ita ſedes inferorum clauſæ ſunt, vt exitus nemini pateat, ſicuti teſtatur Pauſanias in Eliacis. Hic idem Proſerpinam Cereris filiam rapuit, quia, vt ait Cicero in ſecundo de Natura Deorum, ea eſt quæ Περσεφόνη Græce nominatur, & quam frugum ſemen eſſe volunt, abſcondi tamque à matre queri fingunt, vt ait Euſebius libro ſecundo Euangelicæ præparationis. Plutonem eſſe virtutem terræ, & aliquando terram ipſam, ita ſcripſit Orpheus in hymno in Plutonem;

> Πλουτοδοτῶν γενέην βροτέην καρποῖς ἐνιαυτῶν.
> Nam facis ipſe homines opulentos fructibus anni.

Attrahit igitur vis terræ ad ſe radices frugum inferius, quare dictus eſt Pluto ſub terram rapuiſſet Proſerpinam. quadrigis inuectam, cum per tot menſium tempus ad inferiora creſcāt frugum radices, ſic autem quadrigarum nomina expreſſit Claudianus in 1. lib. de raptu Proſerpinæ;

> Orphneus crudele micans, Aethonque ſagitta
> Ocyor; & ſtygii crudelis gloria Nycteus
> Armenti, Ditiſque nota ſignatus Alaſtor.

Quæ cum finguntur, & alicubi fieri neceſſe ſit; ſcripſit Orpheus in Attico ſolo non procul ab Eleuſi id contigiſſe, vt Pluto ſub terram ſit ingreſſus, ſicuti patet ex his verſibus:

> ἁγνοπόλου Δημήτερος ὅς ποτε παῖδα
> Νυμφεύσας λειμῶνος ἀποσπαδάην διὰ πόντου
> τετρώροις ἵπποισιν ὑπ᾽ ἀτθίδος ἤγαγες ἄντρον.

Δήμου ἐλευσῖνος, τόθιπερ πύλαι εἰς ἀΐδαο.
Pluto tibi caſtæ Cereris, nam filia quondam
Cum legeret flores in prato rapta quadrigis
Impoſita eſt; & Cecropium portata ſub antrum,
Huc vbi Eleuſis adeſt, vbi nigri ianua Ditis.

Enimuero non ſolum de rebus geſtis, quæ Diis inferis tribuũtur, hæc intelligenda ſunt, ſed multo magis ad mores hominum, vitęque inſtitutionem pertinẽt. Nam quibus curis torquentur, quantiſque moleſtiarum fluctibus agitantur diuitum animi? cæcitas enim mentis prius occupet mortalium animos neceſſe eſt, quam opes acquirantur: pro quibus diu laborandum eſt, cum breuiſsima futura ſit, aut etiam nulla aliquando partarum rerum fruitio. Quas tamen ſi quis breui comparare ſtudeat, ad omnem probitatem & innocentiam conniueat oportet, omnemque impuritatem induat & crudelitatem, cum primum ingẽtium opum deſiderio capitur. illud autem ſignificatur per illorum equorum nomina, quibus vehebatur Pluto, cum ſine ſceleribus nemo porſus breui diteſcere poſſit. quidam putarunt Plutonẽ eſſe dictum regem mortuorũ quia primus ille inuenerit ſepulturas & exequias, cũprius cadauera ſine vllo cultu paſsim vt cõtingebat ſepelirentur; aut etiam inhumata feris relinquerentur. atque de Plutone ſatis, nunc de Pluto pertractemus.

De Pluto. *Cap.* X.

PLutonem ſapientes antiqui vim ac naturam eſſe terræ crediderunt, quamuis illi diuitiarum etiam nonnulli tribuerint imperium. At Pluto, nemo eſt quin omnibus ſuffragiis diſtribuendarum diuitiarum munus cõceſſum eſſe ſciat: quẽ Cerere & Iaſione natum commemorauit Heſiodus in Theogonia:

Δημήτηρ μὲν πλοῦτον ἐγείνατο δῖα θεάων
ἰασίῳ ἥρωι μιγεῖσ' ἐρατῇ φιλότητι.
Alma Ceres Plutum peperit coniuncta in amore
Iaſio Heroi Cretes in diuite regno.

Theocritus in tertia Aegloga ſignificaſſe videtur dormientem Iaſionem fuiſſe à Cerere adamatum, cum illum inter eos cõmemorauerit, qui dormientes à Deabus adamati fuerunt, vt eſt in his;

ζαλωτὸς μὲν ἐμὶν, ὁ τὸν ἄτροπον ὕπνον ἰαύων
Ἐνδυμίων, ζαλῶ δὲ φίλα γύναι ἰασίωνα.
Endymiona velim ſopitum poſſe profundo
Somno imitari, ſum ſimul æmulus Iaſioni.

Hunc Deum cæcum eſſe tradiderunt, & cuiuſmodi ab Ariſtopnane in comædia introducitur; quod paſſus eſt à Ioue propter inuidiam: cum antea dum acutiſsime videret, ad viros bonos tantum accederet, multique flagitioſi homines rerum neceſſariarum inopia perirent, vt ex his carminibus indicatur;

ὁ ζεὺς με τοῦτ' ἔδρασεν ἀνθρώποις φθονῶν.
Ἐγὼ γὰρ μειράκιον ἠπείλησ' ὅτι
ὡς τοὺς δικαίους καὶ σοφοὺς καὶ κοσμίους
Μόνους βαδιοίμην ὁ δ' ἐμ' ἐποίησε τυφλὸν,
ἵνα μὴ διαγιγνώσκοιμι τούτων μηδένα.
οὕτως ἐκεῖνος τοῖσι χρηστοῖσι φθονεῖ.
His Iupiter me affecit inuidens viris.
Puer minatus ipſe quod ſum, me fore

Solis

Solis bonis, ſolis viris prudentibus
Domeſticum: tunc ille me cæcum facit:
Ne quem bonum, ne quem malum dignoſcerem.
Sic is bonis, ſic inuidet prudentibus.

Hunc eundem Deorum omnium timidiſsimum finxerunt antiqui, ſicuti teſtatus eſt Euripides in Phęniſsis;

Δειλὸν δ᾽ ὁ πλοῦτος, καὶ φιλόψυχον κακόν.
Plutus timidus, vitæ ſuęque amans malum.

Quare ad hoc feſtiue alluſit is poeta qui inquit;

Nocte iter ingreſſus gladium, contumque timebis,
Aut motæ ad lunam trepidabis arundinis vmbram.
Cantabit vacuus coram latrone viator.

Quidam omnium Deorum maxime pernitioſum eſſe crediderunt, in quē etiā Timocreon Rhodius epicus poeta ſcoliū ſiue cōuiuale carmen cōſcripſit, cuius eſt initium: Ὤφελες ὦ τυφλὲ πλοῦτε μήτ᾽ ἐν γῇ, μήτ᾽ ἐν θαλάττῃ,
Μήτ᾽ ἐν ἠπείρῳ φανήμεναι ποτὲ,
Ἀλλὰ τάρταρόν τε ναίειν κ᾽ ἀχέροντα.
Διὰ σὲ γὰρ πάντ᾽ ἐν ἀνθρώποις κακά.
Debebas cæce Plute neque in terra, neque in mari,
Neque in continente apparuiſſe vnquam.
Sed tartarum habitare, atque Acheronta.
Per te enim omnia inter homines mala.

Hunc Deum eſſe minime cæcum exiſtimauit Theocritus cum dicat. τυφλὸς δ᾽ οὐκ αὐτὸς ὁ πλοῦτος. cæcus non ipſe Plutus. Sic etiam Plato primo de Legibus ſcribit Plutum non ſolum non eſſe cæcum, ſed etiam acutiſsime cernere; τέταρτον δὲ δὴ πλοῦτος, οὐ τυφλὸς, ἀλλ᾽ ὀξὺ βλέπων ἅπερ ἂμ᾽ ἕπεται φρονήσει. Quartum autem Plutus, non cæcus, ſed acute videns, quæ prudentiæ ſunt adiuncta. Hic Plutus Deus eſſe creditus eſt à nonnullis, maiorique honore cultus, quam Dii cæteri. vt ſcripſit Theognis;

οὔ σε μάτην ὦ πλοῦτε βροτοὶ τιμῶσι μάλιστα.
ἦ γὰρ ῥηϊδίως τὴν κακότητα φέρεις.
Num merito coluere viri te maxime Plute?
Nequitiæ facile eſt pondera ferre tibi. Et alibi;
Πλοῦτε θεῶν κάλλιστε, καὶ ἱμεροέστατε πάντων,
Σὺν σοὶ καὶ κακὸς ὢν, γίγνομαι ἐσθλὸς ἀνήρ.
Optime cunctarum Plute & dulciſsime rerum,
Vel prauus, tecum vir bonus eſſe ferar.

Non tamen multò mitius eſt monſtrum paupertas, niſi volūtaria ſit, quæ ad infimum vergat, in quam nos his Grecis carminibus aliquando luſimus;

Ἡ Πενία σίνει μᾶλλον δειλήμονας ἄνδρας
Ἀθανάτων παντων ἀλγινόεσσα θεά.
Ὠχρὸς ἀεὶ δαίμων, πεινῶν, ῥακέεσσι γεγηθώς.
Ἄρσενα δ᾽ οὐ πάμπαν, κ᾽ οὐδὲ γυναῖκα λέγοις.
Οὐδέ μεν οὐδὲ βροτὸν, οὐδ᾽ εὐλόγῳ ἐστὶν ἐοικὸς
τοῦτο τέρας, πᾶσαν καὶ κακότητα φέρει.
Ταρτάρῳ ἐν φιλότητι μιγεῖσα μελάμπτερος ἡ νὺξ
Ἣν τέκε δηλαίοις πῆμα κακοῖο βροτοῖς.
Ἔσχε τιθηνάων δ᾽ ἀκλειῶν πολλὸν ἀριθμὸν.
Μαίησεν πρώτως ὀκλαδὸν Ἀφροσύνη.
Ἀργί᾽ ἐδέξατο τὸ βρέφος, ὅ, τρέφεν, ἠδ᾽ ἀτίταλλεν.

Ἑλκεχίτων Τρύφη μαζὸν ἑοῖο πόρε.
Σπαργάνισε δὲ Ῥαθυμία ὡς εἰκὸς ἀτέκνως
Χειμῶν' ἐν κρυερᾷ, καὶ γὰρ ἔγεντο τότε.
Ἐνδείαντε, Φόβοντε φίλους, καὶ Θρῆνον ἑταίρους
Ἀτρυφέρους εἶχεν αἰὲν ἀτεμβομένους.
Αἶσχος, Ἔρημι' ἐπειθ' αὐτῇ συμπαίστορε βήτην.
Ἀπορίατε κακὴ, Ἀφιλίατε κόρη.
Οὔποτε γέντο τέρας θνητοῖς φοβερώτερον ἄλλο,
Οὐδ' ἐχθρὸν μᾶλλον τοῖς μακάρεσσι θεοῖς.
Τοῦτο γὰρ ἐκφεύγων κατὰ τὸν μεγακήτεα πόντον
Ἔμπορος, οὐ τρομέει βένθεα, κ' οὐκ ἀνέμους,
Οὔτε θεῶν μῆνιν τόσον, οὓς κατὰ πολλ' ἐπιορκεῖ,
Οὔτε πόνον κατὰ γῆν, εἴτε ἀτ' ἀλλοδαπῶν,
Ὅσον τῆς Πενίας δυσφερὸν βλέμμ'. ἀθρόα καὶ γὰρ
Πρόυτραπεν ἐκφεύγειν ἔθνεα δεινὰ κακῶν.
Δοῦλον, καὶ δύσποτμον, ἀναιδῆ, πᾶσι γέλοιον,
Νωθρὸν, ἄπιστον ἐπεὶ ποιέεται Πενία.
Ἄφρονα, δύστηνον, καὶ ἀλήτην, πτωχὸν, ἄϋπνον,
Ἄθλιον, ἀγροῖκον, παίγνιον ὥστε τύχης.
Πάσης ἀτυχίας βάθρον τὰ πλεῖστα ταράττει
Ἡ Πενί' ἀνθρώπων δακρυόεντα βίον.
Εἴαρος ἀρχομένου ὅσ' ἄνθεα γίνεται ὥρῃ,
Ἠδ' ὅσσους καρποὺς ἡ καλ' ὀπώρα φέρει,
Τόσσα πάρεσι κακῇ πενίᾳ κακὰ, τόσσα βέβηλα,
Τόσσ' ἀλιτρὰ, αὐτῶν γὰρ τίς κεν ἀριθμὸς ἔῃ;
Ῥᾶον ἀριθμεῖσθαι νιφετοῦ μένος, ἠὲ χαλάζης
Δένδρε' ἀποθραύει ῥιζόθεν ὅκκ' ἄνεμος.
Οὔτις σῶστρα δίδοι πενιχροῦ χάριν, οὔτις ἄποινα.
Οὔτε πένης ζώων ἐν λόγῳ, οὔτε θανών.
Οὔποτε τίς Πενίας σκόπελον κακὸν ἔπλετ' ἀπήμων.
Οὐ μὰ τὸν Πλοῦτον τὸν χαρίεντα θεόν.
Τῶν ἑκατὸν νηῶν ῥοφέει δέκα μήτε θάλασσα,
Μήτε Ποσειδάων πολλάκις ἰχθυφάγος,
Τῶν χιλίων χίλιοι κακοδαίμονες εἰσὶ πένητες.
Ἔχθιστον Πενία γίνετο πῆμα βροτοῖς.
Ἐστὶ τέλος Πενίας, ὀλοώτερον οὐδὲν ἰδέσθαι,
Πλὴν τῆς Ἀδικίας, ἣ μάλα δὴ κακίων.
Improba Pauperies nocuit mortalibus vna
Plus ſuperis cunctis, ſæua, grauiſque Dea.
Veſtibus & gaudet laceris, & pallida ſemper
Ora fame eſt: nec mas, fœmina & illa nec eſt.
Non eſt illa homini ſimilis, non illa animanti.
Hoc monſtrum ſecum triſtia cuncta tulit.
Tartarus hanc genuit Nocti coniunctus, at illa
Pœna viris facta eſt, exitiumque graue.
Sordida nutricum fuit illi copia multa.
Nam fuit obſtetrix improba Stultitia.
Segnities cepit, quam nutrijt inde, puellam.
Diſcinctumque dedit vbera Delitium.
Vilibus arte carens inuoluit Inertia pannis,

Frigora

Frigora per brumæ; hoc tempore nata fuit.
Se comitem querulam mox illi iunxit Egeſtas.
Cui Pauor, & Luctus charus amicus erat.
Hinc Solitudo atque Pudor colludere ſueti.
Et mala Formido, nulla & Amicitia.
Nec magis horrendum monſtrum mortalibus ortum eſt,
Inuiſum ſuperis cęlicolisve magis.
Hoc fugiens per monſtriferum mare nauita ventos
Mercator ſpernit, nec maris alta timet.
Nec tanti ſuperum facit, hos cum peieret, iram,
Non quæ fert tellus, quæq e pericla mare,.
Quanti Pauperie aſpectum toruum. inde malorum
Aufugere hortatur plurima turba procul.
Iure quidem: infelix, ſeruus, ridendus, inersque
Fit pauper; pudor huic excidit atque fides.
Inſomnis, demens, querulus, mendicus, & erro eſt,
Implacidus, ludus ſtantis in orbe Deæ.
Pauperies eſt vna mali certiſsima ſedes,
Vita ſuperpoſita eſt qua lacrymoſa virum.
Quot flores verno naſcuntur tempore, vel quot
Vtilis autumus dulcia poma tulit,
Tot mala Pauperiem, tot ponè impura ſequuntur,
Tot delira, quis hæc dinumerare queat?
Sed citius quando conuellunt robora venti,
Percipias numerum grandinis atque niuis.
Præmia ſeruato donat pro paupere nemo.
Viuat, vel pereat, nulla inopis ratio eſt.
Pauperie illeſus copulum nemo attigit vnquam.
Teſtificor Pluti numina magna Dei.
Nauibus è centum haud ſorbet Neptunus & vnda
Sæpe decem; reliquæ marmora tuta ſecant,
Sint inopes ſi mille, videbis mille miſellos.
Pauperies cunctis denique dira lues,
Qua peſtis non vlla viris nocet acrius vrgens.
Eſt peior multo ſed tamen improbitas.

Hunc Deum, quem alij potentiſsimum putarunt, quidam crediderunt imbecillum ac debilem eſſe, quia ſine virtute non poſſet homines ad honores extollere, aut elatos retinere, quare ſcitè dictum eſt;

οὔτ᾽ ἀρετῆς ἄτερ ὄλβος ἐπίσταται ἄνδρας ἀέξειν,
οὔτ᾽ ἀρετὴ ἀφένοιο.
Tollere mortales nequeunt virtute carentes
Diuitiæ, aut inopem virtus.

Nam vtræque conſpirent neceſſe eſt ad mortaliũ felicitatem. Filiam habuit Euribeam, de qua meminit Apollodorus lib. 1 Bybliothecę. Sed inſulſus eſt omnino qui Plutum aut fuiſſe Deum, aut fuiſſe aliquid omnino putarit: qm̄ antiqui ſingulis animorum motibus ꝓprios Deus præfecerunt, ne quid diuina prouidentia non gubernari crederetur.

¶ Nunc quid hæc ſignificent perquiramus. Plutus è Cerere & Iaſione natus eſſe dr̄, qm̄ opes è prædiorum prouentu, & ex agricolarum diligentia naſcuntur. Eſt aũt dictus Iaſion ἀπὸ τοῦ ἰᾶσθαι ſiue à medendo, quia Ceres medetur inopiæ mor-

mortalium . Quod Plutus factus eſt cæcus a Ioue , qm̃ viris bonis Iupiter inuideret , quid hoc tam ſceleſtum & impium facinus ſignificat ? an poteſt bonitas diuina impuris fauere , ac bonos perſequi ? Cum Iupiter ſit fatum , & vis illa mentis diuinæ, quæ res humanas gubernat, cum modo huc, modo illuc facultates pro arcano & inexplicabili Dei iudicio transferat, arbitrati ſunt nonnulli illud temerè fieri, quare cæcum diuitiarum Deum eſſe dixerunt. Hoc autem ita accidit, quia diuitiarum poſſeſsio illis non ſolum concedebatur, qui vel ingenio, vel robore, vel aliquo virtutis genere præſtarent cæteris, ac ſeruatũ fuit apud antiquos, ſicuti teſtatur Lucretius libro ſexto;

Et pecudes , & agros diuiſere atque dedere
Pro facie cuiuſque , & pro viribus, ingenioque.

Neque tamen præmium virtutibus oportuit proponi diuitias, cum virtus per ſe expetenda ſit à viris bonis. Nam qui propter præmium virtutis virtutem amplectitur, aut vitia relinquit propter metum pœnarum, is non eſt planè vir bonus: iure igitur Plutus factus eſt cæcus à Ioue. Hunc potentiſsimum exiſtimarunt ac nobilem, quia & virtuti diuitiæ vulgo adæquentur, cum tamen vera nobilitas ſola ſit virtus, at vulgus, quod curet virtute pro ea introduxit opes. Deinde cum multitudo hominum creuiſſet, auctaque fuiſſet ſingulorum audacia & inertia, leges latæ ſunt, prædia ſingulis aſsignata, & certi agrorum termini ſtatuti . Inde rapinæ, latrocinia, rerum alienarum direptiones incæptæ. Cum igitur alij pro comparandis opibus nulli labori parcerent, nullumque periculum deuitarent, quibus tamen repugnante fortuna nihil commodi accidebat, alijs contra omnia ſuccederent feliciter, nunc cæcam fortunã, nunc cæcum diuitiarum Deum appellarunt. Atque ita ficta eſt fabula, quod cum Plutus antea fuiſſet perſpicax, Iupiter viris bonis, ad quos prius ſolos accedebat, inuidit; & idcirco illum cæcũ fecit, qui nullo poſtea delectu ad quoſuis accedere coactus eſt. Vulgus enim mortalium ea quæ fiunt, quorum certam cauſam non uideant, non quidem diuina prouidentia gubernari, ſed fortuito accidere arbitrantur . Tantus honor poſtea diuitiis acceſsit, vel quod illæ non ſine prudentia & induſtria parari cœperint, vel quod multa commoda humanæ vitæ præberent, vt Plutus nullo Deorum fuerit habitus inferior . Nunc vero virtus omnis, & ſcientia, & probitas ſanctiſſimę diuitiarum Maieſtati cedere cogitur: maioremque honorem obtinet is, qui largiri poteſt cum libeat, quamuis ſit amens, & ſiccarius, & latro; quam prudentiſsimus quiſque, & integerrimus, & qui multa beneficia in omnes ciues ſuos contulerit.

NATA-

NATALIS COMITIS MYTHOLOGIAE, LIBER TERTIVS.

Quam præclare dicta de inferis excogitata ſint ab antiquis.

Sapientiſsimi & optimi ſanè illi homines fuerunt, illuſtriſs. Campeggi qui primi inter mortales hanc opinionẽ introduxeruntquod anima noſtra immortalis exiſtens, poſt quam fuerit ex his corporum vinculis ſoluta ad ſeueriſsimos iudices accedat, ibique pro meritis vel ingentia præmia, vel grauiſsima ſupplicia ſortiatur. Nã ſi nulla eſſet veræ religionis, ſi nulla chriſtianæ veritatis cognitio, poterat tamen vel ratio iſta ita homines ad probitatem informare vt ſe potius præmiis dignos præberent, quam vt vitare ſupplicia conarentur, quam ipſamve ritatem Ieſus Chriſtus poſtea clarius intelligere volentibus omnibus nationibus explicauit. Quid enim tam poteſt ab omnibus ſceleribus animos hominum retrahere, quam ſi ſibi perſuaſerint omnibus tum reddendam eſſe anteactæ vitæ rationem, cum neque mentiri, neque tergiuerſari licebit; ſed omnia quæ fuerint nefarie in vita commiſſa, vniuerſis gentibus cõſpicua tanquam maculæ, aut putreſcentes puſtulæ in corpore apparebunt? Quæ leges ciuiles, quæ conſuetudo ciuitatum, quæ ſeueritas iudiciorum tantum poteſt in animis hominum? His enim neglectis multa flagitia clam committi poſſunt, & nonnulli tormenta paruifaciunt, & mortem, ſi res ita poſcat, æquiſsimo animo perferunt. At vbi neque tunc tamen finem laborum & calamitatum ſibi adeſſe ſentiunt, mirum eſt quãtopere ab ipſa conſcientia, & ab æternorum ſuppliciorum metu retardãtur. hoc ita eſſe facile fuit viris bonis & temperantibus perſuadere; at multitudini, quę non, niſi craſsiore quodam modo, allicitur aut impellitur, non faciebant hæ rationes ſatis ad perſuadendum: ſed multa apud inferos terribilia, & vel dictu horrenda ficta ſunt, multa ad voluptatem excogitata, quibus rudiores homines ad probitatem adducerentur. Quis enim non commoueretur magnopere, cum ſciret poſt mortem ſibi adeundam eſſe paludem Acherontis, quæ prima excipiebat obuias animas? cum terribilis animarum portitor Charon ſquallidus, barbaque promiſſa, ac rutilantibus oculis nigram nauiculam gubernaret, & nigro malo annexa caliginoſa antenna velificaret? cum Phlegethontem animo complecteretur frementibus flammarum vndis conuolutum? cum Cocytus ſubiret grauiſsimus & triſtiſsimus amnis, cuius fremitus querularum animarum voces imitabatur? cum Cerberus triceps, cum ſeueriſsimi iudices, cum Furiæ venirent in mentem? quæ ſingulos cogerent per varia tormenta commiſſa ſcelera fateri, quis intrepido animo aliquod flagitium aggrederetur? Accedebat ad terrorem terribilis inferorum tyranni vultus, ſtridularumque cathenarum ſtrepitus à vinctis animabus tractarum. ſonabant plagarum verbera, quæ ſontibus infligebantur. vndique exaudiebantur cruciatarum animarum lamentationes. Hæc tametſi à nonnullis paruifierent ac deriderentur; tamen nemo erat, qui extremũ vitæ præſentis diem ſibi adeſſe ſentiret, quin magnopere

for-

formidaret, atque vniuerſæ vitæ ſuæ rationem ad hæc non timenda, ſi fieri poſſet, quam paratiſsimam eſſe non cuperet. Vnum eſt enim morituris bonum viaticum innocentiæ, rectéque præteritæ vitæ recordatio, quæ ſola nos intrepidos ad omnium iudicum præſentiam, & ad omnia pericula perducit. Ex altera parte nos hortabantur ſapientes ad probitatem ingentibus & iucundiſsimis voluptatibus propoſitis in campis Elyſiis. Nam quicunque virorum bonorum inſtituta ſeruaſſet, ſanctéque vixiſſet, hic in beatorum cætum deducebatur, vbi omnis generis ferax erat tellus fructuum; aquæque de fontibus lympidiſsimis fluebant, ac prata variis floribus ver perpetuum agentia veſtiebantur. ibi concilia erant philoſophantium, ibi theatra poëtarum, ibi cyclici chori, ibi muſica oblectamenta, ibi cōcinna & elegantia conuiuia, voluptasque nulli moleſtiæ coniuncta. Neque enim calor immodicus nec frigus ſentiebatur, ſed aer ſemper erat ſalubris & temperatus, neque vehementioribus ſolis radiis inflammabatur. Quod eſt enim ſuauiſsimarum auicularum genus, quod ibi non mirificos concentus exerceret; aut quæ arbores ſunt odoriferæ, quæ non ſemper amœniſsimis floribus veſtirentur? hinc lites, hinc inimicitiæ, hinc odia, hinc latrocinia, hinc doli, hinc periuria, hinc inuidia exulabat. Hic feliciſsima vita, & ab omni moleſtia tranquilla ſine mortis aut ægritudinis metu traducebatur, vt dicebant. Quod felicitatis genus illis ſolis expoſitum erat, qui ſancte pieque vixiſſent, aut qui peccata quidem non nulla, ſed medicabilia & leuia commiſiſſent; quæ quodam in loco non longe ab hoc expurgabantur. His rationibus ad corporis volutaptes pertinētibus (alias enim voluptates vulgus non percipiebat) alijsque ſimilibus conati ſunt antiqui multudinis animos partim ſpe voluptatum, partim metu ſuppliciorum ad iuſtitiam, vitæque integritatem reuocare. Sed quoniã primus omnium mortalium Pluto iſtas rationes excogitauit, vt ſenſit Hecatæus, hunc eſſe locorum illorum Regem crediderunt: ſicuti ventorum Aeolum, quia mutationes ventorum prior obſeruaſſet, Lunæque amicum Endymionem, quia lunę curſum prior & mutationes percipiſſet. Et quoniam de Plutone verba fecimus, nunc quæ formidabilia fuiſſe crederentur in eius regno inueſtigemus, ac primum de Acheronte loquamur.

De Acheronte. *Cap.* I.

SCriptum reliquit diuinus Plato in Axiocho, ſi modo legitimus eſt eius ſcriptoris dialogus, Opim & Apollinem tabulas quaſdam æneas in Delum ex Hyperboreis detuliſſe, in quibus ſcriptum erat, animam, poſtquam fuerit à corpore exoluta, in ignotum quendam ſubterraneum receſſum peruenire, vbi Regia ſit Plutonis, nihilo minor quam Iouis ſit aula. Nam cum medium globoſi orbis terra obtineat, ſuperius hemiſphærium Iupiter & eius filii gubernant, cum inferiori Pluto Iouis frater & nepotes dominētur. Sed antequam ad Plutonis regiæ veſtibulum peruentum ſit, vbi porta ferrea firmiſsimis peſſulis clauſtriſque obfirmata excipit adeuntes, primus eſt Acheron fluuius, poſt quem Cocytus, ac alii deinceps, vt explicabitur. Hunc fluuium igitur Acherontem, qui primus accedentes ad inferos mortuorum animas excipit, ac traiiciendus eſt, nonnulli Ceręris, alii Terræ filium eſſe fabulantur, quem alii alia de cauſa miſſum fuiſſe ad inferos dixerunt. Acherontē fluuiũ eſſe, qui in Acheruſiam paludem illabatur ita ſcripſit Plato in Phędone: *τοῦτου δὲ καταντικρὺ καὶ ἐναντίως ῥέων ἀχέρων, ὃς δὶ ἐρήμων τόπων ῥεῖ ἄλλων, καὶ δὴ καὶ ὑπὸ γῆν ῥέων· εἰς τὴν λίμνην ἀφικνεῖται τὴν ἀχερουσιάδα, οὗ αἱ τῶν τετελευτηκότων ψυχαὶ πολλῶν ἀφικνοῦνται. καὶ τινας εἱμαρμένους χρόνους μείνασαι, αἱ μὲν μακροτέρους, αἱ δὲ βραχυτέρους. πάλιν ἐκπέμπονται*

πονται εἰς τὰς τῶν ζώων γενέσεις. At contra, è regione huius fluit Acheron, qui per alia loca deſerta labitur, atque ſub terrem occultatus in Acheruſiam paludem ingreditur: quo multæ mortuorum animæ perueniunt. Ibi tempora quędam diuinitus ſtatuta aliæ longiora, aliæ breuiora expectantes rurſus in animalium ortus relabuntur. Alii contra non ingredi, ſed egredi ex Acheruſia palude Acherontem fluuiuum putarunt, vt ſenſit Strabo libro octauo, qui Acherontẽ ſcribit in portum Chimeriũ dulcẽ multis acceptis fluminibus intrare, atque eũ ſinũ dulcem efficere, qui non procul diſtat ab Ephyra Theſprotorũ ciuitate, quẽ etiam Acherontem & Dauliũ inquit in Alpheũ irrũpere. Huic fluuio datũ eſſe nonnulli inquiunt id nomen, quoniam Cereris, Proſerpinæque ac Plutonis templa, quæ magno in honore apud Triphylicam Hypanam fuerunt, alluebat. Enimuero ſcire conuenit duo fuiſſe flumina variis in locis eodẽ nomine appellata: fuit Acheron fluuius in agro Brutio iuxta Pãdoſiam, vbi Moloſſorũ Rex Alexander ab oraculo Dodonæo deceptus, trucidatus fuit, vt ait Strabo libro ſexto; cum iuberetur Acherontem atque Pandoſiam deuitare: isque arbitratus eſſet ea eſſe loca in agro Teſprotio, quæ erant eo nomine per id tempus celeberrima. Alius item fuit Acheron Epiri fluuius ex Acheruſia palude defluens iuxta Pandoſiam ciuitatem, qui multis flumminibus auctus, vt dictum eſt, in ſinum Ambracium illabebatur. Erat autem Acheruſia palus, per quam ſub terra dictus eſt Acheron in Mariandynorum regione defluere, vt ait Apollonius libro 2.

κεῖθεν δ' οὐ μάλα πουλὺ δὶ' ἐξ ἁλὸς ἀντιπέραιαν
Γῆν μαριανδυνῶν ἐπικέλσετε νοσήσαντες.
Ἔνθα μὲν εἰς ἀΐδαο καταιβάτις ἐςὶ κέλευθος,
Ακτήτε προβλὴς ἀχερουσιὰς, ὑψόθι τείνει,
Δινηεὶς τ' ἀχέρων αὐτὴν διανειόθι τέμνων
Ἀἴκρης ἐκ μεγάλης προχοὰς ἵησι φάραγγος.
Inde iter exiguum redeuntes per mare, terram
Ibitis ad Mariandynam è regione locatam.
Eſt ibi Tartarei deſcendens ianua Ditis:
Atque altè tellus Acheruſia prominet. inde
Hanc Acheron ſcindens ſub terra vortice multo
Voluitur: atque ſpecu de magno effunditur vnda.

Hæc palus Acheruſia non multum à Cichyro oppido diſtabat, vt ait Pauſ. in Atticis, & Strabo lib. quinto proximam fuiſſe ſcribit Miſeno promontorio, quæ deinde reducta profundum litus in ſinu Baiano aperiebat, aquasque præbebat ſanandis morbis accommodatas. Cum eſſent igitur duæ Acheruſiæ, altera in agro Brutio, altera iuxta Pandoſiam in agro Theſprotio ſiue in Epiro apud vrbem Heracleam, non procul à Sinope: iuxta hanc Epiri Acheruſiam Acherontem fluuium inferorum fluere ſcripſerunt antiqui, quem ſub terram immergi, & inferos vſque peruenire, Paludemque ibi altiſsimam efficere crediderunt. Iuxta hanc Acheruſiam fuit deſcenſus ad inferos, vt ſcripſit his verbis Aretades Cnidius in lib. ſecundo rerum Macedonicarum, & repetiuit perdoctus Apollonij enarrator: ἡ περὶ ἡράκλειαν ἀχερουσιὰς καλουμένη πανταχόθεν ἐκ θαλάσσης ἐςὶν ὑψυλή τε καὶ ἀπονένευκεν εἰς δυσμὰς εἰς τὸ πρὸ τῆς βιθυνίας πέλαγος καὶ προσπίπτον αὐτῇ τὸ κῦμα σφοδροὺς ἀποτελεῖ ἤχους. καὶ περὶ τῶν ἐπ' ἄκρης αὐτῆς πεφυκυιῶν πλατάνων, καὶ τοῦ ἐπ' αὐτῇ πεδίου, καὶ δοκεῖ αὐτόθι κατάβασις εἰς ᾅδου ὑπάρχειν Acheruſia vocata, quę eſt iuxta Heracleam, vbique alta eſt & præceps ſupra mare: atque in occidẽtẽ reſpicit in mare Bithyniæ, cui vnda incidens ingentes ſonos efficit. Huius in ſumma parte natæ ſunt platani, & in eius planitie; ibique videtur eſſe ad inferos deſcenſus, quod ſcripſit etiam Nymphis

Samius

Samius in primo Heracleæ. Nam apud eum fluuium ſpeluncam fuiſſe, quæ duceret ad inferos, creditum eſt, vti ſcripſit de prædictorum ſcriptorum ſententia Apollonius in ſecundo Argonauticorum;

ἐκ δ᾽ αὐτῆς εἴσω κατακέκλιται ἠπειρόνδε
κοίλη ὕπαιθα νάπη. ἵνα τε σπέος ἐς ἀΐδαο
ὕλη καὶ πέτρῃσιν ἐπηρεφὲς ἔχεν ἀϋτμὴ
πηγυλὶς ὀκρυόεντος ἀναπνείουσα μυχοῖο
Συνεχὲς ἀργινόεσσαν ἀεὶ περιτέτροφε πάχνην.
Nec procul, interius proſpectat terra propinqua,
Ad medium conuerſa diem, ſpelunca remittit
Frigida, vbi exhalat graueolentes vſque vapores:
Semper & hæc aluit ſe circum cana pruinam.

Ex hac palude Acheron fluuius in mare fluit, quod eſt orientem verſus, de quo nunc loquimur: qui cum ſub terram occultetur, mox per quandam ſpeluncam vallemque emergit, tanquam ab inferis, ad quos per multum ſpatium accedere creditur, vt eſt apud eundem poetam;

Ἔνθα δὲ καὶ προχοαὶ ποταμοῦ ἀχέροντος ἔασιν.
ὅς τε διὲξ ἄκρης ἀνερεύγεται εἰς ἅλα βάλλων
ἠοίην. κοίλη δὲ φάραγξ κατάγει μιν αἰωθεν.
Hic Acherontæi vaſti ſunt oſtia fluctus:
Qui ſumma de parte fluens prorumpit in æquor
Eoum: reuocat valles in luminis auras.

Fama eſt hinc & per hanc ſpeluncam Herculem Cerberum in lucem eduxiſſe, vt in his ſcripſit enarrator Nicandri: Ἀχέρων δὲ ποταμὸς ἐν ἡρακλείᾳ τῇ ποντικῇ, ἔνθα τὸν τοῦ ἅδου κύνα ἡρακλῆς ἐξήγαγε, καὶ ὁ λόφος ἀκόνιτος λέγεται. Acheron fluuius eſt Heracleæ Ponticæ, quà Hercules Plutonis canem eduxit, atque collis Aconitus dicitur. Huius fluminis aquam inſuauiſsimam fuiſſe, ſicuti etiã Cocyti, ſcripſit Pauſanias in Atticis, cuius alumna eſt alba populus, vt oleaſter Alphei, populus nigra Eridani: quare cum ad Cerberum Hercules per eam portam acceſsiſſet, dicitur fuiſſe alba populo coronatus, cum ob caliginem tamen inferorum facta ſit poſtea nigra illa corona, de qua apud Padum defoſſa nata eſt nigra populus, vt fabulantur. Hic Acheron dicitur è Gorgyra filium Aſcalaphum habuiſſe, quem tamẽ quidam ex Orphne nympha Auerni ſuſcepiſſe maluerunt, qui Proſerpinam accuſauit, quia ieiunium apud inferos ſoluiſſet, de quo ita ſcripſit Apollodorus Grammaticus lib. primo: καταμαρτυρήσαντος δὲ αὐτῆς ἀσκαλάφου τοῦ ἀχέροντος, καὶ γοργύρας. cum teſtimoniũ aduerſus ipſam dixiſſet Aſcalaphus Acherontis & Gorgyre filius. Quare Aſcalaphus vel iuſtus accuſator ob accuſationis inuidiam fuit in bufonem mutatus. Dictus fuit Acheron ἀπὸ τοῦ ῥεῖν ἄχεος, quia fluant vndæ moleſtiarum ſcilicet, nam vt ait Iſacius ῥεῖ ἄχη καὶ λύπαι τῶν τεθνηκότων συγγενέων. quia dolores ſcilicet & mærores coniunctorũ mortuis magnis vndis deuoluantur. Ego tamen illorum ſententiæ potius acceſſerim, qui Acherontem dictum putarunt, ab Acheronte illo, qui in ijs locis regnauit, vt ſcripſit Andro Teius in ſua nauigatione Atque ex his patuit primũ Acherontem deſcendentes ad inferos animas excipere ſolitum, & Cereris, vel vt aliis magis placuit, Terræ fuiſſe filium. Hunc quia potum præbuerit Titanibus aduerſus Iouem pugnantibus, ad inferos detruſum crediderunt, qui ex Acheruſia defluerer, per loca ſubterranea, atque per vallem profundam rurſus ederetur in lucem, aquamque haberet inſuauiſsimam.

¶ Hæc illa ſunt, quæ de Acheronte fabuloſe ſcripta inueniuntur, quæ cur ficta ſint, nunc perquiramus. Cur Acheron primus excipit mortuorum animas? quia

cum

cum morituri ſunt homines, torpor quidam mentem, animumque ita labefactat, vt propinqua mors eſſe facile ſentiatur, tunc enim conſcientia, rerumque geſtarum memoria animum perturbat: quæ palus eſt omnibus primum traiicienda vt fabuloſe fingitur à poetis: neque enim in hac præteritæ vitæ inueſtigatione poteſt animus non magnopere commoueri. Cereris autem ſiue Terræ filius hic fluuius dicitur, quoniam vniuerſa animi moleſtia & perturbatio aut ex acquirēdarum aut ſeruandarum diuitiarum ſtudio naſcitur. Hic fluuius potum Titanibus aduerſus Iouem pugnantibus præbuit, quoniam multæ iniquæ cogitationes aduerſus ſacra Dei mandata inſurgunt, quas ſi animus diutius aluerit, à vera Dei lege deſciſcit, & in brutorum naturam delabitur. Vbi vero quis vir bonus vel etiam malus omnem ſpem in Dei clementia & benignitate collocauerit poſt hanc præteritæ vitæ ratiocinationem, tum mæror ille, qui Acheron dicebatur, per vallem profundam pectoris ſcilicet in lucem extollitur, atque lubēs ad optimi iudicis Dei præſentiam contendit. Hic fluuius inſuauiſsimæ aquæ eſſe dicitur, quoniam vitæ noſtræ ratio, ſi diligenter perpendatur, multas habet inſuauitates. atque vt rem paucis explicem, nihil aliud per hæc, quę ſunt apud inferos ficta, ſignificare voluerunt antiqui, quam ita vitam noſtram oportere comparare, vt recordatio præteriti temporis quam maxime animos noſtros ob innocentiam & integritatem conſoletur in morte, & intrepidos ad omnem iudicum ſeueritatem nos perducat. ſub his enim fabulis omnes morituri hominis cogitationes exprimuntur. At nunc dicamus de Styge.

De Styge. *Cap.* II.

STyx item inferorum fluuius poſt Acherontem ad inferos acceſſuris ſe offert; quam alii ex aliis parentibus ortam crediderunt. Nam Heſiodus in Theogonia ex Oceano natam eſſe Stygem tradidit in his;

Δεινὴ ςὺξ θυγάτηρ ἀψοῤῥόου ὠκεανοῖο
Πρεσβυτάτη. νόσφιν δὲ θεῶν κλυτὰ δώματα ναιει
Μακρῇσι πέτρῃσι κατηρεφε᾽ ἀμφὶ δὲ πάντῃ
κίοσιν ἀργυρέοισι πρὸς οὐρανὸν ἐςήρικται.
Styx grauis, Oceani reflui de ſemine nata.
Quæ procul à ſuperis colit alta palatia, longis
Marmoribus ſuffulta, tenent vtrinque columnæ
Argento è puro, & cęlum firmantur ad ipſum.

Atque Pauſanias in Arcadicis hanc ipſam fuiſſe etiam Lini poetæ opinionem ſcribit. Alii Acherontis, alii Terræ fuiſſe filiam crediderunt. Apollodorus, Grammaticus è petra quadam apud inferos ſtygem effluere inquit libro primo; *τὸ δὲ τῆς ςυγὸς ὕδωρ ἐκ πέτρας ἐν ᾅδου ῥέον.* ſtygis .n. aqua è petra apud inferos fluit. Hanc Pallanti quidam nupſiſſe arbitrati ſunt, quidam Piranti, vt ait Pauſanias, cui peperit Hydram. habuit filiam Victoriam ex Acheronte patre, vt tradiderunt nonnulli. cum huius filiæ Victoria, Vis Robur, Zehysque Ioui aduerſus Titanas opem tuliſſent, illi nobilitatem hanc & dignitatem Iupiter conceſsit, vt ſanctiſsimum iuſiurandum per ſtygem Dii haberent, quod teſtatur Home. libro 5. Odyſ.

ἴςω νῦν τόδε γαῖα, καὶ οὐρανὸς εὐρὺς ὕπερθεν,
καὶ τὸ κατειβόμενον ςυγὸς ὕδωρ, ὅς τε μέγιςος
ὅρκος δεινότατός τε πέλει μακάρεσσι θεοῖσι.
Hoc ſciat & tellus, & vaſti ſydera mundi.
Quæque ſtygis de fonte fluit venerabilis vnda.

Quæ

Quæ iuramentum eſt ſuperis, numenque beatis.

Sic etiam Apollonius in lib. 2. Irim per ſtygiam aquam iurantem introducit;

Sic ait, & ſtygiam iurauit protinus vndam
Quæ ſuperis veneranda Deis, quam fallere terror.

Fingebant antiqui victoriam huius filiam quidem fœminam eſſe ſuper globo altero pede ſtantem, ſed non alatam, tanquam lubricam; cui primus alas adidiſſe dictus eſt pater Bupali & Athenidis, cum alij dicāt Aglaophontem pictorē iſtud primum feciſſe, alij Pergamenum Cariſtyū Erat iis illa pœna propoſita, qui per aquam ſtygiam peieraſſent, vt per quoddam temporis ſpatium ab epulis Deorum abſtinerēt, & ab omni Deorū cōſuetudine, vt teſtatur Heſiodus in Theog.

ἠδὲ μὶ ἐκ πέτρης προφέρει μέγα πῆμα θεοῖσιν.
ὅς κεν τὴν ἐπίορκον ἀπολείψας ἐπομόσσῃ
Ἀθανάτων, οἳ ἔχουσι κάρη νιφόεντος ὀλύμπου.
κεῖται νηπότμος τετελεσμένον εἰς ἐνιαυτόν.
οὐδέποτ᾽ ἀμβροσίης καὶ νέκταρος ἔρχεται ἆσσον
Βρώσιος. ἀλλά τε κεῖται ἀνάπνευστος καὶ ἄναυδος
στρωτοῖς ἐν λεχέεσσι, κακὸν δ᾽ ἐπὶ κῶμα καλύπτει.
Αὐτὰρ ἐπὴν νοῦσον τελέσῃ εἰς ἐνιαυτόν,
Ἄλλος δ᾽ ἐς ἄλλου δέχεται χαλεπώτατος ἆθλος,
Ἐννάετες δὲ θεῶν ἀπομείρεται αἰὲν ἐόντων.
οὐδέποτ᾽ ἐς βουλὴν ἐπιμίσγεται, οὐδ᾽ ἐπὶ δαῖτας
Ἐννέα πάντ᾽ ἔτεα. δεκάτῳ δ᾽ ἐπιμίσγεται αὖτις
Εἰρέας ἀθανάτων, οἳ ὀλύμπια δώματ᾽ ἔχουσι.
τοῖον ἄρ᾽ ὅρκον ἔθεντο θεοὶ στυγὸς ἄφθιτον ὕδωρ.

Supplicium ſuperis de petra profluit vnda,
Quam ſi quis Diuum ſuperorum peieret, horum
Queis domus incolitur præcelſa niualis Olympi,
Bis ſenos iacet infelix ex ordine menſes.
Nectare & Ambroſia ſimul abſtinet: inque grabato
Decumbit mutus oppreſſus membra veterno.
Aſt vbi per longum morbum tolerauerit annum,
Tum grauiora manent miſerum certamina ſemper.
Ille nouem procul à Diuis depellitur annos:
Concilio totidem Diuorumque abſtinet, idem
Cum ſuperis pariter conuiuia nulla frequentat.
Priſtina conditio decimo cui redditur anno.
Tantus honor ſtygiis iuratis additur vndis.

Tum idem poeta declarauit qui ritus in Deorum iuramētis ſeruaretur, dicitque Irim poculum aqua ſtygia plenum mentientibus Diis afferre ſolitam, cum Iupiter ita iuberet, vt eſt in his carminibus,

καί ῥ᾽ ὅστις ψεύδηται ὀλύμπια δώματ᾽ ἐχόντων
ζεὺς δέ τε ἶριν ἔπεμψε θεῶν μέγαν ὅρκον ἐνεῖκαι,
τηλόθεν ἐν χρυσέῃ προχόῳ πολυώνυμον ὕδωρ
ψυχρόν. ὅς τ᾽ ἐκ πέτρης καταλείβεται ἠλιβάτοιο
ὑψηλῆς πολλὸν δ᾽ ὑπὸ χθονὸς εὐρυοδείης,
Ἐξ ἱεροῦ ποταμοῖο ῥέει διὰ νύκτα μέλαιναν
Ὠκεανοῖο κέρας, δεκάτη δ᾽ ἐπὶ μοῖρα δέδασαι.

Cum quis de ſuperis mendacia dixerit, Irim
Iupiter afferre hinc iuramentum ſibi mandat
Aurato in cyatho lympham, celeberrima ſenſim

Quæ fluit è petra,& paulatim labitur alta,
Sub terris fluit,& tenebras per noctis opacæ
Flumine de ſacro:cornu maris Atlantæi.
Nam decima Oceani pars eſt ſtyx ipſa profundi.

Alii honorem illum datum fuiſſe Stygi dixerũt, quia coniurantium Deorum aduerſus Iouem,cum illum vincire voluerunt,inſidias patefecerit,vt ſenſit Iſacius. vbi fuerit ſtyx vere,multa eſt controuerſia apud ſcriptores: nam alii non procul à Lucrino portu, Auernoque lacu in ſinu Baiano exiſtimarunt, quod fiebat fraude ſacerdotum, qui vt fructibus amęniſsimi loci potirentur, & multis fructiferis arboribus conſiti,illum conſecratum inferis eſſe dicebant, nullique, niſi placatis per ſolẽnia ſacrificia manibus,locus putabatur adeundus. Ibidem cum fons eſſet ſcatens aquis fluuialibus,& in mare defluens,omnes ab eius aqua abſtinebant,quod aquam ſtygiam è ſermone ſacerdotum eſſe opinarentur. At Herodotus, vbi de Nonacri ciuitate loquitur in Erato, ita de aqua ſtygia ſcripſit: ἐν δὲ ταύτῃ τῇ πόλι λέγεται εἶναι ὑπ᾽ ἀρκάδων τὸ ςυγὸς ὕδωρ. καὶ δὴ καὶ ἐςι τοιόνδέτι. ὕδωρ ὀλίγον φαινόμενον ἐκ πέτρης ςάζει εἰς ἄγγος, τὸ δὲ ἄγγος, αἱμασιῆς τις περιθέει κύκλος. ἡ δὲ νόνακρις ἐν τῇ, ἡ πηγὴ αὕτη τυγχάνει ἐοῦσα, πόλις ἐςὶ τῆς ἀρκαδίας πρὸς φενεῷ. In hac autem ciuitate dicitur aqua eſſe ſtygia ab Arcadibus. Eſt autẽ huiuſmodi:apparet aqua exigua in vas quoddam defluens,quod ſæpis cuiuſdam circulus ambit,atque Nonacris,vbi fons ille exiſtit,ciuitas eſt Arcadiæ parum diſtans à Pheneo flumine. Hanc aquam memoriæ prodidit Pauſanias in Arcadicis è prærupta rupe ad Nonacrim in præcelſum ſaxum guttatim cadere, ac inde fluuium Crathim delabi,cuius potus pernitioſus eſt omnibus animalibus. Sed neque illis ſolum pernitioſa eſt aqua,verum etiam omnia metallorum genera ab ea ſolui dicebantur,neq; vllum erat vas,quod aquę vim ſuſtinere poſſet. Declarauit Plato in Phędone nõ ſolum quo pacto deflueret ſtyx apud inferos,ſed etiam qui illi color adeſſet: ὁ τέταρτος ἐκπίπτει εἰς τόπον πρῶτον δεινόν τε καὶ ἄγριον, ὡς λέγεται. χρῶμα δὲ ἔχοντα ὅλον οἷόν κυανός, ὃν δὴ ἐπονομάζουσι ςύγιον, καὶ τὴν λίμνην ποίει ὁ ποταμὸς ἐμβάλλων ςύγα. Quartus incidit prius in locum grauem ac ferũ, vt aiunt: coloremque habet cyaneum prope, quem fluuium ſtygium nominant: & paludem,quam hic fluuius ingreſſus facit,ſtygiam. Hic fluuius, quoniam fluit ſub terra,aquamque habet inſuauiſsimam, creditus eſt ad inferos vſque deſcendere, & eſſe fluuius inferorum, qui ob inſuauitatem ſuam dictus eſt ſtyx, quaſi ςυγερὸς, quod odioſum ſignificat apud Græcos. Hoc in flumine cum alia complura monſtroſa eſſe dicerentur,tum piſces ita graciles,vt magis piſcium vmbris ſimiles,quàm piſcibus viderentur,vt ait Pauſanias in Phocicis. Hic erant omnia animalia nigra,& ranæ nigræ, vt ait is poeta:

Eſſe aliquos manes,& ſubterranea regna,
Et contum,& ſtygio ranas in gurgite nigras,
Atque vna tranſire vadum tot millia cymba.

Nam cum loquerentur poetæ de rebus fabuloſis,illis omnia iniunxerunt,quę res veras conſequi ſolent,quo probabiliores viderentur. hæc ea ſunt, quæ memoriæ prodita fuerunt de ſtyge. Nunc ex his veram ſententiam eliciamus.

¶ Vbi de Acherõte loqueremur ſuperius,diximus Acherontẽ eſſe mœrorẽ illũ ac triſtitiã quæ naſcere? in mente hominis morituri è conſideratione rerum præteritarum,at ſtyx odium eſt illud erga tranſacta facinora,quod pœnitentiam conſequitur: cum enim peccata præterita odio habere incępimus, tunc dicuntur animæ ſtygiam paludem traiicere, quæ ex Acheronte exoritur. At qui ad fluminis ipſius ortum ſuam orationem conuerterunt, illi omnem vim aquarum Oceano cõcedentes eo flumina omnia confluere, & ex illo fontium imbriumq; materiã

manare crediderunt. Rurſus qui ex aere in locis cauis ſub terra concreto & in aquam verſo dulciũ aquarum vim oriri putarunt, illi Terræ filiam ſtygẽ, vt cætera flumina, arbitrati ſunt: quare non eſt abſurdum ſi res eadem alijs de cauſis varios ortus apud fabularum inuentores ſortita ſit. Quòd autem honorem illũ conſecuta ſit Styx, quia Ioui aduerſus Titanas fuerit auxilio, vel quia Ioui inſidias indicaſſet, nihil aliud ſignificare voluerunt antiqui, niſi principes ſuos à ſingulis nationib. eſſe pro viribus in imperio retinendos, ſi viri boni ſint præcipue: atq; principes ipſos munificos eſſe oportere erga illos, qui ſceleratorum proditiones & inſidias patefaciunt: qua re nihil eſſe poteſt neque ſanctius, neque ad ſeruandas ciuitates accommodatius. ac de ſtyge ſatis, nunc de Cocyto dicamus.

De Cocyto. *Cap.* III.

COcytum quoque defunctarum animarum multitudini tranſeundum eſſe fabulati ſunt antiqui, priuſquàm ad inferos deueniretur. hic fluuius & quo illabatur, & vnde oriatur, ita patefecit Plato in Phędone: ὁ δὲ ἐμπεσὼν ἐνταῦθα καὶ δεινὰς δυνάμεις λαβὼν ἐν τῷ ὕδατι, δὺς κατὰ τῆς γῆς περιελ ιτ το μενος χωρεῖ ἐναντιως τῷ πυριφλεγέθοντι, καὶ ἀπαντᾷ ἐν τῇ ἀχερουσιάδι λίμνῃ ἐξ ἐναντίας καὶ οὐδὲ τὸ τούτου ὕδωρ οὐδενὶ μίγνυται, ἀλλὰ καὶ οὗτος κύκλῳ περὶ ἐλθὼν, ἐμβάλλει εἰς τὸν τάρταρον, ἐναντίως τῷ Πυριφλεγέθοντι, ὄνομα δὲ τούτῳ ἐςιν, ὡς οἱ ποιηταὶ φάσκουσι, κωκυτὸς. Hic vero huc delatus, magnasque vires ab aqua aſſumens, terramque ingreſſus ac circunuolutus contrarius fluit Pyriphlegethonti, illique fit obuius in ſtagno Acheruſiæ: neque huius aqua cum alia commiſcetur, ſed in gyrum circũuolutus in tartarum irrumpit Pyriphlegethonti aduerſus. Fabulati ſunt antiqui Minthẽ nynpham nõ indecoram fuiſſe Cocyti filiam, quã vbi Proſerpina cum Plutone deprehendiſſet tandiu indignationem diſsimulauit, donec Pluto recederet. Deinde poſt grauem reprehenſionem in mentham herbam conuertit, & de priſco nomine appellauit. Iſtud cum in monte Pylo propinquo accidiſſet, mons etiam nomen inde accepit vt ait Soſtratus in ſecundo introductionis fabuloſæ hiſtoriæ. fratrem etiam ſpuriu m, qui furto conſcius aſſenſiſſet vel propter metum, vel propter reuerentiam Plutonis, in ſylueſtrem herbam prope ſimilem odore & aſpectu conuertit. Scripſit Homerus in lib. λ. odyſſ. Cocytum & Pyriphlegethontem in Acherontem perſluere, cum ſit Cocytus tanquam riuus ſtygis vt patet ex his:

> ἔνθα μὲν εἰς Ἀχέροντα πυριφλεγέθωντέ ῥέουσι,
> κωκυτὸς θ᾽ ὃς δὴ ςυγὸς ὕδατός ἐςὶν ἀποῤῥὼξ.
> Atque Pyriphlegethon, Cocytusque è ſtyge labens
> Immenſas Acherontis aquas mox fluctibus augent.

neque plura fere de Cocyto memoriæ prodita ſunt ab antiquis, nunc veritatem ex his eliciamus.

¶Dictus eſt autem Cocytus à querelis & lamentationibus, vt nomen ipſum ſignificat & veluti teſtatur Plato in tertio libro de rep. quia morituri plerique poſt commiſſorum pęnitentiam lamentantur, quia illa contra Dei optimi omnium parentis leges commiſerint. Alij maluerunt dictum eſſe, quia queruntur & grauiter ferunt quia res cariſsimas ſint relicturi: alij ob lamentationes coniunctorum dictum putant hunc fluuium, qui morituris eſt tranſeundus. Neque poteſt quiſpiam ad inferos accedere, niſi per hæc flumina, vel, vt verius dicam, per turbulentiſsimas has animi cogitationes, quas antiqui per ſuas fabulas ſignificarunt. Qui quidem ita viuendum eſſe per hæc figmenta oſtendebant, vt intrepidi eſſemus ad omnem poſt mortem fortunam. Nunc dicatur de Charonte.

De

De Charonte. *Cap.* IIII.

CHaron vero, cuius nomen lætitiam ſignificat, qui fuit Erebi & Noctis filius vt ſenſit Heſiodus, qui in Theogonia omnia prope inferorum monſtra ex ijs nata eſſe affirmauit, portitor animarum & trium horum fluuiorum nauta dicebatur. Erat quidem præter hos Phlegethon ſiue Pyriphlegethon, de quo cum ſabula in idem recidat cum Cocyto, plura dicenda nō putaui. Hic Charon dictus eſt ab antiquis grandæuus, & à Polygnoto pictore ſenex pingebatur: qui Minyadem poeſim fortaſſe ſecutus fuit, in qua erat de Charonte huiuſmodi ſententia:

Atque hic exangues longæuus portitor vmbras
Puppe vehit patula.

Sic etiam Virgilius libro ſexto Charontem ſenem eſſe demonſtrauit, vbi illius formam deſcribit,

Portitor has horrendas aquas, & flumina ſeruat
Terribili ſquallore Charon, cui plurima mento
Canities inculta iacet, ſtant lumina flamma.
Sordidus ex humeris nodo dependet amictus.

Hic erga omnes implacidus eſſe dicebatur, quos traijciebat, neque Reges ac principes ciuitatum à reliqua multitudine putabat differre, cum omnes vno ordine nudos, & omnibus bonis ſpoliatos cerneret, vt teſtantur ea carmina:

κάτθαν᾽ ὁμῶς ὅτ᾽ ἄτυμβος ἀνὴρ, ὅστ᾽ ἔλλαχε τύβον.
Ἐν δ᾽ ἰῇ τιμῇ ἶρος, κρείωντ᾽ ἀγαμέμνων.
Θερσίτης δ᾽ ἴσος Θέθιδος παῖς ἠυκόμοιο.
Πάντες εἰσὶν ὁμῶς νεκύων ἀμεννινὰ κάρηνα.
Γυμνοίτε ξηροίτε, κατ᾽ ἀσφοδελὸν λειμῶνα.
Mortuus eſt æquè tumuli qui haud cepit honorem,
Quique fuit nactus prægrandis pondera ſaxi.
Non Iro magis eſt Agamemnon clarus: & ipſi
Therſitæ ſimilis Thetidis pulcherrima proles.
Hi pariter nudi atque inopes per regna vagantur
Vmbrarum, apta ſuis referentes præmia factis.

Teſtatur Lucianus in dialogo de luctu moris id fuiſſe apud antiquos: vt obolum numiſma perexiguum in os ſingulis mortuis includerēt, quod naulum eſſe Charontis arbitrabantur, cum ita ſcribat: *ὥστε ἐπειδάν τις ἀποθάνῃ τῶν οἰκείων πρῶτα μὲν φέροντες ὀβολὸν, ἐς τὸ σόμα κατέθηκαν αὐτῷ μισθὸν τῷ πορθμεῖ τῆς ναυτιλίας γενησόμενον.* Quare cum quis è domeſticis obierit, primum quidem obolum illi in os depoſitum naulum portitoris ſore arbitrantur, is autem nummulus Danace à Græcis dicebatur, ſicuti teſtatur Callimachus his carminibus in Hecale:

τοὔνεκα καὶ νέκυες πορθμήϊον, οὔτι φέρονται,
μοῦνοι ἐπιπτολίων ὅτι μὴ θυμιασέμεν αὐτοῖς:
Ἀλλὰ κενοῖς σομάτεσι νέως ἀχερουσιὰς ἴσαν
Βάθρον, καὶ δανάκης ἐπιδεύεται οὔτις ἀπιὼν.
Idcirco nulli naulum portare feruntur
Vrbe ex hac vita functi: niſi ſacra feramus
Nos, & ſuffitus. adeunt Acheruſia templa
Ore illi vacuo: danace non indiget vllus.

Ariſtophanes autem in Ranis duos obolos poſtea naulum eiuſdem fuiſſe ſcripſit in his verſibus:

ἐν πλοιαρίῳ τυννουτοίοσ᾽ ἀνὴρ γέρων
Ναύτης διάξει δύ᾽ ὀβολὼ μισθὸν λαβών.

Mercede capta nauta te ſenex vehet
Binis obolis in naue parua protinus.

Neque tamē ea parua mercede ſemper contentus fuit, ſed aliquādo ab Atheniēſium Imperatoribus, ne illi æquari multitudini cogerentur, auctū eſt Charonti ſtipēdiū, & vſque ad triobolum peruētū eſt. Tanta fuit antiquorū nonnullorū dementia, vt inferos etiā auaritia, & nummorum deſiderio vexari arbitrati ſint. dicitur nonnullos Charon viuos ad inferos traieciſſe: nā Hercules, Vlyſſes, Orpheus, Aeneas, Theſeusque eo deſcendiſſe memorātur, quæ omnia ficta ſunt, vt ſingula ſuis locis explicabuntur. Soli ex omnibus hominibus Hermionenſes nullum naulū mortuis in os includebant, quod ſibi breuiſsimū eſſe ad inferos deſcenſum dicerent, quamuis ille poeta vndique tantundem itineris eſſe ad inferos inquiat,

εἰς ἀΐδην ἰθεῖα κατήλυσις, εἴτ' ἀπ' ἀθηνῶν
ςείξεις, εἴτε νέκυς νείσεαι ἐκ μερόης.
μή σέγ' ἀνιάτω πάτρης ἀπο τῆλε θανόντα,
πάντοθεν εἷς ὁ φέρων εἰς ἀΐδην ἄνεμος.

Vndique recta ibis ſera tartara, ſiue ab Athenis
Mortuus accedas, ſeu magis è Meroe.
Nec doleas procul à patria quod forte peribis,
Vndique nanque idem ad tartara ventus aget.

¶ Nunc quid hæc fabuloſa ſignificent explicemus. Charon Erebi & Noctis filius dicitur, qui animas trans Acherontem, & ſtygem & Cocytum ac Phlegethontem traiicit, quoniam ex illa hominum mente, quæ prius erat cōfuſa, peccatorūque tenebris inuoluta, ac minime examinata cōſcietia, prius illi motus, qui ſuperius nominati ſunt per illa flumina exoriūtur: deinde vbi innocētiæ opinio, aut innocētiæ proxima deliberatio in poſterū integritatis ſeruādæ, ſurrexit: quæ per præteritorū ſcelerū pœnitētiā cōparatur, cū piget ſummi Dei volūltatē, per auaritiā, crudelitatē, impietatē ve offendiſſe, tū ſpes de bonitate Dei exurgit atque inde lętitia, quę nos trās ea turbulenta flumina traiicit: & Charon appellatur. Hæc ad ſeueros iudices intrepidos nos deducit, hæc in grauiſsimis periculis nos conſolatur & adiuuat, hæc pro viatico eſt quocunque accedamus. Quare ſiquis recte conſideret, inueniet antiquos omnes animorum motus illos, qui ſub mortis tempus in homine naſcerentur, ſub his fluuiorum figmentis fuiſſe complexos. Nam cū ſenex ſit Charon, quid aliud ſignificat, quam rectum conſilium, & quæ ex illo concepto prouenit, lætitiam? aut quæ alia lætitia in morituro homine excitabitur, quam illa quæ naſcitur ex opinione innocentię, aut è ſpe veniæ? Illa vero quæ ad obolos, naulumque portitoris attinent, ego ridicula eſſe cēſeo, & pro ſimplicium muliercularum opinionibus inuenta, & tāquam ad inuentæ fabulæ probabilitatem admiſſa à ſapientibus, ſi modo hæc ab illis manarunt. nunc de Cerbero dicamus.

De Cerbero *Cap.* V.

VBi ſuperiora illa flumina mortuorū animæ traieciſſent, tum cerberus atrociſsimus canis inferorum cuſtos in ſpelunca quadam ante fores Plutonis recūbebat; qui omnibus ingreſſuris humaniſsime blandiebatur; at neminem patiebatur exire, ſed omnes egreſſuros altiſsimis & maxime horrendis latratibus deterrebat. Hic Cerberus è Typhone & Echidna natus eſt, vt ſcripſit Heſiodus in Thegonia. quod autem ſeruaret inferorum ſedes ita teſtatur Virg. lib. 6.

Cerberus hæc ingens latratu regna trifauci
Perſonat, aduerſo recubans immanis in antro.

Eius formam corporis cani perſimilem fuiſſe dicebant, cuius tamen è capite angues denſiſsimi pro villis pendebant, vt ait Horatius in libro tertio Odarum,

Ceſsit immanis tibi blandienti
ianitor aulæ
Cerberus: quamuis furiale centum
Muniant angues caput eius. atque
Spiritus teter, ſaniesque manet
ore trilingui.

Huius totum denique dorſum pro villis ſerpentes habuiſſe, & anguinea cathena vinctum fuiſſe videtur ſignificaſſe Tibullus lib. 3.

Nec canis anguinea redimitus terga cathena,
Cui tres ſunt linguæ, ter geminumque caput.

Tria capita illi fuiſſe teſtatur ita Sophocles in Trachiniis:

Ἄδου τρίκρανον σκύλακ᾽ ἀπροσμαχόντε.
Canemque Ditis efferum, huic trinum caput;

Quod etiam affirmauit Cicero in primo lib. Tuſculanarnm diſputationum. at Heſiodus in Theogonia quinquaginta capita illi tribuit, vt patet in his carminibus.

Δεύτερον αὖτις ἔτικτεν ἀμήχανον οὔτι φατειὸν
κέρβερον, ὠμηστὴν, ἀΐδεω κύνα χαλκεόφωνον.
πεντηκοντακέφαλον, ἀναιδέα, κρατερόντε
Crudelem rurſus catulum parit illa nefandum,
Cerberon, vmbrarum coſtodem, ferrea cui vox.
Quinquaginta ſimul capita: illis nilque pudoris.

Veruntamen Iſacius illum centum capita habere ſcribit, quem & canem inferorum nominat, & eius diligentiam ita deſcribit: ἐκεῖ δὲ λέγουσιν εἶναι τὰς τῶν ἀνθρώπων ψυχὰς, ἃς φυλάσσει ὁ κύων τοῦ ᾅδου, ὃς ἔχει ἑκατὸν κεφαλάς. καὶ λέγουσιν ὅτι τοὺς εἰσερχομένους μετὰ κολακείας προσδέχεται, τοὺς δὲ ἐξελθεῖν θέλοντας οὐκ ἐᾷ. εἰ δέ τις τολμήσειε τῷ ταχέως αὐτοῦ λαβέσθαι καταδαπανᾷ αὐτόν. Ibi hominum animas eſſe inquiunt, quas Plutonis canis cuſtodit. qui centum habet capita. Aiunt præterea quod accedentes animas cum blanditiis excipit, ac egredi conantes deturbat: quare ſi qua celeriter effugere conetur, illam repente corripit ac vorat. Sic etiam Horatius illum centum capita habere ſcribit in ſecũdo Carminũ; Demittit atras bellua centiceps
Aures.

De illius forma ita meminit Apollodorus lib. ſecundo; Δωδέκατον ἆθλον ἐπετάγη κέρβερον ἐξ ᾅδου κομίζειν. εἶχε δὲ οὗτος τρεῖς μὲν κυνῶν κεφαλάς, τὴν δὲ οὐρὰν δράκοντος, κατὰ δὲ τοῦ νώτου παντοίων εἶχεν ὄφεων κεφαλάς. Duodecimum certamen impoſitum Herculi, cerberum ab inferis educere. Habebat hic pro communi ſententia tria canina capita, caudam draconis, at in tergore variorum ſerpentum capita. Quem Heſiodus in Theogonia & blandiri adeuntibus vt diximus & vorare egredientes animas ita inquit;

δεινός δὲ κύων προπάροιθε φυλάσσει
Νηλειής. τέχνην δὲ κακὴν ἔχει. ἐς μὲν ἰόντας
Σαίνει ὁμῶς οὐρῇ τε καὶ οὔασιν ἀμφοτέροισιν.
Ἐξελθεῖν δ᾽ οὐκ αὖτις ἐᾷ πάλιν. ἀλλὰ δοκεύων
ἐσθίει, ὅν κε λάβῃσι πυλέων ἔκτοσθεν ἰόντα.
Hic canis horrendus nigrantia limina ſeruat,
Præditus arte mala: cauda blanditur & aure
Vtraque, accedat ſiquis. ſi euadere contra
Conetur quiſquam, hunc auidam mox condit in aluum.

Atqui cum nullos eſſe inferos putarent antiquorum nonnulli, ſcriptum reliquit Pauſanias in Laconicis non ſolum nulla eſſe Deorum regna ſubterranea, quò animæ deuenirent, vbi è vita exceſſerint, ſed cerberum etiam tetrum ac immanem ſerpentem fuiſſe, qui luſtrum haberet in ſpelunca quadam apud Tænarum: qui quemcunque momordiſſet, continuo vis veneni interimebat, vt ſenſit etiam Hecatæus Mileſius, quare dictus eſt canis inferorum. Hunc ſerpentem primus omnium Homerus, vt ait Pauſanias, canem apellauit, qui nihil tamen de illius forma fabulatus eſt, cum poſteri & cerberum nominarint, & tot illi belluæ capita iniunxerint. Alii fabulati ſunt illum ab inferis eductum fuiſſe ab Hercule, per eam ſpeluncam, quæ nõ procul diſtat à Tænaro, qui cum primum lucem ſenſiſſet vomuit, ex quo vomitu, ſpumaque oris natum eſt aconitum, vt aſſerit Strabo lib. octauo. Lucretius Epicureus philoſophus, quoniam hæc reuocare à voluptatibus videbantur, non ſolum cerberum de medio ex Epicureorum ſententia ſuſtulit, ſed omnia prorſus illa, quæ ſupplicium aliquod nefariis hominibus apud inferos poſt mortẽ minitarentur: cum ita ſcribat in lib. 3. ſui poematis:

Cerberus, & furiæ iam vero, & lucis egenus
Tartarus horriferos eructans faucibus æſtus,
Hæc neque ſunt vſquam, nec poſſunt eſſe profecto.

Fuerunt qui fabulas has conati ſint ad hiſtorias, verasque narrationes traducere. Dicunt enim quod cum Theſeus & Pirithous Helenam rapuiſſent, quæ obuenit Theſeo, coactus eſt Theſeus iurare ſe opem laturum Pirithoo, dum is quoque aliquam eximiam mulierem ſibi raperet. Tunc in Epiro Aidonei Moloſſorum Regis eximia forma filiam eſſe audientes, eò contenderunt, vt illam raperent. Eſt autem idem Aidoneus, & Aides, & Orcus, & Pluto vocatus. huius filię nomen fuit Proſerpinæ: matri, Cereri: canemque habuit acerrimum, qui Cerberus dicebatur. Iubebantur cum Cerbero prius pugnare, qui Proſerpinæ nuptias peterent: qui victi laniabantur. hanc Theſeus cum Pirithoo per inſidias rapere conati ſunt, quos cum nõ vt procos, ſed vt raptores acceſsiſſe intellexit Aidoneus, in vincula coniecit, ac Pirithoum cani ſtatim vorandum expoſuit. Theſeo, cum ſponte ſua nõ acceſsiſſe cognouiſſet, pepercit: at in cuſtodias tradidit, vt ſcripſit Zezes, & Plutarchus in vita Theſei. fabulati ſunt poſtea poetæ Theſeum & Pirithoum ad inferos deſcendiſſe, Plutoniſque vxorem Proſerpinam rapere voluiſſe, quod ita attigit Virgilius libro ſexto:

Nec vero Alcidem me ſum lętatus euntem
Accepiſſe lacu, nec Theſea Pirithoumque:
Dis quanquam geniti, atque inuicti viribus eſſent.
Tartareum ile manu cuſtodem in vincula petiuit,
Ipſius à ſolio regis, traxitque trementem.
Hi dominam Ditis thalamo deducere adorti.

¶ Atque hæc ea ſunt, quæ de cerbero fabulati ſunt poetæ: nunc illorum ſententia eſt exprimenda. Cur cerberus Echidnæ & Typhonis filius dictus eſt? Nam ſi rem hanc ad naturę vires conferamus, nihil aliud erit cerberus, quam rerum naturalium generatio: cum enim Typho ardens ſit, frigidiſsimumque animal Echidna, quæ viperam ſignificat, ex harum qualitatum commiſtione fit ortus rerum naturalium. hinc efficitur vt animalibus e cœlo ad inferos deſcendentibus, hoc eſt naſcentib. cerberus blandiatur: at contra nitentes, morituras ſcilicet aĩas deterreat, quia natura reclamat: nec ęquo aĩo interitũ ferre põt. Qui terram cerberum eſſe putarunt, has eaſdem vires illi dare nihilominus coguntur Hunc in ſpelunca obſcura habitare dixerunt, ob ingnorationem ſui, & ob ſordi-

das

das res, ex quibus ſingula oriuntur: alii propter ſepulchrorum tenebras putarunt, cui viperas tribuerunt pro villis, quoniam id animal in ſepulchris frequenter verſetur. At pro vi occulta terræ, quæ ſepulta cadauera abſumit, & pro ratione temporum, quæ plurimum conferunt ad celeritatem aut tarditatem corruptionis, illi tot capitum numerum addiderunt. Ipſum ſiquidem nomen ſignificat ſepulchrum eſſe cerberum, quia κρέας caro eſt, βορῶ autem voro. Atque hæc ad vim naturæ. Hunc extraxit Hercules, quia virtus nominis ſui perpetuitate & ſepulchri & mortis vires infregit, & ab omni temporũ iniuria ſe vendicauit. ¶ Qui ad mores, vitæque humanæ inſtitutionem hæc tranſtulere, cerberum auaritiam eſſe, diuitiarumque cupiditatem arbitrantur: quæ non niſi è malis cogitationibus oritur: cum nemo vir bonus diues breui euadat. eſt enim auaritiæ propriũ aduenientibus opibus blandiri, at vbi vel in res neceſſarias faciendus eſt ſumptus, grauiter ferre, diſcruciari, & prope prę mę rore inſanire. ꝙ ſi vlla neceſsitas opes ipſas in lucem extraxerit, tum reclamat auarus, & nulla cum dignitate vel iudicio ipſas profundit: quare viſa luce cerberus vomuiſſe dicitur. habet multorum capitum numerum, vel quia multorum ſcelerum & flagitiorum principium & fons eſt auaritia, vel quia mortales in multas miſerias inducit, cum alii ferro, alii veneno, alii aliis inſidiarum generibus propter diuitias opprimantur. quippe cum nullus ſit auarus, quem & filii & vxor & coniuncti omnes nõ quam citiſsime decedere cupiant. Dictus eſt cerberus in obſcura ſpelunca habitare, quoniam omnium propè vitiorum ſtultiſsimum ſit auaritia: cum neque ſibi proſit, nec reliquis: nec ſibi vel poſteris gloriam comparare ſtudeat, ſed ſemper inter ſordidos & obſcuros homines verſetur. At Hercules, quæ virtus eſt animi magnitudo, cerberum in lucem extraxit, ſibique perpetuam gloriam comparauit. Quis enim ſine opibus facilem eſſe ſibi viam ad perpetuitatem nominis affirmauerit? Illæ ſanè nihil aliud putandæ ſunt à viris prudentibus, quam commodiores rationes rerum præclarè gerendarum. nunc de Parcis dicendum.

De Parcis. *Cap.* VI.

ET quoniam nihil horum ſine Parcarum imperio & voluntate fieri poterat, vt creditum eſt ab antiquis, tempus iam poſtulat vt de illis loquamur. Fuerunt autem Parcæ ſorores tres, ita concordes, vt nulla vnquam illarum diſſenſio, ſicuti cæterorum Deorum, audita fuerit. Has Iouis & Themidis fuiſſe filias ſcriptum reliquit Heſiodus in Theogonia hoc pacto;

Δεύτερον ἠγάγετο λιπαρὴν θέμιν, ἣ τέκεν ὥρας·
εὐνομίην τε, δίκην τε, καὶ εἰρήνην τεθαλυῖαν.
Αἵτ' ἔργ' ὡραίουσι κατὰ θνητοῖσι βροτοῖσι.
Μοίρας θ', ᾗς πλείστην τιμὴν πόρε μητίετα ζεύς,
κλωθώ τε, λάχεσίν τε, καὶ ἄτροπον, αἵτε δίδουσι
θνητοῖς ἀνθρώποισιν ἔχειν ἀγαθόν τε κακόν τε.

Inde Themin duxit Saturnius: hæc parit Horas,
Eunomiamque, Dicenque, Irenen deinde virentem:
Omnia maturant miſeris mortalibus iſtæ.
Parcas: quis multum mox Iupiter addit honoris,
Clothoque, & Lacheſim, ſimul Atropon, Hæ bona cunctis,
Hæ mala dant, nutuque ſuo res queq; geruntur.

Idem tamen poeta in eodem libello Noctis filias & Parcas & Mortes, ſiue fata malueris nominare, fuiſſe ſcribit, cum illas inter Noctis filias connumerauit, vt patet ex eo verſu:

καὶ μοίρας, καὶ κῆρας ἐγείνατο νηλεοποίνας·
Et parcas parit, & Mortes mala multa ferentes.

Cui ſententiæ acceſsit etiam Orpheus, qui ita ſcripſit in hymno in Parcas;

Μοῖραι ἀπειρέσιαι, νυκτὸς φίλα τέκνα μελαίνης.
Immenſæ Parcæ, nigrantis pignora Noctis.

Alii Neceſsitatis, ſiue vt aiunt. Græci ἀνάκγης filias eſſe Parcas crediderũt. Has in ſpelunca quadam ſublimi habitaſſe ſcripſit Orpheus, atque inde ad humana opera, vbi libuerit, euolare ſolitas;

κλῦτέ μου εὐχομένου πολυώνυμοι, αἵ τ' ἐπὶ λίμνης
οὐρανίας, ἵνα λευκὸν ὕδωρ νυχίας ὑπὸ θερμῆς
ῥήγνυται, ἐν σκιαρῷ λιπαρῷ μυχῷ εὐλίθῳ ἄντρῳ
Ναίουσαι, πεπότησθε βροτῶν ἐπ' ἀπείρονα γαῖαν·
Audite orantem, celebres audite ſorores.
Quæ excelſum colitis ſtagnum, qua murmurat vnda
De Nychia tepida, vmbroſo quæ habitatis in antro
Marmoreo, celeres hominumque per arua volatis.

Alii putarunt has ex illa confuſa & informi materia cum Pane paſtorum Deo natas fuiſſe, quæ Chaos ab antiquis fuit appellata: ſeque in illam ſpeluncam recepiſſe, vnde quocunque liberet facile conuolarẽt. creditæ ſunt ipſæ Parcæ eſſe Deorum ſcribę, atque quidquid euenturum eſſet naſcentibus iam tum hominibus impartire, vt teſtatur Homerus in lib. η Odyſſeæ:

ἔνθα δ' ἔπειτα
Πείσεται ὅσσά οἱ αἶσα, κατακλῶθές τε βαρεῖαι
Γεινομένῳ νήσαντο λίνῳ, ὅτε μιν τέκε μήτηρ.
ille deinde
Cuncta feret, quæ facta dabunt, Parcæque ſeueræ
Naſcenti neuere, parens quando edidit ipſum:

Non defuerunt qui & id munus habere Parcas crediderint, & è nulla neceſsitate natas, ſed maris eſſe filias, ſicut innuit Lycophron in his verſibus.

Γυαὶ γὰρ εὐνασῆρας ἄμναμοι τριπλαῖς
Πήναις κατεκλώσαντο δηναιᾶς ἁλός.
Parcæ ſenis maris ſeueræ filiæ,
Filis tribus iam deſtinant adulteros.

Has Parcas triformes nominauit Aeſchylus in Prometheo: quæ pro Diis ſumma religione colebantur apud Sicyonios, & eodem propè ritu, quo vocatæ Eumenides, vt teſtatur Pauſanias in corinthiacis. Harum Parcarum nomina varia fuerunt: nam vt ſcribit in Atticis Pauſanias: Venus cęleſtis vna fuit earum, quę Parcæ appellebantur, natu maxima. Idem ſcribit in Eliacis fęminam quandam apud Eleos ſculptam fuiſſe dentibus & vnguibus adũcis quauis fera immaniorem, quã inſcriptio vnam fuiſſe è Parcis ſignificabat, Mortã nomine. Idem rurſus in Achaicis Fortunam omnibus ſororibus Parcis poteſtate præcellere. deinde in Arcadicis, Lucinam εὔλινον, quaſi Lanificam dixerim, vnam eſſe putauit è Parcis, quæ dicta eſt Pepromene: quæ Saturno multo fuit antiquior: quod etiam ſenſit Lycius Delius antiquiſsimus poeta, qui hymnos cum in alios Deos, tum in Lucinam compoſuit. Patet ex his, è quibus genitæ ſint Parcæ, & quot, & quod earũ eſſet officium, & quæ illarum eſſent nomina, nunc quid occultatum ſit ſub his, inquiramus.

¶ Exiſtimarunt antiqui, quibus Chriſtianæ ſapientiæ ſemina nondum innotuerant, omnia quæ naſcerentur ſiue animalia, ſiue eſſent plantæ, ſiue ædificia ac ciuitates, nõ ſolum proprium habere Genium, à quo perpetuo gubernarẽtur: ſed

etiam

etiã ſub Parcarũ atq; fati poteſtate eſſe ſita, ita vt quoties naſcereť aliquid, illi poſt certũ dierũ numerũ ex ordine fatorũ vel ferro, vel igne, vel ęgritudine, vel ſideratione, vel alio mortis genere eſſet pereundũ: quam neceſsitatem nulla ratione, nullaque hominis prudentia deuitari poſſe putarunt: atque eandem vim in omnia ſeſe extendere. Hanc vim Latini ſcriptores fatum vel Parcã, at Gręci *μοῖραν* vel *αἶσαν* dixerũt: de cuius fati neceſsitate ita ſcripſit Aeſchylus in Prometheo;

τὴν πεπρωμένην δὲ
χρὴ αἶσαν φέρειν.
Statutum vero
Opus eſt fatum perferre,

Id ipſum fatum ineuitabile eſſe dixit ita Euripides in Ione:

Ἀνοικτέον τάδ' ἐστὶ, καὶ τολμητέον.
τὰ γὰρ πεπρωμέν' οὐδ' ὑπερβαίη ποτ' ἄν.
Hæc ſunt ferenda, conuenit, confidere.
Decreta fato præterire quis quæat?

Sed hoc etiam apertius enucleauit Homerus in lib. ζ. Iliadis, qui non ſolum multum tribuit fatis, ſed etiam propriam eſſe Parcam ſingulorum credidit, quæ quid euenturum eſſet ſingulis cum naſcerentur, ſtatueret.

μοῖραν δ' οὔτινά φημι πεφυγμένον ἔμμεναι ἀνδρῶν.
οὐ κακὸν, οὐδὲ μὲν ἐσθλὸν ἐπὴν τὰ πρῶτα γένηται.
Non potuit Parcam quiſquam vitare virorum,
Fortis vel timidus: cum viſit luminis auras. Et Apol. in 1. Arg.
μοῖραν ἀνέπλησεν, τὴν γὰρ θέμις οὔποτ' ἀλύξαι
θνητοῖσιν, πάντῃ γὰρ περὶ μέγα πέπταται ἕρκος.
Impleuit Parcam: mortalis vincere nullus
Quam potuit: circumuolitat ſepta omnia prępes.

Arbitratus eſt Herodotus fatum nõ hoīb. ſolum, ſed ẽt Diis ipſis dñari: qui ita ſcripſit in Clio. *τὴν πεπρωμένην μοίρην ἀδύνατά ἐστιν ἀποφυγέειν καὶ θεῷ.* ipſum aũt fatum deuitare nec Deus quidem vllo pacto poteſt. Quid aliud tres Parcæ, quam tria tempora, inſtans, elapſum, & venturum. ſ. exiſtimatæ ſunt? nam vt eſt in libro de Mundo, ſiue Ariſtotelis ſit, ſiue alius cuiuſpiam; *τρεῖς αἱ μοῖραι κατὰ τοὺς χρόνους μεμερισμέναι νῆμα ἄτρακτον τὸ μὲν ἐξειργασμένον, τὸ δὲ μέλλον, τὸ δὲ περιστρεφόμενον. τέτακται δὲ κατὰ μὲν τὸ γεγονὸς μία τῶν μοιρῶν ἄτροπος, ἐπεὶ τὰ παρελθόντα πάντα ἄτρεπτα. κατὰ δὲ το μέλλον λάχεσις, εἰς πάντα γὰρ ἡ κατὰ φύσιν μένει λῆξι. κατὰ δὲ τὸ ἐνεστὸς κλωθὼ συμπεραίνουσά τε καὶ κλώθουσα τὰ οἰκεῖα.* Tres ſunt Parcæ iuxta tria tp̄a diuiſæ, quarum alia res tranſactas, alia vẽturas, alia præſentes ſignificat. Nã vna Parcarũ Atropos noīe res præteritas ſpectat. quia quæ pręterierũt, nulla ratione pñt conuerti. aut reuocari. Alia quæ futuri curã ſortita eſt, Lacheſis dicitur, quoniã qui rerũ naturalium eſt euentus, ſtabilis eſt. At Clotho præſentia perficit, illaque abſoluit, quæ ſui ſunt muneris. Dictæ ſunt Parcæ ſtamina de colo naſcentibus detrahere, quibus vniuerſa vitæ fortuna contineretur: quia pro primo aeris temperamento, quem naſcentes infantes imbiberunt, crediti ſunt à philoſophis & mores, & fortunã, & actiones, & vim etiam vitalem habere & haurire: quarum omnium rerum euentum ac finem fatum ſiue Parcam appellarunt. illud ita eſſe teſtatus eſt Iuuenalis Satyra ſeptima in his: diſtat enim quæ

Sydera te excipiant modo primos incipientem
Edere vagitus, & adhuc à matre rubentem.

Illud ſanè non negauerim plurimũ poſſe in nobis aeris vim, quo naſcentes primũ imbuimur, tũ ad vires corporis, ad tẽperamẽtum, & ad fortunæ benignitatẽ, quã

imprimit

imprimit in nobis occulta vis ſiderum, tum etiam ad morum bonitatem, & animi magnitudinem, quod et expreſsimus ita in noſtro libello de Venationibus;

Scilicet & multum refert ad corpora, vires,
Et mores, genitale ſolum quæ ſidera ſpectent.

Nullam tamen vim aſtorum eſſe putamus tantam, quæ vim inferre vel nolentibus nobis poſsit, vel rationis conſiliique potentiam opprimere: ſiquidem corpus animi habenis, at non contra, corporis animus paret & obtemperat. Neque me tamen præterit, quidquid ex anteactis rebus accidat, illud fatum à vulgo ſapientum vocari ſolitum, quod alii Fortunam vocarunt, cum minime viderent omnia diuino quodam ordine gubernari, ac nihil fruſtra accidere, neque è nullis antecedentibus principiis.

¶ At nunc, quid ad morũ probitatẽ ſub his occultari ſenſerint antiqui, ex his diſcutiamus. Cum Parcas Iouis & Themidis, quæ iuſtitia eſt, filias eſſe diceret, illud ſignificare voluerunt, quidquid vnicuique eueniret, illud & iure & pro meritis, rerumque geſtarum dignitate contingere, & altiſsimi Dei conſilio. Qui vero minus erant perſpicaces, & in his magis cæcutiebant, illi non pro meritis ſingulorum, ſed ex inordinato fortunæ curſu mala & bona hominibus euenire putarunt: quare ex illa prima confuſa materia Parcas euocatas dixerunt. Qui ex inſcitia hominum mala contingere putarunt, ii Noctis filias Parcas appellarunt. illi vero etiam qui obtuſiore adhuc fuerunt ingenio, neque diuina prouidentia res humanas gubernari, neque quidquam diuino conſilio regi putarunt ſed ſolam ſuppliciorum acerbitatem conſiderantes, minime perpendentes ſcelerum grauitatem, quia omnes maris filii crudeles & inordinati fuerunt, Parcas maris eſſe filias ſunt arbitrati. Diuinus præterea Plato Parcas (Neceſsitatis filias nominauit in duodecimo dialogo de Rep. quoniam ſupplicia, quæ pro rebus geſtis hominibus debentur, neceſſario ſubeunda ſunt), neque quiſpiam vir malus Dei vindictam iuſtam denique effugere poteſt. Hæ dictæ ſunt in ſpelunca quadam obcura habitare ſolitæ, quoniam occulta ſunt Dei iudicia, neque ſtatim ad ſceleratos homines conuolant ſupplicia; verum vbi opportunum tempus vindictæ Dei acceſſerit, nulla neque arx munitiſsima, neque legio peditum, aut cataphractorum equitum prꝭſidia poſſunt ab homine nefario Dei vindictam depellere vel retardare. Atque hæc dicta ſint de Parcis, pro quarum arbitrio animæ ad inferos accedere putabantur. nunc de iudicibus inferorum dicamus.

De Minoe Cap. VII.

Sed quoniam vulgus imperitorum non facile intelligebat, omnes animi noſtri receſſus, omneſque cogitationes Deo eſſe conſpicuas, quare vel præmia vel ſupplicia ſingulis pro meritis tribuerentur, idcirco neceſſe fuit craſſa quadam & populari ratione hominibus id fieri aliquo pacto perſuadere: quare iudices & tortores animarum poſt mortem apud inferos conſtituti ſunt, qui ſingulos confiteri ſua ſcelera cogerent, vt ſingulis deinde vel præmia vel ſupplicia pro ſeuerorum iudicum ſententia darentur. Inter hos iudices præcipuum locum obtinuit Minos Rex Cretæ Iouis filius; de quo ita ſcripſit Homerus in lib. λ. odyſſ.

ἔνθ' ἤτοι μίνωα ἴδον Διὸς ἀγλαὸν υἱὸν
χρυσέον σκῆπτρον ἔχοντα θεμιστεύοντα νεκύεσσιν
ἥμενον, οἱ δέ μιν ἀμφὶ δίκας εἴροντο ἄνακτα
ἥμενοι ἑσταότες τε κατ' εὐρυπυλὲς ἄϊδος δῶ.
Hic vidi Minoa Iouis de ſemine natum.
Iura ſedens vmbris dabat hic, ſeptrumque tenebat.

Quem

Quem Regem ſtantes,quem Regem iura ſedentes.
Poſcebant; aulam ditis quæ turba frequentat.

Natus eſt autem Minos ex Europæ, quam alij Phœnicis, alij Agenoris filiam crediderunt,& ex Iouis concubitu,quæ Sarpedonem etiam & Rhadamanthum peperit,vt ait Iſacius. Hic cum furtiuo partu natus eſſe crederetur, poſt Iouis Aſterij,obitum impediebatur à Cretenſibus quominus in paternum imperium ſuccederet:Quare cum perſuadere Cretenſibus niteretur ſe diuinitus regnum eſſe ſuſcepturum,Neptuno ſe taurum immolaturum vouit,ſi ſibi fauſtum ſignum oſtenderet. Cum taurus inſignis repente è mari apparuiſſet,regnum illi à Cretenſibus delatum eſt,vt ſcripſit Zezes in hiſtoria 19.primæ chiliadis.Reliqua quę ad labyrinthum,Dædalumque pertinent,in Dædalo explicabimus. Fuerunt qui dixerint Minoem fuiſſe inſulæ hoſpitem Cretæ, alij putarunt fuiſſe indigenam, ac non Iouis filium.Verum difficillimum huiuſce rei veritatem inuenire exiſtimo, tum ob varias ſcriptorum ſententias,tum etiam ob temporũ interuallum. Ephorus autem Minoem Rhadamanthyos cuiuſpiam antiquiſsimi, & propter iuſtitiam ac æquitatem celeberrimi viri imitatorem fuiſſe ſcribit, qui poſtea propter iuſtitiam Iouis filius fuit exiſtimatus.Homerus in Odyſſ.τ.non Iouis filium poſt ea,ſed ὀαριςὺν tantum,diſcipulum ſcilicet Minoem nũcupauit, quem per annos nouem ſcribit regnaſſe in Creta,vt patet in his.

κρήτη τὶς γαῖ᾽ ἐςι μέσῳ ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ,
καλὴ καὶ πίειρα περίῤῥυτος. ἐνδ᾽ ἄνθρωποι
Πολλοὶ ἀπειρέσιοι, καὶ ἐνενήκοντα πόληες.
Α᾽λλη δ᾽ ἄλλων γλῶσσα μεμιγμένη. ἐν μὲν ἀχαιοὶ,
Ε᾽ν δ᾽ ἐτεόκρητες μεγαλήτορες, ἐν δὲ κύδωνες,
Δωριέες τε τριχάϊκες, δῖοί τε πελασγοὶ.
τοῖσι δ᾽ ἐνὶ κνωσσὸς μεγάλη πόλις, ἔνθα τε μίνως
Ε᾽ννέωρος βασίλευσε Διὸς μεγάλου ὀαριςὺς.

Creta mari medio iacet inſula:fertilis illa eſt,
Et multis habitata viris.hanc vndique fluctus
Pulſant.ſunt vrbes hic nonaginta,nec vnus.
Eſt ſermo,è cunctis ſed miſtus.ſunt ibi Achiui.
Magnanimi,& veri Cretes,pariterque Cydones,
Martigenæ Dores,gens & diuina Pelaſgi.
Has inter Gnoſus præclara vrbs,ipſeque Minos
Diſcipulus Iouis hic nonum regnauit in annum.

Quamuis Euſebius, & alij ſcriptores, non parum inter ſe de numero annorum, quos Minos in Creta regnauit,diſſentiunt.Vſus eſt,vt aiunt, Minos Rhadamanti opera viri quidem boni,ſed qui tamen regias artes non prorſus fuerat edoctus, quem Minos in vrbe habuit legum cuſtodẽ,cum extra vrbem Talais opera veteretur,qui vocatus fuit Aereus,quia tabulas æreas per vicos circũferret. Fama eſt longe lateque Minoem mari imperaſſe, atque propter Androgei mortem bello Athenienſibus illato illos tributarios feciſſe, vt in Theſeo ſcriptum eſt à Plutarcho,& nos ſuo loco declarabimus.Habuit Minos Androgeum,Glaucum,Deucalionemque filios & Phędram & Ariadnam. memoriæ prodidit Zezes 19. primæ chiliadis Minoem à filiabus Cocali per dolum fuiſſe ita necatum : cum fugientem Dædalum inſequens veniſſet in Siciliam,à Cocalo perbenigne hoſpitio accipitur,tum ab eius filiabus buliente aqua arte Dædali è laqueari, ſummoque faſtigio domus repẽte demiſſa in balneum perfuſus enecatur. fuit eius filius etiam ex Acacallide Oaxus,qui nomen dedit vrbi Cretenſi. Verum ſiue Iouis & Europæ fuit filius,ſiue ob ſuas virtutes Iouis filius dici meruit,iudex apud inferos fuit

credi-

creditus, vt ſcripſit Plato his in Gorgia; Ἐγὼ μὲν οὖν ταῦτα ἐγνωκὼς πρότερος ἢ ὑμεῖς, ἐποιησάμην δικαστὰς υἱεῖς ἐμαυτοῦ, δύο μὲν ἐκ τῆς ἀσίας μίνωτέ καὶ ῥαδάμανθυν, ἕνα δὲ ἐκ τῆς εὐρώπης, αἰακόν. Ego ſane vel vobis prior cum hæc ipſa cognouerim, filios meos iudices inſtitui, duos quidem ex Aſia Minoem ac Rhadamanthum; vnum ex Europa Aeacum Atque ne omnia hic aſcribam, eorum quæ ſequuntur hæc eſt ſententia: hi ergo poſtquam mortui homines eò acceſſerint, iudicabunt in prato, & in triuio, ex quo geminæ procedãt viæ, altera ad Tartarũ, altera ad inſulas beatorum. Aſiaticos Rhadamanthus: eos vero, qui ex Europa accedent, Aeacus iudicabit. Minoi illud erit muneris, vt ſi quid fuerit ambiguum diiudicet, vt quam iuſtiſsimum fiat iudicium, ac legitimè in poſterum animæ demittantur. hæc ſunt illa, quæ traduntur de Minoe inferorum iudice ab antiquis, quæ ſpectant ad id, de quo agitur, negotium. Nunc de reliquis iudicibus tranſigamus.

De Rhadamantho. *Cap.* VIII.

RHadamanthum etiam Iouis Aſterij & Europæ filium ob ſingularem prudentiam & æquitatem animarum fuiſſe iudicem antiqui ſcriptores tradiderunt. Hunc aiunt omnium hominum ſuæ ætatis fuiſſe temperantiſsimum, cuius temperantiam admiratus Theognis, hæc de illo cecinit:

οὐδ' εἰ σωφροσύνην μὲν ἔχοις ῥαδαμάνθιος αὐτοῦ.
Πλείονα δ' εἰδείης αἰολίδου σισύφου.

Quorum carminum ſententia hæc eſt.

Non tibi ſi ipſius temperantia ſit Rhadamanthi,
Pluraque cognoſcas Aeolide Siſypho:

Fuerunt enim, vt conſtat, legumlatores Cretenſium antiquiſsimi, viri optimi ac iuſtiſsimi: inter quos hi dicuntur excelluiſſe. Erat Rhadamanthus præfectus inquirendis criminibus præcipuè, quæ quis in vita commiſiſſet, vt teſtatur Virgilius libro ſexto:

Gnoſius hæc Rhadamanthus habet duriſsima regna.
Caſtigatque, auditque dolos, ſubigitque fateri
Quæ quis apud ſuperos furto lætatus inani,
Diſtulit in ſeram commiſſa piacula mortem.

Hic & Aeacus virgam tenere ſolebant dum iudicarent, vt ſcripſit Plato in Gorgia. Memoriæ prodidit Cicero lib. primo Tuſculanarum Diſputationum, quod dixit & Plato in Socratis Apologia, non hos ſolos fuiſſe iudices apud inferos, ſed etiam Triptolemum ijs fuiſſe additum. Sic enim ſcribit Cicero; id multò iam beatius eſt, te, cum ab iis, qui ſe iudicum numero haberi volunt, euaſeris, ad eos venire, qui verè iudices appellentur, Minoem, Rhadamantum, Aeacum, Triptolemum, conuenireque eos, qui iuſte & cum fide vixerint. Rhadamanthum tamẽ exulem è patria profugiſſe ſcribit Iſacius, quia fratrem ſuũ interfeciſſet: ita enim inquit, *μετὰ γὰρ θάνατον ἀμφιτρύωνος ῥαδάμανθυς ἀνελὼν ἴδιον ἀδελφὸν φυγὼν ἐκ κρήτης, καὶ ἐν ὠκαλέᾳ τῆς βοιωτίας ἐλθὼν, γαμεῖ τὴν ἀλκμήνην.* Poſt Amphitrionis mortem profugit Rhadamãthus, quia fratrem occidiſſet è Creta: atq; in Ocaleam Bœotiæ ciuitatem profectus Alcmenam duxit vxorem. Illud eſt proprium virtutis, vt viri boni patriam vbique inueniant: neque vllus eſt locus honorificus, quin pateat virtuti: quare qui ſe in aliquem locum, vt propriam patriam includẽ dum putat: aut qui, niſi vbi natus eſt, ſe viuere non poſſe arbitratur, is omnino vel animi vel conſilii eſt inops: cum ſolis plantis natura propriam patriam tradiderit, vbi illas affixit. Nunc de Aeaco dicamus.

De Aeaco. *Cap.* IX.

AEacus & ipſe mortuorum iudex, ex Aegina Aſopi filia & Ioue natus eſſe dicitur, quam in ignem conuerſus compreſsit, vt innuit Ouidius in libro ſexto maioris ſui operis, in his;

Aureus vt Danaen, Aſopida luſerit, ignis.

compreſsit enim illam in inſula Aegina, quæ ita ab ipſa vocata eſt. Fama eſt Aeginæ colonos aliquando vniuerſos morbo fuiſſe abſumptos, ita vt ſolus Aeacus fuerit ſuperſtes: qui cum, vt aiunt, grauiter ferret inſulæ ſolitudinem Iouem precatus eſt, vt pote Iouis filius, vt aliquo pacto homines repararet, cum ita inquiat apud Ouid. lib. 7.

Iupiter ô dixi, ſi te non falſa loquuntur
Iſſe ſub amplexus Aſopidos Aeginæ.
Nec te magne pater noſtri pudet eſſe parentem,
Aut mihi redde meos, aut me quoque conde ſepulchro.

Iupiter illius precibus commotus formicas, quæ in annoſa quercu & vacua vagabãtur, in hoĩes mutauit, vt teſtatur idẽ poeta. & Heſio. in Thegonia, qui inquit;

Μοῦνος ἐὼν ἤσχαλλε, πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε
ὅσσοι ἔσαν μύρμηκες ἐπηράτου ἔνδοθε νήσου,
τοὺς ἄνδρας ποίησε, βαθυζώνους τε γυναῖκας.
οἵδ' ἤτοι πρῶτα ζεῦξαν νέας ἀμφιελίσσας.
Solus triſtis erat: hominum ſator atque Deorum,
Inſula quas habuit formicas, protinus omnes
Has homines facit, vt mas eſt, aut fœmina in illis.
Hi ſalſas primum ſulcarunt puppibus vndas.

Hi vocati fuerunt Myrmidones, quia græci myrmicas formicas vocent. cęterum tantæ fuit autoritatis & exiſtimationis Aeacus, vt cum diuturna ſiccitate vniuerſa Græcia laboraret, reſponſum ſit à Pythia iis, qui Delphos ea de cauſa legati acceſſerant, placandum eſſe Iouem: quod facile impetrari poſſet, ſi de precatore Aeaco vterentur: qua re impetrata Ioui Panellenio templum fuit erectum, vt diximus. Huic tres filii fuiſſe dicuntur è duabus mulieribus: Phocus è filia Nerei Pſammathe, Telamon & Peleus ex Endaide filia Chironis, quam vxorem duxit, vt teſtatur Iſacius.

¶ Nunc quid ſignificent hi iudices perquiramus. Vbi Parcæ alicuius ſtamina expleuerint, ac mortis inſtat dies, tunc animus morituri hominis, vti dicebam, id futurum præſagiens, vniuerſam vitæ ſuæ rationem examinat: atque ad præſentiam & iudicium cõſcientiæ, vt ita dixerim, omnia antiqua peccata reuocat. Nam cum animæ noſtræ partim rationem dominari dicant ſapientes, partim rationi illam minime obtemperare, rurſus expers rationis pars in iracundiam propenſa eſt, pars alia appetentia ducitur. Hi iudices igitur primi, ſiquid per iracundiã, aut per huiuſmodi animi affectus perpetratum ſit, aut ſi per appetentiam illegitimè, diiudicant. His accedit ratio ipſa pro Minoe, quæ rurſus ſiquid a prioribus iudicibus non ſit diſcuſſum, aut ſiquid ſit ambiguum, examinat. Quare ſiquis ſe grauiſsima ſcelera aduerſus ſanctam Dei religionem, vel aduerſus patriæ incolumitatem, vel aduerſus eos, quibus plurimum pro acceptis beneficiis debebat, commiſiſſe inuenerit per iram, aut per auaritiam, aut alicuius libidinis explendæ cauſa, aut propter ambitionem, ille grauiſſimis animi cogitationibus ante extremum vitæ diẽ neceſſario diſcruciatur, ſuoque vel ipſius iudicio iam grauiſſimis ſuppliciis putatur dignus. Sin contra leuiſsima ſint peccata, quæ commiſerit: triſtatur quidem animus, quia Dei uoluntatem offenderit, at cum diuinæ

clementiæ venit in mentem, ſtatim illi ſpes venię ſuboritur. Qui vero piè ſanctè que ſe vixiſſe inuenerit per vniuerſum vitæ ſuæ curſum, maior hũc lætitia capit, quam vllo orationis genere explicari poſsit. Quid enim tam iucundum, quid tã optabile, aut tam glorioſum cuiquam eſſe poteſt, quod tam præclarum viaticum ante ſummi Dei tribunal, quam conſcientia ab omnibus ſceleribus libera? aut quæ diuitiæ, quæ nobilitas, qui honores cum animi nullius turpitudinis ſibi conſcii felicitate, vel etiam præclarorum facinorum memoria, comparari poteſt? illi mærores, qui è conſcientia multorum ſcelerum exurgunt, illi inquam ſunt tartara, illi Phlegethontes, illi Styges, illi Acherontes. At lætitia quæ ex integritatis & innocentiæ memoria oritur, illi ſunt campi Elyſii, illæ beatorum inſulæ, illa ſumma felicitas animarum, quam viris bonis antiqui ſapientes proponebant. Hæc enim omnia futuram Dei vel vindictam, vel remunerationem præſagiunt: hæc illa ſunt omnia quę ſapientes antiqui de inferis ad coercendam ab omni turpitudine multitudinem excogitarunt. Illa grauitas ſuppliciorum in ſacris libris, quæ ſceleratis proponuntur: aut præmiorum magnitudo, quæ viris bonis: iam non amplius fabuloſè, ſed verè à ſummi Dei filio Chriſto eſt propoſita: atque eadem nulla vi humana eſt explicabilis. Dicuntur ab antiquis inferorum iudices fuiſſe Iouis filii: ꝙ anima nr̃a, in qua ſunt illæ prædictæ iudicandi facultates, diuina eſt, & ab anima mundi, vt voluerunt antiqui, tanquam aliqua eius portio, in hæc corpora profecta. At enim quid eſt hæc anima mũdi, niſi Deus omnipotens, qui omnia curat, omnia gubernat, omnia quæ veniunt in generationem diſpertit ac diſtribuit? quod fabulati ſunt Aeaci precibus formicas in homines fuiſſe conuerſos, quid per hãc fabulã ſignificarẽt antiqui explicauit Theagenes in rebus quas ſcripſit Aeginetarum. lib. 3. quod Aeginetæ perrari erant aliquando in inſula, quia frequentibus piratarum, aliarumque nationum incurſionibus infeſtarentur: qui cum minimè ſcirent reſiſtere, in ſpeluncis tanquam formicæ deliteſcebant. Aeacus autem naues ædificare illos docuit, populoſque ad rei militaris exercitationem euocauit, quare timore deiecto, externiſquę viribus paulatim reſiſtere docti, è ſpeluncis in apertum prodierũt: inde è formicis in homines dicuntur fuiſſe cõuerſi, vt ſcripſit *Zezes* hiſtoria 133. ſeptimę Chiliadis. At Strabo lib. 8. fabulæ locum datum fuiſſe inquit, quia formicarum more terram fodiẽtes vt agriculturæ locum haberent, ad petras transferrent: foſſaſque incolerent, ne in ędificia ſumptus facerent. alij dicunt eos prius formicarũ more ex illis fructibus, qui ſponte naſcerentur in ſpeluncas congeſtis victitaſſe, ignaros prorſus agri culturæ aut nauigationis & omnis politioris victus, quæ omnia per Aeacum edocti dicuntur è formicis in homines fuiſſe conuerſi. Hoc ipſo vſi ſunt Græci deprecatore: quia virorum bonorum & iuſtorum & temperantium preces poſſunt vel vniuerſis ciuitatibus à Deo veniam & calamitatum finem impetrare. atque de iudicibus inferorum ſatis dictum eſt; nunc de Eumenidibus dicatur.

De Eumenidibus. *Cap.* X.

AT enim quia poterat nonnullos ea fallere opinio, quod poſſent deſcendentes ad inferos ſua crimina occultare; cum & pauci homines multis peccatis teſtes adhibeantur, & ſiqui fuerint teſtes, illos non eodem tempore eſſe perituros, cum prius mortui iudicentur, quam teſtes acceſſerint: neceſſe fuit perſuadere multitudini imperitorum, quibus impreſsi iam erant in animo hi iudices, & tortores eſſe, & ſuppliciorum miniſtros his iudicibus aſsiſtere, qui mirificis modis, variiſque ſuppliciis reos confiteri quid turpe in vita egiſſent, cogerent. Additæ ſunt igitur illæ quas variis de cauſis modo Furias, modo Erinnyas, modo

Eumenides

Eumenides nominarunt: quę Iouis cœleſtis & inferni mandata afficiendis meritis calamitatibus hominibus exequerentur, & quæ miniſtræ eſſent prædictorũ iudicum in excutiendis cuiuſque ſceleribus. Dictæ ſunt autem furię à furore, quo ſontes homines ob conſcientiam ſcelerum exagitantur, Erinnyes ab ἐριννύω, quod indignari ac magnopere commoueri ſignificat: Seueræ à quibuſdã ob acerbitatem. Eumenides dictæ ſunt ab Oreſte, quia Palladis conſilio illas Argos profectus placaſſet à beneuolentia & manſuetudine, cum prius ab indignatione Erinnyes dicerentur: vt ſcripſit Sophocles in Oedipode in Colono.

Ὥς σφας καλοῦμεν εὐμενίδας ἐξ εὐμενῶν
ςέρνων δέχεσαι τὸν ἱκέτην σωτήριον.
Ipſas vocamus Eumenidas, pectore
Quod ſupplicem ſeruauerint amabili.

Eumenidas fuiſſe Noctis filias teſtatur Lycophron in Caſſandra his verſibus:

ἦμος ξυναίμους πατρὸς αἱ νυκτὸς κόραι
πρὸς αὐτοφόντην. ςρῆνον ὥπλισαν μόρον.
Fratres vbi patris puellæ filiæ
Noctis, parauerunt graues in mutuas
Cædes.

Et Aeſchylus in Eumenid.

ἡμεῖς γὰρ ἐσμὲν νυκτὸς αἰεινῆ τέκνα:
Nos filiæ Noctis ſumus grauiſsimæ.

Alii Noctis & Acherontis filias fuiſſe Eumenides crediderunt. At Orpheus in hymno, quem ſcripſit in Eumenides, illas Plutonis, ſiue Iouis terreſtris & Proſerpinæ filias dixit in his:

Δεῦτέ μου εὐμενίδες μεγαλώνυμοι εὔφρονι βουλῇ
Ἁγναὶ θυγατέρες μεγάλοιο Διὸς χθόνιοιο.
Φερσεφόνης τ' ἐρατῆς κούρης καλλιπλοκάμοιο.
Audite Eumenides me orantem mente benigna,
Terreſtris Iouis, & caſta, & digniſsima proles
Infernę Iunonis.

Heſiodus in eo libro, quem ſcripſit de Origine Deorum, è terra & Saturni ſanguine natas eſſe Erinnyes putauit, cum Iupiter patri pudenda abſcidit, ac guttæ ſanguinis in terram cecidiſſent, vt eſt in his:

ὅσσαι γὰρ ῥαθάμιγγες ἀπέσσυθεν αἱματόεσσαι.
Πάσας δέξατο γαῖα. περιπλομένων δ' ἐνιαυτῶν
Γεινατ' ἐριννῦς τε κρατεράς, μεγάλους τε γίγαντας.
Tum quæ fluxerunt atro de ſanguine guttæ,
Terra bibit cunctas. mox & labentibus annis
Edit Erinnyas hęc triſtes, magnosque gigantes.

Epimenides poeta Cretẽſis ſcriptum reliquit illas Euonymes, & Saturni filias fuiſſe, vt patet ex his verſibus:

Γείνατο δ' εὐωνύμην θαλερὰν κρόνος ἀγκυλομήτις,
Ἐκ τοῦ καλλίκομος γένετο χρυσῆ ἀφροδίτη,
μοῖραι τ' ἀθάνατοι, καὶ ἐριννύες αἰολόωροι.
Euonymen teneram Saturnus duxit, & illi
Naſcitur alma Venus primum, Parcę inde decoræ,
Aeternæque: ſimul naſcuntur Erinnyes atræ.

At Sophocles in Oedipode in Colono Terræ & tenebrarum filias illas eſſe ſcribit in his.

αἱ γὰρ

αἱ γὰρ ἔμβολοι
θεαὶ σφ᾽ ἔχουσι γῆς τε καὶ σκότου κόραι.
nam terribiles
Terræ & tenebrarum tenent nate Deæ.

Has ait Heſiodus in libello de Diebus eſſe Rixæ filias, vindiceſque peierantium, in quos iuſſu Plutonis animaduertunt, & die quinto Lunæ natas eſſe:

ἐν πέμπτῃ γάρ φασιν ἐριννύας ἀμφιπολεύειν,
ὅρκον τιννυμένας, τὸν ἔρις τέκε πῆμ᾽ ἐπιόρκοις.
Inde die quinto Eumenides verſantur, & errant
Vltrices, quas Rixa parit pœnam periuris.

Et Virgilius in primo Georg.

quintam fuge: pallidus Orcus,
Eumenideſque ſatæ.

Atque id quidem ex Pythagoricorum ſententia, qui numerum illum in diebus lunaribus iuſtitiæ & æquitatis diem eſſe tradiderunt: Nam & exuperans adimit, & quod deficit, reſtituit æquitas, quorum vtrunque eſt iudicis munus. Iſtud ipſum efficit dies quinta, quæ prima addit deficienti, cum altera quinta labentis & occidentis menſis adimat, quod eſt exuperans. Dicebantur Eumenides pro capillis angues contortos habere in morem cincinnorum, vt innuit Horatius in ſecundo Carminum:

& intorti capillis
Eumenidum recreantur angues.

Sic & Catullus in Argonaut.

Quare facta virum mulctantes vindice pœna
Eumenides, quibus anguineo redimita capillo
Frons expirantis præportat pectoris iras.

Et in primo Elegiarum Tibull.

Tiſiphoneque impexa feros pro crinibus angues
Sæuit: & huc illuc impia turba fugit.

Fabulati ſunt antiqui neque has quidem ſæuiſsimas Deas Cupidinis vim potuiſſe deuitare, quando ſcriptum reliquit Mænander in rebus fabuloſis Tiſiphonem in amorem cuiuſdam pueri formoſi Cytheronis nomine incidiſſe, cuius deſiderium cum ferre non poſſet, verba de congreſſu ad illum perferenda curauit. at is formidandũ aſpectum veritus, neq; reſponſo quidem dignam fecit, quo illa vnũ è ſuis draconibus è capillis conuulſum in eum coniecit, quem ſerpẽs intra nodos conſtringens interemit, vbi deorum miſericordia mons ab illo dictum fuit, qui prius Aſterius dicebatur. Sophocles præterea in Electra ſic Erinnym æripedem nominauit:

ἁ δεινοῖς
κρυπτομένα λόχοις χαλκόπους ἐριννὺς,
Ingrauibus
Inſidiis Erinnys æripes latens.

Licet autem ex libro τ. Iliadis cognoſcere has Furias tanquam aues aeriuagas à poetis fuiſſe vocatas, quia volantes ad iuſſa ſceleratorum ſupplicia conuolarent:

Ἀλλὰ Ζεὺς, καὶ μοῖραι, καὶ ἠεροφοῖτις ἐριννὺς.
Iupiter, & Parcæ, quæque aera tranſit Erinnys.

Has in veſtibulo inferorum habitare dixerunt poetæ, de quibus Virgilius cecinit libro ſexto:

Veſtibulum ante ipſum, primiſque in faucibus orci,
Luctus, & vltrices poſuere cubilia curæ.
Pallenteſque habitant morbi, triſtiſque ſenectus.

Et

Et metus,& maleſuada fames, & turpis egeſtas.
Terribiles viſu formæ,læthumque,laborque,
Tum conſanguineus læthi ſopor,& mala mentis
Gaudia: mortiferumque aduerſo in limine bellum,
Ferreique Eumenidum thalami.

Qui idem tamen poſtea in duodecimo illas & ad ſolium Iouis aſsiſtere ſcribit,& eius nutum obſeruare ſi quando mortalibus calamitates velit immittere:

Dicuntur geminæ peſtes cognomine Diræ,
Quas & tartaream Nox intempeſta Megæram
Vno eodemque tulit partu,paribusque reuinxit
Serpentum ſpiris,ventoſasque addidit alas.
Hæ Iouis ad ſolium,ſæuique in limine Regis
Apparent: acuuntque metum mortalibus ægris.

Harum nomina,& locum vbi habitabant apud inferos, atque adeo officium declarauit Orpheus in hymno,quem ſcripſit in Eumenides.

κλῦτε θεαὶ πάντιμοι, ἐρίβρομοι, εὐράσειραι
τισιφόνητε καὶ ἀλληκτὼ, καὶ δῖα μέγαιρα.
Νυκτέριαι, μύχιαι, ὑπὸ κεύθεσιν οἰκί᾽ ἔχουσαι
Ἄντρῳ ἐν ἠερόεντι παρὰ ςυγὸς ἱερὸν ὕδωρ.
οὐκ ὁσίαις βουλαῖσι βροτῶν πεποτημέναι αἰεί.
Horriſonæ hæc audite Deæ veneranda propago.
Tiſiphone,& ſimul Allecto,& diuina Megæra.
Nocturnæ,arcanæ,vmbroſo quæ habitatis in antro
Sacratas fluuij ſtygii nigrantis ad vndas.
Conſilia ad non recta virumque volatis acerbę.
Ac deinde:
Ἀλλ᾽ αἰὲν θνητῶν πάντων ἐπ᾽ ἀπείρονα φῦλα
ὄμμα δίκης ἐφορᾶτε δικασπόλοι αἰὲν ἐοῦσαι.
Iuititiæ quæ oculos gentes torquetis ad omnes,
Iuſtitiæ aſſeclæ ſemper,rectique miniſtræ.

Cum grauiſsimæ ſcelerum vltrices haberentur Eumenides,magna fuit earum reuerentia apud omnes gentes : atque ita vt illarum nomina nemo prope auderet proferre,quare hæc iuquit Electra apud Euripedem in Oreſte:

ὀνομάζειν γὰρ αἰδοῦμαι θεὰς
Εὐμενίδας, αἳ τόνδ᾽ ἐξαμιλλῶνται φόβῳ.
nominare haud audeo
Eumenides, quæ iſtum pauore tertirant.

Oreſtes idcirco cum ſuas calamitates quas paſſus fuerat ob matris cędem,Iphigeniæ in Tauris enarraret,vbi in mētionem Eumenidum incidiſſet,illas ἀνωνύμους θεὰς appellauit: hoc eſt Deas, quas nominare non liceret, quia propter ſeueritatem nemo illas nominare auderet,ita enim ſcribit Euripides in illa tragædia:

ἔνθεν μοι πόδα
εἰς τὰς ἀθλίας δήν᾽ ἔπεμψε λοξίας
Δίκην παρασχεῖν ταῖς ἀνωνύμοις θεαῖς.
hinc me pedem
Apollo ferre iuſsit Atticum in ſolum,
Anonymis iuſta & Deabus ſoluere.

Tantus vero fuit earum timor,vt cum cęcus Oedipus in Atticam ductus fuiſſet, Dearumque Erinnyum nemus intraſſet,neſcius cui Deorum dicatum eſſet, aut quæ foret eius loci religio,magnus Atticorū colonorū concurſus fuerit ad ipſum,

K Oepi-

Oedipum, qui mirabantur illum eò auſum eſſe ingredi, cum ipſi neque aſpicere quidem lucũ prætereuntes auderent, vt eſt in ædipode Colono apud Sophoclẽ:

Πλανάτας τις ὁ πρέσβυς, οὐ
δ᾽ ἐγχώριος· πρέσβα γὰρ οὐ
κἄν ποτ᾽ ἀςιβὲς ἄλσος ἐς
τᾶνδ᾽ ἀμαιμακέταν κορᾶν,
ἃς τρέμομεν λέγειν.
καὶ παραμειβόμεσθ᾽ ἀδέρκτως.
Erro nam quiſpiam ſenex, at non.
Indigena: non adijſſet is vnquam
Lucum glabrum Erinnyum grauium,
Quas tremimus vel dicere.
Nec intuentes tranſimus.

Neque id ſanè iniuria, cum tantopere eſſent graues ac implacidæ, vt ſi quis ſpectandi cauſa vel cæde vel aliquo inceſti aut impietatis genere pollutus in Eumenidum templum illud intraſſet, quod illis Oreſtes in Ceiynea Achaiæ oppido dicarat, continuo fieret mente captus, dirisque terroribus exagitaretur, vt ait Pauſanias in Achaicis. Illas arbitrati ſunt antiqui veſtibus atris fuiſſe indutas, vt ait Iſacius, ac nigras veſtes, Erinnyum veſtes appellarunt, quas ἐριννύων ἐσθῆτας vocauit Lycophron. Colebantur eximia religione Erinnyes in Telphuſia ciuitate Arcadiæ, vt ait Iſacius, quibus ouis nigra prægnans mactabatur, totaque comburebatur in Carmia Peloponneſi, vt ait Sophoclis enarrator. fiebant vero illa ſacra tacite, & quietis tempore, neque quiſquam è nobilibus his ſacrificijs intereſſe iure religionis poterat, vt ſcriptum reliquit Polemo. Tum illi ſacerdotes, qui hæc ſacrificia faciebant, Heſychidæ nominabantur. Hinc & aries ſacer Hero taciturno ante ſolennia immolabatur, quem boni ominis gratia appellabãt, cuius ſacellũ fuit apud Cydonios extra nouem portas. Quòd vero in illis ſacrificijs mulſo pro libamentis meliceris etiam vterentur, teſtatur Callimachus in his carminibus.

Νηφάλιαι τῆσιν ἀεὶ μελιηδέας ὅπας
λήτειραι καὶ ἐιν ἔλαχον ἡσυχίδαις.
Mellitos ſuccos ſemper ieiuna ſacerdos
Vrere perpetuis aſſolet Heſychidis.

Vtebantur floribus præterea Sicyonij pro corollis, quo ritu etiam Parcis ſacrificare ſolenne fuit, vt ait Mænander in ſecundo libro myſteriorum, & Pauſanias in rebus Corinthiacis. Magnus erat omnino labor has inuocare, magnaq; opus erat veneficis mulieribus ſacrificiorum multitudine, quæ illas ad ſe allicerent, (nam & hæ plurimum conferre ad veneficam facultatem putabantur) quod patet ex ijs carminibus Orphei in Argonauticis, vbi Medea ſacrificat pro Iaſonis incolumitate, veneficijsque conatur draconem ſopire. Non enim illa ſacrificia quæuis ligna admittebant, ex quibus ignis fieret, ſed cedrum tantum, & alnum, & Iuniperum, & rhamnum: è quibus pyra fiebat ante foueam quandam triplici ordine excauatam, tum victimarum illis ſacrificijs conuenientium ſanguis in foueam effundebatur: at corporum membra ſuper pyra vrebãtur cum quibus multæ res, multaq; herbarum genera miſcebantur cum precibus, quorum magna pars continetur in his verſibus:

Σκύμνους παμμέλανας σκυλάκων τριετοὺς ἱερεύσας.
Αἵματι δ᾽ αὖ κάλκανθον ἰδὲ ςρούθιον ἔμιξα.
κνῆκόν τε χισὴν, ἐπί τε ψύλλιον ἀειδὲς,
Ἄγχουσάν τ᾽ ἐρυθρὴν, ἰδὲ χάλκιμον. αὐτὰρ ἔπειτα
Νηδύας ἐμπλήσας σκυλάκων φιτροῖσιν ἔθηκα

ὕδατι,

ὕδατι, ἔξδ' αὔμας χολάδας χεόμην περὶ βόθρον·
ὄρφνιναθ' ἑσσάμενος φάρη, καὶ ἀπεχθέα χαλκὸν
κρούων ἐλλισάμην, αἳ δ' ὀτραλέως ἐπάκουσαν·
ῥήξασαι κενεῶνας ἀμειδήτοιο βερέθρου,
τισιφόνητὲ καὶ ἀλληκτὼ, καὶ δῖα μέγαιρα,
Αἰζαλέαις πεύκαις φόνιον σέλας ἀΐσσουσαι.
Mactaui catulos tres toto corpore nigro.
Purpura tum miſta & lanaria ſanguini eorum,
Sciſsilis & cnecus, pulicaria triſtis, & vnà
Additur his anchuſa rubens, & chalcimus: inde
Oppletos ventres catulorum in vaſa repono.
Funditur ad foueas lympha, atque omenta, cauatas.
Induor & nigras veſtes, odioſaque pulſans
Aera vocans oro, quę me audiuere repente.
Rumpentes tetrici feralia monſtra baratri
Accenſasque tulere faces, crudeleque lumen,
Tiſiphone, & ſimul allecto, & diuina Megæra.

Exiſtimabatur vinum illis omnino non placere in ſacrificijs, quare Oedipus, vt diximus, cum in illarum lucum acceſsiſſet, iubetur ab accolis eius loci aquam è perenni fonte afferre, deinde pocula quædam in hunc vſum parata coronare & labra & anſas lana iuuenis agnæ, vt ſcribit Theocritus in Pharmaceutria. Deinde cum ſteterit ad orientem ſolem inferias effundere mulſum, neque vinum vllo pacto afferre: ſed poſt effuſas inferias iubetur nouem ramos oleæ ambabus manibus ter ad terram cum precibus deflectere & deiicere. His Deabus creditis mos fuit Sicyoniis hominibus prægnantes oues mactare, ac mulſo vti pro libamentis, floribusque loco coronarum, vt traditum eſt à Mænandro in ſecundo Myſteriorum. Fiebant coronæ è narciſſo, quibus coronabantur his Deabus ſacrificantes, quæ planta illis erat dicata: ſiue quia apud ſepulchra plerunque naſceretur, ſiue quia illæ torporis ac timoris eſſent Deæ, quod cōuenit cum Narciſsi nomine. Hanc fuiſſe plantam vna cum croco coronis Eumenidum dicatam, teſtatur Sophocles ita in Oedipode colono:

ὁ καλλίβοτρυς κατ' ἦμαρ αἰεὶ
Νάρκισσος, μεγάλαιν θεαῖν
Αρχαῖον στεφάνωμ', ὅ, τε
χρυσαυγὴς κρόκος.
O pulchris racemis in dies ſemper
Narciſſe magnarum Dearum
Antiqua corona, ſimul &
Aureus crocus.

Scriptum reliquit Pauſanias in Arcadicis Cererem aliquando fuiſſe nominatam Erinnym, quia Neptunus, cū illius filiam quærētis amore captus eſſet, illā conatus eſt vitiare: ſed cū in equā ſe Ceres vertiſſet, & ad Onciū inter armēta paſceretur, à Neptuno cognita nihilominus cōpreſſa eſt, cū is equi formā cepiſſet. Id cū illa grauiſsime tuliſſet, quia furere Arcades erinnire dicūt, dicta fuit eo nomine. Apud eoſdē erecta fuit Erinnyis ſtatua, quæ manu ſiniſtra ciſtam, dextera facem præferebat. Plutarchus in libello quem ſcripſit de ſera numinis vindicta, vnā tantum Erinnym eſſe putauit, quæ Adraſtiæ Iouis ac Neceſsitatis eſſet filia, vindex & ſcelerum miniſtra. & quæ omnes animas huc illuc curſitantes & tergiuerſantes cōprehēderet, ad ſuppliciū raperet, & in æternas inauditas, profundiſſimasq; tenebras demergeret. ¶ Nūc quid hæc ſignificēt perquiramus. Nullus ſti-

mulus vel acrior vel vehementior conſcientia hominesad confitendum impellere poteſt,quæ vel ſine teſtibus ſe prodit: quare illa eſt diligentiſsima iudicum inferorum miniſtra. Hi timores, qui traditi ſunt in fabulis, flagitioſis hominibus aſsidue ante oculos obuerſantur. Nam, vt ait Cicero in oratione pro Roſcio Amerino, nolite putare, quemadmodum in fabulis ſæpe numero videtis, eos, qui aliquid impie ſcelerateque commiſerint, agitari, & perterreri Furiarum tædis ardentibus: ſua quemque fraus, & ſuus terror maxime vexat: ſuum quemque ſcelus agitat, amentiaque afficit: ſuæ malæ cogitationes, conſcientiæque animi terrent. Hæ ſunt impijs aſsiduæ, domeſticæque Furiæ, quæ noctesque diesque pœnas præteritorum peccatorum à conſceleratiſsimis hominibus repetunt. Atque Oreſtes nihil aliud eſſe, quàm conſcientiam, commemorauit apud Euripidem in ſua tragædia, quæ ipſum pro Furiis aſsidue torqueret & exagitaret, vt patet ex his:

τὶ χρῆμα πάσχεις; τίσ' ἀπόλλυσι νόσος;
ἡ σύνεσις, ὅτι σύνοιδα δείν' εἰργασμένος.

Menel. Quis conficit morbus? quid eſt tibi mali?
Oreſt. Quòd multa feci turpia hinc conſcientia.

Quid enim aliud ſunt iſtæ Furiæ, quàm affectuum vindices, vel potius affectus commiſſorum ſcelerum cauſa? omnia enim flagitia, quorum nobis ſumus conſcij, vel per inuidiam, vel per odium, vel propter ſpem alicuius commodi committuntur. Idcirco τίσις vltio, φόνος cædes eſt, quod ſcelus per iram aut odium naſcitur, quod vlciſcitur Tiſiphone. μεγαίρειν vero inuidere ſignificat, quæ Megæra per inuidiam commiſſa peccata punit. At ἄληκτος nunquam ceſſantem ſignificat, quæ titillatio eſt voluptatum: per quas in peccantes Allecto animaduertit. Hæ dicuntur Noctis filiæ, propter inſcitiam mortalium, & ignorationem rerum futurarum. Quis eſt enim omnium mortalium, qui non turpe putet, ſi rem diligentius perpenderit, ſe illa propter breuiſsimas voluptates committere, quæ mox æterna ſupplicia conſequentur? aut quis non intelligat indecorum eſſe homini tanquam belluam huc illuc his impuris voluptatibus agitari? ex ignoratione ſui igitur naſcuntur hi affectus, qui vbi in aliqua ſcelera homines impulerint, diſcruciatur animus, quorum recordatio fit quaſi crudeliſsimi & infeſtiſſimi in animo tortores. Alii Iouis terreſtris & Proſerpinæ filias illas eſſe tradiderunt, & id quidem iure optimo: nam cum Pluto præſit diuitiis, Proſerpinaque ſit vis frugum, vt patebit: quibus è Diis aptius oriuntur furiæ, quàm è diuitiis, aut vnde apertius originem capient? quippe cum omnia ſcelera, omneſque voluptates è diuitiarum copia, tanquam ex vberrimo fonte manent. Quæ tamen ſi ad bonum & temperantem virum affluxerint, illum minime à ſuo inſtituto poſſunt deturbare: quare videtur mihi Deus ſapientiſsimus facultates tanquam viaticum ad probitatem optimis earum moderatoribus, aut tanquam duces ad æterna ſupplicia impuris latronibus, conceſsiſſe. Neceſſe eſt igitur aut eximie bonum & Dei amicum eſſe virum opulentum aut egregie ſceleratum, & Diis hominibuſque inuiſum illum, qui multa poſſideat: quoniam nulla diuitiarum præſtantia vel bonitatis vel malitiæ patitur mediocritatem. Idem ſenſiſſe mihi videntur, qui è turpibus partibus Saturni & ex terra natas eſſe Erinnyes putarunt. Quid enim Saturnus eſt, niſi tempus? aut quid pudendæ partes, niſi turpitudines quæ in ipſo tempore committuntur? terra omnium diuitiarum parens eſt, ex quibus naſcuntur. Sunt igitur illæ animi ſolicitudines, quæ ob diuitiarum facultatem exurgunt per temporis opportunitatem. Qui Saturni & Euonymes filias putarunt, nil diuerſum ab his ſentiebant. Hæc, & quæ dictæ ſunt ſuperius rationes, in

idem recidunt: nam qui Saturni, qui Noctis, qui Terræ, qui Tenebrarum filias eſſe Erinnyes arbitrati ſunt, ſolo inter ſe nomine differebant, re ipſa idem putarunt. Quidam Erinnyas dictas crediderunt, quia imprecationes, exaudirent: nam ἀρὰς imprecationes ſignificari inquiũt, ἀνύειν vero perficere & exaudire. Alii quia in terra habitent, cum ἔρα ſit terra, ναίειν habitare. eſt. Dicuntur natæ Erinnyes die quinto Lunæ, ea ratione quæ dicta eſt ſuperius. Aeripedes dictæ ſunt, quia cum Dei ſint miniſtræ, ſcelerumque vltrices tardè ad impiorum ſupplicia mitterentur, non enim Deus repente in ſceleratos animaduertit, ſed pro tarditate temporis grauitatem pœnarum plerumque compēſat. Aeriuagæ dictæ ſunt, quia citiſsime ad impurorum pœnas conuolarent vbi Deus aliquos vel publicè vel priuatim punire ſtatuiſſet. Ego tamen aeriuagas ea de cauſa fingi crediderim, quia vbi vel peſtis, vel fames homines inuadit, vel bellorum motus excitantur in animis mortalium, id ex aere quodammodo affecto ita Deo iubente proueniat. Nam hæc tria morborum genera ita ſunt inter ſe connexa, vt ex iiſdem parentibus & eodem partu nata ſint, quod ita expreſsit Virg. lib. 12.

Hæ Iouis ad ſolium, ſæuique in limine Regis
Apparent: acuuntque metum mortalibus ægris:
Si quando læthum horrificum, morbos ve Deum Rex
Molitur, meritas aut bello territat vrbes.

Dicebantur habitare in veſtibulo inferorum, quia ſoliciti ſunt præcipuè animi morientium, grauiusque torquentur recordatione præteritorum ſcelerum: quod etiam ſenſerunt ii, qui dixerunt illas ad vndam Stygis in antro quodam habitare. Hoc antrum quid eſt aliud, niſi obſcuriſsimus cordis & conſcientiæ receſſus, in quo latent hę cogitationes, & animorum ſolicitudines? Quod per hæc ſignificare voluerunt antiqui ſoli viro bono omnia eſſe tuta, ſolamque integritatem & innocentiam homines intrepidos & tranquillos ad omnem fortunæ commutationem perducere, iam explicauimus ſuperius: ac de furiis ſatis, nunc dicendum eſt de carcere impiorum.

De Tartaro. *Cap.* XI.

VBi ſceleratorum animæ multis grauiſsimisque vitiis contaminatę per tormenta fuerint cognitæ à iudicibus: quod inter voluptates per cæterorum hominum iniurias vixerint, quod patriam prodiderint, quod multos ob diuitias fefellerint, quod propter auaritiam vel amicos, vel viros bonos, vel parentes, vel benemeritos deſeruerint, quod Deorum immortalium religionem ob pecuniam cultumue neglexerint, illæ Furiis prędictis traduntur in Tartarum deducendæ: qui locus eſt pœnarum, luce omnino carens, neque inde exire in perpetuum licitum eſt. Hic Tartarus qnod antiquiſsimus ſit locus, omnes affirmant: & Ariſtophanes comicus illum coætaneum cum Nocte, & confuſa mundi materia exiſtimauit, vt eſt in Auibus:

χάος ἦν καὶ νύξ, ἔρεβός τε μέλαν πρῶτον καὶ τάρταρος εὐρύς.
Γῆ δ' οὐδ' ἀὴρ, οὐδ' οὐρανὸς ἦν. ἐρέβους δ' ἐν ἀπείροσι κόλποις.
Chaos erat & Nox Erebusq; niger primum, & Tartarus amplus.
Terræ nec aer, nec cœlum erat: Erebiq; immenſis finibus.

Heſiodus in Theogonia videtur Tartarum ex illa confuſa mole, quæ Chaos vocabatur, genitum eſſe crediđiſſe; vt ex his licet cognoſcere:

ἤτοι μὲν πρώτιστα χάος γένετ', αὐτὰρ ἔπειτα
Γαῖ' εὐρύστερνος πάντων ἕδος ἀσφαλὲς αἰεὶ
Ἀθανάτων, οἳ ἔχουσι κάρη νιφόεντος ὀλύμπου.

τάρταρα τ' ἠερόεντα μυχῷ χθονὸς εὐρυοδείης.
Ante Chaos natum: poſt Tellus ampla, Deorum
Firma domus ſemper, colitur queis culmen Olympi.
Tartaraque obſcura, hæc terra conduntur in ima.

Maximum ſanè ſpatium fuit à Tartaro ad terram, & quanto tellus diſtat ab ipſo cœlo, tanto à terra tartarum diſtare putarunt, vt expreſsit idem poeta in his carminibus:

τόσσον ἔνερθ' ὑπὸ γῆς, ὅσον οὐρανὸς ἔσ' ἀπὸ γαίης.
ἶσον γάρ τ' ἀπὸ γῆς ἐς τάρταρον ἠερόεντα,
ἐννέα γὰρ νύκτας τε καὶ ἤματα χάλκεος ἄκμων
οὐρανόθεν κατιὼν, δεκάτῃ ἐς γαῖαν ἵκοιτο.
ἐννέα δ' αὖ νύκτας τε καὶ ἤματα χάλκεος ἄκμων
ἐκ γαίης κατιὼν δεκάτῃ δ' ἐς τάρταρον ἵκοι.
τὸν περὶ χάλκεον ἕρκος ἐλήλαται, ἀμφὶ δέ μιν νὺξ
τριστοιχεὶ κέχυται.

tum tartarus ipſe
Nam patet in præceps tantum, tenditque ſub auras;
Quantus ad æthereum cœli ſuſpectus Olympum,
Ferrea nam cœlo ſi incus mittatur ab alto,
Vix poterit decima terram contingere luce.
Ferrea mox ſi incus terra mittatur ab alta,
Tartara vix poterit decima contingere luce.
Aerea ſepta tenent iſthæc: nox atra tenebris
Ordine mox cingit triplici.

Qui Tartarus quod obſcuriſsimus ſit, indicauit his verſibus Homerus in libro Iliadis θ.

ἤ μιν ἑλὼν, ῥίψω ἐς τάρταρον ἠερόεντα,
τῆλε μάλ', ἧχι βάθιστον ὑπὸ χθονός ἐστι βέρεθρον.
ἔνθα σιδήρειαί τε πύλαι, καὶ χάλκεος οὐδὸς
τόσσον ἔνερθ' ἀΐδεω, ὅσον οὐρανὸς ἀπὸ γαίης.
Aut ipſum capiens obſcura in tartara mittam,
Sunt vbi ſub terris vaſtiſsima regna barathri.
Aerea ſunt ibi ſepta, ſolumque ex ære: ſub ima
Tantum tellure, hæc quantum quoqne diſtat Olympo.

Hunc autem & Erebum & Chaos eſſe locum, in quo ſcelerati homines excruciarentur ita declarauit autor Axiochi; ὅσοις δὲ τὸ ζῆν διὰ κακουργημάτων ἠλάθη, ἄγονται πρὸς ἐριννύων ἐπ' ἔρεβος καὶ χάος διὰ ταρτάρου, ἔνθα χῶρος ἀσεβῶν, καὶ Δαναΐδων ὑδρεῖαι ἀτελεῖς, καὶ ταντάλου δίψος. At illi, quibus per ſcelera vita fuerit tranſacta, per Tartarum a Furiis ad Herebum chaoſque trahuntur, vbi impiorum locus eſt, & Danaidum hydriæ nunquam ſaturæ, & ſitis Tantali. Atqui Plato cum in Phœdone Tartarum locum eſſe intellexerit id, quod ab Homero barathrum nominatum fuit ſuperius, quem locum eſſe putauit ſub terra propè centrum, e quo, & in quod omnes aquæ laberẽtur, ſub finem demum dialogi de Rhetorica ſceleſtorum carcerem appellauit his verbis; τὸν δὲ ἀδίκως καὶ ἀθέως, εἰς τὸ τῆς τίσεώς τε καὶ δίκης δεσμωτήριον, ὃ δὴ τάρταρον καλοῦσιν, ἰέναι. Qui vero iniuſtè ac impiè vixiſſe comperientur, in punitionis, iuſtique ſupplicii carcerem, quem tartarum appellant, accedere. Ibi etiam animæ vinctæ tenebantur, vt his, declarauit Aeſchylus in Prometheo;

εἰ γάρ μ' ὑπὸ γῆν νέρθεν τ' ἀΐδου τοῦ νεκροδέγμονος
εἰς ἀπέραντον τάρταρον ἧκε

Δεσ-

Δεσμοῖς ἀλύτοις ἀγρίως πελάσας.
Nam ſi me ſub terram ſub inferos mortuos capientes
In immenſum tartarum detruſiſſet
Vinclis firmiſsimis aſpereque alligaſſet.

¶ Atque hæc ea ſunt, quæ de Tartaro ab antiquis ſcripta inuenimus, nūc quid ſub his lateat, perquiramus. Nonnulli antiquorum Tartarum locum eſſe crediderunt ſub vtroque cardine, vt aiebat Crates, tum ob frigoris acerbitatem, tum etiam ob diuturnitatem tenebrarum. Verum illi meo iudicio fallūtur: quia multo maiores ſunt tenebræ nocturnæ ſub æquante circulo habitantibus, quam prope cardines. Nam tametſi continui ſunt ſex menſes vna nox ſub Arctico cardine, dum ſol à principio Libræ vſque in finem Piſcium ſigna meridiei percurrerit, tamen non eſt adeo obſcura nox vt literæ legi non poſsint. quare non videtur is locus obſcuritatis cauſa poſſe Tartarus appellari. Ego ſanè potius acceſſerim Zezæ opinioni, qui Tartarum ſubterraneum incēdium eſſe credidit, quia vapores ibi gignantur, quare & clamores & ſtrepitus incerti, & tremores apparēt, vnde Tartarus appellatus eſt à Græcis, quia multæ ibi ταραχαὶ ſiue perturbationes exiſtant. Neque id nomen ſortitus eſt is locus quod ibi præcipuè, ac nullibi, præterea fiant res huiuſmodi. Sed varia loca variis nominibus dicuntur: cum id in ſublimi ſit, æther: cum ſub terra, Tartarus vocatur: At nos quid dicemus eſſe tartarum, in quem deducantur mortui, vnde non amplius datur reditus? terram ipſam nimirum, ſub qua occultantur cadauera, quæ vbi ſemel deciderint in perpetuum carcerem, nunquam omnino reſurgere poſſunt. ibi ęſtuantes igne plurimo lacus eſſe dicuntur, & alii rurſus conglaciati, in quos viciſsim animæ ſceleratorum à dæmone merguntur, vt ait Plutarchus in libello de ſera numinis vindicta. His fidem fecerunt loci ignibus ſubterraneis frementes & æſtuantes propter varios vapores, qui ſub terra concipiuntur. Fuerunt igitur iſta de inferis excogitata ad deterrendos homines à flagitiis: quæ ſi ita credita eſſent, Pauci omnino ſcelerati homines, pauci ſiccarij, pauci latrones in omnibus ætatibus fuiſſent. Atque vtinam iam non fabulis, non vanis inuentionibus, non figmentis poetarum amplius, ſed ſoli veridico, ſoli ſapienti, ſoli bonorum omnium autori Chriſto crederetur, vel ſaltem ab iis, qui ſe Chriſti imitatores eſſe profitentur. Huic æterna ſupplicia conſceleratis hominibus minitanti, ſi crederetur, quis peieraret? quis prædaretur? quis vel fratrem, vel virum bonum pulſaret. aut falleret? quis homo ineptiſsimus, & omni plebecula rudior ac impurior intrepido animo alterius controuerſias iudicaret, ſi crederet ſuorum iudiciorum rationem aliquando ſibi eſſe reddendam? cum nulla fides vel antiquorum dictis, vel Chriſto denique ſummi Dei filio habeatur: inde accidit vt omnia fraudibus, omnia inſidiis, omnia controuerſiis plena ſint, omnia periuriis. atqne plus poteſt in iudiciis opulēti hominis, quam legum humanarum vel diuinarum autoritas. ſed malos denique male perdet. hactenus de Tartaro ſatis dictum eſt, nunc de reliquis inferorum miniſtris dicamus, ac primum de Nocte.

De Nocte. *Cap.* XII.

NEque Nox quidem paruo in honore fuit apud antiquos, quā Deorum omnium antiquiſsimam crediderunt, cum omnes locos ante Deorum ortus occupaſſet, & informem materiam, quæ Chaos dicta eſt. Hanc tamen nonnullli ex ipſa informi materia natā eſſe putarūt, ſicuti teſtatur Heſiodus in Theogonia;

Ἐκ χάεος δ' ἔρεβός τε, μέλαινά τε νὺξ ἐξεγένοντο.
Inde Chao eſt Erebus, Nox & tenebroſa creati,

Hanc antiquiſsimam vocarunt illi poetæ, qui è Chao natam eſſe crediderũt, cum neque illam quidem ante mundum in ordinem digeſtum vſquam fuiſſe intelligant. Sic igitur illam antiquam appellauit Aratus in Aſtronomicis:

ἀλλ᾽ ἄρα καὶ περὶ κεῖνο θυτήριον ἀρχαίη νὺξ
ἀνθρώπων κλαίουσα πόνον χειμῶνος ἔθηκεν
εἰνάλιον μέγα σῆμα.
Nox antiqua ſuo curru conuoluitur aram
Hanc circum, quæ ſigna dedit certiſsima nautis
Commiſerata virum metuendos vndique caſus.

Non iniuria igitur Orpheus in hymnis hanc Deorum ac hominum matrem appellauit, quòd omnia ex illa nata eſſe credantur, vt in his legitur:

Νύκτα θεῶν γενέτειραν ἀείσομαι, ἠδὲ καὶ ἀνδρῶν.
νὺξ γένεσις πάντων ἣν καὶ κύπριν καλέσωμεν.
Te canimus Nox alma parens hominumque Deumque,
Cunctorum alma parens, quam Cyprida dicimus eſſe.

Hæc vehebatur in curru, vt fictum eſt à poetis: cuius ante rotas aſtra niteſcere dicebantur, ac præuia eſſe, ſicut in his ſcripſit Theocritus:

χαίρετε δ᾽ ἄλλοι
ἀστέρες εὐκώλοιο κατ᾽ ἄντυγα νυκτὸς ὀπαδοί.
Saluete que Noctis
Sydera, quæ canthis tacite præcurritis alta.

Finxerunt hanc Deam antiqui nigris veſtibus indutam, nigroq; capitis velamine quam etiam ſequerentur aſtra, at non ſolum præcederent ſicut teſtatur Euripides in Ione in his:

μελάμπεπλος δὲ νὺξ, ἀσείρωτον ζυγοῖς,
ὄχημ᾽ ἔπαλλεν. ἄστρα δ᾽ ὡμάρτει θεᾷ.
Induta nigris veſtibus currum inſilit.
Nox, aſtra ſunt Deam ſecuta protinus.

Vehebatur autem à bigis, vt ait Virgilius libro quinto:

Et nox atra polum bigis ſubuecta tenebat.

Quamobrem Apollonius libro tertio Noctem venientem deſcribens, illam dixit iugum equis imponere:

νὺξ δ᾽ ἵπποισιν ἔβαλλεν ἐπὶ ζύγα.
Nox iniecit equis iuga.

Quod genus incedendi in Nocte recentius eſt Homeri temporibus: nam ad Homeri vſque tempora nemo prorſus poetarum vectam fuiſſe in curru Noctem ſcriptum reliquit. alij alatam illam fuiſſe, ſicut Cupidinem & Victoriam, tradiderũt: quam opinionem ſecutus Virgilius ita ſcripſit libro octauo:

Nox ruit, & fuſcis tellurem amplectitur alis.

Alij præterea voluerunt hanc ex Oceano conſurgere decedente die, ſicut idem poeta libro ſecundo Aeneidos:

Vertitur interea cœlum, & ruit Oceano Nox,
Inuoluens vmbra magna terramque polumque.

Quam tñ non vt ex Oceano, ſed vt ex Erebo veniẽtem ita Euripides inuocauit:

Πότνια πότνια νὺξ,
ὑπνοδότειρα πολυπόνων βροτῶν
ἐρεβόθεν ἴθι. μόλε μόλε κατάπτερος.
Verenda verenda Nox,
Quæ das ſomnia miſeris mortalibus
Ex Erebo veni, cede cede volucris.

Et

Et Orpheus ad inferos lucem mittere, ac rurſus ipſam ad illos accedere ſcribit in eo carmine:

ἣ φάος ἐκπέμπεις ὑπὸ νέρτερα, καὶ πάλι φεύγεις
Εἰς ἀΐδην.
Quæ lucem pellis ſub terras, rurſus & ipſa
Tartara nigra petis.

Huic, vbi ſacrificaretur, mos fuit vt gallus immolaretur, tanquam animal ſilentio aduerſarium, vt ait in libro ſecundo de Dijs Theagenes. Multi Noctis filij fuiſſe commemorantur. nam & Rabiem eius filiam fuiſſe ſcripſit Euripides in Hercule inſano:

θαρσεῖτε νυκτὸς τὴν δ' ὁρῶντες ἔκγονον
λύσσαν γέροντες.
Rabiem ſenes hanc nocte natam fidite
Cuncti videntes.

Sic etiam Rixam ſiue Contentionem atque Inuidiam eius filias vocauit Heſiodus in Operibus & Diebus inquiens:

τὴν δ' ἑτέρην προτέρην μὲν ἐγείνατο νὺξ ἐρεβεννή.
Namque illam primam pariens Nox edidit atra.

Et quæ in hanc ſententiam ſequuntur. deinde idem poeta in Theogonia multos ſcripſit fuiſſe Noctis filios quaſi ſubuentaneos, vt eſt in his verſibus:

Νὺξ δ' ἔτεκε ςυγερόντε μόρον, καὶ κῆρα μέλαιναν,
καὶ θάνατον, τέκε δ' ὕπνον, ἔτικτε δὲ φῦλον ὀνείρων,
οὔτινι κοιμηθεῖσα θεὰ τέκε νὺξ ἐρεβεννή.
Nox peperit Fatumque malum, Parcamque nigrantem,
Et Mortem, & Somnum, diuerſaque Somnia natos
Hos peperit nulli Dea Nox coniuncta marito.

Cicero autem in tertio libro de Natura Deorum cum omnes Noctis filios connumerauit, tum illos patre Erebo genitos fuiſſe tradidit, vt patet in his: Quod ſi ita eſt, Cœli quoque parentes Dij habendi ſunt, Aether, & Dies, eorumque fratres & ſorores: qui à Genealogis antiquis ſic nominantur, Amor, Dolus, Metus, Labor, Inuidẽtia, Fatũ, Senectus, Mors, Tenebræ, Miſeria, Querela, Gratia, Fraus, Pertinacia, Parcæ, Heſperides, Sõnia, quos omnes Erebo & Nocte natos ferunt.

¶ Verum de ijs, quę fabuloſe de Nocte dici ſolent, ſatis. Ex illa nuper cõmemoratæ peſtes natæ eſſe dicuntur, quoniam inſcitia & malitia mortalium, quæ Nox eſt mentis, omnium prope calamitatum, quæ humanum genus inuadunt, parens eſt & altrix, cum æquitas, tanquam Aquilo leuiſsimas nubes, has ex hominum conſpectu poſsit propellere. Hæc enim omnia inſcitiam conſequuntur, cum ea quoq; quæ ſunt naturæ poſsint nonnihil retardari ſapientia, aut certe leuiora effici, vt ſenectus, amor, fatum, mors, & alia huiuſmodi. Noctem antiquiſsimam appellarunt, quia antequàm ſol & cœlum fieret, nulla erat lux: quam ex Erebo & ab inferis venire finxerunt, cum terram ſemper circumeat: nam ſole inferiore cęli parte ſub terra occultato, apud nos vmbram eſſe terræ neceſſe eſt, cum nihil aliud ſit Nox, quàm vmbra terræ. Hanc ipſam Noctem tamen nonnulli Cupidinis filiam fuiſſe dixerunt, vt teſtatur Orpheus in argonauticis in his carminibus:

καὶ διφυῆ περιωπέα κυδρὸν ἔρωτα
Νυκτὸς ἀειγνήτας πατέρα κλυτὸν, ὅν ῥα φάνητα
ὁπλότεροι κικλήσκουσι, βροτοὶ, πρῶτος γὰρ ἐφάνθη.
geminum præſtantem dicite amorem
Obſcuræ noctis patrem, dixere Phanetem
Illum mortales, quod primum apparuit ille.

Quod

Quod certe nulla alia de cauſa fictum eſt, niſi quod amoris ratio plerunque reddi non poſsit, aut quod eius cauſam conueniat plerunque nocte & ſilentio occultari. Hanc in curru vehi finxerunt antiqui, quia nihil cum labore ſit diuturnum, & ad narrationis voluptatem. Dicta eſt eadem mater omnium, quia rerum omnium partum anteceſſerit, & à nocendo Nox dicitur, vt quidam voluerunt, quia noctis humor infeſtus ſit hominibus, quod vel in laborantibus ſcabie, vel febre, vel alijs morbis, patet: qui quidem grauiores fiunt, magiſque infeſtant per noctem. nunc de morte dicamus.

De Morte. *Cap.* XIII.

MOrs cum eſſet ſola prope & potentiſsima omnium inferorum ſatelles, omneſque mortales ad Acherontem fluuium traijciendos deduceret, nihil propè de ſe fabuloſum audiuit: niſi quod ſoror eſſet Somni, vt ſcriptum reliquit Homerus in lib. ξ. Iliadis.

ἔνθ' ὕπνῳ ξύμβλητο κασιγνήτῳ θανάτοιο.
Tum Mortis fratrem Somnum conuenerat ipſa:

Quodque à Nocte matre ſua fuiſſet educata. Quare memoriæ prodidit Pauſanias in Eliacis apud Eleos in templo quodam fœminã expreſſam fuiſſe, quæ pueros ſopitos ſuſtineret, manu quidem ſiniſtra, album: at dextra alterum nigrum: & hunc dormienti ſimilem diſtortis pedibus: quorum inſcriptiones indicabant, alterum eſſe Somnum, alteram Mortem: at fœmina quæ illos alebat, Nox erat. Mos erat Morti gallum gallinaceum, ſicuti Marti & Aeſculapio aliquando immolare, quòd ea victima Nox lætaretur vt ſilentium ſuum infeſtante, ac ſępius perturbante. Hanc finxerunt antiqui alas habere nigras vt ait Horatius in ſecundo libro ſermonum in his:

Seu mors atris cum volat alis.
& illud:
Et mors atra caput fuſcis circumuolat alis.

Hæc ipſa mors omnium malorum, hæc omnium humanarum calamitatum, hęc omnium dolorum remedium optimum data eſt hominibus Dei ſapientiſsimi beneficio, quod in illo epigrammate ſuauiter expreſsit Agathias:

τὸν θάνατον τί φοβεῖσθε, τὸν ἡσυχίης γενετῆρα,
τὸν παύοντα νόσους, καὶ πενίης ὀδύνας;
Μοῦνος ἅπαξ θνητοῖς παραγίγνεται, οὐδέ ποτ' αὐτὸν
εἶδέ τις θνητῶν δεύτερον ἐρχόμενον.
Αἱ δὲ νόσοι, πολλαί, καὶ ποικίλαι, ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλον
ἐρχόμεναι θνητῶν, καὶ μεταβαλλόμεναι.
Cur timor eſt vobis genitrix Mors alma quietis,
Quæ morbos placat, pauperiemque leuat?
Illa ſemel tantum mortales viſere ſueuit,
Nec quiſquam vidit mox redijſſe virum.
Sæpe recurrentes cum vexent corpora morbi
Mutati, huc illuc & ſine lege fluant.

Hæc vna duriſsima omnium Deorum, maximeque implacabilis habebatur, quæ cum nullius precibus flecteretur, nulla etiam ſacrificia, nec templa, nec ſacerdotes, nec ritus ſacrorum obtinuit. Huius duritiem & implacabilem volũtatem ita ſignificauit Orpheus in hymnis:

οὔτε γὰρ εὐχαῖς σὸν πείθει μένος, οὔτε λιταῖσιν
Nec prece, muneribus nec tu placabilis vlli:

Induta

Induta erat veſte ſtellata quæ erat atri coloris. hanc miris laudibus antiqui ſapiẽtes extulerunt, vt ſolam portum ſedemque tutiſsimam quietis. Hæc multis corporis morbis nos liberat, hæc tyrannorum crudelitati ſubtrahit, hæc principibus adæquat, hæc omnibus viris bonis iucũdiſsima accidit, niſi quãtum naturæ leges repugnant: neque quiſquam eſt, quin eam lætiſsimo animo excipiat præter ſceleratos, qui grauiora ſe paſſuros eſſe poſt mortem iam nunc viuẽtes augurantur & quaſi præſentiunt. Huius laudandæ ampliſsimum & vberrimum argumentum habuit Alcidamus, qui orationem compoſuit de laudibus Mortis. hanc multis rationibus æquo animo ferendam eſſe demonſtrauit Plut. in conſolatoria: & profecto nihil aliud eſt vita, quàm vſura lucis à Deo nobis mutuo conceſſa, quæ ſi repetatur, non ægrius ferendum eſt, quam ſi in domum amici profecti veſperi domũ noſtram redire: aut inſtrumẽtum mutuò acceptum, reddere domino iubeamur: quare nulla certe nobis fieret iniuria ſi à Deo quod ſuum eſt repetatur: de qua quoniam nihil myſtice dictum ab antiquis video, reliqua quæ de illa dicuntur fabuloſe prætermittere decreui, & de Somno pertractare.

De Somno. *Cap.* XIIII.

QVòd Somnus ex Erebo Nocteq; natus ſit, dictum eſt iam ſuperius: cui præter ſupradictas Mortem ſororem etiam addidit Orpheus. Huic ἐλπίδας ſiue Spes ſorores quidam ex antiquis iniunxerunt. Hunc tamen non ab inferis, ſed è cœlo miſſum fuiſſe ad Palinurum ſcripſit Virgilius libro quinto:

Cum leuis æthereis delapſus Somnus ab aſtris
Aera dimouit tenebroſum, & diſpulit vmbras
Te Palinure petens.

Hunc alatum eſſe tradiderũt poetæ, quia celerrime vniuerſum terrarum orbem peragret, & leuiſsimus ac tacitus inopinantium oculos aggrediatur vt ait Tibullus in ſecundo Elegiarum:

Poſtque venit tacitus fuluis circundatus alis
Somnus, & incerto Somnia nigra pede.

Illud vero, quod ſcribitur ab Homero in principio ſecundi libri Iliadis, non facile intelligo, cur Somnus ſcilicet a Ioue mittatur ad excitãdum Agamemnonem, quo armari iuberet multitudinem: cum ſit Somni munus vel magis etiam opprimere Somno grauatos, quàm excitare: niſi tamen pro Somno Somnia ibi intelligantur. Hic Somnus facit vt vulnera, vt vincula, vt ſeruitutem, vt carceres, vt omnia incommoda mortales, dum adeſt, æquo animo ferant, vt omnium malorum obliuiſcantur, vt omnes animi curæ ſolicitudineſque recedant, vt ait Euripides in Oreſte:

Ὦ φίλον ὕπνου θέλγητρον, ἐπίκουρον νόσου,
Ὡς ἡδύ μοι προσῆλθες ἐν δέοντί γε.
ὦ πότνια λήθη τῶν κακῶν, ὡς εἶ σοφὴ,
καὶ τοῖσι δυστυχοῦσιν εὐκταία θεός.
Somne ò leuamen dulce, & ægritudinis
Medela dulcis, vt venis mi optabilis.
Obliuio malorum vt apto tempore
Nobis miſellis aduenis iucundaque.

Hic Somnus tanquam atrociſsimus publicanus, vt dicere ſolebat Ariſto, dimidiũ ætatis noſtræ ad ſe rapit: quare & Lethes frater iure dictus eſt ab Orpheo, & rerum omnium quies, vt eſt in hymno in ſomnum:

ὕπνε ἄναξ μακάρων πάντων, θνητῶν τ᾿ ἀνθρώπων.

λυσιμέρ'μνε κόπων ἡδεῖαν ἔχων ἀνάπαυσιν.
καὶ πάσης λύπης ἱερὸν παραμύθιον ἔρδων.
καὶ θανάτου μελέτην ἐπάγεις, ψυχὰς διασώζων.
Αὐτοκασίγνητος γὰρ ἔφυς λήθης θανάτου τε.
Somne beatorum Rex, & Rex Somne virorum.
Quem fugiunt curæ, ſequitur quem blanda quies: &
Solus habes grauium ſolamina certa malorum.
Qui mortis formam inducens animalia ſeruas.
Nam germana tibi cum Lethe pallida Mors eſt.

ſic Ouidius etiam in lib. 11. mutationum illum inter deos ob beneficientiam collocauit, cum tot beneficia in mortales conferat, vt patet ex hijs:

Somne quies rerum, placidiſsime Somne Deorum,
Pax animi, quem cura fugit, qui corpora duris
Feſſa miniſteriis mulces, reparasque labori.

Cuius mira elegantia poeticaque ſuauitate domum deſcripſit idem poeta, cui mille filios, vel potius infinitam filiorum multitudinem tribuit, ſed tres præcipue nominauit Morphea, Icelum, & Phātaſum. Eſt enim Somnus omnium pro pe rerum naturalium dulciſsimus optimus ac vtiliſsimus, ſi moderatus exiſtat, cui omnia animalia ſubiiciuntur, quare iure ab Orpheo Rex hominum & Deorum dictus eſt. Quam miſera ſit eorum qui cæteris feliciſsimi videntur conditio, qui ſummæ rerum ſunt præfecti, demonſtrauit Homerus in lib. 2. Iliad. cū omnes Deos & homines dormientes induxerit vno excepto Ioue. Idem poeta lib. ξ. ingentibus donis à Iunone ſolicitatum Somnum facit, vt Iouem conſopiret, qui ſe id facere alias aggreſſum memorat, ſed ea cauſa iratum Iouem ipſum in mare deieciſſe: quem niſi Nox hominum ac Deorum domitrix ſeruaſſet, ad quam confugit, periiſſet omnino: quare ſe id nulla ratione auſurum contendit. tanta eſt regum ſummorumque Imperatorum felicitas: qui, cum vt Dii coli videantur, omnium etiam mortalium ſunt miſerrimi. Fabuloſam Somni ciuitatē, in qua Somnia habitare dicebantur, non ineleganter deſcripſit in libro ſecundo verarū hiſtoriarum Lucianus: qui in ampliſsima planitie illam ſitam eſſe inquit, circa quam ſylua eſt frequentiſsimis proceriſque arboribus, quæ papauera ſunt, altiſsimæque mandragoræ, atque herbæ ibidem complures, quarum ſucci inducant ſoporem, quæ florent vbique in illa planitie. Magna veſpertilionum copia eſt huc illuc ad illos arbores volitantium, & noctuarum, & bubonum, & nocturnarum auium: neque vllæ præterea aues ibi eſſe conſueuerunt. Fluuius hanc vrbem alluit placidiſsimus Lethe nomine, quem alii Nychtiporū appellant, cuius curſus tacitus eſt, & oleo perſimlis. Naſcitur is è duobus fontibus in obſcuro & nulli cognito loco ſcatentibus: quorum alter Pānychius, alter Negretus appellatur. Habet hæc ciuitas duas portas, alteram corneam miro quodam artificio conſtructam, in qua omnia prope expreſſa ſunt, tanquam in pictura, quæ dormientibus vera inſomnia occurunt: alterā ex ebore candidiſsimo; in qua & ipſa ſunt Somnia, ſed non expreſſa, at adumbrata tantum. In hac ciuitate templum eſt Noctis auguſtiſsimū omnium, quod eximia religione colitur. Tum aliud eſt Apates Deæ, & aliud Alethiæ delubrum, in quibus vtriſque & adytum eſſe inquiunt & oracula. At Somniorum à quibus frequentiſsimis ciuitas habitatur, nulli eadē eſt forma; ſiquidem alia ſunt gracilia & parua, & contortis cruribus & gibboſa & monſtris ſimilia, alia procera ſuauique facie & rubicunda, & aurea, vt ita dicam. Alia ſunt terribili aſpectu, & alata, & videntur aſsidue aliquam calamitatem minitari. Alia ſunt regali pompa luxuque induta, quam ciuitatē ſiquis mortalium ingrediatur, continuo illi ſunt obuia domeſtica Somnia, quæ blandè ve-

nientes

nientes excipiunt, atque aliquæ ſemper prædictarum formarum ſe illis offerunt, modo aliquid lætum, modo triſte nunciantes, quæ modo fidem ſeruant, quod quidem perraro accidit, (mendax eſt enim magna ex parte illius ciuitatis multitudo & ſubdola) modo cōtraria etiam loquūtur,atq; in animo excogitauerint.

¶ Hactenus de Somno, nunc quæ conficta ſint de illo, explicemus. Somnum non auſum eſſe Iouem ſopire idcirco fingitur, quoniam illi, cui commiſſa eſt rerum omnium cura & adminiſtratio, dormire non conuenit, neque diuina natura Somno indiget, vt per illum vires recuperet, aut incrementum capiat, cum nullum vel laborem vel incommodum patiatur. Lethenque Somni ſororem illa de cauſa faciunt, quia per ſomnum omnium ærumnarum & malorum obliuiſcimur,qui cum ad multa animalia eodem tempore veniat & citiſsimus & alatus fingitur,& Noctis filius. Cum enim noctis humor ſtomachi vapores ad ſupremas partes corporis aſcendentes augeat,qui poſtea facti frigore cerebri frigidiores deſcendunt inferius, atque ita gignant ſomnum,iure optimo Somnus dictus eſt Noctis filius. Ab illo maxime plantarum & animalium omnium fit incrementum, quibus per ætatem id licet, quod accidit nocturni humoris beneficio: cum vis diurni caloris interim, tanquam occulta vis fermenti in corporibus lateat, dum nox ſuperueniat. Ex iis igitur vaporibus naſcuntur plures ſomniorum formæ pro ciborum, regionum, temporum, impreſſorum in mente negotiorum,ac pro temperamentorum cuiuſque varietate: quæ omnia coſideranda ſunt in explicandis ſomniis. Nā ſomnia ſunt tanq̃ duces aut exploratores aliq̃ñ medicis ad dignoſcendos morbos cum fiant pro uaporibus diuerſa, quamuis ſomnia aliquando formæ ſint rerum optatarum, quæ ſubminiſtrantur ab ipſa phantaſia. vt enim ait Artemidorus in libro primo de ſomnijs, *ὄνειρος ἐςὶ κίνησις ἢ πλάσις ψυχῆς πολυχήμων, σημαντικὴ τῶν ἐσομένων ἀγαθῶν ἢ κακῶν*. ſomnium eſt motus vel figmentum animæ multiplex ſignificans vel bona vel mala futura. cōſimili ratione ſpes addiderunt ſorores, quia ſæpius in rebus dubijs, vanosque habentibus exitus, collocantur, quare euaneſcunt tanquā ſomnia. Alii tamen humana,alii diuina eſſe ſomnia contenderunt. Ciuitas autem illa ſomniorum quæ deſcripta eſt ſuperius, propter humorum abundantiam, ex quibus ſomnia oriuntur, apud Oceanum fuiſſe fingitur, vt patet ex his carminibus:

Πὰρ δ' ἴσαν ὠκεανοῦ τε ῥοάς, καὶ λευκάδα πέτραν,
ἠδὲ παρ' ἠελίοιο πύλας, καὶ δῆμον ὀνείρων.
Oceani fluctus petiere, & Leucada petram,
Et Solis portas, quæ gens inſomnia fertur.

Dicuntur eſſe duæ Somniorum portæ, vt diximus: atque per corneam vera ſomnia exire, quod ita fictum eſt, quia ſicut ignis in laterna incluſus ſi cornea ſit, & ſubtilis materia, facilè lumen tranſmittit, atque aliquo pacto videtur: Ita ſi corpus hominum fuerit per temperantiam ab omni ſordidorum humorum colluuione expurgatum,facile anima per id veritatem, & ſpectra ſibi diuinitus oblata recipit, quæ ſomnia *ἐκ Διός ἐςίν*. At ſi craſſa fuerint corpora, & multorum ciborum,vel ſordidorum humorum è diuturna crapula oppleta, tunc ea corpora animam tanquam in laterna cui eburnea ſint latera & craſsioris materiæ, incluſam veritatem ſomniorum intueri non patiuntur: quod per ſomni portas Homerus explicauit & Virgilius. Didymus tamen pelliculam primam oculorum corneam habere formam ſenſit, atque viſa ſignificare: ebur dentes ſunt, quia falſa inſomnia edunt: nam veriora certioraque ſunt viſa, quam audita, & ab aliis relata. ac de ſomno hactenus, nunc dicamus de Hecate.

De

De Hecate. *Cap.* XV.

AT Hecate quibus è parentibus orta ſit, non facile affirmauerim: ſiquidem alii ex aliis natam eſſe tradiderunt. Bacchylides Noctis filiam eſſe dixit, cum inquiat:

> Ἑκάτα δαδοφόρου Νυκτὸς Μεγαλοκόλπου θύγατερ.
> Hecate faciferæ Noctis amplæ filia.

Muſæus Iouis & Aſteriæ, Pherecydes Ariſtæi Pæonis filii: Orpheus in Argonauticis Tartari filiam putauit, quam ita cum Eumenidibus ad ſacrificia accedere ſcripſit:

> σὺν δ' αἰολόμορφος ἵκανε
> τρισκέφαλος ὦδ' εἰν ὀλοὸν τέρας, οὔτι δαητὸν,
> ταρταρόπαις Ἑκάτη
> Cumque illis Hecate properans horrenda cucurrit
> Cui trinum caput eſt, genuit quam Tartarus olim.

Atque idem Orpheus hanc ipſam Hecaten alibi Cereris filiam & Iouis fuiſſe ſcripſit, vt eſt in his;

> καὶ τότε δὴ Ἑκάτην Δηὼ τέκεν εὐπατέρειαν
> ἐκ Διὸς αἰγιόχοιο.
> De Cerere eſt Hecate ſata nobilis atque tonante
> De Ioue,

Heſiodus antiquiſsimi eius Perſę, qui fuit & Cæi filius, & Aſteriæ filiam Hecaten ſcripſit:

> Γείνατο δ' ἀστερίην εὐώνυμον, ἥν ποτε πέρσης,
> ἠγάγετ' ἐς μέγα δῶμα φίλην κεκλῆσθαι ἄκοιτιν.
> ἡ δ' ὑποκυσαμένη Ἑκάτην τέκε
> Edidit Aſteriam pulchram, quam Perſea dicunt
> Vxorem duxiſſe domum: quæ mox parit illi
> Natam Hecaten.

Quod etiam teſtatur Ouid. in lib. 7. maioris ſui operis in his:

> Ibat ad antiquas Hecates Perſeidos aras,
> Quas nemus vmbroſum, ſecretaq; ſylua tegebat.

Et Apollodorus lib. 1. hanc eandem eſſe Proſerpinam, & Hecaten, & Lunam credidit, quare Lucifera dicta eſt ab Euripide in Helena:

> ὦ φωσφόρ' Ἑκάτη, πέμπε φάσματ' εὐμενῆ.
> Lucifera Hecate benigna da phaſmata.

Hanc terribilem aſpectu, proceritateque corporis vel ad menſuram dimidii ſtadii accedere dixerunt: pedesq; habuiſſe ad ſerpentis formam, cum vultus & aſpectus figura proxime ad Gorgonum naturam accederet. Pro coma denſiſsimi dracones & viperæ, aliæ in cincinnorum morem contortæ, atque ſibilantes viſebantur: aliæ collum ipſum amplexabantur, aliæ ſpargebantur in humeros demiſſæ, vti teſtatur Lucianus in Philopſeud. Dicta eſt etiam Brimo a fremitu, quoniã in Apollinem inter venandum, cum illam vitiare conaretur, infremuiſſet. vel aduerſus Mercurium potius vt ſenſit Iſacius. vocatam autem fuiſſe Brimo ita teſtatur Apollonius in libro tertio Argonauticorum;

> δαῖε δὲ φιτροὺς
> πῦρ ὑπένερθεν ἱεὶς, ἐπὶ δὲ μιγάδας χέε λοιβὰς,
> Βριμὼ κικλήσκων Ἑκάτην ἐπαρωγὸν ἀέθλων.
> rum vaſa cremauit
> Ignibus impoſitis miſtim libamina fundens.

Auxilio

Auxilio Brimoque vocans Hecaten ſibi diuam:

Credebatur eſſe inferorum Regina, vt idem poeta teſtatur in eodem libro:

Ἑ'πτάκι δὲ βριμὼ κουροτρόφον ἐγκαλέσασα,
Βριμὼ νυκτιπόλον χθονίην ἐνέροισιν ἄνασσαν.
Protinus hæc Brimo ſtans terq; quaterque vocauit.
Brimo nocturnam, Reginam quæ imperat vmbris.

Hanc canes complures ſequebantur, vt apparet in hisl.

ἀμφὶ δὲ τήνγε
ὀξείῃ ὑλακῇ χθόνιοι κύνες ἐφθέγγοντο
Hanc circum latrare canes latratibus altis.

At alij memoriæ prodiderunt illam querneo ramo coronatam apparere, quam etiam ſerpentes ingentes habere circa caput in his ſignificauit Sophocles in radices cædentibus ſiue Rizotomis tragædia inſcripta,

ἥλιε δέσποτα, καὶ πῦρ
ἱερὸν τῆς εἰνοδίας ἑκάτης.
ἔγχος, τὸ διό'λυμπον
καλὸν φέρει, καὶ γῆς ναίνσ' ἱερὰς τριόδους
στεφανομένη δρυσὶ καὶ πλείστοις
ὤμω σπειρήμασι δρακόντων.
o Sol, o rex, & ignis
Sacer in uia habitantis Hecates
Haſta, quam per cęlum
Recte fert, ac terræ habitat ſacra triuia
Coronata quercubus plurimis
Super humeris ſpiris draconum.

Idcirco cum de venefica quadam muliere loqueretur Tibullus in primo Elegiarum, canes Hecates domuiſſe pro ſcientia veneficiorum & artis magicæ dixit, quia rabidi canes illam ſemper ſequerentur:

Sola tenere malas Medeæ dicitur artes,
Sola feros Hecates perdomuiſſe canes.

Dicta eſt etiam canicida Dea, & caniuora quoniam illi canes immolarentur, vt ſcripſit in Mimis Sophon, & Lycophron:

ζήρινθον ἄντρον τῆς κυνοσφαγοῦς θεᾶς.
Zerinthon antrum mox caniuoræ ſtat Deæ,

Quidam putarunt canes illi immolari, quia inuiſum ſit id animal, cuius latratu phantaſmata quæ ab Hecate mittuntur, diſſoluantur: nam cum, aer vel æris tinnitu, vel alicuius rei ſtrepitu concutitur, illa offenduntur grauiſſime, quare non poſſunt diutius conſiſtere. Huic Deæ ſacrificabatur in triuiis, vnde etiam Triuia dicta eſt: quod ideo accidit quia eadem Luna & Diana & Hecate ſit, de qua ſic Virgilius,

Tergeminamq; Hecaten, tria Virginis ora Dianæ.

Alii dictam fuiſſe triuiam arbitrati ſunt, quia eadem ſit Iuno: Diana, Proſerpina. Alii triformem illam putarunt, quia nunc in cornua, & propè vacua ſurgit: nunc diuidua eſt, nunc orbe pleno. Alii quia dextrum caput equinum habeat, ſiniſtrum caninum, medium hominis, vel vt alii maluerunt, ſuis agreſtis. Non defuerunt, qui triuiam vocatam Hecaten putarunt, quia in triuiis ſit expoſita, & à paſtoribus inuenta ac educata. alii quia in cęlo, in terra, & apud inferos polleat, alii quia centum grana pro ſingulis tritici ferat, alii quia centum hoſtiis placetur Hecaten nominarunt. Alii quia cētum annos inſepultos errare faciat. Huic Deæ ſacrificabatur in triuiis apud Athenienſes ſingulis mēſib. in nouilunio, quo tēpore illi,

illi, qui erant opulenti, cœnam in triuio exponebant, ac pauperes eò per noctem conuenientes vorabant. Hecatenque ediſſe dicebant: quam conſuetudinem ita ſignificauit Ariſtophanes in Pluto:

παρὰ τῆς ἑκάτης ἔξεστιν τοῦτο πυθέσθαι
Εἴτε τὸ πλουτεῖν, εἴτε τὸ πεινῆν βέλτιον· φησὶ γὰρ αὕτη,
τοὺς μὲν ἔχοντας ϗ πλουτοῦντας δεῖπνον κατὰ μῆνα προπέμπειν.
τοὺς δὲ πένητας τῶν ἀνθρώπων ἁρπάζειν πρὶν καταθεῖναι.

Ex Hecate licet id cognoſcere:
An diteſcere quam fameſcere melius: iubet enim ipſa
Habentes & diuites cęnam ſingulis menſibus exponere.
At pauperes homines rapere vel antequam exponatur.

Vocabatur autem ſordida propter id cęnæ genus & parca, quia vmbræ porro, malua, mænidibus, & triglis veſci creditæ ſunt, atque in triuiis præcipue colebatur, quod ibi, vt diximus, expoſita fuit, vt quidam putarunt, ab Aeolo & Pheræa parentibus, à bubulcis Pheretis fuerit educata. Hanc veſtibula domorum tueri arbitrabantur, quare ante fores aras erigebant, vt in his teſtatur Aeſchylus:

Δέσποιν᾽ ἑκάτη τῶν βασιλείων πρόδρομος
μελάθρων:
Regalium atriorum præuia Hecate.

Huius vires & officia ita commemorauit Heſiodus in Thegonia:

τὴν περὶ πάντων
ζεὺς κρονίδης τίμησε, πόρεν δὲ οἱ ἀγλαὰ δῶρα.
μοῖραν ἔχειν γαίης τε ϗ ἀτρυγέτοιο θαλάσσης.
ἡ δὲ ϗ ἀστερόεντος ὑπ᾽ οὐρανοῦ ἔμμορε τιμῆς.
ῥεῖα μάλ᾽ ᾧ πρόφρων γε θεὰ ὑποδέξεται εὐχὰς,
ϗ οἱ ὄλβον ὀπάζοι, ἐπεὶ δύναμίς γε πάρεστιν.
ὅσσοι γὰρ γαίης τε ϗ οὐρανοῦ ἐξεγένοντο,
καὶ τιμὴν ἔλαχον, τούτων ἔχει αἶσαν ἁπάντων.
nam ſuper omnes
Iupiter ingentes illi largitur honores,
Muneraque. imperium terræque mariſq; profundi
Cunctorumque ſimul quæ cęlum amplectitur altum
Admittitq; preces facilis Dea, prompta, benigna,
Diuitias præbet, quod ei conceſſa poteſtas.
Imperat hæc cunctis, qui ſunt è ſemine nati
Et terræ & cœli, cunctorum fata gubernat.

Præerat & veneficiis, quam magicas artes exercentes inuocare conſueuerunt cũ Luna. vt Theocritus ſcripſit in Pharmaceutria:

τᾷ χθονίᾳ θ᾽ ἑκάτα, τὰν ϗ σκύλακες τρομέοντι.
Ἐρχομέναν νεκύων ἀνά τ᾽ ἠρία ϗ μέλαν αἷμα.
χαῖρ᾽ ἑκάτα δασπλῆτι, ϗ ἐς τέλος ἄμμιν ὀπήδει.
Terreſtrique Hecate, catulis quæ terror & horror,
Dum per defunctos ruit, & vim ſanguinis atri.
Salue Hecate grauis, & nobis hęc perfice Diua.

Hac de cauſa maxime omnium Deorum illam ſe colere inquit Medea venefica in his apud Euripid.

οὐ γὰρ μὰ τὴν δέσποιναν, ἣν ἐγὼ σέβω
μάλιστα πάντων, καὶ συνεργὸν εἱλόμην
Ἑκάτην.
Non per Hecaten, ego colo quam maximè

Vnam

Vnam omnium, quam ferre opem legi mihi.

vocabatur autem ſepties, mox illi ſacrificia fiebant, certis ac propriis ritibus, qui omnes propè ſunt ab Apollonio expreſſi ita in libro tertio Argonauticorum:

Δὴ τότε μέσσην νύκτα διαμμοιρηδὰ φυλάξας
Ἀκαμάτοιο ῥοῇσι λοεσσάμενος ποταμοῖο
οἶος ἄνευθ᾽ ἄλλων ἐνὶ φάρεσι κυανέοισι
Βόθρον ὀρύξασθαι περιηγέα· τῷ δ᾽ ἐνὶ θῆλυν
Ἀρνειὸν σφάζειν καὶ ἀδαίετον ὠμοθετῆσαι
Αὐτῷ πυρκαϊὴν εὖ νηήσας ἐπὶ βόθρῳ.
Μουνογενῆ δ᾽ Ἑκάτην Περσηΐδα μειλίσσοιο,
λείβων ἐκ δέπαος σιμβλήϊα ἔργα μελισσῶν.
Ἔνθα δ᾽ ἔπειτα θεὰν μεμνημένος ἰλάσσηαι.
Ἂψ ἀπὸ πυρκαϊῆς ἀναχάζεο· μηδέ σε δοῦπος
ἠὲ ποδῶν ὄρσῃσι μεταστρεφθῆναι ὀπίσσω,
ἠὲ κυνῶν ὑλακή· μήπως τὰ ἕκαστα κολούσας.

Obſerua: medium vt nox fecerit humida curſum,
Fluminis ipſe petas vndas: ibi lotus & vnus
Cyanea veſte indutus, fodere ipſe memento
Mox foueam. Iugulata tibi ſit protinus agna
Fœmina: & inde ſuper fouea pyra ſtructa cremetur.
Atque voces Hecaten Perſeida, mellaque libans
Dulcia munera apum places hanc. hisque peractis
Rurſus abire pyra moneo. conuertere nullus
Te retro ſtrepitusue pedum, fremitusue caninus
Cogat: nam ſacri fiet labor irritus omnis.

His ita peractis ſacrificiis quædam phaſmata continuò apparebant, quæ ſolebant vocare Hecatæa, eaque in varias formas ſe conuertebant. Dicuntur moly, quam rutam agreſtem eſſe nonnulli arbitrantur, & laurus, & pulicaria. & rhamnus, & ſalyx, & ſtella marina, & Iaſpis magicis artibus reſiſtere, & alia complura plantarum, animalium & lapillorum genera: quæ nunc omnia non opus eſt recenſere, de quibus ſcripſit & Albertus Magnus, & Orpheus in libro de Lapillis. Præcipuo in honore fuit Hecate apud Aeginetas & Bæotos, vti memoriæ prodidit Pauſanias in Corinthiacis. Cur inferorum Dea credita ſit Hecate, Sophron fabulam huiuſmodi recitauit, vt ait Theocriti enarrator: cum Iupiter Iunonem aliquando compreſſiſſet, nata eſt puella Angelus nomine, quæ nymphis educanda data fuit. illa cum adoleuiſſet, vnguentum, quo Iuno perungebatur, cum fieri vellet ſplendida, occultauit: quod cum pixi de Europæ Phœnicis filiæ tradidit. Illud facinus cum ſenſiſſet Iuno, velletque in illam animaduertere, primum Angelus in domum mulieris, quæ nuper pepererat, confugit: atque inde ad efferentes mortuum, vnde abſtitit Iuno. Iupiter Cabarnos illam expiare iuſsit, qui in Acheruſiam portantes expiarunt: deinde mortuorum & terreſtris Dea credita eſt: quæ ob prædictas cauſas poſtea vocata fuit Hecate. Non defuerunt tamen, qui illam natam è Ioue & Cerere crediderunt, quæ cum robore corporis & magnitudine excelleret ad quærendam Proſerpinam miſſa eſt: & poſtea regnis ſubterraneis præfecta, quæ dicta fuit Hecate ab illo tempore, vt quidam putarunt, quia procul abſit à nobis. alii quia ab illa recedendum ſit, alii quia centum obeat munia in negotiis naturæ. ac de fabuloſis hactenus.

Quidam ex antiquis ſcriptoribus Hecaten fuiſſe Perſæ filiam venatricem egregiam memoriæ prodiderunt, ſed tamen immanem, quæ ſi feras non poſſet aſſequi, ſagittas in homines conijceret. Hæc pharmaca læthifera inuenit quomodo

componerentur,& in primis reperit aconitum,quare formidabilis Dea inferorũ credita eſt. Experiebatur ſingularum herbarũ vires in cibis,quos hoſpitib. exhibebat.pharmaco patrẽ prius è medio ſuſtulit, accepit imperium,poſtea Dianæ erexit ſacellũ,vbi ad nauigantes Deę mactabat. deinde Aeetæ nupta Circen & Medeã filias peperit,ac filiũ Aegialeũ. Circe ad pharmaca inſtructa inuenit & ipſa varias vires herbarũ,patreq; venenis necato imperiũ ſuſcepit: ſed ob crudelitatem ex illo excidiſſe dicitur,fugiſſeq; ad Oceanum in inſulam deſertã,vel,vt alij maluerunt,in Italiam ad promontorium ab illa vocatum Circæum. Medeæ diuerſum fuiſſe conſilium inquiunt:quippe quæ mirificè ſalutis omnium peregrinorũ eſſet ſtudioſa,cum à ſorore & à matre multa medicamina didiciſſet. ſæpius etiã fuit à patre reprehenſa quòd per nimiam facilitatem regnum patriũ eſſet in magnum periculum cõiectura , cum patri moriendum eſſet pro oraculi reſponſo cũ vir externus aureum vellus cepiſſet. Eius preces cum nihil profeciſſent,aiũt Aeetam veritum inſidias illam in cuſtodias tradidiſſe,quę cum fugiſſet in ſacrum lucum ſolis ad mare,mox accedentibus Argonautis omnia propoſita pericula, & paternam crudelitatem narrauit, & vt per inſidias omnes hoſpites mactare ſolebat. Deinde ab Argonautis exorata tulit opem Iaſoni ad ſuperãda pericula,quia Iaſon iurauit ſe illam virginem in ſtabile matrimonium ducturum. Nam & ingẽtia formidabiliaq; pericula exteris proponebantur ante quam vellus aureum caperetur,& curabat Aeeta per famam crudelitatis omnes externos & aduenas homines ab illis litorib. abſterrere. ¶ Quid igit̃ per has fabulas ſignificare voluerũt antiqui? Aut cur Noctis filia dicta eſt Hecate, qm̃ fatorum cuiuſq; ordo ac vis eſt Hecate, vt patet è ſuperioribus carminib. Heſiodi,quæ diuinitus in mortalia corpora infunditur,illa Iouis eſt filia vel Perſæ:at quia nulli mortalium ordo ille eſt cõſpicuus aut manifeſtus,ea cauſa Noctis filia dicitur. Illi,qui Iouem rerum omnium moderatorem exiſtimarunt,cnm omnia ab illo proficiſci intelligerent, vim illam,quæ occulte per aſtra ad inferiora corpora agens deſcenderet, Hecaten Iouis & Aſteriæ filiam nuncuparunt. At qui ſolem omnia proſpicere,omniaq; audire tradiderunt,& omnibus moderari,illi Perſæ filiam Hecaten,vim illam.ſ. prædictam putarũt. Eam Luciferam dictam fuiſſe conſtat,quia per ſempiternos illos aſtrorum ignes deſcenderet. Eadem rurſus inferorum Regina credita fuit,quia hoĩes oẽs fatorũ neceſsitati,hoc eſt Dei voluntati parent. Quid aliud canes ſunt rabidi illã comitantes , quam calamitates & moleſtiæ, quæ homines è fato aſsiduè infeſtant? eius item forma tam formidabilis varietatem ærumnarum præ ſe fert. Poteſt eadem rurſus veneficiorum præfecta fluuiorum curſus conuertere,ſegetes aliò transferre,montes in profundũ deijcere,aſtra deducere de cœlo quod veneficæ facere dicebantur,quia fatorum neceſsitati ac volũtati diuinæ nihil eſt quod non pareat. Cum vellent igitur ſignificare antiqui omnibus eſſe moriendum,neque quenquam poſſe Deorum volũtatem effugere,aut ab illis ſtatutum diem præterire,omniaque & commoda & incommoda proficiſci ex arbitrio voluntateque Deorum, hæc & ad ortum & ad formam Hecates ſpectantia excogitarunt. At nunc de Proſerpina verba faciemus.

De Proſerpina. *Cap.* XVI.

PRoſerpinam alij eandem eſſe voluerunt Hecaten. Quam Dæram etiam vocarunt,vti ſcripſit Timoſthenes. alij cum Hecaten è ſuperioribus parentibus natam eſſe affirment, Cererem matrem Proſerpinæ fuiſſe contendunt, quæ ſi è diuerſis parentibus natæ ſunt , eædem certe eſſe non poſſunt. Hanc Cereris fuiſſe filiam declarauit Heſiodus in Theogonia:

Αὐτὰρ

Αὐτὰρ ὁ Δήμητρος πολυφόρβης ἐς λέχος ἦλθεν.
ἣ τέκε περσεφόνην λευκώλενον, ἣν αἰδωνεὺς
ἥρπασεν ἧς παρὰ μητρὸς· ἔδωκε δὲ μητιέτα ζεύς.
Diuitis hic Cereris lectum conſcendit, ab illo
Naſcitur amplexu Proſerpina: quam rapit inde
Pluto, reſtituit matri ſed Iupiter almus.

Apollodorus Athenienſis in primo lib. Iouis & Stygis filiam eſſe Proſerpinam tradidit. Scriptum reliquit ſtrabo lib. ſeptimo, Valentiam, quæ Hipponium olim dicebatur, ciuitatem eſſe Siciliæ in loco amænisſimo, vbi florentisſima prata eſſe conſueuerunt, quo in loco cum flores legeret Proſerpina à Plutone fuit rapta. Verum quoniam rem totam luculentisſime expreſsit Cicero, & loci amænitatem mirificè oratione pinxit, non grauabor ea aſcribere, quæ ſunt in actione ſexta in verrem ad hunc locum pertinentia: Vetus eſt hæc opinio Iudices, quæ conſtat ex antiquisſimis Græcornm literis atque monimentis: inſulam Siciliam totam eſſe Cereri, & Liberæ conſecratam. hoc cum cæteræ gentes ſic arbitrantur, tum ipſis Siculis tam perſuaſum eſt, vt animis eorũ inſitũ, atque innatũ eſſe videatur nã & natas eſſe has in his locis Deas, & fruges in ea terra repertas arbitrãtur, & raptam eſſe Liberam, quã eandẽ Proſerpinam vocant, ex Ennenſium nemore qui locus, quod in media eſt iuſula ſitus, vmbilicus Siciliæ nominatur: Quam cum inueſtigare, & conquirere Ceres vellet, dicitur inflammaſſe tædas iis ignibus qui ex Aetnæ vertice erumpunt: quas ſibi cum ipſa præferret, orbem omnium peragraſſe terrarum. Enna autem, vbi ea, quæ dico, geſta eſſe memorantur, eſt loco præcelſo atque edito, quo in ſummo eſt æquata agri planities, & aquę perẽnes: tota vero omni aditu circumciſa, atque dirempta eſt. Quam circa lacus, lucique ſunt plurimi, & lectisſimi flores omni tempore anni: locus vt ipſe raptum illum virginis, quem iam à pueris accepimus, declarare videatur. Etenim propter eſt ſpelunca quædam conuerſa ad Aquilonem, infinita altitudine, qua Ditem patrem ferunt repente cum curru extitiſſe, abreptamque ex eo loco virginem ſecum aſportaſſe: ac ſubito nõ longe à Syracuſis penetraſſe ſub terras, lacumq; repẽte in eo loco extitiſſe, vbi vſq; ad hoc tempus Syracuſani feſtos dies anniuerſarios agunt, celeberrimo virorum mulierumq; cõuentu. Pauſanias tñ in Atticis ait locum fuiſſe apud Cephiſſum amnem, cui nomen fuit Caprifico, vnde fama eſt cum rapta Proſerpina Orcum ad inferos deſcendiſſe. Idem in Corinthiacis inquit apud Chemarum fluuium ſeptũ fuiſſe è lapidibus, vnde cum rapta Proſerpina Pluto ad ſubterranea deuenerit. Inde vero effectum eſt, vt, cum omnes è Sicilia raptam Proſerpinam putent, per Proſerpinam Siculi, tãquam per familiare numen iurare conſueuerint, vt eſt illud Ariſtophanis in Veſpis: ναὶ τὰν κόραν. Sane per Proſerpinã. Orpheus tamen in Argonauticis vr̃ ſignificaſſe Proſerpinam non in ſpecu à Plutone, ſed ſuper mare latam fuiſſe, cum ita ſcribat:

Ὥς ποτε φερσεφόνην τέρεν' ἄνθεα χερσὶ δρέπουσαν
ἐξάπαφον συνόμαιμοι ἀν' εὔρυτε καὶ μέγα ἄλσος.
Αὐτὰρ ἐπειδ' ὥσμιν πλοῦτος κυανότριχας ἵππους
ζευξάμενος κούρην ἐπεβήσατο δαίμονος αἴσῃ.
Ἁρπάσασδ' ἔφερεν διὰ κύματος ἀτρυγέτοιο.
Vt teneros olim carpens Proſerpina flores
Sit patrui decepta dolo, & portata frequentes
Per ſyluas, vt iunxit equos ſua ſub iuga Pluto
Terrificos, celeres, rapta vt Proſerpina vaſti eſt
Per dorſum portata maris, perque æquoris vndas.

Scriptum reliquit Sophoclis enarrator Proſerpinam raptam fuiſſe à Plutone,

cum narciſſum colligeret his verbis: ὅτι πρὶν ἢ τὸν πλούτωνα αὐτὴν ἁρπάσαι, τούτῳ ἐτέρπετο. συλλέγουσαν οὖν φασιν αὐτὴν τὸν νάρκισσον ἁρπασθεῖναι. Nam vel antequàm raperetur à Plutone, eo delectabatur. Aiunt igitur ipſam cum narciſſum colligeret, raptam fuiſſe. Obtinuit deinde Proſerpina propter multas matris lacrymas & lamentationes vt eiulatus, & capillorum lacerationesi, & plagæ, quæ in funere familiarium & cariſsimorum fierent, in eius honorem ederentur, tanquam quædam ſacrificia, quod ita expreſsit Euripides in Oreſte:

> κτύπον τε κρατὸς, ὃν ἔλαχ' ἁ κατὰ χθονὸς
> Νερτέρων Περσέφασσα καλλίπαις θεά.
> Capitisque plagæ, pulchra, ſubterranea,
> Sortita quas olim Dea eſt Proſerpina.

Quæ cum mortuorum eſſet Regina, dicti ſunt omnes ab Horatio in primo Carminum à Proſerpina excipi in his:

> Miſta ſenum ac iuuenum denſantur funera: nullum
> Sæua caput Proſerpina fugit.

Cum rapta fuiſſet igitur Proſerpina, ac Ceres eius mater ieiuna illam quæreret ab Hippothoonte Neptuni & Alopes Cercyonis filio, & à Meganira eius vxore, quam alii Celei vxorem fuiſſe tradiderunt, in hoſpitium fuit accepta. Tunc Meganira illi & menſam parauit & vinum miſcuit: at Dea mœrens recuſauit, cum diceret ſibi non fas eſſe bibere vinum in filiæ calamitate: at cinnum è farina ſibi parari iuſsit, quem bibit. Erat Iambe muliercula quædam Meganiræ ancilla, vt tradidit Philochorus, Panos & Echus filia, quę cum Deam mœſtam videret, ridiculas narratiunculas, & ſales Iambico metro ad commouendam Deam ad riſum, & ad ſedandum dolorem, interponebat: quare genus id carminis non ante obſeruatum, Iambicum ab illa dictum fuit, vt teſtatur Nicander in Alexipharmacis:

> ἐμπλήδην κυκεῶνα πόροις ἐν κύμβεσι τεύξας
> Νησείρης Δηοῦς μορόεν ποτόν. ᾧ ποτε Δηὼ
> Λευκανίην ἔβρεξεν ἀν' ἄσυρον ἱπποθόωντος
> Θρηΐσσης ἀθύρμοισιν ὑπαὶ ῥήτρῃσιν ἰάμβης,
> Ipſe mihi reple ſpumantia cymbia cinno,
> Ieiunæ Cereris, potu multa arte parato.
> Quo Ceres os olim penes Hipothoonta rigauit,
> Ludicris ſalibus cum lætaretur Iambes:

Atque cum nuſquam Proſerpina inueniretur à Cerere, dicta eſt demum ab Arethuſa Nympha à Plutone rapta fuiſſe, & ad inferos deportata. Tum vero Iupiter roganti Cereri pro filia, & temeritatem fratris accuſanti promiſit ſe facturum vt filia ſibi reſtitueretur, ſi ea conditione ad eam capiendam accederet, vt nihil eorum guſtaſſet, quæ forent apud inferos. Verum cum illa tria grana mali punici, vel nouem, vt alii maluerunt, ediſſet indice Aſcalapho filiam liberam educere omnino nō potuit. Verūtamen ad mitigandum Cereris dolorem ſtatuit Iupiter vt alternè ſex menſes apud maritum, totidemque cum matre degeret Proſerpina: ſic enim ab omnibus qui de Deorū antiquorū natura ſcripſere, memoriæ proditū eſt. Scriptum reliquit Theagenes & Apollodorus Cyrenaicus in lib. I. de Diis Iouem ad placandam Proſerpinam, ipſi Siciliam donaſſe.

Idcirco fama eſt didita de Syracuſis metropoli eius inſulæ, quòd futura eſſet vrbs opulenta, cum enim Archias & Myſcellus oraculum ſciſcitarentur de cōdendis vrbibus, reſponſum retulerunt.

> χώρας καὶ πόλεως οἰκήτορα λαὸν ἔχοντες
> ἤλθετ' ἐρησόμενοι φοῖβον τίνα γαῖαν ἵκοισθε.
> Ἀλλ' ἄγε δὴ φράζεσθ' ἀγαθῶν πότερον κεν ἕλοισθε.

Πλοῦ-

Πλοῦτον ἔχειν κτεάνων, ἢ τερπνοτάτην ὑγίειαν.
Ductores populi culturi mœnia & agros,
Quæritis è Phœbo quas terras præſtet adire.
Voluentes animis legite vtrum gratius horum,
Diuitias ne magis vultis, terras ne ſalubres?

Atque cum Myſcellus ſalubritatem, Archias diuitias potius elegiſſet, hic Crotonem multorum athletarum patriam condidit, ille Syracuſas regiam ciuitatem Siciliæ. quippe cũ nihil ex omni parte felix in rebus humanis à Deo conceſſum ſit Fama eſt Pirithoum ac Theſeum audita Proſerpinæ pulchritudine, illam rapturos ad inferos deſcendiſſe; quippe cum ita coniuraſſent vt alter alteri in acquirenda muliere opem ferret. ac iactis ſortibus vtri prima obueniret, Theſeo rapta Helena contigit. Cum vero Pirithous in Proſerpinæ deſiderium incidiſſet, iure iurando aſtrictum habuit adiutorem Theſeum, qui ambo per Tænarum ad inferos deſcenderunt. Illi cum ſuper petra quadam conſediſſent, inde conſurgere nõ potuerunt, donec Hercules ad rapiendum Cerberum profectus, Theſeum, vt qui coactus eo acceſſerat, liberauit: At Pirithoum ibi reliquit, quoniam conſulto ſe in ea pericula coniecerat: quam rem ita ſcripſit Apollonius in primo Argonauticorum:

Θησέα θ' ὃς περὶ πάντας ἐρεχθεΐδας ἐκέκαστο
ταιναρίην ἀΐδηλος ὑπὸ χθόνα δεσμὸς ἔρυκε
Πειρίθῳ ἑσπόμενον κείνην ὁδόν.
Theſea, Erecthidas inter clariſsimus omnes
Qui fuit, & celeber, duriſsima vincla tenebant
Tænaria ſub humo. quoniam comitatus euntem
Illuc Pirithoum fuerat.

Et Virgilius lib. ſexto ita de his querentem Charontem inducit:

Nec vero Alciden me ſum lætatus euntem
Accepiſſe lacu, nec Theſea, Pirithoumque.
Diis quanquam geniti, atque inuicti viribus eſſent.
Tartareum ille manu cuſtodem in vincla petiuit,
Ipſius à ſolio regis, traxitque trementem.
Hi dominam Ditis thalamo deducere adorti.

Proſerpinæ mos erat modo canes, modo nigras & ſteriles victimas immolari, quare ita ſcripſit Virgilius:

ipſe atri velleris agnam
Aeneas matri Eumenidum, magnæque ſorori
Enſe ferit, ſterilemque tibi Proſerpina vaccam.

Hoc in loco non ſolum varios ritus ſacrorum, ſed etiam aliam eſſe Hecaten, aliam Proſerpinam obſeruare conuenit: quoniam & Hecaten ſororem Eumenidum, & Proſerpinam poeta nominauit, cum huic agnam, illi vaccam ſterilem immolari dixit. Scripſit Pauſanias in Bœoticis Proſerpinam adhuc paruulam ad capiendum anſerem, quem inuita de manu dimiſerat, in cauernoſum antrum ingreſſam, quo anſere, à lapide ſub quo ſe occultauerat retracto, ſtatim fluuius ex eo loco emerſit, qui fuit nominatus Ercyna. Fuit in agro Phocenſi Proſerpinæ Venatricis templum, & Soteræ ſiue ſeruantis ſiue Soſpitæ apud Arcades. Apud Phlyenſes Primogeniæ. Nam & huius Deæ pro rerum euentis antiqui multa cognomina excogitarunt: atque cum fabulas huiuſmodi ex hiſtoriis rerum verarum finxerint poetæ, tum multa ad ornatum, & ad probabilitatem adiũxerunt. Scriptum reliquit Zezes hiſtoria 41. Chiliad. 2. Theſeũ in Moloſſorũ regionẽ vna cũ Pirithoo veniſſe, cuius regionis Rex dicebat

Aidoneus, vxor Ceres, filia Proſerpina (nam mos fuit Moloſſorum omnes formoſas mulieres Proſerpinas appellare.) canemque habebat Aidoneus eximiæ magnitudinis, qui Tricerberus vocabatur. Hi cum per inſidias filiam Regis rapere conarentur, re patefacta in vincula coniecti ſunt: atque quoniam Pirithous autor illarum inſidiarum fuerat, Tricerbero proiectus ab eo laniatur & voratur. Theſeus, quia non ſponte, ſed coactus & alieno ductu acceſſerat, in vinculis fuit retêtus, donec Hercules eò ab Euryſtheo miſſus ad abducendum Tricerberum, illum è vinculis liberauit.

¶ At nunc cur fabulas has finxerint, explicemus. Cicero in libro ſecundo de Natura Deorum vim omnem terrenam ſcribit eſſe Plutoni patri dedicatam: qui & Pluto & Dis ideo vocatus fuit, quod omnia & recidant in terras, & oriantur è terris. Is igitur rapuit Proſerpinam, quam frugum ſemen eſſe volunt, abſconditamque quæri à matre fingunt. Illa Cereris filia nominatur, quia ſemina, quæ iaciũtur, è præteritis frugibus ſunt exempta. At cur cum flores colligeret fuit à Plutone rapta? aut cur narciſſum præcipue colligens? quia per flores Siciliæ fertilitatem & aeris temperiem demonſtrarunt ſcriptores: quippe cum in Sicilia per omnes prope menſes anni flores eſſe conſueuerint: ſicut de Luſitania ſcripſit Athenæus libro octauo, quòd ibi roſæ ac violæ per maius ſpatium trium menſium de eſſe non conſueuerunt. Præterea cum ſub terra occultatur ſemen, tanquam ſpongia ad ſe nutrimentum attrahit, & impletur per hyemem, quod in radices trahitur: quippe cum à ſuperiore frigore ſemen depreſſum excreſcat in caput, radicesque in loco tepidiore dilatet. illud ſemen cum impleatur nutrimento in futuram æſtatem ſemen colligit, quare colligens flores Proſerpina ſub terra detinetur à Plutone. At quos flores? Narciſſum præcipue, quod nomen torporem & ſegnitiem ſignificat. Non enim ſtatim erumpit ſemen vbi nutrimentum collegit, ac florum materiam, ſed in ſe continet: donec anni tepore illud paulatim euocatur & in thyrſos diffunditur. Rapta eſſe dicitur in Sicilia, quòd ea inſula cæterarum omnium tritici feraciſsima ſit, quæ etiam horreum fuiſſe dicitur Romanorum. Hæc ab Arethuſa, quę virtus eſt ſeminis, vt nomen ipſum ſignificat, Cereri indicatur, quia apto tempore ab ipſa inſita virtute expellitur. Hæc latet ſex menſes apud maritum, dum ſol in ſignis Auſtralibus à ſemente fuerit, donec ad maturitatem fruges perducens ad Borealia paulatim redierit: tunc enim non amplius ſemen eſt ſub terra per ſex menſes, ſed in horreis agricolarum, & apud ſuperos in locis editioribus. Dicta eſt vt quidam putarunt à Latinis à ſerpendo, quia ſemen per terram ſerpat, quam alii ita dictam iexiſtimarunt, quia luna ſit, & modo ad dexteram, modo ad ſiniſtram declinet. Hæc filia eſt Iouis & Cereris, caloris ſcilicet ac terræ: quam tamen lunam eſſe ſenſit Orpheus in hymnis, vt in his apparet:

Ἐυφεγγὴς, κερόεσσα, μόνη θνητοῖσι ποθεινὰ,
Εἰαρινὴ, λειμωνιάσιν χαίρουσα πνυῇσιν.
ἱερὸν ἐκφαίνουσα δέμας βλαστοῖς, χλοοκάρποις.
Splendida, ſola viris optabilis, vnaque vernam
Oſtentans faciem, cornutaque frugibus almis
Quæ ſacrum corpus monſtras ridentibus agris.

Qui igitur lunam, & Hecaten, & Proſerpinam eſſe putarunt vnam, illam ſex menſes apud inferos eſſe alternè dixerunt, quia tantundem ſub terra, quantum ſupra terram luna in toto anno commoretur. Phyſici prętera ac Mythologi antiqui ſuperius hemiſphęriũ, quod nos incolimus, Veneris appellatione coluerunt, inferius Proſerpinam nominarunt: qua ratione Proſerpinam à Plutone ſub terram deportatam in fabulis tradiderunt. atque de Proſerpina ſat is, nunc de luna dicamus.

De

AT vero Lunam diuerſam eſſe ab Hecate exiſtimatam, diuerſorum parentum ratio patefacit: cum Lunam alii Hyperionis filiam eſſe crediderint, alii Pallantis cuiuſdam, inter quos fuit Homerus, qui ita ſcripſit in hymno in Mercurium:

τάχε δ' ὄρθρος ἐγίγνετο δημιοεργός.
ἡ δὲ νέον σκοπιὴν προσεβήσατο δῖα σελήνη,
Πάλλαντος θυγάτηρ μεγαμηδείαο ἄνακτος.
Hinc Aurora tulit mortalibus orta labores.
Diuinæ ad ſpeculum venit præſentia Lunæ,
Quæ Megamedeo fuerat Pallante creata.

At Heſiodus in Theogonia Lunam filiam fuiſſe Hyperionis & Thiæ putauit, cum ita ſcribat:

θεία δ' ἠέλιόν τε μέγαν λαμπράν τε σελήνην,
ἠῶθ', ἣ πάντεσσιν ἐπιχθονίοισι φαείνει
Ἀθανάτοις τε θεοῖς τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσι
Γείναθ' ὑποδμηθεῖσα ὑπερίονος ἐν φιλότητι.
Thia parit Solem magnum, Lunamque nitentem,
Quæ ſuperis exorta, viris quæ lumina pandit.
Auroram, rebus reddit quæ exorta colores.
Has parit amplexu coniuncta Hyperionis almi.

Alii Solis filiam, at non ſororem, fuiſſe crediderunt, vt teſtatur in his Euripides in Phæniſsis:

ὦ λιπαρόζωνου θύγατερ
Ἀελίου σελαναία χρυσεόκυκλον
φέγγος, ὡς ἀτρεμέα κέντρα,
καὶ σώφρονα πώλοις μεταφέρων, ἰθύνει.
O clariſsimi filia
Solis Luna aurei circuli
Lumen. quam certos ſtimulos,
Et prouidos pullis addens regis.

Cum vero Luna lucem à ſole accipiat, eam & Phœben nominarunt, vt Solem Phœbum. & in curru vehi finxerunt, vt ſcripſit Virgilius libro decimo.

Iamque dies cœlo conceſſerat, almaque curru
Noctiuago Phœbe medium pulſabat Olympum.

Quæ cum in Delo inſula nata fuiſſet, Delia vocata fuit. atque vt Sol quadrigis, ita Luna bigis vehi ſolita fuit, ſicuti teſtatur in libro quinto rerum aſtronomicarum Marcus Manilius in his:

Quadriiugis & Phœbus equis, & Delia bigis.

Quem currum tamen alii à mulo trahi finxerunt, alii ab equis diſcoloribus, albo & nigro, alii à iuuencis, at Ouidius fuiſſe albos Lunæ equos inquit in libro primo de remedio amoris in his:

Vt ſolet in niueis Luna vehetur equis.

At hymnogrophus Homerus ille, qui hymnum in Lunam ſcripſit, non ſolum in curru vehi ſolitam Lunam ſcribit: ſed etiam poetica quadam ſuauitate veſtes ſplendidas induere, & exuere ſolitam inquit cum vellet: quippe cum nunc lucida, nunc obſcura ſit pro veſtium ſplendore, quam etiam in Oceano lauari inquit priuſquam veſtes ſumeret: vt eſt in his:

ἔνθ' ἂν ἀπ' ὠκεανοῖο λοεσσαμένη χρόα καλόν,

εἵματα ἑσσαμένη τηλαυγέα δῖα σελήνη,
ζευξαμένη πώλους ἐριαύχενας αἰγλήεντας.
Rurſus Atlanteis in lymphis membra lauata
Veſtibus induta & nitidis Dea luna micantes
Curru iunxit equos celeres, quibus ardua colla.

Quidam tradiderunt Lunam fuiſſe vxorem Aeris, è quo Rorem filium conceperit ac genuerit, vt ait Alcman Melicus in eo carmine:

Α῎γρωσιν δρόσος ἀύξει μὲν μήνης τε ϗ ἀέρος υἱός.
Ros Iouis & lunæ ſoboles, qui gramina nutrit.

Fuerunt qui crediderint quoddam fuiſſe tempus, quo nondum nata eſſet luna, quæ iunior eſſe ſole credebatur, cum vel Arcades ante illam nati fuiſſe putati ſint illi, qui non procul ab Apidano incoluerunt, vt teſtatur Appollonius libro quarto Argonaut.

οὐδέτιπω Δαναῶν ἱερὸν γένος ἦεν ἀκοῦσαι
πευθομένοις. οἶοι δ᾽ ἔσαν ἀρκάδες ἀπιδανῆες,
ἀρκάδες οἳ καὶ πρόσθε σεληναίης ὑδέονται
ζώειν φηγὸν ἔδοντες ἐν οὔρεσιν.
Nulli erat auditum Danaum genus. Apidanenſes
Arcades at ſoli fuerant olim: Arcades illi,
Qui Lunam ſuperare ferunt ſe tempore & annis,
Cum glandes ederent diſperſi in montibus altis.

Nam Theodorus paulo ante bellum, quod ab Hercule aduerſus Gigantes geſtum eſt, Lunam apparuiſſe ſcribit libro vigeſimonono. Ariſto Chius & Dionyſius Chalcidenſis in primo ſuæ ædificationis idem confirmarunt. At Mnaſeas ait Proſelenum Orchomeni filium Arcadibus imperaſſe: quod etiam affirmauit Duris Samius in libro quintodecimo rerum Macedonicarum, qui inquit Arcadiam ab ſeſe, ac fluuium Orchomenum à patre nominauiſſe. vnde & Mnaſeas Arcades ante lunam genitos fuiſſe dixit, vt ſcripſit Apollonij enarrator, qui etiam Arcades ipſos vocatos fuiſſe Troſelenos: quaſi antelunares dixerim, ab Ariſtotele ſcripſit. Aiunt pręterea lunam ipſam eſſe cornutam, qualis Bacchus ab antiquis fingebatur, vt eſt in hymno Orphei:

κλῦθι θεὰ βασίλεια, φαεσφόρε, δῖα σελήνη,
ταυρόκερος μήνη, νυκτιδρόμε ἠεροφοῖτι.
Audi luna Dea, & clariſsima luminis autor.
Cornuta, & noctu incendens, quæ curris & altè.

Quam eandem marem eſſe & fœminam putauit idem, vt eſt in eodem hymno:

αὐξομένη, ϗ λειπομένη, θῆλύς τε ϗ ἄρσην.
Aucta, & deficiens: eadem quoque fœmina masque.

Huic ſagittas tribuerunt poetæ, quam Cynthiam à monte Deli celeberrimo & altiſsimo appellarunt, quo in loco Diana & Apollo nati creduntur: atque Diana eadem eſt luna, vt ſuo loco explicabitur. Sic igitur ſagittas illi tribuit Horatius in tertio Carminum:

Tu curua recines lyra
Latonam, & celeris ſpicula Cynthiæ
Summo carmine.

Credita eſt luna præeſſe veneficijs, quare inuocatur apud Theocritum in Pharmaceutria cum Hecate, quas diuerſas fuiſſe exiſtimatas cõſtat, cũ vtraq; inuocetur. Hanc crediderunt antiqui è cœlo magicis artibus deduci. Quippe cum antiquæ veneficæ mulieres putarentur ſolem lunamque abolere & ad Democratis vſque tempora vulgo ſolis lunæque defectus abolitiones appellauerint: quod facile

cile colligi poteſt ex his carminibus Soſiphanis, quæ ſunt in Meleagro:

Μάγοις ἐπῳδαῖς πᾶσα θεσσαλὶς κόρη
Πάντες λέγουσιν ὡς καθαιρεῖ. καὶ γὰρ ἂν
ψευδῆς σελήνης αἰθέρος καταίβατις.
Quæuis puella Theſſalorum carmine, vt
Ferunt abolet Sed illa vana fama, quòd
Labatur alto luna puro ex æthere.

Et velut illud carmen octauæ eglogæ Virg. declarat.

Carmina vel cœlo poſſunt deducere lunam.

Atque Theſſalæ mulieres præcipuè illam artem callere, & in ea excellere putabantur, vt innuit Ariſtophanes in Nebulis his verſibus:

Γυναῖκα φαρμακίδ' εἰ πριάμενος θετταλὴν,
καθέλοιμι νύκτωρ τὴν σελήνην
Veneficam ſi fœminam ipſe Theſſalam
Coemero, captabo lunam noctibus.

Inde vero natam fuiſſe hanc opinionem ſcripſerunt antiqui, quod ſpecula quædam rotunda ita parabantur, vt in his luna omnino appareret è cœlo deducta. Atque Pythagoræ ludicrum fuit quoddam luna plena exiſtente vt quis in ſpeculo quodam ſanguine quæcunque collibuiſſet, ſcriberet: atque alteri prædicens à tergo illi aſsiſteret, ea quæ ſcripſiſſet lunæ oſtentans: atque ille deinde intenta acie oculorum in lunam, vniuerſa quæ forent in ſpeculo ſcripta perlegeret, tanquam in luna ſcripta fuiſſent. Inde exiſtimo artificium Cornelij Agrippæ originem cepiſſe, qui in occulta philoſophia videtur rationem quandam attingere, vt qui maxime a nobis diſtant, poſsint quæ volumus in luna deſcripta perlegere.

¶Id eo tempore contigiſſe mihi narratum eſt, quo Franciſcus præſtantiſsimus Gallorum Rex bellum gerebat pro Mediolanenſi principatu aduerſus Carolum V. Romanorum Imperatore ibi rediit Mediolanum. nam Roma in Inſubriam, inde Venetias paruulus acceſsi cum patre, quo accidit vt plerique me Venetum eſſe crediderint. Nam non ſemel quæ per diem agerentur Mediolani, per noctem ſignificata fuiſſe dicuntur Pariſiis. Exiſtimabantur igitur veneficiorum ſcientia præſtare Theſſalæ mulieres, quod eſſent rerum aſtronomicarum peritæ: atque inter cæteras Aglaonice Theſſalorum Regis filia hac ſcientia præſtitiſſe dicitur, quæ quoties immineret lunæ defectus, ſe velle lunam è cœlo detrahere profitebatur. At enim quia multitudinem imperitorum deciperet, cum Deus nullam fraudem impune committi denique patiatur, in grauiſsimas calamitates incidit, quare id poſtea vſurpatum fuit apud poſteros, vt, cum quis ageret infeliciter, lunam detrahere diceretur. Primus omnium mortalium auſus eſt Anaxagoras lunæ defectum hominibus patefacere, vt ſcripſit Laertius Diogenes in eius vita: primusque illius viam aperuit, cum antea ſolis quidem defectum nemo admiraretur, cum ſcirent omnes id interpoſito lunæ corpore ita contingere: at lunæ defectum aliquam grauiſsimam calamitatem minari arbitrarentur. Nam cuius cauſa eſſet ignota, id diuinitus fieri ſemper putatum fuit ab antiquis: & de his rebus non tutum fuit Philoſophis verba facere: cum potius ad contemnendas vanas religiones, quàm ad illuſtrandam veritatem dicere crederentur, vt ait Plutarchus in Nicia. Anaxagoras vero ſpretis fallarum religionum minis primus declarauit quod terra inter duos præſtantiores planetas interpoſita, vmbrã tanquam pyramidẽ facit, cuius baſis ſit in planitie, dorſoq; ipſius terræ, conus vero vel ita extendat vt lunæ regionẽ ptrãſeat. nõ defuerũt tñ qui à Typhone, qui ab Endymione, & qui ab Atlante lunę circuitum

tum

cum & mutationes prius obſeruatas fuiſſe putarint, inter quos fuit Anaxagoras. Vbi fuerint oppoſiti iſti planetæ, ita, vt alterius centrum cẽtro alterius ac centro terræ per rectam lineam opponatur, tunc luna incidens in vmbram tota occultatur, ac deficit repente illius lumen, cum nequeat tanquam ſpeculum lumen ab eo accipere. At cum centra vtriuſque planetæ non opponuntur, tanto minus obſcuratur, quanto magis centrum eius a linea recta diſtiterit alterius. Quantus eſſet antiquorum timor, quantaque trepidatio cum luna deficeret, declarauit Plutarchus ita in Paulo Aemylio; *αἰφνίδιον ἡ σελήνη πλήρης οὖσα καὶ μετέωρος ἐμελαίνετο. καὶ τοῦ φωτὸς ἀπολιπόντος αὐτὴν χρόας ἀμείψασα ἠφανίσθη, τῶν δὲ ῥωμαίων ὥσπερ ἐστὶ νενομισμένον χαλκοῦ τε πατάγοις ἀνακαλουμένων τὸ φῶς αὐτῆς, καὶ πυρὰ πολλὰ δαλοῖς καὶ δᾳσὶν ἀνεχόντων πρὸς τὸν οὐρανὸν, οὐδὲν ὅμοιον ἔπραττον οἱ μακεδόνες ἀλλὰ φρίκη καὶ θάμβος τὸ στρατόπεδον κατεῖχεν.* Repente vero luna cum plena eſſet & ſublimis, facta eſt oſcura: lumineque deficiente multiplicibus mutatis coloribus euanuit. Romanis, ſicut eſt apud eos conſuetudo, æris tinnitu lumen reuocantibus, ignesque multos, & faces, & tædas in cœlum protendentibus nihil ſimile fecerunt Macedones: ſed timor & trepidatio multa vniuerſum habuit exercitum. Atque Nicias dux Athenienſium ab hoſtibus circunuentus tanta trepidatione repletus eſt luna deficiente, vt iuſsis ſuis à prælio abſtinere cum quadraginta millibus hominum fuerit trucidatus, vt ait Plutarchus in libello de ſuperſtitione. Exiſtimabant enim antiqui æris tinnitu & luminibus alte ſublatis lunæ lumen in defectibus adiuuari: quare & Ouid. in lib. 4. mutationum æra lunæ auxiliaria dixit, quæ pulſarentur:

Cum fruſtra reſonant æra auxiliaria lunæ:

Alii tubarum ſtrepitu, muſicorumque inſtrumentorum lunæ lumen reuocare conabantur, quod ita ſcribit Cornelius Tacitus in libro primo: Igitur æris ſono, tubarumque & cornuum concentu ſtrepere: prout ſplendior obſcuriorue, lætari ac mærere: & poſtquam ortæ nubes offecere viſui, creditumque conditam tenebris, vt ſunt mobiles ad ſuperſtitionem perculſæ ſemel mentes, ſibi æternum laborem portendi, ſua facinora auerſari Deos lamentabantur. Arbitrabantur enim antiqui non ſolum in defectu lunæ, ſed etiam in morte pereuntium vtilem eſſe æris tinnitum, quoniam purus eſſet, & cui nullum piaculum poſſet accedere; qua de cauſa in omnibus luſtrationibus & expiationibus illo vtebantur, quod ſcriptum fuit ab Apollodoro Cyrenaico in libro de Diis. Eximias eſſe vires lunæ ſupra omnes planetas ferè vno ſole excepto facile ſentimus, quamuis magnitudine corporis ſit illis inferior: luna enim, vt oſtendunt Mathematici, vix maior eſt dimidia parte terræ: cum alia ſydera conſpicua maiora vniuerſa terra eſſe dicantur. Neque ſolum illius forma mutatur tum creſcendo, tum ad initia recurrendo: ſed ẽt regio, cum modo ad Aquilonem, modo ad Auſtrum declinet à circulo animalium: atque in illa modo eſt quædam brumæ, modo ſolſtitii ſimilitudo. Multa denique ab illa manant & fluunt quibus animantes alantur, & augeſcant, pubeſcant, & maturitatem aſſequantur, quæ oriuntur è terra. Idcirco Chaldæi dicere ſolebãt lunam ortus naſcentium moderari, cum ſydera notent & animaduertant ea quæ lunæ fuerint adiuncta. Sed carmina quædã huc aſſcribẽda putaui: quibus vniuerſa prope lunæ natura in omnib. mutationibus explicat;

Ἐμοὶ τὸ λοιπὸν χρώμενος διδασκάλῳ
ἄκουε λεπτῶς τὴν σεληναίαν φύσιν.
φύσεις ἁπάντων τῶν χυμῶν κληρουμένην.
ὑγρὰ μὲν ἐστὶν δίχα τῆς πρώτης μέχρι.
τὴν βρέφος κλὴν αὔξησιν ἐκμιμουμένη.
θερμὴ δὲ, πανσέληνον ἂν τρέχει δρόμον,

ἀκμαστικὴ γὰρ καὶ σφριγᾶν δοκεῖ τότε.
ἔπειτα λοιπὸν εἰς διχάδα δευτέραν,
ξηρὰ ταπεινὴ πρὸς παρακμὴν γὰρ τρέχει.
ἔπειτα γηρᾷ καὶ δοκεῖ τεθνηκέναι.
ψυχρὰ δυσειδὴς συγκρυβεῖσα τῷ γνόφῳ.
κᾆν ἐξ ἀδήλου πάλιν ἔρχεται νέα,
Πρόσωπα καλλίνουσα καὶ πληρουμένη.
ταυτὶ μὲν οὕτως, εἰ δέ τις πλείω γράφει
κόμπος περισσὸς, καὶ κενὴ στωμυλία.
In poſterum me vſus magiſtro diſcito
Natura lunæ quæ ſit aptè:hæc omnium
Vim continet ſuccorum, & hæc potentiam.
Eſt vda primum, donec illa creuerit,
Infantibus prorſusque fit ſimillima.
Tepens at inde plena curſum perficit,
Vigere tum videtur, eſſe & florida.
Decreſcere vt cępit deinde, mox die
Vigeſima remiſſus acta fit vigor,
Aretque ſenſim. longa nec fit hinc mora,
Seneſcit illa, mox videtur emori
Deformis, algens, atque operta nubibus;
Rurſusque fit noua hæc prius quæ nulla erat.
Vultu decoro prodit, & repletur hinc.
Hæc ſic habent. Si plura quis dicat tibi,
Nugas loquacis credito, atque fabulas.

Has autem mutationes ſortita eſt luna pro ſitu quem tenet ſolem reſpiciẽs: nam cum ſemper lunæ dimidium illuſtretur, accidit in coniunctionibus eam lunæ partem illuſtrari, quæ ſuperior eſt, nec nobis conſpicua: quæ ſemper propè cum ſole ſupra terram conſurgit. Illud autem longe aliter ſe habet in plenilunio, cũ ſola pars nobis conſpicua illuſtretur, ſolique opponatur, quippe cum media ſit nox vbi ad cœli medium peruenerit. Hæc autem tanto magis vel minus contingunt, quanto magis luna, vel minus receſſerit a ſole. Cum vero corpus lunæ nõ ſit ex aliqua materia denſa vt terra eſt, aut ex ea compoſita, mirum videtur cur xenophanes adductus ſit, vt in luna habitari dixerit, eamq; locũ eſſe multarum vrbium. Ego ſanè illam cauſam fuiſſe cenſeo, cur is eam ſententiam introduxerit: quia ſicut in frequentiſsimis ciuitatibus, multi ſunt rerum nouarum cupidi, ita in philoſophia contingit: nonnulli enim ne nihil ſciſſe videantur, aliqua noua moſtra in philoſophiam introducunt, vt alicuius rei inuentores fuiſſe appareant, Sic etiam Nicetas Syracuſius cęlum, ſolem, lunam, ſtellas, ſupera denique omnia ſtare dixit, neq; quicquam præter terram in mundo moueri:qua circa axem ſuum verſa omnia illa contingere dicebat, quæ ſi cœlum ſtante terra mouerentur, contingerent, vt teſtatur etiam Cicero in ſecundo quæſtionum academicarum, & Ptolemæus in primo Almageſti. Multæ fuerunt fabulæ de luna ſictæ, quod dormientem Endymionem in Latmo, Cariæ monte adamarit, & cum eo concubuerit, vt in his ſignificauit Catullus:

Vt Triuiam furtim ſub Latmia ſaxa relegans,
Dulcis amor gyro deuocet aerio.

Sic Ouidius in ea epiſtola, quam ſcribit ad Heronem Leander:

Luna mihi lumen tremulum prębebat eunti,
Vt comes in noſtras officioſa vias.

Hanc

Hanc ego ſuſpiciens faueas ô candida dixi.
Et ſubeant animo Latmia ſaxa tuo.
Non ſinit Endymion te pectoris eſſe ſeueri:

Et quòd Panos amore in arietem verſi capta fuit, vt ſignificauit Virgilius libro 3. Georgicorum:

Munere ſic niueo lanæ, [ſi credere dignum eſt]
Pan Deus Arcadiæ captam te Luna fefellit,
In nemora alta vocans: nec tu aſpernata vocantem.

Memoriæ prodidit Rhianus Cretēſis in lib 13. Heracleæ Lunam cum Endymione dormiuiſſe in montibus apud Trachinem. Atque Nicander in rebus Aetolis montes illos vocatos fuiſſe Aſelenos ait, quia Lunæ lumine per id tempus carere conſueuerint, quo Luna dormiret cum Endymione. Scriptum reliquit Pauſanias in Eliacis Endymionem filias quinquaginta ex ipſa Luna ſuſcepiſſe. Ac præter cęteros mares Aetolum, qui cœſo per imprudentiam Chærone Cleodori filio in Hyantim profugit, quæ poſtea ab ipſo vocata fuit Aetolia, vt teſtatur Antigonus Caryſtius in Dictionibus. Lunæ & Dionyſo mos erat ſues immolari apud Aegyptios, vt ait Herodotus in Euterpe: τοῖσι μὲν οὖν ἄλλοισι θεοῖσι θύειν ὗς οὐ δικαιεῦσι αἰγύπτιοι, σελήνῃ δὲ καὶ Διονύσῳ μούνοισι, τοῦ αὐτοῦ χρόνου, τῇ αὐτῇ πανσελήνῳ τοὺς ὗς θύσαντες, πατέονται τῶν κρέων. Cæteris quidem Diis ſues immolare nefas eſſe putant Aegyptii, at Soli, Lunæ, & Dionyſo eodem tempore, in ipſo plenilunio ſcilicet ſues mactantes, carnes conculcant pedibus: quo in loco ritus multiplex ſacrorum, in quibus ſues immolabantur apud Aegyptios, oſtendit Herodotus. Erat tamen conſuetudo apud alias nationes vt nulli Deorum, niſi Cereri, ſus immolaretur: cum Lunæ, cum haberet cornua, taurus mactaretur, vt ait Lactantius in libro de Falſa religione.

¶ Ac de his, quę fabuloſè de Luna dicta fuerunt, ſatis dictum eſt: nunc ex illis ſententiam ſapientum explanemus. Hæc filia fuiſſe Hyperionis, quoniam ſuper nos aſsiduo & celerrimo motu conuoluantur ſuperna corpora, dicta fuit. Alii non ab etymologia nominis, ſed ab Hyperione viro rem deductam arbitrati ſunt, quia primus Hyperion aſtrorum motus obſeruauerit: qui etiam pater aſtrorum vocatus fuit, & lunæ ſolisque præcipue, quod ita Homerus videtur ſignificaſſe in primo Odyſſ.

αὐτῶν γὰρ σφετέρῃσιν ἀτασθαλίῃσιν ὄλοντο
Νήπιοι, οἳ κατὰ βοῦς ὑπερίονος ἠελίοιο ἤσθιον,
Stultitia periere ſua, quod cædere adorti,
Quod ſolis mactare boues Hyperionis auſi:

Cum lumen à ſole accipiat, Solis filia dicta eſt. At eadem ſoror, quod ex Hyperione cum ſole nata creditur, vel quod eodē tempore nata ſit & ab eodem parēte creatore rerum omnium Deo, vel quod illi ſol tāquam ſorori lumē impertiat, vel quod fraterne tempora inter ſe diuiſerint, cum luna nocti, ſol diei moderetur. nam cum ſol per ſe ſit lucidus, luna nullum habet proprium lumen, ſed tanq̄ ſpeculum corpus diaphanes exiſtens receptum à ſole lumen ad terram tranſmittit. Dicta eſt in curru vehi, propter celeritatem, quam ſine vehiculo vulgus intelligere non poterat, ꝙ ēt attinet nō mediocriter ad orationē poeticè exornandā. Quod veſtes indueret variorum colorum, id excogitatum fuit ad explicandas multiplices mutationes: quodque in Oceano lauaretur dictum eſt ad opinionem vulgi, cum tantundem vndique diſtet à terra & ab aquis. Illud ſanè ridiculum eſt fuiſſe aliquod tempus, cum luna nō eſſet, neq; tamen vllum vel architectum, vel ferramenta proferri, vnde luna fabricari cœperit. Ad exprimendam lunæ naturam, ſiue ingenium multorum mortalium, qui mutātur in horas, fabulati ſunt

antiqui

antiqui lunã orauiſſe matrem vti ſibi aptã tunicã contexeret, quæ reſpondit nulla ratione illud fieri poſſe, cum nunc plena ſit, nunc in cornua curuata, nũc vtrinque gibba, quare modo creſcenti tunica diſrumperetur, modo decideret è gracilio e corpore. Fuit eadem Lucina dicta, quia luna per incrementum humorum ſemiplena faciliorem reddit nixum atque partum euocat in lucem, quamobrem ſcite ait Timotheus:

Διὰ κυάνεον πόλον ἄστρων,
Διά τ' ὠκυτόκοιο σελάνας.
Per & cæruleum polum aſtrorum,
Per & citiparę lunę.

Huic filiam natam eſſe memorant antiqui Erſam nomine, quam è Ioue conceperit, ſic enim ros dicitur à Græcis, qui pro lunæ potentia variatur, vnde non inſuauiter ſcripſit Alcman:

οἷα Διὸς θυγάτηρ ἔρσα τρέφει, ἥτε σελάνας.
Ros Iouis & lunæ vt ſoboles gratiſsima nutrit.

Hæc eadem mas & fęmina putata eſt, quia humorem & nutrimentum præbeat animantibus, & quia maris vice nocturnum præbeti calorem, quo plurima ad putredinem & ad generationem adiuuantur, vt ait Ptolemæus in magna compoſitione: quare, illi ſacrificabatur à maribus veſte muliebri: à mulieribus virili indutis, vt ſcripſit Philochorus. Deinde ſagittas lunæ tribuerunt antiqui vel propter radios, quos ad corruptionem demittit, vel propter dolores parientium: cum illi non valde ſint diſsimiles doloribus vulnerum, acerbitatem eorum exprimentes. Hanc idcirco parturientes ad leuandos dolores inuocabant, vt infantes facilius in lucem ederentur, Lucinam nominantes: atque cum vna eſſet varia nomina pro variis facultatibus ſortiebatur. Credita eſt plurimum conferre veneficiis, quoniam multæ ſunt admirabiles planetarum vires certo quodam ordine collocatorum. Nam alia vis eſt oppoſitorum, alia coniunctorum, alia in regionibus aliis exiſtentium planetarum, cum per tertiam vel quartam vel ſextam partem circuli diſtiterint. Neque hoc mirum videbitur ſi quis cognouerit Mercurium Triſmegiſtum in ſtatuas certo ordine collocatas certis magnitudinum rationibus ſeruatis dæmones ſolitum accire, ita vt illæ mox loquerentur. At quoniã eadem eſt etiam Diana vocata, nunc de Diana verba faciamus.

De Diana. *Cap.* XVIII.

CVm eadem luna ſit, & Hecate, & Diana, tamen non omnes hæ vires, quæ per has intelliguntur, vno nomine dicuntur, etſi ab vno fonte manant. Cũ enim Hecate nunc Iouis, nunc Ariſtæi, nunc Tartari, nunc Perſæ filia dicatur: luna modo Hyperionis, modo Pallantis: quod illa ſit fatorum vis à Deo proficiſcens, vt diximus: hæc velociſsimus ſit planeta, cuius multiplex eſt potentia in rebus inferioribus, quæ quoniam maximè remouetur à vi primi motus, maximè ſua natura vtitur. Hanc eãdẽ eſſe Hecaten patefecit Callimachus in hymno in Dianã, qui illã Pheræã nominauit, cuiatẽ fuiſſe Hecatẽ cõſtat, vt eſt in his:

Πότνια μουνυχίη, λιμενόσκοπε, χαῖρε φεραία.
Salue Munychia, & portus tutela, Pheræa.

Hanc filiam fuiſſe Latonæ Cœique Titani conſtant, quam Nicander in Theriacis ita Titanidem nominauit:

τόνδε χαλαζήεντα κόρη Τιτηνὶς ἀνῆκε
Σκορπίον ἐκ κέντροιο τεθηγμένον, ἦμος ἐπέχρα,
Βοιωτῷ τεύχουσα κακὸν μόρον ὠρίωνι.

Gran-

Grandine ſignatum Titanis at inde puella
Scorpion immiſit, qui cuſpide ſurgat acuta
Bæoto meditata necem vt fuit Orioni.

Alii ex Ioue & Latona natam eſſe dixerunt, de qua ita ſcripſit Cicero in ſecundo de natura Deorum: Dianæ item plures: Prima Iouis & Proſerpinæ, quæ pin natum Cupidinem genuiſſe dicitur. Secunda notior: quam Ioue tertio & Latona natam accepimus: tertiæ pater Vpis traditur, Glauce mater: eam Græci ſæpe Vpim paterno nomine appellant. Inter has omnes Iouis filia celeberrima fuit, quare omnia cæterarum illi vni tribuũtur à poetis. Hanc Deliam nominarũt, quia nata ſit in Delo, ſic enim vocauit Ouid. in Phædræ epiſt. ad Hippolytũ:

Iam mihi prima Dea eſt, arcu præſignis adunco
Delia, iudicium ſubſequar ipſa tuum.

Hanc non ſolum Iouis filiam, ſed etiam *χθονίαν* vocauit Orpheus in hymnis ſiue terreſtrem, vt dictum eſt de Hecate. Hanc eandem lunam eſſe demonſtrauit in his Virgilius lib. nono:

Suſpiciens altam lunam ſic voce precatur:
Tu Dea, tu præſens nemorum ſuccurre labori
Aſtrorum decus, & nemorum, Latonia cuſtos.

Sic Ouid. lib. 15. Metamorph.

Nec par, aut eadem nocturnæ forma Dianæ
Eſſe poteſt vnquam, ſemperque hodierna ſequente,
Si creſcit, minor; eſt maior, ſi contrahit orbem.

Sic Cicero in ſecundo de natura Deorum: Dianam autem & lunam eandem eſſe putant. hæc cum nata eſſet ante Apollinem, at eodem tamen partu: obſtetricis munere poſtea apud matrem eſt functa naſcente Apolline. Quod autem illa quæ Iouis & Latonæ filia fuit, fuerit celeberrima, patet vel ex eo hymno Homeri, qui ita ſe habet in Apollinem,

χαῖρε μάκαιρ᾽ ὦ λητοῖ, ἐπεὶ τέκες, ἀγλαὰ τέκνα.
ἀπόλλωνά τ᾽ ἄνακτα, καὶ ἄρτεμιν ἰοχέαιραν.
τὴν μὲν ἐν ὀρτυγίῃ, τὸν δὲ κραναῇ ἐνὶ δήλῳ,
Salue Latona: vt peperiſti pignora clara.
Venatrix Diana tua eſt, & clarus Apollo:
Edita in Ortygia hęc, in Delo eſt ortus Apollo.

Et Cornelius tacitus in libro tertio; Primi omnium Epheſij adiere memorantes, non vt vulgus crederet Dianam atque Apollinem in Delo genitos eſſe apud ſe Cenchium amnem locum Ortygiam, vbi Latonam partu grauidam, & oleæ quę tum etiam maneat adnixam edidiſſe ea numina., deorumque monitu ſacratum nemus, atque iipſum illic Apollinem poſt interfectos Cyclopas Iouis iram vitauiſſe. Hanc Cereris & Dionyſi & ipſam & Apollinem fuiſſe filios ſcribit Herodotus ex Aegyptiorum ſententia, at Latona fertur illorum fuiſſe nutrix, vt patet in his. *Ἀπόλλωνα δὲ καὶ ἄρτεμιν Διονύσου καὶ ἴσιος λέγουσιν εἶναι παῖδας, λητὼ δὲ τροφὸν αὐτοῖσι καὶ σώτειραν γενέσθαι.* Apollinem vero & Dianam Dionyſi & Iſidis filios eſſe inquiunt: at Latonam eorum nutricem & ſeruatricem fuiſſe aſſerunt: quam opinionem ſecutum poſtea Aeſchylum inquit Herodotus Dianã Cereris filiam appellaſſe, cum Ceres dicta ſit Iſis ab Aegyptiis, vt teſtatnr Pauſanias in Arcadicis. Alii Cæi Titanis & Phebes filiam putarunt. Cum mares omnes Diana auerſaretur, quia viderat quæ paſſa erat mater, cum obſtetricata eſt, impetrauit à patre Ioue vt perpetuam virginitatem ſeruare poſſet, vt apparet ex his Callimachi carminibus.

Δός μοι παρθενίην αἰώνιαν ἄππα φυλάσσειν.

Da

Da michi perpetuo vt ſim virgo, da pater alme.

Arcus præterea & ſagittas & puellas ſocias ſexaginta Oceaninas, & alias viginti, quæ illi arcus cothurnoſque & canes curarent Iupiter poſtulanti tribuit: deditque venationibus præeſſe, & viis & portubus, ꝙ patet ex his apud Callimachũ:

Ἐσσῇ καὶ λιμένεσσιν ἐπίσκοπος.
καὶ μὲν ἀγυιαῖς

Nam præfecta viis & portubus ipſa fereris.

Quæ qnoniam venationibus delectaretur Dictynna vocata fuit à retibus: nam δίκτυον rete eſt apud Græcos. Sic enim illam nominari inquit à nymphis Callimachus in lauacrum Dianæ, & Ouidius lib. 2. multationum:

Ecce ſuo comitata choro Dictynna per altum
Mænalon ingrediẽs, & cęde ſuperba ferarũ, Aſpicit hanc.

Cuius etiam cognomen fuit ἰοχέαιρα apud Crçcos, quia ſagittis delectaretur, quibus inſectaretur feras, vt eam nominauit heſiodus in Theog.

λητὼδ᾽ ἀπόλλωνα, καὶ ἄρτεμιν ἰοχέαιραν,
ἱμερόεντα γόνον περὶ πάντων οὐρανιώνων,
Γείνατ᾽ ἄρ, αἰγιόχοιο διὸς φιλότητι μιγεῖσα.
Naſcitur hinc Phebus, gaudenſque Diana ſagittis
Pignora Latonæ. peperit clariſsima Diuum
Hæc Latona Ioui magno coniuncta in amore.

Fabulãtur hanc per imprudẽtiam venando, Cenchriam Pirenes nymphæ filium interemiſſe, quare cum Pirene eum lugeret tantam vim lacrymarum profudiſſe vt in fontem ſui nominis ſit conuerſa. Cur venationibus præfecta credita ſit Diana, cauſa huiuſmodi ab antiquis memoratur: Nympha quędam Britomartis, vel vt alii maluerunt, Bretimartys, cum venaretur in quędam retia cecidit. vnde cũ ſe explicare non poſſet fera ſuperueniente præcipue, Dianæ ſacellum vouit ſi in columis euaderet, quod poſtea erexit, & Dianæ Dictynnæ ab iis retibus nomiuit, vnde dicta eſt poſtea venantibus præfecta Dea, vt ſcripſit Dicæarchus, & Ariſtophanis enarrator. Alii tamen maluerunt Dianam ipſam venationibus præfectam fuiſſe; quod venationibus mirum in modum delectaretur, quare eius imagini ſemper arcus adhiberi ſolitus fuit, vt ſcripſit Melanthus in libro de imaginibus Deorum. alij dicunt Britommartim Ioue & Charmes filiam cariſsimã fuiſſe Dianæ ob venandi ſtudium, quæ cum Minoem inſequentem fugeret præ amore ſe in mare deiecit in retia, quæ ad capiendos piſces erant in mare demiſſa, & à Diana in Deorum numerum delatam, Dictynnæ & Apheæ nomine culta eſt ab Aeginetis & à Cretenſibus vt ait Apollodorus Cyrenaicus in libro de Dijs. Hæc eadem Dea choris, & muſicis inſtrumentis delectari ſolita creditur, vt ait Home. in hymno in Venerem.:

οὐδέποτ᾽ ἀρτέμιδα χρυσηλάκατον κελαδεινὴν
Δάμναται ἐν φιλότητι φιλομειδὴς ἀφροδίτη.
καὶ γὰρ τῇ ἅδε τόξα, καὶ οὔρεσι θῆρας ἐναίρειν,
φόρμιγγές τε χοροί τε διαπρύσιοί τ᾽ ὀλολυγαί,
ἄλσεά τε σκιόεντα δικαίων τε πόλις ἀνδρῶν.
Dianæ haud potuit mentem peruincere amore
Alma Venus, quam circunſtant riſusque iociq;.
Huic arcus placuere, feras & cædere ſyluis.
Huic citharæ atq; chori, clamor concinnus; & vrbes
Iuſtorum huic hominum, vmbroſę ſuper omnia ſyluæ.

Cum virginitatem perpetuam ſeruare, viis ac portubus præeſſe, à tot nymphis ſociis obſeruari impetraſſet à Ioue in ſyluis perpetuo ferè degebat, vt marium

conſue-

conſuetudinem deuitaret, quare & venatrix dicta eſt, & nemorum atque montium cuſtos exiſtimata: vt ait Hora.lib.3.Carminum.

Montium cuſtos nemorumque virgo,
Quæ laborantes vtero puellas
Ter vocata audis, adimisq; letho
Diua triformis,

Et Virgilius libro vndecimo:

Alma tibi hanc nemorum cultrix Latonia virgo.

Præfecta fuit præterea parturientibus, vt intelligeret quantum malorum cumulum deuitaſſet, cum virginitatem expetiuit: vt licet ex his Callimachi verſibus intelligere, vbi ſe nunquam in vrbem adituram dicit, niſi cum à parturientibus vocabitur:

πόλεσ δ' ἐπιμίξομαι ἀνδρῶν
μοῦνον ὅτ' ὀξείαισιν ὑπ' ὠδίνεσσι γυναῖκες
τειρόμεναι καλέουσι βοηθόον.
Vrbes accedam ſolum, ac ſub tecta virorum,
Preſſa dolore graui niſi cum me fœmina partus
Auxilio arceſſet.

Multiplex denique officium fuit Dianæ, quippè cum virgines pertæſæ iam virginitatis, vt eius Deæ, cuius hactenus in tutela fuiſſent, iram deuitarent, conſuerint in caniſtris ſacrificia ad Deæ templum deportare, eius numinis veniam poſtulantes, quod à Grecis κανηφορεῖν dicebatur. neque eos caniſtros, niſi illæ ferebant, quæ ad nubilem ætatẽ perueniſſent, de qua cõſuetudine meminit Theocritus in Pharmaceutria. Deinde cum ita vterus excreuiſſet grauidis puellis, vt ſueta zona vti amplius non poſſent, eam zonam mos fuit in templo Dianæ λυσιζώνου cognomento zonam ſoluentis ſcilicet, quod fuit apud Athenienſes, deponere, quare poſtea dictum eſt zonam ſoluere, pro eo quod eſt grauidam fieri, quod patet ex his carminibus Apollonii lib.primi:

μίτρην πρῶτον ἔλυσα καὶ ὕστατον, ἔξοχα γάρ μοι
εἰλειθυίᾳ θεᾶ πολέος ἐμέγηρε τόκοιο.
Prima ſoluta mihi eſt poſtremaq; zona, quod ipſa
Inuidit multos natos Lucina miſellæ.

Eam vero dicandæ zonæ conſuetudinem, vt Veneri coronas ob nuptias, ita ſignificauit Agathias in his carminibus:

τῇ Παφίῃ στεφάνους, τῇ παλλάδι τὸν πλοκαμῖδα,
Ἀρτέμιδι ζώνην ἄνθετο καλλιρόη,
Εὕρετο γὰρ μνηστῆρα, τὸν ἤθελε, καὶ λάχεν ἥβην
Εὔφρονα, καὶ τεκέων ἄρσεν ἔτικτε γένος.
Mineruæ crines poſuit, Venerique corollas,
Dianæ zonam candida Callirhoe.
Nacta procum fuit hæc, quem tota mente petebat,
Atque maris mater facta fuit generis.

Cum igitur obſtetricis munere fungeretur, dicta eſt à Græcis εἰλειθυῖα, à Latinus Lucina, quia naſcentia omnia in lucẽ euocaret. Cum vero venatum exiret, quo cultu corporis vteretur, expreſſum eſt in illo Epigrammate:

Ἄρτεμι, ποῦ σοι τόξα, παρ' αὐχενίῃ τε φαρέτρη.
Ποῦ δὲ λυκαστείων ἔνδρομις ἀσβολίδων.
Πόρπη τε χρυσοῖο τετυγμένη ἠδὲ πρὸς ἄκρην
ἰγνύην, φοίνιξ πέπλος ἑλισσόμενος;
κεῖνα μὲν εἰς ἄγρην ὁπλίζομαι. εἰς δὲ θυηλὰς

εἰμὶ

εἶμ' αὔτως, ἱρῶν ἀντομένη θυέων.

Arcus vbi Diana iacet, vel plena pharetra?
Aut vbi Cretenſis Endromis arbylidis?
Fibulaq; ex auro, fucataq; murice veſtis,
Qua ſolita eſt ſummi poplitis ora tegi?
Arma ea ſunt prædæ: ſed cum mihi ſacra parantur,
Vt cernis, læta ad pocula inermis eo.

Huic Deæ currum aureum à ceruabus candidis tractum tribuerunt antiqui, vt ait in his Callimachus:

Ἄρτεμι παρθενίη τιτυοκτόνε, χρύσεα μέν τοι
ἔντεα καὶ ζώνη, χρύσεον δ' ἐζεύξαο δίφρον.
ἐν δ' ἔβαλευ χρύσεια θεὰ κεμάδεσσι χαλινά.
Aurea nam domitrix Tityi ſunt arma Diana
Cuncta tibi, & zona, & iuga quæ ceruicibus aurea
Ceruarum imponis currum cum ducis ad aureum.

Credita eſt Diana fuiſſe piſcatorib. etiã præfecta, ſicuti teſtat̃ in his Apollonidas:

τρίγλαν ἀπ' ἀνθρακίης, καὶ φυκίδα σοὶ λιμενῆτιν
Ἄρτεμι δωρεῦμαι θῆρις ὁ δικτυβόλος.
καὶ ζωρὸν κεράσας ἰσοχειλέα, καὶ τρύφος ἄρτου
Αὖν ἐπιθραύσας, τὴν πενιχρὴν θυσίην.
Ἀνθ' ἧς μοι πλησθέντα δίδου θηράμασιν αἰεὶ
Δίκτυα, σοὶ δέδοται πάντα μάκαιρα λίνα.
E pruna dono triglamque apuamque Diana
Piſcator Theris hanc tibi litoream.
Pocula plena mero ſpumantia, ſiccaque fruſta
Vrſi: læta cape è paupere ſacra manu.
Pro quibus alma mihi da prædæ plena videre
Retia: ſunt etenim retia ſacra tibi.

Memoriæ prodidit Pauſanias alatam fuiſſe Dianæ effigiem apud Eleos, quæ dextra pardum, ſiniſtra leonem porrigeret. Ignifera præterea ſiue Lucifera Dea vocatur ab Euripide in Iphigenia in Tauris: qui eandem putauit eſſe & lunam, vt diximus. Illam facultatem idcirco Dianæ tribuit Callimachus, vt grauiſsimis afficiat calamitatibus quos libuerit, vt eſt in his:

Σχέτλιοι, οἷς τύνη χαλεπὴν ἐμμάξεαι ὀργήν.
κτήνεά σφιν λοιμὸς καταβόσκεται, ἔργα δὲ πάχνη.
κείρονται δὲ, γέροντες ἐφ' υἱάσιν. αἱ δὲ γυναῖκες
ἢ βληταὶ θνήσκουσι λεχωΐδες.
O miſeri, quibus ipſa grauem tu concipis iram.
Nam morbus depaſcit oues, ſegetemque pruinæ.
Orbanturque ſenes natis, & fœminæ abortum
Mox pariunt.

Nam horum omnium facultas eſt lunæ conceſſa. Scriptum reliquit Plutarchus in vita Arati, Dianæ imaginem admirabilem quandam fuiſſe apud Pellenenſes: quæ cæteris quidem temporibus neglecta iacebat, at vbi à ſacerdote efferretur, neminem quidem reſpiciebat, ſed omnium refugiebat intuitum in faciem. Illius enim aſpectus non hominibus ſolum, quos demẽtes faciebat, erat formidabilis ac grauis: ſed etiam arbores vel faciebat infœcundas, vel fructus deijciebat, quacunque lata fuiſſet. Et Strabo libro 12. Caſtabalim fanum fuiſſe Dianæ Perſicæ ſcribit, vbi ſacræ mulieres illæſis pedibus ſuper prunas ambularent. Legẽ fuiſſe in Tauris ſcribit Herodotus in Melpomene, vt omnes Græci, qui naufragi

eò appuliſſent, virgini Dianæ immolarentur, vel vt alij maluerunt, præcipites è quodam ſublimi loco deijcerentur. Alij id moris fuiſſe inquiũt vt caput eorum percuteretur, qui cum eſſent mortui, eorũ capita in crucem tollebantur, quæ alij tñ humari putarunt. Fuerunt qui putarint Tauricam illam Dianam Iphigeniam fuiſſe Agamemnonis filiã, de qua Diana talis refertur fabula à Pauſania in poſteriorib. Eliacis. Fama eſt ꝙ Alpheus amore Dianæ captus vbi neq; gratia, neq; precibus ſe quidquã ad nuptias proficere intelligeret, ſit ad vim conuerſus: at illa fugiendo inſequentem Alpheum vſq; ad Letrinos ad nocturnos choros protraxit, vbi intereſſe Nympharum luſibus conſueuerat. Ibi Dea ſibi, ſuisque ſocijs os cęno obleuit, quam cum dignoſcere non poſſet Alpheus eluſus abijt: tum Letrini Dianæ Alpheiæ templum dicarunt. Huic Deæ mos erat boues immolare, quare apud Perſas Perſicæ Dianæ in traijciendo Euphrate ſcribit Plutarchus in Lucullo obuias fuiſſe boues, quæ incuſtoditæ per regionem vagabantur lampadem Deæ notam habẽtes impreſſam. Quamuis Hora. verrem illi mactari dicit in his:

Imminens villę tua pinus eſto:
Quam per exactos ego lætus annos,
Verris obliquum meditantis ictum
Sanguine donem.

Alij dicunt omnium quæ naſcerentur è terra primitias huic Deæ offerri ſolitas, vt apparet ex his verſibus Euripidis:

ὅτι γὰρ ἐνιαυτὸς τέκοι
κάλλιϛον, εὔξο φωσφόρῳ θύσειν θεᾷ.
Ego quod annus optimum produxerit,
Voui immolare Luciferæ certe Deæ.

Sic cum ab Oeneo neglecta fuiſſet, qui primitias Dijs cæteris agreſtibus obtulerat, illa aprum Calydonium eximiæ magnitudinis excitauit ob indignationem, qui vniuerſum agrum Oenei infeſtaret, quod expreſsit Ouidius in libro octauo mutationum:

Huius opem Calydon, quamis Meleagron haberet,
Sollicita ſupplex petijt prece. cauſa petendi
Sus erat infeſtæ famulus, vindexque Dianæ.
Oenea namq; ferunt plenis ſucceſsibus anni
Primitias frugum Cereri, ſua vina Lyæo,
Palladios flauæ latices libaſſe Mineruæ.
Cęptus ab agricolis ſuperos peruenit ad omnes
Ambitioſus honor: ſolas ſine thure relictas
Præteritas ceſſaſſe ferunt Latoidos aras.

Fuit conſuetudo vt candida cerua Dianæ mactaretur, quæ ſibi grata victima credita eſt, quòd eam pro Iphigenia ſubſtituerit, quare inquit Ouidius:

Candida quę ſemel eſt pro virgine cęſa Dianæ,
Nunc quoque pro nulla virgine cerua cadit.

Mos fuit apud Plateenſes antequam nuptias celebrarent Dianam cognomento Eucliam placare ſacrificijs, quod cum eſſet virgo, putaretur habere odio matrimonia, de qua conſuetudine meminit Plutarchus in Ariſtide. Habuit celeberrimum omnium templorum & auguſtiſsimum Epheſium, quod totius Aſiæ ſtudio ducentis & viginti annis architecto Cherſiphrone fuerat ædificatum, cuius erat longitudo pedum quadringentorum & quinque ac viginti, latitudo ducentorum & viginti, in quo fuerant centum & viginti ſeptem columnæ à totidem Regibus erectæ admirabilis longitudinis ac pulchritudinis: nam ad ſexaginta pedũ menſuram accedebant, quarum triginta ſex fuerũt incredibili

artifi-

artificio & magnificè cœlatæ, cum aptis tanto artificio columnarum epiſtylijs. Aderant & picturæ mirificæ, & pulcherrimæ ſtatuæ magnificentiæ eius templi conuenientes: quæ omnia ab Heroſtrato viro Epheſio incenſa fuerunt, vt hac ratione, cum ingenij præſtantia non poſſet, ſibi perpetuitatem nominis compararet. Illud autem incendium accidit circiter Idus Sextilis, quo die natus eſt Alexander Macedo cognomento Magnus, vt ait Plutarchus in eius vita. Ne potiretur autem Heroſtratus re per tantum ſcelus optata, ſanxerunt Epheſij propoſitis grauiſsimis ſuppliciis ne quis in poſterum Heroſtratum nominaret. Atque huius magnificentiſsimi templi ſublimitatem & mirabilitatem præclare expreſsit poeta in illo epigrammate, quod etiam ipſum templum Parthenεonem vocauit, ſiue virginum thalamum:

τίς ποκ' ἀπ' οὐλύμποιο μετάγαγε παρθενεῶνα,
  τὸν πάρος οὐρανίοις ἐμβεβαῶτα δόμοις;
Ἐς πόλιν ἀνδρόκλοιο θοῶν βασίλειαν ἰώνων,
  τὰν δορὶ καὶ μούσαις αἰπυτάταν ἔφεσον;
ἢ ῥά σὺ φιλαμένα τιτυοκτόνε μεῖζον ὀλύμπου
  τὰν τρόφον, ἐνταυθοῖ τὸν σὸν ἔθευ θάλαμον;
Quis tulit è cęlo ſublimem partheneonem,
  Qui fuerat ſuperis cognitus ante Deis?
Męnia vbi Androchli, Imperiumque exiſtit Ionum,
  In claram Muſis, militiaque Epheſum?
An quia grata magis cœlo tibi terra ſit altrix,
  Diana hic thalamum percupis eſſe tuum?

Scriptum reliquit Strabo in libro decimoquarto quod cum illud templum, quod affabre & multo artificio à Cheſiphrone extructum fuerat, conflagraſſet, aliud Epheſij non minus magnificum conſtruxerunt refectis prioribus columnis, detractis mulieribus aureis ornamentis, multiſque opibus & publice & priuatim vndique in vnum collatis. Hanc inuocare conſueuerunt cum fierent ſacrificia veneficæ, vt eſt in libro Epodon apud Horatium, in his:

O rebus meis
  Non infideles arbitræ
Nox, & Diana, quæ ſilentium regis,
  Arcana cum fiunt ſacra.

Multa cognomina ſortita eſt Diana, à locis in quibus culta eſt, ab ijs qui templa dicarunt, ab euentu rerum, ſicut de Dijs cæteris dictum eſt. Vt Tauropola ſiue Taurica, Perſica, Minthia, Pergæa, Epheſia, Epione, Forenſis, Orthoſia, Iſtria, Hægomache, Iſora, Limnæa, Lycea, Lucifera, Patroa, Pheręa, Propylæa, Leutophryne, Orthia, Suadela, Soſpita, Saronis, Salaminia, Hegemona, Hemeretia, Calliſta, Cnacalyſia, Agrotera, Elaphiæa, Cōdyleatis, Alpheia, Hymnia, Agreſtis, Pyronia, Laphria, Euclea, Stymphalia, Triclaria, Sciaditis, Philomirax, Chryſylacathe, Sacrificula, Cordace, Lycoatis, Lymnea, Iaculatrix, Venatrix. Rurſus illius varia vſurparūt nomina varię nationes: nam Cretenſes Dictynnā, Thraces Vpim, Arcades Orthoſiam, parturientes Lucinam tantum vocarunt. ¶ Atq; tot de Diana dicta ſufficiant, nunc ſenſa horū explicemus. Latonæ & Iouis filia putatur Diana, ac Phębi ſoror. Quid ita? quia Latona, quam Plato in Cratylo à māſuetudine nominatam dicit, poteſt etiam à λανθάνω, quod latere ſignificat, deduci, quia è tenebris Apollo & Diana nati ſunt, è confuſa.ſ. rerum natura. Horum pater fuit Iupiter qui ex illa materia euocauit: Deus ſ. omnium parens & moderator, vt diximus. Alij ad mores hoc referentes, Latonam iniuriarum obliuionem putarunt, vt ſenſit idem Plato. alij q̄m illi, quibus eſt lunæ temperamentum, ſunt obliuioſi,

quibus humidum eſt cerebrum ſcilicet magnopere. Hanc virginem dixerunt, quod Veneris vſus plurimum obſit huiuſmodi hominibus, cum illorum natura venationibus, aliiſq; exercitationibus naturalem calorem adiuuantibus maxime conſeruetur ac vigeat. Alii Dionyſi & Cereris filiam putarunt, alii Cæi & Phæbes: cum tamen omnes ad lunæ naturam reſpicerent, ſcirentq; Dionyſum ac Cęum Titanem ſolem eſſe: Cererem nunc terram vocari, nunc craſsiora corpora, cuiuſmodi lunæ corpus apparet. Atque cum luna lumine luceat alieno, iure ſolis & craſsioris materiæ filia eſſe dicitur. Dicta eſt viarum & montium eſſe cuſtos, quoniam viatoribus & venantibus lumen præbeat per noctem, quare etiam Lucifera vocata eſt. Hæc eadem confert parturientibus, quia ob humoris copiam facilius partus oriuntur, & cum maxime viget, in plenilunio ſcilicet facilius. Inde ſagittas etiam illi tribuerunt antiqui ob dolorum grauitatem. Et quoniam humectandis rebus accommodata eſt eius natura, neque vlla peſtilentia ſine hnmoris copia exoriri poteſt, hanc iure peſtilentiæ autorem dixit eſſe Callimachus: cui pinus merito dicatur quia lunæ temperamentum illa arbos obtineat. Illius velocitatem admirati antiqui alatam eſſe finxerunt, & in curru à ceruabus cādidis velociſsimis trahi, quia color albus lunæ præcipuè tribuitur: qua de cauſa argētum inter metalla eſt illi cōſecratum. At dicatur iā de cāpis Elyſiis.

De Campis Elyſiis. *Cap.* XIX.

Atque quoniam ſuperius locuti ſumus de omnibus monſtris, quibus impiorum animæ torquendæ traderentur: nuuc reliquum eſt, vt quæ præmia illis, qui ſancte pieque vixiſſent, proponerentur, breuiter explicemus. Ita enim homines ad probitatem denique adduci poterant, ſi & in puniendis peccatis nō negligens Deus fuiſſe monſtraretur: & in eos, qui præſtantes viri fuiſſent, atque optime de patria, vel de viris bonis, vel de vniuerſo hominum genere meriti eſſent, non illiberalis: cum minime æquam rationem ignaui & ſcelerati, atque viri boni poſt mortem ſortirentur. Pro ſcelerum igitur grauitate vbi tandiu pœnas dediſſent animę, vt eſſent ab omni humana colluuie, & contagione corporis expurgatæ, tunc in Elyſios campos tranſmittebantur, ſi modo illa fuiſſent peccata, quæ aliqua ratione poſſent expurgari: idcirco Virgilius de antiquorum ſententia ita ſcripſit libro ſexto.

> Ergo exercentur pœnis, veterumque malorum
> Supplicia expendunt: aliæ panduntur inanes
> Suſpenſæ ad ventos: aliis ſub gurgite vaſto
> Infectum eluitur ſcelus, aut exuritur igni.
> Quiſque ſuos patimur manes: exinde per amplum
> Mittimur Elyſium, & pauci læta arua tenemus.

Sed antequam ad cætera pergamus, videbimur operæprecium facturi ſi perquiramus vbi fuiſſe dicantur campi Elyſii, quoniam apud inferos non eſſe videbantur, cum purgatæ animæ eo tranſmitterentur. Alii igitur campos Elyſios eſſe circa aplanes ſphæram tradiderunt, vnde animæ ab antiquiſsimis per tria elementa deſcendere putabantur. Alii circa lunarem globum, vbi purior eſt aer, alii in medio inferorum, alii in Hiſpaniis, & in inſulis fortunatis. Iſacius non procul a columnis Herculis, vbi Gades eſt inſula, quæ prius Cotinuſa dicebatur, fluuiuſque Bœtis campos Elyſios eſſe ſenſit: vbi dies non paulatim, ſed repente tanquam fulgur decidit, quod fit in extrema parte & in margine Europæ ibi enim fuerunt inſulæ beatorum, & in illis regionibus, quæ mari Libyco dominantur. Fuerunt ſanè Herculis columnæ, quarum altera Alybe, altera Abena dicta eſt, in occidente ab ipſo Hercule ex ære extructæ: in quibus ſcriptū

fuerat

fuerat non eſſe vlterius progrediendum: quoniam nullum littus poſt illas columnas inuenire liceret, vt ipſe credidit: quia ampliſsimum & infinitum prope ſpatium Oceani nauigandum relinqueretur. At Calori Quinti eius nominis Romanorum Imperatoris iuſſu vel alterius nauigatum eſt, multaque fertiliſsima loca, eaque tota Europa non minoris ambitus inuenta, in quibus more ferarum adhuc, ſicut ante Orphei tempora, homines viuebant. Non defuerunt tamen, qui non columnas, ſed montes fuiſſe arbitrati ſint columnas Herculis: quorum alter in extrema Europæ à ſiniſtra, alter in extrema Africæ parte a dextera ex Oceano redeuntibus ſeſe offerebant, qui cum eſſent altiſsimi, illis, qui mare mediterraneum ingrederentur, columnis perſimiles è longinquo apparebant. Scriptum reliquit Clearchus Solenſis has beatorum inſulas fuiſſe iuxta Herculis Briarei columnas, ad quas in Gades & Tyrius & Græcus poſtea Hercules acceſsit. Plutarchus Sertorium inquit in extremam Iberiæ oram haud multum ſuper Betæ fluuii oſtia ad Gades tranſuectum, vbi Betes in mare Atlanticũ ingreditur, profectum eſſe: quo in loco obuios habuit quoſdam ex inſulis beatorum redeuntes. Hi duas eſſe paruas inſulas referebant mari inter ſe diuiſas, atque ventos ibi plurimum ſuaues & odoriferos leniter ſpirare, tanquam per incredibilẽ florum varietatem & amęnitẽ tranſeuntes. Nã qualis odor eſt multis roſis, violis, hiacynthis, lilijs, narciſsis, myrtetis, lauris, cypariſsis, talis aſpirantiũ ventorum eſt ſuauitas. Hic in ſyluis motorum ſenſim foliorum iucundiſsimi ſunt ſuſurri. Solum vero ita eſt pingue, vt non ſolum facile arari & plantari poſsit ſed etiam plurima ſponte producat ſua ſine humana diligentia, ibique multam & ſine moleſtia hominum copiam alere poteſt: nam ter quotannis fructum producit. Hic ſemper eſt ver, neque vllus ventus præter Zephyrum aſpirare ſolet, locusque ipſe omnibus florum generibus & manſuetis plantis veſtitur At vineæ fructum ferunt ſingulis menſibus. Aer ſincerus & temperatus, qui nullam prope patitur mutationem temporum: nam Aquilo, & alii accerrimi venti prius per inania ſpatia defatigantur, quam eo ad eas inſulas peruenire poſsint, ac deficiũt. Qui vero perueniunt Zephyri & Argeſtæ placidiſsimos imbres aliquando excitant: nam locus imbribus plerunque non indiget, cum ipſo aeris humore ac bonitate omnia & animalia plantas ferè ſuſtentare poſsit. Eſſe dicuntur ibidem mirifici variarum auicularum cantus huc illuc ad ramos domeſticarũ arborum volitantium: ibi cantilenæ ſuauiſsimæ exaudiuntur, chorosque ducunt virgines cum pueris, quibus peritiſsimi cantores cum muſicis inſtrumentis accinunt: quales fuiſſe dicuntur Arion Methymnæus, Eunomus Locrus, Steſichorus Himeræus, & Teius Anacreon. Epulæ, quæ ibi naſcuntur, ſaluberrimæ ſunt, nullisque noxiis ſuccis refertæ: neq; ibi ſenectus, neque ægritudo, neque vlla ſentitur mentis perturbatio. Non auri, non diuitiarum cupiditas, non magiſtratuum ambitio mentes hominum infeſtat: omnes priuatam vitam rebus neceſſariis contentam publicæ ſeruituti anteponunt: nam multis velle imperare, multis ſeruire ibi exiſtimatur. Nam cum ſit pratum pulcherimum, circa illud nemus eſt omni arborum fructiferarum genere conſitum. ibi fiunt conuiuia, ac nemus vmbrã facit diſcunbentibus in campo Elyſio, quibus flores plurimi ſubſternuntur. miniſtrant viris puellæ formoſiſsimę, atq; illis rurſus pulcherrimi adoloſcentes mutuis ſe poculis inuitantes. Tanta denique loci eius tranquillitas & aeris temperies in inſulis fortunatis eſſe credita eſt, vt nullus neque aptior locus, neque accommodatior videretur, in quo virorum bonorum animæ poſt mortem habitarent, aut vbi campi Elyſii collocarentur: quare ibi alium mundum eſſe dixerunt, alium ſolem, non hunc aliquando moleſtum, alium æthera, alia ſydera vt ſcripſit Plato in Gorgia & Virg. in lib. ſexto:

Deuenere locos lætos, & amæna vireta,
Fortunatorum nemorum, ſedesque beatas.
Largior hic campos æther & lumine veſtit
Purpureo, ſolemque ſuum ſua ſydera norunt.

Fuerunt nõnulli qui Thebanorum agrum tantum habere fęlicitatis crediderint, quantum de campis Elyſiis antiqui diuulgarunt, illo epigrammate decepti, in quo hi ſunt verſus:

Αἵδ' εἰσὶ μακάρων νῆσοι τόθιπερ τὸν ἄριςον
ζῆνα θεῶν βασιλῆα ῥέη τέκε τῷδ' ἐνὶ χώρῳ.
Inſulæ ibi fortunatæ ſunt. Regem vbi Diuum
Alma Iouem peperit Rhea.

Non enim inſula fuit, vt diximus, ager Thebanus, quem & id epigramma, & Lycophron poſtea ita beatorum inſulas nominauit, vbi loquitur de Saturno:

τύμβος γεγὼς κένταυρος ὠμόφρων σπορᾶς,
Νήσοις μακάρων δ' ἐγκατοικήσεις μέγας.
Sæuum ſepulchrum filiorum qui fuit.
Magnus beatorumque habebis inſulas.

Atqui cum Thebanus ager neque inſula quidem fuerit omnino, quo pacto beatorum inſula eſſe potuit? aptius igitur credetur Homero, qui ſcripſit in libro quarto Odyſſeæ iuxta Britanniam nõ procul ab Herculis columnis, & in Gaditana regione beatorum eſſe inſulas, & campos Elyſios:

ἀλλά σ' ἐς ἐλύσιον πεδίον καὶ πείρατα γαίης
ἀθάνατοι πέμψουσιν, ὅθι ξανθὸς ῥαδάμανθυς
τῇ περ ῥηίςη βιοτὴ πέλει ἀνθρώποισιν.
οὐ νιφετὸς, οὔτ' ἄρ χειμὼν πολὺς, οὔτε ποτ' ὄμβρος.
ἀλλ' αἰεὶ ζεφύροιο λιγυπνείοντος ἀήτας
Ὠκεανὸς ανίησιν ἀναψύχειν ἀνθρώπους.
Te vero Elyſium ad campum, vel ad vltima terræ
Cœleſtes mittent, flauens vbi nunc Rhadamanthus.
Victus vbi facilis, non nix, non frigora, & imbres.
Stridula ſed ſemper Zephyrorum ſibilat aura,
Quam placidam Oceanus mittitit per amæna vireta.

Tibullus proprerea poetica quadã ſuauitate vniuerſas camporum Elyſiorum voluptates paucis carminibus ſummatim complexus eſt ita in primo libro:

Sed me, quòd facilis tenero ſum ſemper amori,
  Ipſa Venus campos ducet in Elyſios.
Hic choreæ, cantusque vigent: paſsimque vaganres
  Dulce ſonant tenui gutture carmen aues.
Fert caſiam non culta ſeges, totosque per agros
  Floret odoratis terra benigna roſis.
Ac iuuenum ſeries teneris immiſta puellis
  Ludit: & aſsiduè prælia miſcet Amor.

Atque cum fortunatæ inſulæ, campique Elyſii in ea parte Britãniæ de communi omnium propè præſtantiorum ſcriptorum ſententia, quæ eſt inter Occidentem Britanniam & Thulen ad ortum ſolis, dicerentur: piſcatores quidam fuiſſe in littore maris Oceani narrantur iuxta hanc Britanniam inſulam: qui ab aliis rebus omnibus & tributis eſſent immunes, quia defunctorum animas ad ſe euntes eò traiicerent, vt aiunt. Hi homines per noctem domi ſuæ dormientes voces audiebant, quibus vocarentur, & ſtrepitum ſentiebant circa fores: ſurgentes autem lembos quoſdam non ſuos viatoribus plenos inueniebant, quos ingreſsi ci-

ti ſsime

tiſsime in Britanniam remigantes perueniebant, quo vix per totam noctem aptiſſimis vſi ventis in ſuis nauiculis nauigantes poſſent peruenire. eò igitur adeuntes educebant quos ferrent viatores neſcientes, neminemque videntes. voces illos excipientium audiebant, qui ſingulos nomine & tributim & ex affinitate arteque appellabant, illosque pariter reſpondentes exaudiebant. Deinde ex eo loco citiſsime domum redeuntes lembos leuiores factos ſentiebant, quam cum illos ferebant. Huic rei addiderunt ſcriptores C. Iulium Cæſarem, cui multa feliciſsime ſucceſſerunt, in has inſulas cum triremi, in qua centum erant milites, appuliſſe: atque loci amænitate captum habitare decreuiſſe: ſed inuitum ab ijs, qui erant in inſula fuiſſe depulſum. Scriptum reliquit in ſecundo libro verarum hiſtoriarum Lucianus homines, qui ibi ſunt, neque carnem, neque oſſa, neque quidquam quod tangenti reſiſtat, habere: ſed ſolam eſſe corporis formam, & animas quaſdam corpori ſimillimo velamine coopertas, quæ moueantur, intelligant, vocem emittant ac cætera omnia faciant, quæ viuentes ſolent, cum nulla tamen temporis diuturnitate ſeneſcant, ſed ſemper eandem ætatem, eundemque vigorem retineant: atque quales ſunt ipſi homines, talia ſunt omnium fructuum genera, quibus veſci dicuntur. Neque id admirabile videbitur illis, quibus fide digna videbuntur ea, quæ ſcripta ſunt ab Arrhiano in Lybica nauigatione Hannonis Imperatoris Carthaginenſium, qui nauigauit vltra columnas Herculis, quam etiam nauigationem diligentiſsime deſcriptam in templo Saturni depoſitam fuiſſe conſtat. Scriprum autem fuit ibi Hannonem in magnum ſinum, qui Cornu Veſperis dicebatur, vt intellexit ex interpretibus, perueniſſe: in quo ſinu inſula erat permagna, in qua ſtagnum mari ſimile. Erat in eo inſula, in quam exeuntes per diem quidem nihil, niſi ſylua denſa videbatur: at per noctem multi ignes accenſi erant, & tibiarum ſoni exaudiebantur, cymbalorumque & tympanorum ſtrepitus erat permultus. Sic autem ſcribit Arrhianus: ἐνδὲ ταύτῃ νῆσος ἑτέρα, εἰς ἣν ἀποβάντες ἡμέρας μὲν οὐδὲν ἀφεωρῶμεν ὅτι μὴ ὕλην νυκτὸς δὲ πυρά τε πολλὰ καιόμενα, καὶ φωνὴν αὐλῶν ἠκούομεν κυμβάλλωντέ καὶ τυμπάνων πάταγον, καὶ κραυγὴν μυρίαν φόβος οὖν ἔλαβεν ἡμᾶς. In hac autem alia erat inſula, in quam exeuntes die quidem, niſi ſyluam, nihil videbamus. at per noctem multi erant ignes accenſi, ſonumque tibiarum audiebamus, & cymbalorum tympanorumque ſtrepitum, clamoremq; immenſum. tunc autē timor nos inuaſit, territus igitur Hanno, & qui cum ipſo erāt, locum fugientes reliquerunt. Neque audiendi ſunt illi qui nullos eſſe inferos tradiderunt, quam opinionem ſecutus eſt Pauſanias in Laconicis, Cic. pro Cluētio, & Iuuenalis, qui de illorum ſententia ita ſcripſit:

> Eſſe aliquos manes, & ſubterranea regna
> Et contum; & ſtygio ranas in gurgite nigras,
> Atque vna tranſire vadum tot millia cymba,
> Nec pueri credunt, niſi qui nondum ære lauantur.

Et Lucretius libro quarto:

> Cerberus, & Furiæ iam vero, & lucis egenus
> Tartarus horrificos eructans faucibus æſtus,
> Hæc neque ſunt vſquam, nec poſſunt eſſe profectò.
> Sed metus in vita pœnarum pro malefactis
> Eſt inſignibus inſignis, ſcelerisque luela
> Carcer, & horribilis de ſaxo iactus eorum,
> Verbera, carnifices, robur, pix, lamina, tædæ.

Nam tametſi non illa ſunt ad vnguem, quæ de iis traduntur, tamen aliqua ratione ipuniri ſcelera impiorum neceſſe eſt: quia niſi improbis ſupplicia, & viris bonis

præmia propoſita ſint, qui locus erit iuſtitiæ? aut quid reliquum erit in vita mortalium, quod nos ad probitatem adhortetur? aut quæ præmia magis ſunt alliciendæ ad honeſtatem multitudini accommodata, quam illa quæ per ſenſus capiuntur? aut enim Dei optimi iuſtitiam nullam eſſe neceſſe eſt, quod vel dictu nefarium eſt: aut cum ſolus is id facere poſsit, in omnes ſceleratos animaduertat oportet, & viris bonis pro rebus præclare geſtis præmia impartiat. Nullus autem facilior modus eſt, neque verior quàm vt à malignis dæmonibus tanquam crudeliſsimis tortoribus improbi torqueantur. Cum enim vera non eſſe dicantur ea, quæ pertinent ad ſupplicia apud inferos: neque illa vera ſunt, quæ ſpectant ad ſuauitatem ciborum & reliquarum voluptatum, vt in his ſcripſit Theognis:

οὐδεὶς ἀνθρώπων, ὃν ἐπεί ποτε γαῖα καλύψει
    Ἐς τ᾽ ἔρεβος καταβῇ, δώματε περσεφόνης,
τέρπεται οὔτε λύρης, οὔτ᾽ αὐλητῆρος ἀκούων.
    οὔτε Διωνύσου δῶρ᾽ ἐσαειράμενος.

Non vllus, quem terra tegat poſt funera: quique
    Iuerit ad Ditis, Perſephonesque domum,
Mox cichara, ſonituque tubæ lætatur: & illum
    Non mulcent Bacchi dulcia dona Dei.

Sed quoniam mors eſt certus terminus creditus vitæ cuiuſque ſtatutus pro viribus temperamenti, non ſolum illa eſt cauſa vt viri boni commoda multa poſt vitam ſortiantur, ſed etiam mala multa deuitentur præſentis vitæ, vt nos luſimus his græcis carminibus:

Τίπτε θεῶν δώροις θνητοὶ χαλεπαίνομεν ἄνδρες
    τῷ θανάτῳ; δρεπάνῳ πάντα τάμεν μογερά.
οὗτος μὲν φοβερῶν θραύει καὶ σκληρὰ τυράννων
    Δεσμὰ, κρατεῖ πάντων ῥεῖα θεὸς φιλόφρων.
καὶ γναμπτοῖσιν ὑποστρωθέντ᾽ ὀνύχεσσι λεόντων
    οὗτος ζῶα σόει, καὶ κεράεσσι βοῶν.
οὗτος καὶ διερούς δνήμους κτήτεσιν ὑφαιρεῖ.
    οὗτος ἐλευθερόει τὰ πτερόεντα γένη.
οὐδέ μεν οὐδὲ σοφοὺς ποιητάς γ᾽ ὕστατον ἦμαρ
    Δηλαίνει, καὶ χθὼν σώματ᾽ ἔχησι μόνα.
Σώματ᾽ ἄρ᾽ ἐστὶ πίθοι, ψυχάων τ᾽ ἔργματα θείων;
    Αἲς ζωὴ θάνατος, καὶ μόρος ἐστὶ βίος.
εὐδία, νηὶ ἐμίντε πέλει, καὶ πορθμὸς ἄαπτος
    τοῖς ἀνέμοις θάνατος, κ᾽ οὐδὲν ἔνεστι βαρύ:
οὗτος ἐνεστηρίξεν ἐν οὐρανῷ ἡρακλῆα.
    οὗτος λαμπρύνει καὶ καλὰ τέκνα Διός.
οὐ θεὸς ἠελίου ποτ᾽ ἐς αὐγὰς κηδομένας περ
    Πέμπε φίλας ψυχὰς ἐς κακὰ τῶν νεκύων.
Εἰς πόνον, εἰς τε νόσους, καὶ ὀϊζύας ἠδ᾽ ὀδυνάων
    Παντοδαπῶν πέλαγος, ἄθλιον ἆθλον ὅλως.
Εἴπατε δὴ τ᾽ ἀνθρωπίσκων ἀμένηνα κάρηνα
    τίπτε βροτῶν βίος; οὐ καλὸν ἄθυρμα τύχης;
κάλλος ἐπεὶ μογερὸν γῆρας ἐνόσος ἐμαραίνει.
    οὐδὲ χρόνον πολλόν γ᾽ ἐμπεδόν ἐστ᾽ ἄφενος.
καὶ σθένος ἠπεδανὸν γηράσκει. καὶ κλέος. οὐδεὶς
    Πρὶν θάνατόν γ᾽ ἐλθεῖν ὄλβιός ἐστι τέλος.

Quæ carmina ita ſunt à Laurentio Gottio in latinam linguam cõuerſa, quem præci-

præcipuum inter amicos propter ſingularem morum bonitatem, modeſtiam, ſtudium literarum, iudicium & habeo & vnice amo.

Cur grauiter ferimus ſuperorum munere mortem
Conceſſam? falce hæc cuncta odioſa ſecat.
Vna tyrannorum firmiſsima vincula fregit,
Omnia cognouit vincere rite Dea.
Vnguibus hæc ſeruat duris ſubſtrata leonum
Corpora, & à ſæuis cornibus vna boum.
Hæc madidas gentes ceto ſubtraxit, aueſque
Liberat è caueis, carceribusq; feras.
Sed neque diuinis nocuit ſuprema poetis
Lux, quorum tellus corpora ſola tegit.
Corpora ſunt animis ergaſtula, vaſaq; diuis:
Vita quibus mors eſt, mors quoque vita quibus.
Mors ſtatio, quam nec venti, nec nubila cœli
Concutiunt, tuta eſt: nil graue habere ſolet.
Hac duce & Alcides clara inter ſydera fulget
Hæc illuſtrauit pignora bina Iouis.
Defunctas animas vel amatas ſolis in auras
In mala non patitur rurſus adire Deus.
In morbos, curasque graues, certamina prorſus
Triſtia, in ærumnas, eſt vbi vbique dolor.
Dicite mortales, niſi vanum fortis habendum
Ludicrum vita eſt noſtra, quid eſſe feram?
Abſtulit aut morbus formam, aut moroſa ſenectus:
Ipſarum haud vſus ſit diuturnus opum.
Gloria ſit ſenior, vireſque, ac nemo beatus
Supremum recte dicitur ante diem.

Accedebat ad cæteras voluptates, quas viris bonis tribuebant antiqui in campis Elyſijs, quod vel mortui delectabantur iiſdem ſtudijs & exercebantur, quæ magis viuentibus placuiſſent. Ita vulgus ſuauiſsimorum conuiuiorum ſpe poſt mortem, multa ſcelera deuitabat. Sic Homerus in lib. λ. Odyſſeæ idolum Achillis inquit minitabundum ſagittas feris intentare. Atque Virgilius rem totam pluribus verbis expreſſit, & quemadmodum eadem in campis Elyſijs exercerentur, quibus delectabantur viuentes ſinguli in his:

Pars In gramineis exercent membra palæſtris:
Contendunt ludo, & fulua luctantur arena.
Pars pedibus plaudunt choreas, & carmina dicunt.
Necnon Threicius longa cum veſte ſacerdos
Obloquitur numeris ſeptem diſcrimina vocum,
Iamque eadem digitis, iam pectine pulſat eburno:

Ac deinde paucis interpoſitis:

Arma procul, curruſque virum miratur inanes,
Stant terræ defixæ haſtæ: paſsimque ſoluti
Per campos paſcuntur equi: quæ gratia currum,
Armorumque fuit viuis, quæ cura nitentes
Paſcere equos, eadem ſequitur tellure repoſtos.

Propterea cum philoſophis optimis hominibus ſummam felicitatem excogitare niterentur antiqui: nullam maiorem illis oblectationem inuenerunt, quam veritatis inueſtigationem & quam illud, quod ſcriptum reliquit Cicero in lib. 5. de

Finibus

Finibus his verbis: Ac veteres quidem philoſophi in beatorum inſulis fingunt, qualis natura ſit vita ſapientum, quos cura omni liberatos, nullum neceſſarium vitæ cultum, aut paratum requirentes, nihil aliud eſſe acturos putarunt, niſi vt omne tempus in quærendo ac diſcendo, in naturæ inueſtigatione conſumant.

¶ Atque de campis Elyſiis tot à nobis dicta ſint. Quid ſignificare voluerint antiqui per hos campos Elyſios manifeſtum eſſe arbitror. Nam vbi vitæ noſtræ ratio diligenter examinata fuerit: ſi ſanctè pieq; vixerimus, incredibilis lætitia ſub extremum vitę diem mentes noſtras capit, ſicuti mærore afficimur ob multorum ſcelerum recordationem, & ad eos inferorum fluuios traiicimur intrepidi, omniaque monſtra horrenda & terribilia præterimus, quæ quidem lætitia quãtum valere debet ad homines ad probitatem adhortandos nulla orationis copia explicari poteſt. Hæc ea ſunt, quæ apud inferos vel bona, vel mala ab antiquis proponebantur, cũ ſimplex & magis vera ratio à ſummę veritatis autore Chriſto propoſita ſit, ignis ſempiternus improbis ſcilicet: at viris bonis inexplicabilis bonorum cumulus. At nunc de Lethe fluuio dicamus.

De Lethe fluuio *Cap.* XX.

POſt huiuſmodi vitę examinatæ diligenter conſiderationem exoritur paulatim omnium rerum obliuio, ſenſusque amittuntur, neque vlla eſt amplius rerum præteritarum recordatio: quare effectum eſt vt antiqui ſcriptores multa de Lethe fluuio commenti ſint. Verum nos pauca prius ad hanc rem pertinentia inueſtigemus, deinde quid de Lethe ſenſerint antiqui, explicemus. fuerunt quatuor fluuij Lethei tamẽ, qui ad Magneſiam non procul à Mænandro, qui ad Gortynen vrbem Cretæ, qui ad Triccam vrbem Theſſalię, vbi natus eſt Aeſculapius, & qui in Libya Heſperiæ. Illa fuit Pythagoræ, & nonnullorum philoſophorum opinio, non ſolum quod animæ immortales exiſtant, verum etiam ſempiternæ fuerint antequam in animalium corpora peruenirent. Huiuſce ſententiæ his ſimiles rationes afferebant: nam ſi immortalis exiſtet anima, & ex aliquo naſcatur, vel ex immortali, vel è mortali neceſſario naſcetur. E mortali non orietur, quia ſic omnia fieri poſſent immortalia: neque ſempiternum quidquam in natura mortalis rei commiſtum eſt ſuopte ingenio, niſi a Deo miſceatur aliquãdo ſecernẽdum. Neq; rurſus ex immortali, quod illud quod tale eſt, nihil è ſe gignit Atqui cum immortales animæ exiſtant, multaq; tamen naſcantur animalia, illud contingere putabant, quia circuitum animæ intra duodecim annorum millia peragant, per omnesq; ſphęras & choros dæmonum ac Deorum diſcurrant, quod Plato in Phædone, Gorgia, Phædro, & aliis in locis variis modis ſcripſit. Eſt autem per duodenarium numerum intelligendus numerus mundanarum ſphærarum apud antiquos, qui ſupra quatuor elementorum globos octo cœlos eſſe putarunt, per quos animæ à corporibus ſolutæ, ſatisq; purgatæ permeare, & circumuolui putabantur, donec ſuos circulos prefectè abſoluerent: tunc autem Deo ita iubente putabantur in corpora pro prioris vitę rebus geſtis demitti. Nõnulli tamen crediderunt annum magnum, quo ſpatio anima hominis ſuum circuitum expleret, & in idem reuerteretur, duodecim horum annorũ millibus comprehendi: cum annus mundi magnus tribus annis huiuſmodi abſoluatur: nam & ipſa mundi anima per motum firmamenti eo ſpatio ſuum circuitum abſoluit, quod efficitur intra triginta & ſex millia noſtrorum annorũ: ſi quis enim firmamentũ aut aplanes quæ vocatur ſphæram, proprio motu contra motum diurnũ cœli centeſimo quoq; anno per gradum vnum fere ſecundum ſucceſsionem ſignorum procedere intellexerit, numerumque annorum collegerit, is facile magnũ

annum

annum mundi ex ambitu ipſius firmamenti intelligit. Hæc res quoniam ab imperitorum multitudine intelligi nõ poterat, excogitarunt permulta poetæ ad vtiliter adducendam multitudinem, quibus illam in hæc ſententia confirmarent, quod immortalis anima exiſtat, vt ſpe aliquando melioris vitæ, & pñtes calamitates æquo animo, fortique perferret, & ne nimium rebus proſperis tolleretur, cum ſciret omnibus reddendam eſſe anteactæ vitæ rationem : & quam maximè ſe ad integritatem innocentiamq; compararet, cum iucundiſsima præmia harũ virtutum poſt mortem à Deo eſſet relatura. Finxerunt igitur poſt diuturnas voluptates Lethen eſſe fluuium apud inferos, qui obliuionem ſignificet, cuius aquã ſiquis bibiſſet, illi continuo rerum omnium præteritarum obliuio exoriebatur. Nam nulla ratio facilius eam dubitationem diluere poterat, cur quæ per tot annorum millia tam admirabilia animæ vidiſſent, nullo pacto prorſus recordarentur, Hic igitur fluuius Deus ſuauiſsimus & Somno ſimillimus ab Euripide putatur : quando Oreſtes cum ab inſania aliquantulum conquieuiſſet, vtriſque gratias egit Somno & Lethe, ſiue Obliuioni hoc pacto :

Ὦ φίλον ὕπνου θέλγητρον, ἐπίκουρον νόσου
Ὡς ἡδύ μοι προσῆλθες ἐν δέοντί γε.
Ὦ πότνια λήθη τῶν κακῶν, ὡς εἶ σοφὴ.
καὶ τοῖσι δυσυχοῦσιν εὐκταία θεός.
Gratum leuamen Somnule ægritudinis
Quam ſuauis adueniſti, & opportunus huc.
Et tu malorum Obliuio quam dulcis es,
Optabilis viris miſellis & Dea.

Solus ex omnibus hominibus dictus eſt Aethalides rerum præteritarum memoriam non prorſus depoſuiſſe, vt ſcriptum reliquit Apollonius in primo Argonauticorum :

οὐδ᾽ ἔτι νυῦ περ ἀποιχομένου ἀχέροντος.
Δίνας ἀπροφάτους ψυχὴν ἐπιδέδρομε λήθη
nondum illum ex Acheronte profectum
Vorticibus rapidis Lethe perfuderat vnda.

Hunc enim munus illud à patre Mercurio obtinuiſſe inquiunt, vt aliquando eſſet apud ſuperos aliquando apud inferos. Hunc aiunt Pytahgorici, cum anima ſit immortalis, primum Troianis temporibus reuixiſſe, atque fuiſſe Euphorbum Troianum Panthi filium, deinde Pyrrhum Cretéſem, poſtea quẽdã Eleũ, mox Pythagorã, quã rem plane expreſsit Ouidius in decimo quinto libro Mutationũ;

O genus attonitum gelidæ formidine mortis,
Quid Styga, quid tenebras, & nomina vana timetis
Meteriem vatum, vaſtiq; pericula mundi?
Corpora ſiue rogus flamma, ſeu tabe vetuſtas
Abſtulerit, mala poſſe pati non vlla putetis.
Morte carent animæ, ſemperq; priore relicta
Sede nouis domibus viuuntq;, habitantque receptæ.
Ipſe ego (nam memini) Troiani tempore belli
Panthoides Euphorbus eram.

Plato præterea in Memnone non ſolũ animas eſſe immortales commemorat, ſed poſtquam certum temporis ſpatium, & quædam munia abſoluerint, à Proſerpina in hominũ corpora remitti, ſic enim ſcribit : φασὶ γὰρ τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἀθάνατον, καὶ τοτε μεν τελευτᾶν, ὃ δὴ ἀποθνήσκειν καλοῦσι, τότε δὲ πάλιν γε ἔσθαι, ἀπόλλυσθαι δ᾽ οὐδέποτε δεῖν δὲ δια ταῦτα, ὡς ὁσιώτατα διαβιῶναι τὸν βίον. οἷσι γὰρ ἂν περσέφονα ποινὰν παλαιοῦ πένθεος δέξεται, εἰς τὸν ὕπερθεν ἅλιον

ἅλιον κεῖνον ἐνάτῳ ἔτει αἰδιδοῖ ψυχὰν πάλιν. ἐκταν βασιλῆες ἀγαυοὶ, καὶ σθένει κραιπνοὶ, σοφίᾳτε μέγισοι ἄνδρες αὔξονται. Aiunt enim homini animam immortalem eſſe, ac tunc quidem decedere, cum mori appellatur: atque iterum redire, interire vero & extingui nunquam, quare vita eſt quam ſanctiſsime tranſigēda. Qui enim Proſerpinæ pœnas antiquæ miſeriæ iam dederint, eorum animas illa rurſus ad ſupernum ſolem tranſmittit nono anno, atque reges fiunt gloria, potē tia, ſapientiaque præſtantiſsimi, atque iſti in numerum Deorum aut Heroum capiuntur. Phyſici duos tropicos ſigniferum circulum ſecantes portas duas eſſe putarunt, per quas animæ è cœlo in terras ferantur, & aſcendant. Cancer hominum porta putatur: Capricornus Deorum, quia per illum ad immortalitatē aſcendant: hinc Pythagoras à lacteo circulo Ditis imperium incipere credidit, quod animæ inde lapſæ à ſuperis receſſerint, inde in corpora lapſuræ. Hæ quan diu in Cancro ſunt, nondum à ſuperis receſsiſſe creduntur, at ad Leonem profectæ vitæ exordium auſpicari, cum in corpora defluant. Plato in Phædone noua ebrietate trepidantem animam in corpus fluere ait, atque potum materiæ circunfuſæ alluuionem intelligit, nam ſicut obliuio comes eſt ebrietatis, ita huiuſce alluuionis materiæ. Dicitur igitur Lethe obliuio, quoniam animæ in corpora lapſuræ originis diuinæ, fontisque, ac dignitatis ſuæ ſingulæ obliuiſcantur. Cū ad inferos igitur animæ deſcenderint, diuque fuerint in campis Elyſiis, vt ad cō muniorem opinionem reuertamus, antequam ad ſupernum ſolem tranſmittan tur, dicuntur aquam fluminis Lethes bibere, vt omnium prætetitorum obliuiſcantur, vt ait Virgilius in ſexto:

animæ, quibus altera fato
Corpora debentur, Lethæi ad fluminis vndam
Securos latices, & longa obliuia potant.

Bibebatur autem duplici de cauſa aqua Lethæi fluminis, tum vt obliuiſcerētur animæ illarum deliciarum, quibus fruebantur in campis Elyſiis, tum etiam vt fierēt immemores earum moleſtiarum, quas antea in vita pertuliſſent: quarum rerum ſi perduraſſet memoria, nemo reperiretur qui vellet reuiuiſcere, aut qui cum primum poſſet non vel ſibi ipſe manus inferret. Sed alterum Deos iubere dicebant, alterum quominus fiat repugnat natura. Quis enim eorum qui mortui ſunt, vellet, ſi poſsit, in hanc vitam moleſtiarum plenam redire, in tot animi perturbationes, corporisque incommoda, niſi grauiſsimis ſuppliciis apud inferos vrgeatur? nam quanto diuturnior eſt hominum vita, tanto fit maior incommodorum cumulus. ſunt filiorum vel amicorum vel propinquorum mortes, facultatum iacturæ, honorum repulſæ, infamia, morbi, vulnera, diſcordiæ, lites, quæ tanto plura videre neceſſe eſt, quanto diutius vixerimus. Duo igitur erant neceſſaria, alterum vt purgarentur animæ antequam in Elyſios campos peruenirēt alterum vt poſt lōgiſsimum temporis ſpatium epota aqua Lethæa omnium præteritorum obliuiſcerentur, quare dictum eſt:

exinde per amplum
Mittimur Elyſium, & pauci læta arua tenemus.
Donec longa dies perfecto temporis orbe
Concretam exemit labem, purumque reliquit
Aetherium ſenſum, atque aurai ſimplicis ignem.
Has omnes, vbi mille rotas voluere per annos,
Lethęum ad fluuium Deus euocat agmine magno:
Scilicet immemores ſupera vt connexa reuiſant,
Rurſus & incipiant in corpora velle reuerti.

Quis enim, vti dicebam, in hanc plenam miſeriarum vitam, niſi & antiquarum

miſeria

miſeriarum prius fiat immemor,& voluntati Deorum ac neceſsitati parere cogatur? nulla eſt adeo felix hominum conditio, quam non multo plura incommoda infeſtent, quam bona conſolentur, quamuis parum firmis & ſubfrigidis rationibus contra hanc ſententiam ſcripſit Euripides in ſuplicibus:

ἔλεξε γάρ τις ὡς τὰ χείρονα
Πλείω βροτοῖσιν ἐςὶν τῶν ἀμεινόνων.
Ἐγὼ δὲ τούτοις ἀντίαν γνώμην ἔχω,
Πλείω τὰ χρηςὰ τῶν κακῶν εἶναι βροτοῖς.
Εἰ μὴ γὰρ ἦν τάδ᾽, οὐκ ἂν ἦμεν ἐν φάει.
Quidam vir olim protulit mortalibus
Mala eſſe plura, quam bona adſint. aſt ego
Diuerſa longe ſentio: viris bona
Puto eſſe multo plura, quam ſint iis mala.
Quod ni ſit, haud ſolem liceret cernere.

Hæc enim ratio mihi valde videtur abſurda, quia non eſt tanquam frigoris & caloris, quorum ſymmetria omnino neceſſaria eſt viuentibus corporibus, calamitatum, & moleſtiarum, & incommodorum, natura: nam tametſi iactura filiorum, aut cariſsimorum, aut facultatum, aut dignitatis, rerumque huiuſmodi euentus animum perturbant, tamen non neceſſario interimunt: niſi forte hæc non eſſe mala, aut raro contingere, inquiat Euripides. Plura enim horum contingunt nonnullis quam bona in vniuerſa vita, ad quæ iterum ſubeunda nullæ animę omnino adduci poſſent, niſi fluminis Lethęi plenę, ac propè ebriæ. Fuerunt igitur hæc partim ad perſuadendum multitudni animas pro meritis in corpora denuo redire conficta: partim etiam declarant morituri iam hominis conditionem vt illi ſanctius viuant. cum ſenſus animique vigor paulatim poſt vitę pręteritę conſiderationem deficit, omneſque ceſſant corporis actiones, atque illud demum extinguitur.

NATALIS COMITIS

MYTHOLOGIAE,

LIBER QVARTVS.

Cur Lucinam parturientibus præfectam antiqui putarint.

EXISTIMO me in ſuperioribus libris oſtendiſſe partim animorum affectus & cogitationes,quę in moriturorum animis naſcerentur, partim vires elementorum,cœleſtiumque corporum, quæ transfunderentur in hæc inferiora corpora, diuinis nominibus fuiſſe ab antiquis appellatas, & diuinis etiam honoribus cultas. Sed quoniam eo ſcribendo perducti ſumus, vt res interire, & iterum poſt quoddam annorum ſpatium reuiuiſcere, & animas eaſdem in alia corpora tranſmitti diceremus,quæ res ſub Lucinæ tutelam primum concidebant, videtur rationes illæ inueſtigandæ, quibus adducti ſunt ſapientes vt ſibi perſuaderent Lucinam præeſſe parturientibus. Hac in re illud horum omnium debet eſſe fundamentum, quod ſuperius dictum fuit, quod Græci, id quod ceperunt ab Aegyptiis, ſolem, lunam, cæteraque ſydera, quorum vires ac moderationes temporum apud nos eſſent conſpicuæ, Deos putarunt: quos ſuffimentis,& cantilenis,& cæſarum victimarum nidoribus placarunt, cum res poſtularet. Cum lunam igitur plurimum conferre parturientibus arbitrarentur, illam alij à luce, alii à circumuoluendo nuncuparunt. Aliæ ſimiliter rationes ſunt à rerum naturalium peritis traditæ, aliæ ab aſtronomis. Atqui luna a rerum naturalium peritis partubus præeſſe credita eſt, quia illius ope propter vim propriam humoris fętus adiuuetur, cum illius beneficio is in vtero intumeſcat: ad quam rem & ſolis & lunæ ratio præcipuè conferre putatur. Nam manifeſtum eſſe arbitror omnibus vel mediocriter eruditis, quod lunæ beneficio augentur humores, cuius vis in multis eſt conſpicua, ſed in conchyliorum genere præcipuè, quę cum lunæ lumine augentur & decreſcunt Huc accedit quod parturiēdi tempore plurimus humor ſero perſimilis in membranis cum fętu continetur in vtero,quare & vterus inſurgit ad expellendum cum fętu humorem: cui rei cum moderator humorum ſit lunæ planeta, plurimum conferre putatur, & idcirco luna parturientibus præeſſe credita eſt. Qui vero ex aſtrorum potentia omnia humana pendere cenſuerunt, has omnes cauſas ad aſtronomicas rationes retulerunt; nam ſenſerunt homines rerum cœleſtium periti, quod ſeptimo menſe fętus perficiatur & abſoluatur, qui menſis dicatus eſt lunę: quare iure optimo luna præeſt parturientibus. Atque huiuſce rei talis eſt ratio & ordo. Primus menſis eſt Saturni,qui ſuo frigore ac ſiccitate facit vt ſemen,quod fluebat aquæ ſimile,denſetur & cōſiſtat. Deinde ſequenti menſe Iupiter ſuo calore & humore nutrit, quibus indiget viribus vt augeatur & dilatetur; quippe cum ſuperioris planetæ natura formationē lineamentorum impediret ſi perduraret diutius. Tertio deinde menſe Marti cura iſta committitur, qui per naturalem ſuum calorem humores ſuperuacaneos

exiccat, fętumque calefacit, & motum in illo procreat: eſt enim calida vis & ſicca maxime ad motum propenſa. Hunc eundem fætum excipit mox Sol aſtrorũ omnium & mundi princeps ac moderator, qui & vigorem plurimum adhibet, & non mediocriter confert ad vitam. Huic ſuccedit Venus Martis Solisque calorẽ & ſiccitatem ſuis his aduerſariis viribus temperans, multoque magis auget fætũ, & illius membra ad figuram homini conuenientem perducit. Negotium ipſum mox in manus tradere Mercurio putatur, qui ſuperuacaneum quodque exiccãdo temperiem & ipſe inducit, vniuerſasque corporis partes etiam magis diſtinguit, & clariorem formam exprimit. At ſeptimus menſis lunæ tribuitur, quæ ita fætum ſuo humore nutrit, vt perfectus completusque ſit: poſsitque vel ſi tunc ex vtero exeat viuere. Quod ſi humoris copia adhuc ſuppetat, & reſpiratio nondũ ſit præualida, quam per vmbilicum capit infans, ita vt oris reſpiratione non magnopere indigeat, natura optima horum alimentorum cellaria & moderatrix in nonum menſem partum prorogat: at ſi inops ſit humorum, & non amplius ſatis magna aeris copia per vmbilicum trahatur, ac ſi vterus tractabilis molisque ſit, qualis eſſe ſolet fere puerperarum, tunc ſeptimo mẽſe partus in lucem prodit & viuit: Quamobrem ſiue ad planetarum vires, ſiue ad phyſicas rationes quis reſpexerit, omnino lunæ humor plurimum ad emittẽdos fætus adiuuabit. Sed quoniam explicauimus quibus cauſis commoti antiqui Lucinæ tantum tribuerunt, nunc reliquum eſt, vt quæ de Lucina ab iis dicta fuerint, percurramus.

De Lucina. *Cap* I.

LVcinam filiam fuiſſe Iouis & Latonæ, ſororemque Phœbi iam dictum eſt ſuperius, cum de Diana loqueremur. Atqui cum re ipſa vna eademq; ſit Diana, Lucina, Hecate, Luna, quamuis varia ſunt nomina, & res variæ, in quibus illæ ſuas vires exercent, tamen varii parentes earum ſiue Dearum ſiue facultatum, ſiue eorum nominum, fuiſſe traduntur. Cum enim Luna filia eſſe Thiæ & Hyperionis, Diana Iouis & Latonæ, Hecate vel Iouis vel Ariſtæi, & Noctis vel Aſteriæ: ita Lucina Iouis filia fuiſſe dicitur, vt apparet in hymno Callimachi in Dianam, Iunonemque habuit matrem, vt memoriæ prodidit Pauſanias in Atticis, qui illam in Gnoſio agro apud Amniſum fluuium ex opinione Cretenſium natam eſſe ſcribit. Qui Latonæ filiam eſſe dixerunt, hanc in Ortygia natam eſſe inquiunt, atque ſtatim natam obſtetricis munere functam eſſe apud matrem, cum mox Apollinem eſſet paritura, vt dictum eſt ſuperius. Pauſanias tamen in Atticis Lucinam ait in Delum ex Hyperboreis aduentaſſe, vt parturienti Latonæ adeſſet obſtetrix. Hæc varia habuit nomina: nã Ilithyia in encomio Ptolemæi vocata eſt à Theocrito, quam Lyſizonam appellat ſiuẽ ſoluentem zonam. Solebant enim antiqui, ſed Græci in primis vſurpare, zonam ſoluere, pro eo quod eſt rem cum viro habere, quia prægnantes mulieres priorem zonam geſtare nõ amplius poſſent, quam ſoluere cogebantur: cum ob ventris amplitudinẽ, tum ob moleſtiam, quam affert grauidis zona ad reſpirandum quare cum venirent ſub tutelam Lucinæ zonam ſoluebant. Sic autem ea ſunt Theocriti:

Ἔνθα γὰρ εἰλείθυιαν ἐβήσατο λυσίζωνον
Ἀντιγόνας θυγάτηρ βεβαρυμένα ὠδίνεσσιν.
Hic Lyſizonam Lucinam nata vocauit
Antigones, triſti partus oppreſſa dolore.

Nam & Horatius in ſecularibus carminibus multis nominibus vocatam fuiſſe innuit in his:

Rite maturos aperire partus

Lenis Illithyiæ, tuere matres:
Siue tu Lucina probas vocari:
Seu Genitalis.

Tanta fuit Lucinę reuerentia apud antiquos, vt non ſolum præeſſe parturientibus credita ſit, cum inuocaretur, illisque opem ferre: verum etiam tanquam cuſtodis, cui ortus & vitæ ſalutisque humanæ initia deberentur, illius imago ante fores domorum ponebatur, quare ita hymnum ſcripſit Orpheus in eius laudem, quam Prothyræam nominauit,

κλῦθί μοι, ὦ πολύσεμνε θεὰ πολυώνυμε δαῖμον
ὠδίνων ἐπαρωγὲ, λεχῶν ἡδεῖα πρόσοψι
Θηλειῶν σώτειρα, μόνη φιλόπαις ἀγανόφρον,
ὠκυλόχεια, παροῦσα νέαις θνητῶν, προθυραία.
Audi me veneranda Dea, cui nomina multa.
Pręgnantum adiutrix, parientum dulce leuamen.
Sola puellarum ſeruatrix, ſolaque prudens.
Auxilium velox teneris Prothyræa puellis.

Atque paulo poſt eandem eſſe & Dianam, Ilithyiam, & Prothyræam apertè demonſtrat in his:

μούνην γάρ σε καλοῦσι λεχοὶ, ψυχῆς ἀνάπαυμα,
Ἐν γάρ τοι τοκετῶν λυσιπήμονες εἰσὶν ἀνίαι.
Ἄρτεμις, εἰλείθυια, καὶ ἡ σεμνὴ προθυραία.
Solam animi requiem te clamant parturientes.
Sola potes diros partus placare dolores.
Diana, Ilithyia grauis, ſimul & Prothyræa.

Credita eſt autem fuiſſe à Parcis parturientibus præfecta, quoniam neque cum illam mater geſtaret in vtero, neque cum pareret, vllos dolores ſenſit, vt in his ait Callimachus:

ἧσί με μοῖραι
γεινομένην τὸ πρῶτον ἐπεκλήρωσαν ἀρήγειν.
ὅττι με καὶ τίκτουσα, καὶ οὐκ ἤλγησε φέρουσα
μήτηρ, ἀλλ' ἀμογητὶ φίλων ἀπεθήκατο κόλπων.
hiſce leuare
Vix bene me natam Parcæ ſtatuere dolores.
Quod me cum pareret, vel cum geſtaret in aluo
Mater non vnquam doluit, ſine læta dolore
Depoſuit quod ventris onus.

Mos fuit apud antiquos vt Lucinam ipſam dictamo coronarent, quoniam id plurimum conferre videretur ad facilitatem pariendi: quam conſuetudinem poſſumus vel ex hoc carmine Euphorionis colligere, vbi loquitur de Lucina:

ςεφαμένη θαλεροῖσι συνήντετο δικτάμοισι
Obuia dictamis teneris redimita fit illa.

Neque hominibus ſolum præeſſe parturientibus hæc Dea putabaur, ſed etiam brutis, & plantis: quoniam his omnibus lunæ humor vel naſcentibus vel parientibus confert: quare ita Virg. inquit de bobus:

Aetas Lucinam, iuſtosque pati Hymenæos,
Deſinit ante decem, poſt quatuor incipit annos.

Effingebatur imago Lucinæ, cuiuſmodi fuit illa apud Aegienſes, quæ alteram manum vacuam porrigebat, altera gerebat facem: ita enim & infantem ſuſceptura videbatur, in lucemque eductura: & dolores, quos inflammatio totius corporis conſequitur, ſignificare. At mihi magis huic loco cõuenire illud Theophraſti

ſti videtur, quod ſcriptum eſt in ſecundo de cauſis plantarum, exuri maxime vires naturæ fœcunditate fœtuum tum in animalibus, tum etiam in plantis, quare fax Lucinæ merito aſsignabatur: nam quæ minus fœcunda ſunt in ſingulis generibus, illa magis ſunt diuturna. Scripſit in hanc hymnum quendam Lycius Delius, vt diximus, cum loqueremur de Parcis: qui illam Eulinum, quaſi lanificam appellauit: quam fati ſororem eſſe credidit, vt eſt apud Pauſaniam in Arcadicis. Maxima religione apud Eleos præcipue colebatur Lucina, cuius ope victoriam Elei ex Arcadibus reportarunt. Nam cum Arcades Eleorum agrum hoſtiliter inuaſiſſent, omniaque incurſionibus popularentur, in aciem aduerſus illos prodierunt Elei. Tum fama eſt mulierem, quæ puero mammam præberet, ad Eleorum duces acceſsiſſe, quæ ſe puerum illum peperiſſe diceret, hortataque eſt, vt eum eius belli ſociũ ſibi aſciſcerent, quòd ipſa ita fuiſſet per ſomnum admonita. Tum qui ſummæ rei præerant inter Eleos fidem mulieri præſtantes puerum nudũ ante ſigna locandum curarunt: deinde cum facerent impreſsionem in hoſtes puer is in ſerpentem vertitur in conſpectu omnium. Eo prodigio territi Arcades in fugam vertuntur, atque Elei quo in loco ſub terram ingreſſus eſt ſerpens, vbiq; victoriam ſunt adepti, templum illi pnero erexerũt, quem Soſipolim, ſiue vrbis ſeruatorem appellarunt: ibidemque ſunt Lucinæ ſolennes honores decreti, quòd illam puerum illum peperiſſe & attuliſſe Elei interpretati ſunt. Annua ſacerdos ibi eligi ſolita fuit, quæ Lucinæ ſacrificaret, ad quam omnibus erat aditus. Ad Soſipolim vero nemini accedere licebat, niſi vetulæ ſacerdoti, quam etiam certo ritu ornatam eſſe oportebat: nam & capite & facie velata candido textili ad illius ſimulachrum accedebat. In templo Lucinæ tum virgines tum etiam nuptæ remanentes hymnum in Soſipolim decantabant, atque quoduis odorum genus adolebant, cum vinum ex illis ſacrificijs omnino exularet. Culta eſt apud Hermionenſes etiam præcipuo quodam honore Lucina, quam ſumma religione & hoſtijs, & odoribus, & donis quàm plurimis decorabant: neque illius ſignum cuipiam, niſi illis mulierculis, quę rem ſacram facerent, conſpicere fas erat, vt ait Pauſanias in Corinthiacis.

¶ Hæc illa ſunt fere omnia, quæ de Lucina dicta ſunt ab antiquis, quæ ex iis, quæ dicta ſunt ſuperius, manifeſta eſſe cenſeo: niſi illud fortaſſe non pateat cur Iunonis aut Iouis filia eſſe dicatur. explicatum fuit ſuperius Lucinam eſſe lunam, humoresque ab ipſa luna aliquando augeri, quod cum fiat per aera, quem modo Iunonem, modo Iouem appellari oſtendimus: iure Lucina, ſiue vis illa, quæ agit per aera in inferiora corpora, Iunonis filia dicta eſt. vocata fuit luna Lucina, quia luceat per noctem, vel quia lucem præbeat fœtibus, qui nati ante ſeptimum lunæ menſem hac ſolis luce perfrui minime poſſunt, vel quia maturos fœtus in lucem ex vtero euocet. Dicitur eadem à Græcis Ilithyia, quia prę ſto ſit parturientibus. reliqua nomina, quæ illi tribuuntur, ſunt à contingentibus rebus à poetis ficta, & illi tributa. Nunc de Penatibus dicendum eſt.

De Penatibus. *Cap.* II.

IAm vero ſtatim natos infantes, vbi Lucina ſuum munus expleuiſſet, Penates Dij ſuſcipiebant, vt fuit opinio antiquorum: qui Penates qui eſſent, aut quod eſſet illorum munus, videtur eſſe inueſtigandum. Fuerunt igitur nonnulli, qui Penates Deos eſſe putarunt illos, per quos ſpiramus, per quos cognoſcimus, per quos viuimus, per quos ſolem intuemur: Iouem ſcilicet, & Iunonem, & Mineruam, & Veſtam: hanc etiam ſiquidem nonnulli addiderunt. Nam Iouem æthera medium, Iunonem aera imum, Mineruam ſummam ętheris partem

quæ vis eſt diuina intelligentiæ, Veſtam terram eſſe dixerunt. Hos & Deos patrios & familiares & ciuitatum præſides & priuatarum domorum cuſtodes nominarunt & crediderunt, vt in his ſignificare videtur Cicero in oratione pro domo ſua: vosque qui maxime me repetiſtis, atque reuocaſtis: quorum de ſedibus hæc mihi propoſita eſt contentio, patrij Penates, familiaresque, qui huic vrbi & reipublicæ præſides eſtis. Sic & Alicarn. in primo antiquitatum: τοὺς δὲ θεοὺς τούτους ῥωμαῖοι μὲν πενάτας καλοῦσιν, οἱ δ' ἐξερμηνεύοντες εἰς τὴν ἑλλάδα γλῶσσαν τοὔνομα, οἱ μὲν πατρῴους ἀποφαίνουσιν, οἱ δὲ γενεθλίους, εἰσὶ δ' οἱ κτησίους, ἄλλοι δὲ ἑρκίους, οἱ δὲ μυχίους. Deos autem hos Romani Penates vocant: atque nonnulli in Græcam linguam transferentes, genitales interpretati ſunt: alij vocant Deos patrios, alij domeſticos ac familiares, alij poſſeſsionum præſides, alij arcanos. At vero cur erant hi patrij, ac non potius communes omnium ciuitatum & domorum? Quoniam nõ modo ſingulas ciuitates, ſed etiam ſingulas domos, atque adeo ſingulos homines & animalia & plantas certos ac peculiares habere Deos crediderunt, quorum eſſent illi tutelares. Idem prope ſenſiſſe videtur Cicero, vbi ita ſcribit in ſecundo de Natura Deorum: nam Veſtæ nomen à Grecis: ea eſt enim quæ ab illis ἑστία dicitur. Vis autem eius ad aras & focos pertinet. itaque in ea Dea, quæ eſt rerum cuſtos intimarum, omnis & precatio, & ſacrificatio extrema eſt. Nec longe abſunt ab hac vi Dij Penates, ſiue à penu ducto nomine, (eſt enim omne quo veſcuntur homines, penus.) ſiue ab eo quod penitus inſident, ex quo etiam Penetrales à poetis vocantur. Erant igitur Penates Dij familiares, quibus vinum & thus in ſacris offerebatur penes quos nos nati eſſemus, qui ſuperius commemorati eſſe putabantur. Alij tamen voluerunt Penates eſſe Apollinem & Neptunum, qui Troiana mœnia extruxere, & Veſtam: qui eximia religione apud Samothraces ſculpti colebantur. mox à Dardano in Phrygiam, & è Phrygia in Italiã ab Aenea fuerunt delati quam rem expreſsit Virg. lib. 2. vbi Hector Aeneæ Penates Deos ita cõmendat:

Sacra, ſuosque tibi commendat Troia Penates.
Hos cape fatorum comites, his mœnia quære:
Magna pererrato ſtatues quæ denique ponto.
Sic ait: & manibus vittas, Veſtamque potentem,
Aeternumque effert adytis penetralibus ignem.

Hæc ſiquis recte conſideret, nihil aliud eſſe Penates Deos exiſtimabit, quam elementa ipſa, penes quæ nati ſumus. Qui enim Apollinem & Neptunum Penates putarunt, nonne duo generationis principia Deorum nomine appellarunt, cum ex humore tanquam materia, & è calore tanquam artifice ad formam euocante, omnia naſcantur? humor enim fœminæ, calor maris vice fungitur in rebus naturæ. His merito Veſtam comitem addiderunt, tanquam condenſandi corporis, quod gignitur, fundamentum. Quod idem ſenſiſſe videntur illi, qui corporis generationem elementis concedunt, vt animi vim de cœlo deducunt, vt illi ſuperiores, qui Iouem, Iunonem, Mineruam, ac Veſtam cenſuerunt. Finxerunt non nulli adoleſcentes duos eſſe Penates, qui ſedentes pilam vtrinque tenerent: qui quidem nihil aliud eſſe putabant, quam propriam ſingulorum fortunam atque euentus, cum penes nos naſcerentur. Hos penates vocarunt & magnos Deos, & bonos, & potentes, quod penes illos vniuerſam humanæ vitæ moderationem ſingulorumq; eſſe arbitrarentur. Horum Deorũ imagines quæ forent apud ciuitatum principes aut apud Reges, rerum vniuerſarum ciuitatum tutelam credebantur habere: at quæ forent apud priuatos, priuatarum domorum: quippe cum omnia ſerie quadam fatorum gubernari & ſeruari crederentur: quam etiam Genium nominarunt, quare nunc dicamus de Genio.

De

De Genio. *Cap.* III.

ENimuero Genius Iouis & Terræ filius fuiſſe dicitur, vt aſſerit Pauſanias in Achaicis. Hic ſine fœminæ congreſſu è ſemine Iouis in terram per ſomnum profuſo natus eſſe dicitur, figura quidem humana, ſed ambiguo ſexu, quem poſtea Agdiſten appellarunt. Huic cum ſacra fierent ab antiquis flores complures humi ſpargebantur, vinumque illi in pateris offerebatur, vt innuit Horatius in ſecundo Epiſtolarum:

Tellurem porco, Syluanum lacte piabunt,
Floribus & vino Genium memorem breuis æui.

Inter arbores fuit platanus dicata Genio: atque crediderunt ſingulos homines, ſtatim atque nati fuiſſent, dæmones duos habere, alterum malum, alterum bonum, quorum nos ſub tutela eſſemus, quos ambos Genios vocarunt, & putarunt nobiſcum eſſe natos. Eius formam deſcripſit Pauſanias in prioribus Eliacis, atque ait quo tempore vnus ex Vlyſsis ſocijs à Temeſſenſibus cæſus fuit, illos iuſſos fuiſſe per aſsiduas patriæ calamitates vnam è virginibus, quæ eſſet formoſiſsima vouere quotannis manibus eius ſocij Vlyſsis. cū vero Euthymus ille, qui ſeptuageſimam quintam olympiadem pugillatu vicerat, eo acceſſiſſet, ac poſtulans in templum fuiſſet admiſſus, puellæ miſericordia ductus, & eius amore præterea inflammatus, quæ ſeſe illi nuptui conceſſum iri promiſerat, ſi eius virtute liberata fuiſſet ac euaſiſſet periculum: fertur ſumptis armis cum Genio eius ſocij Vlyſsis cæſi, qui tunc illi apparuit, dimicaſſe. at Genius denique victus non ſolum extra mœnia Temeſſenſium, ſed etiam extra Temeſſenſium agrum profugiſſe dicitur, tandemque ſe in mare demerſiſſe. dicitur is fuiſſe colore vehementer atro, reliqua forma magnopere formidabili, ac pelle lupina, vt aiunt, apparebat amictus.

¶ Dictus eſt autem Genius, vt placuit Latinis, à gignendo, vel quia nobiſcum gignatur, vel quia illi procreandorum cura diuinitus commiſſa putaretur. Hic creditur nobis clam nunc ſuadens, nunc diſſuadens vniuerſam vitam noſtram gubernare, eſſeque mentis & voluntatis noſtræ prope moderator. Nam exiſtimantur Genij dæmones rerum, quas voluerint nobis perſuadere, ſpectra & imagines ſibi tanquam in ſpeculo imprimere, quod illis facillimum fit, in quæ ſpectra cum anima noſtra clam reſpexerit, illa ſibi veniunt in mentem, quæ ſi ratione perpendantur, tum recta fit animi deliberatio. At ſiquis poſt habita ratione malorum ſpectrorum & viſorum ductu feratur, ille in multos errores incurrat neceſſe eſt, ſi ſpectra fuerint præcipue à malignis dæmonibus oblata. Ita multi fiunt ſupra modum libidinoſi, aut crudeles, aut auari, quæ omnia ad Genium referuntur. Inde factum eſt vt ita Socraticus crediderit Euclides, & Plato de Socratis dæmone conſultore mentionem fecerit ſæpius. Quod vero Genius dæmon fuerit, teſtatur Plutarchus, qui illum Bruto per noctem apparuiſſe ſcribit ita in eius vita: ὁ δὲ συλλογιζόμενός τι καὶ σκοπῶν πρὸς ἑαυτὸν, ἔδοξεν αἰσθέσθαι τινὸς εἰσιόντος. ἀποβλέψας δὲ πρὸς τὴν εἴσοδον, ὁρᾷ δεινὴν καὶ ἀλλόκοτον ὄψιν ἐκφύλου σώματος καὶ φοβεροῦ σιωπῇ παρεστῶτος αὐτῷ. τολμήσας δὲ ἐρέσθαι, τίς ποτ' ὢν εἶπεν ἀνθρώπων ἢ θεῶν ἢ θεῶν ἢ τί βουλόμενος ἥκεις ὡς ἡμᾶς, ὑποφθέγγεται δὴ αὐτῷ τὸ φάσμα ὁ σὸς ὦ Βροῦτε δαίμων κακὸς ὄψει δέ με περὶ Φιλίππους· καὶ ὁ Βροῦτος οὐ διαταραχθεὶς, ὄψομαι εἶπεν ἀφανισθέντος δ' αὐτοῦ τοὺς παῖδας ἐκάλει, μήτε ἀκοῦσαι τινὰ φωνὴν μήτ' ἰδεῖν ὄψιν φασκόντων. Is igit, cū quidā ſecū rocinaret, viſus eſt ſibi ingredientē quendā ad ſe perſpexiſſe: quare oculis ad ingreſſum conuerſis mōſtroſam q̄dam & horrendā formā aſpexit, quę ſilētio ſibi poſtea aſtitit. Hāc interrogare auſus eſt Brutus, & qs inquit hominū es, aut Deorū? aut qd tibi vis? cur ad nos veniſti? ad q̄ ſubmurmurās illa forma tuus ſum inqt ò Brute malus

Genius, me videbis poſtea in Philippis. Tum Brutus minime exterritus, videbo reſpondit. Cum vero is dæmon euanuiſſet, pueros ad ſe intro vocauit Brutus, qui nullam neque vocem ſe audiuiſſe, neque quidquam vidiſſe reſponderunt. Alij igitur crediderunt elementorum ſymmetriam, quæ corpora humana ac viuentia omnia cõſeruaret, Genii nomine fuiſſe vocatam. Alij occultam vim planetarum, qua ad ſingulas res gerendas impellimur. Ná dæmones illi primum Geruli, deinde Genij vocati ſunt. Neque vero homines ſolum Genios habere credebantur, ſed etiam plantæ, & ædificia, & loca, vt in his ait Virgilius libro ſeptimo:

Sic deinde effatus, florenti tempora ramo
Implicat: & Geniumque loci, primamque Deorum
Tellurem, Nymphasq; & adhuc ignota precatur
Flumina.

Sed quoniam ſymmetria elementorum mores pro ſua bonitate in nobis imprimit, quod etiã putatur vis ſyderum efficere, illud inuito Genio facimus, quod ab alia externa neceſsitate, & non ſponte facimus. Defraudamusque Genium, vel illi indulgemus, cum iucunda voluntati noſtræ ſubtrahimus, vel cõcedimus. Dixerunt Genio frontem præcipue eſſe dicatam, quoniam illa pars plerunque indicio eſt an inuiti, vel ſponte quid faciamus: & an læti ſimus, vel triſtes. Ac de Genio ſatis, nunc dicamus de Laribus.

De Laribus. *Cap.* IIII.

AT Laribus diuerſa à Penatibus & à Genijs origo fuiſſe traditur: nam fama eſt è furtiuo Mercurij Laræque Almonis filiæ concubitu Lares geminos fuiſſe genitos; quia cum Lara Iouis adulteria Iunoni indicaſſet, Iupiter iratus illi linguam præcidit, & ad infernam paludem relegauit, quam cum Iouis mandato eo deduceret Mercurius, in itinere compreſsit, ex quo nati creduntur ij dęmones, qui Lares ſunt vocati. Id ſignificauit Ouid. lib. ſecundo Faſtorum in his:

Iupiter intumuit: quaque eſt non vſa modeſte,
  Eripit huic linguam, Mercuriumque vocat.
Duc hanc ad manes, (locus ille ſilentibus aptus.]
  Nympha, ſed infernæ Nympha paludis, erit.
Iuſſa Iouis fiunt, accepit lucus euntes.
  Dicitur illa duci tum placuiſſe Deo
Vim parat hic, vultu pro verbis illa precatur.
  Et fruſtra muto nititur ore loqui.
Fitque grauis, geminosque parit, qui compita ſeruant,
  Et vigilant noſtra ſemper in æde Lares,

Hãc Larã, ſiue vt alij dixerũt, Larundã, nonnulli Maniã etiã appellarũt: cui vna cũ Laribus compitalia ex oraculi reſpõſo ſacra fiebãt: atq; pueri apud Romanos pro familiarũ ſalute immolabãtur. Nã credita eſt Mania ſiqua pericula familijs immineret, ea depellere cũ fuiſſet exipiata. Sequẽtibus poſtea tẽporib apud eoſdẽ Romanos alliorũ papauerumq; capitib. pro pueris immutato ritu ſacrificatũ fuit. Credebãtur ab antiquis hi dæmones curã habere cõpitorũ & ciuitatũ, vt patuit è ſuperioribus carminibus Ouid. Erãt his dæmonibus canes præterea, veluti etiã Dianæ, dicati, quia cões familiarũ cuſtodes putabãtur: quib. etiã focus erat cõſecratus, exiſtimabãturq; tanq̃ penates domorũ curã habere, quos ẽt eſſe penates quidã crediderũt, quare effectũ vt Laris noĩe focũ & vniuerſã domũ vocauerint. Alij agrorũ cuſtodes eſſe Lares cenſuerunt, vt ait Tibullus in j. lib. Elegiarũ.

Vos

Vos quoque felicis quondam, nunc pauperis horti
Cuſtodes, fertis munera veſtra Lares.

Et quoniam Penates eſſe Lares putabantur, quæcũque de Penatibus dicta ſunt, Laribus etiam conuenire ſunt putanda. Erat præterea conſuetudo, vti Laribus vinũ & thuris odor offerretur, exornarenturq; varijs florum coronis: quibus dijs etiam aliquando offerebantur ſoluti flores & primitiæ frugum. Nunc autem de Pallade verba faciamus.

De Pallade. *Cap.* V.

Exiſtimo ſanè nos rem minimè adſurdam eſſe facturos, ſi poſt eorum Deorum explicationem, qui natos infantes excipere putabantur, Deos illos expoſuerimus, qui pueros erudiendos iis artibus excipiebant, ad quas Genius ipſe credebatur impellere: illius interim fabuloſis ac ridiculis Diis Deabusque prętermiſsis, qui variis temporibus à vanis ſuperſtitionibus fuerunt introducti, vt Edulia, Potica, Cuba ſiue Cunina, & reliquis Diis huiuſcemodi autoritatis. Et quoniam Pallas ſapientiæ præfecta putabatur, quæ rebus omnibus magis humanæ vitæ eſt neceſſeria, eaque non inutilis Dea formandis credita eſt adoleſcentum ingeniis, de hac primum verba faciamus. Scriptum reliquit Pauſanias in Atticis Mineruam Neptuni & Tritonidis Africæ paludis filiam fuiſſe, quæ Gygis temporibus floruit, de qua ſic Herodotus in Melpomene: *τήνδε ἀθηναίην φασὶ ποσειδέωνος εἶναι θυγατέρα, καὶ τῆς τριτωνίδος λίμνης.* Mineruam inquiunt Neptuni fuiſſe filiam & Tritonidis paludis: cui fabulæ faciũt fidem quod per eius natalem diem virgines certare inter ſe ludicris ſolebant apud eam paludem, natalem Mineruæ celebrantes. eſt enim eadem & Pallas Fuerunt tamen qui è Iouis cerebro armatam Mineruam natam fuiſſe memoriæ prodiderint, vt ſcripſit Apollonius libro quarto Argonaut· in his;

ἡρῶσσαι λιβύης τιμήοροι, αἵποτ' ἀθήνην
ἦμος ὅτ' ἐκ πατρὸς κεφαλῆς θόρε παμφαίνουσα
Ἀντόμεναι τρίτωνος ἐφ' ὕδασι χυτλώσαντο.
Egregiæ Libyæ Heroinæ, Pallada quondam,
Cum patris è capite exiliit clariſsima, paruam
Lauerunt Tritonis aqua, ſordesque puellæ.

Atqui primus omnium Steſichorus Mineruam è Iouis capite natam fuiſſe dixit: quem ſecutus eſt Apollonius: & acerrimus deriſor humanę dementiæ Lucianus in dialogis Deorum Iouem parturientem introducit, & Vulcanum cum acutiſſima & præualida ſecuri, vt ſibi caput diuidat, quod erat ſibi pro caſtris: nam ex illo in duas partes diuiſo armatam virginem erupiſſe inquit. neque Ioui, vt cæteris parturientibus, Lucina, aut obſtetricum mulierculatum turba aſtabat, cum nata ſit Minerua ſine matre, qua de cauſa illi fuit ſeptenarius numerus conſecratus à Pythagoricis. Illud autem idcirco contigiſſe memorat, quia Iupiter, cum Iunonem ſterilem eſſe videret, grauiterque ferret orbitatem, cerebrum ſibi percuſsit, vt aliquem filium procrearet, vnde nata eſt Pallas. At Homerus libro quarto Iliadis non à Tritonide palude, ſed ab oppido Beotiæ Alalcomenio Alalcomeniam nominauit, quòd apud ſe natam fuiſſe Mineruam dicerent Alalcomenij, vt ait Strabo libro nono, qui poſtea libro decimoquarto ſcriptum reliquit in inſula Rhodiorum aurum pluiſſe cum Minerua è capite Iouis nata eſt. Apollodorus inquit lib. primo Biblyothecæ Perſen, & Aſtręũ, & Palladem fuiſſe Crij & Eurybææ filios. Qui tamen videtur libro tertio diuerſas Mineruã & Palladem credidiſſe, cũ ita ſcribat: *φασὶ γεννηθεῖσαν τὴν ἀθηνᾶν,*

παρὰ τρίτωνι τρέφεσθαι, ᾧ θυγάτηρ ἦ παλλάς. ἀμφοτέρας δὲ ἀσκούσας τὰ κατὰ πόλεμον, εἰς φιλονεικίαν προσελθεῖν. Fama eſt natam Mineruam apud Tritonem educatam fuiſſe, cui filia erat Pallas: atque ambas cum res bellitas exercerent, in contentionem veniſſe: verum cum Pallas Mineruam eſſet vulneratura, Iouem veritum illi ægidem obieciſſe. Tum territa Pallas reſpexit ad ægidem, quo tempore à Minerua vulnerata obijt: quod ægrè ferens Minerua eius effigiem effinxit, thoracique ac pectori ſuo ægidem, quam timuerat, iniunxit: quod Palladium poſtea ſequētibus temporibus fuit ad Troianos delatum. Nam vt ait Apollodorus Pallas Tritonis filia fuit, at Minerua alumna. Alij dicunt, inter quos Athenodorus fuit Byzantius, Thetidem in varias formas verſam deniq; compreſſam à Ioue fuiſſe: quæ cum eſſet grauida, audiens Iupiter fore vt ex ea naſceretur, qui cœli imperio potiretur, illam abſorbuit: quare ipſe grauidus factus apud amnem Tritonem peperit. At vero ridiculum videtur, quòd modo è Ioue, modo è Tritonide palude, modo è Cranao, vt ſenſit Zezes, nata ſit. Verum illud accidit, quia plures fuerunt Mineruæ, de quibus ita Cicero in tertio de Natura Deorum: Minerua prima, quam apollinis matrem ſupra diximus. Secunda orta Nilo, quam Aegyptij Saitæ colunt. Tertia illa, quam Ioue generatam ſupra diximus. Quarta Ioue nata eſt Coriphe Oceani filia, quam Arcades Coriam nominant, & quadrigarnm inuentricem ferunt. Quinta Pallantis: quæ patrem dicitur intereміſſe, virginitatem ſuam violare conantem: cui pinnarum talaria affingunt. Atqui harum Mineruarum omnium facinora ad vnam Iouis filiam tertiam referuntur, ſicuti de Ioue & reliquis Dijs dictum fuit. Ferunt natam Mineruam à Dædale nutrice educatam fuiſſe, muliere ſanè ingenioſa, & ad omnia præclara opera prompta, quæ illam in teneris annis omnibus artibus ingenuis erudijt, vt ſcriptum reliquit Poſsidonius in libro de Dijs & Heroibus. Callimachus in hymno in lauacra Palladis, non ſolum eādem Palladem & Mineruam eſſe cenſuit, verum etiam oſtendit quidquid Mineruæ collibuerit, idem Iouis nutu comprobari, in his:

Ὡς φαμένα κατένευσε, τόδ' ἐντελὲς ὧκ' ἐπινεύσῃ.
Παλλὰς, ἐπεὶ μούνα ζεύς τόγε θυγατέρων
Δῶκεν ἀθηναία πατρῶια παντα φέρεσθαι.
Annuit his dictis Pallas, quòdque annuit illa
Perficitur. Natæ Iupiter hoc tribuit
Ipſe Mineruæ vni, quæ ſunt patris omnia ferre.

Sic etiam Herodotus in Melpomene cum Mineruam Neptuni & Tritonidis paludis filiam nominaſſet, eādem Iouis filiam aſcititiam rurſus vocauit, vt eſt in his: καί μιν μεμφθεῖσάν τι τῷ πατρὶ, δοῦναι ἑωυτὴν τῷ Διὶ τὸν δὲ Δία ἑωυτοῦ μιν ποιήσασθαι θυγατέρα. Atque illam quadam de cauſa ſuccenſuiſſe patri, ſeque ipſam Ioui tradidiſſe: Iouemqne ſuam ipſius aſciuiſſe filiam, quare ita inquit Homerus:

Διὸς θυγάτηρ κυδίστη τριτωγένεια.
Iouis filia glorioſa Tritonia.

Neque Homerus, aut reliqui poetæ illam Tritoniam appellarunt, quia ſit è palude genita: quod quidem foret ridiculum, ſed quia vel à Tritone educata ſit, vel quia apud amnem eius nominis ſit nata, cum ibi primum apparuerit, vbi circa Tritonidis oram gentes Machlyes & Auſes habitaſſe dicebantur: quorum virgines in turmas diuiſæ, ſe inuicem per Mineruæ ſolennia fuſtibus & lapidibus cedebant. Harum ſiqua acceptis vulneribus obijſſet, illam dicebantnon fuiſſe virginem, quæ vero conſtantiſsima omnium fuiſſet, pluraque ac maiora vulnera pertuliſſet, illa cum Græco armorum apparatu, ciſtaque Corinthia in curru circa paludem cum magno ſuarum virginum applauſu & lætitia circumferebatur

batur domumque quam lætiſsima deducebatur', vt ſcripſit Herodotus in Melpomene. Alii Itonii potius filiam fuiſſe crediderunt, & in Deorum numerum relatam, quia bellicoſiſsima extiterit, vt in his ait Iſacius: ὅθεν αὐτὴν ἐθεοποίησαν ἕλληνες, καθάπερ καὶ τὴν πολεμικωτάτην ἀθηνᾶν ἰτωνίου μὲν ὑπάρχουσαν θυγατέρα. Vnde ipſam in Deorum numerū Græci retulerunt, tanq̃ bellicoſiſsimā Mineruā quę fuit Itonii filia. fuerunt qui Pallātis filiam fuiſſe dixerint, vt dictū fuit, atque Mineruam primum fuiſſe vocatam: deinde Palladem, quia Pallantem patrem ſuum alatum ſibi vim inferre, ac virginitatem rapere conantem obtruncarit: cuius pellem in ægidem compoſuerit, alasque ſibi talaribus adiunxerit, vt ait in his idem Iſacius: ἢ πάλλαντα τὸν ἴδιον πατέρα πτεροτὸν ὑπάρχοντα, καὶ βιάζοντα ταύτην, ὡς θέλοντα συγγενέσθαι, ἢ τὴν παρθενίην τιμῶσα τοῦτον ἀνεῖλε. καὶ τὸ δέρμα αὐτοῦ ὡς αἰγίδα περιεβάλλετο, καὶ τὰ πτερὰ τούτου τοῖς ποσὶ ταύτης προσήρμοσεν. Vel Pallantem patrem ſuum alatum, ipſamque violantem, vt: volentem cum illa concumbere, quæ virginitatem plurimi faciēs ipſum cecidit eiusque pellem vt ægidem geſtabat, atque alas ſuis pedibus accommodauit'. quare Illam Græci in Deorum numerum retulerunt, cum tam præclarum ſuæ conſtantiæ ac temperantiæ argumentum edidiſſet, & Iodamam præterea ipſam impedire conatam interemiſſet. quare de illa ita ſcriptum fuit à Simonide Cæo in ſecundo Genealogiarum:

ὑψηλῶν ὀρέων
Πηλιάδες κορυφῇσιν ἐθάμβεον εἰσορόωσαι,
ἔργον ἀθηναίης ἰτωνίδος. ἠδὲ καὶ αὐτοὺς
ἥρωας χείρεσσιν ἐπικραδάοντας ἐρετμά.
Peliades timuere videntes montibus altis
Palladis Itonidos factum, vel protinus ipſos
Spumoſa heroas ferientes æquora remis.

Alii Palladem nominatam fuiſſe maluerunt, quia cum aduerſus Gigantes pro Ioue pugnaſſet, vt ait Callim. In lauacra Palladis,

οὐδ᾽ ὅκα δὴ λύθρῳ πεπαλαγμένα πάντα φέροισα
τεύχεα τῶν ἀδίκων ἦνθ᾽ ἀπὸ γηγενέων.
Non armis quando permulta cęde cruentis
Venit ab iniuſtis horrida terrigenis.

Pallantem Gigantem iaculo interfecerit, vt ait idem Iſacius. Alii vocatam fuiſſe Palladem putarunt, à iaculis mittēdis, cum bellicoſa ſit Dea. alii quia cor palpitans Dionyſi ad Iouem detulerit. Nam Dionyſus Iouis & Proſerpinæ filius fruſtatim à Titanibus fuit diſcerptus, cuius cor attulit ad Iouem Minerua, vt traditum eſt in fabulis. Huic Deæ cum armata dicatur è capite Iouis exiliiſſe, mox arma & currum tribuerunt, vt teſtatur Horatius in primo carminum:

Iam galeam Pallas & ægida.
Currusque & rabiem parat.

Et in his carminibus Steſicorus.

Παλλάδα περσέπτολιν κλήζω, πολεμαδόκον, ἁγνάν
Παῖδα Διὸς μεγάλου, δάμνοπλον.
Pallada bellorum ſtudiis cantamus amicam.
E Ioue progenitam magno, quæ deſtruit vrbes.

Callimachus iam tum illi currum fuiſſe, cum pugnauit aduerſus gigantes ait, & equos multo ſanguine, multaq; cæde conſperſos: quia pugnabant antiqui è falcatis curribus. Hi igitur equi fuerunt à Pallade è bello redeunte in vndis Oceani loti, vt eſt in his:

Ἀλλὰ πολὺ πράτισον ὑφ᾽ ἅρματος αὐχένας ἵππων

λυσαμένα παγαῖς ἔνκλυσεν ὠκεανῷ.

Sed prius Illa iugis fumantia ſoluit equorum
Colla, lauans alti fluctibus Oceani.

Mirificum fuiſſe huiuſce Deæ clypeum, miroque artificio extructum inquiunt, cuius formam ita deſcribit Virgilius libro octauo:

Aegidaque horrificam turbatæ Palladis arma,
Certatim, ſquamis ſerpentum, auroque polibant:
Connexoſque angues, ipſamque in pectore Diuæ
Gorgona deſecto vertentem lumina collo.

Nam vbi illud ſcutum concuteret, mirificum terrorem illis incutiebat: aut contra quos in bellum prodibat. Dictus eſt is clypeus ideo Aegis, quod ita vocaretur ante ſcutum Iouis, quia è pelle capræ factum fuerat: nam poſtea obtinuit conſuetudo vt omnium Deorum ſcuta ægides vocarentur, quippe cum Herculis ſcutum ægidem etiam vocauerit Heſiodus in deſcriptione ipſius ſcuti. Fuerunt qui dixerint Palladem fuiſſe belli inuentricem, quod teſtatur Cicero in tertio de natura Deorum hoc pacto: Liberum alterum patre Cœlo, qui genuiſſe Mineruam dicitur, quam principem & inuentricem belli ferunt: quam etiam Virgilius libro vndecimo præſidem belli nominauit:

Armipotens, belli præſes Tritonia virgo.

Nam & Arion Methymnæus omnibus mortalibus prior Orthria carmina in Palladem compoſuit & cantauit, quorum is erat rhythmus, vt eo animi hominum mirum in modum ad bellum inflammarentur, quibus poſtea modulis vſi ſunt in caſtris Methymnæi. Hæc Dea ſemper virgo fuiſſe creditur, vt Diana, & Veſta, quas omnes Homerus in hymno in Venerem commemorauit. Ac ita de Mineruæ officio, virginitate & inuentis:

τρισσὰς δ' οὐ δύναται πεπιθεῖν φρένας, οὐδ' ἀπατῆσαι.
κούρην τ' αἰγιόχοιο Διὸς γλαυκώπιδ' ἀθήνην.
οὐ γάρ οἱ εὔαδεν ἔργα πολυχρύσου ἀφροδίτης.
Ἀλλ' ἄρα οἱ πολεμοίτε ἅδον, καὶ ἔργον ἄρηος.
ὑσμῖναίτε, μάχαιτε, καὶ ἀγλαὰ ἔργ' ἀλεγύνειν.
Πρώτη τέκτονας ἄνδρας ἐπιχθονίους ἐδίδαξε
Ποιῆσαι σάτιρα, καὶ ἅρματα ποικίλα χαλκῷ.
ἡ δέτε παρθενικὰς ἁπαλόχροας ἐν μεγάροισιν
Ἀγλαὰ ἔργ' ἐδίδαξεν, ἐπὶ φρεσὶ θεῖσα ἑκάστῃ.
Sed tribus haud potuit ſuadere, aut fallere mentes,
E Ioue prognatæ, cui lumina glauca, Mineruæ.
Aurea non illi Veneris ſunt munera cordi.
Prælia ſed placuere, feri ad munera Martis:
Sed cædes, ſed bella, ſed & certamina, pugnæ.
Prima viros docuit currus: orbeſque rotarum
Suppoſuiſſe: ligent quas partes robora ferri.
Virginibuſque eadem monſtrauit prima domi quæ
Munera conueniant, animiſque impreſſa notauit.

Hæc prima ædificandi viam inueniſſe dicitur, vt teſtatur Lucianus in Hermotimo: φησὶ γάρ ὁ μῦθος, ἐρίσαι ἀθηνᾶν καὶ ποσειδῶνα καὶ ἥφαιστον εὐτεχνίας πέρι, καὶ τὸν μὲν ποσειδῶ ταῦρόν τινα ἀναπλάσαι, τὴν ἀθηνᾶν δὲ οἰκίαν ἐπινοῆσαι. Inquit enim fabula Palladem Neptunum ac Vulcanum de artificio contendiſſe: atque Neptunum taurum fabricaſſe, Palladem excogitaſſe domum, eiuſdem inuẽtum eſt colus, vt ait Teocritus Aegloga tregeſimaquarta, & Virgilius libro ſeptimo

non illa colo, calathiſue Mineruæ

Fœmi-

Fœmineas aſſueta manus.

Hæc eadem tibiarum vſum & muſicam excogitauit, hæc acu pingere, telam texere, omne lanificium, leges, caſsicaque adinuenit, quorum inuentorum mētionem fecit Ouidius libro ſexto Mutationum, & ita libro tertio Faſtorum;

Pallade placata lanam mollire puellæ
 Diſcant: & plenas exonerare colos.
Illa etiam ſtantes radio percurrere telas
 Erudit: & rarum pectine denſat opus.
Hanc cole qui maculas læſis de veſtibus aufers,
 Hanc cole velleribus quiſquis ahena paras.
Nec quiſquam inuita faciet bene vincula plantæ
 Pallade: ſit Tychio doctior ille licet.

Cultum præterea & plantationem oleæ inuenit, & fructus expreſsionem, cum planta quidem ante naſceretur, ſed ignota inter cęteras arbores. nam vt teſtatur Herodotus in Terpſichore, quibuſdam temporib. apud neminem, niſi apud Athenienſes oliua inueniebatur. Atque cum Epidaurij ex oraculo Apollinis Delphici ſtatuas erigere Damiæ & Auxiſiæ iuberentur, percunctati ſunt æreas ne an lapideas erigerent. Cum reſpondiſſet Pythia ex oliua domeſtica, ad Athenienſes cōfugerunt. ἐδέοντο ὦν οἱ ἐπιδαύριοι ἀθηναίους ἐλαίην σφι δοῦναι ταμέεσθαι· ἱρωτάτας δὴ κείνας νομίζοντες εἶναι. λέγεται δὲ ὡς ἐλαῖαι ἔσαν ἄλλοθι γῆς οὐδαμοῦ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον, ἢ ἀθήνησι. Rogarunt igitur Athenienſes Epidaurij, vt ſibi oliuam cędere permitterent, cum maxime ſacras illas arbitrarētur. Ferunt enim quod per id tempus nullibi, niſi apud Athenienſes, erant oliuæ, quare etiam annua ſacrificia mittere Athenas pro cęſis oliuis Epidaurij pepigerunt. Cum vero oliuæ fructus ad omnes artes ſit accōmodatus, oleum. ſ. oēs deniq; artes Minerua inueniſſe creditur. Nam profectò nulla eſt ferè ars, quæ non olei beneficio vtatur, aut aliqua ex parte adiuuetur; ſicuti etiam ignis munere: quare non iniuria ſenſit Aeſchylus, vt antiquorum ſcriptorum plerique, Prometheum omnes artes excogitaſſe, quòd ignem de cœlo ad mortales detulit, vt ſuo loco apertius à nobis & opportunius explicabitur, cum pertractabimus illa, quæ fabuloſe dicta ſunt à maioribus de ipſo Prometheo.

Fama eſt adeo virginitatis fuiſſe ſtudioſam Mineruam, vt cum forte ſe lauans in fonte Heliconidis Hippocrenes cōſpecta fuiſſet à Tireſia, illum cęcum fecerit, quōniam periniquū ſibi videbatur, quod mortalis aliquis gloriari poſſet ſe nudam lauantemq; Mineruam vidiſſe. veruntā Chariclo Tireſię mater ab eadem poſtea impetrauit, vt pro lumine corporis, mentis ſplendorem & artem diuinandi ab ipſa Minerua Tireſias obtineret, vt patet ex hymno Challimachi in lauacra Palladis. Quare illud nō ſatis conſiderate dictū eſt à poetis, quod Paris nudam Palladem cum reliquis Deabus iudicarit. Nec defuerunt qui illam propè violatā fuiſſe inquiant à Vulcano, cum ad illum acceſsit petens, vt ſibi arma fabricaret, vt ſcribit Apollodorus libro tertio. Nam Vulcanū abſente Venere cōſtruprādæ Mineruæ cupido inceſsit, quæ cum reluctaretur, neque virum vllo modo pati vellet, fertur Vulcanus ſemen in eius femur denique effudiſſe, quod ab ea lana deterſum & in terram deiectum fuit, è quo natus eſt Erichthonius, qui & contētionis & terræ nomen cōtinet, qui Pandraſi Cecropis filiabus in ciſta ſeruādus traditus fuit: quæ poſtea in furorem actæ, quia contra Deæ mandatū ciſtam aperuiſſent, ſe ex arce ſumma præcipitarunt: vel vt aliis magis placuit, à ſerpēte in ciſta cū Erichthonio latēte fuerūt interemptæ. Neque prętermittēda eſſe illa ſanè hoc loco cēſuerim, quæ mirifica de vi Palladij ab antiquis ſcriptorib. memoriæ prodita fuerūt: appellata ſunt Palladia, vt dicere ſolebat Pherecydes, oēs imagines, quæ manib. nno

eſſent factæ,& omnes quæ forent è cœlo in terram deiectæ, cuiuſmodi fuiſſe dicitur illud Mineruæ celeberrimum Palladium. Id enim fuiſſe trium cubitorum fertur,& è cœlo in Peſinuntem Phrygiæ ciuitatem, quæ ab eo caſu nomen obtinuit,vt Dio putauit & Diodorus,delapſum. Quanquam non defuerunt hiſtorici qui ab alio caſu circa Ganymedem raptum, cum multi ibi in bello cecidiſſent, quo tempore Ilus frater Ganymedis aduerſus Tantalum, quem rapuiſſe Ganymedem putabat,dimicaret.ita vocatum fuiſſe crediderint. Ioannes Antiocheus Palladium illud non quidem de cœlo cecidiſſe ſcribit, ſed ab Aſio quodam philoſopho, ad cuius gratiam vocata ſit Aſia mundi pars, ac mathematico per optimum horoſcopum fabrefactum: ita vt illa ciuitas eſſet inexpugnabilis, in qua illud Palladium inuiolatum ſeruaretur:quod etiam largitus eſt Troianis. At Apollodorus ſcriptum reliquit libro tertio, quod vbi Ilus Ilium condidit diſcolorem bouem ſecutus, Deos precatus eſt, vt aliquod ſibi ſignum appareret, atque tunc decidit Palladium trium cubitorum, quod ſponte ambulare videbatur dextra haſtam tenens,ac ſiniſtra manu colum & fuſum: Huic Ilo poſtea reſponſum fuit ab oraculo tamdiu ciuitatem Troiæ incolumem futuram, quamdiu inuiolatum illud Palladium in vrbe ſeruaretur. Quidam addiderunt difficultatibus capiendæ Troiæ ſagittas Herculis,quæ dono datæ fuerant Philoctetæ,cui moriens Hercules in Octa monte inter Theſſaliam & Macedoniam mandauit ne cui corporis ſui reliquias indicaret, atque illud factum iuramento affirmari voluit, cum donauit illi ſagittas. Sed cum poſt modo Delphicum oraculum Græcos monuiſſet Troiam ſine ſagittis Herculis capi non poſſe,aut ſine reliquijs corporis,inuentus eſt Philoctetes,& de Hercule interrogatus negauit ſe quidquam ſcire. Sed cũ maxime cogeretur,ne iuſiurandum violaret,tacuit quidem,ſed pede locum oſtẽdit Fuerunt tamen nonnulli,qui non ſemper virginem fuiſſe Mineruam crediderint, quippe cum Pauſanias in Atticis Hygiam Mineruæ & Aeſculapii filiam fuiſſe ſcribat. Atque Minerua ipſa Hygia ſiue ſalubris cognomento fuit appellata. Sic & Laphria & Mamerſa apud Athenienſes, vt meminit Lycophron in his:

οἱ δὲ λαφρίας
οἶκοι μαμέρσας ἠθαλομένοι φλογί:
atque Laphriæ
Domus Mamerſæ exuſta flammis horridis.

Vocata eſt fortaſſe Laphria,quoniam ſpolia,quæ de captiuis hoſtibus reportantur,Laphyra dicuntur & rurſus Pylætis, quoniam pingebatur ab antiquis in portis ciuitatum, quam etiam in priuatarum domorum foribus collocabant, tanquam Martem in ſuburbanis. Hanc nominauit Budiam & Aethyiam Lycophrõ, quia arantes & nauigantes protegere & ſeruare putabatur. Dicta eſt & Iconia à ciuitate Bœotiæ, vt ait Apollonij enarrator. Fuit eadem Iſmenia & Aecæa apud Thebanos, vel vt putarunt alij Alalcomenia & Cadmea culta eſt & Tritoria,& Telchinia,& Polias,& Machinatrix, Pronea, Zoſteria,Panadæis, Halea,Ergana, Cydonia,Coria,Hippoletis,Pania,Tithrone,Soſpita,Ergtae,Ophthalamis,Alea, Axiopœna, Narcæa Ciſſæa, Promachorma, Saitis, Poliuchus, Chalciæcus, Equeſtris Apaturia,Cypariſsia, Frænatrix, Ambulia, Hoſpitalis, Perſpicax, Pæonia,Scirias,Stenias,atque multa denique fuerunt illi varijs de cauſis iniuncta cognomina. Celebrabantur Lampadophoria in huius honorem Deæ,vt alibi dicemus, cui taurus candidus aliquando, aut indomita iuuenca immolari conſueuit ab antiquis,vt teſtatur Ouidius libro quarto Metamorphoſeon.

Dijs tribus ille focos totidem de ceſpite ponit,
Læuum Mercurio,dextrum tibi bellica virgo,
Ara Iouis media eſt,mactatur vacca Mineruæ,

Alipe-

Alipedi vitulus, taurus tibi ſumme Deorum :

Atque tot de iis, quæ fabuloſè dicta fuerunt de Minerua, dicta ſufficiant:

¶ Nunc reliquum eſt, vt quid per hæc fabuloſa ſignificare voluerint antiqui, perquiramus. Quid aliud ſignificat Palladem fuiſſe Neptuni & Tritonidis paludis filiam, quam ſapientiam ex illis perturbationibus naſci, quas homines in vita & in mari præcipue experiuntur? aut quis neſciat vitam noſtram multis calamitatibus aſsidue, quaſi Neptuni tempeſtatibus, exagitari? nam qui maris eſt ignarus, vt ego quidem cenſeo, malorum eſt ignarus. Ex importunis igitur vitę perturbationibus, & è cæno tenebrarum mentis & inſcitiæ naſcitur ſapientia: quæ quoniam res eſt diuina & Dei munus, dicitur à nonnullis merito Minerua è Iouis capite fuiſſe nata, quando memorię & ſapientiæ ſedes eſt caput, in quo diuinum eſt & incredibile Dei & naturæ opificium. Dicta eſt rurſus Iouis filia, quia ſapientia & peritia naſcitur regibus ex aſsidua exercitatione ac uarietate negotiorum. Nata eſt armata, quod nunquam inermis eſt animus ſapientis ad euẽtus fortunæ vel conſilio, vel patientia ſuperandos. Hanc Deam populatricem ciuitatum appellarunt, quia plurimum poſsit ſapientia & conſilium in rebus bellicis ad euertendam conſceleratorum improbitatem, cum graue ſit ſapientẽ hominẽ hoſtẽ habere. nam & Homerus non Aiacem aut Achillẽ populatores vrbiũ appellauit ob ferocitatem, ſed Vlyſſem ob ſapientiam. Hęc nata eſſe dicitur ſine matre, quia perrara eſt in fœminis ſapientia. Nec me latet ſane illam dictam fuiſſe ab Aegyptijs ſibi perpetuã virginitatem indixiſſe, quia præſtiterit temperantia, quæ cum eſſet ingenioſa, multas artes inuenit, & in primis ſtudioſa fuit rei bellicę cum robore & fortitudine præſtaret. confecit & alias res memorabiles & Aegida feram vocatam monſtrum propè inexpugnabile obtruncauit. illud cum è terra genitum eſſet immenſam flammam ex ore proflabat, primumq; apparuit in Phrygia, quam combuſsit, vnde Phrygia diutiſsimè vocata fuit vſta. Inde acceſsit ad loca monti Tauro proxima, omneſque ſyluas ad Indiam vſque in cineres conuertit. atque cum ad mare deſcendiſſet apud Phænicas, concremauit ſyluas ad montem Libanum, per Aegyptumque in Libyam penetrauit, ac demũ in nemora Ceraunia, qua regione concremata hominibuſque vel extinctis vel fugatis è patria ob metum, Palladem inquiunt prudentia & robore præſtantem monſtrum interemiſſe, eiuſque pellem ſuo pectori geſtamen adaptaſſe, partim ad propulſanda pericula, partim etiam vt glorioſum monumentum rerum geſtarum. At terra mater monſtri dicitur irata peperiſſe gigantes Dijs aduerſarios, quos Iupiter adiuuantibus Pallade & Dionyſo vna cum Dijs alijs debellauit. Vocata fuit Tritonia, vt ſenſit Calliſthenes, quia tertio die lunæ nata fuerit, cuiuſce rei facit argumentum, quia apud Athenienſes is dies conſecratus eſt Palladi. Ab hoc magnopere diſſentiũt qui Trito caput dici apud gẽtes Ponticas exiſtimarunt, cum cranium in tres partes findatur. alii lunam ita dici crediderunt, quia tertio die à coniunctione apparere ſoleat: quamuis eodem die aliquando nonnullis cauſis cumulatis & vetus & noua prodeat. Nec defuerunt qui animã eſſe arbitrarentur, quæ ſic vocetur, cuius tres ſunt vires ratiocinandi, cupiendique, & qua ira concitetur. Alij aera eſſe maluerunt, qui tribus temporibus maxime immutatur & generatur, vere, æſtate, hyeme: cum annus fuerit in hæc tria tempora diuiſus. Hanc marem & fœminam eſſe inquit Orpheus in hymnis: Ἄρσην μὲν, καὶ θῆλυς ἔφυς. fœmina, maſque eadem es. quoniam ſapientis eſt & cedere tempori, & vti opportunitatibus. Præclare ſanè fictum eſt ab antiquis Iouẽ ſuas vires vni Mineruæ impertiuiſſe, quia Deus maxime amat ſapientem virum neque vlla eſſe poteſt ſapientia, quæ à Deo diſsideat: quæ eadem cauſa eſt, cur fuerit à Ioue pro filia aſcita. Aegyptij hanc Iouis fuiſſe filiam & ſemper virginē

tradi-

tradiderunt, cum aer ſit natura incorruptibilis, ſupremumque locum habeat, vnde è capite Iouis nata dicitur. at Tritonidem quia ter mutat naturam quotānis æſtate, vere hyeme. Demonſtrauit hæc præterea in bello giganteo oēm vim humanam, quæ aduerſus Deum inſurgeret: omnem temeritatem, omnemque arrogantiam eſſe vanam, cū nonnullos ex iis nullo propè negotio trucidarit. Sed quoniam in bellis gerendis præcipuè neceſſaria eſt ſapientia, hæc bellis præfecta eſt, cui ſcutum perlucidum, & multis anguibus circūtectum tribuitur. At enim quæ natura eſt anguium? vt acutiſsime cernant, vnde etiam nomen à Græcis obtinuerunt. Nam niſi vigilantia & prudentia rebus vel longe proſpiciendis Imperatorem caſtrorum decorauerit, quis non videat ſæpius hoſtium inſidias aut impetus repentinos a caſtris arceri non poſſe? quibus omnibus periculis caſtrorum & ciuitatum proſpicit rerum omnium moderatrix & Deo amica ſapientia. Eius ſcutum quod præſeferret, clariſsimum & cryſtalinum effingitur: quoniam ſapientis veritatem, & omnem vitæ rationem omnibus conſpicuam eſſe, maximum eſt aduerſus fortunæ iniurias propugnaculum, & in aduerſis rebus conſolatio. Huic Deæ noctuam ſacram auem eſſe voluerunt, quia vbique videat ſapiētia, & illa etiam diiudicet, quæ cęteris obſcura videantur: cui gratus eſt draco eadem de cauſa at cornicem ob garrulitatem auerſatur. Datur illi criſta & galea: quia non ſolis viribus vti conueniat, ſed etiam vrbanitate & moderatione quadam in rebus omnibus cum ornamento. Cuſpis vero tribuitur propter neceſſarium acumen ingenii: nam qui craſſo ingenio eſt ab ipſa natura præditus, neque munus Dei clariſsimum acceperit iudicium, hunc vel decem Mineruæ expolire nunquam poterunt. Inſidebat caſsidi huiuſce Deæ gallus gallinaceus, vt ait Pauſ. in prioribus Eliacis, quia pugnax ſit id animal, vel potius, vt ego arbitror quia præſcia ſit futurorum temporum illa auis & vigilantiſsima. Hæc amica Muſarum & ſemper virgo exiſtimata eſt, quoniam voluptates omnes grauiſsimæ ſunt ſapientiæ aduerſariæ, ac Venus præcipue, quæ memoriam, bonitatemque ingenii maxime debilitat. Neque aduerſus hanc inſurgere quiſquam audet, cum faciem horrendam Gorgonis geſtaret in pectore, quæ viperas habebat pro capillis, quoniam maxime formidabilis eſt ſceleratis hominibus vir ſapiens, & vigilans, & moderatus, & in rebus agendis prouidus. Hanc vnam ex omnibus Diis proximum Ioui locum tenere putarunt poetæ, quare ita ſcribit Horatius:

Proximos illi tamen occupauit
Pallas honores.

Eſt enim vir ſapiens Deo ſimilis tum ob rerum humanarum contemptum, quas longo interuallo ſub ſe relinquit, tum etiam ob potentiam, & in negotiis tranſigendis felicitatem. Tanta eſt enim ipſius ſapientiæ præſtantia & ſplendor, vt Pallas artes propè vniuerſas exogitaſſe dicatur. Hæc oleam inueniſſe etiam dicitur quoniam diſciplinæ & præſtantes omnes artifices oleo & lucubrationibus egeāt. Tireſiam idcirco cæcum feciſſe dicitur, quod ipſam nudam vidiſſet, quia qui dulciſsimum ſapientiæ fructum guſtauerit, aut lumen eius perceperit, ad res cæteras cæcus lubens efficitur: vel, vt alii maluerunt, quia cum diuinam ſapiētiam inſpicimus, nos cæcos eſſe & nihil ſcire omnino cognoſcimus. At ſi poſtea diuina ope adiuuante res inſpiciamus, tunc quod demptum fuerat corpori, mentis, oculorum, & animi incredibile acumen recuperamus, reſque futuras ſapienter prædicimus Neque videntur rem altius conſideraſſe, qui Paridem nudas inquiunt has Deas iudicaſſe Venerem, Iunonem Palladem: quia ſi diuinæ ſapientiæ ſuauitatem ſemel percepiſſet, eamque paulo diligentius fuiſſet intuitus, omnes voluptates corporis nedum immundæ libidinis, omnemque humanam potentiam pedibus conculcaſſet. Nam illas indutas iudicauit, cum nō bene cognouiſſet,

uiſſet & donis potius, quam conſcientia commotus. Credita eſt portis ciuitatum, priuatarumque domorum præfecta, vt ait Aeſchylus in Eumenidibus:

καὶ κλῆδας δωμάτων μόνη θεῶν.

Claues domorum ſola Dijs ex omnibus Seruo.

Quia ſapientia omnibus & ciuitatibus, & priuatis domibus moderatur: cum illa ſola ciuitas, vel domus diu incolumis eſſe poſſit, quæ Mineruæ legibus obtemperarit, modeſtiæ ſcilicet & parſimoniæ, & temperantiæ: cum Martis opus ſit pernoctare extra ciuitatem, vrbesque ab hoſtibus defendere. Nam domi leges, & conſilium in rebus deliberandis, foris induſtria & robore opus eſt, non ſegniter iis quæ deliberata ſunt & cito peragendis. Erit igitur tandiu ciuitas incolumis & inexpugnabilis ab hoſtibus, quandiu inuiolatum in ea Palladium ſeruabitur. Quid hoc ſignificabat Dij boni? an adeo ſtupidi ſunt homines, vt neſciant neque lapideam, neque ligneam, neque æream ſtatuam per hæc recte ſignificari? an credendum eſt ſtatuarios eſſe in cœlo, è quorum officinis, vt primum abſolutæ ſunt ſtatuæ, ad nos aufugiant? quid hoc eſt monſtri Dij boni. Quis non intelligat mirificam quandam ſapientiam ſub hac fabula occultari? Nam ciuitas illa, in qua religio, ac Deorum metus paruifiat, in qua ſapientia deſit in rebus publicis adminiſtrandis, in qua iuſtitia nulla ſit, in qua non viri boni, ſed opulenti & gratioſi ſummæ rerum præficiantur, diutius conſiſtere non poteſt. Aſt vbi ſapienter omnia gubernantur, neque vlli impune fit iniuria, tunc inuiolatum perſiſtit Palladium, neque vlla vis eſt humana, quæ ciuitatem illam vel poſſit vel cupiat euertere. Ilud videtur ſignificaſſe Aeſchylus in Perſis in eo carmine;

θεοὶ πόλιν σώζουσι παλλάδος θεᾶς.

Vrbem Dei Deę tuentur Palladis.

Quod ſi Paris vel res alienas per iniuriam non attigiſſet, vel ſi Priamus male ablatas reddidiſſet, & eandem rationem ſecuti fuiſſent poſteri, nunc etiam ſtaret ampliſsimum Troianorum Imperium. Dicitur Palladium è cœlo delapſum, quia res diuina ſit ſapiētia, cuius initiū eſt timor Dei atq; omnis humana ſapientia originem habet à Deo, quare Palladium de cœlo cecidit. Hæc neceſſaria eſt terram colentibus, hæc nauigantibus, hæc artes exercentibus, cum omnia ſapientiæ pareant: quod ea Mineruæ cognomina ſignificarunt. Non defuerunt tamen, qui Minernam eſſe crediderunt vim, Solis, quæ mentibus humanis ſapientiam infundat, cui multos angues tribuerunt ob flexum ſolis curſum in ſignifero circulo. Splendorem clypei clariſsimam ſolis naturam putarunt. Gorgonis caput in pectore geſtabat, quia nemo contra ſolis claritatem aut contra ſapientiā aciem oculorum intendere impune poteſt. Hæc nata eſt è Iouis capite, è ſumma ſcilicet ætheris parte, quæ puriſsima eſt, paresque ſibi vires Iupiter impertiuit, quoniam poſt Deum ipſum omnium agentium in res humanas vis ſolis potentiſsima eſt, quæ facit vt aliæ res intereant, aliæ oriantur, ſemperque nouetur præſentium rerum viciſsitudo. Atq; de Pallade ſatis, nunc de Prometheo dicamus:

De Prometheo. *Cap.* VI.

ATqui Prometheum multarum artium inuentorem omnes conſentiunt Iapeti fuiſſe filium, ſed de matre magna eſt controuerſia, ſiquidem, vt aliis placuit, Aſię Nymphæ filius fuit: alij ex Aſope, alii ex Themide natum eſſe putarunt. Heſiodus in Theogonia Clymenes & Iapeti filium fuiſſe ſcribit in his:

κούρην δ' ἰαπετὸς καλλίσφυρον ὠκεανίνην
ἠγάγετο κλυμένην, καὶ ὁμὸν λέχος εἰσανέβαινεν.

ἡ δὲ οἱ ἄτλαντα κρατερόφρονα γείνατο παῖδα.
τίκτε δ' ὑπερκύδαντα μενοίτιον ἠδὲ προμηθέα.
Ποικίλον αἰολομῆτιν ἁμαρτίνοόν τ' ἐπιμηθέα
Iapetus Clymenen duxit dehinc Oceaninen
Perpulchram, ſimul hicque thorum preſſere iugalem:
Mox Atlanta parit prudentem, deinde Menæti
Te genuit, pariterque Prometheu callida cui mens.
Hinc Epimetheus exoritur, quem fallere promptum eſt.

Fuit autem Iapetus vnus è Titanibus, qui aduerſus Iouem arma ſumpſerunt, qui ante bellum giganteum filiam habuit Anchialen, à qua nominata eſt vrbs Ciliciæ, de quo ita Virg. in primo Georg.

tum partu terra nefando
Cæumque, Iapetumque creat, ſæuumque Typhæa.

Quare cum herbas, quas colligebat Medea, recenſeret Apollonius, & inter illas quandam, cuius vires prior obſeruarat Prometheus, vel vt alii maluerũt, rem fabuloſè explicantes, ex ipſo Prometheo natam nominaret, illam Titanidem vocauit ita in lib. tertio:

μυκηθμῷ ὑπένερθεν ἐρεμνὴ σείετο γαῖα,
ῥίζης τεμνομένης τιτηνίδος ἔστενε δ' αὐτὸς
ἰαπετοῖο πάϊς ὀδύνῃ πέρι θυμὸν ἀλύων.
Terribili tremuit mugitu terra ſub ipſa
Radice inciſa Titanide. at ipſe dolore
Filia Iapeti gemuit, tenuitq; querelas.

Hic habuit vxorem Aſiam, vt inquit Herodo. in Melpomene, & præterea Heſionem, & Axiotheam, vt Iſacius meminit. Habuit ſororem Ephyram, fratrem Epimetheum, Buphagum, Menætium, Atlantem, & alios complures: nam ad triginta fratres fuiſſe dicuntur. filium habuit Deucalionem, de quo ita Apollon. lib. 3.

ἔνθα προμηθεὺς
ἰαπετιονίδης ἀγαθὸν τέκε δευκαλίωνα·
ὃς πρῶτος ποίησε πόλεις, καὶ ἐδείματο νηοὺς
Ἀθανάτοις.
Hic ipſe Prometheus
Filius Iapeti genuit mox Deucalionem
Primus templa Deis, primus qui condidit vrbes.

Habuit filium præterea Lycum & Chimareum è Celeno, Hellenem è Pyrrha, a quo dicti ſunt Græci. Suſcepit ex alia nympha etiam Theben, quæ nomen dedit Thebanę vrbi, ſicut eius ſoror Aegina Aeginæ. Hic fertur homines primum è luto finxiſſe, & vniuerſi generis hominum fuiſſe parẽs, vel potius artifex, quod ita teſtatur Ouid. in libro primo maioris operis:

Siue recens tellus, ſeductaq; nuper ab alto
Aethere cognati retinebat ſemina cœli.
Quam ſatus Iapeto mixtam fluuialibus vndis
Finxit in effigiem moderantum cuncta Deorum.

Et Antipater in hiſce carminibus:

Ἁ δάμαλις δοκέω μυκήσεται. ἦ ῥα προμηθεὺς
οὐχὶ μόνος, πλάττεις ἔμπνοα καὶ σὺ μύρων.
Mugiet ipſa puto bos olim. haud ergo Prometheus
Effinxit ſolus viua, ſed inde Myro.

Nam fama eſt Prometheum cum hominem fingeret portiones captas è ſingulis elementis ſuo operi admiſcuiſſe: atque pro ipſorũ elementorũ tẽperamentis non ſolum

ſolum vires ſingulis corporibus addidiſſe, ſed etiam motus animorum & mores. Qui vero etiam magis fabuloſè rem aggreſsi ſunt explicare, dixerunt timorem leporis, aſtutiam vulpis, pauonis ambitionem, tigridum feritatem, leonum iracundiam & magitudinem animi fuiſſe hominibus ab ipſo Prometheo iniunctas: quod ita ſignificauit Hora. in primo Carminum:

Fertur Prometheus addere principi
Limo coactus particulam vndique
Delectam: & inſani leonis
Vim ſtomacho appoſuiſſe noſtro.

Nam memoriæ prodidit in Phocaicis Pauſanias non procul à Panopēſibus apud torrentem quendam ſaxa fuiſſe ingentia, reliquias creditas eius luti, è quo Prometheus vniuerſum genus hominum finxit. Hunc poetica quadam cum ſuauitate reprehendit Propertius in lib.3 quia cum plurimum operæ in corpore hominum rectè formando conſumpſiſſet, mentem neglexerit, in qua ſcitè & optimè formanda totum ſtudium erat adhibendum: ſic enim inquit:

O prima infelix fingenti terra Prometheo
Ille parum cauti pectoris egit opus:
Corpora diſponens, mentem non vidit in arte.
Recta animi primum debuit eſſe via.

Dicitur Prometheus aliquando duos tauros Ioui immolaſſe, atque eorum carnes ab oſsibus diuiſiſſe: tum in alteram pellium carnes, in alteram oſſa incluſiſſe, deinde Ioui dediſſe optionem vtrum mallet taurum eligendi. Iupiter capta optione cum dolos eius viri grauiter ferret, vt iuſtam opportunitatem vltionis nactus videretur, oſſa elegit, atque illa fraude iratus ignem mortalibus eripuit, vt teſtatur his verbis Heſiodus in Theogonia:

τῷ μὲν γὰρ σάρκας τε καὶ ἔγκατα πιονὶ δημῷ
Ἐν ῥινῷ κατέθηκε καλύψας γαςρὶ βοείῃ.
τῷ δ᾽ αὖτ᾽ ὀςέα λευκὰ βοὸς δολίῃ ἐπὶ τέχνῃ
Εὐθετίσας, κατέθηκε καλύψας ἀργέτι δημῷ.
Δὴ τότε μιν προσέειπε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε.
ἰαπετονίδη πάντων ἀριδείκετ᾽ ἀνάκτων
ὦ πέπον, ὡς ἑτεροζήλως διεδάσσαο μοίρας.
Pelle ſub hac bubula carnes, & pinguia cuncta
Viſcera compoſuit, rectèque ligauit in vnam.
Altera repleta eſt, quę condidit arte doloſa,
Oſsibus, ijsque adipis tectis candore ſuperne.
Talia deinde refert hominum pater, atque Deorum:
Iapetoniade cunctorum maxime Regum
Stulte, quid has partes componis ita arte doloſa?

Cum vero iratus Iupiter illa de cauſa ignem hominibus rapuiſſet, fertur Prometheus Mineruæ auxilio aſcendiſſe in cœlum, ibique ferula ad currum ſolis admota ignem rurſus in terras detuliſſe, quod inquit Horatius in primo carminū,

Audax Iapeti genus
Ignem fraude mala gentibus intulit.
Poſt ignem ætheria domo
Subductum.

Id cum reſciuiſſet Iupiter Vulcano imperauit vt fęminam è luto componeret, quæ cū aſtutiſsima eſſet & omnibus artibus à Dijs donata, vocata fuit Pandora. Neq; ante illā extitiſſe fœmineū ſexum crediderunt, vt teſtatur Pauſanias in Atticis. Hanc fabulantur miſſam fuiſſe à Ioue ad Prometheum cū omnibus malis

in vaſculo incluſis, ꝙ munus cũ ſpreuiſſet Prometheus, illa ad Epimetheum contendit, qui dempto vaſculi operculo omnia mala euolare ſentiens, vix vltimam, & in imo reſidentem ſpem occluſit, cum qua vas illud ſeruauit. Cum vero Prometheus Iouis munus reieciſſet quod inſidias formidaret, dicitur à Mercurio Iouis iuſſu ad Caucaſum montem adductus, & in ſpelunca, quæ erat apud Paropamiſſadas vinctus, vt teſtatur Strabo libro decimoquinto ne tantum furtum videretur impune contra Iouis voluntatem commiſiſſe. dicunt præterea huic additã fuiſſe aquilam, Typhonis filiam vt ait libro ſecundo hiſtoriatum Pherecydes, & Echidnæ i horbantis, quæ iecur illius aſsiduè renaſcens laniaret ac deglutiret, vt ait Apollonius libro ſecundo:

καὶ δὴ καυκασίων ὀρέων ἀνέτελλον ἐρίπναι·
ἠλίβατοι, τόθι γυῖα περὶ ςυφελοῖσι πάγοισιν
ἰλλόμενος χαλκείῃσιν ἀλυκτοπέδῃσι προμηθεὺς
Αἰετὸν ἥπατι φέρβε παλιμπετὲς ἀΐσσοντα.
Exoriebantur rupes, & grandia montis
Culmina Caucaſij, vinclis vbi membra Prometheus
Præduris, ferroque miſer iacet ipſe ligatus.
Sæpius atque aquilam redeuntem pectore paſcit.

Erat enim columnæ alligatus, neque vllo pacto ſe mouere poterat: cui quantum iocinoris per diem ab aquila conſumebatur, tantundem per noctem excreſcebat ne vnquam doloris materia deficeret, vt ait Heſiodus in Theogonia:

Δῆσε δ᾽ ἀλυκτοπέδῃσι προμηθέα ποικιλόβουλον
Δεσμοῖς ἀργαλέοισι μέσον διὰ κίον᾽ ἐλάσσας.
καὶ οἱ ἐπ᾽ αἰετὸν ὦρσε τανύπτερον, αὐτὰρ ὅγ᾽ ἧπαρ
ἤσθιεν ἀθάνατον, τὸ δ᾽ ἀέξετο ἶσον ἁπάντη
νυκτὸς, ὅσον πρόπαν ἦμαρ ἔδοι τανυσίπτερος ὄρνις.
Implicati Indomitis, nectitque Promethea vinclis:
Aſtrictumque columna tenet medium, fera ſemper
Paſcitur immortale iecur Iouis ales: at illud
Deficit haud vnquam: nam quantum luce volucris
Carpſerit, huic miſero tantum nox vda reponit.

Duris autem Samius ſcriptum reliquit non ob ignem raptum, ſed quia Palladem amauerit Prometheum coniectum fuiſſe in vincula, & ita excruciatum: cuiuſce rei facit argumentum, quia ad montem Caucaſum habitantes populi ſoli Ioui & Mineruæ non ſacrificabant, vt illius ſupplicij autoribus, cum eximie colerent Herculem, qui Prometheum è vinculis liberaſſet. Fabulam quandam attigit Nicander in Theriacis, quæ apud antiquos circumferebatur, quòd ingrati homines, ad quos ignem Prometheus detulerat, furtum Promethei Ioui indicarũt, pro qua accuſatione præmium perpetuam iuuentutem à Ioue impetrarunt. Hanc igitur cum ſuo aſello clitellario impoſuiſſent redeuntes, aſinusque graui ſiti in itinere laboraret, ad fontem quendam peruenit, vbi ſerpẽs ne ad aquam accederet prohibuit, niſi prius pacto precio. Tum vero pactus eſt aſinus ſe quodcunque haberet eſſe daturum, ne ſiti periret, inde ſenectutem exeunt quotannis ſerpentes, ac fiunt iuuenes. Sic fabulam deſcribit Nicander:

Ὠγύγιος δ᾽ ἄρα μῦθος ἐν αἰζηοῖσι φορεῖται,
Ὡς ὁπότ᾽ οὐρανὸν ἔσχε κρόνου πρεσβύτατος υἱὸς,
Νειμάμενος κασίεασιν ἑκὰς περικυδέας ἀρχὰς
ἰδμοσύνῃ νεότητα γέρας πόρεν ἡμερίοισι
κυδαίνων. δὴ γάρ ῥ᾽ ἀπυρὸς ληΐςορ ἐνιπτὸν,
ἄφρονες, οὐ μὲν τῆς δὲ κακοφραδίης ἀπόναντο.

Νωθῆ

Νωθεῖ γὰρ κάμνοντες ἀμορβεύοντο λεπάργῳ
Δῶρα, πολύσκαρθμος δὲ κεκαυμένος αὐχένα δίψῃ
ῥώετο γωλειοῖσι δ' ἰδὼν ὀλκηρέα θῆρα
οὐλοὸν ἐλλιτάνευσε κακῇ ἐπαλαλκέμεν ἄτῃ
Σαίνων. αὐτὰρ ὁ βρῖθος ὅ δὴ ῥ' ἀνεδέξατο νώτοις,
ᾔτεεν ἄφρονα δῶρον, ὃδ' οὐκ ἀπανήνατο χρειῇ.
Fabula per iuuenes celeberrima oberrat, vt olim
Fratribus imperia diuiſit maximus æuo
Vnus natorum Saturni. præmia honoriſque
Indicium cepere domeſtica turba iuuentam.
Mortales precioſa Deum ſed munera poſthæc
Dementes carpſere: nihil iuuere querelæ.
Nam tardi dorſo impoſuerunt pondus aſelli
Dona Dei: cui ſicca ſiti præcordia vbi eſſent
Ad fontem properat. prægrandem hic repperit anguem:
Quem ſupplex orauit opem ſibi ferre: ſed ille
Quod geſtet precium lymphæ, pondusque petiuit.
Ille ſiti preſſus facile annuit iſta petenti.

Quare merito Prometheus de hominibus ingratis queritur, vt ſcripſit Iulianus poeta in eo epigrammate:

τέχνης πυρσὸν ὄπασσα φερέσβιον, ἐκ δ' ἄρα τέχνης,
καὶ πυρὸς, ἀλλήκτου πήματος ὄψιν ἔχω.
ἢ μερόπων ἀχάριστον ἀεὶ γένος, εἴγε Προμηθεὺς
ἀντ' εὐεργεσίης ταῦθ' ὑπὸ χαλκοτύπων.

Lumina ſunt artis nobis inuenta: ſed ignis,
Arsque repertori grandia damna ferunt.
Ingratum genus eſt hominum, ſi pœna Prometheo
Tanta repertori, pro meritisque dolor.

Nam ſi qui beneficium acceperant non tales fuiſſent, quales diximus, quo pacto ingrati poſſent appellari? Scripſit tamen Pauſanias in rebus Corinthiorum non Promethei, ſed Phoronei cuiuſdam ignem fuiſſe inuentum: quare apud Corinthios templum fuit Apollinis Lycij, in quo ſtatua erat Phoronei ignem accendentis. Torquebatur Prometheus ab aquila illa in Scythiam ſupra Caucaſum montem deportatus, vt ait Lucianus in Prometheo, & in dialogo de Sacrificijs. At Mænander ſuauiſsimus poeta merito torqueri Prometheum inquit, non quia ignem, ſed quia multo grauius malum, quia fœminam ſcilicet omnium humanarum calamitatum autorem, & ſceleſtum omnino animalis genus inuenerit, vt eſt in his:

εἶτ' οὐ δικαίως προσπεπατταλευμένον
Γράφουσι τὸν προμηθέα πρὸς ταῖς πέτραις;
καὶ γίνετ' αὐτῷ λαμπάς ἄλλο δ' οὐδὲ ἓν
Ἀγαθὸν ὃ μισεῖν οἶμ' ἅπαντας τοὺς θεοὺς,
Γυναῖκας ἔπλασσεν. ὦ πολυτίμητοι θεοὶ
Γένος μιαρὸν.

Ergo immerentem dictitant Prometheum
Pendere fixum Caucaſi de rupibus?
Repertus ignis huic, aliud nihil boni.
Sed, quod Deos odiſſe cunctos ctedidi,
Inuenit idem fœminas. ô Dij boni
Genus nefandum.

Huic ipſi Prometheo ara fuit in Academia cum Vulcano & Pallade communis, vt ait Sophoclis enarrator: fuitque, vt ſcripſit Lyſimachides, Vulcano multo antiquior Prometheus: cuius ſtatua cum ſceptro in dextra manu erigebatur. Scriptum eſt à Pauſania in Atticis non ſolum aram illi fuiſſe erectam in Academia, ſed etiam Lampadiferorum curſus certamen inde incœpiſſe, qui in vrbem accenſas faces deferentes decurrebant: in quo certamine ſtudebant vt accenſæ faces ſeruarentur. Nam cuius fax extincta fuiſſet, is victoriam ſuccedenti concedebat, atque hic eodem modo ſequenti ſi ſua extingueretur, & reliqui eodem ordine. Quod ſi nemo accenſam facem tuliſſet, palma in medio relinquebatur. Atque hæc fiebant in honorem Promethei, quòd is omnium artium fontem & autorem ignem putabatur inueniſſe, vt ait Aeſchylus in eius nominis Tragædia:

πυρὸς

Πηγὴν κλοπαίαν, ἣ διδάσκαλος τέχνης
Πᾶσι βροτοῖς πέφηνε, καὶ μέγας πόρος.
Artis magiſtrum ignem, fuit namque is viris
Magnum iuuamen, pluribus pervtile,
Inuenit.

Sed non ſolam inuentionem ignis Prometheo tribuunt, verum etiam medicinæ, pharmacorumque miſtiones, & leges diuinationum, & ſomniorum interpretationes: primusque Prometheus inueniſſe auguria, quamuis alij ea quæ ſunt auium à Cara rege Cariæ primum inuenta fuiſſe putarunt, & obſeruaſſe auium volatus, eorumque qualitates, & quarum eſſent auium, & quid ſignificarent. Inuenit idem extorum obſeruationes, & colores, & ſitus, & quibus victimis, & quo ritu mactatis Dij ſinguli lætarentur: idemque fulgura, & ſigna de cœlo notauit, inuenitque metallorum vſum, & omnium denique artium eſt inuentor vt ipſe de ſe ipſo apud Aeſchylum teſtatur: cuius carmina, etſi plura ſunt, tamen ob mirificam argumenti ſuauitatem huc aſcribenda putaui:

Τὰ λοιπά μου κλύουσα θαυμάσῃ πλέον.
οἵας τέχνας τε, καὶ δόλους ἐμησάμην.
τὸ μὲν μέγιστον εἴτις εἰς νόσον πέσοι,
οὐκ ἦν ἀλέξημ' οὐδὲν, οὐδὲ βρώσιμον,
οὐ χριστὸν, οὐδὲ πιστὸν ἀλλὰ φαρμάκων
χρείᾳ, κατεσκέλλοντο πρὶν ἐγὼ σφίσιν
Ἔδειξα κράσεις ἠπίων ἀκεσμάτων,
αἷς τὰς ἁπάσας ἐξαμείβονται νόσους.
τρόπους δὲ πολλοὺς μαντικῆς ἐστοίχισα.
κἄκρινα πρῶτος ἐξ ὀνειράτων ἃ χρὴ
ὕπαρ γενέσθαι, κληδόνας τε δυσκρίτους
Ἐγνώρισ' αὐτοῖς ἐνοδίους τε συμβόλους,
Γαμψωνύχων τε πτῆσιν οἰωνῶν σκεθρῶς
Διώρισ', οἵτινες τε δεξιοὶ φύσιν,
Εὐωνύμους τε, καὶ δίαιταν ἥντινα
Ἔχουσ' ἕκαστοι, καὶ πρὸς ἀλλήλους τίνες,
Ἔχθραι τε καὶ στέργηθρα καὶ συνεδρίαι.
Σπλάγχνων τε λειότητα καὶ χροιὰν τίνα
Ἔχοντ' ἂν εἴη δαίμοσι πρὸς ἡδονὴν.
χολῆς, λοβοῦ τε ποικίλην εὐμορφίαν
κνίσῃ τε κῶλα συγκαλυπτὰ καὶ μακρὰν
ὀσφὺν πυρώσας δυστέκμαρτον εἰς τέχνην.
Ὥδωσα θνητοὺς, καὶ φλογωπὰ σήματα.

ἐξώμμα

ἐξωμμάτωσα πρόσθεν ὄντ' ἐπάργεμα.
τοιαῦτα μὲν δὴ ταῦτα. ἔνερθε δὲ χθονὸς
κεκρυμμέν' ἀνθρώποισιν ὠφελήματα,
χαλκὸν, σίδηρον, ἄργυρον χρυσόν δὲ τὶς
φήσειεν ἂν πάροιθεν ἐξευρεῖν ἐμοῦ;
οὐδεὶς σαφ' οἶδα μὴ μάτην φλῦσαι θέλων.
βραχεῖ δὲ μύθῳ, πάντα συλλήβδην μάθε
Πᾶσαι τέχναι βροτοῖσιν ἐκ Προμηθέως.
Miraberis mage audiens at cætera.
Artes repertæ quæ mihi ſunt, aut doli.
Illudque primum, ſiquis ægritudinem
Senſiſſet, vllum non erat remedium.
Nulla vnctio, nullum fuit potabile
His pharmacum. arebant prius quam ipſis ego
Commiſtiones pharmacorum protuli,
Omnes quibus leuantur ægritudines.
Modoſque multos vaticinandi repperi.
Quæ ſint putanda vera dixi ſomnia,
Quæ ſint viarum ſigna, quæ ſint omina.
Tum diligenter qui volatus dexteri
Sint, quæ ſiniſtræ nominentur alites:
Quis ſingulorum victus, & benignitas
Inter ſe, odiumue, primus ipſe comperi.
Tum qualia exta ſint, colores qui Deis
Grati magis videntur immortalibus.
Bili decora forma, quæ fibriſue ſit.
Oſtendi ego quo ſacra ritu conuenit
Imponere aris, vrere atque victimas.
Artemque feci ex his ego mortalibus.
Hæc nota feci, quæ fuere incognita.
Hæc ſic habent. quid proferam quot commoda
Educta per me ſunt humi latentia?
Ferrum, vel argentum, vel aurum, vel quis æs,
Ni mentiatur, repperit? quis me prior?
Nemo profectò, ni velit mentirier,
Vt cuncta dicam, pluribus ne te morer,
Artes repertæ quæque ſunt Promethei.

Memoriæ prodidit Pauſanias in prioribus Eliacis inter cætera Herculis facinora illud quoque cenſeri, quod aquilam ſagitta transfixerit, Prometheumque è vinculis exemerit: quod teſtatus eſt Pherecydes in libro decimo de nuptijs Iunonis, qui à ſole Herculem poculum accepiſſe ſcribit, ac in eo nauigaſſe per Oceanum, qui eſt extra terras cum ad aurea mala Heſperidum contenderet: à quo etiam Prometheo poſt quam fuit è vinculis liberatus, viam didicit eò tendentem. Lucianus vero in Dialogis Deorum Prometheum à Ioue ſolutum fuiſſe ſcribit, quoniam illi vaticinatus eſſet, quod ſi rem cum Nerine nympha haberet, futurum erat vt filius naſceretur, à quo eadem Iupiter pateretur, quæ ab ipſo paſſus fuerat Saturnus. Fuerunt Lycus & Chimæreus Promethei filij, quos ille è Celæno Atlantis filia ſuſcepit, quibus alij Horæum & Alcimenen adiunxerunt. ¶ Atque hactenus fabuloſa dicta ſint de Prometheo: nunc quid illa ſignificent, explicemus. Eſt autem Prometheus, vt ſenſit Zezes, mens, quæ res futuras

multo ante præuidet : ſicut Epimetheus cognitio quam acquirimus poſt rerum euentus,cuius filia eſt Pœnitentia. Orpheus tamen in hymno in Saturnum,Prometheum tempus eſſe,ſiue Saturnum putauit,cum ita inquiat:

ῥέας πόσι, σεμνὲ προμηθεῦ.

Rheæ coniux alme Prometheu :

Eſt enim tempus rerum omnium & artium magiſter & inuentor, vt dictum eſt de Prometheo. Dicitur fuiſſe filius Iapeti, qui nihil aliud eſt, vt ſenſit Proclus, niſi celerrimus motus cęli,& huius vniuerſi : qui vocatus eſt Iapetus apud Græcos ἀπὸ τοῦ ἵεσθαι καὶ πέτεσθαι. à motu ſcilicet & volatu. cum Prometheus igitur ex Iapeto matre Themide oriatur,erit optimus affectus in animis noſtris,qui ex impreſsione cœlorum nobis naſcitur : mater iuſtitia atque æquitas, è quibus bona conſilia,& prudentia tum in rebus priuatis, tum etiam in publicis adminiſtrandis,& rerum humanæ vitæ neceſſariarum inuentiones exurgunt. Nam niſi ſit ratio in nobis Prometheus diuinitus immiſſa, & ex æquitate, iuſtitiaque exorta, ac quaſi rerum futurarum præcognitio, quo pacto erit Prometheus, aut quo eorum parentum filius? Alij Clymenen matrem Promethei putarunt,quoniam æquitas omnes ad ſe aduocet,vel quia ab omnibus audiatur, qua etiam de cauſa Clymenus dictus eſt Pluto. Qui aliarum filium putarunt, in eandem ſententiam ſenſim delabuntur. Quod Prometheus hominem finxerit, cui ſingulorum animalium particulas adiunxerit, quid aliud ſignificat, quam prudentiam multas mutationes animis noſtris imprimere? alij rem hanc ad hiſtoriam magis tranſtulerunt : dicuntque illos è Græcis ſapientibus, qui mundum aliquando cœpiſſe putarunt,humanæ vitæ initia per hanc fabulam explicaſſe. Nam cum primum aer & aqua & ignis ſeceſſerunt inuicem, terraque limoſa ac tenera adhuc illis omnibus ſubſtitit, membranas quaſdam ex ipſa terra natas autumant, ex quibus per diem à ſole calefactis, lunæque humoribus nutritis, varia animalium genera pullularunt. Ex his igitur poſt incrementum diſruptis putantur homines exijſſe. Verum terra poſtea calore ſolis paulatim exiccata ceſſauit & ipſa è terra generatio, & animalia ex mutuo congreſſu coniunctioneque ſunt orta. Tunc vero homines ſimplices neque arandi viam neque artem vllam ſciebant : neque morbos eſſe aut mortem opinabantur, ſed in terram collapſi ignari quid ſibi accidiſſet, expirabant : viuebantque ferarum more agreſtium arborum fructibus aut oleribus veſcentes, nudique aduerſus feras nudis manibus pugnabant. Hi cum nullam omnino futuri temporis haberent rationem, nullis fructibus in hyemem reſeruatis inedia per hyemem multi eorum abſumebantur. At experientia paulatim neceſsitateque magiſtra & cauatas arbores ingreſsi ſunt, & ſpeluncarum beneficio ab aeris iniuria protegebantur : quod genus vitæ degebant omnium fraudum & ignis expers : neque quid eſſent leges, quid Reges, quid furta, quid cædes, quid militia cognorant. Verum cum diuturna incommoda illos prudentiores feciſſent,(nihil enim facit magis ingenioſos, quam pericula & difficultates.) dictus eſt Prometheus ſiue prudentia ignem inueniſſe,& per illum poſtea omnes artes,quibus humana vita excolitur. Nulla enim prope eſt ars,quæ igne non egeat. Quod vero Prometheus homines ad vrbaniorem vitam è ſyluis euocauerit,ijsq; domos extruxerit,quod illorum linguam formauerit,quod illos rationes ſyderum docuerit,quod literarum compoſitionem inuenerit,ipſe teſtatur ita apud Aeſchylum:

οἳ πρῶτα μὲν βλέποντες ἔβλεπον μάτην
κλύοντες οὐκ ἤκουον. ἀλλ᾽ ὀνειράτων
Ἀλίγκιοι μορφαῖσι τὸν μακρὸν χρόνον
ἔφυρον εἰκῆ πάντα, κοὔτε πλινθυφεῖς

Δόμους

δόμους προσήλους ἴσαν, οὐ ξυλουργίαν.
κατώρυχες δ' ἔναιον ὥς ἀείσυροι
μύρμηκες ἄντρων ἐν μυχοῖς ἀνηλέοις.
ἦν δ' οὐδὲν αὐτοῖς οὔτε χείματος τέκμαρ,
οὔτ' ἀνθεμώδους ἦρος, οὔτε καρπίμου
θέρους βέβαιον. ἀλλ' ἄτερ γνώμης τὸ πᾶν
ἔπρασσον. ἔστε δή σφιν ἀντολὰς ἐγὼ
Ἄστρων ἔδειξα, τάς τε δυσκρίτους δύσεις:
καὶ μὴν ἀριθμὸν ἔξοχον σοφισμάτων
ἐξεῦρον αὐτοῖς, γραμμάτων τε συνθέσεις.
Μνήμην δ' ἁπάντων μουσομήτορ' ἐργάτιν.
κἄζευξα πρώτως ἐν ζυγοῖσι κνώδαλα,
ζεύγλαισι δουλεύοντα σώμασιθ', ὅπως
θνητοῖς, μεγίστων διάδοχοι μοχθημάτων,
γένωνθ', ὑφ' ἅρματ' ἤγαγον φιληνίους
ἵππους ἄγαλμα τῆς ὑπὲρ πλούτου χλιδῆς.
θαλασσόπλαγκτα δ' οὔτις ἄλλος, ἀντ' ἐμοῦ
λινόπτερ' εὗρεν ναυτίλων ὀχήματα.
τοιαῦτα μηχανήματ' ἐξευρὼν τάλας.
Videre fruſtra qui videbant antea.
Nec audiebant audientes, ſomnijs
Simillimi turpare cuncta nouerant
Stultè, indecorè, nec domos effingere,
Dolare ligna nec ſciebant arborum.
Formicæ vt antra nam colebant concaua:
Vmbroſa, luce ſolis & carentia.
Non vlla cogitatio nec frigoris,
Nec floridi veris fuit, nec vtilis
Aeſtatis illis. aſt agebant omnia
Vt ſors ferebat: donec ipſe repperi
Signorum obitus ortusque qui mortalibus
Sint vtiles: & multitudinem artium
His repperi, componere inde literas.
Matremque Muſarum auxi ego Memoriam,
Perutilem cunctis. ego iunxi prior
Iugo feroces belluas, quæ pro viris
Ferrent labores. additi ſunt curribus
Equi trahentes, quos habenæ flecterent.
Liniuola inde nauitæ vehicula
Inueni ego prior freto currentia.
Inuenta ſunt mihi miſello hæc omnia.

Fabulati inde ſunt antiqui, quod Iupiter ob ignis inuentionem iratus Prometheo omnia malorum genera demiſit hominibus: quia nullum eſt malum quod non ex voluptaria vita, quæ multas artes habet miniſtras, proueniat. Nam vna cum artibus ipſis & Reges exorti ſunt, & latrocinia, & bella, & ſollicitudines animorum eruperunt, & omnia illa denique, quibus humana vita vndique vexatur. Dicunt præterea Ioui Prometheum carnes in alteram pellem incluſas, in alteram oſſa obtuliſſe: quia cum voluptatibus & delitijs nō ſolum legum & æquitatis ob ſpem commodorum, ſed etiam Deorum immortalium cōtemptus in genus humanum irrumpit. Quis enim vere gloriari poteſt, aut certe quā pauci ſunt

qui magis ſint ſolliciti de vero & legitimo Dei cultu, quam de bonitate prædiorum, aut numero pecuniarum. Hæc vna contentio multas fecit hæreſes: atque ſi auaritia & ſpes diuitiarum priuatorumque commodorum de medio tollatur, collabentur omnes hæreſes facillime, eritque omnibus gentibus vnus Deus, vna religio, vnus ritus, vnus paſtor, vnum ouile. Verum ob has fallacias ſub forma religionis latentes & bella inteſtina, & cædes, & calamitates è cęlo, & perpetuæ animorum curæ oriuntur, & orientur in poſterum, donec hæ auaritiæ radices in animis hominum inſidebunt. Nam certe quidem omnes qui diſsident à Chriſti legibus, & à ſanctis Romanæ Eccleſiæ dogmatibus, præter illud quod viri boni eſſe non poſſunt: tum id fateantur neceſſe eſt (ſi modo verum fateri velint) ſe vel auaritia, vel ambitione, vel odio quodam proprio, vel inſcitia veritatis ductos ab eccleſia Romana, hoc eſt à Spiritu ſancto & ab omnium bonorum cœtu deſciuiſſe: non quod ita ſentiant: horum nos temeritatem & dementiam aliquando ita reprehendimus in quibuſdam carminibus, quæ miſimus ad clariſsimum virum Valerium Faenzum hęreticæ prauitatis Quęſitorem prudentiſsimum apud Venetos, & ob ſingulares animi ſui dotes Romano Pontifici gratiſsimum. Sic enim quædam ex illis carminibus ſe habent:

Improba Lutheri ſoboles, quæ dogmata Chriſti,
Iuraque naturæ pariter contemnis, & æquum.
Qua tua ferre putas cœleſtia numina mente
Delicta, erroresque? modo nos turpia quæque
Autore ac cogente Deo facere inquis: eundem
Et modo ſegnitie captum facis. ac nihil illum
Humanum curare putas. delira vagaris
Huc illuc, certaque nihil ratione, modoue
Conaris: de Dijs plena inter pocula quæris,
Fortunæque regi credis moderamine cuncta.
Sic etenim ſentis, ſic & fateare neceſſe eſt.
Eſſe Deo ſi forte putas mortalia curæ,
Reſpicere & res humanas: hæc accipe paucis.
Vna fides, vna eſt pietas, eſt vna colendi
Rite Deum ratio: dementia cętera cuncta.
Quòd ſi noſtra videt ſummi clementia patris
Pectora, ſi exauditque preces diuina poteſtas:
Quo magis illa mouet mortalia tempore corda
Apte, quam populus cum ſacris rite peractis
Inſpirare Deum delectis patribus orat
Quas ſtatuant leges Chriſti cultoribus: & quo
Lætetur ritu magis. Hæc ſententia cunctis
Quæ placuit, latam diuino numine remur.
Adde quòd æterni patris, ſine labe, carenſque
Sordibus humanis, natus de virginis aluo,
Filius, has leges primus tulit: vtque colendus
Sit pater omnipotens docuit. quia legibus orbem
Viuendi recte inſtituit, ſcelerumque profundas
Radices tetigit, ſubijt ſub Rege nefando
Diræ ſupplicium mortis. prior edidit aras
Eſſe nefas poſthac taurorum ſanguine tingi,
Atque alios ritus idem mox protulit, illis
Nunc colimus ſanctum numen. namque edidit eſſe

Cuncta

Cunƈta Deo curæ mortalia,nullus auarus,
Nullus crudelis potuit quem fallere,nullus
Impius:huic notæ fraudes ſub vulpe latentes.
Nunc quoque Pontifices oderunt impia ſanƈtos
Sæcula,quod leges curent ſeruarier illas:
Nec mirum.ſemper probitas inuiſa figuris
Mille fuit ſcelerum,circunſtant plurima namque.
Eſt vna,& ſimilis ſemper ſibi viuida virtus.
Quos iuuat ebrietas & crapula,ſobrius illis
Diſplicet:inſanumque vocant,ſolatia vitæ
Qui non guſtarit.Quos vexat dira libido,
Quos Veneris ſtimulus,quos immoderatus habendi
Vrget amor,ſtupidum dicunt,qui temperet iſtis.
Sobrius at contra tutus cum ſæua podagra
Articulos tumidos fecit,capitisque dolores
Infeſtant,tanquam nautas è litore ridet,
Qui ſe conſulto turbantibus æquora ventis
Crediderint,quorum prædixit ſibilus auras.
An quia diuitijs & nobilitate parentum
Te Latio præſtare putas,populisque Latinis
Idcirco Chriſti leges audire recuſas
Vt magis obſcuræ venientes gentis ab ore?
Fabula nobilitas maiorum & nomina piƈta.
Denique nobilitas ſola eſt,atque vnica virtus,
Quid cum diuitiis & nobilitate parentum
Legibus eſt ſanƈtis,& veræ religioni?
Scilicet auratis donantur lancibus aræ
Munera grata magis ſuperis,iucundaque: quàm ſi
Fiƈtilibus puris veniant de paupere teƈto.
O vanas hominum mentes,ô peƈtora multo
Plena mero,quando cœleſtia numina auara
Creditis:& pro opibus voces audire precantum.
Omnibus eſt idem Deus,eſt pater omnibus idem.
Siue decem vertas ſaxoſæ iugera terræ,
Seu iuga mille boum tibi ſudent pondere aratri,
Tantundem referes,nec gurges cunƈta vorabis.
Munera grata Deo credas, quæ peƈtore caſto,
Quæ manibus ſint lata pijs.tolle ambitionem,
Tolle & auaritiam,quæ Dijs inuiſa beatis,
Cunƈta regi dices diuino numine reƈte.
Quod ſi perſiſtes in eadem mentis iniquæ
Stultitia,vt reƈte viuendi ſpernere leges
Libertas ſit viſa tibi: nec iura,nec æquum
Eſſe putes, niſi quod libeat,ſi denique Chriſti
Dogmata,Pontificis ſi ſpernas iuſſa,piumque
Conſilium: quanto ſpargetur ſanguine campus
Teutonicus? video ſplendentes ære cateruas,
Armorumque grauem ſonitum,radiosque tremiſco.
Iſta mouente Deo loquimur,iam dira bipennis
Credite adeſt ſterilis radicibus addita plantæ.

Dum licet, & venię locus eſt, temeraria vitæ
Crimina corrigite, & veſtras conuertite mentes
In melius, precibusq; piis orate tonantem
Vt cladem vertat mox relligionis in hoſtes,
Et donet vobis longam per ſæcula pacem:

Dicta eſt Iouis aquila iecur Promethei aſsidue lacerare, quia prudentioribus hominibus mens ſemper ad varias cogitationes diſtrahitur. Et quoniam nullus dolus, nullumque latrocinium diuturnam ſociam habere tranquillitatem conſueuit, inde traditum eſt in fabulis, quod igne inuento Iupiter omnem prioris vitæ tanquillitatem mortalibus eripuit. Creſcere per noctem tantum iocinoris ſolitum Prometheo dicitur, quantum aquila per diem deglutiuerit; quoniam natura alterna tempora quieti & animi curis cogitationibusque determinauit. Alligatus columnæ dicitur, quoniam corpori alligata eſt anima prudentiæ ſedes & domicilium, quod ipſum per ſe eſt tanquam ſaxeum, cum nullam habeat cognitionem. At hepar eſt rationis motus, quia nonnulli ſapientes id cogitationibus mentis ſedem eſſe crediderunt. Dicitur formaſſe Pandoram Vulcanus, quia calor & temperies apta cœli donet fertilitatē, quę vt ait Theophraſtus in cauſiis plātarum, magis quam vllus labor mortaliū operatur. Sic illi omnes Dijs ſua munera conceſſerunt, & Horæ ac Dei ſiue elementa dederunt ventos, pluuias, calorem quibus ſemina aluntur. Quid vero ſignificant Lampadophoria quæ in honorem Mineruæ, Vulcanique & Promethei celebrabantur, in quibus curſores accenſsis facibus currebant? nihil aliud ſanè, quam vniuerſum præſentis vitæ curſum eſſe nobis moleſtiarum atque curarum plenum, quæ vbi ceſſauerint, à curſu ipſius vitæ ceſſandum eſt, & ſuccedētibus lampades, lites, morbi, calamitates, animorumque ſolicitudines in manus tradendæ. Atque vt ſummatim colligam, ſignificare voluerunt per hæc ſapientes maximam eſſe vitæ præſentis perturbationē, auaritiam cuncta recta ſubuertere: viris bonis eſſe ſemper aduerſus difficultates pugnandum, omnem mortalium vitam eſſe curarum plenam, neque vlli ſperādam eſſe quietem dum viuimus. Hæc ſub Promethei fabula, & alia his ſimilia cōtinebantur. Nonnulli tamen ad hiſtoriam hæc detorquenda putarunt: quippe cum Cicero etiam libro quinto Tuſculanarum Diſputationum Prometheum, Atlantem, Cepheum ſcribat aliosque nonnullos, ob rei aſtronomicæ peritiam locum fabulæ dediſſe. Sic enim inquit: Nec vero Atlas ſuſtinere cœlum, nec Prometheus affixus Caucaſo, nec ſtellatus Cepheus cum vxore, genero, filia traderetur, niſi diuina cognitio nomen eorum ad errorem fabulæ traduxiſſet. At alii ad aliam hiſtoriam tranſtulerunt. Nam Herodorus memoriæ prodidit in eo libro, quem compoſuit de Vinculis Promethei, Scytharum fuiſſe Regem Prometheum; qui, cum ſubditis populis res victui neceſſarias ſuppeditare non poſſet, quod Aquila fluuius ita vocatus illius regionem inundaret, in vincula coniectus à Scythis fuit. At Hercules cum eo diuertiſſet, fluuiumque detorſiſſet in mare, ita vt non amplius inundaret regionem, dictus eſt interemiſſe aquilam, & ipſum Prometheum è vinculis liberaſſe. Scriptum eſt ab ijs qui res Aegyptiacas memoriæ prodiderunt, & à Polycharmo in reb. Lyciis atq; à Diodoro Siculo Nilum Aegypti fluuium aliquando ſub exortum canis Sirii quo tempore per Etheſias maxime ſolet intumeſcere, aggeres diſrupiſſe, atque Aegyptum inundaſſe, & illam partem præcipue cui imperabat Prometheus. Tanta vero facta eſſe dicitur inundatio vt omnes ferè homines perierint, quare proprius periculo fuit ne per deſperationem Prometheus ſponte vitam cum morte commutaret. Is autē fluuius ob celeritatem & vim curſus Aquila fuit vocatus, qui intima Aegypti deuaſtabat, fama eſt Herculem gnauum continuo obturaſſe eruptionē, fluuiumque

que

que in ſuum alueum cõcluſiſſe, quare Græci poſtea fabulati ſunt quòd Hercules aquilam occiderit iecur Promethei aſsidue rediuiuum vorantem. Agrætas autem libro decimo tertio rerum Scythicarum, quia Aquilam fluuius optimam atque intimam partem Scythiæ, cui imperabat Prometheus, laniaret, locum eſſe datum fabulæ ſcripſit, quòd aquila hepate Promethei veſceretur: idque Iouis iuſſu, quoniam imbres frequentes eius impetum & amplitudinem augerent. At Theophraſtus in quibuſdam commentarijs, ſcriptum reliquit Prometheum dictum fuiſſe ignem ad homines è cœlo detuliſſe, quia rerum diuinarum & philoſophiæ cognitionem primus omnium mortalium hominibus oſtenderit, primusque oculos illorum ad illa cœleſtia & ſempiterna corpora ſpeculanda erexerit: cui ſententiæ aſtipulantur ea, quæ ſcripta ſunt ab Aeſchylo: atque ſcripſit Duris Samius, quòd ita Prometheus torqueatur, quia Palladem amauerit. At nunc de Atlante dicamus.

De Atlante. *Cap.* VII.

DE Atlante vero quòd frater fuit Promethei, ac filius Iapeti, & Clymenes vel Aſiæ, vel Aſopes, vel Libyes, dictum fuit ſuperius. Verum ex hac matrum varietate facile cõijcere poſſumus diuerſos fuiſſe Atlantes ac Prometheos, cum tamen cæterorum res geſtæ omnes ad eius nominis celebriorem deferantur. Habuit Atlas vxorem Pleionem Oceani filiam & Tethyos, vt patet in libro quinto Faſtorum apud Ouidium.

Duxerat Oceanus quondam Titanida Thetim,
Qui terram liquidis, quà patet ambita quis.
Hinc ſata Pleione cum ſtellifero Atlante
Iungitur vt fama eſt, Pleiadesque parit.

Suſcepit è Pleione ſeptem filias, quas vnà cum matre cum Orion per quinquennium inſecutus eſſet, vt cum ijs congrederetur, illæ Deos tandem precatæ ſunt, ne vim Orionis paterentur. Iupiter igitur earum precibus commotus illas inter ſydera, vt fama eſt, collocauit, quarum nomina ita recenſuit Aratus in Aſtronomicis:

ἑπτάδ᾽ ἐκεῖναι ἐπιῤῥήδην καλέονται,
Ἓξ οἶαίπερ ἐοῦσαι ἐπόψιαι ὀφθαλμοῖσιν.
Ἀλκυόνη, μερόπητε, κελαινώτ᾽, ἠλέκτρητε,
καὶ στερόπη, καὶ ταυγέτη, καὶ πότνια μαῖα.
ſeptem illæ eſſe feruntur,
Quamuis ſint oculis hominum ſex obuia ſigna.
Alcyone, Meropeque, Electraque, diua Celęno,
Taygete, Sterope, præclaro lumine Maia.

Sic & ex illis carminibus patet has fuiſſe filias Atlantis:

ταΰγέτη τ᾽ ἐρόεσσα, καὶ ἠλέκτρη κυανῶπις.
Ἀλκυόνη τε καὶ ἀστερόπη, δίη τε κελαινὼ,
Μαῖά τε καὶ μερόπη, τὰς γείνατο φαίδιμος Ἄτλας.
Taygete ſuauis, nigris Electraque ocellis,
Alcyone, Aſterope, pariter diuina Celęno,
Et Maia & Merope genuit quas ſplendidus Atlas.

Quas etiam, cum in capite ſint tauri, ita vt duæ cornua, duæ nares, duæ oculos deſignent, alia in medio frontis, vbi pili vertuntur, collocatæ ſint, Atlantidas appellauit Virgilius in primo Georgicorum, & ſole cum ſcorpione exoriente, in vndas cum oppoſitæ ſint demergi inquit in his:

Ante

Ante tibi Eoæ Atlantides abſcondantur:

Fuerunt tamen nonnulli, qui duodecim fuiſſe Atlantis filias dixerint, & Hyantem fuiſſe illarum fratrem: qui cum à ſerpente ictus obiuiſſet, quinque illarum ita eius mortem defleuerunt, vt præ dolore denique mortuę ſint. At Iupiter illarum miſertus, dicitur in Hyadas eas mutaſſe, quarum nomina hæc ſunt apud Heſiodum:

φαίολη ἠδὲ κορωνὶς, ἐυςέφανός τε κλέεια,
φαίωθ' ἱμερόεσσα, καὶ εὐδώρη τανύπεπλος,
νύμφαι ἃς ὑάδας καλέουσιν φῦλ' ἀνθρώπων.
Phęola, ſiue Coronis, & hinc formoſa Cleia,
Phæoq; Eudoreq; implexis crinibus, auro.
Quas Nymphas Hyadas mortales nomine dicunt;

Alii Ambroſiam ſiue Coronidem nominarunt, & Eudoram, & Dionen, & Aeſilam, & Polyxo: alii Phileto, Thyenen, & Proydilen his addiderunt. quas etiam Bacchi fuiſſe nutrices crediderunt, & Dodoninas à Dodono Europæ filio nuncuparunt: qui etiam non ex his, ſed aliis parentibus natas arbitrantur, cum alii Erechthei, alii Cadmi filias fuiſſe putent. Quidam Calypſo etiam filiam fuiſſe putarunt Atlantis. Ac neque numerus quidem Hyadum caret cõtrouerſia; quoniam Thales Mileſius duas tantum eſſe putauit, quarum altera Borealis, altera Auſtralis, nominaretur. Euripides in Tragædia quam de Phaethonte ſcripſerat, tres: Achæus autem quatuor, at Pherecydes, ſex. Quidam Hyadas putarunt nominatas, quia Dionyſum educauerint, qui Hyes dictus eſt, vt teſtatur illud Euphorionis:

ὕη ταυροκέρωτι Διωνύσῳ κοτέσασα.
Hyæ cornuto Dionyſo irata.

Alij à pluuia dictas putarunt, quod illarum ortus imbrem vernis diebus excitet. Nam certiſsima ſunt illa ſigna quę ex ortu Hyadum colliguntur à nauigantibus, vti demonſtrauit Euripides in Ione cum ita ſcribat:

πλειὰς μὲν ἤει μεσοπόρου δι' αἰθέρος,
ὅτε ξιφήρης ὠρίων. ὑπερθεν δὲ,
Ἄρκτος ςρέφουσ' οὐραία χρυσήρη πόλῳ.
κύκλος δὲ πανσέληνος ἠκόντιζ' ἄνω
Μηνὸς διχήρης, ὑάδες τε ναυτίλοις
Σαφέςατον σημεῖον, ἥτε φωσφόρος
Ἕως διώκουσ' ἄςρα.
Pleias medium vadit ſecans per æthera,
Enſifer atque Orion at deſuper
Poſtrema cum polo aureo vrſa voluitur.
Ac luna plena menſis medij circulum
Oppleuit. Hyades nauitis clariſsimum
Signum dedere, & proferens lucem ſimul
Aurora ſtellas aſſequens.

Mentionem fecit Pauſanias in Arcadicis de Mæra Atlantis filia, quæ nupſit Tegeatę Lycaonis filio. Et Home. de Calypſo in 1. Odyſſ. in his:

θεὰ δ' ἐν δώμασι ναίει
Ἄτλαντος θυγάτηρ ὀλοόφρονος ὅς τε θαλάσσης
Πάσης βένθεα οἶδεν.

colit atria Diua
Fillia prudentis Atlantis, qui alta profundi
Omnia cognouit pelagi.

Fama

Fama eſt Atlãtem nationibus Heſperiis imperaſſe, habuiſſeque reſpõſum à Themide Parnaſia futurum eſſe, vt à quodam Iouis filio regno priuaretur, quod teſtatur Ouid.lib.4. Metamorph.

memor ille vetuſtæ
Sortis erat: Themis hanc dederat Parnaſia ſortem:
Tempus Atla veniet, tua quo ſpoliabitur auro
Arbor: & hunc prædæ titulum Ioue natus habebit.

Deinde cũ Perſeus abſciſſum caput Meduſæ reportaret, petiiſſetque ab eo vt in hoſpitium caperetur, reiectus fuit & vi depulſus ab Atlante; quia ſemper recens in memoria illud oraculi reſponſum haberet. Huic igitur Meduſæ caput Perſeus oſtendit ita inquiens:

at quoniam parui tibi gratia noſtra eſt
Accipe munus ait: leuaq; à parte Meduſæ
Ipſe retrouerſus ſqualentia protulit ora.
Quantus erat mons factus Atlas.

Alii dixerunt, quod Atlas homo fuit libycus, qui, vt facilius aſtrorum curſus ſpecularetur, in montem illum ſolebat aſcendere: qui poſtmodo ab ipſo Atlãte in propinquum mare per errorem delapſo ac mortuo Atlas fuit appellatus. Polyidus tamen dithyrambicus poeta paſtorem fuiſſe ait Atlantem, qui fuerit in montem ſui nominis à Perſeo conuerſus. Mentionem fecit de hoc monte Strabo libro 17. quem eſſe ſcribit in Libya extra columnas Herculis procedenti ad ſiniſtram, qui fuit etiam Dyris à nonnullis nominatus. Eius loci incolæ Atlantes communi nomine dicti ſunt, neque vllum proprium nomen habuerunt. Eſſe vero Atlantem montem altiſsimum ita teſtatur Herodotus in Melpomene: ἔχεται δὲ τοῦ ἁλὸς τούτου, οὖρος, τῷ, ὄνομα ἄτλας, ἐστὶ δὲ στεινὸν καὶ κυκλοτερὲς πάντη. ὑψηλὸν δὲ οὕτω δή τι λέγεται, ὡς τὰς κορυφὰς αὐτοῦ οὐκ οἷά τε εἶναι ἰδέσθαι οὐδέκοτε γὰρ αὐτὰς ἀπολείπει νέφεα οὔτε θέρεος, οὔτε χειμῶνος. τοῦτο κίονα τοῦ οὐρανοῦ λέγουσιν οἱ ἐπιχώριοι εἶναι. ἐπὶ τούτου τοῦ οὔρεος οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἐπώνυμοι ἐγένοντο. Extat in hoc mari mons, cui nomen Atlas. Eſt aũt vbiq; peranguſtus & teres. ita vero ſublimis eſſe dr̃, vt ad illius verticẽ oculi mortaliũ peruenire non poſsint. Neq; ibi vnq̃ vel per æſtatem vel per hyemẽ nubes deeſſe conſueuerunt. Huncincolæ cœli columnam eſſe dicunt, in quo monte habitantes homines eodem nomine quo mons vocantur. Hi populi ſunt in extrema parte Libyæ ac Mauritaniæ, qui ex orientem ſolem conuitiis inſectabantur, quod ipſos, ipſorumque regionem radiis exureret. Sic etiam Pauſanias in rebus Atticorum famam eſſe inquit, quod mons Atlas vertice cęlum attingat, tanta eſt eius altitudo: qui ob frequentiam proceritatemque arborum, & ob aquarum defluentium copiam intercluſus, nemini acceſsibilis dicebatur. Huius montis ſitum ac ſublimitatem ita attigit Virgil. lib. quarto Aeneidos:

Oceani finem iuxta, ſolemque cadentem,
Vltimus Aethiopum locus eſt, vbi maximus Atlas
Axem humero torquet ſtellis ardentibus aptum.

Qui poeta in eo monte deſcribendo omnia hæc & hiſtorice & fabuloſè, tanquã in deſcriptione alicuius hominis expreſsit:

Iamq; volans apicem & latera ardua cernit
Atlantis duri, cœlum qui vertice fulcit.
Atlantis, cinctum aſsidue cui nubibus atris
Piniferum caput & vento pulſatur & imbri.
Nix humeros infuſa tegit. tum flumina mento
Præcipitant ſenis, & glacie riget horrida barba.

Ab

Ab hoc monte vniuerſus Oceanus qui vel extra vel intra columnas Herculis eſt in extrema parte Mauritaniæ Atlanticum mare appellatur, quod idem & Rubrum dicitur, vt Herodotus teſtatur in Clio: καὶ ἡ ἔξω στηλέων θάλασσα ἡ Ἀτλαντὶς καλουμένη, καὶ ἡ ἐρυθρὴ, μία τυγχάνει ἐοῦσα. Atq; mare illud, quod extra columnas Herculis eſt, Atlanticum vocatum idem eſt quod & rubrum. quamuis ſcriptum reliquit Plato in Critia mare Atlanticum ab Atlãte Neptuni filio fuiſſe vocatum. Huius finxerunt eſſe Oceanum ſocerum, at alij fratrem, quoniam mare illud Atlanticum & Oceanus multis nominibus pro differentijs locorum nominatur. Nam vt in Heſperiis regionibus Atlanticum, ita apud Septentrionem Boreę expoſitum, glaciale dicitur: alii mortuum vocarunt. quoniam ſol & tardos & imbecillos radios ſupra hoc mare tranſmittit. vbi vero prius apparet exoriens, Eoum vocatur aut Indicum. Quod ad Auſtrum eſt Aethiopicum, & rubrum nominatur. Cum vero altiſsimus ſit Atlas mons ille Mauritaniæ, ita vt vertex cerni non poſsit ac cœlum attingere ſummo vertice appareat, locus datus eſt fabulæ, quod Atlas is qui regnauit in Mauritania, cœlum ſuſtineret, vt ait Aeſchylus in Prometheo, quem Oceani ita fratrem nominauit:

ὠκεανός. οὐδῆτ᾽ ἐπεί με καὶ κασιγνήτου τύχαι
τείρουσ᾽ ἄτλαντος, ὃς πρὸς ἑσπερίους τόπους
Ἕστηκε κίον᾽ οὐρανοῦτε καὶ χθονὸς
Ὤμοις ἐρείδων ἄχθος οὐκ εὐάγκαλον.

Ocean. Non ſic profecto. torquet infortunium
Atlantis inde fratris. ille pondera
Solem ad cadentem ſuſtinet prægrandia,
Cęli columnam, totius terræque onus.

Hunc montem etiam Homerus columnam nominauit in primo Odyſſeæ, & vna cum illo alium montem, qui non procul diſtat à columnis Herculis, vt eſt in his:

Ἔχει δέ τε κίονας αὐτὸς
μακρὰς, αἳ γαῖαντε καὶ οὐρανὸν ἀμφὶς ἔχουσιν
habet ille columnas
Prælongas, cęlum ac terram fulcire valentes.

Huic Heſperum quoque fratrem nonnulli addiderunt, à quo dicta ſit Heſperia, qui cum montem fraternum aſcendiſſet ad ſydera ſpeculanda, neque amplius apparuiſſet, creditus eſt in ſtellam lucidiſsimam mutatus de ſuo nomine vocatam. alij dixerunt Heſperum fuiſſe filium Atlantis religione, iuſtitia, humanitate pręſtantem, qui à ventis repẽte raptus è ſupremis partibus montis, nullibique inuẽtus fabulæ locum dedit, quod in ſtellam ſui nominis ſit conuerſus. Atq; hæc ea ſunt, quæ de Atlante memoriæ produntur ab antiquis ſcriptoribus.¶ Nũc quid hæc ſignificent explicemus. Atque illud primum nullo pacto fieri poteſt, vt Atlas cęlum ſuſtineat, ſicuti demonſtrauit Ariſt. in ſecundo lib. cœli, quia ſi cęlum vt ſuſtineatur indigeat, erit graue. At non eſt tale, vt multis rationibus ibi oſtẽditur. Ipſe præterea Atlas præ labore aliquando deficiet, quoniam nihil cum labore eſt ſempiternum. Scriptum reliquit Zezes hiſt. 1. quintæ Chil. Atlantem Aegyptium, qui multis annis libyco Atlante fuit antiquior, dictum fuiſſe cœlum humeris ſuſtinere, quia rerum cęleſtium & aſtronomicarum primus inuentor fuerit apud Aegyptios. Atque illa quæ de Hercule Aegyptio Atlanteque dicta ſunt ab Aegyptiis, Græci ad poſteriorem & Atlantem & Herculem Alcmenæ filium transferentes fabulis accommodarunt. Dicunt enim cœlum ſuſtentãdum Herculi ab Atlante parumper datum fuiſſe, quia res aſtronomicas & ſtellarum motus Hercules ab Atlante didicerit. idcirco etiam Pleiades & Hyades filiæ Atlantis dicuntur, quod ille prior & ipſas ſtellas, & quas vires exerceat in re-

bus

bus humanis obſeruarit. Refert Pauſanias in Bæoticis Poloſum vicum fuiſſe non procul à Tanagris, in quo Atlas conſediſſe, & ea quæ ſunt ſub terra, resque cœleſtes accurata diligentia inueſtigaſſe dicitur. Sunt qui dicant Atlantem primum fuiſſe, qui lunæ curſum obſeruauerit: quod alii tamen tribuunt Arcadi Orchomeni filio, vnde dicta eſt Arcadia, quare Arcades ante lunam, vel potius ante lunæ obſeruationem, vt ego quidem iudico, gloriantur ſe natos eſſe. Alii obſeruationem lunæ Endymioni tribuunt, alii Typhoni, inter quos fuit Xenagoras Philoſophus. Iſacius Lybicum Atlantem primum fuiſſe ſcribit, qui aſtrorum motus, lunæque mutationes obſeruauerit, quem poſtea ſecutus eſt Thales. Alii dictum eſſe in fabulis exiſtimant, quod Atlas pedes in terra habuerit, humeros ad ortum & occaſum, caput ad meridiem: quod ait Ariſtoteles in libro de cauſis motuum animalium: quia indicabant mundum firma ſede indigere, circa quam volueretur: nam per eam ſedem tranſire intelligitur diameter, qui ea quæ ſupra nos ſunt, ab inferioribus diſterminat Atlantem igitur & cœleſtium & ſubterranearum rerum habere cognitionem putarunt hi, qui axẽ mundi ita appellarunt, quod & nomen ipſum ſignificat: dicitur enim ἄτλας à particula incrementum aliquando ſignificante τλῆμι perfero & ſuſtineo, quia indefeſſus ſit axis in mundi machina ſuſtinenda. Columnas eſſe Atlantis Borealem & meridianum polum quidam cenſuerunt, quod ab his cardinibus mundus ſuſtineri videatur. Atlantis filiæ Hyades & Pleiades fuerunt, quia poſt cœli ſiue axis ortum & ſtellæ ipſæ natæ ſunt. Has ita nominatas quidam putarunt à filiabus Atlantis Libyci peritiſsimi aſtronomi, qui ad perpetuam ſui memoriam nomina ſuorum filiorum aſtris indidit, quod & alii plerique fecerunt, & Conon Ptolemæi tempore Comam vocauit Berenices. Proclus in commentariis quos in Opera & Dies Heſiodi ſcripſit, omnium ſphærarum animas, vireſque diuinas, illas eſſe ſcripſit, quæ Pleiades vocantur: vt Celeno Saturni ſit anima, Sterope ſpheræ Iouis, Merope Martis, Electra ſolis, Alcyone Veneris, Maia Mercurii, Taygete lunæ· quarum aliæ cum ſuis planetis, aliæ cum aliis Diis rem habuiſſe dicuntur, quod Ouid. indicauit lib. 4 Faſtorum;

Pleiades incipient humeros releuare paternos,
  Quæ ſeptem dici, ſex tamen eſſe ſolent.
Seu quod in amplexus ſex hinc venere Deorum
  Nam Steropen Marti concubuiſſe ferunt.
Neptuno Alcyonen, & te formoſa Celeno.
  Maiam, atque Electram, Taygetenq; Ioui.
Septima mortali Merope tibi Siſyphe nupſit.
  Pœnitet: & facti ſola pudore latet.

Cætera multa, quæ de his fabulantur antiqui, prætermittẽda cenſui in præſenti, quia ad hãc partẽ ſuſcepti negotii nõ attinẽt. Nunc de Endymione dicamus.

De Endymione. *Cap.* VIII.

ENdymion autem fuit Aethlii filius & Calices. Hic vt ſcribit Pauſanias in Prioribus Eliacis, à Luna fuit amatus, ex qua filias quinquaginta ſuſcepiſſe fabulantur, cum tamen alii tres tantum filios inquiant, Pæonem, Epenum, ac Aetolum, filiam Eurydicen ex Aſterodia, vel Chromia, vel Hyperippe illum, ſuſcepiſſe. Habuit filiam præterea Piſam, quæ Piſæ Olympicæ nomen dedit. Habuit. Endymion filium etiam Aetolum, a quo Aetolia dicta eſt, cum antea Hyanthis diceretur, vt ait Demaratus in primo libro de mutatis nominibus prouinciarũ & locorũ quãuis alij, Mortis alij Martis eũ fuiſſe filiũ crediderũt.

Huic

Huic alium filium addidit Iſacius cum ita ſcribat:

Alij dicunt quod Phthir fuit Endymionis filius, quidam addiderunt illi filium Eleum, quem ex Euryclyda ſuſcepit, qui imperauit Epeis, a quo poſtea vocati ſunt Elei. Hunc aiunt Iouis fuiſſe nepotem, quippe cum Aethlius Iouis & Protogeniæ fuiſſet filius; qui munus id à Ioue obtinuit, vt vitæ mortiſque ſibi eſſet arbiter, vt traditum eſt ab Heſiodo, Acæſilao, Piſandro, Pherecyde, & Nicandro in ſecũdo rerum Aetolicarum, & vt ſcripſit Theopompus in Epopęis. Fertur præterea Iupiter illum in cœlum accepiſſe: quem, cum Iunonem, vitiare conatus eſſet, deceptum ab Idolo oblato ad inferos detruſit. Fuerunt qui dicant Endymionem fuiſſe Elidis Regem, atque ob iuſtitiam in Deorum numerum relatum, mox impetraſſe à Ioue vt perpetuo dormiret, quem alii Spartanum, alij Eleum eſſe crediderunt. Fama eſt hunc in Latmo Cariæ mõte in antro quodam verſari ſolitum, vbi ciuitas erat Heraclea, vt ſcripſit Nicander in ſecũdo Europæ. Dicunt lunam in illud antrum venire ſolitam, & cum Endymione congredi, quod ita attigit Ouid. in Epiſtola Leandri:

Non ſint Endymion te pectoris eſſe ſeueri·
Fac ſubeant animo Latmia ſaxa tuo.

Cicero tamen lib. primo Tuſculanarum diſputationum perpetuo dormientem Endymionem in Latmo Cariæ monte à luna adamatum dicit ſola oſcula lunæ accepiſſe, neque vnquam experrectum fuiſſe, cum ita ſcribat: Endymion vero, ſi fabulas audire volumus, neſcio quando in Latmo obdormiuit, qui mons eſt Cariæ, nondum opinor experrectus. Num igitur eum curare cenſes, cum luna laboraret, à qua conſopitus putatur, vt eum dormiẽtem oſcularetur? quod ipſum ſcripſit etiam Lucianus in dialogo Veneris & lunæ. Theocritus felicem putauit Endymionem, quia ſemper dormiret, neque vllas ſentiret moleſtias, cum ita ſcribat in tertia Aeglog.

ζαλωτὸς μὲν ἐμὶν ὁ τὸν ἄτροπον ὕπνον ἰαύων
Ἐνδυμίων
Inuideo dulci ſomno, ſemperque grauato
Endymioni.

Atque tot fere ſunt de Endymione fabuloſe ab antiquis tradita.

¶ Nunc quæ cauſa horum fingendorum fuerit, inueſtigemus. Atque primũ ſcire conuenit multa antiquos ad illuſtrium virorum perpetuam memoriam cõfinxiſſe, quæ poſtea fabuloſis ornamentis veſtita ad humanæ vitæ vtilitatem & eruditionem fuerunt informata. Sic illa, quæ dicta ſunt de Endymione, ad perpetuam eius viri memoriam ab antiquis poetis fuerunt ficta. Qui vero magis hiſtoricè rem explicarunt, dicunt Endymionem dictum fuiſſe in eo monte perpetuo dormire, & à Luna amari, quia cum dormiret per diem, per noctem, quo tempore feræ exire ſolent de ſuis latebris, ad lunæ lumen venaretur: neque vnquam per diem videbatur. Alii dicunt primum Endymionem rerum ſublimiũ ſpeculationem inueniſſe, cui rei fabulæ locum dedit luna ob tam varias luminis formas & mutationes, cum de illa præcipuè cognoſcenda eſſet ſollicitus: qui cũ noctu his conſiderationibus eſſet intentus, ſomno non fruebatur. at dormiebat per diem. Hic prior, vt teſtatur Lucianus in Aſtrologia, lunæ rationem mortalibus oſtendit, ſicuti Phaethon deprehendit ſolis curſum: quæ cauſa extitit cur luna illum amaſſe dicta ſit, vt teſtatur Plinius in lib. ſecnudo. Non defuerunt tamen qui Endymionem hominem ſegnem, ac ſomno deſidiæque deditum fuiſſe putarunt, vnde in illos qui ſunt huiuſmodi conuenit id dictum: ſomnus Endymionis: in illos enim conuenit, qui negligenter adeo aliquid faciunt, vt dormire videantur. Neque mirum videri debet Endymionem virum Aſtronomiæ pe-

ritum,

ritum' & in conſiderandis ſtellarum curſibus diligentiſsimum, ab illis ſegnem & voluptarium fuiſſe creditum: cum etiam Aeneas, quem nonnulli tantopere extollũt laudibus, vt bibax & glorioſus & iactabũdus ab Apolline carpatur apud Homerum in lib. vigeſimo Iliadis:

> *Αἰνεία τρώων βουληφόρε. ποῦ τοι ἀπειλαὶ,*
> *τὰς, τρώων βασιλεῦσιν ὑπέσχεο οἰνοποτάζων;*
> Aenea, Troum ductor, quò grandia facta,
> Quæ Reges inter, repletaq; pocula lætus
> Pollicitus fueras?

Quæ res forte cauſa fuit cur Aeneas Veneris & Anchiſæ filius creditus ſit. Me tamen non præterit alios fuiſſe; qui paſtorem fuiſſe Endymionem putarint, qui nocturnis paſcuis delectaretur, cum alii paſtores clauſos greges in ſtabulis haberent: atque cum huius greges magnopere pingueſcerent, fabulæ datus eſt locus, quod luna eius amore capta illud Endymionis gregibus donaret. Hunc mortuum eſſe & ſepultum apud ſe teſtati ſunt Elei, qui inſigne ſepulchrum illi erexerunt. Nihil aliud autem per hæc ſignificatur, quam diligentiam omnibus in rebus eſſe vtilem, cum maxime Dei auxilium iis pręcipue præſto eſſe ſoleat, qui & ipſi non ſint deſides, & illud ſuppliciter implorauerint Nã certe quidẽ Deus non fauet deſidiæ. At Endymione relicto de Fortuna dicamus.

De Fortuna. *Cap.* IX.

DE Fortuna, quæ maxime omnium Deorum in quotidianis ſermonibus nominatur, & penes quam omnes humanæ vitę mutationes, omneque facultatum & honorum, & amicitiarum, & commodorum arbitrium eſſe creditur, nihil neque certum, neque vna multorum ſcriptorum voce confirmatum habemus, niſi quod rerum omnium ſit inconſtantiſsima, neque vllo in loco diutius poteſt conſiſtere. Homerus in hymno quodam in Cererem illam fuiſſe Oceani filiam innuit, & teſtatur Pauſanias in Meſſeniacis, quippe cum illam etiam cum reliquis filiabus Oceani cum Proſerpina colludentibus connumerauit, quã Tychen Græci appellant, quorum carminum hæc eſt ſententia:

> Vnà omnes vario per prata comantia flore,
> Candida Leucipe, Phænoque, Electraque, Ianthe,
> Meloboſisque, Tyche, Ocyrhoe præſignis ocellis.

Orpheus in hymno, quem ſcripſit in Fortunam, illam natam fuiſſe è ſanguine ait in his:

> *Αἵματος ἐκγεγαῶσαν, ἀπρόσμαχον εὖχος ἔχουσαν.*
> Sanguine prognatam, vi & inexpugnabile numen.

Quamuis ſcripſit quidam quod ante Homeri tempora nemo de Tyche mentionem fecit antiquior poeta, neque Heſiodus quidem, qui Deorum omnium ortus conſcripſit, de Fortuna meminit omnino. Eſt enim recens, vt ita dixerim, & Homeri inuentum, Fortuna quam per multi ſcriptores poſt Homeri tempora nobilitarunt. Nam ſiue ante ea tempora nominata fuit, nullum nomen obtinuit· ſiue ab Homero primo, certe poſt eius tempora, vires aſſumpſit. Hanc ferunt res humanas ſurſum ac deorſum ſubuertere pro ſuo arbitrio, hanc in ſingulos homines ius habere, hanc ciuitates, hanc regna, hanc amicitias euertere cũ libuerit, hanc omnia illa euerſa & iacentia erigere, opulentia, hominumque frequentia replere, & florentiſsima efficere. Quare ſiquid proſperum, ſiquid ex voto, ſiquid felix ex obſcuris cauſis eueniat: aut contra, ſiquid turbulentum, moleſtum, calamitoſum contingat, id totum Fortunæ tribuitur, velut ex his carmi-

carminibus intueri licet, quę ſunt in Agamemnone actu apud Senecam Tragicũ,

O regnorum magnis fallax
Fortuna bonis, in præcipiti
Dubioque nimis excelſa locas.
Nunquam placidam ſcepra quietem,
Certumue ſuum tenuere diem.
Alia ex alijs cura fatigat,
Vexatque animos noua tempeſtas
Non ſic libycis Lyrtibus æquor
Furit alternos voluere fluctus,
Non Euxini turget ab imis
Commota vadis vnda, niuali
Vicina, vbi cæruleis
Immunis aquis lucida verſat
Plauſtra bootes,
Vt præcipites Regum caſus
Fortuna rotat: metui cupiunt,
Metuique timent, non nox illis
Alma receſſus præbet tutos.
Non curarum ſomnus domitor
pectora ſoluit.

Atque, vt vno verbo dicam, hæc vna rerum omnium domina fuit exiſtimata, vt ait Euripides in Hecuba:

ὦ ζεῦ, τί λέξω; πότερα σ᾽ ἀνθρώπους ὁρᾶν;
ἢ δόξαν ἄλλως τήνδε κεκτῆσθαι μάτην,
ψευδεῖν δοκοῦντας δαιμόνων εἶναι γένος,
τύχην δὲ πάντα τἀν βροτοῖς ἐπισκοπεῖν;
Dicam viros te Iupiterne cernere?
An fruſtra eos inuaſit illa opinio,
Quòd vſpiam ſit forte dæmonum genus,
Fortuna cuncta cum regat mortalia?

Alij tantam vim facultatemq; fortunæ tribuerunt, vt vitam oĩum mortaliũ fortunæ ludum eſſe crediderint, ſicuti ſcriptum reliquit Palladàs in his carminibus:

Παίγνιόν ἐστι τύχης μερόπων βίος, οἰκτρὸς ἀλήτης.
Πλούτου καὶ πενίης μεσσόθι ῥεμβόμενος.
καὶ τοὺς μὲν κατάγουσα πάλιν σφαιρηδὸν ἀείρει.
τοὺς δ᾽ ἀπὸ τῶν νεφέλων εἰς ἀΐδην κατάγει.
Vita hominum ludus fortunę eſt, & miſer error.
Inter pauperiem nauigat, inter opes.
Atque pilæ in morem nunc hos ab ſydera tollit.
Elatos & nunc tartara ad ima iacit.

Quamuis idem poſtea Euripides factus ſanioris mentis, vel minus inſanam perſonam introducens in Electra, Fortunæ autores & moderatores Deos introduxit, illamque Deorum miniſtram:

θεοὺς μὲν ἡγοῦ πρῶτον ἠλέκτρα τύχης
ἀρχηγέτας τῆσδ᾽. εἶτα κἀμ᾽ ἐπαίνεσον
τὸν τῶν θεῶν τε, τῆς τύχης θ᾽ ὑπηρέτην.
Deos putato Electra fortunę prius
Iſtius autores fuiſſe poſtea
Laudato Fortunæ miniſtrum me, & Deum

Hanc

Scriptum reliquit Pauſanias in Achaicis Fortunam vnam eſſe è Parcis, quæ potē tia cæteras ſorores antecelleret, quare & Orpheus illi vniuerſæ vitæ humanæ poteſtatem & adminiſtrationem ita tribuit:

Ἐν σοὶ γὰρ βίοτος θνητῶν παμποίκιλός ἐστιν.
Ipſa regis variam mortalem numine vitam.

Hanc potentiſsimam & rerum omnium moderatricem ſignificauit Demoſthenes in his in oratione ad epiſtolam Philippi: μεγάλη γὰρ ῥοπή, μᾶλλον δὲ τὸ ὅλον ἡ τύχη ἐστὶ πρὸς ἅπαντα τὰ τῶν ἀνθρώπων πράγματα. Magnum enim quid eſt momētum rerum, vel potius totum eſt fortuna ad omnia hominum negotia. Cum de illa mentionem feciſſet Homerus, non tamē tantum autoritatis potentiæque tribuit, quantum poſterorum plerique, quippe cum Dijs cæteris propria officia conceſsiſſet. Sequentibus poſtea temporibus quidquid fieret, cuius cauſa eſſet occulta, illud Fortunæ imputari cœpit: quare Plutarchus in libello de fortuna Romanorum multa cognomina ab euentu illi indita fuiſſe memorat. Illud autem idcirco contigit, quia multa fiunt fortuna ſapientiæ perſimilia, vt eſt apud Athenæum in carminibus Ionis, quorum hæc eſt ſententia:

Longiſsimè à ſapientia Fors diſsidet:
Sed multa perficit tamen ſimillima.

Theognis omnium bonorum & malorum, diuitiarumque & paupertatis autorem Iouem eſſe credidit, quamuis illa tam præclara fortunæ Orpheus tribuerit: quare videtur Theognis nullam eſſe Fortunam in his exiſtimaſſe:

Ζεὺς γάρ τοι τὸ τάλαντον ἐπιρρέπει ἄλλοτε ἄλλως.
ἄλλοτε μὲν πλουτεῖν, ἄλλοτε δ' οὐδὲν ἔχειν.
Iupiter huc illuc interdum pondera flectit,
Nunc dat diuitias, nunc dat habere nihil.

Quare præclare ſcriptum eſt à Iuuenale ſtulte inter Deos collocatam fuiſſe Fortunam. Nam ſi prudentia potius, quam temeritate quadam & cæcitate mentis res humanæ gubernarentur, obliteſceret penitus è mentibus hominum fortunæ nomen: fieretque ſibi quiſque illa fortuna, quam ſibi paraſſet, neque magnopere vel de occulta potentia ſyderum, vel de Dei clementia ac prouidentia, vel de occultis naturæ cauſis quereremur cum quis agit inconſideratè: multaque propter ſuam patiatur inſcientiam, vt nos aliquando luſimus in quadam epiſtola his verſibus, ad clariſsimum virum Petrum Sanutum miſſa:

Aut tam occulta via eſt prudentiæ, & alta: futuri
Vt ſolis ſit nota Deis ſeries: ratione
Et trahitur certa venturi temporis ordo:
Aut ſi non flectit mentes vis ætheris alti, &
Ingenium ſit cuique ſuum Fortuna: miſelli
Erramus cæci terra caligine merſi.
Nec quicquam rectum certa ratione, modoque
Conamur. velut in tenebris erramus. & ipſa
Inſcitia à nobis fatorum creditur ordo.
Deteriora capi contingit, at optima ſordent,
Candida nigreſcunt, nigrantiaque alba videntur:

Sed quòd inſcitia mentibus hominum inſidet, ſæpius illi admonendi ſunt, quòd

Nullum numen abeſt, ſi ſit prudentia: ſed te
Nos facimus fortuna Deam, cœloque locamus.

Sapientiſsime igitur Bupalus opinionem hominum ſecutus, vt eſt in Meſſeniacis Pauſaniæ, ædificandis templis, fingēdisq; ſimulachris ingenioſus ac ſolers, Fortunæ ſignū apud Smyrnæos oīum antiquorum primus effinxit: cuius capiti polū

impoſuit, cum altera manu vocatæ Amaltheæ cornu teneret. Neque aliud Archilochus ſignificare voluit, qui anum dextra flammas, at ſiniſtra manu aquam geſtantem effinxit, niſi fortunam eandem bonorum & malorum cellariam: quæque donet felicitatem, eandem & calamitates afferre. Nam cum perditis, & omni flagitiorum genere contaminatis hominibus facultates plerunque obueniant, multique viri boni ſint inopes, Fortuna cæca, & inconſiderata, & inconſtans, & ebria ac titubans dicta eſt, vt patet ex his apud Ouidium in libro 2. de Ponto:

> Paſsibus ambiguis Fortuna volubilis errat,
> Et manet in nullo firma, tenaxque loco.

Nam malus eſt dæmon planè credita fortuna, cui omnia hominum ſtultorum deliria ab antiquis attributa ſunt, quæ ad naturam ingeniumque brutorum propius accederent. Sic etiam Palladas inquit in his carminibus:

> οὐ λόγον, οὐ νόμον οἶδε τύχη, μερόπων δὲ τυρανεῖ,
> τοῖς ἰδίοις ἀλόγως ῥεύμασι συρομένη.
> μᾶλλον τοῖς ἀδίκοισι ῥέπει· μισεῖ δὲ δικαίους,
> ὡς ἐπιδεικνυμένη τὴν ἄλογον δύναμιν
> Improba non nouit leges Fortuna, modumue,
> Sed ſemper, quò fert impetus, illa ruit.
> Illa odit plerunque bonos, blanditur iniquis,
> Et monſtrat quæ ſint robora ſtultitiæ.

Qua de cauſa fuit exiſtimata à poetis ſuper rota quadam perpetuo circumuolui, ita vt nunquam in eodem loco diutius perſiſteret, vt in eo verſu ſignificauit Tibullus in primo Elegiarum:

> Verſatur celeri Fors leuis orbe rotæ.

Et Ouidius ſecundo de Ponto:

> Scilicet indignum iuuenum rariſsime ducis
> Te fieri comitem ſtantis in orbe Deæ.

Quod ideo fictum eſt, quoniam non ſolum ea, quæ bona hominum ſunt, aſsiduè ſubuertuntur: verum etiam quia conſiliorũ incerta eſt ratio, cum multa ſint quæ nullo pacto præuidere poſsimus, vt nos in quadam epiſtola luſibus his verſibus: quam ad clariſsimum & integerrimum cauſidicum, ſingularisque eruditionis & integritatis virum Philippum Tertium cognomine aliquando miſimus.

> Nondum onerata ratis cum ſtaret vincta ſereno
> Aethere, & inſani tacitè pellacia ponti
> Alliceret puppes, quoties retinacula nautas
> Inuitos tenuere, ſuis vbi compedis arcta
> Demeret Hippotades rapidis iam vincula ventis?
> At contrà: quoties qui vincla frementibus vndis
> Soluerunt, vaſtum nimbis tollentibus æquor,
> Mitia pacatis ſulcarunt alta procellis?

Hanc Deam cum cæcam finxiſſent antiqui, in curru vehi ſolitam dixerunt, qui ab æquis cæcis trahebatur, vt ait Ouid. in epiſtola ad Liuiam:

> Furtuna arbitrijs tempus diſpenſat vbique,
> Illa rapit iuuenes, corripit illa ſenes.
> Quaque ruit, furibunda ruit: totumque per orbem
> Fulminat: & cęcis cęca triunphat equis.

Nullus eſt omniũ Deorum, qui tot conuitia, tot lamentationes, tot querelas mortalium in ſe audiat: quam ab hominibus tanquam ſcopum contumeliarum, ne de diuina adminiſtratione tam nefarie pro ſtultitia noſtra quereremur, introductam fuiſſe iudico. Hanc cęcam, hanc ſtultam, hãc temerariam, hanc leuiſsimam, hanc

hanc amentium parentem, hanc bonorum nouercam appellarunt. Huic pro bene acceptis perraræ ſunt gratiarum actiones, at frequentiſsimæ pro calamitatibus contumeliæ & obiurgationes. Hæc eadem tantum exiſtimationis, tantumque imperium ab Homeri temporibus accepit, vt Iupiter de cœlo ab ea prope fuerit detruſus, omnemque rerum adminiſtrationem & ſceptrum ipſum è manibus illa Ioui prope extorſerit, ſicut crediderunt inſulſi homines.

¶Atque vt ſummatim dicam, nulla alia de cauſa excogitatum fuiſſe Fortunæ nomen ab antiquis crediderim, niſi vt hominum lamentationes à ſummi Dei cogitatione ad inane nomen, & ad numen quod nuſquam exiſteret, diuerterent. Nam cum quid aduerſum accidit, illud diuino conſilio euenire conſtat, cum omnia à Deo proueniant. Quod ſi homines omnes ſapientes eſſent, facile cum eo viro optimo dicerent: ſi bona de manu domini accepimus, quare non & mala ſuſtineamus? at quoniam pauci ſunt ſapientes, cum pro acceptis malis doleamus, nonne præſtat de vano nomine Fortunæ, quam de diuina prouidentia queri? inde fit vt quibus res è ſententia ſuccedunt fortunati dicantur, cuiuſmodi dicebatur Timotheus ille Athenienſis, quem dormientem fingebant pictores, ac fortunam illi vrbes, tanquam piſces in retia impellentem. at de Fortuna ſatis, nunc de Apolline dicamus.

De Apolline. *Cap.* X.

FVit Apollo, vt diximus, Latonæ Iouisque filius, ſiquidem Latona à Ioue cõpreſſa vno partu Apollinem & Dianam peperit, vt ait Heſiodus in Theog.

λητὼ δ᾽ ἀπόλλωνα καὶ ἄρτεμιν ἰοχέαιραν,
ἱμερόεντα γόνον περὶ πάντων οὐρανιώνων,
Γείνατ᾽ ἄρ, αἰγιόχοιο Διὸς φιλότητι μιγεῖσα.
At Phębum peperit, peperit Latona Dianam.
Pignora cunctorum quæ ſunt clariſsima diuum,
Cęlicolum regi magno coniuncta tonanti.

Quare Apollo ita gloriatur apud Ouidium, ſe è Ioue natum eſſe:

mihi Delphica tellus:
Et claros, & Tenedos, Panopæaque regia ſeruit,
Iupiter eſt genitor.

Herodotus autem in Euterpe nõ Iouis, at Dionyſi filios fuiſſe Apollinem & Dianam ſcribit in his: ἀπόλλωνα δὲ καὶ ἄρτεμιν, Διονύσου καὶ ἴσιος λέγουσιν εἶναι παῖδας. λητὼ δὲ τροφὸν αὐτοῖσι, καὶ σώτειραν γενέσθαι. Apollinem ac Dianam Dionyſi & Iſidis filios eſſe aiunt. Latonamq; illorum fuiſſe nutricem, cum illos ſeruauerit. Nam Latona cum eſſet vna ex octo Dijs Aegyptiorum, à Cerere depoſitum apud ſe Apollinem ſeruauit, cum in inſula Plote ſiue natante ab impetu Typhonis Oſiridis filios quærentis protexiſſet. Hos filios qui Latonæ attribuunt, in Delo peperiſſe dicunt, vt teſtatur Cicero in actione 3. in Verrem. Poſtridie cum ſpoliatum fanum viderent ij, qui Delum incolebant, grauiter ferebant: eſt enim tanta apud eos eius fani religio, vt in eo loco ipſum Apollinem natum eſſe arbitrentur. Atque Homerus hymnographus in Delo palmæ arborem fuiſſe inquit, quæ oſtendebatur, cui innixa Latona Apollinem peperit, vt eſt in his:

κεκλιμένη πρὸς μακρὴν ὄρος, καὶ κύνθιον ὄχθον.
ἀγχοτάτω φοίνικος ὑπ᾽ ἰνώπαο ῥεέθρου.
In monte excelſo deflexa, in vertice Cynthi,
Inopæ ad primas ripas, palmæque propinqua.

Et Ouidius in Epiſtola Cydippes:

Miror & immuneris ſtructam de cornibus aram,

Et de qua pariens arbore nixa Dea eſt.

Nam Herodotus in Euterpe multas arbores palmarũ in inſula Plote vocata fuiſſe ſcribit,& templum Apollinis magnificentiſsimum,& aras tergeminas,& arbores tum fructiferas,tum etiam ſteriles,permultas. Plutarchus in vita Pelopidæ in ciuitate Tegyra natum fuiſſe Apollinem ſcribit,ibique eſſe duos fontes,quorum alter Palma,alter Oliua dicitur:mõtemq; Delum nomine,atq; illa quæ de Tityo ac Pythone dicuntur, poſſunt omnia ad hunc ortum perduci. Sed vt res magis perſpicua ſit, verba Plutarchi aſcribenda duxi: μικρὸν δὲ ὑπὸ τὰ ἕλη, ἱερός ἐστιν ἀπόλλωνος τεγυραίου· καὶ μαντεῖον ἐκλελειμμένον οὐ πάνυ πολὺν χρόνον ἀλλ᾽ ἄχρι τῶν μηδικῶν ἤκμαζε τὴν προφητείαν ἐχεκράτους ἔχοντος. Ἐνταῦθα μυθολογοῦσι τὸν θεὸν γενέσθαι, καὶ τὸ μὲν πλησίον ὄρος, δῆλος καλεῖται. καὶ πρὸς αὐτὸ καταλήγουσιν αἱ τοῦ μέλανος καταχύσεις, ὀπίσω δὲ τοῦ ναοῦ, δύο ῥήγνυνται πηγαὶ γλυκύτητι καὶ πλήθει καὶ ψυχρότητι θαυμαστοῦ νάματος, ὧν τὸ μὲν φοίνικα, τὸ δὲ ἐλαίαν ἄχρι νῦν ὀνομάζομεν οὐ φυτῶν μεταξὺ δυεῖν. ἀλλὰ ῥεέθρων τῆς θεοῦ λοχευθείσης. Nec longe hinc ſanè diſtat Apollinis Tegyræi templũ & oraculum non multo iam tpe euerſum,ꝙ vſq; ad Medorum bellum cũ præſideret ſummæ rerũ Echecrates vaticinijs ac vatibus floruit. Hic fabulantur Deum natũ eſſe,cui loco finitimus eſt mons Delus noīatus, ad cuius montis radices vndæ Melæ fluuij ceſſant. Poſt ipſum templũ gemini fontes ſcatẽt,ſuauitate aquarũ,& copia,& frigore mirabiles:quorũ alterum Palmã,alterum Oliuã nomĩnãt his etiam tẽporib. Neq; verum quidem eſt ꝙ inter duas arbores,ſed inter duo flueta vteri pondus Dea depoſuerit. Multos fuiſſe Apollines ſcribit Cicero lib.3. de natura Deorũ his verbis: Apollinũ antiquiſsimus is, quẽ paulo ante ex Vulcano natũ eſſe dixi,cuſtodẽ Athenarũ. Alter Corybantis filius,natus in Creta:cuius de illa inſula cũ Ioue ipſo certamẽ fuiſſe tradit. Tertius Ioue natus & Latona:quẽ ex Hyperboreis Delphos ferũt adueniſſe. Quartus in Arcadia,quẽ Arcades Nomionẽ appellãt, ꝙ ab eo ſe leges ferunt accepiſſe. Atq; cum tot Apollines fuerint, reliqui oẽs ſilentur, oẽſq; res aliorũ geſtæ ad vnum Apollinẽ Latonæ & Iouis filiũ referunt. Hic multos filios habuiſſe dicitur è varijs mulieribus: ex Aethuſa Neptuni filia Eleutherum ſuſcepit, è Corycia nympha Lycorum, è Thyia, vel, vt alijs magis placet,è Melæne filia Cephiſsi Delphum, ex Acachallide Phylacidem, & Philandrum & Naxum,è Cyrene nympha Ariſteum. Ex Euadne Iamum Vatem, à quo Iamidæ apud Piſam vaticinabantur in Olympicis pelles victimarum in ignem iacientes,quod alij maluerunt fieri è ſectione,ſi recta fieret. Chæronem è Thero Phylantis filia,è Chryſorte Coronum. Eutnocum è Cyrene. Ex Atria Cleochi filia ſiue Aegea Miletum à quo dicta eſt vrbs,& Oaxum,à quo Oaxia, & Arabũ, à quo Arabia. ex Babylonia & Garamãtem, Iſmenium, & Acrephum à quo Acrephia vrbs Beotiæ. futurus erat pater etiam è Caſtalia,niſi in fontem euanuiſſet. è Syllide nympha,Xeuxippum. ex Aſterie,Idmonem. è Sinope,Syrum. è Dia Lycaonis,Dryopem,è Manto Mopſum, è Melia Oceani Tenarum vatem ac diuinatorem & Iſmenium,è Calliope Orpheum & Hymeneum & Ialemum vt ait Aſclepiades in ſexto Tragicorum. ex Acachallide Delphum,qui nomen dedit Delphis vmbilico totius orbis terræ. nã fabulati ſunt antiqui Iouem cum vellet medium atq; vmbilicũ terræ inuenire,alteram aquilam ab oriente,alteram ab occaſu pari velocitate emiſiſſe, iuſsiſſeq; illas rectã & è regione conuolare, quæ cum in Delphos deniq; conueniſſent ibi ad ſempiternã facti memoriam aurea aquila dicata eſt,è Chione, Philammonẽ. amauit etiã Rhodiã virginẽ quæ nomẽ dedit inſulę. ſuſcepit Megareũ,à quo Megara & ne ſingulis matrib. ab ipſo Apolline factis numerãdis diutius immorer, Linus,Philiſthenes,Iamus,Laphitus,Aniꝰ,Argeus,Ilaira,Pſyche,Philemõ,Pythaeus,Garamãtes,Actous,Brãchus,Nomius,Eurynome

Dorus,

Dorus, Laodocus, Polypetes, alijque complures dicuntur fuiſſe Apollinis filij, & Chius ex Anathippe, à quo inſula vocata fuit. amauit & Bolinam nympham, quæ fugiens eius impetum ſe in mare proximum abiecit, atque Apollinis miſeratione immortalis eſt facta non procul à Drepano promontorio. è Peneo oceani & Tethyos à quo fl. dictus eſt Theſſaliæ & Creuſa natus eſt Hypſeus & Stilbe, de qua Apollo filios Lapithem & Cẽtaurum procreauit. Lapithes ducta Orſinome Phorbantem & Periphantem ſuſcepit, qui cum in regnum ſucceſsiſſent omnes ſuos populos à patre nominarũt Lapithas. Fuit autem Aeſculapius omnium filiorũ Apollinis celeberrimus, quem Iupiter fulmine confeciſſe dicitur, quia mortuos per medendi peritiam in vitam reuocaret. Id grauiter ferens Apollo cum vlciſci non poſſet Iouis in ſe iniurias, omnem iræ impetum cõuertit in Cyclopas quos, quia fulmina Ioui feciſſent, ſagittis cõfecit. Ea re indignatus Iupiter Apollinem è cœlo relegauit. Quod ita ſcripſit in Argonauticis Orpheus:

ἄδμητος δ᾽ ἀφίκανε φεραιόθεν. ὁππότε παῖαν
θητεύων, ὑπόοικε Διὸς δ᾽ ἠλεύατο μῆνιν.
οὕνεκά τοι κύκλωπας] ἀμαιμακέτοισιν ὀϊςοῖς
ἔν φθιτοῖσιν ἔτευξε ἀσκληπιοῖο εἵνεκα λώβης.
Inde Pheris Admetus adeſt: ſeruiuit Apollo
Huic olim, cuperet vitare is cum Iouis iram.
Cyclopas quoniam confecerat ille ſagittis,
Atque neci dederat Aſclepi pignoris ergò,

Inde demiſſus ac exul errabundus mortalium calamitatibus factus eſt obnoxius vt teſtatur Lucianus in dialogis mortuorum. Hic idem Deus propter inopiam rerum omnium victui neceſſariarum mortalis omnium miſerrimus factus operam ſuam Admeto Theſſaliæ Regi paſcendis armentis conceſsit. Vel, vt alii maluerunt, datus eſt in ſeruitutem Atmeto, qui, quoniam oues pauit, vocatus fuit Nomius & Agreus, de quo ita Pindarus in Pythicis.

καὶ ἀγνὸν ἀπόλλων᾽
Ἀνδράσι χάρμα φίλοις,
Ἄγχιςον ὀπάωνα μήλων
Et clarum Apollinem
Viris lætitiam amicis
Propinquum cuſtodem ouium:

à quo magnopere dicitur fuiſſe amatus contracta poſtmodo non vulgari amicitia propter bonitatem ingenij & induſtriam ipſius Apollinis. Huic eodem die natus Mercurius veſperi boues ſurripuit, vt eſt in hymno Homeri in Mercuriũ:

ἠῶος γεγονὼς μέσῳ ἤματι ἐγκιθάριζεν.
Ἑσπέριος βοῦς κλέψεν ἑκηβόλου ἀπόλλωνος.
Editus is mane eſt. cytharam pulſauit eadem
Luce, boues Phœbo celauit veſpere raptos.

Deinde cum quereretur Apollo, Mercuriumque minis terrere conaretur, vt boues per furtum raptas ſibi reſtitueret, idem Mercurius pharetram etiam ſurripuit: qua re cognita coactus eſt ridere Apollo, vt ait Hora. in 1. Carminum.

Te boues olim niſi reddidiſſes
Per dolum amotas, puerum minaci
Voce dum terret, viduus pharetra
Riſit Apollo.

Cum Pindarus oues, alii boues pauiſſe Apollinem inquiant, Callimachus tamen in hymno in lauacrum Apollinis equas illum pauiſſe aſſerit in his:

φοῖβον ϗ νόμιον κικλήσκομεν. ἐξ ἔτι κείνου
ἐξότ᾽ ἐπ᾽ ἀμφρυσῷ ζευγήτιδας ἔτρεφεν ἵππους
Dixerunt Nominum Phœbum,ex quo tempore ad vndas
Amphryſi Deus egit equas paſtum ille iugales.

Qua de cauſa habitus eſt Deus poſtea paſtorum vnà cum Pale, vt ait Virgilius in Aegloga quinta:

Ipſa Pales agros,atque ipſe reliquit Apollo.

Et in tertio Georgicorum:

Tu quoque magna Pales,& te memorande canemus
Paſtor ab Amphryſo.

Huic lupus ſacer exiſtimatur, quia cum infeſtum ſit animal gregibus & armentis Apollinis tamen armento pepercerit. Aſt ego crediderim, vt inimicum animal mactari ſolitum armentorum Deo, eadem cauſa qua ſus Cereri & caper Baccho immolantur. Alij crediderunt ob rapacitatem ſacratum fuiſſe, quia caloris rapacitas per illum ſignificatur, ſicut coruus eidem erat ſacratus ob diuinationem pluuiarum & ſerenitatis, cum nunc clam, nunc rauca voce vteretur pro mutationibus temporum. Arati tamen enarrator ob præſtantiſsimum oculorum acumen ſacrum Apollini perſpicaci exiſtimari cenſet. Sic enim inquit: ὡς γὰρ ἐκεῖνος μακρόθεν ὢν ὁρᾷν δύναται, οὕτω δὴ ϗ ὁ λύκος ὀξυδερκὴς, ϗ διὰ τὸ ὀξυδερκὲς αὐτοῦ προσήρμοσαν αὐτὸν τῷ ἀπόλλωνι. Vt.n. ille cũ pcul extiterit, tamen poteſt perſpicere, ſic lupo magnum eſt aciei acumen: qui etiam quoniam eſt perſpicax Apollini ſacer putatur. Hic idem Deus mox cum ad Eurotæ ripas in Sparta Hyacinthi pueri amore captus diſco certaret, Hyacinthum imprudens occidit, vt ait Ouidius libro mutationum. 15. Atque ita Nicander in Theriacis:

ψίλωθρον, καρπόν τε φιλοθρήνου ὑακίνθου,
ὃν φοῖβος θρήνησεν, ἐπεί ῥ᾽ ἀεκούσιος ἔκτα,
Παῖδα λαβὼν προπάροιθεν Ἀμυκλαίου ποταμοῖο
Πρωθήβην ὑάκινθον, ἐπεὶ σόλος ἔμπεσε κόρσῃ.
Πέτρος ἀφαλλόμενος νέατον δ᾽ ἤραξε κάλυμμα.
Pſilothrum,fractum miſerabilis atque Hyacinthi,
Quem Phœbus luxit,quod nolens forte cecidit
Inuadens puerum prima lanugine malas
Florentem gelidas ad Amycti fluminis vndas.
Hic etenim ſaliens percuſsit tempora diſcus,
Temporis & fregit puero ferus oſſa tenelli.

Hac de cauſa profugus è Sparta ad Laomedontem dicitur Troiam confugiſſe, qui tum forte mœnia ciuitatis extruenda curabat: ibi Apollo vnà cum Neptuno cum ambo rerum neceſſariarum inopia laborarent, ſuam operam pro promiſſa mercede Laomedonti locarunt lateres componentes. Non tamen tantam mercedem ceperunt, quanta ſibi promiſſa fuerat ab illo Phryge. At Ouidius non manibus Apollinis extructa fuiſſe mœnia Troiana ſcribit in epiſtola Paridis, ſed per ſonum lyræ: quam dum tractaret, ſaxa ſe ſua ſponte ait concinne accommodaſſe. Ita enim inquit:

Ilion aſpicies,firmataque turribus altis
Mœnia Apollineæ ſtructa canore lyræ.

Neque ſolum extruendis muris Troianis cementum & lateres Apollo contrectauit, ſed etiam opem tulit Alcathoo in extruendis muris labyrinthi, vt teſtatur Pauſanias in Atticis ex omnium Megarenſium opinione. Vbi etiam ſaxum oſtendebatur ſuper quod citharam depoſuit Phœbus, cũ eſſet opus aggreſſurus, quod ſaxum ſi lapide percuteretur, citharæ ſonum emittere per aliquod tempus conſueuiſſe

ſueuiſſe dictum eſt. Non defuerũt ſanè qui dixerint Apollinem fuiſſe Arcadum Regem: qui cum ſeuerius imperaret, pulſus fuit à ſuis ciuibus, & ex altiſsima imperij dignitate ad priuatam vitam, tanquam è cœlo in terram deiectus, ad Admetum Theſſaliæ Regem confugerit: qui illi conceſsit, vt iis populis, qui circa Amphryſum fluuium habitabant, imperaret. Inde paſtor apud eum amnem Admeti fuiſſe dicitur, cum Reges antiquitus & gubernatores ciuitatum ποιμένες ſiue paſtores dicerentur, ad cuſtodum pecudum ſimilitudinem: quia non minus vtilitatem ſuorum reges antiqui procurabant, atq; vel paſtores pecudum, vel patres filiorum. Inde Homerus etiam ex antiqua illa cõſuetudine Reges ac principes populorum, ποιμένας λαῶν vocat. Hæc igitur nominis conſuetudo cum ab eis qui curant armenta tranſlata ſit, poſtea locum dedit fabulæ. Herodotus in Euterpe omnes illos, qui ab Aegyptijs Dij habiti ſunt, regnaſſe apud Aegyptios oſtendit, atq; inquit eorum omnium poſtremum Orum Oſiridis, quem Apollinem Græci vocarunt, imperaſſe, vt eſt in his: τὸ δὲ πρότερον τῶν ἀνδρῶν τούτων θεοὺς εἶναι τοὺς ἐν αἰγύπτῳ ἄρχοντας, οὐκ ἐόντας ἅμα τοῖσι ἀνθρώποισι· καὶ τούτων αἰὲν ἕνα τὸν κρατέοντα εἶναι ὕστατον δὲ αὐτῆς βασιλεῦσαι Ὧρον τὸν ὀσίριος παῖδα, τὸν, ἀπόλλωνα ἕλληνες ὀνομαζουσι. τοῦτον καταπαύσαντα τυφῶνα, βασιλεῦσαι ὕστατον αἰγύπτου. Atque priushorum hominum Deos fuiſſe illos, qui regnauerãt in Aegypto, qui non amplius inter mortales degerent: inter quos vnus fuit ſemper, qui reliquos autoritate anteiret. Poſtremus autem omnium regnauit Orus Oſiridis filius quem Græci vocarunt Apollinem. Eſt enim Oſiris Bacchus, vt dictum eſt. Dictus eſt Apollo cum boues Admeti cuſtodiret ocij pertæſus citharam inueniſſe, vt ait Pauſanias in prioribus Eliacis, cum lyram Mercurius inuenerit, vt dicetur. Fertur idem fuiſſe muſicæ & vaticiniorum inuentor, vt eſt in primo Metamorphoſeon Ouidij:

Iupiter eſt genitor: per me quod eritque, fuitque,
Eſtque patet: per me concordant carmina neruis.

Perutile ſane & præclarum inuentum fuit Apollinis muſica, quæ tanquam ſolatium quoddam, & ad obliuionem humanarum calamitatum remedium, quibus vita hominum vndiq; ſepta eſt, fuit inuenta. verũ illam nunc magis effeminarunt quam conueniebat, vt chromaticũ melos adhibuerunt ad demulcendos animos, nunc magis virilem fecerunt: nunc ex his ambobus modulis fecerunt permiſtã: ſicuti requirebat rerum præſentium ratio. Neq; rudis omnino aut inurbanus habitus eſt, qui muſicæ nõ fuiſſet ignarus. Alius fuit muſicæ modus, cum per numeros animi in bellum eſſent incitandi, alius modulus fuit in conuiuijs, alius inter Deorũ ſacrificia. Qui enim modulos recte cognouerit, & quib. ex numeris cõponantur ſinguli, ille facile ad omnia tempora muſicam rationem accommodabit. Fuerunt hac ipſa de cauſa Muſæ in eius tutela creditæ, quarum & dux & pater Apollo fuit exiſtimatus. Fabulãtur Linum Amphimaro Neptuni filio & Vrania genitum fuiſſe: qui cum oẽs mortales gloria muſicę antecelleret, ab Apolline, cui ſe cantu conferebat, fuit extremo ſupplicio affectus, cui etiã parentant ante ſacra Muſarum. Fuit etiam Linus Apollinis & Terpſichores filius: vel vt alii maluerunt, Vraniæ & Mercurij, qui fuit ab Hercule cithara occiſus, cuius diſcipuli fuiſſe memorantur Thamyras, Orpheus, Hercules. Hic natus eſt Thebis, vt in primo libro diſciplinarum ſcripſit Hermodotus Platonicus, qui cum fuiſſet poeta præſtantiſsimus ſcripſerat de mundi generatione: cuius in initio dixit omnia ſimul eſſe genita. atq; idem ſcripſit de lunæ & ſolis curſu, deq; generatione animalium. ſcriptũ reliquit Dio in tertia compoſitione Linum alium natũ eſſe ex Apolline & Pſammate nympha, quam alij neptem, alij filiam fuiſſe Crotopi aſſerebant: quæ cum ex occulto concubitu apud Nemeũ fluuium peperiſſet infantem, illum Linũ ap-

pellauit,quod antiqua Argiuorũ lingua ſpurium ſignificat. Hunc Linũ tamen alij ob timorem patrui canib.expoſitum ac laniatũ fuiſſe memorant,alij ob negligentiã paſtoris aiũt id accidiſſe,cui datus fuerat educãdus. Fuit & alius Linus,q lamẽtationes ac fletus carmine prior edidit elegiaco,de quo mentionem fecit Phylarchus hiſtoricus. Huic Deo ſacer creditus fuit oleaſter, qa iuxta oleã & palmã natus ſit,vt quidã putarũt. ego vero crediderim ꝙ illa planta ſolẽ maxime amet,cũ in locis frigidis nõ naſcat. Quod illi ſacer ſit ita Theocr. ait in Herc. Leonicida:

χλωρή τ' ἀγρ:έλαιος ἀπόλλωνος νομίοιο
ἱερὸν ἁγνὸν ξεῖνε, τελειοτάτοιο θεοῖο

Atque virens oleaſter Apollinis ipſe ſacratus,
Ac purus,coma ſacra Deo frondeſcit adulto.

Et qm̃ muſica fuit Apollinis inuentũ,illi conſecratas etiã cicadas,canorũ omnino aĩalis genus exiſtimarũt,& fidiculã piſcem,vt Bocã Mercurio, Triglẽ Hecate,phalaridẽ ſiue apuã Veneri,fuſaneos Dionyſo,& vitulũ marinum: pompilũ Neptuno,mulũ Dianę,vt ait Dorion in piſcib. Hic Deus patrius & ciuitatis defenſor creditus fuit ab antiquis Atheniẽſib. ad cuius Dei memoriã mos fuit priſcis Atheniẽſib comã nutrire,& aureas cicadas capillis adnexas geſtare, vt his verbis teſtatur Thucydides: καὶ οἱ πρεσβύτεροι αὐτοῖς τῶν εὐδαιμόνων οὐ πολὺς χρόνος ἐπειδὴ χιτῶνάς τε λινοὺς ἐπαύσαντο φοροῦντες, καὶ χρυσῶν τεττίγων ἐν έρσει κρωβύλων ἀναδούμενοι τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ τριχῶν. Atq; antiqui,qui inter illos diuitijs pręſtiterũt, nec longũ intercedit tp̃is ſpatiũ,ex quo lineas tunicas geſtare ceſſarunt,& aurearũ cicadarũ corymbos è capillis capitũ dependentes. Verũ rem hanc apertius patefecit Ariſtophanis enarrator ĩ his: ἀρχαιότατοι τῶν ἀθηναίων τέττιγας χρυσοῦς ἐν τοῖς τῶν τριχῶν πλέγμασιν εἶχον, διότι οἱ τέττιγες μουσικοὶ ὄντες, ἀνάκεινται τῷ ἀπόλλωνι, ὅς ἦν πατρῷος τῇ πόλει. Antiquiſsimi Athenienſiũ aureas cicadas capillis implicitas geſtabant,qm̃ cum muſicæ ſint cicadæ,ſacratæ ſunt Apollini:qui patrius eſt Deus illius ciuitatis. Hic Deus etiã celeberrimus fuit ob diuinandi artẽ & vaticinia,eo quæ maxime oĩum Deorum ab oĩb. fere gẽtib. in honore habebatur:cuius taberna quędã & officina inſorum diuriſsime patuit in Delphis pręter cætera loca. Scriptũ reliquit Lucianus in dialogo de Aſtrologia, virginẽ quandã apud Delphos prædicendi munere functã fuiſſe: cum tñ draco eſſet ſub tripode, qui vocẽ emitteret. Fabulantur tñ nonnulli Apollinẽ vaticinandi artẽ à Pane didiciſſe,vt ait Adollodorus lib. 1. in his: ἀπόλλων δὲ τὴν μαντικὴν μαθὼν παρὰ τοῦ πανὸς τοῦ Διὸς καὶ θύμβρεως, ἧκεν εἰς Δελφοὺς χρησμοδούσης τότε θέμιδος. ὡς δὲ ὁ φρουρῶν τὸ μαντεῖον πύθων ὄφις ἐκώλυεν αὐτὸν παρελθεῖν εἰς τὸ χάσμα, τοῦτον ἀνελὼν τὸ μαντεῖον παραλαμβάνει. Apollo aũt vaticinandi arte ex Pane Iouis & Thymbreis Nymphæ filio percepta Delphos ſe cõtulit, quo tempore Themis dabat reſponſa. At vbi illum Pytho ſerpens impediret quo minus penetraret ad hiatum,eo cæſo Apollo loco oraculi ipſe potitus eſt. Erat enim,vt quidam antiquorũ tradiderunt,tripos aureus:ſub quo ſerpens in adyto templi Apollinis Delphici,è quo loco reſpõſa dabantur:atq; hic tripos hac de cauſa illi dicatus fuit. Fama eſt,vt teſtatur Plutarchus in Solone,Mileſios hoſpites nonnullos à Cois piſcatoribus aliquando emiſſe retium iactũ, & certa mercede conuenerunt Coi vt quidquid eo iactu cepiſſent, id eſſet hoſpitum Mileſiorum. Aureum itaq; tripodem reti annexũ traxerunt:quem ferunt Helenã cum Troiam nauigaret iuſſu oraculi in eo loco depoſuiſſe. Deinde cũ nata eſſet controuerſia de illo tripode inter piſcatores & Mileſios,ciuitates ambæ cauſam illam publice ſuſceperunt, donec ad arma ventum eſt. Deinde cũ vtriq; Pythiam conſuluiſſent, reſponſum tulerunt ſapientiſsimo omniũ tripodem illum mitti oportere:tum omnibus aſſentientib. Cois,qui pro illo antea decertauerãt,tripos ad Thaletẽ Mileſium defertur,vt ait

Laertius in eius vita: quem tamen Thales ad Biantem, vt ſe ſapientiorem remiſit: & ab eo rurſus ad alios eodem pacto tranſmiſſus, demum ad Thaletem denuo remittitur: quem ille tandẽ Iſmenio Apollini dicari oportere inquit. Theophraſti tñ opinio fuit ꝙ Bianti primũ fuerit delatus, deinde Thaleti, & ad alios deinde, mox ad Biantẽ denuo remiſſus Apollini Delphico cõſecratus fuerit. Fuit aũt tripos, vt eſt in lib. ψ. Iliad. vas vel æneum, vel aureũ, ꝙ trib. pedib. fulciebat, anſaſq́; ſiue aures haberet, quib. capiebatur, quorum vaſorum vſus erat in ſacrificijs. Horum alii ſeruabantur ab igne intacti atq; τρίποδες ἀναθηματικοὶ dicebantur, oblati ſiue depoſiti tripodes ſcilicet: quorum formæ ita fecit mẽtionem Homerus:

καὶ τρίποδ' ὠτώεντα φέρειν.
Et tripoda auritum ferre.

Illi tripodes, qui imponebantur igni & quibus vtebantur in ſacris, dicebantur ἐμπυριβῆται, hoc eſt igni impoſiti, de quibus ita meminit idem poeta:

τῷ μὲν νικήσαντι μέγαν τρίποδ' ἐμπυριβήτην
τὸν δὲ δυωδεκάβοιον ἐνὶ σφίσι τῖον ἀχαιοί.
Impoſitumque igni victori dat tripodem, quem
Bis ſenos ſuperare boues rebantur Achiui.

Sunt qui dicant tripodes mẽſas fuiſſe in Apollinis Delphici templo, ſuper quibus recumbentes Phœbades reſponſa redderent, quas etiã menſas cortinas vocarunt, à corio Pythonis ita dictas, cum eo tripos Delphicus tegeretur. Alij tamen cortinam vas eſſe crediderunt tribus effultum pedibus, in quod mergebatur Phœbas vaticinatura. Alij ſellam, quæ tribus pedibus fulciretur, tripodem eſſe ſenſerunt, ſuper qua ſedens oracula daret: quod videtur teſtari Callimachus in lauacrum Dianæ:

οὔπω μοι πυθῶνι μέλει τρίποδ ἤϊος ἕδρη
Nondum cura mihi ſedes tripodis fuit ante:

Alij vas pulueribus plenum, vt ſenſit Hellanicus. Strabo diuinum domicilium, ſpeluncam. ſ. profundam. Memoriæ proditum eſt à Muſæo lib. 3. Iuniperum ſpinoſam arborem cõſecratam fuiſſe, cui laurus præterea dicata putabatur, ꝙ nympham Daphnen ab Apolline amatam in hanc ferũt mutatam, cum fugeret Apollinem: quia magis Leucippo iuuene imberbi ac prævalido delectaret. ferunt Leucippũ fuiſſe inuitatũ cum cætero cætu virginũ vt ſe laueret in fluuio Ladone, cũ eſſet indutus veſte muliebri, idq; impulſu Apollinis inuidẽtis eius fęlicitati, ꝙ cũ recuſaſſet Leucippus, fuit deniq; protractus, ac deprehẽſus virginem emẽtitus à ſocijs Dalphnes iaculis & pugionibus confoſſus interijt, atqui laurus apollini ſacra putabatur, non ſolum quia Ladonis filiam ab Apolline amatam in illam arborem conuerſam eſſe fabulantur, vt teſtatur Ouid. lib. 1. Metamorph. ſed etiam quia naturæ ipſius Apollinis conuenit, cum arbor ſit natura calida, cuius folia & fructus ſiccant & calefaciunt vehmenter vt ait Aetius in lib. 1. atq; magis etiam ipſe fructus. Hæc eadem cauſa fuit cur lunæ ſimulacrum laureum ramũ teneret, per quem calorem vna cum lumine illam à ſole accipere ſignificabant, vt ſenſit Ptolemæus in Almageſto. hæc vna eſt arbor, quæ fulmine minime tangitur. quare fuit ἀλεξίκακος dicta ſiue arcens ac repellens mala. neque timet anni iniuriam, ſed ſemper frondet, neque vnquam ſenex apparet. eius odor ad vitandam peſtilentiam commodus eſt, vt ait Herodianus: atque non mediocriter confert diuinationibus, ſiquidem eius folia ſub pluuinari dormientum poſita vera ſomnia gignere putantur. Huius arboris coronæ Apollinis templis appendebantur, & vates coronabantur, dicebanturque lauri foliis vſci, quod vtilia vaticinia capientibus ſignificantes munera & ſumptus in victum reportabant, reſque oẽs humanæ vitæ neceſſarias, vt teſtatur Iſacius. Nicander Aetolus is, qui Alexi

pharmaca

pharmaca ſcripſit, quique Apollinis Clarii fuit ſacerdos, ſcriptum reliquit in Aemonia primum apud Tempe laurum fuiſſe inuentam, quod innuit in his:

Πολλάκι δ' ἢ οἴνης ἀμιγῆ πόσιν, ἢ ἀπὸ δάφνης
τεμπίδος, ἢ δαύκοιο φέροις ἐκ καυλία κόψας.
Vel purum vitis potum fer, vel dato lauri
Aemoniæ, paſtinacamque, aut caulia cædens:

Apollinis Iſmenii diuinatio nõ fiebat per reſponſa, ſed per illa animalia quę comburebantur, ſacerdotes futura vaticinabantur, vt ait enarrator Sophoclis. Magi præterea & Scythæ per lignum myricæ vaticinabantur, & per alias multas aliorum arbuſtorum virgas, quod genus vaticinii à Medis etiam ſeruari ſolitum ſcriptum fuit à Dione lib. primo tertiæ cõpoſitionis: ſicuti Iamidæ per pelles cęſarum victimarum ignibus impoſitarum, ſi recte inciderentur: cum alias aſtragalis ſuper menſis impoſitis Deorum vaticinari mos fuiſſet. In Leſbo præterea fieri ſolita per virgas myricæ vaticinia teſtatur vel cognomen ipſius Apollinis, qui inde Myricęus vocatus fuit à Leſbiis. Scriptum reliquit præterea Archęus in iis quæ memoriæ prodidit de Archeanatide ac de bello Erythręo, Apollinem apparuiſſe in ſomnis Archagetę ſummo eius expeditionis Imperatori, qui ramum geſtaret myricę: quare illam plantam illi Deo gratam putarunt. Metrodorus præterea in quodam libello quem ſcripſerat de conſuetudine, antiquiſſimam plantam eſſe myricam putaſſe videtur, qua etiam Aegyptii per pompam Iouis coronarentur. Verum hanc ſententiam ita attigit paucis idem Nicander in Theriacis:

καὶ μυρίκης λάζοιο νέον πασιακαρπέα θάμνον
μάντιν ἐνὶ ζωοῖσι γεράσμιον ᾗ ἐν Ἀπόλλων
μαντοσύνας κορυπαῖος ἐτήκατο, καὶ θέμιν ἀνδρῶν.
Inde nouum fruticem ſterilis tu ſume myricæ,
Quæ vates veneranda viros eſt inter. Apollo
Iura virum huic tribuit, venturaque dicere clarus.

Fama eſt Democritum non ſolum ſolita auguria intellexiſſe, ſed etiam certo nomine aues quaſdam nominare ſolitum, è quarum ſanguine commiſto anguis naſceretur, ex quo ſi quis ediſſet, auium omnium intelligeret idioma. atque Melampo memorant angues quoſdam aures lambentes viſos, quare ille poſtea ſermones auium dicitur intellexiſſe. fama eſt Apollonium Thyaneũ auium omnium voces intelligere ſolitum, quem aiunt aliquando paſſeres lætantes intuitum dixiſſe præſentibus non paucis illas ſignificaſſe cęteris aſinum collapſum, milium quod portabat, diſrupto ſacco effudiſſe, quare eſſe vnde vberrime paſcerentur. Illud cum viſum eſſet miraculum audientibus, aiunt nonnullos ſtudioſe ſpectatum accurriſſe an vera eſſent, quæ nuntiarentur, atque inueniſſe ſicuti ab Apollonio dictum fuerat. Hanc diuinationem Romani cũ ad libros Sibyllinos & exta Tyrrhenorum & auguria & ſigna de cęlo retuliſſent, cęteras oẽs diuinationes aboleuerunt. Erant autem multi modi diuinationum apud antiquos, ſiquidem vel volatus auium, vel obſeruationes tripudiorũ, vel auguria, quorum fuit Caras inuentor, vel intuitus auium, vel exta victimarum, vel ſigna de cęlo, vel prodigia, vel portenta, vel reſponſa Deorum, vel ſomnia, vel aſtra, vel aqua, vel ignis, vel mortui futura prædicebant ac præmonſtrabant, vel alii modi, quos omnes recenſere foret ſuperuacaneum. Nam multa horum fuerunt ab Orpheo deſcripta in Argonauticis, vt patet ex his:

ἀμφί δὲ μαντείης ἐδάην πολυπείρονας ὅρμους,
θηρῶν, τ' οἰωνῶν τε, καὶ ἣ σπλάγχνων θέσις ἐστίν.
ἠδ' ὅσα θεσπίζουσι ὀνειροπόλοισιν ἀταρποῖς

ψυχαὶ

ψυχαὶ ἐφημερείων. ὕπνῳ βεβολημέναι ἦτορ.
Σημείων, τεράτωντε λύσας, ἄστρωντε πορείας.
Perdidici leges multas,ac munia vatum ,
Quæ volucresq; feraſque docent,quo conuenit extra
Eſſe modo: quæ diuinent inſomnia mentes
Mortales vt habet ſopor, & leuis irrigat artus
Prodigiis quæ conueniat, monſtriſque medela,
Portentiſque Deum, quid nobis ſydera monſtrent.

Nam & Virg.quoſdam numerauit in 3.Aeneid. hoc pacto :

Troiugena interpres Diuum, qui numina Phœbi,
Qui tripodas, Clarii lauros, qui ſydera ſentis:
Et volucrum linguas, & præpetis omina pennæ.

Non iniuria idcirco vates,rerumque futurarum coniectores Apollinis filios antiqui eſſe exiſtimarunt: quippe cum Theſtor, qui fuit pater Calchantis, Apollinis & Aglaiæ filius ſit creditus. & Mopſus eiuſdem Dei & Mantus,à quo etiam Mopſo victus Calchas diuinandi peritia prę mærore diem ſuum obijt. Dicunt enim oraculi reſponſum datum fuiſſe Calchanti tunc eſſe ſibi pereundum,cum in vatem peritiorem incidiſſet, qui in Colophonem cum Amphilocho vel vt alij voluerunt cum Antilocho, Herolypæte, Leonteo, alijſque quibusdam ducibus profectus poſt euerſum Ilium incidit in Mopſum . Hi cum ambo in contentionem veniſſent de ficu agreſti quot nam ficus haberet, reſpondit Mopſus decem millia,medimnã vnam,& ficum præterea. quam rẽ attigit Heſiodus his carminibus:

θαῦμα μ' ἔχει κατὰ θυμὸν ἐρινεὸς ὅσσος ὀλύνθους
οὗτος ἔχει μικρόςπερ ἐὼν εἴποισδ' ἂν ἀριθμόν;
Quot groſſos hæc ficus habet miror, licet illa
Parua ſit: an numerum poſſes mihi dicere eorum?

Reſpondit autem illo tacente :

Μύριοί εἰσιν ἀριθμόν. ἀτὰρ μέτρον γε μέδιμνος.
εἷς δὲ περισσεύει, τὸν ἐπελθέμεν οὐκ ἐδύναιο
ὥς φάτο, καί σφιν ἀριθμὸς ἐτήτυμος εἴδετο μέτρου.
καὶ τότε δὴ κάλχανθ' ὕπνος θανάτοιο κάλυψεν.
Mille quidem decies numero. menſura medimni eſt.
At ſupereſt vnus, quod non percurrere poſſes.
Sic ait, eſt numerus vere hinc compertus eorum.
Calchanti ęterno clauſit mors lumina ſomno.

Illis vero collectis ita reipſa numerus, vti dictum fuerat, inuentus eſt, at contra interogatus Calchas de ſue prægnante prætereunte quot geſtaret in vtero, & quando eſſet paritura & quibus ſignis, obmutuit. dicente Mopſo decem, & inter hos vnum tantum marem geſtare in vtero,& eſſe cras parituram initio horæ octauæ , & marem totum nigrum, ac tres fœminas tranſuerſe albam lineam ſupra humeros habituras, è reliquis duas roſtrum albũ ad oculos vſque, reliquas poſteriora crura ſiniſtra ab vngula ad genu vſque,Calchas vbi res poſtridie eius diei ita eſſe fuiſſet comperta mœroris impatiens vitam finiuit: quãuis hæ diuinationes vt ait Apollonius Atalieus in libro ſecundo compoſitionis,tãquam infidę ac plerumque vanæ relinquendæ ſunt, & in primis quæ fiunt per phyſionomiã, aſtragalos, circulos, terram, cribrum, formam , ignẽ peluim , aquam , manum, caſeum, ac mortuos euocatos.Sed aliquando tamen oracula veritatem expreſſerunt quę non ſemper fallere mortales potuerunt, vt etiam veridicæ fuerũt Sibyllæ: ſic enim Apollo Chriſti mortem expreſsit & Sibylla eiuſdem miracula , quæ ante mortem erat facturus. atque Apollo quidem hic :

θνητος

θνητὸς ἔην κατὰ σάρκα, σοφὸς τερατώδεσιν ἔργοις.
Ἀλλ᾽ ὑπὸ χαλδαίων κριτῶν ὅπλοις συλλαφθεὶς
Γόμφοις καὶ σκολόπεσσι πικρὴν ἀνέτλησε τελευτὴν.
Namque caro mortalis erat, diuinaq; facta.
Chaldæis ſed iudicibus per tela retentus
In ligno, clauisque tulit pòſt funus acerbum.

Sic autem Sibylla inquit:

νεκρῶν δὲ ἀνάστασις ἔσαι,
καὶ χωλῶν δρόμος ἐς᾽ ὠκὺς. καὶ κωφὸς ἀκούει,
καὶ τυφλοὶ βλέψουσι, λαλήσουσ᾽ οὐ λαλέοντες.
Conſurgent extinctorum mox corpora, claudis
Curſus erit velox, ſurdusque exaudiet, atque
Proſpicient longe cæci, mutique loquentur.

Fuerunt autem duo Dei tantum, quorum celebrarenrur reſpõſa, Iupiter & Aollo; quorum ita fecit mentionem Aeſchylus in Eumenidib.

κἀγώ τε χρησμοὺς, τοὺς ἐμούς τε καὶ Διὸς
ταρβεῖν κελεύω.
Oracula ipſe cum Iouis, tum dein mea
Confidere impero.

Veruntamen idem Aeſchylus teſtatur in Sacerdotibus Apollinem à Ioue prius accipere reſponſa ſolitum, deinde eadem dare petẽtibus, vt eſt in his carminibus;

στέλλειν ὅπως τάχιστα ταῦτα γὰρ πατὴρ
ζεὺς ἐγκαθεῖ λοχία.
Citiſsimè huc venire: namque talia
Apollini pater loquenti ſuggerit.

Quamuis Diodorus Siculus à matre vaticinium, & medendi artem filium edoctum fuiſſe inquit, nam idem eſt Orus Egyptijs, qui Græcis Apollo: cum Iſis ſiuè Ceres vt quidam putarunt, multa pharmaca ad ſanitatem inuenerit, & magnam partem medicinæ empiricæ. Vocatus fuit autem Apolllo Ἀμοιβεὺς à Delphicis, quia cum prius Neptunus Delphis coleretur, at Apollo in Calabria, loca mutarunt inuicem: ſic enim illum vocauit Lycophron:

τοῦ τεχνοποιοῦ γαπέδων ἀμοιβέως.
Locum Dei mutantis, atque mœnia Condentis.

Huic Deo cygnus etiam dicatus eſt, quia diuinet ac vaticinetur quando moriturus ſit, & quaſi præ lætitia cantet, cum proſpiciat quantus bonorum cumulus ſit in morte, vel certe quantam moleſtiarum, quæ ſunt in hac miſertima vita frequentiam ſit relicturus: quam cauſam & cantus, & cur dicati ſint Apollini cygni ita ſcripſit Cicero in primo Tuſcul. diſput. Itaque commemorant, vt cygni, qui non ſine cauſa Apollini dicati ſunt: ſed quod ab eo diuinationem habere videantur, quia prouidentes quid in morte boni ſit, cum cantu & voluptate moriantur. Fuit autem templorum omnium opulentiſsimum Delphici Apollinis, quippe cũ vel mille aureos lateres Crœſus ille ob inſignes diuitias celeberrimus aliquando dono miſerit, vt teſtatur Zezes hiſt. prima, vt aurea tota ara Apollini ex iis ſtrueretur. Fuit & alius infinitus propè Regum & Imperatorum munerum numerus anguſtiſsimorum, vt videtur innuere Ouid. in Epiſt. Cydippes:

Et modo porticibus ſpatior; modo munera Regum
Miror: & in cunctis ſtantia ſigna locis.

Tribuebatur Apollini ars medẽdi, & ſagittarũ ſcitè emittendarum peritia, quod his verbis ſignificauit Ouid. lib. I. Methamorph.

Inuentum medicina meum eſt, opifexque per orbem

Dicor : & herbarum ſubiecta potentia nobis.

Et Callimach. hymno in Apollinem :

τέχνῃ δ᾽ ἀμφιλαφὴς οὔτις τόσον, ὅσσον ἀπόλλων.
κεῖνος ὀϊστευτὴν ἔλαχ᾽ ἀνέρα, κεῖνος ἀοιδόν.
φοίβῳ γάρ καὶ τόξον ἐπιτρέπεται καὶ ἀοιδὴ.
κείνου δὲ θριαὶ, καὶ μάντιες ἐκ δέ νυ φοίβου
ἰητροὶ δεδάασιν ἀνάκλησιν θανάτοιο.
Arte magis varius nullus, quam clarus Apollo
Sunt illi artifices cantus curæ: ille ſagittas,
Ille arcus curat, pariterque oracula, vates,
Suffragia. ex illo didicerunt funera primum
Differre, & gelidæ vitare pericula mortis.

Hunc Deum & aureos calceos geſtare, & omnia prope aurea habere finxit Callimachus ex antiquorum opinione: & ſemper eſſe iuuenem, neque vnquam pubeſcere, aut lanugine prima barbæ veſtiri, vt eſt in his verſib.

χρύσεα τὠπόλλωνι, τό, τ᾽ ἐνδυτὸν, ἥτ᾽ ἐπιπορπὶς,
ἥτε λύρη, τό, τ᾽ ἄεμμα τὸ λύκτων, ἥτε φαρέτρη.
χρύσεα καὶ τὰ πέδιλα. πολύχρυσος γὰρ ἀπόλλων.
καί τε πολυκτέανοι, πυθῶνι κε τεκμήραιο.
καὶ κεν ἀεὶ καλὸς, καὶ ἀεὶ νέος, οὔποτε φοίβου
θηλείαις οὐδ᾽ ὅσσον ἐπὶ χνόος ἦλθε παρειαῖς.
Aurea ſunt Phæbo hæc: veſtisque, & fibula in illa:
Tum lyra, tum chordæ, ex humero pendensque pharetra.
Calcei & ex auro vtriq;; auri diues Apollo eſt.
Poſsidet is multa: quod Pytho oſtendit. & idem
Formoſus ſemper, ſemper iunenisque: nec illi
Fœmineæ quantum nigrent lanugine malæ.

Scripſit Homerus in hymno in Apollinem, Apollinem ipſum vocatum fuiſſe Pythium, quia Typhonem ſagittis interemerit: qui ſolis calore poſtea corruptus Apollini Pythio nomen dedit. Nam πύθεσθαι putreſcere ſignificat, vt eſt in his carminibus :

ὁ δ᾽ ἐπηύξατο φοῖβος ἀπόλλων
Ἐνταυθοῖ νῦν πύθευ ἐπὶ χθονὶ βωτιανείρῃ.
ſic inde precatus Apollo eſt.
Putreſcas tellure iacens, campoque feraci.

Tum idem paulopoſt :

οἱ δὲ ἄνακτα
Πύθιον καλέουσιν ἐπώνυμον, οὕνεκα κεῖθι
Αὐτοῦ πῦσε πέλωρ μένος ὀξέος ἠελίοιο.
inde vocarunt
Pythion hunc regem cognomine, putruit illic
Quod monſtrum radiis, & claro lumine ſolis.

Fabulati ſunt antiqui hunc è terra à Iunone pugno percuſſa natum eſſe, quem ſerpentem fuiſſe crediderunt, at non Typhonem: vt ſcripſit de illo Nicāder Colophonius in his :

ὣς ἄρα φωνήσασ᾽ ἵμασε χθόνα χειρὶ παχείῃ.
κινήθη δ᾽ ἄρα γαῖα φερέσβιος.
Sic effata grauis percuſsit robore dextræ
Tellurem: motumque ſolum eſt tum fertilis agri.

Cæſus fuit hic Python ſerpēs nō procul à Cephiſſo flumine, qui fluit ad radices montis

montis Parnaſi, vt ait Dionyſius in libello de ſitu orbis. Scriptum reliquit Ouid. in 1. lib. Metamorph. Pythia poſtea in honorem Apollinis fuiſſe inſtituta, quæ non à Typhone putrefacto, ſed à ſerpente, fuerunt inſtituta, vt in his ſcribitur:

Inſtituit ſacros celebri certamine ludos,
Pythia perdomitæ ſerpentis nomine dictos.

Celebrabantur autem hi ludi vere ineunte ab omnibus Cycladum incolis, ſicuti tradidit Dionyſius in lib. de ſitu orbis in his carminibus:

ῥῦσιαδ' ἀπόλλωνι χορούς ἀνάγουσιν ἅπασαι
ἀρχομένου γλυκεροῦ νέον εἴαρος, εὖτ' ἐν ὄρεσιν
ἀνθρώπων ἀπάνευθε κύει λιγύφωνος ἀηδών.
Inſtituere choros omnes, victoria quando
Grata fuit, cum iucundum ver incipit: & cum
Arboribus dulces nidos ſubtexit aedon.

Omnes enim inſulæ etiam, quæ fuerunt circa Delum ludos pro illa victoria inſtituerunt. Scripſit tamen Pauſanias in Corinthiacis Diomedem à Troia redeuntem cum effugiſſet tempeſtatem, quæ Græcis ab Ilio redeuntibus immiſſa eſt, apud Træzenios templum Apollinis Inceſoris dicauiſſe, & Pythicos ludos in eius honorem inſtituiſſe. Erat antiquiſsimus mos vt pulchrior ex omnibus hymnis qui offerrentur, in honorem Apollinis caneretur: poſtea vero cantus ad cytharam fuit inſtitutus, & aulædorum atque tibicinum certamina: & præmia ab Amphictyonibus de medio ſublata, & coronarium dumtaxat fuit propoſitum: & quadrigis exceptis, omnia, quæ in Olympicis aderant athletarum ſtudia, in hæc recepta certamina. Deinde paulopoſt repudiata fuit ars aulædorum, & ex his ludis excluſa, quia iniucundum quiddam & triſte præ ſe ferrent, cum elegi, funebresque lamentationes his tibiis conuenirent. Mox additus eſt equorum curſus, & armatorum deinde, mox bigæ introductæ: atque variis temporibus & pullorum binorum iniugum curſus, & ſingulorum inſtituti, quorum nonnullorum mentionem fecit Ouid. lib. primo Metamorpho.

Hic iuuenum quicunque manu, pedibusue, rotaue
Vicerat, æſculeæ capiebat frondis honorem.
Nondum laurus erat.

Erat enim antiqua conſuetudo iam tum à Theſei temporibus è Creta reducis incæpta, vbi ludos Deli inſtituit, vt victores palma coronarētur. Mox coronis mutatis manſit tamen conſuetudo, vt omnes victores vbicunque eſſet, palmam manibus geſtarent, vt ait Pauſ. in Arcadicis. At corona laurea propria fuit Delphicorum præmiorum, idque cum ob perpetuum vigorē, tum quia arbor ipſa Apollini ſit dicata. Verum de his ludis alio loco pluribus fortaſſe pertractabimus. Fuerunt qui dixerint hos ludos non ob ſerpentem ab Apolline cæſum inſtitutos fuiſſe, ſed ob incolam quendam Pythus, [ſic enim nominabant Delphos antiqui] ab Apolline confixum ſagittis, qui ibi extabuit. Atque per id temporis ita nominabantur ea quæ corrumperentur, vt in Phocicis inquit Pauſanias. Scriptum reliquit Ephorus quo quidem tempore Apollo in terras deuenit, homines ſyluestribus fructibus viuentes ac ferarum more, manſuefeciſſe: atque id contigiſſe in Delphis primum, mox ad Panopeam vrbem profectum crudeliſsimum & violētum tyrannum Tityum interemiſſe, audiſſeq; è Parnaſiis hoīb. alium eſſe tyrannum non minus hominibus infeſtū Pythonem nomine, atque cognomine Draconem, quem & ipſum ſagittis Apollo confecit. Atque inter pugnandum cum Io Pæan clamitatum eſſet, quod mitte Apollo ſignificat, manſit poſtea conſuetudo vt in Pæanibus & in epinicijs, & in omni lętitia alicuius victorię, Io Pęan cōclamaretur, vt eſt illud Ouid. in ſecundo de Arte:

Dicite

Dicite Io Pæan, & Io bis dicite Pæan.
Decidit in caſſes præda petita meos.

Inde Pęanes dicti ſunt hymni, qui in laudem Apollinis compoſiti canebantur: erat autem rhythmus eorum, ille plerumq; qui à Sophocle ſeruatur in hoc carmine in Oedipode Tyranno:

ἰὴϊε δάλιε παιάν. Ieie Delie Pæan:

Quamuis duo fuerunt Pæanum genera, quorum vſus erat etiam in bellis: nā horum alterum genus Marti ante bellum erat dicatum: alterum Apollini poſt victoriam. Cum cæpiſſent igitur Pæanes in Apollinem cantari, cæpit & Apollo vocari Ieius, vt Eueius Bacchus Alii igitur ἰή ἀπὸ τοῦ ἰᾶσθαι hoc eſt à medendo, alii ἰὲ ἀπό τοῦ ἱέναι à mittendo ſcilicet dixerunt: quippe cum radii ſolis cū moderato calore demiſsi vitam mortalium conſeruent, at conrra lætiferi ſunt iidem radii ſi immoderatus calor extiterit. Alii vtrunque coniunxerunt, dixeruntque ἰήϊε Ieius deinde dictus fuit. Quòd autem Pæanes vocarentur cantilenæ in Apollinem compoſitæ, declarauit id Homeri in 1 Iliadis:

οἱ δὲ πανημέριοι μολπῇ θεὸν ἱλάσκοντο,
καλὸν ἀείδοντες παιήονα κοῦροι ἀχαιῶν.
μέλποντες ἑκάεργον ὁ δὲ φρένα τέρπετ᾽ ἀκούων.
Phæbeas iras placabant carmine Achiui
Per totas luces pulchrum Pæana canentes.
Cantantes Phæbum, huic mulcebant pectora cantus.

Fuerunt tamen, qui putarint Pæanas dictos fuiſſe non quidem ἀπὸ τοῦ παίειν. vel à feriendo: ſed potius ἀπὸ τοῦ παύειν quod placare ſignificat: quoniam canebantur iſtæ cantilenæ vbi vel famem, vel peſtem ceſſare precabantur, vel aliquod imminens malum diuertere diuino implorato auxilio. Inde Aeſculapius Pæon dictus fuit ab Ariſtoph. in Pluto quia morbos mitiget ac ceſſare faciat.

Ἀσκληπιοῦ παιῶνος εὐμενοῦς τυχών.
Aeſculapium nactus benignum quod fuit
Pæonem.

Eius Dei laudes & res geſtæ canebantur idcirco ad illum placandum, quod iis delectari putaretur, cum primus is, vt fama eſt, Iouis victoris laudes Saturno de regno depulſo ceciniſſet carminibus, cithara ſumpta magnificisque veſtibus indutus, & coma mirifice ornata: vt ait in ſecundo Eleg. Tibullus:

Sed nitidus, pulcherque veni: nunc indue veſtem
Purpuream, longas nunc bene necte comas.
Qualem te memorant Saturno rege fugato
Victoris laudes tunc ceciniſſe Iouis.

Hic Deus eximie colebatur in Soracte Phaliſcorum monte, cuius ſacerdotes nudis pedibus ad ſimulandam ſanctitatem prunas accenſas calcabant illæſi: ſed illud fiebat quibuſdam additis medicamentis & antidotis, quę res multitudinem hominum in ſummam admirationem & ſuperſtitionem adducebat. Id ita fuiſſe teſtatur Vrg. lib. 11. in his:

Summe Deum, & ſancti cuſtos Soractis Apollo
Quem primi colimus. cui pineus ardor aceruus
Paſcitur, & medium freti pietate per ignem
Cultores multa premimus veſtigia pruna.

Habuit Apollo multos locos in quibus colebatur: nam Homerus in primo Iliad. Chryſen, Tenedum, Cyllamque ciuitates connumerauit, in quibus præcipuè Apollo colebatur, nam vt de Ioue dictum eſt, & de Diis reliquis: vel à ciuitatibus, in quibus ſunt culti, vel ab euentu rerum, vel à conditoribus templorum

cogno-

cognomina obtinuerunt. vt Delphinius dictus eſt Apollo, quia Delphino ſimilis in mari aliquando Gnoſiis nautis apparuerit, ſibique aram erigi in litore iuſſerit, vt eſt in hymno Hom. in Apoll.

Ὡς μὲν ἐγὼ τὸ πρῶτον ἐν ἠεροειδέϊ πόντῳ
Εἰδόμενος δελφῖνι θοῆς ἐπὶ νηὸς ὄρουσα.
Sic mihi Delphino ſimili ſuper æquoris vndas
Cæruleas primum in nauim fuit impetus olim.

At Heliodorus Delphinium vocatum fuiſſe ſcripſit, quia in Pythone Delphinum draconē Latonæ vim inferentē ſagittis confecerit: cuius hæc ſunt carmina:

ὅπποτε πετραίῃ ὑπὸ δειράσι Παρνησοῖο
Δελφύνην τόξοισι πελώριον ἐξενάριξεν.
Vel cum ſaxoſis Parnaſi in collibus arcu
Serpentem horrendum confecit is, atque ſagittis.

Fuerunt qui dixerint ita dictum fuiſſe, quia Caſtalium Cretenſem in coloniam Apollo deduxerit, à Delphino vectus: alii quia Delphino ſimilis nauis fuerit dux vſque ad ſinum Criſſæum, & in Phocidem. alii quia ſub forma delphini nauim conſcenderit, & vſque ad eum locum per mare deuenerit, mox exilierit illuc, vbi Delphi poſtea ſunt vocati Verum nos has fabuloſas, variaſque opiniones, & fabuloſa cognomina prætermittentes, illa tantum ſummatim percurramus, quæ cognitu neceſſaria ſunt noſtro huic ſuſcepto negotio. Colebatur hic Deus & in Mileto & apud Mæonios, ab iis cauſis, quas ſuperius recenſuimus, dictus. Abæus ab vrbe Lyciæ, Acrita, Actius, Aceſius, Agræus Alexicacus, Argenetes, Agyræus, Aegyptius, Boedromius, Cerdous, Curator, Carneus, Canus, Carnias, Carmeus, Clarius, Delius, Didymæus, Diradiotes, Epicurius, Grynæus, Hylatus, Horius, Iſmenius, Latous, Lemius, Loxias, Libyſtinus, Lycius, Maleates, Nomius, Napæus, Orchieus, Paſtor, Pythius, Ptous, Thanæus, Pataræus, Patrous, Plataniſtius, Parnopius, Philesius, Præſagus, Præſtes, Phyllæus, Sithalcus Smyntheus, Spondius, Sciaſtes, Theoxenius, Thyrxeus, Tymbræus, Telphuſius, Lilius, Zoſterius, aliaque complura fuerunt cognomina, quæ omnia numerare longum eſſet. Fertur hic Deus in varias formas ob amores fuiſſe mutatus in leonem, in ceruum, in accipitrem. Mos fuit illi agnos immolari, vt teſtatur Homerus lib. 4. Iliadis:

Εὔχεο δ᾽ Ἀπόλλωνι λυκηγενέϊ, κλυτοτόξῳ,
Ἀρνῶν πρωτογόνων ῥέξειν κλειτὴν ἑκατόμβην.
Ipſe roga Lycium Phæbum, qui eſt clarus ob arcum,
Et voue agnorum tenerorum ſacra referre.

At Virg. in lib. 3. Aeneidos taurum illi immolari ſolitum ſcribit his verſibus:

Sic fatus, meritos aris mactauit honores,
Taurum Neptuno, taurum tibi pulcher Apollo.

Teſtatur Pauſanias etiam in Bæoticis Thebanos taurum Apollini immolare ſolitos, at poſtea immutatum fuiſſe morem vt bos domitus mactaretur: quod ij qui miſsi fuerunt aliquando ad capiendum taurum cum nimis tardi fuiſſent, & cædendæ victimæ tempus inſtaret, bos à tranſeunte plauſtro ſolutus fuerit, & pro tauro mactatus, quæ poſtea manſit conſuetudo. Memoriæ prodidit Euarthes in Fabuloſis accipitrem fuiſſe ſacratum Apollini, vnde illud eſt Homeri:

κίρκος Ἀπόλλωνος ταχὺς ἄγγελος.
Nam celer accipiter fit Phæbi nuntius ales.

Atque hæc ea ſunt fere, quæ de Apolline fabuloſè tradita ſunt ab antiquis.

¶ Nunc quid per hæc ſenſerint, veſtigemus. Appellarunt antiqui, vt ſæpius dictū fuit, varias vel naturæ vires, vel ſyderum, vel ſummi Dei in res humanas actio-

actiones variis Deorum nominibus. Quid enim per Apollinem intelligebant, de quo tã multa tradita ſunt in fabulis? Declarauit id Cic lib 3. de Natura Deorum: illa autem, Balbe, quæ tua à cœlo, aſtriſque ducebas, quam longe ſerpant, non vides, Solem Deum eſſe, lunamque quorum alterum Apollinem Græci, alteram Dianam nuncupant. Et Plato in Cratylo, vbi nominis rationem perquirit, quæ ad quatuor facultates illius extenditur, ad muſicam, diuinationem, medicinam, peritiamque mittendarum ſagittarum, Apollinem, nunc quia non plures ſint, nunc à ſoluendo, nunc à mittendo, nunc rerum ſimplicitate dictum cõtendit, quæ ſoli conueniunt omnia, ac nulli præterea. Quid enim veritatẽ magis aperit quam ſol, & omnem tenebrarum caliginem ex humanis rebus diſpeſcit? aut quid magis confert medicorum pharmacis? ſiquidem herbæ quæ in apricis locis naſcuntur, multo magis rei medicæ conferunt, quam in vmbra aut in humidioribus locis nutritę. Hic eſt generationis rerum & corruptionis vnicus autor, vt in lib. de ijs ſenſit iure Ariſto. Hic longiſsime è cœlo in terras radios ſuos minime debilitatos iaculatur: vnde dictus eſt à poetis ἑκαέργος è longinquo operans, ſcilicet; & Loxias, quia obliquum habeat inceſſum ſuo Ecclipticæ, & Phæbus à ſplendore luminis: & Delius, quia occulta manifeſtet: & ab huiſmodi cauſis multa nomina obtinuit quæ nulli certe, niſi ſoli conuenire poſſunt. Hic peſtis & ſalutis ſolus eſt opifex, quoniam in ſymmetria caloris vniuerſa animantium vita, ſaluſque continetur Hic medius inter cæteros planetas, tanquam dominus cæterorum collocatur: quorum motus incredibilem efficere harmoniæ ſuauitatem crediderunt Pythagorici, quare muſicæ autor putatus eſt. Huic citharæ inuentionem tribuerunt, quæ ſeptem chordis prius muniebatur, vt ait Virgilius libro ſexto:

> Nec non Threicius longa cum veſte ſacerdos
> Obloquitur numeris ſeptem diſcrimina vocum.

Qui chordarum numerus planetarum numero conueniebat: cum plurium chordarum inſtrumenta muſica recẽtiora ſint vel Pythagoræ temporibus vel Orphei Hic Iouis & Latonæ filius fuiſſe creditur & in Delo natus; quia poſt illam confuſam mundi, vt vocant, materiam, ex qua vniuerſa, quæ ſunt, creata creduntur, quæ λητὼ quaſi ληθὼ, vt ait Plato, a latendo & ab inſcitia fuit vocata, ab omnium rerum opifice Deo lux prima omnium prodierit. Nam primum ſolem & lunam duo lumina maiora in principio creauit Deus omnipotens. Nati dicuntur Apollo & Diana in Delo, quia cõtinuo exorta luce res cognoſci & videri poſſe cæperint, cum prius in confuſa & informi materia omnia deliteſcerent. Qui Dionyſi filios putarunt eſſe, vim & actiones ſolis Apollinem eſſe crediderunt, ac Dionyſum eſſe ſolem ipſum, cuius filia ſit luna, cum à ſole patre lumen, vimque ſuam vniuerſam accipiat. Eadem ratione qua calor mediocris confert omnibus animantibus, putatur Aeſculapius, qui medendi artem callet, Apollinis eſſe filius. Huic Apollini vt mitior eſſet, peſtemque leuaret, vt à nonnullis traditum eſt, ludi Apollinares fuerunt inſtituti. cuius cum duæ ſint poteſtates nimio calore & intemperie aeris perdendi, ad eam vim placandam, Pæan in hymnis cantabatur. In imprecationibus contra Ieium vocabant ab immittendis ſagittis, at non a medendo, vt quidam putarunt Huius filius Aeſculapius a Ioue irato fulmine percuſſus interiit: quia cum benignitas ſolis & temperies animantibus ſit ſalubris, aliquando ab inflammato aere peſtis oritur, & in morborum grauitatem tota illa ſolis clementia vertitur; quare grauior fit peſtilentia mediis temporibus, quam per ſummos calores, aut per eximia frigora. Neque illud mirum, quando vel in male affectis corporibus idem contingit: nam quæ firmis conferunt, eadem ægrotantibus plerunque ſolent obeſſe, vel

propter imbecillitatem concoquentis in ſtomacho caloris, vel quia magni refert quò naturalis potentia, humorumque curſus diuertatur. Fit enim, tanquam in humanis corporibus, ita in hac rerum vniuerſitate aliquando aſtrorum quorundam concurſus: vnde concitetur aeris intemperies, ex qua naſcitur peſtilētia, quę modò fit ex abundantia, modò ex inopia nimia humoris: quam neceſſariò ſequitur annonæ penuria, cum omnia inferiora gubernentur à ſuperioribus, & illa omnia non niſi Deii ſupremi & altiſsimi nutu quidquam agam. Apollo dicitur mortem filij grauiter ferēs Cyclopas Iouis miniſtros, fulminumq; artifices interemiſſe, quod nihil aliud ſignificat, niſi ſolis beneficio rabiem illam vaporum, qui peſtem excitauerant, fuiſſe extinctos. Nam ex ipſis vaporibus quodammodo affectis morbos procreari conſtat, & ſalubritatem euerti: & è vaporibus fulmina Ioui confici, cum illi ſint fulminum artifices. Cum enim Aeſculapius ſit Apollinis filius medicus peritiſsimus, isque ſit aeris optime affecti temperies, hanc temperiem eximius calor deſtruit, per quem vapores abſumuntur, neque vſquam poſſunt conſiſtere. Cum aliquid ſimile fortaſſe ſuperioribus temporibus contigiſſet, vt fabulati ſunt de Phaethonte, ita ob hācrem datus eſt locus fabulę, quia ob fulmine occiſum filium Apollo Cyclopas, quòd fulmina faciebant, occiderit. E cęlo igitur deſcēdiſſe per id tempus putatur, quia benignior & quaſi humanior quam antea ſolis natura ſentiebatur. Id cum ita contigiſſet, cognouerunt mortales ſolē eſſe omnium rerum moderatorem: quare cum tepor illius conferat animantibus pauiſſe armenta Admeti putatur, & inter Deos agreſtes non vltimum locum ſortitus eſt.

¶ Fuerunt nonnulli, qui Phorbantem, Hyacinthum, Admetum ab Apolline amatos fuiſſe fabulati ſint, vt ait Plutarchus in Hnma, Deus amet ſapientes, ſicuti mæmoriæ proditum eſt Pindarum, Archilochum, Heſiodum Dijs fuiſſe gratos. Laurus illi tum ob innatum calorem conſecrata eſt, cuius ex attritu lignorum facile ignis eliditur, tum etiam ob diuinationem: quia eius folia ſub puluinari dormientis poſita creduntur vera ſomnia gignere. Præterea illi, quibus natura Solis plurimum dominatur, (nam alij aliorum planetarum naturæ magis clam adhæremus) multa facilius præſentiunt, quare diuinationem & vaticinandi peritiam Apollini tribuerunt. Huic Deo gryphes & corui ob ſimilem vim præſentiendi dicati ſunt. Huius imago ab antiquis fingebatur, quæ dextra manu Gratias geſtaret, at ſiniſtra ſagittas & arcum, quia multo plura ſunt eius in humanum genus beneficia, quam incommoda, quæ inferuntur. Hunc Deum ſemper iuuenem finxerunt, quia ſempiterna illa ſublimia corpora nullam ſentiunt ſenectutem, & quia ſemper eadem vis eſt ſolis, quamuis minime appareat nonnullis ob ſigniferi circuli obliquitatem. Capillos illi triboerunt prælongos, ad explicandam vim radiorum, quem etiam intonſum vocauit Horatius in his carminibus:

> Dianam teneræ dicite virgines,
> Intonſum pueri dicite Cynthium.

Sic is poeta in his verſibus:

> *ὑμνείω παιᾶνα, μέγαν θεὸν ἀπόλλωνα:*
> *ἄβροτον, ἀγλαόμορφον, ἀκερσεκόμην, ἁβροχαίτην.*
> Cantamus Pæana Deum, qui eſt magnus Apollo,
> Perpetuum, pulchrum, intonſum, ſemperq; comantem.

Erat illi ſacer etiā accipiter propter rapacitatē. & hyacinthus flos, qui dicitur fuiſſe puer Amyclæus ab Apolline & Zephyro vno tempore amatus, at enim cum propenſior in amorem Apollinis appareret, Zephyri odium & indignationem in ſe concitauit, quare cum Apollo diſci iactu ſe exerceret, Zephyrus diſcum ab

Apolline miſſum in pueri caput conuertit, quem cæſum Apollo in florem ſui nominis commutauit,& ex cruore colorem indidit. Huic Deo antiquiſsimis temporibus ſacram comam ephebi nutrire ſolebant, quam eo tempore deciſam Apollini dicabant & deponebant, cum ſimiles eſſe Apollini ceſſarent: hoc eſt cum labra vel malæ prima lanugine veſtiebantur. Eam fuiſſe conſuetudinem teſtatur Plutarchus ita in Theſeo: ἔθους δὲ ὄντος ἔτι τότε τοὺς μεταβαίνοντας ἐκ παίδων ἐλθόντας εἰς Δέλφους ἀπάρχεσθαι τῷ θεῷ τῆς κόμης. Cum mos eſſet illis temporibus, vt qui ex ephebis exceſſerant, in Delphos venirent, atque comæ primitias Deo offerrent: ſicuti zonam Dianæ conſecrabant mulieres, cum virginitatis pertæſum eſſet. Lucianus tamen in Dea Syria morem fuiſſe apud Syrios ſcribit, vt barbatum Apollinem fingerent, cum reliqui homines eum iuuenem & imberbem formarent. Iſtud autem ea de cauſa efficiebatur, quia imperfectam exiſtimabant illam ætatem Aſſyrij, cum neque ad naturæ ſummum acceſsiſſet, neque ob rerum præteritarum experientiam prudentia muniretur. At vero qui dicunt, quod Pythonem ſerpentem ſagittis confecit, cum paruus adhuc eſſet, quid aliud ſignificant, quam ſolis naturam, & mundi nuper naſcentis? cum enim ſol nuper natus eſſet, & poſt illum omnia ſydera, cępit ſol vapores è terra,qui plurimi fuiſſe dicuntur,ſurſum ſuo calore attrahere: quo tempore pro natura infantium plena humoribus terra,multiſque nebulis ex illis procreatis tecta, cum recens a cæteris elementis fuiſſet diuiſa, omnia putredine plena erant, quæ ex humoris abundantia, aut certe ſine humore, non contingit. Tum vero ſol ſuis radijs nouam terram aſsidue illuſtrando,quaſi ſagittis quibuſdam ipſam putredinem feriens, paulatim exiccauit, ſalubremque animalibus ſedem fecit. Neque aliam rationem aut cauſam fingendarum harum fabularum putauerim, niſi quod modo vires elementorum, modo ſydera pro Dijs colentes, ſuorum Deorum vires celebrare per has fabulas voluerunt. Nam fabulæ, quæ de Dijs finguntur, ad rerum naturalium aut aſtronomicarum conſiderationem ſpectant: quæ de hominibus, ad vitam mortalium informandam & in melius vertendam. Sed de Apolline ſatis, nunc de Aeſculapio dicatur.

De Aeſculapio. *Cap.* XI.

AEſculapium quidam Apollinis & nymphæ Coronidis filium fuiſſe arbitrantur, ſicuti teſtatur Homerus hymnographus in his:

ἰητῆρα νόσων ἀσκληπιὸν ἄρχομ᾽ ἀείδειν.
υἱὸν ἀπόλλωνος, τὸν ἐγείνατο δῖα κορωνὶς.
Δωτίῳ ἐν πεδίῳ, κούρη φλεγύου βασιλῆος.
Morborum medicum canto,quem Diua coronis
E Phębo peperit Phlegyæ olim filia Regis,
Dotius eſt vbi lætus agerque Amynique fluenta.

Pauſanias vero in Corinthiacis memoriæ prodidit Phlegyam Coronidis patrem Peloponeſſum ingreſſum filiam prægnantem ex Apolline, quod tamen ille non ſenſerat, ſecum adduxiſſe. Illa puerum in finibus Epidauriorum enixa, illum in monte expoſuit, qui ab eo euentu Tithias poſtea fuit vocatus, quamuis alij hoc in agro Thelpuſio accidiſſe memorant. Ibi capra dicitur lac infanti præbuiſſe, quam canis, à grege quem cuſtodiebat, diſcedens, obſeruabat. Hos cum deeſſe gregi paſtor cognouiſſet, vniuerſum paſcuum peragrans puerum tandem & capram & canem inuenit: veruntamen cum ignis è capite infantis emicuiſſet, diuinum quiddam ratus eius rei famam per vniuerſam regionem diuulgauit. Fama eſt hunc, qui Aeſculapiũ ſuſceperit filiũ fuiſſe nothũ Arcadis, Auto-

laum nomine in agro Telpuſio expoſitum, vt ait in libro de Dijs & Herôibus Cyrenaicus Apollodorus. Deinde fama diſsipata eſt, quod quouis morbo laborantes homines ab illo Deo genito poſſent ſanari. Fuerunt qui dixerint Coronidem prægnantem cum Iſchye Elati filio concubuiſſe, quod grauiter ferens Diana illam interemit, quia fratris contumeliam perferre non poſſet. Illa poſtea cum rogo impoſita fuiſſet, Mercurius è ventre mortuæ Aeſculapium extraxit, vel Phœbus ipſe: vt teſtatur Ouidius libro ſecundo Metamorph in his:

Non tulit in cineres labi ſu a Phebus eoſdem
Semina: ſed natum flammis, vteroq; parentis
Eripuit: geminique tulit Chironis in antrum.

Alij dicunt non è nympha Coronide natum, ſed ex ouo corniculæ: quia Coronis vtramq; ſignificat & nympham ita vocatam, & corniculam, vt aſſerit Lucianus in dialogo de falſo Vate, à quo res ita commemoratur. Fertur quidam ex antiquis ſacerdotibus ſerpentem perexiguum in ouum vacuum corniculæ incluſiſſe, ceraque ſtudioſè oblitum in luto in loco quodam occultaſſe: mox ara extructa populum in concionem ad eum locum aduocaſſe, cum nunciaret omnibus palàm ſe Deum eſſe oſtenſurum. Poſt concionem incognitis quibuſdam vocibus vſus apollinem & Aeſculapium inuocauit, vt dexter ac felix illi ciuitati accederet. Deinde phiala aquam hauriēs in profundum demerſa ouum illud vnà cepit, quod præſentibus multis fregit, pullumque recentem ſerpentis inueniens cunctos homines in admirationem rei induxit. Poſtea vero ſerpentem inſignis magnitudinis paucis diebus elapſis in loco ſubobſcuro oſtendens artificioſe ſe mouentem, illum ita creuiſſe aiebat, ac Deum eſſe Aeſculapium Apollinis filium. Inde vero ſerpentes in eius tutela, ſicuti Trophonio & Ercynæ dicabantur, crediti ſunt, & eius geſtamen putatus fuit baculus ſerpente inuolutus, vt ſcripſit Dercylus. Atque Ouidius libro decimoquinto Metamorph. Aeſculapium inquit aliquando fuiſſe in ſerpentem mutatum. Pauſanias autem in Meſſeniacis natum fuiſſe Aeſculapium ex Arſinoe Leucippi filia, at non è Coronide memorat de nō nullorum ſententia: cum tamen in Corinthiacis contendat illum Epidauri natū & omnem eius Dei cultum ex Epidauro acceptum. Hunc natum eſſe apud Lacercam ad ripas Amyni fluminis teſtatur Apollonius libro quarto hoc pacto:

χωόμενος περὶ παιδὶ, τὸν ἐν λιπαρῇ λακερείῃ
Δῖα κορωνὶς ἔτικτεν ἐπὶ προχοῇς ἀμύνοιο.
Ob natum iratus propè pinguem quem Lacercam
Ad ripas Amyni peperit diuina Coronis.

Huius nutricem fuiſſe Trygonem ſcripſerunt nonnulli, ſicuti teſtatur Pauſanias in Arcadicis, quem apud Chironem Centaurum educatum fuiſſe conſtat, & ab eodem eruditum cum adoleuiſſet: ſicuti dictum eſt ab Ouidio in his.

Geminique tulit Chironis in antrum.

Lactantius in lib. de Falſa Religione Aeſculapium lacte canino nutritū, & Chironi traditū artem medendi ab ipſo Chirone doctū fuiſſe ſcribit. Fuit Aeſculapius prius Apius vocatus, quare cum Lycophron de illo mentionē faceret, ita inquit:

ἀρωγὸν αὐδήσωσιν ἠπίου γόνον
ἀςοῖσι καὶ ποίμναισι πρευμενῆ μολεῖν.
Opem ferentem concinent latum Apio
Gregibus venire, ciuibusque commodum:

Scripſit Zezes chil. 10. non ſolum à Centauro Chirone Aeſculapium fuiſſe edoctū, ſed cum Apius primū diceretur ob facilitatē & manſuetudinē, vel quia dolores ægrotantiū medicamentis deliniret, ἤπιος enim blādum ſignificat, mox quia Aſclen quendam Epidauri tyrannum ſanauerit, dictū fuiſſe Aeſculapium vtroq; nomine

nomine coniuncto : nam ἀσκλέπιος ex Aſcle & Apius componitur : ac paucis mutatis ita à Latinis fuit appellatus. Alii non Aſclen, ſed Aunem tyrannum Dauniæ, qui ex oculis laborabat, ab illo ſanatum fuiſſe mallunt, qui eum nomi natum fuiſſe contendunt ab artis præſtantia, quia homines mori non pateretur: nam σκέλλεσθαι mori ſignificat, at à litera priuationem adiungit. Dictus eſt igitur eo nomine, quod homines non ſineret morbo aut dolore abſumi : quamuis inuentionem medicinæ alii aliis inuētoribus tribuerunt. Ouid. vt diximus, Apollini illam tribuit, Pindarus in tertia Ode Pythiorum & Nemeorum Chironem Aeſculapii magiſtrum inuentorem medicinæ putauit. Aeſchylus illam omnium primum Prometheum ait inueniſſe, Homerus in libro quarto Odyſſ. videtur inuentionem medicinæ Pæoni tribuiſſe, vt eſt in his :

ἰητρὸς δὲ ἕκαστος ἐπιστάμενος περὶ πάντων
ἀνθρώπων, ἦ γὰρ παιήονός εἰσι γενέθλης.
Eſt medicus prudens cunctis præſtantior vnus
Ille viris, cui Pæoniæ ſit gentis origo.

Hunc ſororem habuiſſe Eriopen ſcriptum reliquit Myrleanus Aſclepiades. Cicero multos fuiſſe Aeſculapios inquit in tertio de Natura Deorū his verbis: Aeſculapiorum primus Apollinis, quem Arcades colunt, qui ſpecillum inueniſſe, primusque vulnus dicitur obligauiſſe. Sec̃us ſecundi Nercurii frater: is fulmine percuſſus dicitur humatus eſſe Cynoſuris. Tertius Arſippi filius & Arſinoæ, qui primus alui purgationem, dentisque euulſionem, vt ferunt, inuenit: cuius in Arcadia non longe à Luſio flumine ſepulchrum & lucus oſtenditur. Hunc lucum ſcribit Pauſa. in Corinthiacis fuiſſe montibus vndique pręcinctum, in quo ambitu quenquam vel mori vel naſci religio fuit, ſicuti in Delo inſula. Enimuero pauca prorſus morborum remedia protulit in medium vel Aeſculapius, vel eius filii : vel quia moderatior diæta non afferebat tantam morborum varietatem, vel quia res medica nondum ſatis validum ceperat incrementum. Nam ad Troiana vſque tempora perexigua fuit medicorum peritia : quando vel Aeſculapii filii, Eurypylo vulnerato farinam & tritum caſeum mulierem commiſcentem, potumque præbentem cum vino Pramnio non reprehendunt, vt ait Plato in tertio de Rep. Dialogo : cum illa omnia maximè inflammare vulnus, at non ſedare dolores vllo pacto poſſent. Fertur fuiſſe primus Herodicus palęſtræ magiſter. vt ſcripſit Panyaſis, qui cum eſſet valetudinarius ſe ipſum ad certam viuendi rationem accommodauit, adhibitisque medicamentis medicæ artis dogmata inuenit, quibus & ſe, & alios poſtea diutius ſuſtentauit. Obtinuit tamen poſt ea conſuetudo propter aliqua, vt arbitror, quæ feliciter illi obuenerunt, vt peritiſsimi medici, qualis fuit Hippocrates, Aeſculapii dicti ſint, vt teſtatur Zezes decimæ Chiliadis . hiſt. 349. Fabulantur præterea Hippolytum ab equis laniatum Aeſculapii arte reuixiſſe, quare fertur Iupiter iratus ob inuentam artem qua homines in vitam reuocari poſſent, repertorem artis fulmine confeciſſe, vt ait Virgil. libro ſeptimo in his :

Namq; ferunt fama Hippolytum, poſtquam arte nouercæ
Occiderit, patriasque explerit ſanguine pęnas,
Turbatis diſtractus equis: ad ſydera rurſus
Aetheria, & ſuperas cœli veniſſe ſub auras
Pæoniis reuocatum herbis, & amore Dianæ.
Tum pater omnipotens aliquem indignatus ab vmbris
Mortalem infernis ad lumina ſurgere vitæ,
Ipſe repertorem medicinæ talis & artis
Fulmine Phæbigenam ſtygias detrurſit ad vndas.

Fertur Apollo grauiter tuliſſe mortem filij, ac magnopere luxiſſe: cuius lacrymæ in electrum dicuntur fuiſſe conuerſæ, vt teſtatus eſt Apollonius libro quarto Argonauticon his carminibus:

κελτοὶ δ' ἐπὶ βάξιν ἔθεντο
Ὡς ἄρ' Ἀπόλλωνος τάδε δάκρυα λητοΐδαο
Ἐμφέρεται δίναις, ἅτε μυρία χεῦε πάροιθεν.

Celtæ tamam tacere quòd illic
Latoidæ Phœbi lacrymæ voluuntur in imo
Flumine, quas multas in nati funere fudit.

Epione dicitur Aeſculapij fuiſſe vxor, cuius filius fuit Machaon vir, vt ferebant ea tempora, artis medicæ peritiſsimus, qui vnà cum cæteris Græcis militauit ad Troiam, de quo ita meminit Homerus libro quarto Iliadis:

ταλτύβι, ὅττι τάχιστα μαχάονα δεῦρο κάλεσσον
φῶτ', ἀσκληπιοῦ υἱὸν ἀμύμονος ἰητῆρος.

Taltybi ades, celeremque Machaona ducito nobis
Præſtantis medici natum, huic Aeſclepius olim
Nam pater ipſe fuit.

Fuit etiam Podalirius Aeſculapij & Epiones filius, fraterque Machaonis, vt ait Pauſanias in Meſſeniacis. atque in Eliacis prioribus multas illi filias tribuit, inter quas Iaſo & Hygiæa fuiſſe memorantur, vt ait Aratus. præterea Orpheus in hymno quodam in Aeſculapium, non filiam, ſed vxorem fuiſſe Aeſculapij cenſuit Hygiæam, cum ita ſcribat:

φοίβου Ἀπόλλωνος κρατερὸν θάλος, ἀγλαόμορφον,
Ἐχθρὲ νόσων, ὑγίειαν ἔχων σύλλεκτρον ἀμεμφῆ.

Stirps Phœbi præclara, thori cui ſplendida conſors
Eſt Hygiæa, grauis morborum pulſor & hoſtis.

Celebrabantur ludi quinquennales in prædicto luco Aeſculapij, die nono poſt Iſthmios, ante Megarenſes tamen incipiente vere, ijque apud Epidaurios, penes quos natus fuiſſe dicebatur, in Aeſculapij honorem. Hunc Deum alij imberbem alij barbatum putarunt. Lucianus in Ioue tragædo prægrandem barbam fuiſſe Aeſculapio tradidit his verbis: ὥστε μὴ μειρακιεύου πρὸς ἡμᾶς, ἀλλὰ λέγε θαῤῥῶν ἤδη τὰ δοκοῦντα· μὴ αἰδεσθεὶς εἰ ἀγένειος ὢν δημηγορεύσεις, καὶ ταῦτα βαθυπώγωνα καὶ εὐγένειον οὕτως υἱὸν ἔχων τὸν ἀσκληπιόν. Quare ne te adoleſcentulum erga nos geras, ſed quæ tibi videntur, ea loquere animo intrepido: nec vereare quod imberbis concionem habeas, cum habeas filium tam ingentis ac promiſſæ barbæ Aeſculapium. Pauſanias tamen in Corinth. imberbis Aeſculapij ſtatuam erectam apud Phliaſios fuiſſe inquit. Scripſit Lucianus in Icaromenippo celeberrimum templum Aeſculapij fuiſſe Pergami, ſicut Apollinis in Delphis. Ac Strabo lib. 8. fanum fuiſſe Aeſculapij inſigne ſcribit Tetrapoli, quæ ciuitas ab Ionib. & Carib. habitabatur. Erat id templum multitudine ægrotantium & varijs morbis laborantium plenum & parietes pictis tabellis vbiq; recti, in quib. ſcripti erãt morbi & nomina eorum, qui ſe ab illo Deo ſanatos fuiſſe credebãt, ſicut in Co inſula, & in Trica. Somniauerat enim inſulſa antiquorũ multitudo, quod ſi quis ex aliquo morbo conualuiſſet, cui contigiſſet Aeſculapium inuocare, illud Aeſculapij opera factum fuiſſet, pro qua re & tabellas appendebant parietibus templorum & alia nuncupata vota perſoluebant, tãquam præmia illorum beneficiorum, quæ diuinitus accepiſſent. Huic Deo capram immolare in ſacrificijs mos fuit à Cyrenaicis, vt ait Pauſanias & Didymus ſcripſit libro tertio: vel quia à capra nutritus fuiſſet, vel quia ſanitati aduerſariũ animal capra videatur, cum laboret perpetua febre. Socrates tamen in Phędone Platonis ſe gallum debere Aeſculapio

medico

medico inquit, cum gallus illi mactari cõſueuerit. Nam gallus gallinaceus etiam iſti ob vigilantiam fuit ſacratus. Habuit & hic Deus multa cognomina à locis, in quibus illi templa fuerunt dicata, vel ab alijs cauſis: vt Aulonius, Medicus, Onceata, Leuctricus, Gortinius, Corylæus, Agnitas, Booneta. Nam vt ait Cicero libro tertio de Legibus Aeſculapius, veluti Dij cæteri, propter beneficia, quæ in genus humanum contuliſſe dicitur, fuit in Deorum numerum relatus: ſic enim inquit, Diuos, & ollos, qui cęleſtes ſemper habiti, colunto: & ollos quos endo cœlo merita vocauerint, Herculem, Liberum, Aeſculapium, Caſtorem, Pollucem, Quirinũ.

¶ Atque hactenus ea explicata ſunt, quæ de Aeſculapio Apollinis filio fabulati ſunt antiqui: nunc eorum ſententiam ex his eliciamus. Dicitur fuiſſe Apollinis & Coronidis filius. Quid ita? aut quę fuit Coronis Phlegię filia? Eſt enim Phlegyas calor ſolis, vt nomen ipſum videtur ſignificare, φλέγειν enim comburere eſt. Huius filia fuit Coronis, aeris temperamentum ſcilicet, & vis illa aeris modicè humectata, quæ ſolis accipit ſalubrem impreſsionem. Niſi enim ſolis calor aera purget ac rariorem faciat, & niſi vis quædam humoris in ipſo aere relinquatur à calore, nulla eſſe poteſt ſalubritas. Cum igitur è calore & humore temperato illa naſcatur, iure dicta eſt Coronis quaſi ἀπὸ τοῦ κεραννῦσθαι Aeſculapium inquit Pauſanias in Achaicis nihil eſſe aliud quàm aera, cuius fuit filia Hygiæa: quæ nihil eſt aliud quam bona valetudo. Eſt ſiquidem aeris temperies non homini ſolum, ſed cunctis animalibus, atq; etiam plantis ſalubris: Iure optimo igitur antiqui Apollinem Aeſculapij patrem finxerunt, atque ipſum Aeſculapium ſalubrem vim de ſole animis corporibusque mortalium ſubuenientem, hoc eſt ſanitatis artificem, quia ſolis calor vniuerſis elementis dominatur. Ex ipſa igitur vi ſolis aer aſsidue mouetur & generatur, quare Aeſculapius Apollinis filius: quod quoniam fieri nõ poteſt niſi per quandam miſtionem ipſius aeris, idcirco mater eius fit Coronis. Ex hoc aere ita affecto naſcitur ſalubritas, quare illa dicta eſt Aeſculapii fuiſſe filia, & is ſanitatis artifex, medicinæque inuentor. Dicuntur fuiſſe multæ filiæ Aeſculapio præter prædictam, inter quas fuit etiam Iaſo, quia multa commoda proueniunt mortalibus ex aeris temperamento, inter quæ facilitas eſt conualeſcendi & medendi. nam Iaſo ἀπὸ τοῦ ἰᾶσθαι à medendo ſcilicet dicta eſt. Hæc autem omnia ſol per anniuerſarios ſui curſus conuerſiones, viciſsitudinesque frigoris & caloris, hanc ipſam inquam & ſalubritatem, & hæc commoda hominibus impertit: quare Titane, quod oppidum fuit Sicyoniorum, ſignum Aeſculapij Apollinis filij, ſalubritatis ſignum fuit vocatum. Fuit Aeſculapio dicatus draco, cuius baculum duo amplectebantur, quia ſol, è quo ipſe naſcitur, quaſi ſenectutem deponens, incipit à principio arietis vires reſumere, donec ad Cancrum perueniat, atque cum illo multa & herbarum, & animalium genera vires reſumunt. Huc accedit vis oculorum: quæ maxime ſoli conuenit, quoniam ὄφις ab aſpicendo dicitur à Græcis, quem modo draconem, modo ſerpentem vocamus. Sol enim cui ille dicatus eſt, omnia videre exiſtimatus fuit, quæ non ſola ratio fecit vt coruus illi ſacer putetur, ſed etiã illa, quod hęc auis ſit auſpiciis accommodata, nam non ſolum artis medendi peritus fuit Aeſculapius, ſed etiam diuinandi, quæ ad medendi artem tamen pertinẽt, quoniam non ſolum præſentia, ſed præterita etiam quæ acciderunt ægrotantibus, & quæ mox euentura ſunt debet laborantibus medicus prædicere, quæ res non mediocriter fidem medico comparat, & plurimum poſtea coferet vniuerſo negotio, vt ait Hippocrates. Hinc effectum eſt vt illi etiam gallum attribuerint ob vigilantiam, vel potius ob diligentiam erga aliquo morbo laborantes. baculus erat eius geſtamen cum ſerpente inuoluto, quia medicina ſit quaſi fulcimentum humanæ vitæ ſenſim labantis, atque anguis multis remedijs ſit accommodatus. Hæc ea ſunt, quæ de

Aeſculapio memoriæ prodita ſunt ab antiquis, quæ partim phyſicè, partim hiſtoricè ſunt intelligenda. Quidquid enim de Dijs finxerunt antiqui, id habuit hiſtoriam tanquam ſuarum narrationum fundamentum.

¶ Non defuerunt qui locum datum fuiſſe fabulæ de Aeſculapio tradiderint, quòd mortuos ab inferis reuocaret, quia nonnullos, quorum conclamata eſſet ſpes vitæ, ſanitati reſtituerit per vim medicamentorum, vnde fabulati ſunt antiqui Plutonem apud Iouem conqueſtum fuiſſe, quòd ſuum imperium Aeſculapius exinaniret. Idcirco fulmine percuſſum fuiſſe à Ioue inquiunt, quod accidit paulo ante Troiana tempora. Verum de Aeſculapio ſatis, nunc de Chirone eius magiſtro dicamus.

De Chirone. *Cap.* XII.

CHironem Aeſculapij magiſtrum alij ex aliis parentibus natum eſſe tradiderunt. Ouidius libro ſexto Metamorphoſeon Saturni filium putauit, vt eſt in hoc verſu:

Vt Saturnus equo geminum Chirona creauit.

Hunc Apollonius libro primo Argonauticon, Philyræ filium fuiſſe dixit in his:

Αὐτὰρ ὅγ᾽ ἐξ ὑπάτου ὄρεος κίεν ἄγχι θαλάσσης
χείρων φιλλυρίδης
Ad mare deſcendit montis de parte ſuprema
Chiron Phillyrides.

Nam fama eſt Saturnum Philyram Oceani filiam in inſula Philyreide compreſſiſſe, qui veritus ne à Rhea ſuperueniente in adulterio deprehenderetur, ſeſe in equum mutauit, è quo concubitu natus eſt Chiron ab vmbilico ſuperiores partes corporis habens hominis, inferiores equi, vt teſtatur Apollonius libro ſecundo his carminibus:

Νυκτὶ δ᾽ ἐπιπλόμενοι φιλυρηΐδα νῆσον ἄμοιβον.
Ἔνθα μὲν οὐρανίδης φιλύρῃ κρόνος εὖτ᾽ ἐν ὀλύμπῳ
τιτήνων ἤνασσεν. ὁ δὲ κρηταῖον ὑπ᾽ ἄντρον
ζεὺς ἔτι κουρήτεσσι μετετρέφετ᾽ ἰδαίοισιν
ῥείην ἐξαπαφὼν παρελέξατο, τοὺς δ᾽ ἐνὶ λέκτροις
τέτμε θεὰ μεσσηγύς. ὁ δ᾽ ἐξ εὐνῆς ἀνορούσας
ἔσσυτο χαιτήεντι φυὴν ἐναλίγκιος ἵππῳ.
ἡ δ᾽ αἰδοῖ χῶρόν τε καὶ ἤθεα κεῖνα λιποῦσα
Ὠκεανὶς φιλύρη, εἰς οὔρεα μακρὰ πελασγῶν
ἔνθ᾽ ἵνα δὴ χείρωνα πελώριον, ἄλλα μὲν ἵππῳ
ἄλλα θεῷ ἀτάλαντον ἀμοιβαίῃ τέκεν εὐνῇ.
Aequora ſulcantes adeunt Philyreida tandem.
Huc, vbi cœleſtis Saturnus, cum puer eſſet
Iupiter, Idæis & nutriretur in antris
Curetes inter regeret Titanas at ipſe:
Congreſſus Philyræ eſt formoſæ. Sed Rhea nullo eſt
Capta dolo in lecto hos ambos inuenit, vt ille
Diffuſis ceruice iubis hinniuit equinis.
Ipſa pudore locum, montes, colleſque reliquit
Oceani Philyra, ac montes petit inde Pelaſgos.
Hic Chirona parit, cuius pars altera Diuis
Perſimilis, fit equus rurſus pars altera turpis.

Suidas tamen Chironem vnà cum reliquis centauris Ixionis filium fuiſſe cenſuit.

fuit. Hic vxorem habuiſſe Chariclo memoratur Apollinis filiam, vel Oceani, vel Perſæ, ſicut alij maluerunt, quæ accedentibus ad littus Argonautis, in quo habitabat Chiron, vnà cum Chirone Achillem, quem educandum & erudiendum acceperat, vt ait Pauſanias in Laconicis, ſecum attulit, vt ſcribit Apollonius in primo Argonauticorum:

Σὺν καὶ οἱ παράκοιτις ἐπωλένιον φορέουσα
Πηλείδην ἀχιλῆα, φίλῳ δειδίσκετο πατρί.
Peliden vxor paruum portabat in vlnis
Dulce onus, id charo properans oſtendere patri.

Memoriæ prodidit Staphylus in libro de Theſſalia ꝙ Chiron aſtrologiæ peritiſſimus, ac vir ſapientiſſimus fuit, qui cum vellet Peleum eſſe virum celeberrimum, Actoris Myrmidonis filiam ad ſe aduocauit, famamq; diſsipandam dixit, ꝙ Peleus Aeaci & nymphæ Daidis filius ac Telamonis & Phoci frater Thetidem Ioue ita concedente vxorem eſſet ducturus, ad quas nuptias Dij cum ingentib. imbribus & tempeſtate accedēt. Ea cum dixiſſet, tempus obſeruauit, in quo multæ fierent pluuiæ ac vēti de cœlo: quo etiam tempore Peleo Philomelam dedit, atq; inde fama increbuit, ꝙ Peleus Thetidem duxerit. Quamuis ſcribit Dailochus ac Pherecydes ꝙ Peleus poſteaquam purgatus fuit à fratris Phoci cęde, quem diſco percuſsit cū exerceretur, ab Euryto Actoris filio, eius filiā Antigonen, at non Thetidem vxorē duxit. Alij dicunt Antigonen prius nupſiſſe Peleo, deinde illa mortua ductam fuiſſe Thetidem. Deinde cum adoleuiſſet Chiron, in ſyluas adijſſe dicitur, vireſque herbarum primus obſeruaſſe: qui etiam ob peritiam poſtea chirurgiæ & obleuitatem manuum in tractabdis vulneribus Chiron fuit nominatus. Eſt enim maximum peritiæ ferè argumentum in dignoſcendis chirugis ſi manus habeant leuiſsimas in vulneribus tractandis. Habuit Chiron è Chariclo nympha Ocyrhoen filiam, quę ita fuit appellata, quia ad ripas fluminis celerrimi nata ſit, vt teſtatur Ouidius libro ſecundo Metamorphoſeon:

Ecce venit rutilis humero protecta capillis
Filia Centauri: quam quondam nympha Chariclo
Fluminis in rapidi ripis enixa vocauit Ocyrhoen.

Habuit & Endeidem è Philyra vxore, ſuſcepit præterea Caryclū è Piſidice nympha. Fertur idem Chiron cum primum ſe in ſyluas contuliſſet fuiſſe à Diana venandi rationem edoctus, vt nos in libro 4. Venationum noſtrarum ſcripſimus:

Quis primus tulit iſta viris? hominumne Deumne
Ingenijs inuenta? dedit quis commoda tanta?
Delia Phillyriden primum Chirona fugaces
In ſparſos per tura greges, ſyluaque vagantes
Armauit, fecitque vias in commoda tanta,
Salue magne parens, venandi magne repertor,
Herbarum, citharæque potens, cęlique perite.

Nam præter cognitionem herbarum, rerumque cęleſtium, fertur Chiron mirifice fuiſſe citharæ pulſandæ peritus, qua etiam ratione nonnullos morbos ſedauit, vt ait Staphylus lib. 3. rerum Theſſalicarum. & Boetius in Muſica. Ab hoc Hercules aſtrologiam percepiſſe dicitur, vt ſuo loco dicemus. Cum poſtea Herculis ſagittas veneno Lerneæ hydræ perlitas Chiron ſequentibus temporibus tractaſſet, in alterum pedem eius vnam illarum cecidiſſe affirmant: qui dolore vulneris diu diſcruciatus cū natus eſſet ex immortali patre, mori non poterat: quare Deos precatus eſt, vt ſibi mortali eſſe liceret, vt teſtatus eſt Acuſilaus, & Cratinus, qui huius argumēti actum cōpoſuit. Id vero cū Iouis miſericordia obtinuiſſet, inter ſydera relatus fuit, vt teſtatur Hyginius in lib. de Stellis. Illud autem ita futurum

eſſe vaticinata patri ſuo fuerat Ocyrhoe, vt eſt in his apud Ouid. quamuis eum mortuum fuiſſe dicat:

Tu quoque chare pater nunc immortalis, & æuis
Omnibus vt maneas naſcendi lege creatus,
Poſſe mori cupies tum, cum cruciabere diræ
Sanguine ſerpentis per ſaucia membra recepto;
Teque ex æterno patientem numina Mortis
Efficient: tripliceſque Deæ tua fila reſoluent.

Conuerſus eſt igitur Chiron in ſignum illud cœleſte, quod nunc etiam à ſagitta illa nomen retinet, atque ita formatur vt videatur ſagittam è vulnere extractam oſtentare. Cum vero eximie fuiſſet pius & Deorum immortalium cultor, fertur illi ara ante oculos collocata inter ſydera, qua eius religio & pietas in perpetuum demonſtretur. At Mneſagoras non vulneratum fuiſſe, ſed longioris vitæ pertæſum cenſuit mortem à Diis immortalibus precatum fuiſſe: quare etiam Theocritus in Thalyſia illum ſenem ac longæuum nominat in his:

ἆρα γέ πα τοιόνδε φόλῳ κατὰ λάϊνον ἄντρον
κρητῆρ' ἡρακλῆι γέρων ἐστάσατο χείρων,
Talia nonne Pholi ſaxoſo rupis in antro
Alcidæ ſtatuit longæuus pocula Chiron:

¶ Atque hæc ea ſunt, quæ de Chirone ab antiquis ſcriptoribus tradita ſunt: nunc vnde deducta fuerint, perquiramus. Dicitur Chiron Saturni & Philyræ filius, quia cum artis medendi & chirugiæ peritiam inueniſſe putetur, illa cognitio è tempore & experientia nata fuerit. Eſt enim φιλη amica, πεῖρα vero experientia: quare inuentionis chirurgiæ mater φιλύρα, quaſi φίλειρα dicta eſt. Nam ſi à πειρας dictione prima litera abiiciatur, id nomen exiſtet. Nam prior fuit empirica quam theorica medicina. Eius filia fuit Ocyrhoe, quoniam hæc ars neceſſario viam aperit corruptis humoribus: qui quo citius & commodius defluxerint, eo citius vulnus ſanari poteſt. Atque vt ſummatim dicam, vniuerſum ferè chirugiæ negotium in ſcite eliciendis malis humoribus conſiſtit: qua in re primum eſt vt per diætam & viuendi moderationem quam maxime vacuum his humoribus corpus habeamus, quod quanto magis expurgatum fuerit, quaſi faciliorem vitæ noſtræ decurſum tranſibimus: proximum vero vt male affecto corpori facilis exitus malis humoribus pateat. Fuit Chiron altera parte homo, altera equus: quia idem chirugiæ beneficium non ad homines ſolum, ſed etiam ad alia animalia, & ad vſum iumentorum ſe extendeat. Hunc ex immortalibus parentibus natum eſſe dixerunt, quia infinita propè videatur illa cognitio, quæ nunquam ſatis percepta aut abſoluta ab humanis ingeniis fuerit. Fabulati ſunt poſt longum annorum numerum à Ioue hunc impetraſſe vt aliquando mori poſſet, quia ſæpius rerum omnium ſcientiæ & cognitiones ſint per temporum viciſsitudines immutatæ, quæ cum ad ſummum excreuerunt, mox vt res cæteræ humanæ decreſcunt & relabuntur. Dicitur inter ſydera Chiron fuiſſe relatus, non ſolum quia hominibus de reliquis benemeritis aræ erigerētur ab antiquis, quos inter Deos, aut inter ſydera collocabāt: ſed etiā quia per hæc hominum religionem & pietatem à Deo non negligi volebant oſtendere, vt cæteros homines ad probitatem hortarentur, cum viri boni & integri calamitates tandē Deus leuet, & pro iis magnam ac perpetuam & felicitatem & gloriam denique largiatur. nō defuerunt tamen qui Aeſculapiū p̄rnis inuentis chirurgiam addidiſſe putarint, & radicum quarumdam herbarum cognitionem, & miſtiones pharmacorum, qui eò rem medicā deduxit vt princeps & inuentor & Deus medicinæ creditus ſit. At de Chirone ſatis, nunc de Venere rerū omniū parēte dicaē.

De

De Venere, Cap. XIII.

VEnerem illam, quam vulgus mortalium, delitiarum, voluptatumq; omnium,& blanditiarum, & elegantiæ Deam eſſe putauit, natam eſſe fabulātur è Cœli genitalibus partibus à Saturno cæſis, & in mare proiectis ſine matre, ex illa ſpuma ſcilicet, quæ ex illarū iactu in ſumma aquæ parte exorta eſt. Hanc ne furere, turpiter, & iumentorum in morem libidine agitari viderentur homines, vna cum filio Cupidine introduxerunt,& pro Diis coluerunt: quorum in poteſtate eſſe dixerunt omnia commoda ad libidinem ſpectantia largiri. Nam ſi de medio Veneris & Cupidinis nomina tollantur: aut, ſi non Dei, ſed deſideria & impetus naturæ, illi eſſe credantur, vt re ipſa ſunt, quid reliquum erit niſi fædiſsimum & turpiſsimū libidinis, effrenatæque laſciuiæ nomen? fecit igitur apud imperitos homines horum nominum creditorum Deorum inuentio, vt minus turpe facinus coitus, & animalium coniunctio putaretur. Hæc res ſanè vt neceſſaria propè eſt aimalibus, ita frequens & immoderatus eius vſus in multa adducit illegitima,corpusq; & animū labefactat: quare vt honeſtior culpa libidinoſorum videatur & currus triumphantium, & caſtra, & inſignia Veneri & Cupidini tribuerunt. Verum quod turpe eſt, cūm nullo nomine fieri honeſtum poſsit, nos libidinum furorem impuris hominibus & immundis ſuibus ac equis relinquentes, quę de Venere fabuloſa dicta ſunt ab antiquis inueſtigemus. Tibullus libro primo Elegiarum hanc è ſpuma maris & ſanguine Cœli, vt dictum eſt, natam arbitratur in his:

Nam fuerit quicunq; loquax, is ſanguine natam,
Is Venerem è rapido ſentiet eſſe mari.

Sic etiam Muſæus in Leandro:

ἀγνώσσεις ὅτι κύπρις ἀπάσπορός ἐσι θαλάσσης;
καὶ κρατέει πόντοιο, καὶ ἡμετέρων ὀδυνάων;
An neſcis Venus orta maris de ſemine quod ſit?
Imperat hæc vndis, noſtriſque doloribus vna.

Cum nuper nata fuiſſet Venus, hanc ex vndis maris egredientem ambabus manibus è capillis,& è facie aquam marinam expreſsiſſe inquiunt: quare omnium pictorum facile princeps Apelles Cous celeberrimam illam Venerem emergentem, quæ diuinum prope opus creditum fuit, pinxit: cuius mirabilitatem & præſtantiam ita expreſsit Sidonius Antipater:

τὰν ἀναδυομέναν ἀπὸ ματέρος ἄρτι θαλάσσας
κύπριν ἀπελλείου μόχθον ὅρα γραφίδος.
Ὡς χερὶ συμμάρψασα διάβροχον ὕδατι χαίτην,
ἐκθλίβει νοτερῶν ἀφρὸν ἀπὸ πλοκάμων.
αὐταὶ νῦν ἐρέουσιν, ἀθηναίη τε, καὶ ἥρη,
οὐκ ἔτι σοὶ μορφᾶς εἰς ἔριν ἐρχόμεθα.
Egreſſam nuper Venerem de marmoris vndis
Aſpice, præclari nobile Apellis opus.
Exprimit æquoream manibus de crinibus vndam.
E longis ſpumas exprimit illa comis.
Hac viſa Pallas ſic cum Iunone locuta eſt:
De forma Veneri cedere iure decet.

Fertur in concha margaritarum feraci fuiſſe concepta, in qua etiam nauigauit in Cyprum: quare cum de formoſa muliere loqueretur Venus apud Papinium, illam dignam eſſe inquit quæ ſua eſſet ſoror, & in eadem concha nauigaret, vt patet ex his carminibus:

Hæc

Hæc & cæruleis mecum conſurgere digna
Fluctibus: & noſtra potuit conſidere concha.

Hanc vero fuiſſe ab Horis educandam ſuſceptam, poſtquam in Cyprum ſuper vndis à Zephyro fuit delata, teſtatur Homerus in hymno quodam in Venerem his carminibus:

Αἰδοίην χρυσοστέφανον καλὴν ἀφροδίτην
Ἄσομαι, ἣ πάσης κύπρου κρήδεμνα λέλογχεν
εἰναλίης. ὅθι μιν ζεφύρου μένος ὑγρὸν ἀέντος
ἤνεικεν κατὰ κῦμα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης,
ἀφρῷ ἔνι μαλακῷ. τὴν δὲ χρυσάμπυκες ὧραι
Δέξαντ᾽ ἀσπασίως· περὶ δ᾽ ἄμβροτα εἵματα ἕσσαν.
Formoſam canto Venerem, cui tempora ſertis
Aureis cinguntur: cui Cypri terra marinæ
Florida paret, eam Zephyrus quo dulcis & aura
In molli ſpuma pepulit ſuper æquoris vnda.
Molliter hanc Horæ ceperunt, veſtibus illam
Diuinis texere. quibus nodantur in aurum
Crines: reticulumque legit capitis decus ingens.

Hic enim poeta non in concha, ſed vna cum ſpuma delatam fuiſſe in Cyprum ſenſit. Dicta fuit poſtea ab ipſa Cyprus, & Venus Cypria, vel quia in vtero ferre præbeat, quod dicunt Græci κύειν πορεῖν, quippe cum Cyprus antequam Venus eo appuliſſet diceretur Sphecia ab habitantibus ibi populis Sphecibus vocatis, vt ſcripſit Philoſtephanus in rebus Cyprijs. Deinde dicta Ceraſtia vt inquit Xenagoras in libro ſecundo de inſulis, quod illam homines habitarent, qui multas tumoris, tanquam cornua quædam in capitibus habere viderentur, cum cornua κέρατα dicta ſint à Græcis, & κεράσαι cornuti. alij voluerunt illam inſulam vocatam fuiſſe Macariam quaſi beatam ob fertilitatem. at poſtquam Venus illuc appulit vocata fuit Cyprus. Huic ipſi Deæ fuit concha quæ vocabatur lingua conſecrata, & conchæ Cytheriacæ: quia illa Venerē excitet, hæ quia pertineant ad mundum muliebrem. Scriptum reliquit Cicero libro 3. de Natura Deorum ita & plures Veneres fuiſſe, & illas è diuerſis parentibus fuiſſe ortas: Venus prima cœlo & Die nata: cuius Elide delubrum videmus. Altera ſpuma procreata, ex qua & Mercurio Cupidinem ſecundum natū accepimus. Tertia Ioue nata & Dione, quæ nupſit Vulcano. Sed ex ea & Marte natus Anteros dicitur. Veneres tres fuiſſe ſcripſit Pauſa. in Bæoticis, quarum vna Cœleſtis, altera Popularis, altera Apoſtraphia dicta eſt. At Diuinus Plato in Conuiuio duas eſſe Veneres, & duos Cupidines inquit in his: πάντες γὰρ ἴσμεν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἄνευ ἔρωτος ἀφροδίτη. ταύτης δὲ μιᾶς μὲν οὔσης, εἷς ἂν ἦν ἔρως. ἐπεὶ δὲ δύο ἐστὸν, δύο ἀνάγκη καὶ ἔρωτε εἶναι. πῶς δὲ οὐ δύο τὰ θεά; ἡ μέν γέ που πρεσβυτέρα, καὶ ἀμήτωρ οὐρανοῦ θυγάτηρ ἣν δὴ καὶ οὐρανίαν ἐπονομάζομεν. ἡ δὲ νεωτέρα, διὸς καὶ Διώνης, ἣν δὴ πάνδημον καλοῦμεν. Oēs enim ſcimus quod nulla eſt Venus ſine Cupidine: quæ ſi vna ſit, vnus erit etiam Cupido. At cum ſint duæ, binos eſſe Cupidines neceſſe eſt. At quo pacto non duæ ſint deæ? altera ſiquidem antiquior & ſine matre Cęli filia exiſtit quam cœleſtem nominamus: altera iunior Iouis & Diones, quam vocamus Popularem. At Orpheus tamen in hymnis eandem & cęleſtem, & maris filiam nominauit in his:

οὐρανία, πολύυμνε, φιλομειδὴς ἀφροδίτη,
Ποντογενής, γενέτειρα θεά.
Cœleſtis: genitrixque, ſonori filia Ponti,
Lætitiæque parens Venus.

Hanc

Hanc alii nominatam fuiſſe putarunt à ſpuma, cum ἀφρὸς ſpuma ſit apud Græcos dicta, alii ab Aprili menſe, quod eo menſe nata fuerit, vt teſtari videtur Horat. in quarto Carminum:

Vt tamen noris quibus aduoceris
Gaudiis, idus tibi ſunt agendæ,
Qui dies menſem Veneris marinæ
Findit Aprilem.

Ferunt eam perpulchris veſtibus ornatam in cęlum ab Horis ductam poſtea fuiſſe, cuius Dii omnes dexteram complexi ſunt, ac ſinguli vxorem ſibi dari ob formæ præſtantiam cupierunt, vt ait Home. in hymn. cum igitur hanc Diones filiam eſſe dixerit Theocritus in Syracuſiis hoc pacto:

κύπρι Διωναία τὺ μὲν ἀθανάταν ἀπὸ θνατῶν
ἀνθρώπων ὡς μῦθος, ἐποίησας βερονίκην.
Nunquam poſſe mori mortalem tu Beronicen,
Fabula vt eſt, olim dederas Venus orta Dione

Sic Virg. illam Iouis filiam dixit:

Olli ſubridens hominum ſator atque Deorum,
Vultu quo cęlum, tempeſtatesque ſerenat
Oſcula libauit natæ: dehinc talia fatur.
Parce metu Cytheræa.

At Epimenides Cretēſis Saturni & Euonymes filiam fuiſſe Venerem ita inquit.

Γείματο δ' εὐονύμην θαλερὰν κρόνος ἀγκυλομήτιν,
ἐκ τοῦ καλλίκομος γένετο χρυσῆ ἀφροδίτη.
Euonymen teneram Saturnus duxit, ab illa
Naſcitur alma Venus ſparſis per colla capillis.

Communior tamen ſententia fuit quod è mari & è ſpuma nata fuerit, quodque ad Cytherum montem primum appulerit, atque inde in Cyprum, ſub cuius pedibus flores oriebantur, vnde dicta fuit Cytherea, vt teſtatur Heſiod. pluribus verbis in theogonia. Verum de prima Venere Cęli ac Diei filia nulla eſt prope mentio apud antiquos ſcriptores: at de poſteriore nulla habita generis differentia permulta ſcripſerunt poetę. Enimuero cum è mari nata putaretur, inter ſidera vel Deos nautis ſalubres ita numeratur ab Horatio:

Sic te diua potens Cypri,
Sic fratris Helenæ lucida ſidera,
Ventorumque regat pater.

Huius Deæ armiger Bacchus fuiſſe dicitur. Hanc primam artem meretriciam exercuiſſe & inueniſſe inquiunt, quare amantium Dea credita eſt. Numeratur hæc eadem inter Deos nuptiis præfectos, vt ait Pauſanias in Meſſeniacis, & Plutarchus in problematibus, qui præfectos eſſe nuptiis Iouem adultum inquit, Iunonem adultam, Venerem, & Suadelam, & Dianam. hæc eadem quia ridens, vt ait Heſiodus, nata eſt, lætitiæ omnis & riſus amica, quibus amor conciliatur & delectatur, credita fuit, vt innuit in his Hora.

Siue tu mauis Erycina ridens,
Quam Iocus circumuolat, & Cupido.

Quare effectum eſt, vt φιλομειδὴς fuerit à poetis ſæpius nominata. Atque cum certa munia ſint Diis ſingulis, certaque officia conceſſa, merito a Ioue reprehenditur cum vulnerata fuiſſet in Martis officium irrumpere auſa, hortaturque illam Iupiter matrimonia curare, vt eſt apud Home. in lib. 4. Ilia.

καί ῥα καλεσσάμενος προσέφη χρυσῆν ἀφροδίτην.
οὔτι τέκνον ἐμὸν δέδοται πολεμήϊα ἔργα.

ἀλλὰ

ἀλλὰ σύγ᾽ ἱμερόεντα μετέρχεο ἔργα γάμοιο·
ταῦτα δ᾽ ἄρει θοῷ, καὶ ἀθήνῃ πάντα μελήσει
Tum Venerem alloquitur, tum ſoluit talibus ora
Filia, non ars eſt tibi bellica tradita : ſed tu
Virgineas rixas, ſed tu connubia cura.
Hæc Mars, hæc teneat communia munera Pallas.

Cum his præeſſet muneribus Venus illi merito baltheum iniunxerunt, ſiue ceſtum diſcolorem, in quo ſuauitas, & dulcia colloquia, & beneuolentia, & blanditiæ, ſuaſiones, fraudes, veneficiaque includebantur, de quo ita ſcripſit Homerus Iliad. ξ.

ἦ, ἀπὸ στήθεσφιν ἐλύσατο κεστὸν ἱμάντα,
Ποικίλον· ἔνθα δέ οἱ θελκτήρια πάντα τέτυκτο·
ἔνθ᾽ ἔνι μὲν φιλότης, ἐν δ᾽ ἵμερος, ἐν δ᾽ ὀαριστὺς
Πάρφασις· ἥτ᾽ ἔκλεψε νόον πύκα περ φρονεόντων
Sic ait: & lorum ceſti de pectore ſoluit:
In quo bllanditiæ plures mortalia corda
Mulcentes inerant, ſermo iucundus, amores,
Gratia: quæ mentem falſam dulcedine fucant.

Scriptum eſt ab Herodoto in Melpomene E naries & Androgynos populos dicere ſolitos ſe per virgas ſalignas vaticinandi artem à Venere accepiſſe, vt eſt in his: οἱ δὲ ἐνάριες καὶ οἱ ἀνδρόγυνοι, τὴν ἀφροδίτην σφι λέγουσι μαντικὴν δοῦναι. Fatentur Enaries & Androgyni Veneremi ſibi artem vaticinandi tradidiſſe. Hęc Dea cum amores blanditiasque curaret, ita blanda fuiſſe dicitur, vt vel iuramēta eorum, qui per ipſam peieraſſent, rideret: vt aſſerit Tibullus in primo Elegiarum hoc pacto:

Nec iurare time: Veneris periuria venti
Irrita per terras, & freta longa ferunt.

Hanc Deam finxerunt antiqui in curru vehi, quem à cygnis trahi autumarunt, vt ait Ouid. libro 10. Metam. his verbis:

Vecta leui curru medias Cytherea per auras
Cyprono olorinis nondum peruenerat alis.

Idem poſtea poeta lib. 15. eiuſdem operis illum à columbis trahi inquit in his:

Perq; leues auras iunctis inuecta columbis
Litus adit Laurens.

Sappho tamen eius currum à paſſeribus ſalaciſsimis auibus trahi finxit, alii putarunt paſſeres eſſe Veneri conſecratos: quia στρουθοὶ vocantur, quo nomine aliquando membrum virile vocatū fuit, vt teſtatus eſt Phærecydes, Hanc Deam finxerunt roſea corona inſigniri, quam de ſuo ſanguine colorem accepiſſe fabulati ſunt: Tribuerunt illi ſagittas præterea, vt ſignificauit Euripides in Medea his carminibus:

μήποτ᾽ ὦ δέσποιν᾽ ἐπ᾽ ἐμοὶ
χρυσέων τόξων ἐφίης,
ἱμέρῳ χρίσασ᾽ ἄφυκτον οἰστόν
Numquam Regina nobis
Ab aureo arcu dimittas
Dulcedine vngens certam ſagittam;

Et Ilianus Aegyptius in his:

Αἰεὶ μὲν κυθέρεια φέρειν δεδάηκε φαρέτρην,
τόξα τε, καὶ δολιχῆς ἔργον ἑκηβολίης.
Vſque Venus plenam didicit portare phretram,

Atque

Atque arcus, longe ſpicula quæ feriunt.

Atqui cum variæ eſſent Veneres varii fuerũt illarum cultus, & ritus. ſacrorum: nam Veneri illi, quæ cœleſtis dicta eſt, vinum offerre in ſacrificiis minime licuit, vt teſtatur Polemo in illo libro, quẽ ſcripſit ad Timæum his verbis: ἀθηναῖοι τε γὰρ ἐν τοῖς τοιούτοις ἐπιμελεῖς ὄντες, καὶ τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς ὅσιοι, νηφάλια μὲν ἱερὰ θύουσι μνημοσύνῃ, μούσαις, ἠοῖ, ἡλίῳ, σελήνῃ, νύμφαις, ἀφροδίτῃ οὐρανίᾳ: Athenienſes harum rerum obſeruandarum ſtudioſi, & in ſacrificiis Deorum faciendis diligentes ac pii, Nephalia ſacra faciunt Mnemoſynæ, Muſis, Auroræ, Soli, Lunæ, Nymphis, Veneri cœleſti. quamuis Pythium oraculum poſtea iuſsit mel atque liquentia vina, vt dictum eſt Nymphis offerre. vocata ſunt, Nephalia illa ſacra à ſobrietate, quoniam vinum omnis prope intemperantiæ fundamentum in illis neſciretur. cum ligna quoque illa Nephalia dicta ſunt, vt ſenſit Philochorus, quæ neque è genere ficuum, neque vitium eſſent, neque mori quæ in ſacrificiis Deorum vrerentur. Lucianus in Dialogis meretriciis videtur aliam cœleſtem putaſſe Venerem, aliam popularem, quam publicam vocauit, aliam Hortenſem: atque publicæ capram candidam mactari ſignificat, Hortenſi & cœleſti iuuencam. Alii tamen putarunt iuuencam, Mineruæ mactari oportere, quod illi eſſet ſacra, vt fuit agnus Iunoni, Iſidi anſer, Veneri columba. vt ait in libro de Diis apollodorus. Sed Strabo libro nono ſues etiam admiſſos aliquando fuiſſe ad Veneris ſacrificia ſcribit. Quod eius victimæ morte letarentur ob cædem Adoris, quamuis aliquando lacte, melle, ac vino tantum litabantur Quod alius eſſet ritus popularis Veneris, alius cœleſtis, teſtatus eſt Pauſ. in Atticis, qui etiam primum Theſeum popularis Veneris & Suadelæ cultum apud Athenienſes induxiſſe refert. Dicta eſt Venus à Latinis quod ad omnia ueniat, vt ait Cic. in ſecundo de Natura Deorum: Quæ autem Dea ad res omnes veniret, Venerem noſtri nominarunt. Maximam eius poteſtatem fuiſſe ſignificauit, Sophocles ita in Trachiniis cum ſemper victoriam reportet:

Μέγα τι σθένος ἁ
Κύπρις, ἐκφέρεται νίκας ἀεί.
Magnum quoddam robur
Venus, refert victorias ſemper.

Idcirco præclare Leonidas inquit in armatam Venerem fruſtra illam armari in homines, cum vel Martem ipſum bellorum Deum nuda vicerit, hoc pacto:

Ἄρεος ἔντεα ταῦτα, τίνος χάριν ὦ κυθέρεια
Ἐνδέδυσαι, κενέον τοῦτο φέρουσα βάρος;
Αὐτὸν ἄρη γυμνὴ γὰρ ἀφώπλισας. εἰ δὲ λέλειπται
καὶ θεὸς ἀνθρώποις ὅπλα μάτην ἐπάγεις.
Hæc Martis ſunt arma, Venus cur cingeris iſtis:
Cur Cytheræa geris tam graue pondus iners?
Mars eſt à nuda uictus: cum ceſſerit ipſe
Vel Deus, hæc fruſtra num geris arma viris?

Tantæ vero, eius vires dicuntur eſſe, vt nullus prope ſit Deorum, qui Veneris imperio non ceſſerit: quæ cœlo, & terris, & omnibus elementis credita eſt dominari: quare omnia ab illa produci ſcripſit Eurip. in Coronifero Hippolyto, omniaque illius imperio parere, vt eſt in his carminibus:

Κύπρις γὰρ οὐ φορητὸς, ἢν πολλὴ ῥυῇ.
ἣ τὸν μὲν εἴκονθ' ἡσυχῇ μετέρχεται.
ὃν δ' ἂν περισσὸν, καὶ φρονοῦνθ' εὕρῃ μέγα
τοῦτον λαβοῦσα, πῶς δοκεῖς καθύβρισε;
φοιτᾷ δ' ἀν' αἰθέρ', ἔστι δ' ἐν θαλασσίῳ

κλύδωνι

πλυδωνι κύπρις. πάντα δ᾽ ἐκ ταύτης ἔφυ.
ἥδ᾽ ἐστὶν ἡ σπείρουσα καὶ διδοῦσ᾽ ἔρον.
οὗ πάντες ἐσμὲν οἱ κατὰ χθον᾽ ἔγγονοι.
Non eſt Venus ferenda, ſi multa affluat.
Cedentibus quæ fit benigna, quæ leuis.
At ſi ſuperbum reperit quem, quo putas
Tractauit illum more, qua ve iniuria?
Percurrit æthera illa, rurſus in maris
Vndis pererrat: inde nata cuncta ſunt.
Hæc vna Amorem ſeminauit, hæc dedit,
E cuius orti ſemine omnes adſumus.

Idcirco Homerus in hymno in Venerem omnes feras, & volucres, & animalia, & omnes deniq; Deos illius ductu gubernari & frenari inquit in his carminibus:

Μοῦσά μοι ἔννεπε ἔργα πολυχρύσου Ἀφροδίτης
κύπριδος, ἥτε θεοῖσιν ἐπὶ γλυκὺν ἵμερον ὦρσε.
καί τ᾽ ἐδαμάσσετο φῦλα καταθνητῶν ἀνθρώπων,
οἰωνούς τε διιπετέας, καὶ θηρία πάντα,
ἠμὲν ὅσ᾽ ἤπειρος πολλὰ τρέφει, ἠδ᾽ ὅσα πόντος.
Muſa refer Veneris formoſæ munia, Diuis
Quæ ſuperis olim teneros immiſit amores:
Quæ genus humanum domuit, pictasque volucres:
Atque feras omnes, quæ paſcunt æquora ponti.
Quæque erant campis, quæ latis fluctibus errant.

Hanc vel Ioue ipſo potentiorem eſſe ſcribit Theocritus in Europa his verbis:

θυμὸν ἀναΐξασα ὑπὸ δμηθεὶς βελέεσσι
κύπριδος ἣ μούνη δύναται καὶ ζῆνα δαμάσσαι.
Perdomitus Veneris iaculis, leuibus ue ſagittis,
Quæ domuiſſe Iouem valet vna, Deosque ſupernos.

Hanc vnam denique mundum procreaſſe, & procreatum nutrire & conſeruare crediderunt: quem nullo pacto ſine Veneris opera exiſtimarunt coagmentari potuiſſe, vt ait Orpheus:

πάντα γὰρ ἐκ σέθεν ἐστὶν, ὑπεζεύξαο δὲ κόσμον.
καὶ κρατέεις τρισσῶν μοιρῶν γεννᾷς δὲ τὰ πάντα.
ὅσσα τ᾽ ἐν οὐρανῷ ἐστι καὶ ἐν γαίῃ πολυκάρπῳ,
Ἐν πόντῳ τε βυθῷ τε.
Omnia iunxiſti, per te ſtant pondera mundi.
Imperitasque tribus Parcis, atque omnia gignis,
Quæ mare, quæ cœlum latè terramque pererrant.

Fabulantur poetæ Venerem Adonidis deſiderio captam fuiſſe, qui natus fuerat Rege Cinyra & Myrrha eius filia. qui paſtor fuit vt teſtat Virg. in Gallo. Enimuero poſtea Martis inuidia ab apro immiſſo cæſus eſt, vt ait Ouid. lib. 10. Metamor. cum iuuenis eſſet & prævalidus, plurimum Venus delectabatur, quare eius mortem grauiſsimè tulit, vt ait Theocritus in Epitaphio Adonidis, neque vllam tamen de illo ſtirpem ſuſcepit, cum Anchiſe congreſſa Aeneā peperit quē alij dicunt libertatem à Græcis poſt captam Troiam obtinuiſſe, & facultatem quidquid vellet efferendi, qui patrem, vxorem, filiū, Deos penates capiens Athon montem conſcendit, ibique vrbem cōdidit, quam de ſuo nomine Aeneadem appellauit. Alij dicunt Aeneam captiuum vnam cum Andromache datum fuiſſe Neoptolemo Achillis filio, & in patriam Achillis Theſſaliam deportatum, vt ſcriptum fuit his carminibus ab illo Leſche, qui paruam Iliadem compoſuit.

Αὐτὰρ

Ἀυτὰρ Ἀχιλλεῖως μεγαθύμου φαίδιμος ὑιὸς
Ἑκτορέην ἄλοχον κατάγαγε κοίλας ἐπὶ νῆας.
παῖδα δ' ἕλκων ἐκ κόλπου ἐυπλοκάμοιο τιθήνης
ῥῖψε ποδὸς τεταγὼν ἀπὸ πύργου τὸν δὲ πεσόντα
εἷλαβε πορφυρέος θάνατος. καὶ μοῖρα κραταίη.
ἐκ δ' ἕλετ' ἀνδρομάχην ἠΰζωνον παράκοιτιν
ἕκτορος, ἥντε οἱ αὐτῷ ἀριστῆες παναχαιῶν
Δῶκαν ἔχειν ἐπίηρον ἀμοιβόμενοι γέρας ἀνδρὶ,
Αὐτόν τ' Ἀγχίσαο κλυτὸν γόνον ἱπποδάμοιο
Αἰνείαν ἐν νηῦσὶν ἐβήσατο ποντοπόροισιν
Ἐκ πάντων Δαναῶν ἀγέμεν γέρας ἔξοχον ἄλλων.
Vxorem Hectoream naues deduxit in atras,
Magnanimo ac forti quondam generatus Achille.
Atque è complexu raptum nutricis,ab alta
Turre iacit natum mox Hectoris:huncque cadentem
Purpureum cepit lethum,nigræque tenebræ.
Mox capit Andromachen,fuerat namque Hectoris vxor,
Quam ſibi donarunt virtutis præmia Achiui.
Anchiſæ clarum natum domitoris equorum
Protinus in naues.duxit,quæ marmora ſulcant,
Aeneam,fuit egregium quod munus Achiuum.

Ex illo celebri Martis adulterio, ſuſcepit Harmoniã:vt teſtał Heſiodus in Theogonia,quam tamen alij Iouis & Electræ filiam fuiſſe putarunt.è Mercurio ſuſcepit Hermophroditum,vt nomen ipſum ſignificat:quod ita ait Ouid.lib.4. Met.

Mercurio puerum,& diua Cythereide natum
Naiades Idæis enutriuere ſub antris:
Cuius erat ſpecies,in qua materque paterque
Cognoſci poſſent: nomen quoque traxit ab illis.

Concepit Erycem è Bute: vel vt alii maluerunt,è Neptuno:quem Hercules palæſtra ſuffocauit, vt ait Iſacius.fertur etiam Meligunis fuiſſe Veneris filia. fama eſt præterea quòd Venus Dionyſum amauit, quo ad Indicam expeditionem militante Venus Adonidis conſuetudine fruebatur : mox coronata redeunti Dionyſo occurrens & ipſum coronauit , & rogauit vt ſe ſequeretur, quia iam nupſiſſet.mox in Lampſacum profecta eſt,quia ibi vellet parere, quod geſtabat in vtero. At Iuno Zelotypia capta illius vterum per dolum contrectauit, fecitq; vt deformem puerum pareret, qui ingentia maxime haberet pudenda , quem poſtea Priapum nominauit,vt ait Poſsidonius in libro de Heroibus & Dæmonibus. Nõ defuerunt qui Suadelam quoque Veneris filiam fuiſſe dixerint, quæ ſententia etiam fuit Saphus. at Heſiodus in Theogonia è congreſſu Martis & Veneris Timorem & Pallorem natos eſſe ſcribit in his:

αὐτὰρ ἄρηϊ
ῥινοτόρῳ κυθέρεια φόβον καὶ δεῖμον ἔτικτεν.
Marti clypeos atque arma ſecanti
Alma Venus peperit Pallorem, vnaque Timorem.

Suſcepit Rhodum filiam præterea è Neptuno , vt ſenſit Herophilus : quam tamen Epimenides Oceani fuiſſe ſcripſit. Dicitur & Electryonem & alios quinque filios è Sole peperiſſe . At cum Vulcanum maritum haberet, nullus ex illo filius cõmemoratur,cum multos è varijs cõgreſsib.diuerſiſq; adulterijs à ſcriptorib.natos fuiſſe Veneris acceperimus.Sortita eſt autẽ Venus multa cognomina vel à locis, vel conditorib. vel euentis rerum, nam dicta eſt Salaminia Acidalia, Paphia,

Adalia, Cytherea, Erycina, Gnidia, Cyllenia, Melanis, Migonitis, Aſcræa, Colias, Epiſtropha, Euplæa, Ambologera, Olympia, Speculatrix, Potica, & multa alia prę terea quæ numerare mihi videtur ſuperuacaneum. multa fuerunt loca, in quibus eximie Venus coleretur, quorum quædam ita recenſuit Ouid. lib. 10. Metamor.

Capta viri forma non iam Cythereia curat
Litora: non alto repetit Paphon æquore cinctam,
Piſcoſamque Cnidon, grauidamque Amathunta metallis.

Et Virgilius libro decimo:

Eſt Amathus, eſt celſa mihi Paphos, atque Cythera,
Idaliæque domus.

Et quoniam Venerem rerum omnium genitricem eſſe diximus ſuperius, non eſt mirum ſi ad exprimendam eius potentiam Canachus Sicyonius illam ex ebore & auro ita fecit, vt capite polum geſtaret, atque altera manu papauer altera malum punicum, vt ſcripſit Eratoſthenes libro tertio. In huius Deæ, ſacrificijs id moris fuit vt fęmora victimarum omnium, præter quam ſuum conſecrarent, cum alias partes Sicyonij iuniperi lignis adolerent. verum cum torrerentur femora cum illis folia herbæ pæderotis incendebantur, vt ait Pauſanias in Corinthiacis. Hæc Dea, veluti etiam cæteri, ſua ſacrificia prætermitti non æquo animo ferebat: quare cum Lemniæ mulieres Veneris ſacrificia ſpreuiſſent, Deæ maximè iram in ſe concitaſſe creditæ ſunt, quod etiam non impune putantur feciſſe. Nam tantum fœtorem illis excitaſſe fœminis Dea perhibetur, vt à ſuis maritis contemnerentur. Earum mariti cum bellum aduerſus Thraces per id tempus ſuſcepiſſent, ſæpiusque captiuas inde abducerent, ac proprias vxores aſpernarentur, decreuerunt mulieres homines omnes per noctem iugulare: atque non id ſolum fecerunt, ſed etiam captiuas vna cum illis trucidarunt. deinde veritæ ne cum filij adoleuiſſent patrum iniurias vlciſcerentur, illos etiam ad vnum obtruncarunt, atque vniuerſum genus de medio ſuſtulerunt. illud autem effectum eſt ob Veneris indignationem, quæ leuiter ferre non ſolet neglectū ſacrificiorum honorem obliuiſci, ſi ab aliquo paruifiat, vt ait Euripides in Hippolyto Coronifero in his:

Πολλὴ μὲν ἐν βροτοῖσι, κ' οὐκ ἀνώνυμος
θεὰ κέκλημαι κύπρις· οὐρανοῦ τ' ἔσω,
ὅσοι τε πόντου, τερμόνων τ' ἀτλαντικῶν
Ναίουσιν εἴσω, φῶς ὁρῶντες ἡλίου,
τοὺς μὲν σέβοντας τ' ἀμὰ πρεσβεύω κράτη.
Σφάλλω δ' ὅσοι φρονοῦσιν εἰς ἡμᾶς μέγα.
Ἔνεστι γὰρ δὴ κ' ἀν θεῶν γένει τόδε,
τιμώμενοι χαίρουσιν ἀνθρώπων ὕπο.

Inter viros permulta, non ingloria
Venus vocata ſum: poli intra circulum,
Pontumue quiſquis incolit, vel terminos
Atlanticos, ſpectatque ſolis lumina,
Si me colit, vires, decusque præbeo.
Superbientes rurſus in me deprimo.
Hoc eſt Deis commune, quod mortalium
Honoribus lætantur, & coli à viris.

Dicitur hæc Dea vnà cum Iunone & Pallade de formæ præſtantia contendentes ad Paridis iudicium veniſſe, quæ cū iudici Helenæ adulterium ad illum corrumpendum promiſiſſet, victoriā ex illo iudicio reportauit. Veruntamen doloſum illud iudicium vniuerſo Troianorum imperio poſtea fuit calamitoſum, qm̄ ſtulta

ſunt omnia iniqua, ſed omnium maxime Veneris opera quæ fiunt, vt ait Euripides in Troadibus: quippe cum non ſolum à ſpuma, ſed etiam ab inſania Veneris nomen deduci poſsit, vt eſt in his carminibus:

> τὰ μῶρα γὰρ πάντ' ἐςὶν ἀφροδίτη βροτοῖς.
> καὶ τοὔνομ' ὀρθῶς ἀφροσύνης ἄρχει θεᾶς.
> Mortalibus nam ſtulta cuncta ſunt Venus:
> Recteque cœpit nomen hoc inſaniæ.

Nam cum animorum motus, qui nos ad aliquam deformitatem morum, vitæque turpitudinem inducunt, maxime vitandi ſunt, tum Veneris titillationes prę cipuè, omnemque laſciuiam conuenit aſpernari: quibus nihil neque turpius, neque minus honeſtum, neque magis calamitoſum cuiquam contin gere poteſt. Nam quis ſe hominem eſſe verè audeat dicere, qui ſe effrænata illa belluarum libidine in Venerem rapi patiatur? omnium ſanè voluptatum, quibus homines vexantur, maxima & deterrima eſt libido rei Venereæ, quæ opes dilapidat, obeſt memoriæ, vim oculorum labefactat, ſtomachum frigidiorem & imbecilliorem efficit, cum vim illam ſemen genitale ſecum afferat, qua cibus in ſtomacho concoquitur: ex quo plurima rerum redundantium copia fit, malorumque humorum abundantia in ſtomacho procreatur. Præclarum eſt igitur illud medico rum præceptum, ſemperque ad ſeruandam ſanitatem in ore habendum: V E S C I citra ſatietatem: IMPI grum eſſe ad laborem: VITAle ſemen conſeruare: res eſſe ſaluberrimas. Quare ſcite dictum eſt ab eo poeta:

> οἶνος, καὶ τὰ λοτρὰ, καὶ ἡ περὶ κύπριν ἐρωὴ,
> ὀξυτέρην πέμπει τὴν ὁδὸν, εἰς ἀΐδην
> Vina, lauacra, Venus, mortalia corpora frangunt:
> Et citius Ditis tartara adire iubent.

Quod ſi vehemens ſit Veneris pruritus & titillatio: facilia ſunt, & omnibus eiuſce rei remedia, victus moderatio in primis: vnde præclare illud defluxit: ſine Cerere & Baccho friget Venus. Neque id parum confert mandatum medicorum ſecundum, quod etiam ita recitauit Ouid. in lib. de remedio Amoris:

> Otia ſi tollas, periere Cupidinis arcus.

Memoriæ prodidit Plutarchus in Sympoſiacis problematis rutam quoque, quã πήγανον ἀπὸ τοῦ πήγνυσθαι vocarunt à cogendo non mediocriter conferre ob inſitam illi à natura ſiccitatem, quam habet propter vim caloris. Nam genitale ſemen cogit & coagulat, quare etiam de illa ita ſcripſit Ouid. de remedio:

> Vtilius ſumes acuentes lumina rutas.

Prodeſt lactucarum etiam vſus ad ſedandam Venerem ob naturæ frigus. Id autem ſignificare voluerunt antiqui poetæ, qui mortuum Adonim inter lactucas à Venere depoſitum fuiſſe inquiunt. Scripſit præterea Nicandri enarrator cunilæ vſum, cum illa frigida ſit, Venerem ſedare, quare in Theſmophoriis, in quibus ſacrificiis caſtos eſſe ſacerdotes & adeuntem populum oportebat, vt ſcripſit Hegeſander, herba illa ſubſternebatur. Fuerunt etiam loca huic rei accommodata, ſicut Silemnus fluuius nõ procul à Patris, vt refert Pauſanias in Achaicis, in quo viri vel fœminæ lotæ priſcorum amorum obliuiſcebantur. & Sappho apud Ouid. ſublimem eſſe locum apud Nicopolim in Leucadia inquit, è quo ſe in mare precipitantes, amoris obliuiſcebantur: ſic enim inquit:

> Conſtitit, & dixit, quid nunc non ignibus æquis
> Vreris? Ambraciæ eſt terra petenda tibi.
> Phæbus ab excelſo quantum patet aſpicit æquor,
> Actęum populi, Leucadiumque vocant.
> Hinc ſe Deucalion Pyrrhæ ſucceñſus amore

Miſit, & illæſo corpore preſsit aquas.
Nec mora iuſſus amor fugit lætiſsima merſi
Pectora: Deucalion igne leuatus erat.
Hanc legem locus ille tenet: pete protinus alta...
Leucada: nec ſaxo deſiluiſſe time.

Primus omnium Phocus ex ea petra ſeſe præcipitauit, vt ait Plut. in claris mulieribus. Hoc omnium remediorum vltimum, & non niſi furioſis hominibus adhibendum cenſuerim, vt è præcipiti loco in mare non ſine maximo periculo deſiliant. Quamuis Cicero etiam libro quarto Diſputationum Tuſculanarum meminit de hoc loco, vt pote è quo multi ſe præcipitarint: qui modum igitur vitio quærit, ſimiliter facit vt ſi poſſe putet eum, qui ſe è Leucade præcipitauerit, ſuſtinere ſe cum velit. Huic Deę roſa & myrtus arbor conſecrata fuit, quoniã vtraq; planta eximiam præ ſe fert pulchritudinem: roſa inter flores ſcilicet, myrtus inter arbores, vt ait Pauſanias in poſterioribus Eliacis, & Virg. Aegloga ſeptima:

Populus Alcidę grauiſsima, vitis Iaccho,
Formoſæ Veneri myrtus, ſua laurea Phębo

Non defuerunt tamen qui myrtum ſacratam eſſe Veneri putarint, quod illa ornata Venus ſit ad iudicium de forma cum Deabus profecta, atque victoriam reportarit, quod innuit Nicand. in Alexipharmacis in his:

πρὸς δέτισι δικτύννα τεὰς ἐχθήρατο κλῶνας.
ἥρης ἰμβρασίης μούνης σέφος οὐχ ὑπέδεκτο.
κάλλεος οὕνεκα κύπριν ὅτ᾽ εἰς ἔριν ἤ ἐρέθησαν
ἀθάναται, κόσμησεν ἐν ἰδαίοισιν ὄρεοσι.
Præterea Dictynna tua eſt ex arbore ramos
Aſpernata, tuam nec cæpit Iuno coronam:
Quod Venus Idæis eſt illa in montibus olim
Compta comas, vbi de forma contentio nata eſt.

Alij ſacratam crediderunt, quia naſcatur in litore maris vnde nata eſt Venus. alij quia multis morbis muliebribus conueniat. non tamen ſoli Veneri ſacra putabatur, ſed etiam Dionyſo vt Ariſtophanes teſtatur in Ranis.

ἴακχ᾽ ὦ ἴακχε
ἔλθε τόνδ᾽ ἀνὰ λειμῶνα χορεύσων
ὁσίους, ἐς θιασώτας.
πολύκαρπον μὲν τινάσσων
Αμφὶ κρατὶ σῷ βρύοντα
ςέφανον μύρτων.
Iache ò Iacche
Veni per hoc pratum tripudians
Sacros ad initiantes.
Fructiferam concutiens
Circa caput tuum virentem
Coronam myrtorum.

Huic Deæ Gratiæ dicuntur eſſe dicatæ, quod nihil iis ignaris faciat: nam cum pomum à Paride eſſet captura Hymenæum, & Cupidinem, & Amores, & Gratias iuſsit aduocari, vt ait Pauſanias. Quas etiam Veneris & Liberi patris filias quidam dixerunt.

¶ Atque hæc ea ferè ſunt, quæ de Venere ab antiquis ſcriptoribus tradita ſunt: nunc quid ea ſignificent perquiramus. Nihil eſt autem aliud Venus, quam occultum coitus deſiderium à natura inſitum ad procreandum, quod nos non ineptè vt arbitror, alicubi ita expreſsimus illam amorem appellantes:

Nil

Nil amor eſt aliud Veneris quàm parua voluptas,
Quæ ſimul expleta eſt, inficit ora rubor.

Et Lucretius libro quarto:

Sic igitur Veneris qui telis accipit ictum,
Siue puer membris muliebribus hunc iaculatur,
Seu mulier toto iactans è corpore amorem:
Vnde feritur, eò tendit, geſtitque coire,
Et iacere humorem in corpus de corpore ductum:
Namque voluptatem præſagit multa Cupido,
Hæc Venus eſt nobis: hinc ductum nomen Amoris.

Eſt autem permagnum huiuſce rei argumentum, quòd omnia verno aeris tepore ad procreationem excitantur: quippe cum idem poeta Zephyri auram ſuauiſſimam Veneris nuntium appellarit, vt in his ait idem poeta:

It ver, & Venus, & Veneris prænuntius ante
Pennatus graditur zephyrus veſtigia propter.

Nata eſſe dicitur è ſpuma maris, quoniam ſemen genitale animalium nihil eſt aliud, quam ſpuma ſanguinis, & ſuperuatus, vt eſt in ſecũdo de Generatione animalium apud Ariſto. quare locus datus eſt fabulæ, quod à ſpuma genita ſit. Nata eſſe dicitur ex ipſo mari propter ſalſedinem, quæ non parum confert ad fertilitatẽ, cuiuſce rei argumẽtum eſt copia muriũ, quæ naſcitur in nauigijs ſale onuſtis ac illud ſæpe vectantibus. Venerem amorum Dea credidit Lactantius putatam, quia læna fuerit, quæ prima meretriciam artem inſtituerit. Ducuntur vero ſimilia ſimilium deſiderio, vt canes canum, equi equarum, leænarum leones: quoniam diſsimilium formarum prorſus nulla eſt inter ſe coniunctio. Efficitur iſtud ipſum naturæ ductu, quæ ſpectra quædam à valde diuerſis abhorrentia indidit ſingulis animalibus, vt irritum & inutilem coniunctionis laborẽ deuitent. Vt enim è magnopere differentibus arboribus ſurculos arbores nõ recipiunt, ita neq; marium fœminæ plurimum differentium congreſſu delectantur. Nam tametſi viperæ anguillarum attritu demulcentur, canes luporum coniunctionem non omnino reſpuunt, cum è ſimilib. propè corporib. ſimile ſemẽ profundatur, quod plurimum cõfert ad procreationem, tñ ex anguillis & auibus, aut diſsimilib. plurimum animalib. nihil naſceretur, ſi coniungant: quare è conſimilib. omnino aut parum differentib. fieri debet & ſolet generatio. Sunt igitur in ſingulis animalib. ſpiritus quidam ad conciliandos amores præpotentes, quibus temperies aeris pro læna eſt, atq; eorundem ſpirituum alij ad id munus tardiores ſunt, alij promptiores & magis ingenioſi: quare accidit aliquando vt mas fęminam vel non viſam amauerit, aut marem fęmina. Alij naturam ſapientiſsimam rerum harum parentem ſimilium & animorum & temperamentorum conciliatricem crediderũt, quæ radios quoſdam occultos è toto corpore mitteret: quos tamen alij ex oculis manare maluerunt, atque alterius animum percutere, atque illum, qui ſit ictus, conuerſum eò vnde percuſſus fuit, quandam voluptatem diuinantem, & quaſi præſentientem, ſimiliſque coniunctionem appetentem, in eius deſiderium delabi, quod deſiderium Amor, & proprio nomine cupido appellatur. Cum tamen eueniat aliquando vt ex altero tantũ il radij manẽt, cum ad ſcopũ ob diſsimilitudinem hi peruenire non poſsint, nullam ſe facere impreſsionem ſentiunt, quare neq; ita incẽduntur, neq; ſunt diuturni, & à ſuſcepto negotio facile recedunt. Nihil n. natura fruſtra fieri diutius patitur. Eſt igitur Venus voluptas illa, quam animus è ſimiliũ coniunctione futurã præſentit, quare Dea credita eſt cõciliandorum aïorum. Alii motum illum animorum, qui fit ab ipſa natura per aeris temperiem, Venerem vocarunt. Quod nata ſit è ſpuma, vt diximus, illud ſit, quia ex puriore ſan

guinis parte genitale ſemen ſecernitur: cuius rei indicium eſt, quod non minus ſtomacho, & memoriæ & aciei oculorum obeſt vſus Veneris, quam venarum inciſio. Alii natam è Ioue & Dione crediderunt, quoniam cupiditas procreandi è calore concipitur, & ex illa materia, quæ eſt inferior: nam Dione corruptibilis vniuerſa materia nominari poteſt elementorum. Qui cœli & Diei filiam tradiderunt, ii cum Theologis Chriſtianis conſenſerunt, quoniam cum Deus omnipotens cœlum & lucem & ſydera creaſſet, mox rebus omnibus imprimendi amoris ad procreandum vim addidit, quare creatis animalibus & herbis ſtatim inquit, creſcite & multiplicamini. Hæc eadem cauſa fuit cur fuerit præfecta nuptiis. Hæc riſus amica dicta eſt, vel quia per lætitiam amor conciliatur, vel quia tum maximè vigent animalia, cum apta ſunt generationi, quod efficit apta elementorum ſymmetria: qua etiam ratione dicta eſt vxor Vulcani. Hanc in adulterio cum Marte deprehenſam nudam ac retibus implicitam Vulcanus ridendam expoſuit, neque, vt inter homines lex Iulia de adulteriis permittit, interfecit, vel quia fieri non poterat vt Dii occiderentur, vel quia tam crudele facinus committere turpe iudicauit, parumque viro bono, nedum Deo conueniens. cum vanam & temerariam illam eſſe hominum opinionem conaretur demonſtrare, quæ apud vulgus increbuit, quod libidinoſæ vxoris laſciuia viri boni exiſtimatio & integritas poſsit contaminari, niſi tamen vir ad vxoris turpitudines libens, volenſque cõniueat. Nemo enim alienorum peccatorum pœnas dare merito debet. Praeclare igitur ſtatutum fuit apud Lacedæmonios, vt adulterorum, ſiqui deprehenſi fuiſſent, pudendæ partes publice in foro per tortorem vellicarentur, deinde ad quoddam tempus ex agro Lacedæmoniorum exularent. Quod fiebat ſine maritorum ignominia vti ſcripſit Soſiphanes quare non inſulſe vir ſapientiſsimus Stilpo, cum illi a Metrocle Cynico obijceretur vt opprobrium quod ſua filia eſſet impudica, ita Metroclem arguit percũtatus, num peccatum meum eſt, an filiæ? filiæ is inquit peccatum, at tuum infortunium, qui fieri poteſt ait Stilpo? an non peccata ſunt lapſus? ſanè. an non lapſus eorum qui lapſi ſunt, fuerunt etiam aberramenta: & hoc inquit, nonne aberramenta eorum qui aberrarunt infortunia? his verbis vir ſapiens demonſtrauit nemini eſſe crimini alterius peccata oportere. Dicitur vulnerata fuiſſe à Diomede, vt eſt apud Homerum: quoniam illi, quorum in ortu Venus dominatur, facie ſunt decora, animo elato, voluptatibus dediti:, at corpora debilia & rei bellicæ minime accommodata: quare cum illa in ortu Paridis dominata fuiſſet, ita inquit Ouid. in epiſt. Helenæ:

Apta magis Veneri, quam ſint tua corpora Marti:
Bella gerant fortes: tu Pari ſemper ama.
Hectora quem laudas pro te pugnare iubeto.

Huic deæ nõ cõuenire aliorũ Deorũ officia dixit Iupiter, cũ ſinguli Dii ſingulis officiis ſint præfecti, quia nulla eſt tãta potẽtia, q̃ ꝑ ſe, ſatis valida ſit nulliusq; alterius indigeat auxilio. Hoc enim maxime faciebat ad deprimẽdam mortalium arrogantiam & temeritatem, cum vel Dii ipſi non omnia poſſe, ſed mutuis auxiliis indigere, dicerẽtur. Qui omnia aĩalia ab ea domari inquiunt, & Iouem amori parere, ac Venerem mundum procreaſſe & conſeruare atq; oĩa ex illius nutu pẽdere, viſi ſunt per hoc diuinam bonitatem, & incredibilem Dei in humanũ genus amorem diuinitus ſomniaſſe. Fabulati præterea ſunt antiqui Venerem amantiũ periuria ridere, quia illi qui aliquo inſigni animorum motu ad has res concitantur, nõ ſunt ſui compotes, ſed eo affectu, quo fert impetus rapiunt. Nihil. n. differt his rebus deditum iurare, ac ſiquis inſanus ſe cum ratione in poſterũ velle inſanire iurauerit: quippe cũ vterq; horum quò fert impetus, at non quò ratio, trahat.

Dixe-

Dixerunt præterea Veneris currum ab oloribus trahi, quia mundities & corporis ornatus mirifice confert ad amorem conciliandum: eſt.n. omnium fere auium candidiſsima & maxime mũda olor. Alij tamen ob ſalacitatem columbas ac paſſeres illius currum trahere finxerunt. Atque cum tres eſſe Veneres dicantur, diuerſi erunt & Amores ſiue Cupidines illarum filij Illa quæ cœleſtis eſt Venus appellata ſiue Vrania, purum ſignificat, & ſin e corporis cupiditate, amorem, quali eſt erga Deum & patriam & viros bonos ob aliquam virtutem, aut erga benemeritos. qui amor cœleſtis, & purus, & diuinus, cum humana labe careat, poteſt appellari Popularis Venus naturæ coniunctiones animalium quęrit. At Venus cognomento Apoſtraphia, dicta fuit ab Harmonia: cui etiam erexit templum, quia cum multa turpiter per nefarios congreſſus fieri apud barbaros animaduertiſſet, leges ad coercendas cupiditates parum honeſtas tulerit, & de ſtupris inceſtis homines auerterit, vt nomen ipſum ſignificat. Atque cum cœleſtis illa Venus, non, niſi ab animo temperãtiſsimo procedere poſſit, merito in eius ſacrificijs obſeruatum fuit ab antiquis ne vinum omnium deliramentorum, omnisque intemperantię cauſa offerretur. Illa Venus, quæ popularis eſt, neque vinum neque tumulentiam reijcit, cum vulgi & turbulentorum motuum multitudinis Dea ſit. Hãc Venerem, cum ex aeris temperie gignatur, omniaque animalia ad procreãdum impellat, rerum omnium procreatricem dixerunt antiqui, cum illa ſit præcipuè verni temporis benignitas, quam ita expreſsit Virg. in 2. Georg. lib.

Ver adeo frondi nemorum, ver vtile ſyluis,
Vere tument terræ, & genitalia ſemina poſcunt,
Tum pater omnipotens fęcundis imbribus æther
Coniugis in gremium lætæ deſcendit, & omnes
Magnus alit magno commiſtus corpore fœtus,
Auia tum reſonant auibus virgulta canoris,
Et Venerem certis repetunt armenta diebus,
Parturit almus ager, Zephyrique repentibus auris
Laxant arua ſinus, ſupetat tener omnibus humor.

Nam phyſicas rationes in his complexus eſt Virg. quibus efficitur vt eo tempore præcipue animalia in Venerem concitentur: quam rem ita mira quadam poetica ſuauitate etiam Lucretius cum de Venere loquitur, complexus eſt;

Aeneadum genitrix, hominum Diuumque voluptas
Alma Venus: cęli ſubter labentia ſigna,
Quæ mare nauigerum, quæ terras frugiferentes
Concelebras: per te quoniam genus omne animantum
Exoritur, viſitque exortum lumina ſolis.
Te Dea, te fugiunt venti, te nubila cœli:
Aduentuque tuo ſuaues tibi dædala tellus
Submittit flores, tibi rident æquora ponti,
Peccatumque nitet diffuſo lumine cœlum.
Nam ſimulac ſpecies patefacta eſt verna diei,
Et reſerata viget genitabilis aura Fauoni,
Aeriæ primum volucres te Diua, tuumque
Significant initum perculſæ corda tua vi.

At grauiſsimus & ſuauiſsimus ſcriptor Euripides multò etiam clarius demõſtrauit rerum omnium procreationem ex elementorum eſſe ſymmetria: atq; vim illam ſiue diuinã quæ naſcitur è motu cœleſtiũ corporum, ſiue naturalẽ vocemus, quæ facit vt in hanc cõmiſtionem elemẽta ipſa deducant, vel potius deducit, Venerẽ appellauit, quã ita de ſe dicentem is introducit, quemadmodũ patet ex his:

οὐκ᾽ ὁρᾷς ὅση θεὸς
ἣν οὐδ᾽ ἂν εἴποις, οὐδὲ μετρήσειας ἂν
ὅση πέφυκε, καὶ ἐφ᾽ ὅσον διέρχεται.
Αὕτη τρέφει σὲ, κἀμὲ, καὶ πάντας βροτούς.
τεκμήριον δὲ μὴ λόγῳ μόνον μάθῃς,
ἔργῳ δὲ δείξω τὸ σθένος τὸ τῆς θεοῦ.
ἐρᾷ μὲν ὄμβρον γαῖ᾽, ὅτε ξηρὸν πέδον
Ἄκαρπον αὐχμῷ, νοτίδος ἐνδεῶς ἔχει.
ἐρᾷ δ᾽ ὁ σεμνὸς οὐρανὸς πληρούμενος
ὄμβρου πεσεῖν ἐς γαῖαν ἀφροδίτης ὕπο.
ὅταν δὲ συμμιχθῆτον ἐς ταυτὸν δύο,
φύουσιν ἡμῖν πάντα, καὶ τρέφουσ᾽ ἅμα.
Δι᾽ ὧν βρότειον ζῇ τε καὶ θάλλει γένος.
Non ſentis ipſe quanta ſit Venus Dea?
Nam nec referre, nec queas metirier,
Sit quanta, quantum poſsit in mortalibus:
Te nutrit ipſa, meque, & omnes hæc viros.
Conſidera: ſermone ne ſolo ſcias,
Enucleabo robur ipſe re Deæ.
Amauit imbrem terra: cum ſiccum ſolum eſt,
Non eſt ferax ſquallore, poſcitque humidum.
Amatque cœlum pluribus plenum imbribus
Ob hanc Deam terris deorſum cedere.
Vbi duo miſcentur iſta, vnumque fit,
Naſcuntur inde cuncta quæ nos nutriunt:
Ob quæ viret, vigetque vis mortalium.

Hanc Deam iure Adonim amaſſe dicunt, qui Adonim ſolem eſſe arbitrati ſunt: quoniam ſine vi ſolis, nulla eſſet Venus. Hunc per brumam extingui dicunt, quia ceſſat eo tempore herbarum, & rerum multarum generatio. nam cum ſol obtuſos angulos facit, minor fit eius virtus, ac frigora ſunt omnibus naturæ actiónibus maxime aduerſaria. Nam cur illum mortuum inter lactucas depoſuit? propter frigus hyemis nimirum atque per id tempus fiebant ſacra Adonia: cui fabulæ addiderunt per Adonia fluuium Adonim vocatum è Libano monte defluentem ſanguinolentum fluere ſolitum. Addiderunt & Gratias illi filias, quæ cœleſti conueniunt, ob debitam omnibus bonis liberalitatem. Harum vna auerſa eſt, cum duæ Venerem reſpiciant, quia liberalis & magnanimi eſt imitari bonos agros, quod eſt maiori menſura reddere, quam acceperit. Sorores illæ dicuntur manib. implicitis ſe tenere inuicem, virginesq; eſſe & ridentes: quia nulla ſpe motos oportet dici liberales, cum mercatores ſint potius qui ob aliquam ſpem benefaciūt. atq; quæ in aliquē extat beneficentia, tum demū grata eſt, quæ ex hilari animo, minimeq; inuito aut renitēti procedit. traditum eſt in fabulis Venerem iudicatam à Paride fui ſſe pulchriorē Iunone ac Pallade, quia multo ſunt plures qui corporis voluptates, quam qui animi, qui vitia, quam qui virtutē, qui turpitudinem, quam qui gloriam ſectantur. nam multi fuerunt qui dignitatem, qui gloriam, qui præclaras gerendarum rerum opportunitates pro impuris voluptatibus reliquerunt: & amplißimas opes in eas profuderunt, qui tandem facti omnium hominum infelicißimi propter libidinem in maximas miſerias ſunt delapſi. At vero quid ſit Venus, & quas vires illi antiqui præbuerint, & quæ de illa fabuloſe dicebantur, iam fere explicauimus, quo in negotio ſiquid reliquum eſt, id in Cupidine eius filio pertractabitur.

De

De Cupidine. *Cap.* XIIII.

DE Cupidine verò, quibus ortus ſit parentibus, non parua dubitatio eſt apud ſcriptores: quoniam alij vnum eſſe Cupidinem, alij plures ſenſerunt. Plato in Sympoſio Phædrum inducit ita de Cupidinis origine dicentem: ὅτι μέγας θεὸς εἴη ὁ ἔρως καὶ θαυμαστὸς ἐν ἀνθρώποις τε καὶ θεοῖς, πολλαχῆ μὲν καὶ ἄλλη, οὐχ᾽ ἥκιστα δὲ κατὰ τὴν γένεσιν. τὸ γὰρ ἐν τοῖς πρεσβυτάτοις εἶναι τῶν θεῶν, τίμιον, ἦ δ᾽ ὅς. τεκμήριον δὲ τούτου γονεῖς γὰρ ἔρωτος οὔτ᾽ εἰσὶν, οὔτε λέγονται ὑπ᾽ οὐδενὸς οὔτε ἰδιώτου, οὔτε ποιητοῦ. Quòd magnus Deus ſit, & hominibus, Deiſque admirabilis Cupido, id iam compertum eſt ſæpius cum in alijs, tum in ijs quæ ad eius originem ſpectant præcipue. Neque enim me præterit eſſe quidpiam præclarum inter antiquiſsimos Deos recenſeri. Cupidinis autem parentes neque ſunt, neque ab vllo vel priuatorum, vel poetarum fuiſſe dicuntur. Heſiodus in ſua Theogonia videtur Amorem ſiue Cupidinem ante omnia ex illa informi materia, quæ Chaos dicta eſt, in lucem eduxiſſe, cum ita ſcribat:

ἤτοι μὲν πρώτιστα χάος γένετ᾽, αὐτὰρ ἔπειτα
Γαῖα εὐρύστερνος πάντων ἕδος ἀσφαλὲς αἰεὶ
ἀθανάτων, οἳ ἔχουσι κάρη νιφόεντος ὀλύμπου.
τάρταρά τ᾽ ἠερόεντα μυχῷ χθονὸς εὐρυοδείης.
ἠδ᾽ ἔρος, ὃς κάλλιστος ἐν ἀθανάτοισι θεοῖσι
λυσιμελὴς, πάντων τε θεῶν, πάντων τ᾽ ἀνθρώπων
δάμναται ἐν στήθεσι νόον, καὶ ἐπίφρονα βουλήν,
Ante Chaos natum: ſuperum firmiſsima ſedes,
Inde ſolum terræ latæ: tum tartara nigra
Intra adytum terræ, & feralia clauſtra baratri.
Inde ortus ſuperos inter pulcherrimus omnes
Dulce Deum, pariterque virum, gratumque Cupido
Solamen, qui corda domat, mentesque feroces.

Nam ſtatim poſt terram natum eſſe Cupidinem inquit, eumque eductum ex illa informi materia. at Ariſtophanes in Auibus Noctem Zephyrium ouum peperiſſe ſcribit, è quo natus ſit Cupido, qui cum Chao miſtus omne Deorum genus ex illo excitauerit: ita vero ſe habent carmina Ariſtophanis:

χάος ἦν, καὶ νὺξ, ἔρεβός τε μέλαν πρῶτον, καὶ τάρταρος εὐρύς.
γῆ δ᾽ οὐδ᾽ ἀὴρ, οὐδ᾽ οὐρανὸς ἦν. ἐρέβους δ᾽ ἐπ᾽ ἀπείροσι κόλποις.
τίκτει πρώτιστον ὑπηνέμιον νὺξ ἡ μελανόπτερος ᾠόν.
Ἐξ οὗ περιτελλομέναις ὥραις, ἔβλαστεν ἔρως ὁ ποθεινὸς,
στίλβων νῶτον πτερύγοιν χρυσαῖν.
Chaos erat, & nox, erebusq; niger primum, tum Tartarus altus.
Terræ nec aer, nec cœlum erat. erebique in finibus amplis
Parit prius Zephyrium nox alis nigreſcentibus ouum.
Ex hoc labentibus horis pullulauit deinde Cupido,
Splendens tergum aureis alis.

Quare & Orpheus his ſimilia de illius natiuitate tradidit, quem, vt eſt in his carminibus, ante omnia natum putauit:

Πρωτογόνον καλέω διφυῆ, μέγαν, αἰθερόπλαγκτον,
ᾠογενῆ, χρυσέοισιν ἀγαλλόμενον πτερύγεσσιν,
ταυροβόαν, γένεσιν μακάρων, θνητῶν τ᾽ ἀνθρώπων.
Aethere labentem, geminum, magnumque vocamus,
Qui prior eſt natus, qui ex ouo, qui nitet aureis
Alis lætatus. per quem ſuperumque virumque

Eſt genus exortum tenues in luminis auras.

At idem Plato qui nullos parentes Cupidinis ſuperius eſſe dixit, mox fabulam quandam huiuſmodi in Sympoſio de Cupidinis ortu memorauit fama eſt Deos aliquando natalitia Veneris celebrantes in cęlo mēſis accubuiſſe:tum Porus con ſilij & abundantiæ Deus fertur nectare paulo copioſius hauſto ebrius fuiſſe,ac Peniam Deam paupertatis in horto Iouis inueniſſe,quam etiam compreſsit: ex eo igitur congreſſu Penia Cupidinem poſtea peperit, quem Veneri famulum tradiderunt,cuius nutum mandataque obſeruaret,quare poſtea creditus eſt Veneris filius. Theocritus in Hyla è Dijs quidem parentibus illum natum eſſe arbitratur, at è quibus non affirmat,propter variam ac difficillimam cognitu eius originem, vt ex his patet:

> οὐχ' ἁμῖν τὸν ἔρωτα μόνοις ἔτεχ' ὡς ἐδοκεῦμες
> Νικία ᾧτινι τοῦτο θεῶν πόκα τέκνον ἔγεντο.
> Non ſolis natus nobis eſt ipſe Cupido
> Vt patet:è ſuperis quicunque fuere parentes.

Non defuerunt qui Cupidinem Saturni filium fuiſſe dixerint,vt ſenſit Orpheus, quod ex illo carmine ſignificatur:

> Αὐτὰρ ἔρωτα κρόνος. καὶ πνεύματα πάντ' ἐτέκνωσε,
> Sunt Amor & venti Saturni è ſemine nati.

At Sapho poetria Cupidinem cęli ac terræ filium exiſtimauit,Simonides Martis & Veneris. Acuſilaus noctis & Aetheris, Alcæus contentionis & Zephyri.idem Orpheus tamen omnes Amores, quos plures eſſe ſenſit, è Veneris ortos ſcribit in alio hymno hoc pacto:

> Ὑμνέομεν σειρὴν πολυώνυμον ἀφρογενείης,
> καὶ πηγὴν μεγάλην βασιλήιον, ἧς ἄπο πάντες
> Ἀθάνατοι πτερόεντες ἀνεβλάστησαν ἔρωτες.
> Cantamus Venerisque genus,fontemque perennem,
> De quo immortales nati dicuntur Amores.

Pauſanias in prioribus Eliacis Venerem dicit emergentem à Cupidine fuiſſe exceptam, & à Suada coronatam. qui idem poſtea in Bœoticis Cupidinem omnium Deorum natu minimum vulgo creditum dixit, & Veneris filium. Cicero libro tertio de Natura Deorum plures Cupidines è diuerſis parentibus facit, vt in his ſcribit: Cupido primus Mercurio & Diana prima natus dicitur. Secundus Mercurio & Venere. Tertius quidem eſt Anteros Marte & Venere tertia. Hi etſi plures extiterunt,diuerſiſque parentibus geniti,tamen ad vnum Veneris filium omnia prope, quæ de Amore dicta ſunt, transferuntur. Præclare igitur Arceſilaus ſtatuarius leænam è marmore feciſſe dicitur,circa quam ludentes fecit Cupidines, quam alij e cornu bibere cogebant, alij ſoccos illi inducebant,alij ſaxo alligatam fune tenebant, cum multos fuiſſe Cupidines vellet ſignificare. Horum quæ vires ſint,aut quæ facultates, & qui habitus illi tribuerentur, ita patefecit Orpheus in hymnis:

> κικλήσκω μέγαν ἁγνὸν, ἐράσμιον, ἡδὺν ἔρωτα.
> τοξαλκῆ πτερόεντα, πυρίδρομον, εὔδρομον ὁρμῇ.
> Συμπαίζοντα θεοῖς, ἠδὲ θνητοῖς ἀνθρώποις.
> Εὐπάλαμον διφυῆ, πάντων κληῖδας ἔχοντα
> αἰθέρος, οὐρανίου, πόντου χθονός, ἠδ' ὅσα θνητοῖς
> Πνεύματα παντογένεθλα θεὰ βόσκει χλοόκαρπος.
> ἠδ' ὅσα τάρταρος εὐρὺς ἔχει πόντος θ' ἁλίδουπος.
> μοῦνος γὰρ τούτων πάντων οἴακα κρατύνεις
> Iucundum,magnum,gratum canamus Amorem.

Arciſe-

Arciferum, alatum, celerem, flammiſque potentem:
Ludentem pariter cum diiſque viriſque, gemellum.
Tu maris, & terræ claues, tuque ætheris alti
Sceptra tenes: tu quot ventos Dea parturit alma
Frugifera, aut pontus tumidus, vel tartarus ipſe,
Et regis, & cuncta flectis moderamine ſolus.

Pingebatur ab antiquis alatus Cupido, cuiuſmodi illum Zeuxis pinxit Athenis pulcherrimum roſis coronatum: nam & Cupido & Victoria alati fingebantur, quam primum omnium Thaſium Aglaophontem alatam fecisse ferunt: de quibus, vt alatis, ita meminit Ariſtophanes in Auibus:

Αὐτίκα νίκη πέταται πτερύγοιν χρυσαῖν καὶ νὴ Δί᾽ ἔρως γε.

Statim Victoria volat alis aureis, & per Iouem Cupido ſimul.

Idcirco cum Victoriæ ſimulachrum de cœlo tactum fuiſſet, quod erectum fuerat apud Romanos in Capitolio, eiuſque ſolę alę decidiſſent, illud prodigiũ fauſtum eſſe interpretatus eſt Pompeius, quod inde auolare victoria amplius non poſſet, quare Pompeius ipſe duo hæc carmina in eum euentum conſcripſit,

Ῥώμη παμβασίλεια, τεὸν κλέος οὔποτ᾽ ὀλεῖται,
Νίκη γάρ σε φυγεῖν ἄπτερος οὐ δύναται.
Roma potens alis cur ſtat Victoria lapſis?
Vrbem ne valeat deſeruiſſe tuam.

Deinde addita ſunt non ſolum nomina, ſed inſignia cupidini, illius Dei potentiam, & animorum motus ſignificantia, qualia Palladas deſcripſit in his carminibus:

Γυμνὸς ἔρως, διὰ τοῦτο γελᾷ, καὶ μειλιχός ἐστιν,
οὐ γὰρ ἔχει τόξον καὶ πυρόεντα βέλη
οὐδὲ μάτην παλάμαις κατέχει δελφῖνα καὶ ἄνθος.
τῇ, μὲν γὰρ γαῖαν τῇδε, θάλασσαν ἔχει.
Nudus Amor ridet, lętatur & ille: nec arcus,
Nec flammata gerit ſpicula, vel pharetram:
Iure quidem recto florem, delphinaque geſtat.
Continet hac terras, hac maris alta manu.

In huius Dei facultate ſitum fuiſſe fabulati ſunt vt ea quę turpia eſſent ac deformia, faceret videri honeſta & decora & illos beatos arbitrarentur amantes, qui amata repotirentur, & omnes ſenſus denique obſtupeſcere faceret, cuiuſmodi ſunt ea, quæ ſcripſit Sapho in hiſce carminibus:

φαίνεταί μοι κεῖνος ἴσος θεοῖσιν
Ἔμμεν᾽ ὤνηρ, ὅστις ἐναντίος τοι
ἰζάνει, καὶ πλησίον ἁδυφώνου
Σεῦ ὑπακούει.
καὶ γελώσας ἱμερόεν τό, μοι τὰν
καρδίαν ἐν στήθεσιν ἐπτόασεν
Ὡς ἴδον σ᾽, ὡς βρόγχον ἐμοὶ γὰρ αὐδᾶς
οὐδὲν ἔθ᾽ ἥκει.
Ἀλλὰ καμμὲν γλῶσσ᾽ ἔαγ᾽, ἐν δὲ λεπτὸν
Αὐτίκα χρῷ πῦρ ὑποδεδρόμακεν,
ὀμμάτεσσιν δ᾽ οὐδὲν ὅρημι, βομβεῦσ᾽
ἐν δ᾽ ἀκοαί μοι.
καδ δ᾽ ἱδρὼς ψυχρὸς χέεται τρόμος δὲ
Πᾶσαν αἱρεῖ χλωροτέρη δὲ ποίας
Ἔμμι τεθνάναι δ᾽ ὀλίγου δέοισα.

φαι-

φαίνομαι ἄπνους.

Ille par Diuis ſuperis videtur
Eſſe, qui contra ſedet intuens te,
Haurit Hyblæo magis & liquore
Dulcia verba.
Dulce riſiſti, mihi quod miſellæ
Corda transfixit grauiter videnti;
Spiritus preſſus fuit, & mihi vox
Faucibus hæſit;
Facta tum lingua eſt tacita, & repente
Paruus in membris calor eſt relictus.
Lumina haud cernunt. reſonat ſuſurrus
Multus in aure.
Labitur ſudor gelidus, tremorque
Occupat totam. viridis magis ſum
Gramine, extinctæ ſimili retentus
Spiritus eſt vix:

Tantam illi poteſtatem antiqui poetæ, tantumque audaciæ Cupidini tribuerũt, vt omnes Dii antiqui ab Amoribus ſpoliati fuerint ſuis inſignibus: vt Philippus quidam poeta in his luculentiſsimis carminibus expreſsit:

Συλήσαντες ὄλυμπον ἴδ᾽ ὡς ὅπλοισιν ἔρωτες
κοσμοῦνται ἀθανάτων σῦλα φρυασσόμενοι.
φοίβου τόξα φέρουσι. Διὸς δὲ κεραυνὸν, Ἄρηος
ὅπλον καὶ κυνέην, ἡρακλέους ῥόπαλον.
Εἰναλίου τε θεοῦ τριβελὲς δόρυ, θύρσα τε βάκχου,
Πτηνὰ πέδιλ᾽ ἑρμοῦ, λαμπάδας Ἀρτέμιδος,
οὐκ ἄχθος θνητοῖς εἴκειν βελέεσσιν ἐρώτων,
Δαίμονες οἷς ὅπλων κόσμον ἔδωκαν ἔχειν.
Exuuiis ſuperum læti decorantur Amores.
Alta quibus cœli eſt iam ſpoliata domus.
Extorſere Ioui fulmen, Phœboque ſagittas,
Alcidæ clauam, Marsque caret galea.
Mercurio deſunt talaria, faxque Dianæ,
Sic Baccho thyrſus, ſic pelagoque tridens:
Nec mirum eſt iaculis homines quoque cedere Amorum,
Queis ſua vel ſuperi ſceptra dedere Dei.

Cum tanta fuerit igitur potentia Cupidinis, iure optimo illum Deorum omnium feliciſsimum, & cui Dii omnes ſubijcerentur appellauit ita Plato in Sympoſio: φημὶ οὖν ἐγὼ, πάντων θεῶν εὐδαιμονεστάτων ὄντων Ἔρωτα (εἰ θέμις, καὶ ἀνεμέσητον εἰπεῖν) εὐδαιμονέστατον εἶναι αὐτῶν, κάλλιστον ὄντα καὶ ἄριστον Ego ſanè ita ſentio, omnibus Diis felicibus exiſtentibus, Cupidinem (ſi fas eſt, ac ſine reprehenſione licet dicere) omnibus illis eſſe feliciorem, cum & pulcherrimus ſit & optimus. Atque in his cum duos eſſe Cupidines dixiſſet, alterum Cœleſtem alterum Vulgarem appellat: Ἀναγκαῖον δὲ δὴ καὶ ἔρωτα τὸν μὲν τῇ ἑτέρᾳ συνεργὸν πάνδημον ὀρθῶς καλεῖσθαι, τὸν δὲ οὐράνιον. Neceſſe eſt igitur & Cupidinẽ hunc quidem alteram ſequentem & adiutorem vulgarem recte vocari: hunc vero cœleſtem, Addita fuerunt & alia inſignia præter ſuperiora, ſiquidem hunc puerũ finxerunt, & cæcum, & illi comites adiunxerunt, Ebrietatem, Dolores, Inimicitias, Contentiones, & multas huiuſmodi peſtes, quas omnes recenſere moleſtum eſt, nedum experiri: quæ cum breuiſsime, tum elegantiſsime in eo Ma-

ruli

ruli Epigrammate ſunt expreſſa:

Quis puer hic? Veneris. plenæ quæ cauſa pharetræ?
  Non bene prouiſus certa quod arma mouet.
Cur ſine veſte Deus? ſimplex puer odit opertum.
  Vnde puer? pueros quod facit ille ſenes.
Quis pennas humeris dedit? inconſtantia. quare
  Nulla Deo frons eſt? ſigna inimica facit.
Quæ ſors eripuit lucem? immoderata libido.
  Cur macies? vigiles cura, dolorque facit.
Quis cæcum præit? Ebrietas, Sopor, Otia, Luxus.
  Qui comites? Rixæ, Bella, Odium, Opprobrium.
Qui cęlo dignati? homines: quę cauſa coegit?
  Mitior autore eſt credita culpa Deo.

Hunc è crapula, delitiarumque copia naſci denique tradiderunt antiqui, cum nihil ſit, quod magis morum probitatem, vitamque humanam, quam delitiæ labefactet. Sic enim de Amoribus inquit Phocylides:

Οὐκ ἀγαθὸν πλεονάζον ἔφυ θνητοῖσιν ὄνειαρ.
ἡ πολλὴ δὲ τρυφὴ πρὸς ἀμέτρους ἕλκει ἔρωτας.
Vtiliter nulli nimia eſt data copia victus,
Hoc ſtimulo in turpes homines pelluntur Amores:

Atque præclarè idcirco ſcriptum fuit à Pallada, quod nihil magis repugnat diuinæ naturæ quam immodica victus copia, quæ facillime ad omnes turpitudines impellit, quippe cum humanitas, & iuſtitia, & temperantia, & omnes virtutes ſint frugalitatis, at non crapulę aſſeclæ, vti optimè per hæc carmina docemur:

Γαστέρα μισήσειε θεός, καὶ βρώματα γαστρός.
  εἵνεκα γὰρ τούτων σωφροσύνη λύεται.
Iure inuiſa Deis hæc ventris vaſta vorago eſt.
  Temperat à nullis turpibus illa ſibi:

Atque vt ſummatim dicam, tot inſignia, tot vires, tot ſpolia, tam ſæui comites, tam deformis oculorum cæcitas, & ætas minime apta prudentiæ, data ſunt Cupidini ab antiquis poetis, ad exprimendam libidinis hominum inſaniam, vt nihil tantopere abhorrere videatur ab ingenuo, & bene inſtituto homine, quæ tamen omnia ita conuerſa ſunt ad hominum voluptates, vt etiam cum quadam animi ſuauitate recenſeantur à nonnullis. Hoc mihi perſimile ſanè graui aliquo morbo laboranti contigiſſe videtur, cui propter ſtomachum peſsime affectum, vel in deterrimos humores pharmaca ipſa vertuntur. Hunc igitur ad deterrendos homines à turpitudine introductum, pro Deo coluit vulgus mortalium: cũ non intelligat Deum beneficientiæ, liberalitatis, temperantię, & omnis probitatis atque humanitatis eſſe autorem: at Cupidinem hunc vulgarem Deum bella, rixas, contẽtiones, dolos, iniurias, honoris facultatumque iacturam habere perpetuos comites. Quare præclare ſcripſit poeta ille in his verſibus:

τίς θεὸν εἶπεν ἔρωτα; θεοῦ κακὸν οὐδὲν ὁρῶμεν
  Ἔργον, ὁ δ' ἀνθρώπων αἵματι μειδιάει.
Οὐ θοὸν ἐν παλάμαις κατέχει ξίφος; ἠνίδ' ἄπιστα
  τῆς θεοδηλήτου σκῦλα μιαιφονίης.
Quis prior eſſe Deum mortalis dixit Amorem?
  Sanguine lætatur, ſunt bona grata Deo.
Nonne enſem manibus præacutum ſuſtinet? ecce
  Cædibus è multis quot tulit exuuias.

Idcirco Apollonius Rhodius omnium malorum fontem & originem Cupidinem

nem putauit, quia propter laſciuiam iuſtitia contemnatur, omneſque exoriantur iniuriæ, vt eſt in his lib. 4.

Σχέτλι' ἔρος, μέγα πῆμα, μέγα ςύγος ἀνθρώποισιν.
Ἐκ σέθεν οὐλόμεναι τ' ἔριδες, ςοναχαί τε γόοι τε,
Ἄλγεά τ'.
Supplicium crudele viris, ac pœna Cupido,
E te ſunt rixæ, certamina bella, querelæ,
Et dolor.

Quid eſt enim noſtris temporibus, quod non per ſcorta, & lenones, & meritorios pueros obtineatur? multæ ſunt ciuitates, multa regna, multæ prouinciæ per hunc inſanorum & furioſorum Deum deuaſtatæ. Nam quot ciuitates arma ceperunt ob raptas mulieres? quot fœminæ patriam & parentes hoſtibus prodiderunt propter hunc furorem? quot mariti vxoribus, aut contra illæ maritis ob hunc ipſum præclarum Deum inſidias tetenderunt? quot filij à matribus fuerunt trucidati? atque vt vno verbo dicam, nihil eſt prope nefarium, impium, temerarium, cuius Cupido non ſit autor. Quare nemo ſapiẽs haberi iure poteſt, qui Cupidinem laudib. extollat: nemo non infelix, qui eius cupiditatib. obſequat̃. Quippe cũ talia cõſilia plerũq; ſuggerat ſtultis hoīb. qualia Medeę aliqñ aduerſus parentes & patriã & ſeipſam in mentẽ intruſit, cũ illa ita ſecũ diceret cõquerẽs de futuris Iaſoni periculis:

τότε δ' ἂν κακὸν ἄμμι πέλοιτο
κεῖνος ὅτε ζωῆς ἀπαμείρεται· ἐρρέτω αἰδώς.
Ἐρρέτω ἀγλαΐη.
Quid mihi tunc animi cum vita exceſſerit ille?
Cede decus, diſcede pudor, procul omnis honeſtas.

Nam Cupido re ipſa multorum malorum diſcordiarumq; occaſio fit imprudentibus exterarum & domeſticarum, velut oſtendit Sophocles in Antigone in his:

ἔρως ἀνίκατε μάχαν.
ἔρως, ὃς ἐν κτήμασι πίπτεις.
ὃς ἐν μαλακαῖσι παρειαῖς
Νεάνιδος ἐννυχεύεις.
φοιτᾷς δ' ὑπερπόντιος, ἔν
τ' ἀγρονόμοις αὐλαῖς.
καί σ' οὔτ' ἀθανάτων φύξιμος οὐδείς
οὔθ' ἁμερίων ἐπ' ἀν-
θρώπων, ὁ δ' ἔχων, μέμηνεν.
σὺ καὶ δικαίων ἀδίκους
φρένας παρασπᾷς ἐπὶ λώβᾳ.
Σὺ καὶ τόδε νεῖκος ἀνδρῶν
ξύναιμον ἔχεις ταράξας.
Νικᾷ δ' ἐναργὴς βλεφάρων
ἵμερος εὐλέκτρου
Νύμφας τῶν μεγάλων πάρεδρος ἐν ἀρχαῖς
θεσμῶν· ἄμαχος γὰρ ἐμ-
παίζει θεὸς Ἀφροδίτα.
Amor inſuperabilis pugna,
Amor, qui opibus incidis:
Qui in mollibus genis
Puellæ pernoctas,
Incediſque ſuper mare, &
Per paſtorales aulas,

Te neque immortalium fugerit quiſquam,
Neque mortales inter
Viros. habens vero inſanit.
Tu & iuſtorum iniuſtas
Mentes facis per detrimentum.
Tu & hanc contentionem virorum
Conſanguineam contines perturbans.
Vincit palam ciliorum
Deſiderium pulchræ
Nymphæ, magnatum aſſeſſor in imperiis
Legum. inuictus enim illudit Deus Venus

Quamuis illud magis verum eſt, quod non malus eſt Cupido, ſed occaſio potius facinoroſis & perditis hominibus male agendi, qui ſuopte ingenio mali ſunt, vt ſcripſit Archias in his carminibus:

οὐχ ὁ ἔρως ἀδικεῖ μερόπων γένος, ἀλλ' ἀκόλαςος
ψυχαῖς ἀνθρώπων ἐσθ' ἔρος ἡ πρόφασις.
Nullum Amor offendit, prauis occaſio ſed fit
Mentibus ille hominum, quos mala multa iuuant.

Neque enim vllus eſt animi affectus à Deo optimo inutiliter conceſſus hominibus, ſed vel ad exercendas virtutes, vel ad res naturæ neceſſarias: quare vt præclare ille inquit poeta, cum quis modum exceſſerit in animi motibus, illisque nimis obſequitur, ipſe ſibi fit hic Deus, cum voluntas cuiusque inordinata, & inconſiderata cupiditas, fiat Cupido, vt eſt in libro nono:

Diine hunc ardorem mentibus addunt
Euryale? an ſua cuique Deus fit dira cupido?

Amoris ſedes oculus creditus eſt præcipue, quod per eum tanquam per feneſtram animus ſpectra & imagines concipiat, & interius admittat, quibus perculſus incidit in rei ſpectatæ deſiderium. Quod ita Muſæus clariſsimè expreſsit:

κάλλος γὰρ περίπυςον ἀμωμήτοιο γυναικὸς,
ὀξύτερον μερόπεσσι πέλοι πτερόεντος ὀϊςοῦ.
ὀφθαλμὸς δ' ὁδὸς ἐςιν. ἀπ' ὀφθαλμοῖο βολάων
Ἕλκος ὀλισθαίνει καὶ ἐπὶ φρένας ἀνδρὸς ὁδεύει.
Si mulier fuerit pulcherrima, forma ſagittis
Corda virum figit velocius: eſt via ocellus.
Ex oculi iactu paulatim labitur vlcus
In mentes, illasque domat, ſeque imprimit altè

¶ Atque de fabuloſis ad Cupidinem ſpectantibus ſatis, nunc quid ſub his lateat ſerii, veſtigemus. Quod omnium Deorum antiquiſsimum Cupidinem crediderunt, id ſignificare viſi ſunt, quod ſenſit Empedocles, quod res prius inter ſe confuſas amicitia & odium inuicem diſcreuerint, cum illæ per ſe ſine his nihil gignere poſsint. Nam tametſi Thales aquam rerum omnium principium poſuit, aptiſsimam ſanè gignendis rebus & accommodatam materiam, tamen nihil ex illa ſimpliciter gignitur ſine hoc artifice, ſiue amicitiam ſiue marem ſiue maris vice fugentem, ſiue calorem quis appellauerit, vim diuinam ſcilicet res ad ortum euocantem, neque illud ſanè verum eſt, quod dicitur ab eo poeta:

Ἀλλ' ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε.
Vos aqua, vos tellus fiatis protinus omnes.

Fieri enim non poteſt vt hæc ſola ſint elementa, in quæ compoſita diſſoluantur vel ex his ſolis compoſita ſint omnino inutilibus, ſed diuiniore principio careāt. Quid ergo? nihil aliud, vt dicebam, eſſe Cupidinem antiqui ſenſerunt, niſi illud

lud quod Empedocles, vim ſimilium diuinam coire & coaleſcere cupientium: vel vt melius dicam, mentem diuinam, quæ has ipſas motiones ipſi naturæ inducat. Idcirco alii multos parentes tribuerunt Cupidini: alii cum primum illum apparuiſſe in mundo architectando putarint, ex illa informi materia natum dixerunt. Alii Veneris filium crediderunt, cum Venus ſit deſiderium, vt diximus procreandi in rebus naturalibus, quod naſcitur è ſymmetria corporum, & ex aeris temperie. Nam quod de Poro & Penia fabuloſè dicitur, quod è tam diuerſis parentibus natus ſit Cupido, etſi poteſt ad has ipſas res accommodari, tamen ad mores magis videtur ſpectare; ſiquidem auaritia non magis ex inſignibus opibus fit, cum à viro parum prudenti & prope ebrio poſsidentur, quam ex inopia, & rerum omnium penuria. Hic deinde ab vniuerſa rerum natura ob effrenatam ſingulorum appetentiam quaſi perſonatus inductus eſt. Hunc alatum finxerunt ob inconſtantiam mortalium in rebus eligendis: at melius alatus dicitur, quia diuina bonitas velociſsima conuolet ad res naturales gubernandas. Vel ſi ad animorum affectus, libidinisque deſideria transferatur, huic Deo neque vllam leuitatem, neque vllas alas antiqui iure tradiderunt, quippe cum ſuauiſsimus poeta Eubulus illi mirificam quandam conſtãtiam tribuat in Campylione ita ſcribens

τὶς ἦν ὁ γράψας πρῶτος ἀνθρώπων ἄρα
ἢ κηροπλαστήσας ἔρωθ᾽ ὑπόπτερον;
ὡς οὐδὲν ἤδει πλὴν χελιδόνας γράφειν.
Ἀλλ᾽ ἦν ἄπειρος τῶν τρόπων τοῦ θεοῦ.
ἔστιν γὰρ οὔτε κοῦφος, οὔτε ῥάδιος
Ἀπαλλαγῆναι τῷ φέροντι τὴν νόσον,
Βαρὺς δὲ κομιδῇ· πῶς ἂν οὖν ἔχων πτερὰ;
τοιοῦτο πρᾶγμα λῆρος ἦν, κἂν φήσει τις.
Quis omnium prior virorum pinxit, aut
Alatum honorem finxit in cera prior:
Hirundines ſolum ſciebat pingere
Non ille mores norat, aut mentem Dei.
Nec eſt enim leuis, nec eſt is, qui celer
Morbum ferentis euolet præcordijs.
Illi nec alæ ſunt, ſed hæ nugæ leues.

Huic ſagittas tribuerunt, ob ſupplicia quæ inſani patiuntur, cum potius ob mirificam diuinæ mentis celeritatem, quæ per omnia transfunditur, & acutiſsimè penetrat, magis illæ conueniant. tum cæcum Cupidinem dixerunt ob turpitudines, quæ ab hominibus dignitatis ſuæ oblitis committuntur: cum illud potius ad diuinorum conſiliorum mirabilitatem ſpectet, ad quæ cognoſcenda cæcum eſt & infans prorſus humanum genus, cum nulla vis humani ingenii poſsit rationem diuinæ adminiſtrationis percipere. Si cæcitas illa ad libidines hominum transferatur, quo pacto non rectiſsime excogitata eſt? aut quo pacto non paruus infans is eſt exiſtimandus, qui neglecto conſilio, rationeque, & gloriæ ſplendore, omnium iniquitatum & turpitudinum autorem ſectetur? aut qui omiſsis rebus diuinis, & legibus naturæ poſthabitis ad impuras voluptates ſtultè feratur quæ uiſum debilitant, nonne & ſtultus & cęcus & infans eſt exiſtimãdus? Idem Deus nudus fingebatur, ad explicandam turpitudinem libidinoſorum: quod tamen ad res diuiniores tranſlatum immenſam ſummi Dei liberalitatem & munificentiã ſignificat, quia ſine fuco & fallaciis mens diuina prouidet rebus humanis, cum nihil omnino inde expectet ſe commodi relaturam. Cum igitur Cupidinem diuinitus in res humanas transfundi putarunt, merito optimum & pulcherrimum Deum eſſe dixerunt & antiquiſsimum, cum Dei benignitas ſempiterna ſit, at

tunc

tunc primum nobis cognita eſt cum mundum creauit, quare cum chao miſtus fuiſſe dicitur: hanc ab hominum cupiditatibus ſecernẽtes cœleſtem Cupidinem appellarunt. At qui in parte animi noſtri rationis experte ſit, cur non erit potius furor & Inſania quam Deus vocandus? nam Phocylides etiam illum deum eſſe negauit, affectumque humanum exiſtere aſſeruit, cum ita inquiat:

οὐ γὰρ ἔρως θεός ἐστι, πάθος δ' ἀΐδηλον ἁπάντων.
Non Deus eſt amor, at cunctorum noxia cura.

at nunc de Gratijs dicamus.

De Gratijs. *Cap.* XV.

GRatiæ, quæ vocatæ ſunt à Latinis, à Græcis χάριτες, aliorum parentum filiæ ab alijs ſcriptoribus creditæ ſunt. Heſiodus in Theogonia illas ex Eurynome Oceani filia, & è Ioue natas eſſe tradidit in his verſibus:

τρεῖς δέ οἱ Εὐρυνόμη χάριτας τέκε καλλιπαρήους,
ὠκεανοῦ κούρη πολυήρατον εἶδος ἔχουσα,
ἀγλαΐην, καὶ εὐφροσύνην, θαλίην τ' ἐρατεινήν.
Tres ſibi & Eurynome Charitas parit, edita magno
Oceano forma præſtanti & corpore Nympha,
Euphroſynen, atque Aglaiam, Thaliamque decoram.

Orpheus vero in hymno quodam in laudem Charitum compoſito non Eurynomes, ſed Eunomiæ & Iouis filias eſſe ait in his:

Δεῦτε μοι ὦ χάριτες μεγαλώνυμοι, ἀγλαότιμοι.
Θυγατέρες ζηνός τε καὶ εὐνομίης βαθυκόλπου.
Αγλαΐη τε, θάλεια, καὶ εὐφροσύνη πολύολβε,
χαρμοσύνης γενέτειραι.
Huc agite ò Charites celebres, veneranda propago:
De Ioue prognatæ, Eunomiaque parentibus olim.
Aglaia, Euphroſyneque, Thaliaque ſplendida: claræ
Lætitiæ matres.

Alij Iouis & Autonoes illas filias eſſe tradiderunt, nominaruntque Paſytheam, Euphroſynen, & Aegialen. Antimachus antiquiſsimus poeta illas Aegles & ſolis filias eſſe cenſuit. Has alij duas tantum putarunt, Clitan & Phenam: Alij Auxò & Hegomonen, vt ait Pauſanias in Bœoticis. Fuit Suadela etiam à nonnullis inter Gratias numerata. At communior tamen fuit ſententia quod tres fuerint, vt in eo verſu teſtatur Meleager:

τρισσαὶ μὲν χάριτες, τρεῖς δὲ γλυκυπάρθενοι ὧραι.
Sunt triplices Charites, tres Horæ: caſtæ & vtræque.

Iunguntur vnà ferè ſemper à poetis, vt iunxit Horatius in quarto carminum:

Gratia cum Nymphis, geminiſque ſororibus audet
Ducere nuda choros.

Harum vnam cæteris ſororibus iuniorem Aglaiam Vulcani aiunt fuiſſe vxorem, vt eo verſu indicatur:

Αγλαΐαν δὲ ὁ ἥφαιστος ποίηται ἄκοιτιν.
Aglaiam facit vxorem Vulcanus at ipſam.

Omnes tamen ſcriptores Veneris aſſeclas putarunt gratias, quarum de habitu non parua fuit diſputatio: ſiquidem alij nudas, alij indutas fuiſſe voluerunt. Pauſ. in Bœoticis Gratias antiquitus tam à ſculptoribus, quàm à pictoribus, & à poetis cum veſtibus introductas fuiſſe teſtatur: quarum artifices Pythagoras Parius & Bupalus, & Apelles extitere: & Socrates Sophroniſci illas indutas in veſtibulo

arcis Athenienſium collocauit. His comas pulchras tribuerunt antiqui, vt in hoc carmine teſtatur Homerus in hymno in Apollinem :

Αὐτὰρ ἐϋπλόκαμοι χάριτες, καὶ εὔφρονες ὧραι
Pulchricomæ Charites, & lætæ protinus Horæ.

Horatius præterea in libro primo carminum illas ſoluiſſe zonas inquit, cum fruſtra zona ſine veſtimẽtis portari ſoleat, quæ cingulum eſt veſtium, cum inquiat:

Feruidus tecum puer & ſolutis
Gratiæ zonis, properentque Nymphæ.

Illæ igitur cum veſtibus operirentur antiquitus, vel quia turpe eſſet aſpectu nudas mulieres ſine veſtibus conſpici, vel quia brumæ frigora formidarent, inciderunt in recentiores tanquam in latrones, à quibus ſpoliatæ ſint: & aufugere denique ex orbe terrarum ſunt coactæ, vt præclare inquit ille poeta :

ὤχετο μὲν πίσις μεγάλη θεὸς ὤχετο δ᾽ ἀνδρῶν.
Σωφροσυνὴ χάριτές τ᾽ ὦ φίλε γῆν ἔλιπον.
Ipſa fides perijt magnus Deus, ipſa virorum
Et probitas: terram diffugiunt Charites.

Primus omnium mortalium Gratiis templum erexit Eteocles quidam Rex Orchomeniorum : nam ſæpius ad Orchomenios has lotum ire ſolitas ad fontem Acidalium dixerunt antiqui, vt teſtis eſt Strabo libro nono. atque de Gratiis hactenus fabuloſe. ¶ Dicuntur Gratiæ filiæ eſſe Iouis & Eurynomes, quod nihil aliud ſignificat, quam fertilitatem agrorum, frugumque abundantiam : nam εὐρὺ latè ſignificat, at νόμος legem . hæc nimirum agrorum vbertas non niſi pacis beneficio prouenit, quod ipſum ſignificat etiam Eunomia. vbi enim leges & æquitas dominantur, ceſſatque vis, & latrocinia, & direptiones alienarum rerum, tunc agri rident, domus lætantur, templa Deorum immortalium iucunda ſunt, omnibusque rebus ornamentum accedit. hoc tamen munus non eſt ſolius Eurynomes, aut Eunomiæ, aut Autonoes, quod nomen prudentiam ſignificat : ſed etiam Iouis, nam humanæ facultates nullæ ſufficiunt ad Gratiarum procreationem, cum diuina clementia opus ſit, & aeris temperie optime affecti. Id enim ſenſerunt illi, qui Solis & Aegles Gratias filias putarunt, cum nihil ſine diuina bonitate, ſolisq; calore naſci poſſe crediderint. Eſt enim profecto Sol omnium elementorum gubernator, è cuius vi radiorum vbertas agrorum & omnium rerum nitor exoritur. ſunt illæ tres coniunctæ ſorores creditæ. quia triplex eſt vtilitas agriculturæ, è cultu agrorum ſcilicet arborum, & animalium: quare illa nomina merito data ſunt Gratiis. Eſt enim θάλεια amæna arborum pullulatio, quippe cum θάλλειν pullulare ſignificet, vnde Thalia ducta eſt. Aglaia ſplendor eſt, & Euphroſyne lætitia, quæ ex agrorum cultu & vbertate dominum afficit. Hanc Aglaiam Vulcani vxorem dixerunt, quia ſplendor etiam fit è ſingulis artibus proueniens. alii Paſitheam vnam Gratiarum pro Aglaia eſſe dixerunt, quod ad gregis aut iumentorum huc illuc curſitantium lætitiam ſpectat: nam θέειν currere ſignificat πάντη quouis. Iſtæ dictæ ſunt beneficiorum Deę, quoniã ſine fertilitate agrorum nemo diues, nemo munificus eſſe poteſt. Duæ illarum nos reſpiciunt, cum vna auertatur, quia multiplex eſt meſsis & terræ liberalitas quæ tantum frugum aceruum pro exiguo ſeminum cumulo reddiderit, ſi cęli clementia ita patiatur. Neque placet illorum ſententia, qui dicunt pro acceptis beneficiis duplicem gratiam referri conuenire: quoniam viri boni multiplicem referunt: at mali non modo nullam, ſed iniurias plerunq; pro acceptis beneficiis faceſſunt, quidam enim cum gratias referre nolunt, tum demum ſe liberos fore arbitratur, ſi aliquam iræ ſimulationem inueniant, atq; is non vir bonus plane eſt, ſed gratiarum venditor & mercator, qui facit beneficium vt duplex referat. Has

virgi-

virgines putarunt, quia honeſtiſsimum eſt lucrum è rebus prædictis, neque tamen nudas omnino illas eſſe conceſſerim, quia nemo niſi inſanus, aut Deus optimus, & omnium pater nulla ſpe oblata eſt munificus. nam quæ in Deo laudabilis eſt munificentia & liberalitas, illa ſtultitia eſt in homine, niſi cum prudentia fuerit coniuncta. vocatæ poſtea ſunt Charites non ſolum illæ ſuperiores, ſed omnia, quæ iucunda viderentur, gratias continere, quaſi lætitiam dicta ſunt: vt in his inquit Muſæus:

Πολλαὶ δ' ἐκ μελέων χάριτες ῥέον· οἱ δὲ παλαιοὶ
τρεῖς χάριτας ψεύσαντο πεφυκέναι. εἷς δέ τις ἥρους
ὀφθαλμὸς γελόων, ἑκατὸν χαρίτεσσι τεθήλει.
Tres charites priſci falſo dixere fluebant
Nam charites plures è membris: vnus ocellus
Ridens florebat centum, vel pluribus, Herus.

Quid igitur ſibi per Gratiarum inuentionem voluerunt antiqui? homines ad pacem & ad probitatem hortabantur, quoniam ex his, per diuinam bonitatem, quę ſemper viris bonis eſt propenſa, omnia commoda, omnes diuitię, omnis tranquillitas in humanum genus manaret. atq; ita homines ad ſtudium honeſtiſsimum agriculturæ hortabantur. Verum cum iniuriæ & auaritia omnia recta conſilia ſubuertiſſent, omnemque vitæ tranquillitatem, & agriculturæ ſtudium profanaſſent, has terram reliquiſſe inquiūt poetæ: quas cum ad priuata negotia quidā detorſiſſent, ſpoliarunt, nudas oſtenderunt, multisque iniurijs affecerunt, & ridicula quædam de illis confinxerunt, quæ illis explananda relinquimus. nunc vero dicamus de Horis.

De Horis. *Cap.* XVI.

DE Horarum parentibus & nominibus, nulla eſt dubitatio, aut certe perexigua: cum omnes prope ſcriptores conſentiant illas è Ioue & Themide natas eſſe, inter quos fuit Heſiodus qui in Theogonia ita ſcribit:

Δεύτερον ἠγάγετο λιπαρὴν θέμιν, ἣ τέκεν ὥρας.
Εὐνομίην τε, δίκην τε, καὶ εἰρήνην τεθαλυῖαν.
αἵτ' ἔργ' ὠραίουσι κατὰ θνητοῖσι βροτοῖσι.
Inde Themim rurſus ducit, ſibi quæ parit Horas,
Eunomiamque Dicenque, Irenen deinde vigentem,
Maturare quibus curæ eſt mortalia facta.

Orpheus non ſolum ex iiſdem parentibus ſed etiam verno tempore natas eſſe dixit in his carminibus:

ὧραι θυγατέρες θέμιδος, καὶ ζηνὸς ἄνακτος.
Εὐνομίητε, Δίκητε, καὶ εἰρήνη πολύολβε,
Εἰαριναὶ, λειμωνιάδες, πολυάνθεμοι.
Et Iouis & Themidis Horæ de ſemine natæ.
Eunomia, atque Dice, atque Irene diues, & omnes
Florentes, vernæ, prati velamine lætæ.

Pauſanias in Bœoticis non hæc, ſed alia Gorarum nomina attulit longe diuerſa: vocauitque aliam Carpo, aliam Thalloten, alterius nomen non dixit: nam καρπὸς fructum ſignificat, θάλλειν pullulare: quas idcirco ἐπικαρπίους ſiue fructiferas vocauit Aratus in his carminibus:

Ἐν τοῖς, ἠέλιος φέρεται δυοκαίδεκα πάσι
Πάντ' ἐνιαυτὸν ἄγων καὶ οἱ περὶ τοῦτον ἰόντι
Κύκλον, ἀέξονται πᾶσαι ἐπικάρπιοι ὧραι.

Per duodena redit mundi ſol aureus aſtra,
Deducens annum, dum circlo labitur illo
Fructiferæ ſemper creſcunt, augentur & Horæ.

Has portas cęli ſeruare dixit Ouidius in primo Faſtorum:

Præſideo foribus cęli cum mitibus Horis.

Has & molles habere pedes, & omnium Deorum tardiſsimas, & noui ſemper aliquid afferre ita dixit Theocritus in Syracuſijs:

Μηνὶ δυωδεκάτῳ μαλακαὶ πόδες ἄγαγον ὧραι.
Βάρδισαι μακάρων ὧραι φίλαι, ἀλλὰ ποθειναὶ
Ἔρχονται πάντεσσι βροτοῖσιν ἀεί τι φέροισαι.
Mollibus hinc Horæ pedibus venere ſecundo
Poſt decimum menſem, vt gratæ tardiſsimæ at illæ
Sunt ſuperum, ac noua ferre ſolent mortalibus vſque.

Homerus libro quinto Iliadis non ſolum portas cœli ſeruare, ſed etiam nubes inducere, & ſerenum facere cum libuerit, inquit: quippe cum apertum ſerenum cęlum nominent poetæ, at clauſum tectum nubibus. ſic enim inquit:

Αὐτόμαται δὲ πύλαι μύκον οὐρανοῦ, ἃς ἔχον ὧραι.
τῇς ἐπιτέτραπται μέγας οὐρανὸς οὔλυμπός τε
ἢ μὲν ἀνακλῖναι πυκινὸν νέφος, ἠδ᾽ ἐπιθεῖναι.
Sponte fores cęli patuerunt, numine ſeruant
Quas Horæ: queis cura polus, regioque ſuperna eſt:
Nubila quæ pellunt, quæ inducunt nubila cęlo.

Nam Horæ dictæ ſunt ἀπὸ τοῦ ὠρεύω· quod cuſtodire ſignificat: illæ enim & cœlum, & humanam diligentiam ſeruare dicuntur, & fauere diligentioribus ac ſtudioſis. ¶ Dicuntur Iouis & Themidis filiæ, quoniam cum hilaritas & lætitia ex agrorum fertilitate ſint Gratiæ, Horæ fructus ipſi ſunt, quas ſemper ferè poetæ vnà cum Venere, at cum Gratiis ſemper certe coniunxerunt. Hæ igitur iiſdem artibus quibus & Gratiæ naſcuntur, cum Themis ſit æquitas, vt νόμος lex. Nam & Leges, & Iuſtitia, & Pax, quæ nomina ſunt Horarum, ſi latinè proferantur, cultum agris inducunt: cum bella, iniuriæ, contentiones omnia populentur. Hæ igitur naſcuntur ex obſeruatione rerum diuinarum ac legum ciuilium, quoniam cum Themis ſit æquitas, in animis hominum ab ipſa natura inſita, diuinum eſt principium, vnde leges originem ceperunt. tum Iupiter aeri temperiem impertit, diuina clementia viris bonis ſcilicet. nam rerum omnium abundantia comes eſt probitatis, vt annonæ penuria ſcelerum & impietatis eſt aſſecla: neque vllum ferè eſt ſpeculum illuſtrius malitię vel bonitatis hominum, aut diuinę in nos irę, quàm temporum viciſsitudines. Id ſignificare voluerunt antiqui, cum Horas cęli portis præeſſe dixerunt, quæ pro arbitrio & nubes inducerent, & cœlum ſerenum facerent, & omnibus temporibus moderarentur. atq; vt ſummatim dicam, nihil aliud per hæc ſignificabant antiqui, niſi quia propter peccata veniunt aduerſa. verum quid eſſent Horæ, & quod ſemper cum Gratiis coniunctæ ſint, & cur Venerem ſequerentur, ex his manifeſtum eſſe arbitror, & quod per has propoſita rerum omnium copia, quam à diis immortalibus conſequemur, ad probitatem nos hortabantur, & ad Deorum cultum, de quibus hæc dicta ſufficiant.

NATA-

NATALIS COMITIS MYTHOLOGIAE, LIBER QVINTVS.

Cur Olympica, aliaque certaminum genera fuerint inſtituta.

PRAECLARE ſanè antiqui feciſſe mihi videntur, qui cum humanam vitam viderent multis calamitatibus, miſeriisq; circumuentam, multisq; incommodis aſsiduè vexatam, per multa ad excitandos animos iacẽtes propè ac defeſſos ad hilaritatem excogitarunt, vt à quotidianis curis aliquantulum relaxarentur, quibus tamen & cum voluptate mores informarentur, & exercerentur vires corporis, & ad religionis cultum vnà excitarentur. Nam & comœdiæ, & tragœdiæ, & multa ludorum genera inuenta ſunt, quibus non ſolum ad corrigendos animi mores inſtituerentur, ſed etiam allicerentur homines ad corporis vires exercendas cum quadam voluptate. Ita enim fiebat vt populus qui ſpectatum conuenerat, eruditus cum voluptate diſcederet, cum vitæ moderationem non ſine delectatione imbibiſſet. Atque cum illa fierent animi relaxandi cauſa, tum in honorem Deorum immortalium multa certamina fuerunt inſtituta, quibus & ad cultum rerum diuinarum, & ad exercendas vires corporis homines excitarentur. Conueniebat igitur ex vniuerſa Græcia ingens ad certamina partim ſpe victoriæ, partim ſpectandi deſiderio, multitudo: vbi poſt peracta certamina de rebus ciuitatibus vtilibus, & ad ſalutem vel gloriam totius Græciæ ſpectantibus, conſultabatur. Et quoniam illa certamina ad religionem antiquorum Deorum pertinebant, me operæ precium facturum exiſtimo, ſi quibus de cauſis, & vbi, & quando illa inſtituta fuerint, & quo pacto agerentur, explicauero. Fuerunt igitur quatuor certaminum genera, Olympia, Pythia, Nemæa, Iſthmia, quæ celeberrima fuerunt, de quibus ſingulatim dicemus: ac primum de Olympicis.

De Certaminibus Olympicis. *Cap.* I.

FVerunt Olympica certamina, quibus cum voluptate ad immortalium Deorum cultum, & ad exercendas corporis vires homines excitabantur, à Dactylis Idæis vocatis primum inſtituta, vt fama eſt. Nam ferunt illos fuiſſe quinque, qui ab Ida Cretæ monte in Elidem venerunt, vbi vnus eorum natu maximus Hercules nomine, certamen curſus per ludum fratribus propoſuit: quorum nomina fuerunt iſta: Pæoneus, Ida, Iaſius, Epimedes: atque victorem oleaſtro coronauit: quæ arbor ab ipſo Hercule primum fuit eò ex Hyperboreis deportata. Hercules igitur Idæus primus autor fuit certaminum Olympicorum, & cum quinque fratres fuiſſent, placuit quinto quoque anno, & quinque certaminum genera diuerſis modis celebrari. Quæ quod quinto quoque anno in plenilunio fierent ita teſtatus eſt Ariſtophanes in Pluto:

ὁ ζεὺς δήπου πένεται καὶ τοῦτ' ἤδη φανερῶς σε διδάξω.
εἰ γὰρ ἐπλούτει, πῶς ποιῶν αὐτὸς τὸν ὀλυμπιακὸν ἀγῶνα,
ἵνα τοὺς ἕλληνας ἅπαντας ἀεὶ δι' ἔτους πέμπτου ξυναγείρει,
ἀνεκήρυττεν τῶν ἀθλητῶν τοὺς νικῶντας, ςεφανώσας
κοτίνου ςεφάνῳ, καί τοι χρυσῷ μᾶλλον ἐχρῆν, εἴπερ ἐπλούτει.
Iupiter ſanè pauper eſt :quod te palam profectò docebo,
Nam ſi diues ſit, quo pacto faciens is certamina Olympi
Illic, quò Græcos omnes quinto quoque anno coegit,
Per præconem pronuntiaret athletas victores, vbi coronaſſet
Oleaſtri corona? nam magis auro decuit, ſi diues is eſſet.

Fuerunt qui victis Titanibus Iouem ipſum hęc certamina inſtituiſſe putarint, in quibus Apollo Mercurium curſu ſuperauerit, cum Mars viciſſet pugillatu: cuius rei indicium faciunt Pythicos tibiarum modos, qui ſalientibus quinquertionibus accinebantur, quod carmen conſecratum fuit Apollini, vt memoriæ prodidit Pauſanias in prioribus Eliacis. Fuerunt varijs temporibus varij modi in certaminibus Olympicis ſeruati: nam præter homines, pueri etiam, & pulli equorum, & fœminæ, & varia vehiculorum genera in hos ludos admiſſa fuerunt: & iudices in ſingula certaminum genera delecti, pro quorum arbitrio præmia darentur victoribus. Poſtea vero inſtitutum fuit vt grauioris armaturæ curſus peditum admitteretur, quod eum ad rem bellicam non inutilem fore exiſtimabant, in quo certamine primus victor declaratus eſt Demarathus Heræenſis. Quod enim armati currerent, facile licet ex epinicijs cognoſcere. Alii ſingulos ex Idæis Dactylis ſingulos ludos inſtituiſſe putarunt, qui quòd quinque eſſent, à digitorum numero ſunt vocati. Erant autem iſta quinque ludorum genera: curſus, palæſtra, diſcus, ſaltus, ars pugilum, de quibus ita meminit in eo epigrammate Simonides:

ἴσθμια καὶ πυθοῖ, Διώφων ὁ φίλωνις ἐνίκα.
  ἅλμα ποδωκείην, δίσκον ἄκοντα, πάλην.
Iſthmia deuicit Diophon & Pythia: diſco,
  Et ſaltu, & pugnis, & leuitate pedum,
Atque palæſtra.

In his præmia victoribus coronæ proponebantur, atque ingens honor illis habitus eſt, vt teſtatur Xenophanes Colophonius in his carminibus:

Α'λλ' εἰ μὲν ταχύτητι ποδῶν νίκην τὶς ἄροιτο,
  ἢ πενταθλεύων ἔνθα διὸς τέμενος,
Παρ' πίσαο ῥοῆς ἐν ὀλυμπίῃ, εἴτε παλαίων,
  ἢ καὶ πυκτοσύνην ἀλγινόεσαν ἔχων
Εἴτέτι δεινὸν ἄεθλον, ὃ παγκράτιον καλέουσιν,
  Αςοῖσεν κ' εἴη κεδρότερος πρὸς ἄκρα
καίκε προεδρίην φαιερὴν ἐν ἀγῶσιν ἄροιτο,
  καίκε σιτείη δὴ δημοσίων κτεάνων
Ε'κ πόλεως καὶ δῶρον ὅ οἱ κειμήλιον εἴη,
  εἴτε καὶ ἵπποισιν ταῦταγ' ἅπαντα λάχοι.
Quòd ſi quis leuitate pedum certamina tentet,
  Pentathlum ſi quis eſt vbi ſylua Iouis,
Hic prope Piſæas vndas vbi ſurgit Olympus,
  Seu grauis ars pugilum, ſiue palæſtra iuuat:
Seu graue bellum quod dicunt pancration illi,
  Ciuibus ad ſummum mox venerandus erit.
Huic dabitur ſedes inter certamina prima.

Impenſa

Impenſa hinc illi publica victus erit.
Ex vrbe accipiet mox munera plurima, opesque.
Atque hæc vel celeri conſequeretur equo.

Scriptum reliquit Iſacius Herculem Alcmenæ filium, at non Idæum Dactylum, Olympia instituiſſe in honorem Iouis, vt videtur in his atteſtari Pindarus in Olympicis in epinicio Theronis Agrigentini:

ἤτοι πῖσα μὲν Διός
ὀλυμπιάδα δ᾽ ἔστασεν ἡρακλέης
ἀκρόθινα πολέμου.
Nam Piſæ ſane Iouis
Olympiadem ſtatuit Hercules
Preludia belli.

Ferunt enim Herculem poſt debellatum Augiam Elidis Regem, qui Solis & Iphiboæ filius dicebatur, quoniam ſibi promiſſam mercedem ob fimi boum purgationem non accepiſſet, ex Elidis populationibus & præda certamen Ioui inſtituiſſe Olympio, atque illud Olympicum nominaſſe. Agebatur illud certamen quinto quoque anno, vt dictum eſt, vel vt melius dicam, quinquageſimo quoque menſe, & eo menſe, qui Parthenius fuit vocatus, aut Ἀπολλώνιος, vt ait Pindari enarrator. Id vbi Hercules inſtituiſſet dicitur omnes volentes ad palęſtram prouocaſſe, quo nemo cum prodire auderet, fama eſt Iouem in palæſtritam conuerſum cum Hercule fuiſſe colluctatum. cum vero pugna diu anceps fuiſſet, Iupiter, qui eſſet, ſe oſtendit, atque ita id certamen Ioui gratum fuiſſe creditum eſt. Incipiebant Olympia die lunæ decimoquinto transacto peractis ante ſolennibus, vt mos erat, ſacrificijs, atque per dies quinque agebantur: cum ante id tempus per dies triginta exercerentur Athletæ. Scribit Strabo libro octauo Olympia certamina poſt Troiana tempora incępiſſe, cuius rei illud facit argumentum, quòd nullam de Olympicis mentionem fecit Homerus cum meminerit tantum de nonnullis certaminibus funeribus. Agebantur igitur hi ludi in regione Elienſium non procul a Piſa ciuitate, & Alpheo flumine, vt teſtatur Virgilius in tertio libro Georgicorum in his:

Sin armenta magis ſtudium, vitulosque tueri:
Aut Alphæa rotis prælabi flumina Piſæ.

Erat propoſita victoribus corona ex oleaſtro, (nam multa coronarum genera fuerunt in diuerſis temporibus & locis: neque omnes ex eadem arbore coronabantur: cum alij gramineis, alij ſalignis, alij oleaginis, alii laureis vel myrteis, vel querneis coronis, vel apio, vel palma coronarentur.) vt patuit è ſuperioribus carminibus Ariſtophanis, & Plutarchus in Catone Vticenſi meminit. Nam Faonius factus ædilis, vt is ait, ſpectaculum in theatro edidit, ac certantibus non ex auro coronas propoſuit, ſed quemadmodum in Olympicis fieri ſolet, ex oleaſtro. Herodotus in Vrania Xerxem Perſarum Regem Græciam inuaſiſſe ſcripſit, quo tẽpore agebantur Olympia, qui cum Arcadas nonnullos percunctatus eſſet, quæ præmia propoſita eſſent victoribus, illiq; coronam ex oleaſtro reſpondiſſent miratus eſt magnopere. Ita ſe habẽt Herodoti verba εἷς δέ τις, πρὸ πάντων ἦν ὁ ἐρωτῶν αὐτοὺς ταῦτα. οἱ δὲ σφι ἔλεγον ὡς ὀλύμπια διάγοιεν, καὶ θεωροῖεν ἀγῶνα γυμνικὸν καὶ ἱππικόν. ὁ δὲ ἐπείρετο ὅ, τι τὸ ἄεθλον εἴη σφι προκείμενον, περὶ ὅτευ ἀγωνίζονται. οἱ δ᾽ εἶπων, τῆς ἐλαίας τὸν διδόμενον στέφανον. Vnus præ cęteris illos interrogauit de his: qui reſponderunt quòd agerent & ſpectarẽt gymnica & equeſtria certamina. Tum rurſus quæſiuit is, quod præmium illis eſſet propoſitum, de quo contenderent: qui reſponderunt coronam oleaginam, quæ dabatur. Tum dicunt Tigranem Artabani filium ſilentium continere non potuiſſe, quin tanquam timi

dus, ac parum ſtrenuus miles diceret, papæ Mardoni in quorum hominum regionem nos adduxiſti: qui non pro diuitiis, ſed pro gloria decertant. Nam præter ſuperiora ludorum genera mox additi ſunt equites armati, qui curſu certarent, vt ait Pindarus in Pſamide Camerinæo, & multa alia à primis differentia. pro temporibus enim & negotiorum contingentium opportunitatibus ludicra ſunt immutata, cum ſemper vſus fuerit optimus rerum gerendarum magiſter. Enimuero non è quouis oleaſtro tamen coronę victoribus dabantur antiquitus, ſed è vocata Calliſtephano, vt his verbis teſtat enarrator Ariſtophanis de Ariſtotelis ſententia; ἐν τῷ πανστηθίῳ ἐστὶν ἐλαία, καλεῖται δὲ καλλιστέφανος, ταύτης δὲ ἔμπαλιν τὰ φύλλα ταῖς λοιπαῖς ἐλαίαις πέφυκεν ἀφίησί τε τοὺς πτόρθους ὥσπερ ἡ μύρτος, εἰς τοὺς στεφάνους συμμέτρους. ἀπὸ ταύτης λαβὼν ἡρακλῆς ἐφύτευσεν ὀλυμπιάσιν, ἀφ᾽ ἧς οἱ στέφανοι τοῖς ἀθληταῖς δίδονται. ἔστι δὲ αὐτὴ περὶ τὸν ἰλισσὸν ποταμὸν σταδίους. ξ. τοῦ ποταμοῦ ἀπέχουσα. περιῳκοδόμηται δὲ. καὶ ζημία μεγάλη τῷ θίγοντι αὐτῆς ἐστὶν ἀπὸ ταύτης ἔφερον λαβόντες ἠλεῖοι τῶν ἀθλητῶν ἐν ὀλυμπίᾳ τοὺς στεφαίους. Oliua quædam eſt in Panſtethio, quæ vocatur Calliſtephanus, cuius folia è contrario ſe haben t ipſa natura, atque folia cæterarum oliuarum. Demittit ramos tanquam myrtus conficiendis coronis accommodatos. Ex hac cepit Hercules, atque in Olympicis plantauit, è qua dantur coronæ Athletis. Eſt vero ipſa circa Hiliſſum fluuium ſexaginta ſtadijs diſtans ab ipſo flumine, atque circumſepta eſt. Propoſita eſt magna pœna ſiquis illam attigerit, è qua capientes Elei Athletis coronas in Olympicis proponebant. Hanc & ab Hercule fuiſſe ita portatam, & ea coronari in Olympicis Athletas conſueuiſſe, ita ſignificauit Pindarus in epinicio Thetonis Agrigentini:

αἰτωλὸς ἀνὴρ ὑψόθεν
ἀμφὶ κόμαισι βάλη γλαυ-
κόχροα κόσμον ἐλαίας τάνποτε
ἴστρου ἀπὸ σκιερᾶν παγᾶν ἔνεικεν
ἀμφιτρυωνιάδας
μνᾶμα τῶν οὐλυμπία κάλλιστον ἀέθλων.

Aetolus vir altè
Circa comas ponat vi-
rens ornamentum oliuæ, quam olim
Iſtri ab vmbroſis fontibus tulit
Amphitryoniades,
Monimentum in Olympicis pulcherrimum certaminum.

Non erit fortaſſe iniucundum ſi ſummatim, & breuiter quantum natura rei patietur, complexi fuerimus varia certaminum genera, quæ diuerſis temporibus in numerum celebritatemque olympicam fuerunt admiſſa, quantum tamen aciem oculorum noſtrorum intendere potuimus.

¶ Prima igitur olympiade Mars pugillum victor renunciatus eſt, & Apollo de curſu victoriam reportauit, pro illorum ſententia, qui hæc ipſa certamina à Diis primum fuiſſe inſtituta tradiderunt: in quibus Dii prius ſe exercuerint, atque in ipſis quinque ludorum generibus. Alii tamen maluerunt vnicum prius fuiſſe de ſtadio certamen apud Eleos, vt ait Pauſanias in rebus Meſſeniacis. Primus fuit omnium mortalium Corebns Eleus, qui victor de curſu renunciatus eſt in olympicis certaminibus, quæ curſus conſuetudo dicitur aliquandiu perduraſſe: quippe cum olympiade quarta Polycrates Meſſenius vir cæteroquin minime obſcurus olympica palma non parum fuerit nobilitatus, atq; eadē ratione ſexta olympiade palma de ſtadio data eſt Oebotæ Dymeo. de inde cū Piſæi Eleos vehemēter irritaſſent, quia cupidius contenderent cōdendi

olym-

olympicos ludos autoritatē ſibi vēdicare,atq; exitiū illis ſtruxiſſent,Elei accitis auxilijs Phidonis Argiui Tyranni cunctę Græciæ inuidioſi, ac eius pręſidijs ſubnixi ludos octaua olympiade commiſerūt, qua victor de ſtadio declaratus eſt Agamedes Tanagræus. at ſequenti olympiade renuntiatus eſt victor de ſtadio Xenophon Meſſenius. Perdurauit ſicut inſtituta fuerat olympicorum ludorum conſuetudo ad decimam & quartam vſque olympiadem:nam decima quarta additus eſt duplicati ſpatij curſus, qua olympiade renuntiatus eſt victor primus Hipænus Piſæus ac ſequenti Acanthus Lacon. decima octaua deinde olympiade cum quinquertionum ars paulatim abolita eſſet, & luctæ cæteraque ludicra tum denuo fuerunt inſtaurata, quo anno præmium reportauit de quinquertio Lampidius, & de lucto Eurybatus Lacedæmonij, & de ſtadio Demarathus Eręenſis. Tertia poſt viceſimam olympiadę, qua palmam tulit de ſtadio Icarus Hypereſienſis inſtitutum fuit cæſtuum ludicrum,cuius victor declaratus eſt Onomaſtus Smyrneus: victoriam tulit de ſtadio proxima olympiade Damon Corinthius. At vigeſima quinta currule certamen etiam inſtitutū fuit & integræ ætatis equarum curſus, è quo certamine curru victoriam reportauit Pagondas Thebanus, quo etiam tempore fœminæ ad equeſtrē victoriam aſpirare auſæ fuerūt. Nam cum equeſtrē victoriam prima omnium mulierum Ciniſca Archidami regis filia cōſecuta fuiſſet,de quadrigis vndeuiceſima olympiade,qua iterum vicit de ſtadio Chionis Lacon,qui vigeſima ſeptima quoq; vicerat, & de pugillatu Xenophō Corinthius,deinde reliquæ Macedonū mulieres equos alere in certamina cęperunt:ad quod ludicrū & currus inſtitutus fuerat decima ſexta.Poſtmodo cū equi deſultorij fuiſſent prætermiſsi, qui nona olympiade fuerāt inſtituti, eadē olympiade in certamina olympica redierūt, qua palmam de pancratio adeptus eſt Lygdamis Syracuſanus,at equorū deſultoriorū uictor declaratus eſt equa Crănonia Creuſidas.ſunt autē equi deſultorij, quibus cum ephippijs exercebantur antiqui celeriter inſilire ad vſum bellorū. Quarta & triceſima deinde olympiade, quarta nimirum ab ea qua tertiam palmam tulit Chionis Lacon,Piſæi comparatis vndiq; finitimorū auxilijs regem ſuū Pantaleontem ſecuti ſubmotis Eleis ipſi ludis olympicis præfuerūt,cum etiam de ea re non leuis ambitio & controuerſia inter nōnullos Gręcos fuiſſet exorta: quod accidit anno quinto , poſtq̃ currulem victoriam reportauit de quadrigis Myron Sicyoniorum tyrannus.triceſima ſeptima olympiade Elei pro ſua ſententia, nullo veteris memorię exemplo,puerorum certamina curſus & luctæ inſtituerūt,& præmia propoſuerūt, qua olympiade palmam curſus accepit Eleus Polynices,at luctæ Hippoſthenes Lacedæmonius:atque horum quinquertium poſtea receptum fuit olympiade triceſima octaua, qua palmā tulit de puerili palęſtra & de quinquertio Eutelidas Lacedæmonius.Nā tunc luctatorū prius, deinde quinquertionū ludicrum cōmittebatur.at illud poſtea ita reiectum eſt vt poſtero dein tempore nulli pueri quinquertiones ſint admiſsi. Prima poſt quadrageſimā olympiade,qua fuit renūtiatus victor Philetas Sybaritanus,admiſsi fuerunt pueri etiā in ludum cęſtuum,cū cæſtus nominaretur claua , quæ plūbeas quaſdā pilas loris bubulis prælongis haberet appenſas,quibus decrtabatur omni induſtria,robore, arte conſtātia.de ſequenti quinqnertio palmā olympicam reportauit Gorgus Eleus,cum tertiā antea iſtud obitinuiſſet,cū tibicines & citharædi & aulædi recepti fuiſſent quadrageſima octaua olympiade,qua declaratus eſt victor de pancratio Glaucias Crotoniates, reportauit palmā de tibicinibus Sacadas Argius, de citharædis Cephalo Lampi filius,de aulædis Echembrotus Arcas. quinquageſima poſtea olympiade qua palmā tulit de ſtadio Epitelidas Lacon.iudices de cōmuni nōnullarū Gręcarū ciuitatū cōſenſu delecti res olympicas iudicare iuſsi ſunt, idq; muneris duob.

iudi-

iudicibus Eleis ſorte ductis ex ipſa Eleorum ciuitate demandatum eſt, vt illis curæ eſſet quo res iuſtè apteque ſuccederet, darenturque præmia quibus legitimè & pro meritis conuenirent, qui iudices Hellanodicæ dicti ſunt, quod idem eſt ac ſi Dicasiudices Græcorum, cum antea ſoli Lacones, aut ſoli Athenienſes iudicarent, atq; ille quidem binorum deſignatorum numerus ad multos annos perdurauit. Hi ſtatuerũt primũ vt curſores pueri ante ſolis ortũ ſuos ludos inciperent, quia opus eſſet illos ante meridiẽ omnino eſſe abſolutos. Nam cum eſſet iam meridies mos fuit vti quinquertiones exercerentur, & illa certamina, quæ dicebantur grauiora. Arrhachion quarta poſt hanc olympiade, qui duas alias de ſuperioribus pancratiaſtis reportauerat, victoriam eſt adeptus magna virtute: quippe cum victis alijs aduerſarijs vnus relictus ſit, cum quo de oleaſtro certaret. ille eodem impetu pedibus Arrhachionẽ cinxit, & collum obſtrinxit manibus: ſed cum Arrhachion digitum pedis illi infregiſſet, iam prope ſtrangulatus animamq; eflans, corruit aduerſarius prædolore digiti. Elei cadaueri tamen Arrhachionis palmam per præconem detulerunt. octaua ſupra quinquageſimam olympiade palmam tulit Diognetas Crotoniates, cum ſequenti cæperint primi athletarum omnium ſtatuas ſuas dicare Dijs Paxidamas Aegineta, qui cæſtibus vicit olympiade vna de ſexageſima, & opuntius Rhexibius, qui pãcratiaſtas ſuperauit olympiade ſexageſima prima. at quarta poſt hanc grauis armaturæ curſus, de quo palmam tulit Demarathus Heræenſis, acceptus eſt in ſtadium cum magno applauſu, quia curſus ille videretur eſſe rebus bellicis peraccommodatus, cum mos eſſet vt cum ſcutis etiam decurreretur. vicit idem Demarathus ſequenti etiã olympiade qua Elei & Græci ſuſtulerũt curſorum ocreas & ſcutum, atque vicit de curſu equorum Cleoſthenes Epidamnius, qui nõ ſolum ſuum ſed etiam eqorum nomen ſtatuæ adſcripſit, cum primus de victoribus equorum ſtatuam ſibi erigi curarit. tulit palmam curſus poſtmodo Theopompus Demarathi filius, & huius poſtea filius cognomen de quinquertio, ac de curſu puerili Lyſinus Heræenſis, Epicradiusque Mantinẽſis de pugillatu. ſequẽti olympiade Theagenes Thaſius de pãcratio palmam tulit cũ antea Dromeus Mantinẽſis primus fuerit, qui ſine puluere palmam ſit adeptus. conſecutus eſt idẽ Theagenes tres pythicas coronas de pugillatu, nouemque Nemiacas, & de miſtis pugillatus & pancratij certaminibus decem in Iſthmo. renuntiabantur autem victores iudicum decreto per præconem in celeberrimo totius Græciæ conuentu cum magno ſuorum & ciuium & amicorum omnium applauſu, atq; ſeptuageſima olympiade rheda etiam & carpentum fuit introductum ad cętera ludicra. ſequẽti poſt ea Clemedi Aſtypalęenſi erepta fuit palma ab Aedilibus, quod ille in pugillatu mẽtis impotẽs factus Iccum Epidaurium interemiſſet. inde Cleomedes Aſtypalæam reuerſus pueros ad ſexaginta in ludo literario oppreſsit conuulſa columna robore brachiorum ædificium fulciente: mox inſequentibus cum lapidibus Aſtypalæenſibus in Mineruæ ſacellum confugit, in arcamq; ſe incluſsit, qua vi recluſa nemo fuit inuentus vt memorię proditum eſt à Plut. & Dioxippo corinthio in rebus patrijs. Nam parum decorum videbatur iudicibus aduerſarium iam victum & proſtratum ac ſupplicem occidere, quod iam plurimum fallaciarum, & crudelitatis in hos ludos introduci cæperat. introductum fuit deinde lata lege vt athletæ omnes, eorumque parentes, fratres, gymnaſij magiſtri, conceptis verbis ſuper exectis ſuis teſtibus iurarent ſe nihil fraudis eſſe comiſſuros quo minus olympici ludi rectè legitimeque procederent. quin etiam iurabant ſe decẽ menſes in ludicris perdiſcendis ante conſumpſiſſe. ſecunda poſt ſeptuageſimam coronatus eſt de ſtadio Tiſicrates Crotoniata, poſt quem palmam tulit Gelon Gelous, poſt quem Cæcini fluuij filius creditus Euthymus vt ait Silenus Chius

in fabuloſis hiſtorijs. idem Euthymus cæſtibus ſequenti olympiade victus fuit à Theagene Thaſio, qui tamen oleaginam non accepit, quia iudicatus ſit aduerſarium fraude circunueniſſe, cum pugillatus & pancratij palmam appeteret: quin etiam vnum talentum Ioui ſacram multam Aedilium ſententia, alterum Euthymo ad luendam contumeliæ noxã iuſſus eſt pendere: quæ olympias inſignis eſſe potuit clade illa memorabili, qua euerſæ ſunt res Perſarum duce Mardonio. ſed quoniam qui virtute nõ poterat, virtutis inſignia aliquando & victoriã ipſam corruptis iudicibus largitione reportabat, ſtatutum fuit hac ipſa ſeptuageſima quinta olympiade de communi omnium Græcorum ſententia vt nouem iudices Helanodicę res olympicas diligenter curarent. illa, quæ ſecuta eſt, olympiade Theagenes Ioui quod erat imperatum talentum diſſoluit, at cum aduerſario enumerare recuſauiſſet, in pugillatum nam deſcendit, quare & hac & altera Euthymo pugillatus corona eſt decreta. ſeptuageſima ſeptima olymp. inſtituta ſunt facta vt mactatis Deo victimis quinquertionum primum & curſus certamina, deinde equorum committerentur, cum antea & homines & equi eadem die inducerent, qua olympiade declaratus eſt victor de pancratio Callias Athenienſis. Pancratiaſtæ ſub noctem prodibant, cum non poſſent ante accerſiri, quia dies equirijs & quinquertio abſumebatur. enimuero non ſolum curabant horum certaminum præfecti iudices vt omnia ratione & ſine fraude procederent, ſed etiã ne cui vel ab aduerſarijs vel à iudicibus fieret iniuria: idcirco ſolenne fuit iudicibus pronuntiaturis ſententiam de certatoribus iurare ſe nullam capturos eſſe pecuniam ob rem iudicandum: ſed tamen quibus rebus adducti probarint aut improbarint non eſſe in vulgus pro aturos. ex ijs autem qui fraudem commiſiſſent collecta mulctatitia pecunia in vſus templorũ vertebatur. Idcirco octaua ſupra ſeptuageſimã olympiade Therias Aegineta de medio recedere iuſſus eſt, ꝙ eſſet adhuc adoleſentulus, neque vllo pacto par aduerſario in certamine luctandi videretur, qui tamen ſequenti admiſſus omnes pueros lucta vicit, qua olympiade decimus iudex additus eſt cum tres de curſu, totidem de quinquertio, reliqui de cæteris ludicris prius iudicarent. quinta poſt hanc carpentum & rheda in omne tempus poſterum fuit excluſum, cum vtrunque vehiculum fuiſſet in curriculum ſeptuageſima olympiade receptum. ſexta & octogeſima palmam tulit de ſtadio Oebotas Cyreneus, at Philes Eleus de lucta puerorum. nona ſupra octogeſimã olympiade obtigit palma de puerili pugillatu Hellamico, adiudicata eſt filio, virili patri eius Alcæneto Lepreatæ, cum Theantus etiam filius olympiade ſequẽti victor de pugillatu ſit renũtiatus, qua Tauroſthenes Aegineta a Chæmone quidem in lucta fuit proſtratus, ſed ſequenti omnes deiecit, qui in certamen luctæ deſcenderunt. olympiade deinde nonageſima tertia bijugorum equorum integræ ætatis curſus denuo receptus fuit in curriculum, qua vicit Euagoras Eleus. Tertia deinde victor de ſtadio euaſit Eupolemus Eleus, ac nonageſima octaua cum Eupolus Theſſalus vnus ex ijs, qui ad pugilum certamen conuenerant, corrupiſſet pecunia Phormionẽ Halicarnaſſenſem, Prytanim Cyzicenũ, & Agetorem Arcadem, qui ſuperiore olympiade de pugillatu victoriam fuerat adeptus, & ipſe & qui pecuniam ceperant condemnatus eſt, quod primi illa corruptela ludorum religionem polluiſſent. Eorum itaque mulctam exegerũt acriter Elei. Vnadecẽteſima olympiade iunctis ad currum pullis decertatum eſt de quo coronam tulit Sybariadas Lacedęmonius. longioris curriculi victor euaſit Sotades Cretenſis, ſic enim fuit publice renuntiatus. idcirco illa, quæ conſecuta eſt, cum accepta publice ab Epheſijs pecunia victor ſe Epheſium prodi maluiſſet, perpetui exilii condemnatus eſt à Cretenſibus. fuit enim eximiæ fortitudinis ac roboris Sotades, vt ait Echemenes in rebus Cretenſibus, non minus quam Leõ

tiſcus

tiſcus aut Soſtratus pãcratiaſtæ,qui dicti ſunt acrocherſitæ,quod ſummas manus aduerſariorum tam fortiter apprehendebant,vt non prius dimitterent,quam eliſis digitis confectos & victos dolore intelligerent. omnium tamen athletarum maxime admirabile fuiſſe robur Milonis Crotoniatæ qui ſex palmas olympicas de lucta fuit adeptus, ac totidem pythicas. aiunt Milonem malum punicũ ita manu compreſſa tenuiſſe, vt neque qui conaretur poſſet extorquere, neque id tamen elideret, ita perunto ſuper diſco inſiſtebat, vt omnes, qui impetu facto detrudere ipſum conarentur,haberet ludibrio.caput neruo tãquam redimiculo incingebat, deinde intercluſo ſpiritu compreſsis labijs quanta vi maxime poſſet, cum venæ capitis plurimo intumuiſſent ſanguine, neruũ diſrũpebat. vbi cubitum lateri admouiſſet,porrecta dextera ac ſublato pollice, reliquos digitos ſi iunctim intendiſſet, nemo erat tam fortis, vt vllo conatu minimum poſſet à cęteris ſeiungere. eodem tempore in tribus duodecim Elei deſcripti ſunt, atque tribus ſingulę ſuum dedere ludorum cognitorem.olympiade ſequenti renuntiatus eſt victor de pancratio primũ Damon Thurius, ac poſtea Pyrrhus ludis præfectus præmia tulit de equirijs.Troilus bigis equorum integræ ætatis, vicitque pullorum curru. lege poſtea ab Eleis cautum eſt poſt Pyrrhi victoriam nequis è præfectis ludorum equos in certamen mitteret in poſterum. de ſtadio iterum renuntiatus eſt victor idem Damon Thurius.fuerunt tamen nonnulli qui octauã, triceſimam,& centeſimam,quartam olympiadas vacuas memorent,vocentque anolympiadas,quod propter diſſenſiones Eleorum & Piſæorum ludicra fuerint intermiſſa. at quinta poſt cẽteſimam olympiade palmã de ſtadio meruit Prorus Cyrenæus. at enim cum afflictę fuiſſent res Eleorum poſtmodo Arcadum bello,& ij parte agri mulctati amiſsis omnibus curijs,quę in hoſtium poteſtatẽ venerant quarta & centeſsima olympiade in octo tribus redacti ſunt Elei,decretumq; vt totidem Hellanodicæ eligerentur: ſed octaua ſupra centeſimam qua de ſtadio Polycles Cyrenęus victor eſt renũtiatus,priſtinus numerus Edilium decem ſcilicet vſurpatus fuit.quarta ab hac iam agebatur olympias cum Callippus Athenienſis quinquertii coronam precio ab aduerſariis auertit.petita eſt mulcta tum à Callippo tum etiam ab ijs qui cum Callippo conſenſiſſent,quã Elei per Hyperidem Athenas miſſum poſtularunt, quod niſi fieret, vetabantur lege ſacra omnes Athenienſes ad olympica ludicra accedere.at Athenienſes exoratum miſerunt Eleos, quod cum impetrari non potuiſſet, non prius decreuerunt diſſoluere,quam reſponſum ſit ab oraculo Delphico non reſponſurum eſſe antequam Eleis ſatis fuiſſet ab ijs factum.vigeſima tertia poſt centũ victoriam de ſtadio, accepit Idæus Cyrenæus,cum ſequenti Ladas Aegienſis patria palmam tulerit de ſtadio,qua deletæ ſunt Græcorum virtute Gallorum acies ac penitus profligatæ, ita vt nec vnus quidem ſaluus domum redierit.nam Brennus ſollicitatis animis Gallorum ad expeditionem contra Græcos ſuſcipiendam ad centum & quinquaginta millia peditum, equitum ſexaginta millia & amplius amiſit. Dux certe ipſe copiarum vltro hauſto mero poſt accepta vulnera dicitur mortem oppetijſſe. cum receptæ deinde bigæ pullarum & deſultorius pullus fuiſſent, bigarum palmam tulit viceſima octaua Beliſtiche fœmina ex ora maritima Macedoniæ, & triceſima prima poſt centeſimam deſultorij pulli Tlepolemus Lycius quadrageſima poſt centeſimam olympiade palmam adeptus eſt de pancratio & pugillatu Clitomachus patria Thebanus, qui de palęſtra & pugillatu ad Iſthmum antea tulerat, & tres palmas de pancratio pythico. quarta ab hac olympiade puerile inſtitutum eſt pancratium, in quo vicit Phædimus Aeolenſis ex vrbe Troade:ſed illud mox fuit ab Eleis repudiatum. ſexageſima poſt centeſimam victor de ſtadio Diodorus Sicyonius eſt declaratus. decima quarta poſt

quam

quàm Eleus, & poſt hunc Ariſtomenes Rhodius, & poſt hunc Protophanes Magnes palmam tulerunt, atque poſt hunc octaua ſupra centeſimam & ſeptuageſimam vicit coronatusque eſt de lucta & pancratio eodem die Strato Alexandrinus. ſecunda & nonageſima ſupra centeſimam Polyctor Damonici Elei, & Soſander Soſandri Smyrnæi filij deſcenderunt in luctę certamen: ſed cum Damonicus impenſius optaret filio ſuo victoriam obtingere, dictus eſt Soſandrum data pecunia impuliſſe vt ſe facile vinci pateretur. ſed vtrorumque parentibus mulcta indicta eſt & exacta, cum ab illis noxa fuiſſet commiſſa. irrogata fuit mulcta Sarapioni etiam pancratiaſtę prima poſt ducenteſimam olympiade, qui condemnatus fuit timiditatis pridie quàm pancratium committeretur, quia metu aduerſariorum ſolum verterit, quod vni ex omnibus vndeuis Athletis per omnem hominum memoriam accidiſſe memorant. Vndecima poſt ducenteſimam oleaſtrum tulit Xenodamus pãcratiaſta Anticyrenſis cum ſequẽti coronatus ſit Artemidorus Trallianus. condemnatus eſt olympiade decima octaua poſt ducenteſimam Apollonius pugil Alexandrinus, quia ad ſtatutũ diem non adijt: neque illi profuit quod vento ad Cycladas ſe detentum cauſatus eſſet, cum ad ſtatũ diem conuenire oporteret, quorum nomina athletarum legitimè data fuiſſent. Heraclidi igitur coronam intacto Elei ac ſine puluere partam decreuerunt cum id grauiter ferret Appollonius, in Heraclidẽ coronã iam capientẽ impetũ fecit, & ad ludorum pręſides vſq; perſecutus eſt, quæ inſania illi magni ſtetit. octaua poſt hãc condemnati ſunt pugiles deprehenſi de eadem palma interſe pacta pecunia ſocietatem coijſſe, quare illis mulcta eſt impoſita: ij fuerunt Didas & Garapamnon qui pecuniam dedit, ambo ex Arſinoite tribu Aegypti. olympiade vero quinta ac triceſima poſt ducenteſimam, qua Mneſibulus de curſu victor palmam tulit, duplicati ſunt cum clypeo curriculi cum & alias Mneſibulus Eleata curſor cæteros curſores olympicos ſuperaſſet. atque res olympica ita miram varietatem diuerſis temporibus ſortita eſt, & quemadmodum res humanæ omnes ſortiuntur, quæ nunquam in eodem ſtatu diutius poſſunt conſiſtere. Veruntamẽ ex iis perſpicuum eſſe poſſe cenſeo, quæ genera ludicrorum, & quibus temporibus ſingula fuerint inſtituta vel inſtaurata, & quid iudices ſpectare oporteret, & quæ præmia proponerentur victoribus. Atque de Olympicis certaminibus hæc breuiter dicta ſint, nunc de Pythiis dicatur.

De pythijs. Cap. II.

FVerunt & Pythia multis annis ante Iſthmia inſtituta, poſt Olympia tamen, & ea in honorem Apollinis agebantur, cœptaque ſunt eo tempore, quo Apollo latronem in Delphis ſagittis confixit, qui poſtea inſepultus ibi contabuit, quem tamen draconem quidam eſſe crediderunt, vt dictum eſt. Alii inſtituta dixerunt, quia cum artem vaticinandi ſit à Pane doctus, qui ſcite Arcadibus leges dedit, mox ad vaticinium venit, vbi Nox, deinde Themis reſponſa dabat, Pythone præſide tunc tripodis prophetici cœſo ipſe vaticiniorum locum occupauerit. Cum cœpti eſſent igitur celebrari ludi Pythici antiquiſsimum omnium fuit certamen, vt hymni in Apollinem cum tibiis ad citharam canerẽtur, & ab ipſis aulædis. atqui varijs temporibus & hæc ipſa certamina multam varietatem ſortita ſunt: quia prius fuit inſtitutum pancratium, ſiue quinquertium, qm̃ fama eſt prima Pythiade, in qua certarunt Dei, viciſſe Caſtorem ſtadio, Pollucem pugillatu, curſu Calaim, armatum Zetẽ, diſco Peleũ, lucta Telamonẽ, Herculẽ pancratio, qui ramo lauri coronati ſunt, vbi primũ Pythia

ſunt

ſunt ab Apolline inſtituta, vt quidam putarunt, alii tamen vocata fuiſſe Pythia crediderunt a loco Pytho nominato, alij ab interrogatione, cum πύθεσθαι ſit percunctari, in qua vicit Pythiade Aechmeas Parapotamius cæteros omnes pueros pugillatu. ea fuit prima, in qua homines decertarunt, vt ait Pauſanias. Altera deinde Pythiade Amphictyones, qui fuerũt his ludis præfecti ab Amphictyone Deucalionis filio nominati, vel vt alij maluerunt ab Amphictyone Heleni filio, qui hunc conuentum inſtituit, quod accidit quadrageſima octaua olympiade, omnem artem aulœdorum repudiarunt, quia neſcio quid triſte, & inſuaue auditu, minimeque iucundi ominis canerent, nam elegi & finebres moui magis hiſce tibijs conueniebant, quam vllum lætitiæ genus vel ludorum feſtiuitas, qui celebrabãtur. inſtitutum fuit coronariũ dumtaxat certamẽ vt ſubmotis præmijs relinqueretur, cum primum pecunia eſſet præmiũ victorũ. Additus eſt etiã equorum curſus, qua Pythiade renuntiatus eſt victor Cliſthenes Sicyoniorũ tyrãnus, eademque certamina indicta ſunt Athletis. quæ & in olympia erant, lata lege vt ſoli pueri tum longiore, tum etiam repetito curſu mane certarent, nam ſicuti dictum fuit, curru etiam in olympicis decertabatur. octaua Pythiade lege ludorum comprehenſi qui aſsis fidibus canerent, qua coronatus fuit Agelaus Tegeates. quadrageſima Pythiade octaua cæptum eſt certare bigis, è quo certamine victor euaſit Phocenſiis Execeſtiades. quinta poſtmodo ab illa Pythiade pullis ad currum adiunctis decertari cæptũ eſt. in quo certamine cæteros omnes quadrigis ſuperauit Orphondas Thebanus. Poſtea vero ſexageſima Pythiade admiſſum eſt inter pueros pancratium, & biiuges atque iniuges pulli, ſerius quam ab Eleis, quo tempore victor declaratus eſt Laidas Thebanus: cũ pulli poſtera etiam ſinguli fuiſſent admiſsi. ſeptima poſt hãc Pythiade bigæ receptæ ſunt, & pulli ſinguli ad currum, qua ſingulari pullo Lycormas Lariſſæus, at bigis Ptolemæus Macedo victor fuit declaratus. In omnibus his certaminibus laurea corona donabatur, ſicuti patet è Pindari epiniciis, quæ corona propria fuit illorum ludorum exiſtimata. nam credebatur eſſe grata Apollini, quia fabulati ſunt amatam fuiſſe ab Apolline Ladonis filiam in illam arborem conuerſam. ſed tamen fuerunt nonnulli qui exiſtimauerint quod multo ante quam Apollo Daphnem amaret, inſtituta ſunt Pythia, & antequam laurea reperiretur, vel ex palma, vel ex æſculo coronæ dabantur victoribus, vt ait Ouidius libro primo Metamorph. in his:

Inſtituit ſacros celebri certamine ludos,
Pythia perdomitæ ſerpentis nomine dictos.
Hic iuuenum quicunque manu, pedibusuè, rota ve
Vicerat: æſculeæ capiebat frondis honorem.
Nondum laurus erat.

Nam primis Pythiorum temporibus non erat adhuc inuenta laurus, qua poſtea inuenta & locus datus eſt fabulæ, & coronæ victoribus Pythiorum ex illa confectæ. apparet autem ex Ouidii carminibus non Amphictyones, neque filium Deucalionis, ſed Apollinem ipſum præ lætitia victoriæ eius certaminis, in quo Pythonem ceciderat, Pythicos ludos inſtituiſſe, atque eadem propè ludicra fuiſſe in Pythicis, quæ erant etiam in Olympicis. alii dixerunt neque palmam, neque æſculum, neque laurum præmium fuiſſe Pythiorum, ſed poma quædam Deo conſecrata victoribus donari ſolita vt ſcripſit in libro de coronis Iſter. Verum iſtud accidit, quia & ludicra, & præmia victorum, & tempora, quibus agebãtur Pythia, ſæpius immutata ſunt: nam cum nono quoque anno primum agerentur Pythia, perducta ſunt poſtea ad quinquenniũ, quia tot Nymphæ dictæ ſunt Parnaſides dona Apollini, cum feram trucidaſſet, obtuliſſe. at de Pythiis ſatis nunc de Nem.i. dicamus.

De

CElebrabantur Nemea in ſylua quadam ita vocata, quæ fuit inter Phliuntē & Cleonas Achaiæ ciuitates, in Archemori Lycurgi filii honorem, quoniā in illa ſylua dicitur à ſerpente morſus interiiſſe. Alii dicunt quod ſeptem duces Argiui opem ferentes Polynici militantes ad Thebas in Lemnum Thraciæ profecti ſiti correpti in Hypſipylen Lemniam inciderunt, quæ Lycurgi ſacerdotis Iouis & Eurydices filium Opheltam ferebat. Hęc rogata tanquam perita eius regionis vt aquam oſtenderet, dux fuit illis dicibus ad fontē relicto puero in quodam prato, quem ſerpens repertum & ſpiris circa collum cōuolutus necauit. Duces eo profecti re viſa ſerpentem interemerunt. atq; in triennium quodque certamē funebre inſtituerunt. certabant in illis milites aut militum filii tantū prius, quamuis vulgus poſtmodo fuit admiſſum. Dicitur à Theagene in rebus Aeginetis illa de cauſa è Lemno in Nemeam confugiſſe, quod ſtatutū fuerat apud Lemniades vt omne genus marium de medio tolleretur, atque cum mares omnes fuiſſent trucidati, ſola Hypſipyle Thoantem patrem in arca ſeruauit. Illud cum patuiſſet Lemnijs, vbi argonautæ eſſent abnauigaturi, ipſum demerſerūt in arca incluſum, at Hypſipyle propter pietatem erga parentem capitis condemnarunt. illa his auditis fugit, atque capta à piratis in itinere Lycurgo diuendita fuit. Eurydice igitur Lycurgi vxore volente Hypſipylen interimere ob mortem filii, atque Hypſipyle latente in quodam loco occulto hac ipſa de cauſa, Amphiaraus vaticinatus eſt, eamque indicauit Thoanti ac Euneo quærentibus filiis, quorum opera & ducum Argiuorum beneficio fuit ſeruata. fuerunt vero eadem ludicra in his, quæ etiam in ſuperioribus inſtituta, at victores apio coronabantur, quæ funebris erat planta: idque ad perpetuam Archemori memoriam. Alii Nemea inſtituta fuiſſe maluerunt ab Hercule, quia Nemeum leonem ibi occiderit. alii ob Opheltam vt diximus qui per propriam mortem in Thebas militantibus Lacedęmoniis vaticinatus fuit: erat enim certamen epitaphium ſiue funebre, in quo milites aut militum filii ſolum primum certabant, quamuis & populus in id poſt ea fuit admiſſus. alii non ob illum prædictum Opheltem, ſed ob Opheltē Cræuſæ & Euphetæ filium inſtituta fuiſſe Nemea crediderunt, qui ictus fuit à dracone abſente Hypſipyle nutrice, cum illa aquatum iuiſſet, quod ab illa aquam Argiui petiuerant. inſtituta vero ſunt illi Nemea ad Hypſipylæ conſolationē, quæ etiam à nigris veſtibus & lugubribus indutis iudicibus iudicabātur. Dictus poſt ea fuit hic Opheltes Archemorus, quia illi mortem Amphiaraus vaticinatus eſſet à principio vitæ. nam ἀρχή principium μόρος mortē ſignificat. Coronabantur, vt fama eſt, antiquitus oliua victores Nemeorum, ſed poſt cladem à Medis captam in honorem cæſorum apio funebri planta coronari cœptum eſt. Dicta fuerunt Nemea à bobus, quæ Argiuæ Iunoni erant conſecratæ, quę in ea ſylua paſcebantur. Alii maluerunt Nemeam vocatam fuiſſe quandam regionem argiuorum à bobus Iouis & Iunæ ibi paſcentibus. alii à Danai filiabus, quoniam regio ſuiſſet illis in capita diſtributa. His ludis enim Argiui & Corinthii & Cleonæi homines præerant. Lucianus in dialogo de Gymnaſiis ita mentionem fecit de ſingulorum horum certaminum præmiis: Ὀλυμπιάσι μὲν ϛέφανος ἐκ κοτίνου, ἰσθμοῖ δὲ ἐκ πίτυος, ἐννεμέᾳ δὲ σελίνων πεπλεγμένος, πυθοῖ δὲ μῆλα τῶν ἱερῶν τοῦ θεοῦ. in Olympicis quidē ex oleaſtro, in Iſthmiis è pinu, in Nemeis ex apio corona connexa, at in Pythiis mala Deo conſecrata victoribus erāt propoſita. Atq; huic certaminum generi apium iure conuenire cenſebatur, quoniam ex occiſi à ſerpente pueri ſanguine apium herba nata eſſe credatur. Non defuerunt qui in honorem Archemori primū inſtituta fuiſſe dixerint Nemea, at ab Hercule fuiſ-

ſe in melius correcta cum leonem Nemeum occidiſſet: qui illa poſtea Ioui conſecrarit,& poſt trienium tempus peragendis ſtatuit diem duodecimum eius mẽſis, qui πάνεμος à Corinthiis, ab Athenienſibus autem βοηδρομιών dicebatur, quia eo menſe Theſeus Amazonas debellauit. atque Cretenſes demum iudices ſunt electi. at nunc de Iſthmiis dicamus.

De Iſthmijs *Cap.* IIII.

SCriptum reliquit Plutarchus in vita Theſei, Theſeum ipſum Iſthmia in honorem Neptuni, ad imitationem Herculis, qui Olympia Ioui conſecrauit, inſtituiſſe: quippe cum illa, quæ in honorem Melicertæ fierent, noctu agerentur, & magis initiandi, quam ſpectaculi cauſa conſtituta viderentur: quæ inſtituta fuerãt à Siſypho Aeoli filio, vbi Melicertę ſui propinqui cadauer agnouiſſet, Athamantisque filium honore illo proſecutus eſt. Non defuerũt tamen qui in Scyronis honorem Iſthmia celebrari crediderint,& ea putarint à Theſeo inuenta ad mortem ipſius Scyronis expiandam. Alii ob Sinim Procuſtem Neptuni filium à Theſeo cæſum, alii aliis de cauſis inſtituta fuiſſe Iſthmia, omnes tamen à Theſeo conſenſere: quæ dicta ſunt Iſthmia ab Iſthmo Peloponneſi, cuius in faucibus ad Neptuni templum ibi celeberrimum quinto quoque anno celebrabantur. Archias autem poeta non in Neptuni, ſed in Palæmonis honorem Iſthmia fieri ſolita ſcribit, in illo epigrammate:

Τέσσαρές εἰσιν ἀγῶνες ἀν' ἑλλάδα τέσσαρες ἱροὶ.
οἱ δύο μὲν θνητῶν, οἱ δύο δ' ἀθανάτων.
Ζηνός, λητοίδαο παλαίμονος, ἀρχεμόροιο.
Ἆθλα δὲ τῶν κότινος, μῆλα, σέλινα, πίτυς.

Quatuor in Græcis certamina: quatuor illa
Sacra: duo ſuperis, ſunt duo ſacra viris.
Sunt Iouis hæc, Phœbique, Palęmonis, Archemorique.
Præmia ſunt oleę, pinea, mala, apium.

Nam tametſi in omnibus his certaminibus coronabantur victores coronis ſuperius commemoratis, tamen mos omnibus fuit vt vbique locorum palmam altera manu geſtarent redeuntes, vt ait Pauſ. in Arcadicis. ac tantus honor victoribus habebatur, tantaq; erat victricium ciuitatum lætitia, vt multa millia paſſuum victores ita manibus ſuorum ciuium portarentur, ne omnino terram contingerent: neque ingrederentur per portas ciuitatum, vt reliqui homines, ſed pontes illis tumultuarii fierent ſupra mœnia ciuitatum: eorumque nomina in foro publico ſumptu columnis inciderentur. Primus autem fuiſſe dicitur Theſeus, qui cum veniſſet in Delum palmam victoribus propoſuerit, vt ait Plutarchus. Alii non illis de cauſis inſtituta fuiſſe illa certamina memorant, ſed ob inſepultũ Melicertam cum in Iſthmum appuliſſet, Atque ita rem ſeſe habuiſſe memoriæ prodiderunt. Fuerunt Inus & Athamantis filij Learchus & Melicerta, Athamas furore percitus Learchum cecidit, quem mater in lebetem bullientis aquæ iecit, atque ipſa quoque mente capta verita iram Athamantis per Geraniam montem Megarenſium fugiens è petra Moluride vocata denique cum Melicerta in mare deſiliuit. Facta eſt Ino vna è Nereidibus, quæ Leucothea vocata eſt, at Melicerta Deus Palæmon Nereides tripudiantes viſæ ſunt Corinthi Regi Siſypho, qui Melicertę corpus à delphino delatum vidit, atque hę iuſſerunt Iſthmia celebrari in honorem Melicertæ. Alii dixerunt cadauer Melicertæ in Iſthmum delatum tumulo & exequijs caruiſſe, quare exorta peſtilentia in Iſthmo reſpondit Deus nullum eſſe mali remedium, niſi ſi exequiæ ac funebre certamen inſtitueretur in

Meli-

Melicertæ honorem. illud cum per aliquod tempus feciſſent Corinthij, rurſus morbus inuaſit, atq; reſpondit Deus oportere honorem eius herois perpetuum inſtituere, atque illi apium plantam funebrem ac ſubterrraneam proponere. Statutum eſt poſtmodo vt pinu coronarentur ob affinitatem plantæ cum mari. captum eſt itaq; & ſepulturæ datum Melicertæ corpus apud Schænountiã ab Amphimacho & Donacino viris Corinthijs, vt proditum eſt memoriæ à Theſeo in rebus Corinthijs alij dixerunt in honorem Neptuni hæc ipſa certamina conſueuiſſe celebrari. at Muſęus in eo libro, quem ſcripſit de Iſthmijs, duo certaminum genera in Iſthmo celebrari ſolita ſcribit, alterum in Neptuni, alterũ in Melicertæ honorem. Fuerunt & alia ludorum genera apud Græcos, vt apud Atheniẽſes Hydrophoria, Delphinium Pytheæ, fuerunt & alia alibi præmia victorib. vt phialæ argẽteę in Sicyone in Pythijs. in Pellene vrbe Achaię præmiũ erat veſtis Theoxenijs, vel, vt alij maluerũt, vocatis Mercurialib. in Aegina Aeacia bos præmium fuit dithyramborum poetis, qui præclarius in Dionyſum ceciniſſent: quod certamen dictum fuit Amphorites. quæ, quoniam non erant valde illuſtria, raroq; de his mentio fit à ſcriptoribus, ſuperioribus abundè vt arbitror explicatis, in pręſenti omittemus, nunc reliqua ad inſtitutum opus pertinentia perſequamur.

De Mercurio. *Cap.* V.

MErcurium omnium deorum antiquorum vigilantiſsimum, ac maximè negotijs implicatum: quippe quem neque per noctem quidem dormire negotiorum multitudo pateretur, Iouis & Maiæ Atlantis filium fuiſſe ſcribit ita Heſiodus in Theogonia:

> *ζλωὶδ᾽ ἄρ Α᾽τλαντὶς μαίη τέκε φαίδιμον ἑρμῆν,*
> *κήρυκ᾽ ἀθανάτων, ἱερον λέχος εἰσαναβᾶσα,*
> E Ioue Mercurius, Nymphaque Atlantide cretus,
> Eſt præco ſuperum: compreſsit Iupiter illam.

Sic & Orpheus & Homerus in hymnis tradiderunt, à quibus pręclarè Virgilius, ea capiens, quæ ad genus Mercurij attinent, illum in Cyllene Arcadiæ monte natum eſſe inquit in his:

> Vobis Mercurius pater eſt, quem candida Maia
> Cyllenes gelido conceptum culmine fudit.

At Pauſanias in Bęoticis non procul à Tanagris in monte vocato Corycio Mercurium natum eſſe ſcribit, quẽ poſtea in Arcadicis ſcripſit lotum fuiſſe in Tricena, vbi tres erant fontes in agro Pheneatico, à nymphis accolis eius mõtis, quare fontes illi ſumma religione colebantur, vt pote fontes Mercurio ſacrati. Hunc educatum fuiſſe in Cyllene monte pręterea teſtatus eſt Didymus his verbis: *ἑρμῆς ὁ ἐν κυλλωίῳ ὄρει ἀρκαδίας ἀνατραφεὶς*. Mercurius in Cyllenio Arcadiæ monte educatus. Hunc educatum fuiſſe inquiũt ſub arbore portulaca, quæ andtachne dicta eſt à Græcis, quare illi fuit conſecrata. Scripſit Pauſ. in Arcadicis ex antiquo Arcadum ſermone Mercuriũ educatũ fuiſſe non procul ab Alpheo fluuio in ciuitate quæ Acaceſium vocabatur, ab Acaco Lycaonis filio. alij Iunonem lac præbuiſſe Mercurio, putarunt, & per quoddam tempus apud illam nutritum fuiſſe per inſcitiam, atq; cum lac Iunonis ex eius ore excidiſſet dicitur eſſe facta via lactea, quæ inde galaxia dicitur à Græcis, cum gala lac ſit. Alij tamen maluerunt illud accidiſſe cum Hercules lac ſugeret, alij quia tantum auſiſſet, quantum non potuiſſet retinere, alij, maluerunt Opim iuſſam lac infanti præbere, illud in ſaxum expreſsiſſe quod Saturno obtulerat, vt ſignificauit M. Manilius in his verſibus, quo in cœlum delapſo lactea via facta ſit:

Nec mihi cælanda eſt famæ vulgata vetuſtas,
Mollior è niueo lactis fluxiſſe liquorem
Pectore reginæ Diuum,cœlumque liquore
Infeciſſe ſuo: quapropter lacteus orbis
Dicitur,& nomen cauſa deſcendit ab ipſa.

At enim plures fuerunt Mercurij vt ait Cicero in libro tertio de natura Deorum in his: Mercurius vnus Cœlo patre, Die matre natus: cuius obſcœnius excitata natura traditur, quod aſpectu Proſerpinæ commotus ſit. Alter Valentis & Phoronidis filius, is, qui ſub terris habetur, idem Trophonius. Tertius Ioue tertio natus,& Maia,ex quo & Penelopea Pana natum ferunt. Quartus Nilo patre, quem Aegyptij nefas habent nominare. Quintus, quem colunt Pheneatæ, qui & Argum dicitur interemiſſe, ob eamque cauſam Aegypto præfuiſſe, atque Aegyptijs leges & literas tradidiſſe. Hi etſi plures Mercurij extiterunt, tamen ad vnum Iouis & Maiæ filium omnes cæterorum res geſtę referuntur: de quo etiam mentionem ita fecit Ouidius in Paride,cum illum fingeret alatum:

Conſtitit ante oculos actus velocibus alis
Atlantis magni,Pleionesque nepos.

Quare & nos quæ propriæ ſint ſingulorum minime ſoliciti, aut quæ inuenta, vel quæ educationes, quia negotium ob antiquitatem eſſet omnium difficillimum, vt in cæteris fecimus,ita in hoc inſtitutum noſtrum perſequemur.ſcriptum reliquit Lucianus in Dialogo Apollinis & Vulcani,hunc inſignem fuiſſe furem.nam cum paruulus eſſet infans à Vulcano ſuſceptus inſtrumenta fabrilia illi ſurripuit ex officina. Cupidinem eodem die natus palæſtra ſuperauit. Veneri, quæ ipſum ob victoriam complexa fuerat,cingulum furatus eſt. Ioui ſceptrum ſuſtulit, fulmen quoque ſurrepturus niſi vim timuiſſet flammarum. Hunc Mercurium alatum finxerunt,cui gallus aſsidebat, quem in ſuaſoria Galenus antiquos inquit pictores & plaſtas iuuenem formoſum ſine fuco, ac ſine aliquo comptu: vultu hilari,atq; acrib.oculis formaſſe.Hũc finxerũt antiqui aurea cathena auribus hominum annexa,mortales quoq; collibuiſſet trahere ſolitum,ſicuti de Hercule dicitur. Qui quoniam præeſſet gregibus in via, qua Lechæam accedebatur apud Corinthios, æreus ſedens expreſſus eſt cum aſtante ariete. Multa porro officia Mercurio fuerunt iniuncta,vt teſtatur Lucianus in dialogo Maiæ & Mercurij:ſiquidem Deorum cęnaculum verrere ſolitus dicitur,& ſternere curiam Deorum,& Iouis mandata per diem circumferebat,& huc illuc curſitabat, & ante raptum Ganymedem victum Ioui ſubminiſtrabat, & per noctem mortuorum animas ad inferos deducebat,& modo palęſtris,modo cócionib.illũ adeſſe oportebat:ita vt nullo tpe poſſet quieſcere:quidã iniunxerũt illi ẽt bellicas caduceatorum legationes,cum fęderum & induciarum illum inuentorem fuiſſe inquiant, & ponderum ac menſurarum rerum vęnalium,& omnium vſuum mercaturæ ad lucrum cum res alienas etiam vſurparit: horum negotiorum quandam partem ita attigit Virgilius in quarto Aeneidos:

Dixerat:ille patris magni parere parabat
Imperio,& primum pedibus talaria nectit
Aurea:quæ ſublimem alis ſiue æquora ſupra,
Seu terram, rapido pariter cum flamine portant.
Tum virgam capit:hac animas ille euocat orco
Pallentes, alias ſub triſtia tartara mittit:
Dat ſomnos,adimitque,& lumina morte reſignat.

Huius ſimulacrum Aegyptij partim atra facie, partim aurea & clara confinxere, quia modo ad ſuperos,modo ad inferos adiret.caduceus illi dabatur cum anguibus

bus geminis mare ac fœmina ſcilicet mutuo connexu circunuolutis & concordibus, quorum caudæ demittebantur ad capulum caducei, qui concordiæ ſecuritatem ſignificabant. Aiunt præterea hunc eodem die natum boues Admeti Regis paſcenti Apollini ſurripuiſſe, & irato eidem ob furtum, ſagittasque in eum iaculari paranti, pharetram euacuaſſe, vt ait Homerus in his:

ἠῶς γεγονὼς μέσῳ ἤματι ἐγκιθάριζεν.
ἑσπέριος βοῦς κλέψεν ἑκηβόλου ἀπόλλωνος.
Editur hic mane, hinc citharam pulſauit: & idem
Surripuit Phœbo vaccas mox ſole cadente.

Iſtud autem ita fictum fuit, quia Mercurij planeta, quibus dominatur in horoſcopo, homines facit ingenio quidem promptos & eloquentes, at callidos tamen & aſtutos & ad furta propenſos. Fabulantur Batto paſtori cuidam Mercurium vaccam largitum eſſe, vt taceret, qui ſolus furtum illud cognouerat. Deinde cum hominis fidem vellet experiri mutatis veſtibus, duplici præmio pro indicando furto propoſito inconſtantiam ac perfidiam Batti cognouit, eumque in ſaxum indicem conuertit, vt ait Ouidius libro ſecundo Metamorph. in his carminibus:

At ſenior poſtquam eſt merces geminata, ſub illis
Montibus inquit eunt: & erant ſub montibus illis.
Riſit Athlantiades, & me mihi perfide prodis?
Me mihi prodis? ait: periuraque pectora vertit
In durum ſilicem: qui nunc quoque dicitur index.

Alij dixerunt vocem tantum ademptam fuiſſe Batto, atque illum ad oraculum Delphicum acceſsiſſe an liberari poſſet ſciſcitaturum, & vbi habitaret, cui reſpondit oraculum:

Βάττε πράθε κακὸν, τὸ δὲ δεύτερον ἐσθὸν ἐρεύνα.
Ἔρχεο, λεῖψ' ἀλίαν χώραν, ἤπειρος ἀμείνων.
ἠῶς πρότερον δόλον ἔκβαλε πείθει πείθων.
Στερρὸν γῆν ὁσίως, ἣν μισεῖ πολλὴν ἀθεμίσως.
οἷα τ' ἀνὴρ ἔρξει, τοῖον τέλος αὐτὸν ἱκάνει.
Batte malum prius, inde bonum à me Batte requiris,
Linque mari vicina, pete & longinqua locorum
Mane dolum linquens primum mea numina ſerua:
Præduram terram ſanctè, multam odit inique,
Qualia quiſque facit, finem nanciſcitur idem.

Hunc Deum poſtea quia ſurripuiſſet armentum, tanquam paſtorum Deum coluerunt antiqui, vt aſſerit Pauſanias in Corinthiacis, quem & greges ſeruare, & augere poſſe putabant. Quia vero alia permulta furatus eſſet, habitus eſt Deus latronum, vt ait Homerus in hymnis:

τοῦτο γὰρ οὖν καὶ ἔπειτα μετ' ἀθανάτοις γέρας ἕξεις.
ἄρχος φιλητέων κεκλήσεαι ἤματα παντα
Hunc ſuperos inter poſt hęc retinebis honorem
Latronum princeps diceris tempus in omne.

Memoriæ prodidit Zezes hiſto. 202. chil. 8. Autolycum Laertæ patrem, qui fuit auus Vlyſsis, omnium prope mortalium pauperrimum artem furandi à Mercurio didiciſſe, quare ditiſsimus poſtea euaſit. aiunt hunc tam peritum fuiſſe latronem, vt cum optimum equum furatus eſſet, aſinum ſcabie corroſum pro illo reſtituerit, effeceritq; vt eum recipientes minime id ſentirent. atq; cum alteri pulcherrimam ſponſam rapuiſſet, anum edentulam, mucoſam, & laruam prope reſtituerit: atq; in cõmutandis mercib. eandem ſeruabat rationem: nam fuerunt qui præſtigiatorum artem à Mercurio excogitatam dixerint. Hunc primum fuiſſe in

T 2 quiunt

quiunt,qui lyram inuenerit,vt ait Pauſ. in Eliacis prioribus,quam etiam Apollini,cum pax inter illos poſt furtum orta eſſet,largitus eſt,vnde lyra quaſi lytra dicta fuit,præmium.ſ.pro redimendis. Erat autem teſtudo, quæ χέλυς à Græcis vocatur,in hunc modum formata,vt ait Lucianus in dialogo Apolli.& Vul. cum teſtudinem mortuam ad ripas Nili inueniſſet,brachia adaptauit, ac iugũ induxit, calamosq; poſtea agglutinans & fundo ſubiecto quodam,ac nouem deinde chordas ſuper calamis,tanquam anſulis intendens,iucũdum quid modulatus eſt. Alij dicunt tetrachordum prius inueniſſe,ac linum pro chordis tetendiſſe,quia chordæ nondum eſſent inuentæ,quã dedit Apollini pro furto,à quo accepit caduceũ. hanc ſeptem chordarum fecit Apollo accommodans ad Panos fiſtulam Iouis & Tymbris filij.nam hic lino ſoluto & adempto chordas intẽdit, vnde dictus eſt linum inueniſſe.

¶ Id verò cum in monte Cyllene proximo feciſſet, mons Chelydorta vocatus fuit, vt ait Pauſanias in Arcadicis. Atque de hac re ita breuiter meminit Nicander in Alexipharmacis;

ἀυδήεσαν ἔθηκεν ἀναύδη τήνπερ ἐοῦσαν
ἑρμείης, σαρκὸς γὰρ ἀπονόσφισε χέλειον
Αἰολὸν. ἀγκῶνας δὲ δύω παρετείνατο πέζαις.
Muta prius fuerat,vocalem reddidit illam
Mercurius: dempta carne è teſtudine,fundo
Brachia bina locat,ſuper his chordasq; tetendit.

Quod etiam affirmat Homerus in hymno in Mercurium eo carmine:

ἑρμῆς σοι πρώτιςα χέλυν τεκτήνατ' ἀοιδόν.
Mercurius prior ipſe chelym facit arte canoram.

Cum lyram accepiſſet Apollo poſtea virgã illam Mercurio donauit,vt diximus, illam vim habentem , vt facile pax inter quoſuis ea virga interpoſita conciliaretur. eius cum vellet facere experimentum Mercurius inter duos angues acerrime inter ſe dimicantes coniecit, qui repente facti ſunt amici, vnde virga Mercurij fuit poſtea geminis anguibus circumuolutis inſignita. Primus enim Mercurius tres fidium, tonos acutum, grauem, mediũ reperiſſe dicitur. Primus aſtrorum ac ſiderum curſus obſeruaſſe, diesque & annum ad certum ordinem redegiſſe: cum aſtronomiæ & philoſophiæ autor & religionis Thebanis ſacerdotibus extiterit, qui maxime has diſciplinas exercuerunt, vt teſtatur Strabo libro decimoſeptimo Geographiæ, & Marcus Manilius in primo libro rerum aſtronomicarum in hiſce carminibus:

Tu princeps, autor que ſacri Cyllenie tanti.
Per te iam cœlum interius, iam ſydera nota.
Sublimes aperire vias, vnumque ſub orbem
Et per inane ſuis parentia finibus aſtra.

Atque ne plura hic aſcribam, multa ſunt carmina, quibus ille poeta conatur oſtendere vniuerſum fundamẽtum religionis apud Aegyptios à Mercurio prius fuiſſe inuentum vnà cum ritibus ſacrorum,rerumque naturalium cauſis. Idcirco fortaſſe dies lunę quartus Mercurio fuit conſecratus,ſicut primus & ſeptimus Apollini, octauus Theſeo. Eadem de cauſa inter arcanos illos Samothracũ Deos Mercurium à Mnaſea connumeratum cenſuerim, quod aſtrorum cognitio neceſſaria ſit nauigantibus. Scripſit Apollonii enarrator ſolennia quædam apud Samothraces celebrari ſolita, quibus ſi quis fuiſſet initiatus inter turbulentiſsimas tempeſtates ſeruabatur omnino. Atque Vlyſſem initiatum in Samothracia ferunt,ſed vita alba pro tęnijs vſum fuiſſe: quippe cum initiantes tænias purpureas circa ventrem innexuerint. Erat autem mos initiandi in Cabiris,atque Deorum nomi-

nomina, quos nominare nefas erat, iſta fuerunt: Axioerus, Axiocerſa, Axiocerſus. Erat autem Axioerus Ceres, Axiocerſa Proſerpina, Axiocerſus Pluto, quibus quartus accedebat Caſmilus, qui erat Mercurius, vti ſcripſit Dionyſiodorus. Hic idem Mercurius Deorum immortalium cultus, & ſacra prior inſtituit, hominesque ad humaniorem vitam reuocauit, quare ita cecinit Horatius libro primo Carminum:

Mercuri facunde nepos Atlantis
Qui feros cultus hominum recentum
Voce formaſti, catus & decoræ
More palæſtræ.

Hunc vnà cum Hercule palæſtritis præfectum eſſe crediderunt: quia cum prudẽtiſsimus exiſteret, non mediocriter conferre ad palæſtram putabatur, quoniam cum viribus vbique coniuncta eſſe debet prudentia. quæ quoniam multa in explicatione inſomniorum requiritur, ſomnia Mercurio conſecrata creduntur, vt in his carminibus videtur teſtari Apollonius libro quarto Argonauticorum:

ἀλλ' ὅτε δὴ κ' ἀκεῖθεν ὑπεύδια πείσματ' ἔλυσαν,
μνήσατ' ἔπειτ' εὔφημος ὀνείρατος ἐννυχίοιο,
ἀζόμενος μαίης υἷα κλυτὸν, εἴσατο γάρ οἱ
Δαιμονίη βῶλαξ ἐπιμάστιος ᾧ ἐν ἀγοστῷ
ἄρδεσθαι λευκῇσιν ὑπαὶ λιβάδεσσι γάλακτος.
Aſt vbi ſoluerunt illo de litore funem,
Nocturna in mentem veniunt inſomnia, clarum
Ille colit Maia genitum. namque vbera viſus
Eſt ſibi mulgere, & glebam ſtillantibus albis
E mamma guttis miſcere, & lacte rigare.

Quod etiam inquit Homerus in hymno in ipſum Mercurium compoſito:

ληιστῆρ', ἐλατῆρα βοῶν, ἡγήτορ' ὀνείρων,
Νυκτὸς ὀπωπητῆρα, πυληδόκον.
Prædonem, furemque boum, cui ſomnia certa
Lege patent, ſeruasque fores, noctemque gubernas.

Aeſchylus in Perſis ipſum inter terreſtres Deos numerauit, quem aduocat cum inferorum Rege, & mortuorum in his:

Ἀλλὰ χθόνιοι δαίμονες ἁγνοὶ
Γῆ τε καὶ Ἑρμῆ, βασιλεῦ τ' ἐνέρων,
πέμψατ' ἔνερθεν ψυχὰν ἐς φάος.
Terreſtres, caſti dæmones,
Tellus Mercuri, & inferum
Rex, in lucem animam remittite.

Hunc ipſum Deum tricipitem vocarunt, ob triplicem poteſtatem, quam habere creditus eſt. nam marinus & terreſtris & cœleſtis vocatus fuit, quod illi accidit vel propter triplices vires, quas obtinebat, naturalem ſcilicet, moralem & rationi obtemperantem facultatem: vel quia cum Hecate congreſſus tres ex illa filias ſuſcepiſſet.

¶ Neque credebatur quis poſſe mori, niſi Mercurius animam hanc diuinitus corpori alligatam à mortali vinculo ſoluiſſet: quare ita ſcripſit Sophocles in Oedipode in Colono:

τῇδε γάρ μ' ἄγει
Ἑρμῆς ὁ πομπὸς, ἥ τε νερτέρα θεός.
Hac enim Mercurius
Dux eſt mihi, ſic inferum ducit Dea.

Quamobrem & Home. libro ω Odyſſ. non potuiſſe prius procos interire inquit, quàm Mercurius animas ex illorum corporibus euocaſſet: vt patet ex his:

ἑρμῆς δὲ ψυχὰς κυλλήνιος ἐξεκαλεῖτο
ἀνδρῶν μνηστήρων, ἔχε δὲ ῥάβδον μετὰ χερσὶν
καλὴν, χρυσείην, τῇ τ' ἀνδρῶν ὄμματα θέλγει
ὧν ἐθέλει, τοὺς δ' αὖτε καὶ ὑπνώοντας ἐγείρει.
Euocat hic animas Atlantides ipſe procorum
Mercurius, manibusque tenet virgam: euocat orco
Hac animas, alias ſub triſtia tartara mittit,
Dat ſomnos, adimitque, & lumina morte reſignat.

At Ouidius Faſtorum libro quinto hunc pacis & belli arbitrum & autorem nuncupauit in his:

Pacis & armorum ſuperis, imisq; Deorum
Arbiter, alato qui pede carpis iter.

Scripſit Philochorus diem feſtum agi ſolitum apud Athenienſes die decimotertio lunæ nouembris, quo tempore Choes vocata ſolennia celebrabantur terreſtri Mercurio conſecrata: atque morem fuiſſe, vt ex omnibus generibus ſemina, vt nomen ſignificat, in olla miſcerentur, atque conquerentur ab ijs, qui per diluuium fuiſſent ſeruati, qui Hydrophoria etiam alias agebant. At nemini tamen ex ea olla guſtare licitum erat. Credebatur hic idem Deus animas quæ ſuum tempus in Elyſijs campis expleuiſſent, Lethenque bibiſſent, in noua corpora inducere, vt diximus. Huic Deo ſacra faciebant quicunque periculo capitis fuiſſent liberati, vt ait Pauſanias in Atticis. Hic Iouis mandato Argum occidit, qui Io in vaccam verſam ſeruabat. Huic ſtatuæ pro foribus domorum ab antiquis erigebantur, quia fur credebatur cæteros fures arcere, vt ait Ariſtophanes. Huius filium Pana fuiſſe ſcripſit Anytes in his:

ἑρμείαν γὰρ ἄνακτα τέκεν νεφεληγερέτα ζεὺς,
αὐτὰρ ὅγ' ἑρμείας Πᾶνα τὸν αἰγελάτην.
Mercurium peperit ſupremum Iupiter, ipſe
Paſtorem peperit Panaque Mercurius.

Suſcepit Erycem ex Aglauro Cecropis filia: ex Daira Oceani Eleuſinem, Bunum ex Alcidamea, è Philodamea Danai filia Pharim: Caicum ex Ocyrhoe, qui ſe in fluuium Zauræũ deiecit, & dedit nomen Caico Myſiæ flumini, vt ſcripſit Chryſermus Corinthius in Peloponneſiacis. Polybum è Rhihonophyla: Myrtilum, è Cleobula filia Aeoli: è Nympha Ladonis filia Euandrum: ex Erythea Geryonis Noracem, Cydonem ex Acacallide, ex Iſſa Nympha Prylim, Lycaonem, Cupidinem, Eudorum, Dolopem, Lares, Auctolium, Erythum, Echionem, Aetalidem. Suſcepit ex Hieria Gigantem præterea, cuius filiæ Angeliæ etiam mentionem fecit Pindarus in Alcimedonte. Multos præterea ex varijs mulieribus habuit filios, ne ſingulos recenſeam. Huic Deo vitulus mactabatur, vt ait in 4. Metamorpho.

Dijs tribus ille focos totidem de ceſpite ponit.
Læuum Mercurio, dextrum tibi bellica virgo,
Ara Iouis media eſt. Mactatur vacca Mineruæ,
Alipedi vitulus, taurus tibi ſumme Deorum.

Erat illi lac & mel præterea offerri ſolitum, vt in his carminibus ſcripſit Antigonus:

Εὔκολος ἑρμείας ὦ ποιμένες· ἐν δὲ γάλακτι
χαίρων, καὶ δρυΐνῳ σπενδόμενος μέλιτι.
Mercurius facilis paſtores. munere lactis
Lætatur: mox & dulcia mella capit.

Scripſit

Scripſit Calliſtratus linguas victimarum ſolitas fuiſſe Mercurio in ſacris offerri, vt teſtatur etiam Homerus in his: γλώσσας δ' ἐν πυρὶ βάλλον, linguas in ignes iecerunt. Erat autem vltima pars ſacrificiorum & finis cum linguas in ignem iacerent, quam conſuetudinem primi Megarenſes incęperunt. Nam ſcriptum reliquit Direchidas in rebus geſtis Megarẽſium Alcathoum Pelopis filium ob Chryſippi cædem exulem Megaris in aliam ciuitatem habitaturum profugiſſe: qui cum in leonem Megarenſium agrum vaſtantem incidiſſet, ad quem cædendum & alij à Megarenſium Rege miſsi fuerant, & illum ipſe cecidit, & linguam eius cæſam in peram coniecit, ac rurſus cum ea Megaram ſe contulit. Deinde cum dicerent, qui miſsi fuerant, ſe leonem occidiſſe, peram afferens eos arguit mendacij: quare cum Rex præ lætitia Dijs ſacrificaret, linguam poſtremam aræ impoſuit, atque ita manauit ad poſteros conſuetudo. Quidam tamen ſenſerunt linguam Mercurio dicatam, atque conſecrari debere, quia illam conueniat ſubditam & obtemperantem eſſe rationi ac prudentiæ. Multa cognomina ſortitus eſt Mercurius, vt Dij cæteri, nam Caduceator, Deorum nuncius, Enagonius, Dux, Propylæus, Forenſis, Polygius, Promachus, Epimelius, Chriophorus, Acaceſius, Cyllenius, Ctarus, & quia præeſſet mercaturæ, quia vendendi & emendi rationem prior oſtendiſſet, cum multa doloſe vendantur, hunc Deum Dolium dixerunt. ¶ Atque hæc de Mercurio fabuloſe dicta ſunt, nunc veritatem inueſtigemus. Fuit Mercurius homo ſingulari ingenio & ſapientia, vt commemorauit Lactantius in libro de falſa Religione: nam tres tantum numeratos fuiſſe à Mercurio triſmegiſto ſcribit, in quibus eſſet ſumma ſapientia, Vranum ſiue Cœlum, Saturnum, Mercurium. Hic enim literas inuenit, vt ait Zezes hiſto. 26. Chili. 2. multaque vitæ mortalium commoda excogitauit: quare Iouis & Maiæ, cęleſtis benignitatis ſcilicet filius creditus eſt. Nam quemadmodum humanæ eſt naturæ ſemper re aliqua indigere: ita diuinæ multis bonis abundare: humanum eſt ſemper incommodis vexari, diuinum vexatis ſuccurrere: humanum ſemper à Dijs aliquid petere, diuinum largiri: humanum accipere, diuinum conferre beneficia. Hæc res fecit vt multi mortalium Iouis filij & diuini homines ſint crediti, & in Deorum immortalium numerum relati, quibus templa, altaria, ceremonias, proprios ſacerdotes antiqui inſtituerunt. Ego ſane ita cenſeo: antiquos, cum nos ad ſtudium ſapientiæ adhortarentur, iſta de Mercurio confinxiſſe, nam cum eloquentiæ & orationis quanta vis eſſet vellent oſtendere, dixerunt Mercurium eſſe nuntium Deorum & hominum, per orationem nimirum Deorum voluntas, & ſententia diuinarum legum, & recta animorum noſtrorum conſilia, quæ non niſi autore Deo proueniunt, explicantur. Inde creditus eſt etiam cathenæ illi aureæ annexos homines auribus quocunq; libuiſſet attrahere. Hũc latronum & impoſtorum & fraudum Deum putarunt, non ſolum quia ſi eloquentia cum malo & flagitioſo ſit ingenio plurimum obeſt cæteris hominibus, verum etiam quia illorum, quibus planetæ Mercurij natura in ortu dominatur, ingenia ſunt ad furta, & ad omne aſtutiæ genus accommodata. Nam cum ſiccus & calidus ſit planeta, verſutos & eloquentes facit homines, & ad omnem calliditatem celerrimos: quippe cum planeta ipſe Mercurij tot habeat motuum varietates & tergiuerſationes, quot vix omnes ſimul reliqui planetæ. Nam modo procedit, modo retrocedit: modo ſublimis eſt, modo depreſſus: modo celerrimus eſt, modo ſtare videtur: ad quam varietatem motuum explicandam non amplius vt cæteris circularem motum tantum tradiderunt: verum ad oui formam, vt ſeruarentur, quæ apparerent, illi tribuere coacti ſunt. Ad huius vel ſtellæ igitur velocitatem, vel ingeniorum, quibus dominatur celeritatem explicandam, illi talaria velocia & alata tribuerunt antiqui, quæ il-

lum ferrent vna cum ventis : quæ omnia non minus oratori & ſapienti, quam planetæ ipſi conueniunt, nam acutiſsimum & oratione & ingenio ad res celerrime inueniendas & explicandas oratorem eſſe conuenit. Hic planeta reliquorum naturæ quibus adhæret ſe accommodat : quia prudentia in omni fortunæ viciſsitudine, & in omni amicitia idem facit. Hunc præfecerunt eadem cauſa palæſtræ, vt diximus. Dicitur Argum interemiſſe, qui contra Iouis voluntatem Io cuſtodiebat, quia vis illa cœleſtis & ratio, quæ eſt in nobis, quam Mercurium putarunt, omnes motus ſurgentes ex illa animæ noſtræ parte, quæ propenſior eſt ad iram, placat & componit, omnemque minus ordinatam animi cogitationem mitigat. hæc pars vbi quieſcit, Argos poteſt appellari, cum ἀργός tardus ſit ac deſes : at eadem vbi excitatur, centum habet oculos : quia ſi furorem & impetum iræ ſequamur, illiusque cupiditati obtemperemus, multa committentur aduerſus humanas leges & diuinas. hanc igitur partem trucidat Mercurius, ſiue ratio animę noſtræ. Et quoniam ex ingenio verſuto, tanquam ex vberrimo fonte, manat omnis vbertas & copia dicendi : eloquentiæ Deum ipſum Mercurium crediderunt. Tribuerunt illi poteſtatem tempeſtatum, quia ſicuti Dii marini crediti ſunt maris tempeſtates placare, ita turbulentiſsimarum ciuitatum diſcordias & contentiones vis orationis mitigare conſueuit : quæ res fecit vt linguæ Mercurio, tanquam illi Deo, qui orationis ornamenta & artificium dicendi primus inueniſſet, conſecrarentur. Nam hunc & literas, & aſtrorum curſus primum homines docuiſſe dictum eſt, & leges dediſſe, quibus homines ad humanitatem informarentur, & nomina rebus impoſuit, & inſtrumenta muſica excogitauit, & omnia quæ ad doctrinam eruditionemque ſpectant, inuenit, quod ita ſignificauit Orpheus in libro de Lapillis, qui cum homines ad ſtudia adhortaretur, ad ſpeluncam Mercurii hortatus eſt omnium bonorum & cõmodorum plenam :

ὃν δέ κεν ἀνθρώπων πεπνυμένον ἦτορ ἀνώγει
ἐς πολυήρατον ἄντρον ἐπελθέμεν ἑρμείαο,
ἔνθ' ὅγε παντοίων ἀγαθῶν κατέθηκεν ὅμιλον.
αἶψα κεν ἀμφοτέρησιν ὀνείατα πολλὰ κομίζων
οἴκαδ' ἀποσείχει, προφυγὼν πολυδάκρυον ὀϊζύν.
At quemcunque virum ducit prudentia cordis
Mercurij ingredier ſpelumcam, plurima vbi ille
Depoſuit bona, ſtat quorum prægrandis aceruus,
Ambabus valet hic manibus ſibi ſumere, & illa
Ferre domum: valet hic vitare incommoda cuncta.

Sola enim ſapientia rebus omnibus dominatur, quę neque vllas cęli mutationes, neque fortunę minas pertimuit. Hunc, quoniam Deorum nuntium putarunt, non ſolum pro orationis vbertate, aut pro ſapientia, quæ voluntatem Deorum indicaret, acceperunt. ſed pro illa diuina vi, quę diuinitus in mentes hominum infunditur, quæque res humanas omnes mirificè in ſuo ordine componit, & conſeruat. Hanc, vbi ſomnia in mentes hominum infundere opinabãtur, Mercurium ſomniis præceſſe dixerunt : vbi rerum naſcentium ac morientium viciſſitudines intuebantur, idque non ſine Deorum voluntate fieri putarent, voluntatem illam ac vim diuinam, quæ ad ortum res perduceret, aut humandas, ſiue ad inferos deduceret, vocarunt Mercurium. ita vt modo ſit ratio animæ noſtræ, modo ratio & ſapientia diuinæ voluntatis, vnde anima noſtra defluxit Mercurius appellatus. Hæc autem illi fuerunt tributa, quod primus mundum à Deo creatũ, & non ſine diuina prouidentia gubernari hanc tãtam diuerſarum rerum mirabilitatem poſſe conſpexiſſet: omniumque Deorũ cultum inter mortales inſtituiſ-

ſtituiſſet, vidiſſetque ſine Deorum nutu nullum fieri poſſe ortum aut interitum. His igitur de cauſis quia rerum diuinarum cognitionem ad nos detuliſſet Deorum nuntius creditus eſt. ꝙ rationem ortus & interitus diuinitus fieri docuiſſet dicitur cum Plutone & cũ Ioue collocutus fuiſſe, earumq; legum arcana hominib. explicaſſe, quare animabus mortuorum illum ducem arbitrati ſunt, cum alias ad inferos, alias in corpora reduceret. ac de Mercurio ſatis, nunc de Pane dicamus.

De Pane. *Cap.* VI.

PAn vero, quem paſtorum, venatorumque Deum, & vniuerſæ vitæ ruſticanæ præſidem crediderunt antiqui, cuius filius fuerit, non ſatis cõſtat: quippe cum varius eius ortus à diuerſis ſcriptoribus tradatur. ſcriptum reliquit Homerus in hymnis Pana fuiſſe Mercurij filium, & bicornem, & capripedem in his:

Ἀμφί μοι ἑρμείαο φίλον γόνον ἔννεπε μοῦσα,
Αἰγοπόδην. δικέρωτα, φιλόκροτον.
Dicite Mercurij mihi prolem, dicite Muſæ,
Capripedem, cantus & amicum, deinde bicornem.

Duris autem Samius in eo libro, quem ſcripſit de Agathocle, Penelopē cum omnibus procis rem habuiſſe ſcripſit, è quorum congreſſu Pana inquit natum fuiſſe. Epimenides vero poeta Pana & Arcadem geminos è cõgreſſu Iouis & Calliſtus natos fuiſſe ſenſit: cum tamen Ariſtippus Pana è Ioue & Nympha Oeneide procreatum fuiſſe maluerit. Alij Penelopes & Vlyſsis filium putarũt, alij ex Aethere ſiue Nereide natũ inquiũt. Achæus poeta è Cœlo & Terra: nec defuerunt qui Iouis & Hybreos ſiue iniuriæ, vt teſtat Iſacius. Pronapis poeta in ſuo protocoſmo natum fuiſſe Pana cum tribus ſororibus Parcis è Dæmogorgone ſcribit. Herodotus in Euterpe Penelopes & Mercurij filium fuiſſe ſcripſit, vt eſt in his: Πανὶ δὲ τῷ ἐκ πενελόπης. Ἐκ ταύτης γὰρ καὶ ἑρμέω λέγεται γενέσθαι ὑπὸ ἑλλήνων ὁ Πάν. Pani vero Penelopes. Ex hac enim & Mercurio Pan natus eſſe dicitur à Græcis. Qui Penelopes & Mercurij filium tradiderunt, illi Penelopen in Taygeto monte armenta patris Icarij cuſtodientem à Mercurio conſpectam & amatam fuiſſe inquiunt, qua cum alio modo ſe nõ potiri poſſe ſperaret, in hircum pulcherrimum vertitur, cuius illa capta vel amore vel fallacijs, vt diuerſi ſenſerunt, cum illo congreſſa Pana peperit, capite cornuto, barbaque ac pedibus hircinis, vt ait Homerus in hymnis. Hunc memoriæ prodidit Pauſanias in Arcadicis à Nymphis ſuſceptum & educatum, & à Sinoe nympha præcipuè, quippe cum vel adultus cum illis aſsidue verſari fingatur, vt eſt in hymno Homeri:

ὅς' ἀνὰ πίσῃ
Δενδρήεντ' ἄμυδις φοιτᾷ χορoήθεσι νύμφαις.
Cum placidis Nymphis ſyluis verſatur in altis.

Atque in his Platonis carminibus dicuntur Nymphæ fiſtulæ Panos delectatæ circa illum tripudiare, Hydriades ſcilicet ſiue aquaticæ, & Hamadryades:

Σιγάτω λάσιον δρυάδων λέπας, οἵτ' ἀπὸ πέτρας
κρουνοὶ, καὶ βληχὴ πουλυμιγὴς τοκάδων.
Αὐτὸς ἐπεὶ σύριγγι μελίσδεται εὐκελάδῳ Πάν,
ὑγρὸν ἱεὶς ζευκτῶν χεῖλος ὑπὲρ καλάμων.
αἱ δὲ περὶ ξ θαλεροῖσι χορὸν ποσὶν ἐστήσαντο
ὑδριάδες νύμφαι, Νύμφαι ἁμαδρυάδες.
Conticeant Dryadum colles, fonteſque perennes.
Ipſaque conticeant pignora parua gregis:
Fiſtula dulce canit quia Panos, labra canoris

Humida

Humida vt illius addita ſunt calamis.
Hunc circa ſtatuere chorum molli pede Nymphæ
Hydriades, pariter Nymphæ & Hamadryades.

Hunc igitur Nympharũ ducẽ vocarũt antiqui. vt apparet ex his carminib. Anytę:

κρημνοβάταν δίκερων, νυμφᾶν ἡγήτορα Πᾶνα
Ἀζόμεθ', ὃς πέτρινον τόνδε κέκευθε νόον.
Montiuagum colimus cornutum Pana, ducemque
Nympharum: cuius ſaxea ſtructa domus.

Hunc Deum pingebant & ſculpebant facie caprina, hircique cruribus, quamuis illum non eſſe huiuſmodi cenſerent, vt ait Herod. in Euterpe: γράφουσι δὲ δὴ καὶ γλύφουσιν οἱ ζωγράφοι καὶ οἱ ἀγαλματοποιοὶ τοῦ Πανὸς καθάπερ Ἕλληνες τ' ἄγαλμα, αἰγοπρόσωπον καὶ τραγοσκελέα, οὔτι τοιοῦτον νομίζοντες εἶναί μιν, ἀλλ' ὅμοιον τοῖσι ἄλλοισι θεοῖσι. pingunt vero & ſculpunt pictores ac ſtatuarii, ſicuti etiam Græci, Panos imaginem: caprina facie ac hirci cruribus: non quia illum huiuſmodi eſſe arbitrentur, ſed ſimilem Diis cæteris. Lucianus in dialogo Pan. & Merc. illi etiam hirci caudam ſuper natibus iniunxit præter hirci naſum & barbam. fama eſt hunc etiam fuiſſe Deorum nuntium, tanquam patrẽ, & greges pauiſſe, cum amore Dryopis incaluiſſet, vt eſt apud Homerũ in eo hymno:

οἷον θ' Ἑρμείην ἐριούνιον ἔξοχον ἄλλων
ἔννεπον, ὡς ὅγε ἅπασι θεοῖς θοὸς ἄγγελός ἐστι.
καὶ ῥ' ὅγ' ἐς Ἀρκαδίην πολυπίδακα μητέρα μήλων
ἐξίκετ', ἔνθα δέ οἱ τέμενος Κυλλήνιόν ἐστιν
ἔνθ' ὅγε, καὶ θεὸς ὢν, ψαφαρότριχα μῆλ' ἐνόμευεν
ἀνδρὶ παρὰ θνητῷ. θάλε γὰρ πόθος ὑγρὸς ἐπελθὼν
νύμφῃ εὐπλοκάμῳ Δρύοπος φιλότητι μιγῆναι.
Mercurius veluti ſuperorum nuntius ante
Eſſe ferebatur, ſic nuntius iſte Deorum eſt.
Arcadiamque ouium petiit terram iſte feracem,
Eſt ſibi ſacratum nemus, & Cyllenius hic mons:
Hic Deus exiſtens ouium fit paſtor, & idem
Mortali ſeruit Dryopis calefactus amore.

Hunc altera manu fiſtulam, altera baculum incuruum geſtare ſolitum dixit Lucianus in Baccho. cui pinus inter arbores fuit conſecrata. At Theocritus nõ vnũ, ſed plures Panes videtur putaſſe, cum ſcribat in Amaryllide:

τὸ, τοι γένος ἢ σατυρίσκοις
Ἔγγυθεν, ἢ πάνεσσι κακογνάμοισιν ἐρίσδει.
Es ſimili genere ortus
Vel Satyris, vel crura retortis Panibus ipſe.

Exiſtimarunt antiqui Pana montium eſſe præſidem, omniaque armenta & greges, qui in montibus vagarentur, in huius eſſe tutela: quippe cum is ab Arcadibus fuiſſet in Mænalo monte educatus. quod vero montibus præeſſet. ita teſtatur Hom. in hymno:

ὃς πάντα λόφον νιφόεντα λέλογχε,
καὶ κορυφὰς ὀρέων, καὶ πετρήεντα κάρηνα.
Ille niuoſa iuga eſt ſortitus, ſummaque montis
Culmina: ſaxoſos colles cuſtodit & idem.

Ea de cauſa Virgilius in primo Georg. Pana cuſtodem ouium, & paſtorum pręſidem appellauit in his:

Ipſe nemus linquens patrium, ſaltusque Lycæi
Pan ouium cuſtos, tua ſi tibi Mænala curæ. & inde

Fortuna-

Fort unatus & illedeos qui nouit agreſtes,
Panaque, Syluanumque ſenem, Nymphasque ſorores.

Quem poſſe gregis vbera implere exiſtimarunt dum fiſtulam inflaret, vt ſcripſit Ibycus in his:

ὦ πὰν φερβομέναις ἱερὰν φάτlω ἄπυε ποίμναις,
κυρτὸν ὑπὲρ χρυσέων χεῖλος ἱεὶς δονάκων.
ὄφρ' αἱ μὲν λευκοῖο βεβριθότα δῶρα γάλακτος
οὔθασιν ἐς κλυμένου πυκνὰ φέρωσι δόμον.
Σοὶ δὲ καλῶς βωμοῖσι παριστάμενος πόσις αἰγῶν
φοίνιον ἐκ λασίου στήθεος αἷμ' ἐρύγει.
O Pan paſcendis gregibus cuſtodia fida,
Vt labra auratis addita ſunt calamis
Fiſtula dulce ſonet niuei quo munere lactis
Ad Clymeni portent vbera plena caſas.
Vir tibi caprarum ſtructam mox ſtabit ad aram,
Villoſoque cruor defluet è iugulo.

Fuit etiam venatorum Deus, quem maximè Arcades coluerunt: qui ſi fauiſſe putaretur venatoribus, ab illis colebatur à venatione reuerſis: at ſi fruſtra laboraſſent, ſcillas in illum coniiciebant, vt teſtatur in his Theocritus in Thalyſia:

κ' lὼ μὲν ταῦθ' ἔρδοις ὦ πὰν φίλε μὴ τύ τε παῖδες
ἀρκαδικοὶ σκίλλαισιν ὑπὸ πλευράς τε καὶ ὤμους
τανίκα μαστίσδοιεν, ὅτε κρέα τυτθὰ παρείη.
Illud ſi, facies, ſcillarum verbere crebro
Mox latus, vt humeros non percutiere reuerſis
Arcadicis, cum parua caro eſt venantibus illis.

Atque Ouid. in epiſt. Phędræ vna cum Diana Panes & Satyros venantium ita præſides facit:

Sic tibi ſecretis agilis Dea ſaltibus adſit.
Syluaque perdendas præbeat alta feras.
Sic faueant Satyri, montanaque numina Panes.
Et cadat aduerſa cuſpide foſſus aper.

Fabulantur Dionyſum Iouis filium natũ ex Arge nympha ex Lycto vrbe Cretæ rapta & in Argillum montem deportata Pana cum Satyris ſibi delegiſſe in militiam, atque cum ſubieciſſet Indiam Pan, & mox Iberiam prius vocatam à flumine, de ſuo nomine regionem appellauiſſe Hiſpaniam. Sed quid venatorum Deum fuiſſe dicimus? ipſemet Pan fuit venator, vt ait Theocritus in Thyrſide:

τὸν πᾶνα δεδοίκαμες. ἦ γὰρ ἀπ' ἄγρας
τανίκα κεκμακὼς ἀμπαύεται ἔντι γε πικρός.
nam Pana timemus,
Venatu vt rediit deſeſſus, fit grauis ille.

Memoriæ prodidit Iſacius Pana Deum Echo adamaſſe, quare eũ maritũ Echus appellauit Theætetus in his carminibus:

ὑλοβάτας, φιλόδενδρος, ὀρεσαύλου πόσις ἠχοῦς,
πάνσκοπος, εὐκεράου, μηλοφύλαξ ἀγέλας.
Montiuagus, cuſtos ouium, cornutus, & Echus
Coniux, cuncta videns, lætus & arboribus.

Quam amicam nominauit Archias in his carminibus:

ἠχὼ πετρήεσσαν ὁρᾷς, φίλε πανὸς ἑταίρην
Ἀντίτονον φθογγὴν ἔμπαλιν ᾀσομένlω.
Echo ſaxoſam cernis, quæ Panos amica eſt.

Ingeminat captos protinus illa ſonos.

Ex illa filiam Iryngem ſuſcepiſſe dicitur, quæ Medeæ dedit medicamina ad capiendum Iaſonem. Hic idē amauit poſtea Syringa Nympham, quę in paluſtres calamos fuit conuerſa, vt ait Oui. in 1. Metam.

Panaque, cum prenſam ſibi iam ſyringa putaret,
Corpore pro Nymphæ calamos tenuiſſe paluſtres.

Mox calamis à vento agitatis, ſonumq; facientibus ſyringis fiſtulam ex iis fecit, vt ait Ouid. Memorant hunc ad montes vocatos Nomios, qui nō procul abſunt à Lycoſura vrbe, fiſtulæ modos inueniſſe, vbi Molpea fuit vicus, & templum Panos Nomij. Fuit etiam à Luna amatus, cum in niueum arietem pulcherrimum ſe conuertiſſet, quod teſtatur Virg in 3. Georg.

Munere ſic niueo lactis, (ſi credere dignum eſt]
Pan Deus Arcadię captam te Luna ſe fellit.

Fama eſt hunc cum Cupidine aliquando fuiſſe colluctatum, & victum, quare ſit coactus Syringam nympham amare, Dicunt præterea Cererē iratam Neptuno, de quo, vt quidam voluerunt, equum: vt vero alii Heram peperit ab Arcadibus vocatam, indicatam Ioui à Pane fuiſſe. Nam cum Ceres ea, quę de raptu Proſerpinæ contigerunt, audiuiſſet, aiunt ipſam Cererem ſe in ſpecum abdidiſſe ibi in Arcadia ſumptis veſtibus lugubribus, ac lucem vitaſſe: quare accidebat vt omnes terræ fructus interirent, ac peſtis homines paſsim conficeret, cum Dii omnes ad Cererem quærendam miſsi fuiſſent. Pana inter venandum ferunt ad Elaium Cererem vidiſſe ac Ioui indicaſſe, quam per Parcas Iupiter placauit, vt teſtatur Pauſ. in Arcadicis. multæ res geſtæ Panos commemorantur; nam & timorem Gallis Gręcorum hoſtibus per noctem immiſiſſe dicitur, cū Græciam Brenno duce inuaſerunt, quo illi in fugam ſunt verſi: & Athenienſibus in bello nauali opem tulit, & Medos profligauit, vt teſtatur Simonides in his carminibus:

τὸν τραγόπουν ἐμὲ πᾶνα, τὸν ἄρκαδα, τὸν κατὰ μήδων,
τὸν μετ᾽ ἀθηναίων, ςήσατο μιλτιάδης.
Arcada, capripedemque in Medos Pana locauit
Me pro Cecropiis gloria Miltiadis.

Hic etiam Typhonē dicitur retibus implicuiſſe. Coluerūt Pana piſcatores etiam cum in locis mari propinquis plerunque verſaretur, quem etiam ἁλίπλαγκτον ſiue per mare vagantem Sophocles in Aiace appellauit. Colebatur in promontoriis pręcipuè, quę mari alluebātur. Offerebatur huic Deo lac & mel in paſtorum poculis, quod ſignificauit Theocritus ita in Viatoribus:

ςασῶ γ᾽ ὀκτὼ μὲν γαυλὼς τῷ πανὶ γάλακτος,
ὀκτὼ δὲ σκαφίδας μέλιτος πλέα κηρί᾽ ἐχοίσας.
Pani octo ſtatuam ſpumantis pocula lactis.
Totque ſcyphos, cum melle fauos, ceramque tenentes.

Quare non ritè ſacrificabant, qui tauros illi immolabant, aut qui in aureis poculis lac vinum offerebant, cum vaſa ex eo metallo ſuperis ac cœleſtibus Deis, non autem terreſtribus, vel paſtorum curam habentibus conuenirent, quod ſignificauit Apollonius Smyrnæus his verſibus:

Ἀγροτέρων θεὸς εἰμι. τίμοι χρυσέοις δεπάεσσι
Σπένδετε, τοῦδ᾽ ἰταλοῦ χεῖτε μέθυ βρομίου;
καὶ γυροὺς ταύρων πέτρῃ προσδεῖτε τένοντας;
Φείσασθ᾽, οὐ τοιούτοις θύμασι τέρπόμεθα.
Πὰν ὁ παρωρείτης, αὐτόξυλος, ἀρνεοταίνης
Εἰμὶ, καὶ ἐγ χθονίου γλευκοπότης κύλικος
Sum Deus agreſtis, cur his ſunt aurea ſacris

Pocula?

Pocula? quo vinum funditis Italicum?
Ad petram cur ſtat taurus ceruice ligatus?
Parcite:non hæc eſt victima grata mihi
Pan montanus ego ſum, ligneus,ipſaque veſtis
Pellicea eſt: muſtum e fictilibusque bibo.

¶ Atque de Pane Deo quæ fabuloſè dicta ſunt ab antiquis, explicauimus: nunc quid Pana eſſe putauerint, perquiramus. Lucianus in concilio Deorum Bacchum ſemihominem mitra ornatum ac ebrium ſemper ferè, effœminatum, mollem, propè infantem, vinum à matutino tempore ad ſiderum vſque ortum redolentem hunc deformium Deorum agreſtium chorum introduxiſſe ſcribit: Pana, Silenum, Satyros, qui agreſtes fuerunt homines, & caprarum cuſtodes ſaltationibus dediti,quorum corporum formæ ob deformitatem fuerunt inſignes. Dictus fuit Pan,vt alii voluerunt,quia ex omnibus procis natus ſit.at Homerus in hymnis quia Deorum omnium mentes delectauerit cum citharam nuper natus ſcitè pulſaret, vt eſt in his:

Πᾶνα δέ μιν καλέεσκον, ὅτι φρένα πᾶσιν ἔτερψε.
Panaque dixerunt, quia cunctos iuuerit idem.

At Orpheus Pana vniuerſam naturam eſſe intellexit, quippe cuius elementa & cœlum ſint membra,vt patet ex his verſibus:

Πᾶνα καλῶ κρατερόν, γε θεόν κόσμοιο τὸ σύμπαν.
οὐρανὸν, ἠδὲ θάλασσαν, ἠδὲ χθόνα παμβασίλειαν,
καὶ πῦρ ἀθάνατον. τάδε γὰρ μέλη ἐσὶ τὰ πανός.
Pana voco magnum,qui totum continet orbem,
Qui mare, qui cœlum,qui terras frugiferentes,
Aeternumque ignem:hæc Panos ſunt omnia membra.

Pingebatur Pan cornibus ad cœlum vſque protenſis, ignea facie, barba promiſſa, qua pectus tegebatur: altera manu virgam, altera ſeptem calamorum fiſtulam geſtabat. erat indutus pelle variis maculis diſtincta, cuius membra inferiora erant hiſpida & horrida atque hirſuta. hinc effectum eſt vt alij naturam, alii Pana ſolem eſſe putarint, tanquam gubernatorem & moderatorem rerum omnium,quem idcirco Pana vocarunt. Pana rurſus dixerunt eſſe Mercurii filium,quia cum Mercurius ſit vis diuina ac voluntas,vt diximus, quæ res ad ortũ perducit,ac Pan naturalia ſimplicia corpora, vniuerſa illa à diuina voluntate gubernantur:quam eandem vim cum aliquando Iouẽ dicerent,Mercurium Iouis filium finxerunt. Nihil vero eſt aliud Pan, quam natura ipſa à diuina prouidentia,menteque proficiſcens ac procreata. Plato tamen in Cratylo videtur Pana orationem putaſſe,quæ à Mercurio,ſiue ab animi cogitationibus ratiocinationeque proficiſceretur: atque cum ſuperior pars eſſe Panos pulchra, & homini perſimilis, inferior deformis, & perſimilis brutis: putauit diuinũ ac verum in Diis eſſe,falſum in multis hominum. Quod vero ex omnium procorum congreſſu cũ Penelope natus ſit,id prorſus abhorret ab ipſa natura,quippe cum vaſculum fœminæ,quæ ſemen genitale excipit,ſtatim claudatur, ita vt neque accipiẽdo neq; emittendo omnino pateat cum ex vno viro acceperit, donec fetum auxerit & abſoluerit. Neque poteſt vllum animal è diuerſis maribus procreari. At quoniã Pan vniuerſa corpora naturæ continet, vt nomen ſignificat, dicitur ex vniuerſis quę exiſtunt eſſe genitus,ſiue ex omnibus conſiſtere. Qui Mercurii filium eſſe tradiderunt, Pana nuper natum in pelle leporis aiunt à Mercurio fuiſſe inuolutum,& in cęlum portatum,vt teſtatur Home.in hymnis:

ῥίμφα δ' ἐς ἀθανάτων ἕδρας κίε παῖδα καλύψας
Δέρμασιν ἐν πυκινοῖσιν ὀρεσκῴοιο λαγωοῦ.

Mon-

Montani leporis veſtitum pelle Deorum
Mercurium, ſuperum in ſedes pater attulit ipſum.

Illud ſanè ſignificat nihil aliud quam rerum naturam ſtatim natam celerrimo motu agitari cæptam. Nam quis neſciat omnia quę ſunt velociſsimo cœlorum motu circundari? Aiunt præterea hunc à Nymphis educatum fuiſſe Thaletis Mileſii opinionem ſecuti, quia non ſolum humor rerum omnium autor creditus eſt vt ait poeta, qui Oceanum rerum omnium patrem, matrem Tethym appellauit, ſed etiam putatus eſt omnia conſeruare & nutrire: qui idem Pan cũ omnia poſtea complexus ſit, dux & princeps Nympharum dictus fuit. At nunc formam corporis,& cur talem illum finxerint,inquiramus. Pani cornua ad Solis imitationem tradiderunt,cùm eundem Solem eſſe crederent. Alii pardalis pelle, at non leporis indutum fuiſſe maluerunt, quam formam alii ad ſtellarum ſimilitudinẽ datam putarunt;alii ad terræ formam, quæ multiplicia animalium & plantarum genera procreat, fluuiorumque & montium varietatem mirificam,mariaque cõplura, cum alibi & ſterilis & arida ſit, quibus rebus tanquam maculis multiplicibus diſtinguitur. Neque aliud ſanè partes inferiores Panos hirſutę ſignificant, quam ſyluarum & arborum frequentiam. Caprini pedes repentinos ſubterraneos motus,vel vt alii maluerunt,terræ ſtabilitatem,atque mutationes nubium, quę fiunt in aere ſignificant. Quamuis alij ſolis naturam per Pana ſignificari crediderunt:quippe cum putarent pedes eſſe caprinos, quia ſolis virtus in terra habet pedes,ſiue fundamentum, cum in cœlo ſit caput. Hunc generationis & corruptionis autorem ita ſignificare videtur Orpheus in eo carmine,quod ſcripſit inter cæteras laudes Panos Dei;

Ἀλλάσσεις δὲ φύσιν πάντων ταῖς σαῖσι προνοίαις.
Nam tua naturam rerum prudentia multat.

Facies rubra ætheris naturam, fiſtula ſeptem calamorum modo ventorum varietatem, modo harmoniam ſeptem tonorum cœleſtium. Huic alii falcem, alii virgam tribuerunt: qui falcem, nihil aliud eſſe putarunt quam induſtriam naturæ in amputandis ſuperuacaneis, quod & ad generandum & ad conſeruandum ſingula neceſſarium eſt. qui virgam, poteſtatem naturæ in rebus omnibus indicarunt, cum illi quaſi ſceptrum tribuerint. alii cornua Pani tanquam ſoli tribuentes barbam eius promiſſam ſolis ipſius lumen eſſe dixerunt: qui idcirco habebat fiſtulam, quia per calorem ſolis omnes ventorum flatus oriuntur. Caprinos idcirco habebat pedes, vt dictum eſt, quod ea vis, quę in omnia corpora per ſolẽ porrigitur diuinis corporibus adiuuantibus in terræ elementum peruenit ac deſinit. Neque illum alium quam ſolem putarunt ij, qui montium præſidem Pana, & paſtorum & venatorum Deum dixerunt: ſol ſiquidem animalibus omnibus plurimum confert, per quem & pabulorum vbertas fit, & penuria: quare illum in prato amæniſsimo inter ſuauiſsimos flores fiſtula canentem inducit Home. in his carminibus:

λιγυρῇσιν ἀγαλλόμενος φρένα μολπαῖς
ἐν μαλακῷ λειμῶνι, τόθι κρόκος, ἠδ᾽ ὑάκινθος
εὐώδης θαλέθων καταμίσγεται ἄκριτα ποίην.
Cantibus eſt tota lętatus mente ſonoris
In molli prato. crocus illic, atque hyacinthus
Spirat odoratas inter quam plurimus herbas.

Dicunt illum fuiſſe cum Cupidine colluctatum, & ab eo victum, quia, vt diximus, amor & litigium principium fuiſſe rerum naturalium putata ſunt. Amor enim procreandi materiam excitat, & in omnes formas ad generationem effingit, quæ ita dicitur ab opifice ſuperata dum cum illo colluctatur. Fama eſt præ-

terea

terea Echo fuiſſe à Pane amatam, quippe cum cœlorum harmoniam Echo eſſe putarent, quæ redundaret è ratione motuum. Atque ad ſeptem planetarum imitationem ſeptem chordarum inſtrumenta muſica prius fuerunt inuenta, quamuis Seuerinus Boethus in libro de Muſica refellere conatur Pythagoricorũ opinionem, qui cęlos harmoniam efficere cenſuerunt, cum nulla fiat ſine aere. Pan igitur omnium mortalium primus, vel Deorum potius, creditur è ſeptem calamorum cõcinne inter ſe cõnexorũ fiſtulã excogitaſſe, quare ita ait Virg. Aeglo.2.

Pan primus calamos cera coniungere plures
Inſtituit.

Hæc eadem cauſa fuit cur Syringa Nympham à Pane amatam fuiſſe finxerint antiqui, quæ cum vim effugere non poſſet, in calamum fuit conuerſa. Nam cum ad ripas Ladonis fluminis Pan aliquantulum conſtitiſſet, ventusque calamos leuiter agitaſſet, quidam perforati harmoniam emittere, ac ſuauem ſonum deprehenſi ſunt: hos carpens Pan fiſtulam, cum illos inflaſſet, paulatim inuenit: qui calami cum nati eſſent in Ladone flumine, & ſyrinx ſiue fiſtula, quæ ſonum emittebat vocata fuit Ladonis filia ſcilicet, quæ nihil aliud erat, quam calamus. Nã ſyrinx vel fiſtula vel cantum fiſtulę apud Græcos ſignificat. Teſtatur Lucretius lib.5. calamos à vento agitatos ſibilum prius emiſiſſe, ac poſtea in locis paludoſis id à paſtoribus obſeruatum dediſſe facultatem inuentioni, vt patet ex his:

Et Zephyri caua per calamorum ſibila primum
Agreſtes docuere cauas inflare cicutas.
Inde minutatim dulces didiciſſe querelas,
Tibia quas fundit digitis pulſata canentum,
Auia per nemora, ac ſyluas, ſaltuque reperta
Per loca paſtorum deſerta, atque otia dia.

Illud cũ Pan paſtor primus reperiſſet, creditus eſt deus vt reliqui rerũ multarũ inuetores. Amauit etiã Lunam, quia materia rerum oĩum naturalium aſtrorũ beneficio & lunæ præcipuè informatur, & ad procreationem properat. Ea materia cum Pan vocetur, mareque ipſum etiam intra ſe contineat, iure Pan piſcatorũ etiam fuit Deus, quæ omnia breuiter complexus eſt Orph. in hymnis hoc pacto:

ἁρμονίαν κόσμοιο κρέκων φιλοπαίγμονι μολπᾷ.
φαντασιῶν ἐπαρωγὲ φόβου ἔκπαγλε βροτείων.
αἰγονόμοις χαίρων ἀνὰ πίδακας, ἠδέτε βούταις.
Εὔσκοπε, θηρητὴρ, ἠχοῦς φίλε σύγχορε νυμφῶν.
παντοφυὴς, γενέτωρ πάντων, πολυώνυμε δαῖμον.
Harmoniam mundi faciens dulcedine cantus.
Terrorumque autor mortalibus, & moderator.
Caprarum gaudens paſtoribus atque bubulcis.
Muſarum dux, & venator, amator & Echus.
Cunctorumque parens idem celeberrime dæmon.

Atque totus ferè hymnus conſumitur in commemorandis iis poteſtatibus & viribus, quę tribuũtur elementis: quippe cum illud fuerit antiquorum inſtitutum vt ſub fabularum figmentis vniuerſa naturæ conſilia & ſeriem occultarent, vna cum vitæ rectè inſtituendæ præceptis: cum tamen Deorum fabulæ magis ad res naturæ: hominum, ad mores magis pertinerent. ac de Pane ſatis, nunc dicatur de Satyris.

De Satyris. *Cap.* VII.

SAtyrorum origo quæ fuerit, aut è quibus parentibus ſint geniti, vel vbi, vel quando eſſe cæperint, vel qua de cauſa fuerint Dii habiti ab antiquis, neque in

in quemquam antiquorum ſcriptorum fide dignum incidi, qui explicauerit, neque ipſe excogitare potui. At quæ de his mihi cognita ſunt putaui eſſe breuiter explicanda. Horum ſententiam prætermitendam duxi, qui Fauni vel Saturni filios fuiſſe Satyros crediderunt, cũ nullis certis rationibus nitantur. Plinius lib. 7. nat. hiſt. animalia Satyros eſſe ſcribit velociſsima, quæ quatuor pedes haberent, in ſubſolanis Indorum montibus, humana effigie, ac rectè currentia. Hi manibus eſſe dicebant adũcis, cornua habere in fronte, cũ pars extrema ſimilis eſſet caprarum. Scriptum reliquit Pauſ. in Atticis Euphemũ ex Caria in extremas Oceani partes delatum multas deſertas inſulas inueniſſe, in vnam quarum Satyridã vocatam cum tempeſtate coactus egreſſus eſſet, incolas rufos, & caudas habere intra clunes haud multo minores equinis, reperit. Illi vbi primum adeſſe hoſpites ſenſerunt, cucurrerunt ad naues, nullaq; emiſſa voce in mulieres, quę erant in nauibus impetu facto manus iniecerunt, At nautæ trepidi barbaram mulierem, quam ſecum vehebant, expoſuerunt, in quam illi petulantiſsimè irruentes vndique appetiuerunt. Dicebantur eſſe Satyri Bacchi ſocii, vt Sileni, ſicuti teſtatur Plato in illo Epigram. in Satyrum:

Εἰμὶ μὲν εὐκεράοιο φίλος θεράπων Διονύσου
  Λείβω δ' ἀργυρέων ὕδατα Ναϊάδων.
Nam ſum ego cornuti gratus ſeruus Dionyſi.
  Libo pulchrarum flumina Naiadum.

Hos etiam conuitiorum amicos appellauit Nilus in eo carmine:

Πάντες μὲν σάτυροι φιλοκέρτομοι.
Omnis amat Satyrus conuitia.

Dicti ſunt autem Satyri à ſalacitate, vt ait Theoc. enarrator: cum σάθη tentigo ſit & titillatio ad Venerem. Hi cum eſſent ſeniores, dicebãtur Sileni, vt ait Pauſ. in Att. At Nicandri enarrator non antiquiores fuiſſe Satyros vocatos ſcribit, ſed ab antiquis Silenos dictos fuiſſe Satyros hoc pacto: οὗτοι δὲ οὓς ἡμεῖς σατύρους λέγομεν, οἱ ἀρχαῖοι σιλήνους ἐκάλουν, ἀπὸ τοῦ σιλλαίνειν ἐστὶ λοιδορεῖν. at vero quos Satyros nos appellamus, antiqui nominarunt Silenos ab eo quod eſt Sillænin, quod conuitiari ſignificat. Hos tamen nonnulli arbitrabantur eſſe dæmonas, ac pro Diis coluerunt. Fuit autem conſuetudo, vt illi primitias pomorum & vuarum offerrent, vt teſtatur Leonidas:

Γλευκοπόταις σατύροισι, καὶ ἀμπελοφύτορι βάκχῳ
  ἡρώναξ, πρώτης δράγματα φυταλίης.
τρισσῶν οἰνοπέδων τρισσοὺς ἱερώσατο τούσδε
  Ἐμπλήσας οἴνου πρωτοχύτοιο κάδους.
Heronax Satyris, vites Bacchoque tuenti
  Arboribus prima hæc munera rapta dedit.
Vinea cum triplex produxerit, ecce ſacrauit
  De primo muſto tres ſimul ille cados.

Scripſit Pomponius Mela inſulas quaſdam vltra Atlantem Mauritaniæ montem fuiſſe, in quibus per noctem lumina viderentur, cymbalorumque ac tympanorum, & fiſtularum & tibiarum ſtrepitus audiretur, cũ tamen nemo per diem cerneretur: quas inſulas Satyri habitare crediti ſunt. Sic ſcriptum fuiſſe inuenimus in ea nauigatione Annonis ducis Carthaginenſium, quam fecit vltra columnas Herculis in Libyæ partibus, quam reuerſus Carthaginem in templo Saturni depoſuit, vt ſcripſit Arrhiannus: nam præter cætera auditu admirabilia hæc etiam in illa ſcribebantur: Ἄχρι ἤλθομεν εἰς μέγαν κόλπον, ὃν ἔφασαν οἱ ἑρμηνέες καλεῖσθαι ἑσπέρου κέρας. ἐν δὲ τούτῳ νῆσος ἦν ἑτέρα, εἰς ἣν ἀποβάντες ἡμέρας μὲν οὐδὲν ἀφεωρῶμεν, ὅτι μὴ ὕλην. νυκτὸς δὲ πυρά τε πολλὰ καιόμενα, καὶ φωνὴν αὐ-

λῶν

λῶν ἠκούομεν, κυμβάλωντε καὶ τυμπάνων πάταγον καὶ κραυγὴν μυρίαν φόβοστοῦν ἕλκειν ἡμᾶς. Donec ad magnum quendam ſinum peruenimus, quem interpretes Veſperi cornu vocari dixerunt: in quo alia erat inſula, in quam egreſsi, nihil per diem, niſi ſyluam videbamus. at per noctem ignes permultos accenſos, & vocem fiſtularum audiebamus, cymbalorumq; ac tympanorum incredibilem ſtrepitum, quare nos timor inuaſit. in his enim locis magna Satyrorum multitudo habitare credebatur. Huiuſmodi monſtra cum aliquando mortalibus apparuiſſent, homines rudes & ad timorem propenſi, minime conſiderantes naturam eandem malignam & diuinam eſſe non poſſe, quicquid formidabile vel admirabile apparuiſſet pro Deo habuerunt. atque cum Satyri per ſyluas crederentur vagari, quibus armenta vel greges fierent obuij, ne his nocerent, inter Deos paſtorum illos retulerunt, at nunc de Silenis dicamus.

De Silenis. *Cap.* VIII.

At qui multi fuerunt etiam Sileni, quãdo Pauſanias in rebus Atticis natu maximos Satyrorum ſilenos nuncupatos fuiſſe memorat. ſed vnus præcipue inter illos cæteris antiquior memoratur qui cuius filius fuerit, non conſtat: niſi quod in ciuitate Malea Laconum natus eſt vt ait Pauſ. & Pindarus. at Catullus in Nyſa Indiæ ciuitate natum eſſe Silenum memorat ita in Argonauticis:

At parte ex alia florens volitabat Iacchus
Cum thyrſo Satyrorum, & Nyſigenis Silenis.

Ferunt præterea Silenum Bacchum educaſſe, vt teſtatur Orpheus in hymno in Silenum hoc pacto:

Κλυθί μου ὦ πολύσεμνε τροφὲ βάκχοιο τιθηνέ,
Σιληνῶν ὄχ᾽ ἄριστε, τετιμένε πᾶσι θεοῖσι,
καὶ θνητοῖσι βροτοῖς, ἐπιτριετηρόσιν ὥραις.
Hæc audi Silene pater, Dionyſi & alumne,
Optime Silene, & cunctis gratiſsime diuis:
Grate viris pariter cunctis, prædulcis & Horis.

Hunc ſcribit Lucianus in concilio Deorum ſenem fuiſſe, & caluum, & ſimum, & aſino plerunque vtentem, breuis ſtaturæ, corpore obeſo ac ventricoſo, auribus magnis & arrectis, tremulum, baculo innitentem. at plures fuiſſe Silenos, & Dionyſum ab ijs educatum, ſcripſit Nicander in Alexipharmacis:

ὡς δ᾽ ὅποτ᾽ ἀγριόεσσαν ὑποθλίψαντες ὀπώρην
Σιληνοὶ κεραοῖο Διωνύσοιο τιθηνοὶ
Sic vbi ſyluestres vuas preſſere, Lyæi
Sileni comites cornuti, & patris alumni.

Hunc ſemper fere ebrium fuiſſe inquit Virg. ita Eglog. ſexta:

Chromis & Mnaſylus in antro
Silenum pueri ſomno videre iacentem,
Inflatum heſterno venas vt ſemper Iaccho.

Hunc Satyri ſemper comitabantur, vt innuit in his Ouid. in 2. de arte aman.

Ebrius ecce ſenex pando delapſus aſello,
Clamarunt Satyri ſurge age, ſurge pater.

Hic vnà cum ipſis Satyris ſemper ferè Bacchum ſequebatur, vt eſt in libro quarto Metamorph.

Bacchæ, Satyrique ſequuntur,
Quique ſenex ferula titubantes ebrius artus
Suſtinet, & pando non fortiter hæret aſello.

Fama eſt hunc Silenum à Mida vino in fontem quendam infuſo captum fuiſſe, quod vino maxime delectaretur, vt ait Pauſanias in Atticis, atque id ita ſcripſit Ouidius libro vndecimo Metamorph.

Hunc aſſueta cohors Satyri, Bacchęque frequentant:
At Silenus abeſt titubantem annisque meroque
Ruricolæ cepere Phryges: vinctumque coronis
Ad Regem duxere Midam.

Crediti ſunt fuiſſe mortales Sileni, quippe quorum ſepulchra apud Hebræos & Pergamenos oſtenderentur, vt ait in poſterioribus Eliacis Pauſanias. at Strabo libro 10. Satyros, Silenos, Bacchos, Tityros, dæmonas fuiſſe ſcribit: qui, vt crediderunt antiqui, cæterorum Deorum eſſent miniſtri. alij memoriæ prodiderũt, quod Bacchus ætate confectos Silenos in Italia reliquit, cum ad bellum aduerſus Tarſenſes exiturus eſſet; quibus mandauit vt vites curarent, quo vini ferax efficeretur Italia, quare poſteri ſtatuas deinde Silenorum vinum in vtribus ferentes, ad perpetuam Silenorum memoriam erexerunt, vt teſtatus eſt Androtion in libro de Sacrificijs ſecundo, & Dionyſiocles. cum Ioui aduerſus gigantes pugnanti opē tuliſſet Silenus, dicitur eius aſinus, quo in eo bello vſus fuerat, inter ſydera Iouis beneficio locatus, & ex altera parte præſepis conſiſtere, cuius mentionem fecit Aratus in his in libro de ſignis aquarum & ventorum:

Σκέπτεο καὶ φάτνην· ἡ μέν τ᾽ ὀλίγη ἐοικυῖα
Ἀχλύϊ βορραίη ὑπὸ καρκίνῳ ἡγηλάζει.
Ἀμφὶ δέ μιν δύο λεπτὰ φαεινόμενοι φορέονται
Ἀστέρες οὔτετι πολλὸν ἀπήοροι, οὔτε μάλ᾽ ἐγγύς.
Ἀλλ᾽ ὅσσον τε μάλιστα πυγούσιον οἰήσασθαι.
Εἷς μὲν βορρείαο, νότῳ δ᾽ ἐπιέρχεται ἄλλος
Καὶ τοὶ μὲν καλέονται ὄνοι, μέσσι δέ τε φάτνη,
Ἥτε καὶ ἐξαπίνης πάντη διὸς εὐδιάοντος
Γίνετ᾽ ἄφαντος ὅλη τοὶ δ᾽ ἀμφοτέρωθεν ἰόντες
Ἀστέρες ἀλλήλων αὐτοσχεδὸν ἰνδάλλονται
Οὐκ ὀλίγῳ χειμῶνι τότε κλύζονται ἄρουραι.

Quæ carmina ita ſunt à Ruto Auieno latine verſa:

Conuenit hic etiam paruum Præſepe notare,
Id nubi nomen, quæ Cancro obuoluitur alto,
Græcia docta dedit, quapropter denique Aſellos
Suſpice, quorum vnus ſeptem vicina Trioni
Aſtra adolet: tepidum procul alter ſpectat in Auſtrum,
In medio quod nube quaſi concreſcit adacta,
Id Præſepe vocant. porro hoc præſepe repente
Si ſeſe ex oculis procul auferat, ardeat autem
Congruis aerijs late rubor ignis Aſellis:
Nequidquam tenues agitabunt ſtagna procellæ.

Alter enim eorum Aſellorum eſt aſinus Sileni. at quoniam Auieni carmina parum Arati ſententiam, vel certè ſumma cum difficultate, explicare mihi videntur, parumque cum Græca elegantia conuenire, ego an illa latina facere & clarius exprimere poſſem experiar. Eſt autem Arati ſententia, quod nubecula quædam in Cancri oſtraco inter ſcapulas exiſtens, habet vtrinque ſtellas, quæ Aſelli vocantur, quare illa iure dicitur Præſepe. Vbi igitur illa nubes pura & aperta videtur, futurum cœlum ſerenum ſignificat, quod etiam inquit ita Theophraſtus in lib. de Signis futuræ ſerenitatis: καὶ ἡ τοῦ ὄνου φάτνη, ὅτε αἳ καθαρὰ καὶ λαμπρὰ φαίνεται, εὐδιεινόν. & Aſini Præſepe cum purum ſplēdidumq; apparuerit

ruerit,ſignũ eſt futuræ ſerenitatis.at verſus Arati,quos latinos facio,ita ſe habent:

Hinc Præſepe nota: nubes id parua videtur
In Boream ſurgens,vbi fulgent ſydera Cancri:
Hoc propter geminæ voluuntur lumine ſtellæ
Pertenui,nec longinquæ nimis:haud tamen illæ
Coniunctæ,ſpatioque vlnæ diſtare videntur.
Altera ſit Boreæ propior,deuergit in Auſtrum
Altera:& hæ dicuntur Aſelli, ſeparat illas
In medio Præſepe polo idque repente ſereno
Ex oculis hominum vaneſcit at hæ coeuntes
Fiunt vicinæ ſtellæ,& ſimul eſſe videntur,
Imbribus immodicis vt Iupiter arua rigabit.

Vbi igitur illa nubecula euanuerit, quam aſini Præſepe vocauit Theophraſtus, quod quidem accidit ob condenſatum humorem,cum illa ſit tenuis,ac debilis,illæ duæ ſtellæ videntur fieri propinquæ,atq; id futuram tempeſtatem ſignificat. Illud autem fit,vt videantur cõgredi,quia corpus diaphanes vaporum in aquam prope verſorum radios oculorum infringit,neque patitur frequentes ad rem conſpectam peruenire,quare non poteſt deprehendi vera diſtantia,atque hæc fabuloſe de Sileno,deque eius aſino dicta ſint. ¶ Hunc Bacchi comitem, ſenem,ventricoſum, titubantemque dixerunt, quia vinum & ebrietas cum obeſos faciat & ventricoſos,tum caput plerunque grauat,& titubantes facit,& ad ſenectutem citius perducit:hæc enim omnia incommoda,& corporis turpitudines idcirco Bacchi comites finxerunt.quidam putarunt Silenum ſenem fuiſſe Bacchi alumnum, quia vinorum vetuſtas,omnes etiam prædictas turpitudines augeat. Idcirco dicebatur ab aſino vehi ſolitus, quia tardi ſunt plerunque & inutiles negotijs, qui plus potare ſolent,quàm conueniat:nam voluptates omnes parum conferunt humanæ vitæ:quippe cum non animum ſolum,ſed corpus etiam rebus omnibus inutile reddant,ſi plus operę illis detur,quàm natura ipſa poſtulauerit.ad huius rei ſempiternam memoriam & cohortationem antiqui eius aſinum inter ſydera collocatum fuiſſe tradiderunt. ac de Silenis ſatis, nunc de Faunis dicamus.

De Faunis. *Cap.* IX.

FAuni etiam agricolarum Dei ab antiquis crediti fuerunt, qui,vel qui eſſent, vel quam haberẽt formam,nihil eſt omnino quod ex antiquis ſcriptoribus percipere poſsimus: niſi quod Faunus quidem fuit Pici Latinorum Regis filius, qui regnauit in Italia, quo tempore Orpheus liberi patris illa ſacrificia inſtituit. in quibus poſtea fuit dilaniatus. Faunum fuiſſe Pici filium inteſtatur Virgilius libro ſeptimo:

Fauno Picus pater,isque parentem
Te Saturne refert:tu ſanguinis vltimus autor.

Floruit autem Faunus Latinorum Rex,quo tempore Pandion regnauit Athenis. Hic religionem, & Deorum immortalium metum Italis gentibus introduxit, vt ait Lactantius in libro de falſa religione, cum ante illum parua omnino, aut nulla eſſet religionis in Italia cognitio. fama eſt hũc Faunum Satyrorum ac Faunorum patrem, ſororem habuiſſe Faunam, vel vt alij maluerunt, Fatuam. Habuit filium Sterculium: qui primus agrorum ſtercorationem inuenit, & idcirco inter Deos fuit relatus. videntur mihi poetæ,quamuis nihil certum affirmare poſſum,Faunos animalia putaſſe,cum tanquam equos cornipedes illos Ouidius appellauerit,ita in ſecundo Faſtorum:

Cornipedi Fauno cæſa de more capella,
Venit ad exiguas turba vocata dapes.

Tribuerunt illis cornua præterea, vt teſtatur idem in eodem libro:

Tertia poſt idus nudos aurora Lupercos
Aſpicit: & Fauni ſacra bicornis erunt.

Coronabantur pineis ramis, quod illa arbor grata ſibi eſſe putaretur, vt teſtatur Ouidius in Oenone:

Cornigerumque caput pinu præcinctus acuta
Faunus in immenſis, qua tumet Ida, iugis.

Exiſtimabantur à nonnullis eſſe dæmones, qui attonitos redderent omnes obuios, vt eſt apud eundem in Phædra:

Nunc furor, vt Bacchi furijs Eleeides actæ,
Quæque ſub Idæo tympana colle mouent.
Aut quas ſemideæ Dryades, Faunique bicornes
Numine contactas attonuere ſuo.

Hi igitur Fauni ſiue fuerunt animalia, ſiue dæmones crediti, omnino pro Dijs ab agreſtibus hominibus colebantur, ſicuti teſtatur Virg. in primo Georg. hoc pacto;

Et vos agreſtum præſentia numina Fauni.

His capra mactabatur, vt patuit è ſuperioribus carminibus Ouidij, neque ab antiquis ſcriptoribus Græcis Fauni celebrati ſunt, quia Faunus, vt diximus, in Italia regnauit, & ſolis prope Italis fuit cognitus. Hic quoniam multa ad Deorum religionem inſtituit, multaque ad agriculturam excogitauit. inter Deos relatus fuit agreſtium. At quoniam non niſi per nouas & admirabiles, aut etiam formidandas figuras Deorum metu multitudo imperitorum teneri poterat, idcirco & cornua, & cornei pedes, & terror ille Panos non diſsimilis, Faunis additus eſt: quippe cum multa fuerint ad terrorem excogitata ab antiquis, vt qui ad cultum Deorum rationibus adduci non poſſent, rerum terribilium mirabilitate demum ad metum cultumque eorum impellerentur. At cum non plura his de Faunis habeamus nunc de Syluano eſt dicendum.

De Syluano. *Cap.* X.

OBſcurum ſanè & ipſius Syluani genus, vtpote agreſtis Dei, exiſtit: quippe cum neque qui fuerunt eius parentes, neque è quibus, aut quo in loco natus ſit, conſtet. Fuerunt tamen qui Fauni filium putarint, cum alij Saturni maluerint, quo tempore in Italia latuit. vnum ſatis conſtat Syluanum fuiſſe ſyluarum Deum, paſtorumque, & finium agrorum, vt ait Horatius in libro Epodon in his:

Qua muneretur te Priape, & te pater
Syluane tutor finium.

Huic Deo ſacra fiebant antiquitus apud Latinos, vt paſtorum præſidi, cuius nulla eſt mentio apud Græcos, niſi apud Pelaſgos, qui in Italiam antiquitus migrarunt, vt teſtatur Virgilius libro octauo:

Syluano fama eſt veteres ſacraſſe Pelaſgos
Aruorum, pecorique Deo, lucumque diemque:
Qui primi fines aliquando habuere Latinos.

Offerebatur illi etiam lac, vt teſtatur Hora. in lib. 2. Epiſtolarum, in hoc verſu:

Tellurem porco, Syluanum lacte piabunt.

Fama eſt Cypariſſum puerum fuiſſe à Syluano amatum, quare vbi in arborem ſui nominis mutatus fuiſſet, cupreſſum manibus ſemper geſtaſſe Syluanus dictus fuit, vt teſtatur Virgilius libro primo Georg.

Et

Et teneram ab radice ferens Syluane cupreſſum.

Neque plura his in mentem veniunt, quæ de Syluano fuerint ab antiquis tradita: Hic quidem Deus, vt ſuperiores, excogitatus fuit, vt exiſtimarent homines nullum locum eſſe, qui carere Deo poſſet, nihilque agi aut in agris, aut in ſyluis poſſe, quod à Deo aliquo non videretur: ac neque armenta, neque arbores, neq; agrorum fętus ſine diuina bonitate poſſe augeri aut ſeruari. Quamuis non defuerunt, qui Syluanum craſsiorem materiam elementorum concretorum putauerint, eumque & agrorum, & ſyluarum, & paſtorum Deum crediderint: quippe cum inde vniuerſa animalium plantarumque ſalus pendeat. Neque nomẽ ipſum ab hac interpretatione valde diſſentit. Alij crediderunt Syluanum fuiſſe vitam mortalium, quæ multis calamitatibus & erroribus materiam præberet, quamobrem ſapienter ad hoc alludens Palladas crapulę & deſidiæ deditos Syluani filiabus ſcilicet, nihil boni in vita curare inquit in his:

Συλβανὸς, δύο παῖδας ἔχων οἶνοντε καὶ ὕπνον
οὐκέτι τὰς μούσας, οὐδὲ φίλους φιλέει.
Vt vinum ac Somnum Syluanus pignora cepit.
Iam parui Muſas, parui hominesque facit.

At nunc de Oreadibus dicatur.

De Oreadibus. Cap. XI.

Oreades Nymphæ, quæ ita vocabantur, quia natæ eſſent in montibus, vel quia in montibus aſsidue verſarentur, natas fuiſſe è filia Phoronei & Hecatæo teſtatur Strabo lib. 10. Home. vero in lib. ζ. Iliad. illas non Hecatæi, ſed Iouis filias, & Oreſtiades eaſdem appellauit, vt patet ex his:

ἠδ᾽ ἐπὶ σῆμ᾽ ἔχεεν, περὶ δὲ πτελέας ἐφύτευσαν
Νύμφαι ὀρεστιάδες κοῦραι Διὸς αἰγιόχοιο.
Plantarunt vlmos, vbi fuſa eſt terra ſepulchro
Circa id, Oreſtiades Nymphæ Iouis inclyta proles.

Has quinque fuiſſe inquit Strabo lib. 10. quas tamen fuiſſe multas, & Dianæ venatricis comites ait Virg. in 1. Aeneid.

Qualis in Eurotæ ripis, aut per iuga Cynthi
Exercet Diana choros: quam mille ſecutæ
Hinc atque hinc glomerantur Oreades.

Memorię proditum fuit à Mnaſea Patarenſi quod hæ primæ mortales à mutuo carnium eſu diuerterunt. cum in montibus verſantes caſtaneis & glandibus veſcerentur. reuocauit in primis vna earum Meliſſa nomine, quæ fauos melle plenos reperiens in Peloponneſo cęteras nymphas ad deguſtandum adhortata eſt. is cibus cum ſuauiſsimus fuiſſet viſus, tanto gaudio perfuſæ ſunt omnes, vt apes ipſas de nymphæ nomine meliſſas Græci appellauerint. inde effectum eſt vt & ſacris Cęreris, & nuptijs intereſſent antiquitus ſacerdotes nympharum nomine, quod illę ad humaniorem victum ab humanis carnibus edẽdis auertiſſent. Hæ Nymphæ putabantur eſſe Deæ montium præſides, & arborum curam habere, & aliquando ferarum, quas cum Diana inſectabantur: nullaque illis domeſticorum animalium vel paſtorum cura fuit. Ita vero antiqui religione tenebantur, vt nullum neque publicum, neque priuatum locum aliquo numine carere arbitrarẽtur: quippe cũ elemẽta ſingula, & herbę, & radices & arbores, & arborũ, aut terræ fructus ſuos Deos habere crediderint. Hinc Deas quę mõtib. vniuerſis pręeſſent, Oreades ſiue Oreſtiades nominarũt: quæ nemorib. & ſyluis, Dryadas: quę ſingulis arborib. Hamadryadas. Creditæ vero ſunt Dryades fuiſſe

Mymphæ,quæ cum arboribus & naſcerentur & interirent, vt teſtatur Callimachus in hymno in Delum:

ἐμαὶ θεαὶ εἴπατε μοῦσαι
Εἰρ᾽ ἐτεὸν ἐγένοντο πότε δρύες ἡνίκα νύμφαι
Νύμφαι μὲν χαίρουσιν, ὅτε δρύας ὄμβρος ἀέξει.
Νυμφαι δ᾽ αὖ κλαίουσιν, ὅτε δρυσὶν οὐκ ἔτι φύλλα.
meæ mihi dicite muſæ,
Num verè genitæ Nymphæ tum ſunt,vbi quercus?
Lætantur Nymphæ cum quercus irrigat imber.
Triſtantur Nymphæ Ilicibus cecidere vbi frondes:

Quæ fuerint harum nomina, non conſtat: niſi quod vnam Tithoream nominauit Pauſanias in Phocicis qui etiam in Arcadicis aliam vocauit Erato,& aliā Phigaliam. Has tamen fuiſſe ſeptem,quas etiam nominauit,tradidit Claudianus in laudibus Stilliconis. Scriptum reliquit Charon Lampſacenus Rhæcum quēdam genere Gnidium in Nino regione Aſsyriorum pulchram quādam quercum iam prope lapſuram aliquando vidiſſe,quam cum aggeribus firmaſſet,fecit vt diutius poſſet viuere. Huic Nympha, quæ cum planta erat peritura, cum gratias egiſſet, ac referre vellet,dixit,vt quidquid vellet à ſe peteret, quoniam fuerat eandē ætatem cum illa planta victura: hic illi reſpondit ſe eius congreſſum petere,quod illa annuit,atque ſe apem temporis nuntiam miſſuram inquit. Scriptum reliquit etiam Apollonius libro ſecundo Argonaut. Paræbij patrem, cum inſignem quercum eſſet exciſurus, Nympham vidiſſe,quæ ipſum ſupplex rogauit, vt ſibi parceret:cum vitæ ſuæ tempus in arboris ætate contineretur: cui cum ille non paruiſſet,dicitur iratum numen in illum,& in eius filios ſæuijſſe,vt patet in his:

ἀλλ᾽ ὅγε πατρὸς ἑοῖο κακὴν τίνεσκεν ἀμοιβὴν,
ἀμπλακίης. ὁ γὰρ οἶος ἐν οὔρεσι δένδρεα τέμνων
Δή ποτ᾽ ἁμαδρυάδος νύμφης ἀθέριζε λιτάων.
ἥ μιν ὀδυρομένη ἀδινῷ μειλίσσετο μύθῳ,
μὴ ταμέειν πρέμνον δρυὸς ἥλικος. ᾗ ἔπι πουλὺν
αἰῶνα τρίβεσκε διηνεκὲς. αὐτὰρ ὅ τήνγε
ἀφραδέως ἔτμηξεν ἀγηνορίῃ νεότητος.
τῷ δ᾽ ἄρα νηκερδῆ νύμφη πόρεν οἶτον ὀπίσσω
αὐτῷ καὶ τεκέεσσιν
Stultitiæque ſui pœnas dedit ille parentis,
Cæderet vt ſolus quercus in montibus olim
Fertur Hamadryadis Nymphas ſpreuiſſe querelas:
Sæpius illa quidem ſupplex hunc voce rogauit,
Ne truncum quercus conciderer, ipſa coæua
Quod foret,amborumque vireret in arbore vita.
Viribus hic fretus,fretus iuuenilibus annis
Poſternit quercum:funeſtam quam ſibi Nympha,
Pignoribusque ſuis fecit.

Dictæ ſunt autem Dryades, quod in quercubus illarum ſit vita, vt ſenſit Mneſimachus: at Hamadryades quod vna cum illis ſint genitæ: vel vt voluit Apollonanus enarrator & Iſacius,quia cum ipſis quercubus perirent. Memoriæ prodidit Charon Lampſacenus Arcadem Iouis filium & Calliſtus,vel,vt alijs magis placuit, Apollinis, obuiam habuiſſe in ſyluis, cum venaretur vnam ex iHamadryadibus Nymphis,quæ cum pro pius eſſet periculo ne quercus à flumine conuelleretur,cum qua nata fuerat,ae periret, rogauit ipſum Arcadem vt quercum ſeruaret,quare ille fluuium aliò d iuertit,& quercum terra cōmuniuit. At Nympha,

pha,cui nomen erat Proſpeleæ,cum illo congreſſa ob acceptum beneficium, dicitur Elatum & Aphidantem peperiſſe. Hæc vera ne an falſa fuerint,quis pro certo affirmare poſsit? nam ſi vana & mendacia extiterunt, vt ego fuiſſe arbitror, nulla alia de cauſa ficta ſunt, niſi propter antiquorum ſuperſtitionem, qui nihil ad homines excitandos ad metum Deorum non excogitarunt,cum ſingulis rebus Deos adeſſe demonſtrarent. Sin credita fuerunt vt vera ab ijs,qui illa in medium attulerunt, eſſet ſanè pluribus verbis de illorum ſententia diſputandum, an quiuis eſſent dæmones, vel potius plantarum illatum Genij, qui mortalibus apparuerint. Verum hæc in præſenti prætermittamus, vt altioris veſtigationis indigentia. Nunc dicamus de Nymphis.

De Nymphis. *Cap.* XII.

NYmphas Oceani filias & Tethyos eſſe dixerũt antiqui: vti teſtatur Orpheus in hymno in Nymphas:

Νύμφαι θυγατέρες μεγαλήτορος Ὠκεανοῖο.
ὑγροπόροις γαίης ὑπὸ κεύθεσιν οἰκί' ἔχοντες.
Nymphæ magnanimæ Oceani certiſsima proles,
Sub tellure domos colitis quæ humentibus antris.

Virgilius Nymphas fluuiorum matres putauit, cum ita ſcribat in libro octauo:

Nymphæ laurentes, Nymphæ genus amnibus vnde eſt.

Has non ſolum communi nomine appellauit Nymphas Orpheus in illo hymno, ſed etiam Hamadryadas,cum inquiat:

κοῦραι ἁμαδρυάδες, φιλοπαίγμονες.
Nymphæ & Hamadryades feſtiuæ.

Id ſane idcirco effectum eſt, quia Nympharum aliæ ſunt creditæ cœleſtes, aliæ terreſtres, aliæ fluuiales, aliæ marinæ, aliæ ſtagnorum præſides, quam diuiſionem fecit Mneſimachus Phaſelites. & Homerus de quadam varietate harum ita meminit in hymno in Venerem:

ἤτις νυμφάων, αἵτ' ἄλσεα καλὰ νέμονται.
ἢ νυμφῶν, αἳ καλὸν ὄρος τόδε ναιετάουσι,
καὶ πηγὰς ποταμῶν, καὶ βήσσεα ποιήεντα.
Si qua es Nympharum ſyluarum tecta colentum,
Si qua es Nympharum quæ montem hunc numine ſeruant,
Aut fontes, molliue indutas gramine valles.

Terreſtres Nymphæ putatæ ſunt à nonnullis Cererem & Bacchum educaſſe. Illæ Nymphæ, quæ cœleſtes putabantur, credebantur eſſe animæ ſphærarum, quas etiam Muſas vocarunt, ac vires quæ inde ad nos manerent. Terreſtrium aliæ ſyluis præerant, vt Dryades, aliæ montibus, vt Oreades aut Oreſtiades, aliæ ſingulis arboribus, vt Hamadryades: aliæ paſcuis & floribus, vt Napeæ, nam *νάπος* ſaltus ac paſcua ſignificat. Fluuiorum præſides Naiades dicebantur, quia fluuij perpetuo fluerent, *νάειν* enim fluere ſignificat. Stagnorum rurſus Deas Limniades nominarunt, cum *λίμνη* ſit ſtagnum. Quas vero fontibus præeſſe putarunt, in aquis latere crediderunt, vocarunt Ephydriades, de quibus ita ſcripſit Hermocreon:

Νύμφαι ἐφυδριάδες ταῖς ἑρμοκρέων τάδε δῶρα
εἴσατο, καλλινάου πίδακος ἀντιάσας,
χαίρετε, καὶ στείβοιτ' ἐρατοῖς ποσὶν ὑδατόεντα
τήνδε δόμον, καθαροῦ πιμπλάμεναι πόματος.
Munera Ephydriades vobis tulit Hermocreon, quod

Eſt fontem nactus forte perennis aquæ,
Saluete: atq; domum placidæ hanc accedite aquoſam:
Hic puros latices inuenietis enim.

Nam profecto crediderunt antiqui ſi quem fontem, vel vtilem aquam excauantes reperiſſent, illud eſſe nympharum munus, pro qua aqua ſacrificia offerre conſueuerunt. Aliæ marinæ putabantur, vocabanturque Nereides. Quod vero loca nonnulla forent Dijs varijs conſecrata, & qua de cauſa id fieret, teſtatus eſt Dion. Halicarn. libro primo, hoc pacto: ὄρη μὲν καὶ νάπας πανὶ, λειμῶνας δὲ καὶ τεθηλότα χωρία νύμφαις, ἀκτὰς δὲ καὶ νήσους πελαγίοις δαίμοσι. τῶν δ᾽ ἄλλων ὡς ἑκάστῳ τὶ θεῷ καὶ δαίμονι οἰκεῖον. Montes quidem & ſaltus Pani, prata & loca virentia Nymphis, & inſulas marinis numinibus, ex cęteris locis vnicuique Deo, ſicut illius naturæ conuenit. Pauſanias in Phocenſibus quandam ex Nymphis Lilæam nominat Cephiſſi filiam, atque alibi de Nomia mentionem fecit indigena Arcadum Nympha, atque Nymphas inquit non eſſe quidem omnino ſempiternas aut mortis expertes, ſed innumerabilem pene annorum numerum viuere, & id de antiquorum poetarum ſententia. Afflabantur vates non minus Nympharum, quàm cæterorum Deorum numine, quare ſcripſit Pauſanias idem in Meſſeniacis nonnullos Nympharum numine afflatos ciuitatum ruinas prædixiſſe: quippe cum illæ diuinationum etiam putarentur autores. lac & oleum illis offerebatur, cum ſacra fierent, vt ſcripſit Theocritus in Viatoribus in his:

ςασῶ δὲ κρητῆρα μέγαν λευκοῖο γάλακτος
ταῖς νύμφαις, ςασῶ δὲ καὶ ἁδέος ἄλλον ἐλαίω.
At ſtatuam lactis magnum cratera decoris
Nymphis: mox alius pinguis ponetur oliui.

Conſueuerunt capras etiam illis immolare, vt teſtatur idem poeta in eadem Aegloga:

τὸ, κροκύλος μοι ἔδωκε τὸ ποικίλον ἀνίκ᾽ ἔθυσε
ταῖς νύφαις τὰν αἶγα.
Hanc mihi dat Crocylus cum Nymphis forte capellam
Mactaret.

His mel offerri ſolitum quidam putarunt, quia floribus delectarentur, è quibus mel conficitur: è quorum opinione Virg. illas flores colligentes ait in his:

tibi lilia plenis.
Ecce ferunt Nymphæ calathis, tibi candida Nais
Pallentes violas, & ſumma papauera carpens.

Alij id contigiſſe maluerunt, quod illæ Ariſtæum, quem putantur educaſſe, mellis & olei conficiendi viam docuerint. offerebatur & vinum, vt Apollinis reſponſum declarauit apud Euſebium atque hæc de Nymphis fabuloſe dicta ſint.

¶ Has Oceani filias, & fluuiorum matres eſſe crediderunt, quia vires humoris eſſe putarunt terræ & ſtirpibus inſitas, & aquæ naturam quæ conferret ad animalium, plantarum, & fructuum procreationem, per quas omnia in lucem prodirent, vt ſenſit Orpheus in eo hymno:

κρυψίδομοι, Βάκχοιο τροφοὶ, χθόνιαι πολυγηθεῖς.
καρποτρόφοι, λειμωνιάδες, νόμιαι, πολύανθοι
Σὺν βάκχῳ Δηοῖ τε, χάριν θνητοῖσι φέρουσαι.
Nutrices Bacchi, quibus eſt occulta domus: quæ
Fructiferæ, & lætæ pratorum floribus eſtis:
Paſcitis & pecudes, & opem mortalibus ipſæ
Cum Cerere & Baccho vitam portatis alumnæ.

Sunt autem idcirco vires humoris putandæ, quia non tota materia aquarum vel gene-

generationi, vel nutrimento eſt accommodata, ſed quædam eius pars, in illud, quod naſcitur, abſumitur: quędam permiſta eſt ad eius nutrimentum quod procreatur: vt in ouis conſpicitur, alia pars exit in excrementum ex ipſo naturæ opificio. Illas igitur vires, ex quibus vniuerſa generatio conſiſtit, intra aquarum naturam Nymphas antiqui appellarũt, quæ cum eſſent adhuc in vniuerſa aquarum natura, Oceani filias eſſe dixerunt, quia inde primum naſcerentur. Cum ex his viribus omnia orirentur, quæ primum videbātur ſe in flumina diffundere, fluuiorum matres dictæ ſunt, & per hos denique vniuerſæ generationis parentes ſunt vocatæ. hinc frugiferę meritò, hinc florum feraces, hinc homines & auimalia omnia nutrire, hinc Bacchi alumnæ dictæ fuerunt, & paſtorum Deæ, & pratorum, & omnium animalium præſides. Harum Nympharum eam eſſe vim humoris, indicio eſt vel herbæ illius natura quæ Nymphæa vocatur à Diſcoride quaſi aquatica, quia plurimum gaudeat humore, dictæ ſunt habitare ſub terra, quia dulcium aquarum origo putetur ſub terra in locis cauernoſis fieri ex aere in aquam verſo, ſicut augentur vaporibus maris conuerſis in pluuias. Et quoniam in mari, fluuijs, ſtagnis, fontibus, riuisque, & in montibus diffuſæ eſſent humoris vires aptę ad generationem, idcirco omnibus his locis Nymphas præfecerunt, & cum ſidera quoque humoribus paſci nonnulli arbitrarentur, in ſphæris quoque Nymphæ ab illis ſunt collocatæ: quas paucis exceptis proprijs nominib. carere paſsi ſunt. Quæ fuerit harum Nympharum natura facile declarat ſacrificiorum genus, quę illis offerebantur: nam ſicuti Dijs cœleſtibus ignem in ſacris, & figuras, & lumina, & multa ad viſum ſpectantia adhibuerunt, ſic vt aereis numinibus muſicos concentus, & odores, qui ſuauiter aera inficerent, ſic in terreſtrium & marinorum ſacris, ſiue præfectorum Deorum aquis, illa addita ſunt, quæ ad guſtum pertinerent, & quæ eſſent ſolida: quippe cum illa craſsiotem naturam ſignificarent, vt dictum eſt. Omnium vero Deorum, vt ſummatim dicam, qualis erat natura, tales & loci, & ſacrificia, & ceremoniæ dicabantur, ex quibus facile poſſent cognoſci. at de Nymphis ſatis, nunc de Baccho dicamus.

De Baccho. *Cap.* XIII.

BAcchus, quem Dionyſum etiam vocarunt, è quibus parentibus ortus ſit, diuerſæ fuerunt antiquorum poetarum opiniones. Nam Orpheus in hymno in Dionyſum Semeles illum filium dixit, & apud mare natum hoc pacto:

Ἀμφὶ διώνυσον Σεμέλης ἐρικυδέος υἱὸν
Μνήσομαι, ὡς ἐφάνη παρὰ θὶν᾽ ἁλὸς ἀτρυγέτοιο.
Te Dionyſe pater canimus Semeleia proles,
Quem videre maris ventoſi ad litora primum.

Idem poſtea poeta in alio hymno Iouis & eiuſdem Semeles filium inquit:

κισσοκόμην Διόνυσον ἐρίβρομον ἄρχομ᾽ ἀείδειν,
ζηνὸς καὶ Σεμέλης ἐρικυδέος ἀγλαὸν υἱόν.
Comptum hedera canimus Dionyſum multa frementem:
Et Iouis & Semeles claram de ſanguine prolem.

Fuit autem mortalis Semele, & Cadmi filia, vt ait Euripides in Bacchis:

ἥκω Διὸς παῖς τήνδε θηβαίων χθόνα
Διόνυσος, ὃν τίκτει ποθ᾽ ἡ κάδμου κόρη
Σεμέλη λοχευθεῖσ᾽ ἀστραποφόρῳ πυρὶ.
Accedo Thebas Bacchus è Saturnio
Natus Ioue & Semele puella, filia
Cadmi edidit me olim ferenti fulmina.

Fabu-

Fabulantur poetæ Iouem Semeles præſtantiſsima forma captum, illam aliquando compreſsiſſe: quod cum grauiter ferret Iuno, pellicumq; numerus in dies creſceret, dicitur è cęlo deſcendiſſe, ſeque in anum mutaſſe, ac perſuaſiſſe Semele vt Iouem per Stygiam paludem iurare compelleret, quod is eſſet ſibi munus, quod vellet, conceſſurus: fore enim pulcherrimum ſpectaculum, ſi Iupiter cum maieſtate ad eam acceſsiſſet dicebat: eamq; tum demum ſe à Ioue compreſſam fuiſſe poſſe gloriari. cum igit iuraſſet Iupiter ſe conceſſurũ ſine nomine quidquid peteret, illa petiuit vt talis ad ſe adiret, qualis ad Iunonē accedere ſolebat. Verum cum ipſa eſſet mortalis, vim fulminis ſuſtinere non potuit, quare continuo, vt dicitur, in cinerem eſt conuerſa cum octauum iam mēſem fetus expleuiſſet. Id explicauit ita Ouidius in lib. 3. Metamorph.

rogat illa Iouem ſine nomine munus.
Cui Deus elige ait: nullam patiere repulſam:
Quoque magis credas: Stygii quoque conſcia ſunto
Numina torrentis: timor, & Deus ille Deorum eſt.
Lęta malo, nimiumque potens, perituraque amantis
Obſequio Semele, qualem Saturnia dixit,
Te ſolet amplecti, Veneris cum fœdus initis:
Da mihi te talem. corpus mortale tumultus
Non tulit aerios, donisque iugalibus arſit.

Non defuerunt tamen qui inſulſam cauſam attulerint cur Semele igne cœleſti conflagrarit: quia Iupiter ſcilicet iratus fuerit, quod iurare per Stygiam paludem rogaretur, ac in illam fulmen contorſerit. Alii flagraſſe Semelen igne cœleſti inquiunt, quia cum diceretur cum Ioue congreſſa, illa negauerint, quod indigne tulit Iupiter, & in eam fulmen iaculatus eſt, vt ait Euripides in Bacchis in his:

ἐκεῖνος εἶναί φησι Διόνυσον θεόν.
ἐκεῖνος ἐν μηρῷ ποτ' ἐῤῥάφη διός.
ὃς ἐκπυροῦται λαμπάσι κεραυνίαις,
Σὺν μητρὶ, δίους ὅτι γάμους ἐψεύσατο.
Ille & refert adeſſe Dionyſum Deum.
Aſſutus ille olim femori vt Iouis fuit.
Flammis vt idem fulminis flammatus eſt
Cum matre, quæ Iouis negauit nuptias.

Alii dixerunt Semelen Ioui quidem liberum patrem peperiſſe, ſed à Cadmo deprehenſam cum puero recens nato coniectam in arcam fuiſſe ligneam, quæ fuerit æſtu maris ad fines Oreatas, illud fuit oppidum Laconum, delata, ſed ab indigenis aperta arca inuentam fuiſſe Semelen mortuam, ſepultamque fuiſſe magnificè, at puerum educatum: vnde Oreatę poſtea Braſiæ dicti ſunt, ſumpto nomine ab arca, cum *βράσαι* ſint æſtus & agitationes maris, vt ait Nicander in primo linguarũ. Fingebatur Semele ab antiquis longioribus crinibus & ſupra longitudinem omnium cæterarum Dearum. Orpheus tamen in hymno quodam in Dionyſum, Iouis & Proſerpinæ filium putauit, vt eſt in eo verſu:

Εὔβουλ', εὐπολύβουλε, Διὸς, καὶ περσεφονείης.
Perſephones prudens Iouis & de ſemine nate.

Idem in alio hymno, quem ſcripſit in nomen *Μίσης*, Iſidis Aegyptiæ filium Dionyſum appellat:

Σὺν σοὶ μητρὶ θεᾷ μελανηφόρῳ ἴσιδι σεμνῇ,
Αἰγύπτου παρὰ χεῦμα σὺν ἀμφιπόλοισι τιθήναις.
Iſide prudenti cum diua matre, fluenta ad
Aegypti, Nymphisque ſuis nutricibus vna.

Hunc Deum bimatrem vocarunt,non quia duas habuerit matres,ſed quod cum Semele mater arſiſſet,ex igne ſurreptus Iouis femori aſſutus fuerit, qui matris munere functus fuit,vt ait Ouid.in lib.3.Metamorph.

Imperfectus adhuc infans genitricis ab aluo
Eripitur:patrioque tener,(ſi credere dignum eſt)
Inſuitur femori, maternaque tempora complet

Et Marcus Manilius libro ſecundo rerum aſtronomicarum.

Atque iterum patrio naſcentem corpore Bacchum.

Orpheus in hymno in Sabazium Dionyſum inquit à Sabazio Iouis femori aſſutum fuiſſe: cum tamen alii Sabazium fuiſſe filium Bacchi inquiant, alii Bacchum ipſum,alii alium dæmonem:de quo ita ſcribit Orpheus;

κλῦθι πάτερ κρόνου υἱὲ σαβάζιε, κύδιμε δαῖμον
ὃς βάκχον Διόνυσον, ἐρίβρομον εἰραφιώτην
Μηρῷ ἐγκατέραψας, ὅπως τετελεσμένος ἔλθῃ
τμῶλον ἐς ἠγάθεον.

Audi magne pater Saturno nate Sabazi
Qui Bacchum horriſonum Dionyſum vt adultus adiret
Frondoſum Tmolum femori mira arte fuiſti.

Vocatus fuit autem Dionyſus, quia pupugerit Iouis femur cum natus eſſet cornutus, vt aſſerit Steſimbrotus, quamuis Ariſtodemus dictũ maluerit quia Iup. pluuiam demiſerit,cum natus fuit. At Nonus in Dionyſiacis illum vocat Dionyſum,quia Iupiter claudus eſſet cum illum aſſutum femori geſtaret, vt patet in his,& ab ipſo Ioue geſtum fuiſſe,& femori aſſutum:

λαβὼν μαιήϊος ἑρμῆς
τὰν διόνυσον ἔθυκε πατρῴην ἐπωνυμίην,
κικλήσκον διόνυσον, ἐπεὶ ποδὶ φόρτον ἀείρων
ἤιε χωλαίνων κρονίδης βεβριθότι μηρῷ.
νῦσος ἔτι γλώσσῃ συρακοσίδι χωλὸς ἀκούει,
καὶ θεὸν ἀρτιλόχευτον ἐμήμισαν εἰραφιώτην
ὅττι μιν εὐώδινι πατὴρ ἐρράψατο μηρῷ.

capiens Atlantide cretus
Hinc Bacchum,patris illum de nomine dixit
Mox Dionyſum, quod geſtans hęc pondera tanta
Poplite claudus iit Saturnius ipſe grauato.
Nanque Syracuſii ſoliti ſunt dicere Nyſum,
Claudum. Hic aſſutus,nuper natusque vocatus
Tum fuit:ipſe parens femori nanque aſſuit illum.

At vero Meleager non aſſutũ fuiſſe femori Iouis arbitratus eſt,ſed ab ipſis Nymphis è cineribus maternis ſtatim ereptum & educatum, cum ita ſcribat:

Αἱ νύμφαι τὸν βάκχον, ὅτ᾽ ἐκ πυρὸς ἥλαθ᾽ ὁ κοῦρος,
Νίψαν, ὑπὲρ τέφρης ἄρτι κυλιόμενον,
τοὔνεκα σὺν νύμφαις βρόμιος φίλος. ἢν δέ νιν εἴργῃς
Μίσγεσθαι, δέξῃ πῦρ ἔτι καιόμενον

E cinere vt Bacchum Nymphæ cepere ſorores,
Membraque lauerunt fonte perennis aquę,
Iunctus amicitia eſt Nymphis. Si forte repellas,
Natum de flammis experiere Deum.

A qua ſententia videntur non magnopere diſſentire & carmina illa, quæ ſunt in lib.9.Dionyſiacorum apud Demarchum, qui ſcribit Dionyſum ab Horis fuiſſe educatum,vt eſt in his:

τὸν

τὸν μὲν ὑπερκύψαντε θεηγενέος τοκετοῖο
ςέμματι κισσήεντι λεχωΐδες ἔστεψαν ὧραι
Erexere illum diuino ſemine natum
Horæ: mox hederæ crines cinxere corona.

At ſuauiſsimus Euripides in Bacchis Iouē ſibi femori aſſuiſſe inquit his verbis:

ὅ, τε μηρῷ πυρὸς ἐξ ἀθανάτου Ζεὺς
ὁ τεκὼν ἥρπασέ νιν
τάδ' ἀναβοήσας,
ἴθ' ὦ διθύραμβ' ἐμὰν
Ἄρσενα τάνδε βᾶθι νηδύν.
Cum femori igni ex immortali Iupiter
Pariens arripuit eum,
Iſta ita locutus eſt:
Veni ò Dithyrambe, meum
Maſculum hunc in vterum, veni.

Fuiſſe vero Semelen apud Acheloum fluuiū percuſſam fulmine, & à Dirce Acheloi filia ſuſceptum Dionyſum, antequam Iouis femori aſſueretur, ita idem ſignificauit:

ἀχελώου θύγατερ	Acheloi filia
πότνι', εὐπάρθενε Δίρκα.	Verenda pura virgo Dirce
Σὺ γὰρ ἐν σαῖσποτε παγαῖς	Tu enim tuis fontibus
τὸ Διὸς βρέφος ἔλαβες.	Iouis cepiſti infantulum.

Memoriæ prodidit Lucianus in Dialogis Deorum Dionyſum ſtatim natum fuiſſe deportatum à Mercurio in Nyſam Arabiæ vrbem Aegypto finitimā ad Nymphas educandum. At Orpheus in hymnis illum educatum fuiſſe in Aegypto ſignificauit in his:

αἰγύπτου παρὰ χεῦμα σὺν ἀμφιπόλοισι τιθήναις.
Flumen ad Aegypti vna cum nutricibus ipſis.

Alii Hyadas fuiſſe Bacchi nutrices putarunt, vt ait in lib. 2. de Diis Apollodorus Cyrenaicus, & Faſt. lib. 5. Ouid. in his:

Ora micant Tauri ſeptem radiantia flammis,
Nauita quas Hyadas Graius ab imbre vocat,
Pars Bacchum nutriſſe putat: pars credidit eſſe
Tethyos has neptes, Oceaniqué ſenis.

Pauſ. ſcribit in Achaicis, fuiſſe ſermonem Patrenſium quod Bacchus fuerit apud ſe educatus intra Meſſatim oppidum, quod que Panum inſidiis propè fuerit circumuentus. alii in Naxo nutritum fuiſſe inquiunt, Naxum. n. Thraces per ducentos & amplius annos habitarūt. poſt exorta lue Cares è Lamia illuc migrarūt, quorum dux Naxius Polemonis filius inſulam de ſuo nomine nūcupauit, hic & poſt ipſum filius Leucippus, & poſt hunc Smardius nepos Naxiis imperauit. Smardio regnante adhuc Theſeus Ariadnam è Creta adduxit, quam iuſſus eſt in ſomnis relinquere Dionyſo, cum fabulentur Dionyſum apud ſe nutritum Naxij, quā inſulam etiam Dionyſiadem quidam nuncuparunt. nam cum Iupiter infantem femori aſſuiſſet, tempuſque partui maturum aduentaſſet, illum dicitur exemiſſe in Naxo, dediſſeq; Philiæ & Coronidi & Clidæ nymphis educādum. At Sidonius Antipater hunc, ſicut Herculē, Thebanū fuiſſe memorat in his carminibus:

ἀμφότεροι θήβηθε, καὶ ἀμφότεροι πολεμισταὶ,
κ' ὀκ Ζηνὸς· θύρσῳ δεινὸς, ὁ δὲ ῥοπάλῳ.
Ambo Thebani, metuendique hoſtibus ambo,
Et Iouis: hic Thyrſo, hic terribilis ropalo eſt.

Cui

Cui ſententiæ aſſenſit Ciſſuſa fons ab indigenis vocatus, in quo nutrices dicuntur infantem in lucem editum abluiſſe vt ait Plut. in Lyſandro. Lucianus in concillio Deorum & Bacchum fuiſſe Thebanum inquit, & matrem eius Syrophænicem. Verum hæc locorum nutricumque differentia inde exorta eſt, quod varii fuerunt Bacchi: de quibus ita ſcripſit Cicero in tertio libro de Natura Deorum; Dionyſos multos habemus: primum è Ioue & Proſerpina natum. Secundum Nilo, qui Nyſam dicitur interemiſſe: Tertium Caprio patre: eumque Regem Aſiæ præfuiſſe dicunt: cuius Abazea ſunt inſtituta: Quartum Ioue & Luna, cui ſacra Orphica putantur confici. Quintum Niſo natum, & Thione: à quo Trieterides conſtitutæ putantur. at de nullo horum propè fit mentio à poetis, niſi de Iouis & ſemeles filio. Fuerunt qui dixerint ſtatim natũ Dionyſum fuiſſe à Mercurio Iouis mandato in Eubæam ad Macrim Ariſtæi filiam portatum, quæ labra melle illi primum perunxit, eumque educandum cepit, quare nos ab Ariſtæo in Eubæa educatum fuiſſe ſcripſimus ita in 4. lib. noſtrarum Venationum:

Puppis ad Euboicas currens allabitur oras.
Fertur Ariſtæus antrum hic coluiſſe, virorum
Qui genus indocile, & viuentum more ferarum
Glandibus, & baccis, pomis ſylueſtribus, & quæ
Sylua tulit cultu nullis iuſſa coloni:
Edocuit primus teneras armenta per herbas
Paſcere: & è quercu fumis pellentibus actas
Claudere apes vacuo ſub cortice: primus oliuum
Exprimere ex oleæ fructu, lac cogier idem.
Nutriit hic Bacchum miro deuinctus amore,
Euboicas inter Nymphas. Dryadasque puellas,
Aoniasque nurus multos feliciter annos.

Id vero cum ſenſiſſet Iuno, quod Macris natum è pellice educaret, Macrim ea vniuerſa Eubœa relegauit, ne pellicis filius etiam in inſula ſibi ſacra educaretur: quæ in Phæacum regionem profugit, atque in antro duas portas habente illum educauit, vt ait Apollon. in 4. Argon.

αὐτονυχὶ κούρη θαλαμήϊον ἔντυνον εὐνὴν
ἄντρῳ ἐν ἠγαθέῳ τόθι δή ποτε μάκρις ἔναιεν
κούρη ἀρισταίοιο μελίφρονος, ὅς ῥα μελισσέων
ἔργα πολυκμήτοιοτ᾽ ἀνεύρατο πίαρ ἐλαίης
κείνη δὴ πάμπρωτα διὸς νυσήϊον υἷα
εὐβοίης ἔντοσθεν ἀβαντίδος ᾧ ἐνὶ κόλπῳ
Δέξατο καὶ μέλιτι ξηρὸν περὶ χεῖλος ἔδευσεν.
εὖτέ μιν ἑρμείης φέρεν ἐκ πυρός. ἔδρακε δ᾽ ἥρη
καί τε χολωσαμένη πάσης ἐξήλασε νήσου.
ἣ δ᾽ ἄρα φαιήκων ἱερῷ ἐνὶ τηλόθεν ἄντρῳ
νάσσατο, καὶ πόρεν ὄλβον ἀθέσφατον ἐνναέτῃσιν.

Atque thorus ſponſæ in ſacro conſternitur antro,
Macris Ariſtæi coluit quod filia: oliuum
Qui reperit, qui mella fauis liquentia preſsit
Illa ſinu primum Nyſeia pignora cepit
Euboicos intra fines, melliſque liquore
Perfudit pueri primum ſitientia labra,
Hunc vbi Mercurius de flammis ſuſtulit, ecce
Perſenſit Iuno, ac Eubœa abſiſtere iuſsit.
Aſt hæc Phæcum procul hinc habitauit in antro,

Diui-

Diuitiaſque dedit grandes cultoribus agri.

Orpheus in hymno in Hippam, illã fuiſſe Bacchi nutricẽ ſignificauit his verbis:

ἵππα κικλήσκω Βάκχου τροφὸν, εὐάδα κούρην.
Hippam cantamus forma præſtante puellam,
Nutricem Bacchi.

Qui idem tamen in hymno in Nymphas illas Bacchi nutrices nominat, vt ſenſit etiam Homerus in hymno in Dionyſ.

ὃν τρέφον ἠΰκομοι νύμφαι παρὰ πατρὸς ἄνακτος
Δεξάμεναι κόλποισι καὶ ἐνδυκέως ἀτίταλλον.
Pulchricomæ Nymphæ quem rege à patre receptum
Nutriuere ſuis capientes rite ſub antris.

Oui. lib. 3. Metam. primum à matertera Ino educatum ſcribit, deinde Nymphis datum fuiſſe in his:

Furtim illum primis Ino matertera cunis
Educat, inde datum Nymphæ Nyſeides antris
Occuluere ſuis, lactiſque alimenta dedere.

Oppianus in Cynegeticis Ino, Autonoen, Agauen ſcribit fuiſſe Dionyſi nutrices cuius ſententiam nos in libris noſtrarum Venationum ita expreſsimus:

huic præbuit Ino
Vbera, formidans magnam Iouis altitonantis
Vxorem, pariterque timens hæc Penthea Regem,
Penthea Echionium, qui patris ſacra profanus
Orgia ſpreuit, & hinc ſoluit pro crimine pœnas.
Hunc hederę texit ramis: hunc texit Agaue,
Autonoeque ſoror.

Fabulati ſunt prçterea Nymphas illas, ad quas educandum Dionyſum Mercurius in ciuitatem Nyſam detulit, fuiſſe à Libero patre ob acceptum lactis & educationis beneficium in ſtellas mutatas, & vocatas Hyadas, vt ait Apollodorus lib. 3. Atq; Arati enarrator ait vocatas fuiſſe Hyadas non à pluuia, vt crediderunt alii, ſed a Baccho, qui vocatus eſt Hyes. Memoriæ prodidit præterea Orpheus in hymno in Miſen Bacchum eundem marem ac fœminam fuiſſe creditum:

ἄρρενα καὶ θῆλυν διφυῆ.
Fœmina masque ſimul, gemina huic natura.

Sed Ouid. 4. Metam. lib. hunc ſemper iuuenem eſſe contendit, cum ita ſcribat:

tibi enim inconſumpta iuuenta eſt:
Tu puer æternus, tu formoſiſsimus alto
Conſpiceris cœlo.

Quidam quod barbam antiquitus nutritent barbatum putarunt, cum ab alijs imberbis fingeretur. alii duplicem naturam eius ſignificarunt ſiue potius ingenia duplicia bibentium, cũ alios vinũ faciat hilares, alios penè furioſos. Teſtatur Iſacius Dionyſum eundem iuuenem & ſenem fuiſſe ab antiquis exiſtimatum. quem tamen quod eſſet imberbis Euripides in Bacchis nominauit θηλύμορφον, ſiue vultu muliebri, ac forma fœminea, & laſciuum, & inquinatorem thori, vt eſt in his carminibus:

τὸν θηλύμορφον ξένον, ὃς εἰσφέρει νόσον
καινὴν γυναιξὶ καὶ λέχη λυμαίνεται.
Cui forma fœminę hoſpitem, ægritudinem
Qui fœminis nouam tulit, inquinans thoros.

Hic Deus cum fuiſſet in cœlum aliquando à Ioue portatus, & antequam Iouis femori aſſueretur, illum de cœlo Iuno deiicere voluit, vt teſtatus eſt in his Euripides

ripides in Bacchis:

ἐπεινιν ἥρπασ' ἐκ πυρὸς κεραυνίου
ζεὺς, εἰς ὄλυμπον βρέφος ἀνήγαγεν νέον,
ἥρα νιν ἤθελ' ἐκβαλεῖν ἀπ' οὐρανοῦ.
Eximit illum ex igne poſtquam fulminis,
Cęloque paruum Iupiter infantem tulit.
Cœlo volebat Iuno eum depellere.

Cum vero aliquantulum Bacchus apud Nymphas adoleuiſſet, apud quas educatus fuerat, multas res admirabiles feciſſe dicitur per Bacchas, vt eſt in his Euripides carminibus:

ὅσαις δὲ λευκοῦ πόματος πόθος παρῆν
ἄκροισι δακτύλοισι διαμῶσαι χθόνα,
Γάλακτος ἑσμοὺς εἶχον· ἐκ δὲ κισσινῶν
θύρσων γλυκεῖαι μέλιτος ἔσταζον ῥοαί.
Albique potus vt cupido ceperat,
Terram ſecantes vnguibus ſummis ſtatim
Riuos habuere lactis, atque rurſus his
Fluxere mellis dulcis alte riuuli è Thyrſis.

Admirabiles omnino erant res geſtæ ipſarum Baccharum, quippe cum illæ vel terram virga percutientes dictæ ſunt vini riuos è terra excitaſſe, & mel, & lac, & ſuaues liquores huiuſmodi, vt eſt in his verſibus:

θύρσον δέ τις λαβοῦσ' ἔπαισεν εἰς πέτραν.
ὅθεν δροσώδης ὕδατος ἐκπηδᾷ νοτίς.
ἄλλη δὲ νάρθηκ' εἰς πέδον καθῆκε γῆς,
καὶ τῇδε κρήνην ἐξανῆκ' οἴνου θεός.
Thyrſoque capto percutit quædam petram,
Hinc lympidæ vndæ protinus fons exilit.
Diuerberauit vt ſolum virga altera,
Fontem meri profudit inde mox Deus.

His perſimilia ſunt illa miracula quæ puer feciſſe dicitur Dionyſus, quæ nos ita in libro Venationum quarto expreſsimus:

Has inter ferulam ludendo forte cecidit.
Et ferro lapides ictu percuſsit eodem:
Exiluit dulcis vini de vulnere riuus.
Hinc lacerauit ouis fruſtatim viſcera tabo
Inficiente ſolum, canis albentia ſetis
Membraque iecit humi, rurſus, mirabile dictu,
Diuiſæ pecudis coierunt membra repente,
Et virides herbas decerpſit pabula nota.
Iam vaga per vaſtas penetrarat plurima terras
Fama Dei; qui multa viris monſtrabat, & vrbes
Errando virtutę ſua compleuerat omnes.

Fabulantur præterea Bacchum, vbi illum Iuno perſequeretur, labore feſſum itineris ſe quieti ſub arborem quandam dediſſe: atque Amphisbænam (id enim viperæ vtrinque caput habenti nomen eſt, vt ait Nicander in Theriacis.) eius tibiam momordiſſe: tum excitatum Dionyſum illam palmite vitis, qui forte propinquus adiacebat, occidiſſe. Nã, vt ſenſit Demetrius Chlorus, id animal, neq; ligno, neq; vlla re alia, niſi ligno vitis, facile poteſt interfici. Iſtud illi cõtigiſſe aiũt, poſt vitem inuentam cũ furore à Iunone iniecto percitus orbem terrarum peragraret. cum igitur in Aegyptum & in Syriam peruagaretur, illum primus omnium

nium Proteus Rex Aegyptiorum fertur hoſpitio accepiſſe, mox ad Cybellam Prhygię vrbē profectus, & à Rhea expiatus ſtola ab ea ſumpta ceremonias Cybeles edoctus per Thraciam ad Indos contendit. Tum Lycurgus Rex Edonorum qui iuxta fluuium Strymonem habitabant, illum contumeliis affecit, cui Dionyſus, cum euaſiſſet, furorem iniecit. nam cum pampinos vitiumque germen ſe cædere iputaret, Dryantis filii crura obtruncauit, atque cum extremas quoque ſui corporis partes abſcidiſſet, reſipuit deniq;: atque ex oraculi reſponſo ab Edonis ob ſterilitatem agrorum in vincula coniectus ab equis denique pro Dionyſi voluntate laniatus fuit: vt ſcripſit Apollod. lib 3. Fama eſt Alcithoen quoq; Thebanam mulierem ægrè ferentem diuinos honores Baccho tribui cum magna ſit plerunque inter ciues eiuſdem ciuitatis inuidia & contemptus, cæpiſſe illas deridere, quæ iſtud facerent, quare iratus Bacchus eam in veſpertilionem mutauit, ac telas ſociarum ſimulque ridentium in hederam & vites. Dicebantur Cobali dæmones immites & inhumani quidã, & Satyri & Bacchę, & Sileni ipſum comitari cum cymbalis & ſtrepitu quocunque incederet, qui in curru à lyncibus tracto vehebatur, vt ait Ouid lib 4. Metamorph.

tu biiugum pictis inſignia frænis
Colla premis lyncum: Bacchæ, Satyrique ſequuntur,
Quique ſenex ferula titubantes ebrius artus
Suſtinet.

Circa hunc lynces, & tigres, & pantheræ eſſe conſueuerunt, vt ait idem poeta in lib. tertio:

Ipſe racemiferis frontem circundatus vuis
Pampineis agitat velatam frondibus haſtam.
Quem circa tigres, ſimulacraque inania lyncum,
Pictarumque iacent fera corpora pantherarum.

Fuit ſocius Bacchi Luſus, à quo vocata eſt Luſitania. aiunt Bacchũ truculentas feras circa ſe ſemper habere ſolitum cum pellem etiam pardali ſemper geſtaret, vnde dicebatur Bryſeus; cuius inter comites fuit Acratus genius. atq; cum Panas & ſatyros comites Indicæ expeditionis habuiſſet, ſubacta India atque deuicta Iberia, vt ait Seſoſthenes in rebus Ibericis, Pana locis præfecit, qui regionem de ſe Paniam vocauit, ac mox iuniores Hiſpaniam dixerunt. Nam & Virg. libro ſexto hunc inquit in curru à tigribus tracto vehi ſolitum, & pro habenis, loriſque teneris pampinis vti, vt patet ex his:

Nec qui pampineis victor iuga flectit habenis
Liber, agens celſo Nyſæ de vertice tigres.

Et Ouidius libro primo de Arte:

Iam Deus in curru, quem ſummum texerat vuis,
Tigribus adiunctis aurea lora dabat.

Conſueuit & pro ſceptro thyrſum geſtare, quæ haſta erat frondibus vitium aut hedræ aliquando ſuauiter ornata: & cerui pellem, quam nebrida vocabant, vt ſcripſit Euripides in Bacchis:

Πρώτας δὲ θήβας τῆσδε γῆς ἑλλωίδος
Ἀνωλώλυξα, νεβρίδ' ἐξάψας χροὸς,
θύρσον τε δοὺς εἰς χεῖρα κίσσινον μέλος.
Thebasque primas vrbem adiui Græciæ,
Ibi fremuique pelle ſumpta nebride.
Hederæque thyrſum tradidi illo tempore.

Atque ſacrificantes ramos abiegnos geſtabant cum illi abies in coronas eſſet ſacrata. vti Xenophanes ait in Salibus:

εἰς ςεφάνους
ἑςᾶσιδ' ἐλάται πυκυνὸν περὶ δῶμα.
in coronas
Conſiſtunt abietes pulchram circa domum.

Nam hedera, & ſmilax, & abies, & quercus erant arbores Baccho ſacræ, quibus Thyades vtebantur in ſacris, vt eſt in his:

ἐπὶδ' ἔθεντο κισσίνους
ςεφάνους, δρυός τε, μίλακός τ' αἰθεσφόρους.
Hederæ dederunt hæc coronas crinibus,
Quercusque ſmilacisque onuſtæ floribus.

& illud;

ὦ Σεμέλας τροφοὶ θῆβαι,	ò Semeles altrices Thebæ
ςεφανοῦσθε κισσῷ	coronemini hedera.
Βρύετε βρύετε χλοηρᾷ	cingite cingite virenti
Σμίλακι καλλικάρπῳ	Smilaci fructifera:
καὶ καταβακχιοῦσθε δρυὸς	atq; bacchemini quercus,
ἢ ἐλάτας κλάδοισι.	ſiue abietis cinctæ ramis.

Fuit illi ſacra pica ob garrulitatem ebrioſorum, & ficus folia propter memoriam Sycæ in illam arborem verſæ, & vitis ob Staphylæ caſum, quæ ambæ in arbores ſui nominis mutatę ſunt ab illo Deo cum σύκη ficum, ac ςαφύλη vitem ſignificet. fuit illi etiam narciſsi corona non ingrata ob tarditatem ingenij ebrioſorum, & draco inter reptilia fuit ſacer Libero patri, vt ait Plutarchus in problem. Sympoſiacis. Huius Dei ſacerdotes fęminæ plerunq; fuerunt, quæ nunc ab inſania Mænades, nunc ab impetu & furore Thyades, vel à Thya quæ prima ſacra Bacchi inſtituit: nunc ab intemperantia, morumque prauitate Bacchæ vocabantur. Dictæ ſunt & Mimallones, quia Dionyſium imitarentur: nam in montibus plerunque verſantes leones manibus ſecum adducebant, aliasque feras: deinde ijs crudis veſcebantur, terramq; ferulis percutientes, aut ſaxa cum ſitirent, vinum, vel lac, vel mel ſcarere faciebant: anguesq; habebant pro zonis comis implicitos. Huius Dei Satyros, & Silenos, & Lenas, & nymphas, & Naiades, & Tityros, ſacerdotes fuiſſe inquit Strabo libro 10. Dionyſij res geſtas conſcripſit Diodotus libro quinto hiſtoriarum, & Oroſius primo. cum Pegaſus Eleutherienſis primus liberi patris religionem Athenienſibus tradiderit vt Perimander in lib. 2. de ſacrificiorum ritib. apud varias gentes. fama eſt hunc in Nyſa Arabiæ felicis ciuitate imperaſſe, mul atq; humano generi vtilia inueniſſe: nam pręter vinum & mellis conficiẽdi rationem, ſacrificiorum ritus quoq; inueniſſe dicitur, vt ſcripſit Ouid. in 3. Faſtorum:

Ante tuos ortus aræ ſine honore iacebant
Liber, & in gelidis gerba reperta focis.

Cum hic de omnibus nationib benemereri ſtuderet, orbemq; terrarum illa, quę ſciebat, docendo peragraret, Mercurium Triſmegiſtũ vxori conſultorem, ac Herculem Aegypti præſidem reliquiſſe dicitur: Prometheoq; primum ab Hercule locum dedit. mox Buſiride Phęniciæ, Antæo Libyæ præfectis, ipſe coacto ex agricolis mulieribusq; exercitu ad Indos, & intima Aſię loca penetrauit. Deinde Indis, qui illum aſpernabantur, & vniuerſi orientis regionib. ſubiugatis ad primum Oceani litus in montib. Indiæ non procul à Gange fluuio columnas duas erexit, tanquam ad vltimas hominibus peruias oras ex parte orientis penetraſſet: de quibus columnis ita ſcripſit Dionyſius in Situ orbis:

Ἔνθά τε καὶ ςῆλαι θηβαγενέος Διονύσου
Ἑςᾶσιν πυμάτιον παρὰ ῥόον ὠκεανοῖο,
Ἰνδῶν ὑςατίοισιν ἐν οὔρεσιν. ἔνθά τε γάγγης
Λευκὸν ὕδωρ νυσαῖον ἐπὶ πλαταμῶνα κυλίνδει.

Hæc & Thebani Dionyſi terra columnas
Monſtrat ad Oceanum, atque extremi littora ponti:
Montibus Indorum, qua vaſto gurgite Ganges
In mare ſe voluit, Nyſæam impellit & vndam.

Teſtatur & Sidonius Antipater in eo carmine columnas à Baccho in Oriente, vt in Occidente ab Hercule fuiſſe poſitas, cum inquiat:

Ἀμφοῖν δὲ στῆλαι συντέρμονες, εἴκελα δ' ὅπλα.
Arma eadem ambobus, ſunt termini vtrique columnæ.

Quòd autem eo arma intulerit Dionyſius, vniuerſamque Indiam debellauerit, & vrbes orientis ſubegerit, ita innuit idem Dionyſius:

Αὐτὸς δ', ὁππότε φῦλα κελαινῶν ὤλεσεν ἰνδῶν
ἠ μωδῶν ὀρέων ἐπεβήσατο.
Vt genus Indorum nigrorum Marte feroci
Perdomuit, montes Emodos ſcandit.

Fabulati ſunt antiqui Sollacem Armeniæ fluuium in Araxem ſtagnum influentem dictum fuiſſe Tigrim ab ea tigre, quam conſcendens Dionyſus Iunonis conſilio furioſus traiecit, cum maria ac terras circumiens remedium affectus quæreret. nam cum Iupiter exoratus tigrim pro lintre miſiſſet traiecturo mox ad euentus memoriam fluuium ita vocauit: quod tamen alii à Medo eius filio & Alpheſibϩæ factum fuiſſe maluerunt. Ac neq; per Indiam ſolum, è qua poſt triennium rediit, ſed mox per Libyam & Hiſpanias peruagatus eſt, mulieresque choreis & ſaltationibus indulgentes multas in caſtris habuit, ob quas non minus quàm ob armorum, reiq; militaris ſcientiam fuit celeber. Hic vbi Nyſam florentiſsimam ciuitatē in India condidiſſet apud Indum fluuiū, ac poſtea in Diam inſulam reb. Indicis cōpoſitis traieciſſet, Ariadnā duxit. Hic Deus cū aliquando in Naxum nauigare iuberet nautas, acq; hi in alios locos illū aſportarēt, repente hederæ per remos ſerpebāt, ac nauis nulla vi remorū loco dimoueri poterat. At Home. in hymno quodā in Bacchū à piratis Tyrrhenis illū captū fuiſſe ſcribit cum in litore maris peruagaretur. Illi hunc filium Regis alicuius rati eum ligare voluerūt, ſed cum à gubernatore reprehenderentur, illum minime audientes & obiurgantes, non modo ligauerūt, ſed vt magno precio redimeret in ſuam patriā ipſorum captiuū aſportare conati ſunt, atq; ſtatim vela intumeſcētia ventis tetenderunt, tū vero:

οἶνος μὲν πρώτιστα θοὴν ἀνὰ νῆα μέλαιναν
ἡδύποτος κελάριζ' εὐώδης, ὤρνυτο δ' ὀδμή.
Ἀμβροσίη. ναύτας δὲ τρόμος λάβε πάντας ἰδόντας.
Αὐτίκα δ' ἀκρότατον παρὰ ἱστίον ἐξετανύσθη
Ἄμπελος ἔνθα καὶ ἔνθα κατακρεμνῶντο δὲ πολλοὶ
Βότρυες. ἀμφ' ἱστὸν δὲ μέλας εἱλίσσετο κισσὸς
Ἄνθεσι τηλεθάων. χαρίεις δ' ἐπὶ καρπὸς ὀρώρει.
Πάντες δὲ σκαλμοὶ στεφάνους ἔχον.
Dnlcia per nauim ſcatuerunt vina repente,
Mirus odor quorum ſurgebat, pallida membra
Concuſsit nautis timor, & reuerentia diuum:
Hinc illinc velo in ſummo concernitur altè
Vinea, quæ multos fudit frondoſa racemos
Pendentes. hederæ malum texere corymbis,
Frondibus & nigris: ſcalmiq; habuere coronas.

Fuerunt qui dixerint malum & remos, & antemnam in ſerpentes fuiſſe verſos, vt ſcripſit Demarathus in certaminib. Dionyſiacis. Ipſe vero Dionyſus leo factus ita oēs nautas, præter ipſum gubernatorem, in fugam vertit, vt in delphinos verſi,

ſi,in mare ſtatim deſiliuerint. At non ſemel tantum hoc accidiſſe dicitur, vt cum nauigaret vites & hederæ in nauibus repente ſint exortæ, multaque alia plantarum ſibi cōſecratarum genera:quippe cum nata ſint etiam tū,cum puer à Nymphis in Eubœam traijceretur,vt nos luſimus in lib.4. Venationum his verſibus:

Cum medij nauis ſulcaret tergora ponti,
Atq; ab vtroq; pari diſtarent litore tractu,
Serpere cœperunt hederæ tabulata virentes,
Et ſmilax,apiumque comis frondeſcere adultis.

Fabulati ſunt præterea Bacchum triennium apud Proſerpinam dormiuiſſe,deinde excitatum choreis indulſiſſe cum Nymphis vt ait Orpheus in hoc hymno:

Ἀμφιετῆ καλέω βάκχον, χθόνιον Διόνυσον
Ἐγρόμενον κούραις ἅμα νύμφαις εὐπλοκάμοισιν.
ὃς παρὰ περσεφόνης ἱεροῖσι δόμοισιν ἰαύων
κοιμίζει τριετῆρα χρόνον, βακχήιον ἁγνόν.
αὐτὸς δ' ἡνίκα τὸν τριετῆ πάλι κῶμον ἐγείρεις,
εἰς ὕμνον τρέπεται σὺν εὐζώνοισι τιθήναις.

Terreſtrem canimus Dionyſum,& numina Bacchi,
Cum nymphis experrectum,quibus eſt coma pulchra:
Qui prope Perſephonen ſacris penetralibus olim
Dormiuit Bacchi tempus tres ſegniter annos.
Vt tribus exactis conuiuia læta nouantur,
Ille ſuis repetit mox cum nutricibus hymnum.

Hunc eundem Deum θεσμοφόρον,ſiue legiſlatorem idem poeta appellauit,quia cum ab Indica expeditione in patriam poſt triennium reuertiſſet, domeſticorum,& eorum,quibus regnum commiſerat,perfidiam expertus, elatos iam ſceleratorum animos inſolentia legum infregit,hoſteſque profligauit, & res Imperii in meliorem ſtatum, quàm antea fuerant, perduxit. fuit Dionyſius etiam Oſiris vocatus ab Aegyptijs, vt teſtatur Herodotus in Euterpe: θεοὺς γὰρ δὴ οὐ τοὺς αὐτοὺς ἅπαντες ὁμοίως Αἰγύπτιοι σέβονται, πλὴν ἴσιός τε καὶ ὀσίριος, τὸν δὴ Διόνυσον εἶναι λέγουσι. Deos autem ipſos non æquè omnes colunt Aegyptij, præter Iſidem & Oſirim,quem Dionyſum eſſe inquiunt. fama eſt Bacchum in eo bello, quod aduerſus Iouem Titanes geſſerunt,fuiſſe ab illis diſcerptum, cuius cor palpitans ad Iouem Pallas detulit, vt ait Iſacius his verbis: Διόνυσον γὰρ τὸν καὶ ζαγρέα καλούμενον, υἱὸν διὸς καὶ περσεφόνης ὑπάρχοντα, μεληδὸν οἱ τιτᾶνες ἐσπάραξαν. οὗ τὴν καρδίαν ἔτι παλλομένην ἀνήνεγκεν. Dionyſum enim illum, qui & Zagreus,aut Sebaſis fuit vocatus,Iouis & Proſerpinæ filium Titanes membratim diſcerpſere,cuius cor adhuc palpitās attulit. hic cum ſepultus fuiſſet, reuixiſſe fertur integer. hic Dionyſus, qui & Oſiris vocatus fuit, multa humano generi vtilia excogitauit, vt dictum eſt: primus enim colendorum agrorum rationem Aegyptios docuit, vt teſtatur Dionyſius in libro de Situ orbis in his:

τῇ, παραναιετάουσιν ἀριπρεπέων γένος ἀνδρῶν,
οἳ πρῶτοι βιότοιο διεστήσαντο κελεύθους.
Πρῶτοι δ' ἱμερόεντος ἐπειρήσαντο ἀρότρου.
καὶ σπόρον ἰθυτάτης ὑπὲρ αὔλακος ἁπλώσαντο
Πρῶτοι δὲ γραμμῇσι πόλον διεμετρήσαντο
θυμῷ φρασσάμενοι λοξὸν δρόμον ἠελίοιο.

Ad Nili ripas habitat clariſsima gens,qui
Humanæ vitæ ſtatuerunt iura priores:
Qui primi ſegnem ſulcarunt vomere terram:
Qui primi rectis ſparſerunt ſemina ſulcis?

Qui primi cœlum ſunt certo limite menſi,
Obliquosque animo ſolis cinxere meatus.

Atque Tibullus in libro Elegiarum primo ita eius inuenta percurrit:

Primus aratra manu ſolerti fecit Oſiris.
Et teneram ferro ſollicitauit humum.
Primus inexpertæ commiſit ſemina terræ.
Pomaque non notis legit ab arboribus.
Hic docuit teneram palis adiungere vitem.
Hic viridem dura cædere falce comam.
Illi iucundos primum matura ſapores
Expreſſa incultis vua dedit pedibus.

Nam & Euripides in Bacchis omnium prope eorum quæ humano generi inuēta fuerunt, vtiliſsimum vinum putauit, cum obliuionem omnium malorum, & somni autorem, & triſtitiæ ſolatium Bacchum inueniſſe dicat, vt ex his patet:

σεμέλης γόνος
Βότρυος ὑγρὸν πόμ' εὗρε, κεἰσηνέγκατο
θνητοῖς, ὃ παύει τοὺς ταλαιπώρους βροτοὺς
λύπης, ὅταν πλησθῶσιν ἀμπέλου ῥοῆς,
ὕπνον τε, λήθην τῶν καθ' ἡμέραν κακῶν
δίδωσιν, οὐδ' ἔς' ἄλλο φάρμακον πόνων.

Semele ſatus.
Potum racemi repperit mortalibus
Ac protulit, mœroris ille nubila
Fugat repletis vineæ liquoribus,
Somnusque fit mali diebus ſingulis
Obliuio: nec pharmacum malo aptius.

Cum vinum igitur inuentum mortalibus Dionyſus excogitaſſet, mos fuit apud antiquos vt Bacchi datoris lætitiæ, quem Bonum dæmonem appellabant, poculum extremum poſt cœnam remotis menſis circumferretur: quod boni dęmonis dicebāt, quia bonus Deus Dionyſus illud inueniſſet, vel quia cum moderatione ſumptus vtilis ſit & bonus potus: de quo ita meminit Ariſtophanes in Equitibus;

Μὰ δί' ἀλλ' ἄκρατον οἶνον ἀγαθοῦ δαίμονος.
Non per Iouem potum boni ſed dæmonis.

Draco fuit huic Deo propter perſpicacitatem inter reptilia dicatus, vt ait Plut. in problematis Sympoſiacis. Memoriæ prodidit Lucianus in dialogo Iunonis & Iouis Icariū cæſum fuiſſe apud Indos, quia cum palmitem, & vini faciēdi rationem à Baccho didiciſſet, creditus eſt primū ab Indis venenum in cōuiuio exhibuiſſe: nam Indi vino primū guſtato in inſaniā ſunt conuerſi, vt ait idē in Nigrino. Atq; Plutarchus etiam in eo dialogo, in quo diſquiritur ignis ne an aqua ſit vtilior, vitem ex India in Græciam primū portatam fuiſſe teſtatur, cum tamen apud Thebanos primum vitis nata eſſe dicatur, vt aſſerit Pauſanias in Bœoticis, & inde ad Indos deportata. Neque mirum eſt ſanè cæſum fuiſſe Icarium propter vinum, cum immoderatus illius vſus non parum obſit mortalibus, ſecretaque animi aperiat, & in inſaniam prope impellat, vt ait Homerus libro ξ. Odyſſeę, in his verſib.

οἶνος γὰρ ἀνώγει
ἠλεός, ὅς τ' ἐφέηκε πολύφρονά περ, μάλ' ἀεῖσαι,
καί θ' ἁπαλὸν γελάσαι, καί τ' ὀρχήσασθαι ἀνῆκεν,
καί τι ἔπος προέηκεν, ὅπερ τ' ἄῤῥητον ἄμεινον.

Pocula prudentes etiam fœcunda choreis
Indulgere iubent, cantareque voce ſonora

Pocula

Indulgere iubent, cantareque voce ſonora
Pocula, quę vtiliter tacerentur, multa profari.

Nam vbi vires corporis, mentemque vini imperium ſubegerit, multa effutire cōguntur homines, vt ſcripſit in his etiam Theognis:

ἄφρονος ἀνδρὸς ὁμῶς καὶ σώφρονος οἶνος, ὅταν δὴ
πίνετ' ὑπὲρ τὸ μέτρον, κοῦφον ἔθηκε νόον.
Prudentis ſtultique viri immoderatius hauſta
Vina leuem mentem reddere ſæpe ſolent.

Sed neque hæc ſola incommoda vini vſus immodicus affert, verum etiam corpus mirifice labefactat, vt nos ſcripſimus in noſtro libro Aucupij, quem Græcis verſibus imparibus incœptum, vbi abſolutus fuerit, mittere decreuimus ad doctiſsimum & ſapientiſsimum RENALDVM Ferrarium Præſidem Comitiorum Pariſienſium: quem Senatorem Regium non ſolum propter inſignem autoritatem diligo mirifice & obſeruo, ſed multo magis ob ſingularem eius humanitatem & ſapientiam. Nam cum Orator proximis annis fuiſſet in ſacra Tridentina ſynodo, & nuper apud Illuſtriſsimum Senatum Venetum, omnes in his locis eius eruditionem ac ſapienter dicta tanquam oraculi Delphici ſunt admirati. Ita vero ſe habent carmina quædam:

οἶνος πινόμενος πολὺς, ὀργὴ, κύπρις, ἀμυδροὺς.
θᾶσσον ἄγει θνητοὺς εὐθὺ καταχθονίων,
Importuna trahunt in triſtia tartara Ditis
Recta mortales ira, merumque Venus.

Scriptum reliquit Pauſanias in Laconicis in monte ſupra Migonium, quem locum vocabant Laryſium, vuam maturam prius inuentam fuiſſe: quo in monte ineunte vere dies feſtos agitabant in honorem Bacchi. Non minor tamen gratia illi aſino habenda eſt, quem Naupliæ incolæ lapideum erexerunt, quia putationem vitium adinuenit, quam Baccho, qui vites tantum oſtendit mortalibus: nam niſi vitis cultura & putatio inuenta fuiſſet, breui totum id munus erat interiturum, aut inutile futurum. Cum igitur aſinus vitis pampinos Naupliæ abroſiſſet, ſarmentorum putationem vtilem eſſe vitibus oſtendit: quippe cum illa ſit arbor omnium cæterarum humidiſsima, pluraq; gignat ligna ſuperuacanea, tanquam excrementa. Docuit Bacchus etiam mortales mercaturam & nauigationem, vt teſtari videtur Dionyſius in Situ orbis, qui è Phęnicia, & è regione mari rubro propinqua, & nauigationem & aſtrorum cognitionem profluxiſſe ait, cum Phęniciæ imperaret Bacchus, vt eſt in his:

τῶν δ' ἀνδρῶν γενέης, οἱ ἐρυθραῖοι γεγάασιν.
οἱ πρῶτοι νήεσσιν ἐπειρήσαντο θαλάσσης.
Πρῶτοι δ' ἐμπορίης ἁλιδινέος ἐμνήσαντο.
καὶ βαθὺν οὐρανίων ἄστρων πόρον ἐφράσαντο.
Qui rubrum coluere fretum genus inde virorum,
Qui primi ſpreuere maris ventosque minasque:
Primi ſunt auſi merces committere ponto,
Et cœli curſus ſeruare, & ſydera mundi.

Fertur hic Deus primus omnium mortalium depreſſos ad ſordida quæque hominum animos ad Deorum cultum erexiſſe, vt teſtatur in his Ouidius libro tertio Faſtorum:

Ante tuos ortus aræ ſine honore fuerunt
Liber, & in gelidis herba reperta focis:
Te memorant Gange, totoque Oriente ſubacto
Primitias magno ſepoſuiſſe Ioui.

Cinnama tu primus,captiuaque thura dediſti.
Deque triumphato viſcera toſta boue.

Hunc Deum, quem ſuperius ſemper iuuenem è ſententia nonnullorum ſcriptorum diximus,Elienſes barbatulum eſſe crediderunt,vt ait Pauſanias in prioribus Eliacis : qui cum cornutus etiam fingeretur, ad huius imitationem Mimallones cornua ſuis capitibus alligare conſueuerunt,vt ait Iſacius:ac neque ſolum cornutus,ſed etiam taurino capite ab antiquis fingebatur,vt idem teſtatur. Fuit & diuinationum Deus creditus Dionyſus,vt in his teſtatur Euripides in Bacchis:

μάντισδ᾽ ὁ δαίμων ὅδε καὶ γὰρ βακχεύσιμον,
καὶ τὸ μανιῶδες, μαντικὴν πολλὴν ἔχει.
Deusque vates eſt:furor nam Bacchicus
Vim vaticinandi rite plurimam tenet.

Coronabantur hedera quicunque Libero patri erant initiaturi,vt ſignificauit Euripides in Bacchis , vt alij crediderunt , quia paruus Dionyſus in illa arbore fuit occultatus,vt vero alij,quia racemos vuarum imitatur,vel quia ſemper ſit viridis & iuuenis,qualis Deus ipſe fingebatur, vel quia cum frigida ſit arbor natura,ob inſitum frigus adiumento ſit aduerſus ebrietatem. Alij ſacram Baccho putarunt,quia Ciſſus Bacchi comes inter ſaltandum incommodius cum Satyris perijt,ac Bacchi iuſſu fuit in arborem mutatus, quam Græci ciſſum, Latini hederã vocarunt. Alij ad imitationem Bacchi id factum crediderunt,quod ille cum eſſet puer hedera & lauro coronatus incederet,vt ait Homerus in hymnis:

Δὴ τότε φοιτίζεσκε καθ᾽ ὑλήεντας ἐναύλους,
κισσῷ καὶ δάφνῃ πεπυκασμένος.
Tum quoque paruus erat,ſyluisque errabat in altis
Ornatus lauro atque hedera.

Atque non ſolum initiantes,ſed etiam coronæ ſacrificantium, quibus caput vinciebantur ad illius Dei imitationem Bacchi dictæ ſunt,vt teſtatur Nicander in libro Linguarum, in his:

Βάκχοισι κεφαλὰς περιανθέσιν ἐστέψαντο.
Tempora cinguntur bacchis florentibus illis.

Erat enim legibus ſacrificiorum ſancitum,vt coronarentur hedera quicunq; Baccho initiarentur,vt ait Dionyſius in Coſmographia:

ἠρνύμεναι τελέθουσι κατὰ νόμον ἱερὰ Βάκχῳ
στεψάμεναι κισσοῖο μελανφύλλοιο κορύμβοις
ἐννύχιαι, παταγῆς δὲ λιγύθροος ὄρνυται ἠχή.
Concitæ agunt,vt lex,Baccho ſacra tempora ramis
Deuinctæ nigris hederæ,ac pallente corymbo
Nocturnæ:clamorque ingens conſurgit ad auras.

Conſueuerunt Camaritæ,quæ natio eſt Indiæ finitima, cum Bacchum ab Indica expeditione redeuntem humaniter accepiſſent, illum egregie colere, cingulaque & hinnulorum pelles circa pectus habere, vt idem in his ait:

καὶ καμαριτάων φῦλον μέγα· τοί ποτε Βάκχον
ἰνδῶν ἐκ πολέμοιο δεδεγμένοι ἐξείνισσαν.
καὶ μετὰ ληνάων ἱερὸν χορὸν ἐστήσαντο,
ζώματα καὶ νευρίδας ἐπὶ στήθεσσι βαλόντες.
εὐοῖ Βάκχε λέγοντες.
Et Camaritarum genus ingens,Bacchus ab Indis
Hoſpitio rediens quibus eſt acceptus,vt illi
Lenarum ſtatuere chorum,quæ cingula,& vnà
Damarum pelles poſuerunt pectora circum.

Euoe Bacche frementes.

Nam Lenæ vocatæ ſunt Nymphæ, quæ torcularibus præerant, vt fontibus Naiades. Celebrabantur autem Bacchi ſacrificia cum tripudijs, quare Dionyſus vocatus eſt ἐνόρχης δαίμων ſiue tripudij Deus, vt ait Lycophron:

δαίμων ἐνόρχης. φιγαλεὺς φαυστήριος.

Deus tripudij, Phigaleus, Phauſterius.

Nam ὀρχεῖσθαι tripudiare ſignificat: qui idem dictus eſt Phigaleus, quod in Arcadia coleretur: & Phauſterius, quia lampades & lumina adhiberentur in huius ſacrificiis. Fuit hic Deus in numerum Deorum reliquorum relatus ob ea, quæ in genus humanum contulit beneficia, ob res præclare geſtas, ob diſcordias & contentiones à ſe compoſitas, ob ciuitates extructas, ob leges, quas dedit ciuitatibus, vt teſtatur Horatius, libro ſecundo Epiſtolarum:

Romulus, & Liber pater, & cum Caſtore Pollux,
Poſt ingentia facta Deorum in templa recepti,
Dum terras, hominumque colunt genus, aſpera bella
Componunt: agros aſsignant, oppida condunt.

Agebantur huius Dei ſacra à mulieribus, vt diximus, quod illas habuiſſet ſocias in Indica expeditione: quæ dictæ ſunt Bacchæ ab inſanis clamoribus: currebant enim cum tædis & funalibus accenſis per noctem, quibus vtebantur in illis ſacrificijs, atque crinibus paſsis ita clamabant currentes: eu, hæ, quæ voces ſunt bene ac feliciter precātium. His poſtea vocibus in vnum compoſitis Euhæus Bacchus vocari cœpit: deinde Euhyius ſiue bonus filius, quia cum gigantes bellum Ioui intuliſſent in leonem verſus vnum eorum prior laniauerit ac diſcerpſerit. Ea re præclare geſta Iupiter lætatus dicitur Dionyſum Bonum filium vocaſſe. Lucianus in Dea Syria Oſirim, ſiue Dionyſum apud Byblios Aegypti populos mortuum & humatum fuiſſe ſcribit, & anniuerſarios luctus, ritusq; ſacrorum in eius honorem inſtitutos. Atqui quod & ipſe & Herc. eandem patriam haberent diximus, & ijſdem propè armis vterētur, & quòd pariter combuſti ſunt: quod etiam declarauit ipſe Sidonius Antipater in his carminibus:

ἀμφοῖν δὲ στῆλαι συντέρμονες, ἴκελα δ' ὅπλα.
Νεβρὸς, λεοντῆ, κύμβαλα δὲ, πατάγη.
ἥρη δ' ἀμφοτέροις χαλεπὴ θεὸς· οἱ δ' ἀπὸ γαίης
ἦλθον ἐς ἀθανάτους ἐκ πυρὸς ἀμφότεροι.

Amborumque columnæ: atque arma ſimillima vtrique,
Cymbala clamori, pellem & vterque tulit,
Et grauis ambobus Iuno Dea: adiuit vterque
E terra ad ſuperos, igne cremante, Deos.

Multa huius Dei ſacrificia multis in locis celebrabantur, quæ & nominibus & ritibus & temporibus differebant: atque primi mortalium Phœnices Bacchi ſacra inſtituerunt, quæ poſtea Orpheus in Græciam ad Thebanos derulit, in quibus laniatus fuit. Agebatur dies feſtus apud Athenienſes, quo die Liberi patris cultum à Pegaſo Eleutherienſi ex oraculo Delphico acceperunt, quæ dicebantur Oſcophoria, vt ait Pauſanias in Atticis. Erat autem conſuetudo, vt ait enarrator Nicandri, vt pueri pampinos manibus geſtantes tributim è ſacro Dionyſi templo in ſacellum Palladis cognomento Sciirhadis cum precibus decurrerent. Celebrabantur & Trieterica in eius honorem, quia tertio anno ab Indica nauigatione reuertiſſet, quæ agebantur per brumam, vt ait Ouidius in primo Faſtorum:

Sacra corymbiferi celebrabat Græcia Bacchi,
Tertia quæ ſolito tempore bruma refert.

Horum ſacrificiorum & tempus,& inſtrumenta, & habitum Baccharum demonſtrauit idem poeta libro ſexto Metamorph.

Tempus erat,quo ſacra ſolent trieterica Bacchi
Sithoniæ celebrare nurus,nox conſcia ſacri,
Nocte ſonat Rhodope tinnitibus æris acuti,
Nocte ſua eſt egreſſa domo Regina:Deique
Ritibus inſtruitur,furialiaque accipit arma:
Vite caput tegitur:lateri ceruina ſiniſtro
Vellera dependent,humero leuis incubat haſta.

Nam his armis inſtructæ cum vociferatione diſcurrentes crinibus paſsis diuinare,ac res futuras prædicere credebantur. Epilenæa ſacrificia,& certamen, & cantilenæ vocabantur, quæ fiebant vindemiæ tempore cum torcular exprimendis vuis eſſet inuentum apud Acharnanes,vt ait enarrator Ariſtophanis. Nam certabant inter calcandas vuas,quis citius plus muſti exprimeret, & Bacchi laudes canebant inter calcandas,rogabantque vt quam ſuauiſsima muſta defluerent:cum agerentur hęc in agris,Dionyſia ibi ſimplici nomine dicebautur. Celebrabantur Lenæa præterea in ciuitate Athenarum ineunte vere,quo tempore vina de fæce eximebantur,tributaque ferebantur ab externis:quod certamen etat bibentium plerunque,Bacchumque lætitiæ autorem canentium,cuiuſmodi carmina ſunt illa Euripidis in Bacchis:

τὴν παυσίλυπον ἄμπελον δοῦναι βροτοῖς.
οἴνου δὲ μηκέτ᾽ ὄντος, οὐκ ἔστιν κύπρις,
οὐδ᾽ ἄλλο τερπνὸν οὐδὲν ἀνθρώποις ἔτι
Obliuionem palmitem mali dedit:
Si vina tollas,& Venus ſtatim perit,
Nec dulce quidquam reſtat hinc mortalibus:

Fuerunt & Phallica in Dionyſi honorem inſtituta, quæ apud Athenienſes agebantur , apud quos primus Pegaſus ille Eleutherienſis Bacchi cultum inſtituit : in quibus cantabant quemadmodum Deus hic morbo Athenienſes liberauit, & quemadmodum multorum bonorum autor mortalibus extitit. Fama eſt enim quòd Pegaſo imagines Dionyſi ex Eleutheris ciuitate Beotiæ in Atticam regionem portante Athenienſes Deum neglexerunt : neque vt mos erat, cum pompa acceperunt : quare Deus indignatus pudenda hominum morbo infeſtauit, qui erat illis grauiſsimus:tunc eis ab oraculo, quo pacto liberari poſſent,petentibus , reſponſum datum eſt ſolum eſſe remediū malorum omnium, ſi cum honore & pompa Deum recepiſſent : quod factum fuit. Ex ea re tum priuatim, tum publicè lignea virilia thyrſis alligantes per eam ſolennitatem geſtabant : fuit enim Phallus vocatum membrum virile. Alij Phallum ideo conſecratum Dionyſo putarunt , quia ſit autor creditus generationis : Agebant Athenienſes præterea Canephoria in honorem Dionyſi,quod genus erat conſuetudinis quale ſcribitur his verbis à Demaratho in certaminibus Dionyſiacis, κατὰ τὴν τῶν διονυσίων ἑορτὴν παρὰ τοῖς παλαιοῖς ἀθηναίοις, αἱ εὐγενεῖς, παρθένοι τότε πρῶτον ἡβοῦσαι ἐκανηφόρουν ἦν δὲ ἐκ χρυσοῦ καθαροῦ πεποιημένα τὰ κανᾶ, ἐφ᾽ ὧν τὰς ἀπαρχὰς ἁπάντων τῶν καρπῶν ἐτίθεσαν. per feſtum Dionyſij diem,qui apud antiquos Athenienſes agebatur,virgines agiles,quæ ad pubertatem accederēt,tum primum caniſtros ferebant,qui caniſtri erant ex puro auro, in quibus erant fructuum omnium primitiæ impoſitæ.quamquam non defuerunt qui non in honorē Dionyſi,ſed Dianę,Canephoria inſtituta crediderint,cum dicerēt virgines nobiles per ea ſacra caniſtros earū rerū,quas pulchriores acu laboraſſent,plenos Dianæ conſecrare ſolitas,atq; ita ſignificaſſe ſe prioris vitæ,virginitatisq; pertæſas,cu

pere

pere exautorati, vt aſſeruit Dorotheus Sydonius, quæ ſacra celebrabantur, vt quidam voluerunt, ſub finem menſis Aprilis. fuerunt & Apaturia Dionyſo conſecrata, quorum initium & cauſa huiuſmodi fuiſſe perhibetur à Charicle in Cathena. cum bellum exortum eſſet inter Athenienſes & Bœotos, Xanthius Bœotus Thymotem Athenienſium Imperatorem ad ſingulare certamen prouocauit, quo debellato Melanthus Meſſenius poſtea illi in id imperium ſucceſsit, qui peregrinus fuit, & à Periclymene Nelei erat oriundus. His igitur ſingulari certamine dimicantibus quidam a tergo Xanthii nigra pelle capræ indutus apparuit, tunc ille iniquit cum ad ſingulare certamen cum ſocio accederet: ac dum reſpiciens couertitur ab aduerſario dolo cęditur. cum vero Dionyſus creditus ſit, quem pelle capre indutum apparuiſſe autumant, dies feſti fuerunt in eius honorem ab Athenienſibus menſe Octobri inſtituti, celebrabantur per hos dies Apaturia ſic dicta à decipiendo: quorum dierum primus Dorpia dicebatur, quia veſpertino tempore conuenirent in vnum locum, qui eſſent eiuſdem tribus, & vnà conuiuium pararent. ſecundum dixerunt Anarrhuſim, quod eo die victimę immolarent: nam & Ioui tribuli, & Palladi ſacrificabant, & ἀναῤῥύω ſurſum traho ſignificat, & ſacrifico, quia immolantes victimarum iugulandarum colla ſurſum conuerterent. Tertius dies dictus fuit Cureotis, quo die iuuenes mares ac puellæ nomina dare conſueuerunt, vt in tribus aſſcriberentur. Alii quartum diem addiderunt, quem vocarunt Epibdam, vt ſcriptum reliquit Panyaſis. Celebrabantur & Ambroſia vocata, qui dies erat menſe Ianuario Dionyſo ſacer, quem etiam menſem Lenæonem vocarunt, quia per id tempus vina in ciuitatem importari eſſent ſolita: ac menſem nominarunt a Dionyſo, quod is præeſſet torcularibus: vnde Lenæus etiam dictus eſt. Pithœgia vero cum dolia relinirentur fiebant, atque tunc omnibus præſentibus Dionyſi munus in honorem Dionyſi impartiebant, quod commune erat amicorum ſympoſium vt ſcripſit Philochorus. Hæc eadem cum a Romanis celebrabantur dicta ſunt Brumalia, cum Brumus dictus ſit Bacchus. fuerunt & Aſcolia dicta apud Athenienſes, quæ ita fiebant, vt ait Zezes in commentariis in Heſiodum: ἐγένετο δὲ τὰ ἀσκώλια οὕτως. ἀσκοὺς πεφυσημένους καὶ πνεύματος πεπληρωμένους τιθέντες κατὰ γῆς, ἑνὶ ποδὶ ἐφαλλόμενοι, ἄνωθεν τούτων ἐφέροντο πολλάκι κατολισθαίνοντες εἰς γῆν ἐπίπλον. τοῦτο δὲ ἐποίουν τιμῶντες τὸν Διόνυσον. ὁ γὰρ ἀσκὸς δέρμα ἐστὶ τράγου. ὁ δὲ τράγος τοὺς θαλοὺς τῆς ἀμπέλου τρώγων λυμαίνεται ταύτην. Fiebant aūt hoc pacto Aſcolia: vtres inflatos vētoq; plenos humi deponētes altero pede inſiliebant, atq; ſuper iis ferebant. Tum ſæpius labentes in terram decidebant, faciebant autem id in honorem Dionyſi, quoniam vter pellis eſt hirci, qui pampinos vitium comedens illis obeſt plurimum; quem tamen vtrem quidam vino repleri ſolitum fuiſſe crediderunt, vt traditum eſt a Mœnandro in libro de myſteriis, atque peritior vinum habebat præmium. Eſt enim hircus animal maxime vitibus infeſtum, vt teſtantur illa carmina Eueni poetæ:

κἤν με φάγῃς ἐπὶ ῥίζαν, ὅμως δ' ἔτι καρποφορήσω.
ὅσσον ἐπισχεῖσαι σοὶ τράγε θυομένῳ.
Rodas me licet ad ſtripem, de palmite fundam
Dulcia mactando vina ſed hirce tibi.

Agebantur hæc ipſa ſacrificia apud Latinos etiam, quæ Aſcolia vocabantur: plurimumque conferre credebantur ad vinearum fertilitatem, quorum ritum ita pręclare expreſsit Virgilius libro 2. Georgicorum:

Frigora nec tantum cana concreta pruina,
Aut grauis incumbens ſcopulis arentibus ęſtas:
Quantum illi nocuere greges, durique venenum

Dentis,

Dentis, & ad morſo ſignata in ſtripe cicatrix.
Non aliam ob culpam Baccho caper omnibus aris
Cæditur, & veteres ineunt proſcenia ludi:
Præmiaque ingentes pagos & compita circum
Theſeidæ poſuere atque inter pocula læti
Mollibus in pratis vnctos ſaliere per vtres,
Nec non Auſonii Troia gens miſſa coloni
Verſibus incomptis ludunt, riſuque ſoluto,
Oraque corticibus ſumunt horrenda cauatis.
Et te Bacche vocant per carmina læta, tibique
Oſcilla ex alta ſuſpendunt mollia pinu.
Hinc omnis largo pubeſcit vinea fętu.
Complentur vallesque cauæ, ſaltusque profundi.
Et quocunque Deus circum caput egit honeſtum,
Ergo rite ſuum Baccho dicemus honorem
Carminibus patriis, lancesque & liba feremus.

Proponebantur autem præmia illis, qui ſapientius ſuper vtres ſaltarent: deinde Bacchi ſtatua cum carminibus incôcinne ebriorum more compoſitis in eius laudes patrio idiomate ſingularum nationum circumferebatur circa vineas: quę res plurimum ad fertilitatem conferre putabatur, atque ii qui iſta faciebant, perſonas ſumebant è corticibus arborum, & vini fęce aliquando perungebantur, ne cognoſci poſſent, quia multa ridicula, multa parum decora, multa turpia & pudore plena dicebant, quæ ſine perſonis dicere omnino puduiſſet. deinde vineis luſtratis ad altare Bacchi, vnde diſceſſerant, redeuntes, ſacras victimas in lancibus offerebant, & comburebant. Deinde altiſsimis arboribus imagines quaſdã modo fictiles, modo ligneas Baccho ſacras & illi ſimiles appendebant, quas à paruitate oris dicebant oſcilla, vt longiſsime poſſent proſpicere, quia vineis conferre putabantur. His ita actis in conuiuium, & è conuiuio domum diſcedebant: quæ omnia propè in ſuperioribus carminibus Virgilii continentur. Cædebantur hirci plerunque in Bacchi ſacrificiis, vt ait Euripides in Bacchis hoc modo *ἀγεύων αἷμα τραχόκτονον*· perquirens ſanguinem cæſi hirci. quamuis ſcribit Herodotus in Euterpe in quadam ſolennitate, quæ Dorpia dicebantur, Aegyptios ſingulos ante portas priuatarum domorum ſues iugulare ſolitos in honorem Bacchi, ita vero ſcribit: *τῷ δὲ Διονύσῳ τῆς ἑορτῆς τῇ δορπίῃ, χοῖρον πρὸ τῶν θυρέων σφάξας ἕκαστος, διδοῖ ἀποφέρεσθαι τὸν χοῖρον αὐτῷ τῷ ἀποδομένῳ τῶν συβωτέων. τὴν δὲ ἄλλην ἀνάγουσι ἑορτὴν τῷ Διονύσῳ οἱ αἰγύπτιοι, πλὴν χοίρων, κατὰ ταυτὰ σχεδὸν πάντα ἕλλησι· ἀντὶ δὲ φαλλῶν ἄλλα σφι ἐστὶ ἐξευρημένα ὅσον τε πηχυαῖα ἀγάλματα νευρόσπαστα, τὰ περιφορέουσι κατὰ κώμας ταὶ γυναῖκες νεῦον τὸ αἰδοῖον, οὐ πολλῷ τέῳ ἔλασσον ἐὸν τοῦ ἄλλου σώματος, προηγέεται δὲ αὐλὸς. αἱ δὲ, ἕπονται ἀείδουσαι τὸν διόνυσον.* Dionyſo die ſolẽnitatis Dorpiæ ſuẽ ante fores ſinguli iugulãtes reddũt ſubulco illi, qui attulerat ipſum ſuẽ. atq; aliã ſolẽnitatem ſine ſuib. in honorem Dionyſi agunt Aegyptii eodẽ propè ritu, quo Græci: at pro phallis res alias illi excogitarunt, imagines ſcilicet cubiti magnitudinis, quas cicunferũt mulieres per agros cum virile membrum reliquo corpore non multo minus, nutet. Præcedit autem, tibia, atque illę Dionyſum cantantes ſequuntur. Cum vero multa impura facinora Orgiorum, ſacrorumque Bacchanaliorum ſimulatione committerentur, Pentheus Agaues & Echionis filius Rex Thebanorum eo tempore conatus eſt pro viribus tantum turpitudinis euertere: ſed cum periculoſum ſit regibus inueteratam laſciuiam & auitam aliquam intemperantiam vno die velle obliterare: cum nihil repentinum æquo animo natura patiatur, paulatimque

que delenda ſint,quæ minime conueniunt, proditum eſt in fabulis Bacchas in pardales fuiſſe à Baccho muratas, & Pen heum in taurum qui fuit ab illis vnguibus diſcerptus, vt luſimus in noſtro libro 4. Venationum:

Denique Thebarum populos peruenit, & omnes
Occurrunt matres Cadmeides.impius vnus
Inuentus Pentheus: captus formidine patris
Imperat hic ſociis hunc arctis nectere vinclis.
Inuaſere Deum multi, multique ſequentes
Percutiunt ſaxis matres, rapiuntque coronas
Compoſitas hederæ ramis,& cuncta profanant.
Tum pater immanem te fecit Penthea taurum.
Pardalis in ſpeciem matres mutauit,& illas
Vnguibus horrendis, & dentibus armat acutis.
Diſcerpſere feræ taurum, regemque profanum,
Eſſe Dei quoniam ſic illis viſa voluntas.

Alii dixerunt illum vexaſſe contumeliis Liberum patrem, & alia feciſſe inſolenter: atque vt fœminarum occulta ſacra intueretur, arborem, qua erant tranſiturę aſcendiſſe,quod cum illæ cognouiſſent, eum diſcerpſerunt. deinde ex oraculo arbore inuentæ diuini honores habiti ſunt, & duo ſigna Liberi patris ſuſpēſa: vnum Lyſium, alterum Baccheum vocarunt. mox ibi templum fuit cum iis ſignis extructum. At vero Euripides in Bacchis nō in pardales mutatas Bacchas facit, ſed Cadmi filias, ſororesque Semeles, quæ Dionyſum educauerant, Pentheum diſcerpſiſſe ſcribit, qui etiam commemorat quas corporis partes ſingulæ abſtulerint. Alii dixerunt cæſum fuiſſe a matre & a ſororibus quia aper illis viſus ſit cum ſacra ſperneret. fuerunt qui dixerint Lycurgum præterea cum ſacra Liberi patris ſpreuiſſet, cœcum factum fuiſſe a Ioue, at non a Dionyſo. Quippe cum non minus Iupiter,quam quiuis Deorum, ad quem illa ſacrificia pertinerent, eſſet vindex vel contemptæ vel etiam neglectæ religionis, atque de Lycurgi ſupplicio ita ſcripſit Homerus libro ζ. Iliadis:

Οὐδὲ γὰρ οὐδὲ δρύαντος υἱὸς κρατερὸς λυκόοργος
Δὴν ἦν, ὅς ῥα θεοῖσιν ἐπουρανίοισιν ἔριζεν.
Ὅς ποτε μαινομένοιο Διωνύσοιο τιθήνας,
Σεῦε κατ' ἠγάθεον Νυσήϊον· αἱ δ' ἅμα πᾶσαι
Θύσθλα χαμαὶ κατέχευαν ὑπ' ἀνδροφόνοιο λυκούργου,
Θεινόμεναι βουπλῆγι· Διώνυσος δὲ φοβηθεὶς
Δύσεθ' ἁλὸς κατὰ κῦμα, θέτις δ' ὑπεδέξατο κόλπῳ
Δειδιότα. κρατερὸς γὰρ ἔχε τρόμος ἀνδρὸς ὁμοκλῇ.
τῷ μὲν ἔπειτ' ὀδύσαντο θεοὶ ῥεῖα ζώοντες
καί μιν τυφλὸν ἔθηκε κρόνου παῖς.

Nec diuturnus & ipſe D yantis ſemine natus
Inde Lycurgus erat, ſuperos vt temnere cœpit
Qui quondam, vt Bacchi altrices furor egit, inique
Collibus exagitat Nyſeis vndique. at illæ
Fuderunt omnes fugientes ſacra, Lycurgus
Vt voluit:Bacchus petiit mare, tum Thetis ipſum
Accipit in gremium trepidantem, & multa timentem.
Illum odere Dei felicia tempora vitæ
Degentes: cæcum fecit quem Iupiter ipſe.

Fuit autem Thracię Rex Lycurgus, vt ait Horatius in 2.lib. Carminum:

Fas & beatę coniugis additum

Stel-

Stellis honorem tectaque Penthei
Diſiecta non leui ruina,
Thracis & exitium Lycurgi.

Nam fertur Bacchus, vt hic attigit Horatius, coronam, quam ſua vxor geſtabat Ariadna, poſt Ariadnæ mortem ad ſempiternam eius memoriā inter ſtellas collocaſſe, quare ita ſcripſit Aratus in aſtronomicis:

Αὐτοῦ κἀκεῖνος στέφανος, τὸν ἀγαυὸν ἔθηκεν
Σῆμ᾽ ἔμεναι Διόνυσος ἀποιχομένης Ἀριάδνης.
Atque corona nitet, clarum inter ſydera ſignum,
Defunctæ quam Bacchus ibi dedit eſſe Ariadnæ.

Alii dicunt Lycurgum ſibi crura amputaſſe, quia vites cęderet in contēptum Bacchi. Diagondas Thebanus demum in nullas neque domeſticas calamitates, neq; publicas incurrit, qui, vt teſtatur Cicero in ſecundo de Legibus, omnia nocturna ſacrificia, propter eorum turpitudines perpetua lege ſuſtulit. Fuerunt autem res & miracula quæ contingebant in ſacrificiis illorum Deorum, quæ homines ad illorum cultum, religionemque impellebāt. Nam ſcriptū reliquit Pauſ. in Achaicis Liberi patris ſimulacrum, quod in diuiſione prædæ Troianæ Eurypylo obtigit, quod in arca quadam includebatur, ſubito viſum mentis inopes facere ſolitum omnes, qui illud vidiſſent. Neque illud ſanè paruæ fuit admirationis quod accidebat in Elide, vt ait Pauſa. in poſterioribus Eliacis: quod tres lagænas vacuas per diem eius feſtum tres ſacerdotes deponebāt in templo pręſentibus ciuibus & peregrinis, ſiqui adeſſe cuperent: mox foribus clauſis & vel a ſacerdotibus, vel ab aliis volentibus obſignatis ſuo cuiuſque annulo poſtero die cognitis ſignis ac recluſis foribus lagænas plenas vino ſuauiſsimo inueniebant: Dicitur Staphylus Bacchi fuiſſe filius, cuius proneptibus admiranda munera largitus fuit: nam cum Staphyli filiam Rhio compreſsiſſet Apollo, illudque Staphylus ſenſiſſet quod eſſet grauida, illam in arcam incluſit, & in mare deiecit. arca in Eubæam poſtmodo delata in ſpelunca quadam Anium peperit, quem ita è mærore nominauit. Hanc Apollo detulit in Delum, vt ſcripſit Semus Delius in rebus Deliacis. Hic Anius poſtea è Dorippe nympha Spermo, Oeno, & Elaidem ſuſcepit, quibus Apollo conceſsit vt quoties optarent vel vinum vel ſemina vel oleum caperent, pro ſuorum nominum ſignificatione: quippe quod hęc ipſa nomina hoc ſignificarent. Fuerunt præterea eiuſdem Bacchi filii, & Hymenæus, & Thyoneus, atque Bacchus ex Ariadna Ceranaum, Tauropolim, Euanthen, Latramym, Thoantem, Oenopionem ſuſcepit. Carmonem ex Alexiræa, qui venās ab apro fuit interfectus. E Chronophyle Phliantem, qui fuit cum reliquis Argonautis, Narcæum è Phyſcoa, qui primus honores Bacchi apud Elienſes inſtituit. Herodotus in Euterpe Apollinem & Dianam ex Iſide & Oſiri, quem Liberum patrem eſſe diximus, natos eſſe ſcribit. Atque multa fuerunt Bacchi cognomina vt Deorum cæterorum, quibus de cauſis dictum eſt. Nam Hedereus Bacchus dictus eſt Acharnis, quia ibi primum hedera fuit inuenta: & Cantor, quia cum Muſis verſaretur: & Seruator, Melanægis, Lyſius, Pſilaneus, Leucanius, Lamptera. Dictus eſt Dionyſus à Dia inſula vna e Cycladibus, quę & Naxos vocabatur quæ illi poſt ductam Ariadnam conſecrata fuit, & à Nyſa ciuitate, in qua regnauit. Alii maluerunt dictum fuiſſe Dionyſum, quia mentem excitet: nā Δία mentem appellant, νύσσω autem pungo ſignificat, vt ait Ioannes Diaconus. Bacchus à furore dictus eſt, Bromius à ſtrepitu, & clamore ebrioſorum: Liber pater aut Lyæus, quod idem eſt, quia vinum liberius hauſtum à curis liberet, ac lætos faciat. Lenæus à torcularibus: Nyſæus quia ſtimulus ſit ad furorē: Dithyrambus, quia e duobus portis exierit: vel, vt alii ſentiunt, quia in antro duas portas haben

te fuerit educatus. Bimater, quod eum Semele mater in vtero, Iupiter illigatum femori vſque ad iuſtum pariendi tempus geſtauerit. fabulati ſunt antiqui Bacchum ſui ſe Iouis femori aſſutum, quia educatus ſit in ſpecu Neri montis qui eſt apud Nyſam clariſsimam olim Indię ciuitatē, qui mons Neros Ioui erat conſecratus. Ignigena, quia natus ſit è matris incendio. Baſſareus ab oppido Lydiæ Baſſara, vbi præcipua religione colebatur; vel à Baſſaride veſte talari, qua in eius ſacrificijs Baſſarides, Bacchæ vtebantur. Briſæus à Briſa Lesbi promontorio, in quo colebatur, vel à Briſa preſſorum vinaceorum maſſa, vel à βριμέω, quod fremere ac vociferari ſignificat. Iacchus ab ἰακχέω clamo Eleleus, quia furoris & bellorum ſit autor plerunque: nam vtebantur hac voce ἐλελεῦ in hymnis & pęanibus, quibus homines incitabant ad bellum. Thyoneus à matre Semele, quæ dicta fuit etiam θυώνη, quam grauidam furentem introduxit Aeſchylus. Euan, quod ea voce vterentur diuinitus afflati. Nyctileus, quia per noctem vociferationis eſſet autor. Euchius, quia largè fundat, vel in cythos in coniuiis, vel è torcularibus per vindemiam. Atque hæc ea ſunt ferè, quæ de Baccho ab antiquis ſcriptoribus ſunt tradita. ¶ Cum Thebanus fuerit Baechus, & Penthei, Actæonis, Learchique infeliciſsimorum hominum affinis, vt ait Lucianus in Concilio Deorum, patet illum hominem mortalem, & mortalium calamitatibus obnoxium fuiſſe. Quamuis Plutarchus in Pelopida & illum & Herculem ob virtutum præſtantiam patiendi facultatem depoſuiſſe ſcribit: ὡσαύτως οἱ τὸ ποιὸν τῇ γενέσει τοῦ θεοῦ συνοικειοῦσι. τὰ γὰρ πλεῖστα παραλείπω τῶν τεκμηρίων. οὐ γὰρ ἐν τοῖς ἐκ μεταβολῆς ἀθανάτοις γενομένοις γεννητοῖς ὁ πάτριος λόγος τὸν θεὸν τοῦτον ἀπολείπει δαίμοσιν, ὥσπερ ἡρακλέα καὶ Διόνυσον. ἐκ μεταβολῆς ἀρετῇ τὸ θνητὸν καὶ παθητὸν ἀποβαλόντας. ἀλλὰ τῶν ἀϊδίων καὶ ἀγεννήτων εἷς ἐστιν εἰ δεῖ τοῖς ὑπὸ τῶν φρονιμωτάτων καὶ παλαιοτάτων λεγομένοις τεκμαίρεσθαι περὶ τῶν τηλικούτων. Eodem ipacto & ortus rationem his conuenire inquiunt: nam coniecturas plurimas relinquendas cenſui. Non enim iis, qui nati ſunt, immortalibus factis ex aliqua mutatione, lex aut mos patrius Deum hunc coniungere patitur, ſicuti Herculem & Dionyſum, qui ob virtutum ſuarum prętantiam patiendi facultatem ac mortalitatem abiecerunt. Sed vnus eſt Apollo, quantum coniectura aſſequi poſſumus ex iis, qui & ſempiterni, & nunquam geniti ab antiquiſsimis & ſapientiſsimis hominibus crediti ſunt. Bacchus filius Semeles fuiſſe fingitur, quia vinum filius eſt vitis: nam Semele nuncupata eſt ἀπὸ τοῦ σείειν τὰ μέλη, à concutiendis membris ſcilicet, vel quod arbor ipſa maximè cæterarum arborum membra, ramos ſcilicet, mollia & ventis facile agitanda præbeat: vel quod vitis per vinum membra hominum inflectat, ac regat. Iouis item filius dicebatur, quia innatus eſt vino calor quidam, & ab ipſa natura inſitus: neque poteſt niſi in locis calidis, aut in moderato calore ſaltem, vitis naſci. Fingitur ideo Semeles combuſtæ natus è cineribus, quia cineris natura cum incluſum calorem intra ſe, ac neſcio quid pingue habeat, quod plurimū proſit vitibus. Alij Iouis & Proſerpinæ filiū Bacchū eſſe dixerūt, ꝙ vitis, ſicuti reliquorū oīum ferè, maximè principia terrā, tanquā materiā, calorē, tanquā artificem, eſſe arbitrentur. Iouis femori aſſutus fuiſſe dicitur, quia caloris maxime cupida ſit vitis: neq; ſine illo viuere poteſt, aut eſſe fructifera: quare per acriores hyemes vites complures moriūtur. Illū educaſſe Nymphæ dicuntur e matris cineribus excipiētes, quoniā omnium arborū vitis eſt humidiſsima, cuius fructus ſi aquam modicè ſortiatur, multo fit ſalubrior & creſcit eodē tēpore. Dicitur delatus in Aegyptū ob loci calorē, terræque feracitatem, cuius loci ſimilitudinem vitis requirit. Idē Deus pro bibētiū ingenio alios facit audaciores, alios loquaces ac timidos tāquā fęminas: quare & mas & fœmina creditus eſt. Hunc Muſarum comitem cenſuerunt, quia vini

calor

calor excitet ingenium, nam & diſertos & audaces & fortes faciunt meracionis pocula vt nos luſimus in noſtris Venationibus vbi ſcribitur :

Bacche ferox hominum domitor, domitorque ferarum,
Nec ſolum Tanaim, gentemque bi nominis Iſtri,
Biſtoniosque ſinus, ęoæ & littora terrę, & quæ ſequuntur.

Idem & nudus & ſemper iuuenis habitus fuit, quia patefaciat ſecreta. Comitabantur hunc Deum Cobali malefici & doloſi dæmones, inter quos Acratus principem locum obtinebat: quoniam multa ſunt, quæ ebrietatem ac immoderatum bibendi vſum conſequuntur: loquacitas ſcilicet, & temeritas, rerum domeſticarum profuſio, impudentia, inimicitiæ, multaque huiuſmodi incommoda cum clamore & ſtrepitu, quæ malos dæmones, & Cobalos, & doloſos antiqui vocitarunt. Nam plerique mortales ſua vita Diis ipſis attribuerunt, velut ebrius Aeſchylus ebrium Bacchum introduxit in ſcenam, vt ſcripſit Chamæleon, quod tamen quidam tribuerũt Epicharmo. ſic amore capti adulterium Veneri attribuerunt atque addixerunt, milites crudelitatem bellorum Marti: reges raptum regni vel paterni Ioui. Enimuero ex ipſa ebrioſorum natura lynces, & tigres, & pardi, & pantheræ ſectari, & eius currum trahere dicebantur: nam harum ferarum ingenium & immanitatem vinum immodice bibentibus imprimit, furioſosque efficit. Fingebatur hic Deus hinnulorum & caprarum pellibus indutus, quorum animalium alterum effęminatam ebrioſorum naturam ſignificat, alterum infenſum eſt vitibus. Idcirco etiam a mulieribus ſacerdotibus plerunque colebatur, quod ebrioſorum natura magis fœminis, quam viris eſt ſimilis. Illæ thyrſis & coronis ex hedera in ſacrificiis vtebantur, & ſmilacis, & abietis, & quercus, quia illę arbores vites imitẽtur, ac nõ infeſtæ natura ſint vitibus. Quod columnas ſuæ militiæ terminos in Oriente Bacchus poſuerit, id vero videtur ad hiſtoriam pertinere. Sed tamen & ad vitis peregrinationem ſpectat, quę prius in Aegypto nata ſit, & poſtea in Orientis regiones delata. Cur verſus ſit aliquãdo in leonem, manifeſtum eſſe iudico. Cur laniatus fuit a Titanibus, ac ſepultus deinde integer reuixit? hoc nihil aliud quam plantationem ſignificat: nam è ſingulis propaginibus cæſis, vel ramis vitium ſub terra ſemiſepultis integræ vites fertiles oriuntur. Dormiuit triennium apud Proſerpinam Bacchus, quoniam ante id tempus cum vites non ſint feraces, dicuntur dormire: apud Proſerpinam, cum maxime in radices creſcant. Capite fingebatur taurino & cornutus, quia ob eſt immoderate bibẽtibus. vel dicitur cornutus, quia prior boues iunxit, vel quia ſit vis ſolis penetrans. Hunc cum tripudiis colere ſoliti ſunt antiqui ad titubantium & ebrioſorum imitationem. Alii Dionyſum ſolem eſſe arbitrati ſunt, vt Cererem lunam, ſicuti teſtatur Virgi. libro primo Georgicorum in his:

vos ô clariſsima mundi
Lumina, labentem cœlo quæ ducitis annum
Liber & alma Ceres.

Et Orpheus in hiymnis:

Πρῶτος δ' ἐς φάος ἦλθε, Διόνυσος δ' ἐπικλήθη,
οὕνεκα δινεῖται κατ' ἀπείρονα μακρὸν ὄλυμπον.
Primus it in lucem, ac Dionyſus dicitur idem,
Immenſum circa cœlum quod voluitur altè.

Verum id apertius carmen eiuſdem poetæ ſignificauit, eundem eſſe ſcilicet Solem & Dionyſum:

ἥλιος, ὃν Διόνυσον ἐπίκλησιν καλέουσι
Sol clarus, Dionyſum quem cognomine dicunt.

Et Eumolpus in Bacchicis carminibus:

Ἀστροφαῆ Διόνυσον ἐν ἀκτίνεσσι πυρωπόν.
Flammiferos inter radios Dionyſus olympi.

Cui etiam nebridis pellem geſtamen tribuerunt ob varietatem ſtellarum. Ad ſolis igitur motus imitationem illum per tripudia coluerunt, ſignificantes aſsiduè vapores e terra extrahi, ſurſumque attolli, ex quibus deorſum poſtea per imbres delatos omnia genera plantarum & animalium aluntur. Hęc eadem cauſa fuit cur Phallus in ſacrificiis Dionyſi, tãquam patris generationis cum pompa portaretur. Hunc e Ioue & Semele combuſta natum arbitrati ſunt, quia aſtra ignea eſſe putarunt, & ex ignis natura à Deo fabrefacta. Alii Proſerpinam matrẽ tribuerũt, quod ſub terra latere puretur, vt ex ea videatur oriri. Huic cætera, quæ Baccho tributa fuiſſe diximus, iniunxerunt, propter vim modo caloris nimii, modo frigoris, modo ob temperiem, cum per illum cuncta gignant. Hunc ſepultum integrum reuiuiſcere fabulãtur ob anniuerſarias caloris viciſsitudines: quippe cum debiliſsimus aliquãdo exiſtens paulatim vires reſumat, dum integer & validus fiat. Agyptii tamen ſcriptores longe diuerſa pleraque à Gręcis literarum monumentis tradiderũt: nam Bacchum, quem Oſirim vocarunt, nutritum fuiſſe inquiunt in Nyſa urbe felicis Arabiæ qui cum eſſet Iouis filius, & a patre & a loco nomen ſortitus eſt poſtmodo apud Græcos, atque Nyſa eſt vrbs, de qua ita meminit poeta:

Ἔστι δέ τις νύσης ἄβατον ὄρος, ἀνθέον ὕλη
τηλοῦ φοινίκης, σχεδὸν ὠκεανοῖο ῥοάων.
Altus, in acceſſus Nyſæ eſt mons floridus. ille
Haud procul Occeano, Phęnicum terra remota eſt.

Dicitur vitem inueniſſe apud Nyſam & excogitauiſſe cultum eius fructus, deinde cæteros homines docuit vino vti. His addiderũt quod Oſiris qui regnauit poſt Vulcanum in Aegypto decreuit rebus Aegyptiis conſtitutis orbem terrarum peragrare, ac de hominibus omnibus non modo præſentibus, ſed etiam poſteris benemereri, docereque ſationem frumenti & hordei & cultum vitium, cum ſic fore arbitraretur vt ceſſarent a feritate, diuinosque honores ipſe mereretur ab illis, qui ad mitiorem diætam fuiſſent reuocati. illo conſilio dicitur res Aegyptias inſtituiſſe, ac ſummam rerũ tradidiſſe vxori, cui conſultorem reliquit Mercurium. ſummum imperatorem regionis vniuerſæ reliquit Herculem celebrem ob uires corporis, & affinitate coniunctum. Buſirim Phæniciæ, Antæum Aethiopiæ ac Libyæ præfecit. ſecum adduxit multas copias, & fratrem qui vocatus eſt Apollo à Græcis, inuentorem lauri plantæ, cum Oſiris hederam etiam inueniſſet, quæ illi ſacra credita eſt, vt etiam Dionyſo apud Græcos. ſecuti ſunt Oſirim duo filii Anubis & Macedo, qui ad oſtentandam fortitudinem inſignia in armis vſurpabant non ineptorum animalium ad audaciam. Nam Macedo in armorũ inſignibus geſtabat priorem partem lupi. at Anubis pileum ad eandem formam. ſecutus eſt & Pan, cuius magna erat apud Aegyptios exiſtimatio, & Triptolemus & Maro, qui culturam agrorum & plantę vitis oſtentarent. ſic Oſiris iter aggreſſus decreuit crines non tondere antequam in patriam redijſſet, ex quo manſit poſtea conſuetudo vt peregrinantes capillos nutrirent donec domum redijſſent. His addunt ſe Satyros adiunxiſſe, cum veniſſet in Arabiam, & choros muſicorum, inter quos nouem virgines fuerunt canendi peritæ, quæ Muſæ a Græcis ſunt vocatę. cæterum Oſiris primum per Aethiopiam iter fecit, deinde per Arabiam apud mare Erythræum ad Indos vſque & extremos fines continentis, vbi multas vrbes condidit, & Nyſam in primis, vbi hederam plantauit, quod eſſet indicium eius peregrinationis, columnasque erexit vbique ad profectionis ſerminorum memoriam. Mox peruenit in Helleſpontum & in Europã ac Thraciam,

ciam,& Lycurgum repugnantem ijs quæ faceret, interemit,vbi etiam reliquit ſeneſcentem Maronem,qui Maroneam ciuitatem condidit, ac de ſuo nomine appellauit. alterum filium Macedonem reliquit regem illius regionis, quæ ab illo Macedonia poſtmodo fuit appellata. Triptolemum reliquit in Attico ſolo, qui omnes cultum agrorum ac vinearum doceret. denique ob beneficia diuini honores illi ſunt habiti,atque is in Deorum numerum eſt relatus. Aegyptijs viſi ſunt nugari illi Græci qui natũ eſſe Bacchum Thebis dixerũt è Semele & Ioue, quod accidiſſe inquiunt,quia Orpheus in Aegyptum profectus cum myſteria perdidiciſſet, quod eſſet amicus Cadmeis,a quibus honoratus fuerat,gratificans Thebanis ea dicitur de Dionyſo confinxiſſe. vulgus autem partim ob inſcitiam, partim etiam quia vellet Deum ſuum ciuem putari, quæ ſpectant ad eius ortum facile complexum eſt, & ad alias nationes tranſmiſit. Huic rei dicitur dediſſe occaſionem infans, qui natus eſt e filia Cadmi Semele ex occulto coitu,quem dixerunt è Ioue fuiſſe cõceptum: qui cum forma & ingenio prǽſtitiſſe poſtea viſus eſſet, Orpheus peritus rerum omnium Oſiridis,ritus & mores ſacrorũ apud Græcos inſtituit, a quo & mythologi ſeu fabularum ſcriptores & poetæ poſtmodo argumenta ſumpſernnt, immutabilemque opinionem ad poteſteros de illo conſtituerunt. aiunt non vinum ſolum a Dionyſo inuentum fuiſſe, ſed etiam potum ex hordeo Tythum vocatum, qui parum differt odore a vino, quem docuit eas nationes,quarum regio non eſt vitium patiens. primus omnium duxit triumphũ qui etiam cum mitra circa caput vſus fuiſſet, manſit poſtea conſuetudo regib. vt ad eius imitationem diademate vterentur. cum vero per triennium peregrinatus eſſet ad eius temporis memoriam Bœoti & Thraces & reliqui Græci Trieterica ſacra inſtituerunt. Quidam tamen ex Aegyptiis longe diuerſa ab his quæ hactenus dicta ſunt de ortu Dionyſi tradiderunt: aiunt enim Ammonem regẽ partis Libyæ,qui cœli filiam ac Saturni ſororem duxerat,cum viſeret regionẽ ad montes Ceraunios reperiſſe virginem forma egregia Amaltheam nomine, cum qua congreſſus filium genuit, qui cum poſtea forma & robore eſſet inſignis Dionyſus fuit vocatus. Amaltheam conſtituit reginam propinqui loci,cuius loci figura cum eſſet cornu bouis ſimilis,dictum eſt cornu Heſperidum. ob fertilitatẽ vero regionis,quæ multiplices domeſticorum fructuum arbores produceret regio vocata eſt cornu Amaltheæ. cæterum Ammon veritus Rheæ Zelotypiam puerum in Nyſam quandam vrbem deferri curauit longe ab iis locis diſtantem, quæ erat in quadam inſula a Tritone fluuio cumprehenſa ad præcipitem locum vbi fuerunt anguſtiæ quædam, quas portas Nyſęas vocarunt. Erat ibi regio per amæna mollibus pratis diſtincta, locusque irriguis multis aquis lympidis ſcatentibus abundabat, omni fructiferarũ arborum genere conſitus,cum multæ etiam optimæ vites ſponte naſcerentur afflabatur locus multis amænißimis ac ſaluberrimis ventis,quare incolæ longiſima ætate fruebantur,cũ regionis ingreſſus multis condenſis altiſque arboribus ſepiretur,& vallibus ſatis profundis, ita vt ſol nõ facile poſſet penetrare,ac vix lumen ipſius ſolis. ad omnes acceſſus fontes fuerũt dulcium aquarũ,cum ſemper virentes & odoriferæ arbores multæ eſſent, & ſuaues flores,& variarum auium cantus. atque vt vno verbo concludam nihil prorſus ad abſolutam voluptatem habitantium ibi deſiderari poterat. Illuc vbi Ammon acceſsiſſet filium alendum dicitur dediſſe Nyſæ vni filiarum Ariſtæi,cuius tutorem inſtituit ipſum Ariſtæum virum prudentia, omnique genere diſciplinarum præſtantem. at Palladem præfecit deuitandis inſidiis nouercæ,quæ paulo ante ad fluuium Tritonem e terra edita viſa Tritonia fuit appellata. Enimuero cum Rhea poſtea virtutem & gloriam Dionyſi priuigni vbique celebrari audiuiſſet, irata eſt Ammoni, Dionyſumque omni ante ſ procurauit capere, quod cũ

facere

facere nequiuiſſet, reliquit Ammonem, & ad fratres Titanes confugit, apud Saturnumque fratrem habitare decreuit. Perſuaſit etiam Saturno vt cum cæteris bellum aduerſus Ammonem ſuſciperet, quod factitatum eſt. Ammonem inquiunt annonę penuria laborantem in Cretam neceſſario confugiſſe, duxiſſeque filiam vnius Curetum tunc imperantium Cretam nomine, atque inſulam prius Ideam nominatam ab vxore Cretam vocaſſe. Saturnus occupatis a ſe locis Ammonis, cum nimis acerbè imperare viſus eſſet magnum odium ſubditorum in ſe concitauit, nec ita multo poſt cum magnis copijs comparatis aduerſus Nyſam & Dionyſum militauit. Dionyſus audita fuga paterna & Titanum in ſe expeditione, multos milites è Nyſa collegit, & inter hos ducētos perites robore, beneuolentia erga ipſum, & officijs præſtantes. his acceſſerunt collectitiæ copiæ è Libya, & magna manus Amazonum, quæ etiam eo libentius aduentarunt, ꝙ intelligebant ſe Palladem rerum militarium ſtudioſam ſociam belli eſſe habituras. Sic marium ſummus imperator Dionyſus, fęminarū Pallas ductabat exercitum. Inito prælio multis vtrinq; cadentib. Saturnus vulneratus eſt, ac victoria fuit penes Dionyſum, cuius præclara virtus illo die præcipue enituit. Titanes fuga ſe ſeruaruut in loca Ammonis, quos per deditionem poſtea captos libertati reſtituit, optionemq; dedit an ſecum vellent militare vel abire, qui omnes ſecū militarunt, ac Dionyſum tanquam Deum ſalubrem coluerunt. aiunt expeditionem aduerſus Saturnū fuiſſe ſuſceptam militantib. vnà nobiliſsimis Nyſeis qui Sileni ſunt vocati, cū primus qui regnauit Nyſæ Silenus nominaretur. in itinere multa mōſtra domuit, deſertasq; regiones colonis repleuit. Saturnus Dionyſi copijs auditis vrbē ſuccendit, abductaq; ſecū Rhea & quibuſdā amicis per obſcuritatē noctis ex vrbe diffugit. Sed cū in cuſtodias vbiq; diſtributas incidiſſent, veniſſentq; in poteſtatem Dyonyſi, non modo nihil inhumanū paſsi ſunt, ſed etiam vltro inuitati vt pro paterna charitate in poſterū cum ipſo vnà viuerent, omnem debitā reuerentiā ob coniunctionem ſanguinis conſecuturi. Sed cum denuo Titanes clā arma paraſſent ab eodem victi pugna ad vnum ſunt trucidati. Hæc ab Aegyptijs & alia pleraq; memoriæ prodita ſunt de Dionyſo. quidam etiam dixerunt illum è Ioue ac Cerere natum eſſe, & diſcerptum à terrigenis & coctum, ſed à Cerere compactis membris rurſus iuuenem reuixiſſe, quæ certe omnia ſpectant ad culturam vitis & vini expreſsionem. dicūt enim illud ſignificare è terra & imbre capere incrementum, vinumque ex expreſſo racemo producere. à Terrigenis iuuenem conuelli, eſt nimirum ab agricolis transplantari, cum terra ſit Ceres, quæ ramis denuo dat vitam. coctionem addiderunt, quia plurimi vinum coquūt quo pacto magis ſeruatur vt inquit Diodorus Siculus in hiſtorijs libro 3. alij duplicem eius ortum tradiderunt, quia vel ante diluuium hæc planta floruerit, & cum per diluuium Deucalionis appareret extincta, mox repullularit. alij tres fuiſſe Dionyſos aiūt varijs temporibus, quibus ſingulis proprias res geſtas tribuerunt. alij vnū, qui omnia fecerit prædicta, & vinum & ficus inuenerit, quem barbatum eſſe dixerunt, atque illi primum fuiſſe Indum vitis & ficus autorem, ſecundum Iouis & Proſerpinæ vel Cereris, qui prior boues aratro ſubiecerit, cum prius manibus homines terram colerent, quare etiam cornua tribuerunt eius ſtatuis. Sic autem de eius ortu breuiter Homerus ait hymnicus:

οἱ μὲν γὰρ δρακάνωσε, οἱ δ' ἰκάρῳ, ἠνεμοέσσῃ
φασίν, οἱ δ' ἐν νάξῳ, δῖον γένος, εἰραφιῶτα.
οἱ δέ σ' ἐπ' ἀλφειῷ ποταμῷ βαθυδινήεντι,
ἄλλοι δ' ἐν θήβαισιν ἄναξ σὲ λέγουσι γενέσθαι
ψευδόμενοι. σὲ δ' ἔτικτε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε
πολλὸν ἀπ' ἀνθρώπων κρύπτων λευκώλενον ἥρην.

ἐστὶ δέ τις Νύσης ἄβατον ὄρος, ἀνθέον ὕλη
τηλοῦ φοινίκης, σχεδὸν αἰγύπτοιο ῥοάων.
Hi Naxum, hi Dracanumque ferunt, illi Icaron eſſe
Ventoſam patriam tibi magno vitiſatori:
Illi te natum eſſe Alphei ad fluminis vndam
Aſt alij Thebis falſo dixere: ſed ipſe
Protulit in lucem te hominum ſator, atq; Deorum,
Iunonemque latens, mortaleſque occuluit te.
Altus, inacceſſus, Nyſæ mons eſt, ibi ſylua
Non procul Aegypto eſt, procul à Phœnicibus agris.

At de Dionyſo tot dicta ſint, nunc de Cerere dicamus.

De Cerere. *Cap.* XIIII.

CErerem Saturni & Opis filiam, ſororemq; Plutonis, & Iouis & Iunonis fuiſſe memoriæ prodidit ita Heſiodus in Theogonia:

ῥείη δ' αὖ δμηθεῖσα κρόνῳ τέκε φαίδιμα τέκνα.
ἱστίην, δήμητρα, καὶ ἥρην χρυσοπέδιλον,
ἴφθιμόν τ' ἀΐδην, ὃς ὑπὸ χθονὶ δώματα ναίει.
Hinc Rhea progenuit Saturno pignora clara,
Iunonem, & Veſtam, Cererem, quique imperat vmbris
Plutonem fortem, ſub terris cui domus alta eſt.

Hæc Dea cum pulcherrima eſſet, Iupiter, qui nullum ſtuprum, nullamque turpitudinem vel domeſticam deuitauit, captus fuit ſororis deſiderio, eamq; compreſſit, ex quo nata eſt Proſerpina, vt teſtatur in his idem:

αὐτὰρ ὁ δήμητρος πολυφόρβης ἐς λέχος ἦλθεν,
ἣ τέκε περσεφόνην λευκώλενον, ἣν ἀϊδωνεὺς
ἥρπασεν ἧς παρὰ μητρός.
Diuitis ille thorum Cereris conſcendit, & inde
Edita formoſa eſt Proſerpina: quam ſibi Pluto
Surripuit de matre.

Cum Neptunus etiam alter è fratribus eandem Cererem compreſsiſſet, filiam ſuſcepit, quam nefas erat apud Græcos nominare: quam tamen & ipſam & Cererem Heras nominantes quidam appellarunt, vt ſcriptum reliquit Pauſanias in Arcadicis. Fuerunt tamen, qui non Heram, ſed equum è Cerere natum eſſe ex eo partu dixerint: quare fabulati ſunt, quod Ceres ob equum à ſe genitum partim ob iram in Neptunum, partim ob pudorem, nigras veſtes ſumpſit eo tempore, atq; lucem Deorumq; conſpectum fugiens ſe in ſpecum obſcuriſsimum abdidit. Deinde cum omnes terræ fructus corrumperentur, peſtiſq; paſsim homines & animalia omnia conficeret, Dijs omnibus Cereris latebras ignorantibus, Pan, cum per Arcadiam venando vagaretur, illam vidit, ac Ioui indicauit, quo à Parcis miſsis, iram deponere precantibus placata eſt. Fuerunt tamen, qui nõ hac de cauſa id contigiſſe inquiant, ſed cum ea percepiſſet, quæ de raptu Proſerpinæ contigerunt. Hæc tamen non contenta fuit à duobus fratribus pollutam fuiſſe ſuam pudicitiam, ſed ſemper, vt pleræque mulieres, noua & maiora appetẽs, Iaſionem Iouis & Electræ filium adamauit, vt teſtatur Homerus libro quinto Odyſſeæ:

ὡς δ' ὁπότ' ἰασίωνι ἐϋπλόκαμος Δημήτηρ
ᾧ θυμῷ εἴξασα μίγη φιλότητι καὶ εὐνῇ
Νειῷ ἔνι τριπόλῳ. οὐδὲ δὴν ἦεν ἄπυστος
Ζεύς, ὅς μιν κατέπεφνε βαλὼν ἀργῆτι κεραυνῷ.

Sic

Sic olim dilexit, vbi Ceres Iaſionem
Ipſa ſequens animum in lecto eſt coniuncta, nouális
In terra, ter paſſa fuit quæ vulnus aratri:
Non tamen ille Iouem latuit: ſed fulminis igne
Flagrantis cecidit cinerem conuerſus in atram.

Cum enim Iupiter filium haberet riualem, illum ferre non potuit. Ex Iaſione igitur & Cerere natus eſt Plutus, vt ait enarrator Theocriti: quem cęcum immerito finxerunt antiqui: cum paupertati magis illud conueniret: quoniam vel ſapientiſsimi homines ſi ſint inopes, apparent omnibus prope inſulſi, ſine conſilio, ſine iudicio, ſine prudentia, ſine mentis acumine: cum horum omnium opinionem diuitiæ ſecum afferant. Nihil enim non ſapientiſsimum iudicatur, & aureum, quod proficiſcatur ab opulento ore. Ipſum tamen nonnulli non Iouis & Electræ filium fuiſſe ſenſerunt, vt putauit Iſacius, ſed Minois & Phroniæ: cum quo in prato dormiente congreſſa ſit Ceres, ac Plutum genuerit. Habitauit Ceres Corcyræ aliquando, quæ ita vocata fuit à Corcyra filia Aſopi ibi ſepulta, vt ſcripſit Apollonides in Europæ nauigatione. cum illam inſulam Drepanum antea nominarent, vt ſcripſit Appllonius libro quarto Argonauticorum:

Ἀμφιλαφὴς πίειρα κεραυνίη εἰν ἁλὶ νῆσος.
ᾗ δ᾽ ὑπὸ δὴ κεῖσθαι δρέπανον φάτις ἵλατε μοῦσαι,
Οὐκ ἐθέλων ἐνέπω προτέρων ἔπος. ᾧ ἀπὸ πατρὸς
Μήδεα νηλειῶς ἔταμε κρόνος· οἱ δέ ἑ Δηοῦς
κλείουσι χθονίης καλαμητόμον ἔμμεναι ἅρπην.
Δηὼ γὰρ κείνῃ ἐνὶ δή ποτε νάσσατο γαίῃ.

Inſula præpinguis, ſtatio gratiſsima nautis,
Fluctibus alluitur, ſub qua (mihi parcite Muſæ
Non dico hæc arcana lubens) falx conditur illa
Qua ſecuit patrem Saturnus. ſunt quoque falcem
Qui dicant Cereris, qua ſueuit cædere meſſes,
Nanque Ceres quondam terris habitauit in illis.

Fuerunt enim qui non à Saturni falce, ſed ab illa, quam Ceres à Vulcano expetiuit, vt Titanes metere doceret, vocatum Drepanum putarint: vel qua ipſa meteret, vt ait Iſacius. fuit autem Siciliæ ciuitas Drepanum non procul ab Eryce monte, atque tota Sicilia fuit Cereri conſecrata, ſicuti ſcripſit actione ſexta in C. Verrem Cicero in his: vetus eſt hæc opinio Iud. quæ conſtat ex antiquiſsimis Græcorum literis, atque monimentis: inſulam Siciliam totam eſſe Cereri & Liberæ conſecratam. Huius filia idcirco in Sicilia rapta fuit à Plutone, & ad inferos delata, vt diximus, quæ prorſus recuperari non potuit, quoniam apud inferos mali Punici grana guſtaſſet celebrabantur Theſmophoria in honorem Cereris, quę à Triptolemo primum pro accepto ſerendi munere ac frugibus in Eleuſio oppido fuerunt inſtituta. Nam fama eſt Cererem cum per orbem terrarum filiam quærens vagaretur perueniſſe ad oppidum, & ad oppidi eiuſdem principem nomine Eleuſium, cuius vxor Hyona, vt ait Lactantius, Triptolemum pepererat: cui nutricem quærenti Ceres vltro ſe obtulit, puerumque diuino lacte nutritum noctu clam ſub igne occultabat. Is cum egregie nutriretur per noctem, pater obſeruans quo pacto id fieret, re viſa exclamauit, quare irata Ceres Eleuſium exanimauit, ac Triptolemo currum à draconibus tractum dedit, vt vniuerſos mortales ſationē frugū doceret: ſicuti teſtatur Callimachus in hymno in Cererem. Alii fabulantur Celeum à Cerere per quodam tempus educatū fuiſſe tam quam filiū: quem cum Dea vellet facere immortalem, aſsidue ſub igne tegere ſolebat. verum cum id diutius feciſſet à quodam conſpecta id facere deſtitit: neq;

immortalem reddere curauit,ſed illum frumenti ſationem docuit,vt ait Nicandri enarrator. Alij Triptolemi patrem Celeum fuiſſe memorarunt,dixeruntque & patrem & filium ſationem edoctos à Cerere fuiſſe. alij Triptolemum Oceani & Terræ aiunt fuiſſe filium, vt teſtatus eſt Muſæus, quem tamen Orpheus cum Eubuleo fratre Diſaulis filium fuiſſe credidit. Alij Cercyonem & Triptolemum fratres fuiſſe memoriæ prodiderunt. Alij dicunt Eumelum accepiſſe frugum ſationem à Triptolemo ac patras detuliſſe vnà cum ratione condendarum vrbiũ, qui primum Aream ab ipſa aratione Patras vrbem nuncupauit. His addiderunt quidam Antheam Eumeli filium auſum fuiſſe dracones currui Triptolemi volucres adiungere,qui ab ijs excuſſus diem ſuum obijt vt ait Pauſ.& Euanthes in hiſtorijs fabuloſis. Fuit aũt mos Theſmophorijs ne vinum adhiberetur,matronęq; initiarentur apud Athenienſes,quæ perpetuã & incorruptã pudicitiã ſeruare decreuiſſent,quæ coronis viticeis ornabantnr:atq; horũ ſacrorũ ritum & conſuetudinem Theſmophoriorum ita deſcripſit enarrator Theocriti de ſentẽtia Thelyti Methymnæi ex Bacchicis carminib. *νόμος γὰρ τὴν ἀθηναίους κατ᾽ ἔτος τελεῖν τὰ θεσμοφόρια ταῦτα, παρθένοι γυναῖκες, καὶ τὸν βίον σεμναὶ, καὶ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς τελετῆς, τὰς νομίμους βίβλους καὶ ἱερὰς ὑπὲρ τῶν κορυφῶν αὐτῶν ἀνετίθεσαν, καὶ ὡσανεὶ λιτανεύουσαι, ἐπήρχοντο εἰς ἐλευσῖνα.* Lex enim fuit Athenieſib. vt hęc Theſmophoria quotannis celebrarẽt virgines mulieres, & vitæ honeſtæ:quæ per ſolẽnitatis diẽ legitimos ſacroſq; libros ſuper vertice geſtãtes, tanq̃ ſupplicantes Eleuſinẽ contenderent. Hæc ſacrificia cum prius Eleuſini celebrarẽt, primus Eumolpus Deiopes & Triptolemi filius ad Athenienſes detulit:vel,vt alij ſunt arbitrati,inter quos Aceſodorus,quintus ab illo Eumolpus, vt patet ex his Aceſodori verbis:*κατοικῆσαι δὲ τὴν Ἐλευσῖνα ἱστοροῦσι, πρῶτον μὲν τοὺς αὐτόχθονας, εἶτα θρᾷκας τοὺς μὲν εὐμόλπου παραγενομένους πρὸς βοήθειαν, εἰς τὸν κατ᾽ Ἐρεχθέος πόλεμον τίνες δὲ φασι καὶ τὸν εὔμολπον εὑρεῖν τὴν μύησιν τὴν συντελουμένην κατ᾽ ἐνιαυτὸν ἐν Ἐλευσῖνι Δήμητρι καὶ κόρῃ.* Condidiſſe Eleuſinẽ ciuitatem memorãt, primũ quidem indigenas, poſtea Thraces eos qui cum Eumolpo ſuppetias ferentes acceſſerunt ad id bellum,quod aduerſus Erechtheum exarſit. Alij vero dicũt Eumolpum ritum illum ſacrificiorum inueniſſe, quæ quotannis apud Eleuſinos agebantur in honorem Cereris & Proſerpinæ. Quod vero illa fuerit conſuetudo vt idcirco Eumolpidæ ſacris Cereris initiarentur,eſſentque eorum ſacrificiorum ſacerdotes,ita teſtatur Sophocles in Oedipode in Colono:

ὧν καὶ χρυσέα	quorum & aurea
κλῇς ἐπὶ γλώσσα βέβακεν	Clauis in lingua conſtitit,
προσπόλων εὐμολπιδᾶν	Sacerdotum Eumolpidarum.

Herodotus tamen in Euterpe non à Triptolemo, aut ab aliquo Græcorum initium habuiſſe ſcribit Theſmophoria, ſed ex Aegypto ad Pelaſgas mulieres primum à Danai filiabus fuiſſe delata:*καὶ τῆς Δήμητρος τελετῆς πέρι, τὴν οἱ ἕλληνες θεσμοφόρια καλέουσι. καὶ ταύτης μοι πέρι εὔστομα κείσθω, πλὴν ὅσον αὐτῆς ὁσίη ἐστὶν λέγειν. αἱ Δαναοῦ θυγατέρες ἦσαν αἱ τὴν τελετὴν ταύτην ἐξ αἰγύπτου ἐξαγάγουσαι, καὶ διδάξασαι τὰς πελασγιώτιδας γυναῖκας.* Atque de Cereris ſolennitate,quã Græci Theſmophoria nominant,mihi fauſtum, fęlixque ſit omen, vt quantũ fas eſt per religionem proferam. Fuerunt autem Danai filiæ,quæ hanc ſolennitatem ex Aegypto tranſtulerunt,mulieresque Pelaſgas docuerunt. Vtebantur in Sicilia in ſacrificiis Cereris non floreis quidem coronis, neque in aliis eius ſacrificiis,quia ob memoriam raptæ filiæ colligẽtis flores,illi fuerũt vetiti.at myrteis coronis,& è ſmilace,vel narciſſo, vel croco vtebãtur, vt ait enarrator Sophoclis.cũ igitur Ceres Proſerpinã quærens vniuerſum terrarũ orbem perluſtraſſet, facibus ex Aetna Siciliæ mõte accẽſis ad illius imitationem Siculæ mulieres vel

viri

viri per noctē cum accenſis facib. vociferantes, Proſerpinamq; vocātes diſcurrebant, quare Tædiferos antiſtites appellauit Strabo lib. 10. cū igitur fuiſſet à Metanira & Hippothoöte Neptuni & Alopes filio in hoſpitiū perbenigne accepta Triptolemum ſationem dicit docuiſſe, quem alij Eleuſij, alij Celei, alij Oceani, alij Dyſaulis filiū fuiſſe tradiderunt, vt teſtatur Pauſ. in Atticis. Crediderunt nōnulli Triptolemum & Eubuleum fratres ſationem à Cerere didiciſſe, quia illi primum filiæ raptum matri indicaſſent. Fabulantur prꝍterea ꝙ cum hoſpitio accepta fuiſſet à Metanira Ceres, illique Metanira ſacra faceret, eius filius Abas inuidit illius Deæ ſacrificijs, grauiterq; tulit quod mater ſua illam accepiſſet, & ſacra deridens neſcio quid parum decorum in ipſam Deam ſuſurrauit. tunc verò Dea irata miſtionem quandam, quam habebat in cratere, in illum infundens in ſtellionem dicitur Abantem conuertiſſe, quod ita teſtatur Nicander in Theriacis:

Ἔνθα καὶ οὐτιδανοῦπερ ἀπεχθέα βρύγματ᾽ ἔασιν
Ἀσκαλάβου. τὸν μέν τ᾽ ἐρέει φάτις οὕνεκ᾽ Ἀχαιὴ
Δημήτηρ ἔβλαψε, ὅθ᾽ ἅψεα σίνατο παιδὸς
καλλίχορον περὶ φρεῖαρ, ὅτ᾽ ἐν Κελεοῖο θεράπναις
Ἀρχαίη Μετάνειρα θεὴν δείδεκτο περίφρων.
Inuiſi hic adſunt ſtridores, ſtellio vilis
Quos edit. fertur talem ſumpſiſſe figuram
A Cerere irata deriſo numine Diuæ
Infelix puer ad puteum, Metanira labore
Hoſpitio vt feſſam cœpit, dum pignora quærit.

Omnino vero boues iungere, & arare Ceres docuit mortales, vt teſtatͬ Orpheus in hymno in Cererem Eleus:

ἣ πρώτη ζεύξασα βοῶν ἀροτῆρα τένοντα,
καὶ βίον ἱμερόεντα βροτοῖς πολύολβον ἀνεῖσα.
Colla boum quæ prima graui ſubiecit aratro,
Felicemque dedit victum mortalibus ægris.

Fama eſt præterea quòd cum fuiſſet apud Phytalem aliquando in hoſpitio, illi gratiam referens ficum plantam largita eſt vt ait Pauſanias in Atticis. Et vt teſtātur illa carmina, quæ Phytali ſepulchro inſcripta fuerant, quorum eſt ſententia:

Hic Cererem Phytalus tectis exceperat heros,
Cui primum ſacri largita eſt ſemina pomi,
Quam ficum mortale genus vocat.

Neque vero ficum ſolum aut frugum ſationem Cereri tribuunt, ſed inuentionē omnium leguminum, præter quum fabæ: quippe cum de omnibus, à quibus comiter & liberaliter accepta fuit, dum Proſerpinam quæreret, benemereri ſtuderet, vt ſcripſit Pauſanias in Arcadicis. neque ſolum ſerendi rationem mortalibus tradidit Ceres, cum inutilis fore videretur illa ſcientia, niſi quo pacto frumentum cæderetur, & excuteretur, & è paleis ſecerneretur, & frangeretur didiciſſent ad panem conficiendum, quod illa igitur cædere & triturare docuerit, ita teſtatur Callimachus in hymno in Cererem:

κάλλιον ὡς καλάμαν τε καὶ ἱερὰ δράγματα πρᾶτον
ἀσταχύων ἀπέκοψε, καὶ ἐν βόας ἧκε πατῆσαι.
Ἁνίκα Τριπτόλεμος ἀγαθὰν ἐδιδάσκετο τέχναν.
Pulchrius vt calamos primum, ſacroſque maniplos
Strauit ariſtarum, calcare boueſque coegit:
Tunc, vbi Triptolemus perpulchras combibit artes.

Quāuis nō ꝑcul à mōte Taygeto Laconū ī vico quodā Aleſia vocato molā primū inuentā fuiſſe, & Myletū Lelegis filiū molere fruges docuiſſe nōnulli tradiderūt,

Y 3 ſatæ

ſatæ fuerunt & creuerũt primæ fruges apud Cephiſſum amnem, qui per agrum Eleuſinum multo concitatiore curſu,quàm in alijs locis deferebatur : in campis, quos Rharios vocarunt,vt teſtatur Pauſanias in Atticis.atq; ibidem locus oſtendebatur, vbi Pluto Proſerpinam rapuit, & vbi Eleuſiniorum fœminæ primum chorum in honorem Cereris inſtituerunt non procul ab Agelaſto Petra vocata, ſuper qua ſedit Ceres audito caſu Proſerpinæ, cui petræ propinquus fuit locus vocatus Callichorus. Atqui raptum & labores Cereris ita paucis complexus eſt Carcinus poeta tragicus quos pertulit querenda filia :

λέγουσι, δημητρὸς ποτ᾽ ἄῤῥητον κόρην
Πλούτωνα κρυφίοις ἁρπάσαι βουλεύμασι,
Δῦναί τε γαίας εἰς μελαμφαγεῖς μυχοὺς,
Πόθῳ δὲ μητέρ᾽ ἠφανισμένης κόρης
Μαστῆρ᾽ ἐπελθεῖν πᾶσαν ἐν κύκλῳ χθόνα,
καὶ τὴν μὲν αἰτναίοισι σικελίας πάγοις
Πυρὸς γέμουσαν ῥεύμασι δυσεμβόλοις
Πᾶσαν στενάξαι πένθεσι δὲ παρθένου
Σίτων ἄμοιραν διοτρεφὲς φθίνειν γένος,
ὅθεν θεὰς τιμῶσιν ἐς τὰ νῦν ἔτι

Fama eſt Cereris quondam puellam, quam nefas
Eſt nominare, Ditis è ſententia
Raptam fuiſſe,nigra terræque atria
Intraſſe,regiam obſitam caligine.
Mater puellę at acta deſiderio
Errauit omnes quæritans terræ locos:
Scatentis ignis Aetnæ & inde rupibus
Matris fuiſſe cognitos pro virgine
Luctus ciborum hæc abſtinens fuit diu,
Quare Deas gentes colunt has nunc quoque.

Fuerunt tamen qui non ſolam Cererem autorem fuiſſe dixerint & inuentricem ſationis, ſed Oſirim & Iſidem etiam eius vxorem, Bacchum ſcilicet inuentionis ſocium addiderunt.nam hi cum magno exercitu & cum magno tibiarum fiſtularumque concentu orbem peragraſſe, & agriculturam mortales docuiſſe, memorantur. Alij frumentum ſua ſponte natum fuiſſe in Sicilia dicunt,quod cum à nemine colligeretur in terram rurſus recidebat:quod cũ Cecrops Athenarum Rex è quodam percepiſſet,miſit qui colligerent,& ad ſe aſportarent.id cum Triptolemus prior cepiſſet, terramque araſſet, & id ſeuiſſet, vt quidam putarunt ibi, vbi nouæ fuerunt Patræ, vt arbitrati ſunt alii in agro Eleuſino, meſſemque ſuccidiſſet, commentarios poſtea de cultu agrorum ſcripſit, qui ad omnes mortales peruagati ſunt, è qua re fabula fuit conficta quod Triptolemus orbem terrarum agrorum cultum omnibus mortalibus oſtendens peragrauit. Gnoſij autem, qui populi fuerunt Cretæ, vt ait Polyiſtor, contendebant cum Atticis hominibus frugum inuentionem primam apud ſe fuiſſe, at non in agro Athenienſi : quippe cum multa alia Cretenſes priores inuenerint. nam & acies inſtruere, & nauibus longis vti, & ſagittis eminus pugnare primi inuenerunt Cretes, & muſicos modulos ab Idæis dactylis primi obſeruarunt è ſtrepitu ac tinnitu æris, & literas à ſe inuentas in Latium intulerunt,quod tamen non eſt ſine multorum contentione creditum, cum multi plerunque rei eiuſdem dicantur fuiſſe inuentores, ſicut de igne ſuperius dicebamus, cuius inuentionem alij Baccho, alij Prometheo, alij Vulcano, alij fulmini, alij Pyradæ Cilicis filio tribuerunt, quem aiunt primum è Silice ignem excudiſſe. Quod autem Bacchus vnà cum Cere-

Cerere orbem eadem de cauſa perluſtrauerit, videtur illud eſſe argumēto quod communia ſacrificia apud Eleuſinios Baccho & Cereri agebantur, vt teſtatur Sophoclis enarrator. Fuerunt Cereri non ſolum delubra, ſed nemora etiam conſecrata: quare fabulati ſunt antiqui, quod cum eius nemus Eriſichthon quidam Theſſalus abſcidiſſet, illi Ceres perpetuam famem immiſit, fecitque ne vnquam poſſet cibo ſaturari: quippe cum vel per diem aſsidue præſentibus cibis veſcerentur, vel etiam per noctem in ſomnijs ſibi videretur præſentibus ſuauiſsimis veſci. Hic filiam habebat Meſtram nomine veneficiorum peritiſsimam, quam in varias animalium, rerumque cæterarum formas mutatam frequenter vendebat, quæ paulopoſt aufugiens rurſus ad patrem priore forma recepta redibat, ita pro ſuis viribus paternæ fami opem ferebat. Fiebant etiam priuata huic Deæ ſacrificia, cui poſt meſſem primitias frugum pro frumenti prouentu offerebant, & conuiuia celebrabantur inter coniunctos, vt teſtatur Theocritus his carminibus in Cerealibus:

Α'νερες εὐπέπλῳ Δαμάτερι δαῖτα τελεῦντι
Ο῎λβω ἀπαρχόμενοι. μάλα γάρ σφισι πίονι μέτρῳ
Α῾ δαίμων εὔκριθον ἀνεπλήρωσεν ἀλωάν.
Namque viri Cereri celebrant conuiuia læta,
Primitiasque ferunt: quoniam plena area frugum
Frugiferæ meſſes ſiccauit munere Diuæ.

Agebantur & ambarualia à ſingulis agricolis, quæ luſtrationes, purgationesq; aruorum eſſe putabantur, & plurimum ad fertilitatem conferre. per ea vnuſquiſque paterfamilias hoſtiam deligebat in Cereris ſacrificia, quam quernea corona circa collum poſita ornabat, eamque ter circa ſata ducebat, quam vniuerſa familia querneis ramis coronati, Cererisque laudes canentes cum tripudiis comitabantur: idque fiebat ineunte vere. Deinde poſt has luſtratioues mulſum & lac offerebatur, cum alioquin vinum ſolum intereſſe Cereris ſacrificijs iure ſacrificiorum minime poſſet. Hunc ſacrificiorum ritum vniuerſum prope monſtrauit Virgilius libro primo Georgicorum in his:

Cuncta tibi Cererem pubes agreſtis adoret:
Cui tu lacte fauos, & miti dilue Baccho,
Terque nouas circum felix eat hoſtia fruges,
Omnis quam chorus, & ſocij comitentur ouantes:
Et Cererem clamore vocent in tecta: neque ante
Falcem maturis quiſquam ſupponat ariſtis,
Quàm Cereri torta redimitus tempora quercu
Det motos incompoſitos, & carmina dicat.

Colebatur Ceres apud Arcades Heræ nomine, cui ſacra fiebant eo ritu, vt non ſicuti in cæteris, victimæ iugularenrur, ſed quod membrum quiſque prius apprehenderat, id præcidebat, ac Deæ offerebat, vt ait Pauſanias. Hanc eādem Deam legum inuentricem fuiſſe ſcripſit Cicero actione ſeptima in C. Verrem his verbis; à quibus initia vitæ atque victus, legum, morum, manſuetudinis, humanitatis exempla hominibus & ciuitatibus data, ac diſpertita eſſe dicuntur. loquitur enim de Cerere & Proſerpina. ſic & Lucretius in libro ſexto ab Athenienſibus initia frugum & legum in vniuerſos homines manaſſe ſcribit:

Primæ frugiferos fætus mortalibus ægris
Dididerunt quondam præclaro nomine Athenæ.
Et recreauerunt vitam, legesque rogarunt.

Significat & ipſum Theſmophoriorum nomen præterea legum autorem Cererem extitiſſe, cum θέμις lex ſit, φέρω ferre ſignificet, quaſi enim legifera ſacra di-

cantur. Nam cu m̃ frumenti ſemina inuenta fuiſſent homines, qui prius nullis legibus parebant, g landibusque communi cibo veſcebantur, atque omnia habebãt communia : leges rogarunt, quibus ſua pars terræ cuique fuit aſsignata: deinde leges latæ ſunt de regundis finibus, de teſtamentis, & de emptionibus, quę primum latæ ſunt à Cerere, quia illa fuit legum ferendarum cauſa. Sic autem de illa ſcripſit Ouidius libro quinto Metamorph.

Prima Ceres vnco glebam dimouit aratro,
Ptima dedit fruges, alimentaque mitia terris:
Prima dedit leges. Cereris ſunt omnia munus.

Hanc Deam in curru vehi ſolitam ab anguibus tracto dixerunt poetæ, vt ait Orpheus in eo carmine:

Α῎ρμα δρακοντείοισιν ὑποζεύξασα χαλινόν.
Tum Dea fræuatos adiunxit curribus angues.

Quem Triptolemo dicitur dediſſe, vt frumenti ſemen in varias regiones aſportaret, vt ait Ouidius libro quinto:

geminos Dea fertilis angues
Curribus admouit, freniſque coercuit iras.

Huic Deæ ſus, quia excauatis ſcrobibus fruges conuulſiſſet, meritas luit pœnas, nam Triptolemus eo cognito facinore gratam rem ſe facturum Cereri putauit, ſi animal eius inuentis infenſum immolaret: quare ſuem ipſam ad aram Cereris extraxit, frugesque in caput conſperSit, vt appareret qua de cauſa : & mox illam Cereri mactauit, vt ait Ouidius libro ſecundo Faſtorum:

Prima Ceres auidæ gauiſa eſt ſanguine porcæ,
Vlta ſuas merito cæde nocentis opes.

Mactabatur & aries Cereri Virenti cognomine in tẽplo non procul ab arce Athenienſium, ſicuti teſtatur Eupolis in his:

ἀλλ' εὐθὺ πόλεως εἶμι, θῦσαι γὰρ μὲ δεῖ
κριὸν χλόῃ Δήμητρι.
Sed recta ab vrbem eo, mihi quod eſt opus
Mactare arietem illic Virenti Cereri.

Sacrificabant Cereri olitores præcipue hoc nomine die ſexto mẽſis Aprilis, quia per illa ſacra feracitatẽ hortorum impetrare ſe putabant. Huic Deæ coronas ſpiceas offerebant, quæ pro foribus templorum appẽdebãtur, vt ait Tibullus in his.

Flaua Ceres tibi ſit noſtro de rure corona
Spicea, quæ templi pendeat ante fores.

Erant etiam papauera Cereri ſacra, vt quidam crediderunt, ob feracitatem ſeminum: vt mallunt alii, quia interſata plerunq; naſcerentur, & eundem cultum ament. Alii, inter quos fuit Dercylus, quia ſomnum non poſſet percipere ob filiæ moleſtiam: in quem fuit papauerum beneficio adiuta. quam plantam Lucinæ etiam quidam attribuerunt. Multa fuerunt huius Deę cognomina ob rerũ variarum euentus, vel ob loca, in quibus colebatur. Fuit Euchloa bene virens, Erinnys, quia preces exaudiat, vel quia habitet in terris. Ercynna, Panachæa, Mycaleſina, Lepreata, Aceſidora, Legifera, Ouifera, Pelaſgis, Proſymna, Theumeſia, Præſes, Terreſtris, Sacroſancta, atque hæc ea ſunt, quæ de Cerere frugum autore Dea memoriæ prodita ſunt ab antiquis. Hanc vocarunt Græci Δηώ, quia in omnes homines fuerit diſtributa, cum nihil aliud ſit Ceres, quam frumentum, vt eſt in eo carmine:

Νύμφαι ὕδωρ, πῦρ ἥφαιστος, σῖτος Δημήτηρ.
Nymphæ aqua ſunt, frumenta Ceres, Vlcanus at ignis.

Cicero tamen in primo de Natura Deorum Cererem terrã eſſe ſcribit hoc pacto idem-

idemque diſputat,æthera eſſe eum, quem homines Iouem appellarent: quique aer per maria manaret, eum eſſe Neptunum: terram, eam quæ Ceres diceretur. Atque in ſecundum,Etymologiam Platonis tranſtulit e Cratylo,qui Δημήτερα quaſi γὴν μητέρα vocatam fuiſſe tradit,terram matrem ſcilicet.

¶ At quæ nunc ſub his occultata fuerint, denudemus. Agyptij ſcriptores memoriæ prodiderunt Iſidem ſiue Cererem homines reuocaſſe à mutuo eſu carnium inuento tritico & hordeo,quæ naſcebātur inter alias herbas in Aegypto. Complexi itaque inuentionem ob ſuauitatem à mutuis eſibus abſtinuerunt,quare in ſacra Iſidis pompa vaſa quædam ferebantur frumento & hordeo plena. Leges etiam tulit Iſis,quibus ab illegitimis cædibus deterrebantur, vnde dicta eſt legifera, quod prima leges inuenerit. Oſiris ac Iſis dicuntur præmia & honores illis propoſuiſſe, qui aliquid vtile humanæ vitæ excogitaſſent, ſic inuentam eſſe artem æris & auri fundendi in Thebaide & faciendorum armorum autumant, quibus feras obtruncarent, terramque colentes proſcinderent. Ceres Saturni & Opis filia fuiſſe credebatur, cum Saturnus ſit tempus, ac Opis terra: quippe quod crederetur ab his eſſe Ceres virtus ſatorum omnium,quam idciro eorũ parentum filiam finxerunt.nam vis illa, & vigor,qui eſt in rebus naturalibus, loco & tempore indiget. Alii,qui Cererem fruges eſſe putarunt,ex Opi & Saturno natam arbitrati ſunt, quia aliarum herbarum ſemina non ita indigent, vt diutius per totam hyemem ignaua commorentur, cum poſsint, vel ſi per hyemem minime fuerint ſata, ſatis vberes fructus producere. Cum vero Proſerpina filia ſit Cereris,radix herbarum ſcilicet,quam Latini ità dixerunt, quia ſerpat clam per humum,illa merito ex Ioue ſiue ex ætherea benignitate & è ſemine fingitur fuiſſe nata: quorum alterutro deficiente fruſtra prouentus frugum expectatur. Qui finxerunt Cererem equum è Neptuno peperiſſe, aut Heram, quam nominare nefas erat, illi tantam eſſe fertilitatem aquarum,& ex illa, quæ ſit illarum cum terra commiſtione,crediderunt, vt vel monſtra oriantur ob ſuperuacaneam materiæ copiam,vel nominare ſingula propriis nominibus, omnium difficillimũ propter naſcentium varietatem. Fama eſt illam aliquando in ſpecu latuiſſe cum rapta fuiſſet ad inferos Proſerpina, fuiſſeque à Pane Ioui indicata, quia iactum ſemen per aliquot dies occultatur, antequam radices agat: mox Pane, natura ipſa ſcilicet, quæ inſita eſt in ſeminibus, indicat Ioui quia neceſsitate naturæ & ob inſitum calorem herba in lucem erumpit, & emittuntur radices. Siue igitur terram Cererem eſſe putemus, cuius filia ſit Proſerpina vel ſeges: ſiue ſemen ſit Cerres, cuius filia ſit radix, omnino nata eſt Ioue patre atque res vtroque modo poteſt intelligi: quippe cum hæc omnia in idem recidere videantur. Non defuerunt tamen qui incredibilem annonæ penuriam fuiſſe ſignificari crediderint per eam fabulam, quod Pluto Proſerpinam rapuit ſub terras, quia ita corruptæ ſint ſementes cœli vitio & inclementia, vt penè extincta ſint frumenti ſemina in Sicilia per id tempus. Dicta eſt Ceres in curru à draconibus tracto vehi, propter obliquitatem ſigniferi circuli: nam dum ſol ſub eo percurrit,non ſolum excitat ſemina è terra, ſed etiam ad maturitatem perducit. Fama eſt Iaſionem Iouis & Electræ filium fuiſſe amatum à Cerere,cũ quo in nouali congreſſa ſit dormiente. Quid hoc ſignificat? Nam cum Iupiter ſit calor ætheris aut ęther, Electra diligentia, (etenim Sol quoque ἠλέκτωρ vocatur, quia ad opera homines excitet è lecto,) patet Iaſium horum amborum filium nihil eſſe aliud quam æſtatis calorem: quem Ceres amauit, & in nouali præcipuè, quia plurimnm confert ad agrorum fertilitatem vt arua quieſcant aliquando, cum terra per quietem poſtea validior ſi aptam agricolæ diligentiã cõſecuta ſit,efficiatur. Alii filiũ Minois iuſtiſsimi viri,& Phroniæ prudenden-

dentię ſcilicet a Cerere amatum fuiſſe putarunt, quod hę res otium gratiſsimum parant agricolis: cum ſplendor ex iuſtitia, paceque ciuitatum plurimum rebus vniuerſis accedat. Ex his igitur naſcitur Plutus diuitiarum Deus, quoniam terræ feracitas e cœli benignitate, & ex hominum diligentia plurima fiat: quamuis tamen nonnulli, quia primus Plutus diuitias cumulauerit illum diuitiarum Deũ putarunt: cum ante illum nemo vllam diuitiarum curam haberet, nemoque diuitias cumularet. dicta eſt Sicilia fuiſſe Cereri cõſecrata, quoniam frumenti feracisſima ſit illa inſula. Dicitur Ceres orbem terrarum peragraſſe, quoniam propter ſigniferi obliquitatem variis temporibus in variis locis ſit ęſtas: neque Ceres niſi per æſtatem ad maturitatem poteſt peruenire. Hæc Triptolemum, cui ſemina frugum dedit, ſub igne per noctem fuit occultare ſolita, quare is mirificè nutriebat: hoc quidem nihil aliud eſt quam ſeminis ratio. Nam cum noctes longiores æquo ſentiuntur poſt æquinoctium, ſub initium frigoris & hyemis ſcilicet, calor ſub terram pulatim includitur à circumſtante frigore, quo ſit vt radices frugum mirificè augeantur, plurimoque impleantur nutrimento, quo terra ob autumni pluuias referta eſt. Idcirco cum non valde lenia ſunt frigora per hyemem cum radices ſub terra eximie creſcant & impleantur nutrimento in futurã æſtatem fertiliſsimas meſſes parant, niſi quid diuinitus impedierit ad reprimendam hominum improborum ſuperbiam & petulantiam, quæ plurima cum vberate annonæ creſcit. Inde ſcite fictum eſt ab antiquis quod filiam quęrens faces ex Aetna accenderit, quia ſemper cum infra eſt calor, inferiores partes frugũ aluntur, cum vero ſuperius eſt idẽ calor, ſuperiores creſcunt. Multa ſacrificia fuerunt Cereri inſtituta ab antiquis, vel mulieri ita vocatæ inuentrici frugum verè, vel terræ ipſi: quando non ſolum ſydera, ſed etiam elementa ipſa, aut elemẽtorum partes variis Deorum nominibus appellantes, tanquam Deos coluerunt, illiſque templa, aras, ſacerdotes, certas victimas, certum ceremoniarum ritum, inſtituerunt. ¶ Id vero, quod de filia Eriſichthonis dictum eſt, ita quidam interpretantur, vt Eriſichthon vir imprudens, rerumque ſuarum profuſus fuerit: quippe cum omnia ſua dilapidauerit ac ingurgitauerit: mox ob extremam rerum omnium inopiam filiam proſtituerit, quæ modo bouem, modo ouem pecunias in concubitus mercedem accipiens, modo res alias ab amantibus extorquẽs, ita paternæ inopiæ ſubueniebat. Atqui nullam ego ſatis idoneam horum fingẽdorum cauſam in hac explicatione ineſſe video, atque aliud quidpiã illuſtrius ſub his latere iudico: cum præſertim illud Deæ ita propter contemptam eius religionem & cultum paſſus ſit. Significare voluerunt ſanè antiqui per hanc fabulam neminem, qui religionem Deorum immortalium contempſerit, domeſticas calamitates deuitare poſſe: quippe cũ omnis improbitatis miſeriæ ſint comites. Deinde patet ex hac fabula imprudentem hominem neceſſe eſſe in multa ſcelera & incommoda incurrere: quippe cum Eriſichthon etiam, vbi ſua per luxuriam & crapulam profudiſſet, poſtea victum per ſordes domeſticas, & per turpitudinem ſibi malis artibus comparare cogeretur. Quare, vt ſummatim dicam, & pietas in Deos immortales, & in rebus agendis prudentia, & in pręſentibus bonis conſeruandis parſimonia maximè viro bono eſt neceſſaria, quod per Eriſichthonis fabulam indicabatur. At Cereris fabula, & vniuerſa quę de illa conficta ſunt, nihil aliud continebãt, niſi ſationis rationẽ, & quo pacto frumẽta creſcerent, & qua diligẽtia in illis colligẽdis vti cõueniret. At de Cerere ſatis, nũc de Priapo dicamus;

De Priapo. *Cap.* XV.

PRiapus, quem hortorum Deum eſſe antiqui crediderunt, è quibus parentibus ortus fuerit, non conuenit inter ſcriptores: ſiquidem alii Naiadis Nymphæ

phæ ac Dionyſi filium fuiſſe tradiderunt, vt ait Strabo libro tertiodecimo; alii non Naiadis,ſed Chiones fuiſſe dicunt.Hunc natum fuiſſe in Lampſaco, ibique ciuitatem ſui nominis condidiſſe memorant. Apollonius Venerem cum Baccho congreſſam fuiſſe ſcribit: deindecum is ad Indicam expeditionem exiuiſſet, cũ Adonide ſępius congreſſa Priapum concepit. Cum vero Dionyſus reuerteretur illi obuiam cum corona proceſsit, illumque coronans ſequi quidem noluit,quia puderet,quod nupſiſſet: at in Lampſacum recedens ibi parere decreuit. Tum Iuno capta Zelotypia ſimulans ſe opem ferre manu venefica vterum attigit, fecitque vt puerum deformem,& præ cæteris incredibilem membri pudendi magnitudinem habentẽ pareret,quem Priapum nominauit.id cum vidiſſet Venus, noluit illum capere ob membri magnitudinem,ſed in Lampſaco vrbe maris Helleſponti reliquit,Huius deformitatem ita cõplexus eſt Archias in his carminibus:

Βαιὸς ἰδεῖν ὁ πρίηπος, ἐπ᾽ αἰγιαλῖτιδα ναίω.
  χηλωὺ αἰθυιὰς οὔποτε, ἀντιβίης.
φοξὸς, ἄπους ὁιόνκεν ἐρημαίησιν ἐπ᾽ ἀκταῖς
  ξέσσειαν μογερῶν υἱέες ἰχθυβόλων.

Litora paruus ego hic habito ſaxoſa Priapus·
  Nullaque cum mergis bella cruenta gero.
Diſtortus vultus,pes nullus: falce dolando
  Piſcator talem finxerit,aut melius.

Deinde cum adoleuiſſet, pergratuſque foret Lampſacenis mulieribus, Lampſacenorum decreto ex agro Lampſaceno exulauit.fabulati ſunt antiqui Lotidem nympham Priapi libidinem fugentem in Loton fuiſſe mutatam. Memoriæ prodidit Euſebius in libro de Falſa Religione, Priapum aliquando cum vno ex illis aſellis, qui Bacchum in Indicam expeditionem proficiſcentem trans quendam fluuium tranſuexere, de membri magnitudine decertaſſe,(fuit autem tanti id aſellorum beneficium creditum,vt illi ſint idcirco inter ſidera relati,& alteri eorum conceſſum eſt vt loqui poſſet.)qui cum victus fuiſſet, victorem ob inuidiã occidit.Manſit deinde ea conſuetudo in ſacris, vt aſinus Priapo tanquam inuiſum & inuidioſum animal immolaretur.Scripſit Ouidius lib. primo Faſtorum per ſolennitatem matris Deorum,ad quam omnes Dii conuenerant, poſt epulas lautiſsimas Priapum fuiſſe pudicitiæ Veſtæ inſidiatum.Nam cum Dii cęteri luſibus indulgerent, Veſtaq; in molli herba ſomnum caperet ab aſino Sileni excitata fuit,ne vim Priapi pateretur: tum vero deterritus fuit ab incęptis Priapus, omneſque conciderunt inſidiæ,& aſinus ex eo tempore Priapo mactatus fuit in ſacrificiis.Memorię proditum eſt ab antiquis rerũ Aegyptiarũ ſcriptoribus, quod Titanes inſidiati Oſiridi illum trucidarunt, atque partem ſuam quiſque clam è domo abſtulerunt.Sola autem pudenda in fluuium proiecerunt,cũ nemo vellet illa auferre.Iſim reſumpſiſſe membra de captis Titanibus memorant, hominemque formaſſe,ac dediſſe Sacerdotibus ſepeliendum. ſolum virile membrum non potuiſſe inueniri,quod imperatum eſt tanquam Deum coli, quod nõ modo diuinos honores ita fuit conſecutum, ſed etiam cuſtodem hortorum ac vinearum & omnium fructiferarum arborum putarunt, vltoremque ac vindicẽ faſcinãtium. Fuit portus Priapi nomine prope Dardaniam, & vrbs ad mare ſita: quibus in locis eximiè Priapus colebatur. Fuerunt qui memoriæ prodiderint Priapum fuiſſe virum Lampſa cenum,qui cum haberet ingens inſtrumentum,& facile paratum plantandis ciuibus, gratiſsimus fuerit mulieribus Lampſacenis ea cauſa poſtmodo fuiſſe dicitur vt Lampſacenorum omnium cæterorum inuidiam in ſe conuerterit,ac demum eiectus fuerit ex ipſa inſula. At illud facinus ægerrime ferentibus mulieribus,& pro ſe Deos precantibus,poſt cum nonnullis

inter-

interiectis temporibus Lampſacenos grauiſsimus pudendorum membrorũ morbus inuaſiſſet, Dodonæum oraculum adeuntes percunctati ſunt, an vllum eſſet eius morbi remedium. His reſponſum eſt morbum non prius ceſſaturum, quam Priapum in patriam reuocaſſent: quod cum feciſſent templa & ſacrificia illi ſtatuerunt, Priapumque hortorum Deum eſſe decreuerunt.

¶ Atque tot ſunt de Priapo ab antiquis memoriæ prodita. Priapus Naiadis & Dionyſi filius dicitur, quia pro ſemine rerum naturalium capitur. Dionyſus enim Sol eſt, aut calor, at Nais humor, vt dictum eſt, è quibus ſemina concipiuntur rerum naturalium. Quidam Chiones filium putarunt, quia album ſit, & lacti vel niui ſimile rerum prope omnium ſemen: nam Græci chiona niuem vocarunt. Qui Veneris & Adonidis filium eſſe crediderunt, in idem denique relabuntur, ſoliſque differunt nominibus. Alii Priapum Bacchi ac Veneris filium fuiſſe crediderunt, quia vinum propter calorem excitet libidinem, ac Deum putarunt Lampſaci ob fertilitatem & bonitatem vinorum, quæ ibi naſcerentur. illius imago ſiniſtra manu mentulam, dextra falcem tenebat, quod omnium naſcentium temporis certi & cuique conceſsi certa ſit meta, quæ vitam abſcinda neceſſe eſt. Fuerunt tamen nonnulli, qui Priapum nullum eſſe alium, quam Pana putauerint. Verum vel nominis ipſius etymologia indicat Priapum eſſe ſemen. Quod Venus ipſum ob deformitatem in Lampſaco reliquit, nihil aliud ſignificat, niſi res multas naturæ eſſe neceſſarias, quas tamen ob turpitudinem natura occultauit: ſic pudenda hominum villis occultantur, & ſunt in parte corporis occultiore: ſic anum modo intra nates occuluit, modo ſub caudarum integumẽto locauit, modo ita fecit occultum, vt in nonnullis eum dignoſcere haud facile ſit, vt in piſcibus: modo non apparet omnino, vt in genere conchyliorum, & teſta in tectorum. Nam cum deformia ſint, & ab ipſa natura conſulto abſcondita illa mẽbra, tum turpia ſunt illorum officia, quamuis neceſſaria, idcirco & nos aliquando rei Venereæ obſcænitatem ita breuiter expreſsimus:

Nil amor eſt aliud, Veneris quam parua voluptas,
Quæ ſimul expleta eſt, inficit ora rubor.

Deformis igitur & obſcænus Priapus iure optimo fingitur, quia turpis eſt illa naturæ actio: & quam nemo prorſus appeteret, niſi illam cæca ſuauitate natura reſperſiſſet. At nunc de Adoni dicamus.

De Adoni. *Cap.* XVI.

ADonis Priapi pater Myrrhæ filius fuit & Thiantis, quæ cum in furioſum patris amorem incidiſſet, clam cum eo congreſſa hunc concepit. ac patre id poſtea ſentiente Deos precata eſt, vt in aliam formam, quæ neque inter mortuos eſſet, neque inter viuos, mutaretur: quare in arborem ſui nominis ſuit conuerſa, vt teſtatur Lycophron in his:

ὄψεται δὲ τλήμονος
Μύῤῥας ἐρυμνὸν ἄςυ, τῆς μογοςήκους
Ὠδῖνας ἐξέλυσε δενδρεάδης κλάδος.

Myrrhæ cernet is
Tutam miſellæ ciuitatem: nam dolor
Vt fama ramo eſt huic opertus arboris.

Ouid. libro 10. Metamor. non ex Thiante, ſed ex Cinyra patre, qui Rex fuit Cypriorum, Myrrham Adonim concepiſſe ſcribit, quod multis verſibus complexus fuit. hunc Naiades nutriuerunt ſuſceptum, vt eſt in his:

Reddit onus, vagitque puer: quem mollibus herbis

Naiades

Naiades impoſitum lacrymis vnxere parentis.

Fuerunt autem duo Adones alter in Byblo ciuitate natus, alter in Cypro vt ait Iſacius, cum tamen res amborum geſtæ ad vnum Cyprium referantur. cum igitur Myrrha in arborem mutaretur, filiumque eximiæ pulchritudinis peperiſſet, iam tum eius amore capta eſt Venus; qui cum adoleuiſſet monitus eſt à Venere vt feras immitiores caueret, eumque venando ſequebatur, & precabatur Venus, vt ab armatis feris abſtineret, vt in his ait Ouid. lib. decimo.

Per iuga, per ſyluas, dumoſaque ſaxa vagatur,
Nuda genu, veſtem ritu ſuccincta Dianæ.
Hortaturque canes: tutæque animalia prędę,
Aut pronas lepores, aut celſum in cornua taurum,
Aut agitat damas: à fortibus abſtinet apris.
Raptoreſque lupos, armatoſque vnguibus vrſos
Vitat: & armenti ſaturatos cæde leones.
Te quoque vt hos timeas, ſiquid prodeſſe monendo
Poſſet, Adoni monet: fortisque fugacibus eſto
Inquit: in audaces non eſt audacia tuta.

Veruntamen cum ille immemor mãdatorum Veneris in aprum violentum poſtea irruiſſet, ab illo in femore percuſſus interiit, vt teſtatur Theocritus in Epithaphio Adonis:

κεῖται καλὸς Ἄδωνις ἐπ' ὤρεσι, μηρὸν ὀδόντι
λευκῷ λευκὸν ὀδόντι τυπεὶς.
Dente femur niueo niueus iacet ictus Adonis
Montibus in ſummis.

Scriptum reliquit Sappho Adonim mortuum fuiſſe à Venere inter lactucas depoſitum. fama eſt præterea Venerem pactam eſſe cum Proſerpina vt ſex menſes mortuus Adonis eſſet apud Proſerpinam, ſed ea lege ne illum Proſerpina in thorum, aut in amplexum acciperet: alios ſex menſes eſſet apud Venerem. Fuerunt tamen qui dixerint non ipſum quidem Adonim in aprum irruiſſe, ſed ab apro impetum factum fuiſſe in Adonim, & id Martis conſilio contigiſſe. Nam cum Mars Venerem, Venus Adonim amaret & ſequeretur, ratus eſt Mars omnes Veneris amores poſſe in ſe conuerti, ſi Adonim de medio ſuſtuliſſet: atque illi apro immiſſo cum Venus opem ferre properaret, pede à ſpina roſæ vulnerato perpureum colorem roſæ, cum prius eſſet candida, datum fuiſſe fabulantur. fuerunt Adonidi ſacra inſtituta, quæ Adonia dicta ſunt, quæ Athenis celebrabantur, de quibus meminit Ariſtophanes in Pace. In his ſacrificiis Autumni fructus cuiuſuis generis adhibebanrur, quę ἀκρόδρυα dicuntur à Græcis. conſueuerunt præterea & hordeum & triticum ſerere in locis ſuburbanis, atque ea loca in quibus hæc ſata fuiſſent, multæque eſſent fructiferæ arbores, hortos Adonios appellare: quia locis huiuſmodi Adonis delectaretur. atque de iis fructibus, qui offerebantur Adonidi, ita meminit Theocritus in Adonia celebrantibus:

Παρ μὲν οἱ ὥρα κεῖπει, ὅσα δρυὸς ἄκρα φέροντι.
Nec tibi deſit, ait, quod rami tempore mittunt
Autumni.

Agebatur Alexandriæ præſertim Adonidis celebritas, cuius imago cum magna pompa ferebatur: qui colebatur etiam in illa vrbe Macedoniæ, quam Dium vocabant, quo cum Hrcules veniſſet, multoſque vidiſſet exeuntes è ſacello, interrogauit quendam de præſentibus, eò & ipſe ingreſſurus, cuius eſſet Deorum illud fanum. Cum is Adonidis dixiſſet, nihil eſt inquit religioſum. Quid ageret apud Aſſyrios in Adoniis, declarauit Lucia. ita in Dea Syrias: λέγουσι γὰρ

δὴ

δὴ ὦν τὸ ἔργον τὸ εἰς ἄδωνιν ὑπὸ τοῦ συὸς, ἐν τῇ χώρῃ τῇ σφετέρῃ γενέσθαι καὶ μνήμην τοῦ πάθεος τύπτονταί τε ἑκάστου ἔτεος καὶ θρηνέουσι, καὶ τὰ ὄργια ἐπιτελέουσι, καί σφισι μεγάλα πένθεα ἀνὰ τὴν χώρην ἵσταται. ἐπεὰν δὲ ἀποτύψωνταί τε, καὶ ἀποκλαύσονται, πρῶτα μὲν καταγίζουσι τῷ ἀδώνιδι, ὅκως ἐόντι νέκυϊ, μετὰ δὲ, τῇ ἑτέρᾳ ἡμέρῃ ζώειν τέ μιν μυθολογέουσι, καὶ εἰς τὸν ἠέρα πέμπουσι. Dicũt enim in ſua regione contigiſſe, vt Adonis ab apro ictus fuerit: atq; ad eius rei memoriã ſinguli quotannis ſe plectunt, & lamentant, & diem celebrãt, & magnus luctus in illa regione per id tempus exoritur. vbi vero ſe percuſſerint, & luxerint, primum Adonidi inferias perſoluunt tanquam vita defuncto: deinde altero die ipſum viuere inquiunt, & in cœlum mittunt. Fuit celeberrimum omnium fanum illud Adonidis in Cypro, in quo præclarum & multi nominis Harmoniæ monile fuit, quod tamen Eriphyles vocatum eſt, quia illo accepto hæc virũ ſuũ per proditionem perdiderit, vt ait Pauſ. in Bœoticis. Eſt Adonis preterea nomen fluuii, qui per Libanum defertur, dicebaturque cruentus fluere quo tempore Adonia agebant. atque tot de Adonide memoriæ prodita ſunt ab antiquis. Fabulati ſunt matrem Adonidis in arborem ob pudorem conuerti optaſſe, quia quod concubuiſſet cum patre hominum conſpectum deuitare cuperet, quod ad muliebrem cupiditatem pertinet. nam hominum fabulas magis ad mores, Deorum ad phyſicas rationes ſpectare diximus. hoc autem quæ ſit flagitiorum & libidinũ conſcientia declarat, quantopereque vel metu vel pudore anteactorum ſcelerũ ſcelerati, conſcientiaque exagitentur. & qualia ſint mortalium vota, cum quid parum honeſtum à Diis impetrare contendimus. nam qui votorum compotes facti fuerunt aliquando, tum demum intelligunt quam abſurda, vel turpia, vel damnoſa, vel iniqua & impia cupierint: quæ antequam conſequerentur ſe infelices, & miſeros exclamabant. Fuerunt qui hactenus dicta de matre Adonis ad hiſtoriam flectant, & ad matrem cuiuſdam Adonidis, cum tamen Adonim tritici ſemen eſſe ſentiant, vt teſtatur Theocriti enarrator, λέγουσι δὲ περὶ τοῦ Ἀδώνιδος: ὅτι καὶ ἀποθανὼν, ἓξ μῆνας ἐποίησεν ἐν ταῖς ἀγκάλαις τῆς ἀφροδίτης ὥσπερ καὶ ἐν ταῖς ἀγκάλαις τῆς περσεφόνης: τοῦτο τὸ λεγόμενον τοιοῦτόν ἐστιν ἀληθῶς. ὅτι ὁ ἄδωνις, ἤγουν ὁ σῖτος σπειρόμενος ἓξ μῆνας ἐν γῇ ποιεῖ ὑπὸ τῆς σπορᾶς, καὶ ἓξ μῆνας ἔχει αὐτὸν ἡ ἀφροδίτη, τουτέστιν ἡ εὐκρασία τοῦ ἀέρος, καὶ ἔκτοτε λαμβάνουσιν αὐτὸν οἱ ἄνθρωποι. Aiunt enim de Adonide ꝙ mortuus ſex mẽſes moratus eſt in cõplexu Veneris, quot etiam apud Proſerpinã. Hoc reipſa ita ſe habet: quod Adonis frumẽtũ eſt ſatũ, ꝙ ſex mẽſes degit ſub terra: ſex mẽſes illum habet Venus, aeris temperies ſcilicet, ex quo illum meſſores colligere cęperunt. Senſit tamen Orpheus in hymno in Adonim illum eſſe ſolem, cum illum rebus omnibus prębere nutrimentum, & eſſe germinandi autorem dixerit, in his:

Εὔβουλε, πολύμορφε τροφὴ πάντων ἀρίδηλε.
κούρη, καὶ κόρε, σὺ πᾶσι θάλος αἰὲν ἄδωνι.
Σβεννύμενε, λάμπων τε καλαῖς ἐν κυκλάσιν ὥραις.
Qui cunctis alimenta refers, prudentia cuius
Plurima. qui vario lætaris nomine Adoni.
Germinum & idem autor, pariter puer atque puella:
Extincte, atque iterum ſplendens labentibus horis.

Finxerunt antiqui, qui Adonim ſolem eſſe putarunt, illum ab apro hirſuta & aſpera fera ictum, quia aſpera ſit & hirſuta hyems, per quam ſolis vires paulatim deficiunt. ea res eſt omnino Veneri inimica, quoniam per aeris temperiem viget Venus, cum frigus, vt inimicum, naturæ opus non ingrediatur. cum ſol igitur in ſignis ſex Auſtralibus extiterit per ſigniferum incedens, breuioresque ſunt dies ac longiores noctes, tum dicitur Adonis apud inferos morari: cum vero ſigna Borealia

realia longiores dies fecerint, tunc eſt apud Venerem, per quem omnis venuſtas omniſque nitor aruis reſtituitur: ea de cauſa illum ait Orpheus modo eſſe apud ſuperos, modo apud inferos:

Ὅς ποτὲ μὲν ναίεις ὑπὸ τάρταρον ἠερόεντα,
ἦδε πάλιν πρὸς ὄλυμπον ἄγεις δέμας ὡριόκαρπον.
Qui modo ſub terris habitas, & tartara nigra.
Frugiferumque refers in cœlum corpus & idem.

Ita enim ſub his fabularum figmentis vniuerſas prope res naturę antiqui declararunt, non minus ſapienter quam Platonici aut Peripatetici: nam ſi contentiones ex Ariſtotelis libris eximantur, perbreues erunt ſententiæ, quæ nũc magnis voluminibus continentur. at nunc de Sole dicamus.

De Sole. *Cap.* XVII.

SOlem, quem generationis, & omnium prope bonorum autorem Deo ita iubente habemus, nonnulli ita fabulis implicarunt, vt vix tandem ſe quaſi è nebula explicare aliquando poſsit. Hunc genitum eſſe plerique crediderunt: neque tamen e quibus parentibus inter ſe conſentiunt. at enim de vna re eodem modo vna eſt neceſſaria oratio, neque contrariæ de eadem re ſimul veræ eſſe vnquam poſſunt. nemo ſane naſci poteſt e pluribus parentibus, vt neque ex eodem diuerſis temporibus. Heſiodus igitur in Theogonia Thiam Solis, & Lunæ & Auroræ matrem, patrem Hyperionem fuiſſe in his ſcribit:

Θεία δ' ἠέλιον τε μέγαν, λαμπράν τε σελήνην,
ἠῶθ', ἣ πάντεσσιν ἐπιχθονίοισι φαείνει,
Ἀθανάτοις τε θεοῖς, τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσι,
Γείνατ' ὑποδμηθεῖσα ὑπερίονος ἐν φιλότητι.
Thia parit Solem magnum, Lunamque nitentem
Auroram, quæ fert lucem mortalibus almam
Cœli colisque Deis cunctis. Hyperionis almi
Semine concepit nanque illos Thia decora.

At Homerus in hymno, quem ſcripſit in Solem Euryphaeſſam matrem fuiſſe Solis ſcribit, patrem vero Terræ ac Cœli filium Hyperionem, vt patet ex his:

ἥλιον ὑμνεῖν αὖτε Διὸς τέκος ἄρχεο μοῦσα
καλλιόπη φαέθοντα, τὸν εὐρυφάεσσα βοῶπις
Γείνατο γαίης παιδὶ, καὶ οὐρανοῦ ἀστερόεντος.
Γῆμε γὰρ εὐρυφάεσσαν ἀγακλειτὴν ὑπερίων
Αὐτοκασιγνήτην, ἥ οἱ τέκε κάλλιμα τέκνα,
ἠῶ τε ῥοδόπηχυν, ἐϋπλόκαμόν τε σελήνην,
ἠέλιόν τ' ἀκάμαντα
Calliope Solem Iouis alto è ſemine nata
Nunc rurſus Phaethonta refer: quem diua creauit
Euryphaeſſa ſato Terra, Cęloque micanti.
Frater erat, coniux Hyperion Euryanaſſæ
Mox fuit: hæc illi peperit dein pignora clara,
Auroram roſeam, & præſtanti lumine Lunam,
Perpetuoque orbem luſtrantem lumine Solem.

Fuit enim Hyperion Terræ, &, vt alii putarunt, Cęli, vt alii Titanis filius: alius fuit Agamemnonis, de quo meminit Pauſ. in Atticis, q. poſtremus regnauit Megar s. Hic cum cæteris Titanibus aduerſus Iouis imperium minime conſenſit, ſed potius Iouis partes ſecutus poſt victoriam currum, & coronam, & multa alia ho-

noris

noris inſignia,& Iouis erga ſe beneuolentiæ obtinuit. Hic cum Titanis fuiſſe nepos, Titan & ipſe ſępius vocatus eſt à poetis, vt teſtatur Virg. lib. 4.

vbi primos craſtinus ortus
Extulerit Titan, radiiſque retexerit orbem.

Fuerunt Soles plures vocati, vt ait Cicero libro 3. de nat. Deorum, quare non mirum eſt ſi aliqua ſit de Solis parentibus controuerſia: nam de vno omnia propè dicuntur, quæ geſta ſunt à cęteris. Sic autem inquit Cic. Vnus igitur eorum, qui Soles dicti ſunt, è Ioue natus nepos ætheris fuiſſe dicitur. Alter Hyperione. Tertius Vulcano Nili filio, cuius vrbem Aegyptii volunt eſſe eam, quæ Heliopolis appellatur. Quartus is, quem heroicis temporibus Achanto Rhodi peperiſſe dicitur, auum Ialyſi, Camiri, & Lindi. Quintus, qui Colchis fertur Aeetam & Circen procreauiſſe. cum vero Sol Deus eſſe crederetur, omniaque ſuo lumine illuſtrare, ac videre, Dei lampas dictus eſt ab Euripide ita in Medea:

προὐννέπω δέ σοι
Εἴσ' ἡ 'πιοῦσα λαμπὰς ὄψεται θεοῦ
nuntio tibi
Si te Dei lampas videbit craſtina.

Atque vt ſummatim dicam, poſt ipſum Deum rerum omnium autorem ac moderatorem, Solem patrem & autorem generationis crediderunt eſſe antiqui: quippe quod ille omnium creditorum Deorum vires vnus reipſa contineret, cũ varia nomina ipſis viribus fuiſſent indita, vt patet ex his carminib. Saphicis à nobis olim in Latinam linguam translatis.

Phæbe ſtellarum moderator alme,
Qui diem curru nitido reducis
Plaga ab Eoa, pelagique Iberi
Condis in vndas.
Magne Muſarum pater atque ductor,
Diligens ſummi patris ò miniſter,
Grande cęlorum decus, alma præbens
Lumina mundo.
Te ferunt clarum leuibus ſagittis.
Te ferunt artis citharæ peritum:
Quæque mox cœli meditentur aſtra
Dicere doctum.
Grande ſyluarum decus, ipſe pingis
Floribus terram, volucreſque rident
Per te, vbi vernæ placidis tepeſcunt
Flatibus auræ.
Te ſine eneruis Venus, atque Amori
Decidunt alę: veterum Deorum
Vim tenes vnus, varioſque in vno
Nomine claudis.

Nam profecto tanta fuit ſimplicitas antiquorum, tantaque dementia, vt diuinos honores rebus humanis, & ſimulacris elementorum, aut elementorum viribus tribuerint, qui ſoli, vero, ſancto, immaculato deo debebantur. quod certe patere exiſtimo noſtros hos mythologicos libros diligentius intuenti, fabularumq; ipſarum inuentionem, quarum declaratio apertior & vberior quod in noſtra tépora mihi fuerit reſeruata, eſt cur Deo omnipotenti redemptori noſtro gratias immortales agam, cuius beneficio mihi conceſſum eſt has priſcorum inſulſas ambages, nihilque verè religioſum continentes aperire, ſed tantum figmenta eſſe demon-

demonſtrare ad res philoſophicas explicandas. Nam ſolem ipſum cuncta videre, cuncta audire, cuncta cognoſcere mortalia arbitrati ſunt antiqui, vt ait Aeſchylus in Prometheo:

καὶ τὸν πανόπτην κύκλον ἡλίου καλῶ
Voco videntem cuncta ſolis circulum.

Quem tamen quidam Dei ſimulacrum in mundo eſſe cenſuerunt, tumquia cunctis ſyderibus ſit fons luminis, & beneficentiæ in omnes res naturales autor, tum etiam quia pro ſuo curſu cæteris omnis iuſtitiæ & adminiſtrationis ſit moderator, vt ait Plutarchus in libello de doctrina principum. Hũc iu curru vehi ſolitum putarunt antiqui, vt ait Horatius in carmine Sæculari:

Alme ſol curru nitido diem qui
Promis, & cælas.

Huius vero currus magnificentiam & mirabilitatem deſcripſit Ouidius libro 2. Metamorph. trahebatur vero ab equis quatuor, vt ait Euripides in Phœniſsis:

εἰ τὰ τέθριππά γ' ἐς ἅρματα λεύσσων
ἠελίου.
Si vel quadrigas ſolis & currum intuens.

Fuerunt eorum nomina ita equorum dicta ab Ouid. lib. 2. Metamorph.

Interea volucres Pyrois, Eous, & Aethon
Solis equi, quartusque Phlegon hinnitibus auras
Flammiferis implent.

His quadrigis aureas habenas habentibus moderari putabatur, & lucis, vitæque Quæſtor vocatus eſt à Proculo Lycio, clauiumque rerum humanarum gubernator, vt patet ex his carminibus:

κλῦθι πυρὸς νοεροῦ βασιλεῦ χρυσήνιε τιτάν.
κλῦθι φάους ταμία, ζωαρκέος ὦ ἄνα πηγῆς
αὐτὸς ἔχων κληῖδα καὶ ὑλαίοις ἐνὶ κόσμοις.
Audi flammarum Titan Rex, qui aurea equorum
Lora tenes, lucis quæſtor, vitæque orientum
Claues fontis habes, dominaris & omnibus vnus.

Hunc crediderunt antiqui currum mergere in oceano, vt ait Virgilius in tertio Georgicorum:

Tum ſol pallentes haud vnquam diſcutit vmbras:
Nec cum vectus equis altum petit æthera: nec cum
Præcipitem oceani rubro lauit æquore currum.

Quidam putarunt equos ſolis lumen efflare ſolitos è natibus quam opinionem ſecutus Virgilius ita ſcripſit libro duodecimo Aeneidos:

Poſtera vix ſummo ſpargebat lumine terras
Orta dies, cum primum alto ſe gurgite tollunt
Solis equi, lucemque elatis naribus efflant.

Alij non mergi quidem ſolem in oceanum crediderunt, ſed in poculo nauigare, quod & Steſicorus, & Antimachus, & antiquorum plures crediderunt. Verum dixerunt nonnulli, Vulcanum thorum fabricaſſe ſoli ita profundum ex auro, vt in eo per noctem, cum ad oceanum defeſſus diurno labore itineris perueniſſet, vel dormiens nauigare poſſet ad orientem. Ibi currus illi experrecto aſtabat, quem aſcendens cęlum conſcenderet, quod faciebat quotidie. Quæ opinio apparet fuiſſe etiam Mimnermi, vt patet ex his carminibus Pumilionis:

ἠέλιος μὲν γὰρ τ' ἔλαχεν πόνον ἤματα πάντα.
οὐδέποτ' ἄμπαυσις γίνεται οὐδεμία,
ἵπποισίν τε καὶ αὐτῷ ἐπεὶ ῥοδοδάκτυλος ἠὼς

ὠκεανὸν προλιποῦσ' οὐρανὸν εἰσαναβῇ.
τὸν μὲν γὰρ διὰ κῦμα φέρει πολυήρατος εὐνὴ
κοίλη ἡφαίστου χερσὶν ἐληλαμένη.
χρυσοῦ τιμήεντος ὑπόπτερον ἄκρον ἐφ' ὕδωρ
εὕδονθ' ἁρπαλέως χώρου ἀφ' ἑσπερίδων,
Γαῖαν ἐς αἰθιόπων ἵνα οἱ θοὸν ἅρμα καὶ ἵπποι
ἑστᾶσ' ὄφρ' ἠὼς ἠριγένεια μόλῃ.
ἔνθ' ἐπέβη ἑτέρων ὀχέων ὑπερίονος υἱός.

Longa laborantem Solem lux proſpicit: illi
Noſcitur & lucis tempore nulla quies.
Nec ceſſatur equis poſtquam Pallantias orta
In mare purpureis aſtra fugauit equis.
Fluctibus at lectus fert hunc Vulcanius.illum
Vulcanus manibus fecerat ipſe ſuis,
Ex auro,celerem,pelagi per ſumma volantem.
Sopitusque locis fertur ab Heſperidum,
Donec ad Aetiopas veniat. firmatur equorum
Currus,dum redeat Memnonis alma parens.
Tunc alios ſcandit currus Hyperione natus.

Fuerunt etiam qui putarint vbi ad orientem Sol perueniſſet, currum illi ab Horis paratum, at non ſua ſponte aſsiſtere, cum ille ſub iugum equos ſolis veniente Aurora adduceret. Home. lib.4. Odyſ. duos tantũ ſolis equo numerauit, Lampum ſcilicet,& Phaetontem,qui diem & Auroram portarent hoc pacto:

ἠὼς δ' αὖτε
ῥύσατ' ἐπ' ὠκεανῷ χρυσόθρονον, οὐδ' ἔα ἵππους
ζεύγνυσθ' ὠκύποδας φάος ἀνθρώποισι φέροντας
λάμπον καὶ φαέθονθ', οἵ τ' ἠῶ πῶλοι ἄγουσι.

Auroram fluctibus inde
Rurſus ab Oceani traxit,nec paſſa iugales
Iungere equos celeres,portantes lumina rebus.
Ceruice Auroram Lampum & Phaethonta trahentes.

Alij tamen his Erythræum & Acteonem addiderunt. Alij parua lumina in oriente quotidie coire putabant,quæ ad noctem vſque perdurarent,& circumlata paulatim veſperi extinguerentur,easque flammas ſolem orientem eſſe crediderũt, vt ſcripſit Epicureus philoſophus poeta lib.2.

Aut quia conueniunt ignes & ſemina multa
Confluere ardoris conſuerunt tempore certo:
Quæ faciunt ſolis noua ſemper lumina gigni.
Quod genus Idæis fama eſt in montibus altis
Diſperſos ignes orienti lumine cerni.

Cum vero ſol lunæ,cæterisque ſyderibus lumen impartiat,merito ſyderum dominus & moderator fuit appellatus: quem etiam qnod autor ſit generationis dum per obliquum circulum percurrit, Deum putarunt antiqui, vt ait Euripides in Oreſte:

καὶ πῶς σιωπῶ φέγγος εἰσορᾶν θεοῦ
τόδ' οὐκέθ' ἡμῖν τοῖς ταλαιπώροις μέτα;
Et qui tacebo? lumen haud nobis Dei
Licet miſellis amplius quod cernere?

Idcirco Libyæ populi quod manifeſta ſolis & lunæ beneficia in humanum genus intuerentur,de Dijs reliquis minime erant ſoliciti, cum ſoli & lunæ ſacrificarent,

carent,vt ait Herodotus in Melpomene: θύουσι δὲ ἡλίῳ καὶ σελήνῃ μούνοισι τούτοισι μὲν νῶν πάντες λίβυες θύουσι. Sacrificabant Soli & Lunæ ſolis, quibus omnes Libyæ populi ſolent immolare. Fabulati ſunt ſolem habuiſſe propria boum armenta & ouium greges, quos Horæ & Nymphæ illæ cuſtodiebant,quas recen, ſuit ita Homerus paſcere in Thrinacia libro μ Odyſſeæ:

Θρινακίην δ' ἐς νῆσον ἀφίξεαι, ἔνθα δὲ πολλαὶ
Βόσκοντ' ἠελίοιο βόες, καὶ ἴφια μῆλα.
ἑπτὰ βοῶν ἀγέλαι, τόσα δ' οἰῶν πώεα καλά.
Πεντήκοντα δ' ἕκαστα. γόνος δ' οὐ γίνεται αὐτῶν,
οὐδέποτε φθινύθουσι. θεαὶ δ' ἐπὶ ποιμένες εἰσὶν
Νύμφαι ἐϋπλόκαμοι φαέθουσά τε, λαμπετίη τε,
ἃς τέκεν ἠελίῳ ὑπερίονι δῖα Νέαιρα.
Inſula Thrinacia eſt,quo peruenies:vbi ſolis
Permultæ paſcuntur oues,armenta boumque:
Balantumque greges ſunt ſeptem,armenta boum tot.
Quinquaginta tenent nam ſingula.naſcitur ex his
Nil,nec obit.paſcentque Deæ præpinguibus herbis,
Formoſæ Nymphæ,Phaethuſaque,Lampetieque:
Quas Hyperionidæ peperit diuina Neæra.

Hæc armenta non procul à Tænaro fuiſſe ſcribit Homerus in hymno in Apollinem. Memoriæ prodidit Herodotus in Calliope in Apollonia,quæ regio eſt in ſinu maris Ionij,oues fuiſſe ſacras ſolis,quæ per diem ſecundum eum fluuium paſcerentur, qui è Lacmone Apolloniæ monte apud Oricum portum olim vocatum in mare defluebat:has per noctem qui diuitijs & nobilitate inter illos præſtant ſinguli per anni ſpatium ſeruare domi ſoliti fuerunt. Paſcebantur boues etiam Deorum communes in Pierijs montibus, de quibus ita ſcripſit Homerus in hymno in Mercurium:

αὐτὰρ ὁ ἑρμῆς
πιερίης ἀφίκανε θεῶν ὄρεα σκιόεντα.
ἔνθα θεῶν μακάρων βόες ἄμβροτοι αὖλιν ἔχεσκον
Βοσκόμεναι λειμῶνας ἀκειρασίους ἐρατεινούς.
nympha ſed Athlantide natus
Pieriæ montes adijt,lucosque virentes.
Huc vbi habere boues ſolitæ ſtabula alta Deorum
Aeternæ:aſſuetæque iugis,pratisque decoris.

Multi fuiſſe ſolis filij commemorantur, quos è diuerſis mulieribus & nymphis ſuſcepit. Nam è Clymene genuit Phaetontem:è Neæra Lampetien & Phaethuſam,& Paſiphaen. Augiam è Calypſo,è Perſa Circen,Aloeum,& Aeetam,& Themim ſiue Ichneam. At Eumelus Corinthius hiſtoricus poeta Aloeum & Aeetã ſolis & Antiopes filios putauit,cum ita ſcripſerit:

ἀλλ' ὅτε δ' αἰήτης καὶ ἀλοεὺς ἐξεγένοντο
ἠελίου τε καὶ ἀντιόπης, τότε δ' ἄνδιχα χώρην
Δάσατο παισὶν ἑοῖς ὑπερίονος ἀγλαὸς υἱός.
ἣν μὲν ἔχαιεν ἀσωπὸς, τὴν πόρε δίῳ ἀλωεῖ.
ἣν δ' ἐφύρη κτεάτισσ' αἰήτῃ δῶκεν ἅπασαν
αἰήτης δ' ἄρ' ἑκὼν βουνῷ παρέδωκε φυλάσσειν,
εἰσόκεν αὐτὸς ἀνὴρ εἰς ὕστερον αὖθις ἵκοιτο,
Natus vbi Aeeta eſt,ſimul & præclarus Aloeus,
Solis & Antiopes nati:hic Hyperionis alto
Sanguine progenitus pueris ſua regna duobus

Ceſsit; Aſopus & hoc diuino ceſsit Aloei,
Quod tulit. hoc Ephyreſque Aeetæ præbuit omne
Hoc Buno ſeruare lubens Aeeta reliquit:
Donec vir factus poſt tempora certa rediret.

Dicitur & Anaxibiam nympham fuiſſe inſecutus vim illaturus, quæ vbi in ſacellum Rectæ Dianæ confugiſſet in monte Vertice nomine ſitum, mox euanuit: at ſol inde ortus eſſe poſtea dicitur, quare mons fuit Oriens vocatus vt ſcripſit Cæmaro in rebus Indicis. aiunt etiam Phaſim fuiſſe ſolis & Ocyrhoes filium, illum qui in adulterio deprehenſam matrem occidit, atq; ab Erinnybus exagitatus ſe in Arcturum fluuiū Colchorum coniecit, qui Phaſis ab ipſo fuit appellatus vt ait Heraclytus Sicyonius in tertio de Lapillis. Fuit ſolis filius etiam Mauſolus, à quo vocabatur prius fluuius Ichthiophagorum, qui poſtmodo vocatus fuit Indus. Fabulati ſunt nōnulli Venerem à ſole fuiſſe compreſſam, in Rhodo inſula, Rhodumque peperiſſe quo tempore aurum pluit, atque inde datum fuiſſe nomen inſulæ. Hanc inſulam prius habitarunt Telchines, qui, vt fabulati ſunt antiqui, filij fuerūt Thalaſſæ, qui dicti ſunt cum Caphira Oceani filia Neptunū educaſſe, cum Rhea illi tranſmiſiſſet infantem. Hi cum multa vitæ hominum vtilia inueniſſent, tum Deorum imagines primi excogitarunt, cum etiam quædam antiqua Telchinia vocarētur. Dicti ſunt prçterea Thelchines fuiſſe præſtigiatores, qui nubes & pluuias & grandinem & niuem inducerent cum vellent, & tāquam de Magis memoriæ proditum eſt, qui etiam proprias formas mutabant. De illa ita meminit Pindarus in Olympis:

τὰν ποντίαν
ὑμνέων παῖδ᾽ ἀφροδίτας
ἀελίου τε νύμφαν ῥόδον.

æquoream
Hymno laudans filiam Veneris
Soliſque nympham Rhodum.

Alij ſolis & Amphitrites putarunt filiam, vt ait Aſclepiades. alij Amphitrites & Neptuni. Herophilus Neptuni ac Veneris. Epimenides Oceani ac Veneris. at. n. cum ſol cū Venere cōgreſſus eſt pluit auro, & roſæ multæ floruerūt, vt eſt in his:

κύπριδος ἠελίου τε ῥόδος θῆ τοὔνομα νήσῳ.
τρεῖς τούτων παῖδες πόλεσι τρισίν. ἡνίκα κοίτην
Εἰσαναβὴσε θεᾶς σαγόσιν θεὸς ὕσατο χρυσοῦ.
πλεῖστα ῥόδ᾽ ἤνθησαν φοινίκεα, καὶ κρίνα λευκά.

Inſula dicta Rhodos de ſole & Cypride nata eſt:
De tribus & natis horum tres ſunt ſimul vrbes
Cumque Deam Deus acceſsit guttis pluit auri.
Purpureæque roſæ ſudere ac lilia flores.

nam ῥόδον roſam ſignificat apud Græcos, eaque inſula dicta eſt poſtea Tripolis, quia tres Rhodi & ſolis filij, Lindus videlicet, Camirus, Ialyſus nomina vrbibus à ſe conditis ſingulatim dederunt. fuit ſolis filius Epaphus etiam, qui Memphim condidit. Filius fuit eius & Macareus, Tenagus, Triopes, Ochimus, Phaethon iunior. Actis, Cercaphus, alius Phaethon è Prote filia Nelei illi natus eſt, Aegle, Hemithea, Dioxippe, Dirce: Miletus, à quo vrbs Ioniæ dicta eſt, ex Deione. Horæ, Angeronia, Sterope, Egialus, & alij cōplures. Atq; de marib. nonnullorum diſſenſiūt ſcriptores, ſed hoc nihil attinet ad rem propoſitā dijudicare. Mos fuit vt Soli equus immolaretur, vt ait Ouid. in Faſtis, vbi etiā ſolem Hyperionem nominat:

Placat equo Perſes radijs Hyperiona cinctum,
Ne detur celeri victima tarda Deo.

At

At Homerus in libro τ. Iliadis. Ioui & Soli aprum immolari inquit in his carminibus:

> ταλθύβιος δέ μοι ὦκα κατὰ ςρατὸν εὐρὺν ἀχαιῶν
> κάπρον ἑτοιμησάτω ταμέειν Διΐ τ' ἠελίῳ τε.
> At mihi Taltybius in caſtris præparet aprum,
> Quem mactare Ioui par eſt, Solique ſuperno.

Huic etiam ſacratus putabatur gallus gallinaceus, vt ait Pauſ. in prioribus Eliacis, quia ſolis reditum cantu nuntiat.

¶ At nunc fabuloſa ſummatim explicemus. Solem Thię filium illa de cauſa putarunt, quod omnia bona à diuina natura procedunt: nam Thia diuinam ſignificat. huic patrem addiderunt Hyperionem, quia per omnia corpora ſuperiora diuina prouidentia tranſmittitur. Cum igitur ὑπερίων ſupereuntem ſignificet, ſitque nomen ſolis adiunctum, vt ait Home. lib. α. Odyſſ.

> οἱ κατὰ βοῦς ὑπερίονος ἠελίοιο ἤσθιον.
> Qui boues Hyperionis Solis ederunt.

Merito Sol illius filius exiſtimabatur, ſiue ſit diuina prouidentia, ſiue ſuperna illa cœleſtia corpora, quæ perpetuis motibus agitantur, per Hyperionem intelligamus. Alii Solis ipſius naturam reſpicientes matrem Euryphaeſſam illi tribuerunt: quippe cum εὐρύς latus, φάος ſplendor ſit ac lumen, isq; omnium aſtrorum clariſsime & latiſsime luceat. Dictus eſt Sol aduerſus Titanas Iouis partibus fauiſſe, quare coronã, & currũ, & alia honoris inſignia eſſe cõſecutus: quia viri boni, quibus eſt diuinitas ingenii, magis fauẽt veritati & iuſtitię, quam diuitiis per ſcelera, vel dolos, vel crudelitatem comparandis. Eſt enim ſapientię & æquitatis autor in ortu mortalium dominans Solis planeta: qui etiam non mediocres opes & honores mortalibus largitur. Nam idcirco vt argentũ Lunæ, Marti ferrum, Saturno plũbum, Ioui electrum, Mercurio ſtamnum, Veneri æs, ſic aurũ Soli tribuitur. vt igitur nemo impune denique aduerſus æquitatem inſurgit, ſic nullus vir bonus infelix diu eſſe poteſt. Hunc in curru vehi ſolitum finxerunt antiqui, quoniam non facile percipiebant, illa quę eſſent à ſenſibus remota, niſi per ea quæ cadebant ſub ſenſum. Idcirco multæ de cœlorum motibus apud antiquos natæ ſunt controuerſiæ, cum alii ſingulis globis cœleſtibus proprias animas tribuerent, quæ illos circumuoluerent, alii vnam eſſe ſatis omnibus globis putarent, alii ſingulis ſyderibus ſuas addiderint. atque alii rurſus aſsiduè cœlum circa terram conuolui ſentirent, alii cœlum cõſiſtere ac terram in circulum circumferri. Atqui nomina ipſorum equorum Solis quid aliud ſignificant, niſi vel ignem vel lucem? Pyrois enim flammatus, Aethon ardens, lampus ſplendens, Phlegon vrens, quæ ficta ſunt ex illorum ſententia, qui ſtellas igneas eſſe voluerũt: Eous autem matutinus eſt: quia omnes facultates Soli attribuũt. Atque cum Sol occidens in vndas illabi, exoriens ex vndis emergere videretur, neque facile vulgus intelligeret, Solem vbique tantundem abeſſe à medio, illum finxerunt in lecto à Vulcano facto natare: qui cum experrectus ad litus orientis applicuiſſet, currum illi eſſe paratum ab Horis dixerunt, quæ temporum omnium miniſtræ ſunt & cellarię. Cum vero lux Aurora ſit ante Solis ortum, iidem Solis equi dicuntur portare Auroram. Sol ſyderum dominus, & lucis, vitæque mortalium quæſtor habitus eſt, quoniam autor eſt luminis cęteris ſtellis, & pro illius curſu cuncta vigẽt animantia. Hic idem morborum, & ſalutis omnium, & frugũ, & rerum copiæ eſt autor, & temporum moderator, & Deus habitus, ob infinita propè in omnes beneficia. Hic igitur cum ſolus tantæ ſit autoritatis inter omnia quæ videntur, perpetuoque motu agitetur, Deus ab antiquis primus fuit creditus. Huius filii nihil aliud ſunt, quam radiorum in corpora naturalia

agentium vires, vt patet ex ipſorum nominum interpretatione: nam & Paſiphae omnibus lucens, & Phaetuſa ardens, & Lamperie ſplendens, & Augeas ſplendidus eſt, & Hemithea ſemidea & propè diuina, & Heliades Solis vires, & reliqua nomina ſunt his ſimilia. at de Sole ſatis, nunc dicendum eſt de Pale.

De Pale. *Cap.* XVIII.

PAles paſtorum Dea credita, ita vocata eſt à nõnullis, cum tamen alias magna mater, aut Veſta vocaretur. In huius honorem Palilia celebrabantur, quæ ſolennitas erat paſtorum: nam palearum accenſi aceruí certo ordine in loco plano collocabantur, quos tranſiliebant paſtores ſaltando, vt ait Ouidius libro quarto Faſtorum:

Moxque per ardentes ſtipulæ crepitantis aceruos
Traijcias celeri ſtrenua membra pede.

De Ariſtæo. *Cap.* XIX.

ARiſtæus Apollinis & Cyrenes filius fuiſſe dicitur, vt teſtatur Virgilius libro quarto Georg. in his:

Mater Cyrene, mater, quæ gurgitis huius
Ima tenes: quid me præclara ſtirpe Deorum,
Si modo, quem memoras, pater eſt Tymbræus Apollo,
Inuiſum fatis genuiſti?

Apollonius autem libro ſecundo Argonauticorum commemorat etiam quo pacto Phœbus in amorem Cyrenes inciderit cum illa pecudes ad ripas Penei fluminis cuſtodiret in his:

κυρωὴν πέφαταί τις ἕλος παρὰ Πηνειοῖο
Μῆλα νέμειν προτέροισι παρ᾽ ἀνδράσιν εὔαδε γὰρ οἱ
Παρθενίη καὶ λέκτρον ἀκήρατον. αὐτὰρ Ἀπόλλων
τήν γ᾽ ἀνερειψάμενος ποταμῷ ἐνὶ ποιμαίνουσαν
τηλόθεν αἱμονίης, χθονίης παρακάτθετο νύμφαις,
Αἳ λιβύην ἐνέμοντο παραὶ μυρτώσιον αἶπος.
Ἔνθα δ᾽ Ἀρισταῖον τέκε φοίβῳ. ὃν καλέουσιν
Ἀγρέα καὶ νόμιον.
Eama eſt Cyrenen Penei ad fluminis vndam
Egiſſe paſtum pecudes: æterna placebat
Virginitas, caſtusque thorus cui, fertur Apollo
Hanc rapuiſſe graui perculſus vulnere amoris:
Quam procul Hæmonijs portauit finibus. inter
Indigenas Libyæ nymphas: Myrtoſia iuxta
Hanc iuga depoſuit, quæ mox de ſemine Phœbi
Mater Ariſtæi facta eſt, qui dicitur Agreus,
Et Nomius.

At Cicero actione ſexta in C. Verrem, Ariſtæum Liberi patris filium fuiſſe ſcribit his verbis: Ariſtæus, qui, vt Græci ferunt, Liberi filius, inuentor olei eſſe dicitur, vnà cum Libero patre, apud illos eodem erat in templo conſecratus. Arieſtæum ſcripſit in libro de Dijs Theagenes fuiſſe Cireni Regis filium & Theramenes Nymphæ, quæ nomen dedit vni ex inſulis maris Aegæi, atque prius Battus vocatus fuit propter linguæ impedimentum. Scriptum reliquit Theocriti enarrator Ariſtæum à Nymphis fuiſſe educatum, quem & olei & mellis conficiendi rationem

tionem illæ docuerunt, quare horum vtriuſque inuentor habitus eſt Ariſtæus, vt teſtatur Iuſtinus libro hiſtoriarum decimoquarto, inuenit Ariſtæus oleum & mel in Ceo primum. Scriptum reliquit Pindarus in Pythionicis Cyrenen cum Apolline venari ſolitam ac diutius virginitatem ſeruaſſe, quæ vbi cum leone fuiſſet aliquando colluctata, Apollo in eius amorem incidit, illamque in Libyam deportatam compreſsit, ex quo natus eſt Ariſtæus. Pherecydes data illi optione vt quo vellet ferretur, in Libyam portatam fuiſſe dicit in eam ciuitatem, quæ Cyrene ab ipſa poſtea nominata fuit. cum tamen Agretas illam in Cretam primum fuiſſe portatam ſcriptum reliquerit libro primo rerum Libycarum, fuitque Lariſſa Cyrenes ſoror, à qua vrbs nominata fuit in Theſſalia. alij tradiderunt regnum virtutis præmium fuiſſe propoſitum ab Eurypylo, illi qui leonem populantem regionem occidiſſet, atque Cyrenen illo tempore regnum obtinuiſſe. Huius filius fuit Autuchus ex Apolline præter Ariſtæum: quibus alij Eutocum, & Nomium, & Argæum addiderunt. Neque vero vnus tantum fuit Ariſtæus, ſed plures: vnus Caryſti filius, alius Chæronis, alius Cœli & Terræ, hic Apollinis: qui cum Etheſias aliquando vocaſſet in Ceo: nam plures ob calorem Solis & canis æſtum moriebantur; atque illi ſtatim flare cœpiſſent, Iupiter Ariſtæus vocari cœpit: & Apollo Agræus & Nomius paſtorum & agreſtium Deus. quæ tamen cognomina ſunt etiam eius patris Apollinis. Hunc eundem omnis humanitatis autorem prodiderunt antiqui, quorum ſententiam nos ſecuti ita in noſtris Venationibus libro quarto ſcripſimus:

Puppis ad Euboicas currens allabitur oras.
Fertur Ariſtæus antrum hic coluiſſe, virorum
Qui genus indocile, & viuentum more ferarum,
Glandibus, & baccis, pomis ſylueſtribus, & quæ
Sylua tulit cultu nullius iuſſa coloni,
Edocuit primus teneras armenta per herbas
Paſcere: & è quercu fumis pellentibus actas
Claudere apes vacuo ſub cortice, primus oliuum
Exprimere ex oleæ fructu, lac cogier idem.

Quem tamen non Bacchi quidem filium, ſed alumnum quidam fuiſſe cenſuerunt, ad quorum ſententiam alluſimus ita in noſtris Venationibus:

Nutrijt hic Bacchum miro deuinctus amore
Euboicas inter nymphas, Dryadasque puellas.

Huius vxor fuit Autonoe, quæ fuit etiam Cadmi, è qua Actæonem filium ſuſcepit. Aiunt Ariſtæum non illum quidem Proconeſium: at ipſum Apollinis filium in taberna fullonaria interijſſe, atque à quodam qui Crotonem contenderet, in itinere viſum fuiſſe fabulantur. Fertur in Deorum numerum relatus fuiſſe Ariſtæus ob rerum humano generi vtilium inuentionem, ſicuti teſtatur Pauſanias in Arcadicis. fuit enim id antiquorum inſtitutum, vt diximus, vt viros bonos & ſapientes diuinis honoribus ornarent, de quibus, vt de Dijs, fabuloſæ narrationes fingebantur. Hunc eundem Ariſtæum filium Apollinis Cyreneſque nymphæ filiæ Hypſei, quam tamen Penei filiam quidam fuiſſe maluerunt, laſeris vſus inuentorem fuiſſe memorant, vt patet ex his: Ἀρισαῖος δὲ ὁ ἀπόλλωνος καὶ κυρήνης τῆς ὑψέως πρῶτον τὴν ἐργασίαν τοῦ σιλφίου ἐξεῦρεν. ὥσπερ καὶ τοῦ μέλιτος. Ariſtæus Apollinis & Cyrenes Hypſei filius primum laſeris vſum excogitauit, ſicut etiam mellis. atque vim & bonitatem ipſius laſeris ita deſcripſit Diphilus: σιλφιόν ἐστι ῥίζα ἡδύοσμος ἐν λιβύῃ γινομένη, ἧς δύναμις ἀρτυτικὴ καὶ θεραπευτική, καλλίστη δὲ ἡ κυρηναϊκή, οὗ καὶ τῷ ὀπῷ καὶ τῷ καύλῳ καὶ τῇ ῥίζῃ χρῶνται. Eſt autem laſer radix odore ſuaui, quæ naſcitur in Libya, cuius illa vis eſt vt præparet ac purget. optima vero eſt Cyrenaica, cuius vtuntur ſucco & thyrſo & radice præ-

terea alij dicunt fuiſſe Prometheum, alij Ariſtæum, qui primus omnium taurum Diis immolauerit, cum antea herbæ tantum ac flores diis offerrentur, ſuffimentaq; fierent è precioſis odoribus, vt ſcripſit Androtio in ſacrificijs. ¶ At nunc cur iſta fabuloſe finxerint inquiramus. Hunc alij Phębi, alij Dionyſi, ac Cyrenes Nymphæ filium putarunt, quia Ariſtæus conſilium eſt & prudentia mortalium creditus, quæ optima pars eſt in nobis, vt nomen ſignificat. Sol vero cum omnes humores in humanis corporibus extenuet, his tanquam aliqua nebula rarioribus factis præpollet in nobis vis animæ ratione prædita, quare Sol pater eſt Ariſtęi. Hinc ad vndam Penei fluminis, vel potius Penei filiam Cyrenen Phębus amauit & compreſsit, quia rarior facta vis illa Ariſtęũ peperit: qui mox olei vſum diligentiã. ſ & vigilantiam in reb. mortalib. iuuenit, & mellis rationem ſuauioris. ſ. & humanioris vitæ mõſtrauit hominib. cum illos diſperſos & ferarum more peruagantes in vnum locum deduxerit, & paſcere armẽta cuſtodireq; docuerit, cum nullam vtilitatem homines prius ex armentis perciperent. Nec me tamen præterit fuiſſe nonnullos qui ad hiſtoriam rem deduxerint, cum dicant Ariſtæum genitum fuiſſe ab Apolline, qui Cyrenen eximiæ pulchritudinis virginem raptam in Libyam portatam compreſsit: idque fictum fuiſſe propter Theſſalorum migrationem, qui loci eius amœnitate capti, vbi Cyrene vrbs poſtea condita fuit, ibi habitare decreuerunt. at nihil in hac hiſtoria eſt mirabilitatis, nihil cur res perpetua memoria digna appareat. Enimuero per Ariſtæi fabulam nos antiqui ad prudentiam hortabantur, vt breuibus rem complectar, cum illa ſola & rebus noſtris aſsidue ſit adiumento vt melius ſe habeant, & vitam faciat faciliorem ſuauioremque mortalibus: quippe cum imprudentiæ multa damna, multæque inſuauitates & moleſtiæ ſint ſociæ. at nunc de Tellure dicamus.

De Tellure. *Cap.* XX.

TEllus quibus parentib. orta ſit, non facile eſt conſequi coniectura: quam alij è Litigio, alij è Dęmogorgone, nullis tamen antiquorum teſtimonijs freti, quod ego videam, dixerunt. Heſiodus in Theogonia hanc ſtatim poſt Chaos natam fuiſſe ſcribit, neque tamen certos parentes illi tribuit ita inquiens,

ταῦτά μοι ἔσπετε μοῦσαι ὀλύμπια δώματ' ἔχουσαι
Ἐξ ἀρχῆς, καὶ εἴπαθ' ὅτι πρῶτον γίνετ' αὐτῶν.
ἤτοι μὲν πρώτιστα χάος γένετ', αὐτὰρ ἔπειτα
Γαῖ' εὐρύστερνος πάντων ἕδος ἀσφαλὲς αἰεὶ
Ἀθανάτων.
Dicite cœleſtes primum hoc ab origine Muſæ,
Dicite quid prius illorum ſe erexit ortum,
Ante Chaos genitum. poſt lato pectore Tellus
Nata, Deum ſuperum ac cœli firmiſsima ſedes.

Hanc, quam alij Titanis, alij Cęli vxorem eſſe putauerunt, vt ſenſit Homerus in hymno in Tellurem, quam etiam omnium matrem appellauit in eo carmine:

χαῖρε θεῶν μήτηρ, ἄλοχ' οὐρανοῦ ἀστερόεντος.
Salue magna parens diuum, ac ſtellantis Olympi
Coniux.

Herodotus tamen in Melpomene, Tellurem, quæ eximiè colebatur apud Scythas, Iouis vxorem exiſtimatam inquit in his: *θεοὺς δὲ μόνους τούσδε ἱλάσκονται, ἱστίην μὲν μάλιστα, ἐπὶ δὲ Δία τε, καὶ γῆν, νομίζοντες τὴν γῆν τοῦ Διὸς εἶναι γυναῖκα.* Deos ſolos hos placant. Veſtam quidem præcipuè, poſtea vero Iouem ac Tellurem: Iouis vxorem exiſtimantes. quamuis Heſiodus non vxorem ſed ma-

trem

trem Cœli illam vocauit in his:

Γαῖα δέ τοι πρῶτον μὲν ἐγείνατο ἶσον ἑαυτῇ
Οὐρανὸν ἀστερόενθ᾽ ἵνα μιν περὶ πάντα καλύπτοι.
Alma ſibi peperit Tellus æquale ſupernè
Cœlum, quod ſtellis fulgens circumtegit illam.

Cum vero omnia corpora naturalia, omniaque elementa ex ſe inuicem gignantur, quibus omnibus prope ſedes eſt Tellus, eam merito Deorum ac hominum matrem vocarunt, vt teſtatur in his Orpheus:

Γαῖα θεὰ, μῆτερ μακάρων, θνητῶν τ᾽ ἀνθρώπων.
Alma Deum mater Tellus, materque virorum.

Sic etiam Apollonius libro tertio Argon.

Γαῖα θεῶν μήτηρ, ὅσον σθένος ἐστὶν ἐμοῖο.
Alma parens ſuperum Tellus, mea robora quanta.

Fuit autem Tellus inter Deos terreſtres & inferos exiſtimata, vt ſcriptum reliqvit Aeſchylus in Perſis:

Ἀλλὰ χθόνιοι δαίμονες ἁγνοὶ
Γῆ τε, καὶ Ἑρμῆ, βασιλεῦ τ᾽ ἐνέρων.
Sed ò terreſtres dęmones puri
Tellus, Mercurique, Rex & inferum.

Hæc Regina etiam vocata fuit vt ſcripſit Euripides in Electra:

Σύ τ᾽ ὦ κάτω γῆς ἀνοσίως οἰκῶν πάτερ,
καὶ γῆ τ᾽ ἄνασσα, χεῖρας ᾗ δίδωμ᾽ ἐμάς.
Et tu pater locos profanos incolens
Telluris, ac Regina Tellus cui manus Trado.

Fuit præterea multis nominibus appellata, vt ait Aeſchylus in Prometheo, quam etiam fatidicam dixit in his:

Ἀλλὰ καὶ γαῖα πολλῶν ὀνομάτων, μορφὴ μία
τὸ μέλλον ᾗ κραίνοιτο προὐθεσπίκει.
Sed Tellus multorum nominum, facies vna:
Futurum quà fieret vaticinata eſt.

Memoriæ prodidit Pauſanias in Phocicis Tellurem primum Delphis reſponſa dediſſe, atque Daphnen delegiſſe ſibi ſacerdotem: deinde ceſsiſſe illam ſedem, atque oraculorum locum dono dediſſe Themidi, quæ poſtea illum Apollini reliquit. hæc cauſa fuit etiam cur magna Dea vocaretur, vt idem ait in Atticis. Fabulantur huius fuiſſe filium Diorphum, qui, vt ait Soſtratus in introductione hiſtoriæ fabuloſæ, filium Mithræ optauit, genus fęmineum auerſatus. atq; petram quãdam calefaciens ex ea grauida facta poſt terminatum tempus iuuenem ſuſcepit Diophorum nomine. ille vir factus Martem in certamen de virtute prouocauit, atque interfectus in montem ſui nominis conſilio Deorum eſt conuerſus. Hanc etiam Cererem vocari præterea ſcripſit ita Euripides in Bacchis:

Δημήτηρ θεὰ
Γῆ δ᾽ ἐστὶν, ὄνομα τ᾽, ὁπότερον βούλει, κάλει.
Ceres Dea eſt
Tellus, vtram magis libet voces licet.

Huic Deæ mos fuit apud antiquos agnam nigram immolare, vt teſtatur Homerus libro tertio Iliadis:

οἴσετε δ᾽ ἄρν᾽ ἕτερον λευκὸν, ἑτέρην δὲ μέλαιναν
Γῇ τε καὶ ἠελίῳ.
Ferre agnum niueum, atque agnam portabitis atram,
Telluri ac Soli.

Horatius

Horatius porco etiam rem ſacram fieri ſolitam Telluri inquit in eo carmine:

Tellurem porco, Syluanum lacte piabunt.

Cum tamē ſcribat Aeſchylus in Perſis inferias Telluri tanquam inferis offerri ſolitas. quid ſit Tellus omnibus patet: at cur finxerint antiqui illam Titanis aut Cęli fuiſſe vxorem, illis patebit, qui in illam ſolem aſsidue agere conſiderarint, illamque tanquam fœminam ſolis ipſius calore ad generationem excitari, & tanquam ſemina ex omnibus elementis vim condenſatam in ſe recipere. ac de Tellure tot breuiter dicta ſint.

De Feronia. *Cap.* XXI.

Feronia Dea habita neque quibus parentibus orta ſit, neque vbi, aut à quibus educata, cognoſcere omnino potui: quam tamen Deam nemoribus præfectam fuiſſe conſtat, vt teſtatur Virg. lib 6.

& viridi gaudens Feronia luco:

Celeberrimum fuit huiuſce Deæ fanum in vrbe Soracte, vt ait Strabo libro 5. vbi eximia religione colebatur. Ibidem rem miram contingere ſolitam narrant, vt qui eius Deæ numine afflarentur nudis pedibus ſuper prunas & profundum cinerem fauillis permiſtis ambularēt illæſi: ad quod ſpectaculum magna multitudo quotannis adueniebat. Verum nihil aliud Feroniam, quàm diuinam vim arboribus diuinitus inſitam, quæ illas & ſeruaret, & pullulare faceret, ego eſſe crediderim, qua & vigent & florent, & fructus ad maturitatem perducunt. Nam cum viderent antiqui nihil ſine diuina prouidentia poſſe conſiſtete, neque tamen diuinæ mentis cognitionem haberent, vires inde profectas in naturalibus corporibus inſitas pro Diis coluerunt. Horum ſimplicitatem & inſcitiam fallere omnium ſanè fuit facillimum: quare malorum dæmonum multæ ortæ ſunt fallaciæ, quæ illos implicarunt: quippe cum inſcitiæ & imprudentiæ ſemper calamitates & errores ſint comites.

NATA-

NATALIS COMITIS MYTHOLOGIAE,

LIBER SEXTVS.

Quod æquo animo ferendum eſt ſiquid à Deo impetrare non poſſumus.

CVM multis difficultatibus vita mortalium vndique ſit circū-uenta,nullaque ex parte miſeriis carere ſoleat,Cāpeggi ornatiſsime,optimum factu duxerūt antiqui,vt cum ſuauitate orationis, rerumque propoſitarum mirabilitate ad pruden tiam, & ad trāquilitatem animorum homines allicerentur. Nam quibus rationibus aliquis ſibi vnquam perſuaſerit inutile eſſe,vel etiam pernitioſum,quod à Diis immortalibus per vota cum ſumma animi contentione ſępius expetiuerit, niſi prius conſtiterit alios etiam homines res ſibi, ſuisue cariſsimis calamitoſas aliquando à Diis ipſis vix tandem impetraſſe? Quo enim animo fuiſſe Theſeus putandus eſt, cum cognouiſſet filii crudeliſsimè laniati innocentiam? aut quæ Deorum ira tantum obeſſe Semele potuiſſet,quantum Iouis facilitas, cum ad illam rogatus,quo habitu ad immortalem Iunonem ſolebat,cum fulmine acceſsiſſet? Quæ rurſus maleuolentiſsimorum vis hominum, vel quæ improborum inuidia tam crudeliter Phaethontem oppreſsiſſet,quam paterna indulgentia,& nimis facile ab ipſo patre exauditæ filii preces? Quod ſi Dii non tam faciles aliquādo hominibus precantibus fuiſſent,multę calamitates,multa pericula,multæ cædes fuiſſent à virorum bonorum capitibus depulſæ. Vt igitur æquo animo ferremus ſiquid à Diis impetrare non poſſumus,multa excogitata,&,vt ſuauiter à vulgo imbiberentur,fabulis inuoluta fuerunt. Neque enim cum quid fruſtra precamur,continuo in deſperationem eſt cadendum. quod inſulſi plerique homines fecerunt, qui cum votorum ſuorum non fuiſſent facti compotes, vel Deos nullos eſſe dixerunt,vel res humanas non curare, vel omnia inexplicabili & certa fatorum ſerie trahi: resque diuinas ſuæ inſcitiæ,non ingenii ſui imbecilitatem, diuinæ naturę ſubiecerunt. Vt igitur æquo animo noſtras preces irritas fuiſſe aliquando perferamus,Deorumque immortalium conſilium in bonam partem acciperemus,& ea quæ dicta ſunt de Phaethonte,& alia complura his ſimilia, finxerunt antiqui, quæ imperitorum multitudini aniles nugę, & res ridiculæ videntur: at ſiquis rectè conſideret vniuerſam fabularum naturam, illas ad humanam vitam in melius vertendam excogitatas fuiſſe ſentiet. At nunc de Phaethonte quæ memoriæ prodita ſunt ab antiquis perquiramus.

De Phaethonte. *Cap.* I.

PHaethon Clymenes Nymphæ & Solis filius fuiſſe dicitur: qui cum Epapho Iouis filio non cederet,ſeque Solis filium eſſe gloriaretur, hunc falſo gloriari inquit Epaphus,vt ait Ouid.lib.1.Metam.

Nunc

Nunc Epaphus magni genitus de ſemine tandem
Creditur eſſe Iouis: perque vrbes iuncta parenti
Templa tenet. fuit huic animis æqualis & annis
Sole ſatus Phaethon: quem quondam magna loquentem,
Nec ſibi cedentem, Phœboque parente ſuperbum
Non tulit Inachides: matrique ait omnia demens,
Credis: & es tumidus genitoris imagine falſi.
Erubuit Phaethon. iramque pudore repreſsit,
Et tulit ad Clymenen Epaphi conuitia matrem.

Quæ ſcripta ſunt etiam à Zezechil. 4. hiſt. 137. At Pauſanias in Atticis Cephali ſatu natum eſſe ex Aurora Phaethontem ſcribit, quod etiam teſtatur Heſiodus ita in Theogonia:

τιθωνῷ δ' ἠὼς τέκε μέμνονα χαλκορυςὴν,
Αἰθιόπων βασιλῆα, καὶ ἠμαθίωνα ἄνακτα.
αὐτάρ τοι κεφάλῳ φυτήσατο φαίδιμον υἱὸν
ἴφθιμον φαέθοντα θεοῖς ἐπιείκελον ἄνδρα.
Memnona Tithono peperitque Aurora nigrantum
Aethiopum Regem, Tithono hęc Emathionem.
Edidit hæc rurſus Cephalo coniuncta decorum,
Et fortem Phaethonta, parem Diis macte ſupernis.

Fabulati ſunt igitur Phaethontem Epaphi contumeliis inflammatum, vt nobilitatem ſui generis vniuerſis hominibus patefaceret, ad Solem patrem ſuum contendiſſe, & precib. tandem impetraſſe, vt is polliceretur iurando, quidquid Phaethon popoſciſſet, ſe conceſſurum. Tum vero Phaethon rogauit vt currum lucisque adminiſtrationem ſibi per vnum diem concederet: id cum grauiter ferret Sol, neque tamen negare poſſet, quod iurando affirmauerat, multis rationibus conatur filio perſuadere ne rem tam arduam, tamque difficilem aggrederetur, quæ multo maiorem peritiam & animi conſtantiam requireret. Verum cum nihil neque monendo, neque deterrendo, neque rogando, vt ab re tanta abſtineret, proficeret, inuitus illi currum habenasque equorum tradidiſſe dicitur: vt luculentiſsime ſcripſit Ouid. 2. Metamor. & Lucianus in dialogis Deorum. Cum igitur acceptum currum ob metum Scorpionis retinere intra certam viam Phaethon ignoraſſet, effecit vt modo terrarum orbis acerbitate caloris propinquioris conflagraret, regionesque vel ad cardines mundi inſuetum æſtum ſentirent, modoque tellus Aethiopum grauiſsimis & inſuetis frigoribus premeretur. Id cum ſenſiſſet Iupiter veritus ne genus animantium pęnitus periret, fulmine cœleſti Phaethontem de curru deiecit: qui ad ripas Eridani fluminis cecidit, vt ait Apollon. libro quarto Argonauticorum:

ἐς δ' ἔβαλον μύχατον ῥόον ἠριδανοῖο
ἔνθ' ἅποτ' αἰθαλόεντι τυπεὶς πρὸς στέρνα κεραυνῷ
ἡμιδαὴς φαέθων πέσεν ἅρματος ἠελίοιο
λίμνης ἐς προχοὰς πολυανθέος ἡ δ' ἔτι νῦν περ
τραύματος αἰθομένοιο βαρὺν ἀνακηκίει ἀτμόν.
Vltima ad Eridani Minyæ venere fluenta,
Pectus quo ardenti percuſſus fulminis igne
Semiuſtus cecidit Phaethon, currumque paternum
Liquit in aeriis campis. ibi nunc quoque fluctus
Vulnus olent vſtum grauiter, fumosque vaporant.

Et Lucretius lib. 5. inquit ſolem poſt mortem filij collegiſſe equos, atque ſuetum curſum peregiſſe:

At

At pater omnipotens ira tum percitus acri
Magnanimum Phaethonta repenti fulminis ictu
Deturbauit equis in terram: ſolque cadenti
Obuius æternam ſuſcepit Lampada mundi.
Diſiectosque redegit equos, iunxitque trementes.
Inde ſuum per iter recreauit cuncta gubernans.

Eſt autem in regione Celtarum locus ille, in quem cecidiſſe Phaethon dicitur: ibi ſcatent fontes Eridani ad Pyrenæos montes, ſicuti teſtatur Dionyſius in deſcriptione orbis, in his:

τοῖσδ᾽ ἐπὶ πυρηναῖον ὄρος, καὶ δώματα κελτῶν
ἀγχόθι πηγάων καλλιρρόου ἠριδανοῖο.
οὔποτ᾽ ἐπὶ προχοῇσιν ἐρημαίην ἀνὰ νύκτα
ἡλιάδες κώκυσαν ὀδυρόμεναι φαέθοντα.

Hic Pyrenæos montes, Celtasque videbis,
Non procul Eridani diſtantes fontibus: illic
Tempore nocturno deſerta ad flumina fratrem
Heliades luxere ſuum Phaethonta cadentem.

Nam fama eſt eius ſorores, quæ commemoratæ ſunt, cum de ſole ageremus, adeo grauiter mortem Phaethontis tuliſſe, vt aſsiduè lugentes Deorum miſericordia in populos nigras fuerint cõuerſæ: vt innuit Ouid. lib. 1. de Ponto:

Vos quoque felices, quarum clamantia fratrem
Cortice velauit populus ora nouo.

Harum lachrymæ in electrum fuerunt conuerſæ, vt ait idem poeta in libro ſecũdo Metamorph.

Inde fluunt lacrymæ: ſtillataque ſole rigeſcunt
De ramis electra nouis, quæ lucidus amnis
Excipit. & nuribus mittit geſtanda Latinis.

Quamuis Artemidorus Epheſius famam fuiſſe ſcripſit apud Celtas electrum non quidem Heliadum, ſed Apollinis fuiſſe lacrymas, vbi propter Aeſculapij mortem mæſtus ad Hyperboreos contendit ob indignationem aduerſus patrem Non defuerunt rurſus qui dixerint iſtud ipſum contigiſſe illo tempore, quo iuſſus fuit ſeruire propter mortem Cyclopum. quidam crediderunt dictum fuiſſe ab illo incendio Phaethontem cognomine, cum prius Eridanus diceretur, à quo etiam fluuius nomen obtinuit.

¶ Hæc illa ſunt, quæ de Phaethonte ab antiquis fabuloſè dicta fuerunt. Phaethõ Solis & Clymenes filius dicebatur, quia eſt ardor aut inflammatio, quæ è ſole proficiſcitur: nam φαέθω ardeo ſignificat. Huic Clymenẽ dixerũt eſſe matrẽ, quæ aqua eſt, & ἀπὸ τοῦ κλύζειν quod inundare ſignificat, fuit vocata. Senſit enim Anaxagoras & Heraclitus ſtellas eſſe igneas, iiſque vaporibus ali, qui per vim ſolis è terra extrahuntur: nam cum vapores illi inflammati fuerint, tum vehemens eſt calor, quod etiam patet per æſtiuos dies: cum enim fiunt craſsiores terræ vapores, iique calefiunt à ſole, quod etiam magis accidit imminentibus imbribus, tum magnus & intolerabilis prope fit æſtus: quare Phaethon ſolis & Clymenes eſt filius, eorum vaporum ſcilicet ardor, qui a ſole excitantur. Alij Cephali & Auroræ filium eſſe Phaethontem putarunt, quia Cephalus & ipſe ſol aſtrorum omnium princeps eſſe creditur, naſcitur enim ardor è ſolis viribus per curſum. Fabulantur hunc currum à Sole patre impetraſſe, quia late vagatus ſit ardor ille, multaſque inſuetas grauioribus caloribus prouincias depopulatus ſit. Ego enim ſanè per hanc fabulam eximiam aliquam ſiccitatem, aut eximiũ & inauditum calorem contigiſſe aliquando crediderim ob certũ planetarũ

congreſſum ſole in extrema parte Libręſub finem Septembris exiſtente, quare finxerunt antiqui Phaethontem, antequam ad Scorpionem accederet, eius metu decidiſſe. Finxerunt eum in ea parte præcipuè ſigniferi deliraſſe, quæ eſt vltima Libræ in Scorpionem, vbi via dicitur vſta: quæ gradus decem vtrinque continet. Cum enim ſolis currus eo perueniſſet, neque tamen per breuitatem dierum ęſtus ceſſaret, creditus eſt ſolis currus viam ſuetam reliquiſſe, atque inde locus datus eſt fabulæ. Nihil fuit igitur aliud Phaethontis fabula, niſi ob nonnullarum errantium ſtellarum congreſſum ſiccitas eximia: qui dicitur ad ripas fluminis Eridani decidiſſe, quia inundationes hanc ſiccitatem plerunque conſequi ſolent, vel peſtilentia, vel terræmotus, vel annonæ penuria. Nam cum mirus calor ſolis terræque ſiccitas Galliam & Græciam, & Italiam anno ſalutis noſtræ 1242. inuaſiſſe dicatur, tanta vis peſtilentiæ anno ſequenti coorta eſt, vt vix vnus è decem millibus hominum ſuperfuerit. Iſtud ipſum aliquando contigit in Aegypto, & in Aſia poſt eximiam ſiccitatem & poſt eximias inundationes: nam duodecim vrbes vna nocte Tiberio Cæſare imperāte terręmotu deuaſtatę ſunt. Atque Anaximander ex obſeruatione ſyderum non ſolum tempeſtates, ſed etiā ſubterraneos ventos Lacedæmoniis futuros prædixit. Hunc fuiſſe deiectum fulmine à Ioue apud Eridanum fluuium fabulantur, quia vt Orionis ſic Eridani exortu magna vis imbrium ſæpius concitatur, quare in Arateis verſibus illum magnas habere vires inquit Cicero, cum ita verterit:

Hac etiam Eridanum cernes in parte locatum,
Cęli funeſtum magnis cum viribus amnem.

Id autem ita fictum eſt, quod fulmine fuerit deiectus: quia vapores per calorem elati in ſublimi aeris parte in anguſtum à circūſtanti frigore compulſi, (eſt enim illa pars aeris, vbi ceſſant radii ſolis à terra remiſsi, frigidior.) tonitrua, & fulgura, & fulmina emiſerunt ac detruſerunt, donec calor ille denique diſsiparetur: Ea de cauſa & Iupiter illum de curru deieciſſe dicitur, & ſiquam rerum mortalium labātem videret, refeciſſe: nam Iupiter modo eſt calor, qui eſt vita omnium viuētium, modo ignis elementum vt comburens hic Vulcanus. modo aer, modo mēs diuina, à quo aere frigidiore denique facto recreata ſunt aliquando penè exuſta & extincta ob æſtum animantia. Alii fabulam inde excogitatam fuiſſe dixerunt, quia primus ſolis curſum obſeruarit, qui cum mortuus eſſet, antequā artem perfectam cognouiſſet, dictus eſt fulmine fuiſſe deiectus, vt ait Lucianus in Aſtrologia. ¶ Alii maluerunt per hanc fabulam demonſtrauiſſe antiquos rerum maximarum adminiſtrationem, ac ſumma imperia rerum publicarum iuuenibus aut adoleſcentibus aut imperitis non eſſe concedendam: cum in cęteros imperium ſolis prudentioribus conueniat. nam qui iuuenes rebus publicis, imperitoue præficiunt, ij cum maximo ſuo & præfectorum & ſubditorum periculo ſæpe ſe errauiſſe intelligunt. Fama eſt eius ſorores adeo miſerabiliter mortē Phaethontis luxiſſe, vt Deorum miſericordia fuerint in populos commutatæ. Hoc nihil aliud ſignificat, niſi ex humore & calore ſolis illo eximio multa poſtea arborum plantarumque genera naſci ſolere. veruntamen vbi calor materiæ facultatem ſuperarit, nō amplius eſt generationis, ſed corruptionis autor. Succus autem qui vel è corporibus animalium, vel ex arboribus extremus efluit, propter vim intimam expellentem craſsior eſt, quare electrum ex illis arboribus tum primum lacrymātibus effluxiſſe dicunt. Fuerunt qui hæc ad hiſtoriam potius detorqueant: nam omnes fabulæ habent aliquam hiſtoriæ partem tanquam fundamentum: Scribit Zez. hiſt. 127. Phaethontem filium fuiſſe cuiuſdam Regis, qui cum currum agitaret ad ripas Padi Celtarum fluuii, in flumen delapſus interierit, quem tanto cum animi mœrore luxerunt ſorores, vt ſtupidæ factæ ſint, quare dictæ ſunt in

arbo-

arbores commutatæ. Nam Plutarchus in Pyrrho poſt diluuium primum Theſprotorum & Moloſſorum Regem Phaethontem fuiſſe ſcribit: quē Lucianus in Dialogo de Aſtrologia Solis idcirco filium, currumque accepiſſe credidit, quia ſolis curſum primus deprhenderit. fuerunt qui Phaethontis fabulam inde detortam eſſe dicant, quod vaſtus cometa ſolaris natura in nonnullis locis tandem diſſolutus intolerabiles æſtus effecerit. Eſt enim ea cometarum natura, ſiue ſit vapor circa ſydera collectus, ſiue per ſe prælongus exiſtat, qui paulatim exuritur, ſiue alia quauis de cauſa oriatur, vt ſiccitas, & æſtus, & aquarum penuria conſequatur, quia propenſiores ſunt ad inflammationes aeris vapores, quam ad pluuiam. Quod attinet ad mores, deprimere nonnullorum arrogantiam per hæc voluerunt, qui nihil ſibi non tribuunt, nihilque ſe neſcire propter nobilitatem arbitrantur: quæ arrogantia homines plerunque trahit in magnas calamitates. At nunc de Aurora dicamus.

De Aurora. *Cap.* II.

Auroram filiam fuiſſe Hyperionis ac Thiæ, Solisque & Lunæ ſororem, declarauit Heſiodus in Theogonia his carminibus.

Θεία δ' ἠέλιόν τε μέγαν, λαμπράν τε σελήνην
ἠῶθ', ἣ πάντεσσιν ἐπιχθονίοισι φαείνει
Α'θανάτοις τε θεοῖς, τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσι,
Γείναθ' ὑποδμηθεῖσα ὑπερίονος ἐν φιλότητι.
Thia parit Solem magnum, Lunamque nitentem,
Auroram, quę fert lucem mortalibus almam,
Cęlicolisque Deis cunctis; Hyperionis almi
Semine concepit namque illos Thia decora.

Alij Titanis & Terræ filiam eſſe Auroram crediderunt. Hanc ſolis preuiam, ſicut Auroræ præuium luciferum, dixerunt antiqui: quippe cum ſolem cito orituṝ nuntiet mortalibus, vt ait Orpheus in hymno in Auroram:

Α'γγέλεια θεοῦ τιτᾶνος ἀγαυοῦ μεγάλοιο
Nuntia Titanis celeris, lateque nitentis.

Huic digitos roſeos tribuit Homerus propter colorem rubicundum, aut ſubrubentem, quam in aurea ſede vehi dixit hymno in Venerem:

ὡς δ' αὖ τιθωνὸν χρυσόθρονος ἥρπασεν ἠὼς
ὑμετέρης γενεῆς, ἐπιείκελον ἀθανάτοισιν.
Vt veſtra de gente parem Diis, aurea ſedes
Quam vehit, arripuit Tithonum Aurora maritum.

Fabulati ſunt enim poetæ Auroram in curru à quadrigis rubentibus vehi ſolitam, vt teſtatur Virg. lib. 6.

Hac vice ſermonum roſeis Aurora quadrigis
Iam medium æthereo curru traiecerat axem:

Cui tamen bigas attribuit alibi vt eſt in his:

Aurora in roſeis fulgebat lutea bigis.

Theocritus aūt nō roſeos, ſed albos equos Auroræ appellauit in Hyla hoc pacto:

Οὐδ' ὅκχ' ἀλεύκιππος ἀνατρέχει ἐς διὸς ἀώς,
Nec pullis Aurora domum Iouis vt petit albis.

Scriptum tamen reliquit Lycophron in Alexandra Auroram à Pegaſo equo vehi ſolitam, vt eſt in his:

ἠὼς μὲν αἰπυὼ ἄρτι φηγίου πάγον
κραιπνοῖς ὑπερποτᾶτο πηγάσου πτεροῖς.
τιθωνὸν ἐν κοίτῃσι τῆς κέρνης πέλας.

Aurora montem Phagium aduolauerat,
Velocis altum nuper alis Pegaſi.
Cernam prope Tithonum in thoro reliquerat.

Hanc ex Oceano, tanquam Solem & reliqua aſtra, ſurgere ſcripſit Homerus in hymno in Mercurium hoc pacto:

ἠὼς δ᾽ ἠριγένεια φόως θνητοῖσι φέρουσα
ὤρνυτ᾽ ἀπ᾽ ὠκεανοῖο βαθυῤῥόου.
ὡς μὲν ὅτ᾽ ὠρίων᾽ ἕλετο ῥοδοδάκτυλος ἠὼς
Hinc Aurora tulit lucem mortalibus almam
Fluctibus Oceani ſurgens ſata mane profundis.

Memoriæ prodidit Pauſ. in Laconicis Auroram forma Cephali captam pulcherrimi iuuenis illum ad ſe rapuiſſe. rapuit Orionem præterea vt ſcripſit Homerus lib. 5. Odyſ. ὡς μὲν ὅτ᾽ ὠρίων᾽ ἕλετο ῥοδοδάκτυλος ἠώς.

Sic vbi ab Aurora roſea eſt correptus Orion

Quæ Tithonum etiam maritum ſibi rapuit, quem in Delum aſportauit, eumq; dormientem in thoro conſurgens relinquebat cum Memnone filio, vt innuit Virgilius libro quarto Aeneid.

Et iam prima nouo ſpargebat lumine terras
Tithoni croceum linquens Aurora cubile.

Hanc ex Aſtræo pręterea ſcripſit ita Apollodorus libro primo Biblyot. Ventos & Aſtra peperiſſe: ἠοῦς δὲ, καὶ Ἀστραίου ἄνεμοι καὶ ἄστρα. Ex Aurora & Aſtræo venti & aſtra. Nam cum Aſtræo congreſſa fratre Thiæ & Hyperionis filio Argeſtem, Zephyrum, Boreamque peperit & Notum, vt in Theogon. ait Heſiod.

Ἀστραίῳ δ᾽ ἠὼς ἀνέμους τέκε καρτεροθύμους
Ἀργέστην, ζέφυρον, βορέην τε λαιψηροκέλευθον,
καὶ νότον ἐν φιλότητι θεὰ θεῷ εὐνηθεῖσα.
Aſtræo peperit ventos Aurora rapaces
Argeſtem, Zephyrum, & Boream glacialibus alis,
Atque Notum coniuncta Deo Dea candida lecto.

Hanc iucundiſsimam & ſuauiſsimam non hominibus ſolum, ſed omnibus animalibus, & hominib. & plantis contingere, ſcripſit Orph. in hymno in Aurorā his verbis:

ἣ χαίρει θνητῶν μερόπων γένος, οὐδέ τίς ἐστιν
ὃς φεύγει τὴν σὴν ὄψιν καθυπέρτερον οὖσαν:
ἡνίκα τὸν γλυκὺν ὕπνον ἀπὸ βλεφάρων ἀποσείσῃς:
Πᾶς δὲ βροτὸς γήθει, πᾶν ἑρπετὸν, ἄλλα τε φῦλα
τετραπόδων, πτηνῶν τε, καὶ εἰναλίων πολυεθνῶν
Qua gaudet mortale genus, vitare nec vllus
Conſpectum vult diua tuum. cum fluctibus exis,
Excutis & ſomnum ciliis, lætantur vbique
Serpentumque hominumque genus, volucreſque feræque,
Quæque colunt altas ſpumoſi marmoris vndas.

¶ Hæc illa ſunt, quæ de Aurora fabuloſe prodita ſunt ab antiquis. Hanc Thię & Hyperionis filiam arbitrati ſunt illa de cauſa, quia diuina bonitate ita ſtatuente lux è ſole ad mortales manet. quid enim commodi habemus, quod hominib. à Deo non ſit? Hanc alii Terræ filiam & Titanis, alii nuntiam Titanis vocarunt, & ex oceano emergere crediderunt. quia nauigantibus ex vnda, aut in planitie exiſtētibus è terra exire appareat, & è luce ſolis, quem antecedit. Nam oculorum acies ad certum interuallum pro facultate naturali locorum diſtantiam metiri poteſt, at hallucinatur præterea ob imbecillitatem & ob molem aeris inter aciem & diſtantia corpora interiecti, quæ ſpectantur. quare ſi quid longinquum metiri

ri velimus, adhibenda ſunt optic æ inſtrumenta, aut aliqua oculorum aciem adiuuantia & coarctantia. Efficit igitur turbidi aeris natura, & ſurgentium aſsiduè vaporum vt candida lux ſolis his interiectis, cum tenuis illa adhuc ſit, rubicunda & roſea Aurora videatur: quare roſeum colorem, & roſeos digitos & auream ſedem, & rubentes equos illi attribuerunt, qui ijdem ſunt & ſolis. propter celeritatem motus illi currus conceſſus eſt. Hanc niueos equos habere alij dixerunt, non ad ſurgentes vapores, ſed ad ipſius lucis naturam intuentes. ac nũc dicatur de Memnone.

De Memnone. *Cap.* III.

MEmnon fuit Auroræ Tithonique filius, qui habuit fratrem ex ijſdem parentibus Emathionem, vt inquit Apollodorus libro tertio: & Heſiodus in Theogonia:

> *τιθωνῷ δ' ἠὼς τέκε μέμνονα χαλκοκορυστὴν,*
> *Αἰθιόπων βασιλῆα, καὶ ἠμαθίωνα ἄνακτα.*
> Aſt Aurora parit Tithono Memnona fortem,
> Aethiopum Regem, Regem ſimul Emathionem.

Hunc natum eſſe Thebis teſtatur Dionyſius in ſitu orbis in his:

> *ἠμὲν ὅσοι θήβην ἐρικυδέα ναιετάουσι,*
> *θήβην ὠγυγίην ἑκατόμπυλον. ἔνθα γεγωνὼς*
> *Μέμνων ἀντέλλουσαν ἑὴν ἀσπάζεται ἠῶ.*
> Nam quicunque colunt Thebas & mœnia clara,
> Thebas ogygias Hecatompylas: hic vbi Memnon
> Surgentem capit Auroram complexibus arctis.

Strabo lib. 15. Ciſsiam matrem Memnonis vocatam fuiſſe ſcribit. Hunc Aethiopum fuiſſe Regem, & ex Aethiopia ad bellum Troianum, vel potius è Suſis Perſarum ciuitate veniſſe ait Pauſ. in Phocenſium rebus. nam omnes illas nationes Memnon ante bellum Troianum debellauerat, quę mediæ fuerunt vſque ad fluuium Choaſpem. Memoriæ prodidit Strabo libro 16. non procul à Ptolemaica ciuitate Aegypti, in vrbe Abydo fuiſſe regiam Memnonis mirificè è lapide totam extructam, & Labyrinthum prætereà eiuſdem operis, quem Nemnonium vocarunt. Hunc ad bellum Troianum Priamo opem ferentem acceſsiſſe conſtat, qui fortiter ſingulari certamine cum Achille commiſſo occubuit. Hic vbi fuit percuſſus, fons ſcatuit, de quo aquam ſanguineam fluere dicebant quotannis, quo die ille fuit cæſus, vt ea carmina teſtantur Calabri:

> *Ὅς ἐ καὶ αἱματόεις παφερὴν ἐπινίσσεται αἶαν,*
> *Ὁππότε μέμνονος ἦμαρ ἐκ λυγρὸν ᾧ ἔνι, κεῖνος*
> *Κάτθανε.*
> Sanguine qui tinctus ſitientes alluit agros,
> Memnonis vt lux eſt triſtis, qua concidit ille.

Ferunt illum poſt cædem apud Paltum Syriæ iuxta Badam fluuium fuiſſe ſepultum, vt ſcripſit Simonides poeta. Atque ſupra Aeſapi oſtia humatum fuiſſe teſtatur Strabo libro 13. quare vicus qui proximus fuit, Memnonius vicus dictus eſt. Scriptum reliquit Pauſanias in Laconicis Memnonis enſem totum ex ære fuiſſe Nicomediæ cum haſta, quæ imas tantum partes, & cuſpidem æreas haberet, in templo Aeſculapij depoſitum. Fuerunt qui dixerint Auroram impetraſſe à Ioue, vt cum Memnon rogo imponeretur, verteretur in auem, quod etiam contigiſſe dicitur, vt ait Ouidius lib. 13. Metamorph.

> Memnonis orba mei venio, qui fortia fruſtra

Pro patruo tulit arma ſuo,primiſque ſub annis
Occidit à forti,ſic Dij voluiſtis,Achille.
Da precor huic aliquem ſolatia mortis honorem,
Summe Deum rector,maternaque vulnera leni.
Iupiter annuerat,cum Memnonis arduus alto
Corruit igne rogus:nigrique volumina fumi
Infecere diem: veluti cum flumina natas
Exhalant nebulas,nec ſol admittitur infra.
Atra fauilla volat,glomerataque corpus in vnum
Denſatur, faciemque capit, fumique colorem
Atque animum ex igni,leuitas ſua præbuit alas.

Dictæ ſunt & aliæ complures aues Memnoniæ vocatæ ex eodem rogo exilijſſe, quæ inter ſe pugnantes in rogum relapſæ pro inferijs ſe Memnoni conſecrarunt. Theocritus ipſum etiam Memnonem in auem mutatum circa rogum volaſſe,rogumque luſtraſſe commemorat in epithaphio Bionis, cum de cæde quereretur, vt eſt in his carminibus:

οὐ τόσον ἠῴοισιν ἐν ἄγκεσι παῖδα τὸν ἀοῦς,
ἱπτάμενος περὶ σᾶμα κινύρετο Μέμνονος ὄρνις.
Non ſic aurora natum in conuallibus imis
Memnonis eſt tumulum luſtrans conqueſta volucris.

Scriptum reliquit Lucianus in Philopſeudo miraculum illud ſtatuæ Memnonis fuiſſe celeberrimum, quippe cum ſtatua illius, quæ fuit in templo Serapidis in Aegyptijs Thebis erecta, ſponte ſua cum radijs ſolis tangeretur ſuauem ſonum emitteret, atque neſcio quid lacrymabile ſub ſolis occaſum,cum matris aduentu lætari,triſtari diſceſſu putaretur,vt teſtatus eſt etiam Cor.Tacit.Et Sudas in his: τόδε ἄγαλμα τετράφθαι πρὸς ἀκτῖνα μήπω γενειάσκον, λίθου δὲ εἶναι μέλανος, ξυμβεβηκέναι δὲ τὼ πόδε ἄμφω κατὰ τὴν ἀγαλματοποιΐαν τὴν ἐπὶ Δαιδάλου, καὶ τὰς χεῖρας ἀπερείδειν ὄρθας ἐπὶ τὸν θῶκον· καθῆσθαι γὰρ ἐν ὁρμῇ τοῦ πανίστασθαι τὸ σχῆμα τοῦτο. καὶ τὸν ὀφθαλμὸν οὖν, καὶ ὁπόσα τοῦ στόματος ὡς φθεγξαμένου ᾄδουσι καὶ τὸν μὲν ἄλλον χρόνον ἧττον θαυμάσαι φασὶν οὔπω γὰρ ἐνεργὰ φαίνεσθαι προσβαλούσης δὲ τὸ ἄγαλμα τῆς ἀκτῖνος, τοῦτε δὲ γίγνεσθαι περὶ ἡλίου ἐπιτολὰς μὴ καταχεῖν τὸ θαῦμα, φθέγξασθαι μὲν γὰρ παραχρῆμα τῆς ἀκτῖνος ἐλθούσης αὐτῷ ἐπὶ στόμα φαιδροὺς δὲ ἱστάναι τοὺς ὀφθαλμοὺς δόξαι πρὸς τὸ φῶς, οἷα τῶν ἀνθρώπων· οἱ εὐήλιοι τότε ξυνεῖναι λέγουσιν, ὅτι τῷ ἡλίῳ δοκεῖ ὑπανίστασθαι, καθάπερ οἱ τὸ κρεῖττον ὀρθοὶ θεραπεύοντες. Hæc autem ſtatua ad radios ſolis cõuerſa eſt,impubis adhuc è nigro lapide.atq; pedes ambo facti ſunt ad Dædali artis imitationem,cum manus ſuper ſede rectæ firmentur. ita vero conſtituta eſt vt velle conſurgere appareat, atq; oculi & mens & quæ ſunt vocis omnia inſtrumenta videntur velle loqui.cæteris quidem temporibus minus mirabile aut inane illud videri dicunt. at radio ſtatuam attingente, quod fit oriente ſole,non poteſt non videri mirabile cum radio in os incidēte ſtatua loquatur.oculi hilares apparent ad lumen tanquam hominis,qui tunc lętentur ſole.nam ſoli videtur aſſurgere tanquam ſerui bene morati domino accedenti. Hanc ſtatuam etiam reddere reſponſa conſueuiſſe antiqui dixerunt.Fama eſt ſtatuam ipſam nigri lapidis fuiſſe,quæ ſonum illum emitteret. Scribit Strabo lib.17. ſe Thebas in Aegyptum aliquando contendiſſe, vbi duo altiſsimi erant coloſsi ex integris lapidibus inter ſe propinqui,quorum alterius ſuperiores partes iam corruerant ob terræmotum:huius pars illa quę reliqua erat ſuper baſe,circiter horam primam, vt inquit,ſonum emiſit haud quaquam magnum ingenti preſente multitudine. Sic enim erat artificioſe in ipſa baſe inciſa. Neque hoc erit ſanè incredibile,ſiquis quan-

quanta vis ſit ſcientiæ cognouerit,aut ſi Thebanorum ſacerdotum præſtantiam in aſtronomicis philoſophicisque rebus intellexerit. Non enim illi inter ſcorta immundiſsima, neque inter lurcones vino graues maiorem ætatis partem degebant: ſed quod reliquum erat temporis ab adminiſtratione ſacrificiorum, id totum in honeſtiſsimis rerum vel naturalium vel diuinarum ſtudijs contemplationibusque tranſigebant. Atqui Zezes chilia. 6. hiſto. 64. Cippum ait vocatum fuiſſe Memnonem ab Aegyptijs, & columnam rubri varij lapidis fuiſſe, quæ ſonum illum emitteret: lætum quidem per diem, quia lætaretur matris præſentia, at lugubrem per noctem, quia doleret illius diſceſſu. Alij ſane ſcriptores à Zeze diſſentiunt, quia Memnonem in Ilio fuiſſe ſepultum, at non in patriam relatum crediderunt. ¶ Atque tot ſunt dicta fabuloſe de Memnone. Memnonem Auroræ Tithonique filium fuiſſe dixerunt, quoniam is in orientis regionibus imperauit,quando & orientem Auroræ nomine vocarunt aliquando Latini, vt eſt id Virgilius in libro octauo:

Hinc ope barbarica,varijsque Antonius armis
Victor ab Auroræ populis.

Quod dictum fuit,quia ſub ortum ſolis,& auroræ ipſius tempore lenis aura plerunque oriatur·nam parua aura aurora dici videtur. Quod ad Troiam militauerit,quod cæſus fuerit ab Achille, quòd honorifice ſepultus fuerit, id totum non abhorret ab hiſtoria. Quod vero aues ex illius rogo euolauerint, illique immortalitatem Aurora impetrauerit à Ioue,quid aliud eſt, quam antiquorum poetarum adulatio?nam illi vt propinquorum Regum gratiam aucuparētur,æternam & immortalem gloriam futuram ipſorum Regum dicebant,& quæ in omnes nationes perueniret, multaque fabuloſis ornamentis, ſuauitateque orationis, tanquam horrenda pharmaca ſuauioribus rebus condiuerunt, ne ſimplex adulatio nauſeam auditoribus moueret. Quæ ad eius ſtatuæ mirabilitatem ſpectant, antiquorum artificum præſtantiam patefaciunt, qui & coloſſos incredibilis magnitudinis ac artificij,& columnas admirabilis tum ponderis, tum etiam inciſarum figurarum artificij, non ſolum erexerunt, ſed etiam in longinquas regiones exportarunt. Tanta vero fuit in coniungendis lapidibus ſcientia,vt vel diligentiſsime rimantibus,nulla appareret coniunctio,quare præclare dictum eſt in eam pyramidem,quæ fuit ex Aegypto Romam comportata:

Si lapis eſt vnus,dic qua fuit arte leuatus,
Si duo,vel plures,dic vbi congeries.

Quod ad mores, vitæque inſtitutionem attineat,nihil in Memnone eſſe conſpicio,quare tota ferè eſt hiſtorica explicatio. At nunc de Tithono dicamus.

De Tithono. *Cap.* IIII.

Tithonus,quem ob corporis elegantiam,amatum fuiſſe ab Aurora inquiunt Laomedotis fuit filius,fraterque Priami, vt fama eſt:cum tamen diuerſæ matres horum fuiſſe memorētur. Aiunt enim matrem Priami,fuiſſe Leucippen, at Tithoni alij Strymo,alij Rhæo Scamandri filiam. Inquiunt Tithonum in cœlum fuiſſe portatum cum ab Aurora amaretur, illique à Parcis immortalitatem fuiſſe impetratam:ſed cum oblita fuiſſet Aurora petere etiam ne ſeneſceret,Tithonus in tantam veniſſe ſenectutem dicitur, vt infantulorum more in cunis agitatus quieſceret. Verum denique in cicadam dicitur fuiſſe conuerſus,quæ mutatis prioribus exuuijs vel ſenio confectæ non occidūt,ſed iuueneſcunt. Hanc fabulam ita attigit Horatius libro ſecundo Carminum:

Longa Tithonum minuit ſenectus.

Illud autem paſſus fuiſſe creditur propter dolorem, quem audita Memnonis filii morte percepit: nam tanquam euolaturus ad videndum filium brachia cōcuſsit, quare alæ tum primum illi natæ fuiſſe dicuntur. Id aſſerit idem poeta in libro primo, cum dicat illum, qui immortalitatē aſſecutus fuiſſe videbatur, cuiq; alæ exortæ ſunt, tandem occidiſſe. Tithonusque remotus in auras. Alii tamen dicunt illum Auroram precatum fuiſſe vt poſſet immortalitatem deponere, cum propter ſenectutem humanis voluptatibus frui non amplius poſſet quod cum illa concedere non valeret, in cicadam illum vertit. Dicitur Tithonus Suſa condidiſſe ciuitatem, non procul ab amne Choaſpe Perſiæ nobiliſsimam, ac ſedem olim Imperii Perſarum. Cum vero in cunis, vt diximus, plerunque iaceret Tithonus ob ſenectutem, in lecto tamen illum ab Aurora relinqui ſolitum ſcribit Virgilius in hoc carmine:

Tithoni croceum linquens Aurora cubile.

Habuit ex Aurora Tithonus Memnonem & Emathionem filios, vt dictum eſt, à quo dicta eſt Emathia. quamuis alii dixerunt auroram ex Aſtræo Titane vento etiam peperiſſe. filiam vero Iodamam. Hæc fere ſunt, quæ de Tithono dicuntur. Hanc rem, qui ad hiſtoriam traducere conātur, dicunt Tithonum ex Oriente vxorem duxiſſe, è qua cum prædictos ſuſcepiſſet fiios, in tantam peruenit ſenectutem, vt in cunis agitaretur domi infantū more. Hinc fabulæ datus eſt locus, quod Aurora illum amauerit ob temperiem orientalium locorum, qui illum & maritum, & immortalem propè fecerunt. Quod in cicadam fuerit conuerſus, quid aliud eſt, quā ſenilis garrulitas & loquacitas? cū enim moroſi ſint ſenes, tum glorioſi & temporis præteriti ſemper laudatores, contemptoresque præſentis, & cuiuſmodi Neſtorem finxit Homerus. Fuerunt qui ridiculam allegoriam addiderint, & quam referre prope ſine riſu non poſſum. Dicunt enim Tithonum eſſe vim diurnam, at Auroram matutinam vendēdis mercibus vel agendis reb. accommodatā, vnde vir Aurorę Tithonus putabatur. Quoniam vero multa virilia opera aguntur per diem, muliebria per noctem, vt dixerunt, ea de cauſa illa conficta creduntur à nonnullis: & quoniam venalia per diem exponuntur, dixerunt Priamum eſſe Tithoni fratrem: nam πρίαμαι emo ſignificat. At ego crediderim hanc fabulam ideo fuiſſe fictam, quod per illam nos ſapientes ad æquo animo ferendas naturæ vices ſolarentur: cum mors omnium calamitatum finis ſit Deorum beneficio hominibus conceſſa. Nam cum immortalitatem à Diis Tithono Aurora impetraſſet, ille tamen ſupplex à Diis ipſis contendit, vt liceret ſibi mori, quia ſatius eſſe putaret ſemel interire, quam aſsiduè moleſtiis, totque naturę difficultatibus infeſtari. At nunc de Paſiphae dicamus,

De Paſiphae. *Cap.* V.

PAſiphae Solis & Perſeidis filia fuiſſe dicitur, vt ait Cice. lib. 3. de natura Deorum, in his: Circe autem & Paſiphae è Perſeide oceani filia natę, patre Sole, in Deorum numero non habebuntur? Hanc Minois vxorem fuiſſe cōſtat: è quo Ariadnam, quam à Theſeo abductā & in Naxo relictam à Libero patre vxorem ductam inquiunt, filiam peperit, vt ait Apollo. lib. 3.

Πωρθενικὴ μινωὶς ἐΰφρονέουσ᾽ ἀριάδνη
ἤνρατε Πασιφάη κούρη τέκεν ἠελίοιο,
Huius amore fuit Minoia capta Ariadna,
Paſiphae hanc peperit Solis de ſemine nata:

Fabulati ſunt Venerem, poſt indicatum ſuum à Sole adulterium cum Marte, in vniuerſam ſolis ſtirpem ſæuiſſe: quare & Ariadna à Sole oriūda ingratū & duriſsimum

ſiſsimum Theſeum experta eſt: & Paſiphae huius mater ingenti tauri amore capta fuit, ita vt Dædali opera ſe illi ſubiecerit: de qua natus eſt Minotaurus, cuius altera pars homo erat, taurus altera, vt eſt in Ariadna apud Ouidium:

Nec tua mactaſſet nodoſo ſtipite Theſeu,
Dextera parte virum, dextera parte bouem:

Cum natum fuiſſet id mõſtrum, labyrinthus extruitur cum inexplicabilibus viarum ambagibus & fallaciis, ita vt cum quis viam egredientem, & ad exitum perducentem ſe reperiſſe putaret, tum nouum ingreſſum, & prioribus multo difficiliorem experiretur: atque id in illum incluſum fuit. Has tamen fallacias idem Dædalus, qui excogitauerat, vt Ariadnæ amori ſatisfaceret, aperuit: cum eò, qui Athenis nono quoque anno ob mortem Androgei mittebãtur vorandi à Minotauro, vel inter labyrinthi fallacias, vt alii putarunt, morituri, includerentur. Hanc rem ſatis aperte, vt arbitror, explicauit in his carminibus Virgilius libro ſexto:

Hic crudelis amor tauri, ſuppoſtaque furto
Paſiphae, miſtumque genus, prolesque biformis,
Minotaurus ineſt, Veneris monumenta nefandæ.
Hic labor ille domus, & inexplicabilis error.
Magnum Reginæ ſed enim miſeratus amorem
Dædalus, ipſe dolos tecti, ambagesque reſoluit,
Cæca regens filo veſtigia.

Habuit filium Androgeum & Ariadnam, vt ait Iſacius, quibus alii Phædram addiderunt. Fuerunt, qui dicant illam quo tempore Minos aduerſus Athenienſes militabat, rem cum Tauro militum duce clam habuiſſe, atque ex eo ſuſcepiſſe filium, quem de patris nomine Taurum appellarũt, nomenque Minois etiam addiderunt, quod Minois videretur, cum eſſet Tauri. Alii dixerunt Taurum fuiſſe Minois ducem, qui crudeliſsimus erat, in omnes Athenienſes, qui eò tributi nomine mittebãtur: vt teſtatur Plutarchus in Theſeo. Alii maluerunt ex huius ducis concubitu & ex Minoe eodẽ partu natos eſſe geminos filios: Androgeum è Minoe, Taurum autem ex Tauro: quod tamen cum non pateret, palam vtriuſque parentis nomen obtinuit alter illorum. Hoc non ſolum fabuloſum eſt, ſed prorſus abhorret à veritate, quoniam ſeminis recepti vas in muliere vbi ſemen auide ſemel inbiberit, atque hauſerit, conſtringitur: neque amplius aperitur, ante quam fætum perduxerit ad maturitatem. Fuerunt qui fabuloſam cauſam reddiderint, cur Minos adulteram vxorem ſenſerit, cum illa vel bouem ſuſtinuerit. Nam cum Minos ad bellum exiturus Iouem patrem rogaſſet vt digna tanto ſacrificio aliqua ſe victima offerret, taurum eximiæ pulchritudinis oblatum armentis ducem præfecit, ac alium pro illo immolauit: quare ſenſit poſtea Minos ex ira Iouis ob eam fraudem amorem tauri ſuæ vxori fuiſſe immiſſum. Alii maluerunt Minoem à Cretenſibus impedimentum quo minus in regnum paternum ſuccederet, reſpondiſſe à Diis immortalibus ſibi dari regnum, quod niſi credant, Deos augurio id eſſe confirmaturos. Mox Neptuno clam vouit ſe quod primum apparuiſſet immolaturum. Cum verò eximiæ pulchritudinis taurus apparuiſſet: illum dedit paſtoribus ad armenta deducendum, atque alium pro illo mactauit, quare iratus Neptunus nefarium illius tauri deſiderium vxori Minois immiſit. Scriptum reliquit Plutarchus in Cleomene, in Thalamis Meſſeniorum olim ciuitate eximium fuiſſe Paſiphaes templũ & oraculũ: atque Paſiphaen quidẽ vnã eſſe nympharũ Atlãtidũ arbitrati ſunt: eamq; nõ ſolis, ſed Iouis fuiſſe filiã, quę ita vocata ſit, ꝙ omnibus ibi pateret oraculũ. atq; hactenus de fabuloſis ad Paſiphaẽ ſpectãtib. dictũ ſit.

Hanc fabulam ad hiſtoriam deduxit Zezes hiſto. 19. primæ chil. qui ſcribit augurium à Neptuno immiſſum Taurum fuiſſe ducem, qui cum ingenti claſſe ſuppetias Minoi ferebat, quem cum vidiſſent Cretenſes priuſquam dimicaretur, Regem Minoem ſalutarunt. Eius Tauri viſi ſane elegantis & ſtrenui ducis amore capta eſt Paſiphae Minois vxor, Dædaloque conſcio & adiutore in priuata domo lignea cum illo dicitur concubuiſſe, ex quo natus eſt puer, qui & adulteri & legitimi mariti Paſiphaes nomen reportauit. Ego vero altiorem quandam, & vtiliorem ſentētiam ſub his latere crediderim, quoniam non hiſtoricæ ſolum narrationis cauſa fabulæ inſtituebantur, ſed vel rerum naturalium, vel morum informandorum, vt diximus. Paſiphae ſolis & Perſeidis filia, quid aliud eſt, quam anima mortalium, quæ tum plurimum ratione & conſilio pollet, cum corpus ſolis virtute materiam corporis, optime digerente, fit purius? aut quid aliud eſt Perſeis, quam ipſa materia humida, è qua corpus gignitur? Hæc ipſa anima cum Minois iuſtiſsimi atq; optimi viri ſit vxor, ſi ad illegitimas voluptates declinauerit, deſciſcere à legitimo marito dicitur, & in adulteri ferociſsimi tauri complexum refugere. Vbi enim à ratione animus deſciuerit, vel ad iram, vel ad cupiditates ſe referens, tunc omnibus turpis apparet, & tauri formam recipit. Quare ſiquis fabulæ turpitudinem ſummam ineſſe arbitratur, nefariamq; mulierem exiſtimat Paſiphaen, quæ tam turpes, ac tam illegitimas voluptates expetiuerit, quo pacto non turpiſsimum putauerit, ſe ipſum vel libidine, vel ira, vel alijs turpiſsimis animorum motibus cedere? concedendæ ſunt quidem corpori voluptates, quas natura neceſſariò expetit, quippe cum neque ira, neque voluptas inutiliter à Deo data ſit: ſed illæ tantū concedendæ, quas Iupiter aut Neptunus conceſſerit, quod per eum taurum ſignificatur, ad corporis vires reficiendas ſcilicet, & ad propagandam ſobolem. Cuius rei vel maximum ideſt argumentum, quod vel ira ad res agendas, vel libido ad procreandum, vel reliqui animorum motus cōferunt ſemper ferè cum moderatione & corpori, & negotijs: cum plurimum obeſſe ſoleant, niſi moderatio adhibeatur. Ex illegitimo vero voluptatum, harumq; motionum vſu multa monſtra naſcantur neceſſe eſt, ac non ſolum Minotaurus: quæ ita homines implicant, vt qui ſemel ab æquitate declinauerit, legesque contempſerit, difficillime poſtea à ſceleribus coerceatur: cum mos, diuturnaq; conſuetudo natura poſtea fiat aſſuetis hominibus. Neque aliud ſanè Labirynthi viarum inexplicabilis circuitio ſignificare voluit, niſi illum, qui ſemel illegitimis ſe dediſſet, ſine ſumma difficultate ſe explicare poſtea non poſſe ante extremum vitę diem, aut ſine ſummo Dædali ingenioſi admonitoris artificio. ac de Paſiphae ita breuiter: nunc de Circe dicamus.

De Circe. *Cap.* VI.

CIrce, vt ſcripſit Heſiodus in Theogonia, ſolis & Perſeidis oceani dicitur fuiſſe filia in his carminibus:

> ἠελίῳ δ' ἀκάμαντι τέκε κλυτὴ ὠκεανίνη
> Περσηῒς, κίρκην τε, καὶ αἰήτην βασιλῆα,
> Soli indefeſſo peperit Perſeis at olim
> Aeetam regem & Circen, clariſsima natos.

Homerus tamen in libro κ. Odyſſeæ illum ſolis & Perſes filiam, at non Perſeidis inquit in his carminibus:

> Αἰαίην δ' ἐς νῆσον ἀφικόμεθ'. ἔνθα δ' ἔναιε
> κίρκη ἐϋπλόκαμος δεινὴ θεὸς αὐδήεσσα,
> αὐτοκασιγνήτη ὀλοόφρονος αἰήταο.
> ἄμφω δ' ἐκγεγάτην φαεσιμβρότου ἠελίοιο

Μητρὸς

Μητρὸς ἐκ πέρσης, τὴν ὠκεανὸς τέκε παῖδα.
Venimus Aeææ poſthæc ad littora terræ,
Hanc Circe coluiſſe grauis Dea dicitur, illa
Prudentis ſoror Aeetæ fuit, ortus vterque
Semine de ſolis nitidi narratur, & illis
Oceano Perſe mater fuit edita magno.

Alij crediderunt Hecates, alij Aeetæ fuiſſe filiam, at non ſororem. Alij contra Aſteropes & Hyperionis filiam tradiderunt, ſicuti teſtatur Orpheus in Argonauticis: cuius miram fuiſſe pulchritudinem inquit, cum ſplendoris radij ex illius capite emicarent, vt patet ex his:

κούρη ὁμογνήτε μεγαλήφρονος αἰήταο
ἠελίου θυγάτηρ. κίρκην δὲ ἐκικλήσκουσι.
μήτηρ Ἀστεροπὴ, καὶ τηλεφανὴς ὑπερίων.
ἦρα θοῶς ἐπὶ νῆα κατήλυθε: ἐκδ' ἄρα πάντες]
θάμβεον εἰσορόωντες ἀπὸ κρατὸς γὰρ ἔθειραι
πυρσαῖς ἀκτίνεσσιν ἀλίγκιοι ἠώρηντο.
στίλβε δὲ καλὰ πρόσωπα φλογός.
Aeetæ affinis, coniunctaque ſanguine, ſolis
Filia, quam proprio dixerunt nomine Circen.
Aſteropeque parens, Hyperionque eſt auus. illa
Velox occurrit naui, cuncti aſpicientes
Pertimuere viri: flammæque ſimillimus ardor
Crinibus auratis illi affuit, igne decora
Splendebat facies, ſuperisque ſimillima Diuis.

At Dionyſius Mileſius libro primo Argonauticorum ſcriptum reliquit hanc Hecates Perſei & Aeetæ filiam fuiſſe: nam Perſea & Aeetam filios ſolis fuiſſe inquit, quorum Aeeta Colchis & Mæoticis, at Perſeus Tauricæ regioni imperauit, duxitque vxorem quandam ex indigenis, quæ Hecate dicebatur. Fuerunt qui dixerint Perſeum è nympha quadam indigena Hecaten viraginem ſuſcepiſſe venationibus magnopere deditam, quæ prima omnium lætiferas radices inuenit, peritiſsimaque fuit conficiendorum venenorum, ac medicamentorum, quę in hoſpitibus experiebatur: quippe cum patrem etiam ſuum venenis ſuſtulerit. Hanc primam vim aconiti obſeruaſſe tradunt, & verbenas etiam inter veneficas herbas reperiſſe. Hanc ablegatam in Colchorum regionem Aeetæ patruo nupſiſſe inquiunt, è quo nata eſt Circe & Medea. Verum cum Circe facta eſſet ſenior, vel matrem ipſam veneficiorom peritia ſuperauit: quippe quæ multa ab ipſa matre didiciſſet, pluraque ipſa experiens quotidie excogitaſſet. Dionyſiodorus illam ætate iam matura Sarmatarum regi nupſiſſe inquit, quo paulopoſt venenis extincto ipſa regno ſola potita adeo crudeliter ſubiectos populos tractaſſe dicitur, vt regno pulſa cum parua mulierum manu in Italiam fugere compulſa ſit, & in promontorio, quod ab ipſa poſtea Circæum dictum fuit, conſederit. Scriptum reliquit Herodiannslibro quinto vniuerſæ hiſtoriæ Circen à patre ſole fuiſſe in Heſperiam in curru deportatam, atque in inſula iuxta Tyrrheniam in mari Siculo poſita conſediſſe, quæ ab illa poſtea Circæa dicta fuit: quam ſententiam ſecutus Apollonius Rhodius ita ſcripſit in libro tertio Argonaut.

ἤδειν γάρ ποτε πατρὸς ἐν ἅρμασιν ἠελίοιο
Διν εύσας ὅτ' ἐμεῖο κασιγνήτην ἐκόμιζεν
κίρκην ἑσπερίης εἴσω χθονὸς, ἐκδ' ἱκόμεσθα
Ἀκτὴν ἠπείρου τυρσηνίδος, ἔνθ' ἔτι νῦν περ
Ναιετάει μάλα πολλὸν ἀποπρόθι κολχίδος αἴης.

Eſſe puto notum curru quod ſolis in alto
Eſt ablata ſoror patris,quo tempore Circe
Heſperiæ acceſsit longæ confinia terræ,
Inque ſolum Tyrrhenorum conceſsimus,atque
Nunc quoque longe habitat patrijs à Colchidis aruis.

Alij duas fuiſſe Circes memorant, atque ambarum res geſtas ad vnam detulerunt. Vocata fuit Aeæa Circe ab Aeæa inſula Phaſidi fluuio propinqua in Colchica regione:quam tamē inſulam nonnulli eſſe in freto Siculo crediderunt. Apollonius Rhodius libro quarto Argonauticorum, Aeæam inſulam in Italia apud Tyrrhenorum agrum eſſe ſcribit in his:

καρπαλίμως δ' ἐνθένδε διὲξ ἁλὸς οἶδμα νέοντο
αὐσονίης ἀκτὰς τυρσηνίδας εἰσορόωντες,
ἷξον δ' αἰαίης λιμένα κλυτόν· ἐκ δ' ἄρα νηὸς
Πείσματ' ἐπ' ἠιόνων σχεδόθεν βάλον. ἔνθα δὲ κίρκην
Εὗρον ἁλὸς νοτίδεσσι κάρη ἐπιφαιδρύνουσαν.
Inde cito fluctus perlabitur vncta carina.
Auſoniæ apparent Tyrrhenæ litora terræ:
Aeææque petunt portus:de puppe rudentes
In litus iaciunt;hic Circen aſpiciunt, quæ
Arte comas madidas ornabat ab æquore aprica.

Hæc ancillas quatuor dicitur habuiſſe,quarum opera in conficiendis veneficijs,& in legendis herbis, herbarumque floribus vtebatur, vt ſcripſit Pauſanias in prioribus Eliacis.at Ouidius libro 14.Metamorph.Nereidas & nymphas eo fungi officio ſcripſit his carminibus:

Nereides,nymphæque ſimul,quæ vellera motis
Nulla trahunt digitis,nec fila ſequentia ducunt,
Gramina diſponunt:ſparſoſque ſine ordine flores
Secernunt calathis,varijſque coloribus herbas.
Ipſa quod hæ faciunt opus exigit,ipſa quis vſus,
Quoque ſit in folio,quæ ſit concordia miſtis
Nouit & aduertens penſas examinat herbas.

Vtebatur & motacillæ carne in veneficijs,ſed in amatorijs præcipuè,quam fabulantur fuiſſe Suadelæ filiam:quæ cum Iouem pharmacis in ſui deſiderium attrahere conaretur,à Iunone in auem ſui nominis mutata eſt:nam iynx vocata eſt à Græcis. Hæc homines in varia brutorum genera vertere ſolita dicitur per vires collectarum herbarum: de qua ita ſcripſit Virgilius libro ſeptimo.

Hinc exaudiri gemitus, iræque leonum
Vincla recuſantum,ac ſera ſub nocte rudentum:
Setigerique ſues,atque in præſepibus vrſi
Sæuire,ac formæ magnorum vlulare luporum,
Quos hominum ex facie Dea ſæua potentibus herbis
Induerat Circe in vultus,ac terga ferarum.

Quos cibos ijs daret Circe,quos in eas formas vertere cupiebat, ſignificauit Lycophron his carminibus:

Ποίαν δὲ θηρόπλαστον οὐκ ἐπόψεται
Δράκαιναν ἐγκυκῶσαν ἀλφίτῳ, θρόνα,
καὶ κῆρα κνωπόμορφον; οἱ δὲ δύσμοροι
σένοντες ἄτας ἐν συφοῖσι φορβάδες
Τίγαρτα χιλῷ συμμεμιγμένα τρυγὸς
καὶ στέμφυλα βρώξουσιν ἀλλ' ἀνὴρ βλάβης

Μῶλυ σαώσει ῥίζα, καὶ κτάρος φανεὶς,
Νωνακριάτης τρικέφαλος φαιδρὸς θεὸς.
Quam non ferarum figulam intuebitur
Dracæna ſubiget vt farinis hordea.
Fatumque vertet in feras, miſelli at hi
Querentur infortunium facti ſues,
Edentque acinos vuæ hara incluſi. ſed hunc
Radix ab ipſo ſubtrahet periculo
Vocata moly. liberabit hunc triceps
Nonacrites viſus, & Ctarus Deus.

Hæc ita ſcripſit Ouidius in libro 14.

Nec mora: miſceri toſti iubet ordea grani,
Mellaque vimque meri, cum lacte coagula paſſo:
Quique ſub hac lateant furtim dulcedine ſuccos
Adijcit. accipimus ſacra data pocula dextra.

Nam cum cibos hos illis porrexiſſet poculo hauſto ac virga quadam tacti cum quibuſdam magicis verbis ſubito in feras vertebantur. ita Vlyſsis ſocios verſos eſſe ſcripſit Homerus in libro κ. Odyſſeæ, cum tamen Vlyſſem vertere nequiuerit, qui antidotum radicē moly aduerſus veneficia à Mercurio acceperat. Sunt enim veneficiorum remedia credita, moly, ſtella marinus piſcis, lapillus Iaſpis, rhamnus, ſalix, pulicaria, aliaque multa plantarum, lapillorum, animaliumque genera. Hæc cum Vlyſſe verſata Agrium ac Latinum peperiſſe ex eo dicitur, vt in his ait Heſiodus in Theogonia:

κίρκη δ' ἠελίου θυγάτηρ ὑπεριονίδαο
τίκτεν ὀδυσσῆος ταλασίφρονος ἐν φιλότητι
Α'γριον, ἠδὲ λατῖνον ἀμύμονά τε κρατερόν τε.
Filia ſolis at hinc Hyperionis edit Vlyſsi
Iuncta thoro Circe duo pignora. dicitur alter
Agrius, aſt alium priſci dixere Latinum.

Habuit Telegonum etiam filium Circe ex eodem Vlyſſe, & Auſonem à quo Auſonia dicta eſt, & Caſiphonem, verumtamen ſi ridiculum eſt, vt ait Zez. hiſt. 16. chil. 5. quod cum Vlyſſe vnum annum verſata tres filios pepererit, quanto magis abhorret à veritate vt quinque genuerit? dicitur præterea Marſus à quo Marſi populi vocati ſunt, & Romanus, filij fuiſſe eiuſdem Circes. memoriæ prodidit Strabo lib. 9. Circes mortuæ ſepulchrum in altera Pharmacuſarū inſularum, quæ non procul diſtant à Salamine, erectum fuiſſe. ¶ Atq; de Circe ſummatim hæc dicta ſunt. nunc quid per hanc ſenſerint antiqui, perquiramus. Circe ſolis & Perſeidis filiæ oceani fuit filia, vel Hyperionis & Aſteropes, vt alijs magis placuit, quia ex humore & calore ſolis oīa naſcuntur. Dicitur. n Circe à miſcēdo, quia in generatione neceſſe eſt vt hæc, quæ vocant elementa, miſceantur, ꝙ non niſi per motū ſolis fieri poteſt. Eſt. n. Perſeis vel Perſe oceani humor, qui vel materiæ vel fœminæ vicem obtinet: ſol artifex aut mas, qui autor eſt formæ in generatione rerum naturalium: quare generatio & cōmiſtio illa quæ fit in generatione naturalium corporum merito Circe, & ſolis ac filiæ oceani filia dicta fuit. Habuit quatuor ancillas, quæ flores & herbas ad veneficia colligebant, quæ quidem ſunt quatuor elementa, omnium motuum naturā nobis pro ſuis viribus miniſtrātia. Credita eſt hæc Circe eſſe immortalis, quia perpetua ſit elementorum inter ſe generatio & corruptio. Hanc crediderunt antiqui homines in diuerſa animalium genera commutare, quoniam ex vnius corruptione nūquam eiuſdem formæ aliud naſcitur, ſed longe ab eo diuerſum: putaruntq; illā Aeæam inſulā habitaſſe, ob morbos &

quere-

querelas animaliũ, quæ paulatim deficiente vi compoſitorum diuerſis moleſtijs afficiũtur. nam, ę, æ, heu, heu, ſignificat. Hęc cum omnes reliquos homines in belluas commutarit, Vlyſſem tamen mutare non potuit, quia Deorum immortalium munere, quominus id pateretur, erat communitus. Quo enim pacto diuina & immortalis exiſtens anima Dei optimi beneficio vel ſolis, vel vlla vi naturę poterit corrumpi? aut quo pacto diuina ratione communita poterit in belluam commutari? poſſunt id quidem pati animę comites, elementa ſcilicet, quę ſunt in corpore immortali animæ annexa & coniuncta, at anima ipſa nullo pacto poteſt, cum diuinæ naturæ ſit à Deo procreatæ. per hæc igitur immortalem eſſe animã, vt ego quidem ſentio, ſignificarunt: quamuis corpus & multis morbis, & corruptioni deniq; ſit ſubiectum. cum vero Circe miſtio ſit, vt dictum eſt, in rebus naturalibus propter motum ſolis, iure tot res per veneficia dicitur feciſſe, Lunam de cœlo deduxiſſe, ſtitiſſe flumina, arbores ac ſegetes aliò tranſtuliſſe, quæ paſſim ſcribuntur à poetis. nam cum vapores plurimi exurgunt, quis non videt Lunam aliquando vel ad medium menſem occultari, aliquando propter penuriam imbrium vel fontes ipſos areſcere, neq; ex iis flumina defluere atq; accidit propter humoris penuriam aliquando vt ibi ſegetes nullæ ſint, vbi fertiliſsimæ eſſe conſueuerunt: ibique ſint vberiores, vbi nullæ fuerunt antea aut contra iſtud cecidit propter humoris copiã. neq; hoc ſanè vlla alia fit ratione, niſi viciſsitudine, naturæ, quæ naſcitur e commiſtione elementorum, ſicut illud magis aut minus fit. Atque hæc quidem ſunt, quæ ſub hac Circes fabula ad phyſicam rationem ſpectantia continebantur, vt ego quidem ſentio, quæ tamen omnia ad Chemicam ſcientiam nonnulli deducere conantur, cum eius rei gratia, at non vel phyſicæ vel morum inſtitutionis hæc ficta ab antiquis contendant. Sed vt hos præter mittam, tam ingenioſi fuerũt fabularum artifices antiqui, quæ à poetis celebratæ ſunt, vt non res phyſicas tantum ſub earum nonnullis complexi fuerint, ſed etiã in vniuerſam humanam vitam vtiliſsima præcepta tradiderint. Atqui multiplices fuerunt cauſæ, quibus compulſi ſint antiqui ad fabulas confingendas: primum quod multa paucis verbis complectebantur. deinde quod vtiles eſſent & accõmodatæ memoriæ ob artificioſam ſeriem hiſtoriæ, tum quod eſſent ſuaues ob delectationem propter mirabilitatem rerum excogitatarum, quibus accedebat quod odioſum videbatur humanę, aut etiam magis ſiquid in eſſet diuinæ naturæ, ſua arcana cuiuis patefacere, quæ ſub fabularum tentorijs figmentisque deliteſcerent. Nam vt vinum in male affectis vaſis corrumpitur, neque priſtinam tranſmittit ad bibentes ſuauitatem, ita res diuinæ aut philoſophicę cũ vulgo cõmunicatę corrumpuntur, cum per tempora ad magis rudes profectæ in manus tradantur. Huc accedit quod cognitio rerum maximarum cum maximo artificio ſub fabuloſis corticibus occultata ita magis integra conſeruatur, & ad poſteros traſmittitur, nam cum methodus ita diligentius ſeruaretur, neque poſſet ſine multa difficultate variari, ſic facilius percipiebantur ea, quę de philoſophia eſſent tradita: quare etiam efficiebatur vt varia ingenia, quaſi opiparo variorum ferculorum apparatu, illa varietate rerum tenerentur. Age vero paucis ea, quæ ſub hac fabula continentur ad mores informandos ſpectantia percurramus. Circe ſolis & Perſeidis filiæ Oceani filia fuiſſe dicitur, quia libido ex humore & calore fit in animalibus. Hæc cum naturalis ſit titillatio ad voluptates excitans: ſi nobis dominetur, belluarum vitia in animis noſtris imprimit, facitque cum ſyderũ aſpectu, & cum illis conſpirat, quorum alia ad Venerem & ad commeſſationes, alia ad iram, crudelitatem, improbitatemque omnem nos alliciunt, idcirco ſi his cupiditatibus aliquis paruerit, eum fabulantur in aliquam formam bellug à Circe fuiſſe conuerſum per veneficia, cum illa vel aſtra de cœlo deducere poſsit: quo

niam

niam non ſine aliqua ſyderum vi naturalis eſt in nobis, vel ad hanc, vel ad illam turpitudinem propenſio, ad quæ facile delabimur, niſi nobis diuina clementia opem tulerit, neque labi patiatur, quod per munus Vlyſsi à Mercurio datum intelligitur. Atque in his innuit Virg. lib. 7.

Quę ne monſtra pij paterentur talia Troes
Delati in portus, neu litora dira ſubirent,
Neptunus ventis impleuit vela ſecundis,
Atque fugam dedit, & præter vada feruida vexit.

Pro flagitiorum igitur natura, ad quę quiſque erat propenſus, in varias animaliũ brutorum formas vertebatur. nam libidinoſi, ſues: iracundi, leones aut vrſi fiebant: & reliqui eodem pacto. Quod vero harum rerum cauſa fabulæ fingerentur patefaciunt illa, quæ ſcripta ſunt ab Homero de Vlyſſe. nam cur eũ inter Phęacum delitias inſeruit? cur in Lotophagorum regione multos ſocios illius guſtato fructu ſuauiſsimarum arborum reditus & patriæ oblitos fecit? quia multi vbi delitiarum, voluptatumque facultas conceditur, illam apud Euripidem Cycropis ita clamantis ſententiam ſemper habent in animo, ſi proferre pudeat:

Ἃ ἐγὼ οὔτινι θύω, πλὴν ἐμοὶ, θεοῖσι δ' οὔ,
καὶ τῇ μεγίστῃ γαστρὶ τῇδε δαιμόνων.
ὡς τοὐπιεῖν γε, καὶ φαγεῖν τοὐφ' ἡμέραν,
ζεὺς οὗτος ἀνθρώποισι τοῖσι σώφροσι,
λυπεῖν δὲ μηδὲν αὐτὸν οἱ δὲ τοὺς νόμους
ἔθεντο, ποικίλλοντες ἀνθρώπων βίον,
κλαίειν ἄνωγα. τὴν ἐμὴν ψυχὴν ἐγὼ
οὐ παύσομαι δρῶν εὖ
Non vlli oues macto, niſi mihi, haud Deis,
Et dæmoni huic ventri Deorum maximo.
Hic Iupiter, lex hic diebus ſingulis
Bibendi, edendique eſt viris prudentibus,
Mæroris & pellendi. at illi, qui viris
Leges dedere, lugeant diu licet.
Ceſſabo nunquam ego mihi concedere
Iucunda, læta, dulcia.

Alii ſunt ad voluptates quidem difficiles, neque illis ſupra modum delectantur, qui tamen ſiquid aduerſi contigerit, continuo infringuntur, animoque ita ſunt demiſſo, vt neq; inter viuos quidem ſe intereſſe ſentiant. Idcirco ſiqui ſocii Vlyſsis erepti ſunt voluptatibus, illi inter grauiſsima pericula perierunt, cum alii à Cyclope vorati ſint, alii à Læſtrygonibus, alii à Scylla voraciſsimo monſtro abſcorpti. Alii cum neque vi delitiarum, neque periculorum magnitudine victi fuiſſent, ob auaritiam in multas difficultates ſe intruſerunt: cum vtrem ventorum plenum ab Aeolo incluſorum clam dormiente Vlyſſe ſoluiſſent. alii potius ambitione, quam vel auaritia, vel omnibus prædictis difficultatibus erant conſternandi, niſi Vlyſsis prudentia fuiſſent aures omnibus obturatæ aduerſus Sirenum cantus. Verum ad hæc omnia periculorum vel voluptatum genera inuictus perſtitit Vlyſſes, eximiæque conſtantię & fortitudinis ſuę dedit experimentum. Nihil autem horum ſuperauit ſine diuino conſilio, quia in vtraque fortuna opus eſt auxilio Deorum immortalium, cum nulla humana ſapientia ſatis ſit ad eam recte ferendam. Cum nullo alio dicta eſt remhabuiſſe Circe, quia attonitorum & dementium nullus eſt vſus, cum Vlyſſes contra mente præditus ac prudens cum illa aſsiduè verſaretur. Atque vt ſummatim dicam; per hanc fabulam ſignificare voluerunt antiqui ſapientem virum in vtra

que

que fortuna oportere ſe moderatè gubernare,& ad omnes difficultates inuictum conſiſtere,cum reliqua multitudo tanquam leuiſsima nauis huc illuc fluctibus deferatur,& quocumque ventorum inconſtantia impulerit:quare mutati fuerũt in belluas Vlyſsis ſocii,cum ipſe inuictus ob ſapiẽtiam, quæ verè eſt Dei munus, perſtiterit.Ego Vlyſſem rationis participem animę noſtræ partem eſſe crediderim: Circen eſſe naturam:Vlyſsis ſocios animi facultates conſpirantes cum affectibus corporis,ac rationi non obtemperantes. natura igitur eſt appetentia rerũ illegitimarum,nam recta lex retinaculũ & frænum eſt deprauati ingenij,cum deceat exiſtimare belluas, illas facultates.at ratio quæ nos facit vna Deo ſimiles,inuicta aduerſus eas illecebras appetentiæ perſiſtit. At nunc dicatur de Medea.

De Medea, *Cap.* VII.

MEdea vero filia fuit Aeetæ Colcorum Regis & Idyiæ,ſicutt teſtatur Heſiodus in Theogonia in his:

Αἰήτης δ' υἱὸς φαεσιμβρότου ἠελίοιο
κούρην ὠκεανοῖο τελήεντος ποταμοῖο
Γῆμε, θεῶν βουλῇσιν ἰδυῖαν καλλιπάρῃον,
ἡ δέ νυ οἱ μήδειαν εὔσφυρον ἐν φιλότητι
Γείναθ' ὑποδμηθεῖσα διὰ χρυσῆν ἀφροδίτην.
Aeeta vxorem duxit de ſemine clari
Prognatus ſolis,natam de ſemine magni
Oceani Idyiam pulchram:ſic fata iubebant.
Iuncta in amore parit Medeam deinde puellam
Pręſtantem forma:iunxit Venus alma maritum.

Fuerunt enim Aloeus & Aeeta ſolis filii & Antiopes,è quibus cum Aeeta imperio paterno minime contentus in Colchos profectus eſſet, Corinthi regno paterno Buno Mercurii filio interim permiſſo, Idyiam oceani filiam in Cytæa Colchorum ciuitate duxit,è qua Medeam & Abſyrtum ſuſcepit. Alii tamen putarũt Abſyrtum maiorem natu fuiſſe Medea, quem ex Caucaſia Aſterodia oceani & Tethyos filia Aeeta ſuſceperit,inter quos fuit Epimenides,quẽ Abſyrtum propter formæ pręſtantiam Colchi Phaethontem cognomine appellarunt, vt ſcripſit Soſibius & Timonax in rebus Scythicis. nam ſol pater Aloeo regionem in Arcadia, at Aeetæ filijs Corinthum habitãdam diſtribuit. Aeeta dedit Buno regionem & vrbem ſeruandam minoribus ſiqui poſtmodo ex ſe naſcerẽtur. ſinautem, Bunus ipſe regionem haberet, atque ipſe Aeeta seceſsit in Colchidem, vbi regnauit vt ait Eumelus poeta hiſtoricus,vt patuit ſuperius è verſibus ipſius Eumeli. Aeeta ſorores Paſiphaen & Circen habuit,&, vt putarunt alii,Calypſo vt diximus. huius genus ita Cicero attigit libro 3. de natura Deorum: Quid Medeæ reſpondebis? quæ duobus auis ſole & oceano, Aeeta patre, matre Idyia procreata eſt. Quid huius Abſyrto fratri,qui eſt apud Pacuuium Egialeus? quare & Eurip. in Medea Solem patris Medeæ patrem inquit hoc pacto;

ὄμνυ πέδον γῆς, πατέρα θ' ἥλιον πατρὸς
τοὐμοῦ.
Iura per terram,ſolemque qui patris pater
Mei fuit.

Euphorion & Andron Teius in nauigatione Hecates filiam fuiſſe Medeam arbitrati ſunt. at Heraclides Ponticus Neæræ vnius Nereidũ filiam fuiſſe ſcripſit. Alii Eurylyten matrem Medeæ dixerunt fuiſſe, inter quos fuit Dionyſius Mileſius.quidam Angitiam ſororem Medeę addiderunt,quę Marſos docuit remedia

contra venena. Ouid. tamen in Epiſtola Helenæ Ipſææ filiam illam ſcribit, ſororemque habuiſſe Chalciopen, vt eſt in his:

Non erat Aeetes, ad quem deſpecta veniret,
Non Ipſæa parens, Chalciopeque ſoror.

Apollo. libro 3. Argonaut. Medeam vocauit ipſam etiam Aeæam, vel quia Circes artibus vteretur, vel quia pernitioſa extiterit compluribus. Fama eſt enim illam Iaſonis amore captam patrem & patriam & regnum prodidiſſe: Nam cum Iaſon cum lectiſsima Theſſalorum manu Peliæ iuſſu in Colchos nauigaſſet ad aureum vellus capiendum, periculorum magnitudinem verita Medea, ne iis Iaſon obrueretur, fecit data ſibi fide quod eam vxorem duceret, vt per magicas artes vim periculorum Iaſon nullo negotio ſuperauerit, & aureum vellus tuto auferendum acceperit. Fuerunt qui dixerint Aeetam Medeę patrem grauiſsime tuliſſe Iaſonis victoriam, quare conuocato concilio per noctem conſilium de vrẽda Argonaui propoſuiſſe. Illud cum cognouiſſet Medea, dicitur per obſcuram noctem confugiſſe ad Argonautas, conſiliumque paternum de comburenda naui, & de trucidandis omnibus argonautis patefeciſſe, quare ſtatim illi arrepta ſecum Medea inſidiarum indice aufugerunt. Alii dixerunt Aeetam poſt ſuperata aurei velleris pericula argonautas omnes ad lautiſsimum conuiuium inuitaſſe, illo tamen conſilio vt omnes menſę aſsidentes clam & per dolum trucidaret. Tunc vero Medeam partim atrocitate facti commotam, partim amore ac deſiderio ipſius Iaſonis captam, paternum conſilium Iaſoni aperuiſſe vbi confugiſſet ad naues. Alii ad promittendum aureum vellus illuc contendiſſe illam maluerunt. Dionyſius Mileſius ſcripſit illam aureum vellus ad nauem attuliſſe, atque vnà cum argonautis vltionem patris deuitantem aufugiſſe. Antimachus libro tertio Argonauticorum Iaſonem cum Medea in nemus Martis conſecratum clam contendiſſe inquit ad aureum vellus capiendum: Mox cum frater Abſyrtus illam inſequeretur, fertur illum comprehenſum iuxta Abſyrtides inſulas necaſſe, vt ait Strabo libro ſeptimo. Alii tamen dicunt, inter quos fuit Acuſilaus, Medeam fratrem ſecum abduxiſſe, & cum inſtaret pater perſequens eum diſcerpſiſſe ibi, vbi vrbs poſtea condita Tomos ab ipſa ſectione vocata eſt. atque in eminenti ſcopulo manus & caput in Ponto expoſuiſſe, reliqua membra in regione illa ſparſiſſe, vt patris curſum retardaret, quam ſententiam ita ſecutus eſt Oui. in libro 3. Triſtium:

Atque ita diuellit, diuulſaq; membra per agros
Diſsipat in multis inuenienda locis.
Ne pater ignoret, ſcopulo proponit in alto
Pallenteſque manus, ſanguineumque caput,
Vt genitor luctuque nouo tardetur, & artus
Dum legit extinctos, triſte retardet iter,

Et Cicero breuiter attigit pro l. Man. Memoriæ prodidit Dionyſius Mileſius, quod ipſe Aeeta Argonautas inſecutus fuit, atque heroes in ripam fluminis exeũtes iaculis decertarunt. Aeetæ comites vbi pugnarent ex equis, Iphis Stheneli filius, fraterq; Euryſthei præter alios in eo certamine cecidit, at Colchis in fugã verſis Abſyrtus captus deductus eſt in nauim vt ait Phærecides lib. 7. quem, poſtea membratim diuiſum deiecerunt. Hunc tamen intra domum Aeetæ iugulatum fuiſſe quidam memorant Medeæ conſilio, ne illam poſtea perſequeretur, cum patrem ſegniorem vt pote iam ſenem non ita formidaret. atqui maximam vim extitiſſe Medeæ memorant: quippe cum magicæ artis eſſet peritiſsima, vt ab Hecate edocta, vt aſſeruit Apollon. lib. 3. omniaque pharmacorum genera cognouerit, quęcunq; ex terra oriuntur. Idcirco dicta fuit fluuios in ſuos fontes retorſiſſe,

ſydera

ſidera deduxiſſe de cœlo, & alia complura mirabilia feciſſe, quæ ita recenſuit Apollonius:

κούρητίς μεγάροισιν ἐνιτρέφετ' αἰήταο
τὴν ἑκάτη περὶ ἄλλα θεὰ δάε τεχνήσασθαι
φάρμαχ' ὅσ' ἤπειρός τε φύει. καὶ νήχυτον ὕδωρ
τοῖσι καὶ ἀκαμάτοιο πυρὸς μειλίσσεται ἀΰτμη,
καὶ ποταμοὺς ἵστησιν ἄφαρ κελαδεινὰ ῥέοντας,
ἄστρα τε καὶ μήνης ἱερῆς ἐπέδησε κελεύθους.

Fertur in Aeetæ penetralibus eſſe puella:
Hanc Hecate docuit ſuper omnes pharmaca, quotquot
Vel pontus, vel terra tulit. molleſcere flammas,
Indomitosque ignes docuit: fluuiosque rapaces
Firmauit, quamuis properanti flumine currant.
Sideraque, & lunæ curſusque viasque ligauit.

Nam tanta vis fuiſſe magicæ artis tradiderunt antiqui, vt ſyluę transferrentur, & ſegetes, & mortui reuiuiſcerent, & mugirent lapides, vt ſcripſit Ouid. libro 14. Metam. de Circe, in his:

Exiluere loco (dictu mirabile) ſyluæ,
Ingemuitque ſolum: vicinaque palluit arbor,
Sparſaque ſanguineis rubuerunt pabula guttis,
Et lapides viſi mugitus edere raucos
Et latrare canes, & humus ſerpentibus atris
Squallere, & tenues animæ volitare videntur.

Et eadem recenſuit de ipſa Medea in Epiſtola Hypſipyles:

Illa reluctantem curſu deducere lunam
   Nititur, & tenebris abdere ſolis equos:
Illa refręnat aquas, obliquaque flumina ſiſtit.
   Illa loco ſyluas, viuaque ſaxa mouet.

Hæc eadem vbi ſuperatis ab Iaſone periculis patrem & patriam reliquiſſet & Iaſonem ſecuta in Lemnum applicuiſſet, Lemniadum mulierum Zelotypia capta pharmacum quoddam in Lemnum ieciſſe dicitur, quod grauem odorem fœminis eius loci impreſsit, atque manſit poſtea illa conſuetudo diutius, vt & filiis & maritis ſtato quodam anni die Lemniades graueolentes viderentur, vt in primo libro rerum Lesbicarum ſcripſit Myrtilus: cum alii tamen Veneris facinus illud fuiſſe maluerint, vt ſenſit Himeręus Steſichorus: quia ille parum viſæ fuiſſent Venerem curare, aut diuinos honores Deæ tribuere. Illa fecit vti viris ob grauitatem odoris eſſent inuiſæ, quos etiam per inſidias trucidarunt. deinde appellentibus ad inſulam argonautis cum his congreſſę ſunt. qui nati ſunt ex ipſis, in Lacedæmona mox ad parentes penetrarunt, ibiq; admiſsi inſidias Lacedæmonum libertati ſtruxerunt, atque capti & in cuſtodias traditi, deinde matrum aduentu muliebrib. veſtibus induti è cuſtodiis & ex imminente periculo euaſerũt. Primum autem fuit Medeæ crudelitatis indicium, quod fratrem, vt diximus, diſcerpſerit: cuius membra alii humi ſparſa, alii in mari diſsipata dixerunt, vt tardior patris curſus ipſam inſequentis efficeretur iis colligendis, oſsibus igitur Abſyrti collectis Aeeta Colchos miſit, qui inſequerentur: at illi Eridanum, & ſyrtides inſulas, & Sirenas prætergreſsi in Phęaciam deniq; ad Alcinoum Regem deuenere, cuius vxor Arete Medeam Iaſoni coniunxit, ac duodecim ſeruas illi tradidit, cum ſequentes interea ceſſaſſent, quorum alii iuxta Ceraunia, alii in ſinu Illyrico, alii Abſyrtides habitaturi conſediſſent. Timonax libro primo rerum Siculorum ſcriptum reliquit Iaſonem in Colchorum regione rem habuiſſe cum Medea,

dea, quam ab Aeta patre in matrimonium acceperat, quare & intra Pontum in ea regione horti quidam oſtendebantur, qui vocati ſunt horti Iaſonij, in quem locum è naui primum egreſſus eſt, vbi erant diſci & gymnaſia, & Medeę thalamus, in quo nuptui data eſt. At vero ſcriptum fuit à Timæo in ſecũdo rerum Italicarum Medeam Corcyræ nupſiſſe Iaſoni, quare ad ſuam atque ætatem morem illum perduraſſe, vt in Apollinis ſacello, quod erat ibi extructum, ſacrificaretur quotannis, in quo primum Medea ſacrificauit poſt nuptias, cum ſacellum & aras ibi duas extruxiſſet, quæ forent illarum nuptiarum monumẽtum vel apud poſteros. fuit autem illud non procul à mari, ac proximum ciuitati, quarum ararum altera nympharum, altera Nereidum vocata fuit. Deindæ argonautæ Syrtes & ſirenes citharam pulſante Orpheo & ſcyllam & charybdim & cyaneas & errãtes petras prætereuecti in Thrinaciam denique peruenerunt, vbi ſolis boues paſcebantur. mox Cretam præternauigantes, & Aeginam, & Locridem, in Iolcum denique veniũt. Quidam addiderunt Peliam didito rumore quod omnes argonautæ perijſſent captata opportatunitate omnes qui poterant aſpirare ad regnum obtruncaſſe. patrem Iaſonis Aeſonem coegiſſe bibere taurinum ſanguinem, quod factum eſt inter ſacrificia, fratremq; Promachum puerũ tenerum iugulaſſe: aiunt Amphinomen matrem confugiſſe in domum regis, quem vbi ob perfidiã obiurgaſſet, dixiſſetque futurum vt Deo acerbiſsimas pænas daret, gladio ſibi pectus fortiter transfixit, & perijt. Iaſon vbi noctu in ſinum Theſſaliæ nauigaſſet non procul ab Iolco, vbi tamen ex vrbe conſpici non poſſet, his rebus omnibus per exploratores cognitis auxilium optimatum argonautarumque in vltionem tantæ improbitatis clam expetiuit. Vbi conſuleretur, variæque propoſitę eſſent ſententiæ quod aliis vrbs repente inuadenda eſſe videbatur, alii cenſebant auxilia viritim domo eſſe accerſenda, bellumque non per inſidias, ſed per apertam virtutem eſſe ſuſcipiendum, quod non apparebat vrbs à quinquaginta & tribus heroibus tantum populoſa & ampla præſertim poſſe capi, Medea vltionem tutiorem ſibi per inſidias ac per occulta pharmaca depopoſcit. conficit itaque Idolum Dianæ concauum, in quo omnis generis pharmaca occultauit, atque ſuos Capillos ter inunctos canos fecit: faciem quoque & corpus rugarum plenum formauit, vt anus omnibus prope edentula videretur. Deinde capiens Deam paratã mirum in modum ad vulgi ſuperſtitionem, irrupit mane in ciuitatem tanquam numine afflata, populumque cohortata eſt vndique ad nouum ſpectaculum concurrentem vti Deam reuerenter exciperent, quæ propitia vrbi ac regi ex Hyperboreis aduentaſſet. Vrbe vniuerſa ad cultum & ſacrificia conuerſa, in regiã Dea acceſsit: atque cum Pelias & eius filię credidiſſent felicitatem à Dea ſibi datum iri, ipſamque Deam aduentaſſe, quoniam viſa eſt Diana à draconibus vecta in aere ſuperuolaſſe multas orbis partes, vt accidunt prodigia, omnes reuerenter eã complexi ſunt. Deinde vero Medea ſibi iniunctum à Dea eſſe dixit, vt regem ſenectute ſpoliaret, ac iuuenem faceret: & multa alia munera, quæ ad felicitatẽ & pietatem patris ſpectarent, largiretur. cum inuſitatus ſermo Medeæ & admirabilis Peliæ viſus eſſet, fidem adhibuit, ſtatuitque vt efficeretur quidquid ea diceret, ac virgo res ad exitum perducere volens, cum iuſſa eſſet vna ex filiabus Peliæ aquam puram afferre, cotinuo ait. Illa in thalamum ſe recipiens tanquam totum corpus lauatura omnes vires pharmacorum accommodauit in aptum ordinem, quare admirantibus præſentibus omnia quæ ab ea dicebantur credita fuerunt. nam ita finxit quædam idola vt appareret Diana per aera volans à draconibus vecta ex Hyperboreis in hoſpitium excipi à Pelia. Illud inuentum cum ſupra humanum ingenium appareret, credidit omnino Pelias, imperauitque filiabus vti quæcunque illa mandauiſſet, ſolæ exequerentur, cum non cõueniret do

num

num Deorum per manus ſeruiles regi accipere. Nocte igitur Pelia dormiente inquit Medea opus eſſe corpus Peliæ in lebete coquere, quæ verba cum virgines ægrè admitterent, additum eſt experimentum ad dictorum credulitatem arietis in agnum eadem arte conuerſi, qui membratim cæſus fuit & coctus cum quibuſdam herbis. nã & reuixit & balare ac ſaltare præ lętitia viſus eſt. Res ita credita eſt, & ſenex à filiabus ob credulitatem factis ſurdis ad miſericordiam preces que paternas in fruſta diſſectus. ſola Alceſtis fuit ab illo ſcelere tam fędo incontaminata. cum ſenex ita trucidatus iaceret, inquit Medea non prius eſſe coquendũ quam ſacra quædam Lunæ fierent, Iuſsit vt filiæ cum accenſis lampadibus ſupra tectum aſcenderent, quod ipſa Colchica lingua preces quaſdam ad Lunam eſſet factura. nam illud Lampadum ſignum accenſarum ſupra regiam erat datum indicium, vt conuenerant argonautæ, quod res eſſet iã perpetrata. Heroes rati id quod erat, cęſum eſſe regem, magna celeritate ad vrbem procurrũt, ſtrictiſque gladiis vrbem ingreſsi reſiſtentes cuſtodias regias obtruncant. Filiæ Peliæ cum neque vlciſci cognitam fraudem poſſent, ad quem coquendum iam deſcenderant, neque regiam tueri, quæ armatis iam eſſet plena, captæ ſunt humaniter ab Iaſone, qui dixit ſe ſcire illas immunes eſſe à parricidio, quia ſpe felicitatis ac deceptæ patrem trucidauiſſent. Acaſto Pelię filio regnum paternũ conceſsit, filiaſque primariis proceribus in matrimonium dedit. Nam Amphinomen Andręmon duxit, Alceſtem Admetus Theſſalus, Euadnen rex Cariæ Phocenſium. His rebus ita tranſactis Iaſon in Iſthmum profectus peractis ſolennibus Argo conſecrauit Neptuno, atq; in gratiam Creontis Corinthiorũ regis admiſſus tãtum autoritatis eſt conſecutus vt vnà remp. gubernarit quoad vixit. His addiderunt quidam conuocatos eſſe ab Hercule Argonautas vt fæderationem inirent inter ſe ſiquis prælium aduerſus aliquem illorum ſuſciperet: qui vbi coniuraſſent de fædere, ſtatuerunt in omnem euentum hunc locum ad colligendas copias eſſe accommodatum, qui erat Eleorum ad fluuium Alpheum, quem etiã Ioui olym pio conſecrarunt; vbi prius equeſtre & gymnicum certamen fuit inſtitutum, ad cuius celebritatem infinita prope multitudo nobilium confluxit. Non defuerunt tamen qui dixerũt Medeam ſimulato odio Iaſonis, quod ab eo ſperneretur, ad filias Peliæ confugiſſe, inter quos fuit Polycrates Samius, idque factum eo conſilio partim vt cædem propinquorũ Iaſonis per illas inſidias vindicaret, partim etiam vt viam Iaſoni ad regnum aperiret. aiunt non patrem quidẽ fallacijs Medęæ aſſenſiſſe, ſed à filiabus perſuaſum eſſe, quas Aſteropeam & Autonoen nominant præter Alceſtim, vt parentẽ ſenem ac debilem paterent medicamentis iuuẽtuti reſtituit, qui poſſet poſtea & regnũ diu retinere, & omnes iniurias propulſare. id vt crederetur, aries iugulatus dedit experimentum. filiæ Peliæ his fraudib. Medeæ mirifice credentes Peliam in fruſta diſſectum in feruentis aquæ lebetem Medeæ immittendum concedunt, atque poſt multam ebullitionem ita ſolutum corpus recepere, nihil vt reliquum fuerit quod poſſet ſepulturæ mandari: quam rem ita breuiter attigit Ouidius in Medea his carminibus:

> Quid referam Peliæ natas pietate nocentes?
> Cæſaque virginea membra paterna manu?

Eodem tempore Iaſon Corinthi commoratus Glaucam Creontis Regis Corinthi filiam vxorem duxit, omnium beneficiorũ, quę à Medea acceperat, oblitus. Id grauiter ferens Medea Glaucam poſtea, & Creontem combuſsit, ac proprios filios Mormorum & Pheretem, quos ex Iaſone ſuceperat, ferro abſumpſit, vel vt alii maluerunt Me imnum, nõ Mormyrum; vt alii, Mermyrum. Quamuis nõ defuerunt qui Medum etiam & Eriopen filiam & Palyxenam à Iaſone ſuſceptos fuiſſe de Medea narrent: Eſt enim omnium morborum, omniumque ægritudinum

tudinum

tud inũ grauiſsima Zelotypia,omniq; furore potentior,de qua ita ſcripſit Archias:

οὐ τόσον Ἀθάμας ἐπεμήνατο παιδὶ λεάρχῳ,
ὅσον ἡ μηδείης θυμὸς ἐτεκνοφόνει.
ζῆλος ἐπεὶ μανίης μεῖζον κακὸν, εἰ δὲ φονεύει
Μήτηρ, ἐν τίνι γυνὴ πίσις ἔτ' εἰσὶ τέκνων;

Non furor in miſerum egit ſic Athamanta Learchum,
Medeam in natos ſæuus vt egit amor.
Stultitia grauius fit amor,malum & acrius: at ſi
Nulla fides matri eſt, pignora quis foueat?

Alii dixerunt peplum fuiſſe venenis infectum à Medea ad nouam nuptam miſſum, quo ſtatim induta valido igne correpta conflagrarit,vt ait Apollod.lib.primo Biblyothecę.illo autem igne correpta Glauce ſe poſtea in fontem quendam ad ardorem extinguendum coniecit,qui fons ab illa deinde vocatus eſt Glauce. Alii dixerunt ſcrinium perexiguum cum igne inextincto incluſo miſſum fuiſſe ad filias Creontis per paruulos Medeæ filios,quod cum illæ aperuiſſent,tãta euolauit vis ignis,vt totum palatiũ conflagrarit,vt teſtatur Dailochus in Cyzici euerſione. Alij putarũt id non ſcrinium fuiſſe,ſed veſtem & coronã auream naphtha perunctas, quibus ab igne viſis ob ignem attractum vniuerſa regia conflagrarit. Nam quæ naphtha vncta fuerint,ſi vel ab igne vel ſole videantur, continuo igne concepto omnia ſine remedio vllo comburunt,quæ vicina fuerint. Huius pharmaci cum autor fuiſſet & inuentrix Medea, iure ignis Medeæ pharmacum illud dicitur,quod ardorem per membra epotum diffundit,ita vt nulla arte poſsit leniri:de quo ita meminit Nicander in Alexipharmacis:

ἢν δὲ τὸ μηδείης κολχνίδος ἐχθόμενον πῦρ,
κεῖνο ποτὸν δέξηται ἐφήμερον οὗ παρὰ χεῖλη
Δευομένῳ δηισάλυκτος ἰάπτεται ἔνδοθι κνηθμός.

Quod ſi Medeæ ſumantur Colchidis ignis
Pocula ephemeria,è labris pruritus in oſſa
Cum ſudore fluuit,nulla medicabilis arte.

Nam non ſolum in vngendis rebus,ſed in potu etiam occultam vim ignis includere,Medeæ fuit artificium. Pharmacum hoc alij ephemerium vocarũt, inter quos fuit Demetrius Scepſius, quia mane iuxta Tanaim fluuium tantum apparuerint herbæ illæ,quæ illi componendo ſunt neceſſariæ,per medium diem ſint auctę,veſperi areſcant.alij vocarunt Irim illã herbã,& pharmacũ,alij Pharicũ,alij naphta. Nec defuerunt qui ephemeriũ vocatum putent,quia vnũ diem præterire non poſſint,qui pharmacũ illud potauerint. Atqui vt ſenſit Diphilus Siphnius,folia quercus auxiliũ inuentum poſtea fuit aduerſus id pharmacũ,& non leue remedium,ſi lac bubulũ biberetur, in quo illa maduerint: vel rami ſanguinariæ, vel radix cæſa in lacte elixata,vel maceratorũ malorum,aut cydoniorum liquor: vel myrtorum ſtypticarum,vel capreolorũ vitium: vel ramorum rubi: vel folia ſerpylli cocta in liquore inteſtinorum ferulæ,vel Sardianarũ nucum,vel medulla ferulæ,vel læue origanum. Hęc enim hauſta compertum fuit non mediocre eſſe medicamentum aduerſus id pharmachum, vt ait Nicandri enarrator, qui Diphili ſententiam expreſsit. Scriptum reliquit Plutarchus in Alexandro fieri pharmacum id,quo pallium coronamq; Medea perunxit è bitumine præcipuè, cuius magna copia apud Babylonios naſcitur in Ecbatanis:cuius illa eſt natura vt ignem longinquum attrahat,mediumque aera inflammet. fama eſt apud nõnullos Mormorum ac Pherete Medeæ filios, ꝙ illa munera attuliſſent,fuiſſe à Corinthijs lapidib. obrutos; quorum ſepulchrum apud Odeum vocatum oſtendebatur,vt ait Pauſanias in rebus Corinthiorum. Fuerũt tamen qui illos incolumes ad matrem reuertiſſe me-

morent,ſed Iaſonis odio,qui Glaucam duxiſſet, fuiſſe diſcerptos. Non defuerunt qui ab his longe diuerſa ſenſerint,quorum ſententia fuit quod Iaſon è Medea Theſſalum & Alcimenen ſuſceperit Corinthi, & multo poſt Tiſandrum.dicunt eum deinde captum amore Glaucæ filiæ Creontis vt Medeæ forma iam euaneſcente, conatum eſſe perſuadere Medeæ vt æquo animo ferret ſi illam virginem eſſet ducturus, quia affinitatem regiam ſic filijs compararet. nolens iuſſa eſt abſcedere Medea,quæ diem vnum ad parandam fugam,colligendaque impedimenta popoſcit, ac per noctem mutata forma regiam ingreſſa flammis omnia abſumpſit. alij dixerunt filios Medeæ dona tuliſſe, quibus vt diximus conflagrauit. quoniam Iaſonem vlciſci nullo pacto poſſet, filios communes iugulauit,vt eo ſaltem dolore illum affligeret, quibus actis per noctem effugit Corintho Thebas ad Herculem ſponſorem ſeruandorum promiſſorum Iaſonis.Theſſalus qui cruentas manus maternas è cæde fratrum effugerat, educatus eſt Corinthi, atque in Iolchum patriam Iaſonis mox receſsit, populosque Theſſalos de ſe,cum nactus eſſet imperium,nuncupauit. quidam dicunt Medeam Thebis Athenas profectam Aegeo peperiſſe filium Medum nomine, à quo Media fuit vocata, cum illi regioni imperarit. alij dicunt non ex Aegeo, ſed ex alio quodam rege Medum genuiſſe, qui cũ ſapienter imperaret,meruit vt Media de ſuo nomine ad ſempiternam memoriam diceretur. Alii dixerunt Buno defuncto Corinthum Marathonis filium in regnum ſucceſsiſſe, quo etiam mortuo Corinthios Medeam ex Iolco in regnum vocaſſe. Hæc cum regnum Iaſoni conceſsiſſet filios ex eo peperit, quos in Iunonis fano occultabat, quia ſperaret illos ſe immortales facturam: quod cum reſciuiſſet Iaſon,ea relicta Iolcum reuertit, deinde & ipſa permiſſo Corinthi imperio Siſypho dicitur peregre fuiſſe profecta.memoriæ prodidit Apollodorus libro primo. Medeam poſt crematam Creontis regiam currum à draconibus tractum à ſole accepiſſe, & contendiſſe Athenas, ibique nupſiſſe Aegeo, quæ cum inſidias machinaretur Theſeo, Athenis aufugere coacta eſt. Quidam addiderunt filium fuiſſe natum etiam illi ex Aegeo, qui Medus diceretur, à vocata eſt Media, cui regnum Athenarum vt perueniret curabat cum Theſeo inſidias tetendiſſet, quibus patefactis coacta eſt cum filio in Ariam Aſiæ partem tunc vocatam profugere. quidam mallunt Polycemum fuiſſe filium Medeæ & Iaſonis. Alij inquiunt Mermerum fuiſſe à leæna laniatum venando.alij dicunt Medum & Eriopen tantum ex Iaſone Medeam concepiſſe. Deinde illam inquiunt in patriam reuerſam, paternum imperium, quod is per fraudem propinquorum amiſerat, cæſo patruo Perſe patri reſtituiſſe: atque hoc non ſine Iaſonis auxilio feciſſe,cui fuerat reconciliata. Vbi mortua ſit, aut quo pacto, minime conſtat: ſed Ibyci tamen & Simonidæ fuit ſententia quod cum mortua in campos Elyſios veniſſet, Herculi nupſerit.

¶ Nunc quid hæc ſignificent,perquiramus.Medea Aeetæ ſolis,& Idyiæ oceani,filia dicitur, quia Medea conſilium ſit, vt nomen ipſum ſignificat. cum enim ſol æſtatem & hyemem deducat,ea quæ vel ad victum, vel ad corporis tutelam ſpectant, prudenter procuranda ſunt: hæc conſideratio ſiue prudentia cum ad ſingulos pertineat,effecit vt Idyia mater ſit Medeæ.nam Idyia quaſi εἰδυῖα dicitur,cognoſcens ſcilicet, quia cognitio mater ſit conſilij. Iaſon cum medicum ſiue medicinam ſignificare poſsit, ἀπὸ τοῦ ἰᾶσθαι à medendo dictus, ſecum Medeam abduxit.quid hoc ſignificat?quòd qui medicinam animo ſuo ſit adhibiturus, quæ prudentia eſt,vt vir bonus, & ſane mentis, & prudens efficiatur, omnia reliqua paruifaciet vel cariſsima. Qui enim voluptatum deſiderium, è quo natus eſt,nen neglexerit,qui parum honeſtam & effrænatam appetentiam non diſcerpſerit,ille nihil admirabile,nihilque glorioſum poteſt committere: quare dicta

cta eſt Medea filios & fratrem diſcerpſiſſe, & patriam reliquiſſe, vt Iaſonem ſequeretur. Is igitur qui vere fuerit ſapiens facile ſyderibus ad libidines inuitantibus dominatur, & trahentibus ad turpitudinem cupiditatibus moderatur: quare Medea, ſiue conſilium, dicta eſt lunam & ſtellas de cœlo deducere ſolita, & cupiditatum fluuios ſiſtere: & plura, quæ multitudini videbantur admirabilia, facere: quæ certe reapſe nullo tempore contigerunt, vt teſtatur Ouidius in medicamine faciei:

> Nec vos graminibus, nec miſto credite ſucco,
> Nec tentate nocens virus amantis equæ.
> Nec mediæ Marſis finduntur cantibus angues
> Nec redit in fontes vnda ſupina ſuos.
> Et quamuis aliquis Temeſæa remouerit æra,
> Nunquam luna ſuis excutietur equis.

Nec defuerunt etiam qui Medeam artem eſſe dixerunt, Circes ſiue naturę ſororem. quoniam ars pro viribus imitatur naturam, tanto magis laudabilis, quanto magis ad ſimilitudinem accedit. harum vtriuſque ſol eſt pater, quoniam nihil ſine diuina ope recte fieri poteſt, quæ eſt animæ vis in nobis diuinitus impreſſa. nullum enim bonum eſt aut in rebus his, aut in nobis, quod Dei liberalitati ac magnificentiæ non debeatur. Hæc eadem ignem, & incredibiles inuidiæ ardores in animis maleuolorum excitauit, fecitque vt non paruo dolore torquerentur. Neque vlla eſt ſane prudenti viro vel ſanctior, vel tutior, vel honorificentior vindicta inimicorum, quam ſiquis iuſtum prudentemque ſe ad omnia negotia præſtiterit, rectaque animi moderatione in omnibus vſus fuerit. Quod ſiquis vel illegitimarum voluptatum, vel auaritiæ, vel crudelitatis laqueis ſe implicari patiatur, quo pacto ab eo conſilium capto curru & alatis draconibus nonquam citiſsime auolauerit? nam cum Medea ſit ſolis neptis, ſignificat prudentiam in nobis pro aeris temperie, & pro vi radiorum illius genitam: ſiquidem plurimum confert ad prudentiam temperamentum corporis, quod modo ex aeris impreſsione, modo ex educatione, modo ex cibis, modo ex regionis, quam habitamus natura incrementum capit. Hæc excogitarunt antiqui cum hac mirabilitate rerum geſtarum, finxeruntque illa, quæ dicta ſunt de Medea, ad animi moderationem, & ad rectam inſtitutionem vitæ nos adhortantes. Alij ſceleratam & libidinoſam fœminam eſſe crediderunt Medeam, quippe quæ ob furioſum Iaſonis deſiderium, immoderatamque libidinem parentes, & regnum, & patriam prodiderit, & ignotum, & fallacem, & impoſtorem, & acceptorum immemorem hominem ſequeretur. Hancq́ Medeam vocatam fuiſſe memorant, quia omnibus artibus conata ſit Iaſonis amorem in ſe vertere, ſic enim ſcriptum eſt apud Diphylum:

> ἡ γὰρ φαρμακοέσσας
> Μήδειαν καλέουσιν ὅτι κατεμήσατο τέχνας.
> Medea vocata eſt
> Illa, veneficij quod fraudes repperit omnes.

Hæc dicta eſt ſenes nonnullos iuuentuti reſtituiſſe per herbas & ignem, quia in ſui deſiderium vel ſenes attraxerit artificioſe, feceritque vt tanquam iuuenes imprudentes & impudentes eſſent. Hanc in omnia crudelitatis laſciuiæque facinora delapſam faciunt: & idcirco paulo poſt in omnes difficultates & miſerias, & in omnium odium incurriſſe, quia nemo impurus diu felix eſſe poſsit, cum ſolius virtutis opus ſit felicitas illa, quæ in rebus humanis reperiri poſsit, cum ſcelerum omnium denique finis & opus ſit pœnitentia & calamitates & miſeriæ omnes enim improbi infelices. ea de cauſa Medea denique in deſperationem addu-

cta, ita ſecum præteritorum ſcelerum magnitudinem, & futura ex illis pericula ratiocinatur, vt eſt apud Senecam Tragicum:

At quo remittis? Phaſim & Colchos petam,
Patriumque regnum, quæque fraternus cruor
Perfudit arua, quas peti terras iubes?
Quæ maria monſtras? Pontici fauces freti?
Per quas reuexi nobiles Regum manus,
Adulterum ſecuta per Symplegades.
Paruam ne Iolcon, Theſſala an Tempe petam?
Quaſcunque aperui tibi vias, clauſi mihi.

Eſt enim, vt diximus omnium difficillimum ſceleratum hominem eſſe diu felicem. Sed ſiue conſilium prudentiaque Medea ſit, ſiue malefica mulier, per eius fabulam nos antiqui ad probitatem, & ad integritatem inſtituere conabantur. cum vero in patriam reuerſa fuiſſet, patrique regnum recuperaſſet, ibi honores diuinos illi inſtituerunt indigenæ, quibus intereſſe hominibus iure ſacrificiorum non licebat, vt ſcripſit Staphylus, ob eas iniurias, quas à Iaſone acceperat. at neque templum vllo tempore ingredi. ac nunc de Iaſone dicamus.

De Iaſone. *Cap.* VIII.

PErneceſſarium mihi videtur, antequam Iaſonis res geſtas commemorem, exordium eius ſtirpis altius repetere, ac recenſere quibus cauſis commotus cum lectiſsimis Græciæ heroibus ad externos homines, & longinquas nationes nauigarit, eoſque labores pertulerit, qui vel auditu ſunt non mediocriter formidabiles. Nam vix vllus præter Herculem monſtrorum omnium acerrimum domitorem, & Theſeum, qui ad eiuſdem Herculis imitationem multos latrones atque maleficos homines de medio ſuſtulit, & eadem genera ſuppliciorum, quibus hoſpites torquebant, coegit ſubire, & Vlyſſem, qui per infinita atque intolerabilia pericula & ipſe penetrauit & multos eius ſocios in illis amiſit, vix vllus alius inuenietur, qui tantam virtutem in rebus arduis præ ſe tulerit. Ita vero ſe res habet, ſicuti Pherecydes ſenſit: Tyrrho filia fuit Salmonei & Alcidices à Cretheo educata fratre Salmonei. Hanc vbi Neptunus compreſsiſſet geminos peperit filios Peliam & Neleum, quos nouerca poſtea matris in armentorum ſtabulo expoſuit. illi cum adoleuiſſent matrem cognouerunt, matriſque nouercam in Iunonis fanum fugientem trucidarunt. Tum Neleus exorta diſſenſione cum Pelia Meſſenen contendit, ibique Pylum condidit. Nam tres fuerunt Pyli in Peloponneſo; ad Alpheum fluuium in Elide: & Triphylica, vbi fluuius Amathois, & Meſſenæ ad Coryhaſium. at Pelias in Theſſalia Acaſtum, & Pelopiam & Hippothoen, & Piſidicen, & Alceſtem ex Anaxibia Biantis filia, ſiue, vt alij maluerunt, ex Philomache Amphionis, ſuſcepit. Cretheus Aeoli filius vbi Iolcum condidiſſet Aeſonem, Amythaonem, ac Pheretem è Tyrrho procreauit: poſt quem Cretheum Pelias Iolci imperauit, cui reſponſum fuerat ab oraculo quod manu cuiuſdam ab Aeolo oriundi erat interimendus. Erat autem vnus ex ijs Iaſon Aeſonis filius, & Polymedæ filiæ Autolyci. Erectheus ſiquidem & Athamas & Salmoneus filij fuerunt Aeoli, qui Aeolus creditus fuit Iouis filius, vt igitur oẽs Aeolidas Pelias de medio tolleret, voluit Iaſonem etiam vnũ ex genere Aeolidarum occidere, cũ eſſet adhuc infans. Id ſentiẽtes Iaſonis propinqui noctem obſcuriſsimam obſeruantes opertũ, & in arca clauſum tanq̃ mortuum efferũt, & in antrum Chironis deportarũt dederunt

derunt que illi educandum & erudiendum. verum cum adoleuiſſet Iaſon, à Chironeque medendi artem didiciſſet, Iaſon vocatus fuit, cum prius Dolomedes nominaretur. Exiuit igitur cum adoleuiſſet ex illo antro, & terram arauit apud Anaurum fluuium, vt ait Apollonius in Argonaut. rurſus aliud reſponſum renouatum eſt Peliæ, vt ſibi caueret ab illo, quē altero pede nudo conſpexiſſet. deinde ſacra Neptuno inſtituens Pelias vniuerſos ſuos ad ſacrificia conuocauit: quo etiã Iaſon cum veniret in traijciendo Anauro fluuio alterum calceum in limo amiſit: qui ita viſus à Pelia interrogatur, quid faceres ſi tibi reſponſum eſſet te a quopiam interfectum iri? cui reſpondit Iaſon de Iunonis conſilio, illum inquit ad aureum vellus recuperandum mitterem. erat autem vellus aureum pellis arietis aurea qui Phrixum in Colchidem portauerat, quem ille, vt fama eſt, Ioui fugæ fauenti Phixio cognomine immolauit: & pellem arbori cuidã in luco Martis apud Colchos ſuſpendit. Alij putarunt illam fuiſſe candidam, alij purpuream vt ſenſit Simonides. at Dionyſius Mitylenæus hominem fuiſſe, Phrixique pædagogum cenſuit Arietem nomine, qui captus à Colchis eſſet, & in cuſtodia aſſeruaretur, atq; auteus dicebatur propter doctrinæ præſtantiam, & propter integritatem conſiliorum. Seruabat hanc pellem draco magnitudine nauis, quæ à quinquaginta remis agitatur, qui nunquam ſomno capiebatur. Pelias igitur iuxta Iaſonis reſponſum Iaſonem ipſum vellus aureum iubet ad ſe afferre. Tum Iaſon nauim diuino Palladis conſilio fabricatam, malumque loquacem habentem è Dodonæa quercu, conſcendit, & cum quadraginta & nouem lectiſsimis viris in Colchidem nauigauit. Scriptum reliquit Damagetus quod Pelias tenuibus clauis configi nauim iuſſerit, quod tamen Argus nauis artifex minime fecit, vt ea citius periret: quæ ab artifice etiam nominata fuit. Hanc primam longam nauem fuiſſe memorãt, cum tamen alij primam longam nauem factam à Dauno fuiſſe dicant, cum illum Aegyptus inſequeretur, quæ Danais quoque vocata fuit. at vero illorum qui Iaſonem in Colchidem ſecuti ſunt iſta ſunt nomina. Acaſtus, Admetus, Aethalides, Amphidamas, Amphion, Ancæus Neptuni, Argus, Argius, Aſterius, Aſterion, Augias ſolis filius, Biantus, Butes, Calais boreæ, Calaus, Canthus, Caſtor, Cepheus, Clytius, Coronus, Echion, Erginus, Eribotes, Erytus, Eurydamas, Eurytion, Hercules, Hylas, Iaſon, Idas, Idmon, Iphiclus æſonis, Iphiclus Theſtiades, Iphitus Euryti, Iphitus Phocenſis, Laocoon, Leodocus, Lynceus, Meleager, Mopſus, Nauplias, Odeus, Oenides, Oileus, Orpheus, Palæmonius, Peleus, Phaletus, Pollux, Polyphemus, Tænareus, Talaus, Telamon, Tiphys, Zetes Boreæ: horum nomina diligenter recenſuit Sophocles in actu Lemniadibus inſcripto, & Aeſchylus in Ciberis, cum tamen quidam his addiderint hos etiam loco nonnullorum: Actoridem, Actorionem, Aglaum, Amphiſtecum, Autolycum, Buphagum, Ceneum, Deileonem, Deucalionem, Euphemum, Iphim, Iphidamanthem, Mænetium, Neſtorem, Philoctetem, Phlæantem, Ablogium, Tydeum. habuerunt omnino tres vates ſecum argonautæ, Mopſum Ampycis filium. Idmonem Abantis, Amphiaraum Oilei. fama eſt Iaſonem in Lemnum primum applicuiſſe, mox ad Cyzicum Dolionum regem in Marſiam & Cium adiuiſſe, deinde in Iberiam, hinc in Bebryciam, atque cum ad Syrtem Libyæ applicuiſſet, templum ibi condidiſſe, quod Herculi poſtea fuit conſecratum, cum ibi certamina quædam celebraſſent Argonautæ, in quibus victor Hercules fuit declaratus. Deinde cum nauigare ob Syrtium naturam non poſſent, dicuntur Argonautæ nauim Argo ſupra humeros per ſpatium duodecim dierum per Libyæ deſerta comportaſſe, donec die duodecimo rurſus mare inuenientes illam deiecerunt. Incidentes itaque in Eurypylum Neptuni filium acceperunt pro xenio quodcunque ſeſe obtulit. nam glebam è terra accipiens

dedit, quam Euphemus & ipſe Neptuni ac Meciones filius accepit. tum nauigio ad Theram fluctuante, è gleba diſſoluta Medea multa vaticinata eſt. non defuerunt qui poſt deiectam nauim certamen & templum inſtitutum dicant, vt ſenſit Iſacius. Deinde ad Phineum vatem peruenerunt, qui erat cæcus, qui tamen calamitatum finem fato ſibi portendi ſciebat, cum Boreæ filij ad ipſum acceſſiſſent: nam mirifice ab Harpyis infeſtabatur Illis denique liberatus explicat argonautis rationem, curſum, & difficultates nauigationis. Quod primum petræ cyaneæ eſſent adeundæ, quas Symplegades ſiue concurrentia ſaxa quidam vocarũt, vnde ignis plurimus ſcatebat, quarum periculum emiſſa columba erat explorandum. Hinc abeundum eſſe procul à Bithynia monet, quæ non multum diſtat à Boſporo, quoniam Thraces illi, qui Salmydeſſum incolebant in omnes præternauigãtes eſſent atroces & crudeles. Tum ad Thyniadem inſulã eos venire oportere docet. hinc eſſe ad Mariandynos accedendum, & ad Acheruſiam, monteſq; Paphlagonum. Præternauigandam vrbem eſſe monet Enetorum, & Carambim, & Halym, & Irim, Themyſcirum, agrum Dæantem, Cappadociam, Chalybes, Tibarenos, Moſtynes, Aretiaden, Stymphalidum inſulam, Macrones, Philyres, Bechiros, Saphires, Byzeres, ac Phaſim fluuium, qui per terram Circæam vocatam deflueret. Inde prætereundam eſſe demonſtrat vrbem Cytaidem antequam ad aureum vellus accederetur: quæ loca omnia ex Iolco in Colchidem nauigantib. neceſſario erant prætereunda. Verum cum in Myſiã primum Argonautæ veniſſent, Herculeſq; ſuum remum infregiſſet, exijt vt aliũ è proximis ſyluis decideret, vbi relictus eſt ab Argonautis, vt quidam voluerunt ob Hylæ caſum, vt vero alii propter imperitiam remigandi, ne omnes remos frangeret. alij putarunt iſtud accidiſſe ob voracitatem Herculis, quia vererentur Argonautæ ne vniuerſam annonam breui abſumeret. alij propter pondus, quia nauis prope demergeretur vbi ille in alterutra parte nauis cõſtitiſſet, atq; inflecteretur. alij propter inuidiam, ne per eius præſtantiam virtutis omnis cæterorum virtus fieret obſcura, atq; obrueretur. vbi demum ſuperatis omnibus difficultatib Iaſon in Scythiam Aegyptiorum coloniam ad Aeetam Colchorum regem perueniſſet, perbenigne à Phrixi filijs fuit acceptus, atque cum illis ad Aeetam contendit. alij dicunt primum benigne & comiter acceptum fuiſſe Iaſonem ab Aeeta, alij non ſatis læto vultu. deinde cum Iaſon aureũ vellus nomine Peliæ, cuius id antea fuiſſe dicebat, & per dolum ſurreptum, repeteret, viſus eſt Aeeta æquo animo petitionem tuliſſe, vt quidam dixerunt, alij dicunt iratum Aeetam reſpõdiſſe Iaſoni ſe quod peteret, tum demum conceſſurum, cum tauros ignem è naribus eflantes & æripedes domuiſſet, draconis cuſtodis eius velleris dentes adamantino aratro vſus ſeminaſſet, naſcenteſque homines armatos ex illis dentib. cecidiſſet. alij dixerunt ipſum Aeetam illos dentes habuiſſe à Pallade ſibi dono datos, cum alios in agro Thebano Cadmus olim ſeuiſſet. At Medea Aeetæ filia Iaſonis deſiderio capta illi vnguentum dedit, quo incolumis ab igne taurorum ſeruaretur, iuſsitque ſeruare ne aduerſo vento araret, ne vis flammarum in ipſum ferretur. neque inciperet ſulcum de more arantium ab eodem fine, ſed tolleret aratrum. quidam enim dicunt primũ Aeetam boues igniuomos iũxiſſe & arauiſſe, ac poſt diſiũctos imperaſſe Iaſoni iungere & arare. Alij quod Medea noctu dracone per quædã pharmaca ſopito aureum vellus ad Iaſonem detulit vnaq; fratre Abſyrto arrepto è Colchis cum Argonautis nauigauit. Quidam dicunt Iaſonem Medeæ conſilio & opera omnia illa pericula ſuperaſſe, at non accepiſſe vellus aureum à Medea. fugit autem noctu vti dictum eſt cum Argonautis Iaſon è regione Cholchorum illud conſilium ſuggerente Venere, veluti teſtatur Idmon in his:

ὑποθήκ' ἀφροδίτη

φευγέ-

φευγέμεναι μεγάροιο θοὴν διὰ νύκτα μέλαιναν.

mentem Venus excitat illi
Aufugere è domibus tenebras per noctis opacæ.

Alij dicunt immiſſum fuiſſe Aeetæ deſiderium à Venere vt cum Eurylyte vxore congrederetur, quo tempore de comburenda argonaui conſultabat, quo illi tutò poſſent aufugere, vt ſcripſit in hiſce Dionyſius in Argonautis:

Δὴ τότ᾽ ἄρ αἰήτῃ πόθον ἔμβαλε δῖ᾽ ἀφροδίτη
εὐρυλύτης φιλότητι μιγήμεναι ἧς ἀλόχοιο.
κηδομένη φρεσὶν ᾗσιν ὅπιος μετ᾽ ἄεθλον ἰήσων
Νοστήσῃ οἶκονδε σὺν ἀγχεμάχοις ἑτάροισιν.
Excitat Aeetæ Venus hic in pectore flammas
Coniugem in Eurylyten, vt opus peragatur amoris.
Nam curabat vti poſt dura pericula Iaſon
Cum ſocijs repetat patriam, dulceſque penates.

At vero de reditu Argonautarum permagna eſt inter ſcriptores controuerſia, ſiquidem Herodorus in Argonauticis per idem mare illos redijſſe ſcribit, per quod profecti ſunt in Colchos. Hecatæus autem Mileſius voluit è Phaſide ingreſſos eſſe in oceanũ, inde in Nilum, inde in mare Tyrrhenũ, per quod delati ſunt in patriam. Artemidorus Epheſius hos mendacium dicere inquit, quoniã Phaſis oceanum minime ingrediatur. atqui ſcriptum fuit in primo lib. de Portubus à Timageto, vt accepimus, Iſtrum è montib. Celticis ſiue Hyperboreis vocatis, ſiue Riphæis defluere, qui in mare Celticũ ingrediatur. eius fluminis aqua bifariam diſtribuitur, cuius altera pars in mare Euxinũ, altera in mare Celticum intrat, per cuius hoſtium in Tyrrheniam Argonautæ contendentes nauigarunt. Scymus autem Delius illos per Tanaim nauigaſſe inquit in mare amplum, atq; inde mare Tyrrhenum fuiſſe ingreſſos. Sed his controuerſijs de reditu Argonautarũ relictis, quæ videntur non nihil deliræ, parumq; peritæ nauigationum, nos cõmuniorem ſententiam, probabilioremq; ſecuti, ita de illorum reditu breuiter dicendum cenſemus. Quod peractis omnibus, ſuperatisq; periculis in Colchorũ regione prius in Iſtrum, deinde per illum in Adriam nauigarunt, & eo præſertim vbi Saturniũ vocabãt antiqui, vbi laceratus fuit Abſyrtus. illud tam nefariũ facinus cum ægrè tuliſſet Iupiter dicitur difficiles ventos Argonautis immiſiſſe, quo demergerentur. at Iuno proſperos & ſecundos clam emiſit, qui illos in mare Sardoum vocatum detulerunt. Sirenib. deinde tranſmiſsis ad Drepanum incolumes euaſerunt, quæ poſtea Corcyra vocata fuit. eò cum applicuiſſent inſequentes Colchi illos fere comprehenderunt, quare ad Alcinoum confugere compellũtur Colchis Medeam ab Alcinoo repetentib. reſpõſum eſt, quod eo pacto eſſent recepturi, ſi Medea eſſet virgo, ſic enim futurum vt patri remitteretur. at ſi eſſet iam vxor Iaſonis, iure poſſe vxorem virum ſequi. factę dicuntur eſſe nuptiæ illa ipſa nocte, quã obrem Colchi cum re infecta ad Aeetam redire vererentur, decreuerunt habitare in ſinu Illyrico. At Argonautæ inde abnauigantes Mopſo Canthoq; defunctis ambigui de nauigatione ac ſalute docti fuerunt à Tritone quo pacto ſeruari poſſent, atq; nauim in ſtagnum Tritonidem ferentes poſtea in Cretam nauigarunt, quo in loco cũ illi iter à Talo intercluderetur per Medeæ veneficia illo de medio ſublato peruenerũt in Aeginã ac inde in Theſſaliã. atq; ita dicunt in patriã redijſſe. alij dicũt Iaſonem Medeæ cõſilio & ope illa omnia pericula ſuperaſſe, mox in patriã reuertiſſe, quam nauigatiõnẽ duob. menſib. abſoluiſſe ferunt. Erãt autem Colchi Lazi etiã vocati, vt ait Iſacius, ex Aegyptiorũ colonia, qui non procul ab Abaſgis ſiue Meſſagetis vocatis habitabant, dicebanturq; nũc Colchi, nunc Scythæ, nũc Aſiani, nũc Leucoſyri, atq; iuxta Phaſim fluuiũ in Aſiæ parte incoluerũt.

eſt autem & alia Scythia Europæ, quæ Mæotidi & Tanai finitima eſt,interq; Scythiæ populos nonnulli Alanos etiam numerarũt, vbi ingreſſus eſt in Hyrcaniam & in Caſpiorum regionẽ. Alij lõge diuerſam cauſam cur Iaſon ad aureum vellus miſſus ſit,retulerunt,inter quos fuit Hecatæus. Dicunt enim quod cum Iaſon ex antro Chironis exiuiſſet,& a patre,coniunctiſq; affinitate cognitus fuiſſet in conuiuium ſolenne fuit acceptus. Deinde cum magno tumultu ad Peliam regnum ſuorum maiorum repetens contendit: Pelias ſe redditurum pollicetur, ſi prius in Colchidem abeat,Phrixique animam ter,vt legitimum erat,aduocet:ſe enim nocturnis terreri viſionib.inquiens ob Phrixum. Nam ſi eo acceſſeris inquit,& iſtud feceris,ac vellus aureum attuleris,ego iam ſenior tibi inueni regni onus concedã, quare Iaſon his legib.acceptis eo contendit,vt diximus. hæc illa ſunt,vt ſummatim dicã,quæ de Iaſone memoriæ prodita ſunt ab antiquis. Pherecydes Alcimeden Phylaci filiam Iaſonis matrem fuiſſe ſcripſit. Herodotus ait Iaſonem fuiſſe filium Polyphemæ Autolyci filiæ. At Andronis fuit ſententia ꝙ Theognete Laodici filia mater fuerit ipſius Iaſonis. Steſichorus Ethteoclymenes,Demetrius Scepſius Rhæus,alij Polymedæ filium putarunt,omnes tamen Aeſonem patrem illi tribuerunt. Nauigationis difficultates, & res ab Argonautis in itinere geſtas complexus eſt Apollonius in Argonaut.& pericula & labores,qui capturo vellus aureum proponebantur,ita recenſuit breuiter Medea apud Euripidem:

ἔσωσά σ᾽, ὡς ἴσασιν ἑλλήνων ὅσοι
ταυτὸν συνεισέβησαν ἀργῷον σκάφος,
Πεμφθέντα ταύρων πυρπνόων ἐπιστάτην
ζεύγλῃσι κασπερῦντα θανάσιμον γύην,
Δράκοντά θ᾽, ὃς πάγχρυσον ἀμφέπων δέρας,
Σπείραις ἔσωζε πολυπλόκοις ἄυπνος ὤν,
κτείνουσ᾽, ἀνέσχον σοὶ φάος σωτήριον.
Seruatus es per me,velut ſciunt ratem
Quicunque conſcendere tecum Argoam: vbi
Tauris iubebaris iugum ſpirantibus
Ignem impoſuiſſe: ſeminare & horridi
Dentes draconis,vellus illud aureum
Seruantis,inſomnisque: qui circundat id
Spiris: ego occidi, tibi lucem dedi
Illam ſalubrem.

Quam rem tamen breuius etiam ita complexus eſt Virg.lib.2.Georg.

Hæc loca non tauri ſpirantes naribus ignem
Inuertere,ſatis immanis dentibus hydri:
Nec galeis,denſiſque virum ſeges horruit haſtis.

Vbi hæc omnia ſuperaſſet Iaſon Medeæ conſilio domum cum vellere aureo reuertitur, ac Medeam ſecum abducit, quæ poſt cædem parentum Iaſonis, omnes ſuas fraudes ad vlciſcendos illos Iaſonis monitu conuertit,ſuaſitque filiabus Peliæ, vt diximus, vt patrem fruſtra querentem iugularent cum ſe illum iuuenem facturam, ſicut agnum fecerat, promiſiſſet. Fuerunt qui dixerint Iaſonem quoque ſeneſcentem ab ipſa Medea coctum iuuentuti fuiſſe reſtitutum, vt ſcripſit Pherecydes, & Simonides poeta, & Lycophron. Quod Aeſon præterea Iaſonis pater fuit a Medea coctus, & iuuentuti reſtitutus, ita ſcripſit is poeta qui Reditus compoſuit:

αὐτίκα δ᾽ αἴσονα θῆκε φίλον κόρον ἡβώοντα,
Γῆρας ἀποξύσασ᾽ εἰδυίῃσι πραπίδεσσι,
φάρμακα πόλλ᾽ ἕψουσ᾽ ἐπὶ χρυσέοισι λέβησι.

Tum

Tum quoque pubeſcens iuuenis fit protinus Aeſon.
Ipſa ſenectum ſtudio detergere nouit,
Pharmaca vbi coxit permulta lebetibus aureis.

Aeſchylus in Bacchi nutricibus, nutrices ipſas Bacchi vna cum viris illis coctas fuiſſe inquit,& ita ab eadem iuuentuti reſtitutas. Habuit Iaſon filiam Atalantam quæ Milanioni nupſit:& Apin,& Eunæum : ex Hypſiphyle Thoantis Philomelum, ac Thoantem. aiunt Argonautas viſa aue apud Colchos, quæ Græcis eſſet inſueta,illam in Græciam portaſſe atque à fluuio Colchidis phaſianum appellaſſe. Scriptum fuit à Staphylo, Iaſonem Medeæ conſilio denique occidiſſe : hæc enim illi neſcio quo pacto perſuaſit, vt ſub puppe nauis Argus dormiret, quam illa ſciebat breui ſolutum iri, qua denique ſupra Iaſonem delapſa ille occiſus eſt. Fuerunt multis in locis templa Iaſoni ob ſtrenuitatem erecta,ſed apud Abderam præcipue eximia religione colebatur,cui templum à Parmenione fuit magnifico opere,& exciſis lapidibus extructum. ¶ Hæc illa ſunt quæ præclarè & glorioſe ab Iaſone geſta dicuntur,quę omnium prope poetarum præconiis fuerunt celebrata, cum tamen illa nauigatio breuiſsima fuerit, neque cum nauigationibus noſtræ tempeſtatis comparanda, neque cum illis præcipue quæ fiunt ab Hiſpanis, in eam longinquam partem terræ nuper repertæ. Dicitur Hercules enim ad illam expeditionem non perueniſſe, quia aquatum miſſum Hylam requireret, neque potuiſſet cum cæteris heroibus nauigare. coacti ſunt igitur ſicuti reliqui, qui viros bonos faciunt aliquando parui, robore ac virtute deſtituti ſupplices fieri mulierculæ,donec vellus aureum cepiſſent,vt ait Plut. in Politicis. vocati sũt Minyę argonautę à Minya Martis filio,vt voluit Dionyſius Thrax. alii, inter quos fuit Ariſtodemus, Minyam Alei filium fuiſſe crediderunt, à quo nominati fuerint. Fuerũt etiã qui res in Iaſonis nauigatione geſtas, corporũ chemicorũ mutationes,& aureũ vellus denique poſt tot labores captum, lapidẽ vocatũ philoſophorũ eſſe arbitrẽtur,qui fit deniq; poſt tot eorum corporum mutationes. alii Iaſonem vectum per mare Ponticum cum Argonautis ad aureum vellus in Colchicam regionem. Medeamque Aeetæ filiam aſportaſſe, non poetice dictum exiſtimarunt: ſed librum aureum vellus fuiſſe dicunt, contextum ex arietum pellibus, in quo ſcriptum erat quo pacto per chemiam poſſet aurum fieri,inter quos fuit Suidas. Atque vellus aureum pellem arietis, in qua contineretur auri faciendi ratio, iure vocatam fuiſſe putarunt. Atqui re ipſa ridiculum eſt tauros inuentos vnquam fuiſſe,qui flammas e naribus expirarent. aut e dentibus ſeminatis non ſolum homines,ſed etiam arma illis conuenientia aliquando fuiſſe nata,aut arietem vſquam fuiſſe natum,cuius aurum pro pillis tõderetur. Quis hæc vnquam viſa fuiſſe homo ſanę mentis crediderit? verum cum ſapientes antiqui philoſophiam partim ne in vulgus rude manaret, partim vt ſapientię præcepta cum ſuauitate & rerum admirabilium admiratione imbiberẽtur,naturæ aut diſciplinæ ſecreta ſub variis fabularum figmentis occultarunt, non minus quam Aegyptii ſub hieroglyphis ſcientiam, rerumque ſacrarum diſciplinam tradiderunt. Eſt enim omnibus prope inſitum vel res præſtantiſsimas, quarum facilis facultas concedatur,parui facere: at quę non niſi difficulter,& cum magnis laboribus acquiri poſſunt, miris laudibus extollere,& vt clariſsimas admirari. in hoc vitium,qui non labatur cum vulgo,non poteſt eſſe vir mediocris iudicii. Dicitur igitur fuiſſe Iaſon filius Alcimedes & Aeſonis, vel, vt alii putarunt, Polymedæ, vel Rhius, & à centaurorum iuſtiſsimo Chirone educatus, artemque medendi ab illo edoctus cuius vel matrum omnium nomina conſilium ſignificãt. Aeſon è ſtirpe Neptuni editus, quid aliud eſt, niſi prudẽtia e variis negotiis ac difficultatibus,quę tãquã materia prudentiæ ſubiiciunt? nã ex illis,& ex conſilio

ſilio exoritur, ac fit prudentia. Didicit medendi artem à Chirone, vnde nomen obtinuit: nam ἴασις ars eſt medendi. Quis tamen remedium aliquando morbi datum fuiſſe ab Iaſone vlli laboranti accepit? non enim chirurgus fuit Iaſon: ne que vir iuſtiſsimus & ſapientiſsimus Chiron putandus eſt potius corporis, quam animi curam, quę viro bono conueniat, Iaſonem docuiſſe. Quod ſi animi curam illum docuit, quid eſt per Deos immortales quod magis viro bono conueniat, quam prudentia? Ego ſanè ita cenſeo, Iaſonem in vtraq; fortuna qua animi moderatione vti conueniat à Chirone didiciſſe, quod antidotum ſit aduerſus voluptates impuras, qua animi temperantia ira placanda ſit, qua arte ſuperanda auaritia, proſternenda libido, ambitio ex animo eiicienda, cum illa ſit omnium monſtrorum turpiſsima, vitiorumque maxima. His præceptis inſtructus Iaſon dictus eſt periculoſa & formidabilia monſtra prudenter Diis adiuuantibus, aut certè Deorum miniſtris conſulentibus, incolumis præteriiſſe, & in Colchidem profectus tauros igniuomos ac æripedes domuiſſe, quę nihil aliud quam animi pertinacia & ira putanda ſunt. Qui enim non ratione, animique conſtantia ducitur, is aut leuis eſt ingenii, aut pro conſtantia pertinaciam ſequitur, & inanem arrogantiam. Hos animorum affectus, rationi, medicinæque animi ſubiicere quid aliud eſt, quam tauros illos igniuomos vincere, & in natos homines cum armis è draconis dentibus furorem à ſe depellere? aut quid aliud eſt ſpatioſum draconē Medeæ auxilio conſopire, quam inuidiam ſapienter conſilio mentis ſtænare? Eſt enim ipſa Medea Μῆδος conſilium. Hic eius ope aureum vellus in patriam reportauit, Deisque dicauit, vel, vt aliis placuit, Peliæ obtulit: cum maximè fugienda ſit auaritia, & iuſtitia complectenda. Maximè vero omnium colenda eſt Deorū immortalium religio, quod principium eſt virtutum & omnis felicitatis: poſtea colendi ſunt Reges ac nationum principes, quibus non ſine Dei voluntate conceſſa eſt in homines poteſtas, ſi modo ſint viri boni & iuſti. Atque, vt ſummatim dicam, nauigationem Iaſonis, quam quidam ad hiſtoriam, quidam ad chemicā artem detorquent, nulla alia de cauſa celebrarunt antiqui, niſi quia ſignificare voluerunt humanam vitam multis vndique difficultatibus vexari, neceſſeque eſſe viro bono medicinam conſilii animo adhibere, vt intrepidus ad omnes motus, & ad omnes fortunæ viciſsitudines perſiſtat. Neque tamen me illud præterit alios fuiſſe, inter quos Dercylus, qui Argonautas ad vellus aureum, ſiue ad Scytharum opulentiam diripiendam nauigaſſe putarint: (ſemper enim opes tanquam vmbra ſequitur inuidia, omniaque bella prope prædæ gratia re ipſa, verbo iniurię vlciſcendæ ſuſcipiunttur.) quippe cum non procul à Caucaſo monte torrentes quidam aurum deferre dicerentur, quod tabulis perforatis ac lanoſis pellibus Scythis excipere mos fuit, vt ait Strabo lib. 1. Ad hæc loca nauigantibus è Theſſalia multi ſcopuli, multæque difficultates, ac prope inſuperabiles, vt pote imperitis adhuc nauigandi hominibus, proponebantur: quare illa tam multa formidanda finxerunt. Sed de Iaſone ſatis, nunc de Phrixo dicamus.

De Phrixo, *Cap.* IX.

PHrixus, qui aureum vellus in Colchos dicitur tranſtuliſſe, Athamātis & Nepheles fuit filius. Cum enim Athamas Thebis imperaret, Nephelen vxorē duxit, è qua Phrixum & Hellen, ſuſcepit. Deinde, neſcio qua de cauſa, Nephele dimiſſa Ino ſecundam vxorem cepit, de qua Clearchum, ſiue, vt alii maluerunt, Learchum, & Palæmonem ſuſcepit: quem etiam Melicertam poſtea vocarunt. Verum Ino ingenti priuigni amore capta, non aſſentiente Phrixo, omnem amorem in acerrimum odium conuertit, quod magnum ſolet eſſe plerunque nouercarum

rum.hanc Pindarus in hymnis Demoticam nuncupauit. Pherecydes Themiſto. Sophocles Nephelen in actu Athamante. Hippias Gorgopiram nominauit.huiuſmodi inſidias Phrixo & Helle machinatur. Torruit omnia frumenti, cæterorumque leguminium ſemina ne naſcerentur,deinde perſuadet vatibus per largitionem, vt nunciarent Athamanti fruges illa de cauſa non naſci,quia opus foret vnũ de filii Nepheles Diis immolari. Eo reſpõſo accepto,ingenti neceſsitate,vt putabat,cõpulſus Athamas Phrixum dicitur ad arã mactaturus ſtatuiſſe, vt ait Apollodorus Grammaticus libro primo. At Nephele Phrixum & Hellen rapuit, auream que ouem à Mercurio captam illis dedit:qua per aera vecti fuerunt. Cum vero ad id freti perueniſſent,quod eſt inter Sigæum & Cherſoneſum, contigit vt Helle in proximum mare deciderit,quod ab ea dictum fuit poſtea Helleſpõtus, vel Athamantidis,vt ait Aeſchylus in Perſis,& Ouid.in Epiſt. Lęandri:

Fluctibus immodicis Athamantidos æquora canent,
Vixque manet portu tuta carina ſuo.
Hoc mare cum primum de virgine nomina merſa,
Quæ tenet,eſt nactum,tale fuiſſe puto.
Eſt ſatis amiſſa locus hic infamis ab Helle.
Vtque mihi parcat,nomine crimen habet.
Inuideo Phrixo,quem per freta triſtia tutum
Aurea lanigero vellere vexit ouis.

Phrixus Helle ſorore amiſſa ob diuturnum iter ac laborem in promontorio Brixaba conquieuit,at barbari illo viſo armati adueniunt. aries inclinatus vſus humana voce illum excitauit,quare aufugiens in Colchos portauit arietem Helle poſtea à piſcatoribus capta in litore ſepulta fuit,vt ſcripſit Herodotus in Polymnia. Phrixus incolumis in Colchidem peruenit, ibique Ioui Phyxio cognomine, ſiue fugæ fauenti immolauit, pellemque ilici in luco Martis, in eius honorem affixit:quam poſtea à dracone ſeruari ſolitam fabulati ſunt. Alii dicunt Dipſacum Phyllidis fluuii & nymphę cuiuſdam indigenę filium Phrixum in hoſpitiũ acceſsiſſe,atque Phrixum ibi arietem Ioui cognomento Laphyſtio immolaſſet vnde manſit poſtea diu illa conſuetudo vt vnus ex oriundis ab ipſo Phrixo quotannis prædicto Ioui ſacrificaret, vt ſcriptum eſt à Suida libro ſecundo rerum Theſſalicarum.deinde Phrixus ducta Chalciope Aeetæ filia,quam Eueniam vocatam ait Pherecydes libro ſexto proprio nomine,fuiſſeque cognomina Chalciopen & Ophiuſam, ſuſcepiſſe ex illa quatuor filios dicitur. At Acuſilaus Argum,Phrontim,Melanem,Cytiſonum nominauit Phrixi filios, quibus quintum Peſbonem addidit Epimenides. Alii addiderũt Cytorum a quo mons dictus eſt. alii Thelamonem & Augiam addiderunt. Argum,Meliam, Catim,Sorũ,Phrontim, ac Hellen ex ea ſuſcepit filios:quam tamen quidam non Chalciopen,ſed Iophoſſen nominatam fuiſſe contendunt. Athmas poſtea Iunonis voluntate in furorem verſus,quoniam Dionyſium à Mercurio captum tãquam puellã per quoddam tempus educaſſet, Learchum filium, quem ſuſceperat ex Ino, trucidauit: quare territa Ino cum Melicerta in mare deſiliit. Ob illas cædes Athamas decidens ex Imperio & è Bæotia profugus oraculum conſuluit, ac reſponſum cepit, vt ibi habitaret, vbi à ſylueſtribus animalibus in conuiuium acciperetur. Paulopoſt in Athamania vocata lupi illum intuentes aufugerunt, ſemeſaſque carnes ouium,quas comedebãt, reliquerunt Ibi cum habitare iuxta oraculi reſponſum Athamas decreuiſſet,Themiſto Hypſęi filiam tertiam vxorem duxit,e qua Leuconem,Erythram,Schænoem,ac Tithonum,vel,vt alii malunt,Pęũ genuit. quos tamen in argonautis Schœnæũ, Erythium,Leuconem, Tithoreum vocauit Dionyſius. Alii tamen dixerũt non quidem ad aram,vt mactaretur,adductum fuiſ-

ſe Phrixum; ſed illi ad eligendam in ſacrificia pulcherrimam victimam miſſo arietem Iouis conſilio locutum fuiſſe, atque patefeciſſe omnes nouercæ inſidias, Inter quos fuit Didymus: quare ille cum ſorore e patria terra, tergori arietis inſidentes, vt aries illis ſignificauerat, aufugit: ac Diis poſtea apud fluuium Phaſim illum arietem, vt mater ſibi ſignificarat, immolauit. Alii dicunt tunc locutum fuiſſe arietem cum Helle delapſa eſt: atque hortatum eſſe Phrixum vt forti & intrepido eſſet animo, quod illum eſſet in terram Colchicam aſportaturus. Alii dixerunt Nephelen Deam fuiſſe, quæ ab Athamante neglecta ob mulierem in cœlum euolauerit, at cum Ioue conqueſta ſqualorem agro Athamantis immiſerit, ob quem illa, quæ dicta ſunt de nouercę inſidiis, contigerunt. cum in Colchorum regionem iter conficerent Phrixus & Helle non per aera vecti, vt quidam putarunt, ſed terreſtri itinere in traiiciendo mari Abydo propinquo delapſa eſt Helle, at Phrixus in Colchidem profectus arietem, vt alii volunt, Marti: vt alii Mercurio immolauit: ibique cum habitaſſet regioni nomen dedit, quæ à Phrixo Phrygia dicta eſt. Alii fabulati ſunt arietis pellem fuiſſe ramis quercus appẽſam in luco Ioui conſecrato, quam poſtmodo Mercurius auream fecit. nam & Apollonius lib. 2. argon. illam Ioui Phyxio, ideſt fugę fauenti, dicatam fuiſſe teſtatur:

Ἀτρεκέως δοκέω που ἀκούσετε καὶ πάρος αὐτοὶ
Φρίξον, ὅτις πτολίετρον ἀνήλυθεν ἀήταο,
κριὸν ἐπεμβεβαώς, τὸν ῥα χρύσειον ἔθηκεν
Ἑρμείας, κῶας δὲ καὶ εἰσατι νῦν κεν ἴδηθε
πεπτάμενον λασίοισιν ἐπὶ δρυὸς ἀκρεμόνεσσι
τὸν μὲν ἔπειτ᾽ ἔρρεξεν ἑῆς ὑποθημοσύνῃσι
φυξίῳ ἐκ πάντων κρονίδῃ Διΐ.

Vt puto, iampridem veſtras peruenit ad aures
Phrixus vt Aeetæ regnumque & mænia adiuit.
Hunc aries vexit, quem mox Cyllenius aureum
Fecit. nunc etiam ſuſpenſa eſt aurea quercu
Pellicula, interdum crepitat quæ leniter auris.
Iupiter ipſe fugæ fauit, quo Phyxius illum
Mactatum cepit ſtructis fumantibus aris.

Quamuis eam pellem iam tunc auream fuiſſe cum mare traiicerent, vt in Calchidem aufugerent, his carminibus ſignificauit Marcus Manilius libro quarto aſtronomicorum.

teſtis tibi laniger ipſe
Cum vitreum findens aurato vellere pontum,
Orbatumque ſua Phrixum per fata ſororem
Phaſidos ad ripas, & Colchida regna reuexit.

Deinde vero Nephele pœnas daturus Athamas ob filios, ad Iouis aram iugulandus adducitur, at ab Hercule ſeruatus fuit: quæ res argumentum fuit poſtea Sophocli tragediæ Athamantis. Fabulati ſunt poſtea ad perpetuam huiuſce rei memoriam impetratum à Ioue fuiſſe precante Nephele, vt Arietis ſignum inter ſydera collocaretur, quod etiam effectum eſt. Alii arbitrati ſunt nauem fuiſſe, quæ pictum arietem in prora haberet, quæ Phrixum & Hellen trans mare vexerit: verum cum Helle in mare è prora deſpiceret, in mare decidiſſe ac periiſſe, vt ſcripſit Hellanicus. Alii cenſuerunt, inter quos fuit, Pherecrates, Arietẽ fuiſſe Phrixi alumnum, qui cum Inus inſidias perſenſiſſet, hortatus eſt Phrixum vt ſe fuga ſeruaret, qui cum fugiſſet in Colchidem, locus datus eſt fabulæ, quod per arietem ſeruatus fuit in Colchidem, vt ſcripſit Dionyſius in Argonauticis: quẽ etiã memorauit vna cum Phrixo in Colchidem nauigaſſe. alii locum datum eſſe fabulæ

bulæ putarunt, quia Helle cum morbo in itinere periiſſet, in mare fuerit deiecta, vt mos eſt nauigantium: cum Phrixus incolumis in Colchidem ſit delatus. atque tot de Phrixo ſcripta apud antiquos inueniuntur Hæc omnia ſane veram cõtinent hiſtoriam, præter modum fugę. nullo enim modo fieri poteſt vt aries aureum vellus haberet, aut per aera volaret, atque ita in Colchidem terram peruenerit. Sed cum eſſet antiquorum conſuetudo vt animalia domeſtica non ſolum pecuniis imprimerent, ſed in omnibus prope rebus aliis pingerent, aut illorum nominibus pro pictis imaginibus appellarent, Phrixum & Hellen in nauigio, quod pictum aureum arietem in puppe haberet, vectos crediderim. Quidam dixerunt Phrixum & Hellen in naui quæ prorum pictam in arietem haberet nauigaſſe, atque Hellen ægre ferentem nauigationem incumbentem lateri in mare cecidiſſe. alii dicunt Scythatum regem Trygonem generum Aeetæ fuiſſe apud Colchos, quo tempore Phrixus cum pædagogo captus eſt. puerum dono captum fuiſſe ab Aeeta, & tanquam filium educatum, cui regnum reliquit, at pædagogum Crium, quod Græcè arietem ſignificat, nomine Diis mactaſſe, cuius pellem decorticati clauis in templo affixit Deæ, vt erat apud illos legitimum. Dictus eſt aureus aries, quia conſilia ſapientum putãda ſunt aurea. Alii dixerunt illam pellem fuiſſe ab Aeeta in auratam, & cuſtodiis ſeptam, cum acce piſſet ex oraculo ſibi tunc eſſe perendum cum aduena illam abſtuliſſet: quod certè ſignificabat vbi defuiſſet prudentia & conſilium. Idcirco ob diligentiam & ferocitatem inhumanitatemque cuſtodiarum dictus eſt draco inſomnis, & boues ignem ex ore ſpirantes & terrigenæ homines vellus aureum cuſtodire. Non enim leuiter recedendum eſt à ſapienter decretis. Illæ cuſtodiæ cum accitæ eſſent è Taurica regione, aiunt Medeam noctu ad portam clauſam profectã Taurico idiomate vſam eſſe, quare milites promptè illam aperuerunt tanquã regis filiæ. Argonautæ ſtrictis gladiis ingreſsi multos barbaros tracidarunt. reliquos è loco fugarunt. pellem ceperunt. His additum eſt Aeetam collecta magna ſuorum manu cum Argonautis adhuc in litore morantibus conflixiſſe, multos fuiſſe vulneratos hinc, & Iphitum fuiſſe cæſum, inde regem ipſum. Verum cum Argonautæ tantam armatorum irruentium multitudinem ſuſtinere non poſſent, dicunt à litore ſoluiſſe. Non defuerunt qui dixerint Colchos in fugam fuiſſe verſos virtute Arg onautarũ, ac multos illorum fuiſſe trucidatos. Atq; fortunę viciſsitudines per hãc fabulã quo pacto ferri cõueniat antiquos demõſtrare voluiſſe cẽſuerim: cũ mollis, & muliebris ſit animi, fortunę mutationes nõ ſapienter ferre, aut nimiũ in arduis triſtari, aut in felicib. rerũ ſucceſsib. nimiũ extolli. nã in omnia vel pericula vel felicitatẽ prudentia debet eſſe pro cylpeo, cũ incauti plerique magnitudine repẽtinæ alicuius mutationis cõtinuo obruãtur. Lucianus tamẽ in Dialogo de aſtrologia, Phrixũ rerũ aſtronomicarũ ſcientia delectatũ ſcribit, dictũ fuiſſe à fabularũ artificib. in cœlũ ab ariete fuiſſe fabulatũ. ego vero hoc nihil aliud ſignificare crediderim, quam illum, qui rebus præſentibus optime ac ſapienter vti nouerit, proximè ad Deorum immortalium naturam accedere: at ſi imprudenter, parumque honeſte, & ſuperbe abutatur, facile eſſe ex altiſsimo dignitatis gradu delabi, quod etiam Hellen paſſam fuiſſe ſublatum. Nulla eſt enim tam firma, neque tam conſtãs hominum conditio, quin ob ſuam temeritatem & imprudentiam, ſi ita Deo placuerit, citiſsime poſsit delabi. atqui quod ita ſit: patet vel ex ipſis nominibus: Athamas enim, non admirandum eſſe ſignificat, cum ſit θαυμάζεσθαι mirari, actionemque illã α adimat. Nephele vero nebula, ex quib. naſcitur profecto rerũ humanarũ contẽptio. nã vt inquit is poeta:

> Nil admirari, prope res eſt vna Numici,
> Solaque quæ poſsit facere, & ſeruare beatum.

Quis

Quis locus ſane merito concedi poteſt admirationi, cum tota hominum vita huc illuc fluctuet,& quocunque ventorum impetus appulerit, eò facile corruat? nam omnes opes,& amicitiæ,& imperia tandiu ſtabilia ſunt, quandiu ſecunda Fortunæ aura,aſpirauerit.ſiue igitur illa etiam ſit rerum cuiuſque ad felicitatem præſentem propenſio, ſiue Dei conſilium ob inſcitiam mortalium ita vocata, ſiue aliud quidpiam,omnino illa opus eſt viro prudenti.Hac aura aſpirante ſeruata animi moderatione in felici ſucceſſu Phrixus deuitatis nouercæ inſidiis in Colchorum regionem peruenit,vbi non ſine auxilio Deorum firmius imperiū & tranquilliora omnia adinuenit.ac de Phrixo ſatis,nunc de Argonaui dicamus.

De Argonaui. *Cap.* X.

NAuis illa,quæ fuit poſtea inter ſydera collocata,in qua nauigarūt Argonautæ, ab Argo, qui fuit architectus extructa eſt.dicunt ei à Pelia imperatum vt clauos pertenues affigeret,cū tamen ille validiſsimis compegerit, quare poſtea conſilio Palladis facta fuiſſe dicta eſt. ædificata fuit hęc nauis in quodam loco qui ab Iolco diſtabat viginti ſtadiis,quem idcirco quod nauis ibi fuiſſet compacta ἀπὸ τοῦ πηγνῦσθαι à compingendo ſcilicet Pagaſas vocarunt, vt teſtatur, Strabo lib.9.& Ouidius in epiſtola Paridis Iaſonem Pagaſæum vocat, quia in ea nauigarit:

Phaſida puppe noua vexit Pagaſæus Iaſon,
Læſa nec eſt Colcha Theſſala terra manu.

Huius nauis malus è quercu Dodonæa fatidica arbore cæſus fuiſſe dicitur,quam arborem Pallas indicauit,quamobrem malum ipſum garrulam picam in his appellauit Lycophron :

εἰς τὴν λάληθρον κίσσαν ἡρματίξατο.
In garrula tranſuecta pica eſt, vt ferunt.

Et Valerius Flaccus fatidicam ratem appellauit lib 1. Argonauticorum. Hanc nauem triginta remigum ſedes habuiſſe vtrinque conſtat, quam Theocritus in Hyla vocauit τριακοντάζυγον nam ζυγὸν tranſtrum ſignificat & ſedem nauticam, ſuper qua ſedent remiges, ita inquiens :

οὕνεκεν ἡρώησε τριακοντάζυγον ἀργώ.
Quod,iuga cui fuerant triginta,reliquerat Argo.

Diodorus Siculus libro quarto hiſtoriarum,non miſſum quidem fuiſſe Iaſonem ad illa pericula tradidit,ſed ipſum gloriæ deſiderio ad imitationem Heroum ſuperiorum petiuiſſe ſponte à Pelia vt ſibi concederet in Colchos expeditionem, quam libenter conceſsit,cum timeret prolem fratris nullos ipſe habens filios. Nauis dicitur fuiſſe fabricata ad Pelium à quibuſdam plurimum magnitudine ac reliquo apparatu præſtans,cum in lintribus antea homines nauigarent,paruiſq; acatiis. Fama didita inuſitatæ nauigii magnitudinis multi primates propinquarū regionum cupierunt eſſe participes eius expeditionis . Iaſon elegit præſtantiores ita vt omnes eſſent quinquaginta & quatuor. Hanc Argonauim alii ab architecto,alii a celeritate,cum argos velox antiquitus diceretur,appellarūt.in itinere ceto trucidato Heſionen liberarunt, quæ accepta optione manendi cum parentibus cum ſeruatore abire maluit, ne ſecundum periculum aduentante ceto in patria experiretur. Inuadente tēpeſtate Orpheus pro omnium ſalute Diis Samothracibus initiatus eſt.neq; illud prætermittendum duxi quod remittente vento, duobusque aſtris apparentibus ſuper capitibus Dioſcurorum,omnes ſunt admirati,ac putarunt ipſorum Deorum conſilio omnes liberari.ex illo manſit conſuetudo vt omnes per hyemem periclitantes vota facerent Diis Samothracibus.

his

his addunt Thineum occiſum & filios liberatos cum Phineus ob Ideę nouercæ malignas accuſationes filios oculis priuaſſet. Dixerunt etiam nonnulli quod argonauis tracta fuit ad fontes Tanais & ad locum quendam cum per alium fluuium in oceanum nauigare opus foret, quod Aeeta os ponti nauibus occupaſſet, qui ſic terram ad ſiniſtram habentes ab Vrſis ad occaſum non procul à Gadiris in mare mediterraneum peruenerunt: nam multiplicis eius nauis itineris argumenta ſunt inſulæ & portus, vt Argoum & Thelamonium. Soluerũt autem à littore primum Argonautæ vere præcipiti, quo tempore Pleiades mane oriuntur, vt patet ex his verſibus eiuſdem:

Ἆμος δ' ἀντέλλοντι πελειάδες ἐσχατιαὶ δὲ
Ἄρνα νέον βόσκοντι, τετραμμένου εἴαρος ἤδη.
τῆμος ναυτιλίας μιμνάσκετο θεῖος ἄωτος
ἡρώων

Pleiades vt ſurgunt, agni paſcuntur ad oras
Agrorum nuper, iam verſo tempore veris,
Tum manus Heroum funes à litore ſoluit.

Hanc nauem primam fuiſſe ſuerunt, quæ auſa ſit ventorum minas contemnere, & ad longinquas regiones transfretare, vt ſenſit Ouid. lib. 3. de Triſtibus:

Nam rate, quæ cura pugnacis facta Mineruæ
Per non tentatas prima cucurrit aquas.

Non defuerunt tamen qui addiderint Glaucum marinum Deum per biduum comitatum eſſe nauim, qui Herculi labores & immortalitatem vaticinatus eſt, & diuinos honores Dioſcuris. Hortatus eſt cum primum terram attigiſſent vt ſacra Diis perſoluerent, quorum nutu bis eſſent ſeruati, quibus dictis Glaucus ſe demerſit. argonautæ vbi ad terram applicuerunt, cui imperabat Byzantus, à quo vrbs dicta eſt Byzantium, ſtructa ara diis ſacrificarunt. deinde trãſmiſſa Propontide & Helleſponto ad Troadem peruenerunt; vbi miſſos repetitum Heſionem & promiſſos equos Iphichum & Telamonem legatos fama eſt Laomedontem in carcerem conieciſſe, argonautisque tetendiſſe inſidias, cuius conſilii habuit ſocios & adminiſtros omnes filios præter Priamum, qui contendebat iuſtitiam nullis vel exteris eſſe denegandam, qui cum non audiretur, duos enſes clam attulit ad captiuos inquiens, his clauibus carcerem eſſe aperiendum. illis cuſtodias obtruncarunt, & ad ſocios peruenerunt. re patefacta, cognitaque iniquitate regis itum eſt ad pugnam. commiſſo prælio Hercules Laomedontem trucidauit. vrbem cepit. conſilii tam iniqui autores caſtigauit. Priamo ob iuſtitiam regnum conceſsit. Enimuero poſt Colchicam nauigationem cum Argos incolumes delectos heroas in patriam reuexiſſet, fertur fuiſſe Palladi ab Iaſone conſecrata: quæ deinde, quia tot Deos ſeruaſſet, fuit inter ſidera verſo ordine collocata, ita vt prior puppis, quam prora oriatur, vt in his inquit Aratus:

ἡ δὲ κυνὸς μεγάλοιο κατ' οὐρὴν ἕλκεται ἀργὼ
Πρυμνόθεν· οὐ γὰρ τῇγε κατὰ χρέος εἰσὶ κέλευθοι.
Ἀλλ' ὄπιθεν φέρεται τετραμμένη οἷα καὶ αὐταὶ
Νῆες, ὅταν δ' ἤ ναῦται ἐπιστρέψωσι κορώνην
ὅρμον ἐπερχόμενοι, τὴν δ' αὐτίκα πᾶς ἀποκόπτει
νῆα, παλιρροθίη δὲ καθάπτεται ἠπείροιο.
ὡς ἥγε πρυμνηθεν ἰησο̃ῖς ἕλκεται ἀργὼ
καὶ τὰ μὲν ἠερίη καὶ ἀνάστερος οἷα παρ' αὐτὸν
ἱςὸν ἀπὸ πρώρης φέρεται, τὰ δὲ πᾶσα φαεινή.

quæ ita vertit Cicero.

At canis ad caudam ſerpens prælabitur Argo,

Con-

Conuerſam præ ſe portans cum lumine puppim.
Non aliæ naues vt in alto pandere proras
Ante ſolent, roſtro Neptunia prata ſecantes:
Sed conuerſa retro cœli ſem per loca portat.
Sicut cum cæptant tutos conſtringere portus
Obuertunt nauem magno cum pondere nautę,
Aduerſamque trahunt optata ad litora puppim.
Sic conuerſa vetus ſuper æthera vertitur Argo,
Atque vſque à prora ad cœlum ſine lumine malum,
A malò ad puppim cum lumine clara videtur.

¶ Hanc nauim fuiſſe inter ſidera collocatam fabulati ſunt, cum fuiſſet Palladis cõſilio fabricata, quia cum nullam beneficientiam ſine remuneratione Deus eſſe patiatur: tum illa præcipue grata eſt Deo, quæ à ſapientia & conſilio proficiſcitur. quæ ſine Palladis conſilio eſt beneficientia, & quaſi quodam naturæ ductu, vel quæ fortuito contingit, non eſt quidem reprenhendenda: at multo magis illud & Deo gratum eſt, & magis laudabile, quod cum ratione ſuſcipitur. cum vellent igitur homines antiqui ad beneficientiam adhortari: rem diuinam, & quæ proximè ad Deorum immortalium naturam accedat liberalitatẽ & munificentiam eſſe dixerunt, quippe cum ad exẽplum liberalitatis & animalia complura, & res ſenſu carentes, quia de Diis putarentur fuiſſe benemeritæ, inter siderum numerum fuerint relatæ, & proximè ad Deos aſcitę. Hæc igitur cauſa fuit cur Argos dicta ſit diuinos honores conſecuta. nunc de Capra cœleſti dicamus.

De Capra cęleſti. *Cap.* XI.

PRæclarum eſt eius quod dicebam argumentum, quia caprã etiam, quod de Ioue benemerita ſit, cum illi lac præbuerit: non ſolum inter ſydera collocarunt, ſed etiam eius pellem ad ſempiternam eius rei memoriam Iupiter geſtare ſolebat, vnde Aegiochus fuit appellatus. Quod autem illam Iupiter ob acceptũ beneficium inter ſydera retulerit, teſtatur Aratus in iis carminibus, quæ ita ſunt tranſlata à Germanico Cęſare: illa putatur

Nutrix eſſe Iouis, ſi vere Iupiter infans
Vbera Creteæ mulſit fidiſsima caprę,
Sydere quæ claro gratum teſtatur alumnum.

In his Beteleii viri alioquin doctiſsimi, non placet emendatio. Hanc Iouis nutricem alii Nympham Amaltheam nomine dixerũt. alii mulierem putarũt fuiſſe Arcadicam, quæ capra cognomine vocaretur, quæ cum gemellos peperiſſet, illos alendos aliis mulieribus dedit, vt nutriret Iouem: quare eius filii vt pote capræ vocati ſunt Hædi. Hi cum lac maternum Ioui conceſsiſſent, & ipſi inter ſydera collocati in dextra Aurigæ tenentur, quos Aurigæ ſydera vocauit Aratus, quorum exortu grauiſsimę plerũque fiunt tẽpeſtates, vt patet ex his carminib.

εἰ δέ τοι ἡνιοχόντε καὶ ἀςέρας ἡνιόχοιο
Σκέπτεσθαι δοκέοι καὶ τοι φάτις ἤλυθεν αἰγὸς
Αὐτῆς ἠδ᾽ ἐρίφων, οἵτ᾽ εἰν ἁλὶ πορφυρεούσῃ
Πολλάκις ἐσκέψαντο κεδαιομένους ἀνθρώπους.
Sic placet Aurigam, atque Aurigæ ſydera & ortus
Obſeruare tibi: fama eſt quod Capra, quod Hædi
Illius, immergunt ſulcantes cærula ponti.
Non vlli tutum eſt Hædis ſurgentibus æquor.

Mos erat Phliaſiis, vt eximiè capram cęleſte ſydus colerent, cuius etiam ſignum

æreum in foro magna parte auratum collocarunt, vt teſtatur Pauſanias in Corinthiacis, quod idcirco fiebat, quia plurimum Capræ ortus obeſſe viribus putaretur. vt autem illam placarent, diuinos honores illi inſtituerunt. nam exoriente Capra vel ſyderationem patiuntur aliquæ vites, vel prorſus areſcunt. Iſtud vero fit Sole in Leonis ſigno exiſtente: tunc enim maxime infeſtantur vites ob humoris inopiam, quod etiam magis fit, pro natura locorum. Cur inter ſydera Capræ ſignum relatum fuerit, iam explicauimus ſuperius, quod Iupiter neque ingratus, neque acceptorum immemor vel aduerſus Capram quidem videri voluerit. Dicta fuit hæc capra Olenia, quoniam in vlnas Aurigæ vel Oleni filiæ excepta fuerit. conſimili ratione fuit Delphinus inter ſydera collocatus, quia perſuaſerit Amphitrite vt nuberet Neptuno: vel vt alij maluerunt, quia Arion Methymnæus ab illo fuerit ſeruatus. Enimuero quod hæc non capra, ſed mulier fuit, vel ex eo patet, quòd Amalthea Nyctei regis vxor fuerit, è quo Nyctimenen peperit, vt teſtatus eſt Apollodorus Cyzicenus. at de Capra ſatis, nunc de Dodonæa ſylua dicendum.

De Dodone. *Cap.* XII.

FVit celeberrimum omnium oraculorum Dodonæum, tum ob celebritatem & conuenientis eò multitudinis frequentiam, tum etiam ob glandium copiam, quæ in illa ſylua naſcebātur. nam vt teſtatur Virgilius libro primo Georg. primus fuit victus mortalium, vt patet in his:

cum iam glandes atque arbuta ſacræ
Deficerent ſyluæ, & victum Dodona negaret.

Et nos in noſtris Venationibus ita luſimus:

Cum foret herba thorus primis mortalibus: antra
Frigida & arboribus intexta, palatia: potum
Proſilientis aquæ riuus prælucidus vnda
Præberet: victumque Ioui ſacrata Moloſſo
Quercus, ſanguineoque rubentes cortice baccæ:

Strabo libro ſeptimo Georgico. Dodonæum oraculum à Pelaſgis conſtructum fuiſſe ſcribit, quare & Homerus libro π. Iliadis Iouem Dodonæum Pelaſgicum appellauit. Scriptum reliquit Plutarchus in Pyrrho Deucalionem ac Pyrrham poſt diluuium veniſſe in Epirum ad oraculum Dodonęum, quod fuit in Theſprotorum Moloſſorumque regione. Erat ibi ſylua maxima, & dentiſsimis quercubus atque fagis refertiſsima, vbi eximia glandium copia naſcebatur, quare poetæ Dodonam per glandium copia vſurparunt. Dicta fuit Dodone, à Nympha Oceanitide, vel, vt maluit Hecatæus, à Dodone Iouis & Europæ filia. Fama eſt hoc in loco Pelaſgum primum omnium mortalium homines docuiſſe glandibus veſci: atque inter has illas eſſe vtiliores, quæ de ſola fago legerentur, cum antea radicibus atque herbis inutilibus, vel etiam lætiferis, aliquando veſcerentur. Hic tuguria ad arcendas pluuias, & propulſandas temporum mutationum iniurias excogitauit, & tunicas è ſuillis corijs contexere docuit: cuiuſmodi per quoddam tempus in Eubæa & in Phocide homines vſi ſunt obſcuriores, vt ſcripſit Andron Teius in ſua nauigatione. Inde vero accidit, cum quercus & fagi mutæ eſſent in ſylua Dodonæa, vt Lucianus in amoribus è fago reddi oraculum ita dixerit: αὐτὴ τάχα ἄν, ὥσπερ ἡ ἐν δωδώνῃ φηγὸς, ἐκ τῶν ὀροδάμνων ἱερὰν ἀποῤῥήξασα φωνὴν Ipſa ſanè, ſicut fagus illa, quę in Dodone, ex ramis ſacrā emittens vocē. Erant aūt ambigua admodū antiquorū oracula, quippe quæ non niſi trāſactis negotijs plerunq; intelligi poſſent. q̃uis Iophon Gnoſius vir acri promptoq; in-

genio intelligendis oraculorum reſponſis plurima illorum oraculorum heroicis carminibus mandauit, & conatus ſit docere homines quo pacto illa commode interpretari poſſent. Cum tamen Homerus in libro ξ. Odyſſeæ id oraculum è quercu ita inquiat:

τὸν δ' ἐς Δωδώνην φάτο βήμεναι, ὄφρα θεοῖο
ἐκ δρυὸς ὑψικόμοιο Διὸς βουλὴν ἐπακούσῃ.
Dodonamque ferunt illum mox eſſe profectum,
Conſilio Iouis è quercu captaret vt alta.

Memoriæ prodidit Pauſanias in Achaicis apud Acarnanes & Aetolos, & Epirotas, & earum regionum finitimos populos valde inclyta fama fuiſſe oraculum, quod è quercu columbæ reddebant reſponſa. Nam cum duæ eſſent columbæ, diuerſorum populorum legationes vel aliquo morbo, vel ſterilitate agrorum, vel aliqua publica calamitate laborantium ad capienda reſponſa, quę remedia forent earum calamitatum, eo confluebant, atque audiebant illarum columbarum vocem. Atqui varijs temporibus varijs modis reſponſa dabantur: nam primum loquebantur ipſæ quercus, deinde duæ mulieres ſacerdotes reſponſa dare cœperunt, quarum vna Periſtera, altera Triron vocabatur: atque cum Periſtera columbam ſignificet apud Græcos, hinc locus datus eſt fabulæ, quia duæ columbæ reſponſa redderent. Alij duas columbas re ipſa locutas fuiſſe arbitrantur, quod etiam fortaſſe accidit, cum poteſtas eſſet tenebrarum: ac mali dæmones & hæc, & his multo magis admirabilia agerent: vt depreſſa tenerent populorum ingenia, ne ad diuiniora tollerentur. Nam nemo ferè eſt eorum qui viuunt, quin harum rerum miraculis, cum loquerentur ſtatuæ & volucres, & auguria ventura prædicerent, & animalia multa ſignificarent, in eam religionem antiquorum fuiſſet irretitus. ¶ Quare hoc etiam eſt cur magis gratias Domino Deo noſtro habeamus, quòd per vnicum eius filium Chriſtum vniuerſa fallacium oraculorum multitudo profligata eſt, omnesque mali dæmones cũ ſuis templis ita ſunt euerſi, vt nulla illorum iamdiu appareant veſtigia. conculcata ſunt altaria, exciſi luci, combuſti libri, quibus ſacrorum ritus continebantur, obliuioni datus eſt victimarum delectus, exploſi ſacerdotes & lenones earum fallatiarum. Neque vllus prope eſt, quin verum, ſanctum, ac ſyncerum Dei cultum poſsit cognoſcere, niſi ſiquis pro religione ſimulata flagitiorum licentiam ſibi dari cupiat. Nam ſi de vero ac legitimo Dei cultu ſolum ſit inter homines controuerſia, ac non potius de proprijs ſingulorum commodis, vel intra triduum res iudicari poſſet, fieretq; ſtatim vnus paſtor, & vnum ouile: neq; quod ridiculum eſt, & miſericordia plane dignum, tot bella pro religionibus orirentur. Eſt enim verus Dei cultus in ratione, & pietate, & integritate: non in armatis, aut in equorum cataphractorum pectoribus, aut in bellicis tormentis collocandus: neque qui plus poteſt in bello, is magis eſt religioſus, aut magis vir bonus, ſed qui probabiliorem ſui conſilij rationem afferre poterit. Quis enim animo per enſes aut nitentes galeas perſuaſerit, qui, cũ diuinus ſit, nullam vim omnino patitur? Nullum eſt tormẽtum bellicum neq; fortius neq; maioris impetus ad animum impellendum, quam ſit ratio: qua ſola victus animus vel victricem ſequitur rationem, vel ita pudore deterretur, vt oculos attollere aduerſus victricem ſine pudore minime poſsit. Verum hæc alterius ſunt negotij, nos iam ad inſtitutum opus redeamus. Ac de Niobe dicatur.

De Niobe. *Cap.* XIII.

NIobe, quam Tantali & Euryanaſſæ, alij Pelopis, vel, vt alij putarunt, Taygetes vnius ex Pleiadibus filiam fuiſſe narrant, multorum filiorum fuit mater:

ter: quæ cum gloriaretur ſupra modum tum ob illorum multitudinem, tum etiã ob formæ præſtantiam, auſa eſt ſe dijs immortalibus comparare, vel etiam anteponere. Sic enim gloriatur apud Ouid. lib. 6. Metamorph.

Quis furor auditos, inquit, præponere viſis
Cœleſtes? aut cur colitur Latona per aras?
Numen adhuc ſine thure meum eſt? mihi Tantalus autor,
Cui licuit ſoli ſuperorum attingere menſas.
Pleiadum genitrix ſoror eſt mea: maximus Atlas
Eſt auus, ætherium qui fert ceruicibus axem.
In quamcunque domus aduerti lumina partem,
Immenſæ ſpectantur opes. accedit eodem
Digna Dea facies. huc natas adijce ſeptem,
Et totidem iuuenes, & mox generoſque nuruſque:
Quærite nunc habeat quam noſtra ſuperbia cauſam.
Quoque modo audetis genitam Titanida Cæo
Latonam præferre mihi.

Athenienſis tamẽ Apollodorus Nioben ſcribit lib. primo Biblyothecæ fuiſſe Phoronei regis Peloponneſi & Laodices filiam, cum Tantalum alij dicerẽt fuiſſe eius patrem. Nonnulli hanc Zetho, alij Alalcomeneo, alij nupſiſſe Amphioni Thebano dicunt, vt eſt in libro tertio Biblyothecæ. Verum cum duæ fuerint Niobæ, vt arbitror, de Tantali filia ſolum ſermo eſt. De numero filiorum, quos illa Amphioni peperit, non conueniunt inter ſe ſcriptores: Herodotus duos tantum mares, ac tres fœminas Niobes fuiſſe ſcripſit, vt teſtatur idem Apollodorus. Homerus lib. vltimo Iliad. ſex mares, & totidem fęminas illam habuiſſe ita inquit:

τῆπερ δώδεκα παῖδες ἐνὶ μεγάροισιν ὄλοντο
ἓξ μὲν θυγατέρες, ἓξ δ' υἱέες ἡβώοντες.
Namq; domi periere illi bis pignora ſena.
Sex natæ, totidemque mares, pulcherrima pubes.

At Heſiodus decem mares ac totidem fœminas peperiſſe Nioben credidit, vt ſcripſit idem Apollodorus. Alij ſeptem mares, & totidem fœminas fuiſſe maluerunt, quæ communior eſt ſententia. Verum illa ob filiorum præſtantiam non ſolum auſa eſt, vti dicebatur, Latonam in contentionem felicitatis prouocare, ſed etiam cõtumelijs & impudicis verbis ita laceſsiuit & irritauit, vt Diana ſex filias, at Phębus totidem filios puberes ſagittis confecerit, vt ait Plutarchus in libro de ſuperſtitione. Occiſæ ſunt domi filiæ, at in Cithętone venãtes mares ab ipſo Phębo. aiunt Iſmenum vnum è filijs Niobes ab Apolline ictum impatientia doloris ſe in fluuiũ Cadmi Pedem vocatum conieciſſe, qui poſt ab ipſo fuit dictus Iſmenus in Bęotia non procul à Thebis. Ouidius tamen inquit quatuordecim fuiſſe cęſos, cui ſententiæ aſſentitur etiam Antipater in his carminibus:

ταντανὶς ἅδε ποχ' ἅδε δὶς ἑπτὰ τέκνα τεκοῦσα
Γαστρὶ μιῇ φοίβῳ θῦμα, καὶ ἀρτέμιδι.
κούρα γὰρ προὔπεμψε κόραις φόνον, ἄρεσιδ' ἄρσην.
Διασοὶ γὰρ Διασὰς ἔκτανον ἑβδομάδας.
ἁδε τόσας ἀγέλας μάτηρ πάρος, ἁ πάρος εὔπαις,
οὐδ' ἐφ' ἑνὶ τλάμων λείπεται γηροκόμῳ.
Μάτηρ δ' οὐχ' ὑπὸ παισὶν ὅπερ θέμις, ἀλλ' ὑπὸ ματρὸς
Παῖδες ἐς ἀλγεινοὺς πάντες ἄγοντο τάφους.
Τάνταλε καὶ δέσε γλῶσσα διώλεσε, καὶ σέο κούραν
χ' ἁ μὲν ἐπετρώθη, σοὶ δ' ἐπὶ, δεῖμα λίθος.

Tantalis hæc ipſa: hæc bis ſeptem pignora eodem

Ventre tulit;mactat Phębus,& alma ſoror:
Mas maribus cædem tulit,atque puella puellis,
Proſtrauere duas ſic duo & hi hebdomadas.
Quæque parens fuerat quondam ditiſsima natis,
Illa ſenectuti eſt orba relicta parens.
Nec,veluti mos eſt,matrem comitata ſepulchro
Pignora ſunt:natos ſed comitata parens.
Tantale,teq; tuoq; necauit ſanguine natam
Lingua.tibi lugens ſaxea forma timor.

Fuerunt autem nomina filiorum Niobes,vt ait Zezes hiſto. 141.quintæ chiliad. Sipylus, Agenor,Phædimus, Iſmenus, Eupnytus, Tantalus,Damaſichthon,filiæ Neæra,Cleodoxe,Aſtyocha,Phaetha,Pelopia,Egyge, Chloris. At Apollodorus Minytum pro Eupnyto dixit,& filias ita nominat: Ethoſæam ſeu Theram, Cleodoxam, Aſtyochen,Phthiam,Pelopiam,Aſtycratheam, Ogygiam. Ouidius tamen Alphenorem vel Ilioneum filijs Niobes adiecit. Pauſanias Argum Niobes filium memorat in rebus Corinthiacis,alij Amyclam quandam nominarunt,alij Genuam,quamuis plerique crediderint Genuam fuiſſe Axiotheæ vxoris Promethei filiam,quæ Genuæ vrbis fundamenta iecerit in litore maris Liguſtici,alij inſtauraſſe prope euerſam maluerunt. Iſacius Homoloidem & Pelagum filios fuiſſe Niobes inquit, & Pelago quidem patrem Iouem tribuit, cum primam omnium mulierum inquiat Apollodorus cum Ioue cõgreſſam fuiſſe, ac peperiſſe ex illo Argum.Chloris præterea fuit aliquando Melibęa vocata,quam vnà cum Anuda è fęminis ſuperfuiſſe memorant,è maribus vero Amphionem,quia illę Latonam ſupplices vt ſibi parceret pręcatę ſunt,vt ait Pauſania.in Atticis.Cum tantam filiorum copiam vno die Niobe amiſiſſet,quæ eſt rerum humanarum inconſtantia,non magis prudens fuit in ferendis aduerſitatibus,quam fuerat in felicitate,& rerum omnium copia.Dicitur igitur Deorum miſeratione,cum tantã doloris magnitudinẽ perferre non poſſet,in ſaxũ fuiſſe conuerſa,vt ſignificauit Ouid. lib.1.de Põto: Felicem Nioben quamuis tot funera vidit,
Quæ poſuit ſenſum ſaxea facta malis.

Et Callimachus in hymno in Apollinem:

καὶ μὲν ὁ δακρυόεις ἀναβάλλεται ἄλγεα πέτρος
ὅστις ἐνὶ φρυγίῃ διερὸς λίθος ἐστήρικται
μάρμαρον ἀντὶ γυναικὸς ὀϊζυρόντι χανούσῃ.
Differt petra ſuos pariter lachrymoſa dolores
Humida,quæ quondam Phrygijs induruit oris:
Nunc quoque marmor hiat triſte & lachrymabile quiddam.

Fama eſt Nioben viſa filiorum morte è Thebis in Sipylum cõtendiſſe,quare ſcripſit Pauſanias in Atticis huius imaginem ſilicem ac præruptam crepidinem in Sipylo fuiſſe,quæ quaſi ad opticam rationem exciſa, prope exiſtenti neque lugentis, neque mulieris quidem formam præ ſe ferret: at procul exiſtentibus & mulier,& męſta,& lugens videretur.De illa imagine, quod eſſet in Sipylo Mygdoniæ monte,ita meminit Ouid in epiſt.Acontij:

Quæque ſuperba parens ſaxo per corpus oborto
Nunc quoque Mygdonia flebilis aſtat humo.

Facta fuit autem lapidea non repente,cum id à Dijs propoſciſſet: ſed paulatim vt videtur Sophocles in Antigone his verſibus ſignificaſſe:

ἤκουσα δὴ λυγροτάταν ὀλέσθαι
τάν φρυγίαν ξέναν
ταντάλου, Σιπύλῳ πρὸς ἄκρῳ

ταὶ

ταὶ κισσὸς ὡς ἀτενὴς
πετραία βλάστα δάμασεν.
Audiui męſtiſsimam periiſſe
Phrygiam hoſpitem
Tantali. Sipylo in ſummo
Quam hederæ in morem peruicacis
Saxoſum germen domuit.

Quam idem poeta in ſaxeo ſepulchro lachrymari inquit in Electra, cum ſepulchrum ſit eius corpus lapideum factum. Atque hæc de Niobe Tantali filia omnia prope dicta ſunt.¶ Niobe fuit Phoronei Peloponneſiaci principis, & Nymphæ Telodices, vel Laodices filia, de qua dictum eſt ſuperius, atque eadem fuit ſoror Apidis, qui cum aſperius in Peloponneſo imperaret, à Telxione de medio fuit ſublatus. Cum tamen alij non ſororem, ſed matrem Apidis Argiuorum & Sicyoniorum regis illam fuiſſe dicant: qui regno poſtea Argiuorum Aegialeo fratri permiſſo in Aegyptum profectus, Iſidem vxorem duxit, ibique regnauit. Multis deinde beneficijs in homines Aegyptios collatis, multis rebus vtilibus humanæ vitæ inuentis, Serapides nomine eximiè cultus fuit poſt mortem ab Aegyptijs, & ſub forma bouis viui eius numen honoratum: quoniam id animal humano generi omnium cæterorum ferè ſit vtiliſsimum. Scriptum reliquit Pauſanias in Arcadicis non quouis anni tempore, ſed æſtate tãtum Niobes ſtatuam lachrymari ſolitam. Similem mutationem paſſa fuiſſe dicitur anus quædam ob iram Veneris: nam in ſaxum & ipſa fuit conuerſa. Fabulantur enim quod cum Venus Dijs eſſet irata, quia paſsi fuiſſent ipſam cum Marte à Vulcano in rete ligari, & idcirco in ſyluas Caucaſias ſe abdidiſſet ob pudorem, eam Dij omnes fruſtra diu quæſierunt. at anus locum indicauit vbi latebat Venus, cum à Deo quodam fuiſſet interrogata, quare illam ita mutauit: de qua ita meminit Lycophron in hoc carmine:

κὰι πέμπελον γραῦν μαρμαρουμένην δέμας.
Anumque factam marmor ipſam frigidum.

Fama eſt pręterea quod cum Apollo & Diana ſuperioris Niobes filios interemiſſent, Iupiter omnes homines in lapides per nouem dies conuertit, ac decimo die priori formæ reſtituens permiſit vt illi ſepelirentur.

¶ Hæc fabuloſa ſunt, quæ de Niobe paſsim circumferuntur. Nunc antiquorum ſententiam ex his exprimamus. Quemadmodum per ſuperiora exempla nos antiqui ſapientes ad beneficentiam atq; ad liberalitatem adhortabantur, cum & nauem, & capram cœleſtem, & multa animalia vel in cœlum inter aſtra retulerint, vel diuinis honoribus proſecuti ſint: ita per hoc exemplum ab arrogantia temeritateque retrahentes, ad proſperas fortunæ viciſsitudines æquo animo ferendas nos alliciebant. Fuit Niobe Tantali & Euryanaſſæ filia: ac Tantalus auaritia, Euryanaſſa opulentia eſt. ex his naſcitur mortalium ſuperbia, cuius & Deorum deſpiciẽtia, & amicorũ contemptus, & beneficiorum vel à Dijs vel ab hominibus acceptorum obliuio, aſſeclæ eſſe conſueuerunt. Hæc igitur Niobe ſiue ſuperbia, ſiue temeritas putãda ſit, tantam filiorum multitudinem circa ſe circũſpicit, vt mirifice animus extollatur. nam ex altera parte diuitias, honores prope diuinos, qui diuitijs habentur: ac nobilitatem maiorum: ex altera amicos complures, & affines, & clientelas frequentes, & effuſam vndiq; ſalutantium multitudinem hæc intuetur, quare ſe inuidiam, & omnes humanas facultates longo interuallo ſuperaſſe putat: ac neq; Deũ quidem ipſum vel feliciorem, vel potẽtiorem eſſe arbitratur. Vbi aliqua domus vel ciuitas in tantum ſuperbiæ creuerit, vindictam Dei & euerſionem proximam eſſe ſcito, vt per hanc fabulam admonemur.

Nam vbi quis ita fuerit elatus animo, tunc eum neque filij, neque affines, neque nobilitas, à diuina vindicta protegere poſſunt: quia nullæ tam immenſæ ſunt facultates, quas vno die diuina potentia euertere non poſsit. Vbi fortunæ concuſſæ ſunt, terga vertunt affines, priores amici diffugiunt, nulla reliqua eſt clientela, ſolus incedit, quem antea multi ſtipabant, à nemine ſalutatur, ſordet nobilitas ſine diuitijs ab omnibus neglecta. ad deprimendam igitur temeritatem mortalium Nioben introduxerunt antiqui multis præclaris rebus gloriantem, quæ tanta felicitate elata fuerat, vt vel Deos ipſos paruifaceret, quam tamen repente ex omni felicitate deiectam dixerunt. Ad has calamitates ita Niobe obſtupuiſſe dicitur, vt neque lacrymas, neque vocem, neque lamentationem vllam emiſerit: de qua ita ſcripſit Cicero libro tertio Tuſcula. Diſput. & Niobe fingitur lapidea, propter æternum credo in luctu ſilentium. Quod ſi animo non ita fuiſſet temerario, neque tantopere felicitate elata, in eas calamitates non incidiſſet: aut ſi contigiſſet illi reſipere poſt acceptam cladem, ſeque non perpetuo virentia germina, vt ita dicam, peperiſſe cognouiſſet, ſed quæ vbi collibuiſſet Deo areſcere poſſent, & diuinæ voluntati ſatisfeciſſet, & non fuiſſet in lapidem conuerſa. Eſt enim ſapienti ſemper illud ſapiens dictum in ore habendum, quod ita dicit:

θεοῦ μὲν ἐκτὸς οὐδεὶς εὐτυχεῖ βροτῶν.
Eſt nemo felix, hoc niſi præſtet Deus.

Fuerunt qui rem ad hiſtoriam referre conati ſint, dixerintque acerbiſsimam peſtilentiam aliquando fuiſſe in Phrygia, atque eodem die Niobes filios omnes interiiſſe, cum multos haberet. Atque cum peſtilentiæ autor ſit ſol & luna, quia ex calore vaporumque copia illa naſcatur, proditum eſt in fabulis Apollinem & Dianam illos ſagittis confodiſſe. ad tantos dolores cum obſtupuiſſet, & prope ſine ſenſu Niobe mater eorum videretur, dixerunt fabularum artifices illam fuiſſe in lapidem conuerſam. Dicti ſunt homines eo tempore in ſaxa à Ioue mutati, quia crudeles ſunt homines & inhumani ob metum in his opportunitatibus, neque vllus eſt vel affinitatis, vel amicitiæ firmus nodus. Verum cum decimo die ceſſaſſet peſtilentia, tunc ſepulturam dicuntur obtinuiſſe. at nunc de Thamyri dicamus.

De Thamyri. *Cap.* XIIII.

THamyris Philammonis & Arſiæ filius, vel potius Agriopæ nymphæ vt quidam maluerunt, genere Threijcius fuiſſe creditur, cum Agriopa fuerit incola Parnaſsi, quæ cum in vtero geſtaret fertur Odryſas migraſſe, cum Philammon eius nuptias recuſaret, vnde Thracem poſtea Thamyrim crediderunt. fuerunt enim Odyſæ vrbs Thraciæ per id tempus ſane nobilis & opulenta. Thamyris igitur vbi adoleuiſſet, forma corporis præſtantiſsimus ob animi dotes omni laudum genere floruit. atque inter cæteras eius virtutes illa etiam commemoratur, quod eius carmen ita ſonorum, itaque concinnum fuit vt ab ipſis Muſis compoſitum videretur. Scriptum reliquit Plutarchus in libro de Muſica hunc bellum à Titanibus aduerſus Deos geſtum tanta concinnitate orationis, tantaque modulationis ſuauitate compoſuiſſe, vt nullum poema videri poſſet præſtantius. Sed quoniam cum præſtantia ingeniorum ſemper fere coniuncta eſt ſuperbia, arrogātia, & penè temeritas, & cæterorum in eo genere pręſtantium contemptus, auſus eſt Thamyris vel Muſas ipſas, per quas ipſe cæteros antecelluit, contemnere, conuicijs afficere, & in certamen cantus prouocare, cum gratias potius illis pro acceptorum magnitudine agere conueniret. Hic Thamyris cum eſſet in Meſſenia, atque ex Oecalia ciuitate Dorium verſus, illud fuit vrbis nomen, proficiſceretur,

Muſasque in certamen cantus prouocaſſet, dicitur illas obuias habuiſſe, cum quibus pactus eſt, ſi viciſſet, ſe velle cum omnibus cõgredi, ſin victus fuiſſet, illarum arbitratu ſe pœnas ſubiturum, vt ſcripſit Myrleanus Aſclepiadəs, qui à Muſis victus ſtatim oculis captus fuit, & canendi ſcientia priuatus, vt teſtatut Homerus in ſecndo Iliadis his carminibus:

καὶ δώριον, ἔνθα τε μοῦσαι
Αντόμεναι θάμυριν τὸν θρήϊκα παῦσαν ἀοιδῆς,
οἰχαλίηθεν ἰόντα παρ᾽ εὐρύτου οἰχαλιῆος.
ϛεῦτο γὰρ εὐχόμενος νικησέμεν εἴπερ ἂν αὐταὶ
Μοῦσαι ἀοίδοιεν κοῦραι διὸς αἰγιόχοιο.
Αἱ δὲ χολωσάμεναι πηρὸν θέσαν, αὐτὰρ ἀοιδὴν
Θεσπεσίην ἀφέλοντο, καὶ ἐκλέλαθον κιθαριστύν.

Et Dorion, hic vbi Muſæ
Oechalia Thamyrim redeuntem carmine Thracem
Priuarunt, fuit auſus enim ſe vincere Muſas
Cantando iactare, modo ne prælia vitent:
Occurrantque ſibi Muſæ Iouis inclyta proles.
Iratæ Muſæ cæcum fecere ſed illum:
Et cantum, citharamque viro rapuere ſuperbo.

Cum vero lyram in fluuium proximum abieciſſet, effecit vt is fluuius à iacienda lyra diceretur poſtea Balyra. Pauſanias tamen in Meſſeniacis id morbo Thamyri accidiſſe ſcribit, cum & Homero, & alijs nonnullis perſimile Thamyri ob nullum Deorum contemptum, ſed ob aliquam naturalem imbecillitatem contigerit. ¶ Prodicus vero Phocaenſis, qui carmina in Miniadem compoſuit, apud inferos ſupplicium pati Thamyrim ſcripſit, ob ſuam in Deos temeritatem & arrogantiam: quod quidem rationi magis conuenit, cum tantæ arrogantiæ pœnæ luendæ breuiſsimum ſit tempus humanæ vitæ curſus. ob eam calamitatem oculorum ferunt ceſſaſſe Thamyrim à componendis carminibus, quare dictæ ſunt illi Muſæ cantum & citharæ peritiam ademiſſe. At quam ridicula eſt Dij boni alienarum ineptiarum deriſoris Zezæ explicatio, quam prodidit chiliad. 7. hiſto. 108. inquit enim Thamyrim nobilem fuiſſe poetam, qui mũdi creationem quinque millibus verſuum complexus ſit, ſed cum eſſet ſuperbus & arrogans, eiusque ſcripta perijſſent, fabulati ſunt antiqui, illum cum Muſis certaſſe, & factum cæcum, ac diuinam cantilenam illi fuiſſe ademptam. Hæc explicatio fabulæ quam topere frigear, quis non ſentit? non enim propter has ambages, & nugas aniles, fabulæ fuerunt excogitatæ ab antiquis: ſed, vt dicebam, quo nos Deorum metu & reuerentia, ab inani arrogantia abſterrerent eorum exemplis, qui cum arrogantes fuiſſent, pœnas ingentes ſuæ temeritatis dederunt. vt eſſemus acceptorum à Deo beneficiorum memores, vt neque nimis aduerſis deprimeremur, neque felicibus rebus nimis extolleremur: quorum vitiorum vtrunque & Deo minime placet, & homine ſapiente eſt omnino indignum. Hæ cauſæ fuerunt, vt mihi quidem videntur, multo honeſtiores & probabiliores cur fabulæ huiuſmodi fingerentur, quamuis alicuius hiſtoriæ fundamento fulciuntur. Atqui neque Zezis quidem ridiculas interdum explicationes ipſe deriderem, cum humanum eſſe ſciam errare aliquando & labiiac falli, niſi & ille fuiſſet vel ipſo Thamyri arrogantior atque importunior, & ne multa dicam, niſi ille vel leuiſsimos cęterorum ſcriptorum errores grauiſsimè inſectaretur. nemo enim vir bonus atque prudens debet aliorum de dignitate quidquam detrahere ſcribendo, ſed omnia ſua ſcripta conferre & adherere ad præſentium poſterorumq; omnium vtilitatem & inſtitutionem. qui vero maledicta, nugas, res turpes literis committunt, tales haberi

iure debent, qualia ſunt eorum ſcripta, quæ certe parum reperiuntur plerunque a moribus animique conſilio diſcrepare. at nunc de Marſya dicatur.

De Marſya. *Cap.* XV.

MArſyas quoque Phrygius tibicen ob ſimilem huic temeritatem & petulātiam non leue ſupplicium ſubiuit. Hic Thyagnidis fuit filius eius, qui primus omnium mortalium leges muſicas ad laudes Deorum, quibus in ſolennitatibus Græci vſi ſunt, accommodauit, qui Marſyas auſus eſt cum Apolline de tibiarum peritia contendere. Fabulati ſunt hunc magna conſuetudine cum Cybele fuiſſe coniunctum, ſed diu poſtea peruagatum in Nyſam ciuitatem ad Dionyſum, qui ibi regnabat eo tempore, perueniſſe: vbi cum Apolline illic inuento, qui cum ob alia multa præclara, tum ob inuentam citharam, & artem pulſandæ citharæ magno in honore habebatur, auſus eſt contendere. cum ipſe tibias à Minerua eiectas fuiſſe piſſet vt aiunt, iiſque inflandis factus iam peritior ſibi videretur. Apollinem igitur in certamen muſices prouocauit ea conditione, vt victor victo quodcunque libuiſſet, imperaret, vt teſtatur Pauſanias in Phocaicis. Idcirco manſit ea conſuetudo poſtea in magnæ matris ſacrificiis, vt adeſſent illis etiam tibię, vt ait Myrleanus Aſclepiades. in eo certamine igitur cum Apollo citharam pulſaſſet, mox ore cantabat: at Marſyas tibiis inflandis tantum erat peritus, quare etiam victus pœnas dedit ſuæ temeritatis. Qui rem etiam planius explicare voluerunt, addiderunt his quod Nyſæi iudices ſunt electi quo tempore Marſyas contendit cum Apolline. nam primum tibiis ita eſt vſus Marſyas vt auditus ſtupore repleretur, appareretque ob ſuauitatem longe præſtare aduerſario. cum iudicibus oſtentare ſimul artem decreuiſſent, aiunt Apollinem rurſus ad citharam cantum accommodaſſe, quare vicit tibias repetitas. at ille nitebatur docere iudices quod præter omnem æquitatem vinceretur: quod artis, at non vocis, comparationem fieri oporteret, ad quam cithara & tibiæ ſunt referendæ, non autem res duas cum vna conferri oportere. Apollo reſpondit quod nihil plus æquo obtineret, quia Marſyas quod ſibi conueniret, feciſſet, cum tibias inflaſſet, oportere hanc legem igitur vtriſque imponi vt vel ambo, vel nemo ore vteretur, ſed ſolis digitis proprium vſum oſtēderet. Iſtud certamē commiſſum fuiſſe non procul à Celęnis, ſiue vt nunc vocatur, non procul ab Apamea ciuitate iuxta lacum, in quo ad vſum tibiarum optimi calami gignuntur, ſcriptum reliquit Strabo libro 12. ex eo lacu dicuntur manare fontes Marſyæ fluminis, cum Ouid. libro 6. Metam. Marſyam ſcribat fuiſſe ab Apolline in fluuium mutatum. Nam fama eſt apud eundem lacum tibias à Minerua fuiſſe inuentas, quas cum illa inflaret, ſeque in lacu conſpexiſſet, oriſque turpitudinem vidiſſet, & tumorem, illas abiecit, ſecedite à me inquiens malæ corporis deprauationes, vt ait Athenæus libro 14. has cum reperiſſet Marſyas, qui multo ante bella Troiana floruit, non ſolum inflauit, cæteroſque illarum peritia, antecelluit ſed etiam Doricæ muſicæ poſtea, geminarumque tibiarum fuit inuentor, ſicut Amphion Lydiæ, vt teſtatur Plut. in libro de Muſica. atque apud Dorion oppidum Peloponneſi hic idem auſus fuerat Muſas ad certamen cantus prouocare. fama eſt igitur Marſyā vbi cū Apolline decertās victus fuiſſet, de pinu arbore propinqua fuiſſe ſuſpenſum, & excoriatum, vt teſtatur Nicander in his carminibus:

Πολλάκι καὶ πίτυος γοερῶς ἀπὸ δάκρυα τμῆξαι
Μαρσύου ἧχι τε φοῖβος ἀπὸ φλοιὰ δύσατο γυίων
Sæpius & lacrymas de pinu triſtis ademit
Marſyæ, vbi Phœbus nudauit cortice membra.

Illud

Illud cum apud fluuium Midam prius vocatum cõtigiſſet, effecit vt fluuius poſtea Marſya diceretur, è cuius ſanguine nati ſunt Satyri vt ſcripſit Agathardrides in rebus Phrygijs. Pęnituit tamen celeriter Apollinem tantę acerbitatis, quare chordas citharæ infregit, quas cum Muſæ inueniſſent meſen addiderunt, Linus lichanon, Orpheus hypaten, Thamyris parhypaten. poſtmodo cithara & tybijs in antro Dionyſi depoſitis cum Cybelen amaret cum hac ad Hyperboreos vſq; peregrinatur. E' pelle Marſyę vtris factus fuit, quem in Celęnorum ciuitate fuiſſe ſcribit Herod. in Polymnia hoc pacto: *οἱ δὲ ἐπείδε διαβάντες τὸν ἅλυν ποταμὸν ὡμίλησαν τῇ φρυγίῃ, δὶ αὐτῆς πορευόμενοι, παρεγένοντο εἰς κελαινάς, ἵνα πηγαὶ ἀναδίδουσι μαιάνδρου ποταμοῦ, καὶ ἑτέρου οὐκ ἐλάσσονος ἢ μαιάνδρου. τῷ, ὄνομα τυγχάνει ἐὸν καταῤῥήκτης. ὃς ἐκ τῆς ἀγορῆς τῆς κελαινέων ἀνατέλλων ἐς τὸν μαίανδρον ἐκδιδοῖ ἐν τῇ, καὶ ὁ τοῦ σιλιωύου μαρσύεω ἀσκὸς ἐν τῇ πόλι ἀνακρέμαται τὸν ὑπὸ φρυγῶν λόγος ἔχει ὑπὸ Ἀπόλλωνος ἐκδαρέντα, ἀνακρεμασθῆναι.* Iſti poſtea quã Halym traiecerunt fluuiũ Phrygiæ, per ipſam profecti Celænas adierunt: vbi ſcatent fontes Mæandri fluuij, & alterius nõ minoris Mæandro, cui nomẽ eſt Catarrhactes. hic oritĩ è foro Celænorũ, & in Mæandrum influit: vbi eſt etiam Sileni Marſyæ vtris in ciuitate ſuſpenſus. Fabulati ſunt autẽ illum Marſyæ caſum apud fluuium Mæandrum contigiſſe, veluti atteſtari videntur illa carmina Philippi:

ἵμερον αὐλήσαντι πολυτρήτων διὰ λωτῶν
εἶπε λιγυφθόγγῳ φοῖβος ἐπὶ γλαφύρῳ,
Μαρσύη, ἐψεύσω τεὸν εὕρημα τοὺς γὰρ ἀθήνη
Αὐλοὺς ἐκ φρυγίης οὗτος ἐλῄσατο
εἰ δέ σὺ τοιούτοις τόδ᾽ ἐνέπνεες, οὐκ ἂν ὕαγνις
τὴν ἐπὶ μαιάνδρῳ κλαῦσε δύσαυλον ἔριν.

Fabula de Lotis reſonabat dulce foratis,
Audijt hoc Phœbus, talia dicta dedit.
Marſya. non hoc inuentum tibi: Palladi at iſta
De Phrygia eſt olim fiſtula rapta Deæ.
Talia ſi inflaſſes, non fleuiſſet tua fata
Mæandri ad gelidas triſtis Hyagnis aquas.

Nam certè quidem illud veriſsimum eſt, quod olim prolatum fuit ab oraculo ꝙ

οἷα τ᾽ ἀνὴρ ἔρξει, τοῖον τέλος αὐτὸν ἱκάνει.

Qualia quiſque facit, talis finis manet ipſum.

eſt enim ſermo Phrygum quòd is de Marſya ab Apolline excoriato fuit ſuſpenſus. Dicitur ea de cauſa vniuerſis tibicinibus deinde iratus fuiſſe Phębus, quem Sacadę opera placatum poſtea fuiſſe memorant, cum is primus Delphis Pythiũ cantum ceciniſſet. ¶Quid per hanc fabulam ſignificare voluerint antiqui, manifeſtũ omnibus eſſe arbitror, quoniam dictum fuit ad ſuperborum, & nimis elatorum animorum deprimẽdam temeritatem multas fabulas fuiſſe inuentas, quibus etiã conſolandis illis, qui moleſtiarum & calamitatum cumulis obruuntur, vti licet. nã vt Deus in temerarios animaduertit, ita viros bonos aliqua calamitate oppreſſos adiuuat, quod & ipſum per fabulas antiqui nobis tradiderunt. Cretheis enim Hippolyti filia Acaſti vxor cum capta fuiſſet Pelei deſiderio, neq; tamen Peleo vt ſecum congrederetur perſuadere poſſet, illum apud Acaſtum, quia ſuam pudicitiam tentaſſet, accuſauit. Hunc Acaſtus ſecum habens ad verticem Pelei montis adduxit, atq; vinctum feris laniandum reliquit, vt ſcripſit Diognetus in rebus Smyrnæis. Verum eius innocentiæ miſertus Iupiter enſem illi per Vulcanum miſit, quo ſe à feris tueretur. deinde cum in vrbem veniſſet paucis comitantib. Acaſtũ debellauit, & imperio ipſe potitus eſt. vt igitĩ non eſt viri ſapiẽtis aduerſus diuinã Dei voluntatem ob præſenté felicitatem & opulentiã inſurgere, ſic in reb.

aduer-

aduerſis non eſt cedendum viribus tempeſtatis,ſed in vtriſque certa animi moderatione vti conuenit.nunc de Ixione dicamus.

De Ixione. *Cap.* XVI.

ENimuero multo his ſceleratior fuit Ixion Phlegyæ filius, vt ſenſit Euripides:vt Aeſchylus,Antionis: vt Pherecydes,Piſiones & Aethonis : vt vero alii Martis,& Piſidices.Hic enim Diam filiam Einei, vel,vt alii maluerunt,Deionei,vxorem duxit:cum pollicitus eſſet ſe multa munera ſocero mox eſſe daturũ, nam mos erat antiquorum patribus ſponſarum numera offerre , quod in his ſignificauit Homerus

πρῶθ᾽ ἑκατὸν βοῦς δῶκεν, ἔπειτα δὲ χίλι᾽ ὑπέστη
Αἶγας ὁμοῦ καὶ οἶς.
Dat certum prius ille boues,mille inde capellas
Et pecudes promiſit .

Deioneus igitur cum munera ob acceptam vxorem ab Ixione flagitaret,acriusq; inſtaret,coactus Ixion inuitauit ſocerum tanquã ad conuiuium,& ad illa accipiẽda,quod ſe æquitate mitigatum ſimularet.hunc Ixion in foueam carbonariam, quam tenuiſsimis tabulatis ſuperius igne interius occultato inſtrauerat,detruſit. cum illum ob eam cędem furor inuaſiſſet,neque vllum vel Deorum vel hominũ reperiret,à quo expiaretur, quia primus is auſus eſſet in affinitate coniunctũ manus inferre , Iupiter non ſolum eius miſericordia captus illum expiaſſe dicitur,quod eum magnopere pœnituiſſet,ſed etiam in cœlum acceptum liberaliter tractaſſe, & à ſecretis conſtituiſſe.hic igitur pro tanta Iouis in ſe liberalitate ac munificentia , Iunoni ſtuprum ferre conatus eſt . quod cum illa Ioui ſignificaſſet,non facile credidit Iupiter, quippe cui Bellerophontis , & Hippolyti caſus eſſent cogniti:ſed rem palam oculis intueri voluit.dicitur igitur nubem in Iunonis formam coegiſſe,quam Ixioni obiecit,cum qua congreſſus Centauros ſuſcepit.ob id facinus cum gloriaretur Ixion,paſsimq; eblacteraret, ac eam, quam ad uerſus Iouem commiſerat, turpitudinem tacere non poſſet , fuit è cœlo ad inferos ob ſuam loquacitatem deiectus.hic rotæ ferreæ fuit alligatus,circa quam angues complures conuoluebantur,perpetuoque rotæ circumuolutæ motu agitabatur,vt nunquã poſſet quieſcere:quod ſignificauit Virgilius lib.3.Georg.in his:

Inuidia infelix furias, amnemque ſeuerum
Cocyti metuet,tortoſque Ixionis angues,
Immanemque rotam. Et Tib.lib.1.
Illic Iunonem tentare Ixionis auſi
Verſantur celeri noxia membra rota.

Memoriæ prodidit Stra. lib 9.Phlegyam,non patrem,ſed fratrem fuiſſe Ixionis, cuius filius fuit Pirithous,& Chirõ,& alii ¶ Hæc ſummatim ea ſunt,quę de Ixione ſcripta apud antiquos inueniuntur:nunc quæ explicatio his attribuatur veſtigemus. Zetzes grauiſsime Pindarum ac Palęphatum philoſophum exagitat, tanquam vel ſibi domeſticam ſupellectilem furati ſint, vel Deorum immortalium templa ſpoliarint.Pindarum quidem,quia dixerit,quod vbi Ixion cum nube ab Ioue ſummiſſa concubuiſſet,filium progenuit ſine Gratiis Hyperphialum,qui rẽ habuit cum equabus Magneſiis in Pelio monte,ex quibus natum eſt genus partim matribus,partim patri ſimile. At Palęphatum, quoniam Centauros dixit appellatos filios Ixionis, quia cum tauri agreſtes in Theſſaliam venientes fruges deuaſtarent :tum iuuenes fortes equos aſcendentes in tauros impetum fecerunt,ac ſtimulis pupugerunt. cum vero eos agreſtes procul fuiſſent conſpicati, exiſtimarunt

runt ſuperna parte homines,inferiore equos eſſe,quia nemo equum ante id tempus conſcenderat, & quia tauros illos pungentes vidiſſent Centauros appellaſſe, quæ quo pacto tantum abhorreant ab antiqua ſimplicitate,& credulitate hominum,non video. At quam abſurdam ipſe poſtea attulit expoſitionem Dii boni. Dicit enim Nubem ſeruam fuiſſe vocatam apud Pharaonem ,quam Ixion pupugerit,& ex ea natum ſit Centaurorum genus, qui à pungenda aura ſeu nube ita ſint dicti. Quis vnquam per Deos immortales pungere in rebus Venereis vſurpauit? neque illud ſane ſatisfacit, quod nititur in Græcorum fabulis modo Aegyptiorum,modo Chaldæorum exemplis illas comprobare: cum multo magis etiam moribus,& ſacrorum ritibus hęc loca diſtarent inter ſe , & conſuetudine orationis,quam vel veſtium forma, vel regionum interuallo . Quod ſi Aura apud Pharaonem ſerua vocabatur,aut oportebat in ea regione fabulam hāc fuiſſe inuentam,aut oſtendere illam in Theſſaliam veniſſe,aut de his melius eſt tacendum,quam dicere illa,quæ neſciuntur. Natus eſt Pirithous è Dia & Ixione, qui propter familiaritatem centauros conuocauit ad nuptias. at cum ſacrificauiſſet Diis cæteris oblitus Martis Deum illum habuit iratum & infenſum , inde effectū eſt vt Dei ira & vino impulſi ſint, vt manus laſciuè in mulieres Lapitharū iniicerent,vnde celeberrima illa pugna & clades exorta eſt. Quod Ixion inſidias ſocero ſtruxerit,id hiſtorice dictum eſt:& pœnitentia deinde captus dicitur furore mentis fuiſſe correptus.Id homicidium cum primum commiſſum fuiſſet inter coniunctos,nemo eius conſuetudinem aut amicitiam expetebat: quare de patria profugere coactus eſt:& à Rege quodam (nam Ioues Reges omnes ob recentem Iouis memoriam dicebantur,) perbenigne acceptus expiatus fuit , & à ſecretis,creatus,quare hæc narrata ſunt,vt de Ioue. Hactenus mihi cōuenit cum Zeze:quia hæc ad hiſtoricā narrationem ſpectare cenſeo. Huius regis vxoris pudicitiam clam tentaſſe dicitur Ixion,quod illa grauiter ferens rem interim diſsimulans aperit marito. Is non facile credens vxori rem oculis tenere voluit : tum mulierculam quæ Nephele vocabatur inſtruxit pro vxore,ac vxori mandauit,vt iuberet eum in certum locum ſtatuta hora noctis conuenire, quod eum præſtolaretur. Is igitur ,vt ſtatutum fuerat,veniens, pro vxore regis cum ſerua rem habuit,ex qua natus eſt Imbrus is, qui primus Centaurus fuit vocatus. Dicuntur nati fuiſſe pterea ex ipſo Ixione & nube Odites,& Orneus & Phlegręus & Pholus & Ripheus,à quo dicti ſint montes. Poſtea vero dicti ſunt Centauri non ſolum illi,qui ab Ixione originem duxerunt, ſed plerique in Theſſalia ad Pelium montem habitantes,quod in taurorum morem in hoſtes impetum facerent, eſſentque prope in re militari furibundi. Hi primi equos celetes atque deſultorios, vt aiunt,conſcendere,& pugnare ex equo inuenerunt,cum fræna etiam ab ipſis Lapithis,& ephippia,& omnis equeſtris ſupellex fuiſſet inuenta. Inde fabuloſe dictum eſt Ixionem a Ioue expiatum in cœlum fuiſſe acceptum , & Iunonis tentaſſe pudicitiam,& ob eam cauſam ad inferos detruſum. Nam ob cognitā temeritatem fuit Ixion à ſecretis remotus, ex aulica familia deiectus & miſerrimus omnium factus,cum perpetua tamen ambitione,gloriaque vexaretur. Cum vero ex illa naſcatur inuidia neceſſario, ideo dictus fuit ad inferos detruſus, rotæq; perpetuo motu circumuolutæ inter ſerpentes alligatus:quę narratio non parum in inuidos & ambitioſos homines conuenit,vt ait grauiſsimus autor Plutarchus in Agide & Cleomene hoc pacto:*οὐκ ἀτόπως τινὲς οὐδὲ φαύλως συγκεῖσθαι πρὸς τοὺς φιλοδόξους ὑπονοοῦσι τὸν ἐπὶ τῷ Ἰξίονι μῦθον, ὡς δὴ λαβόντι τὴν νεφέλην ἀντὶ τῆς Ἥρας καὶ τῶν κενταύρων οὕτως γενομένων· καὶ γὰρ οὗτοι τῆς ἀρετῆς ὥσπερ εἰδώλῳ τινὶ τῇ δόξῃ συνόντες, οὐδὲν εἰλικρινὲς οὐδ' ὁμολογούμενον, ἀλλὰ νόθα καὶ μικρὰ πολλὰ πράττουσιν, ἄλλοτε ἄλλας φορὰς φερόμενοι, ζήλοις καὶ πάθεσιν ἐπακολουθοῦντες.*

τοῦντες. Non abſurde ſane, neque imperite in ambitioſos Ixionis fabulam conuenire nonnulli arbitrati ſunt: quod is Nubem pro Iunone compreſſerit, atque ita natum eſſe Centaurorum genus. Nam qui gloria tanquam imagine quadam virtutis alliciuntur, illi nihil ſincerum, nihilque laudabile, ſed multa illegitima & abſurda agant neceſſe eſt, multisque agitationibus ferantur, cupiditatibus, & omnibus animorum affectibus obſequentes. Illi enim, qui pro virtute gloriam ex quibusuis rebus conſectantur, aut qui pro vera ſapientia falſam amplectuntur, multa indecora faciant oportet: quare monſtro ſimiles Centauri ex nube naſcũtur. Et quoniam nullus eorum ſtatus eſt diuturnus, qui per illegitimas artes ad honoris apicem glorięque contenderint, idcirco remotus a ſecretis, & ad inferos detruſus fuit Ixion, vbi perpetua pœna præteritorum recordatione ſcilicet, diſcruciatur. Ego ſane non parum præclare hoc etiam fictum à poetis fuiſſe neque inutiliter ad inſtitutionẽ vitæ cenſuerim, quod tãto grauius ſcilicet iure optimo ſupplicium eſſet Ixionis, quam cæterorũ omnium, qui apud inferos torquentur: quanto maiora hic beneficia à Deo acceperat: quoniam id præclare ſcriptũ eſt, quod cui plus remittitur, is plus debet. Hoc eſt fabulam hanc ideo fuiſſe fictã vt per hanc ſignificarent antiqui maxime omnium vitiorum inuiſam eſſe Diis immortalibus acceptorum beneficiorum obliuionem: atque id etiam multo magis cum quis non modo obliuiſcitur, ſed etiã iniurias infert pro beneficiis, quod ſcelus vindicem eſſe Deum denique experitur. Hoc tamen vitium cæterorum omnium fere maxime patet, quod non ſemel experti ſunt principes plerique, qui ſibi ab illis parari inſidias ſenſerunt, quos ante omnes charos habebant, & ad maximas opes, ſupremosue honores prouexerant: ſed & nuper prope ſingulare ætatis noſtrę ornamentum ac omnium bonorum perfugium Franciſcus Medices Sereniſsimus Magnus Dux Hetruriæ Scđs: quẽ & ipſum, & Carolum Sereniſſimũ Archiducem Auſtriæ ex omnib. principib. noſtrę tempeſtatis ſolos meo quidem iudicio ob humanitatem, prudentiam, moderationem animi, magnificentiam, gloriam in omni genere virtutis, vere regios & imperare dignos auſim dicere. Ac de Ixione ſatis, nunc de Siſypho dicatur.

De Siſypho. Cap. XVII.

SIſyphus cuius filius fuerit non patet, quem tamen nonnulli Aeoli fuiſſe arbitrati ſunt, cum illum Ouidius & Horat. & Home. lib ζ. Iliadis ita Aeolidem appellauerit:

> Σίσυφος αἰολίδης, ὁ δ᾽ ἄρα γλαῦκον τέκεθ᾽ υἱόν.
> Siſyphus Aeolides, cuius de ſemine Glaucus
> Editur.

Nam Apollonii enarrator οὐκ ἀπ᾽ αἰόλου, ἀλλ᾽ ἀπὸ τῶν αἰόλου, non ab Aeolo ſcilicet, ſed ab iis qui genus ducunt ab Aeolo, Siſyphum Aeolidem vocatum fuiſſe exiſtimauit. Fuerunt qui putarint Meropen vnam ex Pleiadibus illi nupſiſſe, de qua ita inquit Ouidius in 1. Faſt.

> Septima mortali Merope tibi Siſyphe nupſit.

Ex qua Glaucum, qui etiam Taraxippus vocabatur, qui fuit in Iſthmo in hippodromo ab equis diſcerptus, & Creontem ſuſcepit. Habuit ex aliis etiam fœminis alios filios, Therſandrum, Ornytionem, Almum, Metabum, Hoſmum Porphyrionem, aliosque complures: atque Ephyram ciuitatem Peloponneſi habitauit, vt teſtatur Homerus Ilia ζ.

> ἐςὶ πόλις ἐφύρη μυχῷ ἄργεος ἱπποβότοιο.
> ἔνθαδὲ Σισυφος ἔσκεν, ὃ, κέρδιςος γένετ᾽ ἀνδρῶν.
> Eſt Ephyre vrbs Argi vicina feracis equorum,

Siſy-

Siſyphus hic habitat:cuius prudentia mira eſt.

Hunc aſtutiſsimum omnium mortalium fuiſſe memorant: quippe cum Autolyci ſua tempeſtate inſignis & nobilis latronis, qui non ſolum iureiurando, ſed etiam præſtigiis ita homines decipiebat, vt alias res pro aliis caperent, fallacias repulerit. Cum enim greges Siſyphi, qui tunc imperabat Corinthi, Autolycus aliquando occultaſſet, illosque mutatos reddere conaretur, fruſtra id egit: quoniam his gregibus Siſyphus ſuum nomen ſub vngulis vna litera contentum inuſſerat. Id vbi vidiſſet Autolycus amicitiam contraxit cum Siſypho, atque illi Anticleam filiam in matrimonium dedit; ex quibus nata eſt filia eiuſdem nominis, quam Laertes pater Vlyſsis poſtea vxorem duxit, de qua ita Home. meminit lib. λ. Odyſſ.

ἦλθε δ᾽ ἐπὶ ψυχὴ μητρὸς καταντεθνηυίης
αὐτολύκου θυγατηρ μεγαλήτορος ἀντίκλεια,
τὴν ζωὴν κατέλιπον ἰὼν εἰς ἴλιον ἱρὴν.

Atque anima acceſsit defunctæ deinde parentis
Anticleæ alto Autolyci de ſemine natæ.
Quam viuam liqui cum ſacræ mœnia Troiæ
Acceſsi.

Fama eſt quod Iupiter Aeginam Aſopi filiam in locum vocatum Phliuntem portauit, vt illam comprimeret: quam cum Aſopus quæreret, non ſolum Siſyphus indicauit, ſed etiam compreſſam à Ioue fuiſſe dixit. At Aſopus vt cognoſceret an vera eſſent, quæ dicerentur, ad illam properauit: quam rem cum cognouiſſet Iupiter, hanc in inſulam ſui nominis vertit, & id ſupplicium Siſypho impoſuit vt ſaxum quoddam prægrande aſsidue ſupra montē apud inferos portaret, quod vbi ad montis verticem acceſsiſſet, ſua ſponte reuoluebatur ad radices montis, neque vlla vi retineri poterat. vt ait Pauſa. in Corinthiacis, & Home. luculentiſsime expreſsit lib. λ. Odyſſ.

καὶ μὴν Σίσυφον εἰσεῖδον κρατέρ᾽ ἄλγε᾽ ἔχοντα,
λᾶαν βαστάζοντα πελώριον ἀμφοτέρῃσιν.
ἤτοι ὁ μὲν σκηριπτόμενος χερσίν τε ποσίν τε
λᾶαν ἄνω ὤθεσκεν ποτὶ λόφον. ἀλλ᾽ ὅτε μέλλοι
ἄκρον ὑπερβαλέειν, τότ᾽ ἀποστρέψασκε κραταῒ ἲς,
αὖτις ἔπειτα πέδονδε κυλίνδετο λᾶας ἀναιδής,
αὐτὰρ ὅγ᾽ ἂψ ὤσασκε τιταινόμενος κατὰ δ᾽ ἱδρὼς
ἔῤῥεεν ἐκ μελέων, κονίη δ᾽ ἐκ κρατὸς ὀρώρει.

Siſyphon hic vidi duros perferre labores,
Ambabus manibus portantem pondera ſaxi.
Hic etenim manibus nixus, pedibusque rotabat
Ingens ad collem ſaxum: vis magna deorſum
Sed voluebat idem, vt collem ſuperare parabat.
Rurſus & id campum deuoluebatur in imum.
Tum miſer hic rurſus repetebat pondera. ſudor
Membra lauabat ei, labor eſt renouatus & idem.

Siſyphum mortuum eſſe in Iſthmo & ſepultum conſtat, vt eſt in Corinthi. apud Pauſa. Non defuerunt tamen qui Siſyphum aliis de cauſis, & multo probabilioribus ad inferos deiectum id pati ſupplicium arbitrati ſint: nam quidam dixerunt, quia, cum eſſet Deorum à ſecretis, arcanas res Deorum diuulgaſſet, illud ſupplicium Deorum ipſorum iudicio apud inferos meruiſſe. alii inquiunt illum variis tormentorum generibus hoſpites, qui ad illum acceſsiſſent, excruciare ſolitū, quamobrē illi pœnæ merito apud inferos illum fuiſſe addictū.

Alii putarunt addictum fuiſſe illi ſupplicio propter perfidiam, quod dæmonas feſelliſſet, qui dicunt eum mortuum deſcendiſſe ad inferos & Plutonem decepiſſe. nam moriturus iuſsit vxorē inſepultum cadauer eiicere, quod cum illa feciſſet, petiit à Plutone vt ad vxorem caſtigādam liceret accedere, à qua tantopere fuiſſet neglectus, quod cito rediret. vbi Pluto illud conceſsiſſet, ad ſuperos reuerſus noluit amplius redire ad inferos. ſed à Mercurio vi detractus illi ſuplicio addictus fuiſſe dicitur. ¶ Atque hæc omnia fere illa ſunt, quæ de Siſypho ab antiquis memoriæ ſunt prodita. Nunc quid hæc ſignificent, inquiramus. ac primum omnium, explicatum fuit ſuperius nihil magis diuinæ naturæ conuenire quam beneficientiam, & liberalitatē, & benignitatem: nihilque tam repugnare quam crudelitatem, & auaritiam, quippe cum crudelibus & auaris amicus Deus eſſe non poſsit: qui per beneficentiam viris bonis ſit amicus. Cum enim Deus amet beneficos quantopere odio habere putandus eſt illos, qui etiam bene de ſe meritos iniuriis afficiunt? Etenim cum à ſecretis Deorum factus fuiſſet Siſyphus, pro accepto tanto beneficio cum etiam fidem violarit, merito grauiſsima patitur ſupplicia. Sin in hoſpites etiam crudelis extitit, merito experitur quæ ſint crudelitatis præmia: quia omne improbitatis genus vindicem deniq; habet Deū. Si quidquam rurſus in Deorum contumeliam locutus fuit, ac Deorum arcana vulgauit quominus Dii ab hominibus colerentur, nihil creditus eſt pati præter improbitatis ac ſceleris grauitatē. vt igitur deterrerent homines ab auaritia & à crudelitate, eoſque ad liberalitatem, & humanitatem, & acceptorum recordationem adhortarentur, & ad Deorum cultum, ad ſeruandam fidem magiſtratibus, & regibus, qui nobis honorem detulerunt, hæc ficta ſunt ab antiquis. Lucretius tamen libro tertio in eos hanc fabulam conuenire ſcribit, qui magiſtratus & honores à populo expetunt cum ſumma animi contentione: neque vnquam obtinere poſſunt, vel quod indigni habeantur, vel quod in hoc etiam maxima vis ſit fortunæ. Sic enim ait Epicureus poeta

Siſyphus in vita quoque nobis ante oculos eſt,
Qui petere à populo faſces, ſæuasque ſecures
Imbibit, & ſemper victus, triſtisque recedit
Nam petere imperium, quod inane eſt, nec datur vnquam,
Atque in eo ſemper durum ſufferre laborem.
Hoc eſt aduerſo nixantem trudere monte
Saxum, quod tamen à ſummo iam vertice rurſum
Voluitur, & plani raptim petit æquora campi.

Tanta vero præſtantia fuit antiquorum artificum in fabulis confingendis, vt nō vnam rem tantum ſub his contineri voluerint, ſed illas in diuerſas ſentētias poſſe diſtrahi, vt multiplex vtilitas ex his caperetur. per hanc ipſam fabulam igitur homines ab ambitione reuocabant, qua nihil prope eſt humano generi pernitioſius: neque enim debet ſtatim confugere ad laqueum, qui repulſam paſſus eſt, vel ſi præſtantior cæteris exiſtat: ſed arbitrari multa ſtulte fieri ab imprudente multitudine, aut ab inconſideratis iudicibus, cum maxima ſit vbique inſipientium copia. ſin alicuius ſceleris ſibi conſcius extiterit, qui paſſus eſt repulſam, tū debet vniuerſæ vitę ſuæ rationem examinare, & quod in ſe parū rectum cognouerit, corrigere. ſe ad probitatem quam maxime accommodare, ſeque dignum præbere, qui cęteris hominibus imperet: quippe cum nullum imperium ſit vel felix vel diuturnum, vbi impuri, viris bonis: ſtulti, ſapientibus: imperiti, peritiſsimis in rebus adminiſtrandis dominantur. alii crediderunt Siſyphi ſaxum ſtudiū eſſe mortalium, atque collem illum ſiue montem eſſe vniuerſum huiuſce vitæ curſum: verticem ad quem Siſyphus nitebatur ſaxum aduolere, eſſe tranquillitatem

tem & animi quietem: inferos eſſe homines, Siſyphum animam. nam cum anima iuxta ſententiam Pythagoricorum è cœlo diuinitus in hęc corpora miſſa fuerit, quæ omnium diuinorum arcanorum fuit conſcia, nititur omnibus viribus ad felicitatem, vitæque tranquillitatem peruenire, quam alii in cumulandis opibus, alii in honoribus & magiſtratibus, alii in gloria & celebritate rerum geſtarum eſſe arbitrantur, alii in ſcientiarum cognitione, alii in eximia corporis forma, aut ſanitate, aut nobilitate, aut in rebus huiuſmodi, qui cum re optata potiti ſunt, rurſus in imum relabuntur, & qui ante in diuitiis comparandis erat anxius, nunc eſt in acquirendis honoribus, nũc in recuperenda valetudine ſolicitus, atque ita ſemper in aliquam relabitur perturbationem, neque ad ſummam tranquillitatem poteſt vnquam peruenire. Siſyphus igitur à Ioue ad inferos detruſus non inſulſe dictus fuit ſaxum fruſtra ad mõtis verticem aduoluere, cũ quod ad ſummum perueniſſe videbatur, tum rurſus deuoluebatur in planitiem. alii rem ad hiſt. traducunt, dicentes Siſyphum fuiſſe Teucri ſcribam, qui ante Homerũ Troiana bella ſcripſerit, à quo ceperit Homerus Iliada, qui cum arcana patefeciſſet quædam Troianis graue ſupplicium, ſubiuit.

De Tantalo. *Cap.* XVIII.

Tantalus etiam, quem apud inferos torqueri modo timore impendentis ſaxi, modo rerum victui neceſſarium penuria dixerunt, impurus, & acceptorũ beneficiorum immemor fuit. Hunc Euſebius Iouis & nymphæ Iotę filium narrauit in ſecundo Euangelicæ pręparationis, cum tamen Ioannes Diaconus & Didymus Iouis & Plutus Nymphę filium fuiſſe arbitrentur: quem Zezes hiſt. 10. chil. 5. Pluto quidẽ matre genitum, at patre Imolo Lydiæ rege ſcribit. Lucianus in dialogo de Dipſadibus, Aethonis filium illum fuiſſe cenſuit, vt teſtatur hæc carmina:

τοῖα παθόντ᾽ οἶμαι καὶ τάνταλον αἴθονος υἱὸν
Μηδαμὰ κοιμῆσαι διψαλέην ὀδύνην.
Tallia ferre puto quoque Tantalon Aethone natum,
Qui nullo potuit fonte leuare ſitim.

Fuerunt qui dixerint Deos aliquando in hoſpitium ab hoc fuiſſe acceptos, qui cũ lautum conuiuium illis paraſſet, Pelopem filium cęſum inter cæteras epulas appoſuit, vt alii arbitrantur quod illum immolarat ad epularum magnificentiam, cum omnium rerum vel cariſsimum filium illis obtuliſſet. id cum Dii cæteri cognouiſſent ab iis epulis abſtinuerunt, præter vnam Cererem, quæ ob raptæ aliæ dolorem pene deſipiens inconſulto humerum edit. tum dii reliqui eius filii miſerti, eum rurſus iecerunt in lebetem, ac recoctum vitæ reſtituerunt, vt ſcripſit Pindarus in Olympicis in Hierone Syracuſio his verbis:

Ε᾽πείνιν καθαροῦ λέβητος ἐξεῖλε
κλωθὼ ἐλέφαντι φαίδιμον
ὦμον κεκαδμένον,
Quod ipſum è puro lebete exemit
Clotho elephantino ſplendidum
Humero decoratum.

Nam & Lycophron bis pubeſcentem appellauit Pelopem, quia iunior reſtitutus à diis fuit, quam erat prius, vt patet ex his:

ὃν δὴ δὶς ἡϐήσαντα, καὶ βαρὺν πόθον
φυγόντα ναυμέδοντος ἁρπακτήριον.
Accelsit huic pubes decora bis, grauem

Cupi-

Cupidinem vitauit is Neptuniam.

Cum vero illi deeſſet humerus, quem comederat Ceres, Dei eburneum feciſſe dicuntur: qui humerus omnium poſtea Pelopidarum ſignum fuit, vt Spartis pilum, ſicut teſtatur Iſacius. verum quia Deorum epulas per humanã cædem Tantalus contaminaſſet, violaſſetque ius hoſpitii, cum experiendorum Deorum cauſa filium mactaſſet, vt alii maluerunt, perpetuo epularum deſiderio ad inferos detruſus addictus eſt, qui tamen præſentes lautiſsimo regioque apparatu ſemper habet epulas, neque vllo pacto illas poteſt attingere, quamuis inſatiabili fame excruciaretur. Huic impedimento quidam putarunt eſſe Furias, quominus illas attingeret, vt ait Virg. lib. 6.

lucent genialibus altis
Aurea fulcra thoris, epulæque ante ora paratę
Regifico luxu: Furiarum maxima iuxta
Accubat: & manibus prohibet contingere menſas,
Exurgitque facem attollens, atque intonat ore.

At Homerus lib. λ. Odyſſ. non à Furiis terreri ait Tantalum apud inferos, ſed perpetua ſiti vexari, & in aqua eſſe perpetuo, quæ vſque ad mentum aſſurgit: ſed quoties labris attingere conatur, illa ſtatim refugit: quod ipſum faciunt varia fructuum genera, quorum deſiderio ſemper diſcrutiatur, vt eſt in his:

καὶ μὴν τάνταλον εἰσεῖδον χαλέπ' ἄλγε' ἔχοντα,
ἑςαότ' ἐν λίμνῃ, ἡ δὲ προσέπλαζε γενείῳ.
ςεῦτο δὲ διψάων, πιέειν δ' οὐκ εἶχεν ἑλέσθαι.
ὁσσάκι γὰρ κύψει ὁ γέρων πιέειν μενεαίνων,
τοσσάχ' ὕδωρ ἀπολέσκετ' ἀναβροχθέν. ἀμφὶ δὲ ποσσὶ
γαῖα μέλαινα φάνεσκε, καταζήνασκε δὲ δαίμων.
Δένδρα δ' ὑψιπέτηλα κατακρῆθεν χέε καρπὸν,
ὄχναι, καὶ ῥοιαὶ, καὶ μηλέαι ἀγλαόκαρποι,
Συκαῖ τε γλυκεραὶ, καὶ ἐλαῖαι τηλεθόωσαι.
τῶν ὁπότ' ἰθύσει ὁ γέρων ἐπὶ χερσὶ μάσασθαι·
τὰς δ' ἄνεμος ῥίπτασκε ποτὶ νέφεα σκιόεντα.
Tantalon hic vidi duros perferre labores.
Nanque erat in ſtagno mentum tangente. ſitisque
Aſsidue vrgebat: potandi at nulla facultas.
Nam quoties in aquam deflectit labra, refugit
Vnda leuis toties abſorpta, ac terra videtur
Sub pedibus: rurſusque leuem Deus euocat vndam.
Hic ſunt arborei fœtus: præſtantia mala
Punica, ſunt oleæ, ſunt ficus, pomaque forma
Inſigni: ſenis allectant quæ cuncta palatum.
Sed quoties manibus tentat decerpere fructus,
Protinus hos ventus celeres in nubila portat.

Alii putarunt lapidem illius capiti imminere, qui quoties bibere conaretur, toties illius caput percuteret: atque ſaxum Tantali ſupplicium ita eſſe ſcripſit Cicero lib. 4. Tuſc. Diſpu. cui miſeriæ, ęgritudini ſcilicet, proximus eſt is, qui appropinquans aliquod malum metuit, exanimantusque pendet animi: quam vim ſignificantes mali, poetæ impendere apud inferos ſaxum Tantalo faciunt ob ſcelera, animique impotentiam, & ſuperbiloquẽtiam. Euripides in Oreſte nullo in loco ob timorem poſſe Tantalum conſiſtere ſcribit, cum ſaxum illi perpetuo immineat: quam pœnam illum pati inquit ob immoderatam linguę petulantiam & dicacitatem, vt eſt in his:

Οὐκ

Οὐκ ἔστιν οὐδὲν δεινὸν ὧδ᾽ εἰπεῖν ἔπος,
οὐδὲ πάθος, οὐδὲ ξυμφορὰ θεήλατος,
ἧς οὐκ ἂν ἄραιτ᾽ ἄχθος ἀνθρώπου φύσις.
ὁ γὰρ μακάριος, κ᾽οὐκ ὀνειδίζω τύχας,
Διὸς πεφυκὼς, ὡς λέγουσι Τάνταλος,
κορυφῆς ὑπερτέλλοντα δειμαίνων πέτρον
ἀέρι ποτᾶται, καὶ τίνει ταύτην δίκην.
ὡς μὲν λέγουσιν, ὅτι θεοῖς ἄνθρωπος ὢν
κοινῆς τραπέζης ἀξίωμ᾽ ἔχων ἴσον,
ἀκόλαστον ἔσχε γλῶσσαν, αἰσχίστην νόσον.
Nil tam graue eſt, laborioſum tam nihil,
Aerumna nulla, vel Dei ira incommodum,
Quod non virum natura mox ſuſceperit.
Olim beatus ille (nec fortunam ei
Obijcio) natus vt ferunt Ioue Tantalus,
Saxum timens ſibi imminet quod vertici,
Pœnam hanc luit, quòd peruolat per aera.
Cauſa eſt, vti ferunt, quod is vir cum foret,
Menſæ Deorumque aſsideret, improba
Lingua fuit vſus: quod viro turpiſsimum eſt.

Tibullus autem in lib. I. videtur id tantum datum fuiſſe Tantalo ſupplicium exiſtimaſſe, quod eſſet in aqua, perpetuaque ſiti cruciaretur, vt patet in his:

Tantalus eſt illic, & circum ſtagna, ſed acrem
Iam iam poturo deſerit vnda ſitim.

Atq; Ouidius illud ſupplicium Tantalo irrogatum inquit ob loquacitatem, quia ſecreta Deorum mortalibus diuulgauerit, vt patet in his:

Quærit aquas in aquis, & poma fugacia captat
Tantalus: hoc illi garrula lingua dedit.

Alij obraptam ab Ioue Aeginam Aſopo patri indicatam eam pęnam ſubijſſe Tãtalum fabulantur, quod alij Siſypho tribuerunt. verum Corn. Gallus poeta præſtantiſsimus luculentis carminibus rem totam complexus fuit, quod ob immoderatam linguæ licentiam ſcilicet Tantalus ad inferos fuit detruſus, quod ibi perpetua fame ac ſiti premebatur, quod lingua eſt intra certos clatros viro prudenti coercenda; quæ ſi tacenda patefecerit, perpetuas calamitates loquacibus parit in poſterum, ſic enim inquit,

οὗτος ὁ πρὶν μακάρεσσι συνέστιος, οὗτος ὁ νηδὺν
Πολλάκι νεκταρέου πλησάμενος πόματος,
Νῦν λιβάδος θνητῆς ἱμείρεται· ἡ φθονερὴ δὲ
κρᾶσις, ἀεὶ χείλευς ἐστὶ ταπεινοτέρη.
Πῖνε λέγει τὸ τόρευμα, καὶ ὄργια μάνθανε σιγῆς.
οἱ γλώσσῃ προπετεῖς ταῦτα κολαζόμεθα.
Qui ſatur ante fuit felix conuiua Deorum
Nectare, quæ ſuperis pocula nota Deis:
Nunc cupit humanas epulas: ſed ſemper ab ore
Vnda fugit. medijs ſtat ſitibundus aquis.
Vnda bibe affatur, ac diſcito iura ſilenti.
Conuenit iſta pati lingua proterua quibus.

Alij, inter quos fuit Zezes, Didymusque, putarunt hanc pœnam irrogatam Tantalo, quia nectar & ambroſiam ſuis æqualibus impertiuerit: vt ait Pindarus in his carminibus:

μετὰ τριῶν τέταρτον
πόνον, ἀθανάτων ὅτι κλέψας
ἁλίκεσσι συμπόταις
Νέκταρ ἀμβροσίαντε δῶκεν
Poſt tres quartum
Laborem, immortalium quod furatus
Coætaneis conuiuis
Nectar ambroſiamque dedit.

Hic filium habuit Broteam, Pelopem, atque Nioben. Baſcylum, quod vxorem habuit Anthemoiſiam Lyci filiam. & de fabuloſis quidem hactenus.

¶ Tantalum Iouis & Plutus filium quidam dixerunt, alij Plotæ nymphæ, alij Aethonis, non ea quidam de cauſa, ſicuti putarunt quidam, quia plures fuerint Tantali: ſed quia alij alia ratione fabulam eandem interpretantur, cum omnes tamen ad vnum atque eundem finem tendant. nam cur Iouis eſt filius? quia Tantalus vir rerum diuinarum atq; naturalium peritiſsimus fuiſſe creditus eſt, quæ cognitio non contingit cuiuis, vt ſenſerunt Pythagorici, ſed illis tantum, quorum animæ è Iouis ſphæra præcipuè in hæc corpora euocatę fuiſſent, aut qui Iouem haberent in ſuo horoſcopo dominantem, cuius vis vt opulentiam, ita ſapientiam ſubminiſtrat in natiuitatibus. Verum cum illa æthetea ſuperna regio ignea credita ſit ab Anaxagora & Empedocle, non fuit abſurdum Tantalum Aethonis filium exiſtimari, ardentis ſcilicet & igniti ætheris. Hic accepiſſe Deos in conuiuium dicitur, atque Pelopem illis epulandum appoſuiſſe, cuius Ceres humerum comedit, quod quid aliud ſignificat, quàm perpetuas calamitates, quæ ferendæ ſunt hominibus bonis atque ſapientibus dum rebus diuinis ſunt intenti? nam vel filij, vel cariſsima ſunt relinquenda, vt diuina ſectemur. Eſt enim rerum humanarum felicitas ad ſceleratos multo magis, quam ad viros bonos propenſa: nam cui multa occurrant difficilia, ille vel Dei eſt exiſtimandus amicus ſi æquo animo ferat, vel certe breui futurus eſt, qui per hæc incommoda virorum bonorum conſtantiam & animi magnitudinem exercet. Hic cum ditiſsimus eſſet, adeo rerum diuinarum cognitioni fuit intentus, vt diuitijs poſthabitis omnes voluptates corporis contempſerit: quare dictus fuit a nonnullis in maxima omnium voluptatum copia ab imminente ſaxo deterritus, quo minus illis perfrueretur. Hic nectar & ambroſiam hominibus impertiuit, quia fuit rerum cœleſtium ſuauiſsimæ, atque ſubtiliſsimæ cognitionis inuentor: nam nullum nectar iucundius eſt quàm Dei cognitio. Quod erat igitur ſaxum illius ceruici aſsiduè imminens? aſsiduus labor & ſtudium quod rebus cognoſcendis tribuitur, quæ animi cura cum nos reuocet à voluptatibus corporis, dicta eſt à ſtultis vna Furiarum, eaque maxima ab epulis præſentibus deterrere: abundabat enim voluptatum copia ob diuitias, at non fruebatur ob animi ſollicitudinem. Alij tamen ad auaros ad liberalitatem reuocandos hanc fabulam detorquent, qui dicunt opulentos Iouis filios dici propter diuitias: eoſdemque condemnatos perpetuæ ſitis, quia nulla fit vel in maxima copia diuitiarum ſatietas: quippe cum illarum deſiderium cum copia creſcat, quare ita inquit Horatius de quodam auaro in primo ſermonum:

Tantalus à labris ſitiens fugientia captat
Flumina: quid rides? mutato nomine de te
Fabula narratur.

At Cicero, vt patuit ex ſuperius recitatis, curas & timores inanes videtur putaſſe è mentibus hominum per hanc fabulam expellendos, quod etiam ſenſit Lucretius in his carminibus:

Nec

Nec miſer impendens magnum timet aere ſaxum
Tantalus(vt perhibent,)caſſa formidine torpens:
Sed magis in vita Diuum metus vrget inanis
Mortales,caſumque timent,quem cuique ferat ſors.

Et profecto nullus timor viro ſapienti conuenit,niſi offendendæ diuinæ bonitatis,cum potius per reuerentiam, ac beneuolentiam Deus vt pater & bonorum omnium autor ſit colendus,quam timendus vt horribilis & ferox Alii putarunt linguæ procacitatem nos admoneri per hanc fabulam eſſe cohibendam,alii ad reuocandos ab omni improbitate & crudelitate homines,cum ſcelerum omnium grauiſsimus denique vindex ſit.Deus. Alii crediderunt ſignificari per hanc fabulam profanis & impuris hominibus religionis arcana non eſſe detegenda: quoniam apud profanum vulgus eadem eſt harum rerum, quæ etiam ciborum ratio: qui alios pro valetudine,ac viribus ſtomachi nutriunt,alios interimunt, aut impellunt in grauiorem morbum. Nam vt quiſque eſt vir bonus,ita in bonam partem rerum ſacrarum cognitionem accipit.nunc de Tityo dicatur.

De Tityo. *Cap.* XIX.

Tityus quoque propter improbitatem,temerariamque libidinem, non leue ſupplicium apud inferos pati dictus eſt. Hic fuit Iouis & Elaræ Orchomeni filius,vt ſcripſit Apollon.lib.1.& Apollod.lib.1.Biblyotecæ. Fabulantur Latonam ab hoc de ſtupro interpellatam fuiſſe,quare ſagittis dicitur ab Apolline fuiſſe cæſus,vt in his teſtatur Apollonius Rhodius:

ἐν καὶ ἀπόλλων φοῖβος ὀϊςεύων ἐτέτυκτο
βούπαις, οὔπω πολλὸς ἔην, ἐρύοντα καλύπτρης
Μητέρα θαρσαλέως τιτυὸν μέγαν· ὅν ῥ' ἔτεκέν γε
Δῖ' ἐλάρη, θρέψε δὲ καὶ ἄψ ἐλοχεύσατο γαῖα.
Hic inerat Phębus puer, ac petit ille ſagittis
Ingentem Tityum matri vim ferre parantem.
Hic Phœbi ſecurus eam iam ceperat,illum
Diua Elare peperit, Tellus nutriuit alumnum.

At Euphorionis fuit opinio,quod Tityus non Latonæ, ſed Dianæ vim inferre conatus fuit. Scripſit præterea Phærecydes quod Iupiter Elaram Orchomeni filiam compreſsit,qui cum Iunonis Zelotypiam formidaret,illam prægnantem intra terram occultauit,vnde natus eſt Tityus, cuius matre mortua terra illum nutriuit,quare dictus fuit terræ alumnus. Callimachus in lauacrum Dianæ non ab Apolline,ſed à Diana confoſſum Tityum fuiſſe oſtendit,cum inquiat:

ἄρτεμι παρθενίη τιτυοκτόνε.
O virgo Tityi domitrix Diana.

At Pauſ. in Laconicis ſcriptum reliquit in quodam templo poſitas fuiſſe Apollinis & Dianæ imagines:à quibus vtriſque Tityus ſagittis conficeretur. Hæc autem ad Panopeum Lebadię locum omnia contigiſſe dicuntur,vt ait Strabo libro nono Pauſanias in Phocenſibus ſepultum in agro Panopenſi fuiſſe Tityum ſcribit iuxta quendam torrentem,cuius ſepulchrum ad trientem vnius ſtadii accedebat. Hunc poſt eam cladem ab Apolline & Diana acceptam deiectum fuiſſe ad inferos memorant, atque ita ibi proſtratum & ligatum fuiſſe, vt ſe mouere nullo pacto poſſet, fuiſſeque magnitudinis admirabilis, quippe cum iugera nouem terræ eius corpus vaſtum cooperiret,vt teſtatur Tibullus in his:

Porrectuſque nouem Tityus per iugera terræ,
Aſsiduas atro viſcere paſcit aues.

Hunc à duobus vulturibus aſsidue laniari, eiusque iecur comedi finxerunt: quod vbi ſemel fuerit abſumptum, tum denuo reuiuiſcit, ne immortalis pœnæ argumẽtum ac fundamentum deficiat, vt ait Homerus libro λ. Odyſſeæ:

καὶ τίτυον εἶδον γαίης ἐρικύδεος υἱὸν
κείμενον ἐν δαπέδῳ ὁ δ᾽ ἐπ᾽ ἐννέα κεῖτο πέλεθρα.
Γῦπε δέ μιν ἑκάτερθε παρημένω ἧπαρ ἔκειρον
Δέρτρον ἔσω δυώοντες, ὁ δ᾽ οὐκ ἀπαμύνετο χερσί.
Hic Tityum vidi terræ omniparentis alumnum
Proſtratum: tenet ille nouem nam iugera terræ.
Hinc atque hinc vultur iecur immortale vorabat
Omentum ingreſſus, manibus non ille repellit.

Virgilius tamen libro ſexto vnum tantum vulturem Tityo attribuit, at non vt Homerus alterum vtrinque qui iecur illius roſtro laceraret, cum ita rem totam luculenta oratione exprimat:

Necnon & Tityum terræ omniparentis alumnum
Cernere erat, per tota nouem cui iugera corpus
Porrigitur, roſtroque immanis vultur adunco
Immortale iecur tondens, fęcundaque pœnis
Viſcera, rimaturque epulis: habitatque ſubalto
Pectore: nec fibris requies datur vlla renatis:

Hæc ea ſunt, quæ de Tityo ab antiquis ſcriptoribus memoriæ prodita ſunt: ex his veritas nunc eſt exprimenda. ¶ Strabo libro nono fabulam hanc ad hiſtoriam tranſtulit, dicitque quo tempore Apollo dictus eſt è cœlo in terras aduentaſſe, ac homines manſuefeciſſe, qui prius arborum ſylueſtrium fructibus tantum veſcebantur, Tityum tyrannum Panopeæ crudeliſsimum, hominem fuiſſe violentum atque prorſus flagitioſum, quem Apollo ſagittis confecit: vt interemit poſtea Pythonem. Deinde vt eius exemplo cæteri ſcelerati ab omni turpitudine & crudelitate deterrerentur, dictus fuit Tityus ea pœna apud inferos crudeliſſime torqueri. Lucretius libro tertio ad rei Venereæ cupiditatem, animique ſollicitudines hanc fabulam retorſit, cum dicat fieri non poſſe omnino multa, quæ traduntur de inferis, neque Tityum, ſi par iecur vniuerſo terrarum orbi habuiſſet, perpetuum dolorem ita pati potuiſſe, ſed per hæc animi curas antiquos ſignificare voluiſſe, vt ab ijs retrahamur, ita enim inquit:

Sed Tityus nobis hic eſt in amore iacentes
Quem volucres lacerant, atque exeſt anxius angor:
Aut alia quauis ſcindunt torpedine curæ.

Alij crediderunt tantum fuiſſe creditum Tityum, quia ſignificare voluerunt antiqui nullas vires eſſe tantas, quantas vis iuſtitiæ caſtigare aut opprimere non poſſit, cum quid vel à potẽtiſsimis & fortiſsimis hominibus iniquum committitur. Neq; enim vllus eſt tantus armatorum numerus, nullæ tam vigiles cuſtodiæ, nulla tam firma præſidia, nulla coniuratio, ſi æquitate careat, quam Deus vel per imbecillos homines deprimere & profligare non facile poſsit. alij tamen vultures illos Tityi præteritorum ſcelerum recordationes eſſe cenſuerunt, quæ animũ aſsidue vellicant peccantiũ, eumq; torquent, quippe cum vindictã Dei & animaduerſionem omnis improbitas quaſi præſagiat, quæ paulatim ſcelera per veſtigia conſequitur. Vt igitur ad æquitatẽ mortales adhortarentur, eosq; deterrerent ab omni impietate & crudelitate, ne aduerſus Deum vel homines quiſpiã improbus eſſe impune auderet, hæc ab antiquis memoriæ ſunt prodita. Illæ oĩum fabularũ prçſtantiſsimæ ſane ſunt iudicãdæ, quæ in plures corrigendorum morũ vias diduci poſſunt, neq; ſimplicẽ habent explicationẽ. atqui nõ ſolam morum rationẽ corrigendorum

gendorum ſub his ego latere cenſeo,ſed etiam rerum naturalium quandam explicationem. Eſt igitur Tityus calamus ſegetum intelligendus, quippe quē *τίτυρον* vocant: verum cum litera detracta ſit, viſum eſt hominis nomen, cum quid ſignificaret,neſciretur. Hic Tityus Elaræ Orchomeni, & Iouis fuit filius. Quid ita? quoniam cum Orchomenus fluuius ſit Theſſaliç, cuius filia eſt Elara Nympha, lacteus humor in ſeminibus ſcilicet: quoniam ſine fluuialibus Nymphis calamus ſegetum non poſſet naſci, cum ſit humor generationis in rebus omnibus principium. Quid Iupiter ſit, iam ſæpius dictum eſt. Hanc Nympham Iupiter compreſsit, quoniam certis temporibus genitalem temperiem atque humorem ſemina ex aere concipiunt,qua ad ortum excitantur,quod manifeſtum eſt in quibuſdam ſeminibus quæ non, niſi ad certum tempus, virginitatem ſeruare poſſunt: quo ſpatio trāſacto vel naſcantur neceſſe eſt, vel humor ille genitalis, qui ſemina conſeruat, excitatus paulatim exhalat,donec exanima illa ſemina relicta penitus putreſcant. cum eo tempore prægnans ſit ſemen, ex Ioueque concipiat,ſub terram demittitur, ne Iuno aſperius in ipſum ſçuiat: nam vetus frumentum ob aeris iniurias non ita commodum eſt ſementibus. Erumpit poſtea ex ipſa terra non ſemen quidem, quod iam putrefactum eſt,cum intra terram moriatur: ſed calamus, qui Tityus eſt, hic ab ipſa terra educatur, quare vocatus eſt terræ alumnus. Hic inſurgit in cœlum, & tanquam in Latonam impetum facturus ſagittis Apollinis & Dianæ conficitur ac proſternitur. Nihil hoc aliud ſignificat, quam calamum, vbi ad iuſtam longitudinem excreuerit, mox ſolis & lunæ opera ad maturitatem perduci, ita vt denique à meſſoribus proſternatur. Nam neque luna ſola ad maturitatem perduceret, quia opus eſt calore: neque id ſolus ſol efficeret, quia ſolus calor exiccaret, niſi humoris temperamentum adiuuaret. Inde fertur Tityi ita cæſi iecurà vulturibus comedi, quoniam inutilia ſint pani conficiendo exteriores frumenti cortices, idque quod eſt interius totum ad vſum panis conferat. Diſtenditur autem non in nouem, ſed in multa terræ iugera, quæ omnia frugibus operiuntur. Hęc igitur fabula totam ferendi, metendique tritici, & panis conficendi rationem continet,quippe cum ita ſemper Tityi iecur renaſcatur, & immortale ſit: quod ſignificat annuā agricolarum diligentiam. At nunc de Titanibus dicamus.

De Titanibus. *Cap.* XX.

Titanes, qui bellum aduerſus Iouem ceperunt,crebriſque fulminibus detruſi ſunt ad inferos, Terræ & Cœli filii fuiſſe dicuntur, vt ſcriptum eſt ab Aeſchylo in Prometheo his carminibus:

> *ἐνταῦθ' ἐγὼ τὰ λῷστα βουλεύων, πιθεῖν,*
> *τιτᾶνας, οὐρανοῦτε καί χθονὸς τέκνα.*
> *τιτῆνες γαίησε, καὶ οὐραν·ῦ ἀγλαὰ τέκνα.*
> Titanibus nam conſulebam ego optime,
> Parere: Cœli Terræ & almæ filiis.

Quod ſcripſit etiam Orph. in hymnis:

> *τιτῆνες γαίηστε καὶ οὐρανοῦ ἀγλαὰ τέκνα.*
> Titanes cęliac terræ clariſs ima proles.

Hi Titanes bellum aduerſus Iouem ea de cauſa ſuſceperunt, quia, vt dictum eſt in Ioue, ante Saturnum Ophio & Eurynome filia Oceani,qui Titanes vocati fuerunt,Diis imperabant. At Saturnus Ophione poſtea debellato, cū Rhea palæſtra Eurynomen viciſſet, illis imperium extorſit. Alii tamen Titanum Saturni fratrē dixerunt,ad quē,cū maior eſſet natu Saturno,[iure hæreditario imperium pertinebat: ſed] tamen [matre] ac ſororibus precantib. impetrauit à fratre Saturnus vt

iple imperaret, qui etiam imperauit Titanibus, vt ait Apollonius lib. 2. Argonau.

Ἔνθα μὲν οὐρανίδης φιλύρῃ κρόνος εὖτ' ἐν ὀλύμπῳ
τιτήνων ἤνασσεν

imperio regeret Titanas vt olim
Hic etiam Philyræ in magno Saturnus Olympo.

Ea tamen lege, vt filios, ſi qui mares de ſe naſcerentur, occideret: ne ad illos poſt Saturnum imperium deferretur, ſed rediret ad Titanum. cum Iupiter clam contra fœdus educatus fuiſſet, regnumque paternum occupaſſet, Titanus ac illius filij arma ſumpſere, bellumque Ioui tanquam illegitime, & contra patrium iuſiurandum imperanti, bellum intulerunt. Verum cum Iupiter fuiſſet à Themide monitus, vt pelle Amaltheæ capræ pro integumento vteretur, quod illa futura eſſet ijs formidabilis, Titanas bello vicit, quare cum pro euentu bellorum iuſtæ cauſæ putentur pugnandi, omnibus glorioſa Iouis victoria credita eſt. Sed antequam Iupiter bellum aduerſus Titanes adoriretur, omnes Deos iurare ſuper ara coegit, quod ſibi fidem inferendo auxilio ſeruarent: quare Ara illa poſtea fuit inter ſydera collocata, vt ait in his Arati interpres de ſententia Eratoſthenis: ἐρατοσθένης δ' ἔφησι, τοῦτο τὸ θυτήριον εἶναι ἐφ' ᾧ τὸ πρῶτον οἱ θεοί συνωμοσίαν ἐποιήσαντο ὅτε ἐπὶ τοὺς τιτᾶνας ἐστράτευσεν ὁ ζεὺς κυκλώπων κατασκευασάντων. inquit autem Eratoſthenes hanc Aram illam eſſe, ſuper qua primum Dei iurarunt, cum Iupiter bellum aduerſus Titanas ſuſcepit, à Cyclopibus extructa. Dicuntur fuiſſe inter cæteros Titanes Prometheus, Crius, Pallas, Anytus, & Centimanus Aegæon, qui Briareus etiam vocabatur: & Gyges, qui fuit Ponti ac Terræ filius creditus, quem tamen non aduerſus Iouem bellum ſuſcepiſſe ſcripſit Ion in Dithyrambis, ſed ad cuſtodiam Iouis fuiſſe è mari a Thetide euocatum. Alij gigantem fuiſſe, at non Titanem putarunt, qui belli aduerſus Iouem particeps fuerit, ſed poſtea per id bellum ex Eubœa in Phrygiam fugerit, vbi demum interijt, vt ſcripſit Tarrhæus. Bellum id à Titanibus aduerſus Deos geſtum ſcriptum fuerat ab Eumelo antiquo poeta heroicis elegantiſsimis carminibus. fama eſt Titanas omnium mortalium primos metēdi artem à Cerere fuiſſe doctos. ſicuti ſcripſit lib 4 Apollon. in his:

Δηὼ γὰρ κείνῃ ἐνὶ δή ποτε νάσσατο γαίῃ.
τιτῆνας δ' ἔδαεν στάχυν ὄμπνιον ἀμήσασθαι.
Nanq; Ceres quondam terris habitauit in illis,
Titanas docuit pingues ſuccidere ariſtas.

Cum hi aduerſus Iouem pugnantes vulnerati fuiſſent, dicuntur ex illorum ſanguine, qui in terram defluxit, varia viperarum genera, lætiferorumq; ſerpentum eſſe exorta, vt teſtatur Nicander in Theriacis hoc pacto:

Ἀλλ' ἤτοι κακοέργα φαλάγγια σὺν καὶ ἀνιγρούς
Ἑρπηστὰς ἔχιάς τε, καὶ ἄχθεα μυρία γαίης
τιτήνων ἐνέπουσιν ἀφ' αἵματος.
Serpentes, pariterque phalangia noxia, & atrum
Vipereum genus, & quæ terræ plurima monſtra
Producunt, ſunt Titanum de ſanguine nata.

Poſtea vero quam Titanes victi fuerunt, ludi Olympici dicti ſunt in honorem Iouis ad perpetuam eius victoriæ memoriam inſtituti ab Hercule Idæo: in quibus præter cæteros Apollo Mercurium curſu ſuperauit, ac Mars vicit pugillatu: atque inde ſeruatum fuit vt tibiarum moduli ſalientibus quinquertionibus accinerentur, quod genus id carminis ſacratum eſſet Apollini, qui primus Olympicas palmas tuliſſet. Hæc pauca occurrebant, quæ de Titanibus in præſenti commemorarem. ¶ At nunc veritatem ex his eliciamus. Aegyptij memoriæ prodiderunt Ti-

tanas Cœli filios fuiſſe quadraginta & quinque, quos ille è varijs mulieribus ſuſceperit,atque decem & ſeptem ex his è Titæa,qui cum ſinguli proprium nomen haberent,omnes tamen dicti ſunt à matre Titanes. mater cum prudens & benefica fuiſſet,diuinos honores eſt ſortita, & poſt mortem Terra vocata, quæ cum filias multas habuiſſet,maiorem natu Rheam & reginam vocarunt. Hæc fratres educauit, & cum regni ſucceſſores optarentur data eſt in matrimonium vni ex fratribus Hyperioni, de quo duo filij ſunt ſuſcepti mas & fœmina ſcilicet, atque hunc ob pulchritudinem Solem,illam Lunam appellarunt. Alij fratres veriti regnum non amplius ad ſe eſſe peruenturum facinus ſceleris plenum excogitant Hyperionem iugulare, Solemque paruulum adhuc in Eridano fluuio ſuffocare: quod conſilium vbi è ſententia contigiſſet, Luna præ mœrore ſe de tecto præcipitauit. Mater cum illam crudelitatem ægerrimè ferret, dicitur monita fuiſſe per ſomnum à filio non eſſe lugendum, quia Titanes aptam Deorum caſtigationem aſſequerentur opportune,atque ſe & ſororem in immortalia corpora per diuinam clementiam fuiſſe conuerſos,cum ipſe Sol ſacer ignis vocandus ſit Sol in cœlo,at ſoror Luna:quod etiam paulopoſt accidit,vt ait Diodorus Siculus in tertio hiſtoriarum. Pauſanias in Corinthiacis Titanum aſtronomiæ peritum fuiſſe ſcribit,quare frater Solis dictus fuit,quod in obſeruandis anni temporibus, negotiorumque omnium opportunitatibus fuit diligentiſsimus. Primus enim ex annuo ſolis curſu cognouit quibus temporib. quæ ſtirpes,aut quæ ſemina terræ ſint committenda: quos fructus ſol facile augeret ac concoqueret. Hanc rerum & aſtronomicarum & agendorum negotiorum rationem, atque cognitionem cum mortalibus perhumaniter impartiuiſſet,dictus eſt & ipſe,& eius filij cœlum affectaſſe,Iouemque de regno deijcere voluiſſe,idque ſibi & ſuis filijs ſubijcere.tum Iupiter fulmen accepiſſe dictus eſt,& in illos contorſiſſe. quid aliud vero ſunt fulmina, quam immiſſus à diuina bonitate ardentiſsimus ignis ſiue ſcientiæ rerum cœleſtium deſiderium, cum cœleſtia ſcire cupientes diuina bonitas ad ſe rapiat? neque enim ſine ope diuina, vel ſine vi ſyderum,ad cœleſtium cognitionem accendimur aut peruenimus. Eſt ſiquidem vis ignea ſanguinis ijs,qui ad harum rerum cognitionem ſe erigunt: quippe cum Muſas animas ſphærarum cœleſtium arbitrentur, vt ſignificauit Virgilius libro primo Georg.

Me vero primum dulces ante omnia Muſæ,
Quarum ſacra fero ingenti percuſſus amore
Accipiant:cœlique vias,& ſydera monſtrent.

At quibus frigidioris ſanguinis natura extiterit,illi ad voluptates potius incitati ſunt & propenſi,quã ad vllas diſciplinas,quod paulopoſt innuit idẽ poeta in his:

Sin has ne poſsim naturæ accedere partes,
Frigidus obſtiterit circum præcordia ſanguis:
Rura mihi,& rigui placeant in vallibus amnes.

Hunc ſanguinis calorem,totiusq; corporis temperamentum tanquam ſtimulum habemus ad res ſingulas, contra quem ſiquid conamur, vel fruſtra, vel non ſine ſumma difficultate nitimur.alij Saturnum eſſe Titanum crediderunt,ſiue tempus,vt ſcripſit Orpheus in hymno in Sat.

Ποικιλόβουλ', ἀμίαντε, μεγαθενὲς, ἄλκιμε τιτάν,
Conſilio pollens,pure,ac fortiſsime Titan.

Nam cum omnia ex tempore naſci videantur,tanquam mortalem facultatem ſuperatura,tum hæc cœli calore paulatim victa intercidunt, ceduntque diuinis illis ſempiternis corporibus,quibus velle repugnare,ſeque æquare videbantur. Decidunt igitur res humanæ ictæ fulmine, quia vt generationis ita corruptionis artifex eſt calor: quare per hanc fabulam ſignificarunt antiqui res humanas, quæ

temporibus quibuſque naſcerentur,ac tempus ipſum,quaſi illarum fratrem diuinis corporibus cedere:quorum caloris viciſsitudine omnia ad interitum & ad ortum properarent : quippe quæ vbi ob imbecillitatem tandem ignem exhalarint, in cætera elementa,ex quibus compoſita fuerant,ſoluantur. Has igitur res humanas quidam Titanes,diuinas vero virtutes,Iouem, & Herculem, & varijs Deorum nominibus appellarunt. cum vero tempus è cœlo natum ſit,& ex annuo ſolis curſu,reſque in eo agantur & per id naſcantur,quæ generationi ſunt ſubiectę, idcirco Titanas eſſe apud inferos, & eoſdem patres hominum ac Deorum dixerunt,vt teſtatur Homerus in hymno in Apollinem:

κέκλυτε νῦν μοι γαῖα, καὶ οὐρανὸς εὐρὺς ὕπερθεν,
τιτῆνές τε θεοὶ, τοὶ ὑπὸ χθονὶ ναιετάοντες,
τάρταρον ἀμφὶ μέγαν, τῶν ἐξ, ἄνδρες τε, θεοί τε.
Audi nunc Tellus, & quod regis omnia cœlum,
Titaneſque Dei colitis tellure ſub alta
Tartara qui tenebroſa: viri ſunt vnde, Deique.

Atque Orpheus in hymno in Titanes illos omnium animalium fontem appellat, quæ vbique habitant,vt eſt in his:

τιτῆνες γαίης τε καὶ οὐρανοῦ ἀγλαὰ τέκνα.
ἡμετέρων πρόγονοι πατέρων, γαίης ὑπένερθεν
οἴκοις ταρταρίοισι μυχῷ χθονὸς ἐνναίοντες.
ἀρχαὶ, καὶ πηγαὶ παντων θνητῶν πολυμόχθων,
εἰναλίων, πτηνῶν τε, καὶ οἳ χθόνα ναιετάουσιν.
ἐξ ὑμέων γὰρ πᾶσα πέλει γενεὰ κατὰ κόσμον.
Tiranes cœli ac terræ clariſsima proles:
Noſtrorum proaui patrum:tellure ſub alta
Tartara qui colitis nigrantia. fons, & origo
Cunctorum pariter mortalibus optima rebus,
Quæ mare,quæ terras habitant,quæque ætheris oras;
Nanque viget per vos aptè natura animantum.

Alij Titanem ſolem eſſe crediderunt,cuius vxor eſſet terra:quoniam ex his omnia euidentius naſcantur. Quidam elementorum mutationes per hanc fabulam explicaſſe antiquos crediderunt,ac Titanes vocarunt illa elementa,quæ terreſtre quiddam & craſſum intra ſe continerent, quæ vi corporum ſuperiorum inferius aſsidue detrudantur. Nam vapores ſemper ſurſum vi ſolis attrahuntur,qui vbi ad ſuperiora peruenerint, virtute diuinorum corporum vel ſoluuntur in puriſsima elementa, vel repelluntur inferius, quæ dimicatio eſt ſempiterna, hanc vero per fabulam Titanum antiqui ſapientes illa ipſa ſignificabant. atque hæc ad phyſicam rationem. Quod vero nemo impune aduerſus Deorum religionem ſit temerarius,iam ſæpius explicatum eſt,quare ethicam explicationem in hac fabula non inueſtigabo: at nunc dicatur de Gigantibus.

De Gigantibus. *Cap.* XXI.

DIcuntur Gigantes è Terra,Cęlique ſanguine nati fuiſſe,quo tempore Saturnus pudenda patris abſcidit,vt ait Heſiodus in Theogonia his verſibus:

ὅσσαι γὰρ ῥαθάμιγγες ἀπέσσυθεν αἱματόεσσαι,
Πάσας δέξατο γαῖα. περιπλομένων δ᾽ ἐνιαυτῶν
Γείνατ᾽ ἐρυννῦς τε κρατερὰς, μεγάλους τε γίγαντας.
Sanguineæ quotquot guttæ cecidere, recepit
Terra omnes: eadem rurſus voluentibus annis

Horren-

Horrendas peperit Furias, magnosque Gigantes.

Et Orpheus libro octauo ſacri ſermonis :

οὓς καλέουσι γίγαντας ἐπώνυμον ἐν μακάρεσσι,
οὕνεκα γῆς ἐγένοντο καὶ αἵματος οὐρανίοιο.
Hos ideo ſuperi cuncti dixere Gigantes,
E' Terra quod ſunt nati, & de ſanguine Cœli.

Hanc eandem opinionem habuit etiam Acuſilaus, vt teſtatur Apollonij enarrator. nam paulo ſuperius oſtēdit Heſiodus Saturnum in inſidijs collocatum cum falce per noctem pudenda patri abſcidiſſe. alij non Saturni opera natos, ſed ſolius Terræ filios Gigantes eſſe tradiderunt, vt ſenſit Apollodorus libro primo, quos ab irata Opi ſiue terra editos fuiſſe dixerunt, quia occiſi fuiſſent Titanes, eosque in Deorum vltionem genitos, vt in his ſignificauit Apollonius,

Α'λλ' ὁ μὲν ἢ ὀλοοῖο τυφωέος, ἢε καὶ αὐτῆς
Γαίης εἶναι ἔικτο πέλωρ τέκος· οἷα πάροιθεν
χωομένη Διὶ τέκεν.
Ait hic horribiliue Typhœo, pignoribusue
Terræ perſimilis, quæ Tellus edidit olim
Almo intra Ioui.

Homerus libro λ Odyſſ. Neptuni & Iphimedeæ filios Gigantes exiſtimauit, qui Oſſam & Olympum montes imponere Pelio conati ſunt, vt in cœlum ad expugnandum Iouem conſcenderent, ſic enim inquit:

τὴν δὲ μετ' ἰφιμέδειαν Α'λωῆος παράκοιτιν
Εἰσίδον, ἣ δὴ φάσκε ποσειδάωνι μιγῆναι.
καί ῥ' ἔτεκεν δύο παῖδε μινυνθαδίω δὲ γενέσθην,
Ω'τόν τ' ἀντίθεον, τηλεκλειτόν τ' ἐφιάλτην.
οὓς δὴ μηκίστους θρέψε ζείδωρος ἄρουρα.
καὶ πολὺ καλλίστους μετά γε κλυτὸν ὠρίωνα.
ἐννέωροι γὰρ τοί γε, καὶ ἐννεαπήχεες ἦσαν
εὖρος, ἀτὰρ μῆκός γε γενέσθην ἐννεόργυιοι.
οἵ ῥα καὶ ἀθανάτοισιν ἀπειλήτην ἐν ὀλύμπῳ
φυλόπιδα στήσειν πολυάικος πολέμοιο,
ὄσσαν ἐπ' ὀλύμπῳ μέμασαν θέμεν, αὐτὰρ ἐπ' ὄσσῃ
Πήλιον εἰνοσίφυλλον, ἵν' οὐρανὸς ἀμβατὸς εἴη.
Vxor Aloei poſt hanc eſt Iphimedea
Viſa mihi: quæ Neptuno duo pignora magno
Edidit, hi parui ſunt primo tempore nati :
Otus diuinus, valde inclytus inde Ephialtes.
Nutrijt hos paruos tellus pulcherrimus horum
Natus vterque fuit, poſt eximium Oriona.
Atque nouem cubitos ambo creuere nouennes
In latum: longumque nouem corpus fuit vlnas.
Hi ſuperis pugnamque grauem, bellumque minati
Prægrandes montes, vt cœlum poſſet audiri,
Inuoluere, Oſſam frondoſum, mox & Olympum
Cum ſyluis, ſtabuliſque ſuper te Pelion altum.

Iſti dicuntur non ſolum corporis magnitudine præcelluiſſe, viribusque inuictis fuiſſe, ſed etiam terribili planè aſpectu, capillis è capite promiſsis, barba prolixa, pedibusque anguineis, vt ait Ouid. lib. 5. Faſt.

Terra feros partus immania monſtra Gigantes
Edidit, auſuros in Iouis ire domum.

Mille manus illis dedit: & pro cruribus angues:
Atque ait, in magnos arma mouete Deos.
Extruere hi montes ſed ſydera ſumma parabant,
Et magnum bello ſollicitare Iouem;
Fulmina de cœli iaculatus Iupiter arce
Vertit in autores pondera vaſta ſuos.

Hi in Phlegreis cãpis, vel, vt alii maluerunt, ad Pallenen habitarunt, qui cũ eſſent admirabili corporis proceritate & ſaxa & ignitas arbores in cęlũ iaculabãtur, vt teſtatur his verbis Iſacius: ἡ γῆ τὰ τῶν τιτάνων ἀγανακτοῦσα, ἐν φλέγραις, τῆς παλλήνης γεννᾷ δρακοντόποδας καὶ βαθυγενείους καὶ βαθυχαίτας γίγαντας οἳ πέτρας καὶ δρῦς πεπυρακτωμένας ἠκόντιζον πρὸς τὸν οὐρανὸν. ἀν πρῶτοι πορφυρίων καὶ ἀλκιονεὺς. Terra res geſtas aduerſus Titanas ægrè ferens in Phlegris Pallenes anguineis pedibus, eximieque crinitos & barbatos Gigantes peperit, qui ſaxa, quercusque flammatas iaculati ſunt in cœlum, quorum principes erant Porphyrio & Alcioneus. fuerũt autem complures qui arma aduerſus Deos ſumpſerunt, quare Sophocles in Trachiniis inquit:

οὔθ' ὁ γηγενὴς ςρατὸς γιγάντων.
Neque terrigenum exercitus gigantum.

Iſti cum ſuper altiſsimos montes illos conſcendiſſent, dicuntur ſaxa ingentia in Deos iaculati, ex quibus illa, quæ in mare deciderunt, factæ ſunt inſulæ, vt ait Duris Samius: at illa, quæ in terram ceciderunt, montes. Erat autem rumor inter Deos nullum è Gigantibus poſſe occidi, niſi quiſpiam ex mortalibus in eius belli ſocietatem fuiſſet aſſumptus: tum vero Iupiter Palladis conſilio Herculem ſocium aſciuit, qui primus omnium Alcyoneum ſagitta cõfoſſum interemit. Veruntamen cum ſemper fortior reuiuiſceret, Minerua impetu facto extra orbem Lunæ illum extraxit, qui ita obiit Iupiter & Hercules Porphyrionem Iunonem violantem occidunt: Apollo læuum oculum, Hercules dextrum Ephialtæ ſagittis effodiunt. Hercules poſt hunc Eurytum querno telo de medio ſuſtulit. Hecate Clytium, Minerua Enceladum, ac Pallantem obtruncauit. ac poſtea Alcyoneum congreſſus ad iſthmum corinthiacũ interemit, cuius mira erat magnitudo. Cũ Polybotes per mare fugiens in Con inſulam perueniſſet, inſequens hunc Neptunus partem inſulæ reuulſam in illum contorſit pro telo, quæ recidens Niſyros inſula facta eſt. Mercurius Hppolytum, Diana Grationem. Mars Mimantẽ Parcæ Ag ium & Thoonem trucidarunt. Reliqui Iouis fulmine perierunt, vt teſtatur Apollodorus libro primo Biblyothecæ. Scripſit Pauſan. in Arcadicis Bathon vallem quandam fuiſſe, in qua vulgatum fuit Gigantes prælium aduerſus Deos commiſiſſe: quo in loco rem diuinam facere fulguribus, tonitruis, ac procellis mos fuit, ad eius certaminis imitationem. Alii fabulati ſunt Silenos quoque ad hoc bellum acceſsiſſe, atque Sileni aſinum magnitudinem ac molem hoſtium admiratum magna voce rudere cæpiſſe, quamobrem gigantes aliquod inſigne ac formidabile monſtrũ aduerſus ſe rati ad illud bellum aduentaſſe, continuo in fugam vertuntur. ad eius rei perpetuam memoriam dicitur aſinus fuiſſe inter ſydera collocatus. Alii dixerunt in Sicilia fulmine ictum fuiſſe Typhonem, vt teſtatur Heſiod. vbi hæc carmina ſcribit:

φλὸξ δὲ κεραυνωθέντος ἀπέσσυτο τοῖο ἄνακτος
οὔρεος ἐν βήσσῃσιν ἀΐδνῆς παιπαλοέσσης.
Flammaque manauit de cælo fulmine rege,
Saxoſi ad montis radices vallibus imis.

Quidam Pithecuſas vocatas inſulas Gigantum fuiſſe putarunt, atque in Phlegræis agris id commiſſum fuiſſe prælium, qui locus eſt pagus in Thracia. Alii eos

natos fuiſſe ea conditione tradiderunt, vt quandiu eſſent in eo agro, in quo nati erant, tandiu eſſent immortales, quare Palladis cõſilio ex eo agro extractos periiſſe. Alii fabulati ſunt Gigantes è Phlegra Campaniæ vicina pulſos ab Hercule terram ſubiiſſe, atque ex illorum cruore fontem Leucæ fœtidum odorem habuiſſe, Phlegramque Campaniæ oram fuiſſe vocatam, quod igni, calidarumque aquarum fluxu abundaret, totusque Baiarum & Cumarum tractus ſulphuris & ignis naturam referentes aquas emitteret. Nam calidas ideo eſſe, inquiunt, quod vulnerum flammas abluerint, cum ex ipſius fulminis natura ſulphur olcãt. Arbitrati ſunt nonnulli tantum metum ſuperis inieciſſe Gigantum temeritatem & audaciam primo aſpectu, vt cum primum Typhoeus apparuerit, omnes aufugerint in Aegyptum: vbi longo itinere defeſsi, ac ſpe fugæ deſtituiti, ſe ſub variis formis occultauerint, vt ait Ouid. lib. 5. Metam.

Bella canit ſuperum, falſoque in honore gigantes
Ponit: & extenuat magnorum facta Deorum.
Emiſſumque ima de ſede Typhoea terræ
Cælitibus feciſſe metum, cunctosque dediſſe
Terga fugæ: donec feſſos Aegyptia tellus
Ceperit, & ſeptem diſcretus in hoſtia Nilus.

Cum vero in varia animalia ibi mutati Dii fuiſſe dicantur, illa fuit cauſa cur animalia multiplicia poſtea coluerint Aegyptii. Memorantur vero inter prædictos gigantes Cæus & Iapetus à Virgilio Mimantem & Rhethum nominauit Horatius. Deinde fuerunt cum his Aſius, Cinnus, Beſbicus, Almops, Echion, Pelorus, Athos, Celado, Damaſor, Palleneus, & alii complures. Aiunt Palladis conſilium præcipuè, ac vim Herculis valuiſſe plurimum in profligandis gigantibus, & Panos: qui concham marinam pulſando in eo certamine terrorem hoſtibus eximium iniecit: deinde Bacchi, qui plurimum viribus valuit. Illi igitur horũ Deorum opera victi ad inferos detruſi ſunt: atque Enceladus ſub Aetna monte ſubſtratus flammis aſsiduis torquetur. Typhoeus tantæ magnitudinis corporis fuiſſe dicitur, vt cum tota Sicilia tribus promontoriis claudatur, tota ſupra eius corpus poſita ſit, cuius ſupra dextram eſt ſitus Pelorus Italiam proſpectans, ſupra leuã Pachinus, ſupra crura Lilybæus, caputque Aetna grauatur, vt ait Ouid. in his:

Vaſta Giganteis ingeſta eſt inſula membris
Trinacris: & magnis ſubiectum molibus vrget,
Aetherias auſum ſperare Typhoea ſedes.
Nititur ille quidem, pugnatque reſurgere ſæpe,
Dextra ſed Auſonia manus eſt ſubiecta Peloro,
Leua Pachine tibi, Lilybæo crura premuntur,
Prægrauat Aetna caput.

Atque cum omnis iniuſtitiæ, omnisque iniquitatis & ſceleris pœna comes eſſe conſueuerit, omnino contra Gigantum, omniumque improborum temeritatem & auaritiam illa carmina ſunt Euripidis in Helena, quæ ab omnibus debent non modo lingua proferri, ſed in mente diligenter ponderari, quæ ita ſe habent:

Μισεῖ γὰρ ὁ θεὸς τὴν βίαν τὰ κτητὰ δὲ
κτᾶσθαι κελεύει πάντας, οὐκ ἐς ἁρπαγάς.
ἐατέος ὁ πλοῦτος, ἄδικός τις ὤν.
κοινὸς γὰρ ἔστιν οὐρανὸς πᾶσι βροτοῖς,
καὶ γαῖ ἐν ᾗ χρὴ δώματ' ἀναπληρουμένους
τ' ἀλλότρια μὴ 'χειν μηδ' ἀφαιρεῖσθαι βίᾳ.
Odit Deus vim: poſsidendaque imperat
Tenere iure quenque, non inferre vim.

Opes

Opes iniquæ deferendæ: nam viris,
Commune cęlum eſt omnibus,telluſque:vbi
Multis bonis replere poſsis atrium,
Sed ſit procul rapina,viſque hæc auferens.

Hæc ea ſunt,quæde Gigantibus ab antiquis memoriæ prodita ſunt,quæ quid occultum contineant, inquiramus. ¶ Dicti ſunt gigãtes Terrę & Cęli filii ex parricidio prope nati, & ex crudelitate Saturni in patrem , quia nihil prope boni ex adulterio & illegitimo congreſſu naſci conſueuit:atque illi,qui ſunt craſsioris materiæ, temperati,& æquitatis amici,fere eſſe non ſolent : quare craſsiora corpora prona ſunt ad voluptates,iramque diutius ſeruant, rationi non facile cédunt,minus ſunt ad capiendas diſciplinas accommodata,& pro libidine , animorumque impetu plerumque feruntur . Alii tamen Neptuni & Iphimedeæ filios putarũt, quoniam omnes crudeles & inhumani ac feri Neptuni dicũtur filii.quippe quorum corpora ob humorum copiam à ſole minime digeſtorum bonitatem morum neſciant: cuius radii non ſolum educandis corporibus,ſed etiam moderandis animis mortalium plurimum cõferunt Quid vero eſt aliud Iphimedea,quã pertinax & infixa in animo cupiditas neq; conſilio neque rationi cedens?nam in quibus corporibus eximiæ vires extiterint, minimum eſt plerunque conſilii & prudentiæ.Hi igitur,vt imprudentes,& crudeles, & temerarii, qui nihil honeſtũ eſſe putarent, niſi quod placuiſſet,vel Iouem ipſum velle de cœlo depellere auſi ſunt.Id ego nihil aliud eſſe crediderim,niſi imprudentes homines,quibus libido & impetus animi dominatur,Deos omnes contemnere , ac pro ſuis viribus religionem euertere:cum religio ſit omni temeritati & improbitati aduerſaria . Nã ſine religione ac Deorum metu,nihil neque iuſtum,neque pium,neque,ſanctum fieri poteſt.Verum quia ſcelerum omnium comes eſt ſupplicium,& pœna, & miſeriæ,quia Deus eſt grauiſsimus flagitiorum vindex,illi non iniuria ab Hercule, & Pallade, & Diis cæteris profligati & acerbiſsimis ſuppliciis addicti ſunt apud inferos,cum nemini eſſe ſcelerato impune denique liceat. Alii dixerunt commiſſum fuiſſe illud prelium in Theſſalia propter ferocitatem populorum,& propter Deorum contemptum.dicuntur ibi ſepulti fuiſſe gigantes ob ſulphureas cauernas ignem exhalantes. vbi inuentum eſt os humani cruris tantę magnitudinis, vt triginta paria boum validorum vix poſſent plauſtro impoſitum illud dimouere. At nunc de Typhone dicatur.

De Typhone *Cap.* XXII.

SEd quoniam dictum eſt de Gigantibus, nonnullaque tantum de Typhone attigimus, cum plura de illo, quam de quouis cæterorum dicta inueniantur, neque eadem cauſa ſit cur naſceretur, viſum eſt mihi ſeorſum eſſe de Typhone, quid ab antiquis dicatur,explicãdum.Scriptum reliquit igitur Homerus in hymno in Apollinem Iunonem ægre ferentem quod Iupiter ſine ſe ex capite Mineruam peperiſſet,cœlum ac terram precatam fuiſſe,omneſque Deos ſuperos & inferos,vt poſſet & ipſa ſine maris congreſſu parere:quæ cum manu humum percuſsiſſet,ſequẽti poſtea tempore natus eſt ex ea terra Typhon,qui dracænæ educandus traditus eſt, vt patet ex his verſibus:

ἀγχοῦ δὲ κρήνη καλλίρροος, ἔνθα δράκαιναν
κτεῖνεν ἄναξ διὸς υἱὸς ἀπὸ κρατεροῖο βιοῖο.
ζατρεφέα μεγάλην, τέρας ἄγριον ἣ κακὰ πολλὰ
ἀνθρώπους ἔρδεσκεν ἐπὶ χθονὶ. πολλὰ μὲν αὐτοὺς,
Πολλὰ δὲ μῆλα ταναύποδ᾽. ἐπεὶ πέλε πῆμα δαφοινόν.

καὶ

καί ποτε δεξαμένη χρυσοθρόνου ἔτρεφεν ἥρης
Δεινόν τ' ἀργαλέον τε τυφάονα πῆμα βροτοῖσιν.
ὅν ποτ' ἄρ ἥρη ἔτικτε χολωσαμένη διῒ πατρὶ,
εὖτ' ἄρα δὴ κρονίδης ἐρικυδέα γείνατ' ἀθήνην
ἐν κορυφῇ.
Illı mis prope fons, illic maculoſa dracæna
Interiit iaculo regis magno è Ioue nati,
Peſtis & atra lues mortalibus. illa virorum,
Illa fuit pecudum exitium, grauis illa ruina.
Illa aluit captum pulchra à Iunone Typhona
Difficilemque grauemque luem mortalibus ægris.
Hunc irata Ioui patri Iuno edidit, olim
Quod fuit illius de vertice nata Minerua.

Heſiod. autem in Theogonia Terræ ac Tartari ſiue Erebi filium fuiſſe Typhona credidit ſiue Typhoeum, vt patet in his:

αὐτὰρ ἐπεὶ τιτῆνας ἀπ' οὐρανοῦ ἐξέλασε ζεὺς
ὁπλότατον τέκε παῖδα τυφωέα. γαῖα πελώρη,
ταρτάρου ἐν φιλότητι διὰ χρυσὴν ἀφροδίτην.

Et ne omnia hic aſcribam Heſiodi carmina, quæ omnibus ſunt in promptu, latine ſententiam Heſio. ita ex tempore explicabo:

Verum vbi Titanas cęlo turbaſſet ab alto
Iupiter, hinc genuit mox alma Typhoea Tellus
Poſtremum ex Erebo Veneris dulcedine capta:
Huic palmæ ad quæuis miranda negotia duro
Robore erant, promptiq; pedes: centum capita altis
Ex humeris. ſæui ſurgebant torua draconis
Ora ſubhinc linguis lambentia cæca triſulcis.
Igne coruſcabant ciliis ſub lumina tetris.
Denique quodq; caput flammam ſpirabat, & ignem.
Omnibus his inerant voces, variumque ſonabant,
Horrendumq; dabant gemitum. ſæpe ore tonabant,
Numinibus magnis vt ſint concurrere viſa.
Interdum ingenti tauri mugire boatu,
Interdum gemitum ſæui dare viſa leonis,
Interdumque canum latrantum emittere voces.
Rurſus & horendum ſonitum ab radicibus imis
Mittebant montes vmbroſi. luce ſed illa
Denique viſa potens nimium foret iſta propago:
Atque viros, ſuperoſque Deos viciſſet: ab alto
Ni pater omnipotens hominum ſator, atque Deorum,
Aethere det tonitrus, & fulmina crebra repente.

Seditioſa eſt & vt traditum eſt à Theodoro in bello giganteo contentione plena eius educatio, cum alii in Lydia, inter quos fuit Artemon hiſtoricus, alii in Phrygia educatum fuiſſe contenderint, alii in Cilicia in Speluaca Typhonis nominata celeberrima, cum inquiat etiam Homerus:

Εἰν Ἀρίμοις, ὅθι φασὶ τυφωέος ἔμμεναι εὐνάς.
Hic vbi ſunt Arimi, incunabula dicta Typhonis.

Erat autem Typhoeus admirabili corporis magnitudine, quippe qui omniũ montium altior eſſet vertice vel crurum tenus. caput aſtra tangebat: altera manus ad orientem, altera ad occidentẽ tendebat. Ex humeris centũ capita draconũ eminebant,

nebant,in cruribus maximas habebat viperarum ſpiras. Corpus erat totum pennis obtectum,crines impexi, barba prolixa,oculi ignei, ignis ex ore multus feruebat. Hunc fugientib. Diis Iupiter inſecutus ad Caucaſium montē Syriæ fulmine ſauciauit. At ille Iouem deinde captum detinuit,cui harpe illa, quam illi ademit, manuum pedumque neruos ſecuit,& in Ciliciam impoſitum humeris tranſportauit. At Mercurius Iouem furatus reſtituit in priſtinam formam. Tum Iupiter iterum illum inſecutus fulmine vulnerauit apud Hęmum montem, qui ita dictus fuit à copia ſanguinis, qui ibi de vulnere defluxit: mox in Siciliam illi fugienti Aetnā ſuperiniecit, vt teſtatur Euphorion. & Pindarus in Olympicis Typhonem centum capitum ſub Aetna occultari inquit in his:

ἀλλὰ κρόνου παῖ, ὃς αἴτναν ἔχεις
ἶπον ἀνεμόεσσαν ἑκατὰν
κεφάλας τυφῶνος ὀμβρίμου.
Sed Saturni fili,qui Aetnam habes
Caminum ventoſum habentis centum
Capita Typhonis fortis.

Alii non à Ioue,ſed ab Apolline confoſſum fuiſſe ſagittis teſtantur. Scriptum reliquit Strabo libro 16. Typhonem ſerpentem, vt quidam putarunt, ſed non hominem fuiſſe: qui fulminibus ictus dum latebras quæreret ad fugam, terram ſecuit longis tractibus non procul ab Oronte fluuio in agro Apamienſi in Antiochia, iuxta Seleuciam. Pindarus tamen & Homerus arbitrati ſunt Typhonem in Cilicia ſepultum fuiſſe, vt teſtatur Iſacius in commētariis in Lycophronem. Alii dixerunt Typhonem à Ioue fulmine percuſſum in Syriam,& in agrum Peluſiū, qui eſt Aegypti profugiſſe,ſeque in lacum Sterbonidem occultaſſe, qui è Syria Peluſium vſque protenditur: cuius ſententiæ fuit Herodotus: Nam & Apollonius libro 2. Argon. locum fuiſſe ſcribit ad montis Caucaſi radices, qui Typhaonia vocaretur, vbi ictum fuiſſe à Ioue Typhonem memorant in Nyſa inſula ad Sterbonidem lacum prædictum vt eſt in his:

τοῖός μιν ὄφις περίτ᾽ ἀμφίτ᾽ ἔρυται
Ἀθάνατος καὶ ἄϋπνος ὃν αὐτὴ γαῖ᾽ ἀνέφυσεν
καυκάσου ἐν κνημοῖσι τυφαονίη ὅθι πέτρη.
ἔνθα τυφάωνα φάσι διὸς κρονίδαο κεραυνῷ
βλήμενον, ὁππότε οἱ στιβαρὰς ἐπορέξατο χεῖρας.
θερμὸν ἀπὸ κρατὸς στάξαι φόνον ἵκετο δ᾽ αὔτως
οὔρεα καὶ πεδίον νυσήιον ἔνθ᾽ ἔτι νῦν περ,
κεῖται ὑποβρύχιος σερβωνίδος ὕδασι λίμνης.
Talis eum ſupra & circum conuoluitur anguis,
Eſt inſomnis ibi ſerpens,quem terra creauit
Ad iuga Caucaſia: atque Typhonia eſt vbi petra,
Fulmine ibi cæſum memorant,atque igne Typhęum
Exarſiſſe Iouis,dextram inde tetendit inermem
Ille Ioui ſupplex,ſed fruſtra. Iupiter ignes
In caput huic torſit,montes, Nyſamque petiuit
Ille fuga,quocunque metuſque pedeſque tulere.
Nunc etiam ille latet clam ſub Sterbonidis vnda.

Et nos non iniucundis quibuſdā, vt arbitror, carminibus luſimus in quadam epiſtola, quam ad clariſsimum & grauiſsimum ſenatorem Venetum Michaelem Sorianum Equitem miſimus, præclarum ſane patriæ ſuæ & omnium bonorum non mediocre ornamentum: ita vero ſe habent ea carmina:

Fons erat illimis, vitrea pellucidus vnda:

Quem

Quem non turbarant volucres,non vlla ferarum
Vngula,non vllæ delapſæ ex arbore frondes.
Nec paſtor pecudes ſitientes egerat illuc.
Sed circum denſi frutices,& marginis herba
Mollis erat, ſyluis & cingebatur opacis.
Hic cecidit iaculis Phœbi maculoſa dracæna
Peſtis & atra lues mortalibus. Illa Typhonis
Quippe altrix fuerat: Iuno hunc portarat alendum,
Aduerſusque Iouem genuit: fraudare iugales
Ille thoros quoniam paſſus, Venerisque maritam
Priuauit ſocia dulcedine, vbi ipſe Mineruam
Concepit ſolus. Timuit nam pallida Iuno
Nec noua gignendis ratio foret iſta reperta
Pignoribus,nullusque foret mox coniugis vſus.
Terribilis poſtquam Iunonis creuit alumnus
Angumeis pedibus,ſublimi vertice cœlum
Tangebat:corpus plumęque anguesque tegebant
Innumeri, plagas orientis dextera ſolis
Cum ſtaret,plagas tangebat læua cadentis.
Huic centum capita expirantia naribus ignem
Auſa Iouem contra, cœlumque inſurgere contra.
Sed pater omnipotens tonitrus & fulmina dextra
Deiicit in terras: tremuerunt murmure montes
Inſolito,mundumque rati compage ſoluta
Sunt ruere. At latuit tandem Sterbonidis vnda
Ipſe Typhon ictus flagrantis fulminis igne.
Aetnæi tulit oppreſſus mox pondera montis.
Vis humana Dei ſic ſpernit robur, & iram.

Fama eſt enim iuxta Typhoniam è ſanie percuſsi Typhonis natum fuiſſe illũ draconem,qui vellus aureum ſeruabat in Colchis. Quamuis Acuſilaus crediderit omnes ſerpentes è Typhonis ſanguine pullulaſſe. At Apollonius Rhodius in eo libro,quem ſcripſit de ædificatione Alexandriæ è ſanguine Meduſæ, vt opportunius dicetur. Zenodotus fabulam longe ab his diuerſam tradidit de ortu ſerpentum: inquit enim fuiſſe hominem in Attica regione nomine Phalangem,qui ſororem habuit nuncupatam Arachnen. cæterum Phalanx vbi adoleuiſſet artem militarem à Pallade doctus fuiſſe dicitur, cum Arachne ſoror omnia illa diligenter didiciſſet, quæ ſpectant ad telæ conficiendæ, & ad ſuendi artificium. at enim cum Phalanx cum ſorore rem habuiſſet, fama eſt ita facti turpitudine commotã eſſe Deam,tamque grauiter facinus tuliſſe,vt ambos in ſerpẽtes verterit. Arachne cum eſſet grauida ex fratre iuſſa eſt à Pallade non ſine maximo vitę diſcrimine parere,quare à filijs corroſa fuit, quod etiam cæteris eiuſdem generis dicitur poſtmodo accidiſſe. atque hæc ſerpentum origo à nonnullis tradita eſt. Verum cum Caucaſus mons arderet, is in Italiam ad Pithecuſas inſulas confugit vt ait Pherecydes,eſt autem Nyſa,cuius in lacu primum occultatus fuit Typhæus, nõ longe ab Aegypto, vt patet ex his carminibus Herodori:

ἔςι δέ τις νύσηι ὕπατον κέρας, ἄνθεον ὕλῃ,
τηλοῦ φοινίκης, σχεδὸν αἰγύπτοιο ῥοάων.
Inſula Nyſa frequens ſyluis,atque vltima tellus,
Diſtans Phænice, Aegypti eſt vicina fluentis.

Typhonem alii in Phrygia,alii in Bęotia,alii in Pithecuſis humatum fuiſſe tradiderunt

derunt: atque nos aliquando his græcis carminibus vniuerſam vim Iniuſtitiæ aut iniuriarum attigimus ludenres,

Ἀδικία τί χρῆμ᾽ ὀλοώτατον ἀνδράσιν ἐστὶν
 ἣ γένος ἐξώλες ποιέεται, βρότεον.
τὴν δ᾽ ἅμα ταῖς ὀρφναῖσιν ἐριννύσι δῖα θεάων
 καλλιρεέθρῳ Νὺξ δῆτ᾽ Ἀχέροντι τέκεν
Εἶτα κακαὶ Πλούτου κούρην δέξαντο θύγατρες.
 ὁ φθόνος ὁ τλήμων, Εὐπορία τε κόρη
Ὀργὴ ἔπειτα λάβεν βρέφος, ὃ τρέφεν, ἠδ᾽ ἀτίταλλεν.
 ἡ δ᾽ ὑπερηφανίη μαζὸν ἑὸν πόρεν οἷ.
Σπαργάνισε κόρην σεινῶς Πλεονεξί᾽ ἄνασσα.
 Αὐξομένη δὲ φίλην τὴν Θρασύτητα λάβε,
Μῖσος Ἀναίδειά τε μεγαυχέα. παίγνια τούτων
 ἦν οὐκ ἔννομα τῆς κύπριδος ἔργα θεᾶς,
καὶ φόνος αἱματόεις, πολὺ καὶ μένος ἁρπαγάων.
 Ἐζεύχθη ταύταις καὶ Προπέτεια θεά.
Ὧν μετὰ δὴ σύμπαιζε κόρων πολύϊδρις ἀλαζὼν
 Ἀδικία πρότερον καὶ πτερόεσσ᾽ ἄρ ἔφυ
Ὅσσε δ᾽ οἱ αὐξομένῃ πυρὶ λαμπετόωντι ἐΐκτην.
 ἦν φόνος ὠμόφρων πλεῖστος ἐνὶ βλεφάροις.
Ἀντὶ τριχῶν ὄφεες μὲν ἰώδεες ἀθρόοι. ἦτην
 καί τε δρακοντείω τὼ πόδε, γναμπτὸς ὄνυξ.
ἤθελεν οὐρανόσε πτῆναι, πάντας τ᾽ ἀπβάλλειν
 Ἀθανάτους, λαμπρὰν εἶτα τυραννίδ᾽ ἔχειν.
Ἀλλὰ κεραυνωθεῖσα βέλει πυρόεντι χάμαζεν
 Ἔκπεσεν αὐτῆμαρ, καὶ πτερὰ καῦσε φλογί.
Εἰ μὴ δῆτα πεσόντα φίλη θεὸν εἵλετο κούρη
 ἡδονή, Ἀδικίας οὔτε τὸ μνῆμ᾽ ἄρ ἐην.
Πάνθα φλέγεν, καὶ πάντα τάμεν, καὶ πάντα τάραττεν
 Ἀνθρώπων, ὅτε δὴ πατρίδ᾽ ἐπ᾽ εἰσέπεσεν.
Οὔτε θεῶν μακάρων ἐμνήσθη θούριδος ἀλκῆς.
 οὐ σθένος ἠδέσθη, καὶ κλέος, οὔτε βροτούς.
Ὥστε νόμους πολλοὺς φέρον ἄνδρες τῆς δὲ καθ᾽ αὐτῆς.
 Θώρακάς τε βαρεῖς ἔνδυον, ὅπλα λάβον.
Τῆς κατ᾽ ἀνεύρισκον πολεμόκλονον ἔργον Ἄρηος.
 καὶ τάξεις στρατιᾶς, δακρυόεντα πόνον.
Ἀλλ᾽ ἔμπης προσορῶσα φόνον, πολέμους τε μάχας τε,
 καὶ καπνιζομένων τέφρον ἰδοῦσα δόμων,
τέρπετο. καὶ θ᾽ ἡ θηλύτης τ᾽ ἔχθρας τε συναίμων.
 Ἀδικί᾽ ἀνθρώπων πάντ᾽ ἐπίθραυε μόνη.
Αὕτη μὲν βασιλῆας ἀπορρίπτασκεν ἀφ᾽ ἑδρῶν
 χρυσοδέτων, τούτους δ᾽ εἵλετο χρησμοσύνη.
Εἰ μὴ δ᾽ Ἀδικίας μανίαν Δῖ᾽ σφημί ἐρύκοι,
 Πόρθησις πάντων ῥᾷστα γένοιτο βροτοῖς.
Ἐς κόρακας, καὶ ὄλεθρον τὸν βαθὺν ἔκβαλε κούρη
 Ἀδικίαν, καὶ ἔμεν δεῖξε κακοῖο πίθον
Οὔτε μετ᾽ Ἀδικίας φιλί᾽ ἔμπεδος οὔτε τὶς ὄλβος.
 ἠρεμία φεύγει μήτε σέβασμα μένει.
Ἀλλὰ πόνους, στάσεις τ᾽ ἀνάγει. ταραχάς τε βλάβας τε,
 ἦχον, καὶ πόλεμον, καὶ κλονέεντα φόβον.

καὶ

καὶ θορύβους, ἐνοχὰς, καὶ ἀνάγκας τοῖς περιάπτει,
καίτε κλοπὰς, ἐνοπὰς, καὶ τρόμον, ἠδὲ φυγήν.
τόσον ἄρ ἐστι κακῶν ἀπὸ τίς γε διακριδὸν αὐτῶν,
Ἐστ' ἄποθεν μιαρᾶς ὅσον, ἀπ' Ἀδικίας.
Ὅπῃ θεὸς μοῦνος δ' οἰκεῖ, τὸ πλεῖστον ἄπωθεν.
μοῦνος καὶ μάλα δὴ ὄλβιός ἐστι θεός.

Quæ carmina ita ſunt a Laurentio Gottio meo amico latine prolata, quem ob ſingularem bonitatem morumque elegantiam vnicè diligo: Sed cum ratio carminis non tam commode iniuſtitiam patiatur, pro illa vtitur improbitate.

Improbitate magis non eſt mortalibus vlla
Res grauis: humanum deſtruit ille genus.
Hanc Acheronte ſatam peperit Nox lurida partu
Quo Furias, atra qui fluit amnis aqua.
Veſanæ Pluti natæ cepere puellam.
Inuidia inſelix, Copia & inde ſoror,
Vbera porrexit ſiccanda Superbia, & Ira
Ipſa ſuo hanc aluit Diua verenda ſinu.
Strinxit Auaritia anguſtè regina puellam
Faſcia, & huic iuncta eſt Temeritas ſocia,
Atque pudore carens Audacia, cum Scelere: horum
Ludicra erant Paphiæ facta nefanda Deæ,
Crudeles cædes, & vis permulta Rapinæ.
His Petulantia mox additur ipſa comes.
Improbitas his eſt colludere ſueta puellis
Fallax, alata quæ prius orta fuit.
Ipſa ſimillima erant ardenti lumina flammæ:
Ludebat cædes plurima & in cilijs.
Tempora lambebant denſi pro crinibus angues,
Atque vngues curui, pesque draconis erat.
Affectare auſa eſt cœleſtia regna tonantis.
Tentauitque volans deijcere inde Deos.
Sed percuſſa graui flagrantis fulminis igne
Labitur in terras, ala peruſta cadit.
Ac niſi delapſam cepiſſet amica Voluptas,
Nec nomen, nec vis Improbitatis erat.
Plurima vexauit, vaſtauit, multa cecidit
Illa virum, vt primum decidit in patriam.
Ac neque vitandam ſuperorum credidit iram,
Terruit haud Pudor, eſt victa nec illa metu.
Contra hanc mortales ſtatuerunt iura, grauique
Thorace induti tela cruenta ferunt.
Iuuentus contra hanc belli lacrimabilis ordo. &
Prælia pugnacis ſanguinolenta Dei.
Sed lætata fuit certamina, prælia, turbas,
Intuita, in cineres & recidiſſe domos.
Atque propinquorum eſt odijs gauiſa, feroci
Et rabie. Improbitas vexat iniqua viros.
Vna ſuis reges deiecit ſedibus, vna
Præcipites illos Fortis ad ima dedit.
Ac niſi frænaſſet Infamia viſa parumper,

Tum ſęua improbitas omnia deſtrueret.
Mittitur Improbitas ad coruos dira, crucem,
Illam multiplicis vas patet eſſe mali.
Nulla quies, nullus pudor, aut opulentia, nulla
Vincula amicitiæ cum Improbitate manent.
Sunt illi cordi lites, & iurgia, rixæ,
Clamores, ſtrepitus, bella, odium, opprobrium.
Furta, pauor, tremor, atque incendia, noxa, tumultus,
Et dolor infelix, cumque rapina fuga.
Denique ab ærumna tantum quis diſtat, ab ipſo
Infelix quantum diſtitit Improbitas.
Et quoniam Deus vnus abeſt quam maximè, aperte
Felicem ſolum dixeris eſſe Deum.

¶ Quidam putarunt Typhonem regem fuiſſe Aegypti hominem inhumanum ac ferum, ob cuius crudelitatem propè vniuerſa Aegyptus fuerit deuaſtata & euerſa: qui ita fuit vocatus è draconis crudeliſsimi natura, vel quia more draconis Aegyptum popularetur. quem, vt ait Herodotus in Euterpe, Oſiris de medio ſuſtulit. alij Typhonem inſignem fuiſſe draconem arbitrantur, quia id animal cum dicatur à Græcis ἀμφίβιος, quod in aquis & in terra æque viuat, fingitur modo ſub aquas, modo ſub terram occultatus. is draco ita dictus fuit, quoniã ob ſingularem vim veneni omnia combureret, faceretq; vt contacta areſcerent. cum igitur vis aeris illum vndique expelleret, neque ſatis aptam ſibi temperiem inuenire poſſet, dictus eſt Iouis metu in Aegyptum profugiſſe, vbi cum æſtum ferre non poſſet, in lacum merſus interijt. Hic dicitur à Iunone procreatus terra percuſſa, quia tanta vis eſt aeris temperamenti aliquando, vt, & magnitudine & forma admirabiles plantæ & animalia inaudita oriantur. alij hanc fabulam ad res naturæ totam retorſerunt: quippe cum ſcribat Strabo libro quinto vniuerſum tractum à Cumis in Siciliam vſque, & Aetnam, & Liparenſes inſulas, & Puteolanum, Neapolitanum, Baianumque agrum Pithecuſasque inſulas, quaſdam profundas & in vnum coeuntes ſub ſe ſolitas habere cauernas, quæ in Græciam quoque porrigerentur, in quibus multa vis ineſſet ſulphurea. Idcirco quibuſdam temporibus cum ventis ſpirantibus ſubterraneis terræmotus fierent frequentes in ijs locis, & flammarum, feruentiumque aquarum profluuia, ignisque exhalationes, & cineres cum fauillis longius emitterentur, fabulati ſunt antiqui ſerpentem illum ſiue Aegypti tyrannum perpetuo ſupplicio damnatum ſub ijs locis iacere, qui quoties moueretur, ignem ac cineres eructaret, terrasque concuteret. aiunt præterea ſitum quendam in inſula Sicilia per terræmotus ac incendia elatum Epomeum in medio ferè inſulæ vocatum fuiſſe, qui natus ſit cum Typhœus humerum moueret. alij vim ventorum non ſubterraneorum quidem, ſed è ſublimi loco ſpirantium eſſe Typhonem crediderunt, qui & orientem & occidentem plagam manibus pertingeret, & cuius capita altiſsime vſque ad ſydera peruenirent. nam venti latiſsime vagantur. plura capita illi conceſſerunt, ob varias diuerſorum vires: corpus erat pennis tectum ob celeritatem, circa crura frequentes viperarum ſpiræ, propter noxiam vim aliquando ventorum. oculi ignei, flammasque ex ore ſpirabat, propter materiam ventorum, quæ fit è ſiccis calidisque vaporibus. Fingitur ad montem Caucaſum confugiſſe, quia in montibus venti plerunque dominantur. Alij ad primam mundi originem hoc deduxerunt cum dicant tantam vim ventorum & inflãmationem natam ex Erebo ſiue ex Chao, mox à Ioue depreſſam, cũ Iupiter εὐκρασία ſit ſiue cõmoda tẽperies: quã vim cęli ac mundi tẽperies depreſsit. cũ vero ob cauernoſa loca vẽti &

ignes

ignes ſint ſubterranei,poſtea fabulati ſunt hunc in Sicilia à Ioue fuiſſe fulmine ctum. Alii Typhonem peſtiferam aeris male affecti naturam ob nimium calorem putarunt: quippe cum vis nimia æſtatis plurimum obſit humanis corporibus, eaque imbecilliora faciat ad reliquas temporum mutationes perferendas. Mox cum recedente ſole per ſigniferum circulum aliquando ceſſauiſſet æſtus, facta eſt magna imbrium ac tonitruum copia, cum per calorem imbres coire nõ poſſent.tum fulmina frequentia ceciderunt,quare Iupiter fulminibus Typhonẽ primum in Aegyptum fugauit, & in loca calidiora ad meridiem: deinde ſub Aetnam detruſit. quidam Typhonem hominem fuiſſe ferocem & ſtrenuum arbitrati ſunt,qui Iouem de regno collecta magna exulum & inuidorum manu conatus ſit deijcere,quare ob potentiam illi tantum corpus tribuunt quod inflammauit nonnullos aduerſus Iouem perſuadendo, dictus fuit ignem ex ore ſpirare ſolitus,& neruos Ioui conciditſſe. Hos illi furatus eſt Mercurius,ac Ioui reddidit, quoniam Iouis oratione poſtea reconciliati ſunt animi illorum,qui à Ioue deſciuerant. Alij rurſus ad reuocandos animos ab ambitione fabulam hanc retorſerunt,qui cum ſignificare velint illam peſsimam omnium prope vitiorum eſſe,& filiam Erebi, & ignem ex ore efflare dixerunt. Hæc aduerſus Iouem inſurgit, quoniam nulla eſt religionis,nulla humanitatis,nulla iuſtitiæ cura,vbi pullularit ambitionis furor. Quæ cum multa habeat capita,multos modos multas ſolicitudines,multas moleſtias eius ſignificarunt. Hunc Typhonem,ſiue hanc ambitionem huc illuc fugientem Iupiter tandem opprimit ac labefactat,quia & ſi cupiditas aliquandiu rationi ſapientiæque reſiſtit, tamen ab illa denique vincitur. neque quiſpiam eſt ſapiens,quin rationi demum obtemperet, etſi cupiditate aliquantulum exagitetur.at nunc de Paride dicamus.

De Paride. *Cap.* XXIII.

NOn imperite ſane, neque inutiliter, ſed ad demonſtrandam humanæ vitæ leuitatem, illa quæ de Paride Priami & Hecubæ filio tradita ſunt, quod Palladem, & Venerem, & Iunonem de forma contendentes, iudicauit, memoriæ prodita ſunt ab antiquis.atque vt rem altius repetam,dicunt prægnantem Hecubam ſomniaſſe ſe facem ardentis ignis,quæ vniuerſam Aſiam inflammaret,peperiſſe:cui ariolos percunctanti reſponſum fuit,futurum vt infans, quẽ in vtero geſtabat, eſſet cauſa excidij ſuæ patriæ, quam rem ita attigit Ouidius in epiſtola Helenæ:

Illa ſibi ingentem viſa eſt ſub imagine ſomni
  Flammiferam pleno reddere ventre facem.
Territa conſurgit:metuendaque noctis opacæ
  Viſa ſeni Priamo,vatibus ille,refert.
Arſurum Paridis vates canit Ilion igni.

Idcirco cum natus fuiſſet infans, illum Priamus Archelao exponendum feris dedit,quem etiam expoſitum per dies quinque vrſæ lac ſuxiſſe memorant.at curauit,vt alij tradiderunt,Hecuba vt à paſtoribus in Ida monte nutriretur: nec defuerunt qui dixerunt ab eodem Archelao illum vt filium fuiſſe educatum. Sed enim quis ea,quę certo Dei inſtituto decreta,ſtabilitaque ſunt euitauerit?nam & Thyeſtes è filia Pelopeia filiũ Aegiſthum feris exponi iuſſerat, quod eum oraculũ multorum malorum autorem fore monuiſſet, ſed tamen à paſtore inuẽtus in ſyluis, & à capris nutritus,vnde nomen accepit, Atreum & Agamemnonem trucidauit.neque ſeruauit Troiam quod eiectus fuerit Paris,neque Saturnus Iouem deuitare potuit,quamuis ante fuerint ab oraculis moniti,ſi ita diuinitus erat ſta-

tutum. Hic cum adoleuiſſet magnam ſibi iuſtitiæ & æquitatis gloriam comparauit.: atque cum regia armenta latrones ac piratæ aliquando furati fuiſſent, eaque abigerent, illos armis inſecutus vnà cum cæteris regis paſtoribus armenta recuperauit cæſis piratis, vnde Alexander dictus fuit, vt ipſe de ſeipſo teſtatur in epiſtola apud Ouidium:

Pene puer cæſis abducta armenta recepi
  Hoſtibus, & cauſam nominis inde tuli.

Deinde cum in Agonalib. ludis fortiſsimus apparuiſſet, quę per id temporis apud Romam locum agebantur, à Priamo denique cognitus fuit, & in regiam receptus. Accidiſſe vero fabulantur ijs temporibus, quibus adhuc puer Paris erat inter paſtores, vt dij omnes conuocati ad nuptias Thetidis & Pelei acceſſerint, præter Diſcordiam, quam nemo inuitarat. Id illa grauiter ferens pomum elegantiſſimum & pulcherrimum aureum cum inſcriptione per oſtium immiſit, pulchrior accipiat. id ſuſcepit Mercurius ac legit, vt teſtatur Lucianus in dialogo Panopes & Galat. Tum multis Deabus id petentibus magna diſcordia & contentio orta eſt inter tres Deas cæteris his cedentibus: ac Iupiter iuſsit ad æquiſsimum, vt tum habebatur, Paridem iudicium id deferri. Scripſit Strabo lib. 13. in Antandro, qui mons vocatus Alexandrię imminet, Deas illas à Paride fuiſſe iudicatas, cum in Ida monte id accidiſſe ſcribat Ouidius etiam in his,

Cum Venus, & Iuno, Pallasque in montibus Idæ,
  Corpora iudicio ſuppoſuere meo.

Aiunt hunc ingentibus donis fuiſſe à Deabus omnibus ſolicitatum: quippe cum Iuno Aſiæ Europæque imperium illi promitteret, Pallas ſe omnibus Græcis ſapientiorem facturam polliceretur, at Venus mulierum omnium pulcherrimam ſe illi conceſſuram diceret, ſi ſibi victoriam de forma adiudicaſſet, quam rem ita attigit Ouid. in epiſt. Paridis:

Tantaque vincendi cura eſt: ingentibus ardent
  Iudicium donis ſolicitare meum.
Regna Iouis coniux, virtutem filia iactat.

Atque cætera, quę in eadem epiſt. ſcribuntur in eam ſententiam, multa ſunt: quę planius etiam Euripides declarauit ita in Troadibus:

καὶ παλλάδος μὲν ἦν Ἀλεξάνδρῳ δόσις
φρυξὶ στρατηγοῦντ' ἑλλάδ' ἐξανιστάναι.
ἥρα θ' ὑπέσχετ' Ἀσιάδ' εὐρωπηίδ' ὅρους
τυραννίδ' ἕξειν εἴ σφε κρίνειεν πάρις
κύπρις δὲ τοὐμὸν εἶδος ἐκπαγλουμένη
δώσειν ὑπέσχετ' εἰ θεὸς ὑπεκδράμοι
κάλλει.

Paridique Pallas munus id promiſerat
Quod dux Phrygum mox Græciam ſubegerit,
Montes at Europæ, Aſiæ & tyrannidem
Iuno ſpopondit ſi ſibi faueret is.
Mirata formam ſed Venus meam dare
Promiſit illi, ſi Deas deuincere
Sit iudicata forma.

Accidit ferè eodem tempore vt celeberrima eſſet Helenæ forma in vniuerſa Gręcia, quæ & opibus & nobilitate generis cæteras omnes mulieres antecellere putabatur. Erat enim Tyndari Oebaliæ regis, & Ledæ filia, vt putarunt nonnulli: cum alij dixerint Iouem in cygnum conuerſum Ledam compreſsiſſe, quæ alterum ouum ex illo concepit, ex quo nati ſunt poſtea Pollux & Helena: ex

altero

altero ouo concepto Tyndaro nata eſt Clytemneſtra & Caſtor. Alij non è Leda, ſed è Nemeſi natam Helenam putarunt, cuius dicunt Ledam fuiſſe nutricem, ac Iouem patrem, vt ait Pauſanias in Atticis. Qui natam ex Ioue putarunt in cygnum verſo, ad ſempirernam eius rei memoriam cygnum inter ſydera collocatum dixerunt. Cum tantopere igitur forma præſtaret, omnes Græcarum ciuitatum principes eò ad illam in matrimonium expetendam conuenerunt: quæ quod fuerat ante à Theſeo rapta, è quo etiam enixa Argis dicitur templum Lucinæ erexiſſe, & mox repetentibus fratribus reſtituta, & quod magna inuidia videbatur in eum redundare, qui illam eſſet habiturus, vnuſquiſque eam ſibi contingere ſperantes in legem à Tyndaro latam iurarunt ſe pro viribus defenſuros, ſi quis illam violare, aut legitimo marito rapere conaretur, vt teſtatur Pauſanias in Laconicis. Nam non longe à Platæneto vocato, & à Mineruæ Pareæ delubro Tyndarus dicitur procos Helenæ conuocaſſe, qui ſuper equi execti teſtibus iurarunt ſe Helenam defenſuros, atque cuſtodituros eſſe ab iniuria, ſi ab aliquo nuptiæ illæ violarentur. poſt illud iuramentum Tyndarus equum in eo loco infodit, ſicuti ſcripſit Pauſanias in Laconicis. Fuit enim antiquorum conſuetudo vt ſuper teſtibus victimarum plerunque iuraretur cum fœdera inter aliquos percuterentur. Idcirco vbi Hercules fœdus inijt cum liberis Nelei fide vltro citroque data ſue mactato ſuper eius teſtibus & ipſe & illi iurarunt, atque confirmarunt iuramentum inſuper factum, vt ſcripſit in Phoroneo Hecatæus. Neque hoc fiebat quouis tempore, vt ait Demoſthenes in oratione contra Ariſtocratem, cum eſſet magnum iuſiurãdum, & non quibuſuis temporib. ſed ſtatis diebus: vt patet ex his; εἶτ᾽ οὐδὲ τὸν τυχόντα τιν᾽ ὅρκον ταῦτο ποιήσει, ἀλλ᾽ ὃν οὐδεὶς ὄμνυσιν ὑπὲρ οὐδενὸς ἄλλου· στὰς ἐπὶ τῶν τομίων κάπρου καὶ κριοῦ, καὶ ταύρου καὶ τούτων ἐσφαγμένων ὑφ᾽ ὧν δεῖ καὶ ἐν αἷς ἡμέραις προσήκει. Poſtea neque vt contingit iuramentum hoc faciet, ſed quod nemo iurat ſuper alia re: ſtans ſuper exectis carnibus apri vel arietis vel tauri vel horum iugulatorum, & in quibus conuenit diebus. Quin etiam ſolenne fuit olympicis athletis conceptis verbis ſuper execti ſuis teſtibus antequam ludos inirent, iurare ſe nihil fraudis aut inſidiarum commiſſuros, qui quidem ſues tranſacto iuramento nulli erant vſui. erat enim vetitum religione ne victimæ, ſuper quibus iuratum fuiſſet, ab hominibus ederentur. nam & Homerus teſtatur exectum illum ſuem, ſuper quo Agamemnon iurauit ſe non attigiſſe Briſeidam in mare à Taltybio fuiſſe deiectum ex antiquorum ſacrorum ritu, vt patet ex his: lib. 7. Iliad.

Εἰ δέ τι τῶνδ᾽ ἐπίορκον, ἐμοὶ θεοὶ ἄλγεα δοῖεν
πολλὰ μάλ᾽ ὅσσα διδοῦσιν ὅτις σφ᾽ ἀλίτηται ὀμόσσας.
Ἦ, καὶ ἀπὸ στόμαχον κάπρου τάμε νηλέϊ χαλκῷ.
τὸν μὲν Ταλθύβιος πολιῆς ἁλὸς ἐς μέγα λαῖτμα
Ῥῖψ᾽ ἐπιδινήσας βόσιν ἰχθύσιν.
Si quid periuro, cœleſtia numina tradant
Quot mala ſueuerunt periuris tradere prauis.
Sic ait, & ſtomachum porci ferro inde cecidit,
Quem mox Taltybius iuſſus porricere in vndam
Et maris incani pergratam piſcibus eſcam.

Plutarchus in Cicerone & Publicola lõge diuerſam rationẽ coniuratos ſeruaſſe inquit apud Romanos, quippe hominem trucidaſſe, omneſque coniuratos magno & horrendo iuramento adactos ſanguinem libaſſe, & exta guſtauiſſe. Aeſchylus in actu ſeptẽ ad Thebas inſcripto, demonſtrat illam fuiſſe conſuetudinem propriam coniurationum vt omnes coniurati ſanguinem victimæ illa de cauſa cæſæ attingerent, vt eſt in his:

Ἄνδρες γὰρ ἑπτὰ θούριοι λοχαγέται,
ταυροσφαγοῦντες ἐς μελάνδετον σάκος
καὶ θιγγάνοντες χερσὶν ταυρίου φόνου,
ὡρκωμότησαν ἢ πόλει κατασκαφὰς
θέντες λαπάξειν ἄστυ καδμείων βίᾳ,
ἢ γῆν θανόντες τήνδε φυράσειν φόνῳ.
Centuriones ſtrenui ſeptem viri
Taurum immolarunt,inque ſcutum ſanguinem
Tauri legentes attigere dexteris,
Marteṁque iurauere,Bellonam, & ſimul
Grauem Pauorem vel cruore mox ſuo
Terram rigare,funditus vel ſternere
Vrbem ac populuri vi ſati ex Agenore.

Apud antiquos fuit etiam in more poſitum vt iurantes maſſam ferri ignitam manibus ſuſtinerent, rogarentque Deos ac precarentur at illud iuramentum ſtabile firmumque eſſet, donec illa in aquis ſupernataret, quam mox in profundum deijciebant, vt in his teſtatur Callimachus:

φωκείων μέχρις κε μένη μέγας εἰν ἁλὶ μύδρος.
Phocenſis donec perſtabit in æquore maſſa.

Et Sophocles in Antigone:

ἦμεν δ᾽ ἕτοιμοι μύδρους αἴρειν χεροῖν,
καὶ πῦρ διέρπειν, καὶ θεοὺς ὁρκωμοτεῖν.
Prompti manu tenere maſſam ferream
Eramus incenſam,per ignem incedere,ac iurare.

Nam cenſebant eos qui optime & innocenter iurarent,illæſos & igniti ferri maſſas ſuſtinere, & ſupra ignem impune incedere. atque alius in fœderationibus, alius in coniurationibus, alius in iuramentis omnino ritus ſeruabatur. Deinde accidit vt Paris cum viginti triremibus legatus,miſſusq; ad repetendam Heſionen, quam Telamon occiſo patre eius Lacedæmone rapuerat, nauigarit: qui à Menelao in hoſpitium perbenigne acceptus eſt, cui Helenæ nuptiæ contigerant. Verum cum re infecta redire oporteret, ille neglecto iure hoſpitij,& Menelai amicitia dicitur illam meretriculam Helenam cum magna nummorum, regiæque ſupellectilis copia abſtuliſſe,vt ſcripſit autor Cypriorum carminum,& Herodotus in Euterpe. Idem tamen in Clio non ad repetendam Heſionen Alexādrum nauigaſſe inquit,ſed exemplis ſuperiorum temporum inuitatum, quod Io Græcis Aegyptij, Græci Aegyptijs Europam, & Medeam Colchis impune rapuiſſent, quas repetentibus non reddiderunt, eò conſulto ad rapiendam Helenam nauigaſſe,quod innuit Ouidius in his carminibus:

Nomine ceperunt Aquilonis Erechthida Thraces,
  Tuta tamen bello Biſtonis ora fuit,
Phaſida puppe noua vexit Pagaſeus Iaſon,
  Læſa nec eſt Colcha Theſſala terra manu:
Te quoque qui rapuit,rapuit Minoida Theſeus,
  Nulla tamen Minos Cretas ad arma vocat.
Nec venio Graias veluti ſpeculator ad vrbes,
  Oppida ſunt regni diuitiora mei.
Te peto,quam pepigit lecto Venus aurea noſtro.
  Te prius optaui,quàm mihi nota fores.

Sic enim fit plerunque vt impunitas peccatorum ſit pro exemplo & incitamento ad cætera flagitia ſuſcipienda. At Diognetus in rebus Smyrnæis non legatum iuiſſe

iuiſſe Alexandrum inquit, neque commotum fuiſſe ſuperiorum exemplis, ſed Veneris monitu, cuius etiam conſilio Harmonidas, vel, vt placuit Andrætæ, Phereclus nauem illi fabricauit, illuc conceſsiſſe ſcribit, quam vbi primum Alexander vidiſſet in eius deſiderium incidiſſe memorat. alij dixerunt raptam fuiſſe Helenam à Paride cum inter Bacchas in litore maris Ino ſacrificaret, quam deportauit in Aegyptum, atque ibi primum cum illa congreſſus ſit. Fama eſt igitur Paridem cum hac in Aegyptum nauigaſſe, quia timebat ne ſe Menelaus cum Lacedæmoniorum claſſe inſequeretur: atque cum eo appuliſſet ad Canopicum Nili hoſtium templum Herculis in litore inuenit, in quod ſiquis ſeruus cum quibuſdam ceremonijs confugiſſet, à nemine violari fas erat. eo in loco Alexandri facinus i ſeruis ad ſacerdotes deferentibus grauiter tulerunt primum iniquitatem iniuriæ, qua Menelaum affecerat: deinde legatione Memphim ad Proteum de illa re miſſa, iuſsi ſunt ſerui Alexandrum vt iniqua conatum comprehendere, & ad Proteum adducere. Hunc conuitijs inſectatus Proteus incolumem quidem dimiſit cum ſocijs, at vxorem Menelai, & diuitias apud ſe retinuit vſque ad Menelai aduentum, iuſsitque intra triduum Alexandrum abeſſe ex vniuerſo Aegyptiorum agro. Sunt qui dicant hinc Alexandrum nulla re ſibi ablata Troiam confugiſſe, inter quos fuit Duris Samius: alij cum Idolo Helenæ in patriam reuertiſſe aiunt, vt ſenſit Euripides. Neque defuerunt ſanè, qui Alexandrum ſtatim in patriam rectà redijſſe memorent, legationesque Græcorum ad res repetendas miſſas neque auditas quidam fuiſſe à Troianis. Fama eſt ſemel tantum in agro Athenienſium Alexandrum cum Helena congreſſum fuiſſe, cum tamen Bunichus, & Corithus, & Aganus, & Idæus nati fuiſſe dicantur ex Helena & Paride. alij dicunt in Cranae, quæ vna eſt Sporadum, Paridem congreſſum fuiſſe, quæ inſula poſtmodo Helene ab illa vocata fuit atque cum Paris ab inuita, & prope per vim extorſiſſet, quam iam pęnituerat maritum reliquiſſe, dicitur ex eius lachrymis nata eſſe herba Helenium vocata, quæ ſi in vino bibatur à mulieribus creditur Venerem excitare, & inducere hilaritatem vt ſcripſit Alexander Cornelius in rebus Phrygijs. Et quamuis virgo à Theſeo reſtituta dicatur Helena ſuis fratribus, non defuerunt qui Hermionem eius & Theſei filiam putarint, & vt credidit Duris, Iphigeniam. Huic præterea Nicoſtratum nonnulli, & Ephiolam, & Menelaum filios tribuerunt. Sed quoniam ſceleratæ vitæ finis rarò felix eſſe conſueuit, fama eſt Helenam denique mortuo Menelao à Nicoſtrato & Megapenthe filijs è domo ob ſuperiorem vitæ turpitudinem eiectam ſeſe Rhodum ad cognatam ſuam Polixo vxorem Tlepolemi contuliſſe, quæ per id tempus illi inſulæ imperabat, verum quia Tlepolemus adulterij Helenæ cauſa in bello Troiano occiſus fuiſſet, eam cædem mariti ſui vlciſci cupiens in Helenam ſe lauantem ancillas cum furiarum ornatu immiſit, quæ illam comprehenſam, & arbori infelici ſuſpenſam laqueo demum necarũt, vt ſcriptum fuit à Pauſania in rebus Laconicis. Sic & ipſe Alexander poſtea imbellis & pernitioſus patriæ ſuæ ciuis extitit, vt demonſtrauit Home. lib. 3. Iliad. Hic, vt prædictum fuerat à coniectoribus, vniuerſæ Græciæ arma in ſe, ſuosque ciues concitauit, hic patriam ſuam, regnumque potentiſsimum & antiquiſsimum Aſiæ propter libidinẽ funditus euertit, hic denique è Lemno inſula accitus trucidatur: quæ omnia calamitatum genera ſibi prædicta fuiſſe à Nereo teſtatur Hora. libro 1. Carminum. Hæc partim hiſtorice, partim fabuloſe narrantur, quæ de Paride memoriæ ſunt prodita. ¶ Hanc fabulam confictam fuiſſe de generatione rerum naturalium antiqui nonnulli ſunt commenti: nam Pelei & Thetidis nuptiæ quid aliud ſignificare poſſunt, quàm ex aquæ terræque miſtione adiuuante calore omnia naturalia corpora procreari? Eſt enim πηλὸς cęnum, ac limus, Thetis vero aqua, vt dicetur

 poſtea.

poſtea. Ad horum duorum miſtionem, tanquam ad nuptias, omnes Dij conuenerunt: quoniam nihil è ſola materia ſine artifice confici poteſt. Siue enim mortales brutorum, ſiue immortales hominum animæ ſint corporibus inferendæ, cum imperent omnino etiam in brutis quodammodo corporibus, ex nobiliore quodam loco quam ſint ipſa elementa, ipſas ducere pareſt, ſiue enim ex aere, ſiue ex igne, ſiue è cœleſtibus corporibus anima mortalium deducatur, ſiue ex his omnibus: ſiue ſit harmonia quædam ex æquabilitate temperamentorum, ſiue his omnib. nobilius quiddam, at ignotum, omnino illam a Dijs omnibus concedi corporib. dixerunt, & è ſingulis cœleſtibus virtutibus proprias quaſdam vires aſſumere. Inde dicti ſunt omnes Dij ad nuptias Pelei & Thetidis conueniſſe. Hinc abfuit Diſcordia ſola ex omnibus Dijs, quia niſi per amicitiam res conſeruari non poſſunt, quæ etiam quanto magis inter ſe conueniunt temperaméta, tanto magis vigent ac florent. Cum vero Diſcordia, viriumq; naturalium inæqualitas acceſſerit, tunc non ſolum temperamentum perit, ſed etiam tota compoſitio labefactatur: vt enim amicitia generationis, ita diſcordia & litigium principium corruptionis eſt. Quid aliud ad naturam pertinens in his contineatur, non video, quare ad mores reliqua pars ſpectat huiuſce fabulæ. Hanc eandem fortunam ciuitates, & imperia, & nationes experiuntur, quam etiam ſingula naturalia corpora, quæ per diſcordiam funditus euertuntur. Eſt autem inter has tres Deas ſemper ferè diſcordia, & contentio, Palladem, Iunonem, Venerem: quippe cum moleſtum appareat ciuitatibus id, quod plerunque accidit: vt imperiti & ſtulti, & peritis & ſapientibus dominentur: vt inopes opulentis, inter quos naturalis eſt prope diſcordia: vt libidinoſi & impuri, viris bonis & temperantibus imperent. nam, vt res omnes hæ vni adſint, vt idem ſapiens ſit ſcilicet, & temperans, & opulentus, eſt vna rerum omnium quàm difficillima, quod ſi contigerit, nemo illius imperium feret inuitus. Quod autem non vera, ſed ficta ſint quæ de iudicio Paridis tradita ſunt, vel muliercula illa non credit apud Ouidium quæ ita inquit:

Credere vix equidem cęleſtia numina poſſum
Arbitrio formam ſuppoſuiſſe tuo.

Vt igitur ad Imperatorias virtutes homines regnaturos inflammarent antiqui, hanc fabulam confinxerunt: per quam temperantem eſſe & ſapientem & fortunatum illum oportere dixerunt, qui ſit cæteris hominibus dominaturus: quippe cum Paris ſpreta ſapientia ac opibus per laſciuiam imperium perdiderit. quod ſine illarum Dearum ope conſeruari minime poterat. Nam cum alij alio ſtudio magis oblectentur, illa animi appetentia Paris à quibuſdam dicta eſt. Huic Deæ illæ datæ ſunt iudicandæ, atque omnes dignæ, quæ vincerent, videbantur, quamuis Iuno regnum, ſapiétiam Pallas, pulcherrimam mulierem Venus adpromitteret vt victoriam ex eo certamine reportaret. Verum quis ſanæ mentis pro potentia, magiſtratibus, honoribus ſcortum fœdiſsimum elegerit? aut quis pro ſapientia diuiniſsimo Deorum munere libidinem, niſi impurus, complectatur? aut qui id fecerit, quo pacto non & ſceleratus & pernitioſus patrię ſuę ciuis alitur? quod hoſpitium non hic violare poterit? at cui non datum eſt hoc iudicium? nemo noſtrum eſt per Deos immortales qui Paridem ſuo iudicio non damnet: nemo prope rurſus eſt, qui tam turpe Paridis iudicium non imitetur. Hac propoſita Paridis turpitudine fecerunt antiqui, vt nos ipſos dementiæ còndemnaremus: eſt enim Venus, quam tanti fecit Paris, nihil aliud, quàm dementia, vt nomen ipſum ſignificat, ſicut teſtatur Euripides in Troadibus his verſibus:

τὰ μῶρα γὰρ πάντ᾽ ἐϛιν ἀφροδίτη βροτοῖς.
καὶ τοὔνομ᾽ ὀρθῶς ἀφροσύνης ἄρχει θεᾶς.

Vbique ſtulta ſunt Venus mortalibus,

Recte-

Recteque nomen cæpit à dementia.

Prçclare ſanè factum eſt ab ipſa natura, vt breue tempus libidini iniunxerit: nam ſi amplius ſpatium ſit voluptatibus iniunctum, crudeliſsimos, & maxime omnium belluarum furioſos homines experiremur. Ac de Paride ſatis, nunc de Actæone dicamus.

De Actęone. *Cap.* XXIIII.

NEque leue ſanè ſupplicium Actæonem ſubiiſſe memorant, quod nudam Dianam intueri auſus ſit: tantum honorem Diis immortalibus deberi ſignificabāt. Fuit hic, vt ſcripſit Zezes hiſt. 61. chil. 6. Autonoes Cadmi, & Ariſtei filius: qui cum mirum in modum venatione delectaretur vtpote à Chirone educatus, vt ait Apollodo libro ſecundo, fertur ſuper ſaxo quodam defeſſus dormire ſolitus quod fuit non procul à Megaris Plateam contendentibus, quod etiam Actæonis ſaxum vocatum fuit. Scripſit Pauſanias in Bæoticis Actæonem in fonte illi ſaxo proximo ſe lauantem Dianam vidiſſe, quod illa moleſte ferens, rabiē canibus Actæonis immiſit, vt illum laniarent. Eam fabulam multis verbis complexus eſt Ouid libro 3. Metamorph. qui non ſuper ſaxo illum dormire ſolitum ſcribit, ſed in ſepulunca quadam fonti illi propinqua. Illa de cauſa dictus eſt fuiſſe in ceruum conuerſus, & à ſuis canibus in Cithærone laniatus, quos multos aſſiduè in feras nutriebat, vt ſignificauit Eurip. in Bacchis hoc pacto:

ὁρᾷς τὸν ἀκταίωνος ἄθλιον μόρον,
ὃν ὠμόσιτον σκύλακες ἃς ἐθρέψατο,
Διεσπάσαντο κρείσσον᾽ ἐν κυνηγίαις.
Num cernis Actæonis improbam necem?
Canes voraces, ille quas nutriuerat,
Nam dilaniauere optimum venatibus.

Nomina vero canum, à quibus Actæon fuit laniatus, nihil aliud quam vel colores corporum, vel ſagacitatem ſignificant, quæ conuenit canibus, hæc autem ſunt: Melampus, nigros habens pedes. Ichnobates, per veſtigia ſequens. Pamphagus, omnia comedens. Dorcęus, perſpicax. Oribaſius, montiuagus. Nebrophonus, hinnulos occidens. Læláps, procella. Theron, ferus. Pterelas, alatus. Agre, inquirens. Hylæus, ſylueſtris. Nape, ſaltus pererrans. Pœmenis, paſtorum canis. Harpyia rapax. Ladon, hinnulo ſimilis. Dromas, curſor. Canache, fremens. Sticte, picta. Tigris, fera. Alce, robuſta. Leucon, albus. Asbolus, fuliginoſus. Lacon, reboans. Aello, procelloſus. Thous, celer. Cyprius, libidinoſus. Lyciſca, lupina. Harpalus, rapax. Melaneus, niger. Lachne, hirſuta. Labros, rapidus. Agriodos, agreſtibus viis aptus. Hylactor, latrator. Nā omnino canes quinquaginta Actæonis à nonnullis commemorantur. Alii dixerunt Actæonem cerui pelle à Diana tectum laniatum fuiſſe à canibus ad eum lacerandum incitatis, ne Semelen vxorem duceret, cuius ſententiæ fuit Steſichorus Himeræus. vel, vt voluit Acuſilaus, quia illam compreſsit. Alii Actæonem non verſum in ceruum, neque cerui pelle tectum fuiſſe arbitrantur, ſed opinionem canibus immiſſam, vt feram putarent, quod attigit Ouid. his carminibus:

Teſtis & Actæon, quondam fera creditus illis,
Ipſe dedit læthо cum quibus ante feras.

Neque vero vnus tantum fuit Actæon, vt ego quidem cenſeo, ſed alter à canibus laniatus: alter à Bacchis diſcerptus: de quo ita ſententia extat enaratoris Apollonii, Meliſſus, quia Corinthios à Phidone Argiuorū Rege, à quo euertēdi erāt, liberauit, & protexit. ob ſingulare beneficiū inſignes honores cōſecutus fuit.

Acci-

Accidit aliquando vt Bacchiades domum huius inuadentes filium Actæonem diſtraxerint vel repugnantibus parentibus. Cum vero celebrāda eſſent Iſthmia, Meliſſus ad aram accedens multa imprecatus eſt Corinthiis, niſi filii ſui cædem vlciſcerentur: cum illa dixiſſet, ſe de propinquo præcipiti loco deiecit. At Corinthii cum timerent magnopere ſi inultam cædem illam reliquiſſent Actęonis, tū etiam multo magis ita iubente oraculo, Bacchiades è ſua regione eiecerunt. Eodem tempore vnus Bacchiadum Cherſocrates Corcyram extruxiſſe fertur expulſis Colchis, qui ibi habitabant, quo ſe omnes Bacchiades receperunt. ferunt Ariſtæum ſuperioris Actæonis patrem tam grauiter tuliſſe mortem filii, vt Bęotiæ atque vniuerſę Græciæ indignatus continuo è Græcia in Sardiniam migrauerit. verum cur hæc vt admirabilia, & ſempiterna memoria digna trāſmiſſa ſunt ad poſteros? ¶ Ego ſanè ex hiſtoria ad morum informationem itum eſſe arbitror. quid enim prohibet cum Sol Leonem ſignum ingreſſus fuerit, Lunę vi aucta in eodem ſigno rabiem canibus natam eſſe per dies Caniculæ præſertim? aut canibus rabie exagitatis quæ vis, quæ ratio, quæ cognitio poteſt reſiſtere, quo minus vel in dominū ſæuiant? fuerunt qui putarint Actæonis facultates per canū rabiem, aut per iratam venationum deam inſulſe diſsipatas ſignificari: quia canes non Actæonem, ſed eius opes laniauerint: quod quidem perridiculum mihi videtur. non enim ad uenationem hortari poſteros, vel retrahere conſilium fuit antiquis, ſed minus rectos mores emendare. Per hanc igitur fabulam nos ad beneficia in viros bonos conferenda adhortabantur, ac retrahebant à benemerendo de ingratis & immemoribus acceptorum hominibus: quod etiam videtur ſignificaſſe Theocritus in eo verſu:

τρέφε κύνας ὥστε φάγοντι. nutri canes vt te edant.

Omnium ſanè beneficiorum optimum eſt illud, quod apud virum bonum & memorem & gratum collocatur: quod vero in maleficum & ingratum collatum eſt, omnino male collatum fuit: quippe cum improbi homines, ne parem gratiam referre cogantur, ſæpius pro acceptis beneficiis ſimultatis cauſas aucupentur, ſeque vel quauis leuiſsima de cauſa iratos fingant, vt ſic deletū appareat quidquid in eos collatum ſit. Vt prudētiores igitur eſſemus in cōferendis beneficiis, ne honori, facultatibus, vitæque noſtræ inſidiatores noſtris ſumptibus aleremus, rationem conferendorum beneficiorum nos antiqui docuerunt: quippe cum beneficium viro bono facere, ſit prope accipere, atque hæc nonnulla pars eſt iuſtitiæ vt traditū eſt in officiis. Admonemur prętereà per hanc fabulam, ne ſimus nimis curioſi in rebus nihil ad nos pertinentib. quoniam multis pernitioſum fuit res arcanas aliorum cognouiſſe, aut principum ciuitatum, ſummorumque virorū, aut Deorum præcipue, quorum vel aliqua minima ſuſpicio arcanorum conſcium facile poteſt opprimere. atque vt ſummatim dicam, eas fabulas, quas inſulſi & imperiti plerique aniles nugas tantum eſſe crediderunt, ad poſteros tradiderūt antiqui, vt per illas nos à temeritate, crudelitate, arrogantia, libidine, illigitimisque facinoribus retraherent, & ad humanitatem, prudentiam, beneficentiam, integritatem, temperantiamque adhortarentur: & vt humanam vitam denique omnem in melius informarent.

NATALIS COMITIS MYTHOLOGIAE,

LIBER SEPTIMVS.

Quàm iuſtè & vtiliter viri illuſtres gloriam ſint conſecuti.

NVlla neque ſanctior lex,neque præclarius inſtitutum eſſe poteſt Illuſtriſsime Campeggi,quam illud,quod digna virtutibus præmia, & flagitiis ſingulis ſupplicia proponit:ſiquidē æquum eſt, non ſolum vt à flagitiis retrahantur, verumetiam ad virtutem, & ad præclara facinora incitentur animi mortalium, ne deſides ac ſegnes vitam hanc obſcure tranſigant.Hęc vna res Herculem, cæteroſq; Heroas illuſtres ita ad labores,omniaque pericula fortiter ſubeunda impulit,vt nihil neque tam horrendum,neque tam arduum fuerit,quod labore & patientia non fuerit ſuperatum. Nam & latrones de medio ſublati,& inferi aditi, & monſtra horribilia perdomita,& crudelitas tyrannorum repreſſa atque extincta propter prēmia virtutis dicuntur. eſt autem præclarum virtutis prēmium , gloria: quæ animos mortalium ad inſignia quæque facinora mirifice ſtimulis impellit: facitque vt difficilia & periculoſa & ardua omnia, leuia & plana & facillima videantur. Neque vlla ciuitas,nullum imperium,nulla natio denique potens ac diuturna eſſe poſſet, quæ cum certa ſupplicia flagitioſis ſtatuerit,mox nullam habeat virorum bonorum rationem.quippe cum illa ſola felix futura ſit, quæ ad bonos honores & magiſtratus detulerit.id quæ fecerit,tanto erit cæteris ciuitatibus præſtantior ac felicior,quanto magis in hoc agēdo fuerit ſtudioſa.Satis eius,quod dico, præclarum erit argumentum Romanorum imperium ad viros bonos vel exteros ſępe delatum, atque Athenienſes etiam multos viros bonos externos ſæpius ſummæ reip. prępfecerunt . At contra ciuitas illa, quæ non niſi ſuis patet ciuibus,quæ fores in perpetuum occluſit exterorum virtuti & fortitudini,quæ nulla etiam habita ratione probitatis inter ſuos ciues, ad quoſuis vel improbos magiſtratus detulerit: quæ ſceleribus pœnas,at nulla prēmia virtuti, vel etiam paruas pœnas interdum improbitati,proponit : quo pacto non & ſegnis & libidini dedita eſſe poteſt? quo pacto non ſtultorum ac ſceleſtorum hominum fiet iniquiſsima tyrannis? quo pacto non immemor acceptorum beneficiorum, aut etiam ingrata?quo pacto non inter ſcorta conſeneſcat,& marceſcat in otio?fieri enim non poteſt vt animus hominum nihil agat, qui niſi honeſtis exercitationibus teneatur,ad turpia quęque & impura ſtudia deferatur neceſſe eſt : nam vbi fores occluſæ ſunt virtutibus, illæ neceſſario patent vitiis & ſceleribus: cum aliquid omnino ſit agendum.

De Hercule. ***Cap.*** **I.**

NEque aliud ſanè quidquā Herculem omnium monſtrorum, latronum, maleficorumque hominū domitorem & euerſorē præter gloriam virtutis illu-

illuſtrauit: qui tantum nominis & gloriæ apud omnes homines conſecutus eſt, quantum nulla ætas vnquam delere poſsit: cuius in honorem templa, altaria, ceremoniæ, ſacerdotes fuerunt inſtituti, quod illi neque nobilitas generis, neque ſola vis corporis, neque ampliſsimum imperium, ſine ſapientia, animique magnitudine concedere poterat. fuit Hercules Iouis & Alcumenæ filius, vt teſtatur Orpheus in Argonaut. his carminibus:

> Πρῶτα δὲ οἶδα βίην ἡρακλῆος θείοιο,
> ὃν τέκεν ἀλκμήνη ζηνὶ κρονίωνι, μιγεῖσα
> ἦμος ὅτε τρισσὴν μὲν ἐλείπετο σείριος αἴγλην
> ἠέλιος, δολιχὴ δ' ἐπεμαίετο πάντοθεν ὄρφνη.
> Hic prius Herculeum robur mihi cernitur: olim
> Hunc Alcmena Ioui peperit coniuncta ſuperno.
> Cum latuit Phœbus longas tres ordine noctes
> Continuas: caruitque die ſol, lumine ſoles.

Aiunt enim Alcmenam Thebani Amphitryonis fuiſſe vxorem, qui cum aduerſus Teleboas Aetoliæ populos militaret, & exercitum duceret: quia ita nubenti Alcmenæ promiſerat, quod fratris eius cædem vlciſceretur, huius captus amore Iupiter ſumpta Amphitryonis forma, vt ait Plautus in Amphitryone, domum ante diem ingreſſus, illa per fraudem, ne vim inferet, potitus eſt. Nam Teleboæ Taphum inſulam vnam Echidnadum incoluerunt, qui, prius habitabant Acarnaniam. hi cum eſſent rapaciſsimi, omnibusque infeſti Argos profecti Electryonis patris Alcmenæ boues abegerunt, qua ex re orto prælio & ipſe Electryo & eius filii in ea pugna ceciderunt. etenim vt ſcriptum fuit ab Herodoro, qui bellum illud deſcripſit, quatuor filii ex Andromeda Perſeoque nati ſunt; Sthenelus Meſtor, Alcæus, Electryo, qui communi imperio poſt Perſei mortem regnarunt. E' Meſtore nata eſt Hippothoe, de qua & Neptuno Pterelas, de quo Teleboas & Taphus. Quidam ferunt bellum exortum inter hos fuiſſe, quia Teleboæ vi ſortem auitam ab Electryonidis repeterent, cum illam iure aſſequi non poſſent. atque cum ex Amphitryone pregnans eſſet Alcmena, tamen, vt ex ſe etiam conciperet, dicitur Iupiter tres noctes in vnum coniunxiſſe, quod ſpatium totum in exprimendo Hercule abſumpſit, non enim ſat erat ſpatii nox vna tantæ plantandæ arbori. Deinde cum negligentius exceptus fuiſſet reuerſus Amphitryo, cauſam percunctatus eſt ab Alcmena, audiuit priore nocte ſui ſimilem domum adiuiſſe: tum intellexit à Tireſia Iouem cum Alcmena, cõcubuiſſe, vt teſtatur Athenienſis Apollod. libro 2. natus eſt igitur Thebis Hercules Ioue patre matre Alcmena, vt teſtatur Hom. in hymno in Herc. hoc pacto:

> ἡρακλέα Διὸς υἱὸν ἀείσομαι, ὃν μέγ' ἄριστον
> Γείνατ' ἐπιχθονίων Θήβῃς ἐνὶ καλλιχόροισιν
> Ἀλκμήνη, μιχθεῖσα κελαινεφεῖ κρονίωνι.
> Alciden cammus natum Iouis, edidit illum
> Præſtantem virtute viris mortalibus: arcte
> Magno Alcmena Ioui coniuncta in amore ſuperno.

Dixerunt tamen poetæ Herculem filium etiam Amphitryonis, vt ait Euripi. in Hercule inſano:

> τίς τὸν Διὸς σύλλεκτρον οὐκ οἶδε βροτῶν
> Ἀργεῖον ἀμφιτρύων', ὃν ἀλκαῖός ποτε
> ἔτικτεν ὁ Περσέως, πατέρα τόνδ' ἡρακλέος.
> Cui non Iouis riualis eſt mortalium
> Auditus Amphitryo, ſatus de Perſei
> Alcæo, & almi qui fuerit pater Herculis?

Ha-

Habuit Hercules fratrem natum eodem partu Iphiclum vna nocte iuniorem, ſororem vero Laonomē, quam Polyphemo nupſiſſe memoriæ proditū fuit. Cuius mirificam celeritatem pedum deſcripſit Orpheus in ſacro ſermone, & incredibilem leuitatem in his carminibus:

οὐδὲ μεν οὐδὲ θεοὺς φεύγοις οὐκ ἔννομα ῥέζων.
οὐδ᾽ ἦν ἰφίκλοιο θοώτερος αὐδάζοιο.
ὅςε καὶ ἀνθερίκεσσιν ἐπέτρεχεν, οὐδ᾽ ἔτι καρπὸν
Σίνετ᾽ ἀλήσυρα γυῖα φέρων ἐπὶ λήιον ἆυοι.
Non poterit fugiſſe Deos qui turpia patrat,
Sit licet Iphiclo multo velocior ipſo.
Qui ſuper extremis ſegetum currebat ariſtis,
Nec ſiccos fructus lædebat pondere plantæ.

Scriptum reliquit Pauſ. in Bęoticis Iunonem odio pellicis Alcumenæ commotam, cum ſciret inſtare tempus prope pariēdi, mulieres veneficas immiſiſſe, quæ partum impedirent. fertur eo tempore Hiſtoris Tireſiæ filia veneficas illas aſtutia eluſiſſe: nam è loco quodam, vnde illę facile audire poſſent exclamauit; Alcmenam peperiſſe: ea voce illæ deterritæ ac deceptæ ſtatim abierunt, quare Alcmena illico enixa eſt. Alii diuerſam ab hac rationē tradiderūt, quippe qui nō impeditam fuiſſe dicant à Iunone Alcmenam quominus pareret: ſed cum nonum menſem ageret Hercules in vtero matris, & ſeptimum Euryſtheus Steneli filius, fama eſt iuraſſe Iouem alterum horum alteri imperaturum, atque ad illum pertinere imperium, qui prior natus eodem die fuiſſet. Id cum ſenſiſſet Iuno ſeptimeſtrem Euryſtheum ex vtero matris exire fecit, at Herculis ortum in primum diem menſis decimi vſque prorogauit, vt ait Theoc. in paruo Hercule:

ἡρακλέα δεκάμηνον ἐόντα ποκ᾽ ἁ μηδεᾶτις
ἀλκμήνα, καὶ νυκτὶ νεώτερον ἰφικλῆα.
Alciden decimo prognatum menſe, decora
Alcmena, atque vna iuniorem nocte Iphiclum:

Eumolpus autem ille, qui librum de myſteriis compoſuit, ſcripſit Herculem primum quidem fuiſſe inuiſum Iunoni propter matrem pellicem, at placatam fuiſſe à Pallade, cuius etiam hortatu Iuno Herculi lac præbuerat paruulo, eumque fecerat immortalem. Huic eadem, nocte, quæ ſecuta eſt primum natiuitatis diem, Iuno ſub mediā noctē duos ferociſsimos angues immiſit, a quibus ictus nemine præſcio interiret: ſed Hercules dicitur ambabus manibus illos apprehēſos ita conſtrinxiſſe. vt illæſus ſtatim hos compreſſerit, vt ait Ouid. in Deianira:

Te ne ferunt geminos preſsiſſe tenaciter angues,
Cum tener in cunis iam Ioue dignus eras?

Quod etiam Theocritus planius expreſsit in paruo Hercule hoc pacto:

ἆμος δὲ ςρέφεται μεσονύκτιον ἐς δύσιν ἄρκτος
ὠρίωνα, κατ᾽ αὐτὸν, ὃδ᾽ ἀμφαίνει μέγαν ὦμον
τᾶμος ἄρ᾽ αἰνὰ πέλωρα δύω πολυμήχανος ἥρη
κυανέαις φρίσσοντας ὑπὸ σπείραισι δράκοντας ὦρσεν
Sub mediam noctem quando Vrſa illabitur vndis
Oriona prope, isque humerum cum protulit altum,
Ingenioſa duos immiſit Iuno chelydros
Tergoribus nigris, ſpirisque ingentibus atros.

Deinde exequitur quo pacto Hercules ſine lacrymis & intrepidus ambos illos compreſſerit. Apollodorus tamen libro 2. iam octo menſes natum Herculem inuſitatæ magnitudinis angues à Iunone immiſſos cōpreſsiſſe memorat. Alij vero

inter quos fuit Pherecydes, hos angues non à Iunone ſed ab Amphitryone immiſſos tradiderunt, vt experiretur vter eſſet Iouis filius, atque Iphiclem territum cum eiulatu aufugiſſe, Herculem illos comprehenſos ſuffocaſſe. cęterum vbi Pallas ad Iunonē accedēs perſuaſiſſet vti mammā præberet infanti, cum puer ſupra etatē violentius ſugeret aiunt Iunonem indoluiſſe, ac puerum proieciſſe. alii dicunt quod cum Hercules lac retinere non poſſet, illud in cęlum deciderit, ac fecerit viam lacteam inde vocatam. alii tamen dicunt iſtud accidiſſe quo tempore lac in ſaxū expreſsit vt iuſſa fuerat, quod obtulit Saturno, quod alii de Mercurio dixerunt, quam opinionum de via lactea varietatē ita mirificè attigit. Marcus Manilius in his:

Nec mihi cęlanda eſt formæ vulgata vetuſtas,
Mollior è niueo lactis fluxiſſe liquorem,
Pectore reginæ Diuum, cœlumque liquore
Infeciſſe ſuo: quapropter lacteus orbis
Dicitur, & nomen cauſa deſcendit ab ipſa.

Deinde cum Hercules adoleuiſſet, iaculandi artem fuit à Teutaro Scytha paſtore, vt ait Iſacius, edoctus. alii à Rhadamantho hanc artem illum didiciſſe malunt, alii ab Amphitryonis paſtoribus, alii à Chirone & Theſtiade: cum tamen Theocritus ab Euryto quodam edoctum iaculandi artem ſcribat, vt ſenſit etiam Apollodorus. à Lino Apollinis filio literas didicit, vt fama eſt: muſicam ab Eumolpo: luctam & artes cæteras ludicras ab Harpalyco Mercurii & Phanopes filio, velut ſenſit Apollodorus, ab Autolyco currus agitare, & equitandi peritiam ab ipſo Amphitryone percepit. qui fuerint magiſtri in ſingulis facultatibus, teſtatur Theocritus in his:

γράμματα μὲν τὸν παῖδα γέρων λῖνος ἐδίδαξεν,
υἱὸς ἀπόλλωνος μελεδωνεὺς ἄγρυπνος ἥρως.
τόξον δ' ἐντανύσαι, καὶ ἐπίσκοπον εἶναι ὀϊστῶν
ἔυρυτος ἐκ πατέρος μεγάλαις ἀφνειὸς ἀρούραις.
αὐτὰρ ἀοιδὸν ἔθηκε, καὶ ἄμφω χεῖρας ἔπλαξε
Πυξίνα ἐν φόρμιγγι φιλλαμμονίδας εὔμολπος.
ὅσσα δ' ἀπὸ σκελέων ἐδροστρόφοι ἀργόθεν ἄνδρες
ἀλλήλους σφάλλοντι παλαίσμασιν, ὅσσα τε πύκται
Δεινοὶ ἐν ἱμάντεσσιν ἅτ' εἰς γαῖαν προπεσόντες
Πύγμαχοι ἐξεύροντο παλαίσματα σύμφονα τέχνα,
Πάντ' ἔμαθ' ἑρμείαο διδασκόμενος παρὰ παιδὶ
Ἁρπαλύκῳ φανοπῆς.

Hunc Linus edocuit ſapientum ſcripta priorum
Peruigil, & claro Phæbi de ſemine natus.
Flectere at arte arcus, emittere & arte ſagittas
Edocuit diues patriis hunc Eurytus agris.
Eumolpus vocem formauit, finxit & idem
Ad citharam digitosque rudes, dextramque tremendam,
At quæcunque fuit membrorum ars apta paleſtræ,
Qua ſtrauere viros, & decepere viciſsim:
Quę foret ars pugilum, & grauibus decernere loris,
Quæque graues pugiles reperere ex arte doloſe,
Hæc a Mercurii doctus de ſanguine creto
Harpalyco, Phanopesque.

Fertur Linum cithara percuſſum interemiſſe, quia ab illo vapulaſſet, cuius etiam cædis cauſam dixit adhuc puer. In Aſtronomicis autem rebus magiſtrum habuit

virum

virum ſapientiſsimum ac optimum Chironem. alii dicunt à Caſtore armatum pugnare didiciſſe: quare omnibus ingenuis artibus a ſingulis in quauis facultate præſtãtibus hominibus fuit inſtitutus. Hercules inſigni corporis magnitudine ac proceritate fuiſſe dicitur: quippe quem ſcripſerit Heraclides Ponticus quatuor cubitorum & vnius pedis longitudinis fuiſſe. Ion præterea Chius & Herodorus in Oedipode Herculem tres dẽtium ordines habuiſſe memorat, igneumq; ſplẽdorẽ ex oculis effudiſſe, vt ait Zezes hiſto. 105. chil. 3. Hercules, cum natus eſſet ea lege, vt Euryſtheus Steneli & Archippes filius fraude Iunonis prior natus illi imperaret, iuſſus eſt omnia, quæ vbique pericula horrenda viderentur ſubire, vniuerſumq; terrarum orbem monſtris horrificis expurgare. Primum igitur omnium laborum Herculi fuiſſe memorant leonem Cithæroneum: nam cum puer adhuc eſſet Hercules, ætatisque ſuæ annum decimum ſextum, vel, vt alii maluerunt, decimum octauum ageret, eſſetque miſſus ab Amphitryone ad armentorum cuſtodiam, ne bis in magiſtrum peccaret, leonem interfecit, inuulnerabilẽ qui vt ferunt de lunæ circulo deſcenderat, atque qui in ſylua Nemea vagabatur, quæ fuit inter Phliuntem & Cleonas, cum armenta ſua laniaret. memoriæ prodidit Chryſermus lib. 2. rerum Peloponneſiacarum Iunonem ſupplicium de Hercule ſumere volentem Lunam in auxiliũ acciuiſſe carminibus magicis vſam quæ ciſtam ſpuma impleuit, è qua natus eſt hic leo. hunc Iris in gremio ſtringens in mõtem Opheltã deportauit, a quo eodem die Apæſamtus paſtor fuit dilaniatus, vt ait Demodocus in rebus Heracleæ. Erat omnino leonis illius pellis nullo ferro penetrabilis, ſicut Iuno inſtituerat, quæ implacabili odio Herculẽ inſequebatur. In hunc Hercules multas ſagittas fruſtra coniecit, neque lęſit omnino: mox cum ad clauam ventum eſſet, quæ multo ferro erat grauis: vt Socrates ſcripſit ad Idotheum, vt vero ſenſit Piſander, tota erat ferrea. & illa crebris verberibus comminuitur. Deinde leonem nudis manibus apprehenſum vnguibus diſſecuit, atque ita occiſi vnguibus pellem detractam inuulnerabilem pro ſcuto in poſterum geſtauit, vt teſtatur Euripid. in Hrcule inſano:

σόλ᾽ ἥν τε θηρὸς ἀμφεβάλλες σῷ κάρα
λέοντος, ἥπερ αὐτὸς ἐξωπλίζετο.
Ferique pelle tu leonis induis
Caput, fuit geſtamen illud Herculis.

Quod factum eſt in monte exiguo Bæotiæ Teumeſſo nomine. Manſit poſtea illa conſuetudo, vt multi heroes pellibus pro ſcutis vterentur: nam & Theſeus, & Ancæus, qui fuit cum Argonautis, & Argus, & alii complures pellibus pro ſcutis vſi ſunt, vt eſt apud Apollonium multis in locis, quod fiebat ad Herculis imitationem. fuerunt autem tres leones ab Hercule ſuperati, Heliconius, Lesbius, Nemæus. Cum Theſpius Rex Bæotię famã rerum ab Hercule iam geſtarũ percepiſſet, putauit ſuis rebus optime fore conſultum, ſi cum quinquaginta filias haberet, totidem præſtantes robore corporis, & animi ſapientia filios ex illo ſuſciperet. quare Herculem ad conuiuium inuitauit, & perbenigne, magnificeque exceptum ita demum ebrium fecit, vt omnes quinquaginta filias eadem nocte vitiarit. præter vnam, quæ vt teſtatur Pauſ. in Bæoticis, perpetuum ſibi ſacerdotium potius indixit. Fuerunt ſingulas earum mares filios peperiſſe, præter maioris & minoris ętatis duas, quæ geminos pepererunt. Fuerunt qui dixerint ſingulas ſingulis noctibus cum Hercule concubuiſſe, quod ſane neque admirabile eſſet, neque prorſus incredibile, non tamen Hercule dignum: cum quidam adeo fuerint in Venerem propenſi, vt vel ſeptuagies rem abſoluerint, vt ait Theophraſtus in hiſtoriis plantarum. Cum celebritas nominis, & virtutis Herculeę gloria in dies creſceret, quia Hercules armis a Minerua captis Creonti Thebanorũ prin

cipi

cipi opem tulerat,cæſisque Minyis & Hergino Thebanam vrbem obſidente li-berauerat agrum Thebanum. Ab impoſito per iniuriam tributo,vt ſcribit.iſtud fecit cum eſſet ephebus.nam miſſas ad exigendum tributum legationes mutila tas è regione eiecit.Petēte Hergino autorem iniuriarum admiratus eſt audaciā Creō,nā erat ad deditionē propēſus.at Hercules cohortatus coętaneos ad liberā dam patriam,è ſacris templis armaturam euulſit, quam antiqui appenderant in honorem Deorum, cum omnia arma priuata Minyæ ex vrbe ſuſtuliſſent, ne Thebani bellum renouarent. cum Herginus cum copiis aduentaret ad vrbem illi occurrens ad quaſdam anguſtias viarum fecit inutilem eſſe multitudinem copiarum hoſtilium,& Herginū trucidauit,& omnes prope eius copias profliga uit.deinde repēte victoria vſus potitus eſt vrbe Orchomeniorum,& regiam Mi nyarum ſuccendit,vrbemque funditus euertit. eius virtutem admiratus Creon Megaram filiam in matrimonium illi conceſsit, quare Euryſtheus ſuſpectam ha bens eius virtutem illum ad ſe accerſiuit,& certamina imperauit. cum Her-cules nollet parere,Iupiter ſignificatum mittit ne mandata detractaret,atque ex oraculo quoque Delphico intellexit eſſe voluntatem Deorum vt certamina ab-ſolueret duodecim imperante Euryſtheo. cum inſignis mæror illum cepiſſet Iu no Inſaniam quoque immiſit,quare filios è Megara ſuſceptos tanquam hoſtes iugulauit: poſt cum reſciuiſſet à cōgreſſu hominum diu abſtinuit.fama eſt igitur Herculem ante furorem ſiue inſaniam filios Therimachum, Lamium, Creontia dem,& Deicontem ſuſcepiſſe è Megara vt ait Apollodorus lib.2. alii voluerunt filios fuiſſe Herculis Onitem, Democoontem, Temphrantem. Deinde Argos profectus eſt ad abſoluenda mandata Euryſthei. Famam autem fuiſſe in-quiunt,quo tempore Hercules ad inferos deſcendit, illum fuiſſe mortuum: qua re cum rediiſſet,Lycum Thebarum Regē Megaram vxorē ſuam ducere conan-tem interemit. Ea de cauſa ob Iunonis inuidiam ira percitus in omnes filios ſuos,quos e Megara ſuſceperat,ſæuiit. Dixerunt quidam octo fuiſſe Herculis & Megaræ filios, in quos ille ſæuiit,alii quatuor Herculis, at duos Iphicli, cum illi iuniorem filiam Creon coniunxiſſet.Ex inſanientis Herculis furore compoſita eſt tragædia ab Euripide. Cum ſuos igitur,Iphiclique filios trucidaſſet,vel,vt alij mallunt,in ignem conieciſſet,exilio ſolum vertit:deinde a Theſtio expiatus Del phos ſe contulit,ac Deum percunctatus vbinam eſſet habitaturus, Pythia Tiryn them reſpondit oportere illum proficiſci, Euryſtheoque duodecim annos ſerui-re, totidemque labores perſoluere,atque iis peractis demum inter Deos immor tales receptum iri. Vocatus fuit vero Hercules tum primum à Pythia,cum antea Alcides diceretur. Tirynthem igitur migrauit atque primum omnium quidam illi imperatum dicunt ab Euryſtheo vt Nemeęum leonem inuulnerabilem occi deret.(Nam ſuperiorem Cithæroneum iidem fuiſſe,at non Nemeum putarūt, cum è Cithęrone monte primum irruiſſet in armenta) Fabulatus eſt Anaxago ras in Luna fuiſſe latam quandam regionem,è qua hic leo Nemeæus deciderit, cum ſolem etiam non minus ſtultè maſſam ferri igniti appellaret.eſt enim non ignobilis gradus ſtultitiæ vel ſi neſcias quid dicas,tamen velle de rebus propoſi-tis hanc vel illam partem ſtabilire. Ille igitur fruſtra exhauſta pharetra cū cla-ua feram inſecutus eſt,quę cum in ſpeluncam aufugiſſet biforem,alterum oſtiū occluſit, deinde brachiis circa collum coniectis,eo vſque aſtrictam tenuit,donec ſuffocauit, & ſupra humeros ſumptam Mycenas aſportauit. Cæterū cum in Ler-na Argiui Mycenæique agri hydra inſignis eſſe diceretur & magnopere formida bilis,quæ in palude lacui proxima verſabatur,quæ plura capita haberet,vt ſcrip-ſit Camirenſis Piſander, iubetur Hercules ab Euryſtheo illam interficere. Ver-ſabatur plerunque & educata fuerat ſub platano quadam ibi ampliſsima ad fon

tem

tem Amymones,apud quem fuit etiam cæſa. Dicunt hanc hydram multa habuiſſe capita,ſiquidem Naucrates Erythræus ſeptem,at Zenodotus Epheſius nouem, Heraclides Ponticus quinquaginta illa fuiſſe tradidit: quæ quoties vnum eorum cædebatur, priorum numerus duplicabatur continuo, niſi quis conciſum reliquum colli thyrſum igni ſtatim combuſiſſet. Id cum cognouiſſet Hercules nulli diligentiæ aut labori pepercit in illa opprimenda. Aſſerunt eius hydræ venenum fuiſſe acutiſsimum,quippe cum ſagitta illo veneno tincta Chironem propè ſubito interemerit, vel Polenorem centaurum, vt quidam maluerunt. Hunc aiunt vi doloris impulſum ad fluuium è Lapito monte Arcadiæ defluentem accurriſſe: vt ibi vulnus lauaret, vnde poſtea teter odor dicitur flumini ex loto vulnere diu permanſiſſe. Fuit enim hydra illa maleficum omnino & peſtiferum hominibus animal: quippe quæ campeſtria omnia impetu facto deuaſtaret, & in pecora agroſque vicinos crudeliſsime ſæuiret. Fabulantur Iolai opera aurigæ vſum fuiſſe Herculem.nam in curru eò acceſſerat, cum ingens cancer hydræ opem tuliſſet, quem Hercules conculcauit: nam ex accenſa ſylua propinqua accenſos torres Iolaus ad Herculem attulit. Verum crediderunt hunc laborem, quia adiutus fuiſſet Hercules ab Iolao,nō fuiſſe inter duodecim ab Euryſtheo receptum. Deinde cum ceruа quædam pedes æreos haberet, atque cornua aurea apud Oenonen Dianæ ſacra, neque quiſpiam mortalium poſſet illam curſu comprehendere, habitaretque in Mænalo monte, iubetur Hercules illam Mycænas adducere. Sed cum neque occidere illam Hercules, vt Dianæ ſacram, neque vulnerare vellet, annum totum currendo eſt inſecutus:ſed illa denique feſſa in montem Artemiſium confugit, &ad Ladonem amnem iam iam tranatura capta eſt; & Mycænas ſuper humero deportata. Enimuero dicunt Euryſtheum adeo fuiſſe virtute Herculis perculſum, vt dolium æneum ſibi ad latibulum comparauerit, neque in vrbem Herculem admitteret, atque omnia monſtra ante portam ciuitatis exponi ſtatuit, atque per Copreum præconem omnia illa formidabilia imperauerit.Sunt etiam qui dicant Dianæ Taygetæ illam ceruam fuiſſe poſtea ab Hercule conſecratam. Præterea cum ad cædendum aprum Erymantheum iuſſus proficiſceretur, à Pholo hoſpitio perbenigne accipitur: qui vas etiam optimi vini in honorem hoſpitis aperuit: vt à Dionyſo imperatum fuerat, tunc centauri mirabili odore vini concitati ad Pholum accurrentes in Pholum impetum faciunt vinum rapturi.Cētaurorum alij piceas cum radicibus euulſas pro armis habebant,alij ſaxa ingentia,alij lampades accenſas,alij magnas ſecures.commiſſum eſt prælium.opem tulit Pholo Nubes mater multum imbrem offundens,ac viam lubricam fecit.Hercules opem ferens multos trucidauit, alios in fugam vertit, qui ceciderunt in acie centauri inſigniores fuerunt,Dupon,Thereus,Hippotion,Melanchætes,Orius,Iſoples,Daphnis, Amphiō,Argius,Phrixus.Pholus tamē cæſos ob affinitatē ſepeliuit,atq; ſagittæ è vulnere cuiuſdā ereptæ forte cuſpide ictus,cū ſanari non poſſet,interijt,quē Hercules magnifice ſepeliuit in monte Pholoe ab illo vocato.eo autē tempore Phocidis ager vniuerſus ob iram Dianæ, quia Oeneus illam meritis victimarum honorib. priuarat ab apro inſignis magnitudinis vaſtabatur,qui in Erymantho mōte Arcadiæ natus fuerat,quē Hercules à cētaurorū cæde profectus, vinctū ad Euryſtheū deduxit,cū illum è quodā fruteto propter altā niuem defeſſum extraxiſſet.Poſt modo cū Augias Rex Elidis ingens ſtabulū triū milliū boū,ꝙ erat fimo refertiſsimū haberet,iubet Euryſtheus Herculē hoc vno die purgare. Cum Hercules eo acceſsiſſet pactus fuit Augias ſe decimā partem omniū animaliū eſſe daturū,ſi eodem die ſtabulū illud purgaſſet:quod id ſieri non poſſe vllo pacto videbatur. Deinde cum Augias pro purgato ſtabulo ſe mercedem daturū negaſſet promiſiſſe,

ab eodem Hercule ſagittis conficitur, filiusque Tyleus, qui Dulichium profugerat, quoniam iniquum eſſe facinus patris dixerat, in regnum patri adiuuante Herculé ſucceſsit. Fuit autem Augias Solis filius, vt dicebatur, vt alij putarunt Neptuni, vt alij Phorbantis & Hirmines, vt alij Nyctei, alij Epochi, è cuius oculis radij ſolaribus ſimiles effluere dicebantur. quamuis quidam putarunt poſt abſoluta certamina duodecim Herculē bellū Augię intuliſſe, at non poſt factum continuo ob denegatam, retentamque mercedem. Augia vero cæſo Hercules è ſpolijs Elidis certamina Ioui Olympico inſtituit, quæ Olympica appellauit: quæ quinto quoque anno agebantur, ipſeque prior volentes omnes ad certamen prouocauit. Verum neque hunc laborem Euryſtheus inter duodecim recepit, quia ſpe mercedis illum abſoluiſſet. Deinde cum Hercules audiuiſſet iuxta Stymphalum Arcadiæ lacum, apud quē Iuno educata fuit, eratq; celebre Dianæ templū, aues eſſe, quæ humanis carnibus veſcerentur, ad has cædendas iuſſus acceſsit. Fuerunt qui dixerint Stymphalides vocatas aues non à Stymphalo lacu, vel fluuio, vel palude Arcadiæ Stymphali, ſed Heroe quodam Stymphalo, cuius & ipſius vxoris Aues vocatæ filiæ fuerunt, vt ſenſit Mnaſeas. Has occidit Hercules quod ipſum hoſpitio non accepiſſent, acceptis tamen Molionibus. Alij & aues has fuiſſe memorant, & non ſagittis cæſas, ſed, cum iuberetur tantum abigere, crepitaculorum æneorum à Pallade acceptorum tinnitu ab Hercule exterritas in Aretiam inſulam ex Arcadia conuolaſſe, vt ſenſit Piſander Camirenſis, & Seleucus in miſcellaneis, & Charon Lampſacenus. Has etiam Ploidas vocarunt, vt ait Apollonius libro ſecundo Argonaut.

οὐδὲ γὰρ ἡρακλέης ὁπότ' ἤλυθεν ἀρκαδίηνδε,
Πλωΐδας ὄρνιθας συμφαλίδας ἐσθενε λίμνης
ὤσασθαι τόξοισι, τὸ μέντ' ἐγὼ αὐτὸς ὄπωπα.
ἀλλ' ὅγε χαλκείην παταγὴν ἐνὶ χερσὶ τινάσσων
Δούπει ἐπὶ σκοπιῆς περιμήκεος. αἱ δὲ βέβοντο
τηλοῦ ἀπυζηλῷ ὑπὸ δείματι κεκληγυῖαι.

Sed neque vt Arcadiam petijt vis Herculis: arcu
Ploidas inde lacu volucres Stymphalidas vlla
Pellere vi potuit: nanq; hoc ego lumine vidi.
Aſt idem vt manibus crotalum pulſauit in alta
Exiſtens ſpecula proſpectans, protinus illæ
Cum clamore procul linquentes litus ierunt.

Nam fertur crotalum illud, quo Stymphalides volucres exterruit, à Vulcano fuiſſe factum, quod Pallas eò adeunti Herculi conceſsit. Fuerunt ſanè aues, quæ Stymphalides vocarentur in locis Arabiæ deſertis nihil magis quàm leones aut pardi mites hominibus, ſiquidem vel ferro vel ære tecta corpora roſtris percutiētes integumenta effringebant facillime, quare poſtea inuentus fuit cortex quo homines tecti ſi percuterentur roſtris, illæ defixo roſtro in illo libro, tanquam viſco, aut aliqua tenaciſsima materia caperentur, vt ait Pauſanias in Arcadicis. Fuerunt autem ibibus Aegyptijs perſimiles, ſed roſtro rectiore ac validiore, corpore multo maiore. Hæ vocatæ ſunt in Arabia etiam Stymphalides, ad earum formam fortaſſe, quæ aliquando in Arcadiam conuolarunt, & ab Hercule fuerūt repulſæ. Memoriæ prodidit Timagetas Stymphalides illas, quæ repulſæ fuerunt ab Hercule, alas & roſtra & vngues habuiſſe ferreas, quas modò σιδηροπτέρους ferreis alis ſcilicet, modo σιδηρόγυχας hoc eſt vnguibus ferreis, modo σιδηρορύγχους roſtris ferreis nominauit. Poſt fugam Stymphalidum tauri illius domandi & adducendi labor ſucceſsit, qui fuerat Neptuni ira in Cretenſes immiſſus, totamque Cretenſium regionem populabundus vagabatur. Nam multa animalia

lia varijs temporibus ob iram Deorum Græciam inuaſerunt magnitudinis & ferocitatis admiranda: ſicut leo Parnaſius & Nemæus, aper Calidonius & Erymanthius & Crommyonius. Fabulantur quod cum Minos toti mari, quod Græciam alluit, imperaret, nihilo maiorem honorem Neptuno, quàm Dijs cæteris impartiuit: quaobrem iratus Neptunus taurum hunc ignem efflantem naribus in eius regionẽ immiſit. fuerunt qui dixerint, Minoem vouiſſe quod primum ſibi ſe obtuliſſet, vt diximus in Minoe, atque hunc taurum in ſua armenta ſeruaſſe, quare Neptunus illi furorem immiſit, vt omnia deuaſtaret. alij dixerunt hunc taurum per fraudem Minois in Atticum ſolum fuiſſe deportatum, qui multos Athenienſes conculcarit, vt quemque obuium caſus tulit, atque inter cęteros Androgeum Minois filium: quem cum ille per inſidias obtruncatum putaſſet, comparata claſſe bellum Athenienſibus intulit. Hic idem taurus vt ductus fuit ad Euryſtheum, vt qui eſſet ſacer, ab Hercule dimiſſus Marathoniũ agrum rurſus vexauit, quem dicunt nonnulli Dianæ Marathoniæ fuiſſe poſtea à Theſeo mactatum. Apollodorus putauit fuiſſe taurum, qui trans mare portauit Europam. Deinde cum Diomedes Thraciæ Rex Cyrenes Martiſque filius equos ferociſsimos & crudeliſsimos, ignemque ſpirantes in Tyrida oppido humanis carnibus aleret, quibus captos hoſpites laniandos exponebat, ab Euryſtheo iubetur illos adducere. tum vero Hercules ad Diomedem profectus, ipſum primum captum ſuis equis lacerandum crudeliter expoſuit, equoſque ipſos poſt eſum Diomedem alij ab Hercule trucidatos, alij ad Euryſtheum ductos arbitrantur: quos ille cum ad Olympum montem in paſcua miſiſſet, feruntur fuiſſe à feris laniati. neque illud cenſuerim prætermittendum, quòd cum in agrum Epidauriorum veniſſet, ad collem quendam iuxta viam oleam manu capiens circumduxit, quæ illam figuram accepit vt Verſilis vocaretur, eſſetque omnibus exteris admirationi. non procul à templo nominatæ Coryphææ Dianæ. Imperauit illi poſtea Euryſtheus, vt Hyppolitæ Amazonum reginæ baltheum, quem pulcherrimum eſſe audiuerat ad ſe afferret], quem Admetæ filiæ largiretur. quem tamen nonnulli non Hyppolytæ, ſed Dilycæ eſſe maluerunt: at Ibycus filiæ Briarei. tum Hercules cum vna naui ad Amazonas traieciſſet, Mygdonem & Amycum fratres iter impedire conantes in Bebrycia obtruncauit, ac vniuerſam Bebryciam depopulatus Lyco Deiphili filio, quem ſecum adduxerat, largitus eſt: qui Bebryciam poſtea Heracleam in honorem Herculis nominauit. Cum Hemiſcyram Hercules applicuiſſet. Amazones comparatis copijs ad defenſionem ſe accinxerunt: commiſſo prælio illi prima ex inſignibus occurrit Procella ſic à velocitate dicta. Secunda Philippis, tum Prothoe, poſt Eribæa, deinde Cæleno & Eurybita & Phœbo Dianæ comites, quibus omnibus cæſis Deianiram & Aſteriam & Murpen & Tecmeſſam & Alcippen cepit. Melanippe fortiſsima prius credita imperium amiſit. Hic Hercules cæſis inſignioribus amazonibus, reliquiſque in fugam verſis eam nationem penitus deleuit. deinde Hercules Hyppolytam Theſeo eius expeditionis ſocio conceſsit. idem cum reuerterertur ad Euryſtheum reperit Heſionem Laomedontis filiam, quam ob iram Neptuni Laomedon Deorum reſponſis illi ceto quem Neptunus immiſerat, exponere iubebatur: quam Hercules à ceto liberauit. Verum cum præſtanſsimos equos ob id beneficium Laomedon Herculi promiſiſſet, neque tamen dediſſet, indignatus Hercules ob hominis fallacias Troiam aggreſſus regem obtruncauit: Heſionenque Telamoni, qui prior murum conſcenderat, largitur: conceſsitque Heſione vt quem vellet è captiuis emeret: atque illa fratrem Podarcim emit, qui poſtea Priamus illa de cauſa vocatus eſt. Nam fertur non ſolum Troiam nauigaſſe, ſed etiam ſubiugaſſe Amazonas, & occidiſſe Alcynem Telamone ſocio, cuius amicitiã ita attigit Theocritus.

Ff 2 Deinde

Deinde Tmolum & Telegonum Protei filios, qui hoſpites lucta ſuperatos necabant ipſe lucta ſuffocauit. idem Sarpedonem Neptuni filium contumelioſum ferumque plane virum interfecit ſagittis, poſt quam victoriam Baltheum Euryſtheo aſportauit. Poſtea vero iuſsit Euryſtheus vt puniceos Geryonis Hiſpaniæ regis boues, qui hoſpites vorarent, ad ſe adduceret, quare ad illos opprimendos contendit. Dicitur Geryon Chryſaoris & Callirrhoes filius triplex corpus habuiſſe, canemque duorum capitum in Erythea, ac ſeptem capitum draconem ex Typhone & Echidna genitum, qui boues ipſos cuſtodiret. Habuit vero ſuæ crudelitatis miniſtrum impigrum atque diligentem Eurytionem. Huc pr fectus Hercules Geryone, caneque Orthro, & dracone paſtore Eurytione interemptis boues ex Oceani inſula Gadira ad Tarteſſum per id temporis celeberrimam Iberiæ ciuitatem abigebat. Atque vbi Ligys Alebionis frater, à quo Ligures poſtmodo vocati fuerunt, omnisque Liguria nomen obtinuit, eius iter impedire conaretnr, ab Hercule occiſus fuit. at Alcyoneus Gigas cum Hercule ad Iſthmum Corinthi congreſſus, dum is boues abigeret, ſaxum maximum iecit è mari rubro ſumptum, quo viginti & quatuor homines occidit: nam cum tantum ponderis vix duodecim plauſtra perfetre poſſent, id Hercules claua facile repulit, & illum occidit. ſaxum vero iacuit in Iſthmo vbi agebantur certamina. His igitur in locis duas columnas Hercules erexit tanquam ſuorum laborum terminos: quarum alteram Abinam, alteram Alyben vocauit, poſuitq; eas in finibus Libyæ & Europæ. Neque tamen vbi hæ columnæ fuerint erectæ ſatis conuenit inter ſcriptores, quoniam Dicæarchus, Eratoſthenes, Polybius, & Græcorum ſcriptorum complures ad Euripi aoguſtias illas erectas dixerunt. Hiſpani vero & Aphricæ gentes apud Gades eſſe putarunt, euod ſenſit etiam Dionyſius in libello de ſitu orbis in his:

> ὑμεῖς δ' ὦ μοῦσαι σκολιὰς ἐνέποιτε κελεύθους
> ἀρξάμεναι σοιχηδὸν ἀφ' ἑσπέρου ὠκεανοῖο.
> ἔνθα τε καὶ σῆλαι περὶ τέρμασιν ἡρακλῆος
> ἑσᾶσιν. (μέγα θαῦμα) παρ' ἐσχατόωντα γάδειρα.
> Obliquas narrate vias: nihil dicite Muſæ
> Oceani Heſperiis à gentibus incipientes.
> Ad fines vbi ſunt erectæ forte columnæ
> Herculeos, (mirum) iuxta ſuprema Gadira:

Fuit enim antiqua Iuperatorum conſuetudo ad quæ loca extrema cum exercitu vel claſſe penetraſsent, ibi aliquando ſuæ expeditionis relinquere monimentum: ſicut Bacchus columnas duas magnas erexit in oriente, Alexander Indicæ militiæ terminos aras apud extremos Indos inſtituit, atque ordinauit, ſuper quibus vota Diis immortalibus perſoluit, vt teſtatur Strabo libro tertio. Verum cum boues Geryonis in Libyam per Iberiam Hercules abigeret, dicuntur Dercylus & Alebion Neptuni filii boum pulchritudine allecti, illos ſurripuiſſe, & egiſſe in Ethruriam: à quibus cum taurus aufugiſſet, & tranaſſet in Siciliam, Italiam poſtea nominarunt. Tyrrhenorum enim lingua taurus Italus dicebatur. cum Hercules veniſſet in Siciliam iter fecit à Peloriade ad Erycem, cui apud mare nymphæ balnea pararunt. cum Eryx Siciliæ Rex taurum illum cepiſſet, neque repetenti Herculi reddere vellet, ad certamen ventum eſt, atque Eryx cæſtu percuſſus diem ſuum obijt. dicunt tamen quidam non cæſtu, ſed palæſtra interemptum fuiſſe Erycem Veneris & Butæ filium, cum alter boues, alter regnum victori præmium propoſuiſſet. Hercules victor regionem conceſsit fruendam incolis donec aliquis affinis eam repeteret, atque Dorieus Lacedæmonius poſt multis ætatibus illuc veniens, atque ibi

Heracleam

Heracleam condidit,quam Carthaginēſes ſuſpectam vt nimis potentem deleuerunt.in Siculos etiam, qui collectis multis copiis obuiam proceſſerant, ac boues rapere conabātur,impetum faciens illos profligauit,ac multos occidit,inter quos fuerunt inſigniores Leucaſpis, Pediacrates, Buphonas,Gaugatas, Cygæus,Crytidas. Deinde boues obtruncatis latronibus cum mare Ioniū traieciſſet, ad Euryſtheum Mycenas deduxit,quos omnes ille Iunoni immolauit. Dicitur Geryō Hiſpaniæ tunc imperās tres habuiſſe filios potentia & peritia rerum bellicarum inſignes, qui ſingulari conſilio & concordia in protegendo regno paterno vtebātur. Hercules aduerſus hos militaturus copias collegit in Creta,qui populi erant bellicoſi, quippe qui primi omnium mortalium militaria ſtipendia meruerint, quam etiam inſulam ad gratiam Cretenſium inſignibus honoribus affectus omnibus prope feris expurgauit, quare neque ſerpentum neque luporum aut vrſorum ſemina ibi ſunt relicta,aut cęterarum conſimilium ferarum. Fabulātur Herculem poſt ductos ad Tarteſſum boues poculum ſuum Soli reddidiſſe : nam dicitur Hercules cum ad boues contenderet, Solis radiis nimium calefactus arcum vel in ipſum ſolem intendiſſe, quare ſol eius vires, & animi magitudinem admiratus,aureum poculum illi donauit,in quo Oceanum ad boues capiendos traiecit vt ait Pherecides in tertio libro hiſtoriarum. atque vbi per oceanum nauigaret in eo poculo, oceanus cum vellet facere periculum conſtantiæ & fortitudinis Herculeæ,illi inſignem tempeſtatem immiſit, qua poculum magnopere fluctuabat. Tunc iratus Hercules vel contra oceanum arcum intendit, quod oceanus veritus eius iram placare ſtuduit. quamuis Theolytus in ſecundo libro Horarum illum in lebete nauigaſſe ſcribit. fama eſt præterea Iunonem, cum nupſiſſet, multas pomos, quę aurea mala producerent, Ioui in dotem dediſſe, quæ apud Heſperidas nymphas a dracone peruigili cuſtodiebantur. Fuerunt Heſperides Heſperi fratris Atlantis filiæ, Aegle, Arethuſa, Heſpertuſa, vel vt aliis magis placuit, Aegle, Erethuſa, Veſta, Erythia. Draco, qui mala aurea cuſtodiebat, natus ex Typhone & Echidna eſſe dicebatur: qui centum capita habebat, variiſque vtebatur vocibus. Iubetur poſtea Hercules ab Euryſthæo aurea illa poma afferre, quæ vbi eſſent neſciens Hercules ad nymphas iuxta Eridanum in quadam ſpelunca habitantes contendit. Illæ docent Nereum hac de re eſſe conſulendum, qui poſt interrogatus ab Hercule docet adeundum eſſe Prometheum,a quo quid eſſet agendum edoctus eſt dracone ipſo interempto. Eo igitur interempto Hercules aurea mala decerpſit, & ad Euryſtheum victricum detulit. alii maluerunt illum admonitum à Prometheo fuiſſe vt Atlantem ad ea pro ſe mitteret, ac ipſe tam diu cœlum, dum rediret Atlas, ſuſtineret. Multa ſane ſunt certamina quæ in hoc etiam itinere commiſit, à Cygno ad fluuium Echedorum ad ſingulare certamen prouocatur, qui fulmine cœleſti fuerunt dirempti. à Nereo deinde doctus fuit comprehenſo, & in multas formas mutato, vbi eſſent mala, & Heſperiedes. cum e Pyrenęis montibus per Illyricam regionem iter faceret, & in Libyam perueniſſet Antæum Terræ filium obuium habuit, hominem admirandæ proceritatis, quippe qui ad ſexaginta & quatuor cubitorum longitudinem accederet, in omnes peregrinos inhumanum: quos ſecum luctari cogebat. & ſuffocabat. Hic cum Herculem ad luctam prouocaſſet, ab eo pene extinctus ter proſternitur. at erat ea virtute vt quoties Terram matrem attingeret, toties fortior reſurgeret, quod ſentiens Hercules hunc comprehenſum ſublimem à terra tandiu ſuſtinuit, quandiu ſpiraret: donec vi Herculea brachiiſque deniq; ſtrictus expirauerit Quā rē ego ſanè nihil aliud ſignificare crediderim, quā medicorū quoddā dogma, cōtraria.ſ.cōtrariis eſſe curāda, vt nomē Antęi vr̄ ſignificare. ꝙ tamē poteſt ad multas

politicas transferri actiones & iudicia, & ad vtilitatem vniuerſæ humanæ vitæ. cum enim Hercules ſol exiſtat, terra frigida contacta recreat, quæ nimio calore fuerint exuſta, quamobrem reuocat in vitam ipſum Antæum. ſic namque docemur calidis ægritudinibus refrigerantia medicamenta eſſe adhibēda, at non violenta tamen, ne propter antiperiſtaſim fiat apoſtema. neque in rebus ciuilibus eadem ratione extrema eſſe poſſe vtilia demōſtratur. Illud autem ſignificatur, quia ille attingens tantum terram ardore ſolis prope extinctus reuiuiſceret, nam contrarijs adiuuanda eſt & excitanda vis naturæ, at non contrariorum mole obruenda. è Libya vero in Aegyptum profectus Buſirim Neptuni Lyſianaſſæque vel Libyes filium inuenit: qui ea crudelitate in externos vtebatur, vt aduenas quotquot comprehenderet Neptuno patri, vel, vt alij mallūt, Ioui immolaret. Neq; enim illud crudelitatis genus impune exerceri virtus Herculea paſſa eſt: nam cum eaſdem inſidias, quas cæteris hoſpitibus, Herculi paraſſet: & Buſiris Neptuni, & eius filius Amphidamas, & Chalbes præco aræ illius impuræ miniſtri, apud quam mactare hoſpites conſueuerant, apud eandē Iouis aram, manu Herculea occubuerūt. cū vero Thebas ac per mōtes exteriores Libyæ proficiſceretur, multas feras in locis deſertis ſagittis occidit. Poſtea idem Hercules per Arabiam iter faciēs Emathionem Tithoni filiū violentum planè hominē, & in omnes peregrinos immanſuetū obuium habuit, qui trucidare & ſpoliare omnes aduenas conſueuerat, quē etiam obtruncauit. mox ad Caucaſeos montes & Hyperboreos profectus, aquilam & ipſam Typhonis & Echidnæ filiam, quæ iecur Promethei vorabat, ſagittis transfixit, & Prometheū ſolutis vinculis oleaſtri liberauit. cum Acheloo, qui tauri formam ſumpſerat, in Calydone colluctatus, cornu eius fregit: pro quo redimēdo Achelous Amaltheæ Harmodij filiæ cornu Herculi largitur, quod ille omnibus fructibus refertum Ioui conſecrauit. Fuerat enim illi Deianira deſponſata, quo tempore degebat in Calydone. ad conuiuium cōuocatus Oenei pincernam Architelis filium pugno occidit, quia aquas, quibus pedes lauerant, per inſcitiam in manus fudiſſet, vti memoriæ proditum eſt ab Archilocho. ob illud facinus cū Deianira è regione Oenei exulauit. idem Semnonidis filios Paſſalum & Achemonem homines inhumanos & feros comprehendit, qui cædes, & furta, & rapinas præmia fortitudinis vocabant. Hos cum mater reprehenderet, ac diceret, nondum in virum, qui nigras habet nates, incidiſtis: ridebant hi igitur dormiēti Herculi ſacculum ſurripere conantes ab Hercule capiuntur, quos ligatis ſimul amborum pedibus humero ſuſpendit: atq; alter in prioribus, alter in poſterioribus partibus geſtabatur. cum ſine ſubligaculo eſſet Hercules, illiq; eſſent inter ſe conuerſi, eius pudenda & nates & villos nigros videntes matris recordati in maximum riſum ſunt conuerſi, quod cum didiciſſet Hercules eos liberos dimiſit. Idem Saurum trans fluuium Erymanthum vocatum poſtea Sauri iugum viatoribus infeſtum interemit. Idem Cacum Vulcani filium tricipitem latronem in Auentino monte oppreſsit, idem Lacinum extremam oram Italiæ latrocinijs infeſtantem trucidauit, idem Coon inſulam diripuit, regemque Eurypylum cum vniuerſa familia obtruncauit, quia exercerent cædes & latrocinia aduerſus omnes. Filiamque Chalciopen cepit: è qua ſuſcepit Theſſalum filium, qui nomen dedit Theſſaliæ, quamuis alij inquiant non ob latrocinia Eurypyli patris, ſed ob deſiderium Chalciopes Herculem Coō inſulam fuiſſe populatum. Idem Pyrechmum regem Eubææ profligauit, quia per iniuriam Bœotorum regionem bello infeſtaret. Idem Albionem & Borgionem iter ſuum impedientes cum ad Atlanticos montes properaret, de medio ſuſtulit. in quo certamine deficientibus telis cum in diſcrimen vitæ veniſſet, Iouem precatus eſt patrem vt ſibi tela ſuggeret, atque ſtatim frequentiſsimus imber lapideus cecidit, quo gigātes illi oppreſsi ſunt,

vnde

vnde locus dictus eſt campus lapideus in Gallia Narbonenſi. Idem Cygnum ſingulari certamine apud Peneum amnem extinxit, quia is multos propoſitis ſingularis certaminis præmijs extinxerat. Idem gigãtes, quos Iuno aduerſus ipſum educauerat, vel, vt voluit Timarchides, qui nati fuerant è ſanguine Nemei leonis, interemit: quos latrones fuiſſe in rebus Cyzicis ſcripſit Polygnotus. Dicitur & cum Alcyoneo congreſſus illum in Iſthmo interemiſſe, quod tamen nõ prius fecit, quàm illi Alcyoneus duodecim plauſtra impedimentorũ per ſummam contumeliam infregiſſet, vnoque iactu ſaxi viginti & quatuor homines & nonnullos boues oppreſsiſſet, quod ſaxum poſtmodo fuit claua ab Hercule repulſum cum in ipſum cõijceretur, & Alcyoneus claua interemptus. illud ſaxum iacuit in Iſthmo inſignis magnitudinis, quod quinquaginta paria boum dimouere non poſſent, vt ſcriptum fuit à Theſeo in rebus Corinthiacis, & à Theodoro in bello Giganteo. Cæterum compoſitis rebus Ibericis, bobusque Goryonis abductis fama eſt Herculem Celtarum regionem peragraſſe multos maleficos & impuros latrones obtruncantem, qui per monſtra & feras varias ſignificabantur, multis quotidie militibus in caſtra venientibus: atque vrbem Aleſiam condidit populoſam & amplam, quam liberam fecit ac metropolim regionis. Deinde in Italiam accedens alpes fecit peruias obtruncatis principibus latronum, qui viatores trucidabant ac diripiebant. Iter habuit per orã Liguſticam & per Tyrrheniam ad portũ Herculis tũ prius vocatũ, peruenitq; ad Tiberim, vbi poſtea condita fuit Roma. hinc in Palatium paruam vrbem ita vocatam profectus à Cacio & Pinario primarijs ciuibus in hoſpitium eſt exceptus, quibus vaticinatus eſt fore vt ea vrbs plurimum felicitate & opulẽtia præſtaret. Cum ad Cumeam planitiem poſtmodo veniſſet Phelegræam vocatam ob ſcatentem ignem antiquitus prædictos gigantes inuenit, qui audito eius aduentu in vna caſtra conuenerant, prælioque ingenti cõmiſſo Dijs adiuuantibus victoria fuit penes Herculem, qui multos ex hoſtibus trucidauit. Aiũt ipſum Herculem ad fines Rhegiæ Locridis perueniſſe, qui cum labore itineris defeſſus vellet quieſcere à cicadis fuit infeſtatus: idcirco precatus eſt Iouem vt infeſtantes cicadæ vaneſcerent, inde nullæ in poſterum etiam viſæ ſunt cicadæ in illa regione. Idem occidit Eurytum & Ctearum Neptuni & Moliones filios, deinde duodecim Dijs aras erexit. Ioui, Neptuno, Iunoni, Palladi, Mercurio, Apollini, Gratijs, Baccho, Dianæ, Alpheo, Saturno, Rheæ. Alij tamen ſenſerunt tunc cęſos tantum fuiſſe ab Hercule Gigantes, cum bellum aduerſus Iouem ſuſcepiſſent, vt ait Horatius in libro ſecundo Carminum:

domitosque Herculea manu
Telluris iuuenes, vnde periculum
Fulgens eontremuit domus
Saturni veteris.

Fama eſt poſt è Gigantibus victoriam Herculem ſuam clauam Mercurio cognomento Polygio conſecraſſe, quam dicunt fuiſſe ex oleaſtro, & repullulaſſe, actisque radicibus inſignem arborem factam fuiſſe: quod forte poſſet non mirabile videri, quippe cum dicat Virgilius oleas vel ſiccas pullulare in ſecundo Georgic.

Quin & caudicibus ſectis (mirabile dictu)
Truditur è ſicco radix oleagina ligno.

Ferunt illum antequam ad inferos deſcenderet ad Oetam acceſsiſſe, atq; ex fonte bibiſſe, qui inde labebatur; ob cuius vim cum omnium pręteritorum malorum eſſet oblitus, fontem illũ Lethium nominauit, vt ait in reb. Aetolis Demophatus. Hæc omnia ſunt ab Hercule geſta anteq̃ ad inferos deſcenderet. Enimuero non ſatis terra ad exanclandam virtutem Herculeam videbatur, quare iuſsit illũ Euriſtheus ad inferos adire, & maxime horrendum inferorum canẽ Cerberum ad ſe

adducere.Hunc fabulati ſunt quinquaginta habuiſſe capita tria canina,raliqua & caudã draconis.Hercules igitur ſacrificijs Dijs rite peractis in Tænaro promontorio antrũ ſubiuit,traiectoq; Acheronte,& reliquis inferorum fluminib.Theſeum ſuper ſaxo ſedentem & Pirithoum inuenit:ſed quia ſponte & conſulto Pirithous eò acceſſerat,illum ibidem reliquit.Theſeum quia neceſsitate coactus fuerat,liberauit.Tum Menætiũ Ceuthonymi filium inferorum bubulcũ,quia capturo Herculi Cerberum repugnaret,interemit:nam vbi colluctari cum illo incœpiſſet,ita Menætium Hercules obſtrinxit,vt omnia eius oſſa confregerit. Inuenit autem cerberum in limine inferorum, qui viſo Hercule ſtatim ad ſolitum regis inferorum confugit: quem pelle leonis & thorace tantum munitus Hercules cepit, quamuis nullum eſſet eius morſus remediũ, cum ſubita vis veneni vel in oſſa cõtinuo penetraret. Fabulantur Herculem cum ad inferos deſcẽderet in ripa fluminis Acherontis albam populum inueniſſe,atq; ex ea coronam ſibi feciſſe,vt teſtatur Olympionicus in libro de plantis,cuius pars foliorum exterior ob inferorum locorum caliginem facta eſt nigra. manſit poſtea inde conſuetudo vt ſacra arbor illa Herculi putaretur,& in ſacrificijs Herculis coronarẽtur ſacrificantes ramis populeis,&,vt ſcripſit enarrator Theocriti,præmia etiam victoribus certaminum in coronas parabãtur rami populei,quia multa certamina Hercules abſoluiſſet. Cerberum igitur per Trœzenem ad Euryſtheum deduxit,quem ſcripſerunt Euphorion & Herodotus per Heracleam,quam Acheruſiam vocant incolæ,adductum, atque cum primum lucem ſenſiſſet,vomuiſſe, ex quo vomitu natum fuit aconitum.eſt autem aconitũ herbæ radix parua,ſimilis gramini, cuius potus eſt amarus,atque totum os ſtypricum facit,cor mordet,ſpiritum incidit ob frigefactum pulmonem,ventrem implet flatibus,crebramque percuſsionem excitat circa tempora,hominesque facit amentes & ſtupidos, vt ſcripſit Cyrenaicus Apollodorus, quod aconitum ita vocatum fuit,vt ait Theophraſtus in ſecundo plant.quod in aconis ſiue cotibus fuit inuentum,quas cotes alij in Heraclea,alij in Tanagra,alij in Hermione naſci dixerũt. dictum eſt aconitum pardalianches præterea & myoctonum, quia pardales & mures enecet.fuerunt qui dixerint Cerberum ad Euryſtheum ductum ſtatim iuſſum fuiſſe ad inferos rurſus deduci. Herculis nonnullos labores ita breuiter conſcripſit Quintus Smyrnæus.

Πρῶτα μὲν, ἐν Νεμέῃ βριαρὸν κατέπεφνε λέοντα.
Δεύτερον, ἐν λέρνῃ πολυαύχενον ὤλεσεν ὕδρην.
τὸ τρίτον αὖτ᾽ ἐπὶ ἐρυμάνθιον ἔκτανε κάπρον.
χρυσόκερων δ᾽ ἔλαφον μετὰ ταῦτ᾽ ἤγρευσε τέταρτον.
πέμπτον δ᾽ ὄρνιθας συμφηλίδας ἐξεδίωξεν.
ἕκτον δ᾽ ἀμαζονίδος κόμισε ζωστῆρα φαεινόν.
ἕβδομον αὐγείου πολλὴν κόπρον ἐξεκάθηρεν,
ὄγδοον, ἐκ κρήτης δὲ πυρίπνοον ἤλασε ταῦρον.
ἔνατον ἐκ θρήκης Διομήδεος ἤγαγεν ἵππους.
Γηρυόνου δέκατον βόας ἤγαγεν ἐξ ἐρυθείης.
κέρβερον ἑνδέκατον κύν᾽ ἀνήγαγεν ἐξ ἀΐδαο.
Δωδέκατον δ᾽ ἐκόμισεν ἐς ἑλλάδα χρύσεα μῆλα.
τὸ τρισκαιδέκατον, τοῖον λυγρὸν ἔσχεν ἄεθλον.
μουνονυχὶ πεντήκοντα ξυνελέξατο κούρας.

Quæ carmina ita fuerunt latine à quodam pronunciata:

Prima Cleonei tolerata ærumna leonis.
Proxima Lerneam ferro & face contudit hydram.
Mox Erimantheum vis tertia perculit aprum.
Aeripedis quarto fuit aurea cornua cerui.

Stym-

Stymphalidas pepulit volucres diſcrimine quinto:
Threiciam ſexto ſpoliauit Amazona baltheo.
Septima in Augiæ ſtabulis impenſa laboris.
Octaua expulſo numeratur adorea tauro.
In Diomedeis victoria nona quadrigis,
Geryone extincto decimam dat Iberia palmam,
Vndecimum mala Heſperidum diſtracta triumphum.
Cerberus extremi ſuprema eſt meta laboris.

At quintus Smyrneus tertium decimum addidit laborem, hoc pacto:

Tertius hinc decimus labor eſt duriſsimus: vna
Quinquaginta ſimul ſtuprauit nocte puellas.

Cum dicant quidam tot fuiſſe Herculis labores, infinitos prope fuiſſe alij crediderunt, vt teſtatur Eurip. his carminibus, in Hercule inſano:

ἔτ' ἐν γάλακτί τ' ὄντι, γοργωποὺς ὄφεις
ἐπεισέφρησε σπαργάνοισι τοῖς ἐμοῖς
ἡ τοῦ Διὸς σύλλεκτρος, ὡς ὀλοίμεθα.
ἐπεὶ δὲ σαρκὸς περιβόλαι ἐκτησάμην
ἡβῶντα μόχθους, οὓς ἔτλην, τί δεῖ λέγειν;
Ποίους ποτ' ἢ λέοντας: ἢ τρισωμάτους
τυφῶνας, ἢ γίγαντας, ἢ τετρασκελεῖς,
κενταυροπληθῆ πόλεμον οὐκ ἐξήνυσα;
τήν τ' ἀμφίκρανον, καὶ παλιμβλαστῆ κύνα
ὕδραν φονεύσας μυρίων τ' ἄλλων πόνων
Διῆλθον ἀγέλας, κεἰς νεκροὺς ἀφικόμην,
ἅδου πυλωρὸν κύνα τρίκρανον εἰς φάος
ὅπως πορεύσαιμ' ἐντολαῖς εὐρυσθέος.
Angues feroces faſcijs paruo mihi
Circumuoluto immiſit, vbi lac ſugerem,
Coniux Iouis, perirem vt horum morſibus.
Adultus vt fui, mihi quid eſt opus
Multos labores, quos tuli profarier?
Aut quos leones vicerim, tricorpores
Typhonas, aut gigantes, aut queis quatuor
Sunt crura Centaurum genus? nam bicipitem
Repullulantem hydram, canemque perculi.
Multis peractis hinc ego laboribus
Ad inferos iui obſitos caligine,
Canemque traxi ianitorem tartari
In lucem, vti iuſsit ſeuerè Euryſtheus:

Atq; non ſolum homines malefici & latrones, aut feræ crudeliſsimæ, horrēdaq; monſtra vim Herculeam ſenſerunt ſibi eſſe formidabilē, verum etiā fama eſt ꝗ cū is ad mortuā Alceſtim veniſſet, Morte deterrita, illam marito viuam reſtituit, vt ſcripſit Eurip. in Alceſt. tragedia. Fuerunt qui putarint Herculē, non vt mitteret Atlantem ad aurea mala capiēda cęlū ſuſtinuiſſe, ſed laboris hominis miſertū, dū ille aliquantulū recrearet. cęterū aiunt Herculē clauā, quā ex oleaſtro ad Saronidē paludē exciderat, abſolutis laborib. Mercurio cognomēto Polygio apud Trœzenios dicaſſe vt ſcripſit Pauſ. in reb. Corinth. Habuit Hercules multorū laborū ſociū Telamonē & Iolaū, qui etiā dr̄ fuiſſe eius auriga, vt ait Pauſ. Herculis vxores multæ memorant: ſiquidē Meliten Aegæi fluuij filiā duxit, ex qua Hyllum ſuſcepit. ob Iolē ſibi promiſſam, vt ait Menecrates, vniuerſam Oechaliā Euryto in

Eubæam

Eubæam fugiente debellauit; quia illi filiam Iolem denegaſſet. Habuit octo filios etiam è Megera filia Creontis,qui iuſſu Euryſthei dicuntur fuiſſe interfecti. nam in porta Electra vocata Thebana habitauit Amphitryo Thebis,& poſt Amphitryonem Hercules, vbi Thebani parentare conſueuerant,vt ait Chryſippus in rebus Thebanis,& certamina funebria celebrare, quæ per totam noctem fiebāt, nec prius ceſſabant, quàm ſol illuxiſſet. alij dicunt illos fuiſſe ab Hercule trucidatos,cum tamen Lyſimachus inquiat cæſos fuiſſe dolo quorundam hoſpitum, alij aſſerunt Lycum regem illos interemiſſe. Socrates cenſuit Augei dolo de medio fuiſſe ſublatos.neque tamen minor eſt controuerſia de numero aut de nominibus inter antiquos ſcriptores. Nam Dionyſius in primo libro de circulis ait Deicontem & Therimachum tantum fuiſſe. Batus in libro ſecundo hiſtoriarum Atticarum Polydorum, Patrocleum,Meciſtophonum, Acinetum, Toxoclytum, Menebrontem,& Cherſibium nominauit. Euripides Ariſtodemũ,Therimachũ, Deicontem. Pherecydes libro ſecundo Antimachum,Clymenum, Glanũ,Therimachum, Creontiadem appellat, quos in ignem ait ab inſano Hercule coniectos fuiſſe. Aeneas Argiuus Therimachum,Creontiadem,Deicoontem,& Deionem vocat. Herodorus bis inſaniuiſſe Herculem inquit, ac primum eos interemiſſe,quo tempore non Heraclidæ,ſed Alcaidæ dicebantur. nam Hercules nondum ita vocabatur,ſed illud nomen obtinuit poſt ſuperata non pauca certamina Iunonis impulſu. Fama eſt Herculi nupſiſſe etiam Augen,quam Alæus pater cũ filio Telepho in vrna quadam poſitam in mare demerſit,quæ poſtea Palladis prouidentia ſeruata cum vrna ad hoſtia Caici euaſit, & à Teuthrante fuit excepta. Sed hanc deinde Hyllo filio Hercules conceſsit. memoriæ proditum eſt Herculē Alcidemontis herois Arcadis filiam ad Oſtracinam montem vitiaſſe Philonen nomine,quæ ſtatim à puerperio vnà cum puero, quem ex Hercule conceperat, feris in proximo monte vincta fuit expoſita. his addiderunt vagientem infantem picæ vocem imitatum eſſe,ad quam cum Hercules, qui forte illac iter faciebat, deflexiſſet viam puerum eſſe ratus puellam & puerũ liberauit è vinculis, ac puerum Aechmagoram nominauit, at proximum fontem ad incolumitatis ſeruatique pueri & matris memoriam Ciſſam appellauit, cum ciſſam Græci picam appellarent. hic idem Tyrinthi mœnia extruxit. Hic idem foſſam per medios campos Pheneatici agri duxit ad quinquaginta ſtad. per quam Olbius fluuius,quem alij Arcadum, alij Araonium nominabant, delaberetur innoxius. erant autem ripæ altæ ad triginta pedes. Fuit deinde Hercules Omphales Lydorum Regis filiæ amore captus, quare multa viro forti indecora facere coactus eſt: nam qui Buſiridem in Aegypto, qui Antæum fortiſsimum athletam in Mauritania, in Hiſpania Geryonem,in Thracia Diomedem ſuperauerat; qui leones vicerat, qui ſerpentes vel infans ſuffocauerat,qui latrones,qui homicidas, qui maleficos omnes vbique ſingulari fortitudine ſuſtulerat; quem neque tenebræ inferorum,neque multiplicia hydræ capita,neque celerrimum ac læthiferum cerberi venenum deterruerat, neque vlla vis periculorum vel tantillum commouerat, idem inermi Omphale leonis pelle conceſſa inter pediſſequas Omphales fœmineo habitu indutus ſedentariam artem exercuit, vt teſtatur Ouid. in Deianira;

Non pudet Alcide victricem mille laborum,
  Raſilibus calathis impoſuiſſe manum?
Craſſaque robuſto deducis pollice fila.
  Aequaque formoſæ penſa rependis heræ.
Diceris infelix ſcuticæ tremefactus habenis
  Ante pedes dominæ pertimuiſſe minas.

Dum ſeruiret igitur Omphale Cercopas Epheſi populos bello profligauit,qui ad

uenien-

uenientes hoſpites ſuas vineas tanquam ſeruos fodere cogebant. Alij cauſam huiuſmodi reddunt, cur Hercules Omphale ſeruierit. Dicunt ab Hercule Eurytū ad accipiendam Alceſtim, quam Hercules vitæ reſtituerat, profectum, non fuiſſe acceptum hoſpitio, at extra Tirynthi muros fuiſſe proiectum; cum Hercules furore eſſet captus, quare vix demū Hercules à Deiphobo luſtratus in grauē morbum incidit. Cum ab eo liberari cuperet Hercules adijt oraculum, quod ſibi reſponſum dedit tunc liberatum iri, ſi venditus per triennium ſeruiret, ac mercedem ſeruitutis præberet Euryto, quare Omphalæ Lydiæ Reginæ Tmoli vxori emptus ſeruiuiſſe dicitur. Fuerunt qui dixerint eum prius ſeruiuiſſe, deinde abſoluto ſeruitutis tempore ad Troiam militaſſe. Habuit etiam Deianiram, quam cum Acheloo colluctatus accepit, Oenei Aetoliæ Regis filiam, quæ fuerat Acheloo deſponſata. Cum vero Aetoliæ fluuium eſſet Hercules cum Deianira tranſiturus, qui tum forte ob aſsiduos imbres maxime excreuerat: Neſſus Cētaurus vltro operam ſuam obtulit traiiciendæ Deianiræ, quam cum Neſſo credidiſſet ipſe Hercules fluuium primus intrepide traiecit. Sed cum adhuc in prima ripa Niſſus Deianiram vitiare conaretur, ab Hercule ſagittis hydræ veneno infectis transfigitur: qui vt vel mortuus hoſtem vlciſceretur, ſuam veſtem ſanguine ac veneno illo perfuſam, ſanguinemque in vaſculum collectum ex vulnere Deianiræ tradidit: cum diceret illis vim ineſſe amatoriam, quia illa veſte ſi indutus maritus fuiſſet, optimum foret remedium aduerſus amores pellicum is fluuius cum prius Euenus diceretur, mox appellatus eſt Centaurus poſt cędem Neſsi, vt ait Euenor in libro de fluminibus. Eam veſtem ita acceptam in opportuna tempora Deianira reſeruauit. Deinde cum Hercules Oechalia ſubacta, raptaque Iole ad Cenæum Eub϶æ promontorium appuliſſet, aram Ioui immolaturus erexit ob partam victoriam: miſitque Licham ſeruum qui Herculem viciſſe, & iam appropinquare nuntiaret Deianirę. Cum vero Deianira ſuſpectos amores Ioles haberet, veſtem à Neſſo captam, tanquam antidotum aduerſus Ioles pellicis amores ad Herculem miſit. Deinde cum pruritus immenſus, & ardor, & puſtulæ per totum corpus exorirentur, Licham in fluuium Thermopylis propinquum e petra pręcipitauit: ipſe tanquam igne ſacro & furore denique correptus, cum tantos cruciatus perferre non poſſet, ſe in pyram in monte Oeta coniecit. Aiūt Herculem conantem veſtem diſciſſam auellere, fruſta carnis ſimul auulſiſſe. Id cum cognouiſſet Deianira ſua ipſius manu ſuſpendio vitam finiuit. Apollodorus à Pęante ſuccenſam fuiſſe ſcribit pyram, quam Hercules moriturus cōſcenderat, quare ſagittas dono acceperit: communior eſt tamen opinio quod Philoctetes earū fuerit hæres, quia Heculem apud Dyram fluuium ſepeliuerit. Alii dicunt Deianiram non ſuſpendio, ſed Herculis claua ſe interfeciſſe, relicta filia Macaria, quā ex ipſo Hercule ſuſceperat. Scriptum reliquit Lucianus in Hermotimo vſtum fuiſſe quidquid mortale fuit Herculi, & humanam labem, vt ita dicam, in ea pyra concrematam: quod erat diuinum in cœlum aſcendiſſe, vt præclare teſtāt Byzantius Philippus his carminibus t

Ὤλεσα τὸν νεμέας θῆρ᾽ ἄπλετον· ὤλεσα δ᾽ ὕδρην.
  καὶ ταῦρον. κάπρου δ᾽ ἀμφετίναξα γένυν.
ζωστῆρ᾽ εἱλκύσας, πώλους Διομήδεος εἷλον.
  χρύσεα μῆλα κλάσας Γηρυόνην ἔλαβον.
αὐγείαν ἔδάην κε μάσου φύγεν ἔκτανον ὄρνις.
  κέρβερον ἠγαγόμην, αὐτὸς ὄλυμπον ἔχω.

Dextra feram Nemeæ petiit mea: perdidit hydram,
  Et taurum: malas inde cecidit apri.
Baltheus eſt captus, ſunt aurea mala relata:

Geryonis

Geryoniſque boues,& Diomedis equi.
Augias me non fugit,non cerua, volucres.
Cerberus eductus. nunc ſed Olympus habet.

Relicti ſunt autem multi ab Hercule filii,ſiquidem & Afer ille, à quo Africa vocata eſt,genitus fuit ab Hercule: & Acelus,à quo vrbs Lyciæ Acela fuit dicta,filius fuit Herculis & Malidis ſeruę Omphales.& Bëtus qui Benteſio poſtea Brundiſio nomen dedit,vt ſcripſit Diocles in mutatis nominibus vrbium.& Lamius & Camirus ex Iole ſuſcepti,& Lydus a quo Męonia Lydia dicta eſt, vt à Camiro Camirus prius vrbs Rhodos.& vt quidã voluerũt Lamus ex Omphale.&Hyllus è Melita Aegei filia fluminis,quæ inſulæ & oppido in inſula nomen dedit. & Scythes, qui nomen dedit Scythię,quem ſuſcepit è muliere Semiuipera. & Hylus e Deianira,& Sardus à quo Ichnuſa Sardinia poſtmodo vocata eſt, & Olynthus,qui nomen dedit vrbi à ſe extructæ. & Macaria,à qua Cyprus vocata eſt.& Hippoloche ac Bdella vt alios multos ſilentio prætermittam: quippe cum multas rapuerit ad libidinem.nam Aſtydamiam occiſo patre Ormeno rapuit,è qua nouem filios ſuſcepit,& Aſtyochiam,de qua ſuſcepit Tlepolemum. & Pyrenen in Pyrenęo mõte ab ipſa vocato compreſsit,filiam Bebrycis,quæ fuit poſtmodo ibi ſepulta. Herculem vnũ ex duodecim Diis Græcię fuiſſe teſtatur Herodotus in Euterpe: ἡρακλέος δὲ πέρι τόνδε τόν λόγον ἤκουσα, ὡς εἴη τῶν δυώδεκα θεῶν. De Hercule audiui quod vnus eſſet è duodecim Diis,qui etiam Dionyſum & Pana & Herculem omnium Deorum maxime recentes à Græcis fuiſſe exiſtimatos ſcribit. Alii hũc vnum ex Idæis Dactylis fuiſſe cenſuerunt,alii primi Iouis,alij tertii filium:quod ideo accidit,quia plures Hercules fuerunt, vt teſtatur Cicero libro tertio de natura Deorum hoc pacto: Quãquam, quem potiſsimũ Herculem colamus,ſcire ſanè velim:plures enim tradunt nobis ij, qui interiores ſcrutãtur, & reconditas literas:antiquiſsimum Ioue natum, ſed antiquiſsimo item Ioue: nam Ioues quoque plures in priſcis Græcorum literis inuenimus. Ex eo igitur & Liſyto eſt is Hercules,quem concertauiſſe cum Apolline de tripode accepimus. Alter traditur Nilo natus Aegyptius: quem aiunt Phrygias literas conſcripſiſſe. Tertius eſt ex Idæis indigenis,cui inferias offerunt. Quartus Iouis & Aſteriæ Latonæ ſororis, quem Tyrii maxime colunt, cuius Carthaginem filiam ferunt. Quintus in India,qui Belus dicitur. Sextus hic ex Alcmena,quem Iupiter genuit,ſed tertius Iupiter. Cum tot fuerint Hercules, omnium reliquorum res geſtæ vni Alcmenę filio tribuuntur. Hunc eundem inquiunt de tripode cũ Apolline decertaſſe,cui cum Delphos veniſſet,vt ob mortem Iphiti expiaretur,Xenoclea Dei interpres reſponſum dare noluit, quod eſſet cæde pollutus. Tunc igitur Hercules ſublatum e templo tripodem aſportauit, quem cũ repeteret Apollo grauis pugna fuiſſet commiſſa,niſi Latona & Diana Apollinem,Minerua Herculis iram placaſſet,vt ait Pauſ.in Phocicis. Fuerunt qui dicant Hercules ad triginta fuiſſe. Dicuntur complures fuiſſe filii, quos ex variis mulieribus Hercules ſuſceperit:quos omnes hic recenſere foret ſuperuacaneum, cum multos connumerarit Apollodorus Athenienſis libro ſecundo Biblyothecæ. Poſtea vero quã inter Deos fuit receptus,illi conciliata eſt Iuno,atque Heben filiam in matrimonium dedit, quorum nuptias Plato præſtantiſsimus poeta comicus commemorauit. Memoriæ proditum eſt ab Ibyco calida lauacra inuentum fuiſſe Herculis, quibus ille diuturno labore defeſſus plurimum vteretur,quæ ſibi à Vulcano fuerint indicata. At alii,inter quos Piſander, ea Mineruæ munus Herculi data dixerunt. Primus omnium mortalium ciuitates dicitur Hercules facere inueniſſe, & inuentas additis populis adauxit,certaminaque inſtituit, cum cæteros mortales vi corporis antecelleret, vt ait Str.lib.8.Hunc aiunt preterea voraciſsimum fuiſ-

fe,

ſe, quippe cum per Dryopas iter faciēs, quo tēpore pincerna pugno occiſo neceſſe fuit cū Deianira è regione Oenei exulare, vt diximus, filiū fame infeſtante ac Licha pædagogo illū requirēte in Thiodamātē inciderit, taurū Thiodamātis arātis à iugo ſolutū iugularit & totum eodē die deglutiuerit apud Driopas: cū id etiā prius feciſſet apud Litidū vrbem. Quāuis aiunt nonnulli parum cibi Herculem à Thiodamāte petiuiſſe, quod cū ille negaſſet, vt ſunt multa ingenia ruſticorū, Hercules iratus alterū e bobus a iugo ſoluens Diis mactauit, atq; conuiuiū fecit. eius iniuriā & ingluuiem & voracitatem ita expreſsit Callimac. in hymno in Dianā:

οὐ γὰρ ὅγε φρυγίῃπερ ὑπὸ δρυῒ γυῖα θεωθεὶς
Παύσατ' ἀδηφαγίης· ἔτι οἱ πάρα νηδὺς ἐκείνη
τῇ ποτ' ἀροτριόωντι συνήντετο Θειοδάμαντι.
Non hic in Phrygia ſub quercu membra leuatus,
Atque Deus factus, fit edax minus· aluus at illi
Eſt eadem, taurum quæ quondam Thiodamantis
Edit, planitiem cum lati ſcinderet agri.

Quæ ſane non minor fuit, quam illa Daphthidis, quę eſt apud Soſibium in his:

οὗτος δ' ἐκείνου παῖς παρόπλαστος νόθος,
μητρὸς δ' ὁποίας ἡ τεκοῦσ' ἐπίσταται.
ἔσθει μὲν ἄρτους τρεῖς ὅλους κανθηλίους.
τῆς δὲ βραχείας ἡμέρας, πίνει θ' ἅμα
καλὸν μετρητὴν τὸν δεκάμφορον πίθον.
Hic filius qui natus eius eſt nothus,
Cuius parentis, illa ſcit quæ hunc edidit.
Ciſtas vorat tres ille totas panium
Paruo die. mox ebibit magnæ merum
Simul metretæ, ſeu magis decamphori.

Nam mirificam fuiſſe Herculis voracitatem vel illa nobis poſſunt eſſe argumento, quę ſcripta ſunt à ſuauiſsimo poeta Epicharmo in Buſiride his carminibus:

πρῶτον μὲν αἴκ' ἔσθοντ' ἴδῃς νιν ἀποθάνοις.
βρέμει μὲν ὁ φάρυγξ ἔνδοθ', ἀραβεῖ δ' ἁ γνάθος,
ψοφεῖ δ' ὁ γόμφιος, τέτριγ' ὁ κυνόδων.
Σίζει δὲ ταῖς ῥίνεσσι, κινεῖ δ' οὔατα.
τῶν τετραπόδων μὲν οὐδὲν ἧττον.
Illum ſi edentem videris. ſtrepunt genæ.
Intus ſonat guttur. ſonat maxilla. dens
Stridet caninus. ſibilant nares. mouet
Aures ſolent armenta ſicut, haud minus.

Fama eſt Herculē in Triphylliā regionē Eleorū pfectū habuiſſe cōtrouerſiā de voracitate cū Leprea Pyrgei filio. vt inquit Heſiod. in Ceycis nuptiis atq;, cū vterq; botē in epulas occidiſſet Lepreus nihilo fuit tardior aut imparatior edēdo inuētus, ſed cū poſt epulas ventū eſſet ad pugnā ob indignationē ęmulę virtutis, Lepreus cecidit ob vim Herculeā Cū vero męſtus Thiodamas amiſſo tauro receſsiſſet, multaq; fuiſſet Herculi ob illā īiuriā impcat⁹, māſit poſtea rit⁹ apud Lindios vt bos arator cū multis dirarū impcationib. Herculi cognomine Buthęnę mactaret. Poſtea vero fert Thiodamas in vrbē Dryopū pfectus Dryopas ipſos armatos in Herculē eduxiſſe, in eāq; neceſsitatē cōpuliſſe Herculē, vt vel Deianirā armare neceſſe fuerit, q̄ ēt dr̄ in mămilla fuiſſe lęſa. atq; cū hos demū ſupaſſet cęſo ipſo Thiodamāte, rapuit ei⁹ filiū Hylā in ſeruitutē vt ſcripſit Phe. li 3. Poſt vero pp latrocinia vniuerā illā nationē ad Trachinē Theſſalicā vrbē duxit ad habitandū, & ad montē Oetā, q̄ mōtib. Phocidis eſt vicin⁹. habuit ipſū Hylā inde in delitijs

ita

ita vt nemo prope fuerit mortalium ab eo tempore,cui nomē Hylæ fuerit ignotum.nam cum vna cū argonautis in Colchidē nauigaret,Hylamq; aquatum miſiſſet, fertur in Cium vſque excucurriſſe ad Hylam requirendum,quoniam ille poſt certum probabile temporis ſpatium non amplius redire viſus eſt.ſcriptum tamen fuit ab Ephoro in libro quinto quod Hercules ſponte manſit in Lydorū regione Omphales cauſa. Dionyſius Mitylenæus neq; illū in Colchidem ſuſcepiſſe quidem nauigationem inquit,nedum non opem tuliſſe Iaſoni in ijs quæ tractauit cum Medea. Herodorus & Herculem & alios nonnullos heroas exemit ex illorum numero,qui fuerunt participes illius Colchicæ expeditionis. Heſiodus in Ceycis nuptiis Herculem ipſum exiuiſſe aquatum in Magneſiam ſcripſit iuxta vocatas Aphetas,quæ ita dictæ ſunt,quod ibi relictus fuerit. Anticlides libro ſecundo rerum Deliacarum Hylum Herculis filium amiſſum fuiſſe ſcripſit cum iuiſſet aquatum, neque amplius reuertiſſe. nam profecto neque mirum eſt Herculem id in Thiodammantem commiſiſſe, cum in multos fuerit iniurius, & ob negatam ſibi Iolen deuaſtarit Oechaliam, Hylamque catamitum tam celebrem habuerit, vt nemini Hylæ nomen ſit ignotum: cumque ebrius fieri nonnunquam conſueuerit,vt teſtatur Damagetes his carminibus:

οὗτος ὁ πανδαμάτωρ, ὁ παρ᾽ ἀνδράσι δωδεκάεθλον
  μελπόμενος. κρατερῆς εἵνεκεν ἠνορέης,
οἰνοβαρὴς μετὰ δαῖτα, μεθυσφαλὲς ἴχνος ἑλίσσει,
  Νικηθεὶς ἁπαλῷ λυσιμελεῖ βρομίῳ.

Omnia qui domuit,qui bis certamina ſena
  Vicit:qui ob vires clarus in orbe ſonat:
Ebrius en titubans dubius veſtigia ponit.
  Peſuſus dulci eſt ille caput Bromio.

Habuit Hercules multa cognomina,ſicut Dii cęteri:nam cum magna culicum copia eſſet apud Theucros,iique pro voto ceſſaſſent,quod creditū fuit Herculis beneficio accidiſſe, Conopius Hercules dictus eſt,vt ait Str.lib.13. conopem enim culicem vocarunt. Alexicacus,quia mala depellat. Ceramyntes,quia Parcas inſectatus ſit. & Callinicus præterea,Buraicus, Rinocoluſtes,Hippodotus,& aliis his ſimilibus nominibus vocatus fuit.fama eſt quod Herculi antiquitus non tanquā Deo ſacra fiebant,ſed tanquam Heroi parentabant: quod cum Phœſtius in Sicyoniam profectus animaduertiſſet, grauiterque ferret pro eximiis eius virtutibus diuinos honores illi non cenſeri, inſtituit vt agni iugulati pernas ad arā vrerent,& partem vnam carnium,ſicuti victimarum cæterarum ſolebant, ederent: alteram Herculi tanquam Heroi parentando offerrent. omnino vero agnus vtilis erat victima Herculis ſacrificiis, cum lupos is à ſtabulis depellere putaretur, vt teſtatur Antipater his carminibus:

Εὔκολος ἑρμείας ὦ ποιμένες. ἐν δὲ γάλακτι
  χαίρων, καὶ δρυΐνῳ σπενδόμενος μέλιτι.
Ἀλλ᾽ οὐχ ἡρακλέης. ἕνα δὲ κτίλον ἢ παχὺν ἄρνα
  Αἰτεῖ καὶ πάντως ἓν θύος ἐκλέγεται.
Ἀλλὰ λύκους εἴργει. τί δὲ τὸ, πλέον, εἰ τὸ φυλαχθὲν
  Ὄλλυται, εἴτε λύκοις, εἴθ᾽ ὑπὸ τοῦ φύλακος;

Mercurius facilis paſtores. munere lactis
  Lætatur: mox & dulcia mella capit.
Sed non Alcides: aries vel poſcitur agnus.
  Omnino pinguis victima grata Deo eſt.
Iure lupos arcet. Sed quid magis vtile ſi grex
  Cuſtodis cecidit cæde, vel vngue lupi?

Erat

Erat autem vetitum fœminis iure ſacrificiorum ne vel per Herculem iurarent, vel templum ingrederentur, vel ſacrificiis intereſſent: quia ſitienti Herculi cum boues Geryonis per Italiam duceret, reſpondit mulier ſe aquam dare non poſſet quia fœminarum celebraretur dies, neque ex eo apparatu fas eſſe viris guſtare, qui ſacrorum ritus ſeruabatur in Italia. erat autem illa ſacrorum conſuetudo, vt inter ſacrificandum Deorum laudes, & res ab iis Diis humano generi vtiliter inuentæ, vel præclare geſtæ cantarentur: cuiuſmodi eſt id apud Virg. libro 8. Aeneid. quod recitatum eſt à nobis libro primo, cum hymnorum antiquorum vſum explicauimus. Mirabile eſt autem illud, quod ſcribitur à Corn. Tacit. hoc pacto lib. 12. interea Gortazes apud montem, cui nomen Sambulos, vota Diis loci ſuſcipiebat, præcipua religione Herculis: qui tempore ſtatuto per quietem monet ſacerdotes vt iuxta templum equos venatui paratos ſiſtant. Equi vbi pharetras ſagittis plenas accepere, per ſaltus vagi nocte demum vacuis pharetris multo cũ anhelitu redeunt. rurſus Deus quas ſyluas pererrauerint nocturno viſu demonſtrat, reperiunturque fuſæ paſsim feræ. Aegyptiacarum rerum ſcriptores affirmãt Aegyptii Herculis magiſtrum fuiſſe Linum eum, qui prior rhythmos & melos inuenit, maximeque in poetica facultate excelluit. eius tres diſcipuli celebres præter cæteros fuerunt, Orpheus, Thamyris, & Hercules. aiunt Herculem ingenio paulo tardiorem cum per plagas ad diſciplinam impelleretur, cithara interemiſſe magiſtrum. Deinde grandiorem factum cum excelleret inſigni fortitudine diu peragraſſe, columnamque in Libya ſtatuiſſe, quem dicunt etiam bellum aduerſus gigantes cum Diis geſsiſſe, is videtur cum Aegyptio minime conuenire. Nam gigantes nati ſunt ante Troiana tempora, vel potius vt aiunt Græci cum prima generatione hominum, quod tempus continet quædam millia annorum: claua enim & pellis leonina cõuenit antiquiſsimo Herculi, quod illis temporibus arma nondum eſſent inuenta, atque pugnaretur lignis, & corpora protegerentur pellibus ferarum. dictus eſt vt aiunt non quod per Iunonem gloriam nactus ſit, vt ſcripſit Matris, ſed quod alter alterius iunior res geſtas imitaret, cui rei argumento eſt quod terram multis feris expurgarit, cum vel ante Troiana tempora maxima pars terræ eſſet facta habitabilis ob cultum & frequentes ciuitates. Hæc fere ſunt, aut non multo plura his, quæ ab antiquis ſcriptoribus de Hercule commemorantur: quæ quoniam ſunt in ore omnium, breuiter recenſere volui, neque in rem in mentibus omnium confirmatam, ſuperuacanea adducere teſtimonia. Cæterum Euryſtheus poſt mortem Herculis ob metum coniurationis, ac memor illatarum iniuriarũ omnes Heraclidas inſecutus eſt, quos, cum Athenas confugiſſent, mox ab Athenienſibus per legationes expetiuit, bellum etiam minatus niſi ſuis legationibus dederentur. Iolaus, qui iam mortuus fuerat, audita apud inferos tam fæda Euryſthei petitione, dicitur veniam & facultatem reuiuiſcendi in vltionem Heraclidarum à Plutone impetraſſe, quare reuiuiſcens trucidauit Euryſtheum ac ſtatim poſtea remortuus eſt.

¶ Nunc quid per hęc ſignificetur, breuiter inquiramus. Hercules, quem glorioſum ob Iunonis odiũ poſſumus interpretari, Iouis & Alcumenæ dicitur fuiſſe filius: qui ſane nihil aliud eſt, quam probitas, & fortitudo, & virium præſtantia tum animi tum etiam corporis, quæ vniuerſa vitia ex animo depellit, & profligat. Patet hoc autem ex ipſorum nominum interpretatione. dictus fuit primũ Alcides quia ἀλκὴ vim ſignificat: idemque filius Alcmenæ, quippe cum Μένος etiam ſtrenuitatem ſignificet. Hercules igitur ſiue animi fortitudo, ſtrenuitatis & Iouis diuinæ ſcilicet bonitatis filius, ſibi gloriam immortalem apud vniuerſos homines comparauit, quod cum feciſſet Iunonis ſtimulo, merito & à Iunone & à gloria nomen obtinuit. Eſt enim ἥρα Iuno, at κλέος gloria. alii nullam Iunonis men-

mentionem fecerunt in hoc nomine explicando, cum gloriam fuiſſe vniuerſis mortalibus Herculem dixerint, ſicut illud oraculi reſponſum ſignificauit:

ἦ ῥα γὰρ ἀνθρώποισι φέρων κλέος ἄφθιτον ἕξεις ὦ ἡράκλης.
Gloria ſemper erit mortales inter honosque Alcide tibi

& illud;

ἡρακλείην δέ σε φοῖβος ἐπώνυμον ἐξονομάζει
ἦ ῥα γὰρ ἀνθρώποισι φέρων κλέος ἄφθιτον ἕξεις.
Te vocat Heraclem clarus cognomine Phębus
Quod tua perpetuum mox gloria viuet in æuum.

Alii ἀπὸ τῆς ἀρετῆς à virtute ſcilicet hoc nomen deductum crediderunt, cum Hercules fortitudo ſit, & prudentia, & ratio quæ eſt nobis, & conſtantia: quæ quoniam ſine diuina bonitate, optimoque animi affectu nemini contingunt, idcirco Iouis filius Hercules dictus eſt. & Alcmenæ ſiue conſtantiæ. omnis enim probitas & patientia indiget in rebus aduerſis, aut in voluptatibus ſuperandis, & diuina bonitate tanquam duce, qua gubernetur, cum nulla vis humana ſatis ſit per ſe potens. Illa vero quæ de ortu Herculis & Euryſthei tradũtur, ad vim aſtrorum ſpectare ego crediderim: quod eſſet feliciſsimorum planetarum in loco fortunato coniunctio, quæ imperium portenderet, cum naſceretur Euryſtheus: at cum Hercules, glorioſa quidem, ſed interueniente alio planeta, laborum & periculorum plena. cum vero vis illa ſyderum clam agat in nobis, nosque imbuat pro vi & natura primi aeris, quem naſcentes haurimus, datus eſt locus fabulæ quod Iupiter iurauit, vt qui primus naſceretur alteri imperaret, & quod Iuno cum retardaſſet Herculem, eiusque ortum in decimum menſem prorogaſſet, facit vt hic parere cogeretur, ſemperq; aduerſariam Iunonem habuerit. Nam ſiquis natus fuerit ſub felici ſyderum horoſcopo, ita affecti aeris primum vim hauriens, ad ea propenſus eſt, ad quæ vis illa ſyderum impellit: quod ſi maligna vis illa ſit & ſtellarum coniunctio, moderatione conſiliorum in melius verti poteſt. Fuit à Chirone ſemiuiro & ſemibellua eruditus, quia principem oporteat & legũ & armorum vim ac tempora cognoſcere. alii ſic interpretantur, quod Iupiter ſumpta Amphitryonis forma Herculem generauit, quoniam homo ſit tãquam inſtrumentum, at vis diuina ac ſyderum tanquam opifices ad procreationem clarorũ virorum. nam neq; Hercules, neque quiſpiam illuſtris eſſe poteſt ſine Ioue, quoniam omnis poteſtas, omnisque præſtantia ſolo ſit à Deo. Parentum autem beneficium quia minimum eſt ſi cum beneficiis diuinæ bonitatis confeŕatur, ideo dictum fuit, quod Hercules eſt Iouis potius, quam Amphitryonis filius. Primus igitur omnium periculorum fuit Herculi propoſitum, geminorum anguiũ cum adhuc eſſet paruus. quid per hos angues intelligamus? æmultationem virtutis alienæ, quoniam ſubfrigida prope omnis eſt virtus, quæ ad alicuius imitationem non cõtendat. Omnium laborũ igitur merito fuit initium Herculi ab anguibus, quoniam cum puer adhuc eſſet gloria & rebus geſtis præteritorum Heroum ad illos virtute ſua vel imitandos vel etiam ſuperandos inflammabatur. quippe cum omnis virtutis, omnisque nobilitatis initium ſit in teneris animis apparens æmulationis ad virtutem veſtigium. vbi quis igitur ita fuerit ad virtutem incitatus, primum omnium monſtrorum ſuperbia & ira & arrogantia & furor animi placandus eſt, qui leo eſt Nemeæus, & in ſylua inſcitiæ noſtri animi paſcitur, omnesque virtutes populatur. Neque tamen poſt placatos hos animorum motus, trãquilitatem per vniuerſam vitam conſequimur, cum multæ volutatum inſidiæ aduerſus nos inſurgant: idcirco poſt placatum leonem, Theſpii filiæ oblatæ ſunt Herculi, quas vna nocte omnes conſtupraret. Quid Minyas, aut Lycum, aut Cẽtauros, aut apros domitos, aut equos Diomedis in hoſpites ſæuientes eſſe credamus, niſi crudelitatem & omnes illegitimos animorum motus repreſſos? Quid

The-

Theſeus eſt; ant Prometheus, aut alij complures à præſentibus malis liberati, niſi viri boni liberalitatem & beneficentiam in omnes iniquè oppreſſos conuenire? nam duæ ſunt iuſtitiæ partes, vna ne nos iniuriam inferamus, altera ne inferri ab alijs patiamur, ſi poſsimus, & inique oppreſſos ſubleuemus. Sed quoniam omnibus in negotijs perneceſſaria eſt temperantia, quia ex vno quouis ſcelere multa turpia oriri ſolent, dictus eſt Hercules hydræ capita omnia vno tempore extinxiſſe. Idem ſuæ peregrinationis terminos columnas in Iberia in extremis Gadiũ oris ſtatuit, quia nullus locus virtuti ſit inuius, cum virtutis gloria vel ad extremos homines habitatæ terræ perueniat. Hic idẽ poſt tot ſuperata pericula, poſt tot latrones de medio ſublatos, poſt purgatum horrendis monſtris orbem terrarum, Omphalæ amore captus multa turpia, & primis rebus geſtis indigna commiſit. cur hęc literarum monumentis tradita ſunt? aut cur ad poſteros tranſmiſſa? vt nos commonefacerent antiqui ſapientes viro bono ſemper eſſe vigilandum, quia ſi parumper oculos à virtute deflexerit atque conniueat, ab appetentia tanquam à rapidiſsimo fluuio, ad libidinem, & ad illegitimas voluptates defertur, ſuapteque natura prolabitur. Hic propter muliebres amores poſtea in crudeliſsimum mortis genus incidit, quoniam voluptatum finis eſt omnium dolor & miſeriæ. ob præclaras virtutes primum vt Heros, deinde vt Deus poſt mortem ab hominibus cultus fuit: quod omnis virtus inuidiam in ſe concitat: qui enim virtutem ſuperare aliorum ſe non poſſe ſperant, tum demum ſe felices arbitrantur, ſi illam aliquantulum ſaltem dicendo obſcurarint. at vbi ceſſat eius autor virtutis, tunc etiam inuidia ceſſat inter mortales, maiorque gloria virorum bonorum poſt mortem eniteſcit. cum igitur vel appetentia rerum ſuauium & illegitimarum, vel inuidia mortalium res geſtas cuiuſque opprimere & obſcurare poſſit, merito dictum eſt id ab Euripide in Andromache:

> χρὴ δ' οὔποτ' εἰδέν' ὄλβιον βροτῶν
> πρὶν ἂν θανόντος τὴν τελευταίαν ἴδῃς,
> ὅπως περάσας ἡμέραν ἥξει κάτω.
> Nullum beatum dixeris mortalium,
> Supremus ante quam dies illuxerit:
> Et noueris quo pacto adiuit inferos.

Fuerunt tamen nonnulli qui res ab Hercule geſtas ad hiſtoriam retorſerint. ſicut illud eſt de Augia. Dicitur Augias ſolis fuiſſe filius, tantumque habuiſſe armentum, & tot greges, vt maxima pars agri fimo obducta otioſa & inculta iaceret: nam quidam tradiderunt ibi ſtabulari conſueuiſſe tria millia boum, quod ſtabulum nunquam fuerat purgatum. Hercules igitur vel aliqua parte agri, vel alia quauis mercede ſibi promiſſa Alpheum fluuium in ea loca diuertit, omnemque fimi copiam deleuit. Deinde cum regio ad fertilitatem redijſſet, ſtabula Augiæ purgaſſe dictus eſt. Augias mercedem illi negauit, quia videretur nullum prope laborem ſuſtinuiſſe ijs ſtabulis purgandis: nam inſulſi pleriq; non animi, ſed corporis viribus, & laboribus præmia proponunt. Eodem pacto Geryonem tricorporem dixerunt, quia tres eſſent fratres vnanimes & conſentientes in omnibus, vel, vt putarunt alij, quia trib. inſulis Hiſpaniæ adiacentib. imperaret, Ebuſæ ſcilicet, & minori, maiorique Balearicæ. Hic cum naualibus, terreſtribusque copijs plurimum poſſet, dicitur habuiſſe canem bicipitem. Antæum Libycum ob peritiã loci vincere in regione non potuit, at extra patriam facile ſuperauit. fuerunt item qui hydram multarum capitum fratres multos concordes crediderint, quorum vno extincto multi videbantur inſurgere propter apparatus bellicos ſemper recẽtes & validiores. quod attinet ad mala Heſperidũ, & ad Atlantis laborem, dicunt Atlantẽ magiſtratum gerentem in quandã rerum maximarũ aliquando incidiſſe

difficultatem,qui Herculis ſapientiſsimi hominis conſilio rem præclarè trãſegiſſet,tres oues Herculi largitus eſt: quod munus, vt ferebant ea tempora, non parum erat honorificum. cum vero μῆλα & oues ſint, & mala fructus apud Græcos,locus datus eſt fabulæ. atque ad harum fabularum cognitionem non parum pertinere illam epiſtolam putauimus,quam ſuperioribus diebus ad virum clariſſimum Senatorem Venetum Matthæum Bembum miſimus. ita vero ſe habet :

Quod redis ad Muſas à tanto pondere rerum
Quantum res patria impoſuit tibi publica lætor:
Nam labor aſsiduus fertur domitare leones.
Hinc iubet alternè luci ſuccedere noctes
Natura alma parens ſeruandis prouida rebus.
Hinc & Atlanteos humeros recreaſſe labantes
Dicitur Alcides,tenuit cum pondera mundi.
Fabula ſuſtinuit quod Atlas flammantia cœli
Aſtra: magiſtratus, & publica pondera geſsit.
Crede mihi multo eſt cunctis felicior vnus
Qui faciles ſine lite dies,ſine murmure vulgi
Præterit, haud iuſſus varias audire querelas.
Siquis in humanis rebus felicius optat,
Ruſticus expectet dum totus defluat amnis.
Vel nihil eſt homini felix,vel ſola quies eſt :
Quæ nulli ſincera tamen conceditur: ac te
Vel tua ſollicitant,vel amici incommoda ſemper.
Vt ſi alibi excretæ vellantur vomere ſyluæ,
Conſurgunt alibi. Sunt quos non vlla fatigat
Ambitio,ſed vexat amor furioſus habendi.
Nec quidquam ſe oculis auro iucundius offert:
In quo congeſto mox credunt eſſe quietem.
Falluntur miſeri: mens eſt quæ ſola quietos,
Sola facit claros. argenti ſplendor, & auri,
Prædia,nobilitas,animo depellere curas
Non poſſunt,populi aut faſces,aut purpura Regum.
Nec tamen vna poteſt animum feciſſe ſerenum
Contemptrix auri mens, ambitione remota.
Hæc vbi vitaris,diſcrimina plurima vitę
Occurrent,animumque trahent huc ſemper.& illuc.
Si quem fugit amor nummi, ſi fugit honorum,
Blanditur ſomnus,vinum,Venerisque cupido.
Aut vitam infeſtat furor implacabilis iræ.
Turpe quidem vinci his animorum motibus, iræ
Principijs obſta: ſubeat te cedere nolle
Fluctibus irarum: facilis medicina reperta eſt.
Sin quacunque rapit grauis impetus,hac patiare
Deiecta ratione trahi,velut orba magiſtro
Aequora percurris pelagi ſpumantia puppis,
Quocunq; arbitrium ventorum detulit: atq;
Multa facis,quæ pacatum fortaſſe pigebit.
Nil aliud Scyllam eſt rabidis vitare per vndas
Succinctam canibus,nil & vitare Carybdim.
Hic animi furor eſt Cyclops,qui mentis in antro

Deli-

Delitet. hunc tu vince dolis, hunc ſtipite adure,
Hunc ratione doma. ſic victus deniq; diſcet
Quæ iura hoſpitij: quam ſit crudelibus almus
Iupiter hoſpitibus vindex. nam ſicca tyrannos
Paucos fata iubent Ditis ſuccedere tectis.
Herculeus labor, & nodoſo robore claua,
Nil ſinit horrificum: vel qui Minoia Cretæ
Monſtra domat, fertur de Dijs & natus vterq;
Si domites iram, vinclisq; & carcere frænes,
Inde voluptatum illecebræ, blandiq; ſuſurri
Circumſtant: ſimul iſta tibi vitare neceſſe eſt.
Ne te ſirenum cantus, neu pocula Circes,
Inuerti faciant variarum in monſtra ferarum.
Vita hominum infelix quod circumſepta tenetur
Hoſtibus innumeris: occumbere turpiter aut eſt
Cuiq; opus, aut magnam referet victoria laudem.
Barbaricis quid enim deuictis proderit armis
Qua ſol conſurgit, vel Iberis conditur vndis,
Imperio regere: æternum ſi pectore bellum
Victorem infeſtet? captiuum blanda voluptas
Si trahat hunc, nullam meruit victoria laudem.
Otia ſolus aget, tranquillaq; tempora vitæ,
Vincere qui norit ſurgentia pectore monſtra:
Ex animo curas & propulſarit inanes.
Forte magiſtratus tranſacto tempore ducis
Ocia priuatus: priuatum munera poſſunt
Pieridum mulcere. domeſtica forte requirit
Res domini curam: curam concede parumper.
Deniq; ſi ceſſat cui rerum publica cura,
Ille magiſtratus in ſeſe exerceat, & quæ
Tempore præterito tranſegit, ponderet. acta
Omnia ſi rectè, niueam Dijs immolet agnam.
Hic valet intrepidus cœlum, ſedesq; Deorum
Suſpicere: implacidis hic ſe committere ventis.
Fortunæ furias, & ineuitabile fulmen
Alma Iouis temnit virtus ſibi conſcia recti.

Verum, vt ad mala Heſperidum redeamus, quidam dixerunt à nymphis Herculi fuiſſe donata, cum draconem cuſtodem cecidiſſet, quia draco paſtor fuerit violentus planè homo, & immitis aduerſus omnes. Huius oues mala dicta ſunt aurea, cum eſſent oues aurei coloris. Cur poſt omnes victorias, poſt tot terræ, mariſque labores, poſt ſuperatos tot latrones, tot maleficos, tot violentos hoſpites, ipſe Lydorum reginæ tam turpiter ſeruijſſe dicitur? quia magis periculoſum eſt ne voluptatibus, quam difficultatibus plerunque vincamur: magisque glorioſum eſt ſeipſum vincere, & animi impetus refrænare, quam vniuerſum terrarum orbem ſibi ſubijcere. Neque quiſquam vir bonus plane dici poteſt, niſi qui per ſummam innocentiam, vitæque integritatem ſuos dies vſque ad extremum tranſegerit. Alij nihil aliud eſſe Herculem, quam ſolem crediderunt, qui propter imagines Zodiaci, duodecim labores abſoluiſſe dicitur: cuiuſce rei illud argumentum faciunt, quia Geryon filius Callirrhoes & Chryſaoris ſiue Pegaſi filius ipſa eſt hyems. huius boues ſol ab Oceani extremis partibus in habitatas ter-

ras adigit, quia tonitrua & fulgura & fulmina ex humoris exhalatione naſcũtur, & ex Oceano præſertim. Dictus eſt enim Geryon ἀπὸ τοῦ γαρύειν quod fremere ſignificat, quod proprium eſt hyemis. Cum vero ſol omnia accedens per ſigniferum ad ortum excitet, ac pubeſcere faciat, idcirco Heben illi vxorem à Iunone ab aeris temperamento ſcilicet datam fuiſſe dicunt. Alij crediderunt per Geryonis fabulam, qui multa crura & pleraſque manus ac oculos haberet, quæ vnico conſilio gubernarentur, concordiam ciuium ſignificari, quæ inexpugnabilis prope efficitur vbi omnes iuſtis animis in vnum conſpirarint, velut ait Plutarchus in Politicis. Atque vt ſummatim colligam, illa quæ tradita ſunt de Hercule, non ſolum ad ſolis naturam, ſed etiam ad humanæ vitæ inſtitutionem tradita ſunt: quippe cum fruſtra alioquin laudes Herculis commemorarentur, cum illa monſtra, quæ dicuntur ab illo fuiſſe domita, neque ita eſſe potuerint: neque ſi fuiſſent, nobis obeſſent: vt ait Lucretius libro quinto in his:

Quid Nemeæus enim nobis nunc magnus hiatus
Ille leonis obeſſet, & horrens Arcadicus ſus?
Deniq; quid Cretæ taurus, Lerneaq; peſtis,
Hydra venenatis poſſet vallata colubris?
Quidue tripectora tergemini vis Geryonai?
Quid Diomedis equi ſpirantes naribus ignem,
Thracem, Biſtoniaſq; plagas, atq; Iſmara propter,
Tantopere officerent nobis? vnciſq; timenddæ
Vnguibus Arcadiæ volucres Stymphala colentes?
Aureaq; Heſperidum ſeruans fulgentia mala
Aſper, acerba tuens immani corpore ſerpens
Arboris amplexus ſtirpem: quid deniq; obeſſet,
Oceani propter litus, pelagiq; ſonora,
Quo neq; noſter adit quiſquam, nec barbarus audet?

Quod ſiquis ea quæ dicta ſunt à nobis hactenus diligentius conſiderauit, patebit profectò tum ad mores & ad vitam hominum rectè inſtituendam: tum etiam ad ſolem, illa quæ narrantur de Hercule, ſpectare. Ac de Hercule ſatis, nunc de Acheloo dicamus.

De Achelœ. *Cap.* II.

Achelous Aetoliæ Rex fuiſſe dicitur, qui in Thoãte fluuio vocato, vt ait Strabo libro decimo è Pindo monte orto, Aetoliamqne ab Acarnania diſterminante, & in ſinum defluente Maliacum, merſus, fluuio nomen dedit: qui fluuius ab ipſo rege poſtea fuit Achelous nuncupatus. Plutarcus in libello de fluminibus Theſtium à Theſtio Martis & Piſidices filio vocatum fuiſſe fluuium ſcribit: qui Achelous poſtmodum ab Acheloo filio Oceani & nymphæ Naidis ibi merſo fuit vocatus. Hic fluuius in mare Echidnadum inſularum influit, vt teſtatur Herodotus in Euterpe: quarum dimidium propè continentem fecit. Alcæus Oceani & Terræ filium eſſe ſenſit, at Hecatæus ſolis & terræ. Nymphis in primo Heracleæ Thetidis & Terræ. Fabulantur hunc fluuium Deianiram Oenei Aetolorum regis filiam in matrimonium popoſciſſe, quæ etiam ſibi fuerat promiſſa: verum cum Hercules in agrum Calydonium profectus eſſet, ipſe quo in matrimonium popoſcit Deianiram, quæ ſibi quoque promiſſa eſt. Oportuit igitur certamine diffiniri vtri horum Deianira cederet, quare Achelous ſumpta tauri forma in Herculem impetum fecit: Hercules huic cornu manibus apprehẽſum defregit, qui cũ præ dolore ceſsiſſet Herculi ſuũ cornu dextrum

ab eo repetiuit, pro quo Amaltheę Harmonii filiæ, vti ſcripſit Alcimus in rebus Siculis, cornu largitus eſt, quod ita attigit Ouid. in Deianira:

Cornua flens legit rapidis Achelous in vndis,
Truncaque limoſa tempora merſit aqua.

Fuit Amalthæa capra quæ Iouem lacte nutriuit poſtquam illum Rhea clam Adraſteæ & Iſdę, vt ſcripſit Hormogenes in libro de Phrygia, nutriendum dedit. Huius capræ alterum cornu Iupiter adultus officii præmium nutricibus dedit, vbi capram inter ſydera collocaſſet: cui illam adiecit facultatem, vt ait Xanthus in rebus Aetolis, vt quidquid ab eo optaretur, qui illud haberet, ſiue potus, ſiue cibus, continuo naſceretur. Alii non capram, ſed Hemonii Aetolorum Regis filiam Amaltheam, quæ cornu non capræ, ſed tauri habuerit, fuiſſe ſenſerunt, quod vim illam habuerit, vt ſcripſit Pherecydes: Neque mirum eſt taurum Acheloum factum fuiſſe, vbi pugnaturus eſſet cum Hercule, quando Deianiram petens vel multas formas ſumpſiſſe dicitur, vt teſtatur Sophocles in Trachiniis:

Μνηςὴρ γὰρ ἦν μοι ποταμὸς, Α'χελῷον λέγω.
ὅςμ' ἐν τρισὶ μορφαῖσιν ἐξῄτει πατρὸς,
φοιτῶν ἐναργὴς ταῦρος, ἄλλοτ' αἰόλος
Δράκων ἑλικτὸς. ἄλλοτ' ἀνδρείῳ τύπῳ.
βούκρανος, ἐκ δὲ δασκίου γενειάδος,
κρουνοὶ διερραίνοντο κρηναίου ποτοῦ.
Flumen fuit procus mihi, Acheloum fero.
Formis tribus qui me petiuit à patre.
Taurus, deinde pluribus ventrem notis
Pictus draco: vir inde cui caput bouis.
Mento fluebant riuuli potabilis
Vndę nitentis, fontibus ſimillimi.

Fuit enim poetarum conſuetudo, vt fluuios tauris ſimiles effingerent, quoniam cum impetu irrumpentes tauris ſimilem edant mugitum: vel, vt Hellanicus ſenſit, quia terram ſulcare tanquam boues apparent. Vel, vt aliis placuit, quia circa ripas fluminum tauri mugire ob vberiora paſcua audiantur. Memorię prodidit Sapho primum Acheloum vini miſtionem præterea inueniſſe: quare ita ait Virg. lib. 1. Georg.

Poculaque inuentis Acheloia miſcuit vuis

Atque antiquorum fuit idcirco conſuetudo, vt aquas omnes, quæ vini miſtionibus eſſent aptæ Acheloi nomine vocarēt: quare Achæus Satyros introducit ęgre ferētes potū aquoſum in Aethone ſatyrico, atq; ita aquas Acheloum nominātes:

Μῶν ἀχελῷος ἦν κεκραμένος πολύς;
Α'λλ' οὐδὲ λῆξαι τοῦ δὲ τῷ γένει θέμις.
καλῶς μὲν οἶδ' ἄγειν σκυθισὶ πιεῖν.
An miſtus Achelous fuit non plurimus?
Ceſſare ſtirpi cuius haud quaquam licet.
Certe bibiſſe more præſtaret Scythæ.

¶ Ac de Acheloo iſta fabuloſa memoriæ ſunt tradita. Achelous Oceani vel Thetidis filius vel ſolis fuit & terræ, quia omnes fluuij ex Oceano naſcuntur, & ex fontibus, locisque ſub terra cauernoſis. Quas vxores Achelous habuerit, non conſtat: cum tamen Callirrhoen & Caſtaliam filias habuerit, vt teſtatus eſt Panyaſis, ac Sirenas, quæ Iunonis ſuaſu Muſas in certamen cantus prouocarūt: quibus victis Muſæ pinnas ex alis cōuulſerūt, ſibiq; coronas fecerūt, vt ait Pauſ. in Bœoticis. Habuit filiā etiam Dircen, quæ in fontem conuerſa fuit, in quo Bacchus

r.cens natus lotus fuit, vt ait Euripides in Bacchis:

Ἀχελώου θύγατερ	O Acheloi filia
Πότνι', εὐπάρθενε Δίρκα	Verenda virgo Dirce
Σὺ γὰρ ἐν σαῖς ποτὲ παγαῖς	Olim tuis nam fontibus
τὸ Διὸς βρέφος ἔλαβες.	Iouis cepiſti filium,

¶ Cum igitur mutua ſit elementorum inter ſe viciſsitudo mutationis, ſolisq; radij ex oceano & terræ ſuprema parte vapores excitent, inde niues, & grandines, & imbres gignuntur, vt ait Ariſtot. Meteorologicis, ex quibus fit incrementum fluminibus: quare filius Oceani dictus eſt. Terra eius mater dicta eſt, vel q̃ ea in aquam, vt in propinquum elementum ſoluatur, vel quia ex incluſo aere in ipſa terra naſcantur fluuij, cum in aquam mutatur. Alij crediderunt vim eſſe optimarum aquarum Acheloum, ſicuti teſtatur in ponderibus Aſiæ Ephorus: ἡ τοὺς ἐκ Δωδώνης χρησμούς. σχεδὸν γὰρ ἐφ' ἅπασιν αὐτοῖς προσάγειν ὁ θεὸς εἴωθεν ἀχελώῳ θύειν ὥστε πολλοὺς νομίζοντες αὐτὸν ποταμὸν τὸν διὰ τῆς ἀκαρνανίας ῥέοντα, ἀλλὰ τὸ σύνολον ὕδωρ ἀχελῷον ὑπὸ τοῦ χρησμοῦ καλεῖσθαι. vel oracula Dodonęa. nã in oib. fere reſpõſis iubere ſolitus eſt Deus ſacrificari Acheloo, quare permulti in eam opinionem inciderunt, vt non fluuium per Acarnaniam defluentẽ, ſed vniuerſam vim aquarũ Acheloi nomine ab oraculo vocari crediderint. erat enim illa ſacrificãtium conſuetudo, vt in omnibus ſacrificijs aquam illam, quæ ſacris adhiberetur, nominarent Acheloũ, quod teſtatur paulo poſt idem Ephorus: μάλιστα γὰρ τὸ ὕδωρ ἀχελῷον προσαγορεύομεν ἐν τοῖς ὅρκοις καὶ ἐν ταῖς εὐχαῖς, καὶ ἐν ταῖς θυσίαις Maxime vero inter iurãdum, & in precationib. & in ſacrificijs aquã Acheloum nominare conſueuimus. eſt enim ſuauiſsima & ſaluberrima Acheloi aqua credita, qui fluuius eſt Acarnaniæ, & in mare apud inſulas Echidnades vocatas ingreditur, vt ait in his Herod. in Euterpe: καὶ οὐκ ἥκιστα ἀχελῷου, ὃς ῥέων δι' ἀκαρνανίας καὶ ἐξιὼν εἰς τὴν θάλασσαν τῶν ἐχιδνάδων νήσων, τὰς ἡμισέας ἤδη ἤπειρον πεποίηκεν. atq; Acheloi præſertim, qui fluuius per Acarnaniam delabens in mare inſularum Echidnadum intrat, earumque dimidium iam continentem fecit: atque in hanc ſententiam de Acheloo ſcripſit Stra. libro 10. Geographiæ, quod latus auſtrale Acarnanicũ & Aetolicum ipſo mari perfunditur, quod ſinũ efficit Corinthiacum, in quem Achelous influit, qui ſuperiorib. temporib. Thoas appellabatur, at poſtea dictus eſt Achelous, vt ſcripſit Plutarc. in lib. de fluminib. ac montib. cur tauri formã ſumpſerit, diximus. factus eſt draco idem, quia ſinuoſo curſu deferuntur flumina. cum idem aſsiduis aliquando imbribus non augeatur ac placidus ſit, humana forma fingitur: at ob ſonitum, taurino capite. Hercules vt ait Strabo lib 10. Oeneo affinitate coniunctus, & in omnes mortales beneficus fluuium temerè & cum impetu regionem infeſtantem aggeribus & aquæductibus coercuit & extenuauit: eamq; aquam in multos riuulos diductam, quæ prius regionem laniabat, vtiliſsimam reddidit. Inde dictus eſt illi fluuio taurinum cornu defregiſſe, & pro illo cornu abundantiæ rerum omniũ accepiſſe. Fluuius igitur paulatim exiccatus eo pacto fabulæ locum dedit, quæ in honorẽ Herculis ficta eſt. quid aliud ſub hac fabula contineatur, præter hiſtoriam, non reperio, niſi quod per prudentiam omnia vel maxime noxia efficiuntur vtilia· cum præſertim iſtud Herculeæ prudentiæ quoddam fuit è muneribus: cuius iam ſententia fuit explicata. at nunc de Apro Calydonio.

De Apro Calydonio. *Cap.* III.

SEd quoniam nemo prope eſt antiquorum poetarum, quin aprum Calydonium celebrauerit, nos etiam breuiter quæ de illo memoriæ prodita ſunt, per-

percuſſramus. fabulantur itaque Oeneum Oetolorum regem, Calydoniæque imperantem primitias tum frugum, tum etiam domeſticorum animalium Dianæ offerre ſolitum: qui cum ſumptui parcere decreuiſſet, Dianam ſolitis primitijs defraudauit. at Soſiphanes in Meleagro memoriæ prodidit Oeneum Dijs omnibus ſolitum primitias ferre ob eximiam ſuæ regionis fertilitatem, verum aliquando Dianæ honores præterijſſe. illa igitur ob neglectum honorem indignata aprum inſignis magnitudinis ac feritatis, qui in Oeta monte verſabatur, in Calydonium agrum immiſit, qui vniuerſam regionem deuaſtaret, quod ita breuiter complexus eſt Ouidius libro octauo Metamorph.

Sus erat infeſtæ famulus, vindexque Dianæ,
Oenea nanq; ferunt plenis ſucceſsibus anni
Primitias frugum Cereri, ſua vina Lyæo,
Palladios flauæ laticis libaſſe Mineruæ.
Cæptus ab agricolis ſuperos peruenit ad omnes
Ambitioſus honor, ſolas ſine thure relictas
Præteritas ceſſaſſe ferunt Latoidos aras.
Tangit & ira Deos.

Atq; inter cætera damna, quæ illi regioni inferebat, cultiſsimam Oenei vineam quam Ancæus Neptuni & Aſtypaleæ nymphæ filius multa diligentia plãtauerat, populabatur: in qua educanda & ipſe Oeneus, non mediocriter inſudauerat, vt ait Homerus Iliad. primo.

καὶ γὰρ τοῖσι κακὸν χρυσόθρονος ἄρτεμις ὦρσε
χωσαμένη, ὅ οἱ οὔτι θαλύσια γουνῷ ἀλωῆς
οἰνεὺς ῥέξ᾽, ἄλλοι δὲ θεοὶ δαίνυντ᾽ ἑκατόμβας.
οἴῃ δ᾽ οὐκ ἔρρεξε διὸς κούρῃ μεγάλοιο
ἢ λάθετ᾽, ἢ οὐκ ἐνόησεν, ἀάσατο δὲ μέγα θυμῷ.
ἡ δὲ χολωσαμένη δῖον γένος ἰοχέαιρα,
ὦρσεν ἐπὶ χλούνην σῦν ἄγριον ἀργιόδοντα,
ὃς κακὰ πόλλ᾽ ἔρδεσκεν ἔθων οἰνῆος ἀλωήν
πολλὰ δ᾽ ὅγε προθέλυμνα χαμαὶ βάλε δένδρεα μακρὰ
αὐτῇσι ῥίζῃσι, καὶ αὐτοῖς ἄνθεσι μήλων
Sucitat his irata malum Diana, quod illi
Cum ſuperos olim ad conuiuia læta vocaſſent,
Oeneus, hanc vnam merito priuauit honore.
Siue oblitus enim, ſeu neſciit. haud tulit æqua
Mente, Iouis fore præteritam de ſemine natam.
Tunc irata Iouis proles Diana ferocem
In vites immiſit aprum, qui plurima fecit
Triſtia, qui plantas radicibus eruit imis.
Aequauitque ſolo pomos cum floribus ipſis.

Memoriæ proditum eſt Ancæum fuiſſe ſeruis aſperum & immitem dum eam vineam plantaret, quare vnus ex ijs dominum eius vineę non guſtaturum eſſe fructum inquit: at Ancęus vbi fructus ad maturitatem peruenit, ſeruum deridebat, iuſsitq; ſibi vinum miſcere: qui, vbi poculum eſſet ori admoturus, illi falſum fuiſſe eius ſermonem obiecit, cui ſeruus reſpondit:

Πολλὰ μεταξὺ πέλει κύλικος, καὶ χείλεος ἄκρου
Multa cadunt inter calicem, ſupremaque labra.

Cum hæc ita dicerentur, Ancęo plenum poculum tenenti accurrit quidam nuncians ab ingenti apro vineam totam deuaſtari. tunc Ancæus depoſito poculo, arreptaque ſecuri in illum aprum irruit, à quo vulneratus crus, vt ſenſit Pherecy-

des, interijt. Pauſanias tamen in Arcadicis non ſolum Ancæum in aprum irruiſſe, ſed cum opem ferret Meleagro Oenei filio ab illa bellua cæſum fuiſſe, memoriæ prodidit: quem in ventre vulneratum ait Ouidius. Poſtea robuſtiſsimi venatores ex vniuerſa Aetolia ad hunc aprum cædendum conuenerunt. nam ad Meleagrum venit Iaſon, Theſeus & Pirithous, Lynceus, Idas, Cæneus, Leucippus, Acaſtus, Ampycides, Oeclides, Telamon, Phyleus, Eurytion, Lelex, Echion, Hyleus, Hippaſus, Neſtor, Panopeus, Pollux, Iolaus, Atalanta, Peleus, Prothous, Cometes. At enim multi mortales in ea pugna ceciderunt dentibus eius apri crudeliter laniati. Scripſit Ouidius libro octauo hunc fuiſſe à Meleagro in armo cęſum venabulo, cum tamen Iſacius ab eodem Meleagro defixum in fronte fuiſſe venabulum dicat, prioremque omnibus Atalantam Iaſonis, at non Schæneï filiam ſagitta aprum percuſsiſſe dicat, vt eſt in hiſto. 102 chil. 7. apud *Zez.* quantæ fuerit magnitudinis hic aper vel ex eo patet, quod vnus eius dens in hortis Cæſaris fuiſſe dicitur in templo Liberi patris haud minor vnius pedis & quadrantis menſura. Ferunt enim multas immanes belluas in hominum improborum perniciem varijs temporibus fuiſſe à Dijs excitatas, vt Erymanthium etiam & Crommyonium apros, & taurum in Cretenſes, quia cum Minos latè mari totam Græciam alluenti imperaret nihilo maiorē Neptuno, quam Dijs cæteris honorē tribuiſſet.

¶ Hæc idcirco celebrata ſunt à poetis, vt nullum Deorum cultum impune negligi à mortalibus ſciretur: ſed omnia quæcunque grauia contingunt, ſiue ſterilitas ſit agrorum, ſiue animalium peſtilentia, ſiue immanitas monſtrorum, vel propter neglectam religionem, vel propter hominum improbitatem conſilio & prouidentia Dei contingere: quamuis ita occultæ aliquando ſunt cauſæ, vt videantur naturæ ductu potius, aut congreſſu aſtrorum, aut vario ſolis motu, quam Dei voluntate & conſilio contingere. nihil fit enim horum ſine diuina voluntate. inde fit aliquando, vt quæ minentur ſydera, ob Dei bonitatem euaneſcant: at quæ non fuerant ante viſa & præcognita, nos repente inuadant: cum omnia & iuſte, & conſulto, & certo Dei iudicio fiant. atque vt ſummatim dicam, nihil aliud per hæc ſignificare voluerunt, niſi quod propter peccata veniunt aduerſa: colendam ſcilicet Deorum immortalium eſſe religionem, quam nemo ſine calamitatibus & impune neglexerit. at nunc de Centauris dicamus.

De Centauris. *Cap.* IIII.

Illa, quæ de Ixione ſuperius explicata fuerunt, nos breuiores facient in Centaurorum explicatione. Dicuntur Centauri Nubis & Ixionis fuiſſe filij: qui nati ſunt ex illa nube, quam Ixion pro Iunone compreſsit. Hi dicti ſunt in Pelio monte à nymphis educati fuiſſe, qui adulti cum equabus coniuncti genuerūt Hippocentauros. Dicti ſunt autem Centauri, quaſi Centuri, cum κεντάω pungo ſignificet: quoniam primi hi omnium mortalium pugnare ex equis inuenerunt: apud quos Pelethronius frænum & calcaria reperit, quibus tardiores aut celeriores equi frænarentur aut impellerentur. Hi Theſſaliæ populi fuerunt Pelij montis accolæ, agreſtes planè & implacidi & contumelioſi in omnes viri. grauis pugna inter hos & Lapithas qui dicti ſunt ita ab Apollinis & Stilbes Nymphæ filio Lapitha, vt ait Poſidonius, aliquando exorta eſt: nam cum Pirithous Deidamiam, vel vt alij maluerunt Hippodamiam Byſti filiam ducens nuptias celebraret, quod affines eſſent Centauri Deidamiæ, illos etiam ad conuiuium inuocauit. Iſti igitur ſimul ac vino incaluerunt, & ipſam ſponſam, & reliquas Lapitharum vxores petulantius attrectare, & violare denique conati ſunt. Id Lapithis non ferentib. grauis pugna in ipſa regia cōmittitur, multiq; ex Centauris in

ea

ea ceciderunt, Theſeo præſertim adiuuante Pirithoū, vt patet in ſcuto Heſio. his carminib.

Ἔνδ' ἦν ὑσμίνη λαπιθάων αἰχμητάων
καινέα τ' ἀμφὶ ἄνακτα δρύαντά τε πειρίθοόν τε.
ὁπλέα τ' ἐξάδιόν τε φάληρόν τε, πρόλοχόν τε.
μόψον τ' ἀμπυκίδην τιταρήσιον, ὄζον ἄρηος.
θησέα τ' αἰγείδην ἐπιείκελον ἀθανάτοισιν
ἀργύρεοι, χρύσεια περὶ χροῒ τεύχε' ἔχοντες.
κένταυροι δ' ἑτέρωθεν ἐναντίοι ἠγερέθοντο.

Hic inerant Lapithæ pugnax genus, inclyta pubes,
Cænea, Pirithoumq; Dryantaq; & Hoplea circum
Pugnantes: circa Prolochum, Exadium, atq; Phalerum,
Mopſumq; Ampyciden Titareſion. hic quoq; Theſeus
Aegides aderat ſimilis Dijs ille ſupernis,
Aurea tela viris aderant, argentea membra.
Parte alia ſtabant Centauri deinde frequentes.

Fuit autem poculis primum, & menſis, & ſacris vaſis pugna commiſſa vt ait Valerius Flaccus in primo Argonaut.

Parte alia Pholoe, multoq; inſanus Iaccho
Rhætus, & Athracia ſubitæ de virgine pugnæ:
Crateres, menſæq; volant, aræq; Deorum.

Ad extremum vero victoria penes Lapithas fuit, ac Centauri in fugam verſi de ſuis finibus pelluntur, qui fuga ſe ſeruarunt in Pholoem Arcadiæ. vt videtur teſtari Orpheus in Argonauticis:

ὅσδ' ἄρ ἄειδε μάχην κενταύρων ὀβριμοθύμων
οὓς λαπίθαι κατέπεφνον ἀτασθαλίης ἕνεκα σφῶν.

Centauros cecinit, gens vtq; aſperrima bello:
Stultitiæ pœnas Lapithis tamen inde dedere.

Victi igitur à Lapithis Centauri nouas ſedes ſibi quærere coacti ſunt, & in regionem Perrhæborum profecti pulſis prioribus illius loci colonis ibi habitarūt, vt ait Stra. lib. 9. fuerunt hæc inſigniorum Centaurorum nomina, qui in ea pugna fuiſſe dicuntur: Abas, Arius, Aphidas, Aſtylus, Amycus, Antimachus, Apheus, Amydas, Aſſolus, Abryus, Arctus, Bromus, Bianor, Bretus, Brauenor, Cæneus, Chiron, Cyllarus, Cronius, Criton, Craneus, Dictis, Danis, Dyneus, Dryalus, Dorpus, Dorylus, Demoleon, Erigippus, Eurytus, Elops, Eurynomus, Elops, Emmachius, Enopion, Grynæus, Gripheus, Herlinus, Hippaſus, Hylas, Helinus, Harpagus, Harmandio. Imbreus, Iphireus, Latreus, Lycetus, Lycus, Lycidas, Lycohthon, Monychus, Mimas, Mermerus, Medon, Meneleus, Neſſeus, Nedon, Nycton, Odites, Ocelus, Orneus, Pholus, Perimedes, Piſenor, Picagmus, Phlegræus, Petreus, Pyretus, Praxion, Pæantor, Rhetus, Riphetus, Ripheus, Thaumas, Thereus, Thonius, Teleboas, Stipalus, Therodonus, Silanthus, Theramon, Thurius. è Lapithis vero nonnullos recenſuit Heſiodus in Clypeo. His addiderunt quidam Baium, at non illum tamen, qui vrbi nomen dedit Mercurij, vel vt alij maluerunt Neptuni filium. quamuis Centaurorum nonnulli, quia durum eſſet & agreſte genus erga omnes externos, vim Herculis ſenſerunt, vt dictum fuit: ſiquidem hi ſagittis veneno hydræ infectis vulnerati ſe lauantes, Anigeri fluminis aquam infeciſſe dicuntur, ita, vt vnda illa teterrimum odorem diu ſeruauerit: & piſces qui in eo flumine naſcerētur eſui eſſent inutiles. At Antimachus in centauromachia illos ab Hercule pulſos è Theſſalia in inſulas ſirenū confugiſſe ſcripſit, vbi cantib. illarum delectati omnes in apertam pernitiem fuerunt attracti. deinde vbi Neſſus, & alij centauri ſepulti fuiſſent ex ijs vulneribus non procul à Calydone, in colle

colle, qui Taphoſſus fuit nuncupatus, grauiſsimus odor ad montis radicē ſuffundebatur, ac tabo ſimile quiddam manabat, vt ait Stra. lib. 9. Quæ de Centaurorum forma dicuntur, illa fabuloſa ſunt omnino, vt quæ de illorum ortu. alii igitur Ixionis filium Chironem fuiſſe tradiderunt, a quo originem duxerint Centauri: alii Saturnum cum Philyra Oceani filia congreſſum inquiunt cum imperaret Titanibus, mox cum ipſos Rhea deprehendiſſet, Saturnus ob pudorem ſe in equum vertit, vnde Chiron natus dicitur hippocentaurus, omniumque Centaurorum iuſtiſsimus, & ſapientiſsimus. qui fuit Iaſonis & Achillis pædagogus. illa igitur cauſa fuiſſe dicitur, cur Centauri geminam formam ſortiti fuerint equinam ſcilicet à patre, humanam à matre. Quidam igitur putarunt inferiorem partem ad collum vſque formam fuiſſe equinam & ab equino ventre pro collo ventrem & formam hominis conſurgere, totamque conſpici ſuperiorem partem, ita vt equitātis hominis forma in faciem intuentibus videretur. Quidam putarunt poſteriores tantum pedes fuiſſe equinos, at priores humanos, vt ait Pauſ. in Eliacis prioribus. At Lucretius lib. 5. neque hac, neque illa forma eſſe potuiſſe Centauros omnino contendit, non ſolum quod duæ formæ tam diuerſæ ſimul eſſe non poſsint, cum altera vigere incipiat, cum altera ſeneſcit ac fit inualida, verum etiam quod omnia e certis ſeminibus oriri neceſſe ſit, atque in omnibus vnam naturam excellere: cum duę formæ diuerſæ pareſque viribus ſimul eſſe non poſſint, quare ita inquit:

Sed neque Centauri fuerant, nec tempore in vllo
Eſſe queunt duplici natura, & corpore bino.
Ex alienigenis membris compacta poteſtas.
Hinc illinc par vis vt non par eſſe potis ſit.

Cum Hercules benigne à Chirone aliquando fuiſſet hoſpitio acceptus, Chiron breuitatem ſagittarum Herculis admiratus eas contractauit, quarum vna dicitur in pedem Chironis decidiſſe, quare ille dictus eſt ex eo vulnere fuiſſe mortuus, & ob eximiam iuſtitiam, Deorumque cultum inter ſydera relatus. Achæus vero & Eraſiſtratus non interiiſſe Chironem ex illo vulnere inquiunt, ſed centaurea herba, quam centaureum etiam vocant vulneri adhibita ſanatum fuiſſe, quę ab ipſo poſtea vt inuentore vſus eius herbæ fuit appellata, de qua ita meminit Virg. libro quarto Georg. quam Centaureum vocauit:

Cecropiumque thymum, & graueolentia centaurea.

& Lucretius lib. 2.

At contra tetra abſynthi natura, ferique
Centauri, fœdo pertorquent ora ſapore.

Eſt enim & arma, & grauiter olens illa herba. Nam prima & ſimplicior antiquorum medicina fuerunt radices herbarum, vt in his ſignificauit Homerus, quibus plerique morbi curabantur:

ἐπὶ δὲ ῥίζαν βάλε πικρὴν
χερσὶ διατρίψας.

radicem iniecit acerbam
Contuendens manibus.

Quod ſi Centaurorum forma omnino in rebus humanis eſſe non poteſt, quæ cauſa antiquos compulit ad hæc ita fabuloſe confingenda?

¶ Patuit vt arbitror ex rebus Cētaurorum geſtis quid per hæc ſignificare voluerunt. Nam in tā prodigioſa corporis forma, quæ humanitas, quæ iuſtitia, quæ temperantia, quæ pietas eſſe potuit? aut qui dimidium ſui bellua teterrima extiterit, quo pacto non in maximas difficultates ob ſua flagitia illabatur, patriamq; & facultates per ſummam turpitudinem relinquere cogatur? Verum quoniam

ſuus eſt virtuti vniuſcuiuſque locus, poteſtque vel in turpi forma aliquando ineſſe virtus, idcirco ob æquitatem eximiam Chirō fuit inter ſydera receptus. Per hæc igitur, quæ dicta ſunt de Centauris, ſignificare voluerunt antiqui, vino non eſſe immoderate indulgendum, neque cedendum cupiditatibus, neque manus in res alienas per vim iniiciendas, ſed temperantia & iuſtitia in omnibus vti conuenire: cauendosque eſſe illos, qui turpiſsimo ſunt corpore, quoniā mores plerunque corpori ſunt ſimiles. At contra illum eſſe finem omniū improborum, vt patriam, facultates, penates, liberos, vxores relinquere cogantur, & extorres aliā patriam ſibi per inopiam quærant. nec me pręterit quoſdā fuiſſe, qui primos Cētauros equitare inquiant inueniſſe. At nunc de Cygno dicamus.

De Cygno, Cap. V.

AT vero de Cygno diuerſæ fuerunt antiquorum ſcriptorum ſententiæ, quod eum alii aliorum parentum filium, & alia de cauſa in auem ſui nominis mutatum fuiſſe, tradiderunt. Nam Cygnus ille, qui fuerit ab Hercule occiſus, & in auem ſui nominis dicitur poſtea mutatus, fertur fuiſſe Martis & Cleobulinæ filius, vt traditum eſt à Poſsidonio in libro de Diis & heroibus. fama eſt hūc Cygnum Martis filium idcirco fuiſſe ab Hercule trucidatum, quoniam ille in Theſſaliam accedentes aduenas interimeret cum eſſet templum patri erecturus e capitibus cæſorum à ſe hominum. fuit & Cygnus Apollinis filius ab Achille cæſus cum militaret ad Troiam, de quo ita ſcripſit Iſacius: *ἀχιλλεὺς δὲ ἐπιστρατεύσας τῇ τροίῃ, ἀνεῖλε τὸν κύκνον καὶ τένιν τὸν λόγῳ υἱὸν κύκνου, ἔργῳ δὲ ἀπόλλωνος*. Achilles cum ad Troiam militaret Cygnum ac Tenem interemit verbo quidem Cygni filium, at reipſa filium Apollinis. fertur trucidatus fuiſſe ab Achille ad Troiam, & ab aliis creditus Cygni filius, cum eſſet Apollinis, vt patuit quoniam opem ferens Troianis cum longis nauibus anguſtias maris Troiani occluſiſſet, impdiretque Gręcos, neque illos deſcendere pateretur, quem tamē plerique fuiſſe Neptuni filium exiſtimarunt. Silenus autem in fabuloſis hiſtoriis Diomedis ſocios in illas aues, tanquam ſorores Meleagri in melegrides, mutatos fuiſſe ſcripſit, quæ res ita habuit. Cum Diomedes Tydei ac Deiphyles filius in patriam poſt bellum Troianum rediiſſet, fertur in vltionem eius vulneris, ꝙ Marti & Veneri Diis intulerat, eius vxor Aegialia exagitata fuiſſe incredibili deſiderio, atque furioſo prope quodam amore Comatæ filii Stheneli, vel vt aliis magis placuit, Cyllabari. Idcirco cum domum rediiſſet ita illo detentam vxorem reperit, vt parum abfuerit, quin ab ipſa Aegialia fuerit trucidatus, cum vix ſe ſeruaſſet ad aram Iunonis Argiuæ. Poſtmodo de ſtatu rerum præſentium decidens, ac deſperatione captus ad populos vocatos Daunios in Italiam commigrauit, quibus per illud tempus Daunus rex imperabat. cum forte tunc accidiſſet vt Daunus ab hoſtibus obſideretur audita Diomedis virtute ac fortitudine, eiusq; in Italiam aduentu miſit rogatum ipſum Diomedem vt ſibi opem ferret in ea rerum difficultate. promiſit etiam ſe partem ſuæ regionis ad habitandū eſſe daturum ad remunerationem tanti beneficii. Ille vbi auxiliatū Dauniis iuiſſet, victoriamq; illis peperiſſet, vrbem poſtea vocatam Argyrippam cōdidit, quam ſibi eſſe regiam ſtatuit. Nam cum Daunus vellet videri tanti accepti beneficii minime oblitus propoſuit Diomedi, conceſsitque optionem, vtrum mallet eligendi, vel totam prædam, vel totam regionem hoſtis, quam cepiſſet. cum neutrum horum voluiſſet eligere Diomedes, cuperetque Daunus aliquo condigno munere ſatis Diomedis in ſe beneficentiæ facere, Althęnum Diomedis fratrem nothum iudicem ſtatuit. at enim Althænus cum fuiſſet captus amorę Euippæ filiæ Dau-

nii

ni,velletque Dauno gratificari, regionem Dauno adiudicauit, iuſsitque prædam dari Diomedi. fertur illo iudicio indignatus Diomedes Deos rogaſſe vt neque ſemina vtiliter terrę concrederentur,neque illa fructum ferret,niſi aliquis è ſuis cognatis aut ciuibus ibi ſeminaſſet. Poſtea vero cum iſtud ipſum contigiſſet,neq; terra vllos fructus ferret,& ſiqui naſcerētur,per malignitatem aeris vel deciderent è plantis, vel ad maturitatem non peruenirent; animalia paſsim perirent, ac ſiqua ferrent in vtero, facerent ab ortum, dicitur Daunus miſiſſe ſciſcitatum oraculum,quæ nam eſſet tantæ Deorum indignationis cauſa,aut quid in Deos eſſet commiſſum,ex quo tot in commoda,totque calamitates Dauni regionem inuaſiſſent. cum reſpōdiſſet oraculum iſtud partim ex imprecatione Diomedis contigiſſe,partim etiam ex ira Deorum,& præſertim Veneris,quæ vel ipſum fratrem in Diomedem per amorem Euippæ incitaſſet, Daunus in præſenti rem diſſimulat,atque conſilium prorogat in opportunum tempus. Nec ita multis ſane diebus interiectis Daunus Diomedi inſidias parat, & tanquam Diis inuiſum atque inimicum repente trucidat. Græci Diomedis ſocii qui fuerant illum in Italiam ſecuti, viſa ſui ducis morte tam fæda, tamque miſerabili,illum magnopere lugere cęperunt, atque ſtridule conquerentes dicuntur omnes Deorum miſericordia in cygnos aues canoras fuiſſe conuerſi. quod accidit in inſula Diomedea vocata e regione Gargani. Alii dicunt non in cygnos quidem fuiſſe mutatos ſed in aues cygnis ſimillimas, quæ dictæ ſunt poſtmodo inſulam vocatam Diomedeam habitaſſe de nomine ipſius Diomedis. eſt autem illa inſula iuxta ſinum Ionium Adriaticumque poſita, vt ſcripſit Agatharchides in rebus Europicis, & Callimachus in libro de conditis inſulis,& habitatis vrbibus,& de illarū nominibus. Nam Iapyges & Apuli cum populi eſſent iuxta ſinum Ionium, alii horum dicti ſunt Peceutii,alii Diculi, qui poſtea Daunii & Tarentini vocati fuerunt. Fuit enim regio Dauniorum in Apulia,quæ poſtea tota Iapygia ab Iapyge Dædali filio,hinc Salatia,hinc Calabria vocata fuit. atque Apulia dicta eſt ab vrbe Diomædis Argyrippa, quæ ſequentibus temporibus Apulis nominata fuit. His addidit præterea Timæus Siculus in rebus patriis,& Alcimus, omnes Diomedis ſtatuas, quas,in illa regione ex iis ſaxis paſsim ſibi erexerat,quæ ſecum è Troianis ruinis in naui aduexerat,fuiſſe in mare contumelioſe deiectas. nam memoriæ proditum fuit ab illis Siculis ſcriptoribus Diomedem cum aureum ſcutum Glauci haberet,Colchicum draconem interemiſſe,qui Phæaciam regionem deuaſtauerat,vbi primum in Italiam aduentaret. ea re inſignem honorem adeptus Diomedes permultas ſibi ſtatuas ad perpetuam præclari facinoris memoriam erigēdas curauit,quæ e ſaxis Troianis vti diximus,exciſę fuerunt,quę ſtatuæ vnà cum ipſo Diomede cæſo in mare à Dauno fuerunt deiectæ. Scriptū reliquit Pauſanias in Atticis rebus Cygnum fuiſſe regem illorum Ligurum, qui habitarūt in Gallia tranſpadana laude muſicę artis & cognitionis clarum: qui vbi mortuus eſſet,dicitur ab Apolline in auem ſui nominis mutatus. Alii dixerunt ducem Ligurum Cygnum nomine miro amore Phaethontem proſecutum fuiſſe, qui poſt eius caſum tam aſsidue flebat atque eiulabat,vt Deorum miſericordia in auem ſui nominis ſit mutatus. atque cum eſſet muſicæ artis peritus,creditur poſt mortem Apollini muſicorum Deo eſſe conſecratus. Lucianus in eo dialogo, qui Cygnus inſcribitur, aſſeſſores fuiſſe Apollinis cygnos commemorat, & amicos homines muſicę peritos, qui cum mortui eſſent,fuerunt in aues ſui nominis mutati ab eodem. ¶ Hæc ea ſunt, quæ de cygnis fabuloſe memoriæ prodita ſunt ab antiquis ſcriptoribus: quæ ſi diligentius conſiderentur, partim nos admonēt nullam eſſe turpitudinem,nullamque arrogantiam,quæ Deum non habeat uindicem & vltorem, partim etiam ad inſigniorum hominum laudem fuerunt ex

cogita-

cogit ata.nam cum Diomedes vel Deos ipſos vulneraſſet,iuſtam Deorũ vindictã omnino aufugere non potuit,quia tã felici rerum ſucceſſu elatus fuerat, vt neq; Diis quidem pepercerit in ipſa rerum felicitate,quos magis vt autores omnis humanę felicitatis impenſiusque venerari atque obſeruare decebat.eius ſocii dicuntur in aues fuiſſe mutati,quod omnis infelicitas & miſeria alas iniungit priorib. amicis ad fugam facti ſunt Cygnis ſimiles,vt alii voluerunt, aut ipſi Cygni dum lugubres ac miſerabiles voces emitterent,quoniam neque tutũ eſt, neq; ſapiens neque valde piũ illorũ ſceleratorũ calamitates lugere,qui diuino conſilio, diuinaque prouidẽtia propter illatas vel in ipſos deos iniurias illas calamitates patiantur,cũ illud ſcire poſsimus.Fiunt enim brutis ſimiles ij, qui neq; motibus animorũ moderari aliqua ſaltẽ ex parte poſſunt,neq; æquo animo ferre nitantur illud, ꝙ diuinitus ſtatutũ nulla ratione mutari poſsit. Hæc res iure optimo fecit vt ſocii Diomedis ĩ aues Diomedeas vocatas dicant̃ fuiſſe cõuerſi.alii dixerũt Cygnũ illũ ab Achille cęſum cũ ad Troiã militaret in auẽ ſui nominis fuiſſe cõuerſum,nõ quidẽ reipſa,nullum.n.fuit tempus quo homines in plantas,aues,piſces, aut ſaxa mutarentur, ſed ad conſolationem ſuorum illud fuiſſe à poetis confictum. nam fuit vna multarum fabularum excogitarum ratio aliquando, aſſentatio poetarum nimirum, qui nihil ſibi non licere arbitrati ſunt, modo principum ſuæ ætatis gratiam per ſua figmenta aucuparentur. Sic homines ſæpius in Deorum numerum poſt mortem ſunt intruſi, quibus templa, altaria, ſacerdotes,ceremoniæ, ac proprii ritus ſacrorum fuerunr inſtituti, multique in uaria corpora animalium per ſuauitatem orationis cum mirifica legentium voluptate peruenerunt. Habet enim illud ſuauitatis poetice, vt illa quæ in ſoluta liberaque oratione ridicula viderentur & vana & mendacia, ipſa non ſolum probabilia & ſimillima veris efficiat, ſed etiam cum incredibili auditorum voluptate & admiratione ita imprimat in animis, vt non facile deleantur. Iſtud fit propter metri naturam ac varietatem rerum, quas licet poetis in ſua ſcripta aſciſcere,cum reliqua ſcriptorum genera ad finem ſuſcepti negotii properare ſoleant, prius quam aliquid exterum admiſceatur. nam cum liceat poetę aliquando vel ad minima quæque deſcribenda peruenire, illud certe non permiſſum eſt facile cęteris ſcriptoribus, niſi maxima de cauſa, & cum res ipſa neceſſario poſtulare appareat. Quod vero Cygnum Ligurum regem eorum, qui habitarunt in Gallia tranſpadana, in illam auem mutatum fuiſſe ab Apolline memorarunt,id certe ſignificare voluerunt poetæ, optimarum artium expertes eſſe principes homines non oportere, vel eſſe prorſus ignaros, quæ liberales vocantur,cum & animum ad regias virtutes & ad optimã rerũ præſentiũ adminiſtrationẽ,& ad futurorũ prudẽtiã mirabiliter effingãt,& ad rerũ vel ſecundarũ vel aduerſarũ euentũ æquo animo perferendũ.Iſtud à muſicæ ſciẽtia primũ inchoandũ eſſe cenſuerim, ſed non ab illa rabularũ & combibonũ garrulitate aut vociferatione, quoniã ea vis eſt illius,vt animũ,moresque parũ aptos prius componat,deinde pręparet cõpoſitũ ad oẽs rectas diſciplinas facile imbibẽdas.Alii dixerũt poetas ad viuẽtium coniũctorũ Cygni ipſius regis gratiã illũ immortalibus laudib. extuliſſe ob peritiam muſicę facultatis,quem & gratũ Diis hominẽ fuiſſe dixerũt,& poſt mortem etiam vixiſſe, atque in auem pulcherimam, Apollinique dicatam mutatum,quę vel mortem ipſam cum cantu e xciperet, quia ſe Deo amicam eſſe ſentiat, &ad meliorem vitam ſit tranſitura.Nam cum mors communis ſit omnibus animantibus,neq; vlla ſit differentia ſanguinis, facultatum,honorum niſi quis vi laudis ac virtutis. communem omnibus vitæ metam perpetuitate nominis ſuperauerit vel nihil eſt magnopere expetendũ in rebus humanis,vel ſola gloria,quæ per bonitatem morum, ſanctitatem,fidem, pietatem,integritatem,innocentiam ac

beneſi-

beneficentiam late extenditur. fit etiam hoc ipſum per diſciplinarum liberaliūq; artium prꝑſtantiam cognitionis, qui honor in animis poſterorum diutiſsime cōſeruatur. nam cum fieri omnino non poſsit vt nihil aganus, quid aptius præclaris ingeniis relictum eſt in quo ſe exerceant, cum quid datur ocii, quam in cognoſcendis rebus geſtis prꝑteritorum temporum: & deliriis quibus ſe ſuosque perdiderunt ſummis rebus præfecti, aut quibus virutib. hęc omnia ab iisdem ſapienter ſunt conſeruata? eſt illud prꝏterea ſtudium honeſtiſsimum omnium ac vtiliſsimum, & cæteris omnibus occupationibus præferendum, quo aliquis ſeipſum ad vitam quam honeſtiſsime cum virtute tranſigendam informet. atque de Cygno ſatis, nunc dicatur de Harpyis.

De Harpyis. *Cap.* VI.

Harpyiæ, quæ Stymphalides aues etiam vocatæ fuerunt, filiæ fuiſſe dicuntur Thaumãtis & Electræ Oceani filiæ, ac ſorores Iridis, vt ſcripſit Heſio. in Theogonia in his verſibus:

> θαύμας δ᾽ ὠκεανοῦ βαθυῤῥόταο θύγατρα
> ἠγάγετ᾽ ἠλέκτρην ἡ δ᾽ ὠκεῖαν τέκεν ἶριν,
> ἠϋκόμους θ᾽ ἁρπυίας, ἀελλώτ᾽ ὠκυπέτην τε.
> Oceano natam Thaumas qui littora pulſat
> Vxorem Electram duxit, mox edidit Irim
> Illa viro, Harpyias Aelloque, Ocypetenque.

Acuſilaus Neptuni ac Terrę filias fuiſſe credidit, Soſibius Eraſiam & Harpyiã memoriæ prodidit fuiſſe Phinei filias: quæ vt patet ex ſuperioribus Heſiodi carminibus tres fuerunt, Iris, Aello, Ocypete. Quidam Celæno pro Iride ſubrogarunt. Aſius Alopen, Acheloen, & Ocypeten nominauit, vt etiam Hyginus. Steſichorus Thyellam addidit: Aſclepiades Ocythoen, Achæus Ocypoden. Has proditum eſt memoriæ ab Iſacio in Thracia habitare ſolitas, auresque vrſorum, corpora vulturum, faciem virginum habuiſſe, fuiſſeque alatas, & humanis brachiis ac pedibus: ſed vnguibus monſtroſis, quæ omnia prope ita deſcripſit Virg. libro tertio Aeneidos:

> Triſtius haud illis monſtrum, nec ſæuior vlla
> Peſtis, & ira Deum ſtygiis ſeſe extulit vndis.
> Virginei volucrum vultus. fœdiſsima ventris
> Proluuies. vncæque manus, & pallida ſemper
> Ora fame.

Has ad epulas aduolantes facit, & volucres idem poeta nominauit. Has igitur Iouis canes fuiſſe memorant poetæ, ac rapaces dæmones: quæ additū Phinei ſupplicium fuerint immiſſę. Nam ſcripſerunt antiqui Phineum in Bithinia iuxta fluuium Salmydeſſum Thraciꝑ habitare ſolitum, Agenoris & Caſsiopeę filium, vel vt quibuſdam magis placuit, Agenoris & Phenicis: vt Apollodoro Neptuni, quē tamen in Paphlagonia regnaſſe omnes narrant. Hunc aiunt nonnulli cum optio ſibi data eſſet, vt vel cæcus diutiſsime viueret, vel poſt certum tempus moreretur: cæcum conſulto à Sole factum fuiſſe, & ab Agenoris temporibus vſq; ad Argonautarum nauigationem vixiſſe. Alii, quorum ſententiæ accedit Sophocles, Cleopatram vxorem fuiſſe narrãt Boreæ & Orithyiæ filiam, è qua Phineus duos filios Crambim ac Orythum ſuſceperit. vel vt alii maluerunt, Parthenium & Crambim. Poſtea repudiata Cleopatra Idęam Dardani Scytharū Regis duxit: tum adoleſcentes illi accuſati ſunt, quod ſtuprum nouercæ obtuliſſent, & à patre comprehenſi ob id facinus capitis dãnati tandem ab Argonautis cognita il-

lorum

lorum innocentia,& quę inter ipſos intercedebat,affinitate, multis barbarorum cæſis, & ipſo etiam Rege obtruncato in eo certamine, liberantur. Non defuerunt qui ob eam accuſationem oculis captos fuiſſe adoloſcentes inquiant: quare indignatus Neptunus ob eam crudelitatem illum etiam cęcum fecit,& Harpyias immiſit. Alii,inter quos Philocorus, hos Thynum & Mariandynum vocarũt. alii hos non è Cleopatra,neque ex Idæa Dardani filia,ſed è quadam pellice Scythica natos fuiſſe autumarunt. Id cum feciſſet Phineus,dicitur eo ſupplicio à Ioue affectus vt oculis careret,& perpetua fame diſcruciaretur:cui tamen cum paratæ forent epulæ neque illas comedere tunc quidem licebat, quoniã Iupiter ſuos canes Harpyias ſcilicet ad eum miſerat,quæ vel ex ore comedentis cibum eriperent. Acuſilaus Argiuus,quia, cum vates eſſet,Iouis ac Deorum arcana mortalibus patefeciſſet his ſuppliciis addictum ſcripſit,ad quem profecti Argonautæ per benigne accepti pro præmio monſtrati itineris in Colchidem,& pro liberalitate hoſpitali alatos Boreæ filios cum ſagittis miſerunt,qui Harpyias à menſa Phinei depellerent:quas è regione fugientes,cum ad Plotas vſque vocatus inſulas, quas alii Echidnadas vocarunt, inſecuti fuiſſent: atque inde ad Argonautas iterum reuertiſſent, quod illæ iuraſſent ſe non amplius Phineum infeſtaturas, illæ inſulæ dictę ſunt Strophades: quæ omnia explicata ſunt ab Apollon.libro ſecundo Argo.cum hæc inquiat:

ἔνθαδ᾽ ἐπάκτιον οἶκον ἀγηνορίδης ἔχε φινεὺς.
ὃς περὶ δὴ πάντων ὀλοώτατα πήματ᾽ ἀνέτλη
εἵνεκα μαντοσυνης, τήν οἱ πάρος ἐγγυάλιξε
λητοΐδης, οὐδ᾽ ὅσσον ὄπιζετο καὶ Διὸς αὐτοῦ,
χρείων ἀτρεκέως ἱερὸν νόον ἀνθρώποισι.
τῷ καὶ οἱ γῆρας μὲν ἐπὶ δηναιὸν ἴαλλεν
ἐκδ᾽ ἔλετ᾽ ὀφθαλμῶν γλυκερὸν φάος, οὐδὲ γάνυσθαι
εἴα ἀπιρεσίοισιν ὀνείασιν, ὅσσα τ᾽ οἱ αἰεὶ
θέσφατα πευθόμενοι περιναίεται οἴκαδ᾽ ἄγειρον.
Hæe & Agenorides habitabat litora Phineus,
Aerumnas paſſus mortales eſt ſuper omnes.
Quod diuinaret:namque artem præbuit illi
Latoides: quare ille Iouis vel numina ſummi
Spernebat: mentemque Deum mortalibus idem
Vaticinans nudauit.eum grauis inde ſenectus
Inuaſit:primum eſt oculorum lumine captus.
Inde frui dapibus veritum eſt: quas plurima ſemper
Turba colonorum illius portabat in ædes.

Deinde carmina quæ ſequuntur omnia prope illa narrant, quæ diximus de Phineo. Reuerſi ſunt autem Boreadæ, & ab inſequendis Harpyis deſtiterunt Iride illos reuocante: vel,vt aliis placuit, Iouis mandato. Cæterum illam fuiſſe conditionem Boreadum memorant,vt niſi Harpyias conſequerentur, ſibi eſſet pereundum,atque hi cæſas Harpyias à Boreadibus narrant:quarum altera in Peloponneſum volauit,& in Tigrem fluuium decidit,qui ab ea dictus eſt Harpys, vt ait Apollodo.libro primo. Panyaſis tamen non ſtrictis gladiis à Boreadibus depulſas,ſed ſagittis cæſas eſſe arbitratus eſt, priuſquam Boreadæ reuocarentur. Quod autem Canes Iouis vocatæ ſint,patet ex his carm. Apollonii libro ſecũdo.

οὐ θέμις ὦ υἱεῖς βορέου ξιφέεσσιν ἐλάσσαι
ἁρπυίας μεγάλοιο Διὸς κυνάς.
Non eſt fas Borea nati depellere ferro
Inde canes Iouis Harpyias magni.

Has

Has ipſas Harpyias quidam putarunt fuiſſe ab Hercule poſtea pulſas ex Arcadia cum Stymphalum oppidum iuxta Eraſinum fluuium popularentur ærei crepitaculi tinnitu, vt dictum fuit. Has ſcripſit Chæremon ſub quodam ſpecu in Creta tandem ſe abdidiſſe, vnde nunquam poſtea euolauerint. Atque hæc ea ſunt, quę de Harpyis memoriæ prodita ſunt ab antiquis ¶ Dictę ſunt Harpyiæ ab ἁρπάζω, quod omnia ſecum raperent, quanquam quæ relinquebant, ita tetro & fœtido excremento inquinabant, vt fœtor omnino perferri non poſſet. Atque cum fluuiorum, fontium, imbriumque natura per Naiades, & reliquas Nymphas, ſignificabatur, aer ſuperior & vis ignea per Iouem, aqua per Neptunum, inferior aer per Iunonem, per Veſtam terra: ſic per Harpyias vis & natura ventorum ſignificata eſt ab antiquis: qui, vt dictum eſt ſępius, ſub his fabularum figmentis vniuerſa naturalis philoſophiæ, & morum præcepta tradiderunt, vtilitatem cum ſuauitate commiſcentes. Atque vel ipſarum Harpyiarum ortus demonſtrat vires eſſe ventorum. qui enim putarunt filias fuiſſe Thaumantis & Electrę, quid aliud has eſſe ſenſerunt, quam admirabilem ventorum naturam, qui è ſupernatante & puriore Oceani aqua per ſolis radios extolluntur? Huic rei vel illud eſt argumento, quod Iridem ventorum ſororem putarunt, quæ in imbribus, & nubibus certo ordine collocatis apparet: neque ſine imbribus fieri poteſt, quo tempore etiā venti vel dominantur, vel iam anteceſſerunt. Nomina præterea ſingularū Harpyiarum ventorum impetū vel celeritatem, vel aſpectum ſignificant: nam Ocypete celeriter eſt volans, Aello procella, Celæno obſcuritas nubium, quæ ventis impelluntur. illud etiam indicabat forma Harpyiarum quæ fingebantur alatæ & fœminæ ob leuitatem duplicem ac celeritatem, cum neque Boreadæ quidem illas comprehendere potuerint, vt iure de illis dici queat:

Quid leuius fumo? flamen. quid flamine? ventus.
Quid vento? mulier. quid muliere? nihil.

Qui Iridem vocarunt tertiam Harphyiam, in idem reciderunt: nihil eſt enim horum à vi ventorum ſemotum. Quid ergo? ſignificare voluerunt per hæc ventos è ſuperna vi aquarum e puriore parte ſcilicet gigni: aut ex ea aqua quæ eſt cum terra commiſta ſuperius, quæ in vapores extenuata in ſublime tollitur: qui vapores poſtea modo in pluuias condenſantur, modo in ventos extenuantur. Neque abhorret præterea à ciuili inſtitutione hæc fabula, quippe cum declaret rapacitatem & auaritiam hominum tanquam grauiſsimum ſupplicium Deorum cōſilio mortalibus immiſſam fuiſſe. Nam cur oculis captus eſt Phineus? quia non videbat humanam conditionem vitę intra anguſtiſsimos terminos includi, paucisque eſſe contentam, atque ob eam rem perpetua fame diſcruciabatur: neq; poterat præſentibus epulis veſci: cum non pateretur illud habendi deſiderium, vt præſentibus bonis perfrueretur, ſed vt fieret tātum locupletior. Id vulturum corpus, id vncæ manus, id ora ſemper fame pallentia ſignificabant, id reliqua corporis forma, quæ ex animo auari hominis ad vnguem expreſſa eſt. Quidā per Harpyias furtorum naturam ſignificare voluerunt, quæ virgines ideo putatæ ſunt, quia ſterilia ſunt Diis ita volentibus, & breui dilabuntur bona per rapinam furtumque parta: quare & famelicæ, & alatæ, & immundę dictæ ſunt. At nunc de Heſperidibus.

De Heſperidibus. *Cap.* VII.

Heſperides autem Heſperi Atlantis fratris filiæ fuerunt, quas tamen Eubulus Atlantis, non Heſperi fuiſſe credidit. Chærecrates Phorci & Cetus. Nomina fuerunt illarum Egle, Arethuſa, Heſpertuſa, vt diximus in Hercule. Hæ

hor-

hortos habuerunt non procul à Lixo oppido Mauritaniæ extrema parte Aethiopiæ ad occidentem, vbi loca fuerunt à ſole exuſta, areniſque obducta, & ob ſerpentum frequentiam infeſta: neque multum à Meroe, & à mari rubro diſtantia. ibi anguis eſſe dicebatur, qui aurea mala cuſtodiret ne ab vllo caperentur: quem ſerpentem curabat Heſperidum ſacerdos, vt apparet ex his carminibus Virgilius libro quarto:

Oceani finem iuxta, ſolemque cadentem,
Vltimus Aethiopum locus eſt vbi maximus Atlas
Axem humero torquet ſtellis ardentibus aptum.
Hinc mihi Maſſylæ gentis monſtrata ſacerdos
Heſperidum templi cuſtos, epulaſq; draconi
Quæ dabat, & ſacros ſeruabat in arbore fructus:

Nam vbi Atlas cœlum ſuſtinere dicebatur, ibi in extrema ora terræ habitabant Heſperides, vt ſignificauit Dionyſius in libro de ſitu orbis in his:

Α῎τλας δ᾽ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχει κρατερῆς ὑπ᾽ ἀνάγκης,
πείρασιν ἐν γαίης. πρόπαρ ἑσπερίδων λιγυφώνων
Ἑστηὼς, κεφαλῇ τε καὶ ἀκαμάτοισι χέρεσσι.
Suſtinet hic Atlas cœlum, ſic fata iubebant,
Vltimus Heſperidum locus eſt in margine terrę,
Hic capite & manibus fert vaſti pondera mundi.

Hunc hortum fama eſt Atlantem montibus vndique cinxiſſe, quia Themis illi reſponderat futurum eſſe vt Iouis filius eò aliquando accederet, & aurea mala caperet. Hæc mala Agrœtas in rebus Libycis oues fuiſſe ſenſit, quæ aureæ nominarentur, quæ cum inhumanum & agreſtem paſtorem haberent, dictæ ſunt à dracone cuſtodiri. at Pherecydes libro decimo vbi nuptias Iunonis commemorauit, terram Oceano proximam in occidente aurei coloris poma tuliſſe inquit, pomoſq; aurei coloris fructus ferentes, quam ſententiam ita ſecutus eſt Lucanus:

Abſtulit arboribus precium, nemoriq; laborem
Alcides: paſſuſq; inopes ſine pondere ramos,
Rettulit Argolico fulgentia poma tyranno.

Draco, qui poma ipſa ſeruabat, Typhonis & Echidnæ filius, Ladon vocabatur, vt teſtatur Apollonius libro quarto:

Πλαζόμενοι ἷξον δ᾽ ἱερὸν πέδον, ᾧ ἔνι λάδων
Εἰσέτι που χθιζὸν παγχρύσεα ῥύετο μῆλα,
χώρῳ ἐν Α῎τλαντος χθόνιος ὄφις. ἀμφὶ δὲ νύμφαι
Ἑσπερίδες ποίπνυον ἐφίμερον ἀείδουσαι.
Δὴ τότε γ᾽ ἤδη κεῖνος ὑφ᾽ ἡρακλῆι δαϊχθεὶς
Μήλειον βέβλητο ποτὶ στύπος.
Erranteſq; locum ſacrum Venere, vbi Ladon
Aurea ſeruabat flauentia mala decora.
Anguis terrigena, hic vbi cœlo attollitur Atlas.
Illum curabant nymphæ prædulce canentes
Heſperides: truncum amplexus ſed ab Hercule cæſus
Is fuit.

Cũ eſſet etiã Ladon fluuius Arcadiæ, cuius filia fuit Metope vxor Aſopi Thebani fluminis, è qua Thebe nympha vrbi nomẽ dedit. Hũc ſerpẽtẽ è terra natũ fuiſſe teſtatẽ Pauſ. at nõ è Typhone & Echidna, vt ait Apol. enarrator. quẽ capita cẽtũ hẽre putarũt. fama eſt Herculẽ cũ ad hęc aurea mala mitterẽt ab Euryſtheo diu ambiguũ cõſtitiſſe, quia vbi eſsẽt, neſciret: atq; ad nymphas Iouis & Themidis in ſpelũca apud Eridanũ fluuiũ habitãtes cõtẽdiſſe, vt ab ijs ſciſcitarẽt vbi poſſet ma

la aurea Heſperidum reperire: quæ ad Nereum illum miſerunt, vt dictum fuit ſuperius fabulantur etiam Atalantam Schænei filiam tribus malis Heſperidum captam fuiſſe, quæ Venus dederat Hippomeni: cum nuptiæ eius victori, at mors victis proponeretur: quare non ſolum Hercules malis Heſperidum potitus fuit. nam quod Atalanta pomis capta fuerit, ita Theocritus ait in Amaryllide:

ἱππομένης ὅκα δὴ τὰν πάρθενον ἤθελε γᾶμαι
μάλ' ἐν χερσὶν ἑλὼν δρόμον ἄνυεν ἁ δ' ἀταλάντα
ὡς ἴδεν, ὡς ἐμάνη, ὡς ἐς βαθὺν ἅλλετ' ἔρωτα.
Virginis Hippomenes thalamos vbi forte petiuit,
Mala tenens manibus currebat: vt hæc Atalanta
Vidit, vti perijt, magno correpta vt amore eſt.

¶ Hæc ea ſunt, quæ de Heſperidibus fabuloſe memorata ſunt ab antiquis: nunc quid ſignificent, perquiramus. Verum res vt ad hiſtoriam referatur ita ſe breuiter habuiſſe dicitur, fuerunt duo fratres gloria celebres Heſperus & Atlas, qui habebant oues pulchritudine egregias & flauas & colore aureo. Heſperus cum filiam ſuſcepiſſet Heſperidam nomine, illam fratri in matrimonium coniunxit, à qua regio vocata eſt Heſperitis. ex hac Atlas ſuſcepit ſex filias, quæ vocatæ ſunt Atlantides, & à matre Heſperides. Harum formæ deſiderio ob celebritatem captus Buſiris latrones & piratas miſit qui eas raperent, & ad ſe aſportarent, quo tempore Hercules aduerſus Antæum pugnauit. Prędones in quodam horto ludentes puellas rapuerunt, nauique impoſitas auexerunt. Hercules vbi forte pranderent prædones in litore percepta re de virginibus latrones ad vnum interemit, ac filias patri reddidit, pro quo beneficio & oues pulcherrimas dono accepit & alia multa ab Atlante, & aſtronomiæ cognitionem, quam vbi ad Græcos tranſtuliſſet, ſphęræ cognitionem nimirum dictus eſt cœlum pro Atlante humero ſuſtinuiſſe. Heſperides igitur vt alij volunt Heſperi filiæ fuerunt, vt alij Atlantis: quæ ſydera ſunt. earum pater cœlum, aut veſpertinum tempus fuit, quod quaſi frater eſt cœli. dictæ ſunt habere hortos in occidente, in quibus eſſent mala, aurea, quoniam ſtellarum natura eſt vt tanquam aurum ſplendeant, & rotunda appareant: atque ea non niſi in occidente naſci ſolita ſint, quia ſole occidente ſtellæ apparent, cum lumine ſolis per diem occultentur. at quis eſt draco, qui hæc mala ſeruabat, atque hortum ambibat? ſigniferum circulum nonnulli ſunt arbitrati. fuerunt tamen qui mala Heſperidum oues eſſe in occidente dixerint, in inſula, quæ perpetuo flumine circundabatur in ſerpentis modum ſinuoſo & reflexo. Alij cum mala Heſperidum putarint fuiſſe ſtellas, ſerpentem illum eſſe crediderunt lineam obliquam, quæ nos & aſtra ipſa intra ſe continet, quæque horizon ſiue determinans linea appellatur. ea cum obliqua ſit omnibus hominibus, præterquam habitantibus ſub ea linea, in qua dies noctibus pares efficiuntur, merito ſerpens ac draco ab artificibus fabularum atque hiſtoriarum fuit appellata. Qui fluuium inſulam ambientem anguem eſſe dixerunt, ij Herculem inquiunt ad inſulam obſeruatis opportunitatibus traieciſſe ac remeaſſe cum fluuius is factus fuiſſet peruius ob ſiccitatem, atque inde captas oues in Græciam duxiſſe. qui vero ſtellas fuiſſe mala illa dixerunt, rerum aſtronomicarum peritiam ab Hercule in Græciam latam putarunt. Atque vt ſummatim colligam ſententiam huiuſe figmenti, tanquam ſerpentes illi ſeruant aurea poma, qui ob auaritiam neque dormire quidem tuto poſſunt. quare præclare dictum eſt à ſapientibus, diuitias tanquam lapidem indicem animi cuiuſquam eſſe datas hominibus, quæ viris bonis & prudentibus facultates eſſent, & quaſi opportunitates ad res præclarè gerēdas, ad patriæ, ad ſui ipſorum, ad amicorum, ad bonorum cōmoda conceſſę: at imprudentib. & malis quaſi ſupplicium,

cum

cum augeant deſiderium ipſum etiam accumulandi: quare vel ex ipſarum diuitiarum vſu quantopere quiſque ſit vir bonus & Dei amicus poſſet dignoſcere. at nunc de Atalanta dicamus.

De Atalanta. *Cap.* VIII.

DE Atalanta Schœnei filia, quæ corporis viribus, & celeritate pedum non ſolum fœminas, ſed etiam homines anteibat, hæc pauca habemus memoria digna, quod venationibus mirifice delectabatur, quæ etiam inter venandum cum apud Stethæum Aeſculapij fanum ſiti laboraret dicitur ſaxum cuſpide percuſsiſſe, atque frigidiſsimæ aquæ è ſaxo prorumpentem fontem elicuiſſe, quod illa prior ſagitta aprũ Calydonium percuſsit, vt ait Iſacius. Huic, cum pellis apri pro inſigni victoriæ data fuiſſet à Meleagro, mox ab ægre ferentibus viris gloriam victoriæ à fœmina ſibi fuiſſe præreptam, pellis extorta fuit per auunculos Meleagri, quibus ab ipſo Meleagro cæſis propter illatam iniuriam, vniuerſa vis vltionis cõuerſa eſt demum in Meleagrum. nam cum eſſet cum titione quodam reſeruato à matre, & extincto victurus, cum quo exuſto mori opus eſſet, mox illo in ignem cõiecto per maternam indignationem perijt Meleager: quod victa fuit ab Hippomene curſu dum malis tribus Heſperidum colligendis retardata fuiſſet. Quam rem teſtatur ſic Arabius:

ἔδνα γάμων ἔῤῥιπ͂τες, ἢ ἀμβολίην ταχύτητος
  τοῦτο γέρας κούρη χρύσεον ἱππόμενες;
Ἄμφω μῆλον ἄνυσσεν, ἐπεὶ καὶ παρθένιον ὁρμῆς
  εἶργεν, καὶ ζυγίης σύμβολον ἦν παφίης,
Num dotem, magis an tardandi præmia curſus
  Aurea ab Hippomene mala puella capit?
Malum vtrumq; facit. tardauit namq; puellam
  A curſu, & nodos nexuit in Veneris.

Nam fuit multorum antiquorum mos, vti nuptias virtute comparandas præſtantium mulierum proponerent. Sic Antæus rex Libyæ filiam Alceim, vel vt alij maluerunt, Barcen victori curſus propoſuit. Sic Danaus filias, ſic Piſander Camerenſis ſorores vt ait Pherecydes, ſic Hippodamiam propoſitam ferũt. at quod in templo magnæ matris moræ impatiens nulla habita Deæ reuerentia cum Hippomene victore concubuit, Hippomenes in leonem, ipſa in leænam conuerſa eſt. ¶ At cur hæc celebrata & memoriæ prodita ſunt? quia ſignificare voluerunt nihil aliud eſſe Atalantam, quàm voluptatem: atque illum inſanire, qui per ſummum capitis diſcrimen ac periculum illam expetat: quippe cum morbi, & pudor, & facultatum iactura, & vitæ non pauca pericula, voluptatum ſint comites: ad quas ſine his peruenire nunquam conceditur. Qui igitur per ſumma pericula voluptatem expetiuerit nulla habita vel Deorum immortalium, vel ſanctiſsimarum legum reuerentia, quo pacto poterit humanam animi formam retinere, ac non in teterrimam belluam conuerti? vt igitur voluptates periculorum plenas deuitaremus, vt Deorum immortalium religionem coleremus, vt eorum loca ſacra ne contemneremus, hæc ipſa literarum monumentis ſunt tradita ab antiquis: qui nihil non vtile, plurimumque ad humanæ vitæ informationem pertinens ad nos tranſmiſerunt: ſi quis recte conſiderauerit. cum omnia contra huius ætatis ſcripta ab imperitis pleriſque in lucem tradita, plena ſint laſciuiæ, auaritiæ, adulationis: nihilque minus curent, quàm vt viros bonos ac temperantes legentes efficiant. Fuit alia Atalanta Iaſonis filia, quam vxorem

duxit Milanio, atiſta de filia Schenæi memoriæ produntur, quæ fuit admodum libidini,& omni laſciuiæ dedita, atque in Mænalo monte Arcadiæ verſabatur.ac de Atalanta ſatis, nunc dicamus de Theſeo.

De Theſeo. *Cap:*IX.

THeſeus Neptuni & Aethræ filius fuiſſe dicitur, vt traditũ eſt in fabulis: quẽ tamen Plutarchus in eius vita non Neptuni, ſed Aegei fuiſſe ſcripſit, cui ſententiæ aſſenſit Ouidius etiam in his:

Nec pater eſt Aegeus,nec tu Pitheidos Aethræ
Filius:autores ſaxa fretumque tui.

Fama eſt hunc aliquando cum puer eſſet adhuc,quo tempore Hercules Trœzenem ad Pitheum venit, leonis pellem,quam geſtabat Hercules, vidiſſe,atque ſecurim è manu ſerui cuiuſdam extorſiſſe illam belluam cæſurus,quia leonem eſſe putaſſet,cum reliqui Trœzeniorum pueri viſa illa pelle aufugiſſent. Hic poſtea cum adoleuiſſet Herculis virtutem ac fortitudinem imitatus multos latrones & maleficos homines vbique ſuſtulit,orbem terrarum peruagatus, & Scironem, qui in monte non procul ab Athenis intra Megara & Iſthmum,multos mortales è prçcipiti loco deiecit,idq; mortis genus experi coegit,quo viatores ipſe interimebat. Alij tamen dixerunt,inter quos fuit Soſicrates, quod aduenis pedes lauandos protendebat, ac lauantes ex altiſsimo loco in mare deturbabat. Idem Theſeus Cercyonem in Eleuſine palæſtra ſuffocauit, ſicut is ſolebat peregrinos: idem apud Cephiſſum amnem latronem Polypemonem cognomine Sinim ac Procuſtem habitantem in loco vocato Corydallo Atticæ,pinus ad terram vi deflectentem,& alligatos illis hoſpites arboribus in ſuum locum cęſis retinaculis reuertentibus crudeliſsime laniantem ac diſcerpentem,interemit: idem Periphetem Epidauri Vulcano natum ænea claua in pugna vtentem trucidauit, aliosque latrones varia crudelitatis genera in hoſpites exercentes obtruncauit, vt teſtatur Plutarchus & Strabo libro nono. Hic tantæ virtutis fuiſſe dicitur, vt multis viris fortibus fuerit auxilio in præclaris facinoribus obeundis. & ad opprimendum aprum Calydonium conuenit, & Adraſto opem tulit in recuperandis cæſorum ad Thebas cadaueribus, atque cum Pirithoo Centauros debellauit, & ad inferos poſtea deſcendit, vnde fuit, vt diximus, ab Hercule liberatus. fama eſt quod cum gloria Theſeus, nominiſque virtutum ſuarum celebritate fidem prope omnem ſuperaret, antequam Pirithoum ſibi conciliaret. Pirithous volẽs eius virtutem experiri,boues illius è Marathone abegit:tum iniuria hoſtis motus Theſeus illum è veſtigio perſecutus eſt.Pirithous nihil territus eius aduentu illi inſequenti etiam intrepidus fit obuius:Theſeus eius magnitudinem animi,atque corporis præſtantiam admiratus in colloquium venit, quare coorta eſt inter illos amicitia. Iniuit autem Theſeus ſocietatem cum Pirithoo in loco quodam Atticæ non procul à Serapidis templo,vt ait in Atticis Pauſanias. Hic ante Pirithoi ſocietatem cum eſſet adhuc adoleſcens in Cretam cum ijs nauigare voluit,& vnus eſſe ex illis, qui quotannis pro morte Androgei ad Minoem Cretæ regem tributi nomine mittebantur:quos dicebant in labyrinthum incluſos à Minotauro vorari. fabulantur Aſterium ſiue Minotaurum corpus totum habuiſſe hominis,at caput bouis. hic erat in labyrintho loco ampliſsimo & inextricabili viarum multarum ambage,qui factus fuerat ad Aegyptij illius labyrinthi formã, qui fuit apud vocatam ciuitatem Crocodilorum:cuius operis magnificẽtiam ita deſcripſit Hero. in Euterpe: *εἰ γάρτις τὰ ἐξ ἑλλήνων τείχεά τε καὶ ἔργων ἀπόδεξιν συλλογίσαιτο, ἐλάσσονος πόνου τε ἂν καὶ δαπάνης φανείη, ἐόντα τοῦ λαβυρίνθου τού·*

τούτου καὶ τοι ἀξιόλογός γε καὶ ὁ ἐν Ἐφέσῳ ἐστὶ νηὸς, καὶ ὁ ἐν Σάμῳ. ἦσαν μὲν ὦν καὶ αἱ πυραμίδες λόγου μέζονες, καὶ πολλῶν ἑκάστη αὐτέων ἑλληνικῶν ἔργων καὶ μεγίστων ἀνταξίη. ὁ δὲ δὴ λαβύρινθος καὶ τὰς πυραμίδας ὑπερβάλλει τοῦ γὰρ δυώδεκα μέν εἰσι αὐλαὶ κατάστεγοι ἀντίπυλοι ἀλλήλῃσι, ἓξ μὲν πρὸς βορέω, ἓξ δὲ πρὸς νότον τετραμμένοι συνεχέες. τεῖχος δὲ ἔξωθεν ὁ αὐτὸς σφέας περιέργει οἰκήματα δ' ἔνεστι διπλᾶ, τὰ μὲν ὑπόγαια, τὰ δὲ μετέωρα ὑπ' ἐκείνῃσι τρισχίλια, ἀριθμὸν πεντακοσίων καὶ χιλίων ἑκάτερα. Quare ſi quis ampliſsimos muros, & ædificia Grecorũ conſideret, multo interiora & opera, & ſumptus magnificentia hoc labyrintho apparebunt. Eſt ſane percelebre & magnificum templum illud Epheſium & Samium atque Pyramides fidem prope ſuperant, quarum vnaquæque cum multis Græcorum ædificiis poſſet comparari. At labyrinthus ipſas etiam pyramides operum mirabilitate ſuperat, longoque interuallo relinquit. Huius ſiquidem duodecim ſunt aulæ tecto copertæ, portas habentes inuicem oppoſitas, quarum ſex in Boream ſpectant ordine conuerſæ, ſex Notum reſpiciunt. vnus eſt murus exterior, qui illas intra ſe continet. Domicilia ſunt interius duplicia: alia quidem ſubterranea, alta ſublimia & ſub illis numero ad tria millia: atque vtraque ad numerum mille & quingentorum accedebant. ad huius imitationem labyrinthum excogitauit Dædalus in Creta, in quem includebantur iuuenes tributi nomine ad Minoem miſsi, qui à Miuotauro vorari putabantur. Verum cum Theſeus eo nauigaſſet, ab Ariadna Minois filia Dædali inuentione edoctus fuit, quo pacto cæſo Minotauro ab inextricabili viarum errore ſe expediret, & ad ingreſſum reuerteretur, vbi filium annexuerat. Hic igitur capta ſecum Ariadna ſalutis ſuæ artifice in Naxon inſulam defertur, vbi à Baccho admonitus fuit vt Ariadnam relinqueret: qui timore diuino perculſus dum illam profundiſsimo ſomno immerſam vidiſſet vela in ventos explicauit, & ex inſula profugit: quã poſtea duxit Bacchus, & ex ea Thoantem, Onopionem, Staphylum, Euanthem, Latramym, Tauropolim ſuſcepit. Memoriæ prodidit Theopompus Minoem cum Theſeum, reliquamque iuuenum Athenienſium manum accepiſſet, Peribææ amore captum fuiſſe: cuius libidini cum Theſeus aduerſaretur, ira commotus Minos & alias multas contumelias dixit in Theſeum, & illum Neptuni negauit eſſe filium. His addidit præterea quod non poſſet eam gemmam, quam geſtabat, ſi in mare abieciſſet, ſibi reſtituere. Deinde cum ea dixiſſet, gemmam in profundiſſimum gurgitem maris abiecit: quo tempore memorant Theſeum cum illa gemma, & corona quadam ab Amphitrite dono accepta emerſiſſe: quam coronam ad perpetuam eius facinoris memoriam inter ſydera relatam à Neptuno fuiſſe inquiunt. Plutarchus tamen in Theſei vita illum filium Aegei fuiſſe ſcripſit eius, qui mari Aegęo nomen dedit: quamuis Nicocrates Cyprius ab inſula Caprarum vocata: Conon ἀπὸ τῆς αἰγὸς περκανίας à capra Percania ſcilicet nominatum putauit. Nicoſtratus à Caryſtia, quæ fuit etiam Aegæa nominata. Atque cum prius in pagos diſperſi eſſent homines Athenienſes, ipſe Theſeus dictus eſt illos in vna mœnia incluſiſſe, legesq; ded iſſe, & popularẽ adminiſtrationẽ ibi inſtituiſſe, quæ vſq; ad ea tẽpora perdurauit, quib. Piſiſtratus oppreſſa republica tyrannidẽ inuaſit. Fama eſt Amazonas bellicoſas fęminas in Græciam aliquãdo cũ armis hoſtiliter irrupiſſe, atq; in agrũ Aetheniẽſem præcipue impreſsionẽ feciſſe: quibus addiderũt Antiopem ipſarũ Amazonum reginam, vel vt alii maluerunt, Hippolytem, fuiſſe à Theſeo ſuperatam, cum illi Scythæ opem tuliſſent. Nam illę collectis multis viribus per Thraciam ad Cimmerium Boſporum penetrarunt, multamque Europæ partem peruagatæ caſtra poſuerunt denique in loco Amazonio ab illis vocato, qui fuit agri Athenienſis. Theſeus collectis ſatis validis viribus vrbanis ſecum habens vxorem ſuam Antiopen, de qua

ſuſcepit Hippolytum filium: commiſit prælium collatis ſignis, atque cum victoria penes ipſum poſt diuturnam pugnam fuiſſet, alias ex Amazonibus obtruncauit, alias coegit ex agro Athenienſi fuga excedere. Fama eſt Theſeum fuiſſe inuentorem palæſtræ, vt ait Pauſanias in Atticis, artemque palæſtritarum perfeciſſe: cum antea corporis magnitudine tantum ac robore luctaretur, arte prorſus ignorata. Theſeus multas mulieres rapuiſſe dicitur: nam Antiopen. rapuit & Phædram abducturus veritus ne qui filij naſcerentur ex ea, aut Hippolyto, illis Hippolytus dominaretur, Hippolytum ad Pittheum dicitur amandaſſe. Illud autem fecit tum vt apud illum educaretur, tum etiam vt in eius regnum Hippolytus ſuccederet. Mox Palante atque eius filijs cæſis, quia res nouas molirentur Trœzenen proficiſcitur vt ſe de cæde purgaret quo tempore primum vbi Hippolytus Phœdræ viſus fuiſſet, ac in eius deſiderium illa incidiſſet, hæc poſtea contigerunt, quæ memoriæ prodita ſunt de Hippolyto. Poſtmodum Aphydnæ Helenam raptam ferunt, quæ ciuitas poſtea à Caſtore & Polluce Theſeum inſequentibus euerſa eſt, & Helena recepta, vt ait Strabo libro nono, quo tempore Theſeus ætatis ſuæ annum quinquageſimum agebat. Cum vero Helena in Lacedæmonem à Theſprotis, quò cum Theſeo & Pirithoo iuerat, ſe receptiſſet, è Theſeo grauida Argis enixa eſt, vbi templum magnificum Lucinæ erexit, vt ait Eraſiſtratus, & Pauſanias in Corinthiacis: quamuis Ouidius in epiſtola Helenæ dicat illi virginitatem à Theſeo minime ereptam in his carminibus:

An quia vim nobis Neptunius attulit heros,
　Rapta ſemel, videor bis quoque poſſe rapi?
Crimen erat noſtrum, ſi delinita fuiſſem:
　Cum ſim rapta, meum nil niſi nolle fuit.
Non tamen ex facto fructum tulit ille petitum.
　Excepto redij paſſa timore nihil:
Oſcula luctando tantummodo proteruus
　Abſtulit: vlterius nil habet ille mei.

Habuit filios Demophontem & Acamanthem, de quibus ita meminit Euripides in Heraclitis:

ἐσθλοῦ πατρὸς παῖς Δημοφῶν ὁ Θησέως,
ἀκαμας' ἀδελφὸς, τῶνδ' ἐπήκοοι λόγων.
Eſt Demophon bono patre natus Theſeo,
Acamasque frater, verba qui noſtra audiunt.

Narrant Theſeo iactis ſortibus Helenam contigiſſe, ea tamen conditione vt prius iurarent, vt, vtri illa eueniret, is operam ſuam concederet alteri dum mulierem ſibi raperet. Fabulantur igitur hos audita eximia forma Proſerpinæ ad inferos deſcendiſſe, atque diuturno labore itineris feſſos ſuper ſaxo quodam conſediſſe apud inferos, vnde poſtea ſurgere non potuerunt, donec ab Hercule ad Cerberum educendum eò profecto liberatus fuit Theſeus. alij dicunt Theſeum cum Pirithoo veniſſe in Theſprotidem, qui nimia vxoris cupiditate arma ſumpſerat, atque commiſſo prælio cum Theſprotorum rege magna parte exercitus amiſſa coniectum fuiſſe in vincula ad Cichyrum. ille poſtea Lycomedis à Scyrijs perbenigne exceptis in Scyro inſula per inſidias dicitur fuiſſe obtruncatus, ad cuius mortis vltionem Cimon Scyron vrbem deleuit, & oſſa Theſei Athenas reportauit. Hæc pauca de Theſeo, quæ apud omnes poetas decantantur, quæque fabuloſis narrationibus magis, quam veris hiſtorijs ſunt ſimilia, ex illis multis, quæ de illo traduntur, colligere volui. Dictus eſt Theſeus Neptuni fuiſſe filius, quia viros fortes, qui humanarum virium facultatem ſu-

perare

perare viderentur, aut quibus res maritimæ feliciter ſucceſsiſſent, Neptuni filios antiqui vocarent, cum nullum Deum vel promptiorem vel ferociorem Neptuno haberent, in quem referrent. Huius celebritas nominis apud multos ſcriptores claruit, quoniam ad Herculis imitationem permulta ſuæ virtutis exempla vbique maleficis delendis hominibus dedit, crudeliſsimiſque tyrannis & latronibus trucidandis. Fieri enim non poteſt, vt quæ præclare cum virtute geſta ſunt, meritis laudibus, & honorificis ſcriptorum præconijs careant: quæ plurimum conferunt & impellunt ad clarorum virorum imitationem. Nam ſi taceantur inſignium virorum res geſtæ, ibi pro virtute deſidiam & ignauiam dominari neceſſe eſt. Cur labyrinthi forma, & inexplicabiles viarum ambages, aut cur tot de Minotauro verba audiuntur? num poſteris etiam labyrinthi terrorem in animis imprimere voluerunt antiqui, qui nihil niſi ad vtilitatem mortalium, & ad humanæ vitæ inſtitutionem ſcripſerunt?

¶ Nihil aliud ſignificare voluerunt per illum labyrinthum, niſi perplexam eſſe, multiſque difficultatibus implicatam vitam hominum, cum ex alijs aliæ ſemper grauiores oriantur: èquibus nemo ſe, niſi per ſingularem prudentiam & fortudinem, explicare poteſt. Verum neque illud ſolum in priuatam vitam cadit, ſed multo magis in magiſtratus, & in auaritiam, & in ambitionem hominum, quæ omnia mirificis difficultatibus ſunt implicita. Nam ſi viri boni & prudentes potius quàm ambicioſi ſummæ rerum præeſſent, omnes difficultates prope, quibus humana vita vexatur, delerentur: quoniam nihil eſt adeo formidabile, aut arduum, aut laborioſum, quod virtute non ſuperetur. Hæc vna cauſa fuit cur tot de Theſeo apud omnes ſcriptores audiantur: neque enim potuit ſine Dædali arte ſe Theſeus explicare, ſiue ſine diuinitate quadam & præſtantia ingenij. Verum quia difficilius eſt voluptatum, quàm difficultatum certamen: atque multi ſuperatis omnibus horrificis monſtris, & grauiſsimis periculis poſtea voluptatibus ita fuerũt irretiti, vt in ſummum capitis diſcrimen peruenerint, idcirco multas mulieres à Theſeo raptas, & eum in grauiſsimas ærumnas propter mulieres denique incidiſſe, fabulantur: cum vix fratrum Helenæ impetum euaſiſſet, & à Centauris prope fuerit oppreſſus, & ad inferos deſcendens inde redire, niſi adiutore Hercule, non potuerit. Nam cum firmitate neruorum, corporiſque fortitudine eximia aliquando & effrænata libido eſſe conſueuit, quæ temperantia & quadam animi moderatione indiget. Hanc tamen fabulam ad hiſtoriam nonnulli perducere conantur, vt teſtatur Zezes hiſto 51. chil. 2. & Plutarc. in Theſei vita: qui Proſerpinam illam filiam Moloſſorum regis Plutonis fuiſſe inquit, vxorem Cererem, Cerberum acerrimum canem, cuius regis filiam rapere Theſeus ac Pirithous parantes deprehenſi ſunt. Tum Pirithous ab eo cane laniatus interijt, Theſeus in vincula coniectus ſequentibus temporibus ab Hercule eò accedente liberatur. Pauſanias in Atticis non per dolum inquit ad Plutonem Theſprotorum regem hos veniſſe, ac filiam rapere voluiſſe, ſed Pirithoum nimia vxoris cupiditate impulſum arma cepiſſe, tum exercitus magna parte amiſſa cecidiſſe in pugna Pirithoum, at Theſeum captum in vincula ad Cithyrum coniectum, quem finem omnes prope illegitimæ libidines ſortiuntur. At nunc dicatur de Tereo.

De Tereo. *Cap.* X.

TEreus Martis & nymphæ Biſtonidis filius, grauiſsimum & ipſe ſupplicium ſubiuit ob immoderatam libidinem: qnippe cum non à patria ſolum profugere coactus ſit, ſed etiam humanam figuram in formam auis commutauerit.

Hic Pandionis Athenarum regis & Zeuxippes filiam prognem vxorem duxit, cum ipſe Thraciæ & Phocidi imperaret. Nam vbi Athenæ conditæ fuerunt primus omnium regnauit Actæus, huic ſucceſsit Cecrops, qui filiam Actęi habuit in matrimonio, atque ex illa Herſen, Pandroſum, & Aglaurum, filium vero marem Eryſichthonem ſuſcepit. deinde Eryſicthone mortuo ante patrem regnũ deuolutum eſt ad Cecropem, hinc ad Cranaum, poſt hunc ad Erichthonium, à quo ad Pandionem regnum peruenit. Fama igitur diu inualuit apud Phocenſes, vt in eorum reb. ſcripſit Pauſ. Philomelam in auẽ ſui nominis apud ipſos ob Terei timorem fuiſſe mutatam. Res autem ita ſe habuit, vt teſtatus eſt Ouid. lib. 6. Metamor; Fertur Tereus aſsiduis propè precib. Prognes impulſus ad ſocerum Pandionem aliquando contendiſſe, illumq; rogaſſe vt ſecum Philomelam ad viſendam ſororem mitteret: quod cum facile à Pandione impetraſſet, vtpote qui virum bonum & temperantem generum ſuum arbitraretur, tum fuerunt in itinere Tereũ cũ ad Parnaſi vrbem Daulidem aduenifſet, in amorem Philomelæ incidiſſe, quã per vim demum vitiauit, cum illa libidini Terei diutius reluctaretur. Enimuero ne illa poſtea tam turpe facinus, & impurum ſorori, vel alteri cuipiam indicaret, illi linguam præcidit, ac mortuam eſſe in itinere ſorori Progne nunciauit. Deinde Philomela rem clam per nuntios ſuo ſanguine ſcriptam ad ſororem miſit, vel potius, vt ſenſit Nicocrates, acu pictam ad illam clam deferendã curauit. Id ægre ferens Progne, facinusq; tam atrox non impune commiſſum eſſe oportere rata, filium Itym, quem vnicum habebat Tereus, coctum epulãdum patri appoſuit. Deinde cum Tereus Itym aduocaret, extremas corporis partes Progne Tereo oſtendit, eumq; a patre eſum fuiſſe demonſtrauit. Iis conſpectis Tereus ad ſtringendũ enſem accurrit vt cædem filij vlciſceretur, quare Deorum conſilio Progne in luſciniã conuerſa eſt, vt celerior ad fugam efficeretur: hanc ſequens Tereus fit vpupa, quam, cum eſſet tardior, aſſequi non potuit. Philomela verſa eſt in hirundinẽ, & Itys in phaſianum, quæ omnia in Thracia iuxta Daulim oppidum cõtigerunt, vt ait Strabo libro nono. Hanc fabulam breuiter explicauit Virg. ita in Sileno:

Aut vt mutatos Terei narrauerit artus.
Quas illi Philomela dapes, quæ dona pararit.
Quo curſu deſerta petiuerit, & quibus ante
Infelix ſua tecta ſuperuolitauerit alis:

Quamuis poetico more Philomelã hic dixit, pro Progne. Inde dicta eſt Aedon, ſiue Philomela, ſiue Luſcinia eadem Progne, Itym aſsiduis lamentationib aduocare, & querulas cantilenas in ſyluis effundere, vt ait Home. libro 7. Odyſ. in his:

ὡς δ' ὅτε πανδαρέου κούρη χλωρηῒς ἀηδὼν
καλὸν ἀείδησιν ἔαρος νέον ἱςαμένοιο,
Δενδρέων ἐν πετάλοισι κατεζομένη πυκινοῖσιν.
ἥτε θαμὰ τρωπῶσα χέει πολυηχέα φωνὴν,
Παῖδ' ὀλοφυρομένη ἴτυλον φίλον.

Sic canit, vt vernis arrident floribus arua,
Et primi ſurgunt Zephyri, Pandione nata:
Confidens ramis florentibus arboris altæ.
Mille modis varians vocem, cum ſylua querelis
Perſonat: & flet Itym dilectum.

Inde vero effectum eſt, vt querulam auem Iouis nuntiam vocauerit eam Sophocles in Electra, cum veris nuntia ſit, & caloris moderati aduenientis: ſic enim inquit:

Νήπιος, ὃς τῶν οἰκτρῶς
οἰχομένων γονέων ἐπιλάθεται.

ἀλλ'

ἀλλ' ἐμέγ' ἁ στονόεσσ' ἄρθρεν φρένας
ἅ, Ἴτυν ὀλοφύρεται
ὄρνις ἀτυζομένα διὸς ἄγγελος.
Demens, qui miſerabiliter
Parentum extinctorum obliuiſcitur.
Sed mihi flebilis concuſsit mentem,
Quæ Itym ſemper Itym queritur
Auis querula Iouis nuntia.

¶ Hæc ea ſunt, quæ de Tereo, eiusque vxore ac filio fabuloſe tradita ſunt ab antiquis: quæ nulla ex parte omnino vera eſſe poſſunt, ſed vt pleraque fieri conſuerunt ad hominum vtilitatem conficta. Neque enim naturæ lex patitur, neque dicentibus animus hominis aſſentitur, quod homo aliquis repente in tam diuerſam à ſe formam commutetur. Quod Tereus Thraciæ, & illis locis, qui fuerunt à Daulide ſupra Cherroneam imperarit, quod Prognen Pandionis & Zeuxippes filiam vxorem duxerit, quod ex illa Itym ſuſceperit, quod vim etiam Philomelæ intulerit, id non diſſentit adhuc à veritate: & quod in eius iniuriæ ſcelerisque vltionem Progne filium ceciderit, ac patri epulandum dederit. Quid eſt enim horum quod fieri non potuerit? at quod omnes hi in aues verſi euolauerint, illud prorſus fabuloſum eſt: quippe cum Terei ſepulchrum non procul à ſcopulo, qui Mergi fuit vocatus, ſiue Aethyiæ Mineruæ, erectum fuerit in agro Athenienſi, vt ait Pauſanias in Atticis. Enimuero, quia illæ mulieres poſt eam cædem Athenas ad patrem celerrime confugerint, idcirco finxerunt poetæ illas ob mœrorem & luctum eorum quæ geſſerant ac paſſæ fuerant in aues fuiſſe mutatas. Deinde cum vpupa per id tempus primum Daulide viſa fuerit, fabulati ſunt Tereum in eam auem fuiſſe conuerſum. cum mulierum altera hirundo, altera luſcinia facta dicatur, quia vtraq; auis edat cantus ac voces miſerabiles & lugubres. Eſt enim ea vis ſonorum, vt qui etiam nullam vocem referant, tamen nunc ad hilaritatem, nunc ad triſtitiam animi nos impellant: quoniam anima hominum ex numeris compoſita, vt ſenſerunt Pythagorici, facillime ſonum harmoniæ perſentit, & vocibus ac ſonis etiam nihil ſignificantibus, ſed ad quandam rationem numerorum ſpectantibus, quaſi titillatione quadam celerrime ad vtrunque motum irritatur. Hæc ipſa ratio numerorum plurimum confert etiam in oratoria facultate, quoniam non ſolum ſententia, ſed etiam ſono vocis tardiores animi impelluntur, aut concitati plus æquo refrænantur. Sic etiã poetæ per carminum harmoniam animos militum inflammaſſe in bellum antiquitus dicuntur, & multa inſtrumenta muſica inuenta ſunt in caſtra, quorum ſtrepitu milites ad pugnam incitarentur. Verum quod attinet ad mores, per hanc fabulam ſignificare voluerunt antiqui id, quod paulo ante dicebam: magis formidandas eſſe viro bono ac prudenti, voluptatum titillationes, quam hoſtium minas. Quippe cum nulla ſit ciuitas tam felix, nullum tam potens regnum, nulla tanta tamque arcta vel naturæ, vel amicitiæ coniunctio, nulla tam firma præſidia, quæ libido & intemperantia non poſsit infringere: omnium ſiquidem libidinum, omniſque laſciuiæ cædes, ærumnæ, exilia, egeſtas, præſentiumque bonorum iacturæ ſunt comites. At nunc de Meduſa dicamus.

De Meduſa. *Cap.* XI.

MEduſa etiam ob libidinem & Veneris immoderatum deſiderium acerbiſsimam Deorum iram in ſe cõuertit: cum vel in templo Mineruæ Neptunũ paſſa ſit. fuerunt complures hoc nomine vocatæ mulieres, nam & vna ex filiabus

Pria-

Priami,& vna ex Stheneli ac Nicippes Meduſa vocata eſt.at ea, quæ celebratur à poetis,vt ait Pauſ.in Corinthiacis, filia Phorci fuiſſe dicitur: cuius quæ fuerit mater non conſtat.cum quidam marini cuiuſdam monſtri filiam fuiſſe inquiant. Propter violatum igitur templum, cum piaculum ibi commiſſum fuiſſet, irata Dea ne tantum ſcelus inultum eſſet, comam primum, propter cuius pulchritudinem Neptuno placuerat, in ſerpentes conuertit: deinde dedit illi hanc vim, vt quicunque illam aſpicerent,fierent lapides: ꝙ innuit Ouid.libro I.de Ponto:

Ipſa Meduſa oculis veniat licet obuia noſtris:
Amittet vires protinus ipſa ſuas.

Deinde cum multos homines in lapides verteret, & ingenti clade populos iuxtam Tritonidem paludem habitantes afficeret, Deorum miſericordia Perſeus Iouis Danaesque filius ad eam obtruncandam mittitur: vel potius, vt quidam maluerunt, à Polydecto Seriphorum rege miſſus eo ad obtruncandum Meduſę caput contendit. Ille acceptis à Mercurio talaribus & falcato enſe, à Pallade ſcuto, vnico ictu caput eius amputauit, quod poſtea geſtauit Pallas ſuo ſcuto affixum. Dionyſiocles Andromedam ceto expoſitam à Perſeo liberatam fuiſſe ſcribit, cum is oſtenſo capite Meduſæ cetum in lapidem vertiſſet at Iſacius nō eam fuiſſe cauſam Meduſeæ calamitatis commemorat, ſed Meduſam inquit fuiſſe Piſidæ omnium mulierum ſuæ ætatis pulcherrimam, quæ cum magnopere capillorum pulchritudine præſertim gloriaretur, ſeſe vel Pallade pulchriorem affirmabat,& auſa eſt de forma vel cum Dea contendere. Eam arrogantiam & impudentiam Dea grauiter ferens, prius crines, quibus maxime gloriabatur, in turpiſſimos maximeque formidabiles angues conuertit, deinde ita ab eius formæ intuitu omnes mortales auertit, vti qui ſpectare illam in poſterum auſus eſſet fieret ſaxeus. cum vero multi illam calamitatem ſubirent, Pallas mortalium calamitatum miſerta, Perſeum ad illam miſit, Georgonemque monſtrauit in pictura Sami, vbi ciuitas fuit ex illa re Dicterium vocata. Verum vt ad Perſeum redeam, qui ſuperius miſſus fuerat Deorum miſericordia ad illam obtruncandā, quia multos homines in ſaxa conuerteret, Perſeus primū ad Pephrado & Enyo Phorcidas vocatas acceſsit, quæ vetulę erant à natiuitate,& Georgonum ſorores. Ab illis igitur vnicum oculum, quo illæ viciſsim vtebantur, & vnicum dentem mutuo accepit: neq; prius illis reddidit, quam ad Nymphas ipſum deduxiſſent. tum acceptis calceis volucribus nympharum,& pera ſiue ſacculo, galeaque Plutonis,& adamantina falce Mercurii,& ſpeculo Palladis volans ad Tarteſſum ciuitatem Iberiæ ad ipſas Georgones peruenit: quæ capita habebant ſerpentibus implicita ſquammoſis, dentes quanti ſunt magnorum aprorum, manus ferreas,& alas, quibus volabant.ſic igitur ad has volauit Perſeus, quas dormientes inuenit: atque Meduſæ caput in ſpeculo auerſus intuens Pallade manum dirigente amputauit. Ex capite Meduſæ deſecto Pegaſus alatus equus repente proſiliit. tum grauiter ferentes reliquæ ſorores Stheno & Euryale ac lugentes ſibilum è multitudine anguium ingentem emittebant, vnde Pallas legem tibiarum multarum capitum vocatam antiquitus excogitauit. at Perſeus caput amputatum in peram coniectum ſuper humero à tergo ferens geſtauit ad Palladem. ſic autē illius formam deſcripſit Heſiodus in Scuto:

Ε᾽νδ᾽ ἦν ἠϋκόμου δανάης τέκος ἱππότα περσεύς.
οὔτ᾽ ἄρ᾽ ἐπιψαύων σάκεος ποσὶν, οὔθ᾽ ἑκὰς αὐτοῦ.
θαῦμα μέγα φράσασθ᾽ ἐπεὶ οὐδαμῆ ἐστήρικτο
τὼς γάρ μιν παλάμαις τεῦξε κλυτὸς ἀμφιγυήεις,
χρύσεον ἀμφὶ δὲ ποσσὶν ἔχε πτερόεντα πέδιλα
ὤμοισιν δέ μιν ἀμφὶ μελάνδετον ἄορ ἔκειτο.

χαλ-

χάλκεον ἐκ τελαμῶνος, ὁ δ' ὥστε νόημα ποτᾶτο.
πᾶν δὲ μετάφρενον εἶχε κάρα δεινοῖο πελώρου
Γοργοῦς. ἀμφὶ δέ μιν κίβισις θέε, θαῦμα ἰδέσθαι
ἀργυρέη. θύσανοι δὲ κατηορεῦντο φαεινοὶ,
χρύσειοι. δεινὴ περὶ κροτάφοισιν ἄνακτος
κεῖτ' ἄϊδος κυνέη νυκτὸς ζόφον αἰνὸν ἔχουσα.
αὐτὸς δὲ σπεύδοντι καὶ ἐῤῥίγοντι ἐοικὼς
περσεὺς δαναΐδης ἐτιταίνετο. ταὶ δὲ μετ' αὐτὸν
Γοργόνες ἄπλητοί τε καὶ οὐ φαταὶ ἐῤῥώοντο.
Hic aderat Danaes proles clariſsima Perſeus.
Nec tangebat enim ſcutum pede: nec procul idem
Diſtabat. nuſquam ſtabat, mirabile dictu.
Sic Deus ignipotens ex auro fecerat illum.
Huic alata pedes imos talaria nectunt.
Ferreus aſt humeris loro ſuſpenditur altis
Enſis: & ille animo velocior aera tranſit.
Gorgonis horribilis monſtri cui terga grauantur
Pondere: circum ex argento, mirabile viſu,
Sacculus hoc habuit claudebat fimbria veſtem
Aurea, Plutonis galea caput ipſe tegebat
Obſcura, ſteterat nox illam plurima circum.
Filius at Danaes Perſeus mira arte timenti
Factus erat ſimilis, properantique: horrida monſtra
Gorgones à tergo, ſimilesque ſequentibus illum.

E ſanguine igitur Meduſæ de collo defluente natus eſt vocatus Chryſaor, & Pegaſus, & è guttis diſtilantibus ex ipſo capite, varia ſerpentum genera, vt Scripſit Apollonius Rhodius in ædificatione Alexandræ. at Zenodotus Theophilus in libro ſecundo hiſtoriarum duos fratres fuiſſe in Attica ſcripſit Phalangem marem & Arachnem fęminam. cæterum Phalanx rem bellicam à Pallade didicit, Arachne telam texere. hi cum rem habuiſſent inuicem, tantæ turpitudinis odio commota Dea hos dicitur in ſerpentes conuertiſſe, cum tamen Acuſilaus è Typhonis ſanguine illos natos fuiſſe tradiderit. id caput ſuo clypeo Pallas affixit, & geſtare conſueuit, vt teſtatur Euripides in Rheſo hoc pacto:

Γοργὼ δ' ὡς ἀπ' αἰγίδος θεᾶς
χαλκῆ μετώποις ἱππικοῖσι πρόσδετος,
πολλοῖσι σὺν κώδωσιν ἐκτύπει φόβον.
Gorgo Deæ eſt ab Aegide
Ex ęre equinis eſt ligata frontibus:
Multis timorem perſonat tinnitibus,

¶Hæc ea ſunt, quæ de Meduſa memorantur fabuloſe, quæ cũ ſola mortalis eſſet e Gorgonib. occiſa eſt, nunc cur hæc ſint ficta inquiramus. Pauſ. in Corinthiacis cæde Meduſæ ad hiſtoriã traduxit, vbi inquit eã fuiſſe filiã Phorci, quæ mortuo patre regnum ab illo acceperit eorum populorum, qui ad Tritonidem paludem accollunt, ſolitamque in venationes & pugnas cum iis populis, quibus imperabat, exire. Verum cum lectiſsimis Perſei copiis, quas ille ductabat ex Peloponneſo, obuia fuiſſet, in acie noctu per inſidias in caſtris trucidata eſt, cuius vel mortuæ pulchritudinem admiratus Perſeus, vt omnibus eſſet ſpectaculo, præciſum caput in Gręciam portauit, quo viſo homines admirati dicti ſunt in lapides conuerti. Non defuerunt tamen qui in Aphrica beſtias eſſe admirabilis & inuſitatæ formæ inquiant, & inter illas feros homines: atque Meduſam vnam ex illis

fuiſſe,quæ procul à ſuis gregibus aberrans ad paludem Tritonidem peruenerit, quæ illius accolas graui clade affecerit,donec à Perſeo adiuuante Minerua , quia homines eius loci ſacri Mineruæ putabantur,occiſa fuit. At enim nihil horum, quæ hactenus dicta ſunt,dignum eſſe videbatur, quod tranſmitteretur ad poſteros,niſi quæpiam pręclarior & vtilior ſubeſſet ſententia.

¶ Quid ergo eſt?cum pulcherrima eſſe diceretur omnium mulierum Meduſa,quid prohibet illam voluptatem aut libidinem cenſeri?eſt enim vis illa voluptatum vt & Deorum cultus,& omnis humanitatis,& officii, omniſque vtilitatis nos obliuiſci cogat,ſi illarum arbitrio nos dedamus:quare cum homines inutiles rebus cæteris efficiantur præclare dicti ſunt in lapides ſoliti conuerti. Alii ſuperbiæ & arrogantię,& temeritati vim Meduſæ attribuerunt: quare duplex eſt de illa ſententia,quod ob libidinem Deæ templum profanauit ſcilicet, & quod de pulchritudine capillorum auſa ſit cum Dea contendere.nam qui ſuperbia & petulantia nimis efferuntur.:illi nullam neque hominum, neque Deorum habet rationem.illi cum cæteris omnibus , tum ſibi maxime fiunt inutiles & in lapides conuertuntur:quare & ſuperbiæ & libidini illa vis tribuitur. admonemur igitur per hanc fabulam vt libidinem fugiamus,cum illa ſit & Diis inuiſa, & nobis iniucunda denique: vt ſuperbia ne nimis efferamur, quoniam omnis temeritatis vindex eſt Deus: vt quæcunque bona habemus, à Deo eſſe putemus, qui omniũ bonorum ſolus eſt autor & largitor. quare ſi quis ob illa quę à Deo acceperit, vel nimis glorietur,vel etiam Deum contemnat,id totum . quod à Deo habuit, auferetur ab eo, & tantum malorum cumulum,quantus erat priſtinorum bonorum,accipiet. Sic enim cum prius omnium oculos Meduſa in ſe conuerteret ob inſignem corporis & capillorum pulchritudinem,ſiue,vt verius dicam, ob priſtinam felicitatem,poſt quam coma in angues conuerſa eſt, omnes ab illa oculos auertebant.nam cum fortunę vis & aura benigna aſpirauerit,magna circumſtat vndique amicorum,& coniunctorum copia:at ſi Deus fortunæ curſum auerterit omnes & amici & coniuncti celeriter auolant, multique qui intimi antea fuerant, cum nobis occurrunt,oculos auertunt. ad hęc igitur vitia reprimenda confictam fuiſſe ab antiquis Meduſę fabulam ego crediderim,at nõ ob eam cauſam, quæ ſuperius dicta eſt.Quod autem dixerunt Deam ab eius intuitu homines diuertiſſe,id certe ad voluptatem ſpectat,cum nihil nos poſsit æque ab illa deterrere,quam ſupplicia & dolores quę ab illa proueniunt.ſed tamẽ tam propenſi ſunt homines ſuopte ingenio vel ad propoſitas calamitates modo cum aliqua voluptate cõmiſceantur vt arceri omnino non poſsint,idcirco neceſſariũ fuit ſapientis Palladis Deæ auxilium, quæ Perſeum Iouis filium ad illam obtruncandam miſerit.nam niſi diuinitus pręceptis inſtruamur,nobiſque Deus auxillio ſit, vix vlla ratione à voluptatum illecebris temperare poſſumus . Dicta eſt Pallas illud caput ſuo pectori affixiſſe,quod factum eſt vt oſtenderetur quanto terrori eſſe hoſtibus ſapientia iure debeat, & vt demonſtrarent tantam vim eſſe ſapientiæ vt homines perfundat tanta animi ſuauitate,vt vel ad hæc fortunæ ludicra, quæ nos bona vocare conſueuimus,prorſus obſtupeſcere faciat.cum ſaxa ſint & ligna ad aurum, ſi cum ſapientiæ diuinitate mirabilitateque cõferantur.nam illud præcipuum eſt ſapientiæ munus, quod nobis oſtendit ſtultum eſſe aliquid firmitatis in rebus fluxis & leuibus putare ineſſe.at nunc de Gorgonibus dicatur.

De Gorgonibus. *Cap.* XII.

GOrgonum vero duplex eſt ordo, cum omnes ſint natæ ex iiſdem parentibus,quibus etiam Meduſa,è Phorco ſcilicet, & Ceto. Aliæ vero earum

cum

cum canæ natæ fuerint, Grææ vocatæ fuerunt: de quibus ita ſcripſit Heſiodus in Theogonia:

φόρκυϊδ᾽ αὖ κητὼ γραίας τέκε καλλιπαρήους,
ἐκ γενετῆς πολιὰς, τὰς δὴ γραίας καλέουσιν,
ἀθάνατοίτε θεοὶ, χαμαὶ ἐρχόμενοίτ᾽ ἄνθρωποι.
Πεφρηδώτ᾽ εὔπεπλον, ἐνυώτε κροκόπεπλον.
Tum Phorco, Cetoque ſatæ ſunt nomine Grææ,
Canitieſque comas naſcentibus occupat illis:
Quare ſic homines illas, ſuperique vocarunt.
Pephrado bene picta genas, bene compta & Enyo.

Hæ igitur habitarunt in Scythia, vnumque oculum & vnum dentem communem habuerunt, quo vterentur, vbi domo exirent: quem domi in vaſculo quodam reponebant quod videtur ſignificaſſe ita Aeſchylus in Prometheo:

πόντον περῶσα φλοῖσβον ἐς᾽ ἂν ἐξίκῃ
πρὸς γοργόνεια πεδία κισθήνης, ἵνα
αἱ φορκίδες ναίουσι δηναιαὶ κόραι
τρεῖς κυκνόμορφοι κοινὸν ὄμμα κεκτημέναι,
Μονόδοντες, τὰς οὔθ᾽ ἥλιος προσδέρκεται
ἀκτῖσιν, οὔθ᾽ ἡ νύκτερος μήνη ποτέ.
Pontum ſonorum tranſiens vt veneris
Ad Gorgonæos terminos Scytharum, vbi
Sunt Phorcides graues puellæ tres: quibus
Cygni color, ſoluſque oculus mox ſufficit.
Communis idem eſt omnibus dens: omnibus
Satque is. nec vnquam has intuetur lumine
Phębus diurno, luna nunquam reſpicit.

Quamuis Lamias has Latini appellarunt. ſcripſit tamen Duris libro ſecundo rerum Libycarum Lamiam vnam tantum fuiſſe, quæ mulier fuerit forma pręſtātiſsima, quam cum Iupiter compreſsiſſet, fecit Iuno vt interirent, quę ex ea naſcerētur. illam igitur ferunt ob dolorem non ſolum deformem fuiſſe factam, ſed etiam ob ſuorum filiorum deſiderium, aliorumque inuidiam in cunis infantes vorare ſolitam: quæ dicta eſt Lamia à gutturis amplitudine. Pauſanias tamen in Phocicis Lamiam ſcribit nupſiſſe Neptuno, & primam omnium mulierum fuiſſe vaticinatam, quę Sibylla dicta eſt ab Aphris. Has tamen Athenienſis Apollodorus libro ſecundo non iiſdem nominibus appellauit, ſed Pemphrado, Erito, Dino. Melanthes in libro de myſteriis Iæno addidit iis, quæ numerantur ab Aeſchylo & Heſiodo. his oculum & dētem communem rapuit Perſeus cum ad cædendam Meduſam proficiſceretur, vt ait Simonides in Perſeo, quos tandiu retinuit, quandiu illæ Nymphas, quæ alatos calceos haberent, indicaſſent. Harum Græarum Gorgones tres ſorores dictæ fuerunt, quæ, vt ait Apollodorus libro 2. ſquammoſarum anguium ſpiris obſita capita haberent, dentes tantos, quanti ſunt ingentium aprorum, manus æreas, alaſque aureas. Hę in extremis Iberiæ partibus ad occidentem ab Heſperidibus haud procul diſtātes habitare dictæ ſunt, vt in his verſibus teſtatur Heſiodus:

Γοργούσθ᾽, αἳ ναίουσι πέρην κλυτοῦ ὠκεανοῖο,
Ἐσχατιῇ πρὸς νυκτὸς, ἵν᾽ ἑσπερίδες λιγύφωνοι
Σθενώτ᾽, Ευρυάλητε, μέδουσάτε λυγρὰ παθοῦσα.
ἡ μὲν ἔην θνητὴ, αἱ δ᾽ ἀθάνατοι καὶ ἀγήρως
αἱ δύο, τῇ δὲ μιῇ παρελέξατο κυανοχαίτης.
Gorgonas Oceani parit hinc extrema colentes:

Sunt vbi & Heſperides habitantes noctis ad horas,
Euryale, Sthenoque, Meduſaque triſtia paſſa.
Hęc mortalis erat: nec mors, nec cana ſenectus
Illas infeſtare valet. compreſſa Meduſa eſt
A patre qui magno regit æquora lata tridente.

Zez. hiſt. 22. chil 5. Gorgonibus oculũ Græarum falſo attribuit: fieri enim nõ poteſt vt Perſeus oculum ceperit à Gorgonibus, illumque tandiu retinuerit, quandiu Gorgones ſibi indicarentur. Mænander in libro de Myſteriis Scyllam etiam memorat inter Gorgones à nonnullis numeratam fuiſſe. Hæ in Dorcadibus inſulis in mari Aethiopico habitarunt, quas inſulas nonnulli Gorgadas vocarunt, vnde dictæ ſunt Gogones. Memoriæ prodidit Nymphodorus libro tertio hiſtoriarũ, & Theopompus lib. 17. Georgones dictas fuiſſe à nonnullis non ſquammoſarum anguium ſpiris capita habuiſſe implicita, ſed ipſa capita fuiſſe draconum ſquammoſorum, dentesque in morem aprorum habuiſſe, ac oculum ſingulas, manus ferreas, alasque quibus volarent. His erant pro zonis geminæ viperæ inter ſe connexæ, vt teſtatus eſt Polemo in libro ad Adæum & Antigonum. Conſueuerunt pręterea omnes illos in lapides conuertere, à quibus aſpicerentur, vt in his ſignificauit Aeſchylus:

πέλας δ' ἀδελφαὶ τῶνδε τρεῖς κατάπτεροι
Δρακοντόμαλλοι γοργόνες βροτοςυγεῖς.
ἃς θνητὸς οὐδεὶς εἰσιδὼν ἕξει πνόας.
Sunt tres ſorores his volucres non procul,
Serpentibus dirisque comptę Gorgones.
Quas intuens nemo diu ſpirauerit.

Nam cum Perſeus Meduſam obtruncaſſet, tanquam illum deglutire cuperent, conuolarunt: ſed cum cerni Perſeus ob galeam Plutonis minime poſſet, illę ab inſtituto itinere receſſerunt. Neque plura his ſane de Gorgonibus me legiſſe memini. Scriptum reliquit Alexander Myndius in eo libro, quem ſcripſit de iumẽtis, Nomades animal quoddam in Libya Gorgonem ſolitos appellare, agreſtibus ouibus perſimile. quod tamen nonnulli vitulo marino potius eſſe ſimile putarunt. eius animalis eam vim dictus eſt habere ſpiritus, vt omnia animalia quæ ſibi obuia fierent, interimeret, comamque haberet illud animal è fronte ad oculos demiſſam, quam vbi concutiens & caput, vix tandem ob grauitatem aſpexiſſet, eos perimebat, qui viſi fuiſſent: cum alii inquiant non è ſpiritu, ſed aſpectu, oculorumque radiis id accidere. Teſtatur libro quinto Aethenæus multos Marii milites, cum aduerſus Iugurtam militarent, hoc animal ſylueſtrem ouem eſſe putantes inſecutos fuiſſe, ac ſtatim concidiſſe mortuos, quoniam inſequentium ſtrepitum id animal timens, comam, quæ oculos tegit, concuſsiſſet. Has Gorgones ſiue fœminę fuerint, ſiue monſtra horrenda, poetæ ad inferos ad vlciſcendos ſceleratos poſtea detruſerunt: ſicuti & alia animalia, quæ crudeliſsima vbique reperta ſunt, vt indicant ea Virg.

Centauri in foribus ſtabulant, Scyllæque biformes,
Et centumgeminus Briareus, ac bellua Lernæ
Horrendum ſtridens, flammisque armata Chimæra,
Gorgones, Harpyiæque. & forma tricorporis vmbræ:

¶ Fuerunt qui Græas Phorci & marini monſtri filias, nihil aliud eſſe arbitrarentur, quam cognitionem & prudentiam illam, quæ per experientiam acquiritur. Has vnicum oculum habere dixerunt, quo vtebantur cũ exirent domo, quia non tantum intra domeſticos parietes deſidentibus, quantum in publicum prodeuntibus, & vbi ſunt difficultates, neceſſaria eſt prudentia. Alii curioſorum ingenia

genia per hæc inquiunt reprehendi,qui ad res ſuas domeſticas cæcutiunt,cum in alienas acutiſsime cernant. Hæ igitur Grææ iure optimo & ſeniores natę, & ex marinis monſtris dictæ ſunt, & in locis,qui neque ſolis,neq; lunæ lumine illuſtra rentur,habitare:quoniam in rebus claris & apertis nulla neceſſaria eſt exquiſita prudentia. Huius prudentiæ ſiue Græarum,ſorores ſunt Gorgones,quas alii voluptates,alii pericula humanæ vitæ eſſe putarunt, à quibus vtrisque ſine Gręarum cõſilio nemo ſe recte expedierit. Nam vt ratio, ita cupiditas ex eodem fon te atque ex ipſo animo naſcuntur. Dictus eſt idcirco etiam Perſeus, non ſine Pal ladis auxilio ac oculo Græarum, Plutoniſque galea, & enſe Mercurii illas ſuperaſſe, & incolumis euaſiſſe, quoniã in omnibus rebus arduis ac difficilibus opus eſt ſapientia primum,& animi perſpicientia,& ſubtilitate, atque adeo acumine ingenii, ſine quibus nihil glorioſum tranſigi poteſt : atque his diuitiæ etiam non nihil afferunt commodi. Quid igitur per hęc ſignificabant antiqui, vt rem ſummatim colligam?idem erat ac ſi dicerent: quod vita humana multis voluptatibus circumuenta eſt:quæ nos in pernitiem & perpetuas ærumnas trahent : cum ſit animaduertendum ne nos tanquam ſtupidos ab his adduci patiamur. Et quoniam ex altera parte multa nos circunſtant pericula,cauendum ne cedamus: ſed forti animo illa ſuperanda: in quibus vtriſque vti conuenit prudentia noſtra, & diuinũ implorare auxilium,quod nemini ſincero animo petenti deeſſe cõſueuit. Hoc ſi fecerimus,incolumes ex omnibus vel grauiſsimis periculis euademus, neque à pernitioſis voluptatibus capiemur. Id qui fecerit, erit Perſeus Iouis filius, Deo gratus ſcilicet & amicus. Quidam ſenſerunt multas bellicoſas fœminas fuiſſe in finibus Libyæ occaſum verſus, ſed in primis Gorgonum genus,in quas Perſeus militauit,quæ virginitatẽ ſeruantes mirę ſtrenuitatis per quoddam tempus militare tenebantur. peractis militiæ annis ad fætum verti poterant, quibus viri parebant ac domos ſeruabant,& res domeſticas. hæ habitarunt ad Tritonidem ſtagnum ad occaſum apud Oceanum in Aethiopia, quæ debellatæ fuiſſe a Perſeo Iouis filio dicuntur quo tempore Meduſa illis imperabat, penitusque deletæ ſunt ab Hercule,quo tempore poſuit columnam in Libya. Tritonis autẽ ſtagnum dicitur terræmotibus & Oceani irruptionibus euanuiſſe. Iſacius tamen fabulam hanc ad res naturę deducere conatur,dicitque Gorgones eſſe maris filias, quoniam dictæ ſunt à fremitu maris,aquas ſcilicet. Ad has Perſeus, ſiue Sol Iouis filius nempe mentis diuinæ miniſter, Mineruæ conſilio accedit: cũ omnes naturæ actiones, fiant pro diuina ſapientia neque fruſtra,neque inutiliter. ob motus celeritatem hic habuiſſe dicitur Nympharum volucres calceos:cum in omnia vis eius penetret,falcem cepit à Mercurio:at cum ita humores quos attrahit ex tenuet vt à nemine videri poſsint,galeam habuiſſe dicitur Plutonis. Occidit igitur Meduſam, quæ erat mortalis, quoniam ſolam aquam maris ſubtiliorem ac ſupernatantem extenuat,cum reliquæ aquæ ſubſideant. Dicti ſunt in lapides cõuerti,qui Meduſam vidiſſent, quoniam admirabilis eſt ſapientia Dei: atque attonitus prope ob admirationem conſiſtere, ſiquis intueri recte poſſet ſolis vim & actionem,ac virtutes naturæ. Atque hæc ipſa fabula ad vitæ humanæ inſtitutionem, vt dictum eſt, vniuerſa transferri poteſt. At vero nunc de Sirenibus eſt dicendum.

De Sirenibus. *Cap.* XIII.

SIrenes & ipſæ periculoſa hominibus monſtra propter cantus ſuauitatem, dictæ ſunt ita cantilenis nauigantes homines demulcere, vt in profundiſsimũ ſomnum inducerent:quos poſtea ita ſopitos in mare deiiciebant ac necabant:ex

cogitabant

cogitabant enim ex omnibus cantilenis,quas pro cuiuſque ingenio iucundiores fore putabant. Has igitur finxerunt antiqui Acheloi fluminis, qui Aetoliam ab Acarnania diſterminat, Nicopolimque ciuitatem, quam Cæſar poſt victū Antonium ad victoriæ eius memoriam ſempiternā erexit, alluit:& Terpſichores fuiſſe filias. Nicander libro tertio Mutatorum Melpomenen Sirenum matrem fuiſſe ſcribit,alii Steropen,alii Calliopen. Has tres fuiſſe memorāt,quæ Muſas aliquādo in certamen cantus prouocare Iunonis ſuaſu auſæ ſunt: quare cum prius eſſent alatæ Sirenes,Muſę alas victis euulſerunt, coronasque ex illis factas ſuis capitibus impoſuerunt: quod factum eſt in Creta iuxta ciuitatem illa de cauſa vocatam Apteram,vt ait Crobylus libro primo. Illa de cauſa,vt dictum eſt, poſtea alatis capitibus Muſę fuiſſe putabantur,præter vnam, quæ erat illarum mater. Hæ igitur iuxta Pelorum Siciliæ promontorium prius,vel,vt aliis magis placuit in inſulis Sirenuſis habitarunt:quæ ſunt in extrema parte Italiæ, vt ſenſit Stra. libro primo: qui Sirenuſas inſulas etiam fuiſſe inquit lib.5.ſaxoſas ac deſertas,non procul à Capreis. Hæ dictæ ſunt inferiorem corporis partem habuiſſe volucrum auium, at ſuperiorem ad humanam formam effictam, vt ſenſit Theopompus in Callæſchro, & Iſacius. Idcirco monſtra illas vocauit Ouidius libro tertio artis amandi:

> Monſtra maris Sirenes erant,quæ voce canora
> Quaslibet admiſſas detinuere rates

Nomina vero illarum fuerunt iſta, Aglaope,Piſinoe,Thelxiepia. vt voluit Chęrilus,Thelxiope,Molpe,Aglaophonos. Clearchus vero Solenſis in Amatoriis,lib. 3. vnam illarum Leucoſiam nominat, aliam Ligeam,tertiam Parthenopen:quare ait Strabo etiam lib. primo Geogr. nobiliſsimam Italię ciuitatem Neapolim dictam fuiſſe Parthenopē de nomine vnius Sirenum, quæ in iis locis mortua eſt. Eam vero ciuitatem Phalerus Siciliæ tyrannus inſtauraſſe fertur per bella prope euerſam,ac nouam ciuitatem nominaſſe,ſiue Neapolim,cum tamen Diodorus Siculus & Oppianus illam ab Hercule cōditam fuiſſe,& ita appellatam arbitrati ſint. idem Strabo lib. 6. memoriæ prodidit Leucoſiam inſulam nomen item obtinuiſſe ab altera Sirene,quę ibi ſe in profundum abiecerit,ac interierit. Fabulantur vnam harum voce,alteram tibiis, tertiam cum cithara vel lyra canere ſolitā, vt variæ illecebræ pro ſingulorum ingenio adeſſent, vt patet ex his carminibus:

> Quod tuba, quod litui,quod cornua rauca queruntur,
> Quodque foraminibus tibia mille ſonat;
> Quodque leues calami,quod ſuauis cantat Aedon.
> Quod lyra,quod citharę,quod moribundus olor.

Mirabilis profecto eſſe dicebatur harum Sirenum ſuauitas cantus,quando vel in apertam pernitiem homines trahebant, efficiebantque vt ſui ipſorum obliti in manifeſtam cædem ſe trahi paterentur. Idcirco cum Minyę per ea loca nauigarent Ancæo nauem gubernante,ſe cytharam ſumpſiſſe ſcribit Orpheus in Argonauticis,ſuoque cantu Sirenum cantum retudiſſe: qui cum Deorum certamina caneret,minime auditæ fuerunt cantilenę Sirenum, vt eſt in his:

> ἐιθάδ᾽ ἐφεζόμεναι λιγυρὴν ὄπι γηρύουσι
> κοῦραι, ἀναστήτους δὲ βροτῶν θέλγουσιν ἀκουᾷ.
> Δὴ τότ᾽ δὴ μινύαισιν ἐφηνδανεπύστις ἀοιδῆς
> Σειρήνων οὐδέσφι παραπλώεσθαι ἔμελλον
> φθογγὴν οὐλομένην, χειρῶν δὲ οἱ ἧκαν ἐρετμά.
> Hic cantus dulci modulantur voce puellæ,
> Atque viros mulcent,ratibus qui marmora ſulcant.
> Cęperat hic cantus Minyas mulcere,nec vllus

Præ-

Præteriturus erat Sirenum triſtia fata.
Iam manibus remi exciderant. ſtetit vncta carina.

Illę poſtea deſperatione captæ, mutæque factæ in mare muſica inſtrumenta abiecerunt, vt teſtatur idem poeta in his:

Δὴ τότε φορμίζοντος ἀπὸ σκοπέλου νιφόεντος
Σειρῆνες θάμβησαν, ἐὴν δ᾽ ἄμπαυσαν ἀοιδὴν
καί ῥ᾽ ἡ μὲν λωτοὺς, ἡ δ᾽ αὖ χέλυν ἔκβαλε χειρῶν.
Dum citharam pulſat ſcopulo ſublimis ab alto,
Sirenes trepidę cantum tenuere ſonorum,
Altera deinde chelym è manibus iacit, altera lotos.

Quæ omnia Apollon. ita declarauit lib. 4. Argon. vbi inquit Orpheum cantare aggreſſum, omnem Sirenum vocem ſuperaſſe:

αἶψα δὲ νῆσον
καλὴν ἀνθεμόεσσαν ἐσέδρακον. ἔνθα λίγειαι
Σειρῆνες σίνοντ᾽ ἀχελωΐδες ὑδείησι
Θέλγουσαι μολπῇσιν ὅτις παρὰ πεῖσμα βάλοιτο.
τὰς μὲν ἄρ᾽ εὐειδὴς ἀχελωΐῳ εὐνηθεῖσα
Γείνατο τερψιχόρη μουσέων μία. καὶ πότε Δηοῦς
θυγατέρ᾽ ἰφθίμην ἀδμῆτ᾽ ἔτι πορσαίνεσκον
ἄμμιγα μελπόμεναι. τότε δ᾽ ἄλλο μὲν οἰωνοῖσιν,
ἄλλο δὲ παρθενικῆς ἐναλίγκιαι ἔσκον ἰδέσθαι.
αἰεὶ δ᾽ εὐόρμου δεδοκημέναι ἐκ περιωπῆς.
ἦ θαμὰ δὴ πολέων μελιηδέα νόστον ἕλοντο
τηκεδόνι φθινύθουσαι. ἀπηλεγέος δ᾽ ἄρα καὶ τοῖς
ἵεσαν ἐκ στομάτων ὄπα λείριον. οἱ δ᾽ ἀπὸ νηὸς
ἤδη πείσματ᾽ ἔμελλον ἐπ᾽ ἠϊόνεσσι βαλέσθαι.
εἰ μὴ ἄρ᾽ οἰάγροιο πάϊς θρηΐκιος ὀρφεὺς
Βιστονίην ἐνὶ χερσὶν ἑαῖς φόρμιγγα τανύσσας
κραιπνὸν ἐϋτροχάλοιο μέλος κανάχησεν ἀοιδῆς,
ὄφρ᾽ ἄμυδις κλονέοντος ἐπιβρομέωνται ἀκουαὶ
κρεγμῷ. παρθενικὴν δ᾽ ἐνοπὴν ἐβιήσατο φόρμιγξ.
eſt inſula protinus illis
Fertilis aſpecta, & florens: coluere canorę
Sirenes illam proles Acheloia, quarum
Dira lues cantus mortalibus extitit illis,
Qui mare ſulcantes iecere ad littora funes.
Olim Terpſichore has Acheloo in luminis auras
Edidit. illa vna eſt Muſarum. tum quoque natam
Cantabant Cereris formoſam: tum quoque earum
Altera pars virgo fuit, altera rurſus & ales.
E ſpecula ſemper ſpectabant aduenientes,
In patriam reditu multi caruere per illas,
Fundere & his dulcem vocem cæpere, rudentes
E puppi fuerant iacturi ad littora: clarus
Filius Oeagri niſi mox & Thracius Orpheus
Biſtoniam manibus citharam ſumpſiſſet, & aures
Sublimi cantu, cantu reuocaſſet ab illo:
Virgineamque chelys vocem ſuperaſſet acuta.

Erat illa Sirenum aſtutia, vt quibus rebus maxime quiſque audiendis delectaret, eas præcipue canerent: vtpote ad captandos ambitioſos & gloriæ cupidos, res

eorum geſtas. Ad demulcendos libidinoſos, res amatorias canebant, eruntque mirificè omnium præteritorum negotiorum memores, quare ita inquiunt apud Home. lib. μ. Odyſſ.

Δεῦρ' ἄγ' ἰὼν πολύαιν' ὀδυσσεῦ μέγα κῦδος Ἀχαιῶν
Νῆα κατάστησον ἵνα νωϊτέρην ὄπ' ἀκούσης.
Οὐ γάρ πω τὶς τῇδε παρήλασε νηΐ μελαίνῃ,
Πρὶν ἡμέων μελίγηρυν ἀπὸ στομάτων ὄπ' ἀκοῦσαι.
Ἀλλ' ὅγε τερψάμενος νεῖται καὶ πλείονα εἰδώς.
ἴδμεν γάρ τοι πάνθ' ὅσ' ἐνὶ Τροίῃ εὐρείῃ
Ἀργεῖοι Τρῶές τε θεῶν ἰότητι μόγησαν.
ἴδμεν δ' ὅσσα γένηται ἐπὶ χθονὶ πουλυβοτείρῃ.
Huc agè flecte ratem Graiorum gloria Vlyſſes.
Flecte ratem celerem, noſtras & percipe voces.
Nullus enim nigram tranſegit nauita puppim,
Quin noſtras voces audiuerit. inde receſsit
Doctior, & cantu mox delectatus eodem.
Scimus enim Graij fuerint quæ Pergama circum
Conſilio ſuperum, & quæ Troes funera paſsi.
Denique cuncta patent nobis mortalia facta.

Atque, quoniam multi, cum eo applicuiſſent, ſuauitate cantus irretiti recedere non poterant, ſed moriebantur inhumati in deſertis inſulis, quæ motuorum oſsibus late albebant, opus erat multa & prudentia & animi contentione ad illa pericula deuitanda. Idcirco docetur Vlyſſes à Circe Solis filia quo pacto hæc tranſeunda ſint; atque Vlyſſes aures cera nautis obturauit, vbi eò accedendum erat, ſeque arctiſsimis vinculis malo alligari iuſsit, neque ſi rogaſſet quidem, voluit ſolui, cum minime audientes etiam rogaret. ſic igitur monet illum Circe;

Σειρῆνας μὲν πρῶτον ἀφίξεαι, αἵ ῥά τε πάντας
ἀνθρώπους θέλγουσιν, ὅτις σφέας εἰσαφίκηται.
ὅστις ἀΐδρείῃ πελάσῃ, καὶ φθόγγον ἀκούσῃ
Σειρήνων, τῷ δ' οὔτι γυνὴ καὶ νήπια τέκνα
οἴκαδε νοστήσαντι παρίσταται, οὐδὲ γάνυνται.
ἀλλά τε Σειρῆνες λιγυρῇ θέλγουσιν ἀοιδῇ
ἥμεναι ἐν λειμῶνι. πολὺς δ' ἀμφ' ὀστεόφιν θὶς
ἀνδρῶν πυθομένων, περὶ δὲ ῥινοὶ μινύθουσιν.
ἀλλὰ παρὲξ ἐλάαν, ἐπὶ δ' οὔατ' ἀλεῖψαι ἑταίρων
κηρὸν δεψήσας μελιηδέα, μήτις ἀκούσῃ
τῶν ἄλλων. ἀτὰρ αὐτὸς ἀκουέμεν αἴ κ' ἐθέλησθα
Δησάντων σ' ἐν νηὶ θοῇ χεῖράς τε πόδας τε
ὀρθὸν ἐν ἱστοπέδῃ, ἐκ δ' αὐτοῦ πείρατ' ἀνήφθω.
Sirenas primum aduenies, quæ carmine cunctos
Mortales mulcent, ſi quiſquam acceſſerit illuc.
Sirenum terris quicunque improuidus hæſit,
Non illi pendent dulces circum oſcula nati,
Non vxor reduci, conuiuia nulla parantur.
Sirenum cantus delectant. florido at illæ
In prato reſident, quod multorum oſsibus albet
Extinctorum hominum. poſtquam perueneris illuc
Tum moneo nauem curuis impellere remis.
Obtura ceris ſociorum mollibus aures,

Ne

Ne quis Sirenum voces exaudiat. ipſe
Si cupis audire has, vincire manusq; pedesq;
Præcipio;ad malum & firmiſsima vincula nectant.

Erat enim tota ferè illa ora alba propter inſepultorum oſſa, quod etiam ait Virgil. lib 5.

Iamque adeo ſcopulos Sirenom aduecta ſubibat,
Difficiles quondam, multorumque oſsibus albos.

Et Leſches in parua Iliade;

Σειρήνων μετέπειτ' ἀφίξεαι ἅλμυρον ὕδωρ.
Σειρήνων γλυκερῇσιν ἀοιδαῖς θηλήσαντο
ταὶ πλείσους ναύτας, ὧν πύθεται ὀσέα λευκά.
Sirenum poſt aduenies ad ſalſa profunda.
Sirenum, dulcis canctus quarum extitit illis
Dira lues nautis, quorum terra oſsibus albet.

At enim cum Vlyſſes illarum fallacias obturatis auribus ſociorum, ipſeque malo alligatus fefelliſſet, fama eſt ipſas ſirenes ſe in mare præcipitaſſe, neque amplius poſtea auditas, vt illa carmina ſignificant.

Sanguine Siſyphio generatus magnus Vlyſſes
Hac tutos ſola præſtitit arte ſuos.
Illeuit cera ſociorum callidus aures.
Atque ſuas vinclis præbuit ipſe manus.
Tranſiluit ſcopulos, & inhoſpita litora claſsis.
Illæ præcipites deſiluere freto.

Cum vero ſe in mare præcipitaſſent, ſiue illud Orphei, ſiue Vlyſsis arte factum eſt, dicuntur in ſaxa fuiſſe conuerſa; ſicuti teſtatur Orpheus in Argonaut.

Δειναὶ δ' ἀνεςονάχησαν ἐπεὶ πότμος ἤιε λυγρὸς
Μοιριδίου θανάτοιο, σφέας δ' ἀπὸ ῥωγάδος ἄκρης
ἐς βυθὸν δίσκευαν ἁλι ῥροθίοιο θαλάσσης.
πέτραις δ' ἠλλάξαντο δέμας, μορφύνθ' ὑπέροπλον.
Sunt grauiter queſtæ vt ſenſerunt fata Deorum
Aduentaſſe ſibi, ſummaque crepidine ſaxi
Præcipites ſaliere maris ſpumantis in vndas.
Protinus in duras vertuntur corpora cautes.

Atque cum illud accidiſſet vt victæ ſint non procul à litore Cretæ, vrbs è regione vocata fuit Aptera, quòd alæ ibi deiectæ ſint. Atque tot de ſirenibus fabuloſe dicta ſunt ab antiquis. ¶ Nunc quid per has ſignificarint, inquiramus: atque illud primum, ridiculum videtur fuiſſe vnquam aliqua animalia, quæ fuerint è duabus tam diuerſis formis compoſita, vt altera pars eſſet piſcis, altera hominis, cum neutrum horum animalium in aquis & in ſicco viuat. nec me latet quòd quidam crediderunt in generatione mundi, cum diuiſa fuerunt à ſummo opifice inter ſe elementa, omnia animalia primum ſponte nata eſſe, atque ea quæ plurimum haberent caloris ad ſuperiora lata factas eſſe volucres. Quæ multum haberent terreſtrem miſtionem in numero reptilium atque terreſtrium animalium conſtitiſſe, terramque inhabitaſſe: at quæ aquoſæ naturæ accederent, mare & aquas inhabitaſſe, vocataque eſſe natantia. Sed enim cum terra poſtmodo calore ſolis ſiccata condenſataq; fuiſſet, ceſſauiſſe hanc generationem, & ex mutuo congreſſu animalia fuiſſe orta, vt ſenſit Anaxagoras phyſicus, cuius auditor Euripides ita ſcripſit in Melanippe.

Ὡς οὐρανός τε γαῖα τ' ἦν μορφὴ μία
Ἐπεὶ δ' ἐχωρίσθησαν ἀλλήλων δίχα,

τίκτουσι πάντα· κ᾽ἀνέδωκαν εἰς φάος,
Δένδρη, πετεινὰ, θῆρας, οὕσθ᾽ ἅλμη τρέφει.
Γένοστε θνητῶν ϗ θεῶν, οἵτ᾽ οὐρανὸν
Εὑρόντες ἦλθον, πολλὰ, καλὰ, χρήσιμα.
Vt vna forma terræ, cœloque aſtuit.
Seiuncta cum fuere primum at inuicem,
Solis tulere cuncta clara in lumina,
Feras, volucres, arbores, prolem maris,
Viros, Deosque, queis cęlum fuit
Quod protulere multa, pulchra, commoda.

Scribit Archippus in lib. 5. de Piſcibus, loca quædã marina in anguſtias quaſdam præruptorum montium contracta fuiſſe, in quas illiſi fluctus ſonum cum ſuauitate & harmonia emittentes nauigantes allicerent ad viſendum, quo cum appuliſſent vndarum impetu delati abſorbebãtur: vnde locus datus eſt fabulę. At Dorion in libro de Piſcibus formoſas quaſdam meretriculas fuiſſe ſirenas ſcribit in littore habitantes: quæ ſuauitate harmoniæ ad ſe nauigantes allicerent, & allectos tandiu retinerent, quandiu ad ſummam inopiam neglecta rerum vtilium cura redigerentur: quare dicti ſunt omnes naufragium pati, qui ad Sirenes acceſſiſſent. dictæ ſunt enim ſirenes, quaſi cathenæ, quia allectos vincirent in amore. non defuerunt qui ſirenes aues fuiſſe Indicas putarint, quæ allectos nauigantes ad littora cantus ſuauitate ſopitos poſtea laniarent, ac deglutirent. Horatius lib. ſecundo Sermonum non ſaxa, neque meretrices, neque aues Indiæ, ſed deſidiã, & turpiſsimam prope omnium ignauiam Sirenes eſſe ſcribit, quæ omnes ad ſe alliciant, & in pernitiem denique adducant, cum inquiat:

Contemnere miſer: placanda eſt improba Siren
Deſidia.

Ego ſane Sirenum cantus ac Sirenes ipſas, nihil aliud eſſe crediderim, quam voluptates, & earum titillationes: quæ dicuntur vnius Muſarum & Acheloi filiæ, cum taurino patre, & ad voluptates propenſo natæ ſint: Muſaque ſit ſuauitas illa, quæ nos ad eas allicit. Hæ nos in pernitiem denique inducunt, quia ex ea parte animæ oriuntur, quæ caret ratione, & ἄλογος vocatur. hæ ad exprimendam mortalium naturam partim belluæ, partim virgines videbantur: quia monſtro prope ſimilis eſt is, qui non rationi & conſilio, ſed cupiditati paret: cum altera pars illius homo ſit, altera bellua. cum enim vis animæ noſtræ alia ſit compos rationis, alia ratione careat, quo pacto non habet quiſque intra ſe incluſas & latentes Sirenes? aut qui nihil habeat, niſi formam corporis, cum homine commune: nullaque ratione vtatur, ſed huc illuc feratur pro animi impetu, quocunque libido & appetentia & cupiditas tulerit, quo pacto is non habet intra ſe Sirenem, vel ipſe potius monſtrum teterrimum efficitur? cum vero alii rebus aliis facilius capiantur, neque omnes aut libidinis ſtimulis agitentur, aut ambitione, aut auaritia: illæ rerum omnium cognitionem ſe tenere gloriabantur, ſingulosque gratis cantilenis demulcebant. teſtantur vel illarum nomina nihil aliud fuiſſe Sirenes quam motus animi. quid enim eſt Piſinoe? an non vis menti facile ſuadens? πείθειν enim ſuadere, νόος mens eſt. at vero Aglaope ſuauis eſt aſpectu, Telxiope vel ſolo aſpectu delectat, cum θέλγειν delectare ſignificet. & Telxinoe mentem demulcet, & iucunda vox eſt Aglaophoni, & ſonora Ligeæ, & candida eſt Leucoſia, & virginis faciem habet Parthenope: quę omnia nomina facile vel ad impetus animi, vel ad libidinoſa ſcorta poſſunt accõmodari. ſi quis igitur calamitates complures, & ærumnas multas deuitare voluerit, is ad voluptates illegitimas, & ad turpia humanæ vitę lenocinia ad Vlyſsis exem-

exemplum aures obturet opus eſt, aut Orphei, reliquorumque ſapientum virorum monitis pareat: eosque ſolos audiat. quod ſiquis ad ipſarum Sirenum cantum tamen apertas aures habuerit, ſuopteque ingenio vitam ſuam gubernarit, is ſe rationi alliget oportet, vt malo nauis ſe alligauit Vlyſſes, cum incredibili ac pene diuina prudentia opus ſit, cum quis fuerit ſemel à ſirenibus delectatus, vt poſsit inde incolumis recedere. conuenit igitur vt Orpheus, aut vir aliquis ſapiens & amicus, ſirenum voces ſapientiſsimis & fideliſsimis conſiliis vincat, niſi pernitioſarum voluptatum illecebris in miſerias trahi malimus. alii vero ſirenes eſſe adulatorum voces crediderunt, qua peſte nulla neque ſuauior, neque ſceleratior principes aut ambitioſos homines inuadit. Illæ in profundiſſimum ſomnum principes inducunt, quia tanquam dormientes, eorum plerique quid differat amicus ab adulatore non videt. & quoniã ſuauior eſt aurib. adulatoris quã amici oratio, quæ iucundiora ſunt libentius admittunt. at cõtra adulatores cognito ingenio principis, illi qui iucundiores futuri ſint ſermones excogitant, & num rerum geſtarum gloria, vel congerendis opibus, vel ſcortis, vel aliis huiuſmodi rebus delectetur, eiusque ſtudium mirificis laudibus extollunt. quę oratio cum grata ſit audienti Sirenes vnius Muſarum filiæ dictæ ſunt. at illæ denique in pernitiem trahebant auditores: quoniam vbi adulationi locus eſt, nullus amicitiæ, nullus ſynceritati, nullus iuſtitię patet: quippe cum is, qui magis aliis, quam ſibiipſi de ſe credat, ad ſuauitatem loquentibus, ad omnem vel ſuam vel ſuorum ſalutem & felicitatem conniueat, minimeque diligens in rebus agendis efficiatur, opus eſt. Hæc vna cauſa eſt cur tam frequenter mutati ſint principes regionum in Italia, neq; idem regulus fuerit diutius eiuſdem regionis: cum nihil neque firmius ſit, neque ſtabilius eo regno, quod à ſapiente principe gubernetur. Qui enim neque Deum neque homines per iniuriam offenderit, quo pacto calamitates patietur, cum vix illi principes euerti poſsint, qui ſunt facinoroſi? aut quo pacto princeps qui à ſe adulatores reiiciat, vir non bonus, & prudens, & ſapiens eſſe poterit? at de Sirenibus ſatis, nunc de Orpheo dicamus.

De Orpheo. Cap. XIIII.

FVit Orpheus, vt ſenſit Myrleanus Aſclepiades, Apollinis & Calliopes vnius Muſarum filius, nam quamuis diuerſæ fuerunt variorum ſcriptorũ de illius parentibus ſententiæ, tamen Myrleani ſententiam ſecutus, Virgilius ita ſcripſit in Pollione:

Non me carminibus vincet nec Thracius Orpheus,
Nec Linus huic mater quamuis, atque huic pater adſit,
Orphei Calliope, Lino formoſus Apollo.

Atque Menæchmus illum Apollinis filium fuiſſe tradidit, cum nullam fecerit de matre mentionem, vt eſt in his carminibus:

Πίερες αἰνοπαθεῖς συγγνὼ ἀποτίσετε λώβαν
ὀρφέ' ἀποκτείναντες ἀπόλλωνος φίλον υἱόν.
Pieres immites pœnas certe inde luetis,
Quod cæſus vobis eſt natus Apollinis Orpheus.

Apollonius vero libro primo Argonaut. Oeagri & Calliopes filium tradidit fuiſſe his verſibus.

Πρῶτα νυν ὀρφῆος μνησώμεθα, τὸν ῥά ποτ' αὐτὴ
καλλιόπη θρήϊκι φατίζεται εὐνηθεῖσα
οἰάγρῳ σκοπιῆς πιμπληΐδος ἄγχι τεκέσθαι.

Atque alios inter peperit cantabimus Orphea.
Calliope Oeagro peperit Pympleidos illum
Non longinqua iugls,lecto coniuncta iugali.

Alij Oeagri & Polymniæ,alij Menippes,alij Thamyridis filium fuiſſe voluerunt, atque Ialemum & Hymenæum huius fratres fuiſſe conſtat. hunc tanta canendi peritia excelluiſſe inquiunt,vt fluuij ad eius cantum firmarentur,aues aduolarēt, feræ properarent,ſyluæ,& ſaxa, & venti,& omnium vel ſenſu carentium genera accurrerent,vt ait Horatius libro primo Carminum:

Aut ſuper Pindo,gelidoue in Hæmo
Vnde vocalem temere inſecutæ
Orphea ſyluæ.
Aſte materna rapidos morantem
Fluminum curſus,celeresq; ventos.
Blandum & auritas fidibus canoris
Ducere ſyluas.

De quo ita ſcripſit etiam Apollonius libro primo Argonaut.

αὐτὰρ τόνγ᾽ ἐνέπουσιν ἀτειρέας οὔρεσι πέτρας
θέλξαι ἀοιδάων ἐνοπῇ ποταμῶν τε ῥέεθρα
φηγοὶ δ᾽ ἀγριάδες κείνης ἔτι σήματα μολπῆς
ἀκτῆς θρηϊκίης ζώνης ἐπὶ τηλεθόωσαι
ἑξείης στιχόωσιν ἐπήτριμοι ἃς ὅγ᾽ ἐπιπρὸ
θελγομένας φόρμιγγι κατήγαγε πιερίηθεν
Hunc referunt duros lapides & flumina cantu
Detinuiſſe ſuæ captos dulcedine vocis.
Sylueſtres fagos intra confinia terræ
Threiciæ,quæ nunc frondent,veſtigia cantus
Illius eſſe ferunt.quas ſecum adduxerat Orpheus
Vertice Pierio citharæ dulcedine, & artis.

Et quamuis multi fuerunt Orphei, vt teſtatur Suidas, omnia tamen cæterorum facinora ad vetuſtiſsimum Thracem Oeagri filium referuntur,qui, vt ait Zezes hiſto.399 chil 12. Fuit Herculis coętaneus:ac floruit annis centum ante bellum Troianum. Hic primus omnium apud Græcos de aſtrologia ſcripſit, quod ita ait Lucianus in Dialogo de Aſtrolog. ἕλληνες δὲ, οὔτε παρ᾽ αἰθιόπων, οὔτε παρ᾽ αἰγυπτίων ἀστρολογίης πέρι οὐδὲν ἤκουσαν ἀλλὰ σφισιν ὀρφεὺς ὁ οἰάγρου καὶ καλλιόπης πρῶτος τάδε ἀπηγήσατο. At Græci nihil vel ex Aethiopibus vel ex Aegyptijs de aſtrologia audiuerunt, ſed illis Orpheus Calliopes & Oeagri filius hæc prior explicauit. Hic idem prior omnibus Bacchi ſacra in Græciam introduxit, primusque in monte Bæotiæ Thebis, vbi Liber pater natus eſt,ſacra illa, quæ Orphica vocata fuerunt,in quibus ipſe poſtea fuit laceratus,inſtituit: vt ait Lactantius de falſa religione. Hic multa humanæ politicæque vitæ vtilia inuenit,vt ait Pauſanias in Bæoticis:nam & Deorum initia,& vniuerſam theologiam primus aperuit,& nefariorum facinorum expiationes excogitauit,& quibus ritibus iratorum Deorum mentes placarentur tradidit,& multa morborum remedia adinuenit,vt ipſe de ſe ipſo teſtatur in Argonaut.

θυμὸς ἐποτρύνει λέξαι τάπερ οὔποτε πρόσθεν
ἔφρασ᾽, ὅταν βάκχοιο καὶ ἀπόλλωνος ἄνακτος
κέντρῳ ἐλαυνόμενος φρικώδεα κῆλ᾽ ἐπίφασκον.
θνητοῖς ἀνθρώποισιν ἄκη, μετὰ δ᾽ ὄργια μύσταις.
Dicere fert animus quæ nunquam tempore lapſo
Dixi:cum Bacchi, cum regis Apollinis actus

Sum

Sum ſtimulo, horrenda vt narrarem ſpicula: & idem
Fœdera cum ſuperis mortalibus, atque medelas.

Hic idem ſcripſit de elementorum inter ſe generatione mutua, de vi amoris in rebus naturalibus, de Gigantibus cum Ioue pugnantibus, de raptu & luctu Proſerpinæ, de Cereris erroribus, de laboribus Herculis, de Idæorum, & Corybantum ſacrorum ritibus, de lapillis, de occultis oraculorum reſponſis, de Veneris & Mineruæ ſacrificijs, de luctu Aegyptiorum Oſiridis cauſa, & de illorum luſtrationibus: de vaticinijs, de obſeruationibus auſpiciorum, de ſitu fibrarum, de ſomniorum interpretatione, de ſignis ac prodigijs, deque illorum expiationibus, de expiatione inferorum, de ratione & motu aſtrorum, quo pacto Dij irati placari poſsint, de quibus omnibus ſe ſcripſiſſe teſtatur in initio ſuorum Argonauticorum. Fuit vir plane ſapientiſsimus Lini auditor, &, vt illa ætas ferebat, diuinarum rerum peritiſsimus. Qui quantæ ſapientiæ fuerit, facile ex his carminibus, quæ ſcripſit in libro de lapillis, cognoſcere licet:

ὃν δ' ἔχεν ἀνθρώπων πεπνυμένον ἦτορ ἀνώγει
ἴνα τὰ πλεῖςα παρεικὼς. εἴπω τάδε τελεῦτα.
ἴδμεναι αἴ κε θέλησι, δαήσεται ὅσσα τε φῶτες
κρυπτάδια σφετέρῃσιν ἐνὶ φρεσὶ μηχανάωνται,
ὅσσα τε κεκλήγασι μετὰ σφίσιν ἠεροφοῖται.
Ἀνθρώποις ἄφραςον ἰακχάζοντες ἀοιδὴν,
οἰωνοὶ μεγάλοιο Διὸς κραιπνοὶ ὑποφῆται.
ῥοῖζον τε εἴσαι χὲμαὶ ἐρχομένοιο δράκοντος,
εἴσεται, ἠδ' ὄφειον ἰὼν σβέσαι ἑρπηςῆραν.
At quemcunque virum ducit prudentia cordis,
Cætera vt omittam, quæ plurima, maxima dicam.
Scire cupit ſi forte, ſciet quæcunque volutant
Pectoribus tacitis mortales. quæque volucres
Inter ſe ſtridunt cœli per ſumma volantes,
Infandum vt crocitant cantum mortalibus vllis,
Significantque Iouis mentem, gens nuntia fati.
Is ſerpentis humi noſcet firmare draconis
Sibila, ſerpentumque ſciet ſuperare venena.

Non defuerunt qui Orpheum & Amphionem magos Aegyptios fuiſſe arbitrati ſint, vt ait Pauſanias in poſt. Eliacis. Fama eſt hunc vxorem habuiſſe Eurydicen, cuius amore cum flagraret Ariſtæus, eamque inſequeretur, vt captæ vim inferret, illa per loca deuia fugiens á ſerpente in herba latente icta interiit. Tum fama eſt Orpheum ſumpta cithara ad inferos deſcendiſſe, atque cum mirificam quandam lamentationem cecinisſet, lacrymas inferis excitaſſe, vt ait M. Manilius in quinto rerum aſtronomicarum:

Hac ſurgente lyra teſtudinis enatat vndis.
Forma per hœredem tantum prolata tonantis.
Qua quondam ſonitumque ferens Oeagrius Orpheus
Et ſenſum ſcopulis, & ſyluis addidit aures,
Et Diti lacrymas, & morti denique finem.

Plutone deinde placato ac Proſerpina ſeueriſsimis mortuorum regibus cantus ſuauitate non ſolum obtinuiſſe, vt ipſe poſt viſam Eurydicen in lucem rediret, ſed etiam vt ipſam Eurydicen ſecum abduceret: ea tamen conditione ne prius reſpiceret, quam ad ſuperos perueniſſet, vt ait Ouidius libro decimo & Virgilius libro quarto Georgi. Veruntamen cum amoris impatiens illam contra leges inferorum reſpexiſſet, antequam exiſſet in lucem, illam amiſit. Deinde, qui

per Tænarum ad inferos deſcendiſſet, & de deſcenſu ad inferos, & de iis quæ vidiſſet apud inferos ſcripſit, vt ipſe teſtatur in his in Argonauticis;

ἄλλα δὲ σοι κατέλεξ᾽ ἅπερ εἴσιδον ἠδ᾽ ἐνόησα,
ταίναρον ἡνίκ᾽ ἔβην σκοτίην ὁδὸν ἄϊδος εἴσω,
ἡμετέρῃ πίσυνος κιθάρῃ δι᾽ ἔρωτ᾽ ἀλόχοιο
Cætera narraui quæ vidi vt Tænara adiui,
Vmbroſas Ditisque domos & triſtia regna:
Confiſus cithara, vxorisque coactus amore.

Hunc inquiunt cum ad inferos deſcendiſſet, ibi Deorum omnium laudes ceciniſſe, prçterquam Liberi patris, quem per obliuionem prætermiſit: quare iratus Dionyſus furorem ſuis Bacchis immiſit, à quibus apud Hebrum fluuium fuit diſcerptus, membraque eius per agros ſparſa, vt à canibus vorarentur: ſed tamen à Muſis dicuntur fuiſſe collecta, & in Dio Mecedoniæ loco ſepulta, quia ſupra cæteros Apollinem laudibus mirificis exornaſſet. Alij dixerunt à Ioue fuiſſe percuſſum fulmine in Thracia, ſicuti teſtatur Leonidas in his verſibus;

θρήϊκα χρυσολύρην τῇδ᾽ ὀρφέα μοῦσαι ἔθαψαν
ὃν κτάνεν ὑψιμέδων ζεὺς ψολόεντι βέλει.
Conditus à Muſis tumulo hoc eſt Thracius Orpheus.
Fulmine flagranti Iupiter vſsit eum:

Fertur eius caput in Hebrum deiectum cum lyra vi fluminis in Lesbum delatũ fuiſſe, atque ibi ſepultum. Lyram autem inter ſydera relatam, & à ſingulis Muſis, quarum laudes eximiè cecinerat, nouem inſignibus ſtellis inſignitam. Alij memorant illum poſt mortem Eurydices cæterarum mulierum coniugium ſpreuiſſe, multisque perſuaſiſſe hominibus malum ingens eſſe fœminam, ſiue mala ſit, ſiue bona: quare cum multi abſtinerent a nuptijs fœminarum, ab illis per ſimulata Liberi patris ſacrificia fuit diſcerptus, vt ſenſit Apollodorus Cyrenaicus in libro de Dijs. Alij turpiſsimam cauſam tradiderunt, quam ita attigit Ouidius:

Ille etiam Thracum populis fuit author amores
In teneros vertiſſe mares.

Pauſ in Bæoticis indignatas ait Thracum feminas quod ob cantus ſuauitatem multos viros ſecum abduceret: quæ cum liberius merum hauſiſſent, illũ diſcerpſere. At Gelous Apollodorus in philadelphis iudicem Calliopen electam fuiſſe inquit à Ioue contendentibus Venere & Proſerpina de Adonide: quæ cum Adonidem communem adiudicaſſet, Venus indignata mulieres in Orpheum Calliopes filium concitauit Alii dicunt ita Venerem vertiſſe amorem omniũ mulierum in Orpheum, vt ab illis raptim captus, dum inter ſe contenderent de Orpheo, fuerit laniatus. Agatharchides Cnidius libro 22. rerum Aſiaticarum Orpheum ſcripſit mortua Eurydice ad Aorrhum veniſſe in Theſprotidem vbi peruetus erat oraculum euocandarum animarum: ibi cum Eurydicen ſibi adeſſe putaſſet, ſeque deceptum comperiſſet, ſibi mortem conſciuiſſe. Inde ſcripſit Pauſanias luſcinias quæ forent circa ſepulchrum Orphei in Thracia cãtum emittere cçteris omnib. ſuauiorẽ. Alii putarunt Orpheũ fulmine ictum conc idiſſe, quod arcana initiorum profanis & rudibus diuulgaſſet. aiunt Methonem huius fuiſſe filium, qui habitauit in Thracia, & vrbem ibi conditam de ſuo nomine appellauit, vt ait Plutarchus in problematis. Alii vitæ pertæſum poſt mortem Eurydices ſibi manus intuliſſe inquiunt præ mærore. Qui laniatum à mulieribus fuiſſe tradiderunt, addunt amnem Heliconem, qui Baphyra apud Diatas vocatus fuit, ex eo tempore ſe ſub terras occultaſſe, quo mulieres Orpheum occiderunt, ne illius ſanguine pollutis fœminis aquas ad expiationes ſuppeditaret: quem ſepultum ad Piteriam ſcribit Apollodorus libro primo. Dicuntur

cuntur

cuntur Muſæ grauiter tuliſſe eius mortem, ſed in primis Mnemoſyne & calliope, vt ait Antipater in his carminibus:

οὐκ ἔτι θελγομεγένας ὄρφευ δρύας, οὐκ ἔτι πέτρας
Ἄξεις, οὐ θηρῶν αὐτονόμους ἀγέλας.
Οὐκ ἔτι κοιμάσεις ἀνέμων βρόμον, οὐχὶ χάλαζαν,
Οὐ νιφετῶν συρμοὺς, οὐ παταγεῦσαν ἅλα.
ὤλεο γὰρ, σὲ δὲ πολλὰ κατωδύραντο θύγατρες.
Μναμοσυνας, μάτηρ δ᾽ ἔξοχα καλλιόπη.
τὶ φθιμένοις στοναχεῦμεν ἐφ᾽ υἱάσιν, ἀνίκ᾽ ἀλαλκεῖν
τῶν παίδων ἀΐδην οὐδὲ θεοῖς δύναμις.

Non quercus, non ſaxa trahes dulcedine cantus
Orpheu, non poteris detinuiſſe feras.
Non ventosque niuesque domabis, grandinis aut vim.
Non mare vt inſanis litora pulſat aquis.
Mortuus es. natæ lacrymis luxere profuſis
Mnemoſynes. luxit Calliopeque parens.
Sed cur lugemus natos? nam Ditis auari
In natos ſuperum ferrea iura manent.

Hęc ea ſunt, quę de Orpheo memorię ſunt prodita ab antiquis: nũc cur ficta ſint explicemus. Orpheus Apollinis & Calliopes filius fuiſſe dicit vel Polymnię, quoniã. vir fuit artis dicẽdi & metro prẹcipue prẹſtãtiſsimus: atq; omnes viri boni Deorũ filii dicti fuerũt: ꝙ animæ inſigniũ virorũ ex aliqua ſphærarũ & è ſole præcipue in hęc corpora deſcẽdiſſe putarẽtur. Hic idẽ cũ in rudes adhuc mortales incidiſſet, qui ſine vllo morũ delectu, & ſine legibus viuerẽt: ferarũq; ritu per agros nullis cõditis tectis vagarent, tantũ dicẽdo, & orationis ſuauitate valuit, vt ad mãſuetius vitæ genus homines traduxerit, illos in vnũ locũ cõuocarit, ciuitates cõdere docuerit, legibusq; ciuitatũ obtẽperare, matrimoniorũ fędera ſeruare; quod fuit antiquorũ poetarũ munus creditũ, & eſt re ipſa, ſicut ait Horat. in arte poet.

Syluestres homines ſacer, interpresque Deorum
Cædibus, & victu fœdo deterruit Orpheus.
Dictns ob hoc lenire tigres, rapidosque leones.
Dictus & Amphion Thebanæ conditor vrbis
Saxa mouere ſono teſtudinis, & prece blanda
Ducere quo vellet. fuit hæc ſapientia quondam,
Publica priuatis ſecernere, ſacra profanis:
Concubitu prohibere vago, dare iura maritis.

Hic vſus eſt ſeptẽ chordarum prior inſtrumento muſico, ad ſeptem planetarum imitationẽ ac rationẽ, vel longitudinis vel intenſionis, vel magnitudinis, vti dictũ fuit. Sapiens omnino erat antiquorũ illud poetarũ genus: nõ autẽ, vt ferunt noſtra tẽpora, in ſola verborum menſura & metro putabatur vniuerſum poeticæ facultatis artificium conſiſtere. neque adulantes principibus hominibus vt aliquod munuſculũ aucuparẽtur, quidquid in mentem veniebat, effutiebatur: ſed ea erant carmina poetarum, vt pro ſanctiſsimis legibus haberentur: ſæpiusque ciuitates de re aliqua contendentes tanquam grauiſsimi iudicis ſentẽtia alicuius poetæ carmine vſæ fuerunt. Hic tanta vi dicẽdi fuiſſe dicitur, vt cõſternatos animos mortaliũ, & ob aliquã præſentẽ calamitatẽ in deſperationem lapſos, erexerit & in priorẽ ſtatũ reduxerit, atq; ad trãquilitatẽ reuocarit. Hoc qui facere poſsit, cęteris hominib. præſtãtior eſt iudicãdus: nõ ꝗ ſibi ſoli viuat, &, vt cõgeſtis opib. ſolus, ita ſapientiæ bonis perfruaẽ, cæteris hominibus prorſus inutilis, tanquam nuſquam eſſet natus. Hic igitur placatis inferis, animi perturbationibus ſcilicet,

Eury-

Eurydicen in lucem adducere conatus eſt, quæ, vt nomen ipſum ſignificat, nihil aliud eſt quam iuſtitia & æquitas. Fuit rurſus ad inferos illa retracta ob nimium Orphei amorem, quia neque iuſtitiæ quidem opus eſt nimis eſſe cupidum, cum perturbationes animi placentur ratione: atque ſiquis paulo fuerit in hac re negligentior aut magis cupidus, tanquam ab aliqua vi externa repellitur, & eodem relabitur. Semper igitur viro bono vigilare conuenit, neque nimis cedere vel honeſtis cupiditatibus, quæ in grauiſsimas animi perturbationes inducunt. Quod ſiquis tamen cupiditatibus ceſſerit, ille poſtea vel in maximas calamitates illabetur vel in miſerrimũ mortis genus incidet. Vt igitur moderationem animi affectibus adhibeamus, neque quidquam nimis ex animo optare vtile eſſe intelligamus, hæc ab antiquis de Orpheo memoriȩ prodita fuerunt. Alii tamen fabulã hanc Eurydices ita explicarunt, vt illam animam eſſe dicant, quæ Orpheo ſiue corpori nupſerit, atque eius amore capitur Ariſtæus, quod eſt vere bonum intelligendum. Iſta per herbas ac flores ab eo fugit, & à ſerpente latente inter hos voluptates necatur, deſcenditque ad inferos, vnde reuocatur per ſonum lyræ, ea nimirum conditione, atque hiſce monitionibus vt facile poſsit à corpore perdi, niſi rationi, legique pareat. ac de Orpheo ſatis, nunc de Muſis dicamus.

De Muſis. *Cap.* XV.

MVſæ, quæ poetarum præſides, omniumque cantilenarum autores fuiſſe putabantur vna cum Saturno natæ è Cœlo fuiſſe creditæ ſunt, ſicuti ſenſit Muſæus, & complures antiquorum, at à recentioribus Iouis & Mnemoſynes filiȩ dictæ ſunt, veluti teſtatur Orpheus in hymno in Muſas hoc pacto:

> Μνημοσύνης καὶ ζηνὸς ἐριγδούποιο θύγατρες
> Μοῦσαι πιερίδες μεγαλώνυμοι, ἀγλαόφωνοι.
> Mnemoſyneſque Iouiſque ſatas de ſemine canto
> Pieridas Muſas, prȩclaræ numina famæ.

Et Heſiodus in Theogo.

> μνημοσύνης δ' ἐξαῦθις ἐράσσατο καλλικόμοιο.
> ἐξ ἧς αἱ μοῦσαι χρυσάμπυκες ἐξεγένοντο,
> ἐννέα τῇσιν ἅδον θαλίαι, καὶ τέρψις ἀοιδῆς.
> Mnemoſynen pulchram dilexit Iupiter. ex qua
> Inde nouem Muſæ claræ naſcuntur: & illis
> Sunt ſemper cantus cordi, & conuiuia læta.

Cicero lib. 3. de nat. Deor. ex altero Ioue natas eſſe quatuor Muſas ſcribit, Thelxiopen, Mnemen, Aœdẽ, Meleten. E tertio Ioue nouem & ex Mnemoſyne. è tertio item Ioue Pierias & ex Antiopa, prioribus pares numero. qui ordines etſi tres fuerunt, tamen Iouis & Mnemoſynes omnes filiæ dicuntur: atq; natæ ſunt in Pierio monte, vt ait Zez. hiſt. 90. chil 6. Scribit Pauſ. in Bæoticis primos omnium Aloei filios tres Muſas ſanxiſſe coli religione oportere, Meletẽ, Mnemen, Aœden: mox Pierum Macedonem cum Theſpias veniſſet, inſtituiſſe vt nouem Muſæ his ipſis nominibus, quibus in hanc vſque diem vocatæ ſunt, colerentur. At Ariſtocles in libro de Choris tertio filias nouem Piero fuiſſe ſcribit, quas ille de nominibus Muſarum appellauerit, ex quibus nati ſunt illi, qui Muſarum filii dicti ſunt à Græcis. Mimnermus vero Cœli filias fuiſſe Muſas credidit, Ioueque fuiſſe antiquiores: cum aliæ etiam minores natu Ioue fuerint. Scriptum reliquit Euphranor in libro de Tibicinibus Euphemen nutricem fuiſſe Muſarum. Alii Memnonis & Theſpiȩ filias putarunt. Fuerunt apud Theſpienſes Muſarum ludi, qui Muſæa dicti ſunt: in quibus proponebantur cantilenarum & harmoniæ præ-

mia victoribus. Has Deas fuiſſe ſacrorum conuiuiorum, quæ fiunt per luſtrationes, & ſolennitatũ, & omnis lætitię præſides, ſignificauit Orpheus ita in hymnis:

αἳ τελετὰς θνητοῖς ἀνεδείξατε μυςοπολεύτοις.
Rite viris, quæ oſtendiſtis conuiuia ſacra.

Et alibi ſcriptum eſt:

οὐδέτι λήγονται μουσάων βροτοί αἳ γὰρ ἔασι
κοίρανοι, αἷσι μέμηλε χορὸς, θαλίαι τ' ἐρατειναὶ,
οἵτε γάμοι καὶ τ' ὀρχήσεις, καὶ κύπριδος ἔργα.
Non linquant Muſas mortales tempora vitæ
Quæ moderantur: eis chorus, & conuiuia læta
Sunt curæ, grataque virum ſunt nuptiæ, amores.

Eædem & carminum & muſicæ inuentrices fuerunt, & totius ſapientiæ moderatrices, ſicuti teſtatur idem Orpheus.

κλῦτε θεοὶ σοφίης ἱερῆς οἴακας ἔχοντες.
Temonem ſacræ ſophię hæc audite tenentes.

Plutarchus tamen in libello de Muſica ex Heraclidę ſententia non Muſis, ſed variis hominibus carminum inuentionem conceſsit, qui primam citharæ inuentionem Amphioni Iouis & Antiopes filio, eiusque poeſim tribuit: vtpote qui à patre doctus fuerit: Linumque ait Eupęenſem primum lamentationes & fletus carmine edidiſſe, ſicut hymnos Anthedonium Anthem, Philammonemque Delphicum canticos de ortu Apollinis, & Dianæ, & Latonæ. Demetrius Byzantius lib. tertio poematis non Muſis, aut Muſarum filiis, ſed ipſi Apollini harum rerum inuentionem tribuit: quippe quem dicat & tibiam, & citharam, & fidium cantus inueniſſe, cuius rei adducit argumentũ, quod inter Apollinis ſacrificia hymni canebantur cum tibiis: cuius etiam ſignum in Delo fuit antiquitus illo habitu vt dextra arcum, ſiniſtra Gratias teneret: tum Gratiarum alia tibias, alia lyram, alia fiſtulam ori Apollinis admouebat, vt ait Pauſ. Callimachus tamen in quodam epigrammate, non ſolum muſas poeticam facultatem, ſed omnia ſcriptionum diſciplinarumque genera inueniſſe ſcribit. ſed quid vnaquęq; inuenerit, ita patefecit,

καλλιόπη σοφίην ἡρωίδος εὗρεν ἀοιδῆς.
κλειὼ καλλιχόρου κιθάρης μελιηδέα μολπήν.
Εὐτέρπη τραγικοῖο χοροῦ πολυηχέα φωνήν.
Μελπομένη θνητοῖσι μελίφρονα βάρβιτον ηὗρε.
τερψιχόρη χαρίεσσα, πόρεν τεχνήμονας αὐλούς.
ὕμνους ἀθανάτων ἐρατὼ πολυτερπέας εὗρεν.
Αρμονίην πάσῃσι πολύμνια δῶκεν ἀοιδῆς.
οὐρανίη πόλον εὗρε καὶ οὐρανίων χορὸν ἀςρων.
κωμικὸν εὗρε θάλεια βίον τε καὶ ἤθεα κεδνά.
Calliope reperit ſapientes prouida cantus
Heroum· Clio citharam clariſsima. vocem
Mimorum Euterpe tragicis lętata querelis:
Melpomene dulcem mortalibus attulit ipſa
Barbiton. at ſuauis tibi tradita tibia fertur
Terpſichore. Diuumque Erato mox protulit hymnos.
Harmoniam cunctiſque Polymnia cantibus addit.
Vraniec ęli motus atque aſtra notauit.
Comica vita tibi eſt, moreſque Thalia reperti.

Hæ Deæ magnum ſunt in adverſitatibus ſolatium, & non leues illecebræ ad res honorificas: cum ab illegitimis voluptatibus, & ab omni libidine nos reuocent, vt ait Theocritus in Cyclope:

οὐδὲν ποτὸν ἔρωτα πεφύκει φάρμακον ἄλλο
Νικία, οὔτ' ἔγχριστον ἐμοὶ δόκει, οὐδ' ἐπίπαστον,
ἢ ταὶ πιερίδες. κοῦφον δ' ἔτι τοῦτο καὶ ἁδὺ
Γείνεται ἀνθρώποις.
Nulla magis flammas medicina repellit amoris,
Non quæ potatur, qua vnguntur vulnera, quam vis
Pieridum. leuis hæc & dulcis quippe medela
Munere conceſſa eſt ſuperum mortalibus ægris.

Harum munus fuit militum animos per carmina inflammare in bellum, harum viros bonos in calamitatibus conſolari, harum præclara facinora & res geſtas decantare, vt eorum imitatione, cæteri mortales ad virtutem incitarentur, quippe cum illę cantilenæ eſſent in antiquorum conuiuiis, vt patet in libello de Muſica apud Plutarchum. Nam Homerus etiam conuenire exiſtimauit vt heroum animi ſeueris & decoris cantibus acuerentur, vt ſæpius reuocatis in memoriam præclaris virorum illuſtrium rebus geſtis mox inſtructi & accenſi cum hoſtibus dimicarent. fuit enim cantorum & poetarum antiquorum inſtitutum, vt ſe non ſolum moderatores animorum, ſed etiam morum magiſtros cum ſuauitate profiterentur. nam Græcæ ciuitates liberis ab initio prima adoleſcentiæ rudimenta poeticæ tradiderunt, non illi quidem nudæ, nec ſpoliatæ omnino voluptate, ſed caſtæ tamen, & moderatæ. Ex illa igitur muſici cantus & lyrę & tibiarum modos docentes ſe & ipſo morum magiſtros atque emendatores profitebantur, quæ à Pythagora, & à poſteris deinde Pythagoricis audiebantur. Homerus propterea cantores morum correctores appellauit, cum ſcripſerit lib. 3. Odyſſ. cantorem cuſtodem & monitorem Clytemneſtræ relictum fuiſſe ab Agamemnone: qui mulierum laudes percurrens earum, quæ maritis abſentibus temperanter & caſte vixerunt: deſiderium quoddam honoris, & gloriæ, & probitatis in eius animo impreſſit. poſtea dulcem faciens conſuetudinem à malis cogitationibus abhorrentem illius animum confirmauit, neque prius illa potitus eſt Aegiſthus, quam cantorē obtruncarit. cantabantur autem ab antiquis vel philoſophicæ vel aſtronomicæ cantilenæ in conuiuiis, cuiuſmodi eſt apud Virgilium cantus Iopæ in conuiuio Didonis: vel illuſtrium virorum præclara facinora ibidem cantabantur, quibus poſteri ad illorum imitationem ad virtutem inflammarentur: vt eſt illud Homeri in libro θ. Odyſſ.

Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο,
Μοῦσ' ἄρ' ἀοιδὸν ἀνῆκεν ἀειδέμεναι κλέα ἀνδρῶν.
Vt dapibus depulſa fames, vinoque refecti,
Muſa iubet canere hinc illuſtria facta virorum.

Sic etiam, vt eſt libro primo Iliad. cum præcones Agamemnonis ad tentorium Achillis aduentaſſent, illum cum cithara canentem illuſtrium virorum facinora inuenerunt, vt eſt in his:

Ἀλλὰ μάλ' εὐχομένω γαιηόχῳ ἐννοσιγαίῳ
ῥηϊδίως πεπιθεῖν μεγάλας φρένας αἰακίδαο.
μυρμιδόνων δ' ἐπί τε κλισίας, καὶ νῆας ἱκέσθην,
τὸν δ' εὗρον φρένα τερπόμενον φόρμιγγι λιγείῃ,
καλῇ δαιδαλέῃ, ἐπὶ δ' ἀργύρεος ζυγὸς ἦεν.
τὴν ἄρετ' ἐξ ἐνάρων πόλιν ἠετίωνος ὀλέσσας.
τῇ ὅγε θυμὸν ἔτερπεν ἄειδε δ' ἄρα κλέα ἀνδρῶν.
Numina ſuppliciter Neptuni hi ſancta precantur,
Mentibus Aeacidæ magni ſuadere loquendo,
Myrmidonumque adeunt iuxta tentoria naues

Mulcentem cithara hunc mentem inuenere ſonora,
Pulchra, ex argento, cui clara manubria: & illam
Ceperat è ſpoliis vrbs diruta vt Heetionis.
Hac animum mulcens cantabat facta virorum.

Hæc erant illa ad virtutem & ad æmulationem incitantia, quæ in conuiuiis, in publicis conuentibus, & vel inter pocula ab antiquis cantoribus canebantur: res glorioſe geſtæ ſcilicet illuſtrium virorum, qui vel feliciter cum hoſtibus dimicaſſent, vel fortiter in bello pro patria cecidiſſent. canebantur aliquando cantilenæ ad mundi mirabilitatem pertinentes, & ad infinitam diuinæ mentis, ſummique opificis ſapiẽtiam, aut ad aſtrorum cognitionem: cuiuſmodi ſunt illa quę canuntur apud Apollonium lib. I. Argonaut.

ἤειδεν δ' ὡς γαῖα καὶ οὐρανός, ἠδὲ θάλασσα
τὸ πρὶν ἐπ' ἀλλήλοισι μιῇ συναρηρότα μορφῇ
Νείκεος ἐξ ὀλοῖο διέκριθεν ἀμφὶς ἕκαστα.
ἠδ' ὡς ἔμπεδον αἰὲν ἐν αἰθέρι τέκμαρ ἔχουσιν
ἄστρα, σεληναίητε, καὶ ἠελίοιο κέλευθοι.
οὔρεαθ' ὡς ἀνέτειλε, καὶ ὡς ποταμοὶ κελάδοντες
αὐτῇσι νύμφῃσι καὶ ἑρπετά πάντ' ἐγένοντο.
ἤειδεν δ' ὡς πρῶτον ὀφίων εὐρυνόμητε
ὠκεανὶς νιφόεντος ἔχον κράτος οὐλύμποιο.
ὥστε βίῃ καὶ χερσίν, ὁ μὲν κρόνῳ εἴκαθε τιμῆς,
ἡ δὲ ῥέῃ, ἔπεσον δ' ἐνὶ κύμασιν ὠκεανοῖο.

Nanque canebat vti primum cęlum, mare, terra,
Vna fuit facies: commiſtaque forma viciſsim.
Singulaque vt fuerant mox triſti lite dirempta.
Vt ſtellis cœlum ſedes firmiſsima, lunæ
Quæ ambages, ſoliſque viæ, flexuſque recurui.
Vt ſunt cum Nymphis montes & flumina nata:
Serpentumque genus varium, & genus acre ferarum.
Vt prius Eurynomeque & Ophion ſemine nata
Oceani imperium tenuere niualis Olympi.
Vtque hic vi imperii Saturno ceſsit honorem:
Illa Rheæ. hinc latuere maris ſub fluctibus altis.

Tanta denique fuit antiquorum cantorum modeſtia & temperantia, vt neque inter procos quidem Penelopes turpia aut laſciua canerentur: quamuis eſſent iuuenes ad omnem libidinem, omnemque intemperantiam maxime propenſi: ſed canebatur apud hos reditus Græcorum in patriam laborioſus ſane ac perdifficilis: ſicut patet ex his:

τοῖσι δ' ἀοιδός ἄειδε περικλυτός, οἱ δὲ σιωπῇ
Εἵατ' ἀκούοντες, ὁ δ' ἀχαιῶν νόστον ἄειδε
Λυγρόν, ὃν ἐκ τροίας ἐπετείλατο παλλὰς ἀθήνη.

Egregius cantor cantabat ibi, hique ſilentes
Audibant: reditum cantor cantabat Achiuum
Difficilem è Troia, quem Pallas præbuit illis.

Harum igitur cantilenarum, & cantorum, & poetarum pręſides Muſæ putabātur, quarum dux creditus eſt Apollo. Has tanta ſuauitate dixerunt eſſe ſapientes, vt optimum creditæ ſint remedium aduerſus omnes voluptatum illecebras, ſicut ait Theocritus in Paſtoribus:

οὔτ' ἔαρ ἐξαπίνας γλυκερώτερον, οὔτε μελίσσαις
ἄνθεα, ὅσσον ἐμὶν μῶσαι φίλαι, οὓς γὰρ ὁρῶσαι

γάθευ-

γαθεῦσιν, τώσδ' οὔτι ποτῶ δαλήσατο κίρκα.
Non ita ver gratum eſt apibus, non lumina florum,
Vt mihi ſunt Muſę. quos lætæ reſpiciunt hæ,
Lædere non poſſunt mox diræ pocula Circes.

Eſt autem Muſarum vis prope admirabilis credita: quippe cum ob ſuauitatem orationis, rerumque & figmētorum mirabilem varietatem, multa pro veris falſa perſuadeant: neque quidquam ſit tam tenue & imbecillum quod poetarum peritorum artificium non mirifice extollat: cum præſertim ipſæ de ſeipſis dicant in Theogonia:

ἴδμεν ψεύδεα πολλὰ λέγειν ἐτύμοισιν ὁμοῖα
ἴδμεν δ' εὖτ' αἴ ἐθέλωμεν, ἀληθέα μυθήσασθαι.
Mentiri ſcimus permulta ſimillima veris.
Si libeat rurſus, ſcimus quoque vera profari.

Fabulati ſunt antiqui Muſas grauiter ferentes, quod Venus amoris ſtimulos ſibi iniunxiſſet, Adonim necaſſe eius amicum, cum aliæ aliorum mortalium deſiderio captæ fuerunt. vt Calliope Oeagri, è quo peperit Orpheum & Cymothonem: Terpſichore è Stymone Rheſum ſuſcepit, Clio Linum è Magnete, atque aliæ ex aliis. Nam de laudibus venationis cantum periucundum canentes illum hiantem & imbibentem cantum detinuerunt, donec Mars Adonidis riualis in aprū verteretur, ipſumque Adonim percuteret: vel, vt alii magis placuit, in Adonim aprum excitaret, à quo fuit ictus. tum ex Adonidis ſanguine nata eſt anemona rubra, cum prius eſſet alba. cum Venus paſsis capillis ac nudis pedibus eo accurreret roſa rubuit ob Veneris ſanguinem, quia ſpina eius pedem grauiter pupugiſſet. fuerunt tamen nonnulli, qui Muſas ſemper caſtas fuiſſe dixerint, vt teſtatur Plato in eo epigrammate, quod eſt apud Diog. Laert.

Ἁ κύπρις Μούσαισι κοράσια τὰν ἀφροδίταν
τιμᾶτ', ἢ τὸν ἔρον ὑμὶν ἐφοπλίσομαι.
χ' αἱ μοῦσαι ποτὶ κύπριν ἄρει τὰ στώμυλα ταῦτα.
ἡμὶν δ' οὐ πέταται τοῦτο τὸ παιδάριον.
Ad Muſas Venus hæc: dabo Amori tela puellæ
In vos, vel Venerem præcipio colite.
Ad Venerem Muſæ; Marti licet iſta mineris.
Ad nos non didicit iſte volare puer.

Fuerunt loca multa Muſis conſecrata, à quibus cognomina ſortitę ſunt, vt Heliconiades ab Helicone monte, quem Otus & Ephialtes illis conſecrarūt, & à Pieria & Pympla & Libetra, Pierides, Pymplides, Libetrides, & Parnaſides, & Pegaſides: quæ loca illis conſecrata fuerunt à Thracibus Bœotiæ accolis, vt ait Stra. lib. 10. quia Thraces priſcæ muſicæ operam dederunt, poeticamque harmoniam inuenerunt, quales fuerunt Ephorus, Orpheus, Thamyris, Muſæus, & Eumolpus, qui quod ſcite caneret, nomen obtinuit. fama eſt Acheloi filias cum Muſis de cantu auſas fuiſſe aliquando contendere, quare prędictum ſupplicium paſſę ſunt. fuerunt etiam cygni Muſarum aues nominati ob cantum, vt teſtatur Callimachus in hymno in Delum hoc pacto:

ἡ μὲν ἔφη κύκνοι δὲ θεοῦ μέλποντες ἀοιδοὶ
μηόνιον πακτωλὸν ἐκυκλώσαντο λιπόντες
ἑβδομάκις περὶ δῆλον ἐπήεισαν δὲ λοχείῃ
μουσάων ὄρνιθες ἀοιδότατοι πετεηνῶν.
Hæc dixit. cygnique dei prædulce canentes
Mæonium linquunt Pactolum, terque quaterque
Mox circa Delum volitant, circaque puellam,

Muſarum volucres, auibus mage turba canora.

Fuerunt his coronæ etiam ſacratæ è varijs floribus ac frondibus,& è palmis præſertim, quibus coronabantur ac plumis. ¶ Nec plura his fere de Muſis tradita ſunt ab antiquis, quæ nunc breuiter explicemus. Muſas alii Mnemoſynes & Iouis, alii Antiopæ & Iouis, alii Memnonis & Theſpiæ filias fuiſſe putarunt: quoniam Muſæ ſciẽtia, & optimus affectus animi ad illam imbibendam creditus eſt, qui non niſi diuinitus in nos influit, cum omne bonum datum ſit de cœlo deſcendens à patre luminum: conſeruatur tamen & augetur memoriꝗ bonitate & exercitatione: quare & Iouis & memoriꝗ filias Muſas dixerunt. Quid enim eſt aliud Mnemoſyne, quã Memoria? Antiope rurſus exercitatio eſt vel potius ęmulatio, cum quis pro viribus contendit ne ab alio ſuperetur canendi peritia. Neq; aliud eſt ſane Memnon quam memoria, aut Theſpia quam diuinatio, & diuina cognitio. id apertius etiam declarant nomina illarum Muſarum, quæ fuerunt ab Aloei filiabus cultæ: Melete ſcilicet exercitatio, Mneme memoria, Aœde cantus. Qui Muſas cęli filias dixerunt, & Ioue antiquiores, in idem prope recidunt, niſi quod hi Iouem non mythice ſed hiſtorice intelligunt. Harum Muſarum nutricem fuiſſe Euphemen dixerunt, quoniam bonum nomen & gloria, & laus atque honor artes ac diſciplinas alunt: neque vllus ſtimulus eſt hominibus acutior ac potentior quam gloria, ad impellendum ad res honorificas. Qui Muſas tres tantum eſſe arbitrati ſunt, crediderunt illas eſſe artes, per quas perueniretur ad ſapientiæ cognitionem. Communior tamen fuit opinio quod Muſæ eſſent ſphærarum animæ: Vrania ſcilicet ſtelliferi cœli, & eius ſphæræ, quæ vocatur aplanes: Polymnia Saturni, Terpſichore Iouis, Clio Martis, Melpomene ſolis, Erato Veneris, Euterpe Mercurii, Thalia Lunæ: quę ſicuti magis recedunt à medio mundi, ita diuerſos ſonos efficerent. Nam cum alię ſphæræ tardiores ſint, aliæ velociores, alię medium inter hos motus ſortiãtur, eadem credita fuit ſonorum eſſe differentia; ita vt ex velociſsimo & ordinato cœlorum motu, contactuque potentiſsimo & varia & ingens efficeretur melodia, vt arbitrati ſunt Pythagorici. Sũt igitur octo Muſæ commemoratę, totidem ſphærarum toni, ex quibus redundat illa quæ nona addita eſt, Calliope: quaſi bonum concentum dixerim. Hęcũ ſint propinquæ primo corpori, quod mouetur: cui ſedes Dei proxima creditur, dictæ ſunt circa aram Iouis tripudiare, vt ait Heſiod. in his.

καί τε περὶ κρήνην ἰοειδέ α πόσσ᾽ ἁπαλοῖσιν
ὀρχεῦνται, καὶ βωμὸν ἐρισθενέος κρονίωνος.

Hæ teneris pedibus vitrei nam fontis ad oras
Vſque choros ducunt Iouis omnipotentis ad aram.

Cum vero varia ſint harum Muſarum ſtudia, variis quoque delectationibus capiuntur animæ mortalium, quę ex illis ſphæris vt ſenſerunt Pythagorici, deſcenderunt. Nam qui è luna, cum magis Thaliæ naturæ ſint obnoxii, comica laſciuia, & petulantia delectantur. Qui deſcenderunt è ſphæra Saturni, vel è Polymnia, cum ſicco ſint ac frigido temperamento, multa pollent rerum pręteritarum memoria: nam ingenia & corporum natura cum natura planetarum plerunque conſentiunt, & idcirco alii aliis ſtudiis delectantur. Pro planetarum aſpectibus exẽpli gratia, ſi Mercurius ſit forti bonoque aſpectu eloquentiam & elegantiam prębet, & ſuauitatem orationis, & ſcientiam atque ingenium pręſertim in rebus mathematicis. Idem cum Ioue, theologos & philoſophos gignere putatur. idem ſi coniunctus ſit cum felici Martis aſpectu medicos facit peritos & fortunatos: at cum malo aſpectu vel imperitos vel infelices vel etiã fures vt creditur, quod pręcipue contingit vbi combuſtus dicitur à ſole. Cum Venere poetas gignit & muſicos. cum luna mercatores cautos & diligentes negotiatores. Cum Saturno, tribuit

buit ſcientiam ac peritiam vaticiniorum, eſtque non ſolum mutabilis cum natura illorum planetarum quibuſcum commiſcetur, ſed etiam adauget eorum vires. nam quanto potentiore aſpectu illos reſpexerit, tanto felicior eſt illorum virtutibus augendis: quippe cum creſcant minuanturque vires cæterorum planetarum huius malignitate vel beneficentia. Sed horum planetarum vires, ac varietatem ſtudiorum ita expreſſerunt illa carmina.

Clio geſta canens tranſactis tempora reddit.
Melpomene tragico proclamat mæſta boatu.
Comica laſciuo gaudet ſermone Thalia.
Dulciloquis calamos Euterpe flatibus vrget.
Terpſichore affectus citharis mouet, imperat, auget.
Plectra gerens Erato ſaltat pede, carmine, vultu.
Carmina Calliope libris Heroica mandat.
Vranie cœli motus ſcrutatur & aſtra.
Signat cuncta manu, loquitur Polymnia geſtu.
Mentis Apollineæ vis has mouet vndique Muſas:
In medio reſidens complectitur omnia Phœbus.

Nam ſcriptum reliquit etiam *Zez.* hiſt. 90. chil 6. nihil aliud eſſe Muſas quam cognitionem, & animi vim illam quæ intelligit: cum Helicon Muſarnm locus à vertendis foliis ſit nominatus. Has igitur non harmoniæ ſolum muſicæ vim habere arbitrati ſunt antiqui, ſed etiam componendorum morum, temperandorumque animorum ab immoderatis perturbationibus. Nam qui Muſicæ & poeticæ facultatis ſtudioſus ſit, is fere libidinoſus & inhumanus eſſe non ſolet: cum omnia vitia otium & inſcientiam, at non diſciplinarum ſtudia, comitentur. Inde accidit vt muſicam diuinam ſcientiam crediderit Pythagoras, vt ait Strabo lib. 10. Geogr. Cum crederent igitur antiqui omnes res humanas à mente diuina, & à corporibus cœleſtib. aliquo pacto gubernari, omnem cuiuſq; peritiæ præſtantiam deorſum mitti tradiderunt à ſole, & a cæteris planetis: cum re ipſa ſine ope diuina vis humana debilis & imbecilla ſit ad omne opus perficiendum: quare Muſæ ſæpius ad ferendum opem vocantur à poetis. Illi, qui Muſarum filii dicti ſunt, ea fuerunt ingeniorum ſcientiæque præſtantia, vt diuinitus è cœlo demiſsi inter homines viderentur, cum nullum Veneris deſiderium alioquin cadere poſsit in corpora cœleſtia. At nunc de Dædalo dicamus.

De Dædalo, *Cap.* XVI.

Dædalus, quem ingenioſum & præſtantem virum fuiſſe vel nomen ipſum ſignificat, nulla alia de cauſa fuit tot fabularum figmentis implicatus, vt vix tandem ex illis euolare potuerit, niſi vt præclara exempla recte ſapienterque viuendi hominibus relinqueret. Hunc Eupalami ſiue Euphemi filium fuiſſe & Alcippę teſtatur Zez. hiſt 19. primæ chil. At Pherecydes Dædalum Erechthei viri Athenienſis, & Iphinoes filium fuiſſe ſcripſit, à quo etiam tribus Dædalidæ Athenis fuerunt vocati. nam Dædalus fuit è ſtirpe regia illorum, qui dicti ſunt Metioniæ. At Pauſanias illum fuiſſe Palamaonis filium ſcripſit in Bœoticis. Hic non magis ob artis præſtantiam, quam ob errores & caſuum varietatem celebritate nominis apud omnes gentes claruit. Dicitur ſolum vertiſſe, quia ſororis ſuę Perdices filiū Attalum, vel Acalum, vt alii malunt, vel Telen diſcipulum, at non vt quidam putarunt, filium Perdices, de tecto per inuidiam deiecerit: id enim cū commiſiſſet, ſciebat quibus legibus erat obnoxius, quare metu pœnarum ad Minoem Cretę Regem confugit, quem Endæus eius diſcipulus, patria Athenienſis

ſis ſecutus eſt ait tamen Pauſ.in Atticis Calum nominatum fuiſſe illum,ob cuius cædem Dædalus e patria pro fugerit. Eſt enim illud innatum præſtantioribus ingenijs vt ſuperiores, aut etiam pares æquo animo perferre non poſsint, cu m omnes maxime nitantur excellere. Hunc fabulantur è Minerua architecturam & vniuerſam artem ædificandi,lignaque formandi edoctum fuiſſe, quia cũ in Cretam penetraſſet & ipſi Regi,& filiabus Regis,ob inſignia opera,quæ fecit, mirifice gratus fuit. Hic labyrinthum ad formam illius Aegyptij labyrinthi extruxit, cum eius rationem tantum audiuiſſet. Deinde Paſiphae factus etiam familiaris, cum illa ingenti tauri deſiderio teneretur,illudque Dædalo aperuiſſet,(nam Venus ob Solis odium;qui ſuum adulterium patefecit,in omnem Solis prolem ſæuiebat) Dædalus dicitur miro artificio ligneam vaccam excogitaſſe,in quam inclusa Paſiphae cum tauro rem habuit. At enim re poſtea comperta capitalis fraudis damnatus cum filio e vinculis elapſus, Inycum, quæ vrbs erat Siciliæ, ad Regem Cocalum amiſſo filio in itinere euaſit. at eum cum Minos inſequeretur naui, ad eam Siciliæ partem applicuit primum,vbi Minoam vrbem poſtea vocatã condidit,de qua ita meminit Gregorius Gemiſtus in primo libro rerum Græcarum, *κατέπλευσε μὲν τῆς Σικελίας ἐς μίνωαν πόλιν, ἣν ἔκτισε μὲν μίνως ἐκεῖνος ὁ κρητῶν βασιλεὺς, ὅτε ἐς Σικελίαν κατὰ δαιδάλου ζήτησιν ἀφιγμένος, κωκάλῳ τῷ Σικανῶν βασιλεῖ ἐπεξενώθη.* Nauigauit ad eã primũ Siciliæ partẽ, vbi condita eſt Minoa,quam Minos ædificauit ille Rex Cretenſium,quando Dędalum quęrens in Siciliam appulit,& vſus eſt perbenigno Regis Cocali hoſpitio. Hic cum à Minoe repeteretur,neque eum Cocalus dediſſet,bellum inter Minoem & Siculos exarſit,vt ait Pauſ.in Achaicis. Cum in Siciliam veniſſet tanto fuit in honore apud omnes Siculos, vt nullius nomen omnino per id tempus neque in Sicilia,neque in Italia magis eſſet celebre. Cum vero fugeret e Creta, fabulati ſunt antiqui Dædalum ſibi,& Icaro filio alas e cera excogitaſſe,vt ijs ex imperio Minois,qui late terra marique imperabat,eo tempore euolarent. Sed cum Dædalus & Icaro & ſibi alas humeris aptaret, multis verbis filium monuit ne vel ſublimiora loca, vel mari nimis propinqua expeteret,ſed mediam quandam regionis viã ſeruaret, ſeque volantem ſequeretur, verum Icarus,quæ ſunt adoleſcentum ingenia,parum ea referre ratus,neglectiſque vtilibus paternis,ac ſalubribus admonitionibus,captus ſuauitate volandi altiora loca expetiuit, quare alis nimio ſolis calore liquefactis in mare pręceps decidit,quod ab eo fuit Icarium nominatum, vt ait Ouid.lib 2.de arte

Icare clamabat,pennas aſpexit in vndis;
Oſſa tegit tellus,æquora nomen habent.

Andrætas tamen Tenedius in nauigatione Propontidis Icarium mare non ab Icaro Dædali filio,ſed ab vna Cycladum,quę Macris & Icarus dicebatur, nominatum fuiſſe ſcripſit. Habuit Dędalus vxorem Gortynidis filiam, e qua ſuſcepit liberos Scyllidem,& Dipęnum,vt ait Pauſ.in Corinthiacis, e quadã Creteſi muliere præterea Iapygem,e Naucrate ſerua Icarum. Atque a Iapyge filio Dædali Iapygia dicta fuit,vt ait Stra.lib 6. Cum ante Dædali tẽpora ſine manibus, vel pedibus,vel oculis ſtatuæ effingerentur ab antiquis, primus omnium mortaliũ Dædalus deficientes partes ſuffecit,quare dictus eſt feciſſe ſimulacra, quæ mouerentur,quod non etiam pedibus carerent,vt indicat Eurip. in Hecubal

εἴ μοι γένοιτο φθόγγος ἐν βραχίοσι,
καὶ χερσὶ. καὶ κόμαισι. καὶ ποδῶν βάσει,
ἢ δαιδάλου τέχναισιν, ἢ θεῶν τινος.
Si ſit mihi vox,brachijs ſi robora;
Si vel manibus,comiſue,ſi in greſſu pedum,

Vel Dædali arte, vel Deum cuiuſpiam.

Sic Plato Comicus in decipiente:

τά δαιδάλεια πάντα κινεῖσθαι δοκεῖ,
βλέπειτ' ἀγάλμαθ'.
Dicas moueri cuncta ſane Dædala, &
Videre ſimulacra.

Primus enim oculos formauit & crura ac manus fecit, cũ antiquiores oculos clauſos, demiſſasq; manus, ac laterib. annexas confingerent. Alij dicunt primos Rhodios ſtatuas feciſſe, quæ, vt ait Ariſtarchus, vagarentur, atq; ꝙ prius eſſent rudes Dionyſum apud Chios ligatum fuiſſe inquit Polemo. Non tamen ad perfectã & abſolutã artem ſculpẽdarum ſtatuarũ ventum erat adhuc Dædali tẽpore, quippe cũ ſcribat Pauſ. in Corinthiacis Dędali opera rudia fuiſſe, neq; aſpectu decora, ſed quæ tamen diuinitatẽ quandã præ ſe ferrent. Inter præclara Dædali opera ſella cõpactilis numerata eſt, quæ in delubro Mineruæ Poliadis apud Athenieſes dicata: omnesq; ligneæ ſtatuæ, Dædala dicebantur antiquitus. Erat & ſolennitas quædã, quæ Dædalea vocabatur, quã hac de cauſa inſtitutã fuiſſe fabulantur: Iuno aliquando Ioui irata dr̃ in Eubœam peruenīſſe, quã cum placare Iupiter conaretur, ad Cithærone, qui Platæenſib imperabat, virũ conſilio & calliditate ſanè præſtantiſsimũ peruenit. Tum Iupiter eius monitu ligneum ſimulachrũ fabricauit, quod veſtib. indutum ſuper plauſtro collocauit, famamq; in oẽs dedit, ꝙ eſſet Platæam Aſopi filiã ducturus. Id vbi ſenſiſſet Iuno ſtatim accurrit, manusq; imagini iniecit, tum lacerata veſte ſenſit ſe iucunde fuiſſe deceptã, quare facile cum Ioue in gratiã rediјt. Ad huius rei memoriã lignea imago, quæ Dædala vocabatur, ſeptimo quoq; anno plauſtro imponebatur, & cũ pompa ad delubrũ Iunonis vehebatur, vt ſcripſit Phylarchus lib. 19 hiſtoriarum. Neq; tamen ex quibuſuis lignis illa imago efficiebatur, ſed hoc ritu eligebatur ad illam lignũ. Lucus fuit quidam in Bęotia non procul ab Alalcomenis omniũ maximus, & peruetuſtæ ibi quercus. Ibant in eum lucũ Platæenſes, & elixarum carniũ fruſta exponebant, quib. præter cæteras aues maximè negotium fuit cũ coruis, quos omni conatu arcere, & à carnib. expellere nitebantur. Ex alijs vero volucrib. obſeruabant, quæ carnẽ arripuerit, ſuper qua arbore conſederit: neq; licet ex alia materia Dædala cædere, niſi ex illa arbore quæ prima ita fuerit indicata. Fertur Dædalus apud Selinuntios ſpeluncam quandã tam miro artificio excogitaſſe, vnde vapor quidã ſubtilis, tantæque amęnitatis exhalaret vt ex humanis corporib. ſudorem cum quadã ſuauitate euocaret, vnde corpora ægrotantia facile ſanitati reſtituebantur. atqui pręclari poſtea artifices ſtatuarũ ex Attica Dædali officina, ac nobiles manarunt cõplures, inter quos nõ vltimum locũ obtinuit Onatus Aegineta Myconis filius, vt ait Pauſ. in reb. Eliacis, & Ageladas Argiuus, Damophon Sicyonius, Arceſilas Chius, Leochares Sidonius, Alcamenes Cyprius, vt alios prætermittam. Nam quãta inſigniũ opificũ multitudo iјſdẽ fere tẽporib. floruerit, & quæ ſingulorũ opera memorabilia extiterint, viſum eſt non fore ſuperuacaneũ atq; iniucundũ, ſi quanta fieri poterit breuitate recenſeamus: ſiquidẽ vna eſt ars pictura, quæ non valde diſſentit à liberalib. vocatis diſciplinis. Quis n. audeat ipſam picturã omniũ bonarũ artium alumnã, & Simiam, vt ita dixerim naturæ, ab illis diſciplinis ſeiũgere: cũ vna hæc ſit ars, quæ quaſi tacita hiſtoria res geſtas, & formas corporis, & colores multo diligentius imitetur, q̃ oratione exprimi poſsit, & ad poſteros in manus tradat. Hæc ars omniũ optimarũ artiũ altrici Græciæ familiaris ita plãtas & animalia imitãs ſuperiorib. tẽporib. naturã attigit, vbi cõſecuta fuit potentiorũ ſtudia, vt vel cũ ipſa natura cõtendere auſa ſit, cum oẽm naturæ mirabilitatẽ in oib. naturæ operib. mirifice exprimeret. illud cũ Gręcię eſſet cognitũ, merito fuit in cõſuetudine poſitum

tũ vt prima adoleſcẽtum nobiliũ rudimenta eſſent lineamẽta corporũ effingere, quæ cognitio autore ac ſuaſore Pãphilo vnà cũ liberalib artib. à teneris imbibebat, ſeruis prorſus incognita & interdicta. Nã profectò tã fuit mirabilis in quibuſdã picturę pręſtãtia, vt nõ modo lineamẽta corporis & figuras & colores exprimeret, verũ etiã quantum quiſq; vixiſſet aut victurus eſſet appareret phyſionomis, quod aſſecutus eſt in primis Apelles: & quod magis mirũ videbãt, cognoſcebant in pictura oẽs animorũ motus expreſsi ab eodẽ artifice, cũ populũ Athenieſẽm feciſſet ea forma vt hęc in illo omnia cognoſcerent. Enimuero niſi cũ Phyſionomia cõſentiat pictura vel ſculptura, nõ eſt magnopere vtilis exiſtimãda, quãte totũ ferè artificiũ in capite præcipue fingẽdo cõſumit, atq; quod reliquum eſt magna ex parte in extremis mẽbris. Tunc. n. perfecta eſt cognitio figurarũ, ſi appareat in eis phyſionomia cũ reb. geſtis cõſentire. ſinautem, ſuæ ſunt imagines ipſis artificib. ad cuſtodiã officinarũ relinquẽdæ. ſunt autẽ iſta & inſigniorũ quorundã pictorũ nomina, & præſtãtiora illorũ opera, quæ memorabilia viſa ſunt antiquis ſcriptorib.

Androbij nobiliſsimi pictoris opus fuit pręter cętera nobile exiſtimatũ Danae portata à vẽtis per mare, quã piratę tanq̃ ſtupidi apparebãt admirari. Deinde mirus Hercules in Oeta mõte ſuper pyra impoſitus, qui cũ reliquiſſet q̃dquid haberet humanum, cum magna lætitia, vt apparebat, à Dijs in cœlum excipiebatur. & Scyllis anchoras Perſicæ claſsis præcidens, & Stratonice & Deianira.

Agacritus diſcipulus Phidiæ Mineruam fecit Itoniam, & Iouem non longe à Coronea ex ære.

Ageladas Argiuus Iouẽ fecit Imperatorẽ apud Meſſenios, cuius etiã opus fuit Hercules ĩpuber apud Achęos, & Iupiter puerili facie ex ęre. deinde quatuor equi ęnei, q̃ in Delphos ab Argiuis ꝓ cõcepto voto miſsi fuerũt, & totidẽ Tarẽtinorũ.

Alcamenes ſculptor fuit inſignis, qui Veneris ſimulacrum fecit & Iunonis in via Phaleri, quæ deducebant Athenas, & Martis armati ſignum, & aliud mirabile Veneris in vrbis regione Noctis vocata. Bacchi item ſimulacrum in templo ex ebore & auro quod fuit iuxta theatrum. & Hecates ſignum Athenis e tribus corporibus ſimul iunctis, Epipyrgidiã vocatum. Aeſculapii ſignum Mantineæ. apud Bæotos labores Herculis ad formas coloſſorum è lapide Pentelico.

Alciſtere quoque fœmina pinxit ſaltatorem egregiũ æſtimatum, quando non mares ſolum, ſed etiam fœminæ in arte pingendi claruerunt, nam & Ariſtarete Nearchi filiæ ac diſcipulæ perpulcher memoratur fuiſſe Aeſculapius, & Lala Cyzicena perpetua virgo ingenioſa fuit exprimendis penicillo mulieribus, cum multas pinxerit, ac ſeipſam quaque egregie e ſpeculo effinxerit.

Alcmemis opus Thebanis Herculem & Mineruam fuit e lapide Pentelico ſpecie coloſsi.

Amphion Gnoſius Aceſtoris filius fecit Cyrenæis Battum in curru ſedentem, cum matre Cyrene auriga, ac Libye nympha, quæ Batto coronam imponat.

Anaxagoras itẽ Aegineta ſignũ Iouis fecit in Olympia, & Herculem ex ęre cũ leone Nemæeo colluctantem, eumque ſuffocantem arctiſsimo complexu.

Antermus, Miciades, Malas communi opera aliam Dianam fecerunt lapideã Laſijs, atq; aliam Chjis, quæ pro optica ratione intuitus ſeuera ac propè irata apparet templum ingredientibus, at exeuntibus iam placata & benigna, quorum & alia opera fuerunt e Pario lapide.

Antiphanes Argiuus Caſtores fecit in Delphis, cuius etiam opus fuit equus æreus, & Lucina parturienti aſsiſtens.

Antiphilus autem pictor fuit non ignobilis, qui multa egregia opera fecit, ſed omnium principatum tenuit puer in ignem curuatus inflans, quo igne paululum flatu excitato tota domus videbatur aliquantulum lumen accipere per no-

ctem.pinxit & Satyrum cum pelle pantheræ.

Apelles quoque patria Cous peritia & gloria artis pingendi nemine inferior, pinxit celeberrimam Venerem emergentem, cuius vultum tantum ac pectus expreſsit è Phrynes formoſiſsimæ amicæ aſpectu, quod ea talis videretur. Neptunaliorum Cerealiorumque tempore in omnium Græcorum conſpectu ad mare veſtib. & comis ſolutis.fecit & eximiam Dianam. & in Epheſo Alexandrum pinxit cum Iouis fulmine. & eundem triumphantem, & Bellum cum illo manibus reuinctis à tergo. & Caſtorem, Pollucem, Victoriam. Pinxit & Clytum ſuper equo properantem ad bellum, cui galeam puer porrigebat. & heroem nudum miri artificij ob expreſſas corporis partes, & equum in certamine, & Archelaum cum vxore & filia. Sed omnium eius operum præſtantiſsimus creditus fuit Antigonus thoracatus ſuper equo incedens. pinxit & Dianam ad Homeri carmina, & menſam celebrem miro artificio excogitauit. atque cum Antigonus eſſet altero lumine orbatus, prior excogitauit rationem occultandi vitij vt quod deeſſet corpori, picturæ deeſſe videretur: nam ſolam partem integram oſtendit, aliam in vmbram conuerſam occultauit. pinxit & quæ penicillo exprimi ferè non poſſunt fulgura & tonitrua, & Venerem Cois inchoauit tantum, ſed opus mors illis inuidit. edidit volumina doctrinam picturæ continentia, qui cognitus fuit Protogeni vel è tenuitate lineæ in tabula. tantæ vero præſtantiæ creditus eſt, vt ſoli liceret Alexandrum pingere, cum alijs eſſet vetitum.

Apollodorus patria Athenienſis qui floruit tertia poſt nonageſimam olympiade pictor fuit clariſsimus, cuius miri artificij creditus eſt Aiax Iouis fulmine percuſſus, ac tantæ pulchritudinis, vt nihil tale ars pingendi habuerit præſtantius ante illa tempora, cuius etiam pulcherrimus fuit ſacerdos adorans.

Arceſilaus pinxit Leoſthenem in Pireæo apud Athenienſes, opus eximium creditum & eius filios præter cætera, qui Leoſthenes Macedonas duobus prælijs vicit in Bæotia & Thermopylis.

Ardices patria Corinthius illud laudis iure ſibi vendicat in arte pingendi, quod primus fuit cum Telephane Sicyonio, qui hanc artem exercuerit, qui lineis tantum figuras adumbrabant, nulloque vtebantur colore, ſed pro coloribus lineas interius ſpargebant: inde effectum eſt vt alij Corinthium, alii Sicyoniũ inuentũ eſſe cẽſuerint pingere aut lineamẽta inducere, verũ cum hi artifices parum naturam imitarentur vt adhuc rudes pingendo, neceſſe fuit nomina illorum picturis adſcribi, quos exprimere pingendo ſuiſſent conati. Quis enim neſciat nihil æque naturam imitari, quam colores ſi fuerint cum aptis conuenientibusq; lineamentis coniuncti? neceſſe eſt enim vt vtrique ad exprimendam effigiem cõſpirent, ſin autem alterum horum defecerit, inanis propè eſt omnis labor artificũ; quare plurimum ſibi deeſſe ſtatuarij fateantur oportet, qui ſola delineamenta per marmora vel metalla poſſunt imitari. plurimum igitur ſe debere fateantur oportet pictores Periphanto Corinthio, qui primus omnium colorem excogitauit, qui teſta trita colorare cœpit. alij tamen Philocli Aegyptio. alij Cleanti Corinthio inuentionem lineamentorum attribuerunt.

Aidalus egregia opera fecit duos Vulcanos, alterum in Delphis, alterum in templo Mineruæ Poliadis ex ære: quo tempore vna cum pictoribus inſignis ſtatuariorum, & metalla in figuras hominum aut belluarum fundentium multitudo claruit. nam quamuis diuturniores ſunt figuræ quæ funduntur aut exciduntur, quam quæ pinguntur, neq; tam facile patiuntur temporum iniurias, eandemq; rationẽ membrorũ ſiue analogiã obtinere poſſunt, quam & pictura, tamen minus habent colores, quod maximum eſt naturæ ornamentum & indicium ad mores & ingenium cuiuſque dignoſcendum. fuerunt tamen quidam artifices qui

pingen-

pingendo,fundendo,& excidendo ſuum ingenium expreſſerint.

Argeus enim qui Iouem effinxerat ex ære, idem inſignem Apollinem fecit ligneum,ſicuti Attalus Athenienſis Herculem fecerat lapideum in Naxo, mox excidit Apollinem Lycium è ligno.

Ariſtides autem Thebanus tantæ præſtantiæ fuit pictor,vt per colores non ſolum figuras exprimeret,ſed etiam primus animorum motus imitatus ſit,qui pinxit pugnam Alexandri Macedonis cum Perſis opus ſane celebre,& miræ pulchritudinis.Pinxit & Liberum patrem cum Ariadna,quæ tabula vendita eſt ſex millibus,ſeſtertiorum. mirifice apparuit animi perturbatio fœminæ in ea tabula, in qua capto quodam oppido puer ex primebatur ſe volutās ac repens ad mammas matris è vulnere morientis,quæ videbatur ſollicita de puero. pinxit & currentes quadrigas.& venatores cum præda.& ſenem cum lyra,qui apparebat puerum docere,atque ægre ferre tarditatem ingenij.& ægrum magnopere laudatum.

Ariſtocles Cydonitates diſcipulus & filius Ceætæ pulcherrimum Ganymedem fecit ex ære apud Eleos, qui ab aquila ad Iouem portaretur, & Herculem pugnantem pro baltheo.

Ariſtomedō ſtatuas fecit æreas complures in Delphis, ſed Latonam præcipue præclaram geſtantem paruulum Phębum,& quæ ducebat manu Dianam paruā:

Ariſtonomus Aegineta Iouem fecit apud Eleos altera manu auem,altera fulmen geſtantem æreum cum corona capiti impoſita è varijs floribus.

Ariſtolaus Pauſię filius memorabiles pinxit Periclem,Epaminondam,Medeā, Virtutem,populum Athenienſem,Theſeum.

Aſcarus Ageladæ Sicyonij diſcipulus Iouem item fecit coronatum floribus apud Eleos ex ære, fulmenque dextra tenentem tanquam eiaculaturum. Fecit etiam Pana cum Cupidine colluctantem.

Aſclepiodori vnum tantum opus memoria dignum fuiſſe percepimus, tabulam nimirum duodecim Deorum.

Athenio Maronites egregius pictor Glauconis Corinthij diſcipulus pinxit Athenienſibus mulieres ſacra caniphoria celebrantes, hoc eſt caniſtros variorum florum plenos ſuper capitibus ad templum Cereris geſtantes. fecit item Achillem ſub habitu muliebri occultatum, & ab Vlyſſe deprehenſum. fecit & mirificam tabulam Agaſonis cum equo.

Athenodorus Lacedęmonius Apollinē & Iouem fecit è marmore in Delphis.

Batycles Magneſius ſtatuarius ſellam fecit apud Spartanos Amyclei,& Minotaurum æreum,qui viuens trahi vinctus à Theſeo videretur. Suſtinebant illam ſellam à fronte duæ Gratiæ,& à tergo duæ Horæ,cuius in læua parte Typhon & hydra inerant,in dextra Tritones.Iupiter Taygeten, Neptunus Alcyonem portabant.inerat & Herculis pugna cum Cygno,& centaurorum apud Pholum,& Perſei facinus in Meduſam, & Herculis cum Thurio gigante certamen, ac Tyndaricum Euryto.Leucippi filiarum raptus.Mercurius Liberum patrem nuper natum in cęlum portabat.Peleus Achillem Chironi alendum erudiēdumque tradebat. Cephalus ob formam rapiebatur ab Aurora.Achilles pugnabat cum Memnone. Hercules.Diomedem obtruncabat,& Hydram,& canem Plutonis rapiebat,Geryonis boues abigebat,Actoris filios in ſuperiore margine trucidabat, leonē ſtrangulabat,& mox pugnabat Oreo centauro, & cum Achelo luctabatur. Neſſum ad Euenum amnem interficiebat. Harmoniæ celebrabantur nuptiæ Deorum donis. Mercurius tres Deas deducebat ad iudicium. Iuno Io in vaccam verſam intuebatur, Mineruaque Vulcanum fugiebat. Bellerophontes Lyciæ monſtrum conficiebat, Calais & Zetes harpyias a Phineo arcebant. Theſeus & Pirithous Helenam rapiebant. Apollo & Diana ſagittis Tityum conficiebant,

Admetus aprum & leonem ad currum iungebat. cum multa ineſſent præterea, cui operi Gratiæ & Dianæ Leucophrynes ſignum eſt additum

Boethus Carthaginenſis eximium Puſionem fecit nudum inauratum apud Eleos, qui erat ad pedes Veneris è marmore, cum Venus eſſet opus Cleonis Sicyonij. Nam permulti fuerunt artifices, qui ob vnum tãtum opus egregium fuerunt celebrati. vt Timotheus cum Aeſculapij ſignum feciſſet apud Træzenios. Theopompus Aegineta, qui taurum fecit ex ære in Delphis. Theocles Lacedæmonius, qui quinque Heſperidas apud Eleos excidit. Polycles, qui fecit æreum hermaphroditũ Nicodamus Męnalius, qui apud Eleos fudit Mineruã ęgide & galea munitã. Mẽdæus Pęonius, qui victoriã fecit æreã apud Eleos ſuper pila. Hermion Tręzenius, qui excidit Apollinẽ Pythium apud Samios. Hypatodorus, qui Mineruã in vrbe Aliphera. Iphicles, qui leænã ex ære elinguem ob Ariſtogitonem. Leocharis ob Iouem Poliæum æreum in arce Athenis. Callo Aegineta ob puerum Mamertinum æreum apud Eleos pulcherrimum, & Mineruam ligneam in arce Træzeniorum. Calyphon Samius ob æream Diſcordiam in templo Dianæ Epheſiæ. Eleutherius ob Bacchum e pario lapide apud Athenienſes in templo liberi patris iuxta theatrum. Euchir Athenięſis ob Mercurium marmoreum apud Pheneatas. Endæus Dædali diſcipulus ob Mineruam marmoream ſedentem in arce Athenarum. Dorychidas Lacedæmonius Dipæni diſcipulus ob Themidem marmoream apud Eleos. Epeus ob Venerem ligneam in æde Apollinis Lycij. Endius ob Mineruam Aleam, quam fecit ex ebore.

Bryaxis celebratus fuit ob Apollinem æreum & Iunonẽ apud Pheneatas, qui fecit Aeſculapij quoq; & Hygiæ ſigna apud Athenięſes, in Iouis Puluerei cognomento delubro, quod fuit ſine tecto.

Bularchus is qui floruit olympiade decima ſexta pinxit magno artificio Magnetum prælium, quæ tabula tãti precij habita eſt, vt pari pondere auri ſit repẽſa.

Buthieus Myronis diſcipulus puerum in ignem inflãtem fudit, & argonautas, & aquilam geſtantem Ganymedem, quem Iouis iuſſu rapuerat. erat ita concinne facta vt eum vnguibus non læderet. deinde Apollinem cum diademate.

Calamidis Agrigentini inſignia opera fuerunt apud Eleos pueri ærei dexteras tendentes, & ſignum victoriæ inuolucre ac ſine alis Athenis. Aeſculapius imberbis apud Corinthios ex auro & ebore, qui dextera fructum pineum tenebat, ac læua ſceptrum. fecit Athenis & æream leænam propter Piſiſtrati caſum, & Thebis ſignum Ammonis. apud Tanagræos Mercurium æreum arietem humero geſtãtem, & Apollinem Alexicacum Athenienſibus, & Veneris ſignum æneum.

Callimachus cacizotechnus æream quandam lucernam fecit, quæ per annum arderet, neque tamen in ea oleum conſumebatur, quam depoſuit Athenis in arce Mineruæ: ac primus lapides terebrauit, fecit & Iunonem deſponſatam apud Platæenſes.

Calyphon Samius in templo Dianæ Epheſiæ pugnam pinxit Troianorum ad Græcorum naues: & in primis Diſcordiam vultu horrendo.

Canachus Sicyonius Apollinem fecit Phileſium, & ceruam mirabili artificio. Apollinem item Didymęum Mileſijs, & Iſmenium Thebanis, & Venerem ex auro atq; ebore Corinthijs. cuius tñ opera fuerunt rigidiora, quã vt vera imitarent̃.

Cephiſodorus ille qui floruit nonageſima olympiade Pacẽ fecit æream Athenienſibus, quæ Plutum in ſinu geſtaret, & aram Iouis, & Mineruam in portu Athenarum.

Cephiſodotus & Xenophon fecerunt Arcadibus Dianæ Soſpitæ ſimulacrum è lapide Pentelico.

Chalcoſthenes Athenienſis mirabilis & ipſe opifex fuit exiſtimatus, quamuis ficti-

fictilia tantum effingeret, hoc eſt imagines & ſtatuas è Creta, cuius etiam cauſa ob multam huiuſmodi fictilium ſtatuarum copiam locus Ceramicus nominatus fuit Athenis.

Chares Lindius coloſſum fecit ſolis apud Rhodios ſeptuaginta vlnarum miræ pulchritudinis.

Chionis opus fuit eximium in Delphis Minerua & Diana marmoreæ.

Chiriſophus Cretenſis fecit è marmore Pario apud Tegeatas ſimulacrũ Apollinis auratum.

Chryſippus Solenſis præterea & Zeno Mnaſei filius, dicuntur fuiſſe omnium pictorum ſuæ ætatis pingendis animalibus præſtantiſsimi, quorum alter Herculem fecit leonem Nemeæum ſuffocantem, alter expreſsit aprum Calydoniũ mirifice penicillo, & Heſionen ceto expoſitam mæſtam, & aues Stymphalidas.

Cimon Cleoneus, qui in corticibus pingere conſueuit, prior optimè membra diſtinxit, venasque in corporibus expreſsit, & ſinus in veſtibus ac rugas retulit. inuenit & catagrapha vocata deſpicientes, ſuſpicientes, ſcilicet ac reſpicientes penicillo exprimere.

Cleon Sicyonius ſtatuam fecit æream Dinolochi pueti, qui pueros omnes vicerat in olympicis certaminibus, quod opus fuit pulcherrimum iudicatum.

Critias Epicharmũ aheneũ fecit opus inſigne, ſe in curſu armato ũ exercentẽ.

Cteſicles quoq;. ſtatuarius tantæ pulchritudinis, tantique artificij muliebrem ſtatuam è Pario lapide fecit in Samo, vt eius amore incredibili captus ſit Cliſophus Selymbrianus, cum qua vbi propter frigus ac duritiem congredi non poſſet, eo vſq; cupiditatis acceſsit, vt carunculam quandam prætenderit, atque omnino concubuerit, vt ait Adæus Mitylenæus in libro de ſtatuarijs.

Cyclopes etiam non ignobiles ſtatuarij fuerunt, quippe quorum opus fuit leones marmorei Mycęnarum portæ inſidentes, & marmoreum caput Meduſæ iuxta Cephiſum amnem.

Dædali item multa opera fuerunt nobilia, inter quæ ſella lecticaria compactilis in arce Athenarum, & Hercules Thebis apud Bœotos. apud Lebadenſes Trophonius & in Creta. lignea Minerua apud Gnoſios. Olunte Britomartis. Venus lignea apud Delios. apud Corinthios ſignum ligneum Herculis nudi: rude illud quidem, ſed tamen, vt aiunt, quod diuinum quiddam prę ſe ferret. apud Samios finxit ligneam Iunonem. erant autem hæc ligna, è quibus ſolis fere ſimulacra cõficiebantur antiquitus, cedrus, lotus, quercus, cypariſſus, hedera, cilicia, ebenus.

Dędalus Sicyonius cuius fuit filius, & diſcipulus Patrocles, Tropheum Eleis in Alti erectum laborauit, quod partum fuit deuictis prælio Laconibus, qui etiam ſigna Pancratiaſtarum fecit, vt plerique artifices, quæ à nobis ſilentio inuoluuntur, cum res non ſint viſæ valde memoria dignæ.

Damæas Træzenius Dianam, Neptunum, ac Lyſandrum fecit in Delphis.

Damophon Meſſenius inſignia opera fecit è marmore Pentelico Lucinam facem præ ſe ferentẽ, & ſignum Hygiæ & Aeſculapij apud Achæos: apud Arcades Mercurium & Venerem ligneam, ſed Veneris imi pedes, & os & manus fuerunt è lapide. & Cererem dextra gerentem facem, quæ ſiniſtra ciſtam admoueret Heræ: Hera ciſtam & ſceptrum genibus ſuſtinebat, quæ omnia facta fuerant ex vno lapide apud Accaceſios. Fecit idem matrem Deorum è lapide Pario, & Iouem olympium ex ebore, & apud Meſſenios Dianam Laphriam, & eandem Luciferam, ac fortunam marmoream.

Demetrius ſtatuarius Mineruam vocatam muſicam fecit ex ære, cuius in ſcuto dracones ita erãt formati, vt vbi percuterentur ſonũ citharæ perſimilẽ emitterẽt.

Dinomenis opus fuit Io, & Calliſto aenea in arce Athenarum, & Calliſto Ly-

caonis filia.

Dionyſius Argiuus egregius ſtatuarius apud Eleos Orpheum fecit,& liberum patrem,& multos ex Herculis laborib. & equum eximium cum auriga aſsiſtẽte.

Dipænus & Scillis Cretenſes Dædali diſcipuli fecerunt marmoreum Mineruę ſignum eximium in vrbe Cleone,& Caſtorem ac Pollucẽ apud Argiuos ex ebeno cum equis,& Anaxim, Mnaſinũ,Ilairam,Phœben. hi primi fuerunt,qui apud Sicyonios exciderunt è marmore,qui cum marmora quædam in Deos decidere cæpiſſent,ac poſtea incœptum opus deſeruiſſent, fames& annonæ penuria Sicyoniorum regionem inuaſit,tum reuocati ex oraculi reſponſo finiuerunt Apollinem. Dianam, Herculem,Mineruam, Ianum. atque hi primi mortalium in cædendo marmore claruerunt.

Dyllus & Amycleus item communi opera fecerunt ex ære Iouis & Aeginæ ſimulacra egregia apud Delphos.

Echion quoque ille egregius pictor, qui floruit olympiade ſeptima poſt centeſimam miro artificio pinxit Liberum patrem, & tragædiam atque comædiam, & anum quæ Semirami ex ancilla factæ reginæ lampadem præferret.nouæ nuptæ notabilis adeſſe verecundia apparebat.

Eleuthereus Bacchi ſignum fecit Athenis ex ebore & auro.

Emilus Aegineta Horas incidit apud Eleos ſedẽtes in ſolijs, ad quarum pedes erant caniſtri varijs floribus ac fructibus referti.

Endæus Dædali diſcipulus ſedentem fecit Mineruam è marmore pario.

Endius Mineruã fecit Arcadibus ex ebore Aleã vocatã opus nobile.

Eubulides fecit Apollinem in Ceramico apud Athenienſes.

Eumanus patria Atheniẽſis prior omnium eorum, qui fuerunt ante ſuam ætatem,conatus eſt figuras coloribus exprimere,cv floruerit ante Cimonis Cleonei tempora. Sed vt ſunt omnia primum naſcentia rudia & plane impolita, facile fuit illis,qui ſecuti ſunt,eum ſuperare.hic Dianam pinxit nuper natã matri obſtetricem, & eandem cum Apolline in vltionẽ matris Pythonem ſagittis occidentẽ.

Euclidas ſtatuarius eiuſdẽ patriæ Cererẽ,& Venerẽ fecit,& Liberum patrẽ, & Lucinam è lapide Pentelico apud Achæos, & Iouem ſedentem apud Aeginetas.

Euphranor autem Iſthmius pictor fuit illis temporibus, quibus pictura iam plurimum ornamentorum acceperat,atque ad ſummum peruenerat, cuius opera fuerunt duodecim Dii, & Theſeus, qui apparebat æquabilem adminiſtrationem ciuitatis præſentibus Athenienſibus conceſsiſſe. Præ ſe ferebat eadem pictura,quæ erat in porticu nauatam operam Lacedæmoniis ab Atheniẽſibus ad Mantineam,quod erat equeſtre prælium, in quo Grylli Athenienſis virtus enituit,& in Bæotio equitatu Thebanus Epaminondas præſtabat.nam equites equitibus, & equi equis imminere apparebant. fuit eiuſdem Euphranoris & tabula Epheſi, in qua Vlyſſes boue & equo iunctis ſeminare ſal videbatur. fecit & Paridem, qui in eodem opere cognoſcebatur iudex Dearum,& Hælenæ amator,& qui Achillem occidiſſet. fecit & bonam fortunam altera manu poculum, altera papauera & Ariſtas geſtantem. & Latonam nuper genitam,& alteram, quæ Apollinem ac Dianam ſedentes ſuper brachio geſtaret. fecit & virtutem & formam coloſsi,mulieremque quandam miniſtrantem ſacrificio.

Euthicrates Lyſippi filius Herculem fecit in Delphis & Alexandrum Macedonem venatorem ex ære.

Gitiadas Lacon tripodes quoſdam fecit Dianæ,& æneam Mineruam apud Lacedæmonios,& multos Herculis labores,& Caſtores & Vulcanum matrem è vinculis eximentem, & Amphitriten, ac Neptunum cæteris ſuis operibus forma præſtantes.

Hermon excidit è ligno apud Træzenios Caſtorum ſimulacra multa elegantia membrorum.

Hermogenes Cythorius fecit Apollinem Clarium æreum, & Venerem apud Corinthios, fecit & Neptunum æreum cũ delphino ſub pedibus aquam profundentem, vt ait Alcimus in libro de ſtatuariis.

Hygion Athenienſis vel, vt ait Adæus in lib. de ſtatuariis, Crotoniates, primus omnium mortalium marem à fœmina pingendo diſtinxit, cum ante illum figuræ ita pingerentur imperfectæ vt neque à maribus fœminę dignoſcerentur, neq; vllam haberent aut oris aut membrorum elegantiam.

Hypatodorus Mineruam fecit apud Arcades è marmore cum ob magnitudinem: tum ob opificium ſpectatu dignam.

Irene fœmina Cratini pictoris filia egregiam pinxit in Eleuſine vrbe puellã, & Calypſo iam vetulam, & Theodorum eximium præſtigiatorem ſuæ ætatis.

Laphatis patria Phliaſius fecit Herculem apud Sicyonios, Apollinem apud Achæos, Herculem item apud Corinthios ligneum in æde ipſius Herculis.

Learchus Rheginus Dipæni & Scillidis diſcipulus, vel vt alii maluerunt Dædali, fecit ſignum Iouis Chalciæci ligneum eximium apud Lacedæmonios.

Leochares fecit Eurydicen & Olympiadem ex auro & ebore, & Apollinem cognomento Patroum.

Leocharis autem pictor fuit non ignobilis, qui opus fecit eximium Iouem in Piræeo in vltima porticu.

Locrus Parius Mineruã finxit miræ pulchritudinis apud Athenieſes, & Demoſthenem exilio Calauream ſecundo eiectum morientem hauſto veneno, & Pindarum, quia Athenienſes carmine laudauiſet.

Lycius Myronis filius pinxit in Alti apud Eleos cum Græcis barbaros in certamen congreſſuros, Agamemnonem cum Paride, Aeneam cum Diomede, Deiphobum cum Aiace Telamonio.

Lyſonis opus fuit apud eoſdem populus prope diuinum creditum.

Lyſippus Eleus Cupidinem fecit æneum Theſpienſibus, & Pyrrhi ſimulachrũ.

Lyſippus Sicyonius permulta præclara opera fecit, ſed inter hæc Muſas apud Athenienſes, & Iouem æneum in æde Veneris, & Herculem apud Corinthios, ac Iouem apud Argiuos multã laude digna, & Socratis æream ſtatuã Athenis, quæ publico decreto erecta fuit in celeberrimo vrbis loco, vbi Athenienſes pęnitentia facti accuſatores ipſos Socratis mactauiſſent vt ait Diog. Laertius in eius vita.

Lyſiſtratus & ipſe Sicyonius huiuſce Lyſippi frater non eſt ſilentio prætermittendus, quoniam primus omnium mortalium fuit, qui hominum figuras è gypſo effinxerit, quod inuentum maxime fuit accommodatum ad vniuerſum fundendi artificium, cum inde ars fuſoria plurimum facilitatis acceperit.

Medon Lacedæmonius Mineruam fecit armatã ſcuto & haſta & caſside marmoream.

Menochares Pauſiæ diſcipulus pinxit Aeſculapium, & eius filiam Hygiam & Aeglen, & Pana, & Ocnum funem tenentem, quam aſinus vorabat.

Menodotus ſtatuarius Cupidinem fecit eximium Theſpijs, & Calliſto Athenis in arce.

Miconis Athenienſis pictoris opus fuit eximium Lapitharum & Cẽtaurorum pugna apud Athenienſes in templo Theſei, atque illos qui in Colchidem nauigarunt, in templo Caſtoris & in porticu Pæcile vocata, acies Athenienſium nimirũ Theſeo Duce cum Amazonibus congreſſuræ illius ſunt opus, & Græci excidentes Ilium, & reges ob nefarium Aiacis cum Caſſandra facinus congregati, & captiuarum mulierum agmen, & Caſſandra, & qui aduerſus Perſas in Marathone

pugna-

pugnarunt. ſpectabatur par in vtraque acie pugnante alacritas, ac barbari fugientes apparebant temere ſe in paludem trudentes ob metum. erant & Phœniſſæ naues & barbarorum facta cædes à Græcis, & Theſeus à litore ſoluens, & Minerua ac Hercules.

Myronis Athenienſis fuit puer æreus in arce, & facinus Perſei in Meduſam, & ſpectantiſsimum opus in Helicone Liber pater erecto ſtatu, præter Erechtheum, qui fuit Athenis. fecit hic idem ligneum Orpheum apud Aeginetas, & marmoreum Cupidinem, qui ex altera parte videbatur Hercules ex ære egregiè fabrefactus. & æreum diſcobolum. Neq; debet hoc mirum videri quod idem artifex in varia materia ſuum ingenium exercuerit, quoniam multi fuerũt ex antiquis, qui non minus pingendo, quam fundendo & incidendo excelluerunt. cum præſertim harum artium omnium vna ſit origo, vna ratio, vnus finis. fecit æream vaccam apud Aeginetas, quæ præcipuam laudem artificij meruit, & Arceſilai atq; Lichæ ſtatuas. & Ariſteum liberi patris filium, & Iouem imperatorem ſpectatiſsimum, & Apollinem eximiæ pulchritudinis ex ære.

Muſus Iouem æneum fecit apud Eleos in templo Iouis popularis, ſeu Laætæ, quod fuit Corinthiorum donarium.

Mys non ſolum in argento cælando, ſed etiam in cædendis ligneis imaginibus peritiſsimus cum ſumma omnium ſpectantium laude pugnam in arce ſculpſit in clypeo Mineruæ centaurorum & Lapitharum, quam Mineruam Phidias fecerat ex ære.

Naucidis Argiui opus fuit Hebes ſimulacrum in æde Iunonis in agro Mycenæo & apud Argiuos Hecate ex ære.

Nicagora Sicyonia ſculptrix Herculem fecit apud Corinthios in draconem verſum, qui ex Epidauro delatus fuit Corinthum mulis bigis ob eximium pondus.

Niceratus effinxit Aeſculapium & eius filiam Hygiam ex ære.

Nicearchus non ignobilis pictor multa prælata fecit, inter quę principatum obtinuit Pan cum Cupidine colluctans, qui pares prope apparebãt: & Cupido itẽ ac Venus inter Gratias. erat & Hercules ita mæſtus, vt videretur pertæſus infamiæ.

Nicias Athenienſis Nicomedis filius qui floruit olympiade duodecima poſt centeſimam ita inuenit coloribus clarum & obſcurum ac lucidum referre, vt eius picturæ non pictæ, ſed conſiſtere per ſe apparerent; tanta fuit in ijs exprimendis præſtantia artificij. Narratur eius Bacchus mirabili fuiſſe artificio factus. & Io, & Andromeda, & Calypſo eius fuerũt ſpectatu digna pinxit inferos Athenis ex Homeri carminibus, quod opus mirum creditum Necyam vocarunt, expreſsit poſt modo penicillo Hiacynthi pulcritudinem, & tauri Marathonij ferocitatem in porticu Stoa vocata. omnium vero pictorum maxime mirabilis fuit exprimendis animalibus, ſed canibus in primis.

Nicodemus apud Eleos fecit Herculem puerili ætate, opus mirabile creditũ.

Nicomachus Ariſtodemi filius multa & ipſe fecit pręclara, inter quę vt eximia commemorantur, mater Deorum in throno ſedens multa cum maieſtate, circa quam florum fructuumq; mirabilitas quædam pullulabat. Dij in eadem pictura aſtabant plerique eius voluntati obtemperaturi, vt videbantur. Proſerpina item a rapta à Plutone, quæ apparebat ſub terram ingredi. Scylla marinum monſtrum. Apollo & Diana, ac Rhea ſuper dorſo leonis ſedens.

Olympioſthenes tres Muſas incidit in Helicone, ſicut Cephiſodotus.

Omphalion pictor, Niciæ Nicomedis filij diſcipulus Aeſculapiũ fecit mirabilẽ apud Meſſenios, & Tritonem ſuper delphini dorſo per mare equitantem, & Podalirium & Machaonem. & Hygiam Aeſculapii filiam virginem formoſam, incredibilis artificii creditam, quæ quandam præ ſe ferret in vultu lætitiam.

Ona-

Onatas Aegineta Miconis filius ſignum Iouis fecit apud Eleos, & Herculẽ, quem dicarunt Thaſij, ex Attica Dædali officina inter nobiles artifices nulli ſecũdus.eiuſdem opus fuit Mercurius arietem ſub alis portans galeatus,chlamideque indutus.hic vbi Cererem feciſſet Phigalenſibus,quantum pręmii popoſcit, tantum reportauit,hoc eſt decem magna talẽta vt ait Ariſtodemus Abderites in libro ſecundo de ſtatuarijs floruit eadem ætate,qua Hegias & Agelades clariſsimi ſtatuarum artifices.

Pamphilus Macedo Apellis & Melanthij magiſter arithmeticus & geometra non ignobilis,qui negabat artem pingendi aut ſculpendi aut cęteras huiuſmodi ſine mathematicis poſſe ſcite tractari, fecit victoriam Phliunte Atheniẽſium, Vlyſſemque penicillo eximie expreſsit.

Panænus Phidiæ frater miro artificio pinxit pugnam Marathoniam aduerſus Perſas Athenis in porticu Pœcile vocata, quo vno opere nobilitatus fuiſſet, vel ſi nihil aliud feciſſet.tanta erat eius pictarum formarum venuſtas,vt non pictæ figuræ,ſed viui homines pugnare viderentur, cum quiſque poſſet pugnantes dignoſcere. Idem Delphis templum nobiliſsimum Apollinis pinxit ſine præmio, quare ab Amphictyonibus fuit multis honoribus inſignitus, & ſenatuſconſ. factum vt publicus ſumptus fieret in eius victum vbicunq; mutaretur in agro ſuo, hic primus fuit qui os aperire & dentes oſtendere picturas coegit, vultumque figuratum a priſca ruditate ad iucundiorem aſpectum perduxit.

Parrhaſius Euenoris filius patria Epheſius prior fuiſſe dicitur qui proportiones inuenerit in figuris, addiditque capillis venuſtatem, & faciei non prius viſam elegantiam.eſt enim omnium maxime neceſſarium, vt rationes in vniuerſa picturæ,ſculpturę,aliarumque conſimilium artium facultate ſeruentur,neq; ſolum propter venuſtatem,quæ viſui iucundas figuras facit,ſed etiam quia ſic ad vnguẽ pro viribus naturam imitari conuenit,quæ ſemper in optime conſtitutis animalibus certam rationem membrorum ſeruare conſueuit.Præclare igitur dicere ſolebat Pamphilus,geometriam & arithmeticam diſciplinas eſſe picturæ perneceſſarias, quoniam omnis proportio diligentior in numeris,deinde in aliis magnitudinibus conſideratur.eius rei præclarum eſt indicium, quod ſiquis caput à capillis ad mentum, vel digitum vel manum vel pedem corporis permenſus fuerit, poterit magnitudinem totius corporis,& ſingulorum membrorum reperire. huius Parrhaſii eximia opera fuerunt Meleager Rhodiis, & Hercules ac Perſeus cũ Plutonis galea & talaribus Mercurij volans. duæ præterea figuræ loricis armatorum,quarum altera currens in bello ſudare,altera iam defeſſa poſitis armis anhelare videbatur. Fuerunt eiuſdem duæ tabulæ eximiæ,in quarum altera Achilles erat pictus & Agamemnon & Vlyſſes;in altera Caſtor & Pollux & Aeneas.pinxit hic in arce Athenarum in templo Mineruæ pugnam Cẽtaurorum eximie,& poſt hanc celebres illas vuas,quibus dicipiebantur volucres, quamuis velamenti artifici victoriam conceſsit.pinxit & nutricem Creſſam cum infante in manibus.& liberum patrẽ aſtante virtute.& ſacerdotẽ cum puero habente acerram & coronã.

Paſiteles autem plaſta cum in pictura, ſculptura, & cælatura excelluerit,plaſticen tamen omnium harum matrem appellauit.

Pauſias egregius pictor patria Sicyonius inter cætera eximia Cupidinem fecit,qui abiecto arcu & ſagittis lyram tenebat apud Argiuos.& Glyceram coronas è floribus facientem,bibentemque è phiala vitrea Ebrietatem.

Phidias nobilis ſtatuarius non minus fundendo,quam etiam ſculpendo valuit, quis fuit prius pictor,floruitq; olympiade nonageſima: huius opera multa fuiſſe mirabilia traduntur atque inter cætera mater Deorũ apud Athenienſes,& Venus è Pario lapide. fuit Apollo eius opus æreus in arce nominatus Parnopius,

&

& Minerua ibidem ex ære, cuius in clypeo formam ſibi ſimilem inſculpſit, cum inſcribere non eſſet licitum. fecit aliam Mineruam vocatam Lemniam præſtantiſſimam adiutore Colote, & Nemeſim cum corona in ceruos inciſa, & victoriæ ſignum, quæ læua fraxinum, dextra phialam geſtabat, cui operi ſuum nomen inſcripſit, quæ fuit in arce Athenarum vt ait Hippias in lib. 2. de ſtatuariis. eius fuit & ahenea Leda, & alia lignea Minerua Arca cognomēto, cuius manus ſummæ è Pētelico lapide, & pedes erāt apud Platæēſes. fecit & Iouē Eleis ex ebore & Venerē ex auro & ebore, quæ altero pede teſtudinem premebat. in arce Elidis Mineruā item ex auro & ebore, cuius caſsidi gallus inſidebat, & aliam rurſus Pellenenſibus. fecit in templo Olympico Iouem inſignem ex ebore, & amazonē quandam Epheſiis æream in templo Dianæ, & duas Mineruas. & Venerem è pario lapide Athenis, & Mercurium Pronaum apud Platæenſes e marmore.

Phileſeus Eretrienſis fecit apud Eleos binas boues æreas eximii operis.

Philoxenus Eretrieus prælium Alexandri cum Dario pinxit, & laſciuiam, in qua tres Sileni comeſſabantur.

Piſias fecit Apollinem Athenis & Iouem conſiliarium e marmore in curia quingentorum.

Polycletus Argiuus ſtatuarius ſuum ingenium & ipſe in diuerſa materia exercuit. eius opera memoratu digna fuerunt iuuenis ſtrenuus apparens haſtam tenere, qui fuit inde Doryphorus nominatus. & pueri taxillis ludētes. & Venus eximia apud Spartanos, & Iuno ex auro & ebore ſedens in ſolio cum corona capiti impoſita in agro Mycæneo in templo ipſius Iunonis, cui aſsiſtebāt Gratiæ & Horæ atque altera manu malum punicum, altera ſceptrum tenebat, cui cuculus inſidebat. & Iupiter apud Arginos è candido marmore. & ærea ſtatua fratris ſui, atque ærea Hecate. Illud tamen non eſt ſilentio prætermittendum quod non ſculpebantur ex auro vel argento vel ebore niſi magni Dij: cum plebeij è quauis materia fierent antiquitus. erant Dij magni magnarum gentium crediti hi; Iupiter, Neptunus, Mars, Mercurius, Vulcanus, Apollo, Iuno, Veſta, Ceres, Venus, Diana, Minerua. nam alijs fiebant è ligno ſimulacra, vel fictilia. fecit Apollinem hic & Dianam & Latonam in vertice Orthiæ montis è candido marmore, cuius opus fuit Liberi patris ſignum apud Megalopolitanos cothurnati, quod læua thyrſum, dextera poculum tenebat, inſidebatque aquila ſuper thyrſo. omnium vero ſuorum operum laudatiſsimus fuit regulus artis vocatus, qui erat quaſi lex illarum proportionum, quæ ſint ſeruandæ cæteris artificibus in omni ratione figurarum. fecit & duo ſigna ærea non maxima, ſed eximiæ tamen venuſtatis ac virginali habitu & veſtitu, quæ ſacra quædam de more virginum Athenienſium capitibus impoſita ſuſtinerent, vocabanturque Caniphoræ.

Polygnotus Thaſius Miconis filius pinxit in Delphis Neſtorem pileo tectum & haſtam tenentem: atque penicillo mirificè expreſsit bellum Troianum, & Charontem grandem natu. & vectos in cymba parum clara ſpecie. & Epeum muros Troiæ ſolo æquantem. & Neoptolemum cædentem Troianos. fecit Cerberum opus ſane horrendum, & Ocnum cum aſello vorante funem. fuit Ocnus vir ignauus cuius vxor abſumebat quidquid ille acquirebat: apud Athenienſes in Dioſcurorum templo Caſtoris & Pollucis res geſtas. Diomedem ſagittas portātem Philoctetæ. Vlyſſes ſurripiens Palladiū eius opus fuit, & Oreſtes obtruncans auxiliarios Aegyſthi apud arcem Athenienſium. & Alcibiades cum monumentis equeſtris victoriæ ad Nemeam. & Vlyſſes apud Platæēſes patrata iam procorum cæde. ferunt quidam hunc fuiſſe primum, at non Panæmum, qui os aperire & dentes oſtendere figuras docuerit, vultuſque mutationes variauerit, quo inuento plurimum acceſsit ornamenti vniuerſæ arti pingendi. fuerunt tamen qui dixerunt

ad

ad ætatem vſque Polygnoti & Zeuxis & Timantis non fuiſſe inuentos colores plures quatuor.

Praxias Athenięſis calamidis Agrigenti diſcipulus elaborauit Dianæ, Latonæ Apollinis, Muſarum, liberi patris, Thyadum, ſolis occidentis ora in Delphis: quo mortuo reliqua Androſthenes & ipſe Athenięſis abſoluit diſcipulus Eucami. Nã Phryne, cuius inſigni amore captus erat Praxiteles, facta ſibi optione vtrum mallet eligendi huiuſce vel ſtatuæ vel Satyri in tripodibus, hanc elegit, & in Theſpijs depoſuit. atque cum multi artifices in omnibus ſe exercuerint pingendis aut fundendis aut excidendis, tamen non omnes in omnibus excelluerunt, ſed in quibuſdam præcipuè. fuit enim Phidias exprimendis Dijs, quàm hominibus magis accommodatus. Nicias canibus, Praxiteles equis excelluit.

Praxiteles nulli prope omniũ artificũ, qui ſua tẽpeſtate floruerunt, vel etiã poſteris ignotus raptum Proſerpinæ & Ebrietatem fecit æream, & Cerem ac Proſerpinam in primo vrbis ingreſſu è Phalero apud Athenienſes, & Satyrum præterea, quo maxime gloriabatur, in via, quæ vocabatur Tripodes, in templo liberi patris è lapide Pario, & Cupidinem ibidem non minoris admirationis. Armodiũ præterea & Ariſtogitonem tyrannum occidentes. & duodecim Deos. Suadelam Latonamque cum filijs ad portam Nymphadas appellatam & Dianam & Apollinem & Neptunum. aliam Latonam Argiui ſ. adoleſcentem lacertam arcu percuſſurum apud Athenienſes. Cererem & filiam & Iacelum facem præferentem. apud Theſpienſes in Gnido Venerem è Pario lapide ſubridentem riſu ſimulato vt ait Lucianus in Amoribus, cum qua rem habuit Macareus Perinthius, quod in Samo aiunt contigiſſe, vbi ea ſcripta ſunt etiã de Cliſopho Selymbriano ab Adęo Mitylæneo in libro de ſtatuarijs. apud Anticyrenſes Dianam fecit dextera facẽ geſtantem cum pharetra pendente ex humero, cui canis à læua & ipſe æreus aſtabat. fecit & Phrynes ſtatuam ex auro ſuper columna lapidis Pẽtelici, vt ait Alcetas in ſecundo libro depoſitorum in Delphis. apud Eleos Mercurius eius opus fuit Bacchum infantem geſtans, apud quos fecit etiam communi opera cũ Cleone Sicyonio Venerem ex ære mirabili artificio. fuit Cleon diſcipulus eius Antiphanis qui didicerat à Polycleto diſcipulo Polycleti Argiui. fecit Athenis ſignum Dianæ Brauroniæ. & conſultricis Deæ ſimulacrum & Thyadas & Caryatidas. & Mantineam Iunonem ſedentem in ſolio, cui Hebe & Minerua aſsiſtebant. apud Platæenſes Iunonem adultam, & Rheam ſaxum faſcijs inuolutum pro puero ad Saturnum deferentem. apud Platæenſes Iunonem è Pontelico lapide. vbi Callimachus aliam fecit. apud Theſpienſes Venerem pulcherrimã de Phryne inauratam. aliam Phrynem è marmore. apud Athenienſes Bellonam fecit, Triptolemũ, & bonam fortunam. & cupidinem marmoreum depromptum è Glycerio, quæ formoſsima fuit amica non minus quam Phryne, aut Thais, aut Leontium, aut Hippe, aut quæuis nobilis antiquarum amicarum.

Protogenes patria Caunius nobiliſsimus fuit pictor, qui cum multa eximia opera feciſſet, principatum tamen Ialyſo illi celebri tribuere ſolitus eſt, in quo nondum perfecto ſeptem annos Rhodi pingendo abſumpſit. & cani illi pulcherrimo anhelanti, cuius in exprimenda ſpuma ex ore manante diutius laborauit. expreſsit penicello Marſyam victum & exanimum propè propter mærorem. & Nioben ſpectãtem filiorum cædem, quam ex ipſo uultu licebat cognoſcere propè ſtupidam factam. tantæ fuit exiſtimationis, vt cum Demetrius vrbem Rhodon capere poſſet ex ea parte qua erat Ialyſus ignis opera, maluerit vrbi parcere, quam Ialyſum igni deuaſtare. pinxit Satyrum eximium incumbentem columnæ cum cothurnice columnæ inſidente viuæ prorſus ſimili. & Paralum, Hemionida, cydippen, Tlepolemum, Antigonum, matrem Ariſtotelis. fecit etiam ſigna

ex

ex ære pinxit & latores legum Athenienſibus.

Pythagoras Parius Gratias venuſtiſsimis faciebus pinxit apud Pergamenos, opus inſigne.

Pythagoras Rheginus primus omnium ære expreſsit venas, neruos, capillos, & alia complura, idque multo artificioſius totum fecit inuentum, quam fuerat ante ſuam ætatem, qui fecit etiam præter cætera multa pancratiaſtarum ſimulacra, qui artem didicit à Clearcho Rhegino, qui ab Euchiro Corinthio qui a Syadra & Charta Spartanis.

Pythodorus Thebanus Iunonem fecit ex ære Coroneæ Sirenas manu præferentem.

Rhæcus ac Theodorus Samij primi fuerunt, qui Plaſtices artis artificium in Samo inuenerũt. fecit & alia ſigna in Dianæ Epheſiæ templo, & fœminam quam Epheſij Noctem appellabant perobſcuram.

Scopas Parius Venerem popularem ex ære fecit in Elide capro inſidentem, & multa alia ſigna in varijs locis, ſed præſertim in Ionia & Caria. fecit apud Athenienſes, amorem, cupidinem, appetentiam. apud Corinthios Herculem & Hecaten ſigna mormorea. fecit Venerem è marmore, quæ noctu ridere videretur ob voluptates venereas, ac furta nocturna, & Phaethontem, & Veſtam ſedentem cũ duabus miniſtris, & Thetidem cum Achille ac nymphis quæ inſiderent delphinis Tritonibus, & Phorco fecit Gnidijs Bacchum & Mineruam. Arcadibus Aeſculapium impuberem. & Hygieam e Pentelico marmore. & Platæenſibus marmoream Mineruam Pronaum.

Simonis pictoris Aeginetę opus fuit apud Eleos equus & aſsiſtens auriga, & labores Herculis.

Socrates Sophroniſci filius incidit apud Athenienſes è marmore in veſtibulo arcis Gratias & Mercurium. pinxit etiam Hygiam filiam Aeſculapij, & Aeglen. Panacea quoque & Iaſo & piger ſpartum torquens, quod aſinus rodebat, erant eius picturæ.

Strongylio parum erat aptus exprimendis in marmore humanis corporibus, cum boues & equos optime exprimeret. ſolam Dianam ſoſpitam fecit Athenis tolerabilem.

Tæcteus & Angelio magiſtri Callonis, ac Scillidis & Dipæni diſcipuli ſimulacrum fecerunt marmoreum eximium in Delo Apollinis Delij.

Tauriſcus non ignobilis pictor præter alia egregia pinxit diſcobolum, in quo & muſculi in dorſo & vis brachij, & omnis habitus corporis totis viribus in altum iacere conantis mirifice apparebat. & Paniſcum, & Clytemneſtram, & Polynicem repetentem regnum, & Capaneum.

Teletas & Ariſton communi opera fecerunt apud Eleos æreum Iouis coloſſum duo de viginti pedum, opus eximium creditum.

Theodorus Samius mirabilis fuit in arte ſua, ſiquidem ferrum fundere ac ſigna facere ex eo primus inuenit, non tamen multos æmulos habuit propter difficultatem metalli, quod non potuit ſequentibus temporibus in ſtatuas cõmodè fundi, quare neceſſe fuit ab illo fuiſſe aliquo ignoto medicamento purificatum.

Theocoſmus ciuis Athenienſis Iouem fecit adiutore Phidia è marmore, cuius capiti Horæ & Parcæ inſidebant, cuius os ex auro & ebore cõſtabat, reliqua e gypſo & fictili materia.

Theoporpus Aegineta Taurum ex ære in ſignum fecit Corcyræis.

Traſymedes Parius Arignoti filius Aeſculapium inſignem fecit ex auro & ebore ſedentem tenentemq; ſcipionem, qui altera manu caput premeret draconis cane ad pedes decumbente.

Thime-

Thimenetus Muſæum pinxit penicillo in arce Athenarum, qui Boreæ dono volare apparebat. & palæſtritem, & puerum hydrias portantem.

Thylatus & Orethus & eorum filii apud Eleos ſignū illud Iouis fecerunt, quod fuit poſtea in Olympiam deportatum.

Thymilus Amorem fecit libero patri aſsiſtentem apud Athenienſes e marmore candido in via Tripodibus, & Satyrum puerum poculum porrigentem.

Timanthes Iphigeniam altari aſtantem pinxit, multoſque mæſtos circa illā, ſed omnes reliquos mærore ſuperare Menelaus patruus videbatuur. cum verò patris dolorem ſe non poſſe penicillo exprimere arbitraretur eximius artifex, quòd iam quidquid poſſet in patruo expreſsiſſet, velamento veſtis paternum os occultauit. pinxit idem Polyphemum cum ſatyris in parua tabula. & iudicium armorum in Aiace, qua tabula iudicatus eſt ſuperaſſe Parrhaſiū Sami. fecit Cyclopem dormientem, & ad oſtētandam magnitudinem Satyros qui thyrſo eius pollicem metirentur.

Timocles & Timarchidas Athenienſes fecerunt Aeſculapium marmoreum imberbem Elateæ.

Timomachus Byzātius eximius pictor præter Arionem a delphinis vectum citharam pulſantem, fecit Aiacem & Medeam & Oreſtem & Iphigeniam in Tauris, quæ vultu mæſto ac pudibundo aſtans aræ veſtes componeret vt caderet decore. fecit & Gorgonem, in qua ars præcipue enituit. fecit & Athenienſes ſedentes, & alios concionantes & præſtantiſsimum opus fuit Gorgon.

Tiſagoras conſcius artificij Theodori Samii, vt apparuit, fecit apud Delphos è ferro Herculem pugnantem cum hydra, & alia ſigna ferrea multa laudabilia, quamuis ars eſſet difficillima. fecit Pergami alterum caput ferreum leonis, alterum apri.

Xenocriti & Eubij Thebanorum opus fuit Hercules Promachus e candido lapide apud Bœotos.

Xenophilus æſculapium fecit apud Argiuos è candido lapide, cui Strato adiunxit bonam valetudinem. & Neptunum apud Anticyrenſes ea forma vt manu femori admota altero pede ſupra delphinum aſcenderet, altera geſtaret tridentem.

Xenophon Athenienſis fortunæ ſignum fecit ferentis Plutum, quod opus cū imperfectum relinquens deceſsiſſet Calliſthonicus Thebanus ciuis os & manus & quædam alia ſufficit.

Zeuxis Heracleota pictor clariſsimus tam amplas diuitias per ſuam artem ſibi comparauit, vt auſus ſit veſtem aureis literis nomen ſuum continentem geſtare ad ludos Olympicos. huiuſce mirum opus fuit Penelopes pictura, quam ita pinxit, vt præter eximiam pulchritudinem, ſtudium etiam continentiæ & pudicitiæ, atq; omnes mores, qui in honeſtiſsima matrona eſſe ſolent referrentur in ea pictura, & quaſi elucerent. pinxit Marſyam ligatū, & vuas, ad quas aues aduolabant cum puero illas geſtante. fecit Arigentinis Herculem vtraque manu angues ſuffocantem præſentibus Amphitryone & Alcmena, in qua pictura metus quidam exprimebatur parentum. Pinxit Iouem in throno cum eximia quadam maieſtate Deijs cæteris aſsiſtentibus. & opus Helenam vocatum, quod è quinque præſtantiſsimis virginibus delectis Crotoniatarum confecit, obſeruatis partibus, quæ viſæ ſunt præſtantiores in ſingulis. Pinxit Atalantam & Pana paſtorum Deum, quem largitus eſt poſtmodum Archelao. nam poſt partas inſignes opes, quia cenſeret ſua opera condigno precio emi non poſſe, cæpit ea elargiri. pinxit Athenis in templo veneris pulcherrimum cupidem roſis coronatum, & egregiū centaurum, & ne memorandis artificibus aut illorum operibus tempus abſumā, quæ

quæ poſſent magnum volumen implere, multi alii pictores & ſtatuarii fuerunt præter prædictos, inter quos celebres erant.

Alypus Corcyræus. Andreas Argiuus. Andreas Tenedius. Aſterio Athenienſis. Antiphilus Naxius. Antiphilus Corinthius. Callicles Megarenſis. Calynthus Crotoniata. Cantarus Sicyonius. Cherilus Olynthius. Chryſothemis Cyprius. Cleeta Smyrneus. Cleon Arcadius. Dædalus Corinthius. Detondas Cephalenius. Dontas Lacedæmonius. Dionyſiocles Mileſius. Daippus Meganenſis. Eutelidas Argiuus. Eutychus Chius. Glaucias Aegineta. Gratianus Spartanus. Hippias Eleus. Hermocrates Samius. Lyſippus Chius. Lyſus Macedo. Megacles Meſſenius. Micon Syracuſanus. Nicodemus Zacynthius. Nicodemus Aegineta. Naucydes Smyrnæus. Olympus Cous. Philotimus Aegineta. Panthias Chius. Patrocles Sicyonius. Patrocles Crotoniata. Panthias. Prothæus Arcas. Polychus Corcyræus. Pyrilampes Sicyonius. Pyrilampes Meſſenius. Polichus Aegineta. Ptolichus Aegineta. Polycles Athenienſis. Polydamas Scotuſſenſis. Silanio Athenienſis. Somis Abderita. Stadius Athenienſis. Soidas Naupactius. Sthenis Olynthius. Stomius Megarenſis. Tiſander Macedo. Theomneſtus Sardianus. Theocles Crotoniata. Theocoſmus Liparenſis. Habuit filium Dædalus Iapygem, à quo dicta eſt Iapygia: & vrbs Licyæ vocata eſt Dædala, è Dædalo ibi poſtea ſepulto. primus fuit Dædalus qui aſciam, perpendiculum, & glutinum, lithocollam, ac terebram inuenit atque cum Talus eius diſcipulus rotam figlinam prior ex cogitaſſet & ſerram ad aſperitatem malę ſerpentinæ, quæ paruū lapidem corroſiſſet & ferrum, inuidens Dædalus ne gloriam magiſtri ſuffocaret, eum per dolum interemit. ſed ſatis de his artificibus, nunc ad ea quæ fabuloſe de Dædalo dicta ſunt accedamus, illa perquirentes. ¶ Hæc ferè illa ſunt omnia, quæ de Dædalo celebrata ſunt, quorum ſententiam nunc perquiramus. Quod atrifex ingenioſus fuerit Dædalus, ſororisque filium Attalum, vel Telen, vel Calum, qui figuli rotam & ſerram ad imitationem dentium ſerpentis, quæ paruulam tabellam corroſerat, inuenit, interemerit, eaque de cauſa ſolum verterit, & in Cretam progerit, vbi familiaris Minois & Paſiphaes factus ſit, hiſtoricè quidem, at nō fabuloſè narratum eſt. Quod etiam Paſiphae cum tauro congreſſa ſit, illud hiſtoricè dictum eſt, vt explicauimus, atque cum adulterij non ſolum conſcius, ſed etiam adiutor Dedalus fuiſſet, quòd fuit a Minoe in vincula coniectus vnà cum filio Icaro. Hi carceribus reclusis paruas nauiculas nacti, cum nonnullis, qui odio habebant nimis ſeueram Minois adminiſtrationem, velis in ventos explicatis, remorumque vtrinque valide impellentium beneficio, fugam arripuerunt; Dædalusque in Siciliam peruenit, at Icarus ob imperitiam Naucleri in ſcopulum impegit, & naufragium fecit, ac periit. Dictus eſt autem Dædalus alas excogitaſſe, qui cum illum claſsis Minois inſequeretur, ipſe primus velificationem inuenit, ac ventum ſecundum in puppim natus Minois claſſem anteuertit, quæ remis tantum vtebatur, vt ait Pauſ. in Bæoticis. Arbitrari ſunt nonnulli præterea dictam fuiſſe Paſiphaen in amorem tauri incidiſſe, quia cum ex Dædalo de tauro inter aſtra collocato, deque vniuerſa re aſtronomica audiuiſſet, in aſtronomiæ amorem inciderit, vt ait Lucianus in dialogo de Aſtrologia. cur verò Minos poſtea illum inſecutus ſit; aliam afferunt rationem. Atque hæc quidem hiſtoricè a diuerſis ſcriptoribus de Dædalo memorātur. ¶ Nunc quod ad mores pertinet, conſideremus. omniū malorum, omniumque calamitatum ſane fundamentum eſt iniuſtitia, nam quia Calum Dædalus e turri per inuidiam præcipitauit in multos labores & ipſe incidit, qui neque Regiam quidem amicitiam firmam eſſe aut tutam ſceleratis hominibus expertus eſt. Quæ poteſt enim eſſe ingenii præſtantia, quæ non miſerrima

rima

rima ſit, cum fuerit cum improbitate & turpitudine cōiuncta? cum igitur ad ſumma contenderet Dædalus, ſummorumque hominum amicitias expeteret, illud ipſe expertus eſt, quod filio perſuadere conabatur, mediocritatem tutius exoptari: cum ſummæ cuiuſq; fortunæ vel ſumma ſcelera, vel ſummę calamitates ſoleant eſſe cōiunctæ. Hæc ipſa ratio effecit cum in Siciliam volaturus alas Icaro accommodaret, vt illum admonuerit media ſemper eſſe expetenda, quare inter volandum etiam neque nimis ſolem eſſe accedendum ob ingentem calorem, neque nimis ad mare: ne fierent alæ, quam oporteret, ob aquam grauiores, aut ob frigus duriores. Sic igitur eum monet apud Ouidium libro ſecundo de arte:

Me pennis ſectare datis: ego præuius ibo.
Sit tibi cura ſequi: me duce tutus eris.
Nam ſiue ætherias vicino ſole per auras
Ibimus, impatiens cera caloris erit.
Siue humiles propiore freto iactabimus alas,
Mobilis æquoreis penna madeſcet aquis.
Inter vtrunq; vola: ventos quoq; nate caueto.
Quaq; vocant auræ vela ſecunda dato.

Quæ præcepta ſiquis diligentius conſideret, ſane parum pertinent ad nauigationem, at plurimum ad inſtitutionem humanæ vitæ, ſiquidē multo grauior eſt fortunatorum caſus, quàm eorum, qui diu infeliciter egerunt, omniſque felicitatis moleſta eſt iactura illis, quibus aduerſa fortuna ſpirare cęperit. Neque alia de cauſa hæc celebrata ſunt a poetis, niſi vt demonſtrarent diuitiarum, & rerum omniū excellentiam nemini eſſe tutam: optimamque eſſe mediocritatem, quæ neque inuidiam ſecum trahat plurimorum: neque tamen contemnatur: quod patitur infima hominum conditio. Atque Lucianus in aſtrologia iuuentutis calorem & inſcitiam per hæc demonſtrari aſſerit, cum non illa diſquirantur ab illa ætate, quæ conueniant, ſed vel ad cœlum animo tollatur ab arte aberrans, & a iudicio recto præceps in mare decidit. At nunc de Pelope dicatur.

De Pelope. *Cap.* XVII.

PElops ille, cuius humerum Ceres comedit, Taygetes & Tantali filius fuiſſe dicitur vt teſtatur Euripides in Oreſte vbi loquitur de Tantalo:

οὗτος φυτεύει Πέλοπα, τοῦ δ' Ἀτρεὺς ἔφυ.
Ab hoc Pelops eſt editus Atrei pater.

Pelopem alij patria fuiſſe Lydum, alij Paphlagonium memorant, verum quæcūque patria illi fuit, huiuſmodi de illo res narrantur. Oenomaus Rex Elidis ac Piſæ, cum percepiſſet ex oraculo futurum eſſet vt a genero interficeretur, filiamque haberet eximiæ pulchritudinis ex Eurythoe Hippodamiam, omnibus artibus conatus eſt homines ab eius coniugio deterrere. Atque currule certamen propoſuit Hippodamiæ petentibus procis, ea lege, vt qui victus fuiſſet, trucidaretur. qui vero victor extitiſſet Hippodamiæ matrimonium obtineret. Marmacem primum procorum per capitis periculum veniſſe ad petendam Hippodamiam memorant ad cuius tumulū mactatæ ſunt Parthonia & Eripha vocatæ equæ, & humatæ Oenomai iuſſu. ac poſt illū hos ordine fuiſſe ab Oenomao cæſos procos: Alcathoū, Euryolum, Eurymachum, Crotalum, Acriam, Porthaonem, Capetum, Lycurgū, Chalcedonē, Laſiū, Tricolonū, Ariſtomachū, Priantē, Cronum, Aeoliū, & poſtremū Erythrū, quib. oīb. victor Pelops quotānis poſtea quādiu regnauit parētare cōſueuit. Alii tñ illud factū fuiſſe a patre maluerūt, quia filiā amaret, quā nemini volebat concedere, quare illa de oraculo dr̃ finxiſſe. fama eſt Oenomaū quoties currule certū procis filię pponeret, A eo Ioui diuinā facere cōſueuiſſe. Amabat eadē

à Myrtilo Mercurij & Cleobules filio : vel vt alij voluerunt, Phaëthuſæ : vt alij Mantus, qui auriga erat patris ipſius Hippodamiæ. Inter cæteros igitur procos poſt cædes tredecim aliorum : quorum hæc nomina ſcripta ſunt ab Epimenide: Mermnus, Hippoſtratus, Aeolopeus, Piras, Acarnan, Hippomedon, Alcathous, Chalcon, Laſius, Scopelus, Lycurgus, Acrocomus, Crocalus, Eurymachus, Euryalus : cum à cæteris quibuſdam ex his ſubtractis Aeolus & Tricoronus fuerint ſubrogati, neque ſimplex ſit de his opinio, quod alij Ariſtomachum, & Hippothoum, Eurylochum, Automedontem, Pelaguntem, Cyrianontem, Pelopem Opuntium nominarunt. erat autem ex illorum craneis Marti templum extructurus. Cecidit in illis certaminibus etiam Cranon, in cuius honorem Theſſali vrbem Ephyram prius nominatam mox Cranonem appellarunt, vt ait Nicephorus. cum forma præſtantem Pelopem Hippodamia vidiſſet, in eius amorem incidit, atque clam egit cum Myrtilo vt victoriam aduerſus patrem Pelopi concederet. Tum Myrtilus clauos modiolis rotarum non immiſit, quare fecit vt Oenomaus à Pelope vinceretur, ac cæderetur labentibus rotis. Alij dicunt Oenomaum ſuperatum fuiſſe à Pelope, quia Myrtilus cereos clauos modiolis infinxerit. Concedebat enim Oenomaus procis vt Hippodamiam in ſuis curribus haberent, atque curſus initium à fluuio Clade, finem Iſthmum Corinthiacum eſſe voluit : ipſeque cum haſta à tergo currens in curru ſequebatur, qui ab equis velociſsimis Pſilla, & Arpinna trahebatur. ſic igitur comprehenſos procos ipſe Oenomaus haſta à tergo transfigebat. Tunc itaque dolis Myrtili victus à Pelope Oenomaus cum moreretur: imprecatus eſt Myrtilo vt è Pelope occideretur, quod etiam poſtea contigit. Nam cum Pelops aſportaret Hippodamiam, eaque ſitim pateretur in itinere, ſeceſsit parumper de via Pelops ad aquam hauriendam : hanc primam ſatis aptam occaſionem ratus Myrtilus abſente Pelope Hippodamiam vitiare conatus eſt. Tunc Hippodamia reuerſo Pelopi Myrtilum accuſauit, quem Pelops apud Geræſtum promontorium in mare detruſit, quod mare ab eo poſtea Myrtoum dictum fuit, vt ſignificauit Euripides in Oreſte. at Iſtrus libro duodecimo rerum Atticarum virum bellicoſum fuiſſe Myrtilum ſcripſit, qui ob promiſſam ſibi, & poſtea non conceſſam Hippodamiam, cum Pelope certauerit, a quo tamen victus fuerit. Poſt Myrtili cædem à Vulcano expiatum fuiſſe memorant ipſum Pelopem, qui cum ad mare acceſsiſſet, Piſamque Oenomai regiam & Apiam Pelaſgiam dictam accepiſſet Peloponneſum hoc eſt Pelopis inſulam nominauit, q̃uis ſit peninſula. Fabulantur præterea Pelopem vt coctus fuit à Neptuno fuiſſe amatum, vt in his ſignificauit Pindarus:

τοῦ γαιήοχος ἐράσατο ποσειδῶν
ἐπείνιν καθαροῦ λέβητος, ἐξῆκε κλωθὼ
ἐλέφαντι φαίδιμον ὦμον κεκαδμένον.
Quem terram amplexus amauit Neptunus
Vt ipſum è puro lebete exemit Clotho,
Ebore clarum humerum condecoratum.

Scripſit Pauſanias in prioribus Eliacis, non duos tantum, ſed quatuor fuiſſe equos Oenomai. memoriæ prodidit Xanthus in rebus Lydiæ, & Herodorus in hijs quæ ſcripſit de Perſeo & Andromeda, quatuor illos Oenomai equos Pſillam Harpinnam, Ocyon, Aoratum fuiſſe nominatos: ac promiſſum fuiſſe Myrtilo doli præmium iureiurando à Pelope, vt prima nocte Myrtilus eſſet cum Hippodamia, quod poſtea cum ille repoſceret, fertur è naui in mare à Pelope deiectus, veluti teſtatur etiam Pauſanias in Arcadicis. Cum eius corpus æſtu maris eiectum ad Pheneatas applicuiſſet, ſepultum fuit honorifice, & annua ſacrificia illi inſtituta: quamuis Myrtoum mare non a Myrtilo, ſed à Myrtone puella ibi ſubmerſa no

men

mẽ inditum fuiſſe teſtatur Duris Samius. memoriæ proditum eſt à Theſeo in rebus Corinthiacis & à Pauſ. in iiſdem currum Pelopis depoſitum fuiſſe apud Corinthios in templo Anactorum, qui pẽderet de tholo, cum Pelops tam cultus ſit præcipuo honore præ cæteris heroibus apud Eleos, quam Iupiter prę diis cęteris. Dicitur Pelops filios habuiſſe Cleonẽ, à qua vrbs dicta eſt. Letreum, Alcathoum, Lyſidicen, Plyſthenem ac Thieſtem. Alij dixerunt Pittheum & Chryſippum & Diantem & Hippalcmum fuiſſe filios. Sed è quibus mulieribus non conſtat, & Argæum quendam, at non eum quidem, qui ab Hercule primus combuſtus, dedit in manus conſuetudinem ad poſteros comburẽdorum cadauerum. & Corinthum a quo vrbs Ephyre inſtaurata ſit, quamuis alij Iouis, alij Oreſtis, alij alijs Corinthijs, id attribuunt. Quod vero Neptunus Pelopem amauerit vbi exemptus fuiſſet è lebete, nonnulli referunt ad hiſtoriam, dicuntq; illud dictum idcirco fuiſſe quia Pelops ante quam ad incrementum naturalis caloris perueniſſet, naturaque ſuperuacaneos humeros concoqueret, fuiſſet valetudinarius. at cum veniſſet ad pubertatem dictus eſt amatus fuiſſe à Neptuno, cuius filii & amici viri bellicoſi ac ſtrenui homines fuerunt. Neque hoc diſſentit ſane a phyſica ratione quando ſcriptum eſt ab Ariſtotele in hiſtoriis animalium multos ad pubertatem vſque fuiſſe valetudinarios, qui emiſſo ſemine ſani facti ſunt, aut contra. Pelopem ſepultum fuiſſe Letrinæ, quæ ciuitas fuit Elidis ſcripſit Iſacius, atque Troia omnino capi non poterat, vt prędixit oraculum, antequam Neptolemus Achillis filius, & os Pelopis, & arcus Herculis, quem habebat Philoctetes, huc portarentur. Illud os vbi in Græciã poſt captum Ilium reportaretur ad Eubæã naufragio facto periit, qđ multos poſt annos captũ fuit à quodã piſcatore, qui admiratus magnitudinẽ conſuluit oraculum cuius eſſet. cognitũ os Pelopis in litore humauit, atq; poſt iuſsis Eleis ad ſedandã peſtilentiam illud requirere, cum retuliſſent multa munera publice illud acceperunt. Neq; plura fere his de Pelope memoriæ prodita ſunt. ¶ Sed cur hæc de Pelope & Hippodamia, quæ nõ diſſentiũt ab hiſtorica narratione, recepta ſunt a poetis, & celebrata? Quia nihil aliud eſt humana vita, niſi ſimili huic certamini contentio: quippe cum pericula, calamitatesq; ſint ſubeundæ, & fortiter cum voluptatibus pugnandum, à quib. ſi vincamur in pernitiem prorſus ducimur: at ſi victores ipſi extiterimus, viri fortes & cõſtantes habebimur, fortitudinemque tanquam Hippodamiam ſemper contubernalem habebimus per vniuerſam vitam: cum in naturam prope vertatur cõſuetudo. quod autem pronum ſit ac velox ingenium ſiue natura mortalium ad voluptates, teſtantur ipſa equorum nomina. cum Arpinna rapacem ſignificet, Ocys & Psilla veloces ſint: Aoratus autem videri non poſsit. cum igitur vellent oſtendere plenam contentionis, plenam miſeriarum, plenam periculorum vitam eſſe mortalium, ſemper voluptatibus iniunxerunt pericula, cum omnes denique calamitoſæ exiſtant. Atque vt nos ab illis retraherent, & vt viri boni efficeremur pro viribus, demonſtrarunt quæ ſupplicia proponantur iis, qui victi fuerint a voluptatibus. Hæc vna cauſa extitit, cur hæc memoriæ prodita ſint, & a poetis celebrata. at nunc de Perſeo dicamus.

De Perſeo. *Cap.* XVIII.

PErſimilis Oenomai fuit cauſa, quæ Acriſium Danaes patrem & auum Perſei compulit, vt nemini filiam in matrimonium concederet: quippe is reſponſum acceperat futurum eſſe vt a nepote, qui naſceretur è filia Danae, occideretur. fuit enim Danae Perſei mater Acriſii Argiuorum regis & Eurydices Eurotei vel vt aliis magis placuit Lacedæmonis filia, quæ cum nata eſſet, Acriſius a diuit

oraculum vt, an marem aliquem filium poſtea habiturus eſſet, ſciſcitaretur. Tum reſpondit oraculum nullum quidem marem habiturum, ſed fore vt naſceretur nepos è filia, à quo ipſe occidatur, vt ſcripſit Pherecydes in libro primo & duodecimo hiſtoriarum. tum iſte domum reuerſus aheneum thalamum in aula domeſtica ſubterraneum extruxit, vt ait Soph. in Antigone, in quem Danaen cum nutrice incluſit, cuſtodiasq; adhibuit, ne filius vllus ex ea naſceretur, vt ſcripſit Pauſanias in Corinthiacis, & Horatius libro primo Carminum:

Incluſam Danaen turris ahenea
Robuſtæq; fores, & vigilum canum
Triſtes excubiæ munierant ſatis
Nocturnis ab adulteris:
Si non Acriſium virginis abditæ
Cuſtodem pauidum Iupiter, & Venus
Riſiſſent fore enim tutum iter & patens
Conuerſo in precium Deo.
Aurum per medios ire ſatellites
Et perrumpere amat ſaxa potentius
Ictu fulmineo.

Huius igitur in amorem cum Iupiter incidiſſet, auro ſimilis dicitur è tholo defluxiſſe quod cum illa in ſinum cepiſſet, Iupiter quis eſſet ſe patefecit, ac illam compreſsit, ex quo natus eſt Perſeus. fuerunt qui dixerint Danaen prægnantem à patre fuiſſe cognitam, ſed expectatam vt pareret, alij clam peperiſſe maluerunt, & puerum triennium abſoluiſſe, prius quam Acriſius id perſentiret. tum ad aram Hercæi Iouis Danaë à patre fuiſſe adductam, & interrogatam ex quo peperiſſet, cumque illa è Ioue diceret, minime creditam cæſa prius nutrice in arcam ligneã incluſam fuiſſe, & in mare deiectam, vt teſtatur Apollonius libro 4. Argonautic.

οἷα δὲ καὶ Δανάη πόντῳ ἐνὶ πήματ' ἀνέτλη
πατρὸς ἀτασθαλίῃσι.
Qualia vel Danaen patris dementia ponto
Ferre coëgit.

Deinde cum ad inſulam Seriphum arca applicuiſſet, quæ vna eſt è Cycladibus, vbi Polydectes Androthoes & Periſthenis eius qui fuit Damaſtoris, qui Nauplij, qui Neptuni, filius imperabat: vel, vt alij maluerunt, Neptuni filius & Cerebiæ, vel Amæmones, à Dictye fratre Regis, qui ibi forte piſcabatur, hæc arca rete extrahitur, quem Danae rogauit vt arcam aperiret: quam cum ille recluſiſſet, didiciſſetque quinam eſſent, domum deduxit, & vt affinitate coniunctos, apud ſe per humaniter habuit, vt ait Strabo libro decimo. Sequentibus poſtea temporibus Polydectes vim Danae inferre conatus eſt, quod cum ob Perſeum non poſſet, finxit ſe velle dotem in nuptias Hippodamiæ Oenomai filię parare, munusq; in Perſeo impoſuit, vt ad ſe Meduſæ caput, quod Hippodamiæ largiret, afferret. Ille igit acceptis ijs, de quib. dictũ eſt in Meduſa, eò contendit. fama eſt Stheno & Euryalen Meduſæ ſorores homicidã inſectantes ad Argium perueniſſe collem ita dictũ ab occultato Argo, quæ vbi ſperarent ſe illum eſſe comprehenſuras ob ingentem lætitiam inſignem mugitũ ediderunt, vnde locus & vrbs vocata eſt Mycera. fama eſt Acriſium deinde, vt ait idem Pherecydes, nulla diligentia fati neceſsitatem, & oraculi reſponſum, deuitare potuiſſe: quippe cum relato in Seriphum capite Meduſæ Polydectes omnesque eius in ſaxa fuerint conuerſi, ac Perſeus relicto Dictye, qui in Seripho imperaret, cum magna Cyclopũ manu, & Danae, & Andromeda ad Argiuorũ ciuitatẽ contẽdit. Nam fama eſt Andromedã filiam fuiſſe Cephei & Caſsiopes: quæ a Nereidib. ſcopulo fuit alligata, vt à ceto voraretur, quia

Caſsiope

Caſsiope illarum iram in ſe concitauerat,cum filiam vel Nereidas forma antecellere gloriaretur. hæc igitur oſtenſo capite Meduſæ ac virtute Perſei iter illuc facientis liberata fuit, quem etiam poſtea ſecuta eſt,vt ait Cteſias in Perſeide. cum Perſeus igitur Argos veniſſet,non inuenit Acriſium, quoniam ob timorem Lariſſam,quæ Pelaſgorum fuit ciuitas,cōfugerat. Relicta igitur ibi Danae apud matrem Eurydicen cum Cyclopibus, & Andromeda, ipſe Lariſſam contendit vbi recognouit Acriſium,illique perſuaſit vt Argos ſecum rediret. Verum antequam Lariſſa diſcederent,certamen celebrari contigit in illa ciuitate, ad quod certamen & ipſe Perſeus deſcendit,atque diſcum capiens illum emittere incœpit. nondum enim inuentum fuerat pentathlum, ſed ſingula certamina ſeorſum abſoluebant. Diſcus igitur in pedem Acriſii reuolutus illum vulneraſſe dicitur, ex quo vuluere interiit, cuius ſepulcrum ante portas ciuitatis Perſeus & Lariſſæi magnificè extruxerunt. Pauſa. tamen in Corinthiacis non a diſco conuoluto,ſed impetu illius iacti ad amnem Peneum percuſſum fuiſſe Acriſium ſcribit, cum Perſeus inuenti a ſe diſci gloria elatus artem in conuentu hominum oſtenderet. Theſeus in rebus Corinthiacis memoriæ prodidit Perſeum Argos reuerſum cū parricidium magnæ ſibi infamiæ duceret eſſe petijſſe à Præto vt regnum cōmutaret,qua re impetrata vrbem condidit,quam Mycænas nominauit ab inuento capulo enſis in excauandis fundamentis, cum Mycetem capulum inquilini vocarent. quod tamen à fungo ibi repente nato accidiſſe quidam maluerunt, alii ab Inachi filia Mycene. duxit Andromedam ex India, vt ait Herod. in Polymnia, è qua cepit filium Perſeū, quem apud auum reliquit, quia nullum is marem filium habebat. fuit eius filia Erythra etiam, à qua mare Erythræū vocatum eſt, quam habuit antequam Tarſum Siliciæ vrbem conderet,quam tamen quidam à Sardanapalo fuiſſe extructam maluerūt. ſuſcepit etiam Gorgonophonem filiam,vt ait in Corinth. Pauſ. quæ prima fuit omnium mulierum, quæ ad ſecundas nuptias tranſierit, cum mortuo Periere Adi filio Nebalo nupſerit, cum eſſet prius mos fœminarum mortuo primo viro vt à ſecundis nuptijs abſtinerent. Alcæus præterea & Electryon & Sthenelus fuiſſe filii Perſei memorātur ex Andromeda vti ſcripſit Herodotus in hiſtoriis,quibus Meſtorem etiam addidit. alii præterea his filium tribu erūt illum Erythrum,qui imperauit mari Erythræo, & in illis regionibus ſepultus nomen dedit mari, vt teſtatus eſt Arrianus lib. 8. rerum geſtarum ab Alexandro. Hæc ſunt, quæ memoriæ prodita fuerunt de Perſeo, præter illa quæ dicta fuerunt ſuperius. ſepultus fuit Perſeus in via, qua Mycænis Argis iter fuit ad læuū,cui honores diuini vt Heroi ſunt habiti. ¶ Nunc quid iſta ſignificent,perquiramus. Quod Danae incluſa ita fuerit, & Iupiter in aurum verſus illam vitiarit,nihil aliud ſignificat,quàm largitionibus cuncta patere, & ab auaritia nihil eſſe tutum. Quod his carminibus ſignifiſicauit Paulus Silentiarius.

Χρύσεος ἀψαύςοιο διέτμαγεν ἅμμα πορείας
  Ζεὺς. διαδὺς Δανάας χαλκελάτους θαλάμους
φαμὶ λέγειν τὸν μῦθον ἐγὼ τάδε χάλκεα νικᾷ
  Δάπεδα, καὶ δεσμοὺς χρυσὸς ὁ παμδαμάτωρ.
χρυσὸς ὅλους ῥητῆρας ὅλας κληῗδας ελέγχει.
  χρυσὸς ἐπιγνάμπτει τὰς σοβαροβλεφάρους.
καὶ Δανάας ἐλυγωσεν ὅδε φρένας μήτις ἐρασὰς
  λιασέσθω Παφία: ἀργύριον παρέχων.

Aureus in cæcas penetrauit denique rimas,
  Et Danaes duros Iupiter in Thalamos.
Fabula ſic inquit me iudice,ferrea clauſtra

Aurum perrumpit,duraque vincla domat.
Aurum omnes vectes infregit,& arguit artem
Clauis,& inflexit torua ſupercilia.
Sic Danae deuicta fuit.non vllus amator
Aurum cui fuerit,ſupplicet hinc Veneri.

Nulla fuit enim ætas, vbi diuitiæ in cognitionem hominum irrepſerunt, in qua non maxima auri maieſtas fuerit,cui & honeſtatis leges oẽs, & omnia humanitatis iura, & Dei religio ſæpius ſeruire coacta eſt:cũ infinitus ſit numerus eorũ qui magis aurum,quam verum Deum colant,curent,ament,venerentur re ipſa,quãuis verbo ſecus profiteantur,& in ampliſsimis ciuitatibus pręſertim,vbi magis regnat auaritia,ambitio,& omnis immoderata licentia. quod expoſita fuerit in arca,ad hiſtoriam ſpectat. quod Perſeus illa egerit,quæ de ipſo ſuperius dicta ſunt, id totum fabuloſum,eſt enim Perſeus ratio animæ noſtræ & prudentia. Atqui Meduſa cum eſſet vel meretrix,vel naturalis libido & voluptas, quæ homines in ſaxa conuerteret:hæc cæditur à Perſeo, & caput eius Palladi datur,quod affigitur clypeo.nihil hoc aliud ſignificat,quàm vim eandem eſſe ſapiẽtiæ & libidinis, neque minus eſſe voluptatis in rebus præclaris,quam in libidine:ſed ad hanc cognitionem tanquam lena vtimur ratione,quare Perſeus ablatum Meduſæ caput illud Palladi aſportauit.at de Meduſa diligentius alibi explicatum eſt. Ille impedimento fuit Polydectæ,quoniam ratio non ſolum aduerſus voluptates inſurgit, ſed etiam alijs pro viribus opitulatur. Neque enim vir bonus eſt ſolum plane,aut iuſtus,qui nihil ipſe iniquum faciat,ſed etiam qui pro viribus alijs eſt impedimẽto,ne quid faciant iniquum. Hic fingitur Deorum ope Gorgonum impetum euaſiſſe,Meduſamque obtruncaſſe,quam neq; intueri quidem vlli licebat: quia omnis humana prudentia per ſe debilis eſt ſine Dei auxilio:ſine quo voluptatum illecebras effugere non ſatis poſſumus:eſt enim & hoc ipſum , eſſe virum bonum, Dei munus. Alij dixerunt Perſeum Iouis filium Gorgonem interemiſſe, quare ad cœlum ſublimis poſtea euolauerit,hiſtorice eſſe intelligendum,cum is tyrannum Cretæ,vel,vt alij maluerũt,Arcadiæ:vt vero alij, Athenarum patriæ ſuæ interfecerit,ex quo facinore fuit laudibus,vt aiunt,ad cœlum elatus: vel quod magis rationi conuenit lætitia rerum è ſententia geſtarum. Alii animæ immortalitatem per hæc ſignificari intelligũt, cum illa faciat generationem & corruptionem per motum aſsiduum, at ipſa victrix tamen rerum inferiorum terreſtri hoc pondere ſoluta in cœlum denique euolet. Neque licet tuto cuipiam voluptates intueri, quoniam ſiquis illegitimis voluptatib. conſiderandis diutius immoretur,haud difficile eſt illum irretitum ab ijs captiuum trahi. Chares tamen Mytilenæus libro ſecundo hiſtoriarum Danaen ſcripſit non à Ioue , ſed à Præto patruo fuiſſe compreſſam: è quo natus eſt Perſeus. Poſtea Pilumno Apulorum Regi nupſiſſe, cui Daunum peperit. verum quia nihil hæc pertinent ad vitæ inſtitutionem in præſenti prætermittantur.

NATA-

NATALIS COMITIS MYTHOLOGIAE,

LIBER OCTAVVS.

Quàm ſapienter Deorum multitudo antiquorum ad vnum Deum referatur.

ADMIRABILIS profectò fuit, ac propè diuina maiorum noſtrorum ſapientia, Ornatiſsime Campeggi, qui primi religionem & Deorum immortalium metum inter homines introduxerunt. non ſolum quia nulla ciuitas, nullus hominum cœtus, nulla domus ſine religione diutius poteſt conſiſtere: ſed etiam quia per hanc multiplicem fabularum varietatem, nullam mundi partem, nullumque locum eſſe demonſtrarunt, qui diuina Deorum præſentia vacare poſſit. Nam quanquam Chriſtianæ veritatis participes eſſe non potuerunt, quia nondum ſummum veritatis lumen Chriſtus veræ religionis præcepta tradiderat, tamen pro ſuis viribus, & quantum acie humani ingenij proſpicere potuerunt demonſtrare conabantur neminem clam vllum facinus vel turpe vel honorificum ſuſcipere poſſe, quod non continuo à Dijs obſeruaretur. Atque hos res humanas curare demonſtrabant, cum ritus ſacrorum, & ceremonias, & preces & proprium ſingulorum cultum, vel ad placandos, vel ad aliquid petendum, inſtituiſſent. Illud enim fuit eorum, qui fabulas excogitarunt, conſilium, vt Deum cuncta videre, cunctaque audire oſtenderent: quos ego vel Pythagora, vel Socrate, vel omnibus illis, qui poſtea vocati ſunt philoſophi, multo ſapientiores fuiſſe iudico. Nametſi non erat perfecta illa religio antiquorum, neque prorſus ad probitatem inſtructa, tamen id vitio dare non conuenit, quoniam nihil perfectum & plane abſolutum naſci ſolet. Illi igitur, vt nullam mundi partem, nullumque locum vel priuatum vel publicum Deo vacuum eſſe monſtrarent, ne quis ſceleratus arbitraretur ſe Deos latere poſſe, & nauigantium, & agricolarum, & militantium, & paſtorum, & venatorum, & quiduis aliud facientium Deos proprios eſſe dixerunt: quia vulgus & imperita multitudo percipere non poterat, quo pacto fieri poſſet cum vnus ſit Deus, vt is omnia videret eodem tempore, quæ fiunt vbique & dicuntur in infinito prope hominum numero. Vulgus enim pro ſuo ingenio plerunque diuinam naturam metitur, & quæ nimis admirabilia ſibi videntur, quamuis à diuina natura non abhorreant, repellit ac pro falſis habet: quia tanquam male affectus ſtomachus validiora admittere non poteſt. Hæc ipſa cauſa fecit, vt arbitror, vt tantam Deorum multitudinem introduxerint antiqui, cum Deum vbique eſſe, omniaque illius nutu gubernari demonſtrare conarentur, cui pro negotiorum varietate diuerſa nomina tribuerunt. Nam vim diuinam cœlum, & vniuerſas mundi partes ſuperiores gubernantem, Iouem Deorum patrem appellarunt: cuius vim eam, quæ ſub terris eſſet, vocarunt Plutonem, atque illum Iouis fratrem nominarunt. Cum vero in aquis eadem vis conſiderabatur, quas diuina prouidentia omnino carere non puta-

putabant, Neptunum dixerunt, atq; hunc ipſum etiam crediderunt Iouis eſſe fratrem: cum per aëra penetraret, rurſus vim ipſam diuinam nuncuparunt Iunonem, eamque cenſuerunt eſſe ſororem Iouis. Atque omnes vires denique per ipſa elementa diffuſas à ſuperioribus & originem ducere, & pendere arbitrati ſunt, quas omnes quaſi ab vno fonte in multos riuulos & naturâ earum explicantes diduxerunt. Atque vt ſummatim dicam, ſi rem diligentius intelligemus, omnes prope antiquorum Deos vel Iouis fratres, vel filios, vel nepotes, vel aliqua affinitate coniunctos, inueniemus: ex quo patet nihil aliud ſignificare voluiſſe antiquos, quàm vnum eſſe Deum, vnum rerum omnium gubernatorem, cuius vis eſſet in omnes res diffuſa, qui vnus cuncta videret, & audiret, & regeret. Verum ad inſtitutum opus iam accedamus. Et de Oceano primo tranſigamus.

De Oceano. *Cap.* I.

OCeanus, qui fluuiorum, & animantium omnium, & Deorum pater vocatus eſt ab antiquis, Cœli & Veſtæ, quam terram nonnulli vocarunt, filius fuiſſe dicitur: vt teſtatur Heſiodus in Theogonia, vbi terræ filios ita commemorat.

γαῖα δέ τοι πρῶτον μὲν ἐγείνατο ἶσον ἑαυτῇ
οὐρανὸν ἀςερόενθ' ἵνα μιν περὶ πάντα καλύπτῃ.
ὄφρ' εἴη μακάρεσσι θεοῖς ἕδος ἀσφαλὲς αἰεὶ.
γείνατο δ' οὔρεα μακρὰ θεῶν χαρίεντα ἐναύλους
Νυμφάων, αἳ ναίουσιν ἀν' οὔρεα βησσήεντα.
ἠδὲ καὶ ἀτρύγετον πέλαγος τέκεν οἴδματι θῦον
πόντον ἄτερ φιλότητος ἐφιμέρου, αὐτὰρ ἔπειτα
οὐρανῷ εὐνηθεῖσα τέκ' ὠκεανὸν βαθυδίνην.
Terra ſibi par ſtellatum cœlum alma creauit,
Quod complectatur lato velamine totam:
Et foret hinc ſuperis ſedes firmiſsima Diuis.
Inde ſati montes ſtatio gratiſsima Nymphis,
Quæ ſyluas habitare ſolent in montibus ipſis
Hæc eadem peperit ventoſi marmora ponti,
Non vlli coniuncta mari, ſed & inde creauit
Oceanum Cœlo coniuncta in amore profundum.

Apud hos educatam fuiſſe Iunonem teſtatur Homerus libro ξ. Iliad.

εἶμι γὰρ ὀψομένη πολυφόρβου πείρατα γαίης,
ὠκεανόν τε θεῶν γένεσιν, καὶ μητέρα τηθύν.
οἵ μ' ἐν σφοῖσι δόμοισιν ἐΰτρεφον, ἠδ' ἀτίταλλον.
Oceanum viſura peto namque vltima terræ,
Vnde genus ſuperis, adeo Thetymque parentem:
Qui me aluere ſuis domibus feliciter olim.

Ab hoc ipſo Oceano videtur putaſſe Orpheus & antiquorum Deos, & res omnes initium ſumpſiſſe: quippe cum omnia prius quam oriantur, aut intercidant, indigeant humore: ſine quo nihil neque corrumpi poteſt, neque gigni, vt ſenſit Thales. Sic autem ſcribit Orpheus in hymnis:

ὠκεανὸν καλέω πατέρ' ἄφθιτον αἰὲν ἐόντα
ἀθανάτων τε θεῶν γένεσιν, θνητῶν τ' ἀνθρώπων,
ὃς περικυμαίνει γαίης περὶ τέρμονα κύκλον.
ἐξ οὗπερ πάντες ποταμοὶ, καὶ πᾶσα θάλασσα.

Oceanumque voco patrem Tethymque parentem,
Vnde ortus ſuperis, vnde & mortalibus ortus.
Qui late terram ſpumoſis fluctibus ambit.
E quo ſunt maris, & fluuiorum ſemina primum.

Huic tauri caput eſſe cenſuerunt antiqui, quare illum ita *ταυρίκρανον* appellauit Euripides in Oreſte:

ὠκεανὸς ὃν	Oceanus quem
ταυρίκρανος ἀγκάλαις	Tauriceps vlnis
ἑλίσσων κυκλεῖ χθόνα,	Se flectens ambit terram.

Scriptum reliquit Aeſchylus Oceanum amiciſsimum fuiſſe Prometheo in his;

οὐ γάρ ποτε φήσ, ὡς ὠκεανοῦ φίλος
ἐςὶ βεβαιότερος σοι.
Non recte amicum firmiorem dixeris
Oceano tibi.

Memoriæ prodidit Iſacius præter Tethym duas fuiſſe vxores Oceano, Parthenopen & Pampholygem: atque Aſiam & Libyam ſuſcepit filias è Pampholyge, ex Parthenope Europam & Thracen, vnde nomina regionibus poſtea fuerunt data. Dicuntur fuiſſe ab Oceano genitæ præterea Philyra, Callirrhoe, Perſe, caanthus, Daira, Ephyre, Lecippe, Melobolosis, Ianthe, Electra, Pheno, Tyche, Ocyrrhoe, Eurynome, Aetra, Pleyone, Clymene, Doris, Triton, Et ne ſingulis commemorandis ſim longior, tria millia filiorum fuiſſe Oceano dicuntur, vt in his ait Heſiodus in Theogonia:

αὐτὰρ δ' ὠκεανοῦ καὶ τηθύος ἐξεγένοντο
Πρεσβύταται κοῦραι· πολλαί γε μὲν εἰσὶ καὶ ἄλλαι.
τρὶς γὰρ καὶ χίλιαί εἰσι τανύσφυροι ὠκεανῖναι,
Αἵ ῥα πολυσπερέες γαῖαν καὶ βένθεα λίμνης
πάντη ὁμῶς ἐφέπουσι θεάων ἀγλαὰ τέκνα.
Hæ ſunt Oceani & de ſemine Tethyos ortæ,
Priſca quidem ſoboles magna eſt & cætera turba;
Sunt etenim ter mille puellæ Oceaninæ,
Quæ terras habitant, ſtagnorumque alta profunda,
In varijs diſperſa locis gens, pignora Diuum.

Cum vero in perpetuo curſu & Oceanus & fluuij ex eo nati exiſtant, *θεῖον γένος*, quaſi non diuinum, ſed decurrens genus, dicti ſunt: eadem ſanè ratione, qua ſol & luna & aſtra aſsidue currentia Dij fuerunt nominata. Sic autem inquit Theocritus in Bubulcis:

ἄγκεα καὶ ποταμοὶ θεῖον γένος, αἴ τι μενάλκας
πήποκ' ὁ συρικτὰς προσφιλὲς ᾆσε μέλος.
Decurrens genus ô fluuij, vallesque Menalcas
Si quando vobis dulce melos cecinit.

Dicti enim ſunt fluuij *θεῖον γένος*, non quia peculiarem in ſe habeant diuinitatem magis, quam reliquæ mundi partes, quia omnium propè naturalium corporum maxime aquarum, & inter has fluuiorum motus ſit conſpicuus. Nam cum venerit in dubium nonnullis cœlorum motus, qui non cœlos, ſed terram moueri arbitrabantur, vt aſſerit Ptolemæus & Ariſtoteles libro tertio cęli, nemo an fluuij etiam moueantur, & vniuerſa aquarum moles, apparet recte dubitare potuiſſe. Eſt enim non minus Oceani, quam fluuiorum perpetuus motus, cum modo affluat, modo refluat, quod fieri ad lunæ curſum nōnulli arbitrantur, ita vt cum luna aſcēdit ab Oceano donec ad medium cęli veniat, affluant aquæ, refluantq; cū deſcēdit. Atq; hic motus nō ſemper ſibi eſt ſimilis, magis.n. refluit in pleniluniis,

cum

cum in nouilunio vix ſentiatur,& cum cœlum ſerenum fuerit motus etiam augetur,ita vt humiliores aquæ relinquantur. Ad hanc rem nonnihil conferunt etiã coniunctiones & oppoſitiones reliquornm planetarum,& quibuſdam anni temporibus id etiam magis fit,maiorque varietas in his motibus exiſtit, quippe cum circa tropicum æſtiuum augeatur acceſſus & receſſus, minorque fiat ad tempus vſque æquinoctii,ac rurſus creſcat ad hybernum tropicum, & ab eo ad vernum æquinoctium minuatur. Augetur iſtud etiam vi eorum ſignorum, in quibus luna fuerit in ſuis mutationibus,nam in placidioribus æqualiores fiunt motus, in vehementioribus magis inæquales,quod etiam vis imbrium auget, ac impetus ventorum. Hæc tanta cauſarum varietas fecit, vt nulla certa ratio horum motuum aquarum afferri vel a peritiſsimis nauigantibus poſsit. Eſt autem Oceanus vniuerſa illa aquarum moles,quæ terram vndique circundat, nam quocunque ad extremas terræ oras quis acceſſerit, mare illi latiſsimum occurrit, quod ab Oriente quidem eoum aut Indicum appellatur, ab occidente Atlanticum, vbi Hiſpaniam Mauritaniamque diſterminat. Ad Septentionem, & ad oppoſitam huic regionem mare Ponticum & glaciale nuncupatur & rubrum aut Aethiopicum. Multi ſanè nauigiis ad extremam orã Oceani penetrare conati ſunt, multorumque dierum iter fecerunt,ſed illis prius annona & res victui neceſſariæ defecerunt,quàm aquarum ſpatium, & nauigabilis planeties,vt teſtatur Stra: & Rhianus in nauigatione Hannonis Carthaginenſis.¶ At nunc quæramus, cur hæc de Oceano ficta ſint. Oceanum Cœli & Terræ filium crediderunt,quoniam ex informi materia cum prius natus fuiſſet Amor, iſque vniuerſam molem miſcuiſſet, natum eſt Cœlum,& Mare, & Terra, & omne Deorum genus pullulauit,vt ait Ariſtopha.in Auibus.

Πρότερον δ᾽ οὐκ ἦν γένος ἀθανάτων, πρὶν ἔρως συνέμιξεν ἅπαντα·
ξυμμεγνυμένων δ᾽ ἑτέρων ἑτέροις, γένετ᾽ οὐρανὸς, ὠκεανός τε,
καὶ γῆ, πάντων τε θεῶν μακάρων γένος ἄφθιτον.

Ante non erat genus immortalium , ante quàm Amor commiſcuiſſet omnia.
Commiſtis vero aliis alijs,natum eſt Cęlum,Oceanusque,
Et Terra,omniumque Deorum beatorum genus æternum.

Patet igitur ex his Oceanum poſt cœlum natum fuiſſe. Nam cum ſummus opifex Deus in hoc mundo architectando dixiſſet,fiat lux,continuo lucis inſtrumenta,cœli ſcilicet,planetarumque corpora nata ſunt,quare prius natum eſt cœlum, deinde Deus ſecreuit vniuerſam aquarũ naturam ab aquis quæ ſuper cœlo ſunt, & in vnum locum à terra iuſsit ſecedere. Hac igitur ratione, amor, quæ diuina eſt bonitas, cuncta commiſcuit, & ad generationem excitauit, vnde Oceanus natus eſt e cœlo & terra. Apud Oceanũ dicitur fuiſſe Iuno educata, quòd aqua in aera proximum cum rarior fit,ſoluitur,atque aer denſior factus ad alumnum Oceanum deſcendit in aquam verſus, vt eſt elementorum inter ſe generatio. Hunc eundem oceanum tradidit Orpheus,& omnes antiquorum theologi principium ortus Diis & rebus extitiſſe,quia,vt ſenſit Thales, nihil ſine humectatione naſcitur aut putreſcit,atque omnes elementorum qualitates, quas Deorum nominibus appellarunt,ex humore naſcuntur. Taurinum autem caput Oceano tribuerunt antiqui propter vim ventorum,a quibus excitatur & impellitur, vel quia tauris ſimilem fremitum emittat, vel quia tanquam taurus furibundus in litora feratur,cuiuſmodi fingũtur eſſe etiam fluuii. fabulati ſunt propterea Oceanum fuiſſe amiciſsimum Prometheo, quoniam nauigantibus per Oceanum maxima prudentia & peritia opus ſit, non ſolum vt ſiderum ductu, quo cupiunt perueniãt,ſed etiã peritia opus eſt in obſeruandis & deuitandis ſcopulis, in multo an-

ſo arte cognoſcendis tempeſtatibus ac ventorum ſignis, & in omnibus denique vitandis, quæ poſſunt nauigantes in ſummum diſcrimen inducere : quæ eadem etſi vtilia ſunt in mari mediterraneo, non tamen tantopere videntur neceſſaria. Huius vxorem fuiſſe Thetym dixerunt, de qua paulo poſt dicetur. Oceani filij tam multi & filiæ fuiſſe dicuntur, quia ex vaporibus, qui calore ſolis ſublimes tolluntur, gignuntur fluuiorum aquæ, & fontes vt putarunt antiquorum nonnulli. nam etſi voluit Ariſt. fontes ex aere in locis cauernoſis in aquam verſo procreari, tamen ſi diutius ſiccitas cœli extiterit, neque fiant imbres, vel penitus areſcere flumina & fontes, vel ad tenuiſsimum curſum deduci videmus : quare etſi non tota, maior tamen pars fluuiorum & fontium ita procreatur, vt apparet. inter filios Oceani Tyche connumeratur, quæ fortuna eſt, quia fortunatos eſſe oportet nauigantes, & omnes illos, qui ſe ventorum fidei committunt. atque vt ſummatim dicam, per Oceanum fabuloſum rerum naturalium generationem, & neceſſariam eſſe nauigantibus prudentiam ſignificarunt. at nunc de Tethye dicamus.

De Tethye & Thetide. *Cap.* II.

TEthys, quæ vxor fuit Oceani, Terræ & Cæli filia & ipſa fuit, vt ait Heſiod. in Theog.

οὐρανῷ ξυνηθεῖσα τέκ᾽ ὠκεανὸν βαθυδίνην.
κοῖόντε, ῥεῖαντε, θέμιντε, μνημοσύνηντε,
θείαντε κρεῖόντε ὑπέριονατ᾽ ἰαπετόντε
φοίβηντε χρυσοστέφανον, τηθύν τ᾽ ἐρατεινήν.
Oceanum Cœlo peperit, cui vaſta profunda,
Et ſimul Iapetum, Cæumque Rheamque Themimque,
Mnemoſynen, Thiam, Criumque, Hyperiona, Tethym
Formoſam, Phœbenque coma eſt cui cincta corona.

Hanc dearum matrem apellarunt, cum pater illarum eſſet Oceanus. Thetis vero, quæ priore aſpitata legitur, Chironis filia fuit, vt ait Epicharmus in Hebes nuptiis.

Μέγις κόρα χείρωνος τῶν ἀλεύατο
Θέθις δρομοῦσα.
Puella vix Chironis horum fugerat
Currens Thetis.

At Homerus tamen in hymo in Appollinem Nerei filiam fuiſſe ſignificauit in his;

Ἀλλὰ ἐνηρῆος θυγάτηρ θέτις ἀργυρόπεζα
Δέξατο.
Candida ſed cepit mox illum filia Nerei.

Quod etiam teſtatus eſt Anaxandrides Rhodius, vbi Thetim de ſe ipſa loquentem introducit in his caminibus;

ἐν τῇσι μὲν ἀλίῃσιν οὐκ ἀνώνυμον
θέτιν θύγατρα Νηρέος καλοῦσί με.
Deas marinas inter haud ingloriam
Thetin vocarunt Nerei me filiam.

Et Euripides in Iphig. in Aulide;

Μὰ τὸν δὶ ὑγρῶν κυμάτων τετραμμένον
Νηρέα φυτουργὸν θέτιδος, ἥμ᾽ ἐγείνατο.
At non per vndis educatum Nereum

Thetidis

Thetidis patrem,cuiuſque ego ſum filius.

Hæc fuit vxor Pelei, atque dicta eſt omnium mulierum fuiſſe forma præſtãtiſſima,de cuius nuptiis Thetidis ita ſcribit Apollodorus. Δία καὶ ποσειδῶνα μόνους φασὶν ἐρίσαι περὶ γάμου τῆς θέτιδος θέτιν δὲ ὡς τραφεῖσαν ὑφ᾽ ἥρης μὴ θέλειν τῷ Διὶ συνελθεῖν, ὅθεν ὀργισθέντα τὸν Δία, θνητῷ συζεῦξαι αὐτήν. Inquiunt enim Iouem ac Neptunum ſolos de nuptiis contendiſſe. At Thetim noluiſſe congredi cum Ioue,quia fuiſſet à Iunone educata,quamobrem iratus Iupiter, illã mortali dedit in matrimonium,vt eſt lib.11.Metam apud Ouid. Alij dixerunt Apollinem vna cum Ioue & Neptuno de illius nuptiis contendiſſe, ſed omnes fuiſſe à Prometheo, vel,vt alijs magis placuit,a Themide deterritos,quòd ex illa filius præſtantior eſſet oriturus. Alii dixerunt Thetidem ægrè tuliſſe ꝙ vna ex Deabus marinis eſſet futura hominis vxor,quare eius nuptias deuitans in varias formas mutabatur,de qua ita ſcripſit Homerus;

ἐκ μέν μ᾽ ἀλλάων ἁλιάων ἀνδρὶ δάμασσεν.
Vnam me æquoreis è nymphis nubere cunctis
Mortali voluit.

Nam quamuis in ignem & in leonem tanquam Proteus verteretur, nulla neque vi flammarum tamen,neque vngium aut dentium feritate potuit à nuptijs illum deterrere. Sriptum reliquit Tacius Peleum Chironis conſilio Thetim cõpreſsiſſe,cum in varias formas mutaretur, atque in ſepiam denique fuiſſet conuerſa.id cum in loco Theſſaliæ Magneſiæ accidiſſet,locus ipſe Sepias dictus fuit, vt ait Zez.hiſt.46.chil.2. Alii tamen dicunt Thetidem vxorem Pelei fuiſſe non coactam,neque ſub variis formis deludentem compreſſam,ſed ſponte ſe in eius matrimonium conceſsiſſe,vt ſcripſit Pythenætus in primo rerum Æginetarũ. celebratæ ſunt autem Pelei & Thetidis nuptiæ in Pelio monte, ad quas omnes Dii præter Diſcordiam conuenerunt,quæ pomum aureum in locum nuptiarum iniecit,ἡ καλὴ λαβέτω. Contulerunt huic omnes Dei munera: Pluto ſmaragdũ inſignem, Neptunus equos Xanthum & Balliam, Vulcanus cultrum, & dii ceteri alia, Nam ita mos fuit antiquorum,vt cum donis ad nuptias conuenirent. Sequentibus poſtea temporibus & alios filios & Achillẽ Thetis Peleo genuit, quos cum ſub igne per noctem occultaret,vt quod mortale eſſet abſumeretur, mortui ſunt. Achilles vero Ambroſia per diem inunctus,& ſub igne per noctem occultatus dicitur aliquantulum perduraſſe, donec re à Peleo deprehenſa Thetis irata ſe in numerum Nereidem receperit. Atque eo tempore Achilles vocatus fuit Pyriſous,tanquam ab igne ſeruatus,& Chironi educandus datus fuit, & poſtea Achilles ob eam cauſam, quòd exuſto labro careret dictus,vt ait in his Agamestor in Thetidis epithalamio;

Παῖδ᾽ νῶδ᾽ οὔνομα θῆκε πυρίσοον ἀλλ᾽ ἀχιλῆα
Πηλεὺς κίκλησκε χείλεος εἵνεκα μιν,
κείμενον εἰνὶ κόνει σποδιῇ ἐπὶ πῦρ ἀπάμαρσε,
χείλεος αἰθομένου ἀπροφάτως ἑτέρου.
Additur huic nomen Pyrſous.ipſe at Achillem
De labri Peleus nomine dixit eum:
Sub cinere exuſsit puero quia pruna iacenti
Vnum de labris,hinc quoque nomen habet.

Fuerunt qui dixerint Thetidem non ſub flamma ſolitam eſſe occultare filios è Peleo ſuſceptos,ſed in lebetem aquæ bullientis iacere, vt experiretur an mortales geniti eſſent. atque hæc de Thetide filia Nerei. Tethys Oceani vxor,ſororque Titani Ephyren peperit, quæ nupſit poſtea Epimetheo,& Pleionen Atlantis vxorem,de qua ſic ait Ouid.lib.5.Faſt.

Duxe-

Duxerat Oceanus quondam Titanida Tethym,
Qui terram liquidis, qua patet, ambit aquis.
Hinc ſata Plenione cum cœlifero Alante
Iungitur vt fama eſt, Pleiadasque parit.

Memorantur præterea multæ Oceani & Tethyos filiæ Acaſta, Admete Aſia, quę Aſiæ nomē dedit, Clymene, Edyſa, Ephyre, Eudora, Eurynome, Ianira, Lyriope, Melobofis, Metis, Plexame, Prymno, Rhodia, Thea, Thoe, Tyche, Xanthe, Zeuxo Elysie, quæ ab Apolline amabatur. Ea cum furtum Apollinis Leucothoes patri Orchamo indicaſſet ob Zelotypiam, relicta ab Apolline amoris impatiens cibo potuque ab abſtinens, quia ſpectaret quacunque incederet Apollo, deorum miſericordia in Heliotropium herbam demum conuerſa eſt. ¶ Verum ſiue Thetidem nominemus, ſiue Thetim, vtraque Dea fuit marina, & Tethys putan illa eſt ipſa aquæ moles, quę ad generationem coaluerit. Thetis vero aquæ elementum, vt patet ex Pollione Virgilij;

Pauca tamen ſuberunt priſcæ veſtigia fraudis,
Quæ tentare Thetim ratibus, quæ cingere muris
Oppida.

Nam niſi ſit Oceanus vniuerſa aqua, ac materia Tethys ad generationem concreta, ridiculum ſane erit mare etiam vxorem habere. cum igitur ea materia, ex qua cuncta gignuntur, coaluerit, illa Deorum & animalium omnium mater dicta eſt. Quod attinet ad nuptias Pelei, ſcriptum reliquit Staphylus in libro de Theſſalia Chironem rerum aſtronomicarum peritiſsimum voluiſſe Peleum illuſtrare, quare tempus obſeruauit, quo futuri eſſent magni imbres, atque famam in homines diſsipauit quod Ioue concedente Peleus Thetim eſſet vxorem ducturus, ad quas nuptias Dii cum pluuia & magna hyeme forent venturi. cum tempus igitur huiuſmodi aduenraſſet Peleus duxit Philomelam Actoris Myrmidonis filiam, ſed tamen de Thetide inualuit. Alij per hæc libidinoſorum furorem notarunt, qui omnes vias inquirunt, quibus mulieres alliciant, neque timent mulliebres fallacias, cum neglecta honoris, facultatum, ſalutis cura, illud ſolum ſpectent, vt libidinem expleant. ſed cum inter mortalem & immortalem ſuapte natura paruum ſit commercium, non ſunt diuturnę nuptiæ, neque illorum ſalus, qui voluptatem tanquam bonum ſimpliciter affectant. Nam profectò decet virum ſapientem tanquam peritum nauclerum, non tantum vti præſenti vento, aut præſenti fortuna, ſed etiam futura longe proſpicere. verum de his alibi copioſius dictum ſit. hæc de Thetide ſufficiant. at nunc de Tritone dicamus.

De Tritone *Cap.* III.

TRiton Deus marinus, quorum filius fuerit, non conuenit inter ſcriptores: Heſiodus Neptuni & Amphitrites illum filium fuiſſe dicit in Theogogonia in his;

Ἐκ δ' ἀμφιτρίτης, καὶ ἐρικτύπου ἐννοσιγαίου
τρίτων εὐρυβίης γένετο μέγας, ὅς τε θαλάσσης
Πυθμέν' ἔχων, παρὰ μητρὶ φίλῃ καὶ πατρὶ ἄνακτι
Ναίει χρύσεα δῶ, δεινὸς θεός.

Inde Amphitrite Neptunoque editus ipſe
Eſt Triton Deus inſignis, qui vaſta profunda
Cum patre & cum matre colit; quique aurea tecta
Incolit eximius Deus.

Aceſander vero Eurypylum & Tritonem filios fuiſſe Neptuni & Celenus ſcripſit reliquit,

reliquit, ac Steropem ſolis filiam nupſiſſe Eurypylo, cui genuit Leuconem & Leucippum. At Numenius in libro de Piſcationibus Oceani & Tethyos filium Tritonem fuiſſe inquit. Lycophron Nerei filium putauit, vt patet in ijs carminibus, in quibus inquit poculum donatũ fuiſſe Tritoni à Medea, quoniam is Argonautas rexerit, cum in Syrtes incidiſſent.

κλασθὲν πέτευρον νερτέρων κειμήλιον
Αὔσινδα κιννύφειος ἣν τέγγων ῥόος
Νασμοῖς λιπαίνει, τῷδε νηρέως γόνῳ
τρίτωνι, κολχὶς ὤπασεν δ᾽ἀνος γυνὴ
χρυσῷ πλατὺν κρατῆρα κεκροτημένον.
Fractum lacunar inferorum magnæ opes
Auſinda, cinnypheus hanc fluctus rigans
Fæcundat arua, Nerei proli hic dedit
Thitoni Colchis poculum olim fœmina
Dono, quod auro erat probè multo illitum.

Fuit autem Triton Oceani ac Neptuni buccinator & tubicen vt teſtatur Ouid. lib. primo Metam. in his; vbi etiam formam ipſius buccinæ deſcibit.

Cæruleum Tritona vocat, conchaque ſonanti
Inſpirare iubet, fluctusque, & flumina ſigno
Iam reuocare dato, caua buccina ſumitur illi
Tortilis in latum quæ turbine creſcit ab imo:
Buccina, quæ medio concepit vbi aera ponto
Litora voce replet ſub vtroque iacentia phœbo.

Huius ſuprema pars corporis vſque ad vmbilicum fuit hominis; at inferior vſque ad caudam delphini, duos pedes priores equinos habuiſſe dicitur, caudamque duplicem in lunæ formam, vt ſignificauit Apollonius lib. 4. Argonauticorum in his;

δέμας δέ οἱ ἐξ ὑπάτοιο
κράατος ἀμφί τε νῶτα καὶ ἰξύας ἐς ἐπὶ νηδὺν
ἀντικρὺ μακάρεσσι φυὴν ἔκπαγλον ἔικτο
αὐτὰρ ὑπαὶ λαγόνων δικραίραοι ἔνθα καὶ ἔνθα
κήτεος ὁλκαίη μηκύνετο, κόπτε δ᾽ ἀκάνθαις
ἄκρον ὕδωρ, αἵ τε σκολιοῖς ἐπὶ νειόθι κέντροις
Μήνης, ὡς κεράεσσιν ἐειδόμεναι διχόωντο.
Par fuerat forma ſuperis humerosque, caputque,
Et latera, & partes ſupremas corporis omnes.
Inferius ſed enim cauda hic pendebat & illinc
Immanis ceti. tum ſpinis verberat alti
Terga freti, hæ lunæ ſimiles curuantur in orbem.

Hanc eandem formam Ttritonis ita expreſsit Virg. lib. 10.

Hunc vehit immanis Triton, & cærula concha
Exterrens freta, cui laterum tenus hiſpida nanti
Frons hominem præfert, in priſtim deſinit aluus.
Spumea ſemifero ſub pectore murmurat vnda.

Fabulati ſunt hunc in curru ab equis cœruleis tracto vehi ſolitum, vt ait Ouid. in epiſt. Didus;

Iam venti ponent, ſtrataque æqualiter vnda,
Cœruleis Triton per mare curret equis.

Inquiunt huic humeros fuiſſe colore purpureo, & quali colore mortuę triglæ perfunduntur, de quo ita ait Ouid. lib. primo.

ſupra-

ſupraque profundum
Ex tantem, atque humeros natiuo murice tectum
Cæruleum tritona vacat.

Tritonem humanam vocem habuiſſe dicunt, vt teſtatur Pauſa. in Arcad. Fabulantur hunc inuentam à ſe concham ad id bellum attuliſſe, quod ſuſceptum eſt aduerſus gigantes, quam cum inflaſſet, & inauditum ſonum edidiſſet, illi immanem aliquam belluam ac formidabilem rati ſe in fugam verterunt, quare victoriam facilem Diis concesſerunt. De Tritia Tritonis filia meminit Pauſ. in Achaicis, quæ cum eſſet virgo fuit ſacerdos Mineruæ, ſed poſtea à Marte compreſſa Melanippum peperit. Idem teſtatur in Bæoticis Tritonem ſolitum fuiſſe quæcunque pecora ad mare agerentur apud Tanagræos adoriri, qui etiam leuiora nauigia inuadebat. Ad hunc placandum cum Tanagræi vini craterem expoſuiſſent, ille odore allectus vinum hauſit, mox de tumulo litoris in ſomnum verſus præceps decidit, cui Tanagræus quidam humo ſecuri caput amputauit, quem tamen à Baccho cæſum nonnulli crediderunt. Qui diligentius Tritonum figuram exprimere conati ſunt, illi Tritonum capillos apio paluſtri ſimiles eſſe dixerunt, cum reliquum corpus exiguis ſquammis integeretur, duritie limæ perſimili. Branchias habuit paulo inferiores auribus, nareſque hominis, cum rictus tamē oris eſſet paulo latior: denteſque pantherarum dentibus perſimiles, oculi ſubglauci, manus & vngues & digiti ſimiles erant teſtæ conchyliorum, tum pinnæ ſub ventre & ſub pectore, ſicut viſuntur in delphinis, vt ſcriptum eſt à Soſtrato lib. tertio animalium. Dictus eſt Triton etiam Neptunus, ſiue mare, vt ait Lycophron, qui etiam cætum in cuius ventre Hercules triduum fuit, Tritonis canem in his appellat, & leonem Herculem;

τριεσπέρου λέοντος, ὅνποτε γνάθοις
τρίτωνος ἠμάλαψε κάρχαρος κύων.
Triumque noctium leonem, quem canis
Tritonis olim deglutiuit improbus.

Nam cum Hercules Laomedontis largitionibus impulſus Heſionen regie ornatam cætoque expoſitam Laomedontis ipſius filiam vellet ab illo periculo liberare, fertur aggerē, vt alii mallunt murū repentinū excitaſſe, atq; ad anguſtias eius aggeris armatus conſtitiſſe. Vbi vero cætus accesſiſſet hians in eius os Hercules irruit, vbi cum per tridum fuiſſet, cæto diſrupto exijt omnibus amisſis capillis capitis, vt ſcriptum reliquit Andrætas Tenedius in nauigatione Propontidis. Quam quidem fabulam nihil aliud ſignificaſſe puto, niſi futurum, vt traditum eſt a ſapientibus Chriſtianam viuendi rationem omne priſtinam malitiam diſrupturam, cum multa tradita ſint de Hercule, quæ ad prædicendam Chriſti fortisſimam & omnibus ſaluberrimam vitam ſpectare appareant. vocatus fuit Triton Nilus Aegyptius fluuius, quod in eo Triton mortuus apparuit vt quidam putarunt, qui cum Deus eſſe putaretur ab antiquis, tamen vim mortis effingere non potuit, ſicuti filii reliquorum creditorum Deorum, vt nos luſimus his Græcis carminibus;

φεῦ, φεῦ, ποῖ φεύγοι μερόπων γένος, ἄφθιτον οὐδὲν.
πάντα δαμᾷ δρεπάνῳ ὀξεῖ γὰρ θάνατος.
καὶ φορέει τούτου τοῖς ἔντεσιν οὐδὲν ἄτρωτον
Δέρμα, κρατεῖ πάντων ῥεῖα θεὸς φοβερός.
Οὐ δύναται γναμπτοῖσι λέων ὀνύχεσιν ἀμύνειν
οἷς τέκνοισι μόρον, κ' οὐ κεραέσσι βόες.
Πῶς λεπιδωτὰ γένη κρήπτοιεν ἂν ἁλμυρὰ πόντου
βένθεα; πῶς φεύγοι τὰ πτερόεντα θεὸν;

οὐδ

οὐδὲ φυτοῖς δυώαται γῆ μήτηρ σῆψιν ἀλάλκειν,
  οὐ ζώοισι μόρον πολλὰ χαριζομένη.
ὤλετ' Ἀριστοτέλης φύσεϊ πολὺ φίλτατος ἀνδρῶν,
  ὤλετο, τῆς σοφίης οὐκέτ' ὄνησις ἔπει.
κάτθανεδ' ἡγήτωρ πονιτῶν θεῖος ὅμηρος.
  οὐκ οἶδεν σώζειν ὀρφέα καλλιόπη.
οὐδ' αὖθις βασιλεὺς ἐνέρων, καὶ περσεφόνεια,
  ἂς ἔλαβον ψυχὰς πέμπον ἐς ἠέλιον.
Ἄμαχος ὢς θάνατος κατὰ μυρία φῦλα καμόντων
  Αἰὲν ἄγει. πέλεται σωώδρομος ἀΐδως.
ὅσ' ἄρα φύλλα χαμαὶ χέεται βορέαο πεσόιτος,
  ἔθνεα τ' ὀρνίθων χείματος ἀχαλάει,
Ἀφριόειστ' ἄνεμος ποτὶ κύματα θῖνα κυλίνδει,
  τόσαι βὰν ψυχαὶ πρόσγε καταχθονίους
οὐκ εὐχὰς θνητῶν, μακάρωντ' αἰτήματ' ἀκούει.
  οὐδεῖα γὰρ φιλέει μήποτε δωροδόκος.
κάτθαιει ἡρακλῆς μεγάλου διὸς ἀγλαὸς υἱός.
  οὐ δυώαται λύειν Ἀφρογένεια φίλον
Ἄρτεμις ἱππόλυτον λείπει πολυίςορ ἄνακτι
  ὤχεῖν ὑποχθονίῳ δακρυόεσσα Διΐ.
Ἄτρεπτος νόμος ἐςι θεᾶς θανάτοιο γὰρ οὐδεὶς
  ἔκφυγ' ἐπεὶ μοῦνος τῆς γε θεὸς κρατέει.

Quæ carmina non inſuauiter vertit Laurentius Gottius in latinam linguam, iuuenis multis egregijs artibus ornatus vt dictum eſt;

Quo fugiat mortale genus; nil denique tutum eſt.
  Crudelis nam mors omnia falce ſecat.
Nil durum, nil non Mortis penetrabile teli s.
  Omnia vi domuit Mors violenta Dea.
Cornibus haud potuit natis depellere peſtem
  Bos, non horendo feruidus vngue leo.
Squammigeras pelagi gentes quæ ſalſa profida
  Cœlarint; volucres quæ leuis ama ferat?
Non potuit plantis terra, aut animalibus alma
  Prodeſſe auxilijs. omnia victa cadunt.
Mortuus eſt, illum nihil & ſapientia iuuit,
  Naturæ cecidit gratus Ariſtoteles.
Occidit & vatum ductor diuinus Homerus,
  Nec clarum ſeruat Orphea Calliope.
Quas animas cepit Proſerpina rurſus ad auras
  Non patitur ſuperas ſolis adire Deus.
Vndique Mors animas horrenda in tartara cogit
  Tranantes illuc quæ ſine lege ruunt.
Quot volucres primo triſtantur frigore læſæ,
  Quot frondes gelido flante Aquilone cadunt,
Aut vndas venti ſpumoſa ad litora voluunt,
  Tot defunctæ animæ tartara adima fluunt.
Non audit Mors vota virum, vel iuſſa Deorum.
  Non amat hæc quenquam, munera nulla capit.
Arte Venus nulla charum reuocarit Adonim.
  Et Iouis Alcidem lurida regna tenent.

Inferno

Inferno regi Hippolytum Diana relinquit
Pallentem mœrens & lacrymoſa Ioui.
Inconcuſſa Deæ ſtat lex,quam nemo refixit,
Hanc vnus potuit nam ſuperaſſe Deus.

Vocatus fuit etiā Triton Nilus Aegyptius fluuius,quia ter nomen mutauerit: nā prius Oceanus, deinde Aegyptus, tū deniq; Nilus vocatus eſt, vt ait idē Lycoph.

Αἰγύπτιον τρίτωνος ἕλκοντος ποτόν.
Aegyptium Tritonis vt potum trahit.

Vocatæ ſunt Tritones & vrbes nonnullæ Bæotiæ,Theſſaliæ, Libyæ. ¶ Atque Tritones denique crediti ſunt Dei,qui præſto eſſent nauigantibus,ne quis locus, aut ne quod hominum facinus diuina numinis præſentia carere videretur. Quod Triton Neptuni fuerit & Amphitrites, vel Neptuni & Celænus, vel Oceani & Tethyos,vel Nerei,nihil aliud ſignificare ſanè ego crediderim, quam monſtrū marinum fuiſſe,cum aqua omniū elementorum maxime ſit ad varia monſtrorū genera procreanda fertilis. Et quoniam facile cadit in rerum ignotarū admirationem imperita multitudo,idcirco quod raro apparet, vel diuinū quidpiam eſſe arbitratur,vel certe ſine aliqua diuina & maxima cauſa non contingere. Id cum ita ſit, non fuit difficile perſuadere mortalib. diuinum quidpiam eſſe Tritones, & Deos eſſe quorum in poteſtate eſſent nauigantes,ad quod credēdum aliquando periculorū magnitudo impellebat(fiunt.n.timentium animi & in periculis exiſtentium ad ſuperſtitionem perfaciles.)Et cum inter multos precantes alicui voti cōpos fieri contigiſſet, illius præconio poſtea Tritonum vt Deorum nomen fuit celebratum. Neq; illud prætermiſerim, quod apud Romanos ſuper tēplo Saturni Tritō quidam eximiæ magnitudinis fuit collocatus,qui buccinam inflabat quoties oriebatur ventus,caudamque intra terram occultabat. Per illum ſignificare tradiderunt nonnulli res geſtas ante Saturnum ſilētio fuiſſe inuolutas:at poſt imperium Saturni clariſsima hiſtoriographorum voce fuiſſe celebratas:quamuis ego occultatam veram religionem ante Chriſtum per hæc ſignificatū crediderim; at poſt Chriſti aduentum clariſsimo ſanctorum apoſtolorum præconio omnibus gentibus veram,ſanctam & ſaluberrimam legem omnibus Chriſto altiſsimo Dei filio credentibus celebratum iri. Nam alioquin inſulſum eſſe videbatur, vt ſapientes antiqui caudatos etiam Deos habuerint. At nunc de Palæmone dicamus.

De Ino, & Palæmone. Cap. IIII.

INo quoque cum Palæmone filio nauigantibus præeſſe fuit exiſtimata ab antiquis,& inter Deorum marinorum numerum relata. Hæc Cadmi & Harmoniæ illius,cuius carmen nuptiale Muſæ cecinerunt,filia fuit vt ait Heſiodus:

καδμῳ δ' ἁρμονίη θυγάτηρ χρυσῆς ἀφροδίτης
ἰνὼ, καὶ Σεμέλην, καὶ ἀγαυὴν καλλιπάρῃον,
αὐτονόην θ', ἣν γῆμεν ἀρισταῖος βαθυχαίτης.

Harmonia hinc Veneris formoſæ filia Cadmo
Inoque,Semelenque,& Agauen edidit:atque
Autonoen,quæ nupſit Ariſtæo inde comato.

Fuit Ino poſtea Athamantis Thebanorum regis vxor,quæ vt dictum fuit,ſingulari odio Nepheles filios,vtpote nouerca,proſequebatur,toſtisque ſeminibus vnum de filijs Nepheles Dijs immolari oportere per aruſpices ſignificauit. Poſtea ob Iunonis odium in omnes Thebanos,quia Bacchus ibi natus eſſet,Athamas in furorem vertitur,Learchumq; filium,quē ex Ino inter cæteros ſuſceperat, obtrūcauit. Tum Ino arrepto Melicerta ob Athamantis timorem in proximum mare

inſilijt. Fuerunt qui dicant furorem immiſſum fuiſſe Ino, quod illius filiæ peperiſſent & educaſſent Dionyſium. At Nymphodorus Syracuſius in libro Aſiaticæ nauigationis non ab Athamante, ſed à furiata Ino ſæuitum eſſe ſcripſit in filios, quæ & Learchum & Melicertam trucidauit, ac poſtea deſperatione capta in mare inſilierit ob impatientiam doloris, vt ibi ſuffocaretur. At Dorion in libro de piſcibus Learchum ſagitta fuiſſe ab Athamante transfixum ſcribit, Melicertamque ab Ino iugulatum, poſt quam rem ſe Ino in mare præcipitauit. Fuit autem alius Melicerta cognomento ob ſuauitatem carminum, cum prius Simonides vocaretur, qui & artem memoriæ primus inuenit, & longa dupliciaque elementa, tertiumque ſonum lyræ addidit, quem alij ſcripſerunt 56. alij 62. olympiade floruiſſe. Alij dixerunt Ino fugiſſe Athamantis impetum cum Melicerta filio, quia Learchum, quem Athamas interemerat, in cacabum bullientis aquæ coniecifſet. At Polyzelus in rebus Rhodijs Athamanthem impetum feciſſe in filios Inus ſcripſit quia per fraudes illius, cum fruges torruiſſent agricolæ, mortem innocētibus Nepheles filijs paratam fuiſſe intellexiſſet, reſciuiſſetque immiſſam eſſe famem per fraudem Orchomenijs. Aufugit igitur per Geraniam Megarenſis agri montem, ſeq; de ſaxo Moluride dicto, vt ait Pauſ. in Atticis cum filio Melicerta, vt cōmunior eſt ſentētia, in mare præcipitauit: vt patet ex his lib. 4. Meta. apud Ouid.

Imminet æquoribus ſcopulus: pars ima cauatur
Fluctibus, & tectas defendit ab imbribus vndas:
Summa rigent, frontemq; in apertum porrigit æquor.
Occupat hunc (vires inſania fecerat) Ino,
Seque ſuper pontum multo tardata timore
Mittit, onusque ſuum, percuſſa recanduit vnda.

Alij fabulantur accidiſſe eo tēpore vt Nereides chorū ducerent in eo loco, quare dixerunt ſe in honorem Melicertæ, vt Siſypho gratificarētur, tripudiare. Non defuerunt tamen qui putarint eius corpus ad Siſyphū delatum ex Exhænuntia, quo fuerat portatum ab vndis, & Iſthmicos Indos tunc illi inſtitutos. At Megarenſes Inus cadauer in maritimā oram agri ſui à mari eiectū fuiſſe inquiūt, & à Cleſo, Tauropoliq; Cleſoris filiab. ſuſceptum ſepulturæ mandatum fuiſſe. Hæc Ino vocata fuit poſtea Leucothea, & Dea maris exiſtimata, vt ait Homerus lib. 4. Odyſſ.

τὸν δὲ ἴδεν κάδμου θυγάτηρ καλλίσφυρος ἰνὼ
λευκοθέη, ἣ πρὶν μὲν ἔην βροτὸς αὐδήεσσα,
Νῦν δ' ἁλὸς ἐν πελάγεσσι θεῶν ἐξέμμορε τιμῆς.
Proſpicit hunc Ino formoſi filia Cadmi
Leucothea, ante fuit mortalis fœmina: ſed nunc
Illam diuino nautæ dignantur honore.

Hæc Matuta deinde vocata fuit à Latinis, quia mane oriretur, vt ait Cice. in lib. Tuſcu. diſputationum in his: Ino Cadmi filia nō ne Leucothea nominata à Græcis, Matuta habetur à noſtris? quæ quod aurora ſit, ita patet ex Lucret. lib. 5.

Tempore item certo roſeam Matuta per oras
Aetheris auroram defert, & lumina pandit.

Cœpta fuit dici Leucothea in quodā vico non procul ab vrbe Corone, & tunc in Deorum numerum relata, vt ait Pauſ. in Meſſeniacis. Fuit magna vis eius exiſtimata in ſeruandis nauigantibus, & in mari placando, vt ait Orpheus in hymnis:

λευκοθέαν καλέω καδμηΐδα δαίμονα σεμνήν.
εὐδυνάτον, θρέπτειραν ἐυςεφάνου Διονύσου.
κλῦθι θεὰ πόντοιο βαθυςέρνου μεδέουσα.
κύμασι τερπομένη, θνητῶν σώτειρα μεγίςη
ἐν σοὶ γὰρ νηῶν πελαγόδρομος ἄςατος ὁρμὴ

Aduo-

Aduoco Leucotheam, Dea, quæ venerabilis atque
Multa potens: Bacchum puerum quæ nutrijt olim.
Audi diua maris, quæ nautas, quæ regis vndas.
Fluctibus & gaudes ſeruatrix alma virorum,
Vt tibi collibuit ſulcant tutæ alta carinæ.

Impetratum eſt autem Veneris précibus à Neptuno vt Dea maris fieret Ino, ſicuti ſcriptum reliquit Ouidius libro quarto Metamorph.

At Venus immeritæ neptis miſerata labores
Sic patruo blandita ſuo eſt, ò numen aquarum
Proxima cui cœlo ceſsit Neptune poteſtas:
Magna quidem poſco, ſed tu miſerere meorum
Iactari quos cernis in Ionio immenſo.
Et Dijs adde tuis. aliqua mihi gratia ponto eſt.
Annuit oranti Neptunus, & abſtulit illis
Quod mortale fuit, maieſtatemq; verendam
Impoſuit, nomenq; ſimul, faciemq; nouauit.
Leucotheaq; Deum cum matre Palæmona dixit.

Scripſit in Atticis Pauſ. Melicertam à delphine exceptum fuiſſe cum cecidiſſet è ſaxo Moluride, & in Corinthiorum Iſthmum expoſitum mutato nomine Palæmona fuiſſe appellatum, atque inter cæteros honores Moluridem petram illi fuiſſe conſecratam, & Iſthmicos ludos illi à Siſypho Aeoli filio fuiſſe inſtitutos, qui tunc imperabat Corinthijs, cum eſſet Melicerta fratris filius: atq; primum pinu, deinde apio ſicco victores ibi coronati ſunt. Muſæus in eo libro, quem ſcripſit de Iſthmijs, duo certaminum genera celebrari ſolita in Iſthmo ſcripſit, alterum in honorem Neptuni, alterum in Melicertę, quod etiam in honorem Neptuni Iſthmia celebrarentur, videtur atteſtari in his Apollonius libro tertio:

οἷος δ᾽ ἴσθμιον εἶσι ποσειδάων, ἐς ἀγῶνα
ἅρμασιν ἐμβεβαώς.
Qualis adit ludos Iſthmi Neptunus vt altum
Conſcendit currum.

Habitus eſt poſtea ipſe etiam Palæmon Deus marinus, vt ait Orph. in hymnis:

Συντροφε βάκχε χοροῖο διωνύσου πολυγηθοῦς.
κικλήσκω σὲ παλαίμον ἐπ᾽ εὐιέραις τελεταῖσιν,
ὅς ναίεις πόντοιο βυθοὺς βαθυκύμονας ἁγνούς.
ἐλθεῖν εὐμενέοντα, νέῳ γήθοντα προσώπῳ.
καὶ σώζειν μύστας κατά τε χθόνα, καὶ κατὰ πόντον.
Ποντοπλάνοις γὰρ ἀεὶ ναυσὶν χειμῶνος ἐναργής.
φαινόμενος σωτὴρ, μοῦνος θνητοῖς ἀναφάνῃ
ῥιόμενος μῆνιν χαλεπὴν κατὰ πόντιον οἶδμα.
Te voco qui fluctus habitas, pontumq; Palæmon,
Cum Baccho nutrite, veni ad tua ſacra benignus,
Et læta facie pelagi de fluctibus altis.
Cultoreſque tuos in terris protege, & vndis.
Pontiuagis hyemem ratibus depellere ſueſti,
His quibus appares. miſeris mortalibus vnus
Namque faues, tumidique refrænas æquoris iras.

Sic etiam Euripides in Iphigenia in Tauris cuſtodem & ſeruatorem nauium Palæmonem vocauit:

ὦ ποντίας παῖ λευκοθέας, νεῶν φύλαξ
Δέσποτα παλαῖμον ἵλεος ἡμῖν γενοῦ.

Fili marinæ Leucotheæ,cuſtos bone
O nauium Palæmon,eſto mi bonus.

Atque Lucianus Epigrammatum poeta fuiſſe conſuetudinem ſcribit in hiſce carminibus vt Dijs marinis, pet quos ſalutem & incolumitatem nauitæ fuiſſent aſſecuti è maris perturbatione vota ſoluerent:

γλαύκῳ, καὶ νηρεῖ, καὶ ἰνοῖ, καὶ μελικέρτῃ
καὶ βυθίῳ κρονίδῃ, καὶ σαμοθρηξὶ θεοῖς,
σωθεὶς ἐκ πελάγους Λουκίλλιος ὧδε κέκαρμαι
τὰς τρίχας ἐκ κεφαλῆς· ἄλλο γὰρ οὐδὲν ἔχων

Inoque,Glaucoque,& Nereo,dein Melicertæ,
Et Samothracum Dijs,æquoreoque Ioui,
Seruatus dicat è pelagi Lucillius vndis
Hos crines.aliud namque habet ille nihil.

Hic non vehebatur in curru, ſed natandi peritiſsimus habebatur, vt ait Ouidius in Epiſtola Leandri:

Et iuuenem poſsim ſuperare Palæmona nando,
Miraque quem ſubito reddidit herba Deum.

Vocatus fuit Palæmon etiam Portunus, quem clauem dextra geſtantem finxerunt, quoniam portus ab hoſtibus tueretur. Huic infans mactari conſueuit,atque in Tenedo præcipue diuinis honoribus colebatur. Sepultus fuit hic nauigantium Deus in Iſthmo,vt ait Pauſanias in Atticis. At Ino in ora maritima agri Megarenſium à Celſo & Tauropoli Cleſonis filiabus & Lelegis neptibus, vt dictum fuit. Hæc ſunt ea, quæ de Ino & Palæmone memoriæ prodita fuerunt ab antiquis, è quibus veritas eſt exprimenda. Quod Ino fuerit Cadmi, & Harmoniæ filia & Athamãtis vxor non diſſentit ab hiſtoria: & quod à patre fuerit filius ſaxo illiſus, & qnod Ino timore vel furore concita in mare ſe cum filio præcipitauit. Quod vero ipſa & puer Melicerta fuerint in Deos conuerſi,nihil hoc habet cum veritatate commune.

¶ At quid per hæc ſignificare voluerunt antiqui? Dictum fuit ſuperius tantam fuiſſe nonnullorum antiquorum principum ambitionem, vt aras, & ſacerdotes, & ceremonias nonnullis ſuorum maiorum tanquam Dijs immortalibus inſtituerint. Sic Iſthmia Siſyphus, quæ prius in honorem Neptuni celebrabantur, in honorem ſui propinqui conuertit, quare dictus eſt Neptunus his aquarum imperium impertiſſe,atque inde Dij marini crediti ſunt. Nam apud Romanos etiam pro Græcorum conſuetudine funebres ludi inſtituti ſunt, qui & ipſos ſuos principes inter Deos fuiſſe relatos demum fabulantur. Nam ſicut omnium propè principum noſtræ ætatis paucis exceptis animum auaritia, vitiorum omnium ſordidiſsimum,ita ambitio antiquorum mentes occupauerat. Leucothea, quæ Matuta dicta eſt à Latinis, aurora eſt: Palæmon ſiue Portunus vis eſt tempeſtatis,nam πάλλειν agitare ſignificat, vnde Palæmon vocatus eſt. Matutæ filius dictus fuit, quia venti plerunque ab aurora ſpirare incipiunt: & quia tunc in mare incumbunt,dicuntur ſe in mare præcipitaſſe,velut rationi magis conuenit, quia certiſsima eſt nuntia ventorum ac tempeſtatum, tanquam futuræ ſerenitatis,aurora. Hi crediti ſunt Dij nauigantium,quia venti nauigantibus vere præſint, qui ſi benigni aſpirarint,felix iter contingit nauibus,& idcirco ait Virg. lib. 1. Georg.

Votaque ſeruati ſoluent in littore nautæ,
Glauco Panopeæ,& Inoo Melicertæ.

Quare per hãc fabulã ſignificarunt illos ſe ventorũ leuitati credere,qui per mare nauigarẽt,quare nõ eſt de diuina clemẽtia conquerendũ ſiquid aduerſi acciderit, ſed de noſtra leuitate & imprudentia,qui cũ in tuto ſimus ſponte tñ & cõſulto in

illa

illa procurramus pericula. Ad placandas etiam perturbationes animorum hæc fabula accommodata eſt, & adhortandum ad beneficentiam & liberalitatem, quppe cum ita exagitata a Iunone Ino, quia Liberum patrem liberaliter educaſſet, in tantum felicitatis poſtea euaſerit. Nam etſi viri boni aliquandiu pro benefactis opprimuntur, & patiuntur domeſticas calamitates, tamen nemo vir bonus diu poteſt eſſe infelix. nam quæ tanta poteſt eſſe calamitas, quod tantum infortunium, quod diuina clementia in maiorē felicitatem non poſsit conuertere? confidendum igitur eſſe diuinæ bonitati ſic antiqui tradiderunt, cum nemo iuſtus a Deo contemptus reliquatur, cumque tanta ſit diuina clementia, vt ſpem etiam ſuperet mortalium iis adiuuandis, qui inique miſerias patiuntur. Nunc de Glauco dicamus.

De Glauco. *Cap.* V.

GLaucus, & qui ipſe marinus Deus ex homine factus eſt, non minus abſurdum figmentum, ſuæque *ἀποθεώσεως* cauſam conſecutus fuit. Hunc Anthedonis hominis cuiuſdam Bœoti filium fuiſſe ſcriptum reliquit Strabo libro nono, cum tamen illum Polybi Mercurii filii & Eubeæ filiū fuiſſe ſcribat Theophraſtus lib. 5. eorum, quæ in ſicco degunt, & Promathidas Heracleota Phorbi & Panopeæ nymphæ filium putauit, ac patria Anthedonium, cum Anthedon eximia ciuitas fuerit Bœotiæ. alii dicunt fuiſſe Nopeum Glauci patrem, quem dicentem de ſeipſo introduxit Thelytus Methymnæus ita in Bacchicis carminib.

Αὐθηδὼν νύ τις ἐςὶν ἐπὶ πλευρῇσι θαλάσσης
Αὐτίον εὐβοίης· σχεδὸν εὐρίποιο ῥοάων
ἔνθεν ἐγὼ γένος εἰμὶ, πατὴρ δέ με γείνατο νωπεύς.
Vrbs eſt Anthedon ſpumoſo proxima ponto
Euboicis obiecta fere, Euripique fluentis,
Eſt genus inde meum, Nopeus pater ipſe vocatur.

Hic dicitur Ariadnam ex inſula Dia rapuiſſe, qui poſtea a Baccho fuit viteo vinculo ligatus, ſed deinde dimiſſus. Hic quoniā natator eſſet peritus, Pontius fuit appellatus. Epicus vero Euanthes Neptuni & Nædis filium illū fuiſſe ſcripſit in quodam hymno. fabulantur hunc Symam Iclemis & Dotidis filiam raptam in Aſiam deportaſſe, deinde amaſſe Hydnam Scylli Scionei vrinatoris filiam. alii dicunt hunc piſcatorem fuiſſe Anthedonium, vt eſt apud Ouid. lib. 10. Metam.

Ante tamen mortalis eram, ſed ſcilicet altis
Deditus æquoribus, tantum exercebar in illis.
Nam modo ducebam ducentia retia piſces,
Nunc in mole ſedens moderabar arundine linum.

Quidam inquiunt hunc artificem fuiſſe argonauis, eamq; gubernaſſe quo tempore Iaſon pugnauit cum Tyrrhenis, qui ſolus euaſit non vulneratus vt ſcripſit Poſsis libro tertio Amazonidis. Hunc alii habitaſſe in Delo ſcribunt, & cum Deabus Neredibus vaticinari ſolitum, Apollinemq; artem vaticinandi a Glauco doctum fuiſſe, vt ait Nicander lib. 1. Georgicorum. fabulantur hunc aliquando magnā copiā piſcium cepiſſe, qui piſcatorem fuiſſe tradiderunt, quos cum in vrbē portaret, onusque ob nimium pondus feſſus in via depoſuiſſet, quidam ex iis piſcibus herba quadam guſtata reuixit, eam rem admiratus Glaucus & ipſe herbā illam guſtauit, quare ſtatim immortalis eſt factus. at Ouid. lib. 13 dum piſces numeraret in littore mari proximo, vnde piſces ceperat, illud cōtigiſſe ſcribit, piſceque ipſos non guſtata, ſed tacta ſolum herba in mare refugiſſe memorat, his verbis;

ego primus in illo
Ceſpite conſedi dum lina madentia ſicco.

Vtque recenſerem captiuos ordine piſces
Inſuper expoſui, quos aut in retia caſus,
Aut ſua credulitas in aduncos egerat hamos.
Res ſimilis fictæ, ſed quid mihi fingere prodeſt?
Gramine contacto cœpit mea præda moueri:
Et motare latus, terraque vt in æquore niti.
Dumque moror, mirorque ſimul fugit omnis in vndas
Turba ſuas, dominumque nouum, litusque relinquunt.

Id cum vidiſſet Glaucus, etiam ipſe illa herba guſtata Deus factus in mare inſilijt vt teſtatur paulopoſt idem poeta. alij tamen eo tempore, quo Iaſon cum Tyrrhenis pugnauit, Iouis conſilio illum in profundum mare demerſum inquiunt, ac Deum marinum factum ſoli Iaſoni apparuiſſe. alij mallunt Glaucum in Oria monte altiſsimo Aetoliæ leporem inſecutum fuiſſe, quem captum cum ad fontem detuliſſet quia propter laborem diuturnum defecerat, ille refectus proxima herba quadam guſtata conualuit: qua herba guſtata ipſe etiam Deus marinus factus eſt. alij tædio vitæ illum ſeſe in mare præcipitaſſe inquiunt. fabulantur hunc interpretem fuiſſe Nerei, vt ſenſit Euripides in Oreſte:

ἐκ δὲ κυμάτων
ὁ ναυτίλοισι μάντις ἐξηγγειλέ μοι
νηρέως προφήτης γλαῦκος, ἀψευδὴς θεός.

ait è fluctibus.
Vates fretum ſulcantibus dixit mihi
Glaucus propheta Nerei, verax Deus.

Sic autem Appollonius libro primo vatem Nerei illum appellauit his carminib.

τοῖσι δὲ γλαῦκος βρυχίης ἁλὸς ἐξεφαάνθη,
νηρῆος θείοιο πολυφράδμων ὑποφήτης.
ὕψι δὲ λαχνῆέντε κάρη, καὶ στήθε᾽ ἀγείρας
νειόθεν ἐκ λαγόνων στιβαρῇ ἐπορέξατο χειρὶ
νηΐου ὁλκαίοιο, καὶ ἴαχεν ἐσσυμένοισι.

Viſus adeſt illis tunc alto ex æquore Glaucus,
Diuini vates Nerei, qui plurima nouit:
Hirſutum caput, & pectus ſumma extulit vnda:
Tum forti dextra ex imo capit ille carinam
Labentis nauis, atque hæc properantibus infit.

Strabo vero libro nono non in Deum marinum, ſed in balænam conuerſum fuiſſe ſcribit. Hic etſi cum Ariadna congreſſus fuiſſe ſcribitur à Thelyto Methymnęo in Bacchicis carminib. & cum Europia Mirei, & Hydna Scylli, cumq; Syma Iolemis, nullus tamen filius ex eo genitus commemoratur at Clearchus Solēſis libro ſeptimo Vitarum aliam fabulam longe ab his diuerſam recenſuit, quam etiam recitauit Iſacius. inquit enim Glaucum Paſiphaes filium fuiſſe, qui cum murem inſequeretur in dolium mellis cecidit, atque ibi ſuffocatus eſt. hunc vbi pater Minos quæreret, neque vſpiam inueniret, accepit reſponſum hominem illum ſignificaturum, & filium in vitam reſtituturum, qui dixiſſet cui rei ſimilis eſſet bos tricolor Minois, qui in agro paſcebatur. Hunc Polyidus illi fructui ſimilem eſſe dixit, quem ferret rubus, quare Minos illum iuſsit apprehendi, & ſibi filium indicare. at Polyidus ex arte diuinandi ſuffocatum eſſe inquit in dolio mellis. cum igitur mortuus inuentus fuiſſet Glaucus, Polyidus cum illo in domum quandam includitur, vt illum vitæ reſtitueret: qui cum ſerpentem ad cadauer properantem vidiſſet volens illum irritare vt ipſe ab eo necaretur, forte ſerpentem interfecit: tum alius draco ad mortuum ſerpentem accedens herbam quandam attulit, qua

tacta ſerpens ille reuixit. Hanc ipſam herbam captam Polyidus Glauco impoſuit, & ita in vitam reuocauit. coegit poſtea Minos Polyidum artem quoque vaticinandi Glaucum docere, antequam in patriam ſuam Argos liberum dimitteret. fuit etiam Glaucus alius Siſyphi filius, qui cum equas haberet, quæ carnibus humanis veſcerentur, ab iiſdem ipſe in amorem verſis, Venerisque ſtimulis agitatis, diſcerptus fuit, vt ſignificauit Virgilius libro tertio Georgic.

Et mentem Venus ipſa dedit, quo tempore Glauci
Potniades malis membra abſumpſere quadrigæ.

Id autem contigit non procul à Dirce fonte, Potniaque ciuitate vt ait Strabo libro nono. quod inter eos ludos funebres cõtigiſſe ait Pauſanias in prioribus Eliacis, quos in patris honorem inſtituerat Acaſtus. aiunt autem eo ipſo in loco terrorem equis immitti ſolitum, in quo diſceptus fuit Glaucus ab eius genio, quare Taraxippus cognomẽto fuit nominatus. Quamuis alij iſtud ipſum Alcathoo Parthaonis filio tribuunt, qui fuit vnus ex Hippodamiæ procis ab Oenomao occiſis, quique in eo ipſo loco humatus ſuæ iniuriæ memor ſæuiret in omnes per eum locum equitantes. Fuit & Glaucus quidam Epicydis Spartanus virtutis ingenij exiſtimatione clarus. & Glaucus Chius primus omnium mortalium ferruminationẽ excogitauit, artemque ferri coniungendi vt ſcripſit Herodotus in Clio. fuit alius Glaucus Caryſtius, qui duas coronas victor è Pythijs, Octonas è Nemeis & Iſthmijs reportauit, cui pater fuit Demylus à Glauco marino Deo oriundus vt ait Pauſanias in poſterioribus Eliacis. ¶ At nunc ex his veritatem eliciamus. fuit Glaucus vrinator peritiſsimus, quare aiunt hunc ſpectantibus Anthedoniis è portu enataſſe donec ex omnium proſpectu ſub aqua latens in locum longinquum peruenerit, vnde à nemine amplius videri poſſet: ibi aliquot dies commoratus multis ſpectantibus ad certum diem natans in portum rediuit, cum diceret ſe tandiu ſub vndis degiſſe. Accedebat ad hoc miraculum quod hyeme, cum nihil caperent piſcatores, ad ciues ſuos quoſcunque illi piſces popoſciſſent, continuo apportabat, quos ille multum ante in hunc vſum reſeruauerat. Deinde captus à quadam bellua marina cum interiiſſet memoriæ proditum eſt illum guſtata quadam herba Deum marinum eſſe factum. alii dixerunt Glaucum vitæ pertæſum ſe in mare præcipitaſſe: alii ob amorem Palæmonis, qui cum non amplius viſus fuerit a bellua aliqua marina fortaſſe correptus creditus eſt in Deorum marinorum numerum receſsiſſe. Verum quid habet admirabile hæc fabula cur à poetis ſapientiſsimis hominibus celebraretur? aut quid hoc pertinet ad humanæ vitæ inſtitutionem? Significare per hæc voluerunt antiqui nullam adeo depreſſam & ſordidam eſſe hominum conditionem, quam non Dei voluntas extollere & illuſtrare facillime poſsit: cum nulla ſit hominum cõditio, quam Deus reſpiciat ſine probitate, cum is innocẽtiam & integritatem animi tantum, at non aliud quidquam reſpiciat. Hunc cum diuinandi artis peritum finxerint, demonſtrabant nauigandi peritum hominem futuras tempeſtates multo ante præuidere. at nunc de Nereo dicamus.

De Nereo & Nereidibus. Cap. VI.

NEreus vero fuit Ponti, ſiue Oceani & Tethyos filius creditus, vt his ait Heſiodus in Theogonia.

νηρέα τ' ἀψευδέα, καὶ ἀληθέα γείνατο πόντος
Πρεσβύτατον παίδων, αὐτὰρ καλέουσι γέροντα
οὕνεκα νημερτής τε καὶ ἤπιος. οὐδὲ θεμιστέων
λήθεται, ἀλλὰ δίκαια καὶ ἤπια δήνεα οἶδεν.

Nerea fatidicum, haud fallacem, ſemine Ponti
Progenitum natis ſeniorem: dictus & inde eſt
Ille ſenex. quòd veridicus, blandusq;, nec æqui
Oblitus nouit ſemper decernere iuſta.

Nam etiam Apollodorus libro primo biblyothecę hos Ponti & non Tethyos, ſed Terræ filios connumerauit, Phorcum Thaumantem, Nereum, Eurybęam, Ceto: Illum igitur & veridicum & vatem eſſe crediderunt, cum Troianas etiam calamitates Paridi nuntiarit, vt ait Horatius libro primo Carminum in his:

Paſtor cum traheret per freta puppibus
Idæis Helenam perfidus hoſpitam,
Ingrato celeres obruit ocio
Ventos, vt caneret fera
Nereus fata mala ducis aui domum
Quam multo repetet Græcia milite,
Coniurata tuas rumpere nuptias,
Et regnum Priami vetus.

Fertur hic in mari Aegæo præcipue domum habuiſſe, vt ait Apollonius libro 4.

ὣς ἔφατ᾽ αὐτίκα δ᾽ ἶρις ἀπ᾽ οὐλύμποιο θοροῦσα
τάμνε τανυσσαμένη κοῦφα πτερὰ, δῦ δ᾽ ἐνὶ πόντῳ
Αἰγαίῳ τόθι πέρ τε δόμοι νηρῆος ἔασιν.
Iris, ait: cœloq; volans deſcendit ab alto
Præpetibus pennis paſsis, pontumque ſubiuit
Aegæum, domus hic ſublimis, & atria Nerei.

Fama eſt Herculem ad aurea mala Heſperidum ferenda miſſum, ad Nymphas, quæ in antris Eridani habitabant, adijſſe, vt ex ijs audiret vbi nam locorum eſſent illa mala aurea. Tum Hercules miſſus fuit ad Nereum, quem varijs formis eludere conantem tandiu detinuit, vt in priſtinam figuram redierit, remque indicarit. Hunc antiquiſsimum Deum nominauit Orpheus, in Argonauticis:

Νηρέα μὲν πρώτιστα καλῶ πρέσβυστον ἁπάντων.
Nerea cui priſcum genus eſt, huc ante vocamus.

Hunc mari præeſſe, & in mari habitare ſolitum, delectari choris puellarum, principiumque eſſe & finem aquarum, & omnes illius facultates denique ita complexus eſt Orpheus in hymno quodam:

ὦ κατέχων πόντου ῥίζας κυαναυγέτις ἕδρην.
Πεντήκοντα κόραισιν ἀγαλλόμενος κατὰ κῦμα.
καλλιτέκνοισι χοροῖς, νηρεῦ, μεγαλώμενε δαῖμον,
πυθμὴν μὲν πόντου, γαίης πέρας, ἀρχὴ ἁπάντων.
Fundamenta tenens ponti, cui cærula ſedes.
Quinquaginta mari in lato lætate puellis,
Formoſiſque choris Nereu, venerabile numen.
Tu fundamen aquæ, tu terræ finis, & idem
Principium es cunctis.

Hunc ab vndis educatū & nutritum fuiſſe ſignificauit Eurip. in Iphig. in Aulide:

μὰ τὸν δι᾽ ὑγρῶν κυμάτων τεθραμμένον
νηρέα, φυτουργὸν θέτιδος, ὅς μ᾽ ἐγείνατο.
At non per vndis educatum Nereum
Thetidis patrem, cuiusq; ego ſum filius.

Hunc eundem patrem fuiſſe Nereidum vocatum ita idem teſtatur in eadem Tragædia:

εἶτ᾽ οὖν ἐπ᾽ ἀκταῖς θάσσετον διοσκόρω,

ἢ νηρέως ἄγαλμαθ᾽ ὃς τὸν εὐγενῆ
ἔτικτε πεντήκοντα νηρηίδων χορόν.
Nam ſeu Dioſcuri ſedent in littore,
Imago ſiue Nerei, Nereidum
Qui quinquies decem chorum olim protulit,

Suſcepit filias Nereus è Doride nympha Haliam, Spio, Paſithoen & Ligeam. Fuerunt enim quinquaginta Nereides vocatæ Nerei & Doridis filiæ, vt ait Heſiodus his in Theogonia:

νηρῆος δ᾽ ἐγένοντο μεγήριτα τέκνα θεάων
Πόντῳ ἐν ἀτρυγέτῳ καὶ δωρίδος ἠϋκόμοιο,
κούρης ὠκεανοῖο τελήεντος ποταμοῖο.
Naſcuntur Nereo nam pignora clara Dearum,
Doridis & pulchræ ſpumoſis in maris vndis,
Quæ fuit Oceano fluuio lato edita quondam.

Fuit autem Doris Nerei ſoror. Has comas virides habere cēſuerunt antiqui, quare ita ait Horatius libro tertio Carminum:

Nos cantabimus inuicem
Neptunum, & virides Nereidum comas.

His aues Halcyones gratiſsimæ fuiſſe putabantur, vt ait Theocritus in Thaleſijs:

χ᾽ ἀλκυόνες στορασεῦντι τὰ κύματα, τήντε θάλασσαν,
τόντε νότον, τόντ᾽ εὖρον, ὃς ἔσχατα φυκία κινεῖ.
ἀλκυόνες, γλαυκαῖς νηρηΐσι, ταίτε μάλιστα
ὀρνίθων ἐφίλαθεν.
Alcyones ſternent vndas atq; æquora ponti,
Atq; Eurum, atq; Notum, qui extremas ſuſcitat Algas.
Halcyones Nereidibus gratiſsima proles
Cunctarum volucrum.

Scriptum reliquit Orpheus in hymno quodam in Nereides, illas in vndis tripudiare, & bacchari, & tanquam lætiſsimos piſces huc illuc circa currum Tritonis præcipue curſitare, inter quæ & illud eſt carmen:

τριτώνων ἐπ᾽ ὄχοισιν ἀγαλλόμεναι περὶ νῶτα.
A tergo currus Tritonum cernere poſſes
Has geſtire ſimul.

Harum Nereidum multarum nomina ita recenſuit Homerus libro Σ. Iliadis:

κώκυσεν τ᾽ ἄρ ἔπειτα. θεαὶ δέ μιν ἀμφαγέροντο
πᾶσαι, ὅσαι κατὰ βένθος ἁλὸς νηρηΐδες ἦσαν.
ἔνθ᾽ ἄρ ἔην γλαύκητε, θάλειάτε, κυμοδόκητε,
νησαίη, σπειώτε, θόηθ᾽ ἁλίητε βοῶπις.
κυμοθόη τε, καὶ ἀκταίη, καὶ λιμνώρεια,
καὶ μελίτη, καὶ ἴαιρα, καὶ ἀμφιθόη, καὶ ἀγαυὴ,
Δωτώτε πρωθώτε, φέρουσάτε, δυναμένητε,
Δεξαμένητε, καὶ ἀμφινόμη, καὶ καλλιάνειρα,
Δωρὶς, καὶ πανόπη, καὶ ἀγακλειτὴ γαλάτεια,
νημερτήςτε καὶ ἀψευδὴς, καὶ καλλιάνασσα.
ἔνθα δὲ ἔην κλυμένη, ἰάνειρατε καὶ ἰάνασσα
Μαῖρα, καὶ ὠρείθυια, ἐϋπλόκαμός τ᾽ ἀμάθεια,
ἄλλαι θ᾽ αἳ κατὰ βένθος ἁλὸς νηρηΐδες ἦσαν.
Tum fundit lacrymas: hanc circum numina ponti
Conueniunt, quæ imas habitant Nereides vndas.
Hic aderant, Glauceq;, Thaliaq;, Cymodoceq;,

Niſeæ,

Niſæe, Spioque, Thoeque, Halieque decora.
Cymothoe, Actæe, Melite, cum candida Agaue,
Amphithoeque, & Iæra comis in colla refuſis.
Dotoque, Prothoque, Pheruſaque, Dynameneque.
Doris, & Amphinome, Panopeque, & Callianira,
Dexamene, Galatea, Amathiaque, Callianaſſa,
Et Clymene, atque Ianira ſimul, pariterque Ianaſſa,
Mæraque, & Orityia genas fucata colore.
Quæque imas habitant aliæ Nereides vndas.

Verum multo etiam plures his vocatæ ſunt Nereides, quæ ad quinquaginta numerantur ab Heſio. in Theogonia, quæ ita vocantur, Proto, Eucranthe, Sao, Amphitrite, Eudore, Thetis, Galene, Glauce, Cymothoe, Spio, Thalia, Melite, Eulimene, Agaue, Paſithea, Erato, Eunice, Doto, Pheruſa, Dynamene, Neſæe, Actæa, Protomedea, Doris, Panope, Galatea, Hippothoe, Hipponoe, Cymodoce, Cymatolege, Cymo, Eione, Halimeda, Liagore, Euagore, Leaomedea, Polynome, Autonoe, Lyſianaſſa, Euarne, Pſamathe, Menippe, Neſo, Eupompe, Themiſto, Pronoe, Nemertes. Apollodorus vero Athen. has etiam præter prædictas connumerauit libro primo, Glaucothoen, Nauſithoen, Haliam, Pionen, Pleſauren, Calypſo, Cranto, Neomerim, Deianiram, Polynoen, Melien, Dionen, Iſæam, Dero, Eumolpen, Ionen, Ceto, Limnoream. Iſtæ autem omnes pulcherrimæ habebantur, quare, vt proditũ eſt in fabulis, Caſsiope Cephei Regis Aethiopum vxor cũ omnes ſuæ ætatis mulieres ſe forma antecellere gloriaretur, auſa eſt ſe Nereidibus etiam præferre, quamobrem illarum indignationem in ſe concitauit. Illæ igitur arrogantia huius fœminæ irritatæ, temeritateque commotæ incredibilis & admirandæ magnitudinis cetum in illius regionem immiſerunt, quare poſtea iuſſa eſt ab oraculo Andromedam filiam, quam vnicam habebat, vt à Ceto voraretur, ſaxo alligatam exponere. Andromeda tamen Perſei virtute liberata fuit, & eiuſdem beneficio ad perpetuum vitandæ temeritatis exemplum, Caſsiope inter ſydera relata, vt patet ex Aratæo carmine ita latine verſo à Cicerone;

Labitur illa ſimul gnatam lacrymoſa requirens,
Caſsiepia, neque ex cœlo depulſa decore
Fertur, nam verſo contingens vertice primum
Terras poſt humeros euerſa ſæpe refertur,
Hanc illi tribuunt pœnam Nereides almæ,
Cum quibus, vt perhibent, auſa eſt contendere forma.

Neque plura his fere ſunt de Nereo ac Nereidibus memoriæ tradita. Nunc ſententiam antiquorum ex his exprimamus. ¶ Nereus dicitur Oceani fuiſſe & Tethyos filius, qui ſanè nihil eſt aliud, quàm conſilium & peritia in regendis nauibus, quippe cum peritia illa ex Oceano & vndis naſcatur. Hic multas parit filias, quæ ſunt inuentiones ac conſilii mutationes ad nauigationem pertinentes, hanc peritiam antiquiſsimum Nereum vocarunt, ob vetuſtatem nauigationis. Eundem vatem eſſe tradiderunt, quia efficit in ſingulis diſciplinis peritia vt multa euentura diuinemus & longe proſpiciamus. Neque peritus nauigandi quiſpiam putandus eſt, niſi qui multo ante ventorum mutationes, & ſigna tempeſtatum, tanquam ex altiſsima ſpecula prouideat. Hunc Deum in varias formas ſe vertere finxerunt antiqui, quoniam ſapientis eſt ad multas varietates, rerumque gerendarum opportunitates ſe accommodare. Nequis igitur Deorum immortaliũ clementiã ſibi deeſſe arbitraretur, ſed vnumquenque ſua dementia perire, qui ſe in ſæuiſsimas maris tẽpeſtates intruſerit, nulla habita rõne illorũ, quæ

Ipſe pater ſtatuit, quid menſtrua luna moneret,
Quo ſigno caderent Auſtri;

Hæc dicta ſunt. ¶ Idem eſt autem fabulam hanc confinxiſſe, vt ſummatim dicam, atque ſi dicerent antiqui, eſto prudens in tranſigendis negotiis, neque Deũ incuſes vbi per imprudentiam aut temeritatem tibi pericula ipſe conflaueris, cũ Deus prudenti cuique ac diligenti viro præſens ſit. Alii tamen marinam aquam Nereum vocarunt, vt eſt apud Ouid. in Deianira,

Reſpice vindicibus pacatum viribus orbem,
Qua latam Nereus cœrulus ambit humum.

Atque de Nereo ſatis dictum eſt, nunc de Phorcyne dicamus.

De Phorcyne, *Cap.* VII.

PHorcyn, quem Latini Phorcum etiam vocarunt, fuit & ipſe Ponti ſiue Maris ac Terræ filius, vt teſtatur Heſ. in Theog.

αὖτις δ᾽ αὖ θαύμαντα μέγαν, καὶ ἀγήνορα φόρκυν
Γαίῃ μισγόμενος, καὶ κητὼ καλλιπάρῃον,
εὐρυβίην τ᾽ ἀδάμαντος ἐνὶ φρεσὶ θυμὸν ἔχουσαν.
Hinc Thaumanta parit magnum, Phorcymque ſuperbum
Coniunctus terræ, & præſtanti corpore Ceto.
Eurybiamque ſimul, cui ſunt adamantina corda.

Varro tamen Phorcynem Thoſeæ Nyphæ ac Neptuni filium fuiſſe ſcribit, qui filias habuit, præter commemoratas ſuperius ex Ceto, Phorcidas ſcilicet & Gorgones, Thooſam, quæ cum Neptuno coniuncta Cyclopem peperit Polyphemũ, de quo ita ſcribit Home. lib. 1. Odyſſ.

ἀλλὰ ποσειδάων γαιήοχος ἀσκελὲς αἰὲν
κύκλωπος κεχόλωται, ὃν ὀφθαλμοῦ ἀλάωσεν
ἀντίθεον πολύφημον ὅου κράτος ἐσὶ μέγισον
πᾶσι κυκλώπεσσι. θόωσα δέ μιν τέκε νύμφη
φόρκυνος θυγάτηρ ἁλὸς ἀτρυγέτοιο μέδοντος.
Verum Neptunus qui terram verberat vndis
Succenſet cauſa Cyclopis, quod Polyphemum
Lumine priuauit, qui robore præſtitit omnes
Inter Cyclopas, peperit quem Nympha Thooſa,
Filia ſpumoſi, qui temperat æquora, Phorci.

Genuit etiam ſerpentem, qui mala Heſperidum tuebatur, vt ait Heſ.

κητὼ δ᾽ ὁπλότατον φόρκυνι φιλότητι μιγεῖσα
γείνατο δεινὸν ὄφιν, ὃς ἐρεμνῆς κεύθεσι γαίης
Πείρασιν ἐν μεγάλοις παγχρύσεα μῆλα φυλάσσει.
Poſtremum Phorco ceto coniuncta ſed edit
Serpentem magnum, qui extremis partibus orbis
Sub tellure latens ſemper mala aurea ſeruat.

Habuit etiam Scyllam filiam, vt dicemus poſtea. Nec plura fere de Phorcyne leguntur apud antiquos. ¶ Fuit Phorcyn Ponti vel Neptuni ac Terræ filius & maris Deus, quem circularem aquarum motum nonnulli eſſe crediderunt, qui principium ab Oceano capit, & ab humore in terra exiſtente. Huius vxor eſſe Ceto dicitur exhalatio ſcilicet quæ calore & radiis ſolis excitatur, qui humor cum per æſtatem grauiorem extenuatus tollitur, fit draco, prope enim tremula fit illa exhalatio, & obliqua, quæ per calorem ſolis attollitur. Alii rem hanc ad hiſtoriam transferre maluerunt, dixeruntque Phorcynem Sardiniæ atque Corſicæ inſulis imperaſſe,

imperaſſe, qui ab Atlante nauali prælio ſuperatus, in ea pugna ſubmerſus ſit, ne que vſpiam poſtea inuentus, quare creditus fuit ſe in Deorum marinorum numerum recepiſſe. Cætera vero, quæ de illo fabuloſe dicuntur, in eius gratiã fuerunt ad probabilitatem priorum ficta. At nunc de Proteo.

De Proteo. *Cap.* VIII.

PRoteus & ipſe maris Deus fuit Neptuni & Phœnicæ Nymphæ filius, vt ſcriptum reliquit Zez. hiſt. 44 chil. 2. qui in Pharo Alexandriæ habitauit, Toronenque ex Aegypto in Phlegram Pallenes profectus vxorem duxit. Nati ſunt illi filii e Thorone Tmylus & Telegonus, de quibus meminit Euripides in Helena. Hi poſtea peregrinos crudeliter interimebant cum adoleuiſſent, quorum ſæuitiam cum Proteus æquo animo ferre non poſſet, impetraſſe à patre Neptuno dicitur vt in Aegyptũ rurſus ferretur, cuius preces cum audiuiſſet Neptunus è quodam Pallenes hiatu ſpeluncam ſub mari fecit, in qua illum in Aegyptum vſque ſiccum perduxit. Deinde cum Hercules ob crudelitatem, qua in hoſpites vtebantur, Tmylum & Telegonum obtruncaſſet, cognita cæde filiorum neque lacrymas emiſit, quia nefarij eſſent homines, neque riſit, quòd eſſent filii, vt ſcripſit Theopompus lib. 8. rerum Græcarum. Xantipus vero ſcripſit in rebus Lydiæ Proteum Oceani & Tethyos à quibuſdam creditum fuiſſe filium. Eurip. præterea Pſamathen vxorem illum duxiſſe ſcribit, de qua Theonoen, & Theolymenum marem ſuſcepit. habuit etiam Caberam Rhetiam & Idotheam filias, quæ Menelaum de reditu in patriam ambigentem, cum diutius in Aegypto detineretur, docuit vt recentibus pellibus phocarum indutus vna cum ſocijs tanquam phocis ſe inter phocas domire ſimularent, quo tempore ſub meridiem Proteus in ſiccum exiens inter phocas dormire conſueuit, atque illum dormientem comprehendere, tandiuque retinere in varias formas ſe mutantem, quandiu in priſtinam formam redierit. nam tunc futura demum illis prædicet omnia. Dicunt enim modo in aquam, modo in ignem, modo in feras, in arbores, volucres, ſerpentes ſe vertere ſolitum, vt ait Hom. lib. 4. odyſſeæ, vbi explicat conſilium Idotheæ, quæ carmina, cum multa ſint, non aſſeribam, ſed latine illa breuitatis cauſa pronuntiabo, ſic enim Græca incipiunt;

ὣς ἔφατ', αὐτὰρ ἐγώ μιν ἀμειβόμενος προσέειπον,
αὐτὴ νῦν φράζευ σὺ λόχον. ſic autem latine
Dixerat. his ego ſum contra ſed talibus orſus.
Nunc ſenis inſidias diuini Diua recenſe,
Ne me præuiſum fugiat. nam vincere Diuos
Viribus humanis res eſt valde ardua. Dixi
Sic ego, ſed contra Dea ſic eſt inde locuta.
Hoſpes vera tibi dico, veriſsima noſces.
Cum medios radiis iam ſol accenderit æſtus,
Aequoreus ſolet ire ſenex in litora verax.
Hunc Zephyro iactata ſenem tegit alga marina:
Quem circum phocæ in ſpelunca e fluctibus altis
Egreſſæ capiunt placidam per membra quietem,
Spirantes ſalſas, & olentes naribus vndas.
Huc ego te ducam cum primum Aurora fugarit
Exoriens ſtellas, ſocios tres ipſe memento
Deligere è cunctis, qui præſtent mente, animoque.
Nunc age narrabo tibi fraudes, nunc ſenis artes.

Primum dinumerat phocas,numerumque recurrit,
Quas omnes vt adeſſe videt,proſternitur vnà
Ipſe;ouium veluticuſtos in montibus olim.
Hunc vbi videritis ſtratum,ſomnoque grauatum,
Cura ſit hinc arcte duris innectere vinclis,
Et retinere Deum conantem fallere dextras:
Omnia mox fiet,ſerpens qui pectore terram
Verret,fiet rurſus aqua hic,crepitabit & ignis.

Hunc eundem Deum rerum omnium principium eſſe, & Deorum antiquiſsimum putauit Orpheus,quem & claues habere maris,& omnibus præeſſe, tanquam principium vniuerſæ naturæ dixit,vt patet ex eo hymno;

Πρωτέα κικλήσκω πόντου κλῇδας ἔχοντα.
πρωτογενῆ, πάσης φύσεος ἀρχὰς ὃς ἔφηνεν.
ὕλην ἀλλάσσων ἱερὴν ἰδέαις πολυμόρφοις.
πάντιμος, πολύβουλος, ἐπιστάμενος τάτ' ἐόντα,
ὅσσα τὲ πρόσθεν ἔην, ὅσσατ' ἔσσεται ὕστερον αὖτις.
Geſtantem claues pelagi te maxime Proteu
Priſce voco,à quo naturæ primordia primum
Edita ſunt,formas in multas vertere noſti
Materiam ſacram,prudens,venerabilis,atque
Cuncta ſciens,quæ ſint, fuerint,ventura trahantur.

Hunc in curru vehi,qui à phocis traheretur, putarunt antiqui, quos equos bipedes vocauit Virg.lib.4. Georg.

Eſt in Carpathio Neptuni gurgite vates
Cæruleus Proteus,magnum qui piſcibus æquor,
Et iuncto bipedum curru metitur equorum.

Nec plura his ferè de Proteo tradita ſunt ab antiquis, quorum ſententiam explicemus.Proteum Neptuni ſiue Oceani filium finxerunt, quem putarunt vim eſſe aeris,qui de Stoicorum ſententia Iupiter fuit appellatus, ac per omnia pertranſiret, & vbique eſſet,vt patuit ſuperius,cum de Ioue loqueremur, nam aer proxime fit ex aqua in illum extenuata. Hunc naturam eſſe aeris, per quem têperatum omnia oriuntur , & vnde ſit omnibus ortus principium & plantis & animalibus,videtur ſignificaſſe Hom.lib.4 Odyſſ.in his;

Ἀλλ' ἤτοι πρώτιστα λέων γένετ' ἠϋγένειος.
Αὐτὰρ ἔπειτα δράκων, καὶ πάρδαλις, ἠδὲ μέγας σῦς.
Γείνετο δ' ὑγρὸν ὕδωρ καὶ δένδρεον ὑψιπέτηλον,
καὶ πῦρ.
Concuſsit ceruice iubas leo factus,& inde
Fit draco terribilis,modo ſus,modo pardalis igens,
Alticoma aut arbor,nunc frigida defluit vnda,
Nunc ignis crepitat.

Nam ex eadem materia pro aeris caloris ue ratione occulta,'vel arbores, vel animalia naſcuntur,vel materia ipſa conuertitur in elementa, quod antiqui ſignificarunt, per tot, tamque multiplices formarum mutationes, cum Proteus quaſi τὸ πρῶτον ὂν, primum exiſtens ſcilicet ſit. materia enim omnis in intellectu forma prior exiſtit,'formasque varias ſemper expetit naturæ impulſu quamobrem in tot formas verti dictus eſt Proteus. Nam certe quidem hominem aliquê fuiſſe,qui ſe in tot formas verteret putare, fatui omnino eſt hominis. at Lucianus in dialogo,qui nauigiũ inſcribitur, nauigandi peritiſsimum hominê videtur exiſtimaſſe,cum ita dicat;θαυμάσιος τὴν τέχνην ὡς ἔφασκον οἱ ἐμπλέοντες, καὶ τὰ θαλά

θαλάττια σοφὸς ὑπὲρ τὸν πρωτέα admirabili nauigandi peritia, vt dicebant, qui vna nauigarunt, & rerum maritimarum cognitione vel Proteum illum ſuperare videbatur. Diodorus Siculus lib. 1. morem fuiſſe Regum Aegyptiorum ſcribit, vt prioré parté vel leonis in capite geſtarét, vel draconis, vel arboris, atq; in ignis aliquando formam diademata inciderentur, quod geſtamen erat principatus in ſigne. Inde poſtea fictum fuit, quòd Proteus ſe in varias formas commutaret. dictus eſt fuiſſe phocarum cuſtos & paſtor, quia locis maritimis imperauerit, nam Reges & principes populorum ποιμένας λαῶν antiqui vocarunt, hoc eſt populorum paſtores. debet enim princeps non minus ſalutis, quam etiam vtilitatis ſuorum populorum eſſe ſtudioſus. qui enim de tondendo grege tantum & occidendo ſollicitus eſt, non paſtor ſed lupus & latro eſt appellandus. Sunt enim diuitiæ populorum quaſi obſides, quæ iacturæ metu ciues in fide retineant, atq; ciuium opulentia, opulentia denique eſt principis, ſi res ita tulerit. Atque omnis ciuitas in quam opes ad paucos confluxerint, magis expoſita eſt hoſtium viribus, quia præter inuidiam & inteſtina odia, plurimum differt pugnare pro alienis, & pro ſuis facultatib. cum omnes ſint propriæ vtilitatis præcipuè acerrimi defenſores, ſegnes aliarum, nemoque patriam ſuam eſſe exiſtimet, in qua nihil habeat plus bonorum quàm exteri. dictus eſt phocarum paſtor, quoniam maritimi & natandi periti eſſent eius populi. At Lucianus hiſtrionem fuiſſe Proteum arbitratus eſt, de quo ita ſcribit in dialogo de Saltatione: δοκεῖ γάρ μοι ὁ παλαιὸς μῦθος καὶ πρωτέα τὸν αἰγύπτιον οὐκ ἄλλο τι ἢ ὀρχηστήν τινα γενέσθαι λέγειν μιμητικὸν ἄνθρωπον, καὶ πρὸς πάντα σχηματίζεσθαι καὶ μεταβάλλεσθαι δυνάμενον, ὡς καὶ ὕδατος ὑγρότητα μιμεῖσθαι καὶ πυρὸς ὀξύτητα ἐν τῇ τῆς κινήσεως σφοδρότητι, καὶ λέοντος ἀγριότητα, καὶ παρδάλεως θυμὸν, καὶ δένδρου δόνημα, καὶ ὅλως, ὅτι καὶ θελήσειεν. Videtur mihi ſane antiquus ille fabuloſus Proteus ſaltator quiſpiam aut hiſtrio fuiſſe egregius, qui ſcierit ſe in omnia formare, omniaque imitari, ita vt aquæ humorem, & ignis acumen per motionum celeritatem imitaretur, & leonis feritatem, & iram pardalis, & arboris ſuſurrum, & omnino, quidquid illi collibuiſſet, referret. Neque tamen ſoli Proteo hæc facultats fuit in omnia ſe conuertendi, ſed etiam Thetidi, & Maſtræ filiæ Euryſichthonis Aethonis Theſſali, quæ cũ pater omnia ſua bona ob aſsiduam famem diuinitus immiſſam deglutiſſet, ſeſe tandiu in varias formas vertebat, quandiu à patre venderetur, vt eius fami ſuccurreret, deinde ad patrem ſtatim clam redibat; Sic Periclymenus Nelei & Polymelæ filius, ac frater Neſtoris id munus à Neptuno impetrauit, vt in omnia quæ optaret, conuerti poſſet. quare muſca dicitur ab Hercule Pylum oppugnante occiſus. nam in eam formam verſus indicatus fuit à Pallade, quod autem in omnia ita verteretur, ſic de illo loquens Euphorion indicauit;

Σύν τε περικλύμενον νηλήϊον ἔκτανε μυῖαν.
ὅς ῥά τε πᾶσιν ἔικτο θαλάσσιος ἠΰτε πρωτεύς.
Atque Periclymenum muſcam tunc ille cecidit.
Qui, velut æquoreus Proteus, ſe vertit in omnia.

Quod etiam planius explicauit Heſiodus in his;

περικλύμενόν τ' ἀγέρωχον
ὄλβιον, ᾧ πόρε δῶρα ποσειδάων ἐνοσίχθων
παντοῖ'. ἄλλοτε μὲν γὰρ ἐν ὀρνίθεσσι φάνεσκεν
Αἰετός, ἄλλοτε δ' αὖτε πελέσκετο θαῦμα ἰδέσθαι
Μύρμηξ, ἄλλοτε δ' αὖτε μελισσέων ἀγλαὰ φῦλα,
Ἄλλοτε δ' εινὸς ὄφις καὶ ἀμείλιχος. εἶχε δὲ δῶρα
Παντοῖ' οὐκ ὀνομαστά, τά μιν καὶ ἔπειτα δόλωσεν
Βουλῇ ἀθηναίης.

Peri-

Periclymenumque ſuperbum
Felicem,cui dona dedit præſtantia quondam
Neptunus. volucres inter fit nanque volucris
Tum fit rurſus apis,rurſus (mirabile viſu
Formica apparet,rurſus fit frigida ſerpens.
Munera multa habuit,quæ ſingula dicere non eſt,
Denique principium cædis,cauſæquæ fuerunt,
Pallas vti monuit.

Habuit etiam Empuſa hanc ipſam facultatem conuertendi ſe in quæcunque libuiſſet,de qua ita ſcripſit Ariſtophanes in Ranis;

καὶ μὴν ὁρῶ νὴ τὸν Δία μέγα.
ποῖον δὴ, δεινὸν, παντοδαπὸν γοῦν γίγνεται.
τότε μὲν βοῦς, νυνὶ δ' οὐρεὺς, τότε δ' ἂν γυνὴ
ὡραιοτάτη τις. ποῦ 'στι; φέρ' ἐπ' αὐτὴν ἴω.
Ἀλλ' οὐκ ἔτ' ἂν γυνή ἐστιν, ἀλλ' ἤδη κύων.
Ἔμπουσα τοίνυν γ' ἐστί
Nam maximam profectò cerno belluam.
Qualem?nouam. fit cuncta,cum libet,ſtatim.
Nunc mula,nunc bos,rurſus illa fœmina
Formoſa. dic vbi eſt,eamus recta eò.
Haud fœmina eſt,ſed rurſus illa,ſed canis;
Empuſa certe eſt illa.

Sic etiam Epicharmus in Hebes Nuptiis;

Ἔμπουσα δένδρον, βοῦς, ἔχιδνα γίγνεται,
Λίθος τε, μυῖα, καὶ γυνὴ δ' ὡραία τις
καὶ πάνθ' ὁπόσα λῆ, καὶ ὅσα συμφέρει.
Empuſa planta,bos fit,atque vipera,
Lapiſque,muſca,pulchra & illa fœmina,
Quidquid cupit,vel denique illi conferat.

¶Alij,inter quos fuit Antigonus Caryſtius in Dictione,Proteum virum ſapientiſsimum fuiſſe tradiderunt,qui multa de naturali philoſophia ſcripſerit,de plantis,de lapidibus,de natura ferarum,de mutatione mutua elementorum, & quo pacto illa principia ſint omnium naſcentium , quæ vt vires ſingula ſumpſerint, ita vel arbores fiunt,vel herbæ, vel animalia,quare dictus fuit Proteus in illa omnia ſe vertiſſe. Hunc eundem diuinatorem arbitrabantur , quia multa ex obſeruatione ſyderum,& ex rerum præteritarum memoria prædiceret. Alii crediderunt per magicas artes Proteum in prædictas formas ſe mutaſſe , alii dixerunt fuiſſe virum dicendi peritum,qui facile poſſet in quoſuis animorum motus homines impellere,quare prædictas formas ſumere dictus fuit. Ego Proteum virũ fuiſſe prudentem putauerim (ſi modo quis fuit) & in conciliandis conſeruandiſque amicitij callidiſsimum,& in temperandis motibus animorum , & in moribus ad omnes euentus rerum cautè formandos, aut certe quales eſſe viros prudentes oporteat per hæc figmenta nobis antiquis demonſtraſſe. Quis enim neſciat nihil magis neceſſarium eſſe vel in adminiſtratione ciuitatum , vel in quotidiana conſuetudine,quàm varietatem ingenii, quæ confert plurimum ad omnes opportunitates,ac rerum viciſcitudines? oportet igitur virum prudentem quoniam non omnes iiſdem ſtudiis delectantur aut capiuntur, per varias formas ſe in hominũ amicitiam ingerere,ac variis vti rationib. in ciuitatum adminiſtrationibus , quoniam alii euentus clementiam , alii ſeueritatem iudicis requirunt, ſic enim fieri Proteum modo ignem, modo aquam intelligendum eſt. &

modo

modo fructiferam arborem, modo crudeliſsimam feram propter præmia iuſtitiæ ac ſupplicia. veruntamen non ſolum ad amicitias, & ad ciuitatum adminiſtrationes hæc fabula pertinet, ſed multo magis ad vniuerſam humanæ vitæ rationem, quippe cum neque ſemper indulgere genio conueniat, neque ſemper eadem vitæ ſeueritas retinenda ſit: ſed vtriuſque rei tempora ſunt cognoſcenda, quippe cum nihil violentum ſit diuturnum. Nihil aliud igitur dixiſſe mihi videntur per hæc figmenta, quàm illud quod etiam dictum fuit ab oraculo, ne quid nimis. cum omnis omnium rerum ſalus & conſtantia in mediocritate moderationeque ſit collocata. Illa vero quæ dicuntur fabuloſe de Periclymeno, de immenſo quodā auaritiæ gurgite intelligenda ſunt. nam tametſi immenſas opes domeſticas auaritia recondiderit, tamen his minime contenta, vel per omne fraudum, inſidiarumque genus alienis facultatibus in hiat.

De Caſtore & Polluce. *Cap. IX.*

CAſtorem item & Pollucem ſalutaria numina nauigantibus, ſi gemini apparerent, omnes crediderunt antiqui, atque etiam omnium nauigantiū vnus ſermo mutatis tamen nominibus noſtra ætate appellauit. Fama fuit Iouem, vt de horum origine aliquid dicamus, captum deſiderio Ledæ Tyndari Regis in cygnum ſe conuertiſſe, atque illam compreſsiſſe. Nam cygnus factus ita iucunde cecinit, vt illum propter cantus ſuauitatem Leda adamauerit & contrectauerit. Deinde ab eo cygno compreſſa ouum peperiſſe dicitur, e quo Caſtor & Pollux & Helena nati ſunt, vt Ouidius in his innuit in epiſt. Helenæ,

Dat mihi Leda Iouem cygno decepta parentem,
Quæ falſam gremio credula fouit auem.

Alij tamen deterritum ab aquila cygnum ad Ledam conuolaſſe inquiunt, atque cum ſub ea forma Ledā decepiſſet Iupiter cygni formam in cœlum tranſtulit vt ait M. Manilius in primo aſtronomicorum;

Proxima ſors cygni, quem cœlo Iupiter ipſe
Impoſuit formæ precium, qua cepit amantem,
Cum Deus in niueum deſcendit verſus olorem.

Alij tamen crediderunt oua nata fuiſſe ex illo congreſſu, quorum ex altero Caſtor & Pollux, ex altero Helena nata ſit & Clytemneſtra. non nulli Timandram addiderunt ſororem. Non de fuerunt tamen qui ex vno tantum ouo Pollucem & Heleuam natos fuiſſe crediderint, quod Leda e Ioue conceperit, cum e Tyndaro Caſtorem & Clytemneſtram natos eſſe arbitrentur. hi igitur mortales vt ex homine concepti, illi immortales vt ex Deo, crediti fuerunt. Vocati tamen ſunt omnes Tyndaridæ, & in Lacedæmone iuxta Taygetum montem Laconiæ nati, vt ait Home. in hymnis;

κάστορα καὶ πολυδεύκε᾽ ἀείσεο μοῦσα λίγεια
τυνδαρίδας, οἳ ζηνὸς ὀλυμπίου ἐξεγένοντο:
τοὺς ὑπὸ ταϋγέτου κορυφῆς τέκε πότνια λήδη,
λάθρῃ ὑποδμηθεῖσα κελαινεφεῖ κρονίωνι.

Caſtora Pollucemque mihi nunc pandite Muſæ
Tyndaridas, Iouis è cœleſtis ſemine natos.
Taygeti peperit quondam hos ſub vertice Leda,
Clam coniuncta Ioui cœleſtia regna tenenti.

Theocritus in Dioſcuris Caſtorem & Pollucem Iouis filios, at non Tyndari appellauit.

ὑμνέομ

ὑμνέομες λήδας τὲ καὶ αἰγιόχου Διὸς υἱὼ,
κάστορα καὶ φοβερὸν πολυδεύκεα πύξ ἐρεθίζειν.
Cantamus natam de Leda & de Ioue prolem,
Caſtora Pollucemque timendos hoſtibus acres.

Hi cum nati fuiſſent Pephni, quæ matitima erat ciuitas in inſula eiuſdem nominis Lacedæmoniorum ditionis, vt fuit Thalamatarum ſermo, & Alcman in quodam cantico ſcripſerat, quamuis magna eſſet controuerſia inter Meſſeniacos ac Lacedæmones ab vtris Caſtores eſſent oriundi, cum illos patrios Deos vtrique ſibi vendicarent, à Mercurio Pellenen nutriendi ſtatim deportati fuerũt. Deinde cum Iaſon ad aureum vellus eſſet nauigaturus, & ad eum confluerent vndiq; delecti iuuenes, inter cæteros acceſsit Caſtor & Pollux, vt ait in libro 1. Apollonius:

καὶ μὴν αἰτωλὶς κρατερὸν πολυδεύκεα λήδη,
κάστορά τ᾽ ὠκυπόδων ὦρσεν δεδαημένον ἵππων
Σπαρτηθεν, τοὺς δ᾽ ἥγε δόμοις ἔνι τυνδαρέοιο
τηλυγέτους ὠδῖνι μιῆ τέκεν.
Impulit hic fortem Pollucem Aetolica Leda,
Caſtora & hinc eadem domitorem rurſus equorum
E Sparte, partu quondam quos edidit vno
Tyndari in æde viri.

Hi multa præclara facinora in ea nauigatione ediderunt: nam cum ad Bebryciorum, Amyciq; Neptuni filij litus appuliſſent, Pollux aduerſus Amycum, qui omnes Argonautas prouocauerat, in pugnam prodiuit: eumque interfecit. Amycus enim conſueuerat ita omnes peregrinos interimere, cum illos cogeret ſecum pugnis decertare: atque tunc etiam ad Argonauem accedens Amycus ita omnes ad pugnam inuitauit:

κέκλυθ᾽ ἁλίπλαγκτοι τάπερ ἴδμεναι ὔμιν ἔοικεν,
οὔτινα θέσμιόν ἐστιν ἀφορμηθέντα νέεσθαι
ἀνδρῶν ὀθνείων, ὅσκε βέβρυξι πελάσῃ,
πρὶν χείρεσσιν ἐμῆσιν ἑὰς ἀνὰ χεῖρας ἀεῖραι.
τῷ καί μοι τὸν ἄριστον ἀποκριδὸν οἶον ὁμίλου
πυγμαχίῃ στήσασθε.
Diſcite potiuagi nautæ, quæ diſcere oportet.
Nulli, Bebrycios portus qui intrauerit, eſt fas
Soluere, ni expertus ſit noſtræ robora dextræ.
Quare agite ò proceres præſtantem robore cunctis
Mittite mi pugilem.

Theocritus autem exiſſe aquatum Pollucem ſcribit, & apud fontem Amycum inueniſſe, à quo coactus fuit pugnis decertare. Omnes tamen aſſentiuntur Amycum fuiſſe cum multis Bebrycibus à Polluce occiſum. Iidem poſt Colchicam expeditionem in patriam reuerſi, cum Theſeus Helenam rapuiſſet, in Athenienſes ad recuperandam ſororem militarunt, tum expugnata Aphidna, captaque vrbe, & Helena recepta, omnibus Athenienſibus pepercerunt, præterquam vni Aethræ matri Theſei, quam captiuam abduxerunt. Inde vero effectum eſt vt Reges & ſeruatores Dioſcuri ob eximiam clementiam ab Athenienſibus ſint poſtea vocati. Poſt recuperatam ſororem in amorem Phœbes & Talayræ filiarum Leucippi, Arſinoesque ſororum inciderunt, quæque ipſi in Theſeo improbauerant, in alios ipſi cõmittere nõ dubitarunt. Zez. vero non Phœben, ſed Ilaeram vocat alterã Leucippi filiarum hiſt. 48. chil. 2. quam alii Naeitã alii Elairam vocarunt, quibus nonnulli illud etiam addiderunt è Phœbe ac Polluce natum fuiſſe poſtea Mneſibũ, quem alii Mneſinoum, alii Aſineum vocarũt.

è Caſtore & Ilaira natus eſt Anogon,atque vt alijs magis placuit Anaxis,vt alijs Aulothus. Fuerant illæ Lynceo & Idæ Apharei filijs deſponſatæ, quare earum mariti in raptores Dioſcuros ob acceptam iniuriam impetum cum armis facientes grauem pugnam commiſerunt ad Taygeti montis radices, ac denique Caſtor à Lynceo interfectus eſt, ac Lynceus poſtea ictus à Polluce columna ſaxea occubuit,de quo Pollux trophæum erexit. Futurum erat breui vt Pollux etiam acceptis ab Ida vulneribus interficeretur, niſi Iupiter Idam fulmine ob natum percuſsiſſet,vt ait in his Theocritus:

ἢ γὰρ ὅγε ϛάλαν ἀφαρηΐου ἐξανέχουσαν
τύμβῳ ἀναῤῥήξας ταχέως μεσσάνιος ἴδας
μέλλε κασιγνήτοιο βαλεῖν σφετέροιο φονῆα.
ἀλλά ζεὺς ἐπάμυνε χερῶν δὲ οἱ ἔκβαλε τυκτὰν
μάρμαρον, αὐτὸν δὲ φλογέῳ συνέφλεξε κεραυνῷ.

Pars erat è tumulo nam Aphareio exerta columnæ,
Quam forti dextra fregit Meſſenius Idas:
Hanc fratriſque ſui fuerat iacturus in hoſtem.
Iupiter auxilium tulit,illi marmor ab ipſa
Decuſsit dextra,& combuſsit fulminis igne.

Alij Pollucem etiam cæſum fuiſſe dixerunt: atq; cum vterq; ſe intra ventroſam quercum occultaſſet, à Lynceo mortalium omnium perſpicaciſsimo fuiſſe viſos, vt patet ex his carminibus eius Staſini,qui res Cyprias carmine conſcripſit:

αἶψα δὲ λυγκεὺς
τηΰγετον προσέβαινε ποσὶ ταχέεσσι πεποιθώς:
ἀκρότατον δ᾽ ἀναβὰς διεδέρκετο νῆσον ἅπασαν,
ταντα λίδου πέλοπος ταχα δ᾽ εἴσιδεν ὄβριμος ἥρως.
Δεινοῖς ὀφθαλμοῖσιν ἔσω δρυὸς ἄμφω κοίλης,
κάσορα θ᾽ ἱππόδαμον, καὶ ἀεθλοφόρον πολυδεύκεα.

quo tempore Lynceus
Taygeti velox aſcendit culmina montis
Luſtrauitque oculis quidquid tenet inſula magni
Tantalidæ Pelopis. præacuto lumine vidit
Hos ambos intra ventroſæ robora quercus,
Pollucem fortem,& domitorem Caſtora equorum.

Neque mirum eſt tam fortes fuiſſe Apharei filios, aut tam perſpicacem Lynceum,quãdo ab illo Perſeo qui Meduſam occidit, per Gorgophonen nympham originem duxerunt,quorum hæc ſeries ortus fuiſſe narratur. Fuerunt duo fratres Hyacinthus & Cynortes. Cynortæ filius Perieres. ex hoc & Gorgophone Perſei filia Leucippus,& Icarius, & Aphareus nati ſunt. è Leucippo & Philodice Inachi filia Phęba & Ilaira naſcuntur. Ex Icario & Peribæa Naide naſcuntur filij quinq; mares,& Penelope, quæ poſtea fuit vxor Vlyſsis. ex Aphareo & Arene nympha Oecali filia vti ſcripſit Steſichorus,vel vt alijs magis placuit,ex Arne filia Aeoli, Lynceus & Idas naſcũtur,quare ex eodem fonte priore omnes manaſſe viſi ſunt. Didymus tamen ſolum Caſtorem viſum fuiſſe inquit à Lynceo. at Pindarus in Nemeis propter armenta abacta pugnatum fuiſſe inquit, at non propter Leucippi filias Habuerunt aurigas Rhecam & Amphiſtratum viros fortiſsimos, quorũ alter Phthiotis illis,qui Achaiam habitarunt: alter Laconibus, qui Heniochiam vocatam,duces fuerunt,vt ait Strabo lib. 11. Dicuntur primi Dioſcuri arcus inueniſſe,& docuiſſe canes quod ſpectat ad venationem, & cæſtus certamen,vt nos libro 2. Venationum ſcripſimus:

Quid referam Ledæ pueros?hic repperit arcus,

Et

Et curſu domitare feras inuenit equorum.
Ille canes primus docuit veſtigia caute,
Atque feris homines crudo decernere cæſtu.

Cum cæſus fuiſſet igitur Caſtor à Lynceo, fabulantur immortalem Pollucem à patre Ioue petijſſe, vt Caſtor immortalitatem aſſequeretur, quod cum obtinere non potuiſſet, impetrauit denique vt dimidium ſuæ poſſet illi impartire, quare alternis diebus ſinguli viuere dicuntur, vt eſt apud Virgilium libro ſexto:

Si fratrem Pollux alterna morte redemit,
Itque reditque viam toties.

Hi crediti ſunt ab equis albis vehi ſoliti, quare ita ſcripſit Pindarus in Pythijs in Hierone:

ἔχον δ' ἀμύκλας ὄλβιοι,
πίνδοθεν ὀρνύμενοι,
λευκοπώλων τυνδαριδᾶν βαθύδο-
ξοι γείτονες.
Habitabant Amyclas diuites
è Pindo concitati
Candidos equos habentium Tyndarindarum glorio-
ſi vicini.

Poſt cædem autem Caſtoris Caſtorium vocatum tripudium in honorem Caſtoris fuit inſtitutum, de quo meminit Pindarus in eadem Ode: in eo autem armati iuuenes tripudiabant. quidam tamen dixerunt ab ipſis Dioſcuris poſt victos gigantes id tripudium fuiſſe excogitatum. atque Palladem legem Enoplam cecinisſe, inter quos fuit Epicharmus, quam legem poſtea Lacones cum tibijs in acie inſtructi aduerſus hoſtes vſurparunt, quod tamen nonnulli à Curetibus inuentum fuiſſe inquiunt, Dixerunt enim Cretenſes non ſolum Caſtorium, ſed etiam pyrrhichium melos excogitaſſe, quod quidã Pyrrhicho Cretenſi tribuũt, inter quos fuit Soſibius. Alij Pyrrho Achillis filio, qui armatus vſus eſt in victoria contra Eurypylum & Telephum id attribuunt. Ariſt. primum Achillem ad pyram Patrocli Pyrrhicho vſum fuiſſe inquit. Enimuero Caſtor & Pollux ob res præclare geſtas in Deorum numerum, ſicuti antiquorum plerique, relati fuerunt: cum mortales eſſent vt reliqui homines, vt ait Pauſanias in Arcadicis. Fama eſt hos nauigantium Deos, & omnibus nauigãtibus ſalutares tali de cauſa creditos eſſe: cum ingens tempeſtas Argonautas à Sigæo digreſſos inuaſiſſet, atque pro illorum incolumitate vota Orpheus concepiſſet, geminæ flammæ circa Caſtoris & Pollucis capita apparuerunt. Secuta eſt paulo poſt admirabilis maris tranquillitas, & clementia ventorum: quamobrem credita fuit ineſſe quædam in his iuuenibus diuinitas, & ignes illi cum poſtea nauigantibus apparerent Caſtoris & Pollucis arbitrio apparere crediti fuerunt. Putabantur ijdem ſeruare nauigantes in extremo vitæ periculo conſtitutos, vt apparet ex idylio Theocriti in Dioſcuros, vbi ſignum eſſe futuræ ſerenitatis inquit apparens præſæpe inter Aſellos his verſibus:

Ἀλλ' ἔμπης ὑμεῖς γε καὶ ἐκ βυθοῦ ἕλκετε νᾶας
αὐτοῖσιν ναύταισιν οἰομένους θανέεσθαι.
αὖψα δ' ἀπολήγοντ' ἄνεμοι, λιπαρὰ δὲ γαλάνα
ἀμ πέλαγος, νεφέλαι δὲ διέδραμον ἄλλυδις ἄλλαι.
ἐκ δ' ἄρκτοι τ' ἐφάνησαν, ὄνων τ' ἀνὰ μέσσον ἀμαυρὴ
φάτνη, σημαίνοισα τὰ πρὸς πλόον εὔδια πάντα.
Vos tamen ex vndis naues ſeruatis, & ipſos
Nautas in ſummo poſitos diſcrimine vitæ.
Continuo venti ceſſant, fremitus u: minacis

Aequoris,aufugiunt nubes, vrſæque niteſcunt,
Apparet præſepe ſimul tenue inter Aſellos
Significans tranquilla maris mox omnia nautis.

Hæ flammæ cum geminæ apparent ſalutiferæ putantur nauigantibus: at ſi vna tãtum,periculoſa eſt nauigiis,& eò magis ſi terribilis illa & dira peſtis quam nautæ vocant Helenam, ſuo aduentu geminas flammas fugauerit Quamuis Euripides Helenam quoque cum fratribus eſſe ſalutarem nauigantibus ſcribit in Oreſte, vt eſt in his carminibus:

Ἑλένα μὲν, ἥν σὺ διολέσαι πρόθυμος ὢν
ἥμαρτες, ὀργὴν μενέλεω ποιούμενος,
ἥδ᾽ ἐστιν, ἣν ὁρᾶτ᾽ ἐν αἰθέρος πτυχαῖς.
Σεσωμένη τε κ᾽ οὐ θανοῦσα πρὸς σέθεν.
ἐγώ νιν ἐξέσωσα, κ᾽ ἀπὸ φασγάνου
τοῦ σοῦ κελευσθεὶς ἥρπασ᾽ ἐκ διὸς πατρός.
ζηνὸς γὰρ οὖσαν, ζῆν νιν ἄφθιτον χρεών,
κάστορί τε πολυδεύκει τ᾽ ἐν αἰθέρος πτυχαῖς
Συνθᾶκος ἔσται ναυτίλοις σωτήριος.
Helena quidem,quam tu voluiſti perdere
Agens parum iucunda Menelao,hæc adeſt:
Hæc,quam videtis in loco ſummo ætheris,
Seruata:nec tua manu illa concidit.
Seruaui ego illam ſic volente eius patre
Ioue enſis ictu de tui.nam viuere eſt
Illam neceſſe ſemper,vt ſatam Ioue.
Sic Caſtori & Polluci in æthere arduo
Salubris aſsidebit illa nauibus.

Hos ignes Horatius ſtellam appellauit libro primo Carminum:

Dicam & Alciden,pueroſque Ledæ:
Hunc equis,illum ſuperare pugnis
Nobilem,quorum ſimul alba nautis
ſtella refulſit,
Defluit ſaxis agitatus humor.
Concidunt venti,fugiuntque nubes.
Et minax,ſic Dii voluere, ponto
Vnda recumbit.

Sacrificabantur his Deis agni candidi,tanquam Diis bonis,& fauſtis,& felicibus, vt patet ex hymno Homeri vbi poteſtatem Dioſcurorum deſcribit:

ἀμφὶ Διὸς κούρους ἑλικώπιδες ἔσπετε μοῦσαι
τυνδαρίδας, λήδης καλλισφύρου ἀγλαὰ τέκνα.
κάστορά θ᾽ ἱππόδαμον, καὶ ἀμώμητον πολυδεύκεα,
τοὺς ὑπὸ ταϋγέτου κορυφῇ ὄρεος μεγάλοιο
μιχθεῖσ᾽ ἐν φιλότητι κελαινεφέϊ κρονίωνι,
Σωτῆρας τέκε παῖδας ἐπιχθονίων ἀνθρώπων.
ὠκυπόρων τε νεῶν, ὅτε τε σπέρχωσιν ἄελλαι
χειμέριαι κατὰ πόντον ἀμείλιχον. οἱ δ᾽ ὑπὸ νηῶν
εὐχόμενοι καλέουσι διὸς κούρους μεγάλοιο
ἄρνεσσιν λευκοῖσιν ἐπ᾽ ἀκρωτήρια βάντες
Πρύμνης.
Tyndaridas natos magno Ioue dicite Muſæ,
Pignora quæ quondam peperit pulcherrima Leda,

Pollucem fortem, domitorem & Caſtora equorum.
Taygeti peperit Leda hos ſub vertice montis
Aetherio coniuncta Ioui, cui ſydera parent.
Hæc peperit miſeros ſeruantia pignora nautas,
Atque rates, diræ quas inuaſere procellæ
Hybernæ, vt pelagi fremit implacabilis æſtus.
Tunc etenim nautæ ſumma de puppe vocarunt
Voce Iouis pueros, niueorum & munere placant
Agnorum.

Maxime omnium Deorum culti fuerunt apud Cephalenſes Caſtor & Pollux, magnique Dij ab illis ſunt vocati, per quos, vt alibi mulieres, ita viri apud illos & alias nonnullas nationes iurare conſueuerunt, vt teſtatur in his Theognis;

κάστορ καὶ πολύδευκες, οἳ ἐν λακεδαίμονι δίῃ
Ναίετε ἐυρώτα καλλιρόῳ ποταμῷ,
Εἴποτε βουλεύσαιμι φίλῳ κακὸν, αὐτὸς ἔχοιμι,
ἠδέτι κεῖνος ἐμοὶ, δὶς τόσον αὐτὸς ἔχοι.
Pollux & Caſtor qui Eurotæ ad fluminis vndas
Accolitis, fines qui Lacedæmonios,
Illa ego perpetiar, ſi quæro incommoda amico,
Is mihi ſi quærat, bis totidem ipſe ferat.

Fama eſt quòd cum ludi Olympici fuiſſent ab Hercule aliquando inſtaurati Pollux cæſtibus victor, curſu & arte pugilum Caſtor renuntiati fuerunt, nam tametſi vno partu, & ex eodem ouo nati ſunt ambo, tamen varia ſtudia vtriſq; fuerunt, vt ait Horat. lib. 2. Serm.

Caſtor gaudet equis, ouo prognatus eodem
Pugnis. quot capitum viuunt, totidem ſtudiorum
Millia.

Memoriæ proditum eſt in Laconicis a Pauſ. non procul a Sciade Laconum loco, ſepulcrum fuiſſe Caſtoris, qui vna cum Polluce infauſte cum filijs Leucippi Spartenin uadentibus commiſſo prælio cecidit, neque tamen ante quadrageſimum annum ab eo bello inter Deos fuerunt relati. alij non a filijs Leucippi, ſed ab alijs cæſos putarunt. qui Idem fulmine ictum dixerunt, quia Caſtorem cecidiſſet. illi datam fuiſſe Polluci a Ioue optionem inquiunt, cum illum ſolari Iupiter cuperet in morte fratris, vtrum mallet eligendi immortalis ne ipſe vellet fieri, an potius ſex menſes cum fratre viuere, & ſex alterne mori. tum Pollux cum fratre viuere & mori maluit. Hæc tot fabuloſe de his tradita ſunt ab antiquis, è quibus veram ſententiam exprimamus. Caſtor & Pollux & Helena ex vno ouo nati dicuntur Ioue patre, quid hoc monſtri eſt Dij boni? fieri nullo modo ſane potuit vt tanta multitudo eodem partu nata ſit; quippe cum natura numerum mammarum ſuperari omnino non patiatur, quòd ſi filiorum numerus mammas ſuperauerit, illi poſtea viuere non poſſunt. Ridiculum eſt igitur & ouum natum fuiſſe è muliere, & tot homines ex ouis, & eodem partu, & omnes vixiſſe:

¶ Fictum fuit igitur vt quidam voluerunt, Ledam ouum peperiſſe, quia prægnans ventrem ad oui formma rotundum haberet, vel vt allii maluerunt, quia in eadem pellicula ouo perſimili fœtus concreuerint. Hanc cum Ioue in cygnum verſo concubuiſſe inquiunt, cum Ioues reges omnes dicerentur. quam cum Rex quidam non in mollibus ſtratis & regio apparatu compreſsiſſet, ſed apud Eurotam fluuium Lacedæmoniorum cygnorum more in locis humidis; locus datus eſt fabulæ quòd Iupiter cygnus factus eam compreſſerit. fuerunt filij è Pephno in Pellenen portati educādi, q̄ clā vt ex adulterio nati, educādi in alia

loca miſsi ſint. Quæ de rebus geſtis eorum memorantur, ab hiſtoria non diſſentiunt niſi quod fuerit Idas fulmine percuſſus: quod & ipſum tamen hiſtorice dictum eſſe ſcripſit *Zezes* hiſto.48 chilia.2. quippe cum Cerauni nomen locum dederit fabulæ, cum ſuppetias tulerit Polluci. nam Græci ceraunum fulmen appellant. Fabulati ſunt Lynceum acutiſsime videre ſolitum illa etiam quæ eſſent ſub terra: quia metalla prior inuenerit auri & argenti, & ferri: cum enim lucernam ſub terra reliquiſſet, ac metalla efferret, creditus eſt quæ forent ſub terra etiam videre. Cum pater igitur mortuos filios ſepulturæ mandaſſet, vt vir aſtrologiæ peritiſsimus multitudini perſuaſit imperitorum Caſtorem & Pollucem fuiſſe inter ſydera relatos. Iſtud autem ob facilitatem ingenij & humanitatem Pollucis alij factum eſſe exiſtimarunt, nam δεῦκος muſtum eſt & omne dulce appellatum, & πολὺς multus, vnde nomen eſt Pollucis apud Græcos, ob ſuauitates ingenij & in omnes clemẽtiam dictum. cum ignes illi circa capita horum nauigantium prius apparuiſſent, crediti ſunt illi ignes ab imperitis à Caſtore & Polluce mitti in tempeſtatibus ſigna nauigantibus ſalutaria. apparent autem geminæ flammæ aliquando in caſtris in ſumma parte pilorum, aut tentoriorum, aut aliqnando, in nauibus circa antemnas, aut in ſumma parte mali, aut iuxta carcheſium, quod ſignum videntes nauigantes in magnam ſpem veniunt ſalutis & tranquillitatis futuræ. Si vna tantum flamma appareat, ſolum Caſtorem eſſe arbitrantur mortalem, quare periculum omnibus portendere. ſi binæ, ſalutares ſunt. ſi tertia accedente flamma Helenæ illæ profugerint, illaque circa malum conſederit, certiſsima mors nauigantibus ſignificatur, aut certiſsimum naufragium. Has geminas flammas nunc Diuos Nicolaum & Hermum nauigantes appellant: quæ quid ſint, vel quomodo appareant, magna fuit ſemper inter ſcriptores contentio. Credidit nauigantium noſtri temporis multitudo cum Diuos ſingulatim in auxilium petit eas flammas eſſe illos Diuos ad quorum nomina euanuerint. alij, qui rem altius veſtigare voluerunt, inter quos fuit Xenophanes, crediderunt ſpectra quædam propter timorem mortalium oculis ſeſe offerre, tanquam ſomnia ſenum ægrotantium, quæ à phantaſia ſubminiſtrarentur. Quid enim prohibet in magna animorum trepidatione ſenſus quoque mirificè perturbari, & prodigioſa quædam monſtra apparere? nam turbatorum ſenſuum comites ſunt plerunque horrendæ & admirabiles res viſæ. Ego ſane nihil horum eſſe putauerim, ſed vapores quoſdam in ignes pertenues ex aere concretos, qui ſuapte natura ſumma petant malorum & antemnarum: quippe cum totidem viſi ſint aliquando, quot fuerunt nauigia, at non duo tantum. nam ſi eſſent ſpectra ſolum, quæ pro ſenſuum perturbationibus apparerent, illud neceſſario ſequeretur, vt non ſolum aliis minores, aliis maiores ignes apparerent: aliis plures, aliis pauciores, ſed etiam pro affectis corporibus & dominantibus humoribus, aliis ignes ardentes, aliis armati homines & dimicantes, aliis belluæ horribiles & admirandis formis viderentur: quoniam ita laborantibus, & male affectis corporibus hæc videntur in ſomnis, & aliquando nihilominus vigilantibus. illi igitur ignes cum gemini apparent, exhauſtam prope concretam tempeſtatum materiam ſignificant: cum vnus fuerit ignis, nondum concretam: cum plures, maximam ſupereſſe copiam. Iſti ignes ſi denſiſsimus aer, & vaporibus plenus extiterit, ob frequentiam condenſatæ materiæ, fugantur ab Helena, quæ non, niſi ex abundantia ingenti conſurgit vaporum. Dicti ſunt Caſtor & Pollux in Deos relati ob beneficia, quæ in homines contulerunt, cum multos ſceleratos homines de medio ſuſtulerint: & in eos populos, quos ſubiugauerant, ſingulari clementia ſint vſi. Quo autem pacto per hæc mores hominum corrigere conati ſunt antiqui? beneficẽtiam, & liberalitatem in omnes, & propinquo

rum præcipue concordiam diis gratiſsimam eſſe demõſtrarunt, quare ad has virtutes per hanc fabulam nos hortabantur. at nunc de Aeolo.

De Aeolo. *Cap.* X.

AEolus, ventorum imperator, vel potius vt quidam putarunt, quæſtor, Hippotæ filius fuit, vt innuit Ouidius in epiſtola Leandri:

Parce precor, facilemque moue moderatius auram:
Imperet Hippotades ſic tibi triſte nihil.

Sic Apollonius libro quarto Argonauticorum:

Αἴολον ἱππότεω παῖδα κλυτὸν
Aeolum Hippotæ filium clarum.

Matrem Aeolo fuiſſe Meneclam Hylli Lyparenſis filiam memoriæ prodidit Euthydemus Athenienſis in libro de ſalſamentis: at Eudoxus Cnidius in libro ſecundo de ambitu terræ Ligyam Actoris Caryſtii filiam matrem Aeoli fuiſſe maluit, quamuis dixerunt nonnulli non vnum tantum Hippotæ filium fuiſſe Aeolum vocatum eo nomine, ſed etiam filium Hellanis cuiuſdam Iouis nepotem. omnia tamen quæ dicuntur de Aeolis ad vnum Hippotæ filium referuntur. Nec defuerunt, qui Iouis filium putauerint. habitauit Aeolus in vna ex illis ſeptem inſulis, quę de illius nomine dictæ fuerunt Aeoliæ, atque illa Strongyle nominabatur, vt ait Strabo libro ſexto. fuerunt omnes illæ inſulæ ſub imperio Aeoli, atque Strongyle dicta eſt à rotunditate, quæ Didyma etiam dicebatur. dicta eſt & Lipara pinguis, & ab igne ſcatente Thermiſſa, & Euonyme ſiniſtra, quia nauigantibus è Lipara in Siciliam ſiniſtra appareat, & ab arbuſtis Ericuſa & Phænicuſa, & Hiera ſacra. alii hanc, alii Liparam ob ſcatentium flammarum frequentiam Vulcani officinam eſſe dixerũt. Memoriæ prodidit Callias in lib. decimo eorum, quę ſcripſit ad Agathoclem *ἐνταῦτα καὶ ὄροφον ὑψηλὸν, ἐφ᾽ οὗ κρατῆρες εἰσὶ δύω, ὧν ὁ ἕτερος ἐςὶ τὴν περίμετρον τρισάδιος, ἐξ οὗ πολὺ φέρεται φέγγος ὥςε ἐπὶ πολλὺν τόπον διήκειν τὸ φωτισμὸν. καὶ ἐκ τοῦ ἐκείνου μὲν χάσματος διάπυροι λίθοι μεγάλοι ἀναφέρονται. γίγνεται δὲ καθ᾽ ὃν καιρὸν συμβαίνει τὸν ἥφαιςον ἐργάζεσθαι, ὡς λέγουσι, βρόμος τηλικοῦτος, ὥςε ἐπὶ ςάδια καὶ πεντακόσια καὶ πλείω ἀκούεσθαι τὸν ἦχον οἱ δὲ ἐκ τοῦ ἐκφυσήματος μύδροι ἀναῤῥιπτούμενοι διὰ τὴν ἐκπύρωσιν πάντοτε ἰώδεις εἰσὶ, καὶ διακεκαυμένοι τὴν ὄψιν καὶ τὴν δύναμιν καθ᾽ ἥλιον ἔχουσι καὶ νύκτωρ μὲν πάντα τὰ περὶ τὴν ἐργασίαν τοῦ θεοῦ γιγόμενα, καλῶς δηλοῦται μεθ᾽ ἡμέραν δὲ ἐκ τῆς κορυφῆς, ὅθεν ἡ φλὸξ ἀνίησιν, ὁρᾶται ὥσπερ μέλαν νέφος τὸν τόπον ὑπερκείμενον.* Fuiſſe hic in inſula ſacra vocata ſcilicet ſummitatem quadam præcelſam, in qua duo eſſent foramina ignem exhalantia, alterum quorum haberet ambitum trium ſtadiorum, è quo multum luminis efferebatur, ita vt ſplendor ad multum ſpatium extenderetur. atque ex illa voragine lapides igniti inſignis magnitudinis emittebantur, tantusque exaudiebatur ſtrepitus, quo tempore Deum operari contingeret, vt aiunt, vt vel ad quingenta & plura ſtadia ſonitus exaudiretur. at vero lapides igniti, qui ab efflatu emittebantur rubiginis colore omnino ſiue violaceo erant vbique tecti propter incendium, quorum ea vis erat vt aſpectum & virtutem incenſi haberent ad ſolem. atque per noctem quidem manifeſto apparerent illa, quæ ſpectabant ad Dei opificium. per diem vero in ea ſummitate, vnde flamma erumpebat, apparebat caligo quædam tanquam nigra nubes, quæ loco illi inſideret. Scriptum reliquit Pytheas in ambitu terræ conſueuiſſe antiquos rude & illaboratum ferrum ibi deponere, & mercedem ſiue enſis, ſiue ſecuris, ſiue rei alius, quam vellent, nominantes, deinde illam die craſtina accedentes ſolitos accipere. alii eum Rhegii Italiæ

Nn 4 impe-

imperaſſe maluerunt. Hunc Aeolum ventorum moderatorem & quæſtorem nominauit Home. lib. κ Odyſſ.

κεῖνον γὰρ ταμίην ἀνέμων ποίησε κρονίων.
ἠ μὲν παυέμεναι, ἠδ' ὀρνύμεν ὅνκε θέλησι.
Quæſtorem ſtatuit ventorum Iupiter illum,
Cum libet vt ſedet ventos, & concitet idem.

Atque vniuerſam Aeoli poteſtatem deſcripſit Virgilius libro 1. Aeneid. in his:

hic vaſto rex Aeolus antro
Luctantes ventos, tempeſtatesque ſonoras
Imperio premit, ac vinclis, & carcere frænat.

Sic etiam Dionyſius de ſitu orbis:

τὴν δὲ μετ' αἰόλου εἰσὶ περίδρομοι εἰν ἁλὶ νῆσοι
Αἰόλου, ἱπποτάδαο φιλοξένου βασιλῆος,
Αἰόλου ὅς θνητὰ μετ' ἀνδράσιν ἔλαχε δῶρα,
κοιρανίην ἀνέμων κλονεόντων θ' ἱσαμένων τε.
Ἑπτὰ δὲ οἱ ταί γ' εἰσὶν ἐπώνυμοι ἀνδράσι πλωταί.
Poſt hanc Aeoliæ ſunt inſulæ in æquore, regis
Aeoli Hippotadæ, peregrinis regis amici.
Aeoli adeſt mirum cui diuum munere donum:
Ventorum imperium, ſeu perflent, ſiue quieſcant.
Sunt illi ſeptem dictæ cognomine Plotæ.

Sic etiam Apollonius libro quarto:

Αἴολον ὅστ' ἀνέμοις αἰθρηγενέεσσιν ἀνάσσει.
Aeolus, imperitat qui ventis æthere natis.

Nam ante quam ventis Aeolus imperaret, dicta ſunt multa accidiſſe ventorum certamina, quæ vrbes frequentiſsimas ac regiones deuaſtarint. qualia fuerunt illa, quæ tantopere mare infeſtarunt, vt Siciliam ab Italia ſeiunxerint, & cum prius nullum eſſet mare mediterraneum, vis tempeſtatis in oceano orta per quoddam ſpatium terram diſcidit, vnde aqua per Calpen ingreſſa mare quod eſt intra terram fecit, ob depreſſam regionem, Africamque ab Europa diſterminauit. vt in his ait Valerius Flaccus libro primo Argonauticorum:

Has nimbi, ventique domos, & naufraga ſeruat
Tempeſtas, hinc in terras, latumque profundum
Eſt iter, hinc olim ſoliti miſcere polumque
Infelixque fretum. (neque enim tunc Aeolus illis
Rector erat Libya cum rumperet aduena Calpen
Oceanus, cum flens Siculos Oenotria fines
Perderet, & medijs intrarent montibus vndæ.)

Nam per oceani tempeſtates diſruptis montib. qui terram includerēt ab impetu oceani in occaſum ad colūnas Herculis, mare factū fuit ꝙ terra ibi eſſet depreſſa, ac montes facti ſunt inſulæ. quis hoc plane negare auſit propter antiquitatē? Dicūtur ſex filij ac totidē filiæ fuiſſe Aeoli, inter quos Magnes, Aethlius, Iocaſtus, Canagra, Perieres, Arne, Pheræa. neq; plura nomina filiorū Aeoli me legiſſe memini Hippotadæ. at aliorū Aeolorum fuerunt, Macareus, Athamas, Siſyphus, Miſenus, Iphiclus, Salmoneus, Cęphalus, Criteus, Alcione, Canace. vocati ſunt autem venti Thracij, quod è Thracia ſpirare putarentur: fuit enim Dionyſophanis ſententia quod ſpecus eſſet in Thracia, è quo erumperent venti, vnde fabulati ſunt poſtea ventorum in Thracia eſſe domicilium, vnde ait Homerus libro ξ. Iliadis:

Βορέης καὶ ζέφυρος τότε θρήκηθεν ἄητον
Threicijs Boreas, Zephyrusque fremebat ab oris.

Et

Et Horatius libro primo Carminum:

Iam veris comites quæ mare temperant,
Impellunt animæ lintea Thraciæ.

Quidam tradiderunt Aeolias inſulas omnes prope eſſe pares, atque ambitum habere maiorem centum & quinquaginta ſtadiorum, quæ per tantundem ſpatium diſtarent à Sicilia. habere dictæ ſunt ſcaturigines ignium & hiatus ſubterraneos, qui illuc vſque peruenirent, ac deſertæ fuerunt per quoddam tempus, donec Liparus Auſonis filius per diſſenſionem, cum fratribus illuc aduentauit cum nauibus & magna manu militum ex Italia, & Liparam à ſe dictam habitauit. Huius iam ſeneſcentis filiam inquiunt Aeolum Hippotæ filium duxiſſe Cyanen nomine, & acciuiſſe vndique colonos, quare non ſolum Lipara, ſed omnes ſunt habitatæ: quibus addiderunt Aeolum in Deos & hoſpites benignum, in ſubditos iuſtum fuiſſe, ac rerum bellicarum non ignarum, & omnis humanæ prudentiæ participem. quippe qui etiam vela in vſus nauticos excogitarit. habuit filios Xuthum, Androcleum, Pheremonem, Iocaſtam, Agathyrnum, Aſtyochum, vt alij tradiderunt, qui etiam cum prædicere ventos ſolitus eſſet è varietate efflatorum ignium, dictus eſt quæſtor ventorum vt diximus. Tot ſunt ea, quæ de Aeolo tradita ſunt ab antiquis: nunc quæ ratio illos compulerit ad has fabulas fingendas inquiramus. Memoriæ igitur prodidit Iſacius Aeolum hominem fuiſſe aſtronomiæ peritiſsimum, & illam ſcientiam præcipue exercuiſſe, quæ pertinet ad naturam ventorum, vt prodeſſet nauigantibus. Prædicebat igitur vel cum ſol tauro propinquaret exempli gratia, quæ maris futura eſſet tempeſtas, aut quæ benignitas cœli, & quo die, quaue diei hora: vel quandiu perduraret Zephyrus, ſi talis aut talis ſpiraret: aut ſi alius ventus ſub exortum Canis, aut alterius ſigni cœleſtis exoriretur, aut etiam diebus criticis quintis ſcilicet ſeptimis, & alijs huiuſmodi ab ortu ſeruatis. Ea de cauſa effectum eſt, vt illum ventorum eſſe Regem dicerent, ſicut Amaclidem, & Protoclem, & Protocreontem dixit Orpheus: hi enim quos vellent ventos, dicebãtur in vtrem includere, & emittere, quos vel lent ſpirare. Scriptum reliquit Strabo libro primo Aeolum dictum fuiſſe regem ventorum, quia per fluxum ac refluxum aquarum cum habitaret in locis aſperrimis & difficillimis nauigantibus futuræ tempeſtatis ac ſurgentium ventorum ſigna multo ante prædixerit, quæ cum ad prædictum tempus euenirent, credidit vulgus mortalium ventos eſſe in Aeoli poteſtate, quos poſſet, cum liberet, emittere. Videbatur enim admirabile quidpiam ac prope diuinum, poſſe venturas temporum mutationes multo ante præuideri. Id tamen fieri poſſe comprobauit Thales Mileſius, vbi anni fertilitatem & copiam oliuarum in futurum annum præuidiſſet, vt ait Diog. Laertius in eius vita. Magna eſt omnino vis ac prope diuina ſapientiæ non ſolum in prædicendis rebus futuris, ſed etiam ijs faciendis, quæ nullo humano ingenio fieri poſſe videbantur. Veruntamen cum pauci ſint omnino ſapientes, multiq; haberi cupiant, cum ſapientes male imitentur, vel conuitiis etiam inſectentur ſapientiores, idcirco effectum eſt, vt illa falſo dicta putentur ab Empedocle, & non ſine riſu ab inſulſis audiantur, in quibus ille diuinam vim ſapientiæ ita explicauit:

παύσεις δ' ἀκαμάτων ἀνέμων μένος, οἵ τ' ἐπὶ γαῖαν
ὀρνύμενοι πνοιαῖσι καταφθινύθουσιν ἀρούρας.
καὶ πάλιν ἢν κ' ἐθέλῃσθα, παλίντιτα πνεύματ' ἐπάξῃς.
στήσεις δ' ἐξ ὄμβροιο κελαινοῦ καίριον αὐχμὸν
ἀνθρώποις, στήσεις δὲ καὶ ἐξ αὐχμοῖο θέρειον.
ἄξεις δ' ἐξ ἀΐδαο καταφθιμένου μένος ἀνδρός.
ῥεύματα δενδρεόθρεπτα, τάτ' αἰθέρι ναιήσονται.

Placa-

Placabis ventos,qui terras flamine verrunt
Omnia vaſtantes,rurſus,ſi forte libebit,
Flamina conſurgent.pluuiæ pellentur ab agris
Cum fuerint nimiæ,induces & rurſus eaſdem
Si libeat,pronas ſiſtes & fluminis vndas.
Tartareis animas idem reuocabis ab vmbris.
Lucida parebit ſophiæ vis ætheris alti.

Verum hæc narratio ad hiſtoriam pertinet. Alij qui rerum naturalium occultas vires perſcrutantur, dicunt quòd ſiquis vtrem è pelle delphino detracta fecerit, illamque penes ſe habeat, poterit per quaſdam ceremonias obtinere vt ſpiret qui cunque ventus ille voluerit,atque ſolus ille ſpirabit,vnde illa finxit Hom. de ventis ab Aeolo datis Vlyſsi.qđ attinet ad mores. ¶ Aeolus eſt vir ſapiẽs,qui iræ moderatur pro opportunitate temporum,& præſentium negociorum , quando nũc ſimulare iram,nunc diſimulare vtiliſsimum eſt.id autem putatur ventos refrænare & emittere cum libuerit.Hæc autem varietas morum Aeolo nomẽ dedit. Sunt omnes ſanè affectus vtiliter hominibus ab ipſa natura cõceſsi, quippe cum ita non mediocriter conferat ad corrigendos mores, ſi nimium non incalluerit, quæ ſi nulla eſſet,omnem iniquitatem æquo animo aliquando ferremus, neque tam ſtudioſe damna à nobis propulſaremus . Sed omnium rerum vtilis eſt mediocritas,& omnibus adhibenda moderatio,quæ ſi nulla extiterit , tunc peſsima eſt ira omnium animi affectuum , & in furorem denique conuertitur.Sic autem nos ventorum Aeoli iram expreſsimus, cui niſi in principio quis reſtiterit, mox tanquam cæcus ad multa parum decora rapitur,vt eſt in lib.4.Venationem;

non mulcent dulcia verba
Syluestres animos,nulluſque admittitur illis
Orator:laxis furiæque vagantur habenis.
Vt grauis Aeolio cum ventus proſilit antro
Totus in arua furens,& ſyluas ſternit opacas,
Flaminibus rapidis immenſus murmurat æther.
Tum neque veliuolæ puppes,nequæ nubila cœli
Contra valent,conuoluens omnia ſecum
Viribus Hippotadæ nullis frænatur,& illum
Non tenet imperium Regis,nil audit,at vnus
Eſt cordi fragor,& ſtrages,& murmur, & iræ.

Aeolum igitur Regem,ſiue rationem oportet his motibus animorum imperare,ſiquidem qui iræ non imperauerit , illa irę,non ſine pœnitentia poſtea, ſeruiat neceſſe eſt.Deinde iſta ficta fuerunt illa etiam de cauſa ab antiquis, quia demonſtrare volebant nihil ſine diuina prouidentia contingere , cum venti etiam terũ omnium leuiſsimi & maxime inconſtantes ſuum habeant moderatorem . Alij putarunt per hæc incitatos fuiſſe nauigantes ad percipiendam naturam ventorum & tempeſtatum,cum poſſent omnes multo ante hæc ſignificare & intelligere,quorum ſigna nonnulla præuia ſint tempeſtatum,qualia ſunt ea, quæ ſcripſit Aratus & Theopraſtus de ſignis aquarum & ventorum. At nunc de Borea dicamus.

De Borea, *Cap.* XI.

BOreas autem e quibus parentibus ortus ſit,fabularum inuentores non tradiderunt,quod ego legerim,niſi quòd in Thracia habuerit domicilium. Fabulati ſunt antiqui Orithyiam Erichthei Athenarum Regis filiam virginẽ fuiſſe

forma

forma præſtantiſsimam, quam cum Boreas colligentem flores iuxta fontem Cephiſſum vidiſſet, eius amore incenſus illam rapuit, & in Thraciam deportauit, veluti ſcriptum fuit à Chærilo. Alij dixerunt apud Iliſſum celeberrimum Atticæ fluuium raptam fuiſſe ludentem cum cęteris virginibus, vt ait in Atticis Pauſ. quod etiam teſtatur Dionyſius in ſitu orbis;

Νέρθε γε μὴν ἰσθμοῖο πρὸς αὐγὰς ἀτθικὸν οὖδας
τοῦ, διὰ θεσπεσίου φέρεται ῥόος ἰλισοῖο.
ἔνθεν καὶ βορέης ποτ᾽ ἀνήρπασεν ὠρείθυιαν.
Cecropis eſt tellus ſupra Iſthmum ſolis ad ortum,
Iliſſus per quam diuino flumine fertur,
Vnde tulit Boreas raptam grauis Orithyiam.

Scripſit Ouid. lib. 6. Metam. Orithyiam fuiſſe in regionem Ciconum deportatam, & ibi celebratas nuptias Boreæ, & geminos peperiſſe filios, vt eſt in his,

Nec prius aerij curſus ſuppreſsit habenas:
Quàm Ciconum tenuit populos & mœnia raptor.
Illic & gelidi coniux Actæa tyranni,
Et genitrix facta eſt partus enixa gemellos.

Simonides tamen poeta non ab Iliſſo, ſed a Briliſſo raptam fuiſſe Orityiam putauit, & ad petram Sarpedoniam Thraciæ deportatam, non procul ab Aemo mõte. Memoriæ prodidit Herodotus in Polymnia, iuſſos fuiſſe Athenienſes ab oraculo, cum Xerxes ad deuaſtandam Græciam cum innumerabili prope claſſe traijceret, generum Boream in auxilium vocare, qui vehemens in claſſem Perſarum irruit, ac multa nauigia ſubmerſit, quare debilitatæ fuerunt vires hoſtium. cum vero in Thraciam Orithyiam abſtuliſſet, ibique habitaret, Thracius Boreas vocatus eſt ab Eurip. in Cyclope.

ὅταν δὲ βορέας χίονα θρήϊκος χέῃ
δοραῖσι θηρῶν σῶμα περιβαλὼν ἐμόν.
Boreas vbi niuesque fundit Thracius,
Corpus meum tego feratum pellibus.

Hunc in antro habitare ſolitum ſcripſit Callimachus in lauacrum Delij;

ἥμενος ὑψηλῆς κορυφῆς οὖ θρηΐκος αἵμου
θοῦρος ἄρης ἐφύλασσε σὺν ἔντεσι. τῷ δὲ οἱ ἵπποι
ἑπτάμυχον βορέαο παρὰ σπέος ηὐλίζοντο.
Threicij reſidens ſublimi vertice in Aemi,
Mars ſeruabat equos, atque arma nitentia, equique
Hic ſtabulabantur Boreæ frigentis ad antrum.

Boreæ filias fuiſſe ſcribit Callimachus in eodem hymno Vpim, & Loxò, & Ecaergen;

πρῶται τοι τάδ᾽ ἔνεικαν ἀπὸ ξανθῶν ἀριμασπῶν
οὖπίς τε, λοξώ τε, καὶ εὐαίων ἑκαέργη,
θυγατέρες βορέαο, καὶ ἄρσενες, οἳ τότ᾽ ἄριστοι
ἠιθέων.
Namque Arimaſporum primæ è regione tulerunt
Vpisque, Loxoque, Ecaerge annoſa rigenti
De Borea natæ. præſtans & robore pubes
Inde mares.

Memoriæ proditum eſt a Cleanthe in primo libro de motibus Boream rapuiſſe Chlorim quoque Arcturi filiam, atque illam in collem Niphatem aſportaſſe, qui poſtea Thorus Boreæ vocatus fuit, antequam diceretur Caucaſus, de qua filiam ſuſcepit Hyrpacem. Fabulantur Chionem præterea & Zetem & Calaim natos

fuiſſe

fuiſſe ex Orithyia, qui vnà cum cæteris Argonautis in Colchos nauigarunt, de quibus ita meminit Apollon. lib 1.

ζήτης αὖ κάλαΐς τε βορήϊοι υἷες ἵκοντο,
οὓς ποτ' ἐρεχθηῒς βορέῃ τέκεν ὠρείθυια
ἐσχατιῇ θρῄκης δυσχειμέρου, ἔνθ' ἄρα τήνγε
θρηΐκιος βορέης ἀνερείψατο κεκροπίηθεν
ἰλισσοῦ προπάροιθε χορῷ ἔνι δινεύουσαν.
καί μιν ἄγων ἕκαθεν σαρπηδονίην ὅθι πέτρην
κλείουσιν ποταμοῖο παρὰ ῥόον ἐργίνοιο.
Zetes & Calais Boreæ de ſemine nati
Rurſus, Erechthei peperit quos Orithyia
Veloci Boreæ, rapuit quam Cecropis agro
Ducentem choreas Iliſsi ad fluminis vndam,
Hanc Sarpedoniam ad petram tulit inde vocatam,
Quà fluit Erginus vitrea perlucidus vnda.

Suſcepit Boreas præterea ex Orithyia Cleopatram, quæ poſtea Phineo nupta Cramben & Orythum & Hæmum illi peperit, vel, vt alii maluerunt Thyrum & Maryādinum, quam Arplicen, at non Cleopatram vocarunt. Hos ſcripſit Phanodicus Boreæ filios ad Argonautas ex Hyperboreis adijſſe, at Herodotus è Daulide. Aiunt præterea celerrimos fuiſſe omnium Boreadas, facultatemque habuiſſe volandi, vt teſtatur Theognis in his;

ὠκύτερος δ' εἴηϑα πόδας ταχεῶν ἀρπυιῶν,
καὶ παίδων βορέου, τῶν ἄφαρ εἰσὶ πόδες.
Si magis Harpyis ſis velox, vincere poſsis
Et natos Borea, haud pes quibus vtiliter.

Cum veniſſent igitur cum cæteris principibus Colchicæ expeditionis ad Phineum, Harpyias a menſa Phinei profugarunt, a quibus Plotæ inſulæ Strophades vocatæ ſunt. Hi poſtea cæſi fuerunt ab Hercule in partitione munerum, quæ ab Iaſone illis heroibus, qui ſecum nauigarunt, data fuerunt, vt quidam putarunt, inter quos fuit Steſimbrotus. alij quia nauem in Myſiam redire nollent, ab Hercule cæſos fuiſſe maluerunt. Semus quia curſu viciſſent per inuidiam ab Hercule cœlos tradidit. Nicander Colophonius quia Boreas ſibi tempeſtatem in inſulam Con immiſiſſet, cum reuerterentur, ab Hercule ab iram trucidatos putauit, at non à generis Leucippi. Neque plura de Borea memorantur ab antiquis. Scripſit Heſagoras in rebus geſtis Megarenſium Boream, qui Orithyiam rapuit, non vētum, ſed iuuenem fuiſſe Strymonis filium ita vocatum, qui cum illam in matrimonium a parentibus impetrare non poſſet, ad rapinam ſe accinxit, raptamque in Thraciam deportauit. Quamuis alij non à Borea, ſed à populis Thraciæ Boreæ nomine raptam fuiſſe putarunt, vt ait Ouid. in Epiſt. Paridis;

Nomine ceperunt Aquilonis Erechthida Thraces,
Tuta tamen bello Biſtonis ora fuit.

Alij deiectam fuiſſe Orithyiam è præcipiti loco in Iliſſum fluuium exiſtimarūt, quæ cum nullibi poſt inuenta ſit, locum dedit fabulæ, quòd eam amatam Boreas in Thraciam aſportaſſet. Quòd Harpyias à mēſa ſenis Phinei expulerint, crediderunt nonnulli Harpyiam & Eraſiam filias fuiſſe eius ſenis, quæ cum parum honeſtam viuendi rationem complecterentur paternas facultates immodice exinanirent, domumque paternam turpiter exhaurirent. Has ambas cum filij Boreæ ſecum abduxiſſent, putati ſunt Phineum egeſtate fameque liberaſſe. Quid contineatur ſub hac fabula, præter hiſtoriam, non reperio. Atque locum aliquem doctioribus etiam relinquo. At nunc de Scylla dicamus.

De

De Scylla & Charybdi, *Cap.* XII.

SCylla & Charybdis,monſtra infeſta nauigantibus maxime timenda,exiſtimatæ ſunt,quæ fœminæ quondam dicuntur fuiſſe. Fuit igitur Scylla Phorcynis & Hecates filia, vt ſenſit Acuſilaus Vt vero Homerus Cratæis fuit eius mater, quæ tamen eadem eſt vt Apollon Acuſilaum fortaſſe ſecutus ſcripſit lib.4.

ἠὲ παρὰ Σκύλλης ϛυγερὸν κευθμῶνα νέεσθαι,
Σκύλλης αὐσονίης ὀλοόφρονος, ἥν τέκε φόρκυ,
Νυκτιπόλος θ' ἑκάτη, τήν τε κλείουσι κράταιϊν.
Horrendum autantrum Scyllæ concedere iuxta,
Auſoniæ Scyllæ Phorci de ſemine natæ,
Noctiuagæque Hecates,quæ dicitur vna Cratæis.

Chariclides vero in Cathena Phorbantis,& Hecates filiam fuiſſe tradidit, Steſichorus Lamiæ.Timæus lib. 21.hiſtoriarum non e Phorcyne, ſed e Typhone natam fuiſſe aſſerit,alij e fluuio Crati. Fuerunt qui dixerint Scyllam fuiſſe olim filiam Niſi Regis Megarenſium,quæ capta amore Minois patris purpureum capillum,quo incolumi ille mori non poterat,vt reſpondit oraculum , clam abſcidit,patremque ipſum,& Niſæam ciuitatem Athenienſibus prodidit. nam cum Athenienſes Niſi fines hoſtiliter inuaſiſſent,ceperunt non nulla oppida ſubitis incurſionibus,ipſumque Niſum in vrbẽ Niſæam incluſerunt,& obſiderunt, vt ait Pauſ.in Atticis,& Str.lib.8.Fama eſt igitur Minoem illam in profundum maris deturbaſſe odio proditionis,quare in monſtrum marinum verſa ſit. alii dicunt illam deſperatione captam cum a Minoe neglecta relinqueretur , poſt proditionem ſe in mare præcipitaſſe , & Deorum ira canes additos eſſe vt illam in monſtrum verſam aſsidue lacerarent.fuerunt tamen qui duas fuiſſe Scyllas dixerint, alteram Phorci,alteram Niſi filiam , atque hanc poſtremam poſt cæſum capillum cum illam pater inſequeretur,in cirim fuiſſe conuerſam , patrem in halietũ, aues inter ſe infenſas,vt in lib.1.Georgicorum ait Virg.

Apparet liquido ſublimis in aere Niſus,
Et pro purpureo pænas dat Scylla capillo:
Quacunque illa leuem fugiens ſecat aera pennis,
Ecce inimicus atrox magno ſtridore per auras
Inſequitur Niſus,qua ſe fert Niſus ad auras
Illa leuem fugiens raptim ſecat æthera pennis.

Pauſ.in Corinthiacis Scyllam Niſi filiam neque in auem mutatam ſcribit,neque in monſtrum marinum,quæ patrem Minoi prodidit,neque a Minoe vxorem ductam,vt ſibi promiſſum fuerat,ſed ipſius Minois iuſſu in mare deiectam,quæ maris vndis agitata ſit,donec ad Scyllæum vocatum promontorium ſit delata , vbi tadiu inſepultum iacuit cadauer,quandiu a marinis volucribus voraretur. Vnde locus dotus fuit fabulæ,quare ita ad illud alluſit Ouid.

Filia purpureum Niſi furata capillum
Puppe cadens nauis facta referrur auis.

Zenodotus lib.3.Compendiorum ſuſpenſam fuiſſe inquit Scyllam de prora nauis,in qua vehebatur Minos,& per mare tractam,donec ita interierit. Scyllã vero,quæ dicta eſt Phorci filia,præſtantem forma corporis mulierem fuiſſe memorant, quæ cum Neptuno concubuerit , qua re cognita pharmacum Amphitrite in fontẽ,in quo ſe lauere Scylla conſueuerat, iniecit,eamq; in furorem actam cũ ſe in mare præcipitaſſet,in monſtrum marinum conuertit, vt ſcripſit Myro Prianeus lib.5.rerum Meſſeniacarum.alii fabulati ſunt Scyllã rẽ habuiſſe cum Glauco,quod ęgrè ferens Circe,quæ illius amore tenebatur,pharmacis fontẽ, in quo

lauari Scylla conſueuerat, infecit; quibus illa pube tenus in varias formas mutata ſit. Scylla igitur ſua deformitate territa, amiſſæque formæ deſperatione capta ſe in mare præcipitauit, quare locum dedit fabulæ; vt ait Zenodotus Cyreneus. Scyllæ formam ita deſcribit Iſacius ἓξ μὲν κεφαλὰς ἔχων κάμπης, κυνὸς, λέοντος, γοργόνης φαλαίνης, ἀνθρώπου, ιβ πόδας. Sex habens capita quidem bruci, canis, leonis, Gorgonis, balenæ, fœminæ, pedes autem duodecim, qui idem aliorum ſententias ſecutus diuerſam formam illi tribuit. Alii dixerunt oculorum tenus Scyllam pulcherrimam fuiſſe mulierem, at ſex habuiſſe canum capita, reliquam corporis partem fuiſſe ſerpentum. Homerus libro. μ. Odyſſeæ & capita ſex, & duodecim pedes illi fuiſſe ſcribit, & ſingula capita habuiſſe tres ordines dentium, vt eſt in his;

Ἔνθα δὲ ἐνὶ σκύλλη ναίει δεινὸν λελακυῖα.
τῆς ἤτοι. φωνὴ μὲν ὅση σκύλακος νεογιλλῆς
Γίνεται αὐτὴ δ᾽ αὖτε πέλωρ κακὸν οὐδέκε τίς μιν
γηθήσειεν ἰδὼν, οὐδ᾽ εἰ θεὸς ἀ. τιάσειεν.
τῆς ἤτοι πόδες εἰσὶ δυώδεκα πάντες ἄωροι.
ἓξ δέ τε οἱ δειραὶ περιμηκέες, ἐν δὲ ἑκάστη
Σμερδαλέη κεφαλὴ ἐν δὲ τρίστιχοι ὀδόντες,
Πυκνοὶ καὶ θαμέες, πλεῖοι μέλανος θανάτοιο.
Hoc habitat grauiter latrans ac Scylla profundum,
Cuius vox ſimilis catulis, monſtrumque verendum,
Ipſa grauis peſtis. non ſi Deus obuius illi
Quis fieret, poſſet lætari, nilque timere.
Nanque pedes illi biſſeni, collaque longa
Sunt ſex huic, caput horrendum quæ ſingula monſtrant:
Dentibus eſt ordo triplex, illique frequentes.
Et ſemper nigræ mortis veſtigia ſeruant.

At Virg. lib. 3. Aeneid. aliter eius formamm deſcripſit in his;

At Scyllam cæcis cohibet ſpelunca latebris
Ora exertantem, & naues in ſaxa trahentem.
Prima hominis facies, & pulchro corpore virgo
Pube tenus, poſtrema immani corpore piſtrix.
Delphinum caudas vtero commiſſa luporum.

Fabulati ſunt preterea hanc oculos igneos habuiſſe, & adeo longa colla, vt vel longinquas naues ad ſe poſſet attrahere; quare ita ſcripſit Apollon. lib. 4.

Μήπως σμερδαλέοισιν ἐπαΐξασα γενύεσσιν
Λεκτοὺς ἡρώων δηλήσεται.
Ne forte horrendis maxillis concita lædat
Delectos heroas.

Fabulantur igitur quòd quicunque appuliſſent eo, faciebant naufragium, hominesque ab ijs canibus, qui erant circa pudenda Scyllæ, vorabantur, vt teſtatur Virgilius in Sileno;

Quid loquar aut Scyllam Niſi? aut quam fama ſecuta eſt,
Candida ſuccinctam latrantibus inguina monſtris
Dulychias vexaſſe rates, & gurgite in alto
Ah timidos nautas canibus laceraſſe marinis?

Charybdis item voraciſsima mulier dicitur fuiſſe, quæ cum furata eſſe non nullas boues Herculi boues Geryonis abigenti, a Ioue fulmine icta fuit, & in illud monſtrum marinum verſa. Alij tamen ab Hercule cæſam fuiſſe maluerunt, & a Ioue in monſtrum conuerſam. at Iſacius Mnaſeam Patrenſem in nauigatione ſecutus

cutus furtum hoc Scyllæ tribuit, qui illam ab Hercule cæſam fuiſſe ſcribit, patris vero Phorcynis opera poſtea in lebete ſubiectis lumpadibus coctam reuixiſſe. Hæc ea ſunt ferè omnia, quæ de Scylla & Charybdi periculoſis maris Siculi ſcopulis ab antiquis memorantur. deſcribuntur ita illi ſcopuli ab Homerus lib. μ Odyſſ.

οἱ δὲ δύω σκόπελοι. ὁ μὲν οὐρανὸν εὐρὺν ἱκάνει
Ὀξείῃ κορυφῇ. νεφέλη δέ μιν ἀμφιβέβηκε
κυανέη, τὸ μὲν οὔποτ᾽ ἐρωεῖ. οὐδέποτ᾽ αἴθρη
κείνου ἔχει κορυφὴν, οὔτ᾽ ἐν θέρει, οὔτ᾽ ἐν ὀπώρῃ.
Οὐδέ κεν ἀμβαίη βροτὸς ἀνὴρ, οὐ καταβαίη,
Οὐδ᾽ εἰ οἱ χεῖρές γε ἐείκοσι, καὶ πόδες ἦεν.
Hi duo ſunt ſcopuli, præacuto vertice cœlum
Hic adit, aſsiduè tegitur qui nubibus atris.
Nulla ſerena dies hic eſt, non tempore meſsis,
Nec quando apricis liuent in collibus vuæ.
Nec ſi viginti manibus, pedibusque vir vllus
Scandere nitatur, poterit; non inde redire.

Alium ſcopulum paulo inferius idem poeta ita deſcribit;

τὸν δ᾽ ἕτερον σκόπελον χθαμαλώτερον ὄψει ὀδυσσεῦ
πλησίον ἀλλήλων, καί κεν διοϊστεύσειας.
τῷ δ᾽ ἐν ἐρινεὸς ἐστὶ μέγας φύλλοισι τεθηλώς.
τῷ δ᾽ ὑπὸ δῖα χάρυβδις ἀναρροιβδεῖ μέλαν ὕδωρ.
τρὶς μὲν γάρ τ᾽ ἀνίησιν ἐπ᾽ ἤματι, τρὶς δ᾽ ἀναροιβδεῖ.
Δεινὸν μὴ σύ γε κῦθι τύχοις ὅτε ῥοιβδήσειεν.
Alrer erit ſcopulus depreſsior optime Vlyſſes,
Vicini inter ſe hi. namque hos ſuperaueris arcu
Si libeat, folijsque viret ficulnus ibidem
Maxima, ſub qua haurit pelagus diuina Charybdis.
Ter bibit illa die, epotas terque euomit vndas.
Obſerua ne ſorbenti ſis inde propinquus.

At Virg. luculentiſsime rem ita expreſsit, breuiſsime lib 3, Aeneid.

Dextrum Scylla latus, læuum implacata Charybdis
Obſidet; atque imo baratri ter gurgite vaſto
Sorbet, in abruptum fluctus, rurſusq; ſub auras
Erigit alternos, & ſydera verberat vnda.
At Scyllam cæcis cohibet ſpelunca latebris,
Ora exertantem, & naues in ſaxa trahentem.

Strab. lib. 1. vt videtur putaſſe Homerus, fluxum maris ac refluxum vehemente fieri circa eos ſcopulos in mari Siculo putauit, quibus in locis cum grauiſsimus eſſet ſtrepitus propter ſaxorum concauitates, fabulati ſunt antiqui canes eſſe circa latera & inferiores partes Scyllæ, qui illā vorarent. hāc rē ita ſcribit Iſacius; ἡ σκύλλα περὶ τὸ ῥήγιον τῆς σικελίας ἐστὶν ἀκρωτήριον, ἐξέχον εἰς θάλασσαν. οὗ κατώθεν πέτραι πολλαὶ καὶ μεγάλαι ἔχουσαι κοίλους τόπους, καὶ σπήλαια, ἐν αἷς καταμένουσι θηρία θαλάσσια. τῶν δὲ πλοίων ἐν ταῖς πέτραις ἀκοντιζομένων ἐκ τοῦ τῆς χαρύβδεως ὕδατος καὶ συγκλονουμένων τοὺς ἄνδρας ἐσθίουσιν. ἡ χάρυβδις δὲ καὶ ἡ σκύλλα πλησίον εἰσὶν ἡ μὲν γὰρ χάρυβδις περὶ μεσσήνην ἐστὶν, ἡ δὲ σκύλλα περὶ τὸ ῥήγιον. Scylla promontoriū eſt iuxta Regium Siciliæ in mare prominens, ſub quo ſunt ſaxa multa, & ingentia, quæ locos interius habent cauos, & ſpeluncas, in quibus habitant monſtra marina. vbi nauigia fuerint iis petris ab aqua Charybdis illiſa & euerſa, tunc homines ab illis feris vorantur. Charybdis autem & Scylla

Scylla vicinæ inter ſe ſunt, atque Charybdis eſt iuxta Meſſanam, Scylla iuxta Regium. dictæ ſunt idcirco mulieres hæ fuiſſe, quòd illa forma fuerit ſcopulorum, vt procul ſpectantibus mulierum formã præ ſe ferrent. nam, vt traditum eſt in opticis, pro diſtantia ſpectantium, & pro ſitu rei collocatæ, multa ſunt quæ aliam atque aliam formam, vel plantæ, vel animalis, vel regionis præ ſe ferant. illud autem ita eſſe declarauit his verbis Apollonij Rhodij enarrator, quod etiam ſcriptum fuit ab Agatharchide lib. 7. rerũ Europicarum: Ἀκρωτήριον δέ ἐστιν ἡ σκύλλα, ἐξέχον εἰς θάλασσαν, ὁμοίωμα καὶ πρόσωπον ἔχον γυναικός. κάτω δὲ τοῦ ἀκρωτηρίου εἰσὶ πέτραι πολλαὶ καὶ μεγάλαι, ἔχουσαι κοίλους τόπους καὶ σπήλαια, ἐν οἷς θαλάσσια θηρία μένουσιν. & ne omnia græca hic aſcribam, ſententiam tantum ita explicabo, Scylla promontorium eſt in mare prominens forma, facieque muliebri. ſub ipſo promontorio petræ ſunt ingentes & complures, quæ locos concauos & ſpeluncas habent interius, in quibus habitant feræ marinæ. Quæcunque igitur nauigia compulſa fuerint ab vndis vel à tempeſtate in Charybdim, ibidem ſubmerſa ab ipſo mari abſorbentur. at quæ ab vndis Charybdis agitata rurſus & compulſa in aſperas & latentes Scyllæ petras irruerint, quaſſantur & diſrumpuntur, poſtea feræ illæ, monſtraque marina multiplicia exeuntia homines è nauibus colligentes edunt. Quidam diligentius rem explicantes maris traiectum ſeptem ſtadiorum eſſe inter Italiam Siciliamque tradiderunt, qui πορθμὸς ſiue fretum fuit appellatus. atque ex tribus Siciliæ promontorijs Lilybæo, Pachyno & Peloro, Pelorus Italiã proſpectat, ſub quo ſita fuiſſe dicitur Charybdis. ex huius regione Scylla fuit in Italia ſub alio promontorio ex illa Italiæ parte in mare prominente, quod ſimilitudinem ac ſpeciem haberet mulieris. dicta eſt Scylla a poetis habere canes, qui è lateribus, pectoreque promineant, & interimant nauigantes, quoniam ex inferiore loco è concauitate ſaxorum ſcilicet, in qua latent, exeuntes, ſeque ſuperius ex eius latere extollentes, exire è pectore feræ illæ videantur. fuit igitur ſcopulus, & profunditas aquarum, & forma eius ſcopuli, quæ fabulæ locum dedit. cum Hercules iuxta hæc loca nauigaſſet, magnãque partem illarum boum, quas ſecum vehebat, amiſiſſet, dictus eſt interemiſſe Charybdim, quia machinis quibuſdam locum illum expurgauit, & in poſterum nauigabilem fecit ita, vt neque Scyllæ neque Charybdis vllum ad poſteros veſtigium manſerit. dicta fuit autem Scylla ἀπὸ τοῦ συλᾶν à ſpoliando ſcilicet, vel à σκύλλειν vexando, quamuis ἀπὸ τῶν σκυλάκων à catulis quidam putarint. at Charydis ἀπὸ τοῦ χάσκειν ab hiando, & ῥοιβδῶ ſorbeo nominata eſt. ¶ Ego ſane virtutum vitiorumque naturam ſub hac fabula contineri crediderim, quia cùm inter duo pericula nauiget is, qui ex altera parte Scyllam, ex altera Charybdim habeat: ſolus denique tutus & incolumis euadit, qui neutri horum periculorum magis adhæſerit, hoc quid aliud ſignificat, quam quod ſcribitur ad Ariſtotele in Ethicis, virtutem eſſe medium duorum extremorum, quæ ambo ſunt vitanda? vt autem vitia deuitaremus extrema, his partim fœmineas formas vt inuitantibus ad ſe, tribuerunt, partim figuras immaniſsimarum ferarum; quippe cum eo accedentibus calamitates proponerent, & vitæ ac facultatum iacturam, cum canes, & varia monſtra horribilia his adiunxerint, quæ inhærentes vorarẽt. Nam quid aliud eſt vita mortalium, quam aſsidua inter varias moleſtias & illegitimas voluptates nauigatio? is autem vnus, qui ſancte pieque vixerit, & qui vitia vtrobique exiſtentia deuitauerit, incolumis in patriam, quod beatarum eſt animarum poſt hanc vitam concilium, cui præeſt Deus, peruenire poterit. Sed quoniam in errores aliquando collabi omnibus facile eſt, & pleriſque contingit, ſiquis illis ſcopulis appropinquarit, continuo eſt inde totis viribus recedendum, nemo eſt enim ex omnibus hominibus, qui non ab ipſa natura ad voluptates incitetur.

citetur.

citetur. Idcirco poetarum omnium præſtantiſsimus Homerus multis amiſsis inde vix abnauigantem fecit Vlyſſem: quia pauci ſunt viri fortes in periculis: & multo pauciores prudẽtes, vbi ſemel voluptatũ facti ſunt captiui, nec ab illis ſe poſtea explicare ſe facile poſſunt. Dicitur Scylla in hoc monſtrum à Circe conuerſa fuiſſe, cum mulier eſſet pulcherrima, quod omnes qui declinant à ratione, rectoque viuendi inſtituto, brutorum animos induant. Quid enim Circen eſſe dicebamus? an non titillationem naturæ ad voluptates incitantem? cum vellent igitur demonſtrare antiqui, vt ſummatim dicam, pleniſsimam eſſe difficultatum & periculorum vitam humanam, nauigantique inter duos grauiſsimos ſcopulos ſimillimam: quæ ſi parum ſapienter gubernetur, voluptatibus allecti homines in maximas miſerias incident, hæc de Scylla & Charybdi excogitarunt: quæ iucundiſsimis narrationibus & fabuloſis veſtierunt, vt qui parum ſalutis ſuæ alioquin eſſent ſtudioſi, ſaltem ſuauitate figmentorum ad audiendam vitæ recte inſtituendæ rationem allicerentur. alii crediderunt hanc fabulam ad moderationem ſumptuum ſpectare, quippe cum incauti in fœnus incidant, tanquam in Scyllæum fretum, vnde omnium facultatum vno tempore poſtea fit iactura, quod videtur innuiſſe Cicero in Orat. pro Pub. Sextio. at nunc de Orione dicamus.

De Orione. *Cap.* XII.

ORion ille, qui, vt traditum eſt in fabulis, fuit inter ſydera collocatus Hyrieo Neptuni filio & Alcyone natus fuiſſe dicitur, de quo ſcriptum eſt ab Euphorione his verbis: *ὑριεὺς ὁ ποσειδῶνος καὶ ἀλκυόνης μιᾶς τῶν ἄτλαντος θυγατέρων, ἐῴκει μὲν ἐν ταναγρᾳ τῆς βοιωτίας. φιλοξενότατος δὲ ὢν, ὑπεδέξατό ποτε καὶ θεούς. ζεὺς δὲ καὶ ποσειδῶν καὶ ἑρμῆς ἐπιξενωθέντες αὐτῷ, καὶ τὴν φιλοφροσύνην ἀποδεξάμενοι, παρῄνεσαν αἰτεῖν ὅ, τι ἂν βούλοιτο ὁ δὲ ἄτεκνος ὢν ᾐτήσατο παῖδα. λαβόντες οὖν οἱ θεοὶ τὴν τοῦ ἱερουργηθέντος αὐτοῖς βοὸς βύρσαν, ἀπεσπέρμηναν εἰς αὐτὴν, καὶ ἐκέλευσαν κρύψαι κατὰ γῆν καὶ μετὰ δέκα μῆνας ἀνελέσθαι. ὧν διελθόντων ἐγένετο ὁ οὐρίων, οὕτως ἐπονομασθεὶς διὰ τὸ οὐρῆσαι ὥσπερ τοὺς θεοὺς ἔπιτα κατ' εὐφημισμὸν, ὠρίων.* Hyrieus Neptuni & Alcyones filius, quæ vna fuit è filiabus Atlantis, aliquando in Tanagra ciuitate Bęotiæ habitauit. cum vero benignus eſſet aduerſus hoſpites, Dii quoque dicuntur in eius hoſpitium acceſsiſſe: Iupiter autem, & Neptunus, & Mercurius ab illo liberaliter tractati, eiusque benignitate delectati propoſuerunt, vt quodcunque liberet, peteret. Hic cum adhuc eſſet ſine filiis, filium popoſcit. Tum vero Dii pellem mactati bouis ſibi capientes in ipſam ſemen profuderunt, iuſſeruntque illam ſub terram occultare, neque ante decimum menſem aperire: quibus mẽſibus peractis natus eſt Vrion, qui ita vocatus eſt, quod quaſi minxiſſent Dei: at vero propter deuitandam turpitudinem vocis poſtea dictus fuit Orion. Neque enim, vt quidam arbitrati ſunt, dicitur ex vrina, ſed è ſpermate natus fuiſſe. Cum vero è ſemine trium Deorum natus dicatur, illum Lycophron tripatrem ita uocauit:

ςεφηφόρον βοῦν δεινὸς ἄρταμος δράκων
ῥαίσει τριπάτρῳ φασγάνῳ κανδάονος.
Bouem coronatum grauis coquus draco
Cædet tripatris enſe olim Candaonis.

Fuit enim Candaon primum apud Bœotos, poſtea Orion vocatus. Iſacius non Mercurium, ſed Apollinem vnà cum duobus Orionis patribus connumerauit. Atque Colonia fuit vxor Hyriei, cui pellis illa ſeruanda data fuit. Scriptum reliquit Dorion in libro de piſcibus Orionem fuiſſe Neptuni & Brylles Minois filiæ,

quæ ſententia fuit etiam Heſiodi. Pherecydes Neptuni & Euryales filium inquit, vt ait Apollodorus libro primo Biblyothecæ. At Zezes, qui commentarios in Heſiodum ſcripſit, Orionem inquit fuiſſe Hyriei & Brylles filium, quæ Brylle fuit Minois. Quod autem venator fuerit Orion, teſtantur nomina ipſorum canum, quos ille in venationes alebat. nam niſi venator fuiſſet, nunquam probabile videretur, niſi fuiſſet inſanus, vt Leucomelænam, Mæram, Dromim, Ciſſetam, Lampurim, Lycoctonum, Ptoophagum, Arctophonum, aliosque complures canes aleret, qui illius commemorantur. huic ſororem addiderunt Candiopen. Nicandri vero enarrator Orieum, non Hyrieum vocauit Orionis patrem. Fabulantur hunc munus à patre Neptuno impetraſſe vt tam ſuper vndas, quam ſuper terram poſſet incedere. Alij tamen tantæ fuiſſe magnitudinis ſenſerunt, vt nulla eſſet tanta profunditas, è qua nō humeri ſaltem extarent è mari, quam ſententiam ſecutus Virgilius ita ſcripſit libro decimo:

quam magnus Orion
Cum pedes incedit medij per maxima Nerei
Stagna viam ſcindens, humero ſupereminet vndas.

Qui cum poſtea in Chium ad Oenopionem veniſſet Aeropen illius vxorem vitiare conatus eſt. Id grauiter ferens Oenopion comprehenſo Orioni oculos effodit, & mox extra ſuam regionem eiecit: qui poſtea in Lemnum profectus à Vulcano perbenigne excipitur. tum Vulcanus eius miſertus Cedalionem vnum è famulis Orioni ducem viarum dedit, qui in orientem ad ſolem profectus ab eo ſanitati reſtitutus eſt, ac lumen recuperauit. Deinde contra Oenopionem arma ſuſcepit, quem in eius auditum aduentum ciues ſub terra occultarunt. hunc vbi non ſperaret ſe amplius poſſe inuenire Orion, in Cretam contendit, vbi venationi operam daret. Enimuero non in Aerope ſolum vxore Oenopionis, qui fructus eſſet tentatæ per vim alienarum mulierum pudicitiæ experiri voluit: quem fabulantur Pleiades Atlantis & Pleiones Oceani filias vnà cum illarum matre perſecutum in Bœotia per quinquennium aſsiduè, quibus etiam potitus eſſet, niſi per Iouis miſericordiam, à quo precabantur auxilium inter ſydera fuiſſent relatæ. Dianæ quoque cum vnà venaretur aiunt vim inferre voluiſſe, quare illius iuſſu occiſum fuiſſe, vt in his teſtatur Euphorion: *συνκυνηγῶν δὲ οὗτος ἀρτέμιδι, ἐπεχείρισεν αὐτὴν βιάσασθαι, ὀργισθεῖσα δὲ ἡ θεὸς ἀνέδωκεν ἐκ τῆς γῆς σκόρπιον, ὃς αὐτὸν πλήξας κατὰ τὸν ἀστράγαλον ἀπέκτεινε* Cū vero vnà cum Diana venaretur, illi vim inferre conatus eſt: At Dea irata ſcorpiū è terra excitauit, qui illius talum percutiens interemit. At Horatius libro tertio Carminum illum ab ipſa Diana ob tentatam pudicitiam ſagitta cæſum fuiſſe ſcribit in his:

& integræ
Tentator Orion Dianæ
Virginea domitus ſagitta.

Alij fabulati ſunt, inter quos fuit Diocles in lætiferis pharmacis Orionem puerum inſigni forma fuiſſe à Diana amatum, quæ etiam illi nubere decreuerat: quippe cum Aurora etiam dicatur illum raptum ob formam in Delum aſportaſſe. Id cum Apollo grauiter ferret, fruſtraque ſororem ſæpius reprehendiſſet, nactus eſt ſatis aptam ita opportunitatem Orionis occidendi. Nam cum aduenientis Orionis caput prominens ex vnda longinquum Apollo vidiſſet, propoſito præmio artis contendit cum ſorore quod non attingeret illud ſignum ſagittis: at illa oſtentandæ artis ſtudio accenſa ſagittam in fronte Orionis infixit, qua re poſtea cognita dolore commota impetrauit à Ioue vt ille inter ſydera referretur. Corinus autem Delius, qui Tanagræum fuiſſe inquit Orionem, multaque loca manſuefeciſſe, & venenatis animalibus expurgaſſe, hunc idcirco

inter-

interijſſe memorat, quia inter venãdum cum Latona & Diana gloriaretur, quod nullum animal ferum ipſum vitare poſſet: ea re Deæ indignatæ dicuntur ſcorpiũ excitaſſe, à quo occideretur: qui ſub ſaxo quodam latuit, donec eo accederet Orion. Eſt enim ſcorpiorum conſuetudo vt ſub ſaxis lateant, ſicut Sophocles ait in Captiuis:

> ἐν παντὶ γάρ τε σκορπίος φρουρεῖ λίθῳ.
> Saxo ſub omni delitelcit ſcorpius.

Tum vero cum pes Orionis forte ſaxo appropinquaſſet, ab eo ſcorpio ictus interijt, ac demum Dianæ miſericordia inter ſydera & ipſe & ſcorpius relati fuerunt. Quidam maluerunt occiſum fuiſſe à Diana, quia illam inuitaſſet vt diſco ſecum luderet: alij quia vim Opi vni è virginibus, quæ Dianam ex Hyperboreis ſecutæ fuerant, inferre voluerit, à Diana confixum ſagittis exiſtimarunt, vt ait Apollodorus libro. 1. Neque vero ipſius ſolum Orionis magna fuit arrogantia, ſed etiam Side eius vxor dicitur auſa fuiſſe cum Iunone de forma contendere, quare ad inferos fuit ab illa deiecta. Scripſit Nicander in Theriacis ſcorpium immiſſum Orioni à Diana, quia peplum Dianæ etiam apprehendere, cum illam violare niteretur, auſus ſit impuris manibus, vt patet ex his:

> τὸν δὲ χαλαζήεντα κόρη Τιτηνὶς ἀνῆκε
> Σκορπίον ἐκ κέντροιο τεθηγμένον, ἦμος ἐπέχρα
> Βοιωτῷ τεύχουσα κακὸν μόρον ὠρίωνι.
> ἀχράντων ὅτε χερσὶ θεῆς ἐδράξατο πέπλων,
> αὐτὰρ ὅγε στιβαροῖο κατὰ σφυρὸν ἤλασεν ἴχνευς
> Σκορπίος ἀπροϊδὴς ὀλίγῳ ὑπὸ λᾶϊ λοχήσας.
> Grandine ſignatum Titanis at inde puella
> Scorpion immiſit, qui cuſpide ſurgat acuta,
> Bœoto vt meditata necem fuit Orioni.
> Impuris auſus manibus quia prendere peplum
> Ille Deæ eſt. talum percuſsit ſcorpius illi,
> Sub paruo lapide occultus veſtigia propter.

Atque ſcorpij idcirco forma ad ſempiternam memoriam dicitur fuiſſe inter ſydera relata. Orionem non fuiſſe poſtea inter ſydera relatum, ſed fictum id & excogitatum fuiſſe ad alicuius gratiam, teſtatur Pauſanias in Bœoticis, qui ſepulchrũ fuiſſe Orionis apud Tanagræos memoriæ prodidit. Hæc tot fabuloſa de Orione ab antiquis ſunt tradita: è quibus ſententiam illorum eliciamus.

¶ Orion fuit Neptuni & Iouis & Apollinis filius, ex horum ſemine nimirum in pellem bouis incluſo natus. Quid hoc eſt monſtri Dij boni? an poteſt vnus eſſe multorum parentum filius? hæc in elementorũ generatione vera eſſe poſſunt, cum omnia ſint in omnibus. Eſt enim mare, in quo ſemen includitur taurus, tum ob fremitum tum etiam ob impetum, cum à ventis incitatur: atque illud manifeſtius eſt ſemen omnium elementorum, cum manifeſtius aqua ob calorem ſolis mutationem patiatur. Excitat igitur vis Apollinis vapores ex aqua, eosque extenuans non ſine quodam ſpiritu innato in aera extollit: atque quod Iupiter aer, Neptunus in aqua diffuſus ſit ſpiritus, & δυὼ ἅμις ζώωσα patuit. Horum igitur trium Deorum viribus commiſtis, gignitur vẽtorum & pluuiarum & tonitruum materia, quæ Orion dicta eſt. Cum vero ſubtilior aquæ pars, quæ extenuatur, ſupernatet, dixerũt Orionem à patre impetraſſe, vt ſuper aquas incederet. Vbi materia illa extenuata in aera dilatatur & diffunditur, dictus eſt Oriõ veniſſe in Chium, qui locus à fundendo nominatur: nam χέειν fundere ſignificat. At cum ibi Aeropen violare conetur, extra regionem eijcitur priuatus lumine, quia neceſſe eſt eos vapores per aera pertranſire, & ad ſummam partem accedere, per quem locũ diſ

ſuſa materia primam vim ignis quodammodo labefactari ſentit. Eſt enim omnium quæ mouentur motu non naturali, vis maxima in principio, at in fine minima, cum illa ſenſim in itinere deficiat. Excipitur Orion benigne à Vulcano, & ad ſolem profectus priſtinæ ſanitati reſtitutus inde in Chium reuertitur. Hoc ſane nihil aliud eſt, quam circularis elementorum, & mutua inter ſe generatio & corruptio. Fabulantur hunc à Diana ſagittis cæſum, quod illam attingere auſus ſit, quia cum vapores ad ſupremam partem aeris aſcenderint, ita vt lunam videatur nobis aut ſolem attingere, lunæ vis hos congregat & in imbres aut ventos conuertit, & ita ſuis ſagittis cædit ac deorſum mittit, cuius lunæ vis eſt tanquam fermentum in his rebus faciendis. Dixerunt poſtea Orionem occiſum fuiſſe & in cœleſte ſignum conuerſum, quoniam ſub Orionis exortum frequentes fiunt pluuię & vẽti, & tonitrua. Hoc ſignum, quia ita formatum eſt, vt ſtricto gladio in taurum inſurgat, & propinquas Pleiades inſequatur, dictus eſt obuius factus Pleiadibus in earum amorem incidiſſe, ac illas perſecutus fuiſſe: quæ quidem Pleiades dictæ ſunt ἀπὸ τοῦ πλειῶνος ab anno ſcilicet, cum ſuis ortib. æſtatis & hyemis initiũ m ſignificent. Cum vero Orion oppoſitum habeat ſcorpionem, videtur ſemper illum fugere ex eodem hemiſphærio, quare de illo fabula cõficta eſt. Atq; tot breuiter ea ſunt, quæ pertinent ad phyſicam rationem. Cum multa paſſum fuiſſe propter libidinem dixerint Orionem antiqui, ſignificare voluerunt nihil illegitimum non fore calamitoſum. Alij inuiſam eſſe Diis immortalibus & iniucũdam omnem arrogantiam per hanc fabulam ſignificari maluerũt, cum ſoli Deo, ſiqua in re præſtiterimus, honor & gloria pro illa præſtantia à nobis tribuẽda ſit. Nam idcirco Deorum iuſſu à ſcorpione ictus interiit Orion, quod Diis etiam præſentibus gloriaretur, quod nulla eſſet adeo immanis fera, quæ illum poſſet deuitare. At nunc de Arione dicamus.

De Arione. *Cap.* XIIII.

ARion patria Methymnæus, quibus ortus ſit parentibus, non conſtat, quos ego ſane obſcuriſsimos fuiſſe crediderim: quippe cum ſolus fortunæ euentus, & ars recte pulſandæ citharæ Arionem ipſum illuſtrauerint. nonnulli tamen hunc Neptuni filium ex Oncæa nympha ſatum arbitrati ſunt. Alii ex Autoloe, alii è terra genitum maluerunt. Floruit autem Arion quo tempore Periander Corinthi imperauit, vt ait Herodotus in Clio. Scribit hunc Herodotus primum Corinthi apud Periandrum tyrannum diu fuiſſe, ac poſtea cupiuiſſe in Italiam & in Siciliam nauigare, vbi cum ingẽtem vim pecuniarum meruiſſet ob artis ſuæ præſtantiam, tum rurſus optauit Corinthum redire. Hic cum eſſet Tarenti nullis nautis ſe ſuaque committere, quàm Corinthiis maluit: mercatus eſt igitur atque conuenit de naulo cum hominibus Corinthiis. quos cum ſibi inſidias ſtruere plurimum à terra diſtantes perſenſiſſet, vt ipſo cæſo pecunia tutò potirentur, rogauit vt liceret ſaltem cygnorum more ſibi funebre carmen canere, hisque pecuniam profudit, vt ea ratione experiretur, an animos illorum placare poſſet. Illi igitur his minime perſuaſi, iuſſerunt vt vel ſe ipſum occideret, quò ſepulturam conſequeretur, vel in mare quàm citiſsime deſiliret. At Arion ita ſpe fruſtratus, cum ſentiret illos nulla cantus ſuauitate deliniri, vbi legem Orthiam cecíniſſet, ſe cum toto apparatu, quem cantaturus ſuſceperat, in mare de prora deiecit: deinde nautæ Corinthum adierunt. Dicuntur delphines hunc in Tænarum expoſuiſſe, quos, dum ferretur, ſuauitate cantus pro mercede demulcebat. Atqui rem totam nõ minus luculenter expreſsit Ouidius libro ſecundo Faſtorum, quam Plutarchus etiam in conuiuio, vt eſt in his carminibus:

Quod

Quod mare non nouit? quæ neſcit Ariona tellus?
Carmine currentes ille tenebat aquas.
Sæpe ſequens agnam lupus eſt a voce retentus,
Sæpe auidum fugiens reſtitit agna lupum.
Sæpe canes, leporesque vna iacuere ſub vmbra:
Et ſtetit in ſaxo proxima cerua leæ.
Et ſine lite loquax cum Palladis alite cornix
Sedit, & accipitri iuncta columba fuit.
Cynthia ſæpe tuis fertur vocalis Arion,
Tanquam fraternis obſtupuiſſe modis.
Nomen Arionium Siculas impleuerat vrbes,
Captaque erat Lyricis Auſonis ora ſonis.
Inde domum repetens puppim conſcendit Arion;
Atque ita quæſitas arte ſerebat opes.
Forſitan infelix ventosque, vndasque timebas:
At tibi naue tua tutius æquor erat.
Nanque gubernator diſtricto conſtitit enſe,
Cæteraque armata conſcia turba manu.
Ille metu pauidus mortem non deprecor inquit.
Sed liceat ſumpta pauca referre lyra.
Dant veniam, ridentque moram, capit ille coronam,
Quæ poſſet crines Phœbe decere tuos.
Induerat Tyrio diſtinctam murice pallam.
Reddidit icta ſuos pollice chorda ſonos.
Flebilibus numeris veluti canentia dura
Traiectus penna tempora cantat olor.
Protinus in medias ornatus deſilit vndas.
Spargitur impulſa cærula puppis aqua.
Inde (fide maius) tergo delphina recuruo
Se memorant oneri ſuppoſuiſſe nouo.
Ille ſedet, citharamque tenet, preciumque vehendi
Cantat, & æquoreas carmine mulcet aquas.

Arion igitur cum eo apparatu Corinthum profectus rem totam Periandro aperuit, qui cum prius non crediditſet, Arionem dedit in cuſtodias, nautasque ad ſe aduocatos, quid audiſſent, de Arione percunctatus eſt. cum illi dicerent eum eſſe incolumem in Italia, quodque illum Tarenti reliquiſſent, accerſitus eſt illuc Arion qualis in mare deſilierat, tum obmutuerunt nautæ, neqae facinus negare quidem auſi ſunt, quare vltimo ſupplicio fuerun. affecti fuit eximius omnino citharædus Arion, ac poeta nobilis dithyrambicus nemini mortalium ſecundus eo tempore in arte recte pulſandæ citharæ, ac neque Philoxeno quidem Cytherio, cuius nomẽ celeberrimum fuit ob hanc ipſum artem, vlla re inferior, quem cyclicos choros primum omnium inueniſſe ſcripſit Hellanicus in Cranaicis, & Dicæarchus atque Demachus in libro de Dionyſiacis certaminibus, quamuis Antipater & Euphronius in ſuis commentarijs inuentum illud Lago Hermioneo tribuerint. fabulati ſunt præterea antiqui delphinũ illum, qui ſeruauit Arionem, ad perpetuam illius beneficentiæ memoriam inter ſydera fuiſſe relatum, vt ait Ouid. ibidem;

Dij pia facta vident, aſtris delphina recepit
Iupiter, & ſtellas iuſsit habere nouem.

Alij tamen maluerunt delphinum inter ſydera fuiſſe relatum, quia Neptuno cõ

ciliarit Amphitriten , at Hermippus quia dux in honorem Apollinis fuerit Cretenſibus in Delphos. Lucianus in dialogis marinorum Deorum eam pecuniam Corinthi illum comparaſſe inquit, cum eſſet apud Periandrum: atque nauiganti ad Methymnæos in patriam, iſtud contigiſſe. atque tot ab antiquis dicta fuerunt de Arione: quæ quod fabuloſa ſint, nemini obſcurum eſt. Nam quæ de delphinis dixerunt antiqui, quod homines ab iis ſeruati fuerint, ſomniis ſimillima ego eſſe cenſeo, quippe cum ſit eadem ſemper animalium natura, neque tamen quiſquam ab illis ad hæc vſque tempora ſeruatus narretur à delphinis: & tamen infinitus propè eſt numerus eorum, qui in mari perierunt. at cum in mare ſe præcipitaſſet, magis probabile eſt natantem & veſtibus ſuſtentatum Arionem à nautis Tænariis fuiſſe exceptum, & in naui cui picti fuiſſent vtrinque in prora delphines in Tænarum fuiſſe portatum, vt ſcriptum reliquit Antimenides in primo libro hiſtoriarum.

¶ Verum vt ſententiam tandem antiquorum ex his exprimamus, ſignificare voluerunt per hanc fabulam omnium ſcelerum Deos eſſe vltores: quippe cum animalia quoque rationis expertia & vocis, ſoleant aliquando Diis ita volentibus eſſe ſceleratorum accuſatores, & innocentibus hominibus opem ferre: omneque beneficium Diis gratum contingere, quod in virum bonum confertur. at de Arione ſatis, nunc de Amphione dicamus.

De Amphione. *Cap.* XV.

Amphionem etiam citharædum non ſolum muſicæ artis peritia, ſed etiam fortunæ inconſtantia, & calamitatum cumulus illuſtrauit. fabulantur hunc & Zethum eius fratrem fuiſſe Iouis & Antiopes filios: nam Antiope filia Nyctei & Androthoes à Ioue in ſatyrum conuerſo compreſſa fuit, atque grauida facta Nyctei patris minis territa in Sicyonem ad Epopeum profugit, vbi cum Zethum & Amphionem peperiſſet, illos dedit in Cithæronem cuidam bubulco alendos. Nycteus grauiter ferens filiæ fugam, cum hortatus fuiſſet Lycum fratrem negotium ne negligeret, moritur. at Lycus cum delecta manu militum repentino aduentu Epopeum trucidauit vrbe potitus, captiuamque reduxit Antiopen, quam Dirce vxori in cuſtodias dedit. nec multo poſt collecta paſtorum manu cum cognouiſſent ex alumno qui eſſent Zethus & Amphion ipſum patruum & Dircen ceperunt & ipſi repentino aduentu, Dirceque crudeliter agreſti tauro alligatam laniari ſtudentes laniata moniti ſunt à Mercurio vt Lycum imperare permitterent, vt ſcriptum fuit à Nicocrate in rebus Cypriis. ſic autem de illa Antiope quod odio eſſet patri meminit Apollonius libro quarto:

οἷα μὲν Ἀντιόπην εὐώπιδα μήσατο νυκτεὺς
Oderat Antiopen ſic lapſo tempore Nycteus.

Alii crediderunt Antiopen Amphionis matrem filiam fuiſſe Aſopi, vt ſcripſit Apollonius libro primo:

Ἐνδ᾽ ἔσαν ἀντιόπης ἀσωπίδος υἷε δοιώ
Ἀμφίων καὶ ζῆθος ἀπύργωτος δ᾽ ἔτι θήβη
κεῖτο πέλας.
Zethus & Amphion aderant duo pignora clara
Aſopi Antiopes: nondum turrita manebant
Mœnia Thebarum.

Diophanes libro primo Ponticarum hiſtoriarum vbi ſcripſit de Antiope matre Aeetæ, Amphionem & Zethum non Iouis, ſed Theoboontis filios fuiſſe inquit, quod etiam teſtatur Zez. hiſt. 13. chil. primæ. Epimenides Corcyræus Amphionem

nem ſcripſit tractandis lyræ fidibus Mercurio vſum fuiſſe magiſtro, atque adeo admirabilem fuiſſe illius cantum, vt feræ & ſaxa illum ſequerentur, non minus quam Orpheum Calliopes filium, vt ait Pauſanias in Bœoticis: nam hanc etiam lyram à Muſis primum accepiſſe ſcriptum reliquit Antimenides libro primo hiſtoriarum, & Pherecydes libro decimo. At vero Dioſcorides Sicyonius ab Apolline lyram illi datam fuiſſe memorat. Hanc autem celebritatem nominis in muſicis conſecutus eſt Amphion quod ob affinitatem cum Tantalo modulos edoctus fuit à Lydis, primusq; tres chordas addidit tetrachordo à ſuperioribus muſicis inuento, vt ait in libro primo de Muſica Ariſtocles. nam ferunt hunc neten chordam ante portam poſtea Thebanam ipſum inueniſſe, vnde porta nomen ſortita fuit. dicuntur Zethus & Amphion antequam Thebæ conderentur, exiguum Theſpienſium pagum Etreſim vocatum habitaſſe, vt teſtatur Strabo libro nono. Enimuero cum Amphion & Zethus ſuſpectas haberent vires Phlegyarum hoſtium per id tempus, vt ait Pherecydes, Thebas muris ac turribus munierunt, vt eſſent tutiores ab hoſtium incurſionibus. non enim audebant ſine muris ac turribus habitare, vt ait Homerus in Odyſſeæ libro λ

τὴν δὲ μετ' ἀντιόπην ἴδον ἀσωποῖο θύγατρα,
ἣ δὴ καὶ διὸς εὔχετ' ἐν ἀγκοίνησιν ἰαῦσαι.
καί ῥ' ἔτεκεν δύο παῖδας ἀμφίονά τε ζῆθόν τε
οἳ πρῶτοι θήβης ἕδος ἔκτισαν ἑπταπύλοιο,
πύργωσάν τ', ἐπεὶ οὐ μὲν ἀπύργωτόν γ' ἐδυνάντο
ναιέμεν εὐρύχορον θήβην κρατερώ περ ἐόντε.
Poſt hanc Antiope Aſopi mihi filia viſa eſt:
In Iouis amplexum quæ iactat ſe iſſe, gemellos
Et Zethum peperiſſe, ſimulque Amphiona clarum
Qui portis ſeptemgeminis, & turribus altis
Cinxerunt Thebas. nec enim ſine turribus auſi
Incolere, inuictis quamuis hi viribus eſſent.

Fabulati ſunt igitur ſaxa ſua ſponte aſsilijſſe, murumque extructum fuiſſe dum Amphion lyram ſuauiter pulſaret, vt ait Horatius in arte poetica:

Dictus & Amphion Thebanæ conditor vrbis
Saxa mouere ſono teſtudinis, & prece blanda
Ducere quo vellet.

Dicitur hæc ciuitas ſeptem habuiſſe portas, quæ nominabantur: Electris, Prætis, Neitis, Crenæa, Hypſiſta, Ogygia, Homolois. vocatæ ſunt Thebæ vt ſenſit Zezes à patre conditorum, vel quod magis placet, à Thebe nympha filia Promethei, quæ illis fuit affinitate coniuncta, vt ſcripſit Pauſanias in Bœoticis. inquiunt Thebas, poſt multas infelices dimicationes, quæ illi ciuitati contigerunt, ab Alexandro Macedoniæ rege euerſas fuiſſe quo tempore Thebani bellum aduerſus ipſum Alexandrum in Perſas arma parantem ſuſceperunt: quæ ciuitas quoniam per cantum extructa non poterat niſi per cantum euerti, diruta eſt Iſmenia quodam flebiles numeros cum tibia accinēte, vt ſcriptum fuit à Calliſthene. veruntamen idem Alexander, qui iuſſerat Thebas ſolo æquari, ad gratiam cuiuſdam athletæ, qui ter victor ab illo coronatus fuerat, inſtaurauit, quod ita ſignificauerat oraculum:

ἑρμῆς, ἀλκείδης, καὶ ἠ μαντομάχο πολυδεύκης,
οἱ τρεῖς ἀθλήσαντος ἀνακτίσουσί σε θῆβαι.
Alcides, Pollux, nymphaque Atlantide cretus,
Mox inſtaurabunt euerſis mœnia Thebis.

Aiunt primum omnium mortalium Amphionē aram dicaſſe Mercurio, quod ab

eo lyrã accepiſſet. At quoniã felicitatem æquo animo perferre non minus difficile eſt, quam aduerſus fortunæ euentus, idcirco effectum eſt vt nimium gloriaretur Amphion ob artis præſtantiam, & in Latonam, eiusque filios contumelias coniecerit: quod Dea nulla re hominibus præſtaret, atque eius filij rudes habendi ſunt & imperiti ſi ſecum conferantur, cum ipſe multo ſit peritior Apolline. Dicunt his contumelijs iratas Deas peſtilentiam in domum Amphionis excitaſſe, qua ipſe cum tota familia deletus eſt. Et Zethus cum mater ipſa genitum ex ſe filium ob certam noxam peremiſſet, ægritudine animi contabuit. ¶ Dictus eſt Amphion Iouis & Antiopes filius, quoniam muſica exercitatione conficitur plerunque, atque omnes viri præſtantes Iouis filij ab antiquis dicti ſunt, vt explicauimus ſuperius. Hunc & Orpheum fuiſſe Aegyptios, & magorum ſcientia excelluiſſe ait Pauſanias in poſteris Eliacis. aiunt hunc muſicæ fuiſſe peritum, & ſaxa ac feras, quo vellet, ducere ſolitum: quoniam per orationis ſuauitatẽ duros & agreſtes homines manſuefecerit, & ad extruendas ciuitates, ciuitatumque legibus obtemperandum delinierit. At idem qui cæteros ad humanitatem, mãſuetudinemque reuocauerat, cum ob felices rerum ſucceſſus nimium factus fuiſſet inſolens, Deosque vel ipſos paruifaceret, vltimo ſupplicio affectus eſt, cum nemo impune Deũ aut Dei cultũ paruifaciat, nedũ contemnat. at nunc de Halcyonib. dicatur.

De Halcyonibus. *Cap.* XVI.

FVit Halcyon Canobes & Mæoli filia, vel Aeoli vt ait Lucianus in Halcyone inſcripto dialogo, ſicuti teſtatus fuit Alexander Myndius, fuitq; vxor Ceycis. At Ceyx fuit rex Trachiniorum, qui cum nobilitate, opibus, & forma corporis excelleret, ſe vel Dijs immortalibus æquare auſus eſt, & Deorum nominibus appellauit. nam Ceyx ſeipſum Iouem, Halcyonen appellauit Iunonem. illam arrogantiam Iupiter grauiter ferens, Ceyci Delphos nauiganti adeo ſæuam tempeſtatem immiſit, vt Ceyx, & omnes qui cum Ceyce nauigabant, naufragiũ paſsi perierint: ſicuti teſtatur Polyzelus in ijs quæ ſcripſit de Rhodo. fabulantur poſtea cadauer agitatum ab vndis, ad litus, & ad eam ſpeculam appulſum fuiſſe, ad quam ſæpe veniebat Halcyone proſpectura an Ceyx accederet: quo viſo illa miſerabiliter conqueſta dicta eſt Iouis miſericordia in auem ſui nominis mutata cum ſe è ſpecula in mare præcipitaſſet: tunc etiam Ceyx conuerſus eſt in Cerylum: ſic enim mares inter illas volucres nominantur, vt ait Caryſtius Antigonus. Hoc tamen nonnulli dixerunt factum fuiſſe luciferi & Thetidis miſericordia, at non Iouis. Hãc rem ita breuiter complexus eſt Euripides in Iphigenia in Tauris:

ὄρνις, ἃ παρὰ τὰς πετρίνας
πόντου δειράδας ἀλκυὼν,
ἔλεγον οἶτον ἀείδεις,
εὔξυνετὸν ξυνετοῖσι βοὰν,
ὅτι πόσιν κελαδεῖς ἀεὶ μόλπαις.
Saxoſa ponti, quæ ad iuga
Auis colis forte Halcyon:
Lugubrem reſonans luctum.
Notam prudentibus vocem
Quòd concinis tuis maritum cantibus.

Hæ aues dicuntur eſſe magnitudine paſſeris, vt ait Plinius, colore cyaneo, collo gracili ac procero: maresque à fœminis vbi illi conſenuerint, geſtari ſuper alis. enimuero vbi fuiſſet Halcyon in auem conuerſa, eiusque oua quę continuo peperat in mari voluerentur, quia maxima orta fuiſſet tempeſtas, Iupiter miſertus

dies

dies quatuordecim per mediam hyemem illi cõceſsit, quibus & parere per tranquillitatem maris & excludere poſſet: quos dies Halcyonios vel Halcyonidas, vt aiunt Græci, vocarunt. de his ita ſcripſit Theocritus in Cerealia celebrantibus:

χ' ἀλκυόνες στορεσεῦντι τὰ κύματα, τάν τε θάλασσαν,
τόν τε νότον, τόν τ' εὖρον, ὃς ἔσχατα φυκία κινεῖ,
Ἀλκυόνες γλαυκαῖς νηρηΐσι ταί τε μάλιστα
Ὀρνίθων ἐφίλαθεν, ὅσαις τέ περ ἐξ ἁλὸς ἄγρα.
Halcyones ſternunt ſpumantes marmoris vndas,
Atque Eurum, atque Notum, qui extremas ſuſcitat algas.
Halcyones, ſupra volucres Nereides almæ
Quas dilexerunt, quibus eſt ex æquore præda.

Dictæ fuerunt Halcyones quòd in mari pariant, cum ἅλς ſit mare, ac κύειν parere. Inquiunt Halcyones circa conuerſiones ſolis hybernas nidulari, nidumque mirabili ſtructura componere ad formam piſcatoriæ naſſæ: tanta vero duritie, vt neque ferro, neque ſaxis pertundi poſsit, quem conficiunt ex acicularum ſpinis, quas belonas vocant, idque facere cum primum grauitatem ventris ſibi adeſſe ſenſerint. vbi abſolutus nidus perfectusq; fuerit, illum in mare demittunt, vt explorent an fatiſcat ex aliqua parte: atque huic os miro artificio ad ſui corporis magnitudinem tantum relinquunt, vt ſcripſit Solenſis Clearchus in eo libro, quem ſcripſit de Torpedine piſce, & Plutarchus in libello de amore parentum erga filios. dicuntur inter has aues eſſe adeo ſalaces mares, vt ſeneſcentes vel in ipſo coitu moriantur, vt ſcripſit idem Clearchus in Terrore, & Iſacius in Lycophronem. Neque tamen prætermittendum eſt illud, quod ſcriptum eſt ab Hegeſandro de Halcyonibus in ſuis commentarijs, Halcyones fuiſſe gigantis Alcyonei filias, quæ poſt patris mortem ſe in mare deiecerint, & ab Amphitrite ſint in aues ſui nominis conuerſæ, vt patet in his: Ἀλκυονέως τοῦ γίγαντος θυγατέρες ἦσαν φθονία. ἄνθη, μεθώνη. ἀλκίππα, παλήνη. δρίμω. ἀστερίη. αὗται μετὰ τὴν τοῦ πατρὸς τελευτὴν ἀπὸ καναστραίου, ὅ ἐστιν ἄκρον τῆς πελλήνης ἔρριψαν αὑτὰς εἰς τὴν θάλασσαν, ἀμφιτρίτη δ' αὐτὰς ὄρνιθας ἐποίησε, καὶ ἀπὸ τοῦ πατρὸς ἀλκυόνες ἐκλήθησαν. Alcyoneo filiæ fuerunt giganti, Phthonia, Anthe, Methone, Alcippa, Palene, Drimo, Aſteria. Quæ poſt patris interitum è Canaſtræo, quod eſt Pellenes promontorium, ſeſe in mare præcipitarunt. Amphitrite vero has in aues vertit, & Alcyones de patris nomine appellauit.

¶ Hæc ea ſunt, quæ fabuloſe de Halcyonibus memorantur ab antiquis. Quæ dicta ſunt de auibus, tanquam de natura auium illarum ſunt intelligenda: quia ſpectant ad illarum conſuetudinem. quæ de diebus Halcyonijs, non valde ſunt admirabilia: quod per ſolſtitiorum tempus nullæ propè fiant aeris mutationes. Omnia enim cum ad ſummum peruenerint, languidiora ſunt, atque aliquãtulum ceſſant: quod patet in ſagittis & lapidibus in altum aera coniectis, cum inde alterius motus capiant initium. Ad deprimendum igitur mortalium arrogantiam dictus eſt Ceyx in eam calamitatem incidiſſe, cum tantam felicitatem æquo animo ferre non diutius poſſet. Nam ſæpius temerarios & potentes homines ob temeritatem Deus de priſtina felicitate deiecit, prudentesque & manſuetos homines ſupra cæteros omnes extulit. Hanc igitur fabulam effinxerunt antiqui, ne nimis præſentibus opibus, aut nobilitate, aut viribus, aut forma corporis gloriaremur, cum omnia nobis data hæc mutuò ſint à Deo bonorum omniũ autore: atque vt omnes intelligerent nullam felicitatem eſſe tantam aut tam firmam, quam Deus, ſi propter peccata voluerit, non citiſsime poſsit labefactare, & funditus euertere. At nunc de Aſopo dicamus.

AT vero Aſopus amnis, cuius filiam Aeginam Iupiter rapuit, fuit Oceani & Tethyos filius, vt ſenſit Acuſilaus, alij Neptuni & Perus, vt ait Athenienſis Apollodorus libro. 3. Biblyothecæ. At Nicanor Samius in libro ſecundo de fluminibus Iouis & Clymenes filium fuiſſe dixit. Seſoſthenes autem lib. nono rerum Ibericarum Himeri & Cleodices filium fuiſſe tradidit. Pauſ. in Corinthiacis Neptuni & Ceclusæ filium fuiſſe creditum memorat. Phanodemus in rebus Atticis Salaminis & cuiuſdam Panopei. Hunc maior ſcriptorum pars patria fuiſſe Thebanum vxoremque duxiſſe Metopen Ladonis filiam aſſerunt, de qua Pelaguntem, Iſmenumque ſuſcepit, & filias viginti inter quas fuit Theſpia, Peroe, Thebe, quæ vrbi nomens dedit, & Combe chalcis cognomento quæ prior æream armaturam inuenit in vrbe Eubææ, quæ ab illa Chalcis vocata eſt. Salamin, Platea, Harpine, Corcyra, Aegina, quæ inſulis nomina dederunt, cum altera Cheria, altera Oenone prius diceretur. Iſmene, Antiope, Aeroe, Cleone, Nemea, quam cum Iupiter deperiret, promiſit quidquid illa optaret ſe eſſe daturum, atque ea dicitur perpetuam virginitatem expetiuiſſe. Tanagra, Sinope, quæ multis vrbibus vel ipſæ vel filij nomina dederunt, nam de Corcyra non modo vocata eſt prius Cheria, deportata illuc à Neptuno, ſed etiam natus Phæax à quo Phæacia dicta. de Sinope non parua eſt controuerſia, ſed tamen plerique affirmant illam raptam fuiſſe ab Apolline, & in Pontum deportatam, e quo Syrum peperit, qui Syriæ nomen dedit, vt ait Philoſtephanus. At Dionyſius in ſitu orbis à Ioue raptam fuiſſe Sinopen ita ſcripſit;

ὅς ποτ' ἀλωμένην ἀσωπίδα δέκτο σινώπην.
καί μιν ἀκηχεμένην σφετέρῃ παρεϊάσατο χώρῃ
ζηνὸς ἐφημοσύνῃσι· νιὸ γὰρ φιλότητος ἐραννῆς
ἰσχανόων, πατρὸς ἀπενόσφισεν οὐκ ἐθέλουσαν.
Errantem cepit qui Aſopida namque Sinopen,
Quam triſtem in regione ſua ſopiuit, vt illum
Iupiter admonuit correptus amore puellę.
Inuitam idcirco e patriis hanc ceperat agris.

Alij tamen, inter quos fuit Andro Teius, vnam fuiſſe ex Amazonibus Sinopem tradiderunt, alij Martis & Parnaſſæ, alii Martis & Aeginæ filiam. Fuit etiam Aegina, quam Iupiter rapuit, Aſopi filia. quam cum ſtudioſè quæreret Aſopus, neque vſpiam inueniret, a Siſypho pacta mercede vt perennem aquam in Acrocorintho pro indicio obtineret, inuenit. Eius indicij pœnas apud inferos luere Siſyphum nonnulli tradiderunt, atque Aſopum ipſum cum Iouem inſequeretur fulmine percuſſum fuiſſe, vt ait Callimachus. Poſsidippus in libro de Diis & heroibus Theſpiam Aſopi filiam quoque fuiſſe ſcripſit, cui tria munera Apollo conceſsit, vt ciuitas Bæotiæ apud montem Heliconem de eius nomine diceretur, vt virgo inter ſydera in cœlo eſſet, & vt vaticinaretur. Fuit enim Aſopus Thebanorum fluuius, qui ſuos fontes habuit in Arethyræa, Trachiniamque Scolum vocatam præterfluebat, qui cum fulmine ictus fuiſſet remiſſus eſt in ſua fluenta, & diu poſtea carbones deuehere ſueuit, vt ait Apollod. lib. tertio. Ab hoc fluuio regio vniuerſa in agro Thebano iuxta Cithæronem montem Aſopia vocata fuit, vt eſt apud Stra. libro nono. Pauſanias ſcripſit in Corinthiacis Aſopum amnem in finibus Phliaſiorum ſuos ortus habuiſſe, qui per Sicyoniorum agrum lapſus in mare intrat iuxta Corinthum. Atqui cum multi fuerint Aſopi, rationi conuenit & varias regiones, & varios ortus illis fuiſſe aſsignatos. At finxerunt antiqui Aſopum fuiſſe hominem, cui actiones iſtas tribuerunt. Alii hominem fuiſſe

vere

vere crediderunt,qui,quoniam terram forte excauans Aſopi fluuij fontes reperiſſet,obtinuit vt fluuius de ſuo nomine diceretur.¶ Aiunt hunc fuiſſe Iouis,vel Neptuni, vel Oceani filium, quod ex aere in aqua verſo oriantur flumina, vt ait Ariſto.in Meteor. vel quòd mare principium eſt omnium fluuiorum. Huius filiæ multæ dicuntur,quæ ſunt vel riui,vel aquarum proprietates, quæ multa nomina ſortitæ ſunt. Fabulantur illum rapta filia fuiſſe fulmine percuſſum cum Iouem inſequeretur,quia ſiccitas cœli & calor iam riuos exiccauerunt, & cum ipſe fluuius extenuatus in vapores verteretur, Iouem inſequebatur, & ob calorem prope exiccatus fulmine dicitur percuſſus. Fuit enim maxima ſiccitas aliquando in agro Thebano & in Aegina,quare locus datus eſt fabulæ. At nunc de Deucalione dicamus.

De Deucalione. *Cap.* XVII.

DEucalionis diluuium,& aquarum copia,quæ fuerit, nemini obſcura eſt; at cur illud diluuium ita factum ſit,pauci omnino tradiderunt,ſed nos vt in cæteris conſueuimus, hoc etiam explicemus. Fuit Deucalion Promethei filius, vt ſcripſit libro 3.Apollonius;

ἔνθα προμηθεὺς
ἰαπετιονίδης ἀγαθὸν τέκε δευκαλίωνα.
hic namque Prometheus
Filius Iapeti clarum edit Deucalionem.

At Hom.lib.5.Iliad.Deucalionem Minois filium fuiſſe inquit in his;

Μίνως δ' αὖ τέκετ' ἀμύμονα δευκαλίωνα.
Edidit hinc Minos præclarum Deucalionem.

Herodorus vero Promethei & Clymenes filium fuiſſe ſcripſit, Heſiod. Promethei & Pandoræ,quod etiam Strabo teſtatur libro nono. Alij Minois, & Paſiphaes,alii Aſterii & Cretæ.Hi enim Minois recenſentur; Caſtreus, Deucalion, Glaucus,Androgeus ab Apollodoro,filiæ Hecale,Xenodice, Ariadna, Phædra. Iſtud autem accidit,vt varij parentes Deucalionis dicantur fuiſſe, non ſolum ꝙ ob antiquitatem rei diſſentiunt ſcriptores,ſed etiam quia diuerſi fuerunt Deucaliones,cum tamen omnia de Promethei filio dicantur. Hic habitauit in Cydno Locridis,vt ait Strabo lib 9 vbi planties fuit fertiliſsima inter Cydnum & Opuntem,vt ait Apollon.lib.3.

ἔστις αἰπεινοῖσι περίδρομος οὔρεσι γαῖα,
πάμπαν εὔρρηνός τε καὶ εὔβοτος ἔνθα προμηθεὺς
ἰαπετιονίδης ἀγαθὸν τέκε δευκαλίωνα.
Eſt tellus quædam circundata montibus altis
Irrigua atque ferax herbarum. hic namque Prometheus
Filius Iapeti clarum edit Deucalionem

Lucianus in Dea Syria Deucalionem Scytham fuiſſe inquit illum ſub quo fuit diluuium,his verbis; *οἱ μὲν οὖν πολλοὶ δευκαλίωνα τὸν σκύθεα τὸ ἱερὸν εἵσασθαι λέγουσι, τοῦτον δευκαλίωνα, ἐπὶ τοῦ τὸ πολλὸν ὕδωρ ἐγένετο.* Multi ſane Scytham Deucalionem ſacellum hoc erexiſſe inquiunt, eum inquam Deucalionem cuius tempore multa fuit inundatio. At Pauſ. in Atticis Iouis Olympij templum fuiſſe vetuſtiſsimum Athenis ſcribit à Deucalione extructum, & ipſum Deucalionem habitaſſe Athenis,cuius etiam ſepulchrum fuit Athenis non longe ab illo templo. Hunc imperaſſe Theſſaliæ conſtat, quem etiam Regem ita appellauit Herodo. in Clio; *ἐπὶ μὲν γὰρ δευκαλίωνος βασιλῆος οἴκεε τὴν φθιῶτιν.* Tempore Regis Deucalionis Phthiotim habitabat. Hic Pyrrham habuit vxo-

rem Pandoræ & Epimethei filiam, vt ait Proclus, de cuius nomine vocata fuit Theſſalia primum Pyrrha, vt teſtatur in his carminibus Cretenſis Rhianus;

Πύῤῥαν δή ποτε τήνγε παλαιότεροι καλέεσκον
Πύῤῥης δευκαλίωνος ἀπ' ἀρχαίης ἀλόχοιο
Αἱμονίην δ' ἐξαῦτις ἀφ' αἵμονος, ὅν ῥα πελασγὸς
Γείνατο φέρτατον υἱὸν· ὁ δ' αὖ τέκε θεσσαλὸν αἵμων
τοῦ δ' ἀπὸ θεσσαλίην λαοὶ μετεφημίξαντο.

Hanc Pyrrham dixere patres de nomine Pyrrhæ,
Vxor priſca fuit quæ magni Deucalionis.
Aemonia eſt & rurſus ab Aemone dicta Pelaſgi,
Quem clarum genuit natum, hic at Theſſalon æmum;
A quo Theſſalici populi ſunt inde vocati.

Dictus eſt Deucalion Hellenem, qui nomen dedit Græciæ, filium habuiſſe, & Protogeniam è Pyrrha & Amphictyonem, & Melantho, cuius ex Neptuno filius Delphus Delphis nomen dedit, vt ſcripſit Euphorion. Atqui multi fuerunt Deucaliones, vt conſtat ex antiquorum ſcriptorum teſtimonijs. vnus Promethei & Clymenes, alius Minois & Paſiphaes, vt ait Pherecydes. alius Abantis & Aſopiæ, vt ſcripſit in primo rerum Arcadicarum Ariſtippus. alius Haliphronis & Iophoſſæ nymphæ filius, de quo mentionem fecit Hellanicus. alius Aſterij & Cretæ Halymonis filiæ, quæ Cretæ nomen putatur dediſſe, de quo mentionem fecit Apollodorus Cyzicenus. alius rurſus Promethei & Pandoræ, de quo dictum fuit, ad quem omnia propè cæterorum facta referuntur. habuit filiam præterea Protogeniam e Pyrrha & Hæmonem a quo Hæmonia, & Melanthiam. Memoriæ prodidit Andro Teius magnam ſceleratorum hominum frequentiam fuiſſe Deucalionis tempore, cum frequentes omnino eſſent homines vbique. Eſt enim illa conſuetudo, vt cum difficilius in magna multitudine viuatur, difficultas victus & aſtutiores, & peiores homines efficiat. Nam fames neque Deorum religionē, neque maieſtatem legum, neque autoritatem principum veretur, quare omnia ſcelerum genera per annonæ difficultatem oriuntur. Hinc naſcitur Deorum indignatio, & acerbitas bellorum, qualia fuerunt Iouis conſilio & Oedipodis & Priami tempore cum vniuerſus prope terrarum orbis iis bellis exarſerit. Inde Iouis eiuſdem conſilio grauiſsimæ exortæ ſunt peſtilentiæ ad delendas ſceleratas nationes, quare Furiæ ſolio Iouis aſsidere dictæ ſunt. Eſt enim eadem ciuitatem, quæ corporum etiam ſingulorum hominum natura; vt cum multis malis hominibus, tanquam noxijs humoribus, repletæ fuerint, diuina ita ſtatuente prouidentia per aliquas calamitates expurgentur; cum nihil humanum in ſummo vertice diu conſiſtere poſsit, & proxima ſit ſemper peccatorum eximiæ magnitudini diuina vltio. Quòd autem maxima eſſet perditorum hominum multitudo, ita ſignificauit Ouidius lib. 1. Metam.

Occidit vna domus, ſed non domus vna perire
Digna fuit. qua terra patet, fera regnat Erinnys.
In facinus iuraſſe putes.

At vero Deucalion vir bonus & pius habitus eſt, qui Deorum etiam immortalium primus templa ædificauit, & ciuitates condidit, vt ait Apollonius lib. 3.

ἰαπετιονίδης ἀγαθὸν τέκε δευκαλίωνα·
ὃς πρῶτος ποίησε πόλεις, καὶ ἐδείματο νηοὺς
ἀθανάτοις· πρῶτος δὲ καὶ ἀνθρώπων βασίλευσεν.

Filius Iapeti clarum edit Deucalionem.
Condidit hic primus vrbes ac templa Deorum.
Mortales inter primus regnauit & idem.

Cum

Cum igitur vitæ integritate, & ſanctitate, & erga Deos immortales reuerentia Deucalion & Pyrrha cæteris hominibus præſtarent, de quibus ita ſcripſit Ouidius libro primo;

> Non illo melior quiſquam, nec amantior æqui
> Vir fuit, aut illa reuerentior vlla Deorum·

In quadam arca, vti monitus fuerat a Prometheo rebus neceſſarijs eo comportatis ſeruati fuerunt, quàm Lucianus in Timone κιβώτιον appellauit, at Adro Teius λάρνακα, vnde Parnaſſus mõs, ꝙ illuc ſcapha illa appulerit Larnaſſus antea dicebatur; deinde mutata prima litera nominatus eſt Parnaſſus. Cum terra multos dies ſub aquis latuiſſet, vt experiretur an aquæ decreuiſſent, & an longe abeſſet à terra Deucalion, columbam quandam quam ſecum habebat dicitur emiſiſſe, vt teſtatur Plutarchus in libello de induſtria animalium. Id cum ſæpius feciſſet, eaque citiſsima eo reuolaſſet, quia non habebat vbi conſiſteret, intelligebat Deucalion aquas nondum ſatis decreuiſſe, verum cum auolaſſet denique, neque amplius rediiſſet, intellexit ſiccum iam alicubi eſſe terræ ſolum, & id non longe abeſſe quare Deucalion eo cum ſcapha traiecit, quo egreſſus cum Pyrrha Themidis oraculum, quæ tunc reſponſa dabat, adiuit ſciſcitaturus quo pacto, ſi ita Diis placeret, poſſet humanum genus reparari, quod quidam apud Cephiſum amnem accidiſſe memoriæ prodiderunt. Id autem reſponſum tulerunt vt velatis capitibus oſſa matris poſt ſe iacerent, quibus diu cogitatis partim difficillimum, cum omnia limo obducta eſſent, partim etiam impium Deæ reſponſum viſum eſt, ſi etiã mortuorum oſſa, quæ vbi eſſent, neſcirent, effodere & mouere iuberentur. At venit in mentem denique Deucalioni communem omnium matrem & altricem eſſe terram, cuius oſſa iure ſaxa dici ob duritiem poſſent. ſic autem rem expreſsit Ouid. lib. I.

> Atquqe ita, ſi precibus, dixerunt, numina iuſtis
> Victa remolleſcunt, ſi flectitur ira Deorum,
> Dic Themi, qua generis damnum reparabile noſtri
> Arte ſit, & merſis fer opem mitiſsima rebus.
> Mota dea eſt: ſortemque dedit. diſcedite templo,
> Et velate caput, cinctaſque reſoluite veſtes;
> Oſſaque poſt tergum magnæ iactate parentis.
> Obſtupuere diu, rupitque ſilentia voce
> Pyrrha prior, iuſsiſque Deæ parere recuſat.
> Detque ſibi veniam pauido rogat ore, pauetque
> Lædere iactatis maternas oſsibus vmbras.

Nam cum illa audiuiſſet Deucalion ſtatim poſtea ſubiunxit;

> Magna parens terra eſt, lapides in corpore terræ
> Oſſa reor dici. iacere hos poſt terga iubemur.

Verũ hanc rẽ breuiſsime cõplexus eſt Iuuenalis in prima ſatyra his carminibus;

> Ex quo Deucalion nimbis tollentibus æquor
> Nauigio montem aſcendit, ſorteſque popoſcit,
> Paulatimque anima caluerunt mollia ſaxa,
> Et maribus nudas oſtendit Pyrrha puellas.

Quod ipſum ita declararunt fabulatores, cum populi lai dicti ſint a Græcis, & Laus lapis vt eſt in his;

> ἐκ δὲ λίθων ἐγένοντο βροτοὶ, λαοὶ δὲ καλέονται.
> E ſaxis homines nati, Laique vocantur.

Arrhianus tamen in libro ſecundo rerum Bithynicarum Deucalionem in arcem, locumque eminentiorem tunc Argi confugiſſe inquit ex illo diluuio, quare poſt

illam

illam inundationem Ioui Apheſio liberatori ſcilicet aram erexiſſe,qui locus poſtea Nemea a pabulo pecudum,qua frequentes ibi paſcebantur,fuit nominatus. Nec me præterit in eo Iouis olympij templo,quod fuit apud Athenienſes, fuiſſe quandam voraginem ad cubiti fere altitudinem , in quem hiatum aquas defluxiſſe memorant per Deucalionis eluuionem , in quem etiam quotannis polentam cum melle & farina triticea porricere conſueuerunt. poſt illam inundationem,vt ait Thraſibulus in hiſtoria ſumptis ijs qui erant ſuperſtites Dodonam habitauit,quam regionem ita ab vna Oceanidum appellauit,vt ſcripſit in ſuis commentariis etiam Aceſtodorus. Memoriæ proditum eſt tamen a Pauſania in rebus Atticis Megarum Iouis & vnius Sithinidum nympharum filium in Geraniæ verticem diluuium effugiſſe,cum mons nondum illud nomen haberet. nam cum Megarus gruum interuolantium vocem ſecutus illuc aduentaſſet,quia grus geranos a Græcis diceretur,montem Geraniam nominauit.¶ Hæc illa ſunt,quæ de Deucalione memorantur ab antiquis nunc cur ita ficta fuerint, inueſtigemus. Deucalion fuit vir bonus & iuſtus & pius,qui ob æquitatem religionemque ſuam,non ſolum Promethei ſiue prudentiæ filius fuit creditus , ſed etiam ab aquarum impetu Deo protegente ſeruatus,cum nefarij omnes vno tempore perijſſent eſt enim initiũ ſapientiæ timor domini,quare fuit prudentiæ filius Deucalion.cum viros bonos mergi omnino non patiatur Deus,quos fluctuare patitur, idcirco in arca ſeruatus Deucalion,& Pyrrha eam tempeſtatem euaſerunt. at cũ rurſus rudes homines,& religionis cultusque Deorum ignari naſcerentur, dicti ſunt lapides,qui a Deucalione ad potiorem vitam,& a Pyrrha informari fuerũt, in homines conuerſi. Hæc igitur fabula ad probitatem , & ad cultum Deorum homines adhortabatur,quæ excepta eſt vt mihi quidem videtur, è ſacris liris. at nunc de Ione dicamus.

De Ione ſiue Iſide, *Cap* XVIII.

FVit Io,quæ Iunonis Zelotypia in candidam vaccam conuerſa eſt , vt ſcriptũ fuit à Cecrope , Argi & Iſmenes Aſopi filia, vt vero ab Aceſodoro Neptuni & Halirrhoes,quam tamen Acuſilaus Pirenes filiam putauit, quæ fuerit Iunonis ſacerdos, vt ſcripſit Apollodorus lib.2.biblyoi hecæ.communior tamẽ fuit ſcriptorum ſententia,quòd ea fuerit Inachi fluuii filia, vt ſcripſit Ouidius libro primo Metamoph.

Inachus vnus abeſt, imoque reconditus antro
Fletibus auget aquas;natamque miſerrimus Io
Luget vt amiſſam.

Qui Iunonis ſacerdotem fuiſſe dixerunt Ionem , illam vaccam a Iunone conuerſam fuiſſe tradiderunt, vbi illam a Ioue vitiatam comperiſſet. tum verò iurauit Iupiter ſe minime cum illa fuiſſe congreſſum . Hanc tamẽ Iuno a Ioue munus popoſcit, & Argo Areſtoris filio, vt ait Myrleanus Aſclepiades , vel Terræ, vt ſenſit Acuſilaus,ſeruandam tradidit,qui eam in monte Mycenæo ad oliuam quandam alligauit. Scriptum reliquit Andrætas Tenedius in nauigatione Propontidis Ionem,non modo non fuiſſe perfunctam Iunonis ſacerdotio, vt nonnulli putarunt,ſed etiam fuiſſe quoddam ſcortum, quę veneficijs Iouem in amorem irretire niteretur , vt eſt etiam apud enarratorem Theocriti , ad quam rem Iyngis Echus vel potius Suadelę & Ianos filię opera vſa fuit.illa re cognita Iynx in auem ſui nominis a Iunone fuit conuerſa , quam etiam auem vtilem eſſe veneficijs arbitrantur,quæ quoniam caudam ſemper mouet, dicta eſt a latinis motacilla. Eſt autem auis exigua,pennaſque habet pictas,collum longum pro cor-

poris

poris magnitudine,linguam exertam plerunque,frequenterque & ipſa conuertitur,& collum conuertit. Hanc capientes veneficæ mulieres cereæ rotæ annexã ſuper carbonibus cum quibuſdam execrationibus torrent & comburunt, at non nullæ veneficæ non totam,ſed intima tantum illius ei rotę alligant. hactenus Andrætas. Fabulantur hanc datam fuiſſe Iaſoni à Venere quo tempore nauigauit in Colchos,vt Medeam in amorem ſui poſſet allicere. Ionem igitur Iyngis artificio adductus Iupiter in nebula,vt lateret,compreſsit;quod cum ſenſiſſet Iuno Zelotypia capta eo acceſsit:at Iupiter id ſentiẽs Ionem in vaccam candidam mutauit, vt omnem ſuſpicionẽ Iunoni leuaret hac arte.cũ vero Iuno illam vaccam vidiſſet,donum a Ioue poſtulauit,at veritus Iupiter ne, ſi illam negauiſſet, dolus pateret,quamuis inuitus,tamen largitus eſt.cum vero diu ſub Argi cuſtodia,qui centum habebat oculos,aſſeruata fuiſſet, Iupiter tandem illius miſertus mandauit Mercurio vt raptam Ionem,vel interfecto Argo abduceret: tum Mercurius ſumpta paſtoris forma conatus eſt cum fiſtula per ſoni ſuauitatem Argum in ſomnum inducere,quem etiam virga tactum ſopiuit. deinde cum vaccam rapere vellet,Argus ab Hierace iuuene imprudente fuit excitatus. cum vero rem tegere amplius Mercurius non poſſet,Argum ſaxo occidit. atque Hieracem in auem ſui nominis mutauit, quæ à latinis accipiter dicitur. Illa re valde commota Iuno primum Argum in pauonem cum totidem oculis in pennis nũc etiam apparentibus mutauit,deinde œſtrum vaccæ immiſit, quo illa grauiſsime exagitata eſt,vt teſtatur Virg.lib 3.Georg.

Hoc quondam monſtro horribiles exercuit iras
Inachiæ Iuno peſtem meditata iuuencæ.

Hæc igitur furore vexata primum mare, quod ab ipſa Ionium vocatum eſt, dicitur tranaſſe;quod Theopompus tamen non ab ea,ſed ab Ionio viro Illyrico, dictum putauit,veluti Archidamus ab Ionibus ibi in traiectu maris immerſis. Poſtea vero montem Hæmum per Illyridem profecta tranſcendit, ſinumque Thracium traiecit,qui ab ea poſtea vocatus eſt Boſporus. nam duo fuerunt Boſpori Cimmerius & Thracius.Hæc loca fuiſſe ita ab illa nominata ſignificauit Prometheus apud Aeſchylum, vbi omnia euentura Ioni puellæ vaticinatur, inter quæ hæc etiam ſunt;

Σαφῶς ἐπίςασ', ἰόνιος κληθήσεται
τῆς σῆς πορείας μνῆμα τοῖς πᾶσι βροτοῖς.
Scias aperte, Ionius vocabitur
Tuæ viæ monumentum is omnibus viris.

& id; Ἔςαι δὲ θνητοῖς εἰσαεὶ λόγος μέγας
τῆς σῆς πορείας, βόσπορος δ' ἐπώνυμος.
Semper viros inter vigebit de tuo
Curſu loquela;& Boſporus cognomine.

In Scythiam vero profecta multa deinde Europæ & Aſiæ maria tranauit, atque in Aegyptum tandem peruenit,vt ait Ouid.lib. 1. Metam. quare cum tot labores ſibi eſſe exantlandos Io percepiſſet antea è Prometheo, in deſperationem prope adducta eſt:quare ite ſecum inquit;

τί δῆτ' ἐμοὶ ζῆν κέρδος ἀλλ' οὐκ ἐν τάχει
ἔρριψ' ἐμαυτὴν τῆσδ' ἀποσύφλου πέτρας;
ὅπως πέδῳ σκήψασα τῶν πάντων πόνων
ἀπαλλάγην κρεῖσσον γὰρ εἰς ἅπαξ θανεῖν,
ἢ τὰς ἁπάσας ἡμέρας πάσχειν κακῶς.
Quid vita lucri eſt? ipſa nec citiſsime
Hac de petra præceps iacio me per Deos?

Vt omnibus finem feram laboribus.
Multo magis ſemel iuuaret emori,
Quam viuere in dies acerbè ſingulos.

Cum igitur veniſſet in Aegyptum ad Nili ripas, dicitur Io priorem hominis formam recuperaſſe, vt ſignificauit Theocritus his verſibus in Europa:

θηεῦντο δὲ ποντοπόρον βοῦν.
Ἔνθ' ἦν Ζεὺς ἐπαφώμενος ἠρέμα χειρὶ θεείη
Πόρτιος, ἥτε καλίστην ἐπ' ἀπόρῳ παρὰ νείλῳ
Ἐκ βοὸς εὐκεράοιο πάλιν μετάμειβε γυναῖκα.
Fluctiuagamque bouem ſpectabant in maris vndis.
Iupiter hic aderat, niueæ qui terga iuuencæ
Tractabat dextra. ſeptemflui ad oſtia Nili
De boue cornuta facta eſt mox fœmina pulchra.

Atqui ſcripſit Aeſchylus in Prometheo, quod Ioue attrectante tergus huiuſce Iuuencæ priorem formam Io recuperauit. Scriptum reliquit Apollodorus in libro de Diijs, quod iſtud ipſum contigit iuxta Iopen ciuitatem, quæ ita vocata fuit ab ipſa Ione, cum Argum diuina ope ſuperaſſet: ἰόπη δὲ πόλις καλεῖται, ὅτι ἐκεῖ ἡ ἰὼ τὸν ἄργον νικήσασα, γέγονεν ἄνθρωπος. vocata fuit Iope ciuitas, ꝙ ibi poſt Argum diuina ope ſuperatum, Io facta eſt homo. Scripſit Apollodorus Ionem priſtina forma recuperata ad Nili fluenta Epaphum è Iouis congreſſu peperiſſe, quem Iuno Curetibus occultandum tradidit. id cum reſciuiſſet Iupiter, fertur Curetes interfeciſſe, quo tempore Io profecta eſt in Syriam ad filium inueſtigandum, quo inuento in Aegyptum rediit. Strabo tamen lib. 10. antrum quoddam in Eubœa fuiſſe ſcribit in litore maris Aegei, quod vocabatur aula bouis, vbi Io dicta eſt Epaphum peperiſſe. poſt partum igitur Dea facta fuiſſe dicitur, & ab Aegyptiis Iſidis nomine culta, & tempeſtatibus ac nauigantibus præfecta, vt teſtatur Lucianus in Dialogo Zephyri & Noti. Hæc illa ſunt quæ de Ioue Inachi filia fabuloſè dicta ſunt ab antiquis ſcriptoribus. memoriæ prodidit Herodotus in Clio raptam fuiſſe Ionem a Phœnicibus, & in Aegyptum deportatam, quod ſcriptum fuit etiam ab Ephoro, & a Phœnicibus vulgo creditũ eſt. at longe alia fuit Perſarum ſententia, quippe qui putarint, quòd vbi Io Argis fuit compreſſa a quodam nauclero nauis Phœniciæ, parentes verita, quia cognouiſſet ſe ferre in vtero, cum Phœnicibus lubens in Aegyptum nauigarit. Quod autem bos facta mare tranauerit, id falſum omnino eſſe creditur, ſed datũ fuiſſe fabulæ locum, quia in naui, quæ priorem partem bouis pictam haberet in prora, nauigarit. cum igitur in illa naui mare illud, quod Aſiam ab Europa diſterminat, cuius in litore extructum eſt Byzantium, traieciſſet, locus dictus fuit Boſporus, quia bos illac inceſſerit. Alij crediderunt tumultuarias nauiculas ab accolis, qui vellent traiicere, fuiſſe factas, quæ quoniam a bobus traherentur, locus fuerit ita appellatus. Alij maluerunt appellatum fuiſſe Boſporum ab eo tauro, quẽ Rex Aegyptiorum pro Ione miſit ad Inachum. cum vero mortuus fuiſſet, hunc oſtendentes circumtulerunt, quoniam illud animal non erat antea notum, neque viſum in Græcia, vt ait Soſiphanes in Meleagro. cum vero apparuiſſet longe exiſtentibus ſupra vndas natans taurus ille, quòd erat ſuper tabulatum, ſinus ille ab inceſſu bouis, dictus fuit Boſporus. fingebatur vero Iſidis ſtatua cornuta, quæ ex palmarum foliis habebat calciamenta, cum luna ſit palmarum fertilitatis cauſa. Huic fœminæ victimæ, vitulæ ſcilicet erant conſecratæ, ſicut ſcripſit Herodorus in Euterpe: τὰς δὲ θηλέας οὔσφι ἔξεστι θύειν, ἀλλὰ ἱεραί εἰσι τῆς ἴσιος. τὸ γὰρ τῆς ἴσιος ἄγαλμα ἐὸν γυναικήϊον, βούκερών ἐστι, κατάπερ ἕλληνες τὴν ἰοῦν γράφουσι. fœminas illis ſacrificare non licet, quæ conſecratæ ſunt Iſidi. nã Iſidis

ſtatua cum ſit muliebris, habet bouis cornua:cuiuſmodi Græci Ionem fingunt. inquiunt poſtea Epaphum Aegypti imperium adeptum vrbem Memphim ædificaſſe, matremq; poſt mortem Iſidis nomine coli imperaſſe. atque hæc illa ſunt, quæ attinent ad hiſtoricam expoſitionem. ¶ Quod ad Phyſicam ſpectat, Io modo luna dicta eſt, modo credita eſt terra. nam dicitur Io fuiſſe Argi & Iſmenes filia, vel Neptuni, vel Inachi fluuij, vel aquæ omnino, quum terræ ſolum Io crederetur. nam terra procul exiſtentibus videtur paulatim ex vndis exoriri. Hanc Iupiter compreſsit in nebula, cum Iupiter nimirum æthereus calor intelligatur, per quem vapores è terra aſsidue exurgunt. fabulantur Ionem in vaccam mutatam fuiſſe animal fertilitatis terræ ſtudioſum, cuius omnis induſtria ſit in colendis agris, ob vbertatem ipſius terræ. nam cum Iuno acceſsit, mitior calor ſcilicet aeris, tum Iupiter illam vaccam conceſsit, cum neque ob nimium calorem aſsiduum, vt neque ob frigus terra fiat ferax. Iuno Argo, cui centum erant oculi, illam ſeruandam conceſsit, quia cęlum cui plurimæ ſunt ſtellæ tanquam oculi, aſsidue terram intuetur, & ob ſuum curſum tempora aſsidue varians plurimum adiuuat ad fertilitatem. Harum ſtellarum ſiue horum oculorum altera pars dormit, altera vigilat, quia ſemper dimidium cœli videtur ſole illuſtrari, cum dimidium ſtellas frequentes oſtendet: atque ſtellæ quæ ſolis lumine obſcurantur, dicuntur dormire. At cur Iupiter Argum occidere Mercurio imperauit? quia ratio plurimum poteſt in agricultura. Hæc vacca cæſo Argo dicitur liberata fuiſſe, totumque ferè terrarum orbem peragraſſe, & omnia tranaſſe maria: quia prudentia & induſtria agricolarum videtur aeris etiam bonitatem aut fortunæ malitiam ſuperare. cum tellus colonorum induſtria maximè fiat fertilis. Hæc ipſa ratio agriculturæ in omnes terras didita tandem peruenit in Aegyptum, quæ tellus, quoniam ob ſuam fertilitatem ac bonitatem maxime patefaciat vim naturæ & feracitatem, dicta eſt vacca primam formam ibi recuperaſſe. Ad hos cum Iſis tranſfretaſſet mulier omnino formoſiſsima ſuæ ætatis ab Api Aegyptiorum Rege vxor ducta eſt: quam dicunt nonnulli Mercurium cæſo Argo ſene prudentiſſimo Argiuorum rege, vt ipſe imperio potiretur, pulſum è Græcia, cum res parum feliciter illi ſucceſsiſſent, comitatum fuiſſe. Ibi cum Iſis agriculturam, atque multas res humanæ vitæ perutiles Aegyptijs oſtendiſſet, pro Dea culta eſt, & diuini honores illi fuerunt inſtituti. Enimuero ego fabulam hanc vniuerſam ad lunæ curſum potius accommodãdam putauerim: quam dixerunt eſſe Inachi vel Neptuni filiam, cum luna ſenſim humectet nocturno lumine, vt ait Ptolemæus in Almageſto. Hanc dixerunt filiam Inachi à Ioue fuiſſe compreſſam in nebula, cum Iupiter etiam ſol aliquando ſit: etenim in horum planetarum coniunctionibus nubes aut nebulæ plerunque gignuntur. Mox ob accedentem Iunonem Io in vaccam mutatur, quia ſemper ferè die tertio ſaltem à coniunctione luna exit cornuta, vaccæque cornua imitatur. Nam niſi ante diem quartum illa ſe è nubibus explicauerit, puriorique aeri obtulerit, pluuiæ aſsidue prope in vniuerſum menſem ſignificantur. Hanc exeuntem à coniunctione & è nubibus egreſſam excipit Iuno & Argo ſeruandam tradit, quia illa cæteris omnibus ſtellis eſt inferior, à quibus deſpicitur. Occiditur Argus Iouis iuſſu, & vacca ab Argo liberatur, quia ſole lumen & vires lunæ impartiente, illa omnium ſtellarum vires ſuperat, magiſque conſpicuæ ſunt lunæ, quàm ſtellarum omnium aliarum vires & actiones in humanis corporibus: quas exercet luna vbi aliquantulum excreuerit. Hæc Io dicta eſt orbem terrarum peragraſſe, & modo in Scythiam, quæ regio eſt ad ſeptentrionem, modo in Aegyptum peruagata, quia cum luna velociſsima ſit, mariaque omnia ſecũ trahat, tum modo ad ſeptentrionem, modo ad auſtrum declinat ab ecc liptica. Ibi verſa eſt in Deam, quã cor

nutam finxerunt, cum primam formam recuperaſſet: quoniam primi omnium mortalium Aegyptii cum oculos in cœlum ſuſtuliſſent, vidiſſentque cœlum, ſolem, lunam, aſtra perpetuo motu moueri, & plurimum rebus humanis prodeſſe, à perpetuo curſu Deos vocarunt, atq; ſolem & lunã præcipue diuinis honoribus coluerunt, vt teſtatur Euſebius lib. 2 præp. euang. & Plat. in Cratylo. Alii fabulam hanc ad humanam vitam, moresque mortalium exprimendos retorſerunt: dixeruntque Iouem eſſe hominum parum cordatorum animas: quę primum cum Ione coniunctæ in nebula, & è cœlo in hæc corpora tenebrarum plena delapſæ, in belluas vertuntur, neque cupiunt aut diuinitatem ſummi Dei, aut acceptam immortalitatem ſpeculari. Sic vero mutatæ donantur Iunoni, quoniam auaritia & omnium libidinum cumulus homines inuadit, quæ multo etiã plures ſunt, quàm oculi Argi. paulopoſt cũ maturior ætas aduenerit, mittitur à Ioue Mercurius qui Argum occidat, quoniam ratio libidines denique refrænat, eſtque omnium voluptatum ſatietas. Deinde oeſtrus à Iunone immittitur, qui ſtimulus eſt conſcientiæ, & rerum præteritarum, ætatisque inutiliter tranſactæ recordatio. Hæc facit vt intelligamus nos antea toto cœlo, vt aiunt, aberraſſe, & vt prudentiores facti priſtinam hominum formam reſumamus, ac Dii immortales denique per ſanctitatem vitæ, & innocentiã, & iuſtitiam, & humanitatem in omnes viros bonos efficiamur. Atque de Ione ſatis, nunc de Veſta dicamus.

De Veſta. *Cap.* XIX.

NEque vero Iſis ſolum, ſed etiam Veſta ab antiquis terra credita eſt, quam Saturni & Rheæ filiam eſſe crediderunt antiqui, vt teſtatur Diodorus Siculus, & Orpheus in his:

ἑςία ἐυδωώατοιο κρόνου θύγατερ βασίλεια.
Filia Saturni Veſta ò Regina potentis.

Et libro ſexto Faſtorum:

Ex ope Iunonem memorant, Cereremque creatas
Semine Saturni, tertia Veſta fuit.

Quidam, inter quos fuit Poſidonius, in libris, quibus titulus erat de Heroibus & dæmonibus, ſenſerunt duas fuiſſe Veſtas, alteram Saturni matrem, quæ vocata fuit etiam Pales, alteram filiam, quæ ſemper virgo fuit credita. Sed quoniam ad vnum nomen omnia referuntur, nulla habita nominum differentia, quid de Veſta ſenſerint antiqui breuiter explicabimus. Dixerunt igitur Veſtam eſſe domorum omnium ſeruatricem, cui rerum omnium primitiæ offerebantur, vt teſtatur Homerus in hymno:

ἑςίη ἣ πάντων ἐν δώμασιν ὑψηλοῖσιν
ἀθανάτων τε θεῶν, χαμαὶ ἐρχομένων τ᾽ ἀνθρώπων
ἕδρην ἀΐδιον ἔλαχε πρεσβηΐδα τιμήν.
κύκλον ἔχουσα γέρας καὶ τιμήν. οὐ γὰρ ἄτερ σοῦ
εἰλαπίναι θνητοῖσιν ἵν᾽ οὐ πρώτῃ, πυματίῃ τε
ἑςίῃ ἀρχόμενος σπένδει μελιηδέα οἶνον.
Veſta Deumque hominumque domos Dea quæ colis altas,
Perpetuamque tenes ſedem, quæ ſemper honorem:
Præmia cui data ſunt ingentia. te ſine nulli
Mortales vnquam celebrant conuiuia læti,
Ni Veſtæ primum libent prædulcia vina.

Nam cũ Veſta Saturni filia prima domos extruere inueniſſet, intra domos vbiq; pinge-

pingebatur, quo & domos ſeruaret, & cuſtos eſſet habitãtium, vt teſtatur his Poſſidonius in Heroibus & Dæmonibus: ἡ γὰρ ἑςία κρόνου θυγάτηρ τὴν οἰκίαν κατ' ἀρχὰς εὗρεν, ἣν τοῦ εὑρήματος ἕνεκεν ἐντὸς τῶν οἴκων ἔγγραφον, ἵνα καὶ τούτους συνέχοιεν, καὶ φύλαξ εἴη τῶν ἐνοικούντων, Veſta ſane Saturni filia domũ primũ inuenit, quam ét inuentionis cauſa intra domos pingere conſueuerant, vt & has ſeruaret, & cuſtos eſſet in illis habitantium. Fuit hac ipſa de cauſa domus etiam Veſta ſiue ἑςὶα vocata, vt ait Euripides in Medea:

ἣν ἐγὼ σέβω
Μάλιςα πάντων καὶ συνεργὸν εἱλόμην
ἑκάτην, μυχοῖς ναίουσαν ἑςίαν ἐμῆς.
hanc ego colo
Præ cæteris Hecaten, mihi, quam ferre opem
Legĩ meæ Veſtæ colit namque intima.

Mos autem fuit in omnibus ſacrificijs vt primitiæ Veſtæ offerrentur, vt dictum eſt: cuius conſuetudinis cauſam huiuſmodi adduxit Ariſtocritus libro ſecundo: μετὰ γὰρ τὸ κωλυθῆναι τὴν τῶν τιτάνων ἀρχὴν, τὸν δία δεξάμενον τὴν βασιλείαν ἐπιτρέπειν ἑςία λαβεῖν ὅ, τι βούλοιτο, τὴν δὲ, πρῶτον μὲν παρθενίαν αἰτεῖσθαι· μετὰ δὲ παρθενίαν ἀπαρχὰς θυομένων αὐτῇ νέμεσθαι πρώτῃ παρὰ τῶν ἀνθρώπων, καὶ μετὰ ταῦτα οὕτω νενόμιςαι ἐν τοῖς ἱεροῖς τὰς ἀπαρχὰς ἁπάντων τῶν θυομένων πρώτῃ δοῦναι ἑςίῃ. Nam poſtea quam deiecti ſunt Titanes, ac vetiti ne ſuſciperent imperium, Iupiterq; illud cepiſſet, optionem dedit Veſtæ quod vellet capiendi. Hanc primum virginitatem poſtulaſſe inquiunt, & poſt illam, vt primitiæ omnium, quæ ſacrificarentur, ſibi offerrentur ab hominibus. Ita vero poſtea ſancitum eſt in ſacris, vt primum omnium quæ ſacrificabãtur, primitias Veſtæ offerrent. Iſtud ipſum innuit etiam Ariſtoph. in Veſpis: ἀλλ' ἵνα

ἀφ' ἑςίας ἀρχόμενος ἐπιτρίψω τινά.
A Veſta incipiens vt contundam quempiam.

Fingebatur Veſta eſſe mulier, quæ ſedens coronaretur, circa quam eſſent multiplicia plantarum blandientiumque animalium genera, vt inquit Hecatæus Mileſius in Genealogijs. Enimuero cum duæ eſſent Veſtæ, per antiquiorem Saturni matrem Terram, at per Iuniorem ignem purum ætheris ſignificarunt, vt teſtatur Ouidius libro ſexto Faſtorum:

Veſta eadem eſt: & terra. ſubeſt vigil ignis vtrique
Significat ſedem terra focusque ſuam.

Cum igitur æternus ſit ignis æthereus, iure optimo Veſta æterna vocata fuit vt eſt apud Horatium libro tertio Carminum: quam Homerus etiam domos altas Deorum, & perpetuas ſedes habere dixit in hymnis. At Orpheus mediam regionem ignis perpetui in his:

ἑςία εὐδυνάτοιο κρόνου θύγατερ βασίλεια,
ἣ μέσον οἶκον ἔχεις πυρὸς ἀενάοιο μεγίςου.
Filia Saturni Veſta ô Regina potentis,
Quæ cotis æthereæ medium regionis, & ignis.

Atquecum ara eſſet erecta in Prytanio, in qua perpetuus & inextinctus ignis aſſeruabatur, arã illã Pollux Veſtam appellauit in his: ἐφ' ὧν δὲ θύομεν, ἢ πῦρ ἀνακαίομεν, βωμὸς, θυμιατήριον, ἑςία ἔνιοι γὰρ οὕτως ὠνομάκασιν· οὕτω δ' ἂν κυριότατα καλοίης τὴν ἐν πρυτανείῳ, ἐφ' ἧς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεςον ἀνάπτεται. Super quibus ſacrificamus aut ignẽ accendimus, altare, acerra, Veſta: nonnulli.n. ſic appellarunt. Sic ſane aptiſsime illam, quæ eſt in Prytanio, vocaueris, ſuper qua ignis ille perpetuus ardere ſolet. At Ouidius libro ſexto Faſtorum: flammam ipſam Veſtam fuiſſe appellatam ſenſit, vt patet in his:

Nec tu aliud Veſtam,quam viuam intellige flammam:
Nataque de flamma corpora nulla vides.

Hanc Deam ignem fuiſſe vt vel ab initio Romæ præcipua religione cultam,argumento ſunt illa,quæ ad Veſtalium perpetuam virginitatem pertinebāt:quæ,cum omnibus notiſsima ſint,minime nunc explicabo. Cum altera harum Veſtarum Saturni fuiſſet mater,merito vocata fuit antiqua & cana,vt eſt in libro nono Aeneidos apud Virgilium:

Aſſaracique larem,& canæ penetralia Veſtæ.

¶ Hanc terram omnino fuiſſe teſtatur Plutarc. dec. 8. Sympo. probl. quippe cum inquiat menſas antiquorum fuiſſe rotundas ad ſimilitudinem terræ:quæ cũ victum nobis tanquam terra præberent,vocatæ ſunt Veſtæ. Sed illud etiam manifeſtius, vt ego quidem arbitror,declarauit Plato in Timæo, cum Deos omnes, elementa ſcilicet, ac vires cœlorum commoueri faciat, ſolamque terram in medio horum immobilem conſiſtere,vt patet ex his: *ὁ μὲν δὴ μέγας ἡγεμὼν ἐν οὐρανῷ ζεὺς ἐλαύνων πτηνὸν ἅρμα, πρῶτος πορεύεται διακοσμῶν πάντα, καὶ ἐπιμελούμενος. τῷ δ᾽ ἕπεται στρατιὰ θεῶν καὶ δαιμόνων κατὰ δώδεκα μέρη κεκοσμημένη. μένει δὲ ἑστία ἐν θεῶν οἴκῳ μόνη.* Magnus ſane dux in cœlo Iupiter currum agens volucrem,primus incedit omnia coordinans & curans. Hunc ſequitur Deorum dæmonumque exercitus in duodecim partes diſtributus: at Veſta ſola manet in Deorum domo. Nam cum Iupiter ſupremus ſit Deus, Dij dæmonesque reliqui planetæ ſunt,& corpora cœeſtia,ac elementa,quæ intra duodecim partes ſigniferi omnia continentur. Cum vero primum mobile corpus omnia reliqua ſecum trahat,idcirco dicti ſunt Dij ac dæmones volucrem currum ſequi,quorum eſt nō paruus exercitus. At ſola ex ijs,qui Dij habiti ſunt, domum immobilis ſeruat Veſta,cum illa terra ſit,vt Euripides in his ſignificauit:

καὶ γαῖα μῆτερ· ἑστίαν δέ σ᾽ οἱ σοφοὶ
βροτῶν καλοῦσιν ἡμένην ἐν αἰθέρι.
Parensque terra,quam vocant Veſtam viri
Præſtantiores conſidentem in æthere.

Nam terra ſola ex omnibus naturalibus corporibus immobilis exiſtens in medio totius orbis ſublimis,tanquam in aere,conſiſtit: neque in aliquam mūdi partem magis declinat:quare iure inquit Ouid.lib.6.Faſt.

Terra pilæ ſimilis nullo fulcimine nixa,
Aere ſubiecto tam graue pendet onus.
Ipſa volubilitas libratum ſuſtinet orbem
Quique premat partes,angulus omnis abeſt.

Cum enim tantundem vndique diſtet à cœlo, dicta eſt ſedere in æthere,& nulla re ſuffulta ſuſtineri.Huic tanquam dæmoni ſummæ parti ignis præfecto in ſacrificiis litabatur odoribus. At cum antiquior Veſta terra eſſe putaretur, flores vtpote illorum feraci matri, offerrebantur,& far; vt eſt apud Virgil.lib. quinto

Hæc memorans,cinerem,& ſopitos ſuſcitat ignes,
Pergameumque larem,& canæ penetralia Veſtæ
Farre pio,& plena ſupplex veneratur acerra.

Veſtam omnino Plotinus,alijque complures, animam terræ eſſe voluerunt, quæ Ceres etiam aliquando fuit nominata. alij Veſtam eſſe crediderunt, inter quos fuerunt Platonici, *οὐσίαν* ſeparatarum formarum,& rerum diuinarum ſolidum fundamentum: idcirco in omnium Deorum ſacrificijs Veſtæ primitiæ offerri ab antiquis ſolebant. Credita fuit altera Veſta Saturni mater, quia cum nondum exiſteret tempus,in confuſa mundi mole terra latuerit:altera filia, quia poſt cœlum & tempus elementorũ corpora ſummus opifex architectatus eſt Deus. Cum

terra

erra igitur eſſet omnium prope corporum naturalium fundamentum, merito mater Deorum etiam fuit ab antiquis appellata, vt teſtatur Strab. lib. 10. hanc conuiuiorum præfectam, & omnium ſacrorum primitias capere ſolitam dixerunt, quia ſine terræ muneribus, vel ſine calore è cœlo, nulla res naſci poteſt conuiuijs apta, quæ cum omnia ad ſacrificia munera producat, merito omnium illorum primitias capere credita eſt. Atque quid Veſta ſit, & quod fuerit an atiquis culta, cum omnia elementa, elementorumque vires diuinis nominibus ab antiquis nominarentur, qui nihil Deo vacare putarunt, iam ſatis explicatum fuit. At nunc de Iride dicatur.

De Iride. *Cap.* X X.

IRis fuit Thaumantis & Electræ filia, ſororque Harpyiarum, veluti teſtatus eſt Heſiodus in Theogonia in his;

θαύμας δ' ὠκεανοῦ βαθυῤῥόταο θύγατρα
ἤγαγετ' ἠλέκτρην, ἡ δ' ὠκεῖαν τέκεν ἶριν,
ἠυκόμους θ' ἁρπυίας ἀελλώτ' ὠκυπέτην τε.
Oceano natam Thaumas, qui litora pulſat
Vxorem Electram duxit, mox edidit Irim
Illa viro, Harpyiaſque & Aello Ocypetenque.

Fuit Iris Iunonis exiſtimata diligentiſsima miniſtra, vt ait Callimachus in lauacrum Deli his carminibus;

τῇ ἰκέλη θαύμαντος ὑπὸ θρόνον ἵζετο κούρη.
κείνη δ' οὐδέποτε σφετέρης ἐπιλήθεται ἕδρης.
οὐδ' ὅτε οἱ ληθαῖον ἐπὶ πτερὸν ὕπνος ἐρείσει.
ἀλλ' αὐτοῦ μεγάλοιο ποτὶ γλωχῖνα θρόνοιο,
τυτθὸν ἀποκλίνασα καρήατα λέχριος εὕδει.
οὐδέποτε ζώνην ἀναλύεται, οὐδὲ ταχείας
ἐ δρομίδας, μή οἱ καὶ ἀφνίδιον ἔπος εἴπῃ
Δέσποτις
Subq;ue Thono ſedet huic ſimilis Thaumante puella
Edita, quæ ſedem non nunquam deſerit illam.
Non vbi lethæas ſomnus circumiacit alas.
Aſt vbi deflectens ceruicem flexa parumper
Illa throni magni fulcris accumbit inhærens.
Soluitur haud zona huic, volucris nec calceus vnquam,
Ne Dea forte ſibi tradat mandata repente.

Nam profecto Iris fungebatur eodem munere apud Iunonem, quo fungi ſolitus fuit Mercurius apud Iouem, cum huius miniſtræ eſſet munus quoſcunque vellet Iuno arceſſere atque aduocare, ſicuti demonſtrauit Apollonius Rhodius lib. 4. Argon. cum ita ſcribat;

ἶρι φίλη, νῦν εἴποτ' ἐμὰς ἐτελέσσας ἐφετμάς,
εἰ δ' ἄγε λαιψηροῖσι μετοιχόμενοι πτερύγεσσι
Δεῦρο θέτιν μοι ἄνωχθι μολεῖν ἁλὸς ἐξανιοῦσαν.
Iri veni dilecta mihi, mea iuſſa per auras,
Si optatis vnquam fauiſti ſedula noſtris,
Ad Thetidem defer, veniat cita de maris vndis,

Huic iniunctum eſt munus etiam vt lectum Iunonis ſterneret vt ait Theocritus in Encomio Ptolemæi;

ἐνθὲ λέχος στόρνυσιν ἰαύειν ζηνὶ καὶ ἥρῃ,
χεῖρας φοιβήσασα μύροις ἔτι παρθένος ἶρις.

Iunoni atque Ioui lectum ſubſternere virgo
Vnguentis perfuſa manus ſolet Iris odoris.

Maxime denique omnium Dearum ſeruitio, & in omnibus rebus Iridis Iuno vtebatur, quippe cum vel ab inferis reuerſam Iunonem ab Iride luſtrari faciat Ouidius libro quarto mutationum in his:

Læta redit Iuno: quam cœlum intrare parantem
Roratis luſtrauit aquis Thaumantias Iris.

Valerius Flaccus tamen Iridem Iouis etiam nuntiam facit in his libro quarto Argonauticorum: ille Dearum

Fletibus, & magno Phœbi commotus honore
Velocem roſeis demittit nubibus Irim.

Et Ho θ. Ilia. Ἶρν δ' ὄτρυνε χρυσόπτερον ἀδελέουσαν.
Auratis alis eſt Iris nuntia miſſa.

Crediderunt præterea antiqui nullam animam muliebrem poſſe ex his humanis corporibus abſolui, niſi Iridis beneficio ex his moleſtiſsimis ac blandiſsimis vinculis Iunonis iuſſu ſolueretur, ſicuti Mercurius ipſe Iouis mandato mares homines è corporeis carceribus liberare putabatur. Quare vt alia complura ſcite ac præclare Virg. pro inſtitutis priſcæ theologiæ non introducit Mercurium, ſed Iridem in libro quarto Aeneidos Didus animam ex ipſo corpore euocantem Iouis iuſſu, ſed Iunonis, cum ita inquiat:

Ergo Iris roſeis per cœlum roſcida pennis
Mille trahit varios aduerſo ſole colores,
Deuolat, & ſupra caput aſtitit: hunc ego Diti
Sacrum iuſſa fero, teque iſto corpore ſoluo.

Nam Iridem ſicuti Mercurium alatam finxerunt antiqui ad exprimendam eius velocitatem, fuerũt etiam quidam qui illam fabulati ſint taurino capite flumina ſorbere conſueuiſſe. Neque plura his ferè memoriæ prodita eſſe de Iride ab antiquis recordamur. at nunc quid ſub his ambagibus verborum memoria dignum contineretur inquiramus. ¶ Iridem Thaumantis & Electræ filiam fuiſſe tradiderunt, quia Thaumas ſit Ponti filius, Electra vero cœli ſiue ſol, nam id nomen ſerenitatem ſignificat. eſt enim ἥλιος ſol, αἴθριος ſerenus. naſcitur igitur Iris ex aqua & ſerenitate, è refractione radiorum ſcilicet vt voluit Ariſtoteles in metheorologicis. ſapienter ſanè dictum eſt ab antiquis quod Iris ſedeat ſub throno Iunonis, quia gignatur in parte aeris inferiore, hoc eſt infra nubes. nam illius arcus cœleſtis quæ Iris nuncupatur, radius ſolis cauæ nubi immiſſus cauſa eſt: qui in ipſum ſolem acie repulſa refringitur. Sic enim nubes arcum illum cœleſtem efficere putantur, quod in alia parte ſint tumidiores, in alia craſsiores ac denſiores quam ſolem poſsint tranſmittere, ac in alia imbecilliores quam poſsint excludere. Sic igitur per hanc ipſam inæquabilitatem cum ipſa vmbra atq; lux commiſceatur, exprimitur illa varietas mirabilis, quæ Thaumãtis dicitur filia ſiue admirationis, cũ θαυμάζειν ſit admirari. nã certe quidẽ omnia intuemur per lineas rectas, vel reflexas, quæ aliquãdo refringunt vt aiunt optici, quæ lineæ tantum corporis expertes intelligũtur ſola mente & cogitatione perceptæ. videmus recta quæ ſunt in aere nullo oblato impedimẽto, vel poſt gẽmas lucidas, vel cornu perſpicuũ, ſi ſubtiliſsima ſit materia, aut cætera hmõi. flectunt remi in aqua ob materiã denſiorẽ. refracta videmus vti ſpecularia. Finxerũt antiqui illã eſſe Iunonis nuntiã & Harpyiarũ ſiue ventorũ ſororẽ, vt diximus, qm̃ certiſsima ſint illa ſigna futurorũ ventorum aut imbriũ aut ſerenitatis, quæ Iridẽ ſequi cõſueuerũt: quare Virg. inter ſigna pluuiarũ Iridis quoq; ſigna annumerauit, cũ ita ſcripſerit de illa lib. 1. Georg. Et bibit ingẽs Arcus. & Val. Flac. arcũ cęleſtẽ ſerenitatis indicẽ eſſe ſcripſit in li. 1. arg.

Emi-

Emicuit reſerata dies, cœlumque reſoluit
Arcus, & in ſummos redierunt nubila montes.

Conſtat.n.ex humore & denſitate aeris vti dicebã, inquam ſole incidente gignit illa varietas colorum, cuius aeris prima pars è regione ſolis ſita apparet rubicũda cũ radijs penetret. at nigrior pars eſt, qm̃ obſcurior ac dẽſior aer nõ ita poteſt à ſole penetrari, ſic viror obſcurior rubicũdo colore gignit è miſtura minoris luminis maiorũq; tenebrarũ. Dixerunt quidã etiã per noctẽ fieri Iridẽ in nubib. ob lumẽ lunæ, ſed hoc raro poteſt cõtingere, quia nõ eſt diuturnũ pleniluniũ, atq; ꝙ lumẽ ipſius lumine ſolis ſit multo debilius. At.n. de Iridis cauſa diſſentiunt plurimũ inter ſe ſapiẽtes. qm̃ Ariſt. totã Iridis obſeruationẽ ac naturã ad opticã rationẽ perduxit, nihilq; eſſe reipſa, neq; alicubi illos colores cõſiſtere exiſtimauit: cũ tñ Metrodorus de Iride diſſerẽs illã euenire re ipſa voluerit, at non tm̃ apparentẽ eſſe, vbi nubes dẽſata fuerit aduerſus ſolẽ. Tunc.n cũ incidat ſol in nubes fit cyanea, ille credidit, propter miſtionẽ: at rubicundũ illud fit ꝙ opponat directe ipſi ſplẽdori. quod inferius eſt, albũ vr̃, atq; hoc ſolis lumẽ eſſe cenſuit. At.n pleriq; antiquorũ non modo diſſentiunt de Iride, ſed & de viſu quomodo fiat: & de lineis aduiſum ſpectãtib. alij ſiquidẽ viſum fieri per emiſſas, alij per receptas formas ab oculis tradiderũt. alij per vtrũq;. Ac rurſus alij per receptã, alij per emiſſam lucẽ: inter quos fuit Heliod. Laryſſæus. qui ita ſcripſit in opticis: ὅτι μὲν οὖν προσβολῆς τινὸς ἀφ' ἡμῶν ἐπιβάλλομεν τοῖς ὁρωμένοις, δηλοῖ καὶ τὸ τῶν ὀφθαλμῶν σχῆμα οὐ κοῖλον οὐδὲ πρὸς ὑποδοχήν τινὸς πεποιημένον, ὥσπερ τὰ τῶν ἄλλων αἰσθητηρίων, ἀλλὰ σφαιροειδὲς ὑπάρχον. ὅτι δὲ τοῦτο τὸ προβαλλόμενον ἀφ' ἡμῶν φῶς ἐστιν αἵ τ' ἀπολάμπουσαι τῶν ὀμμάτων δηλοῦσι μαρμαρυγαί, καὶ τὸ τινὰς νύκτωρ ὁρᾶν οὐδὲν τοῦ ἔξωθεν προσδεομένου φωτός, ὥσπερ οὐδὲ τὰ νυκτινόμα τῶν ζώων, οἷος ἐκεῖνος ὁ Τιβέριος γέγονεν ὁ Ῥωμαίων βασιλεύς· τῶν δὲ νυκτινόμων ζώων τὰ ὄμματα καὶ ἐκλάμποντα φαίνεται νύκτωρ δίκην πυρός. Nam ſanè quod e nobis formas quaſdam emittamus in res viſas, declarat vel ipſa forma oculorum, cum non ſit concaua, neq; ſuapte natura ad aliquid excipiendum facta: ſicut eſt aliorum ſenſuum, ſed circularis & rotunda. Quod autem illud quod emittitur lux eſt, indicio ſunt ſplendores ex oculis enitentes, & quod quædam noctu cernunt nulla alia externa luce indigentia, ſicuti neque animalia, quæ nocturnum victum quærunt, qualis fuit is Romanorum imperator Tiberius. Atqui oculi nocturnorum quorundam animalium emicant per noctem tanquam ignis. Deinde alij viſum fieri per pyramidem ſiue conum inquiunt, cuius cuſpis ſit in oculo, baſis in re viſa, vt ſenſit Euclides in ſecunda hypotheſi rerum Opticarum. eſt autem conus pyramis rotunda vt ait Apollonius Pergæus in lib. 1. Conorum. & Vitellio lib. 4 Opticorũ. Alij iſtud fieri per triangulum, alij per quartam partem circuli arbitrati ſunt. ac rurſus viſum alij facile terminari ſi corpus ſolidum ſeſe cito opponat dixerunt, at ſi non poſſit viſus ad obiectam aliquam rem peruenire, aut ſi res viſa non cõſiſtat, vt accidit in profunditatibus obſcurarum altitudinũ, quarum pars ima videri non poſſit, vel vt accidit in fluminibus velociſsimis, vbi radij viſus citiſsime deferuntur, aut etiam ſiquis in orbem cito vel diu rotetur, vertigines inde naſci inquiũt, quod etiam ſcriptum reliquit Theophraſtus in lib. τῶν ἰλίγγων ſiue de virginibus. nam nõ modo aer in paniculis circa cerebrum patitur agitationem moleſtam per eum motum, ſed radij etiam viſus maxime exagitantur, cum non poſsint perſiſtere. Viſus præterea ſiue radij ex oculis emiſsi ſi in corpus tranſparens, ſiue quodam tenus penetrabile vel læue, quodammodo incidat, quod tamen habeat aliquam denſitatem, cum non poſsit integer ad extremum peruenire, aut prorſus penetrare, refringitur, quia non videat oppoſitam ſuperficiem ſine refractione: atque inde efficitur vt redundent imagines, ſicut fieri apparet in ſpeculis, aut in aquis habenti-

hētibus obiectam ſuperficiem paulo obſcuriorem. Enimuero tanta vis eſt rerum viſarum aliquando, vt colorem infundere videantur & luci & viſui, à quibus refringuntur radij viſus ſiue reflectuntur. Nam vt ait in Opticis idem Laryſſæus: εἰ γὰρ ἀνίσχων ὁ ἥλιος, ἢ δυόμενος διά τινος ἐρυθροῦ διαλάμπει νέφους, ὁρᾶν ἐστὶν ἅπαντα φοινικᾶ, καὶ γῆν καὶ θάλασσαν καὶ ἁπλῶς ὅσα ἂν καταλάμπῃ. τούτοις δὴ παραπλήσια καὶ παρὰ τὴν ἡμετέραν ὄψιν ἐστὶν θεωρῆσαι. ὁποῖον γὰρ ἂν τύχοι τὸ τοῦ διαφανοῦς χρῶμα, τοιοῦτο χρόαν καὶ τὸ δι' αὐτοῦ φαινόμενον δόξειεν ἂν ὁρᾶν. Si enim ſol conſurgens vel decedens per aliquam rubram nubem enituerit, licet omnia rubra intueri, terram ac mare ſcilicet, atque omnia, vt vno verbo dicam, quæ illuſtrantur. Hiſce conſimilia & per aſpectum ſolent noſtrum euenire: nam qualis color rei diaphanes ſiue tranſapparentis fuerit, talem rem ipſam per illam viſam cõtingit videri. Eiuſdem enim coloris omnia apparebunt, cuius coloris fuerit ſpeculum per quod illa videbuntur. Hinc effectum eſt vt quidam reipſa colores ineſſe Iridi at non per opticam rationem apparere crediderint, aut per apparentes colores, qui redundent è lucidi & obſcuri miſtionem ſecundum magis & minus, vt videtur ſenſiſſe Ariſtoteles in libris Metæorologicis. manifeſtum eſt autem quod vbi duæ, vel plures Irides apparuerint, futurarum pluuiarum copiam ſignificant, quare ita de illa ſcripſit Aratus inſignis aquarum & ventorum:

ἢ διδύμη ἔζωσε διὰ μέγαν οὐρανὸν ἶρις.
Et gemina cœlum cum zona cinxerit Iris.

Nam vbi paruus fuerit humentis aeris ac vaporum concurſus, vna tantum Iris producitur: at vbi multa fuerit & copioſa pluuiarum materia condenſata, poſt primam formatam Iridem altera efficitur, quæ circumſiſtat priorem, cingatque cœlum perſimili ambitu. Quod antem illud muneris iniunctum Iridi putaretur vt morientes mulieres Iunonis iuſſu à languoribus liberaret, id nihil aliud meo quidem iudicio ſignificat, quam illud quod à phyſicis dictum eſt, quia tempora pluuioſa & nimis humida maxime obſunt mulieribus, cum ſicca ſupra modum viris obſint, qui ad iuſtam ætatem peruenerunt. Cum enim in elementorum, qualitatumque ſiue temperamentorum ſymmetria vniuerſa vita animantium conſiſtat, frigida ac nimis humida tempora obſunt illis, qui vel ad caloris mediocritatem nondum peruenerunt, vel iam vergunt ad eius inopiam, cum ſuperuacaneos humores ob temporis & temperamenti malitiam non poſsint concoquere. Propter exceſſum etiam non Iunonis, ſed Iouis, hoc eſt nimij caloris iuſſu finxerunt Mercurium animas virorum ad inferos comitari ac deducere. Atqui nec illud uidem prætermittendum in hoc loco duxerim, quod fingebantur animæ mortalium ex hiſce corporibus Dearum iuſſu ſolui, non autem ſponte ſua diſcedere. Hoc enim idcirco dictum fuit, quoniam cum prædia ac iumenta Dei ſimus, vt ita dicam, & vere diuina animalia, nata Dei iuſſu ad cultum religionis, ad perfruendum Dei liberalitate, ad cognoſcendam Dei naturam diuinam, ad orbis totius ornamentum, ad bene agendum, ad felicitatem per virtutes poſt mortem nobis comparandam, non licet immature nos ipſos interficere, quod Deo moleſtiſsimum eſt, ſed expectare Dei voluntatem. Quis enim æquo animo ferret ſi ſua prædia arbores ac ſegetes, quas produxiſſent, deuaſtarent? aut quis non ſuccenſeret ſi illa irata domino pertæſaque fertilitatis, nihil producerent, aut ſeipſa deſtruerent? quis in ea ſi poſſet non acerbiſsime animaduerteret? Debent igitur animæ mortalium tandiu detineri in his corporibus, quibus fuerunt à Deo alligatæ, quandiu illi, qui eas vinxit, ita detinere aut coercere placuerit, neque inde niſi iuſſu ipſius Dei ſoluendæ ſunt. ac de Iride ſatis, nunc dicatur de Alpheo.

De Alpheo. Cap. XXI.

DE Alpheo, quem alij hominem, alij fluuium fuiſſe crediderunt, cuius fontes eſſent apud Aſeam pagum Arcadiæ, nihil prope certi habemus vel quis fuerit, vel quibus parentibus ſit natus, niſi quod eum alii Thermodontis & nymphæ cuiuſdam Anymones, alij Partheniæ fuiſſe filium tradunt. quidam aurigam fuiſſe Pelopis putarunt, alij cuiuſdam ducis inſignis, cuius virtus poſt Leonidam in Thermopylis enituerit: atque hi omnes ferè poſt mortem in fluuium ſui nominis mutatum fuiſſe memorarunt. Alij præterea fabulantur Alpheum virum fuiſſe mirifice venationibus deditum, qui aliquando in Arethuſæ venantis & ipſius amorem inciderit. illam cum Alpheus in matrimonium poſtulaſſet, atque ea conſtantiſsime recuſaret eius nuptias, in Ortygiam tranſmiſit non procul à Syracuſis, atque ibi in fontem ſui nominis conuerſa fuiſſe dicitur, vbi Dianam, cuius erat comes, precata fuiſſet vti nuptias illas quoquo pacto deuitare poſſet, vt teſtatur Ouidius libro quinto ſuarum mutationum in his carminibus:

Feſſa labore fugæ fer opem, deprehendimur inquam
Armigeræ Diana tuæ: cui ſæpe dediſti
Ferre tuos arcus, incluſaque tela pharetra. & paulo poſt:
In latices mutor. ſed enim cognoſcit amatas
Amnis aquas: poſitoque viri quod ſumpſerat ore
Vertitur in proprias quo ſe mihi miſceat vndas.

Illud cum grauiſsime tuliſſet Alpheus, Arethuſam ſcilicet in fontem ſui nomini Deæ miſericordia & nutu fuiſſe conuerſam, deſiderij amorisque eius impatiens dicitur & ipſe Deos precatus fuiſſe vt tantam animi moleſtiam aliqua ratione vitare poſſet, quare in fluuium ſui nominis & ipſe fuit conuerſus, qui poſt illam mutationem etiam dictus eſt vel ipſum fontem amare, quippe cum ſubter mare, vt aiunt, delapſus vel Syracuſas vſque decurrat, vbi poſtmodo emergens cum Arethuſa fonte commiſcetur, vt patet ex his:

Trinacriam ſupra medio iacet inſula ponto
Ortygiam dicunt, vbi cana fluenta refundit
Alpheus, Siculæ hinc Arethuſæ & iungitur vndæ.

Alii dixerunt Alpheum amauiſſe Dianam, eamque inſecutum fuiſſe ad Ortygiam vſque, vbi cum ceſſauiſſet, templum Dianæ cognomento Alpheæ fuit erectum ad perpetuam deuitati periculi memoriam. Alii tradiderunt Alpheum vnum fuiſſe ex iis, qui genus ducerent à ſole, qui cum Cercapho fratre vbi contenderet de virtute, illum interfecit, à paſtoribusque exagitatus ſe in Nyctimum fluuium deſperatione captus præcipitauit, qui ab illo poſtmodo vocatus eſt Alpheus, cuius rei teſtis eſt Agathocles Mileſius in ſecundo de fluminibus, & Agatho Samius. Fuerunt tamen nonnulli, qui ſemper fluuium, at non hominem fuiſſe Alpheum putauerint. atqui Strabo libro ſexto Gæographiæ multis verbis contendit aduerſus Timæum philoſophum ac Pindarum fieri non poſſe vt aqua Alphei fluminis per quoſdam hiatus decurrens impermiſta cum Arethuſa deniq; cõmiſceatur, quoniam inquit illum os habere palàm in mare irrumpens, neque eſſe quidquam alueo vicinum quod illum abſorbeat. Id autẽ fortaſſe videri poſſet abſurdum, niſi illud & ea ex oraculo Apollinis carmina confirmarent, quod poſt paulo dicetur, & alii fluuii ingẽtes iſtud ipſum facere comperirentur. nã fama eſt Nilũ paludem quandã ingredi ſolitum tanq̃ è continẽte, terraq; elapſum per Aethiopiã inferiorẽ decucurriſſe in Aegyptũ, atq; in mare illud, ꝙ ad Pharũ eſt erupiſſe. ſic enim memorauit Nicanor Samius in lib. 1. de fluminib. & ij qui ſupra Syenẽ ꝓfecti ſunt ad Meroẽ. In Hebræorũ finib. p̄terea fluuius ille q̃ Iordanis appel-

appellatus fuit, dictus eſt in Tyberiadē ſtagnum ingredi ſolitus, atq; inde emergens ſubire alterum ſtagnum, quod mare mortuum nuncupatur, ac rurſus emergens per quoddam ſpatium denique in paludem abſorptus omnino euaneſcit. & Pyramus decurrens per Cataoniam habet fontes in media planitie: eſt autem foſſa ſatis ampla, per quam aqua defluit limpida delata clam ſub terra per magnum ſpatium, ac rurſus erumpit in apertum mox per Taurum montem penetrat ac defluit tanta profunditate & anguſtia, vt canis ibi poſsit tranſilire. inde tantum cęni trahit, vt traditum ſit hoc ab oraculo:

ἔσσεται ἐσσομένοις, ὅτε Πύραμος ἀργυροδίνης
ἠϊόνα προχέων ἱερὴν ἐς Κύπρον ἵκηται
Tempus erit niueis cū labens Pyramus vndis
Litora producet in Cyprum deinde ſacratam.

Et Orontes defluens è Meſopotamia mox ſub terrā occultatur, tum rurſus erumpit apud Apamenen, atque ita profluit in mare Seleuciæ vt ait Chryſippus libro ſecundo rerum Scythicarū. Narrantur in Mycale monte fontes fuiſſe in Ionia cuiuſdam fluminis, quod erat Alphei perſimile, nam illud in medium mare præter lapſum rurſus erumpere ſolebat propè portum in Branchidis, cui portui nomen fuit Panormo, vt ait Timagetus in libro ſecundo de portubus. Melas fluius item magnus quidem ac ſolus è cunctis Græciæ fluminibus à fonte nauigiorum patiens, & tanquam Nilus incrementum per ſolſtitium æſtiuum accipiens, non lōge excurrens maxima ex parte in occultos lacus extinguitur, & exiguam ſui partem cum Cephiſo amne commiſcet, vt ait Plutarchus in vita Syllæ. cum tanta varietas curſuum fluuiorum memoretur in varijs locis, quid mirum eſt illud quoque Alpheo flumini contingere potuiſſe, cum multi ſcriptores illud etiam affirmarint? atqui Alphei fluminis hic fuiſſe ortus & curſus narratur ab antiquis. dictus eſt Alpheus fluuius non procul à Phylace Spartæ loco ſuos habere ortus, vbi caput eſt eius fluminis, qui locus Symbola fuit appellatus, qui agrū Tegeatarum à finibus Lacedęmonum diſterminat. Sunt autem dicta Symbola, quoniam συμβάλλειν congredi conferreque ſignificat, quod in eūdem ferè locum fluuius Ladon ex agro Clitoriorum, & Erymanthus è monte Erymantho defluēs, & Heliſſon decurrens per agrum & per vrbem Megalopolim, & Brentheates per agrum defluens Malopolitanorum, & Gortynius Gortynam vrbem alluens, & Thagus ex agro Melænenſi & Celadon in ipſum Alpheum illaberentur. dictus eſt naſci è pago Aſeo, vbi & Eurota. Fuit autem ſemper credita peculiaris quædam Alphei curſus natura, vt is modo ſub terram ſeſe occultaret, modo ex occultis cauernis, vt dicebamus, in lucem erumperet, idque faceret ſæpius, donec cum Arethuſæ aqua commiſceretur, quæ res dedit locum fabulæ, quòd Alpheus vel fluuius factus incredibili Arethuſæ deſiderio conflagraret. nam, vt fama eſt, cū primum è Phylace Symboliſque emanauit ſeſe in agrum Tegeatarum abſcondit, poſtea in Aſæum erumpens cum aqua Eurotæ communi alueo per ſpatium viginti ſtadiorum deferebatur. Tum rurſus in cuniculum quendam ingreſsi delabebantur ſub terrā, donec erumperet Eurotas in agrū Laconicum: at Alpheus in fines Megalopolitanorum, vbi Arcades fontes fuerant appellati. Inde vero Piſæum agrum Olympiamque præterlabens prorumpebat in nauale Eleorum ſupra Cyllenen, mareque intrabat Adriaticum. Illud autem tantis aquarum viribus agebatur, vt neque Adriaticum quidem poſſet violentum eius curſum retardare, quo minus pelagus internatans & ſua aqua, & proprio nomine ſeruato ad Ortygiam inſulam perueniret, fontique Arethuſę admiſceretur, vti ſcripſit Nicanor in libro tertio de fluminibus. Tradiderunt præterea ipſam Arethuſam hunc ipſum habere curſum ſolitam, vt ſub aquis marinis lapſa nullis ſalſis aquis admi-

admiſceretur, ad cuius naturam alludens Virg. ait in Gallo:

Sic tibi cum fluctus ſubterlabere Sicanos
Doris amara ſuam non intermiſceat vndam.

Mirifice dicta eſt eſſe accommodata aqua Alphei fluminis ad educandos oleaſtros, neque illud ſane incredibile eſt, quoniam varia fuit ſemper fluuiorum diuerſorum natura ad varia herbarum, animalium, arborumque genera producenda & educanda. Enimuero vt piſcium varietatem mirabilitatemque auium circa illos verſantium prætermittam, Alphei propria planta fuit oleaſter, ſicuti fluuij Acherontis peculiaris arbos populus alba eſſe dicebatur, vt Aſopus in agro Bœotorum iuncum educabat inſignis magnitudinis, vt Mæander dictus eſt feliciſsime producere & alere myricas, vtque Galliæ ciſalpinæ Padi alumna dicta eſt egregie nigra populus. Credita eſt aqua fluuij Alphei fuiſſe ſacrificijs accommodatiſsima, quoniam Alpheus amnis eſſet gratiſsimus Ioui. Nam cum die decimonono februarij cinerem è Prytanio quotannis aruſpices deportarent ad arã Iouis olympij, illoque cinere aqua Alphei fluminis diluto aram Iouis oblinirent de more, fuit poſtea ſancitum legibus ſacrificiorum nequa aqua præter quã Alphei fluminis ad eum vſum introduceretur, vt ſcripſit Porphyrius in libro primo de ſacrificijs, quare ex eo tãtum luto diutius ſeruatum fuit vt tectorium aræ ſuperinduceretur. Iure optimo deinde introductus fuit Alpheus in illum ſacrorum vſum, quoniam vim quandam præcipuam purgando ille fluuius creditus eſt habere, vnde etiam nomen obtinuit. nam cum eius aquæ irrigatio maculas purget, quas Alphos nominarunt vt ait Strabo libro octauo, atque vocatus eſt Alpheus à ſanandis impetiginibus, cum prius Ariger vocaretur. Hunc fluuium nonnulli pro Deo coluerunt, cui & ſtatuam & communem aram cum Diana erexerunt, quod etiam Acheloo & Cephiſo fluminibus contigit, quibus aræ fuerunt erectæ, ſicuti memoriæ proditum eſt à Pauſ. in rebus Atticis. conſecuta fuit etiã ipſa Arethuſa poſt modum diuinos honores, vt ait Nicanor Samius in libro tertio de fluminibus: ſiquidem mos fuit Aegienſium, qui populi fuerunt Achaiæ liba ſumpta ex ara Salutis in mare porricere, quæ ſe mittere Arethuſę Syracuſas teſtarentur, vt ait Melanthes in libro de ſacrificijs. ¶ Hæc illa ſunt ferè omnia, quæ de Alpheo fluuio memoratu digna tradita ſunt ab antiquis ſcriptoribus. atqui ſæpius explicatum fuit a nobis ſuperius quòd antiqui ſub fabularum integmentis naturæ arcana occultarunt, quodque per has ambages verborum naturam & vires elementorum ac rerum omnium explicabant, quæ illis tantum erant manifeſta, qui facti eſſent horum myſteriorum participes. Præterea vt res diuinas ſe ſemper habere ante oculos vulgus arbitraretur, montes & flumina & fontes & maria partim magnos Deos eſſe tradiderunt, partim quandam continere intra ſe occultam diuinitatem, quæ poſſet humanorum factorum eſſe teſtis. Et quoniam non animi ſolum, ſed etiam corporis mundities Deo gratiſsima exiſtimanda eſt, idcirco aquam illam, quæ præcipuam vim haberet purgandi, & ſacrificijs eſſe accommodatam ſanxerunt, & fluuium ipſum, qui huiuſmodi aquã hominibus in vſus illos ſuppeditaret, exiſtimauerunt eſſe Ioui amiciſsimum atque acceptiſsimum. alij diuinam vim animorum noſtrorum, virtutiſque naturam per huiuſmodi fabulam explicarunt, quippe quòd ſicuti materia appetit formam, vt ſuum proprium bonum, quòd ipſa per ſe inutilis eſt & ocioſa apparet, ſic anima noſtra virtutem tanquam formam ſuam expetit. Hæc cauſa eſt cur Alpheus fingebatur ſequi Arethuſam, cum ἄλφος ſit macula vt dictum eſt, ſiue imperfectio, & Ἀρετή virtus à Græcis nominetur. ac de Alpheo ſatis, nũc Inacho dicamus.

De

De Inacho. *Cap.* XXII.

INachus autem filius fuiſſe dicitur Eurydamantis & Dorycles nymphæ,cum tamen quidam Iphinoen eius matrem nominatam fuiſſe maluerint. Alij Oeneum patrem Inachi fuiſſe putarunt,quare fuit Oenides ab Heſiodo in ſacro ſermone ita appellatus:

> ἴναχος οἰνείδης κρονίδῃ πολὺ φίλτατον ὕδωρ.
> Inachus Oenides cœlo gratiſsimum amnis.

Hic primus omnium mortalium Argiuis imperaſſe dicitur, vxoremque habuiſſe Antiopen vt quidam putarunt,vt vero alij maluerunt, Colaxen; de qua Phoroneum ac Mycalen filiam ſuſcepit,quæ fuit poſtea vxor Areſtoris,vti ſcriptum eſt à Pauſania in rebus Corinthiacis.Habuit præterea filiam Philodicen, quæ ex Leucippo Phebam genuit & Ilairam,vt traditum eſt à Timageto celeberrimum eſt præterea,quòd Io illa quæ prius in vaccam,deinde in deam Iſidem côuerſa fuit, erat eiuſdem Inachi filia·nam fama eſt quòd Inachus quo tempore Argiuis imperauit,fluuium Amphilochum prius vocatum ampliore alueo locupletauit,cum is propter repentinos imbres ſolito alueo minime contentus ſæpe in planitiem irrumperet,ac aliquando multa Argiuorum ædificia ac ſegetes ſecum rapiens deuolueret.cum poſtmodum fluuium alueus caperet,neque damna Argiuis inferret vocatus eſt Inachus de nomine benefici principis, quem ille Iunoni conſecrauit,vt ait idem Pauſanias. Neque enim conſentit rationi quòd Io fluuij potius,quàm hominis fuiſſet filia,qui ſic Inachus vocaretur.Memoriæ proditum eſt ab antiquis,quòd Inachus fluuius ſuos ortus ac fontes habuit in monte Artemiſio ex fonte Lyrceo vocato,minime dubios,cuius dicebatur illa eſſe natura vt parua vſitata adeſſet illi aquarum copia, at facillime per imbres ita excreſceret,vt bonam partem Argiuæ regionis inundaret, cum tamen per æſtatẽ eſſet propè ſiccus.Iſtam autem aquarum penuriam Inacho contigiſſe illa de cauſa fabulantur, quia Inachus cum Phoroneo,Cephiſo, & Aſterione iudex Argiuorum de regione inter Neptunum ac Iunonem contendentes, delectus regionem ad iudicaſſet Iunoni.nam cum Iuno agrum Argiuorum ad ſe pertinere, ſibique iure conſecratum cenſeri debere diceret, Neptunus eum ad ſe ſpectare propter aquarum copiam,quæ regionem inundabant, eamque faciebant fertiliſsimam, contendit. At enim cum ab hæſitantibus diu iudicibus ſententia poſtea pro Iunone lata fuiſſet,agerque Argiuus Iunoni adiudicatus, fama eſt iratum Neptunum omnem aquarum copiam illis fluminibus iudicibus ademiſſe,quare niſi per æſtatem cæleſtibus pluuijs iuuarentur omnem prorſus aquam vna cum ſuis nominibus amiſiſſent. contra vero quo tempore ager Argiuus Iunoni fuit adiudicatus, dicitur maxima pars agri immiſsis aquis à Neptuno fuiſſe inundata, vt ita ſciretur pluſne Iuno an Neptunus regioni poſſet nocere. Sed tamen poſtea precante Iunone vt illam aquam ex agro Argiuo deduceret,vix illud denique impetratum eſt,atque Argiui in eo loco ipſo,per quem aqua refluxit,templum magnificum Neptuni cognomento Proſclyſtij ſiue inundantis ex voto erexerunt publico ſumptu,cum ſtatua Graniani Sicyonij artificis è marmore Pentelico, cũ columnis viginti & octo,quarum epiſtylia erant alternè Dorici & Corinthiaci operis, vt ſcripſit Hermippus in libro ſecundo de magnificentia templorum & ſacris regum donarijs.Hecatæus Inachum fuiſſe fluuium Amphilochorum ſcripſit è Lachmo defluentem, è quo erumperet Aeas,qui fuit diuerſus ab Inacho Argolico. Dictus autem fuit Amphilochus ab Amphilocho Argiuorum rege, quem fama eſt fluuium auſtrum verſus è Lachmo fluere ſolitum Argos irrumpentem, cum Aeas occaſum verſus illaberetur in ſinum Adriaticum. Neque

que tamen me præterit fuiſſe nonnullos qui Argos vrbem Amphilochium nominarint, cuiuſce rei cauſa narratur huiuſmodi. Poſt Epigonorū expeditionem aduerſus Thebanos Alcmæon fuit in Aetoliam à Diomede accerſitus, atque Alcmæonis opera & auxiliis Diomedes Aetoliam & Acarnaniam facile ſubiugauit. poſtea vero Diomede ab Agomemnone ad bellū Troianū accerſito, ante quā Argos ciuitas extaret, manſit Alcmæon quidē in Acarnania, atque Argos ibi cōdidit, quā de ſui fratris nomine appellauit Amphilochiū, cuius in caput forte ſaxū deuolutū illū occidit, dū inſtaret in altera parte vrbis ędificationi. Sic vrbs Amphilochiū dicta eſt vbi Amphilochus ex vulnere deceſsiſſet poſt die quarto. Huic cū Inachus ſucceſsiſſet, q̄a vrbs recēs adhuc multis colonis nō eſſet plena, nō ſatis celebre nomē obtinuit, quoniā libētius homines in agris vitā degerēt. At Phoroneus ipſius Inachi filius aīum adiecit ad vrbē locupletādā, vt q̧ diſperſos in agris Argiuos, ſeorsūq; habitātes in vnius ciuitatis ius ac mœnia cōpulit, & aliud ꝑterea oppidū condidit, ꝙ ab ipſo Phoronicū fuit vocatū. Sed.n.cū Amphilochiū multitudine ciuiū breui fuiſſet oppletū, opulentiſsimęq; & florētiſsimæ vrbis ſatis honeſta principia accepiſſet, illi nomē mutauit, & ex Argo nepote nato è Phoronei filia ciuitatē Argos noīauit. nā cū paulo ante mortuus fuiſſet Inachus in Inacho fluuio de ſe noīato ſepultus fuit, cum ſibi magnificū ſepulcrū ibi ſub aquis extruxiſſet, Neq; mirū eſt nomina fluuiorū & curſum ſæpius fuiſſe mutatū, quādo vel ipſa aqua fluminum aliquando pene defecerit, vt teſtatur Lucianus ita in Charonte, καὶ πόλεις ὥσπερ ἄνθρωποι, καὶ τὸ παραδοξότερον, ποταμοὶ ὅλοι, ἰνάχου οὐν οὐδὲ τάφος ἐν ἄργει ἔτι καταλείπεται. atque vrbes tanquā homines. & quod magis eſt admirabile, vel vniuerſi fluuii euaneſcunt: Inachi enim nullum Argis extat monumentum aut veſtigium. tanta vis eſt temporum. Sed de fabuloſis aut hiſtoricis hactenus. ¶ Ego ſane quid aliud per hanc fabulam vellent exprimere antiqui non reperio, niſi vellent exprimere phyſicam fluuiorum & aeris naturam: nam quid eſt aliud Iunonem ac Neptunum de regione contendere, niſi tantum eſſe aquarum aeriſque beneficium ad fertilitatem regionis, vt vtrum maius ſit, non facile poſsit diiudicari? Delecti ſunt fluuii iudices, quoniā iudicium illud non facile eſt cuiquam, niſi fluminibus, qui ipſi norunt quanta ſit ſuarum aquarum bonitas, hoc eſt rerum phyſicarum peritis ingeniis. Sed vt ſunt pleræque res huamanæ, quæ bonæ creduntur, hæc eadem res, quæ ſalutem & fertilitatem regionibus afferre conſueuit, ſi citra vel vltra modum ſit, omnem ſalubritatem infeſtat atque euertit. Inde effectū eſſe dicitur vt indignatus Neptunus modo regionem inundarit, modo omnem fere aquam fluminibus ademerit. Idem eſt enim aquarum vſus regionibus, qui eſt vini hominibus ac reliquarum epularum. nam cum vinum vtile ſit moderatum bibentibus, eius nimia copia incredibile eſt quantum obſit, tanquam intima corporis inundās ac pene ſuffocās, & vim naturalē exurens aut extinguēs: quare vt fluuii ferūt per inūdationes herbarū ſemina, ſi aqua ſit cum terra cōmiſta accedēte calore, vt ſenſit Theophraſtus in 3. lib. plantarum, ſic multa morborum & ægritudinum ſemina naſcūtur per nimiā inundationē vini, ſi calor naturalis nō poſsit copiā cōcoquere. Sed oīum difficillimū eſt diiudicare plusne bonitas aeris, an copia bonarū aquarū cōferat regionib. quare iudices ancipites aliquādiu fuerūt. Ego tamē cēſuerim, quoniā vſus aeris tā perpetuus eſt, tā vtilis, tā neceſſarius, vt ſine illo viuere neq; tantillū poſsimus, cuius in primis eximia bonitas ac tēperies eſt requirēda, ſapiētiſsime dictū fuiſſe ab antiq̄s in regione Argiuorū adiudicāda præferēdā fuiſſe Iunonē, quā aera eſſe ſuperius à nobis explicatū fuit. Atqui ſine fluminib. vel irrigatione agrorū vel ſolis imbribus cęleſtib. aut ēt rorib. aliquādo cōtēti eſſe poſſunt agri ad fertilitatē & ad ſanitatē colonorū, at ſine aeris bonitate nullū oppidū, nulla

ciui-

ciuitas,nulla regio eſt habitabilis,aut magnopere à ſanæ mitēs homib. expetēda. Eius rei ſunt argumentum paludes,aut agri paludibus propinqui, in quibus incolumitas colonorum aut proximè habitantium non ſolet eſſe diuturna, vel ſi optimo illi prius fuerint naturali temperamento,qui illuc acceſſerint,cum multę quotidie fiant accolentium animalium ægritudines. Hæc ipſa cauſa fuit vt arbitror cur Iuno precibus à Neptuno vix impetrarit vt aquas poſt inundationes ex Argiuorum regione deduceret.nam poſt illuuiones agrorum non facile recuperatur ſalubritas regionis, & id fit præſertim ſi multa flumina in eam regionem defluxerint. at quoniam homines res diuinas perraro ritè iudicare poſſunt, non ſemel pœna ſuæ arrogantiæ deterriti ſunt ab ipſis Deorum rebus iudicandis, quibus parere tantum conuenit, & obſeruari, at non etiam iudicare. inde fabulati ſunt antiqui fluminibus iudicibus aquam fuiſſe à Neptuno ademptam .Sic Paris temerarius iudex patrię ſuæ incendium & minas vniuerſæ Aſiæ adiudicauit. Sic Midas ſibi mutationem aurium tantum , at alij per hanc temeritatem in montes,in flumina,in belluas ſunt mutati, quos longum eſſe referre. Reliqua, quæ ſunt ad fabulæ ipſius ornamenta adhibita , non ſunt omnia vtilia naturalibus ac philoſophicis rationibus, quia ſolent nonnulla ad rerum primariarum probabilitatem & exornationem confingi. vt enim in fertiliſsimo agro fieri non poteſt nulla vt herba naſcatur inutilis, ſic in optimis pulcherrimiſque figmentis antiquarū non poſſunt omnia ad certam mortalium vtilitatem perduci,ſed quædam ad voluptatem,quædam ad probabilitatem ficta fuiſſe ſunt exiſtimanda. Quòd ſiquis putet ſe poſſe hæc ad meliorem partum perducere, melioreſque explicationes inuenire,debet hanc vtilitatem cum poſteris communicare, omnes enim ad cæterorum quoque commoda nati ſumus, ac iubemur à Deo illud talentum exercere pro viribus,quod nobis à diuina clementia conſlum eſt. at de Inacho ſatis, nunc dicatur Europa.

De Europa. *Cap.* XXIII.

DIcitur Europa fuiſſe Agenoris Phænicum regis & Meliæ nymphæ filia, quæ Cadmum ac Thaſſum fratres habuerit. Thaſus deinde nomen dedit illis Thaſiis,qui Tyrum ad Phœniciam incoluerunt. ſorores Europæ fuerunt Electra & Taygete,& fratres præterea Cilix à quo Cilicia , & Phœnix , a quo Phœnicia fuit dicta. Alii tamen hos è diuerſis matribus natos eſſe arbitrati ſunt, ſiquidem Cadmum Pherecydes lib. 4 hyſtoriarum ex Argenore & Argiope Nili fluuii filia natum eſſe tradidit,at è Damno filia Beli Phœnicem & Iſæam Aegypti vxorum,qui Aegypto nomen dedit,& Meliam vxorem Danai natos eſſe memorat. Europam tanta corporis præſtantia atque pulchritudine fuiſſe narrant, vt omnes ſuæ tempeſtatis mulieres facile antecelleret. Hanc vbi Iupiter ſummopere deperiret,dicitur in candidum ac pulcherrimum taurum eſſe conuerſus, atque ad litus maris deſcendiſſe, quo Europa cum ſociis virginibus aliquando adire conſueuerat.Huius tauri miram quandam & inuſitatam pulchrritudinem Europa admirata dicitur ſeorſum a ſocijs ad eum ſpectandum primum acceſsiſſe, deinde etiam liberius manibus contrectaſſe , ac denique ipſum taurum tanquā equum ludendo conſcendiſſe,a quo per dolum dicta eſt fuiſſe ſuper mare in Cretam vſque deportata, vri ſcriptum eſt ab Ouidio in tertio libro mutatorum in his;

Iamque Deus poſita fallacis imagine tauri
Se confeſſus erat, Dictæaque rura tenebat.

Fabulantur Iouem vbi ſeſe quis eſſet Deus priſtina forma recepta confeſſus fuiſſet,ad præclari huiuſce facinoris memoriam ſempiternam inter ſidera tauri imaginem

ginem collocaſſe vt ſcriptum fuit ab Hygino in fabulis aſtrorum. Aiunt Agenorem tam grauiter caſum Europæ tuliſſe cum illa nullibi inueniretur, quod raptam à piratis eſſe arbitraretur, vt accitis Cadmo & Thaſo filiis claſſem inſtruxerit, quam bifariam diuiſam illis dedit. Iuſsit Thaſum cum altera parte claſsis omnes regiones Phœniciæ finitimas, atque omnes portus diligentiſsime inueſtigare: cum altera parte Cadmum vel ad longinquas maris Syrij terras accurrere, atque fugientes piratas comprehendere, ſiqui forte Europam auferrent: neque prius redirent, quam aſportarent Europam. Sed enim cum Thaſus nullibi illam inueniret celerrima ac diligentiſsima nauigatione vſus, nullumque veſtigium omnino eius ablatæ repertum fuiſſet, dictus eſt in inſulam maris Aegæi, quam olim Platen vocarunt, aduentaſſe Thraciæ finitimam, oppidumque ibi condidiſſe, quod Thaſum de ſuo noīe appellauit, à quo vniuerſa poſtmodo inſula vocata fuit Thaſus, vbi habitare decreuit cum illis Phænicibus, qui ipſum ſecuti fuerant in naui ad recuperandam ſororem. Cadmus item vbi fruſtra ſororis fugam & ipſe diligenter terra marique fruſtra inueſtigaſſet, tandem deſperata eius ſalute vel libertate vel inuentione ad oraculum confugit vt ſciſcitaretur quonam pacto illam poſſet inuenire: aut conſilium caperet quid ſibi in illa difficultate rerum eſſet agendum. reſponſum eſt à Deo quod ibi habitare oporteret, vt ait Muſæus in Titanographia, & Callimachus de habitatis inſulis, vbi bos ipſa quieuiſſet, quam habuiſſet ducem itineris. Europam autem ipſam non eſſe humanarum virium aut humani ingenij inuenire. Mox vbi bos apud Thurium fontē apparuiſſet, qui locus fuit à boue ita vocatus, cum Phænices Thur vaccam appellarent, id nō procul à Cephiſo flumine contigit, vti bos humi decumbens conquieſceret. Cadmus igitur ibi habitare decreuit, vrbemque ibi condidit, quam Bæotiam vocauit vt ait Nicander in libro de Europa, & Callimachus in conditis inſulis, & habitatis vrbibus, & earū nominibus, & Ouid. in 3. mutationum. Cadmus vbi ſacrificia de more antiquorum Dijs patriis eius loci eſſet facturus, antequam fundamenta vrbis iaceret, quo ipſos Deos benignos in poſterum placatoſque haberet, iuſsit miniſtros aquam ſibi è proximo fonte afferre, quem fontem Aretiaden nominabant. Verum cum non procul ab eo fonte draco inſignis magnitudinis in ſpelunca quadam lateret Martis & Veneris filius, vt quidam crediderunt, inter quos fuit Apollodorus Cyrenaicus in libro de Diis, & Lyſimachus, qui multa de Europa ſcripſit in libro quarto rerum Thebanarum, & de Cadmo ad vrbem Thebanam profecto, dicuntur miſsi aquatum miniſtri fuiſſe ab illo dracone deuorati. Cum fruſtra Cadmus diutiſsime aquatum miſſos expectaſſet, atque ægerrime ferret illorum tarditatem, dictus eſt & ipſe illuc ad fontem fuiſſe profectus, ac inuentum draconem palpitantia adhuc cruenta miniſtrorum corpora vorantem non procul ab Homoloide tunc vocata porta Thebana occidiſſe. Illud cum eueniſſet eo pacto Mars, vel, vt aliis magis placuit, Pallas iuſsit Cadmum ſeminare alteram partem dentium exemptorum ex ore ſerpentis: è quibus ſatis fabulantur natos eſſe homines permultos, qui ſeſe mutuis vulneribus ingenio atque artificio Cadmi trucidarunt. Pherecydes ſcriptum reliquit libro quinto hiſtoriarū Martem ac Palladem dimidium illorum dentium eius draconis dediſſe Cadmo, cum dimidium reſeruatum ſit poſtea Aeetę regi Colchorū. Tunc aiunt Martem imperaſſe vti Cadmus eos dentes ſereret, è quibus armati homines nati ſunt pugnaturi cum Cadmo in vltionem draconis Martis filii ab illo trucidati. Pallas Cadmi miſerta dicitur illum monuiſſe vt lapide clam vnum eorum percuteret. Ille, qui percuſſus fuit, cum illam iniuriam non aliunde natam eſſe arbitraretur, quā ab vno fratrū, vt ſunt homines bellicoſi ad omnē iniuriā armis vindicandā prōpti, obliterata omnis humanitatis & affinitatis memoria, leuiſsime ad-

uerſus

uerſus illū,quem putauit iniuriū,irruit,illumq; trucidauit. mox cęteris illā iniuſtam cædem vindicantibus,atque aliis contra tanquā illegitime iniurias paſſum defendentibus,omnes demum ſunt mutuis vulneribus confoſsi,atque ad vnum in illo certamine ceciderunt,præter Vdæum,Pelorem, Chthorium, Echionem, & Hyperenorem, qui ſoli quinque ſuperfuerunt ex illis multis hominibus.Cadmus poſtmodo his ſibi conciliatis opera illorum vſus eſt in multis rebus,quæ ita breuiter declarauit Apollonius Rhod.libro 3. argonaut.

πόρε δέ σφιν ἰοῦσιν
δειὼν αἰήτης χαλεποὺς ἐς ἄεθλον ὀδόντας
Ἀονίοιο δράκοντος, ὃν ὠγυγίῃ ἐνὶ θήβῃ
κάδμος ὅτ᾽ εὐρώπην διζήμενος εἰσαφίκανε
πέφνεν ἀρητιάδῃ κρήνῃ ἐπίουρον ἐόντα
ἔνθα καὶ ἐννάσθη πομπῇ βοὸς, ἥν οἱ ἀπόλλων
ὤπασε μαντοσύνῃσι προηγήτειραν ὁδοῖο.

venienientibus illis
Rex Aeeta feros dedit in certamina dentes
Aonii ſerpentis.eum namque ære cecidit
Europam quærens Cadmus,cum mænia Thebas
Ogygias petiit ſeruantem,vbi naſcitur vnda
Fontis Aretiadæ. ductu bouis ille quieuit
Hic primum,dedit eſſe ducem quam clarus Apollo.

Vbi hæc ita contigiſſent, ac Agenor neque filiam neque filios reduces amplius videre potuiſſet,credita eſt Europa in deorum numerum relata, vt ait Lucianus in Dea Syria: quamobrem ad Agenoris ipſius conſolationem, vt fama eſt, Phænices illam templis & altaribus & propriis ſacerdotibus decorarunt, ſacrumque putatum ſermonem de illa vulgarunt, quod Iupiter in taurum verſus, vt diximus,illam in Cretam abſtulerit. præterea Sidonii numiſmata cum fœmina tauri dorſo inſidente ac mare transfretante cuderunt in eius honorem. Memoriæ proditum fuit etiam Carneum fuiſſe Iouis & huius Europæ filium, quem ab Apolline & Latona fuiſſe educatum memorarunt. Huic fratrem Leotychidem nonnulli adiunxerunt,ſororesque Hydarnim,Limeram, & Alageniam, qui omnes poſtea nomina ciuitatibus dederunt,vt ſcripſit Eudoxus in ambitu terræ.atque illa hactenus explicata fuerunt, quæ de Europa & Cadmo fabuloſe memoriæ prodita ſunt ab antiquis: nūc q̄d per hæc ſignificare voluerint,perquiramus.

¶ Scriptum reliquit Herodotus in primo libro ſuarum hiſtoriarum Cretenſes homines audita inſigni Europæ pulchritudine ad eam rapiendam ſuo regi cōtendiſſe,quorum tamen nomina ignorari inquit,vt eſt in his μετὰ δὲ ταῦτα ἑλλήνων τινὰς, οὐ γὰρ ἔχουσι τοὔνομα ἀπηγήσασθαι, φασὶ τῆς φοινίκης εἰς τύρον προσχόντας ἁρπάσαι τοῦ βασιλῆος θυγατέρα εὐρώπην. εἴησαν δὲ ἂν οὗτοι κρῆτες. Poſtea vero nonnullos e Græcis,non tamen nomina proferre poſſunt, in Tyrum claſſe delatos fuiſſe memorant, atque Europam regis Phæniciæ filiam rapuiſſe, fuerunt autem iſti viri Cretenſes.Circumferūtur illa de tauro memoriæ prodita fabuloſeque confiɛta,quod in prora eius nauigii, quo vecta eſt Europa, taurus eſſet depictus,vti traditum eſt ab Agatharchide Cnidio in rebus Europicis. nam non ſolum in numiſmatis, ſed etiam in picturis domeſticis & in nauigiis iumentorum imagines antiqui pingere conſueuerunt, quare Piſtricem & centaurum, & chimęram naues appellauit Virgilius ab illis formis animalium, quæ in proris erant picta vt eſt lib. 5.& nomen pecuniæ atque peculii inde apud latinos manauit.Ego non nihil præterea ad animorum moderationē pertinens ſub hoc huiuſce fabulæ inuolucro cōtineri crediderim præter hiſtoricam explicationem,quā

do

do vel ipſum Deorum regem creditum Iouem propter laſciuiam in animal turpe ſe mutauiſſe tradiderunt ad poſteros. Nã ſignificare volebant nullã eſſe turpitudinẽ, in quam libido & effrænata quædam Veneris titillatio non impellat, niſi quis prudentia & ratione moderationem adhibeat, vnde præclare dictum eſt ab Euripide in Medea ingens malum mortalibus eſſe amorem, vt eſt in hoc verſu:

φεῦ, φεῦ, βροτοῖς ἔρωτες ὡς κακὸν μέγα.
Heu, heu, viris ingens vt eſt amor malum.

Sapientiſsime igitur in Pythagoriſta ſcripſit Ariſtophon amorem de cœlo in terras ad homines multo Dijs imprudẽtiores eſſe detruſum, quoniã eſſet ibi autor multorum malorum, & multarum calamitatum fundamentum, cum diſcordias & inimicitias inter Deos ſereret, vt eſt in his:

εἶτ' οὐ δικαίως ἐς' ἀπεψηφισμένος
ὑπὸ τῶν θεῶν τῶν δώδεκ' εἰκότως ἔρως;
ἐτάραττε κ' ἀκείνους γὰρ ἐμβάλλων ςάσεις,
ὅτ' ἦν μετ' αὐτῶν· ὡς δὲ λίαν ἦν θρασὺς,
καὶ σοβαρὸς, ἀποκόψαντες αὐτοῦ τὰ πτερὰ
ἵνα μὴ πέτηται πρὸς τὸν οὐρανὸν πάλιν,
Δεῦρ' αὐτὸν ἐφυγάδευσαν ὡς ἡμᾶς κάτω.
τὰς δὲ πτέρυγας ἃς εἶχε τῇ νίκῃ φορεῖν
ἔδοσαν περιφανὲς σκῦλον ἀπὸ τῶν πολεμίων.
Reiectus eſt nunquid Deorum calculis
E cætu amor decem duorumque? omnia
Turbabat ille: bella liteſque intulit
Vbi eſſet vna, quod foret valde inſolens:
Huic arroganti alas ceciderunt Dei
Volare rurſus ne valeret ad polum.
Profugum dorſumque expulerunt ad viros
Alas dedere, quas habebat, poſſet vt
Exuuias referre victor ex hoſtibus.

Nam duo ſunt periculoſi maxime ſcopuli, in quos deuitandum eſt ne humana vita illabatur, ira ſcilicet, & ingens rei alicuius amor ac deſiderium, quando vterq; horum affectuum poteſt quemuis, niſi moderatus exiſtat, in apertiſsimam pernitiem, tãquam in duos marinos ſcopulos Scyllam & Charybdim, impellere, atque illidere. nam ſicut tanta vis eſt iræ, vt vel in res anima ſenſuque carentes excitet, & in ferrea artis inſtrumenta inflammet, ſi opus artis parum feliciter ob imperitiam ſuccedat, & ad contumelias lapidi vel ferro vel ligno dicendas, nihil ijs ipſis rebus homines prudentiores, ſic amor facit, cum ſit quoddam animi deliriũ, ſi immoderatus exiſtat, vt neq; nobilitatẽ maiorum, neq; maieſtatẽ imperij tantilli faciant pleriq;, neq; intelligatur his motib. agitatos cæteris omnib. deriſum & contẽptũ iri. nam ſic virtus, & illa animi diuinitas, quæ rerum omniũ precioſiſsima eſt & Deo gratiſsima contaminatur & conculcatur, captiuaq; ab amore, quo libuerit trahitur. Facit enim amor vt turpia, deformia, triſtia, damnoſa, lætiſsima, vtilia, pulchra, honeſta atq; laudabilia videantur. quare non minus illi qui amet, quàm ebrio & inſano illud conuenit, quod eſt in Oreſte Euripidis:

Μεν' ὦ ταλαίπωρ' ἀτρέμας σοῖς ἐν δεμνίοις,
ὁρᾷς γὰρ οὐδὲν, ὧν δοκεῖς σαφ' εἰδέναι.
Iace miſere tuo miſelle in lectulo,
Nihil vides vere, vt videris cernere.

Inde fingitur Iupiter ipſe in taurum animal laſciuum ac furibundum eſſe conuerſus, cum vellent antiqui amoris inſolentiam & obſcænitatem per hæc patefacere.

nam omnia prope bella, deuaſtationes regnorum, euerſiones ciuitatum, incendia prouinciarum deſcripta à poetis, omniaque hominum deliria, propter laſciuos amores, & immoderatam libidinem euenerunt. Præclare igitur ac ſapienter ſuauiſsimus poeta Euripides in Hippolyto Coronifero ita ſcripſit, vbi quot mala in humanam vitam per mulieres irrumpant, conſideraſſet:

ὦ Ζεῦ, τί δὴ κίβδηλον ἀνθρώποις κακὸν
Γυναῖκας εἰς φῶς ἡλίου κατῴκισας;
εἰ γὰρ βρότειον ἤθελες σπεῖραι γένος,
οὐκ ἐκ γυναικῶν χρῆν παρασχέσθαι τόδε.
Ἀλλ᾽ ἀντιθέντας σοῖσιν ἐν ναοῖς βροτοὺς
ἢ χαλκὸν, ἢ σίδηρον, ἢ χρυσοῦ βάρος,
παίδων πρίασθαι σπέρμα τοῦ τιμήματος
τῆς ἀξίας ἕκαστον ἐν δὲ δώμασι
Ναίειν ἐλευθέροισι θηλειῶν ἄτερ
O' Iupiter quid hoc mali? mortalibus
Cur protuliſti fęminas olim viris?
Virile ſeminare ſi velles genus,
Non id decebat fœminas producere:
Sed in tuis templis viros deponere
Ferrum, vel æs, puri vel auri pondera,
Et filiorum ſic referre ſemina
Pro precio mox ſingulos: in ædibus
Mox liberos ſic eſſe procul à fœminis.

Et iucundus Mænander in Tibicina ſiue ἀῤῥηφόρῳ

Οὐ γαμεῖς ἐὰν νοῦν ἔχεις τοῦτον καταλιπὼν τὸν βίον.
Γεγάμηκα γὰρ αὐτὸς, διὰ τοῦτο σοι παραινῶ μὴ γαμεῖν.
Δεδογμένον τὸ πρᾶγμ᾽ ἀνεῤῥίφθη κύβος.
Πέραινε σωθείης δὲ νῦν ἀληθινὸν.
εἰς πέλαγος αὐτὸν ἐμβαλλεῖς γὰρ πραγμάτων
οὐ λιβυκὸν, οὐδ᾽ αἰγαῖον, οὗ τῶν τριάκοντ᾽ οὐκ ἀπόλλυται
τρία πλοιάρια. γήμας δ᾽ οὐδὲ εἷς σέσωσθ᾽ ὅλως,
Mentem ſi habes, nullam capeſſe coniugem
Vitam relinquens hanc. ego duxi prius,
Quare tibi ſuadebo ne ducas. mihi
Decreta res, & iacta prorſus alea eſt.
Seruaberis ſic, perge. te credis freto
Magno negotiorum, at non illi Libyco
Ponto, vel Aegæo, perire vbi ſolent
E' nauibus triginta tres haud ſæpius.
Eſt nemo ſoſpes coniugem qui duxerit.

Atqui ſi res altius conſideretur, vereor ne omnis illa reprehenſio fœminarum in ipſos viros redũdet, quia nullũ malum cõmittitur à ſolis fęminis. cum omniũ malorum ac ſcelerũ vel adiutores & ſocios, vel conſultores viros habuerint. nihil eſt igit quod ſua demẽtia à viris in mulieres reijciat. nã fęminæ animalia imperfecta vt plerique appellant, non ſunt à perfectis viris ad omnia flagitia adiuuandæ aut etiam impellendæ: ſed potius admonendæ, atque à conceptis in animo erroribus ſalubri conſilio retrahendæ. habent fœminę verecundiam quandam à natura inſitam, magis quàm viri & timorem & imbecillitatem ingenij ac corporis ad res perficiendas, quib. magis ab omni turpitudine deterrentur. & ſane facilius eſt mulieres quàm viros intra honeſtatis terminos coercere. oportet infelicium mulier-

cularum

cularum miſereri, quæ tot incommoda vere patiuntur, quot memorantur ab omnium prope poetarum ſuauiſsimo, vt mihi quidem videtur, Euripide his verſib.

πάντων δ' ὅσ' ἐς ἔμψυχα, καὶ γνώμην ἔχει,
γυναῖκες ἐσμὲν ἀθλιώτατον φυτόν.
Ἃς πρῶτα μὲν δεῖ χρημάτων ὑπερβολῇ
πόσιν πρίασθαι, δεσπότην τε σώματος
λαβεῖν. κακοῦ γὰρ τοῦδ' ἔτ' ἄλγιον κακόν.
κἂν τῷδ' ἀγὼν μέγιστος, ἢ κακὸν λαβεῖν
ἢ χρηστόν, οὐ γὰρ εὐκλεεῖς ἀπαλλαγαὶ
Γυναιξὶν. οὐδ' οἷόν τε ἀνήνασθαι πόσιν.
εἰς καινὰ δ' ἤθη καὶ νόμους ἀφιγμένην,
Δεῖ μάντιν εἶναι. μὴ μαθοῦσαν οἴκοθεν,
ὅτῳ μάλιστα χρήσεται ξυνευνέτῃ.
κἂν μὲν τάδ' ἡμῖν ἐκπονουμέναισιν εὖ
πόσις ξυνοικῇ μὴ βίᾳ φέρων ζυγόν,
ζηλωτὸς αἰών. εἰ δὲ μή, θανεῖν χρεών.
Ἀνὴρ δ' ὅταν τοῖς ἔνδον ἄχθηται ξυνών,
ἔξω μολὼν ἔπαυσε καρδίας χόλον,
ἢ πρὸς φίλων τιν' ἢ πρὸς ἥλικα τραπείς.
ἡμῖν δ' ἀνάγκη πρὸς μίαν ψυχὴν βλέπειν.

Nos fœminæ miſerrimæ plantæ ſumus
Viuentium, vel mente quæ pollent. prius
Nobis maritos eſt opus pecunia
Emiſſe grandi, perpetique corporis
Heros, quid infelicius dici queat?
In hoc labor fit plurimus nobis, bonos
Nanciſcier, quòd à viro diſcedere
Sit turpe, nec ſpreuiſſe fœminæ licet.
Leges nouas petenti, & hinc domum nouam
Illi fit eſſe vatem opus. ni ſciuerit
Domi marito conuenit quali vtier.
Quod ſi maritus gaudet illis moribus,
Feratque lætus id iugum, dulciſsimum eſt.
Sin, emori præſtaret inde millies.
Aegrè vir ipſe cum tulit domeſtica,
Sedauit iram cordis exiens domo
Petens amicum, vel ſodalem quempiam.
Nobis miſellis cernere hunc vnum eſt opus.

Aiunt præterea Cadmum vbi è Phænicia in Græciã traieciſſet, primum detuliſſe quarundam literarũ cognitionem, cum antea res philoſophicæ per fabuloſas narrationes tantũ in manus ad poſteros traderẽtur. Primus idem hiſtoriã ſoluta oratione ſcribere aggreſſus eſt, quod tñ quidã nõ Phœnici, ſed Mileſio Cadmo attribuerunt. Primus hic æroſum lapidẽ Cadmiam vocatũ adinuenit, è quo æs coqui ac fieri cõſueuit, fecitq; æs ipſum purius, cũ ante eius tẽpora per imperitiã artificũ æs multa inutilia cõmiſta ſoleret habere. Europa poſtmodo cõſecuta eſt à Ioue vt tertia pars orbis de ſuo noĩe diceret, quã ita ſitã eſſe dicũt, vt per fretũ columnarũ nauigãtib. interius in dextra parte ſit Africa ad Nili vſq; fluenta. in ſiniſtra Europa ad Tanaim vſq; & Męotidis incolas & Boryſthenes, cum vtræq; hæ partes Aſia terminẽtur. eſt quidem Europa tota habitabilis præter exiguam admodum partẽ Tanaidis & Męotidis plagæ finitimam, quæ ob ingentem vim frigoris nõ commode

mode habitari poteſt. Thaſus poſtea Herculem Tyrium eſſe contendens vbi ad Olympia veniſſet vt ciuis ſui ſtatuam æneam decem cubitorum erigendam curauit ſuper baſi ærea, quæ ſtatua læua arcum, dextra clauam tenebat. atque tot de Europa dicta ſint, nunc de Penelope diſſeramus.

De Penelope. Cap. XXIIII.

PEnelope fuit Icarij & Peribææ Naïdis filia, quæ prius Arnæa vocabatur, habuitque quinque fratres vt inquit Silenus Chius in fabuloſis hiſtorijs, Caunum, Phalerum, Nopſopem, Philemonem, Helorum. fama eſt Icarium quo tempore geſtaret in vtero Peribœa iuiſſe ad oraculū propter quędam viſa ſibi in ſomnijs, vt ſciſcitaretur quid vxor eſſet paritura, ac reſponſum tuliſſe huiuſmodi:

Αἶσχος ἔχει περίβοια, κλέος τ' ἐν γαστρὶ γυναικῶν.
Fœmineum Peribæa decus, Peribæa pudorem
Fert vtero.

Illud cum audiuiſſet Icarius, neq; recte Dei dictum percepiſſet, ratus aliquam inſignem infamiam in ſuam familiam ex illa quæ naſceretur redundaturam, continuo natam Arnæam in quadam pelui expoſitam in mare deiecit, fortunæque ipſius puellæ totū negotium cōmiſit. Hanc puellam Arnæam nominarunt, ꝙ eā nollent educare, cum ἀρνᾶσθαι refutare & abnuere ſignificet. cæterū peluis vbi diutius mirā quandam maris & ventorū tranquillitatem nacta fuiſſet, neq; receſſiſſet ab eo loco, vbi primum depoſita fuerat, niſi quantū naturalis marinarum aquarū refluxus illam ſenſim detuliſſet, dicuntur aues quædam ad eius puellæ vagitum aduolaſſe, quas Meleagridas vocāt, in quas cōuerſas Meleagri ſorores poſt diuturnas lacrymas ob impatientiā doloris fabulati ſunt, vbi ſtipes illi coætaneus fuiſſet in ignē coniectus. Has aues arculā ad litus appuliſſe memorant, cū parum diſtaret à litore, ac infantē per nōnullos dies educauiſſe. Illud miraculū ab incolis eius loci deprehēſum ac Icario narratū ita miſericordia puellæ eius animū cōmouit adhortāte & impellēte præcipuè Peribœa, vt ad mare ipſe profectus inuentā peluim cū auib. nutricib. domū detulerit. Illæ igitur aues cū Penelopes per illud tēpus à Græcis dicerent, nā penelope eſt gallinarū genus, quas nūc Indicas vocāt, mox depoſito priore Arnææ nomine filiā Penelopen vocauit, vt teſtatus eſt Herodorus in ijs quæ ſcripſit de Perſeo & Andromeda. poſtmodo cū ad nubilē ætatē acceſſiſſet Penelope, tāta corporis pulchritudine, tantaq; morū elegātia fuiſſe dr̄, vt mirificos amores in animis iuuenū excitaret. multi igit̄ è principib. Græcarū ciuitatū illā in matrimonium petiuerūt. Sed cū oraculi adhuc memor Icarius eā nemini cuperet in matrimonio collocare, niſi præſtātiſſimo viro, qui poſſet & prudentia & virtute filiæ ſuæ deſiderijs moderari, quæ hactenus omnē honeſtatē illæſam & integerrimā ſeruaſſet, propoſuit curſus certamē in via Aphetaide illa de cauſa vocata apud Lacedæmonios, nō procul à Carnei Apollinis ſacello. Nā cū ibi è carceribus proci emiſſi fuiſſent, Apheta via vocata fuit, quia ἀφιέναι ſit dimittere. In ijs ludis victorē declaratū fuiſſe Vlyſſem memorat Pauſ. in reb. Laconicis, quare illi præmiū curſus, vt aiunt promiſſum, datæ ſunt Penelopes nuptię, quare Vlyſſes ſimulacrum Mineruæ dicauit, quā nominauit Celeutheam. Poſt ea multis precib. ac pollicitationib. fert Icarius tentaſſe Vlyſſis animū vt mallet apud ſe Lacedæmone, q̄ in Ithaca habitare, ibiq; habere ſuetū domicilium. ea ſpes vbi ipſum Icariū fefelliſſet, neq; poſſet id Vlyſſi vllis rationib. perſuadere, ſeſe conuertit ad expugnandum animū filiæ, eamq; orare cępit ne ſe in extrema ſenectute mortua iam Peribæa in aſſiduis lacrymis diuturnoq; luctu ſolum domi desereret, quæ preces patris irritæ fuerunt apud filiam quoque. Aiunt tamen Vlyſſem vel ſenis miſericordia commotum vel importunitate optionem dediſſe Penelope vtrum mallet

eligen-

eligendi, vellet ne eſſe Lacedemone apud patrem, vel ſecum in Ithacam illo relicto concedere. at illa dicitur nihil neque patri Icario, neque Vlyſi reſpondiſſe, ſed in curru velata facie. in quo erat, perſtitiſſe. Illud vbi percepiſſet Icarius, ꝙ maritum ſequi mallet, quod dicere puderet, permiſit vt cum viro abiret in Ithacam. Poſtea cum Thelemachum filium ex illa ſuſcepiſſet Vlyſſes, protractus fuit ad bellum Troianum, vt dictum eſt in Vlyſſe. Illo autem tempore, quo abfuit Vlyſſes ex Ithaca dicitur Penelope integerrime ſeruaſſe pudicitiā per viginti annos, quæ poſt quam omnes heroes è bello Troiano euerſa & ſuccenſa iam Troia domum rediiſſent, (nam poſt decennij bellum Troianum, decennium errauit Vlyſſes,) dicitur à multis principibus propinquarum ciuitatum rurſus fuiſſe ſollicitata vt ad ſecundas nuptias tranſiret, quod iam mortuum eſſe Vlyſſem arbitrarentur. Ad eam rē maxime illam impellebat ſumptuū domeſticorum magnitudo, quod ex ipſius Penelopes prouentib. viuebant, ſemperque illius fiebat minor res domeſtica. hoc incommodum videbatur vna illa ratione deuitatura, ſi cuipiā illorum nupſiſſet. At Penelope ſpem illorum fallebat per dolum, quibus promiſerat ſe ſtatim atque incæptam telam texuiſſet, non amplius Vlyſſem expectaturam, ſed vnum eſſe illorum capturam maritum. Iſtud autem faciebat, quia cognoſcebat petulātiam & temeritatem ſuperborum iuuenū, qui niſi ita ſpe deluſi fuiſſent, vel vniuerſas Penelopes facultates breui diſsipaſſent, vel in illam violenti irruiſſent. Sed enim cum tantundem operis per noctem demoliretur, quantū per diem texuiſſet, ita illorū expectationem in aduentum vſque Vlyſsis denique protraxit, à quo domum reuerſo omnes illi proci fuerunt artificioſe trucidati. Inquiunt præterea non procul à Ladę ſtadio vocato in agro Orchomeniorum Penelopen filium Vlyſsi, vbi reuerſus fuit a bello Troiano, peperiſſe, quem propter operam patris egregie in illa expeditione nauatam, Ptoliporthum, hoc eſt vrbiū populatorem ſiue euerſorem nominauit. Fuit Mantinenſium ſermo præterea, vt ait Pauſanias in rebus Arcadicis, Penelopen fuiſſe ab Vlyſſe illo crimine damnatam exactamque domo, quod procos vltro allexiſſet & inuitaſſet, quæ in Spartam prius ſe contulit, & nec à patre vt iam mortuo ibi accepta, nec ab affinibus, coacta fuit ſe inde recipere in Mantineam, vbi etiam illam deceſsiſſe, ſepultamque fuiſſe inquiūt non procul à Ladæ ſtadio, & à templo Dianæ. Hæc illa ſunt fere omnia, quæ de Penelope memorantur ab antiquis. Ferunt Icarium puellam idcirco proieciſſe, quoniam credidiſſet oraculum ſignificare aliquam inſignem turpitudinem aut dedecus & infamiam mulierum illam futuram, quamuis longe diuerſa eſſet oraculi ſententia, quod dicebat illum honeſtiſsimum pudorem & verecundiam muliebrem, quæ in honeſtiſsimis matronis requiritur, futuram in ea quæ naſceretur, atque gloriam futuram ingentem ſexui muliebri. alii tamē & honeſtiſsimam mulierem fuiſſe Dido contendunt, & infamem Penelopen, quæ cum omnibus procis concubuerit, ac Pana genuerit, ſed pro ſtudiis in ſe ſcriptorum fuiſſe vel bonas, vel malas creditas. ſed tamen de Penelopes bonitate crebrior ſententia inualuit, de qua ita ſcripſit Eubulus in Chryſilla:

ἆ Ζεῦ πολυτίμητ' εἶτ' ἐγώποτε κακῶς
ἐρῶ γυναῖκας, νὴ Δί' ἀπολοίμην. ἄρα
πάντων ἄριστον κτημάτων. εἰ δ' ἐγένετο
κακὴ γυνὴ μήδεια, πηνελόπεια δὲ
μέγα πρᾶγμ' ἐρεῖ τις ὡς κλυταιμνήστρα κακή,
Ἄλκηστιν ἀντέθηκα χρηστήν.

O Iupiter prudens, ego dicam male
De fœminis? ô per Iouem perdar prius.
Eſt omnium res optima ipſa fœmina.

Medea praua eſt, Penelopen ſtatim feres
Bonum quid eſſe. mox Clytemneſtræ malæ,
Repugnat Alceſtis.

Neque mirum eſt ſtatim natam Penelopen in eas calamitates incidiſſe, quando nemo prope ſapiens aut fortis eſt idem fortunatus. eſt enim ſemper atrociſsimum certamen virtuti cum fortuna, vnde etiam Herculem & cæteros inſignis virtutis heroas ac bonos viros antiqui calamitoſos fuiſſe finxerũt. & profectò calamitates ſunt donum Dei, maius fortaſſe omnibus commodis, & clariſsima opportunitas ac facultas à Deo oblata oſtentandæ exercendęque fortitudinis. Inde Semiramis omnium mulierum clariſsima, quas ſcimus ingenio & prudentia valuiſſe eandem prope fortunam experta eſt, quam Penelope ab auibus educata. & Danae cum filio in arcam ligneam incluſa atque in mare deiecta, mox à Deo ſeruata fuiſſe dicitur, cum reipſa nemo vir bonus à Deo in rebus arduis deſeratur, qui ad ipſum mentem ſynceram conuerterit. Fuerunt multi alij, quos longum eſſet recenſere, qui infantes feris proiecti reſponſa Deorum non fefellerunt, ſed contra ab ipſis feris educati, ac non ſolum liberati ſunt. Dicuntur propoſitæ nuptiæ Penelopes victoribus curſus pro priſca conſuetudine formoſiſsimarum mulierum, vel quod ita pro oraculorum reſponſis procos a nuptijs quarundam mulierum deterrerent per pericula victis imminentia, vt Atalantæ & Hippodamiæ, vel quod res egregias cenſerent non debere niſi virtuti & ſtrenuitati proponi, cum ignauiæ & ſocordiæ & deſidiæ ſolæ ærumnæ propoſitæ ſint, cum veriſsimum ſit illud Heſiodi dictum in operibus & diebus quòd

Αἰεὶ δ' ἀμβολιεργὸς ἀνὴρ ἄταισι παλαίει.
Aerumnis tardus ſemper luctatur, inerſque.

Enimuero cum Vlyſſem prudentiam eſſe conſtet, iure illi in matrimonium dederunt Penelopen, quam pro continentia & pudicitia celebrarunt. Hæc tanta continentia fuiſſe dicitur, vt, cum Troia multis vndique accitis ex Aſia auxilijs obſidionem Græcorum decẽnium tulerit, Dijs quoque ipſis hinc inde rem iuuantibus, & tantundem ſpatium temporis Vlyſſes poſt bellum errarit, neque precibus, neque minis neque importunitate procorum potuerit expugnari, ſed multa arte ſe tellerit. Eſt enim difficilius animum virtute & temperantia recte munitum ad aliquam turpitudinem impellere, quam Troiam expugnare, aut munitiſsimum oppidum in deditionem compellere, cum nullæ machinæ ſint, quę poſsint expugnare virtutem. Non enim credibile eſt virtutem Penelopes decantatam fuiſſe ab antiquis, niſi præclarum quoddam ad virtutem exemplar vitæ Penelopes inſtitutũ fuiſſet. Illa quæ tradita ſunt alibi de Penelope, quod cum omnibus procis cógreſſa Pana Deum pepererit, fabuloſa ſunt, plurimumque à veritate diſsidentia, cum neque multos habeant teſtes, neque rationi conueniat vt è ſemine plurimorum mulier poſsit concipere, quia vterus vbi concepit primum ita clauditur nihil vt egredi vel ingredi poſsit. Per illa igitur quæ de continentia Penelopes dicta ſunt, cæteras mulieres antiqui hortabantur ad temperantiam & continentiam, & honeſtatem, vt illæſam fidem ſeruarent maritis, quam promiſiſſent, ne cederent libidinoſorum blanditijs, ne cenſerent quidquam eſſe præclarius quàm aduerſus illecebras inuictas conſiſtere. Quod autem texenda tela illam procos deluſiſſe tradiderunt, ſignificabant nihil eſſe periculoſius otioſa vita, cum negotiantes prauæ cogitationes, illecebræque voluptatum non tam facile capiant. eſt enim otium ſi non parens, at certe alumnum omnis libidinis, omniſque inſolentiæ. atque tot de Penelope, nunc de Andromeda dicamus.

De

De Andromeda. Cap. XXV.

ANdromedæ exemplum demonſtrauit, quam calamitoſum ſit eſſe affinem contemnentium Dei obſeruantiam, quam celeberrimam fecit vitæ periculum, in quod incidit non ſua, ſed matris temeritate fœminæ arrogātiſsimæ, quæ ſeſe vel Deabus ipſis pulchritudine præſtare auſa eſt profiteri. non enim modo periculoſum eſt ac difficultatum plenum eſſe coniunctos affinitate cum illis qui Dei cultum & iuſtitiam paruifaciunt, verum etiam calamitoſum plerunque Dei contemptoribus eſſe amicos. Dicitur Andrómeda fuiſſe Cephei Aethiopum regis & Caſsiopes filia, virgo ſanè egregia, & omnibus animi atque corporis dotibus ornatiſsima, ac digna quæ è melioribus parentibus nata eſſet. ferunt enim Caſsiopen adeo forma corporis præſtitiſſe, qua cæteras omnes mulieres anteiret, vt auſa ſit vel ipſam Iunonem in contentionem & certamen de pulchritudine prouocare. Iuno tantam huiuſce mulieris temeritatem ægre ferens, cum prius illi patefeciſſet omnem humanam præſtantiam pulchritudinis eximiam eſſe turpitudinem, ſi cum rebus diuinis conferatur, dicitur rogaſſe Neptunum vt eius reginæ temeritatem reprimeret, ſuamque iniuriam vlciſceretur. at Silenus Chius in fabuloſis hiſtorijs non cum Iunone illam cōtendiſſe inquit, ſed cum nymphis Nereidibus. Neptunus igitur illa mulieris arrogantia commotus dictus eſt in Cephei & Caſsiopes regionem cete tantæ magnitudinis, tamque formidabile monſtrum immiſiſſe, vt omnes agros deuaſtaret, & ædificia funditus demoliretur, à qua peſte neque ciuitates quidem erant ſatis munitæ, cum illas etiam vaſtitate corporis & ingenti mole opprimeret ac proſterneret. tanta calamitate perculſus animoque conſternatus Cepheus oraculum conſuluit, ſciſcitatusque eſt qua de cauſa id tantum malorum ac difficultatum eueniret, & quo pacto tanto periculo liberari poſſet. reſponſum poſt facta ſacrificia de more conſulentium tulit non prius ceſſaturam illam calamitatem, quam Caſsiopeæ arrogātia excitaſſet, quàm vnicam filiam, quam habebat, Andromedam illi monſtro marino vorandam expoſuiſſet, quod factum eſt ad Ioppen. Cepheus illo reſponſo accepto apud vrbem Aethiopiæ Ioppen vocatam filiam Andromedam ferreis vinculis ligatam expoſuit. accidit per illud tempus vt Perſeus cum Meduſæ capite illac iter faceret, qui virginis innocentis miſertus eam ſoluit, atque in eodem loco vnà cum Andromeda cete expectauit, vt ſcripſit Ariſtides & Libanius, atque aduentantis monſtri partem in ſaxum conuertit oſtenſo capite gorgonis, partem ipſe ferro obtruncauit. Perſeus deinde ſic liberatam Andromedam inſigni virtute vxorem cepit, atque in Seriphum ſecum aſportauit. Fuerunt etiam qui dixerint Perſeum ex illa filiam Perſen nominatam ſuſcepiſſe, quā apud auum Cepheum reliquerit. Nam vbi Perſeus ſenſit ſibi inſidias parari à Phineo Cephei fratre, qui arbitraretur ſe habiturum vxorem Andromedam ſi Perſeum obtruncaſſet, Perſeus fecit vt Phineus etiam viſo Meduſæ capite cōtinuo in ſaxum verteretur: deinde Argos cum Andromeda & Danae matre profectus ibi ad extremum vſq; vitæ ſuæ diem habitauit. Hæc ſunt quæ de Andromeda memoriæ prodita ſunt ab antiquis, nunc cur ita ficta fuerint perquiramus. ¶ Si quis diligenter perpendat quæ ſcripta ſunt à nobis in hac ipſa narratione de Andromeda, nihil aliud inueniet in illis cōtineri, niſi antiquorum adhortationem ad pietatem & ad animi moderationem amplexandam. Nam cum Dei præclara munera neſciret æquo animo ferre Caſſiope, auſa eſt vel cum Deab. bonorum omnium autoribus cōtendere, & ſeſe vel illis propter ea bona anteferre, quæ bona per illorum liberalitatem & magnificētiam acceperat. Sed tantam hominum dementiam vel arrogantiam non impune patitur Deus iuſtus iudex omnium ſcelerum, cui ſordida ſunt omnia mortalia

vel clariſsima ſi careant bonitate & iuſtitia, audeantque cum diuinis conferri. Sic igitur vbi formam corporis Iuno Caſsiopeæ eripuiſſet immiſit etiam illam calamitatem in regionem Aegyptiorum ſiue Aethiopum. Et q̃uis pœna ſceleratorũ coniunctos aliquando vexet pro flagitijs, tamen nō patitur Deus viros bonos perire, quos vexari ſinit, cum ſemper ſit innocentiæ in periculis poſitæ defenſor. Inde fabulati ſunt Andromedam in ſummo capitis periculo poſitam propter maternam temeritatem tandem Deorum immortalium beneficio Perſeum illuc diuertentium non ſolum fuiſſe liberatam, ſed etiam ad maiorem felicitatem prouectam, cum calamitatem patienter toleraſſet. non potuit ager Aethiopum, populique ſubditi vitare monſtri deuaſtationem, quo cęſo ad priſtinam felicitatem redierunt, quia cum peccauerint reges aduerſus Dei cultum non modo ipſi, ſed etiam populi ac ſubditæ illis nationes eiuſdem impietatis vel aſſeclæ vel fautores vnà cum ipſis regibus diuinitus afflictantur. cum etiam ſemper Deus iuſtiſsimas cauſas habeat animaduerſionis propter infinita prope multorum peccata. nam nullum ſcelus relinquitur impunitum, quod ab ipſo autore per pęnitentiam non punitum fuerit. Nam vel exteræ nationes impulſu Dei in iniuſtos reges inſurgunt, vel populi aduerſus iniquos magiſtratus, vel alius magiſtratus in alium, cum Deo commercium ſit cum ſola iuſtitia, quæ ſola etiam eſt anima ciuitatum, firmumq; vinculum rerum publicarum ac regnorum omnium. Neq; debet quiſquam hanc tantam, tam admirabilem fabularum varietatem antiquarum fruſtra excogitatam fuiſſe ab antiquis exiſtimare, vel in manus ad poſteros tranſmiſſam, quoniam quæ inſulſe prodeunt breuiſsimam vitam ſortiuntur: at quæ ſapienter prodita ſunt, illa non facile vi temporis infringuntur aut debilitantur. inde effectum eſt vt fabulæ quæ ad corrigendos informandosque mores hominum ſunt confictæ ad hanc vſq; ætatem noſtram penetrarint ſine controuerſia, cum reliquæ philoſophandi rationes propter ciuiles diſcordias, ſiue digladiantium inter ſe philoſophantium contentiones ſint exploſæ, vel certe frequentes mutationes acceperint.

NATALIS

NATALIS COMITIS MYTHOLOGIAE,

LIBER NONVS.

Quàm ſapienter religionem, & ſacerdotum honores, & inferorum locum introduxerint antiqui.

SED antequam ad reliqua procedamus, cum multa ab antiquis ad vitam mortalium ſapienter gubernandam fuerint excogitata Illuſtriſsime Ioānes Baptiſta Campeggi, me operæ precium facturum eſſe arbitror ſi demonſtrauero omnem antiquorum religionem ad metum Deorum in animis hominum imprimendum fuiſſe inuentam. Nam cum turba fœminarum, imperitorumque multitudo rationes philoſophicas minime poſſent imbibere, neque per eas ad religionem, & fidem, & ſanctitatem facile inuitari, Deorum metu & timore opus fuit, quæ certe ſine fabularum, rerumque admirabilium figmentis in animis hominum imprimi non poterant. Hæc igitur cauſa fuit cur fulmen Ioui & Aegidem attribuerint antiqui pro armis, & tridentem Neptuno, & ſagittas Cupidini, & faces Erynnibus vltricibus ſcelerum, & Palladi dracones, & Dijs ceteris arma diuerſa conceſſerint. Sed quoniam quæ excogitata fuerunt, rudia plane primum, & inutilia fortaſſe ad hoc efficiendum videbantur, neque obſtinatos illos homines eſſe oportebat, qui primam rudem religionem acciperent, poſtea recētiorum Deorum multitudo introducta fuit: & cum his recentiores leges, & non idem ritus ſacrorum: quippe cum antiquas leges à Dijs recentibus conculcatas fuiſſe dicat Aeſchylus in Eumenidibus. Fuerunt autem recentiores Dij crediti Iupiter in primis, qui omnia priſcorum Deorum iura, & omnes leges antiquauit: tum Hercules, & Dionyſus, & omnis illa infinita prope Deorum turba, qui ab ipſo Ioue poſtea manarunt. Poſt hos Deos etiam hominibus diuini honores ſunt habiti poſt mortem, atque illorum nonnullis vrbes etiam dicatæ: ſicuti in Cherſonneſo Eleus Proteſilao, Lebadea Bœotiæ Trophonio, templum Amphiarao in Oropia. Atque vt hominum inuenta ſibi grata eſſe Dij certiſsimis argumentis illi confirmarent, multa miracula è rebus ſibi ſacratis contingere voluerunt, quod ſtatua Liberi patris viſa ab hominibus profanis illos in inſaniam verteret, quod ſiquis neglecta religione in lucum Eumenidum apud Athenienſes ingreſſus eſſet, furore agebatur. in aream Iouis Lycæi impuris ingreſsis omnino intra annū mori neceſſe fuit. cui rei & illud acceſsit miraculum, quod ſi vel homines vel belluæ illuc intrarent, nullam reddebant corporis vmbram: quod quauis & diei & anni parte fiebat. His de cauſis magna acceſsit autoritas auſpicijs, augurijs, vaticinijs, & omnibus diuinationibus, quæ ad religionem ſpectabant: quale fuit illud quod fiebat apud Achiuos ante Cereris templum: nam ſpeculum fuit pertenui funiculo ſuſpenſum, & ad aquam fontis ibi exiſtentis demiſſum: in quo ægri peractis prius ſacrificijs de more eius loci, vel certam ſanitatem, vel certiſsimam mortem ex offerentibus ſeſe in ſpeculo imaginibus intuebantur, id vero non niſi ad com-

proban-

probandam illam religionem ab impuris dæmonibus efficiebatur. atque infinita prope miracula variis in locis contigiſſe antiquæ & nuper naſcentis religionis tẽpore memoratur. Ita vero effectum eſt, vt magna reuerentia & ſacrificiis, ac religioni deorum, & ſacerdotibus ipſis acceſſerit: cum ſacerdotes è nobiliſsimis tantum familiis eligerentur, & omnibus publicis conſiliis intereſſent apud Græcos: nam tanquam Diis pręſentibus, quibus nihil ignotum exiſtimare debemus, ita præſentibus ſacerdotibus, Mantibus ſcilicet apud Athenienſes, at Auguribus regi apud Lacedæmonios aſsidentibus, omnia publica proponebantur conſilia. Neque ante vel publica vel priuata negotia magni ponderis vlla poſt conſultationẽ aggrediebantur, quam oraculum Delphicum, aut Ammonium, aut Dodonæum, aut aliquo pacto Deorum ipſorum voluntatem conſuluiſſent. Sic ſequentibus poſtea temporibus fuit in more poſitum, deinde legibus etiam confirmatum, vt ſenatus legitime non niſi in templis Deorum, aut in locis ſacris poſſet haberi: tanquam omnium quæ agerentur, ac dicerentur, & conſcientiæ æquitatisque ſuæ teſtes deos ipſos facerent. Poſtea vero ſapientiſsimi legum ciuilium latores ſinguli varios Deos ſuarum legum autores introduxerunt, cum lex omnis leuis ſit & inanis habita, quæ Deorum immortalium conſenſum non haberet. Inde cœpit priſca antiquorum theologia ſtudia, menteſque hominum ad ſe allicere, quam totam tamen in corporum naturalium conſideratione Zeno & Cleanthes & Chryſippus philoſophi conſiſtere crediderunt. At non penitus à rebus diuinis, quamuis certa & legitima via eo non accedebatur, erat remota contemplatio antiquorum, neque inutilis plane erat illa inueſtigatio. Non enim animorum ſolum ingeniorumque noſtrorum quaſi naturale quoddam pabulum inuenimus conſiderationem Deorum, rerumque diuinarum cognitionem, dum naturam Dei perſcrutamur: ſed etiam erigimur quodammodo, elatiores fieri nobis videmur, ſupera & cœleſtia cogitantes, humana, vt exigua & minima & futilia paruifacimus, virique boni efficimur. Nam contemptis rebus humanis, affectibusque animorum & cupiditatibus conculcatis quid reliquum eſſe poteſt in nobis improbitatis? aut quis patet his motibus inter rerum diuinarum inueſtigationem locus? Neque vero corpora ſolum naturalia pro Diis culta fuerunt ab antiquis, vt luna, ſol, terra, ignis, aqua, venti, qui omnes pro Dijs diuinos honores obtinuerunt, vt & Herodotus in Clio, & Plato in Cratylo teſtantur, & nos ſuperius demonſtrauimus; ſed etiam, vt certa moderatione animorum noſtrorum motus temperarentur, nihilque crederetur ſine Deo auſpice & moderatore fieri, ſinguli prope animorum motus pro Diis quoque diuinis honoribus culti ſunt: nam & ara Miſericordiæ fuit apud Athenienſes: apud quos illi numini, quia magna momenta in tota hominum vita, caſuumque varietate habeat, præcipuus quidam honos habebatur, tum Pudoris, & Famæ & Alacritatis aræ, & Bonæ Valetudinis erectæ ſunt: & Somnia, Pertinacia, Gratiæ, Fraus, Miſeriæ, Querela, Amor, Dolus, Motus, Labor, Inuidentia, Fatum, Senectus, Mors, Tenebræ pro Diis habitæ. Neceſsitatem præterea magnam Deam vocauit Callimachus in hymnis, & Fortuna rebus omnibus dominari credita, & Spem ac Timorem graues Deos ita vocauit Theognis:

Ἐλπὶς καὶ κίνδυνος ἐν ἀνθρώποισιν ὁμοῖοι,
οὗτοι γὰρ χαλεποὶ δαίμονες ἀμφότεροι.

Speſque Timorque pares mortales inter, & iidem
Infeſtant animos, numen vtrunque graue.

Nam cum ſuperiores motus animorum diuinos eſſe ſignificarent, & Mentis, Fidei, Pietatis, Virtutis fana fuerint erecta, non ne hoc palam indicarunt, Deos omnia proſpicere, & viros bonos quam maxime ad integritatem ac beneficentiam oportere animos ſuos accommodare? Atqui cum mundum totum Deum eſſe

dicerent,

dicerent, nihil omnino putabant diuina præſentia Deorum carere poſſe,cũ multitudo rerum omnium quæ agerentur & dicerentur, & cogitarentur Deos ipſos teſtes eſſet habitura:quare nemini ſcelerato eſſe impune licuit. Neque vllus fuit ex hac tanta Deorum multitudine,cui mortalium ſapientia,probitas,iuſtitia,integritas,fides, temperantia non eſſet grata:quare præclare traditum eſt à ſapientibus duas eſſe vias animarum è corporibus excedentium. Qui enim ſe humanis vitiis contaminaſſent, ſeque totos libidinibus addixiſſent,quib. cæci ſe domeſticis turpitudinibus ac flagitiis inquinaſſent: vel qui fraudes inexpiabiles in adminiſtrandis rebus patriæ ſuæ concepiſſent,iis deuium quoddam iter fuiſſe ſeclu-ſum à Deorum concilio tradiderunt, atque hi nunquam ad Deos ipſos poſtea peruenire poterant. Qui vero multa quidem,at expiabilia peccata commiſiſſent,ſordibusque humanæ fœcis fuiſſent inquinati,illis poſt certum temporis ſpatium ad Deorum concilium accedere licebat, vbi omnes illas ſordes abluiſſent: cum nihil niſi purum & ſimplex ad Deos peruenire poſſet. Qui vero ſe integros caſtosque ſeruaſſent per totam vitam,quibusque fuiſſet quam minima cum corporibus contagio,& qui in his corporibus Deorũ vitam fuiſſent pro viribus imitati,his facilem patere reditum ad Deos, vnde diſceſſerant,tradiderunt antiqui. Quare cum ſceleribus ingentia ſupplicia,virtuti magna præmia proponerentur, cumque omnium negotiorum cogitationumque ſuarum Deos teſtes habere ſingulos dicerent, atqui poterant homines vel nolentes ad probitatem impelli pauidi & ob Deorum præſentiam demiſsi? at nunc de Vlyſſe iam dicamus.

De Vlyſſe. *Cap.* I.

VLyſſes, de quo tam multa,tamque mirabilia ſcribuntur à poetis, & ab omnium poetarum principe Homero præcipue, natus eſt in Bęotia vt ſenſit Lycophron,vt vero alii in Ithaca parentibus Laerte & Anticlea, de qua ita meminit Hom.libro λ. Odiſſ.

> *ἦλθε δ' ἐπὶ ψυχὴ μητρὸς κατατεθνηυίης*
> *Αὐτολύκου θυγάτηρ μεγαλήτορος ἀντίκλεια,*
> *τὴν ζωὴν κατέλειπον ἰὼν εἰς Ἴλιον ἱρήν.*
> Atque anima acceſsit defunctæ matris eodem.
> Natæ magnanimo Autolyco claræ Anticleæ:
> Quam viuam liqui petii cum Pergama ſacra.

Silenus autem Chius ſcriptum reliquit lib.2.fabuloſarum hiſtoriarum Vlyſſem vocatum fuiſſe, quoniam natus ſit quo tempore Anticlea prægnans iter faceret, ad Neritumque Ithacæ montem contenderet propter difficultatem itineris. nã cum magnus imber decidiſſet,illa in via lapſa cecidit ac peperit.alii tamẽ ab ira populorum aduerſus Autolycum nominatũ fuiſſe Vlyſſem maluerunt. Hic vbi nauigandum eſſet ad bellum Troianum cum cæteris Heroibus, ſe inſanum eſſe ſimulauit ob eximium amorem, quo vxorem Penelopen Icari filiam, vt aiunt proſequebatur. Iunctis itaque duobus inter ſe longe diuerſis animalibus litus aratro proſcindere cœpit,ſalemque pro ſeminibus ſpargere. At Palamedes eius aſtutia cognita cum aperire & retegere illius conſilium niteretur, Telemachum Vlyſſis filium infantem,quem vnicum Vlyſſes habebat, ante aratrum in ſulco depoſuit. Vlyſſes facinus conſpicatus ne filium læderet, aratrum ſubleuauit. ac retinuit animalia.cognitum fuit eo pacto ſimulatam fuiſſe ab Vlyſſe illam inſaniam, at non vere eſſe mente captum.quare ad bellum Troianum cum cæteris Heroibus claſſe neceſſario deuectus egregiam operam Græcis in eo bello nauauit. Primum enim fuit autor vt Achilles inter filias Lycomedis virginali habitu indutus

atque

atq; ita latens ad bellum protraheretur. Nam fama eſt Vlyſſem cum audiuiſſet per exploratorem quendam Aſium nomine Achillem ibi latere, ſumpto mercatoris habitu externi multa venalia attuliſſe ad Lycomedis filias maiori ex parte muliebria inſtrumenta. inter ceteras merces, quas Vlyſſes expoſuit, erant pugiones & gladii quidam perornati. his allectus Achilles relictis muliebribus inſtrumentis ad hæc contemplanda & pertractanda ſe contulit, qua ratione differre à muliebribus ingeniis ac virum eſſe imberbis inter mulieres cognitus eſt ab Vlyſſe, quamuis ſe fœminam eſſe per muliebres veſtes mentitus eſſet. deinde ſagittas Philoctetæ, quas ille ab Hercule acceperat, & de Pelopis oſsibus vnum ad Troianum bellum afferri oportere docuit., ſine quibus Troia capi minime poterat, vt monuerat oraculum. Cineres Laomedontis clam è Scæa porta rapuit. Palladiũ cæſis arcis cuſtodib. ſuſtulit. Explorator cum Diomede miſſus Rhæſo Thraciæ rege cæſo abduxit equos, ante quam Xanthi aquam bibiſſent. Hæc autem omnia niſi fierent, Troia omnino erat inexpugnabilis. Poſt mortem Achillis de armis eius cum Aiace contendit, atque Vlyſſes contra fortitudinem Aiacis multa vi eloquentiæ demonſtrauit ciuitates ſapientia potius hoſtium, quam vi armorum, & firmitate corporis euerti debellarique poſſe, quare finxerunt etiam robuſtiſsimũ Aiacem facile inſaniuiſſe, quia pleraque quamuis robuſta corpora tamen nõ multum valent ingenio, vel potius parum diſtant ab inſania. Aiax igitur huius eloquẽtia & rerum gloria ſapienter geſtarum victus circa diluculum ſe ipſum confodit, vt ait is qui res Cyprias conſcripſit. atque cum paruus eſſet Vlyſſes, magnus tamẽ erat Aiax, ſed in proceris magniſque corporibus tenuis eſt plerumque ſapientia, vt quorum virtus latius ſit diffuſa, in paruis nimia ſæpe calliditas, quare mediocritas magnis eſt laudabilis. de his igitur iure poteſt dici quod:

Maior in exiguo regnabat corpore virtus.
Non eſt in tanto corpore mica ſalis.

Multa ſunt denique & alia ab eodem Heroe in illo bello, quæ callide excogitata fuiſſe commemorantur, quæ nunc omittenda duxi. atque illa tantum percurram, quæ non ad ſubiugandam aliquam Aſiæ partem, quod quidem non valde glorioſum eſt cuiquam, præſertim ſi id fiat per multas plurimorum manus: neq; ad occupandum attinent imperium Troianorum, ſed ad ſeipſum, quod multo præclarius eſt, vincendum, & ad componendos animi motus, & ad mẽtem ſuam rationi, prudentiæque legibus ſubiiciendam, fuerunt ab antiquis memoriæ prodita. Capta igitur Troia cum in patriam nauigaret Vlyſſes, ad litus Ciconum, qui fuerunt aſpertimi Thraciæ populi tempeſtate delatus ibique Iſmarum, quam ciuitatem Maroneam poſtea vocarunt populatus, erat inde abnauigaturus, atque non conſulentibus amicis die poſtera irruentibus Ciconibus cum duodecim nauibus, quas habebat, multis è ſuis in prælio aduerſus irruentes Ciconas deſideratis ſoluere tandem ab illo litore coactus eſt. Atque cum magno negotio poſtea terram attigiſſet, ibi biduum commoratur, tertiaque die nauigatione proſpera vſus patriam fere attigerat. Sed à Maleo promontorio depulſus decimo die rurſus in Aphricam magna tempeſtate delatus ad Lotophagorum regionem appulit: ibi cum ſocii eius loto rum fructus guſtaſſent patriæ obliti ad naues minime reuerterunt. Inde vero fertur delatus fuiſſe in Siciliam, vbi Polyphemi antrum cum duodecim ſociis intrauit, quem Polyphemum poſtea liberioribus poculis inuitatum, cum in profundm ſomnum deflexum videret, qui iam ſex ſocios Vlyſsis deuoraſſet, obcæcauit: & vnicum oculum, quem is habebat, accenſo titione exuſsit: tum pellibus ouium indutus cum ſuperſtitibus ſex ſociis ex antro inter oues mirifice clam elapſus eſt. è Sicilia deinde ad inſulã Aeoliam delatus ventos in vtrem incluſos, præter Zephyrum, omnes accepit ab Aeolo: nam is è Sicilia & ab Aeo-

lus

liis inſulis in Ithacam nauigantibus magnopere eſt vtilis: At cum ſociorum auaritia, qui theſaurum in vtrem incluſum credebant, recluſiſſet vtrem, reflantibus ventis acerbiſsime ad Aeoliam inſulam denuo repellitur. Hic rurſus cum fruſtra Aeoli munus id repeteret repulſam paſſus, cum acerbiſsimis contumeliis tanquã diis inuiſus ex inſula ſic ab Aeolo repellitur.

ἔῤῥ᾽ ἐκ νήσου θᾶσσον ἐλάχιστε ζώντων
Ἔῤῥ᾽ ἐπεὶ ἀθανάτοισιν ἀπεχθόμενος ἐνθάδ᾽ ἱκάνεις.
Ocyus eſto procul viuentum peſsime: cede,
Cede procul, ſuperis inuiſus fluctibus erras.

Tum vero ad Lęſtrygonas immaniſsimos Campaniæ populos Neptuni filios creditos accedit. Atque cum Læſtrygones humanis carnibus veſcerentur, nonnullis è ſuis amiſsis, mox ad Aeæam inſulam curſum tenuit, quo in loco Circe venefica mulier, quæque plurimum magicis artibus poſſet, Solis filia credita habitabat. Hæc etiam nonnullos è ſociis Vlyſsis exploratum qui nam inſulam incolerent miſſos, in belluas conuertit. Ad hanc Vlyſſes intrepidus acceſsit ſumpto pharmaco, quod ſibi Mercurius aduerſus veneficia dederat: quam ſtricto gladio ſocios primæ formæ coegit reſtituere. cum hac poſtea annum verſatus filium ſuſcepit Telegonũ & Ardeam filiam, quæ poſtea in Italiam delata vrbi Ardeæ nomẽ dedit, ſicuti ex Auſone ſuſcepto è Calypſo vocata fuit Auſonia. Mox ad inferos deſcendit, vt è vate Tireſia quæ ſibi agenda forent, perdiſceret: vnde reuerſus columnam Plutoni ac Proſepinæ conſecrauit, mox ad inſulam Sirenum delatus aures ſociorũ cera illitas obturauit, ſeque ad malũ nauis alligari iuſsit, ne ſuauitate cãtus victus perimeret. Deinde Scyllã & Charybdim pertranſiens non ſine aliqua ſociorũ iactura in Siciliã rurſus peruenit, vbi Solis filiæ paternos greges cuſtoſtodiebãt. Hic monuit ſocios ne Solis greges læderẽt, ſed ipſo dormiente fame coacti, iam diu.n. permagnã annonæ penuriam plurimũ paſsi fuerãt nauigantes, plura animalia è gregib. ceciderũt: quod ſcelus tantũ omnes naufragium paſsi morte poſtea luerunt. At Vlyſſes expers eius ſceleris arrepto malo nauis nouem dies in mari fuit ab vndis & vẽtis agitatus: ac tandem ad Ogygiam inſulam delatus, & à Calypſone nympha in hoſpitiũ acceptus, ſeptẽ annos cũ illa verſatus eſt, atq; ex eius congreſſu filios etiam ſuſcepit. Inde cum rate denique vectus fuiſſet ita Diis iubentibus, cũ non procul abeſſet à Phęacia, ratis etiam frangitur, quoniã Neptunus propter caſum Polyphemi filii grauiſsimã tempeſtatẽ illi immiſit. Huius miſerta Leucothoe tabulã ſubiecit, cui innixus Vlyſſes in portũ Phęacũ adnatauit, nudusq; inter frondes arborum ibi ſe occultauit. Cum vero veſtes poſtmodo à Nauſicaa filia Alcinoi accepiſſet, Palladis opera ad Areten Alcinoi coniugẽ perductus eſt, a qua nauib. & ſociis dono acceptis in Ithacã cũ munerib. dormiẽs exponitur. Hic à Pallade excitatus ſumpto mẽdici habitu, vti Pallas monuerat, ad ſuos rediuit, domumque ſuam laſciuis ac ſceleratis procis expurgauit. poſt reditũ Vlyſsis à Troia longe diuerſus fuit ſermo mortaliũ, ſiquidẽ alii Penelopẽ illi filiũ peperiſſe inquiũt, q deuicta Troia Ptoliporthus fuit appellatꝰ ad memoriã paternæ virtutis, cũ illud nomẽ populatorẽ vrbis ſignificet: alii dixerũt ab Vlyſſe fuiſſe illo crimine damnatam ꝙ procos vltro inuitaſſet, ac domo eiectam prius Spartam, deinde Mantineã illã adiuiſſe, vbi vitã concluſerit. Hæc autem omnia ita ſunt à poetis decãtata, vt vel ſolũ Homeri poema nobis poſsit eſſe teſtimonio ita ſe habere, q̃ hactenus de Vlyſſe dicta sũt. Pind. tñ in Nemeis multo plura decãtata fuiſſe ſcribit de Vlyſſe, q̃ reipſa geſta fuerint, cũ poetã beneuolũ & amicũ ſit nactꝰ. at alii aiũt Vlyſsẽ fuiſſe à Telemacho occisũ, quẽ ſuſceperat è Circe, q ẽt vetitus à cuſtodiis ad patrẽ accedere, quoſdã è cuſtodibus trucidauit, & mox patrem ipſum incognitum lãcea transfixit, cui alligauerat in ſumma parte

os

os turturis marinæ, cui frequentibus ſomniis & auguriis fuerat prædictum foré vt à filio ſibi caueret, velut ait Dictys Cretenſis in lib. 7. belli Troiani.

¶ At nunc cur hæc ita fuerint ficta, perquiramus. Atque illud eſto primum, quod ſiquis diligentius conſideret illa, quæ memoriæ prodita ſunt de Vlyſſe, is intelliget vniuerſam hominum vitam in his fabulis expreſſam fuiſſe, & præclara ſub his præcepta contineri, quæ ſpectent plurimum ad animos noſtros in omnes fortunæ euentus ad ſapientiam informandos. Quis eſt enim Vlyſſes? an non ſapientia, quæ inuicta per omnia pericula intrepide pertranſit? aut qui ſunt Vlyſſis ſocii? non ne animorum noſtrorum motus? Cur igitur multos è ſuis ſociis in prælíis aduerſus Ciconas ad radices Iſmari montis amiſit? cur multi fuerũt à Læſtrygonibus abſumpti? cur nonnulli à Cyclope vorati? cur alii à Scylla & Charybdi grauiſsimis monſtris abſorpti? Quoniam multi vel ira, vel doloribus vincuntur, vel rebus aduerſis ita infringuntur, atque conſternantur, animoque deficiunt, aut ad piorum locum, tanquam in patriam, peruenire non poſsint. Nam cum pars animæ noſtræ altera rationi pareat, altera ad illam ſurda ſit omnino, merito illos ſocios Vlyſsi iniunxerunt. Alii contra non cedunt quidem difficultatibus, aduerſus quarum molem inuicti perſiſtũt, ſed inter Phæacum delitias, aut inter fructum Lotophagorum ſuauitatem, aut per iucundiſsima Circes pocula, aut cantus Sirenum, propriam ſalutem neglexerunt. Quare non pauciores inter delitias aut voluptates, quam inter grauiſsima pericula ſocios Vlyſſes deſiderauit. Quanta ſit autem vis voluptatum, quamque pernitioſa mortalibus, declarauit exemplum Polyphemi: quippe cum vel tanta moles Cyclopis fuerit per vini ſuauitatem oppreſſa. Cum demonſtrarent rurſus poetæ diuinam bonitatem omnibus patere eius axilium implorantibus, dixerunt illum ventos in vtrem incluſos ab Aeolo accepiſſe, quæ tamen neglecta ſemel, poſtea non foret ita facilis & omnibus obuia, illum ad Aeolum reuerſum repulſam paſſum fuiſſe inquiũt. Deinde oſtendunt auaritiam ſociorum Vlyſsis, qui vtrem recluſerunt multorum & laborum & calamitatum fuiſſe originem. Ibidem quam neceſſaria ſit Imperatoris vigilantia oſtenditur, cum neque tantillum quidem ab adminiſtratione rerũ ad communem omnium ſalutem pertinentium, recedere liceat. Quamuis plerifque non ad publicam, ſed ad propriam vtilitatẽ, res publicas gubernare nũc mos eſt: qui neglecto humanitatis & æquitatis iure illud tantum quod ſibi conferat, legitimum eſſe arbitrantur. Deinde ſignificatum fuit per hæc viro bono neceſſariam eſſe omnino prudentiam, & rerum futurarum quaſi diuinationem qnandã, & præcognitionem, cum ſciſcitatum de rebus futuris vel inferos adierit. At vero non ſufficere vires humanas ad ſuperanda pericula, vel titillationes voluptatum, ad quas obſtupeſcit humanum ingenium, facile monere poteſt Mercurii munus, quod datum eſt Vlyſsi aduerſus omnia veneficia. Cur inter ſuauiſsimos Sirenũ cantus vel aures obturari, vel ad malum alligari conuenit? quia aduerſus illegitimarum voluptatum illecebras vel ſurdos eſſe, vel rationi firmiſsime alligatum obtemperare omnino opus eſt. Cur ſocii naui igne fulminis cœleſtis conflagrante vbi Solis greges mactauiſſent, eo Deo neglecto in mari perierũt, ac ſolus Vlyſſes euaſit? quia nemo impune denique religionem paruifacit, cũ innocẽtes ſemper Deus protegat & adiuuet. Hic idem modo nudus & ad litus eiectus inter frõdes latuit, modo auri & argenti diues multis acceptis ſociis & muneribus in patriam dormiens exponitur ob fortunæ viciſsitudines, quas virum ſapientẽ æquo animo perferre opus eſt. Hic idem ſumpto mendici habitu conſilio Palladis poſt omnes procos cæſos tranquillus in patria fuit, quoniam viri boni, & mali eũdem habent ortum, & exitum vitæ, omnes enim mendici & nudi naſcũtur ac moriuntur. In illo igitur habitu ſuperatis denique & extinctis libidinis, voluptatumque

omnium

omnium ſtimulis, qui proci ſunt animæ noſtræ, in patria, in piorum locis, in Deorum concilio felicisſime viuimus. Quare, ſiquis vel illa monſtra, quæ dicit Vlyſſes, alicubi extitiſſe credat, vel ſi extitiſſent tam diſperſa, ad illa omnia Vlyſſem fuiſſe delatum, is nimium rerum antiquarum ſcriptoribus pro quadam ſimplicitate credit, & à veritate omnino valde delirat. Sin hæc omnia ad mores, vitamque mortalium recte inſtituendam excogitata putet, mecum plane ſentit: cum omnia hæc ad omnes fortunæ euentus ſapienter ferendos non mediocriter pertineant. Dicta eſt Minerua Vlyſsi omnem deformitatem abſtuliſſe, vt ait Plutarchus in Synopſi, quia ſapientia omnia corporis vitia deleat. Atque de Vlyſſe ita breuiter, nunc de Oreſte dicatur.

De Oreſte. *Cap.* II.

ORestes autem fuit Clytemneſtræ & eius Agamemnonis filius, qui ſummus Imperator fuit Græcorum, vbi Græci ad Troiam militarent, quem alii dicunt in conuiuio cum domum poſt id bellum rediiſſet, alii in balneo vna cum nonnullis viris illuſtribus, per inſidias Aegiſthi fuiſſe cæſum. Ferunt Oreſtem paruulum domi cum matre relictum fuiſſe, quo tempore Agamemnon ad bellum Troianum nauigauit, vbi cantorem cuſtodem & admonitorem Clytemneſtræ reliquit. At Aegiſthus Clytemneſtræ deſiderio captus cantore clam per inſidias in inſula deſerta obtruncato, illa denique potitus eſt. Hic idem Aegiſthus Agamemnone patre Oreſtis cæſo filium quoque erat occiſurus, niſi is ab Electra ſorore admonitus inſidias ſibi parari ab Aegiſtho, fuga ſibi ſalutẽ cõparaſſet. Alii dicũt Arſinoen nutricem cęſo patre rapuiſſe Oreſtem, eumque ſeruaſſe cum eſſet trium annorum vt inquit Herodorus in Pelopeia. Pherecydes ſenſit Oreſtem à Laodamia nutrice ſubtractum fuiſſe furori, crudelitatique Aegiſthi, ſed filiũ Laodamiæ pro Oreſte fuiſſe ab illo trucidatum. Profugit igitur Oreſtes ad Strophiũ principem Phocenſium, qui ſororem Agamemnonis in matrimonium duxerat, vbi ad duodecim annos commoratus, cum iam ad robuſtiorem ętatem perueniſſet, & paternæ cædis memor, & acceptæ ab Aegiſtho iniuriæ non oblitus, tanquã nuntius mortis Oreſtis ad Clytemneſtram matrem admittitur: atque Electra conſcia, quæ data fuerat in matrimonium cuidam agricolæ, ne poſſent qui ex illa naſcerentur ad regnum aſpirare, matrem & Aegiſthum eodem ferro obtruncauit in paternæ cædis vltionem. Atque hoc factum fuit in quodam ſacello Palladis, quod fuit extra vrbem, cum adulteri pro morte Oreſtis Diis gratias agerent, vt magno periculo liberati, qua de cauſa Ioui liberatori ſacrificabant. Nam cum ſororis marito, eiusque coniunctis armatis templi aditum Oreſtes occluſsit, ipſeque ingreſſus cum paucis ſua manu ambos confodit & trucidauit. Id autem factum eſt ab Oreſte non ſine oraculi iuſſu, vt ait Eurip. in Oreſte his carminib.

φοίβου δ' ἀδικίαν μὲν τί δεῖ κατηγορεῖν;
πείθει ὀρέστην μητέρ' ἥ σφ' ἐγείνατο
κτεῖναι, πρὸς οὐχ ἅπαντας εὔκλειαν φέρων,
Quid eſt opus narrare Phębi iniurias?
Matrem hic Oreſti ſuadet illum quæ edidit
Mactare: magnam quo refert infamiam.

Fuerunt tamen qui dixerint Oreſtem non fuiſſe per id tempus. apud Stropphiũ, ſed dum exularet à patria è regno paterno eiectus, Argis primum potitum fuiſſe, deinde cum magna Arcadum manu Phocenſium auxiliis fretum Spartæ regnum occupaſſe, cui Lacedæmonii haud quaquam inuiti paruerunt, qui Tyndari nepotem multo digniorem putarunt, cui parerent, quam Nicoſtratum aut Me-

gapen-

gapenthem quos Menelaus è quadam ſerua ſuſceperat· His addiderunt Hermionen Menelai filiam nupſiſſe Oreſti, de qua natus eſt filius Siſamenus, qui patri Oreſti in regnum ſucceſsit, vt ait Pauſa. in Corinthiacis. Narrant Oreſti poſt illam cædem diem dictam fuiſſe apud Areopagitas, vt ſenſit Nymphodorus ab Erynnibus vltricibus ſcelerum: vt vero Dionyſiocles, à Tyndaro patre Clytemneſtræ: vt vero Amorgius Simonides, ab Erigone Aegiſthi & Clytemneſtræ filia: in quo iudicio cum par eſſet vtrinque ſuffragiorum numerus inuentus, abſolutus fuit. Eo iudicio abſolutus Oreſtes Areæ Mineruæ aram erexit quam ita cognomento appellauit, quia ἀρᾶσθαι ſit precari, quod preces eius audierit. Nam eo inſectantibus Erynnibus è patria ad id iudicium compulſus fuerat, quo tempore Demophon Athenis regnabat, cum enim neſcio quo animi ſtimulo ob cōſcientiā comiſsi facinoris vexaretur, è patria ad Meſſeniam primum profugit, qui locus diſtabat fere ſeptem ſtadiis à Megalopoli, ad quam vrbem vbi perueniſſet, mox Oreſtia fuit appellata vti ſcripſit Aceſodorus libro ſecundo de vrbibus. Alii dicunt Oreſten Thraciæ vrbem ab ipſo Oreſte conditam & appellatam fuiſſe, quæ poſtea vocata fuit Adrianopolis: Atque ibi primum furiis correptus fuit, vt ait in Arcadicis Pauſanias. Alii dicunt Oreſtem ſibi manus alterius digitum hic abroſiſſe impatientem furoris, vbi nigræ Furiæ ſibi obuiæ primum fuerunt, quæ adeſo digito mox ſibi albæ viſæ ſunt, quare ad ſe ipſum rediit. Quidam apud Trazenios diu manſiſſe tabernaculum vocatum Oreſtis tradiderunt, quod erat inſigne ædificium apud illos, in quo loco cum parua eſſet cella ante id tempus, illum conſiſtere Trazenii iuſſerunt antequam materni ſanguinis maculas expiationibus elueret: quo etiam in loco dum rite expiaretur, ſolebant cum illo epulari, qui præerant illis luſtrationibus. Manſit poſtea conſuetudo apud Trazenios vt poſteri illorum præfectorum in eodem loco ſtatis diebus cænitarent: eius autem expiationibus & laurum adhibitam fuiſſe, & alia luſtrationum genera, & aquam ex Hippocrene fonte, ſcripſit Melanthes in libro primo ſacrificiorum. Habuerunt enim ipſi quoque Trazenii Hippocrenen fontem, de quo longe alius eſt ſermo, atque de Hippocrene fonte Bæotorum. Hic in Macedoniam profectus oppidum condidit, quod vocatum fuit Argos Oreſticum, & vniuerſa regio Oreſtias, vt teſtatus eſt Strabo lib. ſeptimo. Narrant Oreſtem Athenas per id tempus veniſſe, quo Lenæa Liberi patris ſacrificia celebrabant, quæ ſcripſit Apollodorus Antheſteria fuiſſe antiquitus appellata, quaſi floralia dixerim. Cum igitur inter ſacrificia non admitteretur, vtpote cæde matris pollutus, dicitur Pandion hoc excogitaſſe: cum choam vini, (eſt autem illud menſuræ nomen apud Athenienſes) dari ſingulis conuiuis iuſsiſſet, imperauit ſingulis vt ſuum biberent, neq; alii de ſuo cuipiam infunderent, ne ex eodem cratere biberet Oreſtes, è quo initiati eſſent, neque ex eorū vino: neq; rurſus grauiter ferret, quod ipſe ſolus ſeorſum ab aliis biberet. Atque inde Choum ſolemnitas manaſſe eo ritu credita eſt. Neque vero iſtud ipſum ſine oraculi monitu factū fuit, ꝙ ſcripſit Eurip. in Iphigenia in Tauris;

πρῶτα μὲν οὐδεὶς ξένων
ἑκὼν ἐδέξαθ' ὡς θεοῖς στυγούμενον
οἳ δ' ἔσχον αἰδῶ, ξένια μονοτράπεζά μοι
παρέσχον οἴκων, ὄντες ἐν ταὐτῷ στέγει
Σιγῇ δ' ἐτεκτήναντ' ἀπόφθεγκτόν μ', ὅπως
Δαιτὸς γενοίμην πώματός τ' αὐτοῦ δίχα.

Primumque nullus hoſpitum
Me cepit, inuiſum velut Deis virum.
Qui me colebant, hi mihi hoſpitalia
Parare ſoli dona, menſam vna in domo.

Silentio præbere cuncta, quo forem
Nec particeps conſilij ipſe, nec poculi.

Enimuero cum poſtea oraculum ſciſcitatus eſſet Oreſtes, quo pacto poſſet ab eo furore liberari, reſponſum tulit illud fieri non poſſe, niſi in Tauricam regionē Scytharum profectus Palladis ſtatuam. quam illi eximiè colebant, abſtuliſſet in Græciam, ſororemque Iphigeniam recuperaret, & in fluuio ablueretur, qui confunderetur cum ſeptem fluminib. Ille diu anceps peruenit in fines Rheginorum atq; inuento ibi flumine ſeſe abluit. Mox in Siciliam Syracuſas traijciens fertur cum è Taurica rediret templum ibi erexiſſe, & ſimulacrum Deæ cōſecraſſe, quā Faſcelitim nominarunt, quia illam imaginem intra faſcem lignorum occultauerit Oreſtes, cum eſſet illam è Taurica exportaturus. idq; priuſquā ſtatuā auferret, vbi primum in Tauricā acceſsit. Eo igitur cū acceſsiſſet in vincula à paſtorib. cū Pylade coniectus, (nam Pyladē Strophii Phocenſis filiū, cum quo fuit à teneris educatus, omnium profectionū, periculorumq; ſociū fidiſsimum habuit.) ad Thoantē regionis regem deducitur, vt de more eius gentis pro victima illi Deæ mactaret: deinde ad Iphigeniā ad templum miſsi cum ſtatua per noctē conſcenſa nauicula omnes aufugiunt. Sed antequā inde ſoluerent Oreſtes comā lugubrem in Tauris depoſuit, quem ritū poſtea detulit in Cataoniā, vt ſcriptum reliquit Phanodemus in lib 7. rerum Atticarū, & Strabo lib. 12. Alii tamen voluerūt Oreſtem comam depoſuiſſe autequam ad iudicium Areopagitarum acceſsiſſet. Cum vero rediiſſet Athenas, Electrā ſororem Pyladę in matrimoniū collocauit, è qua Pylades poſtea Medontem & Strophiū filios ſuſcepit, vt ſcripſit Hellanicus Lesbius in 1. lib. rerū Aeolicarum, & Iſacius in Lycophronem. quidā præter Iphigeniam & Electrā ſorores illi addiderūt Chryſothemim & Laodicen, & Ipgianaſſam. Fuerūt qui nō procul à Megalopoli Oreſtem ſanitati reſtitutū crediderint, in loco quem Acen vocarunt & Tonſtrinam, vbi comā totondit. Alii iſtud ipſum iuxta Gytheum ſaxum contigiſſe memorant, quod ocioſum vocarunt: ſuper quo vbi ſediſſet Oreſtes, fuit ab inſania liberatus, vt ait Nymphodorus Syracuſius in περίπλῳ ſiue nauigatione, & Pauſanias in Laconicis. Alii tradiderunt illud iuxta Amanum montem contigiſſe, vnde etiam mons ipſe nomen acceperit, cum prius Melanthius diceretur, vt ait Plutarchus in libro de fluminibus. Nam vbi profugientes è Tauris tempeſtate delati fuerunt in partem eius regionis, quæ Seleucia dicebatur, & ad Antiochiam, montemque Melanthium, ibi tandem dicitur Oreſtes fuiſſe liberatus à furore Erinnyum, vti ſcripſit in ſuis hiſtoriis Thrax Eumolpus. Alii Palladis conſilio Oreſtem Argos adiiſſe, & Erinnyas placaſſe inquiunt, quare ibi eius inſaniam placatis Eumenidib. deſiiſſe. Cum igitur Athenas rediiſſet ſanitati reſtitutus, ſorore data Pyladæ ſocio, Neoptolemo Achillis cæſo, Hermionē vxorem duxit, de qua ſuſcepit Tiſamenum: vel, vt ſcripſit Iſacius, ex Erigone Aegiſthi filia vxore ducta Penthilum genuit, habitanitq; Arcadiæ vrbem Oreſtiam, vbi à ſerpente ictus extremum vitæ ſuæ diem concluſit: cuius ſepulchrum fuit apud Thyreates, vt ſcripſit Pauſanias in Arcadicis. Huic tanquam Deo poſtea ſolennis ritus apud Tręzenios fuit inſtitutus, vt, cum Oreſtes in cella quadam antequam expiaretur conſiſtere iuberetur, cum quo epulati ſunt qui luſtrationi illi præfuerūt: ad eius rei ſempiternam memoriam, illarum poſteri ſtatis diebus in eodem loco cœnitarent. vbi vero defoſſa fuerunt illa piacula laurum natam poſtea fuiſſe memorant. Sequentibus temporibus cum bellum grauiſsimum inter Tegeates atque Lacedæmonios exarſiſſet, multis cladibus affectis Lacedæmoniis reſponſum eſt ab oraculo præſentes calamitates ceſſaturas, ſi ventos & percutientem ac repercuſſum, hominumque pernitiem omnem remouētes, oſſa Oreſtis in[illegible]nt. Lichas igitur Lacedæmonius cum Tegeam peruenisset, erant enim [illegible] fœderis

iure omnia pacata in ciuitatibus, atque fabri ærarij officinam eſſe ingreſſus ibi inueniri poſſe oſſa Oreſtis in memoriam venit, quia ventos folles oraculum appellaſſet: percutientem, malleum: repercuſſum, incudem: hominum pernitiem, ferrum, quo in prælijs cædendis hominibus vſi fuiſſent. atque ſepulta fuiſſe poſtea Oreſtis oſſa memorant iuxta Parcarum fanum in ſepulchro Agamemnonis, vbi iuſſi ſunt Tegeatæ ab oraculo illa ſepelire, vt ait Pauſanias in Laconicis.

¶ Atque hæc illa ſunt, quæ de Oreſte ab antiquis memorantur. Quod hæc ad hiſtoricam narrationem referenda ſint omnia prope, nemini dubium eſſe arbitror. at quod ita fuerit Oreſtes à furijs exagitatus ob parricidium, quod veliuſſu oraculi commiſerat, illud ſolum nobis eſt conſiderandum. Dicunt huic viſas fuiſſe Furias, quæ ardentes faces aſsidue illius oculis obijcerent, à quibus ſemper terrore horribili afficiebatur, per quas neque diurno neque nocturno tempore quieſcere licebat. hanc animi moleſtiam, atque adeo hunc mentis furorem, conſcientiæ ſtimulos fuiſſe conſtat, quibus ſcelerum flagitiorumque ſibi conſcij homines exagitantur: cum nihil magis animum aſsidue torqueat, quam præteritorum flagitiorum memoria, quod ita teſtatur Cicero in Oratione pro Roſcio Amerino: Nolite putare quemadmodum in fabulis ſæpenumero videtis, eos, qui aliquid impie ſcelerateque commiſerint, agitari, & perterreri Furiarum tædis ardentibus. ſua quemque fraus, & ſuus error maxime vexat: ſuum quemque ſcelus agitat amentiaque afficit, ſuæ malæ cogitationes, conſcientiæque animi terrent. Hæ ſunt impijs aſsidue domeſticæque Furiæ, quæ noctes dieſque pœnas præteritorum peccatorum à conſceleratiſsimis hominibus repetunt. Nam cum nihil magis quam præteritorum ſcelerum recordatio animum infeſtet, tum nihil magis hominum quieti, & tranquillitati confert, quam integritatis opinio, & nullius fraudis ſibi eſſe cõſcium: quod per hanc fabulam antiqui ſignificarunt. at nunc de Chimæra dicamus.

De Chimæra. *Cap.* IIII.

CHimæra monſtrum illud celeberrimum apud antiquos, Echidnæ ac Typhonis filia fuiſſe dicitur, vt ſcripſit Heſiodus in Deorum ortu, vbi loquitur de Echidna in his:

ἡ δὲ χίμαιραν ἔτικτε πνέουσαν ἀμαιμάχετον πῦρ,
Δεινήν τε μεγάλην τε ποδώκεά τε κρατερήν τε
τῆς δ᾽ ἦν τρεῖς κεφαλαί. μία μὲν χαροποῖο λέοντος,
ἡ δὲ χιμαίρης· ἡ δ᾽ ὄφιος κρατεροῖο δράκοντος.
πρόσθε λέων, ὄπιθεν δὲ δράκων, μέσση δὲ χίμαιρα,
Δεινὸν ἀποπνείουσα πυρὸς μένος αἰθομένοιο.

Tum parit indomitas ſpirantem ex ore Chimæram
Flamminas, ingentem, celerem, fortemque grauemque:
Huic tria erant capita: primum fuit acre leonis,
Aſt aliud capræ, atque aliud caput inde chelydri.
Prima leo, poſtrema draco, media inde capella,
Quæ grauiter patulis ſpirabat naribus ignem.

Fabulantur hanc Chimęram Amiſodari ſtudio fuiſſe educatam, vti ſcripſit Apollodorus lib. 2. Bybliothecæ. hoc monſtrum trium fuiſſe diuerſarum formarum, & è ſuperioribus patuit, & Homerus ita expreſsit lib ζ. Iliad.

πρῶτον μὲν ῥα χίμαιραν ἀμαιμακέτην ἐκέλευσε
πεφνέμεν. ἡ δ᾽ ἄρ ἔην θεῖον γένος οὐδ᾽ ἀνθρώπων.
πρόσθε λέων, ὄπιθεν δὲ δράκων, μέσση δὲ χίμαιρα.

Δεινὸν

Δεινὸν ἀποπνείουσα πυρὸς μένος αἰθομένοιο.
Horrendam primum iubet obtruncare Chimæram,
Cui genus haud mortale fuit de ſtirpe virorum.
Prima leo, poſtrema draco, media inde capella,
Quæ grauiter patulis ſpirabat naribus ignem.

Cum ignem igitur ex ore & naribus expiraret, fabulati ſunt Bellerophontem ad hanc occidendam miſſum fuiſſe, qui conſcēdens equum Pegaſum alatum natum è Neptuno & Meduſa, illam ſagittis transfixit, vt ſcripſit Apollodorus libro ſecundo. quamuis aliter alij ſentiant, vt dicetur poſtea hanc in Lycia habitaſſe memorant, quo etiam in loco nata eſt. neque his plura de Chimæra memoriæ prodita ſunt.. Nūc veritatē inquiramus. Scriptū fuit ab Antigono Charyſtio in hiſtoricis cōmentarijs tres populos à Bellerophonte fuiſſe victos, quod etiam ſignificatum per triplicem Chimæræ formam fuiſſe ait Zezes hiſto. 149. chilia. 7. Alcimus in rebus Siculis, & Syracuſius Nymphodorus Chimęram Lyciæ montem eſſe dixerunt, in quo ignis naſceretur. eius in ſumma parte leones dicti ſunt habitaſſe, in medio erant vberrima & amœniſsima paſcua, ad radices ſerpentes complures, quæ res locum dedit fabulæ, quod Chimæra monſtrum eſſet è tribus tam diuerſis animalibus compoſitum, cuius caput & pectus vertex ſcilicet eſſet leonis, ignē que efflaret ex ore: atque ita venter erat capræ, cauda vero draconis. Hunc locum Bellerophontes Glauci filius cum feciſſet habit bilem, dictus eſt monſtrum illud ſagittis confeciſſe. Plutarchus in libro de claris mulieribus Chimæram mōtem quendam fuiſſe ait ſonitus horrendos & incendia emittere ſolitum, quibus ager finitimus infeſtatus nec arbores nec fruges produceret. at Bellerophonte iubente reſcindi partem, quæ erat planiſsima, compoſitum fuiſſe, conſopitumque ſonitum & magnum adhibitum regioni remedium. Scriptum fuit à Theopompo libro ſeptimo rerum Philippicarum, Chimæram non ſagittis fuiſſe trāſfixam, ſed haſta petitam fuiſſe, quæ plumbum haberet in ſumma parte collocatum: quā partem haſtæ cum Bellerophon in os Chimæræ intruſiſſet, plumbum igne colliquefactum in ventrem Chimæræ defluxit, & illi combuſsit omnia inteſtina, qua re mortua eſt. ¶Scripſit Agatharchides Gnidius libro tertio rerum Aſiaticarum Chimæram mulierem fuiſſe Amiſodari, qui imperauit Lyciæ, quæ duos fratres haberet Leonem & Draconem. hi cum Lyciæ loca incurſionibus & inſidijs opportuna cum magna manu iuuenum occupaſſent, adeuntes ea loca obtruncabant. ob concordiam igitur fratrum & ſororis corpus vnum tria habere illa capita fabulati ſunt. Hos Bellerophontes vi ſuperauit, & in ſeruitutem redegit: quare dictus eſt plumbum in os intruſiſſe: quod etiam teſtatur Iſacius in Lycophronem. Nicander Colophonius fluuiorum naturam ac torrentum præcipue per hæc figmenta ſignificari voluit: cum dixerit Chimæram tria habuiſſe capita, & triplicem corporis formam: primum caput fuit leonis, vltimum draconis, at medium capræ, quoniam ex hybernis imbribus, aquarumque abundantia fiunt fluuij quidam, qui dicuntur χείμαρροι per hyemem fluentes ſcilicet, qui ſunt tanquam leones feroces & indomiti, omniaque obuia ſecum trahūt. cum igitur omnia rapiant & ſtrepitum edentes quaſi rugiant, leonum primam partem habere dicti ſunt: cum præcipue terram quaſi vnguibus effodiant, qua iter ſunt habituri. At pars media capra eſt dicta, quoniam aqua huiuſmodi proxima quæque carpit: vltima pars eſt ſerpens, quia obliquus & contortus eſt omnium fluuiorum, tanquam ſerpentum & viperarum curſus. Hoc monſtrum horrificum Bellerophontes Pegaſo inuectus, ſolis calor ſcilicet interemit, quia cum ceſſat pluruiarum copia per æſtatem, tunc exiccantur torrentes. Nam Bellerophon & Pegaſus idem ſunt re ipſa, vis ſolis ſcilicet, quæ variis nomib. appellatur: neque

quidquam prohibet eundem ſolem diuerſis nominibus pro varijs actionibus appellari. Neque enim fieri potuit naturæ ductu vt tam deforme monſtrum alicubi naſceretur, vt ait Lucretius libro quinto:

Qui fieri potuit triplici cum corpore vt vnà
Prima leo, poſtrema draco, media ipſa Chimæra,
Ore foras acrem flaret de corpore flammam?

Ego ſane per hanc fabulam nos ab ira, turpiſsima omnium monſtrorum reuocari crediderim: cum ira, tanquam leones furibundos faciat, quæ ex ebulliente ſanguine circa cor excitatur, oculosque rubro colore tãquam flammis perfundit. Huius media pars eſt capra, infeſtum plantis animal, quoniam maxime infeſta eſt facultatibus ira, cum nullam neque vtilitatis, neque honoris rationem habeat ira. vt autem ſignificarent antiqui omnium vitiorum maxime moleſtam eſſe iram, quę pro viribus ab omnibus deuitanda eſt, neque huic motui obnoxios eſſe amplectendos, huic monſtro partem extremam draconis attribuerunt. Non minus enim cauendus ac fugiendus eſt is viro prudenti, qui quò tulerit vis iræ & impetus feratur, quàm draconum & crudeliſsimarum viperarum cõſuetudo. Sic enim refrænandam eſſe iram antiqui nobis ſignificarũt, aut futurum eſſe vt nullam hominum niſi ſtultiſsimorum amicitiam comparemus. Alij vim rhetoricæ facultatis ſub hac fabula contineri arbitrati ſunt, qui procœmiorum naturam acrem eſſe voluerunt, modiceque intumeſcere: medium orationis carpere, & ſublimia ſectari propter neceſſaria ſapientiæ ſtudia: at extremam partem ſe tanquam anguem ad mediũ reflecti ſummatim repetendũ, virusq; habere & acrimoniã, quae excitet animos auditorũ in aduerſarios, at de Chimæra ſatis. nũc de Bellerophõte dicat.

De Bellerophonte. *Cap.* IIII.

Dicitur is Bellerophon, qui Chimæram interemit, patria fuiſſe Corinthius, & Glauci eius filius, qui natus fuit è Siſypho, vt teſtatus eſt Dioxippus Corinthius libro ſecũdo de rebus patriis, & Pauſanias in Corinthiacis, qui Bellerophon Hipponus antea dicebatur. Hic vbi Bellerum Corinthium, vel, vt maluit Phœnix Colophonius, Deliadem proprium fratrem, vel vt Philemon putauit, Pirenen, vt vero Dorotheus Sidonius, Alcimenen, interemiſſet, non ſolum nomen, ſed patriam etiam mutauit. Argos igitur profugus adiens à Prœto perhumaniter expiatur, & in hoſpitium capitur. Deinde paucis interiectis diebus Antea, vel, vt alij maluerunt, Sthenobœa Præti vxor incredibili amore Bellerophontis capitur: quem cum nullis blanditijs poſſet ad adulterium allicere, apud Prœtum tentatæ pudicitiæ accuſauit. At Prœtus hunc ipſe quidem iure antiquæ conſuetudinis interficere noluit: quoniam fuit antiquorum conſuetudo vt neminem occiderent, quicum edifſent, niſi iſtud accidiſſet inconſulto: ſed ad Iobatem generum ſuum in Lyciam miſit occidendum, literasque dedit obſignatas, in quibus criminatio continebatur. Subiuit eandem fortunam Hippolytus propter amores nouercæ, & Peleus propter Cretheim Hippolyti filiam, qui tamen ambo poſt calamitates inique acceptas Deorum miſericordia priſtinæ incolumitati ſunt reſtituti. Hippolytum, notius eſt quàm indigeat explicatione, fuiſſe in vitam ab inferis reuocatum, ſic enim plerique fabulati ſunt. Peleus ob amores Cretheis vxoris Acaſti, quia noluiſſet illi ad turpitudinem parere, accuſatus apud Acaſtum tentatæ pudicitiæ in deſerta Pelei montis deductus eſt, atque arbori nudus alligatus vt à feris ſylueſtribus voraretur. dicunt Deos innocentiæ miſertos Vulcanum ad Peleum ſoluendum miſiſſe, atque enſem illi inſuper donaſſe quo feras irruentes poſſet trucidare. ſic igitur ſolutus iuit in Theſſaliam, Acaſtum que ipſum & vniuerſam Iolcum debellauit vt inquit Hellanicus Lesbius in rebus Theſſalicis.

Cum

Cum vero ſollennitas quædam per illud tempus in Lycia celebraretur, fuit ab Iobate per nouem dies admiſſus in conuiuium, ac decimo tandem die Iobates literas à ſocero aperuit. enimuero cum illam conſuetudinem Iobates etiam ſeruaret, hunc quidem ipſe interficere noluit, ſed imperauit vt Chimærã, & Solymos, & Aamazonas occideret, quę omnia teſtatus eſt his verſib. Hom. lib ζ. Iliad.

τῷ δὲ γυνὴ προίτου ἐπεμήνατο δῖ ἄντεια
κρυπταδίῃ φιλότητι μιγείμεναι. ἀλλὰ τὸν, οὔτι
πεῖθ' ἀγαθὰ φρονέοντα δαΐφρονα βελλεροφόντην.
ἡ δὲ ψευσαμένη προῖτον βασιλῆα προσηύδα.
τεθναίης ὦ προῖτ', ἢ κάκτανε βελλεροφόντην,
ὅς μ' ἔθελεν φιλότητι μιγήμεναι οὐκ ἐθελούσῃ.
ὣς φάτο τὸν δ' ἄνακτα χόλος λάβεν, οἷον ἄκουσε.
κτεῖναι μέν ῥ' ἀλέεινε. σεβάσσατο γὰρ τόγε θυμῷ.
πέμπε δέ μιν λυκίηνδε, πόρεν δ' ὅγε σήματα λυγρὰ,
γράψας ἐν πίνακι πτυκτῷ θυμοφθόρα πολλά.
Δεῖξαι δ' ἠνώγει ᾧ πενθερῷ, ὄφρ' ἀπόλοιτο.
αὐτὰρ ὅ, βῆ λυκίηνδε θεῶν ὑπ' ἀμύμονι πομπῇ.
ἀλλ', ὅτε δὴ λυκίην ἷξεν, ξάνθον τε ῥέοντα,
προφρονέως μιν τῖεν ἄναξ λυκίης εὐρείης.
ἐννῆμαρ ξείνισσε, καὶ ἐννέα βοῦς ἱέρευσεν.
ἀλλ' ὅτε δὴ δεκάτη ἐφάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς
καὶ τότε μιν ἐρέεινε, καὶ ἤτεε σῆματ' ἰδέσθαι,
ὅττι ῥά οἱ γαμβροῖο παρὰ προίτοιο φέροιτο.

Occultoque vxor Prœti mox carpitur igni,
Clam petit amplexum illius: ſed pectora caſta
Flectere non potuit prudentis Bellerophontis:
Hinc tulit ad Regem mendacia callida Prœtum.
Prœte precor pereas, ni cædes Bellerophontem:
Qui vim ferre mihi, & lectum turpare iugalem
Tentauit. Regem auditæ mouere querelæ.
Cędem deuitat tamen hanc, mens horret ab illa:
In Lyciam ad generum mittens ſed triſtia ſcripta
Huic arcana dedit, luat vt pro crimine pœnas.
Tempore quo Lyciam petiit ſed forte Deorum
Feſta celebrabant Lycii ſolennia. Rex hunc
Vt primum Lyciam petiit, Xanthumque fluentum,
Excipit hoſpitio peregrinum rite diebus
Ille nouem, totidemque boues mactauit ad aras:
Aurora vt decimo conſperſit lumine terras,
Quid peteret rogat hunc, ſoceri tum ſcripta reſignat.

Deinde ſequuntur Iobatæ iuſſa, qui ad prædicta pericula Bellerophontem ire imperauit. Erat enim adeo terribilis chimæra, quæ flammas euomebat, vt proxima quæque combureret, ac igni deuaſtaret, & pecora interficeret. At vero Dei cognita illius innocentia, eius miſerti, Pegaſum alatum equum, natum e Neptuno & Meduſa, vel, vt alii maluerunt, è ſanguine Meduſæ, dum eius caput à Perſeo cæderetur, illi dederũt. quem equũ vbi Bargyllus comes vellet capere calce ictus interiit, atque Bargyllis Cariæ oppido nomen impoſuit. dicunt Mineruam Chalinitiden ſiue frænatricem cognomento maxime omnium Deorum opem innocentiæ Bellerophontis tuliſſe, quippe quæ prius domitum & fræno aſſuetum Pegaſum illi tradiderit. Eo equo vectus Bellerophon ptimum

chimæram occidit, deinde Solymos & Amazonas debellauit. Hunc ab illis rebus geſtis redeuntem & exultantem multi è Lycijs in inſidijs collocati repente adoriuntur, quibus omnibus profligatis cum Bellerophon incolumis ad Iobatem reuertiſſet, eius virtutem & fortitudinem admiratus Iobates Philonoen filiam in matrimonium illi dedit, eumque generum ſibi aſciuit, è qua Bellerophon Iſandrum, & Laodamiam, & Hippolochum ſuſcepit, quamuis alij è diuerſis mulieribus hos ſuſceptos voluerunt: His rebus cognitis cum innocentia Bellerophontis poſtea omnibus patuiſſet, illam infamiam non ferens Præti vxor ſumpta cicuta ſibi mortem conſciuit. At Iobates poſtea decedens ſucceſſorem etiam regni Bellerophontem inſtituit. Sed Bellerophon, quale eſt ingenium pleriſque mortalium, tanta rerum geſtarum felicitate nimium elatus in cœlum quoque aſcendere ſuper equo Pegaſo voluit; quam arrogātiam Iupiter omnis temeritatis grauiſsimus vindex deprimēdam eſſe ratus, œſtrum illi equo immiſit, quare Bellerophon præcepsin terram deturbatur. Cum in Aleiam Ciliciæ planitiem is cecidiſſet, cæcusque factus fuiſſet, tamdiu errauit per illam planitiem, quādiu vixit, donec inedia denique fuit abſumptus ac victus penuria, cum nullam neque domum, neque hominem reperiſſet. at Pegaſus nunc ſublimis, nunc depreſſus per aera volans in cœlum denique redijt in Iouis præſepe, quæ ſtellæ ſunt ita vocatæ, quod cum vidiſſet Aurora hunc impetrauit à Ioue, vt ab eo vecta quotidianum curſum conficeret. Sed de fabuloſis hactenus. ¶ Hanc fabulam alij ad hiſtoriam, alij ad phyſicā, alij ad ethicam explicationem traduxerunt. Quæ ad hiſtoriam ſpectant, ea per ſe patent, niſi quod Pegaſus nauis fuerit ita dicta ἀπὸ τοῦ πηγνῦσθαι, à compingendo ſcilicet. Fuerunt qui Bellerophontem nihil aliud eſſe putauerint, quàm humorem motu ſolis eleuatum: quoniam aere vi ſolis agitato pars grauior ſublata paulopoſt rurſus deorſum demittitur, atq; cogitur, quæ cum feratur deorſum & coaguletur, Pegaſus dicta fuit. Cum vero pars ſubtilior ad regionem ignis feratur, ſic illa pars craſsior dicta fuit à Ioue deorſum detruſa fuiſſe: atq; cū Pegaſo ex aqua ob motum cœli diurnum ſublato Aurora oriatur, dies dictus eſt, vt ſenſui magis patet, at non Bellerophon, à Pegaſo equo portari. Alij generationem elementorū cum alia ſurſum, alia deorſum ferantur, vt leuia ſunt aut grauia, per hæc ſignificari maluerunt. Alij vitæ humanæ rationem prope omnem ſub hac fabula contineri tradiderunt: nam neque aduerſis rebus nimis triſtari, neque proſperis & felicibus nimis gloriari aut extolli conuenit, quoniam horum omnium denique moderatorem Deum eſſe experimur. Is enim pro ſua ſingulari clementia & calamitatibus inique circumuentos adiuuat, quod accidit, dum calamitoſus eſſet, Bellerophonti, & nimis elatos animos deprimit, quare præceps idem poſtea dicitur de cœlo detruſus. Alij mallunt Chimæram fuiſſe Lyciorum ducem rei bellicæ peritiſsimum, ſed immani crudelitate, qui cum piraticam exerceret, veheretur q; in naui, cuius prora leonem, puppis draconem haberet, in medio capra eſſet depicta, quem inſecutus Bellerophon cum citiſsima ac expeditiſsima naui longa Pegaſo vocata interemit, quare datus eſt locus fabulæ vt ait Plut. in claris mulieribus. at Lucianus in aſtrologia ſenſit animum Bellerophontis ad ſublimium rerum ſpeculationem elatum equum fuiſſe creditum alatum, atque ita rem fabulis inuolutā. Alij ad aſtronomicas rationes hæc ipſa, quæ de phyſicis dicta ſunt, tranſtulerunt, eaque fieri inquiunt pro viribus aſtrorum, quas cum prior Bellerophon depræhendiſſet, dictus eſt in cœlum aſcendiſſe. Alij dixerunt Bellerophontem à Pegaſo alato vectum chimæram interemiſſe, quia is celerem prior inuenit & frænum, vt ait Pindari interpres: ſicuti bigarū inuentor fuit Caſtor, quadrigas Erichthonius Athenienſis inuenit. Dictus eſt is equus alatus, vt voluerunt quidam nauigium, cum ille prior omnium inuenerit nauigare claſſe, atque ordinem claſsis

inſtruen-

inſtruendæ,cum vela & remi alæ ſint nauigiorum.Hic igitur nauali prælio Solymis populis bellicoſis ſuperatis,quos leonibus ſimiles dixerunt poetæ,Amazonibus arma intulit,quas per loca difficilia & montoſa peragrantes captas vocarũt. Inſidias porro quas Iobates è lectiſsimis iuuenib.illi parauerat redeunti,caudam ſerpentis vocarunt.At de Bellerophonte ſatis,nunc de Rhea dicamus.

De Rhea. *Cap.* V.

Rheam ſcripſit Heſiodus in Theogonia Terræ & Cœli fuiſſe filiam, cum ita de filijs Terræ loquitur:

οὐρανῷ εὐνηθεῖσα τεκ' ὠκεανὸν βαθυδίνην.
κοῖόντε, κρῖόντε, ὑπερίονάτε, ἰαπετόντε.
θεῖαντε, ῥείαντε, θέμιντε, μνημοσυνηντε.
Oceanum peperit Cœlo coniuncta profundum,
Cæumque,Creumque,Hyperionaque,Iapetumque,
Thiamque,Rheamque,Themimque,Mnemoſynenque.

At Orpheus in hymnis Rheam primam omnium à Deo factam fuiſſe inquit quē Protogonum appellat.cum ita inquiat:

πότνια ῥέα, θύγατερ πολυμόρφου πρωτογόνοιο.
O Rhea Protogni genitoris filia ſummi.

Quæ cum fuiſſet poſtea Saturni vxor credita,ita de illa ſcripſit idem Orpheus:

πάντιμ' ἀγλαόμορφε, χρόνου σύλλεκτρε μάκαιρα.
Saturni felix coniux,cui ſplendida forma eſt.

Ex hac idem poeta terram, & mare , & cœlum, & ventos genitos fuiſſe tradidit, quæ Deorum & hominum parens appellata eſt, vt patet in his carminibus eiuſdem Orphei:

μήτερ μέντε θεῶν, ἠδὲ θνητῶν ἀνθρώπων
ἐκ σοῦ γὰρ καὶ γαῖα, καὶ οὐρανὸς εὐρὺς ὕπερθεν,
καὶ πόντος, πνοίαίτε, φιλοδρόμε, ἀερόμορφε.
Mater Diuorum pariter,materque virorum.
Ex te terra parens frugum, cœlumque profundum,
Et mare cum ventis,veloci percita curſu.

Hanc ipſam Iouis fuiſſe matrem teſtatur Callimachus ita in hymno in Iouem:

ἐν δέ σε παῤῥασίῃ ῥείη τέκεν, ἧχι μάλιστα
ἔσκεν ὄρος θάμνοισι περισκεπὲς.
Nam te in Parrhaſia peperit Rhea,ſunt vbi colles
Arboribus tecti frondoſis.

Fabulati ſunt hanc Deorum matrem à quatuor leonibus in curru vehi ſolitam, & corona turrita coronari,cuius manib.ſceptrum addiderunt,& ſacerdotes tympana æraque pulſabant, & Corybantes armati circumſtabant incedentem, circa quam erant feræ permultæ, quarum mater credita eſt,vt inquit Lucretius libro tertio:

Quare magna Deum mater,materque ferarum,
Et noſtri genitrix hæc dicta eſt corporis vna.
Hanc veteres Graium docti cecinere poetæ
Sedibus in curru bijugos agitare leones.

Hanc Deam primam fuiſſe crediderunt, quæ vrbes condiderit, & turres ad defenſionem excogitarit,quare ita ſcripſit Virgilius libro decimo:

Alma parens Idæa Deum,cui Didyma cordi
Turrigenæque vrbes,bijugique ad fræna leones.

Tympanum illi præterea tribuerunt,quod pulſabatur in ſacris,& à caſtratis ſacerdotibus colebatur cum magno tibiarum cornicinumque ſtrepitu. Illud autem factum fuit ob Atyos memoriam Phrygij pueri, qui cum à Rhea amaretur, neque tamen eius deſiderio vellet ſatisfacere, perpetuam virginitatem ſe ſeruaturum pollicitus eſt. At cum eam non ſeruaſſet,à Rhea in furorem percitus ſe ipſum euirauit,atque ſacerdotem illi Deæ,cui fidem violauerat,dicauit. Alij dicunt Atym fuiſſe eius Deæ ſacerdotem ab illa Dea ſacrificijs præfectum illa lege vt perpetuam caſtitatem ſeruaret. ſed poſtea promiſsi parum memor Sãgaritidem nympham compreſsit, è qua Lydum, qui Lydiæ nomen dedit, & Tyrrhenum à quo vocata eſt Tyrrhenia,ſuſcepit,vt ait Dorotheus Corinthius in hiſtorijs. at Dea irata furorem immiſit Atyi,qui ſibi teſtes execuit, violentas etiam manus iugulo illaturus,niſi Dea miſerta in pinum arborem ſibi conſecratam conuertiſſet. alij tamen ex Hercule & Iole Tyrrhenum & Atym prædictum eſſe natos maluerunt, vt ſcripſit Soſtratus in ſecundo introductionis hiſtoriæ fabuloſæ,quare non mirũ eſt ſi propter antiquitatem ſuſcepti argumenti vel ego quoque ipſe à me diſſentio,cum variorum ſcriptorum opiniones in varijs locis ſim ſecutus. Inde vero mãſit ea conſuetudo, vt a Gallis vocatis ſacerdotibus muliebri habitu indutis Rhea coleretur,vt teſtatur Lucianus in Dea Syria: quam idcirco quòd vterentur tympanis in eius ſacris,ita de illa ſcripſit Orpheus in hymnis:

τυμπανόδουπε, φιλοιςρομανὲς, χαλκόκροτε. κούρη
Tympana quam mulcent, t innutusque æris acuti.

Sic & Ouidius libro primo de Ponto:

Ante Deum matrem cornu tibicen adunco
Cum canit:exiguæ quis ſtipis æra neget?

Huic Deæ pinus arbor ſacrata fuit, quod in eam arborem denique Atym ab illa amatum, mutatum fuiſſe credunt, vt teſtatur Ouidius libro decimo Metamorpho. in his:

Et ſuccincta comas,hirſutaque vertice pinus,
Grata Deum matri. ſiquidem Cybeleius Atys
Exuit hac hominem,truncoque induruit illo.

At enim pinu poſtea coronatis ſacerdotibus ſacrificare mos fuit per aliquod tempus. alij fabulati ſunt Iouem per ſomnum in terram ſemen profudiſſe, ex quo terræ conceptu Genium humana figura ſed ambiguo ſexu prodijſſe in lucem Agdiſtem appellatum,cui Dij virilem partem execuerunt,e qua deiecta nata eſt amygdalus, cuius fructus decerpens Sãgarij fluminis filia in ſinu abdidit, at illis euaneſcentibus puella grauida facta mox enixa eſt puerum, qui cum depoſitus fuiſſet in ſylua,& à capra educatus forma creuit multo humana præſtãtiore. eius amore miro captus eſt Agdiſtis cum adoleuiſſet,qui cum Peſinuntis regis filiam eſſet ducturus a ſuperueniente Agdiſte tantus furor immiſſus,eſt vt non Attes ſolum,ſed etiam ſocer ſibi pudenda præciderint,quare Rhea ob formam illum ſibi ſacerdotem gallum aſciuit,vt ait Pauſanias in rebus Athyorum. Huiuſce Deæ famuli & Curetes & Corybantes vocati ſunt: nam cum inſaniam,ac belluinam quãdam rabiem imitarentur,vocati ſunt Corybantes à iacendis capitibus inſanorum more. Hi dicti ſunt etiam Galli,a Gallo fluuio Phrygiæ,cuius hauſta aqua vertebantur in furorem,atque teſta ſe caſtrabant. Quamuis alij ita vocatos cenſuerint, quia dæmones eſſent,qui furorem immitterent. Fiebant autem huius Deæ ſacrificia die nono lunæ vt innuit Nicander in Alexipharm. cum magna uociferatione:

ἤ ἅτε κερνοφόρος ζάκορος βωμίςρια ῥείης
εἰνάδι λειοφόροισιν ἐνιχρίμπλουσα κελεύθοις,
μακρὸν ἐπεμβοάα γλώσσῃ θρόον, οἱ δὲ τρέουσιν.

ἰδαίης

ἰδαίης ῥιγιλὸν ὅτ εἰσαΐωσιν ὑλαγμόν.
Vtque Rheæ matris olim diuina ſacerdos
Ipſa vijs lunæ iam nona luce propinquat,
Clamoremque altum tollit:per deuia cuncti
Diffugiunt,poſtquam ceperunt auribus ipſos
Ideæ matris horrendos forte vlulatus.

Quo tempore cum Deæ imagine aſino impoſita ſacerdotes obire vicos mendicantes conſueuerunt cum tympano illi Deæ ſacrato,quo metu ac teuerentia Deę quaſi præſentis vel a nolentib.extorquerent victui neceſſaria, cum imaginem ſcutū famis vocet,ac ſitis,vt patet in iābis fabuloſis Gabrię,qui ita ſcripſit per iocū:

Γάλλοις ἀγύρταις εἰς τὸ κοινὸν ἐπράθη
ὄνος τις οὐκ εὔμοιρος, ἀλλὰ δυσδαίμων.
ὅςις φέρῃ πτωχοῖσι καὶ πανούργοισι
Πεινῆς σάκος, δίψασε, καὶ κακῆς τέχνης.
οὗτοι δὲ κύκλῳ πᾶσαν ἐξ ἔθους κώμην
περιϊόντες ἔλεγον, τίς γὰρ ἀγροίκων
οὐκ οἶδεν ἄττιν λευκὸν ὡς ἐπηρώθη;
τὶς οὐκ ἀπαρχὰς ὀσπρίων τε καὶ σίτων,
Ἁγνῷ φέρων δίδωσι τυμπάνῳ ῥείης;
Communis emptus eſt aſellus à gallis
Præſtigiatoribus miſer,parum felix.
Scutum vt ferat famis ſitiſque mendicis
His,& doloſis,artis & malæ vaſa.
Villas vagantes quaſlibet velut mos eſt
Dixere:ruſticus quis eſt lateat læſus
Quem pulcher Attis,atque vt eſt is exciſus?
Quis tritici,leguminumque non Rheæ
Det tympano puro,primitias præbens?

Fuit enim antiquorum conſuetudo ſacerdotum multorum vt per vicos vagarentur,ac victum in honorem quorundam Deorum colligerent à Cleobulo Lindio primum inſtituta cum victus è templo non ſuppeteret,qualis fuit mos etiam Coroniſtarum vocatorum ſacerdotum, de quo ita mentionem fecit Phænix Colophonius poeta Iambicus in his:

ἐσθλοὶ κορώνῃ χεῖρα πρόσδοτε κριθῶν
τῇ παιδὶ τοῦ Ἀπόλλωνος, ἢ λέχος πυρῶν,
ἢ ἄρτον, ἢ ἤμαιθον. ἢ ὅτι τις χρῄζει
δ'οτ' ὦ 'γαθοὶ τῶν ἕκαςος τὶς ἐν χεροῖν ἔχει
κορώνῃ, καὶ ἄλλα λήψεται χόνδρον.
φιλεῖ γὰρ αὕτη πάγχυ ταῦτα δαίνυσθαι.
ὁ νῦν ἅλας δοὺς, αὖθι κηρίον δώσει.
ὦ παῖ κορώνην κλεινὲ πλοῦτος ἤκουσε
καὶ τῇ κορώνῃ παρθένος φέρει σῦκα.
θεοὶ γένοιτο μετάπεμπτος ἡ κόρη,
κ' ἀφνειὸν ἄνδρα κ' ὠνομαςὸν ἐξεύροι.
καὶ τῷ γέροντι πατρὶ κοῦρον εἰς χεῖρας.
καὶ μητρὶ κούρην εἰς τὰ γοῦνα κατθείη
θάλος τρέφειν γυναῖκα τοῖς κασιγνήτοις
Ἐγὼ δ' ὅκου πόδες φέρουσιν ὀφθαλμοὺς
Ἀμοίβομαι μούσαισι πρὸς θύρας ᾄδων,
καὶ δόντι καὶ μὴ δόντι πλείωνα τῶνγε.

In quibus iambis patet quod vagantes illi ſacerdotes fingebant Deam hiſce muneribus veſci, quæ ſuis ſacerdotib. offerebatur: cum ipſi præterea pro ſalute & incolumnitate illorum precarentur, à quibus munera ipſi Deę fuiſſent oblata. atq; non ſolum triticum vel hordeum, vel cæteras huiuſmodi fruges colligebant, ſed quodcunque illis commodum humanæ vitæ offerebatur, quorum carminum hæc eſt ſententia:

Boni Coronæ tradite hordei manum,
Vel tritici puellæ Apollinis ſacri.
Panemue, ſeu merum, quod aut cuiuis placet.
Date ò boni quod quilibet manu tenet
Veſtrum Coronæ. nam ſalem & chondrum capit.
Libenter illa prorſus hiſce veſcitur.
Ceram dabit rurſus ſalem qui nunc dedit.
Puer Coronam clare Plutus audiit.
Ficus Coronæ virgo multas attulit.
Dei: ſit illa mox petenda ab omnibus,
Et ſplendidum inueniat virum atque diuitem.
Mox filium patri ſeni det in manus,
Matris puella ludat inter & genua,
Simul ſororemque educet cum fratribus.
Ego pedes quo conferunt me & lumina
Cedo, atque Muſis ad fores idem cano
Non dantibus, vel plura dantibus ſimul.

Vocabantur autem Matragyrtæ ſacerdotes illi, qui in honorem Matris deum cõſimiliter pecuniam in templis colligebant, vel ad ſingulas domos accedẽtes quod innuit Ouid. in primo lib. de Ponto:

Et quis ita eſt audax, vt limine cogat abire
Iactantem Pharia tinnula ſiſtra manu?

Significat vel nomen ipſum quod in honorem matris deum colligebãt, cũ Μητὴρ matrem, ἀγύρτης præſtigiatorem ac mendicum ſignificet, quare inquit Lucianus in Aeſculapio & Hercule: σὺ δὲ ῥιζοτόμος εἶ καὶ ἀγύρτης. Tu autem herbarius ſe & medicus. fecit mentionem de hoc nomine Ariſt. etiam in tertio libro Rhetoricorum, qui locus cum ante noſtram ætatem legeretur deprauatus, Petri Victorii patricii Florentini ac viri clariſsimi ingenio eſt integritati reſtitutus, vt mihi, cum eſſem Florentiæ, multis rationibus probarunt viri quidam eximiæ integritatis & eruditionis, atque in primis Vincentius Borghinus, vir omnium quos vnquam cognoui, multiplici rerum cognitione præſtantiſsimus. horum grauium teſtium autoritate commotus non potui non ſummopere improbare M. Antonii cuiuſdam Maioragii neſcio impudentiam ne appellem, an exquiſitam ambitionem; qui omni explicatione prope ariſtotelicæ artis ipſius Victorij ſcriptis accepta, vt ex iiſdẽ viris illuſtribus cognoui, ex hac emẽdatione elatus, mox alibi in Victorium ipſum non ſemel inſultauit, & per huius loci correctionem viros omnes clariſsimos ſuæ ætatis inſectatus eſt: atque in primis Hermolaum Barbarũ virum præſtantiſsimum. Quaſi vero maior gloria è maledictis in alios, quã è bonitate ſplendoreque explicationum poſsit comparari. Habebat Maioragius ante oculos Primi Comitis affinis ſui modeſtiam & integritatem ad imitãdum, qui Primus non ſolum eſt ob ſingularem eruditionem non obſcurum Mediolani ornamentum, ſed etiam ob bonitatem, & animi moderationem. cæterum quod in templis etiam pecunias colligerẽt in honorem eiuſdem matris Deorum, facile patet ex his carminibus Ouidij:

Ante

Ante Deum matrem cornu tibicen adunco
Cum canit, exiguæ quis ſtipis æra neget?

Hæc eadem Dea vocata fuit variis nominib. nam & Proſerpina, & Iſis, & Cybele, & Idæa, & Berecynthia, & Tellus, & Rhea, & Veſta, & Pandora, & Phrygia, Pylena, & Dindymena, & Penſsinuntia à locis aliquando vel à cauſis vocata eſt. Fertur Rhea vbi Iouem in vtero geſtaret, atque Saturni deuitaret prædictam crudelitatem, ad montem Thaumaſium Arcadiæ perueniſſe, qui mons fuit ab Hoplodamo, aliiſque illius ſociis gigantibus in auxiliū accitus, ſi forte Saturnus illi vim inferre parauiſſet. Hic autem mons nō procul diſtabat à Moloſſo flumine. Fama eſt Rheam in parte quadam Lycæi peperiſſe, atque in hoc mōte deceptum fuiſſe Saturnum cum lapidem pro filio accepiſſet, cuius in iugo ſpelunca fuit quędā, in quam ingredi viris religio prohibebat, cum ſolis fœminis initiaturis ſacris intro ire fas eſſet. Teſtatur Lucianus in Nigrino ſatis fuiſſe Phrygiæ tibię ſonum ad incitandos ad ſacrificia Rheæ ſacerdotes, cum illo audito ſtatim in furorem verti ſoliti eſſent. Neque vero pinus ſolum ſacrata fuit Deorum matri, vt diximus, ſed etiam quercus, vt teſtatus eſt Apollodorus lib. 3. de Diis. Et vitis, vt ſenſit Euphorion, quando quidem eius etiam effigiem è vite facere ſolebant. Atque Titiæ & Cylleno prius Mileſii ſacrificare conſueuerunt, deinde Deorum matri, cuius Deæ ara frondibus quernis ornabatur, vt teſtatur Apollon. lib. 1. Argon. in his:

βωμὸν δ᾽ αὖ χέραδος παρενήνεον, ἀμφὶ δὲ φύλλοις
στεψάμενοι δρυΐνοισι θυηπολίης ἐμέλοντο
μητέρα δινδυμίην πολυπότνιαν ἐγκαλέοντες.
ἐνναέτιν φρυγίης τιτίην θ᾽ ἅμα κυλληνόν τε.
οἳ μοῦνοι πολέων μοιρηγέται, ἠδὲ πάρεδροι
μητέρος ἰδαίης κεκλήαται, ὅσσοι ἔασι
Δάκτυλοι ἰδαῖοι κρηταιέες. οὕς ποτε νύμφη
ἀγχιάλη δικταῖον ἀνὰ σπέος ἀμφοτέρῃσι
δραξαμένη γαίης οἰαξίδος ἐβλάστησε.

Accumulant aræ lapides, quam frondibus ornant
Quernis, & ſacris onerantes lancibus aram
Dindymeam matrem placida mox voce vocarunt,
Incola quæ Phrygiæ eſt: Cyllenumque, Titiamque
Qui ſoli fatis vrbes, qui regna gubernant:
Matris & Ideæ comites dicuntur: & iidem
Dactyli Idæi Cretes. quos Nympha creauit
Anchiale terram ſtringens Oeaxidis agri
Ambabus manibus Dictæo proxima colli.

Fuit autem Titias Heros indigena Cretenſium, vt ſenſit Calliſtratus libro ſecundo Hæracleæ: quem fabulati ſunt Iouis fuiſſe filium, cum tamen Callimachus in Hecale illum maiorem natu Cimmerii Mariandyni filiorum tradiderit, ob huius felicitatem cum genus illa maxime res ſuas auxiſſet, illum poſtea Heroem fatis vrbium præfectum exiſtimari lege ſanxerunt, vt inquit Theophanes, & Promachidas in iis quæ ſcripſit de Heraclea. *ἀπεθεώθη γ᾽ ἄρ ὁ τιτίας ὑπὸ μαριανδύνων, δι᾽ ὃν μάλιστα τὸ ἔθνος ἐκεῖνο ηὐξήνθη τε καὶ προήχθη πρὸς εὐδαιμονίαν.* inter Deos relatus eſt Titias à Mariandynis, quoniam per illum gens illa maxime aucta eſt, & ad felicitatem eſt perducta. atque de Rhea tot dicta ſunt.

¶ Nunc ſententiam antiquorum ex his eliciamus. Dictum autem fuit modo phyſicas rationes naturæ & elementorum, modo vitæ recte gubernandæ præcepta ſub his fabulis fuiſſe ab antiquis implicata. ſic enim ea quæ dicunttur de Rhea, pertinent ad elementorum naturam. Quod autem Rhea terra ſit, vel vis

terræ quæ ad generationem rerum pertranſit, facile patet ex eius parentibus,& ex illis, quæ ita ſcribuntur ab Apollonio libro 1. Argonaut.

ἔνθεν ἐς αἰεὶ
ῥόμβῳ καὶ τυμπάνῳ ῥεῖην φρύγες ἱλάσκονται.
ἡ δέ που εὐαγέεσσιν ἐπὶ φρένα θῆκε θυηλαῖς
ἀνταίη δαίμων· τὰ δ᾽ ἐοικότα σήματ᾽ ἔγεντο·
Δένδρεα μὲν καρπὸν χέον ἄσπετον· ἀμφὶ δὲ ποσσὶν
αὐτομάτη φῦε γαῖα τερείνης ἄνθεα ποίης.
θῆρες δ᾽ εἰλυούς τε κατὰ ξυλόχους τε λιπόντες
οὐρῇσιν σαίνοντες ἐπήλυθον.

Tympana cum rhombis adſunt, placatur vt olim
A Phrygibus mater Diuum Rhea cum ſibi ſacra
Præmiſsis fieri haud dubiis vult obuia ſignis.
Arboribus fructus naſcuntur: lumina florum
Sub pedibus diuæ effundit mox Dædala tellus.
Iamque feræ in ſyluis linquentes pignora, caudas
Motantes Diuam mulcent.

Erat enim rhombus rota quædam parua, quam vertentes manu loris pondera ferri aut æris habentibus diuerberabant, vt ſcripſit Bacchylides, quod fieri conſueuiſſe inquit nequod verbum aut vox moleſta inter illa ſacra audiretur: ego autē illud fieri magis crediderim, quia terram ventis & imbribus vndique pulſari ſignificarent. enimuero quare terra ſit Rhea,& cur in curru vehi fingeretur,& cur turritam geſtaret coronam, cur ve haberet Gallos ſacerdotes ita patefecit Lucretius lib. 2.

Hanc veteres Graium docti cecinere poetæ
Sedibus in curru biiugos agitare leones
Aeris in ſpatio magnam pendere docentes
Tellurem, neque poſſe in terra ſiſtere terram.
Adiunxere feras: quod quamuis effera proles,
Officiis debet molliri victa parentum.
Muralique caput ſummum cinxere corona,
Eximiis munita locis quod ſuſtinet vrbes.
Quo nunc inſigni per magnas didita terras
Horrifice fertur diuinæ matris imago.
Hanc variæ gentes antiquo more ſacrorum
Idæam vocitant matrem, Phrygiasque cateruas
Dant comites, quia primum ex illis finibus edunt
Per terrarum orbem fruges cępiſſe creari.
Gallos, attribunt, quia numen qui violarint
Matris,& ingrati genitoribus inuenti ſint,
Significare volunt indignos eſſe putandos
Viuam progeniem quod in oras luminis edant.
Tympana tenta ſonant palmis & cymbala circum
Concaua: raucisonoque imitantur cornua cantu.
Et Phrygio ſtimulat numero caua tibia mentes.
Telaque præportant violenti ſigna furoris,
Ingratos animos atque impia pectora vulgi
Conterrere metu quæ poſsint numine diuæ.

Hæc Dea vxor Saturni credita eſt, quoniam mutationibus elementorum tempus adeſt neceſſario. Inde vero effectum eſt vt marinorum omnium,& cœleſtiū ac terreſtrium Deorum pater Saturnus, ac Rhea mater crediti ſint, cum Dii ipſi

vires

vires ſint elementorum, vt dictum fuit quæ cum tempore agunt. Nam terram omnium corporum naturalium vinculum & fundamentum antiqui fuiſſe credi derunt, circa quam frequentiores fierent mutationes ad procreandum. atq; hæc non ſine tempore patre. Hãc cum baſim elemẽtorum & vinculum eſſe animad uerterent, poſtea accidit Deos ac Deorum vires cognoſci, rerumque ſingularum actiones ab hominibus coli: cum omnia ab vno Deo proficiſci minime adhuc in telligerent. Ex hac enim omnia pullulaſſe ita inquit libro 1. Apollonius:

ἐκ γὰρ τῆς ἄνεμοί τε, θάλασσά τε, νειόθι τε χθὼν
πᾶσα πεπείρηται, νιφόεντ' ἕδος οὐλύμποιο

Ex hac ſunt venti, tellus, atque æquora nata
Ventoſa, & vaſti ſlammantia ſydera mundi.

At vero multo ſapientior Orpheus hanc Protogoni, ſiue ſolius Dei ſummi filiam nominauit, cum omnia elementa, omniſque mundi machina a Deo rerum omnium opifice profecta ſit. Sed quid opus pluribus? Hanc ipſam Deam terram fuiſſe aperte declarant illa carmina Demetrii Byzantii, quæ ſunt in primo libro ſuorum poematum hac pacto:

ῥεία θεῶν βασίλισσα, καὶ ἁπάντων γενέτειρα,
Ἄνθεσι καὶ καρποῖς χαίρουσα, φιλόκροτε δαῖμον·
Πηγάων ἀρχὴ, ποταμῶν ἕδος ἀσφαλὲς αἰεί·
τὴν περίγ' ἐσσυμένως εἰλίσσεται οὐρανὸς ὕψι.
Πάντροφε, παγγενέτορ, πανθελγὲς, δῖα τιθήνη.
τὴν περὶ μὲν θῆρες σκαίρουσι, καὶ ἄγρια πάντα
Θηρία παρτρέπεται.

Rhea Deum regina, virum prædulcis alumna,
Fructibus & gaudens, ſtrepitu lætiſsime dæmon.
Fontibus alma parens, fluuijs æternaque ſedes,
Quam circum aſsidue cęlum conuoluitur altum:
Omnia fers, mulces, producis, & omnia nutris.
Te circum eſt ſemper rapidarum turba ferarum,
Blanditurque ſuæ placide mulcedine caudæ.

Hanc eandem Deam fuiſſe aliquando Tellurem vocatam, vel illa argumento eſſe poſſunt, quæ ipſi Telluri tribuebantur, & inſtrumenta, & vires, quæ omnia Telluri, Veſtæ, ac Rheæ conueniebant, quæ poſſumus facile ex his carminibus Alexidis perdiſcere:

Μῆτερ ἐμὴ γαίη, φρυγίων θρέπτειρα λεόντων,
ἀεὶ μόνοις μύσταις οὐκ ἀπάτητον ὄρος,
Σοὶ τάδε θῆλυς Ἄλεξις ἑῆς οἰστρήματα λύσσης
Ἄνθετο, χαλκοτύπου παυσάμενος μανίης.
κύμβαλά τ' ὀξύφθογγα, βαρυφθόγγων τ' ἀλαλητὸν
Αὐλῶν, οὓς μόσχου λοξὸν ἔκαμψε κέρας.
τύμπανά τ' ἠχήεντα, καὶ αἵματι φοινιχθέντα
φάσγανα, καὶ ξανθὰς, τὰς πρὶν ἔσεισε, κόμας.
ἵλαος ὦ δέσποινα, τὸν ἐν νεότητι μανέντα
γηραλέον, προτέρης παῦσον ἀγριοσύνης.

Alma parens tellus, Phrygiorum & alumna leonum,
S oli cultori rite adeunda Dea,
Inſtrumenta ſui dicat iſta furoris Alexis.
Libera ab horriſono hæc ipſa furore dicat.
Cymbala ſunt, raucoque ſono mox tibia: frontis
Lunatæ vituli cornua flexa vide.

Tympa-

Tympana ſunt grauiter pulſantia corda : cruenti
Sunt enſes:ſunt,quas dedicat ille,comæ .
Sat fuit inſanus iuuenis:miſerere ſenectæ,
O Dea fac ceſſet quæſumus ipſe furor.

Finxerunt hanc in curru vehi, quia ſuapte natura terra in aere ſuſpenſa videtur cum nulla re fulciatur,neque tamen in aliquam partem magis declinet. Circa hanc feræ ſunt,quia omnia animalia ab illa producantur & nutriantur: quæ cum multas ciuitates habeat, merito corona turrita inſignitur. Inſtrumentorum vero ſtrepitus,vim ſignificat ventorum,qui plurimum faciunt, & quaſi lenones ſunt ad omnia naturę negotia,cum ſint frigoris & caloris non leues miniſtri, & tanquam pluuiarum ac ſerenitatis vehicula. trahitur à quatuor ferociſsimis leonib. eius currus, qui nihil ſane ſunt aliud, quam ab Oriente & Septentrione, & his à latere regionibus venti. Hi dicuntur illam vehere,quoniam vis generationis plurimum illis adiuuatur. cum vero omnia ex illa fluere, & in ortum deduci appareant,iure Rhea ἀπό τοῦ ῥεῖν ſiue à fluendo dicta eſt. at nunc de Latona dicatur.

De Latona. *Cap.* VI.

FVit autem Latona Cæi ac Phœbes filia, vti teſtatur Apollodorus libro primo & Heſiod. ita in Theogonia:

φοίβη δ᾽ αὖ κοίου πολυήρατον ἦλθεν ἐς εὐνὴν
κυσαμένη δ᾽ ἤπειτα θεὰ θεοῦ ἐν φιλότητι
λητῶ κυανόπεπλον ἐγείνατο μείλιχον αἰεί.
Inde thorum Cæi Phœbe conſcendit, & illi
Iuncta in amore Deo Latonam concipit almam.

Sic Ouidius etiam libro ſexto mutationum:

Quoque modo audetis genitam Titanida Cæo
Latonam præferre mihi?

Homerus autem hymnicus in hymno in Apollinem Latonam Saturni filiā fuiſſe ſcribit hoc pacto:

λητοῖ κυδίστη θύγατερ μεγάλοιο κρόνοιο.
Inclyta Latona, ò Saturni filia magni.

Aiūt quidam, inter quos fuit Hecatæus, in locis Celtica terra ſuperioribus inſulā eſſe Oceani non minorem Sicilia, vrſas verſus; quæ ab hominibus habitatur Hyperboreis vocatis, quod longius diſtet à flatibus Boreæ: quæ fertilis eſt & abundans rerum omnium, mirificamque habet temperiem, bisq; fructus ferat quotannis, in qua fabulantur natam eſſe Latonam. Fabulantur hanc compreſſam fuiſſe à Ioue ob eximiam pulchritudinem, quam cum in vtero geſtare ſenſiſſet Iuno illam depulit è cœlo, iuſsitque Pythoni ſerpenti vt illam inſequeretur. Deinde terra vniuerſa iurare coacta eſt, quod parturienti Latonę locum non concederet, præter Delum inſulam: illa enim cum eſſet inſtabilis per illud tempus, ſub vndis forte deliteſcebat: quæ deinde cum tempus pariendi Latonæ aduentaſſet, vtpote non iurata in Latonam, iuſſa eſt à Neptuno conſiſtere, & locum parturienti præbere, vt ſcripſit Lucianus in dialogo Iridis & Neptuni. Hæc igitur inſula in mari Aegeo cum tunc ad recipiendam Latonam emerſiſſet atque apparuiſſet ex vndis, Delus vocata fuit, quod nomen manifeſtum & apparens ſignificat. Præclare igitur ſe habent illa carmina Alphei Mitylenæi, quæ ſcripta ſunt in laudem Deli, quod Apollo & Latona poſt cœlum hanc vnam inſulam patriam ſuam ex omnibus terris arbitrati ſunt, cum ita inquiant:

λητοῦς ὠδίνων ἱερὴ τροφὲ, τὴν ἀσάλευτον

Αἰγαίῳ κρονίδης ὥρμισατ' ἐν πελάγει,
οὔνυσε δειλαίην μὰ τεοὺς δέσποινα βοήσω
Δαίμονας, οὐδὲ λόγοις ἔψομαι Ἀντιπάτρου
ὀλβίζω δ' ὅτι φοῖβον ἐδέξαο, καὶ μετ' ὄλυμπον
Ἄρτεμις οὐκ ἄλλην ἤσε, λέγει πατρίδα.
Latonæ partus nutrix, quam Iupiter olim
In maris Aegæi ſiſtere iuſsit aquis,
Nulli per ſuperos infelix eſſe fereris.
Non ego te verbis alloquor Antipatri.
Te voco felicem quod Phæbum ceperis, & quod
Solam te patriam clara Diana vocat.

Quamquam alii maluerunt Latonam ipſam ſub tempus pariendi in cothurnicem verſam in inſulam volauiſſe, & ſub ea forma latuiſſe Iunonem, ad cuius inſulæ, quæ illam acceperit beneficii memoriam perpetuam, inſulam poſtea ortygiam nominauit, cum ſit ὄρτυξ cothurnix apud Græcos. fabulantur tamen alii Aſteriã fuiſſe Latonæ ſororem: quæ, cum Iupiter illam ad congreſſum inſequeretur, fuerit ipſa, at non Latona in cothurnicem conuerſa, & in mare conuolarit. deinde memorant ab illa Aſteria m in inſulam fuiſſe conuerſam, vt ſcripſit Calliſthenes in nauigatione. Non igitur mirum eſt, ſi, cum Iupiter Latonam compreſsiſſet, ſoror ſorori locum ad pariendum conceſſerit. Memoriæ proditum eſt à Pauſania in rebus Atticis Latonam antequam pareret zonam apud Halimuſos non procul à mari ſoluiſſe, cum proximum iam eſſet tempus pariendi, qui locus poſtea Zoſter ob illa re fuit appellatus. fuit poſtea in hac inſula vrbs in planitie ędificata, templumque nobiliſsimum Apollinis & Latonæ, cui mons Cynthus erat propinquus, & fluuius Iompus nomine non valde magnus, qui per inſulam fluebat, vt teſtatur Strabo libro decimo. Hanc aiũt apud palmam & oliuam, vt dictũ fuit, peperiſſe, vti teſtatur Euripides in Iphigenia in Tauris hoc pacto,

ποθοῦσ' Ἄρτεμιν λοχείαν
ἃ παρὰ κύνθιον ὄχθον οἰκεῖ,
φοίνικά θ' ἁβροκόμαν,
Δάφναντ' εὐεργέα καὶ
γλαυκᾶς θάλλον ἱερὸν ἐλαίας
λατοῦς ὠδῖνας φίλαν.
Cupiens, Dianam parientium fautricem,
Quæ iuxta Cynthium tumulum colens,
Palmamque ſuauiter comatam
Laurumque bene ramoſam, &
Glaucę germen ſacrum oliuæ,
Latonę doloris amicum.

Sed neque tamen in illa inſula clam partum edere potuiſſet, niſi Iunonem armorum Curetum ſtrepitus obtudiſſet, cum aſsidue ſollicita eſſet, & Latonam inſequeretur ne alicubi pareret. Complexa igitur palmam, vt à doloribus ſolueretur, peperit: cum mos ſit parturientium mulierum proxima quæque apprehendere, atque ita nixæ partus doloribus ſoluuntur. Enixa eſt igitur Dianam & Apollinẽ, vt ait in his Orpheus.

εὔτεκνον ζωὸς γονίμην ὠδῖνα λαχοῦσα,
γειναμένη φοῖβόν τε, καὶ ἄρτεμιν ἰοχέαιραν.
E Ioue quæ quondam es partus ſortita dolores,
De qua ſunt Phœbus ſimul & Diana creati.

Quamuis Herodotus in Euterpe Dionyſi & Iſidis inquit Apollinem & Dianam
eſſe

eſſe filios,at nutricem fuiſſe Latonam,vt dictum fuit. neque illud eſt ſilētio prætermittendum,quod Latona cum propinquaret pariendi tempus, oberraretq; in litore Atticæ nō procul à mari,zonam ſoluit ob tumorem vētris in loco Zoſtere ab eo euentu vocato.Sed vt communiorem ſententiam ſequamur, recens natus Apollo ſagittis ſerpentem illum occidit,qui matrem Latonam ad id vſque tempus inſecutus fuerat,vt ſcripſit Pindarus in Pythiis. atque cum multa de Latona dicta ſint ſuperius, eadem repetere ducimus ſuperuacaneum, quare tot de illa in præſenti dicta ſufficiant: ſi tantum hoc addiderimus,quod Phœbus poſtmodo in Lyciam,Diana in Cretam vbi adoleuiſſent,in mōtem Dictynnum ſeceſſerūt, ac Delum matri habitandam reliquerunt. Nunc autem quid Latonam eſſe voluerint antiqui perquiramus.

¶ Fuerunt qui Latonam matrem fuiſſe Apollinis tradiderint, quia ſuauitas muſicæ harmoniæ malorum omnium obliuionem inducat,quæ ſunt in hac miſerrima & moleſtiarum pleniſsima hominum vita. Dicunt Dianam filiā fuiſſe eiuſdem Latonę,quia muſica modo ad lenitatem muliebrem animos mortalium inflectat,modo ad fortitudinem erigat & inflammet,ſtrenuosque faciat. Nam memoriæ proditum eſt Timotheum muſicum vbi in conuiuio muſica inſtrumenta apud Macedonem Alexandrum pulſaret, ita eius regis animum inflammaſſe,vt ad capienda arma è conuiuio exilierit.Deinde cum ab illa tam acri chordarum tractatione ad leniorem modum deueniſſet, iterum accubuit Macedo, vt ſciptum reliquit Ariſtoxenus in libro de Tibicinibus. Alii crediderunt Dianam genitam dici à Latona,quoniam venationis etiam exercitatio plurimum conferat ad deponendas & delendas animi moleſtias. Hanc inquiunt Phœbes & Cæi filiam fuiſſe,qui Cæus è cœlo natus eſt,quoniam omnium bonorū pater ac mens diuina omnibus quæ ſunt ac vigent ſuam bonitatem impertit: neque quidquam eſt boni,quod non à diuina bonitate cælitus proficiſcatur: omnium igitur malorum obliuio filia eſt ſuperni luminis. Hæc malorum obliuio cum plena ſit ſpe & pulchritudine de cœlo adueniente,ab humanis calamitatibus tanquam à ſerpente,terrore afficitur:veruntamen ope diuina ad partum adiuuatur,ac ſerpentem denique ſuperat.alii tamen, inter quos fuit Lyſimachus Alexandrinus lib. 10.rerum Thebanarum,maluerunt hoc ad mundi procreationem perduci:qui dixerūt ſydera & ſolem vi maxima caloris in ſuperna loca raptum fuiſſe; vbi primū poſt chaos rerum informium formæ,ac elementa enituerunt, terra molli adhuc exiſtente, & lutoſa,& inſtabili ſede nutāte,cum calor æthereus paulatim conualuiſſet,ac ſemina ignea in eam defluxiſſent:Tunc enim lunam interiorem locum inter corpora cœleſtia occupaſſe memorant, vt quæ craſsiore ſit natura. Sic igitur phyſici Latonam terram eſſe crediderunt, cui Iuno diu obſtitit, ne Phœbus ac Diana naſcerentur.atqui Iuno aer eſt, vt oſtendimus, qui humidus ſupra modū grauiſque exiſtens erat impedimēto,quo minus duo lumina viderentur ob denſitatem, quaſi ne naſcerentur: ſed vis Neptuni denique conceſsit,vt terra, quæ prius ſub aqua latebat,ſiccaretur, qua exiccata & apparente ex aquis Latona peperit:nam ceſſantibus nebulis hæc duo lumina continuo apparuerunt. Quod vero Apollo ſerpentem,qui matrem inſectabatur, ſagittis cōfecerit, ita Stoicus Antipater interpretatus eſt:terræ humidæ & recentis adhuc exhalatio cum eſſet frequens volubili impetu ſurſum ferebatur:at cum non apte poſſet ob copiam digeri, rurſus ferebatur deorſum,omniaque putredine corrumpebantur. At illa putredo,cum fiat omnis putredo per calorem non ſine humectatione, omnes terrę fructus infeſtabat, neque quidquam per illam aeris inclementiam naſci poterat. At enim diuina prouidentia tandem factum eſt,ita ſtatuente Neptuno terra paulatim ſicciore facta, ſoleque vapores iam validiore extenuante, vt peſtifera il-

la

la exhalatio aſtrorum virtuti ceſſerit: quare dictus eſt Apollo ſagittis ſerpentem ſiue putredinem ſuis radijs illam domuiſſe. ac de Latona ſatis, nunc de Curetibus aut Corybantibus dicamus.

De Curetibus ſiue Corybantibus. *Cap.* VII.

CVretes autem illi, qui Iouem cum Rhea Saturni patris crudelitati ſubtraxerunt, eumque in Cretam educandum deportarũt, num dæmones fuerint, an homines dubitari ſolet: ſiquidem Hecatæus Mileſius in ijs libris, quos de Phoroneo conſcripſit, modo ὀρχιστὰς θεοὺς ſaltatores Deos ſcilicet, modo παιγνίμονας luſores ſiue iocoſos vocauit. at vero Menodotus Samius in ijs commentarijs, quos de rebus Sami egregijs conſcripſit, κουρῆτας θεοὺς χαλκασπίδας, Curetes æreis ſcutis armatos Deos appellauit. Heraclides autem Ponticus in rebus Amatorijs non Deos, ſed Cretenſes homines putauit eſſe, qui primi omnium mortalium ærea arma in Eubœa induerint, Iouemque nutriuerint, & cum illo poſtea militauerint, eumque in regnum paternum deduxerint. Fama eſt Curetes & Corybantes ab Idæis dactylis fuiſſe genitos, vt memoriæ prodidit in rebus Cretenſium Echemenes, qui viros centum in Creta genitos fuiſſe memorat, atque illos Ideos dactylos fuiſſe vocatos: à quibus nouem Curetes fuerunt procreati, qui ſinguli decem viros genuere, quos poſtea nominarunt Idæos Dactylos, vt ait Strabo libro decimo. Dionyſius vero Chalcidicus quindecim illos fuiſſe ſcripſit. at Pherecydes quinquaginta & duos, quos etiam ex Apolline & Rhytia nympha natos fuiſſe tradidit. alij contra è Cabera Prætei filia & Apolline. vocati ſunt Idæi ab Ida monte Cretæ vt ſenſit Hellanicus, vt vero Mnaſeas libro primo de Aſia à patre Dactylo & à matre Ida. at Poſsidippus epigrammatum poeta vocatos fuiſſe Idæos Dactylos putauit, quia in Ida monte Cretæ Rheæ obuij digitos eius attigerint cum illam complecterentur. fuerũt autem præſtigiatores Idæi Dactyli, ferrique in varias formas diducendi artifices, aliorumq; metallorum inuentores, vt patet ex his carminibus eius poetæ, qui Phoronidem ſcripſit:

ἔνθα γόητες
ἰδαῖοι φρύγες ἄνδρες ὀρέστεροι οἰκί᾽ ἔναιον.
κέλμις δαμναμενεύς τε μέγας, καὶ ὑπέρβιος ἄκμων.
εὐπάλαμοι θεράποντες ὀρείης ἀδρηστείης.
οἳ πρῶτοι τέχνην πολυμήτιος ἡφαίστοιο
εὗρον ἐν οὐρείῃσι νάπαις ἰόεντα σίδηρον.
ἐς πῦρ τ᾽ ἤνεγκαν, καὶ ἀριπρεπὲς ἔργον ἔδειξαν.
Præſtigiatores homines hic tecta ſuarum
Idæi coluere Phryges montana domorum.
Celmis, Damnameneus ingens, præſignis & Acmon.
Egregij famuli Adraſteæ, qui prius artem
Vulcani reperere Dei prudentis in altis
Montibus, & ferrum varias docuere figuras
Ignibus impoſitum.

Eratoſthenes in Architectonico, & Scepſius Curetas & Corybantes eoſdem eſſe tradiderunt, quod etiam ſenſit Orpheus in his:

κουρῆτες, κορύβαντες ἀνάκτορες, εὐδύνατοί τε.
Curetes clari Corybantes regia proles.

Alij Rheæ datos à Titanibus miniſtros fuiſſe Corybantes armis inſtructos è Bactriana inquiunt, alij è Colchis, alij è Phrygia. Fuerunt qui dixerint Telchines nouem fuiſſe Rhodi comites Rheæ, qui in Cretam acceſſerint, qui dicti ſint Cu-

retes ex quo tempore Iouem educarunt:at Corybantes Solis & Mineruæ filios fuiſſe dæmones. Quidam Saturni filios eos eſſe crediderunt, quidam vero Iouis & Halliopes,cum alii Curetes Hecates miniſtros arbitrarentur. Curetes ſiue Corybantes in matris Deorum ſacrificiis armati ſaltabant caſti & pueri aſſumpti. Dicti ſunt Curetes ἀπὸ τοῦ κορύπτειν, quia caput inter ſaltandum iactabãt,exercebantque enopliam pyrrhicam ſaltationem enſibus ſcuta inter ſaltandum cum harmonia percutientes. Fuerunt nonnulli,inter quos Calliſthenes in primo nauigationis,& Euphorion,qui Dactylos,Idæos, Curetas,Corybantes,Caberos, Telchinas eoſdem putarint eſſe,cum alii cognatos quidem eſſe inter ſe, ſed paulum differre. Narrant Curetas nonnulli Pleuronium agrum habitaſſe, qui Cureticus poſtea ab illis nominatus fuit. Archemachus Euboicus hos Chalcidem inquit incoluiſſe,qui cum de Lilanto campo dimicarent,atque hoſtes priorem partem cæſariei horum caperent,cum dabatur facultas, illam capillorum partem totonderunt,& inde a tondendo Curetes ſunt nominati. Cum poſtea in Aetoliam migraſſent,& Pleuronis loca trans Acheloum occupaſſent, intonſa ſeruantes capita Acarnanes dicti ſunt. Alii quia longas ſtolas geſtarent tanquam puellæ, ita nominatos contenderunt. Semus libro ſeptimo eorum quæ erant in Delo, Curetas filios fuiſſe ſcribit Danaidis Nymphæ Creſiæ,& Apollinis, cum eſſent Corybantes Apollis & Thaliæ:quare non eosdem fuiſſe contendit. Apollodorus autẽ Athenienſis lib. 2. Biblyothecæ memoriæ prodidit hos fuiſſe à Ioue occiſos, quia Epaphum, quem pellex Io pepererat, Iunonis hortatu ceperunt occultandum. Hos Curetas memorant ſpiritu afflatos & Bacchico valde tumultuoſa armorum agitatione cum ſtrepitu,fragore,cymbalis,tympanis,tibijs,vociferatione inter ſacrificia vti ſolitos, vt præſentes perterrefacerent, Deæque reuerentia & metu adimplerent. Atqui hunc ſacrorum ritum,quem ſeruabant Curetes in ſacris Deæ Rheæ,ita breuiter expreſsit Lucretius libro ſecundo:

Hic armata manus (Curetas nomine Graij
Quos memorant Phrygios) inter ſe forte caterua
Ludunt,in numerumque exultant ſanguine læti,
Terrificas capitum quatientes numine criſtas.
Dictæos referunt Curetas:qui Iouis illum
Vagitum in Creta quondam occultaſſe feruntur.
Cum pueri circum puerum pernice chorea
Armati in numerum pulſarunt æribus æra.

¶ Atqui rectiſsime pro antiquorum theologia muſica ratio Deorum ſacrificijs addita fuit, non ſolum quia compoſitos animos ſacrificantium, & ad aras Deorum accedentium eſſe oportere ſignificabant, cum metro compoſitæ preces domo eſſent ad altaria afferendæ:(neque enim animus domeſticis negotijs implicatus debet ad Deum colendum proficiſci,ſed omnia negotia pro viribus è memoria obliteranda ſunt cum ad aras accedimus.) ſed etiam quia,cum Deos corpora cœleſtia eſſe arbitrarentur, è numeris & harmonicis proportionibus Deos ipſos conſtare putarent. Sic igitur per hymnorum,& inſtrumentorum, & ſaltationum rhythmum Deorum naturam imitabantur, & oblectabantur ſacrificantes, & dies feſtos agentes,conuiuijs ac Genio indulgentes,Deorumque ipſorum felicitatem aliquo pacto imitantes, pro viribus proxime ad Deorum immortalium naturam accedebant. Nam cum præclarum Dei opus mundum concentu conſtare crediderint, omnia muſica Dijs grata eſſe merito exiſtimabant. Orpheus vero cum alios marinos,alios terreſtres,alios cœleſtes dæmonas è Curetibus appellet, videtur dæmonas tempeſtatibus præfectos, vel potius ventos ipſos Curetas exiſtimaſſe,vt apparet ex his carminibus:

χαλκό-

χαλκόκροτοι κουρῆτες, ἀρήϊα τεύχε' ἔχοντες
οὐράνιοι, χθόνιοί τε, καὶ εἰνάλιοι πολύολβοι
ζωογόνοι πνοιαὶ, κόσμου σωτῆρες ἀγαυοὶ,
Aerea pulſantes Curetes arma marini,
Cœleſtes,ac terreſtres,Mauortia pubes.
Fructiferi venti,qui vaſti mœnia mundi
Seruatis.

Nihil ſane aliud horum ſtrepitus,quàm vim ventorum indicabat, qui etiam miniſtri Rheæ dicebantur,quoniam per ventos,vt dictum fuit, & pluuiæ & frigora & omnia denique naturæ opera perficiantur. Nam nullum animal poteſt gigni niſi per ventum ſperma extrudatur, quod ipſum accidit in omnibus plantarum ſeminibus. Quod autem venti ſint Curetes, & quod iidem & ſalutis & moleſtiarum in naturæ operibus ſint autores, patet ex his Orphei carminibus, quæ pontum etiam ab illis exagitari ſignificant:cum nihil aliud quam venti mare infeſtet magis:

Δαίμονες ἀθάνατοι τροφέες, καὶ αὐτολετῆρες,
ἡνίκ' ἂν ὁρμαίνωνται χολούμενοι ἀνθρώποισιν.
ὀλλῦντες βίον καὶ κτήματα, ἠδὲ καὶ αὐτοὺς
πιμπλάντες. στοναχεῖ δὲ μέγας πόντος βαθυδίνης.
δένδρη δ' ὑψικάρηνα ἐκ ῥιζῶν ἐς χθόνα πίπτει.
ἠχὼ δ' οὐρανία κελαδεῖ ῥοιζήμασι φύλλων.
Dæmones æterni, ac perdentes facta virorum,
Cum grauis iratum fluctus vos ſuſcitat: arua
Vaſtantes,frugeſque nouas:tum rurſus & arua
Frugibus implentes.per vos mare murmurat alte:
Conuulſæque cadunt plantæ ab radicibus imis.
Et late reſonat cœleſtis ſibilus auræ.

Nam omnis fertilitatis & ſalutis animalium autores ſunt venti,quare miniſtri terræ merito ab antiquis ſunt crediti. Cum plus conferat ad omnem fertilitatem fæcunditatemque terræ cœleſtis benignitas vt ait Theophraſtus in cauſis plãtarum, quàm vniuerſus labor annuus agricolarum. At de Curetibus & Corybantibus ſatis,nunc de Cyclopibus dicamus.

De Cyclopibus. *Cap.* VIII.

FVerunt autem Cyclopes cœli & Terræ filij,vt ait Heſiodus his carminibus in Theogonia:

Γείνατο δ' αὖ κύκλωπας ὑπέρβιον ἦτορ ἔχοντας
Βρόντην τε, στερόπην τε, καὶ ἄργην ὀβριμόθυμον
οἳ ζηνὶ βροντήν τ' ἔδοσαν, τεῦξάν τε κεραυνόν.
οἱ δ' ἤτοι τὰ μὲν ἄλλα θεοῖς ἐναλίγκιοι ἦσαν,
μοῦνος δ' ὀφθαλμὸς μέσῳ ἐνέκειτο μετώπῳ.
κύκλωπες δ' ὄνομ' ἦσαν ἐπώνυμον, οὕνεκ' ἄρα, σφέων
κυκλοτερὴς ὀφθαλμὸς ἑοῖς ἐνέκειτο μετώποις.
Hæc eadem peperit Cyclopas deinde ſuperbos,
Argem magnanimum,pariter Brontem,Steropenque:
Qui fulmen,tonitrumque Ioui grauia arma parabant.
Cætera Dijs ſimiles fuerant:ſed fronte rotundum
Lumen geſtabant media:hinc ſunt nomen adepti.

Euripides tamen Cyclopas marini Dei hoc eſt Neptuni filios illos nominauit in Cyclopibus cum inquiat:

ἵν' οἱ μονῶπες ποντίου παῖδες θεοῦ
κύκλωπες οἰκοῦσ' ἄντρ' ἐρημ' ἀνδροκτόνοι
τούτων ἑνὸς ληφθέντες ἐσμὲν ἐν δόμοις
Δοῦλοι, καλοῦσι δ' αὐτὸν ᾧ λατρεύομεν
πολύφημον.
Monoculi vbi Dei marini filij
Cyclopes homicidæ antra deſerta incolunt.
Vnius horum nos ſumus ſerui domi.
Illumque cui ſeruimus ipſi nominant
Polyphemum.

At cum Polyphemus inter hos omnes, qui centum fuiſſe memorantur, viribus corporis, formæque magnitudine præſtaret: non ſatis conſtat quibus parentibus ortus fuerit: quippe cum Apollonius libro primo Argonauticorum illum admirabilis magnitudinis Polyphemum Neptuno & Europa Tityi filia natum fuiſſe inquiat in his carminibus:

Ταίναρον αὖτ' ἐπὶ τοῖσι λιπὼν πολύφημος ἵκανε.
τὸν ῥα ποσειδάωνι ποδωκηέςατον ἄλλων
εὐρώπη τιτυοῖο μεγαθενέος τέκε κούρη·
κεῖνος ἀνὴρ καὶ πόντου ἐπὶ γλαυκοῖο θέεσκεν
οἴδματος, οὐδὲ θοοὺς βάπτεν πόδας, ἀλλ' ὅσον ἄκροις
ἴχνεσι τεγγόμενος διερῇ πεφόρητο κελεύθῳ.
His actis Polyphemus adeſt mox Tænaro. at alma
Europa hunc Tityi genuit pulcherrima proles
Neptuno celerem ſupra omnes, viribus acrem.
Per mare cæruleum tumidis cum tollitur vndis
Curreret, & ſummas vix tingeret æquore plantas.

Andro vero Teius in Affinitatũ Epitomis & Poſidonius Polyphemum patre Elata, at matre Stilbe nympha natum fuiſſe memorat. Conon in Heraclea Elaſi & Amymones Polyphemum filium fuiſſe tradidit. Homerus in primo Odyſſeæ Polyphemum Neptuni & Thooſæ nymphæ filium ſcripſit. Cyclopas autem ſingulos vnum oculum tantum habuiſſe in media fronte ita ſcripſit Apollodorus libro primo: μετὰ τούτους δὲ αὐτῷ τεκνοῖ γῆ κύκλωπας ἅρπην, ςερόπην, βρόντην, ὧν ἕκαςος εἶχεν ἕνα ὀφθαλμὸν ἐπὶ τοῦ μετώπου. Poſt hos tellus è cœlo Cyclopes peperit, Harpen, Steropen, Brontem, quorum ſinguli vnum oculũ habebant in fronte. Hos in Lipara inſula, quæ Meligunis etiam dicta eſt, habitaſſe, quæ eſt vna ex Aeolijs, ita ſcripſit Callimachus in lauacrum Dianæ:

αὖθι δὲ κύκλωπας μετεκίαθε· τοὺς μὲν ἔτετμε
Νύσῳ ἐνὶ λιπάρῃ νέον, ἀλλὰ τότ' ἔσκεν
οὔνομά οἱ μελιγουνὶς, ἐπ' ἄκμοσιν ἡφαίςοιο
Ἑςαότας περὶ μύδρον, ἐπείγετο γὰρ μέγα ἔργον.
Continuo Cyclopas adit: tunc repperit illos
In Lipara, namque hic habitabant: nomen at illi
Tum Meligunis erat. candentis pondera circum
Hi ſtabant ferri, Vulcani incudibus amplis
Impoſiti. nam vrgebat opus prægrande.

Euripides in Cyclope videtur reliquos Cyclopas Polyphemi filios putaſſe cum ita ſcribat dicentem Polyphemum:

ἤδη δὲ παῖδας προσνέμοντας εἰσορῶ
ποίμνας.
Cuſtodientes filios cerno greges.

Hunc

Hunc in ſpelunca habitare ſolitum, & oues in Sicilia cuſtodire, magis notum eſt, quam vt indigeat explicatione, cum in eadem tragædia etiam id ſcribat Euripides, & Homerus libro primo Odyſſeæ. Scriptum reliquit Onaſus in primo libro rerum Amazonicarum Latonomen Herculis ſororem Amphytrionisque & Alcmenæ filiam fuiſſe Polyphemi vxorem. Erat autem victus Polyphemi, aliorumque cyclopum fructus, quicunque è terra naſcebantur, nullisq; vtebantur legibus, vt ait Hom. in libro primo Odyſſ. quos etiam *ἀθέμιςας* ſiue exleges vocat in his. carminibus:

κυκλώπων δ' ἐς γαῖαν ὑπερφιάλων ἀθεμίςεων
ἱκόμεθ', οἵ ῥα θεοῖσι πεποιθότες ἀθανάτοισιν
οὔτε φυτεύουσι χερσὶ φυτὸν, οὔτ' ἀρόωσιν.
ἀλλὰ τάγ' ἄσπαρτα, καὶ ἀνήροτα πάντα φύονται,
πυροὶ καὶ κριθαὶ καὶ ἄμπελοι, ἅτε φέρουσιν
οἶνον ἐριςάφυλον καί σφιν διὸς ὄμβρος ἀέξει.
τοῖσιν δ' οὔτ' ἀγοραὶ βουληφόροι, οὔτε θέμιςες.
ἀλλ' οἵ δ' ὑψηλῶν ὀρέων ναίουσι κάρηνα
ἐν σπέσι γλαφυροῖσι θεμιςεύει δὲ ἕκαςος
παίδων ἠδ' ἀλόχων, οὐδ' ἀλλήλων ἀλέγουσιν.

Venimus exlegum ad Cyclocum protinus arua,
Qui ſuperum freti bonitate hud ſemine iacto
Obuertunt terras, manibus nec germina plantant.
Omnia ſponte ſua nullis naſcuntur aratris
Hordea, frumentumue coactum, ac ipſa racemos
Vinea producit, quos auget Iupiter imbre.
Non fora, non cauſas norunt, non iura ſenatus:
Aſpera in excelſis habitantes montibus antra,
Et puer, & magnis de rebus iudicat vxor.

Nam primum viuendi genus, quod vrbanitatem quandam videretur continere primi inſtituerunt Cyclopes: qui cum filiis & vxoribus de rebus vtilibus conſultabant. Fuerunt qui dixerint vtile fuiſſe ciuitates condere, & cum homines in vnum conueniſſent leges ferre, atque idcirco horum commodorum autores mirificis laudibus extollunt. Ego contra, nihil magis pernitioſum contigiſſe humano generi hominum cenſeo, cum commoda illa, quæ cum ciuitatibus excogitata ſunt, omnium ſcelerum cauſæ fuerint. Satis enim erat homini ad feliciter viuendum Dei cognitio, & lex, quæ pulſari quempiam vetaſſet, cum auaritia, latrocinia, ignauia, ambitio, bella, Deorum contemptus, & omnia ſcelera denique cum commodis ciuitatum pullulauerint; quæ niſi introducta fuiſſent, omnes plantationibus & agriculturæ nunc eſſemus intenti, feliciſſimique ſine principum auaritia viueremus. Fama eſt Galateam fuiſſe amatam à Polyphemo, vt ait Theocritus in Cyclope. Iſtud autem contigit quia Philoxenus Cytherius cum eo adiiſſet, templumque vidiſſet Galateæ à Cyclope erectum, cauſam ignorans, Polyphemum etiam amaſſe credidit, & idcirco templum illud ei erexiſſe, vt ſcripſit Alcimus libro tertio rerum Sicularum, & enarrator Theocriti. Ad huius amoris remedium & fiſtula, & Muſarum cantibus vſus eſt Polyphemus, vt teſtatur Theocritus dicitur Polyphemus non modo amaſſe Galateã, ſed ẽt Galatum ex illa ſuſcepiſſe vt teſtatus eſt Bacchylides cũ quidam Celtum etiam Polyphemi filium fuiſſe inquiant, à quo dicti ſunt Celtæ: & Illyrius, à quo Illyris & Henetus vt quidam voluerunt à quo regio poſtea Venetia: & Paphlagõ vt ait Dercyllus in lib. de nominib. vrbiũ & locorũ. Hylã præterea non ab Hercule, ſed à Polyphemo fuiſſe amatũ memorãt, vt ait Socrates in comẽtariis a l

I Iotheum, & Zenodotus in linguis. Dicitur & Tyrinthe vrbs opus fuiſſe Cyclopum, cuius muri fuerunt è rudibus lapidibus extructi, eratq; illa eorum magnitudo, vt nec minimus quidem eorum vel iumentorum bigis loco moueri poſſet, vt ſcriptum reliquit Pauſ. in Corinthiacis. quod factum fuit ad Præti gratiam, vt ait Stra. lib. 8. Quidam arbitrati ſunt Mycænes etiam muros validiſsimos extructos fuiſſe à Cyclopibus, quos Argiui fugatis Mycenæis demoliri nõ potuerunt. Erat autem Polyphemus Cyclopũ princeps homo non ſolum agreſtis & ferus, ſed plane inconſideratus, qui cum pecudibus etiam aliquãdo loqueretur, vt teſtatur Cice. lib. 5. Tuſc. diſputationum. nam is beatum arietem appellat, ꝙ quã vellet, poſſet inire, & attingere, cum Cyclops ariete illo nihilo eſſet prudentior. Quis enim ſapiens appellari poſsit, qui felicitatem humanam in turpiſsima libidine ſitam eſſe arbitretur? nam qui inter vina, lautioraq; pocula, aut inter immodicum cõmodorum à natura ad conſeruanda corpora datorum vſum ſe felicem cenſeat, ebrietateque omnium prope facinorum turpiſsima vincatur, nonne inter belluas potius his, quàm inter homines eſt connumerandus? Quid enim deformius dici aut commemorari poteſt, quam ſi tantum Polyphemi corpus in ſpelunca proſtratũ, & fruſta eſorum hominum cum vino eructans, multoque vomitu pectus & barbam detorpatam ac fœdiſsime olentem, & ipſum Polyphemum inter eum vomitum iacentem videremus? at quantæ vires quam paruis poculis infractæ ſunt? neque abhorret ſane ab huiuſmodi ebrietate & imprudentia, legum, æquitatis, & Deorum contemptio, & impietas omnis illa, quam Homerus illi attribuit:

ὣς ἐφάμην· ὁ δέ μ' αὖτις ἀμοίβετο νηλέϊ θυμῷ.
Νήπιος εἰς ὦ ξεῖν', ἢ τηλόθεν εἰλήλουθας,
ὅς με θεοὺς κέλεαι ἢ δειδέμεν, ἢ ἀλέασθαι.
οὐ γὰρ κύκλωπες διὸς αἰγιόχου ἀλέγουσιν.
οὐδὲ θεῶν μακάρων, ἐπειὴ πολὺ φέρτεροι εἰμέν.
οὐδ' ἂν ἐγὼ διὸς ἔχθος ἀλευάμενος πεφιδοίμην
οὔτε σεῦ, οὐθ' ἑτάρων, εἰ μὴ θυμός με κελεύει.
Sic ergo: ſic contra is turbato pectore fatur.
Stultus es, aut huc è longinquis finibus erras:
Qui curare Iouemque mones, ſupeɹosque vereri.
Nec mos Cyclopum eſt ſuperos curare, Iouemue:
Quod ſuperiſque Iouique ſuperno robore præſtant.
Nec tibi, vel ſocijs parcam, magni Iouis iram
Quo vitem: niſi ſic animo mihi ſederit ipſi.

Atqne is, qui nullo rationis ductu, nullaque vel hominum vel Deorum reuerentia moueatur, trahaturue ad æquitatem, quo pacto non tanquam bellua omnem ſuam felicitatem in ventris voluptate collocauit? at tanta fuit eius Cyclopis arrogantia, vt nulla habitæ beneficentiæ Dei, & benignitatis cęli ratione, ſe terram ad fertilitatem cogere arbitraretur, tanquam ſola humana diligentia ſufficeret agris colendis. ſic enim gloriatur apud Euripidem:

ἡ γῆ δ' ἀνάγκῃ κ' ἂν θέλῃ, κἂν μὴ θέλῃ,
τίκτουσα πόαν, τἀμὰ πιαίνει βοτά.
Ἃ'γὼ οὔτινι θύω, πλὴν ἐμοὶ· θεοῖσι δ' οὔ.
καὶ τῇ μεγίστῃ γαστρὶ τῇ δὲ δαιμόνων.
ὡς τοῦ πιεῖν γε καὶ φαγεῖν τοὐφ' ἡμέραν,
Ζεὺς οὗτος ἀνθρώποισι τοῖσι σώφροσι,
λυπεῖν δὲ μηδὲν αὑτόν. οἱ δὲ τοὺς νόμους
ἔθεντο ποικίλλοντες ἀνθρώπων βίον
κλαίειν ἄνωγα.

Neceſſe

Neceſſe terræ ſit volenti,ſiue non,
Herbas creare,pinguis vt ſit grex meus.
Nulli Deorum,ſed mihi quem nutrio.
Et huic Deorum maximo ventri:viris
Vt ſolus eſt hic Iupiter prudentibus.
Bibendi edendi hic lex diebus ſingulis,
Viuendi & vſque ſuauiter. qui legibus
Ornare vitam protinus mortalium
Voluere,ego valere iuſsi iamdiu.

Sed tamen tanta hæc arrogantia vltores Deos aliquando experta eſt. nam cum in profecti illuc Vlyſsis ſocios Polyphemus ſæuijſſet,ac nonnullos voraſſet,illud verum eſſe,quod ita ſcribitur à Theognide, expertus eſt:

οὐδ' εἰπω ξεῖνον πολυπαίδη ἐξαπατήσας
οὐδ' ἱκέτlω θνητῶν ἀθανάτους ἔλαθε.
Hoſpes decipiens peregrinos,ſiue rogantum
Suppliciter vocem, nemo Deos latuit.

Nam profecto ille, qui neque Iouem,neque ſuperos vel tantilli faciebat,qui terræ etiam imperare ſibi videbatur, qui nullam curabat cœli clementiam, hic ab homunculo Vlyſſe, vel oculo, quem vnicum habebat, priuaius eſt: quare non ſolum Deorum conſilio, ſed etiam humanis viribus denique cedant oportet,qui ſupra humanas facultates temeritate quadam extolluntur. Memoriæ prodidit Apollodorus libro primo Deorum Cyclopes ſtatim natos in tartarum deiectos fuiſſe, deinde Iouis opera ita precante Tellure, quia victoriam illi aduerſus patrem vaticinata eſſet, è vinculis liberatos,& in lucem reductos cæſa Campe,quæ illos cuſtodiebat. Tunc Cyclopes Plutoni galeam donarunt, quam ſiquis haberet,à nemine videri poterat. Tonitrua,& fulgura,& fulmina Ioui,quibus omnes mortales perterrerefaceret. Tridentem autem Neptuno, quo maria omnia perdomaret. Idcirco crediti ſunt ex illo tempore Cyclopes, & inter hos maxime Brontes,Steropes,ac Pyracmon fulmina Ioui in Aetna Siciliæ monte facere,vt ait Virgilius libro octauo:

Ferrum exercebant vaſto Cyclopes in antro
Brontesque,Steropesque,& nudus membra Pyracmon.
His informatum manibus iam parte polita
Fulmen erat,toto genitor qnæ plurima cœlo
Deijcit in terras: pars imperfecta manebat.
Tres imbris torti radios,tres nubis aquoſæ
Addiderant,rutili tres ignis,& alitis Auſtri.
Fulgores nunc terrificos,ſonitumque metumque
Miſcebant operi,flammiſque ſequacibus iram.

Cum igitur Aeſculapius fulmine cæſus fuiſſet,Apollo mortē filij grauiter ferens, fulminis miniſtros & artifices ſagittis confecit, vt eſt apud Euripidem in Alceſtide. atque ita ſcripſit Orpheus in Argonaut.

οὕνεκα τοι κύκλωπας ἀμαιμακὲ τοισιν ὀϊςοῖς
ἐν φθιτοῖσιν ἔτευξ' ἀσκληπιοῖο εἵνεκα λώβης.
Cyclopas quoniam transfixerat ille ſagittis,
Aeſculapi cauſa miſeri, quæ vulnera fleuit.

¶ Atque hæc illa ſunt,quæ de Cyclopibus fabuloſe memoriæ prodita fuerunt ab antiquis ſcriptoribus,nunc veritatem ex his exprimamus. omnia autem fabularum figmenta,vt diximus ſuperius,proprium quoddam habent hiſtoriæ fundamentum: vt ea quæ dicta ſunt de Aeolo,quòd adiacentibus Liparæ inſulis impe-

 rauerit.

rauerit. Sic Scylla & Charybdis dictæ ſunt non ſolum illis de cauſis, quæ commemoratæ ſunt, nauigantes abſorbere: ſed etiam quia piratæ & latrones loca finitima habitarent, qui præter nauigantia nauigia prædarentur. Læſtrygonas autem & Cyclopas Aetnæ & Leontinis vicina loca incolentes immanes & efferos quoſdam homines fuiſſe memorant, & maleficos, & latrones, & in omnes peregrinos prorſus inhumanos, quare hæc de illis tradita ſunt. Veruntamen cum nullum ſcelus mortalium Deus inultum eſſe patiatur, vt diutius pœnas daret pro flagitijs & crudelitate Polyphemus, Deus nō immiſit conſilium Vlyſsi, vt illum, cum poſſet, iugularet: nam id quidem breue futurum erat ſupplicium, ſed vt oculo illo amplo, quem vnicum habebat, priuaret. Dictus eſt autem Cyclops ab oculo circulari. Huic ante illud ſupplicium eximiam crudelitatem, impietatemque inauditam tribuit poeta, quem facit in amorē prope furioſum, & ebrietate victum, & in omnes voluptates corporis maxime propenſum, atque omnino imprudentem: cum nemo malus & prudens vno tempore eſſe poſsit. Alij tamen maluerunt fabulam hanc ad phyſicas rationes traduci, qui dixerunt Cyclopas eſſe vapores, è quibus fulmina, & fulgura, & tonitrua naſcantur. Hi dicuntur fuiſſe cęli & terræ filij, quoniam vapores è terra, non niſi per calorem cœleſtem extolli, atque extenuari in aera poſſunt. Cum vero multi etiam ex aquis extenuatis oriantur, merito Europæ ſiue terræ & Neptuni filius dictus eſt Cyclops Polyphemus. Huic matrē Stilben tribuerunt, quod nomen ſplendidam ſignificat. alij Thooſam quaſi currētem eius matrem dixerunt, quia frequentes & citi aſcendunt vapores, quo tempore fieri ſolent fulmina. dicti ſunt habitare Aetnam montem Siciliæ igne abundantem, quoniam non niſi per calores fiunt, cum frigore cogantur, & de cœlo depellantur. Horum tres præcipue dicti ſunt Ioui fulmina fabricare Harpes, Brontes, Steropes, quod Harpes ad ſe rapiat vapores, pro quo alij Pyracmonem ſubſtituerunt. Eſt enim Polyphemus, vt nomen ipſum ſignificat, multus ſtrepitus, ſiue multus ſonitus: at Pyracmon, multus ignis. Nam niſi magna vis ignis, multaque vaporum copia fuerit, fiunt quidem fulgura & tonitrua, at fulmina certe aliquo horum trium miniſtrorum deficiente fieri vel creari non poſſunt. at Βροντᾶν tonare ſignificat, vnde dictus eſt Brontes. Steropes fulgur eſt, & ſplendor is, qui fulmina antecedit cum hæc in aere contingant circa fulmina, hæc fabula de Cyclopibus conficta eſt ad explicanda illa quæ fiunt in ſublimi ab antiquis. eſt enim idem atque ſi dixiſſent: vapores ex aqua & terra virtute caloris cœleſtis, ſolis ſcilicet extenuati ſublimes extolluntur, qui vbi condenſantur eliſo calore, fiunt tonitrua & fulgura & fulmina, quæ deorſum ab aere ſupremo, qui Iupiter appellatus eſt, pelluntur ac deijciuntur. Hi dicuntur fuiſſe aliquando in tartarum à patre detruſi, & in lucem poſtea à Ioue reuocati, quoniam calor per hyemem vapores inferius attrahit ſub terram, cum vis frigoris illos intra terram coerceat: at Ioue reuocante temperie aeris ſcilicet è tartaro liberantur, Campe cæſa, ſiue glacie potius & cruſta terræ liquefacta. fabulantur Polyphemum victum fuiſſe dolo ab Vlyſſe, cum antea eſſet omnibus formidabilis, quia prudentia mortalium res arcanas naturæ denudauerit, quæ antequam cognoſcantur ſunt in maxima admiratione ac metu, quales ferūtur fuiſſe ecclipſes ante Thaletis tempora, qui primus naturam rationemque defectuum ſolis & lunæ patefecit, animosq; mortalium inſigni trepidatione liberauit. At Cyclopibus tamen aram pro mortalium dementia ſtructam fuiſſe ad quam res diuina fieret, ſcripſit Pauſanias in Corinthiacis, & diuinos honores illis fuiſſe inſtitutos. Dictus eſt autem Apollo Cyclopas filij cauſa occidiſſe, quoniam vapores per vim ſolis & coguntur & ſoluuntur. ſunt enim Cyclopes vapores, è quibus fiunt fulmina, & venti, & imbres, ita dicti quod in circulum aſsidue ferantur. nam modo aſcendunt rarefacti per vim ſolis, modo in plu-

uias condenſant,in circulumq; vertuntur in elementa,de quib. ita ait Lucr.lib.5.

Et primum faciunt ignem ſe vertere in auras
Acris, hinc imbrem gigni, terramque creari
Ex imbri,rurſusque a terra cuncta reuerti:
Humorem primum,mox aera,deinde calorem.

Ac de Cyclopibus ſatis,nunc de Lycaone dicamus.

De Lycaone. *Cap.* IX.

NEque vero Lycaon ſatis commodum pro ſua crudelitate vitæ ſuæ finem cõſecutus fuit: quem tradiderunt fabulæ pro ſua feritate ex humana forma in belluam omnium prope ferarũ crudeliſsimam Deorum immortalium ira verſum fuiſſe. Lycaon fuit eius Pelaſgi filius,qui natus eſt è Ioue ac Niobe,& regnauit in Arcadia:qui cum primum regnare cœpiſſet, rudes adhuc homines tuguria ad arcendas frigoris & æſtus & imbrium & ventorum iniurias ædificare docuit: tunicaſque facere inſtituit è corijs ſuillis. Deinde à frondium & herbarum & radicum vſu, quibus vel incaute pernitioſis aliquando veſcebantur pro cibarijs,ad ſalubriores glandes,& ad eas præcipue quæ de fagis legerentur,diuertit:quare illud dictum eſt,de Arcadibus ab oraculo:

Πολλοὶ ἐν ἀρκαδίῃ βαλανηφάγοι ἀνδρες ἔασι.
Plurimi in Arcadia veſcentes glande feroces
Mortales habitant.

Lycaonis mater fuiſſe dicitur Melibœa Oceani filia, vt putauit Heſiodus, vel,vt alijs magis placuit,Cyllene nympha, vt ſcripſit Apollodorus libro tertio. Fertur Lycaon eodem tempore imperaſſe Arcadibus,quo Cecrops Athenieñſibus:quem Iupiter in lupum vertiſſe dicitur, quoniam ad aram Iouis Lycæi infante mactato humanum ſanguinem libauerit. Aiunt inter ipſa ſacra,antequam ab ara diſcederetur, illum in lupum fuiſſe mutatum , ſicuti ait in Arcadicis Pauſanias. hic in Lycæo monte Lycoſuram vrbem condidit & templum in ea quod Iouis Lycæi appellauit,& ludos in eius honorem inſtituit,quæ vocata ſunt Lupercalia. Neque vero ſolus Lycaon dictus eſt in illis ſacrificijs in lupum fuiſſe cõuerſus, ſed etiam alij complures ex omnibus temporibus ſequentibus: qui non tamẽ in omne tempus erant mutati, ſed decimo tandem anno, niſi interim humanam carnem guſtaſſent,priſtinam formam recuperabant. Neque ſane mirum eſt hæc memoriæ prodita fuiſſe ab antiquis,cum priſci illi homines Deorũ hoſpites & conuiuæ pro iuſtitiæ pietatiſque meritis effici dicerentur, quare viris bonis & pijs certiſsima præmia, ſceleratis & ſontibus ingentia ſupplicia ex ira Deorum proponebantur. Sed antequam in lupum verteretur ex vxore Atlantis filia, & ex alijs nonnullis multos filios ſuſcepit. quorum hæc ſunt nomina : Acacus, Acontes, Aegeon, Ancyor, Archebates, Aliphenus, Amon, Bucolton, Canethus, Carteron, Corethon, Cynethus, Cletor, Caucon, Eleatas, Eliſſon, Eumon, Euæmon, Eumetes, Genetor, Harpalycus, Heræeus, Harpaleus, Hæmon, Horus, Helix, Leon, Linus, Lycus, Mœnalus, Meciſtus, Macareus, Macedon, Macednas, Mantinus, Nyctimus, Opleus, Orchomenus, Peucetius, Polichus, Pallas, Prothous, Phyſius, Phaſſus, Phthius, Phineus, Portheus, Phthinus, Plato, Socleus, Stymphalus, Titanas, Thnocus, Tegeus, Trapezus. Nam cum Apollodorus quinquaginta fuiſſe inquiat,ego tamen multo plures fuiſſe apud varios ſcriptores inuenio: quippe cum Calliſto etiam,de qua & Ioue natus eſt Arcas,quem tamen quidam Apollinis filium fuiſſe mallũt: & Dia,de qua & Apolline natus eſt Dryops,filiæ fuiſſe Lycaonis memorantur. Hecatæus Mileſius libro ſecundo Genealogiarum longe aliam tradidit rationẽ cur Lycaon & eius filij fuerint in lupos conuerſi,quam explicauit

poſtea

poſtea Ouidius: ſic enm inquit; πέλασγος ἦν παῖς διὸς καὶ νιόβης, ῷ παῖς ἦν λυκάων ἐκ μελιβοίης κόρης, εἴτουν κυλλήνης ὥς φασιν οὗτος ἔπειτα βασιλεὺς τῶν ἀρκάδων καταςὰς. κατὰ χρησμόν τινα ἐκ πολλῶν γάμων πολλοὺς παῖδας λαβὼν, αὐτὸς ὢν ἀσεβὴς ἀσεβεῖς καὶ τοὺς παῖδας προσέλαβεν, ὧν μαίναλος, θεσπρωτὸς, σὺν νυκτίμῳ, καὶ καύκωνι, λύκος, φθῖνος τὲ καὶ τηλεβόας, αἵμων, μαντίνους, σύμφηλος, κλείτωρ, ὀρχόμενός τε, καὶ ἄλλοι οἱ πάντες ἀσεβείᾳ καὶ ὑπερηφανίᾳ ἐνίκων. ὁ δὲ ζεὺς χερνήτῃ εἰκασθεὶς παραγίνεται αὐτοῖς, ὃν αὐτοὶ καλέσαντες ἐπὶ ξενία ἕνα τῶν ἐγχωρίων παιδαρίων σφάττουσι, καὶ τὰ σπλάγχνα συμμίξαντες παρέθεντο τῇ τραπέζῃ. τοῦτο δὲ ζεὺς ἐγνωκὼς καὶ μυσαχθεὶς, τὴν μὲν τράπεζαν ἀνέτρεψεν, ὅθεν ἐκεῖνος ὁ τόπος τραπεζεὺς ἐν ἀρκαδίᾳ, καὶ τραπεζοῦσα πόλις καλεῖται. τῶν δὲ λυκάονος παίδων ὡς ἀσεβησάντων εἰς ξένον μετ᾽ αὐτοῦ λυκάονος τοὺς μὲν εἰς λύκους ἔτρεψε, τοὺς δὲ κεραύνωσε. Pelaſgus fuit Iouis & Niobes filius, qui filiũ Lycaonẽ è Melibœa ſuſcepit, vel vt alii putarunt, è Cyllene. Hic poſtea cum Arcadum imperium adeptus eſſet ex quodam oraculi reſponſo, multosque filios è variis nuptiis ſuſcepiſſet, cum eſſet ipſe impius impios quoque filios habuit. inter quos fuit Mænelaus Theſprotusque cum Nyctimo & Caucone Lycus, Menius, Macareus: qui Macareas Arcadiæ vrbem condidit. Mænalus, qui nomen dedit ciuitati Arcadiæ. Melenæus, qui Melænas oppidum condidit nõ procul à Megalopoli. Acontius, qui Acontium oppidum Arcadiæ de ſe nominauit. Chariſius, qui Chariſijs, Cynethus, qui Cynethæ nomẽ dedit, & Pſophis. Phthinus, Teleboas, Aemon, Mantinus, Stymphelus, Clitor, Orchomenus, & alii. Omnium igitur horum admirabilis erat improbitas, & temeritas, ſiquidem vel Ioui in pauperem operarium verſo, quem ipſi in hoſpitium inuitauerant, dicũtur vnũ ex infantibus indigenis iugulaſſe, & eius inteſtina Ioui cum aliis commiſta epulanda in menſa appoſuiſſe. Id ſcelus abhominatus Iupiter menſam quidem ſubuertit, vnde locus ille in Arcadia vocatus eſt Menſarius, & Menſaria ciuitas extructa poſtea: at e Lycaonis filiis vna cum ipſo Lycaone, quoniam impie in hoſpitem egiſſent, hos quidem fecit lupos, illos percuſsit fulmine. Sic etiam Calliſto Lycaonis filia in vrſam conuerſa eſt, quia cum venaretur cum Diana à Ioue fuit compreſſa, ne dignoſceretur, de qua natus eſt Arcas. alii putarunt illum quem ferebat in vtero Mercurio datum eſſe ſeruandum, ac matrem ad ſempiternam memoriam in Iunonis contemptum in vrſam maiorem conuerſam nitere inter ſidera, quam obtinuit tantum Iuno non poſſe in vndas deſcendere à Neptuno fratre. fabulantur etiam Arcadem cum adoleuiſſet acceptum frumentum à Triptolemo ſuis populis tradidiſſe, panem facere docuiſſe, & quod ab Adriſta præterea didicerat demonſtraſſe, veſtium texturam nimirum ac totum lanificium, ſicut Pelaſgus vbi regnare cepiſſet rudes homines docuit tuguria ædificare ad frigus, æſtum, imbresque arcendos, & facere tunicas è coriis ſuillis, & veſci glandibus cum prius quibuſuis herbis vel pernitioſis incautius veſcerentur, atque ab hoc Arcades, ab illo Pelaſgi populi ſunt vocati. atque tantę fuit reuerentiæ apud mortales Arcas, vt cum in Mænalo monte fuiſſet ſepultus, eius oſſa iuſſa ſint ex oraculo Delphici Apollinis deportari in Arcadiam vt ait Pauſa. in rebus Arcadum. Id cum ſcribat Pauſ. in Arcadicis, miratus ſunt cur dicat vnicam tantum filiam fuiſſe Lycaoni inter tot mares, quam etiam inquit in gratiam Iunonis fuiſſe ſagittis trãſfixam: cum Dia etiam Dryopis mater filia eius fuerit, vt ſcripſit Hecatæus.

¶ At cur hæc ficta ſunt, & memoriæ prodita, vt ad poſteros peruenirent? quia per illa quæ de hominibus fingebantur, ſignificare nobis volebant, quo pacto vel motus animorum eſſent refrænandi, vel ad humanitatem, & beneficentiam, & Deorum cultum hortabant: & omnino per fabulas de hominibus confictas vitam humanam optimis moribus iuſtituere conabantur. Sic igitur per Lycaonis fabulam,

lam,cum,vel Deos ipſos in hoſpitium mortalium aliquãdo accedere ſumpta pauperum figura dicerent,humanitate aduerſus omnes hoſpites vti oportere ſignificabant: quod ſiquis parui Deorum pręſentiam facere videretur, neque moueretur eorum reuerentia,quia Deos nemini infenſos eſſe crederet,hunc ingentibus præmiis & pollicitationibus ad probitatem adhortabantur, cum multa præmia honorifica data ſint à Diis, humanis & benignis hoſpitibus:quale fuit munus Triptolemi. At contra permulta ſunt exempla,quæ à crudelitate & perfidia in hoſpites deterrebant, quod accidit conuiuio Pelopis, & illis qui grauiſsime ob ſuam crudelitatem ab Hercule,& ab aliis Deorum filiis ſunt oppreſsi. Quis enim cum videat ex altera parte ingentia ſupplicia ſontibus à Diis irrogari, ex altera laudes & gloriã,& honorifica pręmia viris bonis eſſe propoſita:ſupplicia potius elegerit, & ſe ſanę mẽtis eſſe fateri audeat? At de Lycaǫne ſatis,nũc de Pãdione dicamus.

De Pandione, *Cap.* X.

FVit Pandion illius Erichthonii, qui pulſo Amphictyone de regno, Athenis imperauit,& Paſitheæ Naidis Nymphæ filius,vt ſcripſit Apollodorus libro tertio Biblyothecæ. Hic mortuo patre Erichthonio in regnum ſucceſsit,quo tempore Ceres.& Liber pater in Atticam venerunt. Fertur vir bonus fuiſſe Pandiõ, ſed vna in re parum fortunatus,quod filiam prognem, (nam illam & Philomelã, & geminos Erechtheum ac Butem, è Zeuxippe matris ſuæ ſorore ſuſceperat, vt ait Apollod.libro tertio.) Tereo Martis & Biſtonidis filio, quo ſocio in bello de finibus aduerſus Labdacum vſus fuerat, ſtrenuo ſanè viro,at nefario,& in libidinem prope furioſo,in matrimonium conceſſerit. Eius enim libido ipſum denique in eam rerum domeſticarum difficultatem induxit, vt ipſi in vpupam verti ſatius fuerit, quam hominem viuere:cum Progne & Philomela & Itys in aues fuerint conuerſæ cum ſumma eius familiæ ignominia & opprobrio, vt ait Horatius libro tertio Carminum:

> Nidum ponit, Itym flebiliter gemens
> Infelix auis, & Cecropiæ domus
> Aeternum opprobrium.

Fuerunt autem Pandiones complures. Dicunt enim quod vbi Boreas Zetem & Calaim ex Orythia procreaſſet,& Cleopatrã,illa nupſit Phineo, de qua ille Pleuxippum & Pandionem ſuſcepit,quamuis alii eos vocatos fuiſſe Terymbã & Aſpõdum maluerunt. Hi poſt matris mortem parui adhuc exiſtentes ab Idæa Dardani filia,vel,vt aliis placuit,Idothea nouerca Cadmi ſorore lumine capti ſunt: de quibus ſcripſit Apollodorus libro 3. Fuit alius Cecropis & Metiaduſæ Eupalami filius:ſed reliqui omnes obſcuri ſunt,cum vnus Erichthonii filius, qui patri in regnum ſucceſsit ob eam familiæ labem celebratus fuerit à poetis. Hic filios habuit Aegeum,Lycum,Pallantem,Niſum, vt ait Strabo libro nono, qui etiam carmina quædam ad eam rem confirmandam è tympaniſtis Sophoclis recitauit: in quibus deſcriptum eſt,quæ loca ſingulis filiis pater poſsidenda tribuerit. Quod autem Aegeus, Pandionis filius patri in regnum ſucceſſerit, ita ſcriptum eſt à Phano demo in libro quinto de rebus Atticis: *αἰγεὺς ὁ πανδίονος υἱὸς βασιλεύων ἀθηνῶν γαμεῖ μῆταν πρῶτον τὴν ὁπλῆτος. δεύτερον χαλκιόπην ῥηξόνορος.* Aegeus Pandionis filius cum imperaret Athenis Metam primum Hopletis filiam vxorem duxit: poſtea Chalciopen ſecundo natam è Rhexenore. Sic Zezes hiſt. 142 chil. 7. illi alios mares fuiſſe inquit:

> *τῷ βασιλεῖ τῶν ἀθηνῶν πανδίονι τὴν κλῆσιν*
> *ἄῤῥενες παῖδες ἦσαν τε καὶ θυγατέρες δύο.*

Regi

Regi Athenarum nomine Pandioni
Mares erant filii, duæque filiæ.

Hæc cum ita ſint, miratus ſunt cur ſcripſerit Pauſanias in Atticis, Pādionem nullos habuiſſe filios, qui ſuas iniurias perſquerentur, quas à Rege Thraciæ acceperat: nam ſi noluiſſe filios iniurias perſequi dixiſſet, facile illi aſſentirem. Hæc pauca dicenda duxi de Pandione, cum filiarum fabula ſuperius explicata ſit, vt ſiqua ibi deſiderarentur, hinc accipi poſſent. Atque cur ficta ſint hæc, ex illis ſuperioribus arbitror patuiſſe. At nunc de Erichthonio.

De Erichthonio, *Cap.* VI.

ENimuero dictum eſt ſuperius, Vulcanum cum arma Iouis, quibus in bello aduerſus gigantes vſus eſt, fabricaſſet pro laboris diligentiæque mercede obtinuiſſe, vt Iupiter iuraret per Stygiam paludem quodcunque popoſciſſet, ſe illi conceſſurum. At Vulcanus Mineruæ nuptias, cui Iupiter perpetuam virginitatē conceſſerat, poſtulauit: id abnuere quidem non potuit, ſed clam Mineruam monuit vt reluctaretur. Cum igitur Mineruam adiiſſet Vulcanus, dicitur inter luctā dum ſemen profudiſſe, quod in terram fuſum in hominem conuerſum eſt: quare inquit Pauſanias in Atticis huic patrem fuiſſe neminem mortalium, ſed quoniam ex terra & contentione ſit genitus Vulcani, ita fuiſſe nominatum. Hunc terrigenam & inter ſerpentes educatum fuiſſe ſcripſit Eurip. in Ione hoc pacto:

προγόνον νόμον σώζουσα, τοῦ τε γηγενοῦ,
ἐριχθονίου. κείνῳ γὰρ ἡ διὸς κόρη
φρουρῷ παρεζεύξασα φύλακας σώματος
Δισσὼ δράκοντε, παρθένοις ἀγραυλίσι
Δίδωσι σώζειν. ὅθεν ἐρεχθείδαις ἐκεῖ
Νόμος τίς ἐστιν, ὄφεσιν χρυσηλάτοις
τρέφειν τέκν'
Seruans auorum legem, & è terra ſati
Erichthonii. Iouis puella namque ei
Duos dracones corporis mox addidit
Cuſtodias, deinde ſeruandum dedit
Athenienſibus puellis. manſit hinc
Mos ille Erechthidis vt ornent filios
Serpentibus aureis.

Alii tamen dictum fuiſſe volunt non à contentione, quam ἔρις ſignificat, ſed ἀπὸ τοῦ ἐρίου à lana ſcilicet, qua Minerua femur ſibi abſterſit, cum ſemine Vulcani inquinata fuerat, in terram coniecta. Inde poſtea dicti ſunt terrigenæ omnes Athenienſes. Neque vero Erichthonius ſolum, ſed etiam Erechtheus dictus eſt: ſic enim illum nominauit Home. in Catalogo:

οἳ δ' ἄρ' ἀθήνας εἶχον ἐϋκτίμενον πτολίεθρον,
Δῆμον ἐρεχθῆος μεγαλήτορος, ὅν ποτ' ἀθήνη
θρέψε διὸς θυγάτηρ, τέκε δὲ ζείδωρος ἄρουρα.
Vrbem præclaram coluerunt illi at Athenas.
Fortis Erichthei populum, quem nutriit olim
Nata Iouis Pallas, peperit quem dædala tellus.

Fabulantur huic crura fuiſſe anguibus ſimilia, quem recens natum à Minerua ſuſceptum in ciſtam fuiſſe abſconditum inquiunt. Hanc Aglauro cuſtodiendam commiſit: & Herſæ, Pandroſoq; ſororibus, easque admonuit ne curioſius quid intus includeretur inſpicerent. Fertur Pandroſus quidem paruiſſe Deæ mandato,

at ſorores aliæ ciſta reſignata Erichthoniũ inſpexerunt, quo viſo ita furiis repente percitæ ſunt, vt ſe de altiſsimo & prærupto arcis loco præcipites miſerint, vt ait in Atticis Pauſanias. Nec deſuerunt, qui Vulcani & Athenę Cranai filiæ Erichthonium filium fuiſſe tradiderint. Scriptum reliquit Apollodorus libro tertio Erichthonium poſtea fuiſſe a Minerua in templo educatum, qui cum adoleuiſſet, regnumque Athenarum accepiſſet, Mineruæ altricis ſignum in arce erexit, & Panathenæa ſolennitatem in honorem Mineruæ inſtituit, cum tamen non deſint, qui a Theſeo illa inſtituta maluerint. Hic ducta Paſithea, ſiue, vt aliis magis placet, Phraſithea Nympha filium Pandionem qui poſtea in regnum ſucceſsit, ſuſcepit: & Orythiam, & Procrim filias. Fuit autem Erichthonius quartus, qui regnauit Athenis, cum primus omnium mortalium Cecrops ex Aegypto profectus vrbem Athenarum condiderit, eamque de nomine Palladis, quæ Sais apud Aegyptios vocabatur, vt ait Charax Mirylenæus, Athenas nominauit. Hunc hominem biformem fuiſſe fabulati ſunt: cum partem corporis inferiorem haberet draconis, ſuperiorem hominis: quod alii ob Aegyptiæ Grecæque linguæ peritiam fictum fuiſſe arbitrantur: alii quod & prudentia & robore præſtaret. Alii quia leges prior tulerit de matrimoniis apud Athenienſes, cum nemo patrem antea, ſed matrem tantum cognoſceret: quia per illum ambos parentes ſinguli cognoſcerent. Ego ſane longe diuerſam ab his omnibus habeo ſententiam, quippe quod putem partim draconem partim hominem fuiſſe Erichthonium exiſtimatum, quia is vtrunque & ſeueritatis & clementiæ tempus recte cognouerit. Eſt enim optimi ac ſapientis Imperatoris & humanitatis & aſperitatis opportunitatem poſſe diiudicare: cum aliæ nationes aliis temporibus magis aſperitate & metu, aliæ iucunditate magis commode regantur. Hic Erichthonius dictus eſt ad occultãdam crurum turpitudinem quadrigas excogitaſſe, quare ita de illo ſcripſit Virgilius libro tertio Georg.

> Primus Erichthonius currus, & quatuor auſus
> Iungere equos.

Poſt Cecropem igitur regnauit Athenis Cranaus, cui ſucceſsit Amphictyon, quem hic de regno deiecit. Fuit alius Erichthonius, de quo meminit Apollodorus libro tertio qui regnauit Troiæ poſt illum, qui de Aſtyoche vxore Simoentis filia Troem genuit, vt ait Hom. lib. υ Ilia.

¶ Atque tot dicta ſint de Erichthonio fabuloſe. Illa breuiores nos faciunt in hoc loco, quæ ſuperius explicata ſunt, cum de Vulcano loqueremur, vbi patuit cur e Terra & Vulcano Erichthonius dicatur eſſe genitus, & quid eſſet Minerua, quæ perpetuam obtinuiſſet virginitatem. Hæc igitur puriſsima pars eſt ætheris è capite Iouis nata, è qua nulla naſcuntur animalia: at Vulcanus impurus eſt, in materia ignis, ſiue calor potius, qui generationem adiuuat, & in terram decidens multiplicia gignit animalia: quare eius & terræ filius Erichthonius tam diuerſæ formæ dicitur fuiſſe. Atqui furorem immiſſum fuiſſe ſororibus Pandroſi dixerunt idcirco, quod non paruerint Deæ monitis: quare ſignificabatur contra Deorum mandata non conferre eſſe curioſos, cum multis mortalibus id ſæpius calamitoſum fuerit. nam multi quia conſiliorum ſecretiorum eſſent cõſcii vel hominum, nedum deorum per inſidias clam de medio fuerunt ſublati. at de Achille nunc pauca dicamus.

De Achille. *Cap.* XII.

Explicata fuerunt ſuo loco illa omnia prope, quæ pertinebant ad Thetidis nuptias: & ꝙ illa à Peleo in matrimoniũ ducta præter cæteros filios Achillem

etiam

etiam illi genuit. cum vero per noctem ſub igne filios Thetis occultaret, vt quod mortale illis eſſet ita eximeret, filii reliqui omnes mortui ſunt; at Achilles per diem ambroſia perunctus, & per noctem ſub igne occultatus dicitur aliquandiu perduraſſe, donec à Peleo deprehenſa illa irata ſe in numerum Nereidum receperit. Hanc rem ita attigit Apollonius libro quarto argonaut.

χωσαμένη Ἀχιλῆος ἀγαυοῦ νηπιάχοντος.
ἡ μὲν γὰρ βροτέας αἰεὶ περὶ σάρκας ἔδαιεν
νύκτα διὰ μέσσην φλογμῷ πυρός, ἤματα δ' αὖτε
Ἀμβροσίῃ χρίεσκε τέρεν δέμας, ὄφρα πέλοιτο
Ἀθάνατος, καί οἱ στυγερὸν χροῒ γῆρας ἀλάλκοι.
Αὐτὰρ ὅγ' ἐξ εὐνῆς ἀναπαλμένος εἰσενόησε
παῖδα φίλον σπαίροντα διὰ φλογός· ἧκε δ' ἀΰτὴν
Σμερδαλέην ἐσιδὼν μέγα νήπιον· ἡ δ' ἀΐουσα
τὸν μὲν ἄρ' ἁρπάγδην χαμάδις βάλε κεκληγῶτα.
Αὐτὴ δὲ πνοιῇ ἰκέλη δέμας ἠΰτ' ὄνειρος
Βῆ ῥ' ἴμεν ἐκ μεγάροιο θοῶς, καὶ ἐσήλατο πόντον
χωσαμένη.

Irata infantis cauſa narratur Achillis.
Vrere mortales nocturno tempore carnes
Conſuerat flammis, vngebat luce diurna
Ambroſia tenerum corpus, quo quidquid adeſſet
Mortale eximeret, triſtem lueretque ſenectam.
Aſt hic è lecto vt ſurgens cognouit, in igne
Vidit vt infantem trepidantem, protinus inde
Clamorem horrendum tollit demens. dea paruum
Ponit humi puerum raptim, atque irata refugit
Par leuibus ventis, volucrique ſimillima ſomno.
Effugienſque domo in pelagi ſe condidit vndas.

Sic igitur Achilles ab igne ſeruatus Pyriſous primum vocatus eſt: atque cum labrum tamen exuſtum fuiſſet, quod cum lingeret infans, ambroſia nō erat perunctum, dictus eſt poſtea Achilles: Alii in lebetem bullientis aquæ infantes ab ea iaci ſolitos inquiunt, vt experiretur an mortales geniti fuiſſent. Achillis tamen matre Dorion & Chalcidicus Dionyſius non Thetim Nerei, ſed Chironis filiã fuiſſe voluerunt. Daimachus contra Alexandrinus in libro ſecundo Redituum Achillem Caloes nymphæ filium fuiſſe ſenſit. Scriptum fuit ab Apollodoro lib. 3. Achillem à Peleo ſuſceptum deportatum fuiſſe ad Chironem, quem ille amãtiſsime educauit, atque leonum viſceribus illum nutriuit, aprorumque & vrſorũ medullis, lactis prorſus ignarum vt eſt in his verſibus Euphorionis,

Ἐς φθίην χιλοῖο κατήιε πάμπαν ἄπαστος.
τ' οὕνεκα μυρμιδόνες μιν ἀχιλλέα φυμίξαντο.
Neſcius omnino lactis Phthiam petit, illum
Quare Myrmidones dixerunt nomine Achillem.

Quod autem Achilles, à iuſtiſsimo Centaurorum Chirone educatus ſit, ita teſtatur Euripidis Iphigenia in Aulide:

ἔστιν μὲν οὖν, ἵν' ἡδὺ, μὴ λίαν φρονεῖν.
ἔστιν δὲ χ' ὅπου χρήσιμον, γνώμην ἔχειν.
ἐγὼ δ' ἐν ἀνδρὸς εὐσεβεστάτου τραφεὶς
χείρωνος, ἔμαθον τοὺς τρόπους ἁπλοῦς ἔχειν.
Quandoque dulce ſit parum dignoſcere.
Quandoque confert plurimum dignoſcere.

Ego

Ego viro a pio educatus ſum puer
Chirone, mores ſimplices tantum imbibi.

Fama eſt Achillem a Chirone auo eruditum fuiſſe, a quo præter citharæ pulſandæ artem, & vſum herbarum, peritiam venandi & iaculandi & artis medicę, leges æquitatis & prudentiæ edoctus fuit. ſicuti traditum eſt a Staphylo in libro tertio rerum Theſſalicarũ. Idem cum annum ætatis ſuę nonum expleuiſſet, pronuntiaſſetque Calchas vates Troiam ſine Achille capi non poſſe, quia reſponſum tuliſſet a matre ſibi in eo bello, quod aduerſus Troianos gereretur, eſſe moriendum, puellari habitu indutus in Scyron, quæ vna eſt è Cycladibus inſulis, inter filias Lycomedis ſe abdidit, vt lateret duces Græcorum, qui ad Troiam erãt militaturi, vna igitur illarum puellarum Deidamia nomine clam ab illo vitiata Pyrrhum filium illi progenuit. Hic tamen inter puellas ab Vlyſſe cognitus eius expeditionis laborẽ ac periculum deuitare non potuit. Thetis igitur cognita neceſsitate filii dicitur ad Vulcanum acceſsiſſe vt arma inſuperabilia, & quæ nulla vi humana poſſent penetrari Achilli fabricaret, vt traditum eſt à Phylarcho in rebus fabuloſis. illa fecit Vulcanus, ſed non prius ſe daturum inquit, quam cum illa cõgreſſus fuerit. dicta eſt Thetis annuiſſe eius deſiderio, ſed non prius illud eſſe faciendum quam experta eſſet an arma conuenirent Achilli. mox acceptis armis ex compoſito, ijsque induta dicta eſt anfugiſſe, & ita claudum Vulcanum deluſiſſe: At vero cum datum fuiſſet Græcis reſponſum illum primum omnium Græcorum eſſe moriturum, qui prior è naui in littus Troianum exiliiſſet, prior exiliit Proteſilaus, quare prior omnium cæſus eſt ab Hectore. Id cum cognouiſſet Achilles vltimus è ſua naui exiliit in littus, quod cum magno impetu feciſſet, terramq; pedibus vehementer percuſsiſſet, aqua e terra manare incępit, atque fons ibi natus eſt: vt in his ſignificauit Antimachus:

ῥίμφα δ᾽ ἀπ᾽ ἠπείροιο μελαίνης ὕψοσ᾽ ἀερθεὶς
πηλείδης, ἀπόρουσεν ἐλαφρὸς ἠΰτε κίρκος.
τοῦ δ᾽ ἔμπροσθε ποδῶν κρήνη γένετ᾽ ἀενάουσα.
Continuo velut accipiter nigrantis Achilles
Deſilit in terræ dorſum ſublimis: at illi
Ante pedes fluxit vitrea fons lympidus vnda.

Hic igitur poſt multas res ad Troiam præclaræ geſtas, quas Homerus recenſuit, Polyxenæ Priami filiæ amore captus ſignificauit Priamo per nuntios ſe pro Troia pugnaturum, ſi ſibi puella concederetur. Tum Priamus eam ſe daturum eſſe pollicitus eſt, qui cum illa de cauſa in templum Thymbræi Apollinis conueniſſent, Paris clam ex inſidiis illum ſagitta transfixit, quare vltimum vitæ ſuæ diem ita per dolum concluſit. eius corpus non prius deditum eſt Græcis, quam recepiſſent illa ipſa munera, quæ pro redimendo Hectore data fuerant. hoc eſt tantum auri pondus, quantum eſſet pondus Hectoris mortui cadaueris. Propter huius præclari Herois mortẽ dictæ ſunt Muſæ & Nymphæ omnes fleuiſſe, quod ita ſignificauit Lycophron in Alexandra:

αὖτις τὸν ἀντίποινον ἐκχέας ἶσον
πακτώλιον σταθμοῖσι τηλαυγῆ μύδρον,
κρατῆρα βάκχου δύσεται κεκλαυσμένος
νύμφαισιν, αἳ φίλαντο βηφύρου γάνος.
λειβηθρίαν θ᾽ ὕπερθε πιμπλείας σκοπήν.
ὁ νεκροπέρνας ὅσπερ δειμαίνων πότμον
καὶ θῆλυν ἀμφὶ σῶμα τλήσεται πέπλον
Δῷαι παρ᾽ ἱστοῖς κερκίδος ψαύσας κρότων,
καὶ λοῖσθος ἐς γῆν δυσμενῶν ῥίψας πόδα.

Rur-

Rurſus redempto pro altero cadauere
Par pondus auri ſplendidi Pactolii
Ferent. Sed is cretera Bacchi mortuus
Perfuſus inibit lacrymis Libethridum
Pimplæ incolunt quæ verticem: à nymphis ſimul
Sororibus, Baphyri aquas amantibus.
Atque ille cædis præſcius fatum timens,
Feret puellæ veſtibus ſeſe indui:
Texetque telas pectine arguto leues,
Saltabit hoſtium in ſolum idem vltimus:

Vocata eſt inſula Boryſtenis Achillea, q̃ Achilles ibi fuerit ſepultus, à quo etiam inuentum eſt myriophyllum, quod Achilleum vocarunt. Nam oſſa Achillis & Antiochi in aureo vaſe, quod largitus fuit Thetidi Bacchus cum fugeret impetũ Lycurgi, recondita fuiſſe, memorant. Fabulati ſunt antiqui præterea Medeam nupſiſſe Achilli, vbi ille in campos Elyſios poſt mortem deſcendiſſet, ſicuti memoriæ prodidit Ibycus. Dictus eſt Achilles à Chirone ſemihomine fuiſſe educatus, quia ratio & vis ad principem æque pertineat. dictus eſt item à Muſis fuiſſe deploratus, quia cum muſicis inſtrumentis eius pompa funebris ducta eſt: cum vero mare per idem tempus forte vẽris intumuiſſet, longeq; ſtrepitus vndarum exaudiretur vt ait Iſacius, datus eſt locus fabulæ, quod nymphę eius cędem grauiter conqueſtæ ſunt. ¶ Neque enim eſt ſanæ mentis ea propter Achillem contigiſſe credere, cum elementa minime ſint de ſingulorum noſtrorum vel morte vel ortu ſolicita. Dictus eſt inter filias Lycomedis muliebri habitu indutus latuiſſe, quia cum Deidemiam eius regis filiam cepiſſet in matrimonium, ita nouis nuptiis delectabatur, vt maiorem temporis partem cum ſponſa eſſet intra Lycomedis parietes, & in thalamo lateret. Hic idem Heros cum fortiſsimus eſſet omnium Gręcorum non prius vinci potuit vel à fortiſsimis hoſtibus, quam voluptatis deſiderio & libidine irretitus, ab imbelli & timidiſsimo omnium prope Troianorum Paride vulneratus fuit. per hæc igitur ſignificare voluerunt antiqui maxime omnium rerum formidãdas eſſe viris fortibus voluptatum illecebras, quę grauiſsimæ ſunt omnibus & pernitioſæ denique aduerſariæ. at nunc de Ganymede dicamus.

De Ganymede. *Cap.* XIII.

GAnymedes autem qui ab aquila raptus, & in cœlũ ad Iouem portatus fuit, vt illi potum pro Hebe Iunonis filia miniſtraret, dicitur fuiſſe Trois Troianorum Regis filius. Hic cum eſſet eximię & prope inauditæ pulchritudinis, ob eam dignus habitus eſt, non qui ad libidinem, vt crediderunt plerique raperet, ſed qui pocula Ioui miniſtraret, vt ſcripſit Homerus libro υ Iliadis:

τρωὸς δ᾽ αὖ τρεῖς παῖδες ἀμύμονες ἐξεγένοντο
ἶλός τ᾽, ἀσσάρακός τε, καὶ ἀντίθεος γανυμήδης.
ὃς δὴ κάλλιστος γένετο θνητῶν ἀνθρώπων.
τὸν καὶ ἀνηρείψαντο θεοὶ Διῒ οἰνοχοεύειν,
κάλλεος εἵνεκα οἷο, ἵν᾽ ἀθανάτοισι μετείη.

Hinc Troi nati pueri tres eſſe feruntur:
Ilus, & Aſſaracus, pulcherrimus & Ganymedes.
Inter mortales cui præſtantiſsima forma.
Quem ſuperi rapuere, Ioui quo pocula magno
Præbeat ob formam, cum Diis & tranſigat æuum.

Apollo-

Apollonius vero Rhodius libro tertio Argonauticorum non vt eſſet Iouis pincerna, ſed vt conſuetudine Deorum frueretur ob formam raptum fuiſſe Ganymedem ſcribere videtur, cum inquiat:

εὗρε δὲ τόνγ᾽ ἀπάνευθε διὸς θαλερῇ ἐν ἀλωῇ,
οὐκ οἶον· μετὰ καὶ γανυμήδεα. τὸν ῥά ποτε ζεὺς
οὐρανῷ ἐγκατένασσεν ἐφέστιον ἀθανάτοισι.
Hunc Iouis in molli ſe iunctum repperit aula
Non ſolum: ſimul & Ganymedem. Iupiter illum
In cœlum rapuit cum Dijs vt tranſigat æuum.

Fuit autem raptus ex Harpagia, qui locus fuit in agri Priapeni & Cyziceni finibus, qui ab ea re nomen obtinuit, vt ait Strabo libro 13. alij circa Dardanium promontorium illud accidiſſe inquiunt, quod Virgilius factum in Ida monte Phrygiæ dum venaretur ita commemorat lib. 5. Aeneid.

Intextuſque puer frondoſa regius Ida
Veloces iaculo ceruos, curſuque fatigat
Acer, anhelanti ſimilis: quem præpes ab Ida
Sublimem pedibus rapuit Iouis armiger vncis.

Fama eſt autem aquilam quod fauſtum augurium Ioui in bello aduerſus Titanas attuliſſet, armaque pugnanti miniſtraſſet, Iouis auem fuiſſe exiſtimatam: atque illi datum fuiſſe imperium in cæteras aues, cum ita ſcribat Horatius libro quarto carminum, cum illius præcipue ſingularem diligentiam in rapiendo Ganymede expertus fuiſſet.

Qualem miniſtrum fulminis alitem
Cui rex Deorum regnum in aues vagas
Permiſit, expertus fidelem
Iupiter in Ganymede flauo.

Alij tradiderunt Iouem in aquilam verſum ad ipſum Ganymedem conuolaſſe, & illum in cœlum aſportaſſe, vt patet ex his carminibus:

Α᾽ιετὸς ὁ ζεὺς ἦλθεν ἐπ᾽ ἀντίθεον γανυμήδην.
κύκνος ἐπὶ ξανθὴν μητέρα τῆς ἑλένης.
Ipſe aquila ad pulchrum Ganymedem Iupiter olim,
Ad matremque Helenæ deinde volauit olor.

Fuerunt qui non a Ioue, neque ab aquila, neque à Diis raptum fuiſſe Ganymedem tradiderunt, ſed à Minoe ad concubitum: inter quos fuit Echemenes Cyprius. ¶ Hæc illa ſunt, quæ de Ganymede ab antiquis fabuloſe dicta fuerunt: quæ quidem falſa eſſe omnibus perſpicuum eſt. Alij vero inter quos fuit Xenophon, vt ſcripſit in Sympoſio, Ganymedem propter animi pulchritudinem & prudentiam potius, quam propter formam corporis, in cœlum aſcitum eſſe voluerunt. nam hi dictum fuiſſe Ganymedem putarunt non à γάνυμι, quod conuiuari & genio indulgere ſignificat: ſed potius ab his dictionibus in vnum compoſitis ad præſtantiam prudentiæ & conſilij exprimendam ἄγαν, & νύ, & Μήδος, nam illæ cum intenſionem & incrementum ſignificent, extrema eſt conſilium. Enimuero diuinum quidpiam ſub hac fabula cōtineri ita inquit Cicero libro primo Tuſculanarum Diſputationū: Nec Homerum audio, qui Ganymedē à Dijs raptum ait propter formam vt Ioui pocula miniſtraret: Non iuſta cauſa, cur Laomedonti tanta fieret iniuria. Fingebat hæc Homerus & humana ad Deos transferebat. Quidam ad ſolatium coniunctorum ipſi Ganymedi hanc fabulam fictam eſſe tradiderunt, cum is clam raptus fuiſſet inter venandum: atq; illis perſuaſum deniq; Ganymedem inter ſydera relatum eſſe, & in id ſignū quod dicitur Aquarius. Ego ſane longe aliter ſentio, neque puto diuina ad nos deferenda fuiſſe,

ſed humana potius vtiliter ad Deorum naturam oportere conferri. Nam quid aliud per hanc fabulam demonſtrabant ſapientes, quàm prudẽtem virum à Deo amari, & illum ſolum proxime accedere ad diuinam naturam? eſt enim Ganymedes anima hominum, quàm, vt diximus, ob eximiam prudentiam Deus ad ſe rapit, cum ſtulti neque ſibi, neque cæteris quidem ſint vtiles. Illa vero anima pulcherrima eſt, quæ minimum ſit humanis ſordibus, aut flagitijs corporis contaminata: quam Deus diligens ad ſe rapit. Nam cum nihil ſit inter mortalia, quod propius quam ſapientia ad ſummi Dei naturam accedat, quod per Ganymedem in cœlum raptum ſignificabant antiqui, non poſſum non ſummopere improbare quorundam ſtultitiam, qui obſcæna quædam, & neque brutis ipſis ſine pudore iniungenda, per hanc fabulam intellexerũt, nimirum Ganymedem raptum fuiſſe ad ſtuprum, quaſi aliquod incitamentum neceſſarium eſſet mortalibus ad tam nefandum, tamque impurum vitium. Sed tamen ſapientioribus hæc aliter ſeſe habere credita ſunt, & ad honeſtam interpretationem retorta, atq; ad exemplum virtutis ad poſteros tranſmiſſa. Quid enim aliud eſt pocula Ioui miniſtrare, quam Deum mirifice delectari officijs ſapientiæ, quæ ab anima virorum ſapientum procedant? Semper bonitas diuina ſitit, hoc eſt mirum in modum cupit nos eſſe ſapientes: quales cum fuerimus proxime ad eius naturam per charitatem & innocentiam accedemus, ſuauiſsima pocula nectaris altiſsimo Deo miniſtrabimus. neque quidquam rurſus homini iucundius ipſa ſapientia poteſt contingere: quippe quod per illam viuentes prope Dij efficimur, atque ex his corporum mortalium ſordibus ad cœleſtia extollimur, quam ob rem præclare ſe habent illa Ptolemæi carmina:

οἶδ᾽ ὅτι θνατὸς ἐγὼ, καὶ ἐφάμερος ἀλλ᾽ ὅταν ἄστρων
  Μαστεύω πυκινὰς ἀμφιδρόμους ἕλικας,
οὐκ ἔτ᾽ ἐπιψαύω ποσὶ γαίης, ἀλλὰ παρ αὐτῷ
  ζηνὶ διοτρεφέος πίμπλαμαι ἀμβροσίης.
Noui ego mortalis quod ſum, ſed ſidera quando
  Suſpicio, æthereas luſtroque mente domos,
Iam pede non videor mihi terram tangere, magno
  Cum Ioue ſed veſci nectare & ambroſia.

Huic tantam corporis pulchritudinem tribuerunt, non ſolum quia vir ſapiens caret ſordibus animi, verum etiam, quia vt ait Plato, tanta eſt pulchritudo ſapientiæ, vt ſi oculis cerni poſſet, mirificos amores ſui excitaret in animis hominum. dicitur ab aquila raptus in cœlum fuiſſe propter perſpicacitatem: atque ab ipſo Ioue aquila, quod adiutor ſit Deus ad ſapientiam. ſic igitur cum dicerent viros bonos, & prudentes, & integerrimos poetæ diuinam bonitatem ad ſe rapere, fabulam de Ganymede finxerunt, quare vtilius nos ad diuina tranſtulerunt ſapientes, quam diuina ad nos deduxiſſent. at de Ganymede ſatis, nunc de Harmonia dicamus.

De Harmonia & Cadmo. *Cap.* XIIII.

HArmonia vero quibus orta ſit, non parua eſt dubitatio, ſiquidem Diodorus lib ζ. illam Electræ & Iouis filiam fuiſſe inquit. At Heſiodus in Theogonia illam ex adulterio Martis & Veneris natam fuiſſe memorat in his:

αὐτὰρ ἄρηϊ
ῥινοτόρῳ κυθέρεια φόβον καὶ δεῖμον ἔτικτεν
Δεινους, οἵτ᾽ ἀνδρῶν πυκινὰς κλονέουσι φάλαγγας,
ἐν πολέμῳ κρυόεντι, σὺν ἄρηϊ πτολιπόρθῳ,

Ἁρμο-

Ἁρμονίην δ' ἣν κάδμος ὑπέρθυμος θέτ' ἄκοιτιν.

Marti clypeos atque arma ſecanti
Alma Venus peperit Pallorem, vnaque Timorem.
Qui dare terga virum armatas iuſſere phalangas
In bello triſti. quam Cadmus duxit, at inde
Harmoniam peperit Marti Cytherea decoram.

Hæc igitur vbi adoleuiſſet Cadmo Thebanorum Regi viro ſane præclaro, & ob multas difficultates, quas ſuperauit, illuſtri, à Ioue in matrimonium data fuit, de quo hæc pauca, ex ijs multis, quæ de illo memorantur, colligere placuit. aiunt dona data eſſe ſponſæ à Dijs per nuptias, cum Ceres frumenti fructum largita ſit, Mercurius lyram, Pallas monile & peplum & tibias Electra ſacra magnæ matris & cymbala & tympana, in quibus nuptijs Apollo cum cithara cecinit Muſæ tibias inflarunt, ac Dij reliqui multa dona ſua dederunt. Hic vbi Iupiter Europam ſuam ſororem rapuiſſet, è qua in Cretam deportata Sarpedonem, & Minoem, & Rhadamanthum ſuſcepit, iuſſus eſt ab Agenore patre ſororem inuenire, neq; prius redire domum, quam illam ſecum adduceret. Atqui cum multas regiones peragraſſet, neque tamen illam inueniſſet, poſt mortem Telaphaſſæ matris Delphos de Europa ſciſcitaturus oraculum adiuit: cui reſpōſum eſt nihil curioſius de Europa eſſe quærendum, ſed vrbem ibi condere oportere, vbi bos defeſſa humi procubuiſſet, quam habuiſſet viæ ducem. Hic igitur per agrum Phocenſium iter faciens bouem ex armento Pelagontis obuiam habuit, quæ Bæotia peragrata vbi conditæ fuerunt Thebæ humi procubuit. Tum bouem Palladi mactaturus ſocios aquatum ad Dircen fontem miſit: cum vero ibi draco natus è Marte fontem ſeruaret, Seriphum & Daileontem Cadmi amicos interemit, tum ipſe Cadmus eò profectus ad fontem draconem trucidauit. Fabulati ſunt quidam inter quos fuit Archelaus lib. 9. de fluminibus Cadmum poſt cęſum draconem inueniſſe aquam ob timorem ſerpentis prope veneno infectā, quare regionem luſtrauiſſe dū fontem quæreret. vbi ad antrum Corcyræum perueniſſet dicitur factum eſſe Palladis conſilio vt pedem in limo impreſſerit, vnde fluuius ſcatuit, quem poſt bouem immolatum, Pedem Cadmi nominarunt. At vero coactus eſt Cadmus eius dentes exertos ſerere, quod fecit conſilio Mineruæ, è quibus nati ſunt armati homines, qui erant cum illo pro patre pugnaturi, ſed Cadmus lapidem, quem à Minerua acceperat, inter illos iaciens, omne certamen à ſe inter illos diuertit, atque omnes mutuis vulneribus natiuorum armorum ſe viciſsim confecerunt. Illa de cauſa coactus fuit Cadmus mercenarius annum Marti ſeruire, qui annus eius temporis octo ex his noſtris annis conſtabat. Poſt id tempus fabulantur Mineruam regiam Cadmi multis ornamentis præclare comparaſſe, cui Iupiter etiam Martis filiam & Veneris dedit in matrimonium Harmoniam, ad quas nuptias Dij omnes relicto cœlo dicuntur aduentaſſe: quo tempore fama eſt inter alia præclara Deorum munera peplum & monile admirabilis pulchritudinis, quod fuit Vulcani opus, à Cadmo donatum fuiſſe ſponſæ. Cadmus ex illa ſuſcepit poſtea Ino, Semelen, Agauen, Antonoen, & Polydorum. Scriptum reliquit Pherecydes præterea Harmoniæ Martisque filias fuiſſe Amazones, vt teſtatur Apollonius etiam libro ſecundo Argonauticorum:

οὐ γὰρ ἀμαζονίδες μάλ' ἐπητέες, οὐδὲ θέμιςας
τίουσαι πεδίον δοιάντιον ἀμφενέμοντο.
ἀλλ' ὕβρις ςονόεσσα, καὶ ἄρεος ἔργα μέμηλε.
Δὴ γὰρ καὶ γενεὴν ἔσαν ἄρεος ἁρμονίης τε
Νύμφης. ἥτ' ἄρηϊ φιλοπτολέμους τέκε κούρας.

Sed neque Amazonides faciles, nec iura colentes,

Hinc tenuere procul Dœantia protinus arua.
His bellum cordi fuit, his & prælia Martis.
Iure quidem: Harmonia quod Nympha & Marte feruntur
Patre ſatæ: hæc peperit Mauortia pignora patri.

Cadmus poſt multas filiarum nepotumque ſuorum calamitates ſubrogato in regnum Pentheo Agaues & Echionis filio relictis Thebis ad Encheleles cum Harmonia coniuge commigrauit. Illi cum ab Illyrijs bello infeſtarentur reſponſum tulerunt futuram penes ipſos victoriam, ſi Cadmum & Harmoniam duces haberent: nam Cadmus & Harmonia apud Drilonis ripas habitabant, qui Illyrios à Liburnis diſterminat, vt ſcripſit in his Metrodorus in commentario de conſuetudine: δρίλων δὲ καὶ νάρων ποταμοὶ ἰλλυριῶν, οἳ διαχωρίζουσι τοὺς ἰλλυριοὺς καὶ λιβύρνους, ἐνταῦθα γὰρ ᾤκησαν ὁ κάδμος καὶ ἡ ἁρμονία, οἳ καὶ εἰς ὄφεις μετεβλήθησαν. Sunt autem Drilo & Naro Illyriorum fluuij, qui Illyrios Liburnosque diſterminant. Hoc in loco Cadmus & Harmonia habitarunt illi, qui ſunt in angues conuerſi, qui oraculi autoritatem ſecuti eos duces illius expeditionis aduerſus Illyrios deligunt. Sic igitur Cadmus Illyriorum regno potitus aliquandiu feliciter egit, deinde paulopoſt in draconem & ipſe & vxor mutati apud oppidum Illyrij Encleas nomine dicuntur à Ioue in campos Elyſios demiſsi fuiſſe, de qua mutatione quod apud Illyrios cõtigerit, ita meminit Dionyſius in libro de ſitu Orbis:

ἐπὶδ᾽ ἄσπετον ὁλκὸν ἄγουσα
ἰλλυρικῆς περὶ χέρσον ἑλίσσεται ἄχρι κολώνης,
εὐρέων τ᾽ ἠλιβάτων, τὰ κεραύνια κικλήσκουσι.
κεῖνοι δ᾽ ἂν περὶ κόλπον ἴδοις ἐρικυδέα τύμβον
τύμβον, ὃν ἁρμονίης κάδμοιό τε φῆμις ἐνίσπει.
κεῖθι γὰρ εἰς ὀφίων σκολιὸν δέμας ἠλλάξαντο,
ὁππότ᾽ ἀπ᾽ ἰσμηνοῦ λιπαρὸν μετὰ γῆρας ἵκοντο.
ingentia pondera voluens
Illyricis terris deuoluitur vſque Colonam,
Colleſque apricos, quos alta Ceraunia dicunt.
His celebrem tumulum terris, antrumque videbis,
Antrum, quod Cadmi dixerunt, Harmoniæque
Namque hic ſerpentes atri facti eſſe feruntur
Vt texere caput cani, turpiſque ſenecta.

Sic Nicander in Theriacis:

ἶριν θ᾽ ἣν ἔθρεψε δρίλων καὶ νάρονος ὄχθη,
Σιδονίου κάδμοιο θεμείλιον ἁρμονίης τε.
ἔνθα δύω διαπλῆτε γολὸν σείβουσι δράκοντε.
Irimque, hanc Drilon aluit, & Naronis vnda
Sidonij Cadmi monumentum hoc, Harmoniæque.
Hic duo terribiles fremuerunt nempe dracones.

Atque tot de Cadmo & Harmonia fabuloſe dicta fuerunt. Maior harum rerum geſtarum pars ad hiſtoriam transferenda eſt: non enim à tauro Europa aſportata fuit in Cretam, ſed nauigio quodam Cretenſes illam rapientes è Phœnicia in patriam deportarunt. Cum vero illi nauigio eſſet præfectus Taurus quidam Gnoſius, qui illam rapuit è Sarapia Phœniciæ ciuitate, quæ ſita fuit inter Sidonem & Tyrum, locus datus eſt fabulæ, quod rapta fuit, & à Tauro in Cretam deportata, vt ſcripſit Echemenes in rebus Cretenſibus. ¶ Quod miſſus ad Europam quærendam Cadmus draconem ad fontem Dircen occidiſſet, illud quid é fabuloſum eſſe dixerunt, ſed aiũt latronem ab ipſo Cadmo cæſum, qui peregrinis in ijs locis inſidiaretur, & iam nonnullos è Cadmi ſocijs ceciderat. Dictus eſt eius draconis dentes

dentes ſeminaſſe, cum aſſeclæ & ſocii illius latronis duce cæſo diſsipati ſint. Nihil autem horum factum eſt ſine Mineruæ conſilio, quia cum omnibus in rebus, tum in militaribus præcipue neceſſaria eſt hominis prudentia, & Dei optimi auxilium. Quod autem lapidem inter natos homines armatos iecerit, quare inter illos bellum exortum eſt: futuras contentiones Thebanorum ſignificat, poſt Thebarum mœnia ædificata: nam eius vrbis imperium magnum bellum inter Thebanos poſtea excitauit. præter illud quod leues iniuriæ ſolent aliquando excitare magna bellorum incendia: Harmonia dicta eſt Veneris & Martis filia, quoniam vis muſicæ non ſolum erigit animos iacentes, & calamitatum miſeriarumque humanarum cumulis oppreſſos, ſuauitateque quadam perfundit, ſed etiam ad bellum viriles animos inflammat, cum muſica multæ nationes ante bellum vſæ ſint, atque nunc etiam nonnullus eſt vſus muſicorum inſtrumentorum, quibus milites ad prælium incitentur. Hæc cauſa fuit cur his parentibus Harmonia nata dicatur. Qui Electræ & Iouis filiam crediderunt, Harmoniam eſſe putarunt eam, quam Pythagorici in motibus ſphærarum, corporumque cœleſtium fieri crediderunt. quod autem ad mores pertinet, ſignificabant antiqui, dum ſumus in hac miſerrima vita omnium laborum ac moleſtiarum pleniſsima, fortitudine & prudentia vti oportere, quod omnium humanarum actionum ſtatutus eſt finis, neque vnquam Deus viris bonis & fortibus ſolet deeſſe, cum ſenem Cadmum & Harmoniam Iupiter poſt omnes moleſtias ad Elyſios campos demiſerit. At nunc de Mida dicamus.

De Mida, *Cap.* XV.

FVit autem Midas Phrygiæ Rex Gordiæ filius, qui omnium Regum ſuæ tempeſtatis fuit ditiſsimus. Fabulantur ad hunc aliquando Silenum Bacchi comitem captiuum ob ebrietatem, cum iter facere cum Baccho non potuiſſet, adductum fuiſſe: quem ille perhumaniter tractauit. Tum Bacchus ad eum requirendum reuerſus cognita Midæ liberalitate & humanitate ab incolis eius regionis, ipſe etiam hoſpes ad Midam proficiſcitur, a quo perbenigne acceptus illi propoſuit vt quidquid optaret, expeteret, quod eſſet ſtatim voti compos futurus. At Midas pro dementia, quæ ſolicitat animos mortalium, ſummam felicitatem ratus in multis poſsidendis, expetiuit vt quidquid contingeret continuo aurum fieret: quam fabulam explicauit Ouidius libro vndecimo Metamorph. Cum poſtea cibaria etiam, quibus veſceretur, contacta repente fierent aurea, pœnitentia captus eſt ſuæ petitionis: atque niſi Deus fuiſſet illi benignus ea moleſtia ſubleuãdo, omnino inedia mori neceſſe fuiſſet. Orauit igitur eundem Deum cum ſatis aptas pœnas ſuæ ſtultitię dediſſet, vt hoc munus auferret: quem aiunt quidam illa de cauſa inedia mortuum eſſe, at alii dicunt quod Bacchus reſpondit illud futurum ſi ſe in Pactolo flumine lauiſſet; quare lotus ibi illa moleſtia liberatus eſt: ac fluuius ex illo tempore aureis arenis fluere cœpit, quod ita teſtatur Ouid.

Rex iuſſæ ſuccedit aquæ, vis aurea tinxit
Flumen, & humano de corpore ceſsit in amnem.
Nunc quoque iam veteris percepto ſemine venæ
Arua rigent auro madidis pallentia glebis.
Ille peroſus opes ſyluasque & rura colebat,
Panaque montanis habitantem ſemper in antris.

Eo igitur morbo liberatus Midas cum ſe rus contuliſſet, ſyluasque ſemper fere ab hominum frequentia longinquas incoleret, iudex & ipſe & Tmolus mõs inter Phœbũ & Pana paſtorum Deũ de arte muſica cõtendẽtes delectus eſt. Eius

certaminis: Tmolus Phœbum victorem, at Midas Pana ſuo iudicio pronuntiauit, quare indignatus Phœbus aures aſini Midæ, vt qui de arte muſica iudicare non poſſet, adhibuit, cum rudis homo plane parum iudicio valeret, & tamen iudicare non detrectaſſet. Id autem ita explicauit Ouidius:

Pana iubet Tmolus citharæ ſubmittere cannas.
Iudicium, ſanctique placet ſententia montis
Omnibus: arguitur tamen, atque iniuſta vocatur
Vnius ſermone Midæ. Nec Delius aures
Humanas patitur ſtolidas retinere figuram.
Sed trahit in ſpatium, villiſque albentibus implet.
Inſtabileſque illas facit, & dat poſſe moueri.
Cætera ſunt hominis, partem damnatur in vnam,
Induiturque aures tarde gradientis aſelli.

Ita vero ſcite illas occultabat Midas, vt nemo præter tonſorem rem cognoſceret. Sed cum id tonſor tacere non poſſet terram effodit, ac foueam ingreſſus pertenui voce ita ſubmurmurauit: auriculas aſini Midas Rex habet. Tum foſſa illa rurſus terra repleta diſceſsit, ibique cannas deinde natas eſſe fabulati ſunt, quæ ita ſibilum edentes murmurabant: auriculas aſini Midas Rex habet. Atque tot de Mida fabuloſe fuerunt ab antiquis memoriæ prodita. Ego ſane crediderim auariſsimum, & opulentiſsimum omnium ſuæ tempeſtatis fuiſſe Midam, qui vt multas pecunias cumularet, cibis etiam parciſsime frueretur, omniaque prope neceſſaria victui venderet, & in aurum conuerteret. Cum vero aliis in rebus eſſet plane rudis, neque à belluis eius iudicium differret, fabulati ſunt illum aures aſini habuiſſe. alii contra quod acutiſsime audiret iſtud fictum fuiſſe arbitrantur, quod aſinus illum ſenſum omnium prope animalium habeat acutiſsimum. Alii fictum putarunt, quia multos haberet exploratores. Alii dicunt fuiſſe imprudentiſsimum & arrogantiſsimum omnium principum ſuæ tempeſtatis, qui cum parum curaret hominum de ſe maledicta, & cum peſſime audiret à Phrygibus ob malam adminiſtrationem, exquiſitiſsimamque auaritiam, cum pecunia eſſet apud eum omnium controuerſiarum iudex aut libido, dictus eſt aſini aures habere, nam ſolum aurum ſibi præ omnibus propoſuerat. Alii dicunt, inter quos fuit Calliſthenes in nauigatione, & Hecatæus de Hyperboreis, duos colles fuiſſe in Phrygia, qui aures aſini vocarentur, ſuper quibus munitiſsima oppida condita fuerunt, è quibus latrones complures viatores & peregrinos adoriebantur. His locis cum arma Midas intuliſſet, ac oppidis per vim potitus fuiſſet obtruncatis eorum locorum latronibus, dictus eſt fabuloſe aures aſini habere. Alii voluerũt illum, quia Liberum patrem feſelliſſet, in aſinum fuiſſe mutatum, ſed cum recuperaſſet priſtinam formam, aures tamen non depoſuiſſe. Alii quia Dionyſi aſinos ac iumenta iniuriis affecerit ab irato Deo illi aſini aures fuiſſe iniunctas maluerunt. ¶ Alii aures aſini datas Midæ à Deo fuiſſe idcirco putarunt, quia omnes arrogantes damnantur ignorantiæ, qui enim ſe ſcire omnia vel quæ neſcit, arbitratur: is parum idoneus efficitur ad ſcientiam. Quod ſi quis diligenter hæc animaduertat, id profecto intelliget, antiquos per hæc ad humanitatem & liberalitatem homines adhortari ſolitos, cum Deus ſibi gratiſsimam eſſe in hoſpites benignitatem oſtẽderit. iidem poſtea nos à petendis reb. certis à Deo deterruerunt, cum plerunq; pernicioſa expetamus: quare quod nobis conferat à Diis poſcendum eſt, illiq; relinquẽda rerum omnium optio. Deinde ſingulorum vires metiri oportere docuerunt: neq; iudicanda ſunt illa, quæ nõ recte nouimus, cum temeraria iudicia Dei vindictam in ſe irritent. Nam qui per inſcitiam aut fraudem alterius opes aut dignitatem alteri adiudicauerit, ille priori domino, cui rapuit,

rapuit, reſtituere iure æquitatis debet. Quod vero nullum ſcelus, nullumq; iniquum iudicium diu latere poteſt, declarauit conſoris ſermo ſilētio proximus: omnia enim turpia in lucem tempus ſolet proferre. At nunc de Narciſſo dicamus.

De Narciſſo. *Cap.* XVI.

NArciſſus autem, quem fabulę in florem ſui nominis mutatū fuiſſe inquiunt, dicitur fuiſſe amnis Cephiſsi & Nymphæ Lyriopes filius, vt patet apud Ouid. lib. 3. Metamorph.

Prima fide, vociſque ratæ tentamina ſumpſit
Cærula Lyriope, quam quondam flumine curuo
Implicuit, clauſæque ſuis Cephiſſus in vndis
Vim tulit. enixa eſt vtero pulcherrima pleno
Infantem nymphe, iam tum qui poſſet amari:
Narciſſumque vocat. de quo conſultus an eſſet
Tempora maturæ viſurus longa ſenectæ,
Fatidicus vates, ſi ſe non nouerit, inquit.

Echo autem capta eius amore illum diu inſecuta eſt ſed cum amoris impatiens contabuiſſet, in ſolam vocem denique conuertitur. fabulantur hunc, vbi iam excreuiſſet, corporisq; forma in dies cum tenerioribus annis augeſceret, ad fontem quendam puriſsimum labore venationis & æſtu aliquando fatigatum deueniſſe: qui cum ſe ad fontem bibiturus in genua deflexiſſet manibus in ora fontis firmatis, nondum labris ad aquam fontis admotis ſuam imaginem in fonte deſpexit: erat enim eius fontis aqua lympidiſsima, quæ fundum habebat ſubnigrum. Tum Narciſſus amore ac deſiderio ſuæ imaginis ita captus eſt, vt cum nullam potiundæ talis formæ ſibi ſpem reliquam eſſe intelligeret, ſui ipſius deſiderio tandem paulatim contabuerit, ac Deorum miſericordia deniq; in florem ſui nominis fuerit conuerſus. Dictus fuit autem Narciſſus ἀπὸ τοῦ ναρκᾶν à torpendo. ſ. quia ob id deſiderium torpuerit. Is flos Eumenidibus fuit poſtea conſecratus, è quo Deabus illis ſacrificantes coronis vtebantur, vt ait Iſter in lib. de Coronis. qui tamen fuit etiam Baccho gratus. Scriptū reliquit Phanodemus lib 5. rerum Atticarum coronas è narciſſo conſecratas fuiſſe Proſerpinæ, quoniam florem illum colligeret cum rapta fuit à Plutone. Memoriæ prodidit Pauſ. in Bæoticis in finibus Theſpiēſium vicum Hedomacum fuiſſe, & in eo fontem Narciſſum vocatum, in quo ſe Narciſſus vt fama eſt, inſpexerit. Scripſit Euanthes in fabuloſis ſororem illi gemellam fuiſſe cum oris forma, tum coma, & veſtitu, & omni corporis parte ſimilem. Hi cum ſimul venarentur ferunt ſororem à puero amatam, qua mortua ille deſiderij impatiens dicitur ad fontem venire ſolitus, vt eius imaginem ibi intueretur. Sed cum id ſolatium leue videretur, denique magnitudine deſiderij deperijt, vel vt alijs magis placuit, ſe in fontem deiecit ac perijt, ad quem ambo ſolebant conuenire. At vero hæc falſa eſſe, & ad Narciſsi gratiā ficta teſtatur Pauſ. qui multis annis ante Narciſsi tempora raptā fuiſſe Proſerpinam Cereris filiam memorauit. ¶ Hæc fabuloſe dicta ſunt de Narciſſo. At quid in hac fabula cōtinetur vitæ humanæ vtile, quod potuerit has ambages ad poſteros iure tranſmittere? īm prudentem, & libidinoſum, ac facinoroſum hominem vltionem ſequi ſignificabant, veluti vmbra ſequitur corpus: nam tametſi Deus vindictam aliquandiu differt, tamen multo eſt acrior poſtea perditis hominibus profligādis. Illud autem tanto fit facilius, quanto maiores facultates aliquis ad res præclare gerendas nactus fuerat. Nam qui nimium forma corporis gloriabatur, & in laſciuiam acuebatur, quo pacto per formam non meruit perire? omnis enim rerum humanarum nimius amor pernicioſus eſt imprudentibus. at nunc de Belidibus dicatur.

De Belidibus. Cap XVII.

NEque prætermittendæ fuerunt omnino Danai filiæ, quæ illi pœnæ apud inferos dicuntur eſſe addictæ, vt ſemper aquam ex ampliſsimo puteo hauriant: neque tamen vnquam ad oram putei plena cribra poſsint attrahere. Fuit autem Danaus Beli cognomento priſci filius illius, qui poſt Apidis mortem Iſim vxorem duxit, quo tempore Cecrops Athenis imperauit: Hic vbi pulſo Sthenelo Argiuorum Rege Argos occupaſſet ex Aegypto profectus, quinquaginta filias è varijs mulieribus ſuſcepit, quas ex aui Beli nomine Belidas poſtea nominarunt. Fama eſt propter ſimultatem quandam, quam cum Aegypto fratre habebat Danaus, in Græciam profugiſſe: quod rara ſit affinium & coniunctorum beneuolentia inter principes homines, & ad eandem dignitatem aſpirantiũ præſertim. Cum igitur Aegyptus filios quinquaginta haberet, cuperetque fraternam ſimultatem aliquando compeſcere, ſatis aptam opportunitatem fore eius negotij conficiendi exiſtimauit, ſi, cum totidem haberet filios, illas in matrimonium ſuis filijs popoſciſſet. eius igitur preces non aſpernatus eſt Danaus, ſed nuptias magnifice parari inſtituit: verumtamen vel quia non crederet pollicitationibus, vel quia memor adhuc eſſet acceptæ iniuriæ, vel quia ab vno illorum mortem ſibi imminere ab oraculo monitus fuerat, clam ſingulis dedit pugiones, quibus ſuos ſponſos, vbi dormirent, iugularent. Sortito igitur nuptiæ celebrantur, atque nomina filiorum Aegypti iſta fuerunt: Agenor, Aegius, Alcis, Alcmenon, Agaptolemns, Argius, Archelaus, Aegyptus, Arbelus, Bromius, Buſiris, Cthonius, Chalcodon, Chærus, Chryſippus, Clitus, Ciſſeus, Daiphron, Diacoryſtes, Dorion, Dryas, Enceladus, Euenor, Eurylochus, Eurydamas, Hippodamus, Hippocoryſtes, Hyperbius, Hippolytus, Hippothous, Hermus, Imbrus, Idmon, Idas, Lixus, Lampus, Lynceus, Lycus, Menachus, Megacles, Oeneus, Periphas, Pandion, Polyctor, Proteus, Periſthenes, Phantes, Potamon, Periphantes, Sthenelus. Filiarum Danai nomina fuerunt: Anexibia, Anthelea, Adiante, Actæa, Adyte, Autonoe, Aſteria, Agaue, Automate, Amymone, Bryce, Cerceſtis, Clite, Calix, Cleopatra, Cleodora, Chryſippe, Callidice, Celæno, Dioxippe, Erato, Euippe, Electra, Eurydice, Euhippe, Glaucippe, Gorge, Glauce, Gorgophone, Hippodice, Hyperipte, Hippodamia, Hippomeduſa, Hypermneſtra, Iphimeduſa, Mneſtra, Nelo, Ocypete, Oeme, Pharte, Pirene, Podarce, Pylarge, Rhode, Rhodia, Scæa, Sthenele, Stygne, Theano. omnes igitur patris mandato paruerunt, præter Hypermneſtram natu maximam filiarum, quæ Lynceo marito pepercit. reliquæ omnes igitur ſponſorum capita abſciſſa dicuntur in Lerna infodiſſe, atque eorum corpora ante vrbem humaſſe, vt ſcripſit Herodorus in Argonauticis, qui etiam inquit quòd poſtea Danai filiæ à Mercurio & Pallade Iouis iuſſu expiatæ fuerunt, quæ omnes in Gymnica certamina productæ vna Hypermneſtra excepta, victoribus datæ ſunt. fuerunt tamen qui inquiant has nuptias tanto ſanguine perfuſas antequam Danaus Argos veniſſet, contigiſſe, quo tempore Danaus cum fratre Aegypto de regno contenderet. cum igitur Hypermneſtræ beneficio Lynceus vnus eſſet ſuperſtes è tot fratribus periculum tantum euadens Lyrceam cõfugit, quod oppidum fuit illis temporibus non procul ab Argis, vt ſcripſit in Corinthiacis Pauſanias. eo igitur in loco face ſublata Lynceus ſignum dedit ſe euaſiſſe omne periculum, quod ita conuenerat cum Hypermneſtra, vt deuitatis Danai inſidijs vbi in tutum ſe recepiſſet, ita facem ſublatam oſtentaret. Sic etiam paulo poſt Hypermneſtra viciſsim facem è Lariſſa ſuſtulit, qua ſignificabat ſe quoque omne periculum euaſiſſe: quare manſit poſtea conſuetudo vt Argiui ad eius rei memoria

feſtum

feſtum diem & ſolennitatem quotannis celebrarent,quam Facem vocarunt.Scripſit Apollodorus libro ſecundo Biblyothecæ Hypermneſtram fuiſſe poſtea datam vxorem Lynceo. Atqui Herodotus in Euterpe inquit Danai filias primas Theſmophoria ſacrificia mulieres Pelaſgicas docuiſſe, quod genus ſacrificij, cum fuiſſet occupata Peloponneſus à Dorienſibus, prorſus obſoleuit. At enim Danai filiæ poſt mortem ob id ſcelus, quod tam immites aduerſus innocentes & affines iuuenes fuiſſent, illi æterno ſupplicio fuerunt addictæ apud inferos,vt aquã vaſe perforato haurire conentur: quibus promiſſum eſſe prohibent ab eo labore tum ceſſandum eſſe, cum plena cribra è puteo hauſerint. de illa pœna ita meminit Horatius libro tertio Carminum:

ſtetit vrna paulum
Sicca,dum grato Danai puellas
Carmine mulces.

Sic autem Ouidius lib. 4. Metamorph. ab auo Belidas nominans inquit:

Aſsiduas repetunt,quas perdant Belides vndas.

¶ Atque tot fabuloſa de ijs memoriæ prodita ſunt: nunc veritatem inquiramus. Has annos eſſe dixerunt nonnulli, qui aſsiduis fructibus videntur nos velle locupletare ac ſaturare,cum tamen tantundem abſumatur, quãtum producitur. Sic autem id Lucretius libro tertio explicat:

Deinde animi ingratam naturam paſcere ſemper,
Atque explere bonis rebus,ſatiareque nunquam.
Quod faciunt nobis annorum tempora,circum
Cum redeunt,fœtusque ferunt,varioſque lepores:
Nec tamen explemur vita fructibus vnquam.
Hoc,vt opinor,ideſt,æuo florente puellas
Quod memorant laticem pertuſum congerere in vas,
Quod tamen expleri nulla ratione poteſtur.

Sic igitur temporum & annorum viciſsitudines quidam per hæc ſignificare voluerunt. nonnulli putarunt omnem mortalium vitam in hac fabula contineri, cum omnia quæ agimus fruſtra à nobis fiant in terris, cum nulla humani roboris veſtigia diutius manere poſsint, ſed omnia rurſus confundantur. Alij beneficia, quæ in ingratos homines conferuntur, per hæc vana eſſe indicabant: ego contra per hanc fabulam aliquid glorioſius & humano generi vtilius ſignificari crediderim, filios ſcilicet tandiu pios & obedientes parentibus eſſe oportere, quandiu ab humanitate & Deorum immortalium religione ac reuerentia illorum mandata non diſſentiant. Quod ſiquid ab ijs contra religionem, aut ſummi Dei voluntatem legesque præcipiatur,ſi contra iuſtitiam,ſi contra humanitatem, omnino non ſunt audiendi: quare ſi quis iniqua conſulenti pareat aut imperanti,quod deuitare poteſt,Deorum immortalium animaduerſionem ac vindictam omnino fugere non poterit. ſiquis denique neglecta Dei reuerentia,& viri boni officijs aliquid impurum atque crudele commiſerit,ille perpetuis ſupplicijs poſt hanc vitam apud inferos diſcruciabitur. ac de Belidibus quidem ſatis, nunc de Sphinge dicamus.

De Sphinge. *Cap.* XVIII.

FVit autem Sphinx Echidnæ Typhoniſque filia, vt ſcribit Laſus Hermioneus, quam Iuno irata in agrũ Thebanum immiſit. Hæc muliebri facie ac pectore fuiſſe proditur,pedes & caudam habuiſſe leonis,pẽnas autẽ volucris. At Clearchus caput & manus puellæ,corpus canis, vocẽ hominis caudam draconis, leonis

vngues, alas auis, illam habuiſſe ſcripſit. Hæc Sphinx ſingulis hominibus prætereuntibus in Phyceo colle reſidens obſcura ſane ænigmata proponebat, quæ capiebat à Muſis: atque quicunque illa ſoluere nequiuiſſet, is vnguibus Sphingis laniabatur. Erat autem fato ſtatutum tunc eſſe Sphingi moriendum, cum quis propoſitum ænigma ſoluiſſet: atque cum multi ab ea laniarentur, pronuntiatum fuit per præconem, quia cupiebant Thebani illa moleſtia liberari, quod is eſſet Thebarum regnum capturus, & vxorem Creontis Aemonis filii habiturus, quæ pulcherrima erat omnium mulierum eius ætatis, qui Sphingis ænigma ſoluiſſet. Scripſit vero Myrleanus Aſclepiades, quod etiam teſtatur Iſacius facillime Sphingem lacerare homines victos cõſueuiſſe, quippe quæ priores corporis partes haberet leonis, ac vngues gryphi: neque quiſquam poterat aufugere, cum alas haberet aquile, citiſsimeque ad illos conuolaret, quamuis poſtremas corporis partes haberet hominis. multa fuerunt ænigmata, & longe diuerſa, quæ diuerſis nationibus proponebat, ſed hoc fere ſemper proponebatur Thebanis enucleandum, vt ſcripſit idem Aſclepiades:

> Ἔστι δίπουν ἐπὶ γῆς, καὶ τετράπον οὗ μία φωνή,
> καὶ τρίπον· ἀλλάσσει δὲ βολὴν μόνον ὅσσ' ἐπὶ γαῖαν
> Ἑρπετὰ γίνεται, ἀνά τ' αἰθέρα, καὶ κατὰ πόντον.
> Ἀλλ' ὁπόταν πλείστοισιν ἐπειγόμενον ποσὶ βαίνῃ,
> Ἔνθα τάχος γυίοισιν ἀφαυρότατον πέλει αὐτῶν.

Hoc ænigma cum ſoluiſſet Oedipus, regnum & Iocaſtam matrem Aemonis filii Creontisque vxorem duxit:

> Eſt bipes & quadrupes in terris: ſolaque vox huic:
> Atque tripes. mutat vocem ſolum, omnia campis,
> Inter quæ ſerpunt, quæ cœlo, & fluctibus errant.
> Aſt vbi contendit pedibus iam pluribus, illi
> Deficiunt vires, & lentis robora neruis.

Fuit enim Oedipus parricida vti prædictum fuerat ab oraculo. nam cum Laius Thebanorum rex oraculum conſuluiſſet, poſtquã regnũ Thebanum illi fuit delatum poſt mortem Zethi & Amphionis, gerente in vtero Iocaſta vxore, reſponſum eſt ab Apolline Delphico illum à filio interfectum iri, quod etiam accidit poſtea in via Schiſte vocata in Phocide. Laius reſponſo territus recens natum plantis pedum transfixis in monte Citherone Platæidis terræ exponi iuſsit, quem Corinthus & ad Iſthmum regio aluit, ac triuiũ Phocidis ab ignaro filio paterno ſanguine pro reſponſo oraculi fuit pollutum. Significari hominis ſeneſcentis naturã per hæc pronuntiauit Oedipus, qui cum baculo indiget vt ſuſtineatur, aut cum infans quatuor pedibus incedit, manibusque vtitur pro pedibus, tunc maxime eſt inualidus. Cum hæc Sphinx audiuiſſet, ſeſe de loco præcipiti ac prærupto deiecit, atque Thebani omni periculo fuerunt liberati. Diximus autem ſuperius Oedipodem Laium patrem interemiſſe, quare Iocaſtæ nuptiæ & regnum proponebatur ænigma ſoluenti. Laius enim Thebarum rex vt dictum fuit ducta Iocaſta Creontis Deum de prole percunctatus eſt, reſponſumq; tulit non ſibi conferre habere filios, à quibus ipſe trucidandus & domus eſſet euertenda. oblitus oraculi filium procreauit, & mox recordatus reſponſi infantem expoſuit feris, cui pedes ferro trãsfixit, qui poſtea à tumore pedum dictus eſt Oedipus, cum oedin ſit intumeſcere. Hunc familiares vti iuſsi fuerant non expoſuerunt, at donarunt vxori Polybi, quæ filios habere non potuerat. Poſt cum adoleuiſſet Laius conſuluit Deum de filio expoſito. Oedipus cognitis inſidiis ſibi paratis percunctatus eſt oraculum de veris parentibus: hi obuii facti cum eſſent in Phocide Laius ſuperbe de via excedere imperat, Oedipus iratus neſcius patrem ipſum in pugna interemit:

emit: quod accidit quo tempore Sphinx nuper immiſſa erat in agrum Thebanũ. Hæc de Sphinge fabuloſe dicta ſunt. Quod ad veritatem attinet, fertur Sphinx prædatrix fuiſſe, quæ iuxta Moaben locum, Phyceumque montem rapinas exercuerit, atque ex inſidiis erumpens ad hominum prætereuntium pernitiem conuolauerit. In eo autem monte in inſidiis conſedit, donec Oedipus ſuperata loci difficultate cum Corinthiorum exercitu illam ſuperauerit, vt ſcripſit Strabo libro nono, & Phanodemus libro quinto rerum Atticarum. At idem Strabo memoriæ prodidit mare illud prius, quod eſt apud Anthedonem, piraticis incurſionibus Sphingem infeſtaſſe, deinde ad eas terreſtres inſidias & latrocinia ſe contuliſſe. Dicta eſt ænigmata indiſſolubilia prope viatoribus proponere, quia ob difficultatem locorum nemo illam vincere poterat ante Oedipodis exercitum, qui omnes illas occultas ambages & locorum difficultates ſuperauit. Alii dicunt illam cum latrocinia exerceret ænigmata captiuis proponere ſolitam, quæ ſiquis ſoluiſſet, liber cum omnibus ſuis rebus dimittebatur. Ad huius autem crudelitatem & celeritatem exprimendam, varia diuerſorum animalium membra attributa ſunt. nam crudelitatem & rapinas ſignificabant vngues leonis aut griphi, Alæ ſociorum prædonum erat celeritas. Atque cum vnum eſſet corpus variæ omnino formę illi tribuebantur commiſtæ. Philochorus in libro de ſacrificiis, Mineruæ conſilio edoctum Oedipum inquit ſocietate rapinæ ſimulata ſe ad Sphingẽ contuliſſe: atque, nouis ſemper ſocijs Oedipo ſe addentibus, denique illam cum magna ſuorum manu oppreſsiſſe. Eius Sphingis corpus cum delatum fuiſſet Thebas aſino impoſitum, Oedipus Rex à Thebanis declaratur, vtpote vir callidus & prudens ac bellicoſus, quique poſſet pro ſua prudentia ciuitatem ab hoſtium iniuriis, ſi opus eſſet, defendere. Tum matrem neſcius vxorem duxit ¶ Atque tot ſunt ea quæ de Sphinge tradita ſunt ab antiquis. Ego non ſolum hiſtoricas narrationes ſub hac fabula contineri crediderim: nam id quidem ridiculum eſſet ſimplices res geſtas ita occultare, ne à quouis perciperetur, ſemperque aliquo indigerent Oedipode. Sed iſtud fiebat, vt dictum eſt ſæpius, quia fabuloſæ narrationes vel ab iis cum ſuauitate imbibuntur, qui à nudis præceptis recte viuendi audiendis abhorrerent. Nam perceptis prius fabulis non minore cum voluptate fortaſſe explicationes admittebãtur, quam perceptæ fuerunt ipſæ fabulæ. Quod ſiquis meam ſententiam requirat, ego cenſeo nullas fuiſſe alias vias iuuentuti faciliores ad philoſophiam inſtituendæ, quam vt fabulas diligenter prius perciperent, deinde vt pręcepta philoſophica ſub his occultata, aperirentur. Atque per Sphingis fabulam id ſignificatum fuiſſe ab antiquis ſapientibus crediderim, ſuam fortunam æquo animo cuique eſſe ferendam: quam tamen vel ſiquis ægerrime ferat, omnino ferre neceſſe ſit. Nam quid ſignificant alæ? an non fortunæ inconſtantiam? aut cur vngues in prædam flexæ illi tribuntur? non ne quod vndecunque libuerit omnia poteſt auferre? cur humana eſt facies? quia humanum eſt ſubiici calamitatibus & viciſsitudinibus fortunæ. Leonina pars forti animo eſſe ferenda aduerſa ſignificat, quæ vel vi omnino ſunt ferenda: ſiquis enim miſerias prudenter ſuſtinere nequiuerit, aut niſi ſe ſapienter inter aduerſa cuſtodierit, ille ab ipſa Sphinge crudeliſsime torquetur, & laniatur. Atque vt ſummatim dicam, nos monere per hanc fabulam ſapientes voluerunt aut prudentia & Mineruæ cōſilio fortunæ iniquitatem eſſe ſuperandam: aut ſi minus iſtud fecerimus nos ab illa ſuperari oportere. Nam quid agitur in ſuperiore ænigmata? an non de humana imbecillitate, cum nihil naſcatur homine debilius aut calamitoſius? atque de Sphinge ſatis, nunc de Nemeſi dicamus.

De Nemeſi. *Cap.* XIX.

VT autem non ſolum in aduerſis prudentia opus eſſe, ſed etiam in felicibus ſucceſsibus animi moderatione demonſtrarent antiqui, Nemeſim Noctis & Oceani filiam vt ait Pauſ. in Achaicis introduxerunt quamuis alii plures eſſe Nemeſes crediderint, easque coluerint. memoriæ prodidit Apollodorus lib. tertio Biblyothecæ Iouem aliquando Nemeſis deſiderio exarſiſſe, quæ, cũ eius concubitum vitaret, ſe in anſerem dicitur mutaſſe: Iupiter vero in cygnum verſus ſic illam compreſsit, quæ cum ouum poſtea peperiſſet, illud opilioni obuio dedit vt Ledæ ſeruandum deferret. Id cum in arca ſeruauiſſet Læda, dicitur Helena ex illo fuiſſe nata, quam Læda tanquam ex ſe genitam educauit: quæ cum adoleuiſſet, omnesque reliquas mulieres forma corporis & oris elegantia antecelleret, hos procos & petitores habuit, vbi ad nubilem ætatem perueniſſet: Antilochum, Agapenorem, Amphilochos duos alterum Amphiarai, alterum Creati filium. Aiacem Oilei, Aſcalaphum, alterum Aiacem Telamonis: Diomedem, Eurypylum, Elephenorem, Eumelum, Menelaum, Megetem, Mneſtheum, Ialmenum, Leonteum, Machaonem, Polyxenum, Peneleum, Podalirium, Philoctetẽ, Proteſialum, Patroclum, Sthenelum, Vlyſſem, Thalpium, Schedium, Polypætẽ, Teucrum. Inter quos ne naſceretur diſtenſio ob Helenam, ſi vni horum coniugi addiceretur, omnes iurare iuſsi ſunt ſe illum defenſurum ab iniuriis cæterorum cuicunque illa obueniſſet: propter quam etiam raptam exortum eſt bellum Troianum. Fuit igitur Nemeſis Noctis filia Adraſtea etiam vocata, ſed non ab Adraſtea nutrice Iouis dicta, neque ab Adraſto illo profligato qui ſolus omni exercitu in bello Thebano amiſſo, euaſerit: pro qua victoria Thebani Nemeſεos Adraſteæ ſacellum erexerunt. Neque ab Adraſto antiquo illo Rege, qui primus eius templum condidit, vt ait Antimachus poeta in his verſibus;

ἔϛι δέ τις νέμεσις μεγάλη θεὸς, ἣ τάδε πάντα,
πρὸς μακάρων ἔλαχε, βωμὸν δέ οἱ εἵσατο πρῶτος
ἄδρασος ποταμοῖο παραὶ ῥόον αἰσήποιο.
ἔνθα τετίμηταί τε, καὶ ἀδρήστεια καλεῖται.

Eſt Dea, quam Nemeſim dicunt: Dea magna, potensque,
Quæ bona cœleſtum conceſſu cuncta Deorum
Poſsidet, huic primus ſacratam condidit aram
Fluminis Aeſapi gelidas Adraſtus ad vndas.

Hic enim culta eſt, atque Adraſtea vocata, quam etiam opinionem habuit Calliſthenes, ſed multo melius ἀπὸ τοῦ δρασμοῦ, ſiue à fuga dicitur, cum litera priuante & impediente illam actionem, cum nemo malus vindictam Dei poſsit effugere. Hanc Deam alatam ſicuti Victoriam & Cupidinem finxerunt, cuius Phidiaca ſtatua fuit apud Athenienſes, vt ait Sceplius Demetrius, cuius in capite erat corona in ceruos inciſa, cum victoriæ ſigillis, quæ leua fraxinum geſtabat, ac dextra phialam cum Aethiopibus cælatis: vt ſcripſit etiam Pauſanias in rebus Atticis. hanc deam non ſolum in ciuitates vniuerſas, ſed etiam in ſingulos viros plurimum habere autoritatis crediderunt antiqui, cum ita ſcribat Diodorus;

Ἀδράστειά τε δῖα, καὶ ἰχναίη σε φυλάσσοι
παρθένος, ἣ πολλοὺς ψευσαμένη νέμεσις.

Adraſtea vtinam te ſeruet; quæque fefellit
Mortales Nemeſis ſæpius ipſa viros.

Atque tot breuiter dicta ſint de Nemeſi. ¶ Nunc quid per hæc ſignificent antiqui explicemus. Cum vellent demonſtrare ſapientes nihil vel optimo Deo gratius, vel hominum vitæ moderatione animi in vtraque fortuna eſſe vtilius, mul

ta vel marina vel terreſtria pericula nobis per fabulas propoſuerunt, quibus partim deterreremur ab omni turpitudine, partim ad conſtantiam & patientiam & fortunæ mutationes æquo animo ferendas inſtrueremur. Cum vero nonnulli miſerias & infortunia quidem æquo animo ferant, at contra felicibus rerum ſucceſsibus nimis extollantur, Deam hinc finxerunt, cuius vnum id erat munus, vt ad deprimendam nimis elatorum animorum temeritatem Iouis nutu præſto eſſet & ad omnes eos labefactandos, qui plus æquo felicitate aliqua vel honorũ, vel imperii magnitudinis, vel inſignium opum, vel rerum huiuſmodi, facti eſſent ſuperbi, conuolaret, vt declarant ea carmina Theæteti:

ἔξεσαν ἀδρήστειαν ἀρισώδινες ἀθῆναι,
Δαίμον᾽ ὑπερφιάλοις ἀντίπαλον μερόπων.
Miſit Athenarum clara vrbs olim Adralteam.
Vindex elatis eſt nimis illa viris.

Hæc igitur implacabilis aduerſus temerarios homines Dea, credita eſt vna barbaros profligaſſe & afflixiſſe ira commota: qui Parium marmor in Marathoniũ agrum iam deportarant, vt ibi trophæum erigerent aduerſus Athenienſes, cuius opes omnino contemnebant: ex quo lapide Phidias Nemeſim incidit, vt ait Pauſanias in Atticis, & vt patet ex his carminibus.

καὶ με λίθον πέρσαι δεῦρ᾽ ἤγαγον, ὄφρα τρόπαιον
σήσωνται νίκας, εἰμὶ δὲ νῦν Νέμεσις.
Ἀμφοτέροις δ᾽ ἔστηκα καὶ ἑλλήνεσσι τρόπαιον
Νίκας, καὶ πέρσαις τοῦ πολέμου νέμεσις.
Huc ſaxum Perſæ traxerunt me, inde trophæum
Quo fierem: ſed nunc facta fui Nemeſis.
Erexit Græcis victoria parta trophæum,
In Perſas belli facta fui Nemeſis:

Hæc ſæpius arrogantes & ſuperbos duces cum omnibus copiis deleuit, hæc nimis ſuperbas & externorum vires paruifacientes ciuitates funditus euertit. Quare qui ſapienter vtramque fortunam ferre poteſt, illi nulla ſunt negotia cum Nemeſi: verum cum pauci ſint ſapientes, neque videant homines nihil non diuinitus fieri: ob inſcientiam hominum è Nocte & Oceano nata eſſe fingitur: cum Oceanus pater ſit rerum omnium, vt diximus. Nam ex inſcitia & rerum ſiue opulentiæ abundantia & temeritas & arrogantia & aliorum hominum contemptus naſci ſolet, ex quo poſtmodo Dei. vindicta oriatur neceſſe eſt, quoniam ſolum ſapientem amat Deus. Nam diuinam poteſtatem ac iuſtitiam ipſam Dei, quæ condigna ſceleratis ſupplicia præbeat Nemeſim eſſe ſenſit Ariſt. in libro qui de Mundo inſcribitur: νέμεσιν μὲν, ἀπὸ τῆς ἑκάστῳ διανεμήσεως, ἀδράστειαν δὲ ἀνὰ πόδραστον αἰτίαν οὖσαν κατὰ φύσιν. Nemeſim quidem appellant, quia ſingulis diſtribuat, vt Adralteam, quod pro vi naturæ nemo hanc cuſam aufugere valeat. Huic coronam addiderunt, quod omnibus præſit. ceruos habet, quia timidos reddit quos ſemel percuſſerit. fraxinum tenet, quia bella ob temeritatem excitet. Habet victoriæ ſigilla, quia ſemper vincere ſoleat. Habet Phialam cum incluſis Aethiopibus, quia neque ad vltimas quidem Aethiopiæ partes & ad Oceanum profugiſſe confert, vbi Dei ira cõmota fuerit, cum Nemeſis in mare etiam & in vltimas orbis partes imperiũ habeat, quod cũ ita ſit, non poſſum non magnopere mirari cur Pauſanię diligẽtiſsimo rerũ antiquarũ inueſtigatori nõ venerit in mẽtem Aethiopes, ea quã diximus, de cauſa in Phialã à Nemeſi fuiſſe incluſos. Hãc Iuſtitiæ filiam nonnulli putarunt, & pennas ob celeritatem addiderunt. & rotam & currum, & gubernaculum, quia per cuncta elementa labens non homines ſolum, ſed etiam elementa iuſtitia coniuncta teneat, ac ſeruet. Cum vero plures

Neme-

Nemeſes colerent Smyrnæi, plures rationes puniendorum impurorum hominū diuinitus mitti ſignificarunt, pro varietate peccatorum & arrogantiæ cuiuſque. Atque de Nemeſi ſatis, nunc de Momo iam dicamus.

De Momo, *Cap.* XX.

MOmus diligentiſsimus & perſpicaciſsimus operum omnium contemplator ac reprehenſor, & ipſe Noctis filius, at Somno patre natus fuiſſe dicitur, vt tradidit Heſiod. in Theogonia. Fabulati ſunt hunc Deum nihil quidem ipſum facere ſolitum, at cæterorum Deorū & hominum opera reprehendere: quippe cum iudex etiā inter Deos Neptunum, Vulcanum, Mineruamque de artificio cō tendentes delectus, omnium opera reprehenderit. Nam cum Neptunus taurum effinxiſſet, Minerua extruxiſſet domum, Vulcanus hominem formaſſet, nihil nō reprehenſione dignum inuenit. Cum ad arbitrum enim eius certaminis ventum eſſet, ille iudex ſingulorum opus diligentiſsime inſpexit: atque vt ait Lucianus in Nigrino: *ἐκεῖνις ἐμέμφετο τοῦ ταύρου τὸν δημιόυργον θεὸν οὐ προθέντα τῶν ὀφθαλμῶν τὰ κέρατα,* Deū ſcilicet tauri opificem carpebat, quia cornua ante oculos non præpoſuiſſet. vel naturam etiam ipſam accuſabat Momus ille Aeſopicus, vt ait Ariſtoteles lib. 3. de partibus animaliū, quia potius capiti quam harmis cornua taurorum collocaſſet: nā ſi addita fuiſſent harmis cum totum corpus in vulnera incubuiſſet, videbantur tauri multo maiori vi percuſſuri. At in Dialogo de Hæreſibus teſtatur idem Lucianus hominem Vulcani fuiſſe reprehenſum, quia prætermiſſum fuiſſet illud, quod maxime oīum erat neceſſarium. ꝙ artifex ſcilicet non præuidiſſet quot doli clam in clauſis pectoribus pullularent. Nā multo laudabilius opus futurū videbatur ſi feneſtratum pectus fuiſſet, vt ſciri poſſet quid in animo quiſq; ſtrueret, & nū mentiretur, an verum diceret. Domū Mineruæ reprehendit, vt ait Polycharmus lib. ſecundo rerum Lyciarum, quia non erat facta truſatilis, quæque poſſet facile circumagi, ſi forte malum haberet vicinum Atque omnis Momi autoritas denique & licentia fuit in operibus, laboribusque alienis reprehendendis. Nam idcirco *ςύγιος μῶμος* Stygius Momus ſcilicet vocatus eſt in Epigrammate quodam: quia omnibus & Diis & morralibus eſſet odio. Hunc Deum Noctis & ſomni filium fuiſſe tradiderunt, quoniam imprudentis eſt ac deſidis, & eius qui iudicare non poſsit, quod humanum eſt percare aliquādo ac labi: cum ſolus Deus perfectus plane ſit, ac illius opera omnibus plane numeris abſoluta, cum ſemper aliquid hominum operibus deſit. nam illi certe viri boni exiſtimādi. ſunt non qui prorſus integri inueniantur, cum nemo is exiſtat, ſed qui propius acceſſerint ad bonitatem atque integritatem. Per hæc ſignificare voluerunt antiqui, vt fabuloſi figmenti ſententiam explicem, nihil eſſe humanum, nullum neque bonum neque malum facinus, quod omnino reprehenſione maledicorum & inuidorum carere poſsit, cum neque Deus quidem, qui ipſe eſt naturæ fundamentum, optimus ac ſapientiſsimus obtrectatoribus carere potuerit. Per hæc igitur ſignificabant aut maledicorum, & ocioſorum nullam omnino viro bono habendam eſſe rationem, aut nihil glorioſum vel honorificum eſſe aggrediendum. Nam cum illum miſerrimum omnium eſſe iudicem, qui potius ad vulgi, & imperitæ multitudinis opinionem, quam ad veram probitatis, & integritatis rationem ſe accommodare ſtudeat, iamdiu omnem vulgi loquacitatē & imprudētiā cōtēnēdā eſſe decreui. Sēper. n. præclari, & ſapiētis hominis eſſe iudicaui ſtultorū & improbiſsimorū calumnias magno animo poſſe paruifacere.

NATALIS

NATALIS COMITIS MYTHOLOGIAE,

LIBER DECIMVS.

Quod omnia philoſophorum dogmata ſub fabulis continebantur.

MANIFESTVM eſſe ducimus ex iis, quæ hactennus explicata fuerunt Opt. ac Sapientis. Campeggi, omnia priſcorum inſtituta tum ad cognitionem rerum naturalium, tum etiam ad rectorum morum rationem pertinentia, fuiſſe ab antiquis ſub fabuloſis integumentjs occultata. Verumtamẽ non inutile fore arbitramur, ſi paucis complectamur ea, quæ latius in ſuperioribus libris fuerunt contenta: quippe cum ita fuerint implicata dogmata ſapientum ſub fabulis, vt neque à mediocriter quidem eruditis facile ſecerni poſſent. Nã illa, quæ Ariſtoteles, &, ante illum, diuinus Plato, de naturæ opificio tradiderunt, quæq; vel Empedocles vel Parmenides, vel Pythagoras, in medium protulerunt, aliique philoſophi, aut quæ de moribus ſingulorum, illa omnia fuiſſe patuit antiquarum fabularum artificum dogmata, è quibus tantum quiſque hauſerit, quantum ſui ingenii ferret facultas. Significabant enim, vt dictum eſt, Mundum à Deo fuiſſe creatum, eumque conſiſtere ex vniuerſa materia: quare vnum eſſe mundum, at non plures. Tempus natum eſſe è cœli motu. Cœlos harmoniam muſicam, dũ mouentur, pro ratione magnitudinis corporum, efficere. Aetheris ſempiternam materiam exiſtere. Elementa eſſe corruptioni & mutationibus obnoxia ſecundum partes, cum tamen tota moles ita creata ſit à Deo, vt eſſe poſsit ſempiterna. Hæc omnia anima mundi, ſiue vis diuina, à corruptione præſeruat. Terram eſſe immobilem, cæteraque omnin perpetuis motibus agitari. Elementorum partes inter ſeſe viciſsim per calorem ætheris, ac per frigus corrumpi & gigni, omniumque horum frequentiores fieri circa terram mutationes per fabulas innebãt. Grãdines & imbres & fulmina fieri, cæteraque quæ fiunt in ſublimi, è vaporibus à ſole in ſublime elatis. Tum rurſus è commiſtione elementorum & corruptione diuerſa gigni animalia, & plantas: quorum omnium autor eſt ſol per moderatum calorem. omnibus animalibus, & è multis prsncipiis compoſitis, ſemel eſſe moriẽdum, cum omne compoſitum in ſua principia ſolui denique neceſſe ſit. Deinde ad explicandam naturam plantarum & frugum peruentum eſt. His eſſe vtiles dixerunt temporum viciſsitudines: cum per has modo vires reſumere, modo vberes fructus proferre ſoleant. Deinde animantium omnium generatio vel fit è corruptione, vel coniunctione maris & fœminæ: Vtriſque procreandis & educandis confert cœli elementia: nam ex illa temperie naſcitur cupiditas procreandi. Deinde de mutationibus lunæ ac viribus pertractarunt, cuius humor in plenilunio confert parturientibus, & incremento plantarum, & conſeruandis animalibus, quæ nata ſunt. Atque eiuſdem facultatis autorem & principem ſolem eſſe dixerunt, quem idcirco & medicæ artis peritum, & ſanitatis ac peſtilentiæ moderato-

rem

rem putarunt. Nam cum mediocritas, temperieſque caloris,& grauitas ac magnitudo per illum fiat, merito hæc facultas illi tributa eſt. Poſtea demonſtrarũt omnia diuina prouidentia gubernari, nihilque eſſe quod ſine Dei auxilio diutius poſſit conſiſtere. Solem eſſe Dei miniſtrum, per quem omnia fiunt & naſcuntur: cũ is miſceat elementa, è quorum commiſtionibus naſcuntur omnia. Animas hominum eſſe immortales, quæ, poſtquam fuerint his corporibus exolutæ, pro ſuis meritis vel præmia, vel ſupplicia ſortiantur. Deum adeſſe vbique hominibus quiduis facientibus. Nemini licere clam eſſe ſcelerato. Solam innocentiam intrepidas animas mortuorum ad ſeuerisſimorum iudicum præſentiam deducere. Atque vt ſummatim complectar, omnem Dei & naturæ diligentiam, quæ ad elementa, vel ad corpora ex his compoſita, vel ad ſimplex illud ac diuinum vocatum ſupernum corpus pertineret, per fabulas explicarunt. Atque eædem fabulæ non minus ad informandos mores conferebant, cum ſignificarent Deorum cultum & religionem à nemine poſſe impune negligi. omnia diuinæ prouidentiæ eſſe obnoxia, nihilque carere Dei præſentia. Deum fauere humanę induſtriæ. Dæmones Dei nuntios nobis ſemper conſulere, atque recta ſuggerere conſilia. Sapientiam rem Deo gratisſimam, maximeque à Deo diligi ſapientem. omnium ſcelerum grauisſimam eſſe auaritiam, quæ omnia & humana & diuina iura, cultumque vel ipſius Dei peſſundare conſueuit: cum nihil ſit tam ſanctum, quod non auaritia violare ſoleat. Neminem eſſe poſſe auarum, qui idem ſit vir bonus. omnibus neceſſariam eſſe ſapientiam, ſed principibus hominibus præſertim. Opum eximiã præſtantiam neque vlli vtilem eſſe, neque neceſſariam: cum breuis ſit omnino fruitio illorum, quæ diuturnis laboribus comparaueris. omnem eximiam opulentiam deuitandam, vt inſidiis plenam. Iuſtisſimas eſſe opes, quæ ex agrorum cultu proueniunt. Naturam paucis eſſe contentam. fatuos eſſe, qui plura quam opus habeant, per aliorum iniurias & aſsiduos labores ſibi parare contendant. Nullã eſſe opum, honorum, libidinum, rerumque huiuſmodi ſatietatem. Ab omni ambitione abſtinendum, cum honores qui vel imperitis, vel immeritis deferuntur, & ipſis & iis qui detulerunt, aliquando fiant calamitoſi. Nihil eſſe à Deo petendum proprium, niſi quod videatur illi nobis conferre. omnium mortalium ſtatũ eſſe inconſtantisſimum. Neminem impurum poſſe Dei vltionem deuitare. Legem eſſe hominum Reginam. Belluarum eſſe armis, at hominum ratione diſceptare. Nemini ſcelerato confidere oportere. Principum gratiam nulli impuro eſſe firmam diutius. Qui ſemel à recto deſciuerit, legeſque contemnere didicerit, is poſtea fit ad omne improbitatis genus propenſus. Si quis voluptatum imperium ſemel ęquo animo patiatur, illum poſtea variarum belluarum ac ferarum formam induere. Neminem poſſe ſatis ſibi à voluptatibus temperare, niſi diuinam opem implorauerit, & ab illa adiuuetur: quare temperans putandus eſt Dei amicus. opus eſſe eximia quadam ſapientia vbi quis in aliquam turpem cupiditatem inciderit, vt inde pedem retrahere poſsit. Animæ partes eſſe duas, hanc rationi parentem, illam minime audientem rationem: oportereque meliorem deteriori imperare. omnis probitatis eſſe fundamentum religionem: omnemque beneficentiam eſſe Deo gratam. Vitam mortalium eſſe quam plurimis difficultatibus circumuentam, è quibus niſi Dei ope nemo ſatis ſapienter ſe expedire poterit. Filiis vel ad probitatem vel improbitatem eſſe acutisſimum calcar domeſtica maiorum exempla. Ebrietatem corpus, & animum inutilem facere rebus omnibus: multaque indecora immoderatum vini vſum ſequi ſolere. Iræ vim plurimum obeſſe rebus omnibus, niſi moderatio illi adhibeatur: ſuperbiamque & pertinaciam & inuidiam debere rationi & recto conſilio obtemperare. omnem arrãogtiam & temeritatem diuinæ naturæ maxime eſſe aduerſariam, quæ tãdẽ à

Deo

Deo deprimitur. Ambitionem maxime animos mortalium infeſtare. Mortalium ſuperbia & crudelitate Dei iram concitari. omnibus vitijs annexum eſſe condignum ſupplicium, neque vllam eſſe nobilitatem, aut vires, aut diuitias, aut potentiam, quæ poſsit dignæ pœnæ ſceleratum hominem ſubtrahere: quippe cum vel debilis fortiſsimum hominem iniquum ſæpe profligarit. Animas eſſe immortales, quæ diutiſsime poſsint pœnas dare illorum ſcelerum, quorum perbreuem voluptatem expetiuerint. omnibus eſſe moriendum, cum ſomnus nos mortales eſſe ob quandam mortis ſimilitudinem moneat. omnes poſt mortem eſſe iudicandos. Innocentiam eſſe optimum viaticum omnibus animabus mortuorum ad ſummi Dei præſentiam. Ita viuendum eſſe vt recordatio vitæ præteritæ poſsit nos in morte conſolari, at non terrores inijcere. Tortores fore qui commiſſa peccata nos fateri cogant poſt mortem. omnia peccata vel eſſe medicabilia, vel minime. Singulis animabus pro magnitudine peccatorum magnitudinem ſuppliciorum eſſe paratam. Non eſſe curandum quid de nobis dicant homines, ſed quod æquum eſſe videatur faciendum: cum nemo prorſus ex omnibus mortalibus omni ex parte irreprehenſibilis exiſtat. Ego ſane, cum iſta fuerint dogmata ſub fabulis antiquorum contenta, illos qui poſtea philoſophi nominati ſunt philoſophandi initia ab ipſis fabulis cepiſſe cōtenderim: neque aliud fuiſſe philoſophiam, quam fabularum ſenſa ab inuolucris, exuuijsque fabularum explicata. Nam cum ab Aegyptijs vniuerſa prope philoſophia in Græciam primum fuiſſet deportata, quid prohibet illam per fabulas apud Græcos fuiſſe per manus traditam? Cum enim inueſtigare philoſophiam à principio Aegyptij ſacerdotes priſcis illis temporibus cœpiſſent, rerumque ſacrarum cognitionem illi niterentur apud ſe retinere, ne traderetur in vulgus: dederunt operam vt aliquas notas inuenirent, ſub quibus ſapientiæ præcepta, & arcana myſteria ſacrorum continerentur, quas hieroglypticas nominarunt. Sunt enim hiera ſacra: at glypho ſculpo. Illud vero ad mirabile fuit in Græcorum fabulis, quod earum nonnullæ hiſtoricam & phyſicam & ethicam narrationem admittunt, cum aliæ naturalem tantum, aliæ moralem ſolam contineant. Atque nos in nonnullis omnes has explicationes proponemus, in alijs vel moralem tantum, vel naturalem, cum facile eſſe vnicuique cenſeamus hæc omnia pro iudicio colligere. atque primum de Ioue incipiamus.

De *Ioue Hiſtorice.*

HIc Deus habitus fuit, poſtquam pulſo patre de regno ipſe imperium ſuſcepit, quia reges antiquitus pro Dijs colebantur, quod inuenta multorum ſibi arrogauit: quod humanioris vitæ autor extitit, quod omnia diuina prouidentia gubernari prior demonſtrauit, quod homines ad cultum Deorum erexit.

At Phyſice.

Idem modo aer, modo æther creditus eſt: modo ſol, modo fatum, modo cœlum, modo mundi anima: quæ vbi agit in corpora cœleſtia, Iupiter Olympius dicta eſt: vbi in vires ſubterraneas, Iupiter Stygius: vbi in mari, Neptunus. at caſtratio Saturni vnum tantum eſſe mundum & vnum tempus ſignificat, neque poſſe plures procreari. parentes Iouis Deum denique cuncta genuiſſe & procreaſſe ſignificant: cuius affines ſunt elementa. Deinde ſignificatur illorum mutua generatio & corruptio ſecundum partes, cum tota moles ſit ſempiterna, corporaque cœleſtia minime corrumpantur, frequentiorque fiat circa terram mutatio. Tum è motibus cœlorum confici harmoniam innuebant. Elementa rurſus neque mares ſunt, neque fœminæ, cum tamen vtrorumque fungantur of-

ficio omnis autem vis temporis expellitur è regno Iouis, quia poſt creata à Deo corpora naturalia in elementa ſæuitum eſt tantum à Saturno ſiue tempore, quod eius vires extra primum, cœleſteque corpus reiectæ ſint, atque ſub fabuloſis de Ioue narrationibus iſta rerum phyſicarum dogmata continentur.

Quæ Ethicè.

In eadem fabula demonſtratur omnem diuitiarum amplitudinem, omnemque opulentiam eſſe inuidioſam & inſidijs plenam: cum per fraudes etiam & inſidias ſoleat comparari. omne enim diuitiarum immodicarum deſiderium æquitatis & religionis cultum, & humanitatis iura facile proſternit: cum tranquillitas animi, & honor, & multorum reuerentia probitatis ſint comites. Deinde demoſtratur quod principis ſapientiam & integritatem omnium rerum bonarum vbertas, ac felicitas demum conſequitur. Auaritia poſtea in omnia penetrare dicitur, eaque eſſe ſcelerum omnium fundamentum, neque quidquam magis formidandum illa eſſe viro bono, cum vix vllus locus auaritiæ ſit clauſus. Poſt hæc demonſtratur quod is, qui deditus fuerit libidini, facile in omnes brutorum formas mutatur, & ad turpiſsima quæque prolabitur. patet igitur quod neque nimio diuitiarum deſiderio teneri conuenit viro bono, & quod præſentibus vti ſapienter oportet, & quod ſapientia felicitatis eſt fundamẽtum, & quod omnis turpitudo fugienda eſt viro bono: quæ omnia per Iouis figmenta ſignificabant.

De Saturno hiſtoricè.

Cultus fuit Saturnus vt Deus de multis benemeritus, quod cum in Italiam veniſſet ad Ianum, & illum & populos Italiæ primus politioris vitæ rationem docuerit, & nummos imprimere inuenerit, & agrorum cultum, & Italos primus plãtationes, inſitiones, educationes arborum, fructiferarumque plantarum culturam docuerit. Qui cum eſſet ſapientiſsimus, ob eius æquitatem & ſapientiam dicitur ætas aurea ſub illo fuiſſe, & vberrima terræ feracitas, & ſumma omnium cõcordia. Non enim legendis, quæ iuſta eſſent, exercebantur homines ſub eius imperio, ſed potius agendis: cum lex & æquitas foret neceſſario in animis omnium impreſſa. Tunc igitur viri boni ſine calamitatibus, ſine curis, ſine ægritudine propter temperantiam viuebant, per iucundiſsimam ſenectutem, quam maxime omnium infeſtat præteritorum peccatorum memoria.

At Phyſicè.

Saturni parentes declarant illum eſſe tempus, quod natum eſt ex aſtrorum cœlique agitatione. Hic partes genitales patri abſcidit, quia vnus eſt æther, vnus mundus, vnum tempus, quod curſum cœli metiatur. Pactiones cum Titane ſiue ſole ita factæ ſunt, vt quæ tempore naſcerentur, poſtea omnia interirent: ſic enim & elementotnm, & procreatorum ex illis corporum generatio & corruptio indicatur, cum nihil naſci poſsit niſi ex corruptioni obnoxijs principijs: atque hæc ſine tempore confici non poſſunt. Cum vero res abſumantur per tempus, & rurſus aliæ in abſumptarum locum ſufficiantur, Saturnum filios ediſſe finxerunt, & rurſus vomuiſſe: qui deiectus de regno idcirco fuit, quod ætheris natura credita ſit immunis ab omni corruptione, cum non ſentiat vim temporis, quod inferius extra ſuum regnum detruſit. Sic igitur corrumpi, vti dicebam, ſignificabant elementa, aut ex ijs compoſita, quinta vocata οὐσία ſit ſuapte natura ſempiterna. Locus elementorum vocatus fuit tartarus, quaſi ἀπὸ τῶν ταραχῶν à perturbationibus ſcilicet, quibus eſt plenus. Iupiter fratres à paterna voracitate liberauit, quia elementorum materia ſecundum totum ſit ſempiterna. Atque hæc dogmata ſub hac fabula ad philoſophiam ſpectantia occultabantur.

Nunc

Nunc Ethicè dicamus.

Fuit Saturnus à filio de regno deiectus, quia nullæ ſunt opes eximiæ ſine maximis periculis & animi perturbationibus: atque omnis iniquitatis denique vindex eſt Deus. Non offendendos eſſe parentes poſtea ſignificabant, cum Iupiter paternam crudelitatem ſit imitatus: quia paternæ vel iniquitatis vel probitatis exempla domeſtica filij plerunque ſequuntur. Sic enim vitãdam opum eximiam præſtantiam, vt neq; tutam neque naturæ neceſſariam, & ab omni iniuria abſtinendum, ſignificabant.

Phyſice è Cęlo.

Cœlus Terræ filius ob mundi procreationem dictus eſt, quia natus putetur ex informi materia. Hic exectus fuit à Saturno, per quod demonſtrabatur quod vnus eſt æther, neque vllum tempus patietur alterum æthera produci: ac neque alterum tempus è motu cœli gignetur. Mundum igitur vnum tantum eſſe per hæc quę dicta ſunt, ſignificabant non minus quàm philoſophi demonſtrare poſtea apertioribus rationibus conati ſunt.

E Iunone Phyſice.

Iuno fuit Saturni filia, quia prius cœlum ab opifice Deo factum eſt: deinde ex eius curſu natum eſt tempus, ex illo continuo æther, deinde elementa, quorum ſupremus eſt præter Iouem, aer, Iuno ſcilicet omnis humanæ vitæ moderatrix: per quem imbres & grandines concitantur. Ex aere incaleſcente naſcuntur animalia & plantæ, pro cuius temperie mores plerunque imbibimus. Cum vero ex aqua proxime aer gignatur, nutrita dicitur fuiſſe ab Oceano & Thetide. Cum in aera vis ætheris ad animalium procreationem agat, vxor eſt Iouis, cum vertatur in ignem, Vulcanum fertur peperiſſe. Cum aeris benignitas rebus omnibus naſcentibus conferat, coniugijs fuit præfecta. Sic igitur ſignificabant antiqui aeris locum, & vires, & actiones, & è quibus naſcatur, in quod elementum proxime vertatur, quod in ipſum agat, ipſumque aera plurimum conferre ad mores ſingulorum, & ad rerum omnium ortum.

De Hebe Phyſice.

Hebe igitur merito nata eſſe dicitur è Iunone, quia omnia cum aeris temperie pubeſcunt. Hæc ideo ſoror eſt Martis, quia propter fertilitatem regionum, vbertatemque & opulentiam prouinciarum bella plerunque naſcuntur: cum nemo prope de loco ſterili dimicare ſoleat. Atque hæc de aeris vi & actione.

At Ethice.

Fuit illa remota à poculis miniſtrandis Ioui, quia gratia principum eſt inconſtantiſsima, omnique vel minima de cauſa aliquando amittitur, quibus haud idem ſemper, ſed aliud alijs temporibus placet, ac pulchrum apparet. Id enim per Hebes res geſtas ſignificare volebant.

De Vulno Phyſice.

Vulcanus vero ex aere natus dicitur, quia extenuatus aer conuertitur in ignem atque ſic mutuas elementorum mutationes per huius fabulam ſignificabant. Cum vero ignis eſſet in materia, deformis eſſe dicebatur & impurus, quare deiectus eſt à Iunone, & à Thetide nymphiſque marinis exceptus educandus: ex ijs

enim natura fulminis,& cœleſtium ignium,qui fiunt in nubibus, procreatur. Atque dictus eſt fulmina Ioui fabricaſſe, quia vapor ille, è quo eliduntur fulmina, per calorem extollitur & gignitur.Sic enim meteorologica per hanc fabulam docebant.Idem cum Mineruam cuperet,ſemen in terram deiecit, quia non purus, at turbulentus in materia calor rerum omnium ortum adiuuat.

At nunc Ethice.

Vulcanus ligauit Martem ac Venerem in rete, nempe claudus celerem, & inualidus fortiſsimum bellorum Deum : quia nullæ vires iniquum hominem poſſunt à iuſta vindicta Dei protegere. Quare per hæc etiam homines hortabantur ad integritatem & ad innocentiam,& ab omni turpitudine reuocabant.

De *Marte Phyſice.*

Martem nonnulli ſolem eſſe voluerunt, qui cum Venere coniunctus ſuperueniente Vulcano præcipue,nihil procreat. Per hæc & vitam & ortum animalium in qualitatum elemētorumq; ſymmetria conſiſtere demonſtrarunt: quippe cum per Martem litigium,per Venerem amicitiam ſignificarent.Per Vulcanum exuperantem aliquam qualitatem.Nihil enim ex vna tantum qualitate elementorū naſcitur, neque ex ſimilibus, ſed ex his temperatis & modice inter ſe permiſtis.

At Ethice.

Mars naſcitur è Iunone opulentiæ Dea,quod ex opibus omnis eſt contentio, cum aliquando cauſę aliæ iniuriarum palam à principibus fingantur. Nutritus fuit apud barbaras nationes à Thero nutrice,quæ feritas eſt,quia belluarum magis quam hominum proprium ſit armis dimicare, quæ ſibi inuicem ratione perſuadere non poſſunt:cum lex hominum regina ſola eſſe debeat,quod honorificētiſsimum telum ſit innocentia & æquitas.

De *Neptuno Phyſice.*

Neptunus Iouis frater elementum aquæ creditus eſt.At aliquando tamen vis diuina per aquam diffuſa,quæ totam molem à corruptione præſeruat: quam animam mundi nonnulli vocarunt. Sic enim non modo mutuam elementorum inter ſe mutationem, & ex his generationem animalium ſignificabant, ſed etiam omnia diuina prouidentia gubernari, & Deum ipſum eſſe rerum omnium ſemper & vbique artificem.Hæc vis diuina in æthere Iupiter, in aqua Neptunus,in aere Iuno dicitur. Huius Dei educatio facillimū eſſe ad motus aquarum elementum indicat, ac maris perturbationem, quod etiam teſtatur id victimarū genus.

At nunc Ethice.

Enimuero cum omnia fiant diuina prouidentia, nos admonuerunt antiqui per preces Theſei, quibus mortem Hippolyti à Neptuno impetrauit,nihil proprium à Dijs eſſe optandum, ſed quæ conferant tantum : cum multi ſibi calamitoſa ſæpius poſtulauerint.Cum pulſus ſit de cœlo & Laomedonti ſeruire coactus ſit,fortunæ inconſtantiam proponebant ante oculos,cum nullus ſit tam ſublimis ac felix ſtatus viri improbi,qui non poſsit facile labefactari. Poſtea multas calamitates Neptunus Laomedonti immiſit ob neglectam religionem, quare ſignificatur Dei cultum ſine maximis calamitatibus non poſſe prætermitti. Quis enim omnium bonorum autorem Deum, omniumque parentem neglexerit,ac non merito in omnes calamitates prolabetur? qui vero probe ſanctéque vixerit, & Deum piè coluerit, hic vnus placatum Deum in omne tempus habere poterit. Hæ fuerunt legitimæ harum fabularum ſententiæ.

De

De Plutone.

Pluto patre Saturno Iouis, Neptunique & Iunonis frater & ipſe natus eſt, poſt cœlum inimirum ab ipſo mundi opifice Deo vna cum cæteris elementis creatus. Hic terra eſſe creditur, & omnium diuitiarum Deus, cuius pax alumna, quod omnium vbertas è terra proueniat, quam pax alit. Hic idcirco mortuorum eſt Deus, quod omnia quæ moriuntur in ſua principia ſoluantur, atque in terram manifeſtius. Sic oſtendebantur in ea ſolui vnumquodque corpus, quibus à natura compoſitum fuit. Quod autem Pluto terra ſit, declarat Proſerpinæ fabula: quam rapuit illa de cauſa Pluto ſub terram, quia radices primum plantarum inferius, deinde ſuperius excreſcunt: ſic modo apud Plutonem, modo apud Iouem eſt Proſerpina. At Ethice.

Per hæc ipſa figmenta rurſus ad vitæ tranquillitatem nos hortabantur: quod breuis ſit diuitiarum fruitio, cum diuturnis laboribus comparentur. Tum demonſtrabant illi opus eſſe nullam turpitudinem, nullumque dedecus vereri, qui diues eſſe cupiat, quod idem eſt atque eſſe ſceleratum. Nam qui equi Plutonem vehebant? Alaſtor pernitioſus, Orphneus obſcurus, Nyctheus nocturnus, Aethon ardens: quod crudelitas, & omnis æquitatis obliuio, & recti inſcitia diuitiarum deſiderium conſequuntur, à quibus vehitur.

De Pluto.

Cum vero animus hominum neque poſsit quieſcere, neque vtiliter id facere poſsit: per Pluti inuentionem homines ad agriculturæ ſtudium adhortabantur, cum dicerent Plutum eſſe Cereris filium, diuitias terræ ſcilicet, cum opes iuſtiſsimæ è terra naſcerentur. cæcus fuiſſe fingebatur, cum diuitias hominibus nullo delectu impertiret, quia occulta ſunt Dei conſilia, quæ nemo prorſus humano ingenio poteſt vel debet inueſtigare, ſed ſua fortuna eſſe contentus. At vero ne quid temere fieri & ſine diuina prouidentia putaretur, maluerunt Deum vel cæcum introducere, quam aliquod facinus Deo omnino teſte carere.

De fluminibus inferorum.

Enimuero vt pateret non in vita ſolum plurimum conferre integritatem & innocentiam ad beate tranquilleque viuendum, ſed etiam morientibus gratiſsimum eſſe viaticum vitæ præclare tranſactæ recordationem, terrores & pericula mortuis complura eſſe tradiderunt, & monſtra apud inferos parata, quibus mortui pro magnitudine ſcelerum torquendi traderentur. Deferebant ſceleratos Acherontis fluuii vnda cũ ſtrepitu: quia cõſcientia, rerumq; turpiter aut crudeliter geſtarum memoria ſub mortem animum magnopere infeſtat. Sic igitur ſignificare voluerunt ita vitam noſtram oportere componere, vt recordatio præteriti temporis quam maxime in morte animos noſtros ob innocentiam & integritatem conſoletur, & nos intrepidos ad vel ſeueriſsimorum iudicum præſentiam perducat. At qui fuerit ſceleratus & improbus, ille querulus lamentationibus & curis plenus flumina quæ ſunt apud inferos traiicit, quæ ſuis locis fuerunt commemorata. Sunt enim curæ ſub mortis tempus animum infeſtantes ſub harum fabularum figmentis expreſſæ ad deterrendum à flagitiis. At vbi mortui ad illa flumina peruenerint, ſiqua anima illegitime deſcenderit, neque iuſta conſecuta ſit, ibi errare diu permittitur antequam traiiciatur: quæcunque vero capta fuerit commiſſorum peccatorum pœnitentia, omnemq; ſpem

in clementia Dei collocarit, hæc à Charonte traijcitur. Quibus rebus ſignificare voluerunt nos viros bonos pro viribus eſſe oportere, cum probitatis comes ſit vbique lætitia & fidentia, quod vbi vires mortalium attingere non poſſunt, diuina clementia nihilominus nobis non deerit.

De Cerbero Phyſice.

Vbi ad inferos animæ deſcenderint, excipiuntur ab horrendo Cerbero cum lætitia, qui poſtea volentes exire deterret. hoc nihil aliud quam natura eſt rerum quæ gaudet ortu ſingulorum, cum grauiter ferat interitum. Per hæc immortalitatem animarum antiqui oſtendebant: nam animas ſemper fuiſſe putarunt Pythagorici, quæ de cœlo in hæc corpora, tanquam ad inferos deducerentur: quibus blandiebatur aduentantibus natura, at contra adituras ſuperos reclamat.

at vero Ethice.

Cerberus eſt auaritia & cupiditas diuitiarum, quæ aduenientibus opibus blanditur, ſumptibus vero vel neceſſarijs triſtatur. capita complura ſunt Cerberi, cum multa ſcelera ex vno auaritiæ fonte naſcantur. neque vllus eſſe poteſt auarus vno tempore & vir bonus, cum inter auaritiam & probitatem magna ſemper ſit contentio.

De Parcis.

At vero Parcas crediderunt antiqui Deas eſſe potentiſsimas, quoniam omnia quæ naſcerentur, vel fierent, ſita eſſent ſub harum poteſtate: quas Iouis & Themidis filias putarunt, quoniam vel ſingulis animabus Deus pro prioris vitæ meritis corpora & fortunam traderet, vt ſentiebant Pythagorici, vel quia ſingulis pro dignitate diuina ſapientia præmia vel pœnas impartiret: cuiuſce diuiſionis cum cauſam priſci ignorarent, omnia fato vel à Parcis gubernari crediderunt: quare ſapientiores omnia diuina prouidentia gubernari per ignotas hominibus cauſas demonſtrantes, ea de Parcis tradiderunt.

De iudicibus inferorum.

Neq; vero in hac vita ſolum, ſed etiam poſt mortẽ ſingulos à Deo pro dignitate vel bona vel mala obtinere, atq; nihil omnino ſine Dei cura perfici, oſtẽdentes iudices apud inferos poſt mortẽ ſtatuerunt, qui ſingulorũ peccata diligentiſsime iudicarent. neque enim conueniebat vt animæ vel in corpora pro meritis mitterentur, vel poſt mortem præmia conſequerentur, niſi fuiſſent prius iudicatæ: quare huic iudicio tres præfecti ſunt, qui quoniam omnia ſcelera vel ſanabilia erant, vel inſanabilia: ſanabiles quidem animas in certum locum, donec maculæ contractæ ex humanis ſordibus expurgarentur, deduci iubebant. quæ vero immedicabilia vlcera ex humanarum rerum contagione contraxiſſent, illæ in profundiſsimum tartarum deijciebantur. at quæ pie ſanctéque vixiſſent per ſummam innocentiam, quæque ab omni ſorde humana procul abeſſe forent iudicatæ, illæ in loca tum ob fertilitatem rerum omnium, tum ob temperiem cœli perpetuam ſuauiſsima deducebantur. His igitur rebus antiqui nos hortabantur ad probitatem, quoniam ſi quis dum viuit pœnas ſuorum ſcelerum deuitauerit, at certe poſt mortem ſupplicium deuitare non poterit.

De Eumenidibus

Verum ne quis ſua flagitia ſe occultaturum eſſe ſperaret, additæ ſunt miniſtræ

&

& tortores his iudicibus acres & formidabiles furiæ, quas nonnulli Erinnyas appellant: quas conſcientiæ ſtimulos eſſe diximus, cum ex ijs parentibus, quibus traditum eſt, natæ dicātur. Nullus enim grauior eſt tortor, aut magis infeſtus teſtis, quam ſit ſua cuiuſque ſententia, atque, vt ſummatim dicam, per hæc ſignificare voluerunt antiqui ſoli viro bono omnia eſſe tuta, ſolamque integritatem & innocentiam homines intrepidos ad omnes fortunæ mutationes perducere. quippe cum vel hæc, vel non valde his diſsimilia, impuris hominibus ſint expectanda.

De Tartaro.

Animæ igitur ſceleratorum multis grauiſsimiſque vitijs contaminatę per hos tortores à iudicibus cognitæ, prædictis furijs in tartarum deducendæ tradebantur: cum is locus eſſet pœnarum luce omnino carens, multiſque plenus perturbationibus, vnde nō dabatur amplius reditus; quæ quidem præcepta fabularum, nihil prope diſſentiunt à veris Chriſtianæ religionis inſtitutis: niſi quod illi ſub fabuloſis hæc occultarunt, quæ nos habemus aperta & manifeſta.

De Hecate.

Cum vellent autem demonſtrare omnibus neceſſario eſſe moriendum, neque poſſe quenquam Dei voluntatem effugere, aut ab eo ſtatutum diem præterire, Hecaten Iouis filiam & Aſteriæ finxerunt eſſe: quæ credebatur vis eſſe per aſtra deſcendens & occulte agens diuinitus in corpora hæc inferiora, ab ijs qui Iouem omnia regere putarunt, & omnibus moderari, vnde omnia proficiſcerētur. quam uis alij fatorum cuiuſque eſſe ordinem ac vim exiſtimarent, quæ diuinitus in corpora mortalia funderetur: quā, cum nulli eſſet cognita, Noctis filiam crediderūt.

De Somno.

Enimuero ne obliuiſceremur ſomnum morti eſſe ſimillimum, atque omnia quæ dormiunt interire etiam aliquando ſolere, Somnum Deum eſſe antiqui tradiderunt Mortis fratrem: atque ſomnus ille ſuauiſsimus dicitur, qui morti ſit perquam ſimilis. non enim ſolum ad recuperandas vires à Deo hunc datum eſſe animabus dixerunt ſapientes, ſed etiam vt admoneremur quotidie quod mortuorum ſumus imagines.

De Proſerpina.

Ad explicandum vero ſeminum plantarumque omnium naturam Proſerpinæ figmenta antiqui introduxerunt: quæ ſex menſes eſſet ſub terra, & totidem ſupra terram. Sic enim diffundi virtutem plātarum. ſex menſes in ramos ob frigus ſubterraneum ſignificabāt, cum ab hyemis frigore ſuperiore & circumſtante virtus earundem plantarum intra terram includatur. nam ſic natura ſuas vires omnibus animalibus, naturalibusque corporibus impertit, vt alterne exerceāt. quippe cum dies etiam negotijs agendis, nox quietis cauſa conceſſa ſit.

De Luna.

Lunæ naturam præterea viresque explicantes illam filiam Hyperionis ſiue ſolis dixerunt, quia cum corpus ſit diaphanes, tanquam ſpeculum lumen à ſole acceptum rurſus in terras ad nos transfundit. atque eadem de cauſa ſolis ſoror etiā

dicta eſt. per currum celeritatem motus proprij indicarunt ad exprimendam naturam, quia ſemper vel maior vel minor quotidie fieret. variorũ colorum veſtes illi tribuerunt ad explicandas vires. hanc eandem marem & fœminam dixerunt, quia vt fœmina, humorem præbeat vtilem animantium nutrimento, atq; eadem calorem vnà ſenſim infundat, qui plurimum conferat ad incrementum: nam ſine hoc ipſo calore inutilis eius opera eſſet omnino putanda, vt autem quantum poſſit manifeſtum fiat, argumento ſunt ea, quę pertinent ad partus pręgnantium animalium, quæ vim lunæ perſpicue ſentiunt, quare Lucina etiam dicta eſt, quod in lucem animalia educat. Hæc eadem corruptioni etiam plurimum confert, quare maxime in diebus lunæ creticis periclitantur grauiter ægrotantes.

De Diana.

Diana & Phœbus Latonæ ac Iouis filij creduntur, per quam fabulam ſignificare mundi ortum voluerũt, nam cum informis eſſet prius in vnam molem confuſa mundi materia, quia omnia obſcura eſſent & laterent, tenebræ illæ Latona vocatæ ſunt. Phębum & Lunam Iupiter euocauit ex his tenebris ſpiritus domini ſcilicet, cum dixiſſet fiat lux: cuius lucis autor eſt Phœbus & Diana. ſic igitur mundi creationem à luce incepiſſe antiqui ſignificabant. ſed de his latius poſtea ſuo loco dicemus.

De campis Elyſiis.

Sed quoniam explicata ſunt ſupplicia quæ grauiſsima & ſempiterna conſceleratis hominibus ab antiquis poſt mortem proponebantur, vt deterrerentur ab omnibus ſceleribus, & ab omni turpitudine, videtur eſſe neceſſarium vt quæ præmia viris bonis, quibus allicerentur ad probitatem, fuerint ab iiſdem propoſita, perquiramus. Erant igitur ijs inſulæ duæ conceſſæ, ad quas lenes & odoriferi venti, tanquam per incredibilem florum copiam pertranſiſſent, ſuauiter ſpirabant. ſolum pingue, quod omnia ſine humana diligentia facile produceret· locus multis ſemper florum fructuumque ſuauium generibus abũdabat & plantis domeſticis vbique veſtiebatur. vineæ ſingulis menſibus fructum ferebant. aer ſincerus & temperatus, qui nullam temporum patiebatur mutationem. nam omnes maligni venti vel prorſus hinc exulabant, vel ſi peruenirent, prius per inania loca defatigabantur, omnemq; inclementiam exuebant, quam loca illa attingerent. placidiſſimi imbres hic à Zephyris vel ab Argeſte excitabantur, cum plerunque tamen terra ob ſuam naturæ bonitatem imbribus non egeret. Ibi erat ſuauiſsimarum tantum auicularum genus, quæ dulces concentus muſicæ ſymphoniæ non diſsimiles paſsim per totum anni tempus exercerent. ibi cantilenæ erant mirificæ ſuauitatis, chorosque ducebant virgines cum pueris pulcherrimę, quibus accinebant cum muſicis inſtrumentis peritiſsimi cantores. Epulæ ibi naſcebantur ſaluberrimæ. nulla ſentiebatur ibi ſenectus, nulla ægritudo, nulla mentis perturbatio. non auri, non diuitiarum cupiditas, non honorum animos beatarum animarum infeſtabat: omnes priuatam vitam rebus neceſſarijs contentam vel maximis impetijs anteferendam exiſtimabant. Hic vnuſquiſque iiſdem ſtudijs exercebatur, quæ viuenti gratiſsima extitiſſent.

De Lethe fluuio.

Enimuero quia putabant antiqui philoſophi animas hominum eſſe immortales ac ſempiternas, quæ fuit Pythagoræ opinio, & aliorum quorundam, has cre-

diderunt pro ſingulorum meritis, & pro rebus in priore vita geſtis ſemper in noua corpora denuo tranſmitti: atque hoc ipſum ad inferos mitti eſſe putabant, in noua corpora redire. At enim non facile adduci poterant animæ, quæ graues moleſtias & miſerias humanas ſemel expertæ fuerant, vt rurſus in hæc corpora redirent, niſi aliquam rationem excogitaſſent, qua fierēt omnium priſtinorum incommodorum immemores: idcirco Lethen fluuium ea aqua fluere dixerunt, vt ſemel epota rerum omnium memoriam omnino obliteraret. Sed enim fluuius ille vbi ſit, dubitari poſſet, quoniam alij apud inferos eſſe dixerunt, cum Pythagoras tamen è cœlo deſcendere animas exiſtimauerit. ego ſane cenſeo in circulo lunæ fuiſſe Lethen collocatam, cum ſatis aptæ obliuioni vires eius appareant. quippe cum Cancrum cœleſte ſignum portam putauerint per quam animæ hominum aſcendant, ac deſcendant, cum per Capricornum iſtud ipſum à Dijs fieri creditum ſit.

De Penatibus.

Vt autem manifeſtum fieret omnibus nihil eſſe quod diuina prouidentia non gubernetur, noſtraque omnia ſemper diuino conſilio protegi, cum Dei præſentia nullo in loco carere poſsimus, non ſolum Lucinam parturientibus mulieribus ſtatim adeſſe finxerũt, quæ illas a doloribus ſolueret, ſed ſtatim nati infantes proprios habere dæmonas continuo crediti ſunt, quorum auxilio per totam vitam fruerentur. hæc opinio ab illa priſca antiquorum ad noſtram vſque ætatem perdurauit: nunc hos nuntios Dei nominant: phyſici vero Iouem, Iunonem, Mineruam, Veſtam hos eſſe dixerunt, vires elementorum ſcilicet, cum illis nati continuo perfruamur: atque hos Deos æthera medium, aera imum, & terram, & ſummam ætheris partem, quæ vis eſt diuinæ intelligentiæ, quam Mineruam nominarunt. Hæc enim numina domorum priuatarum, & ſingulorum in ijs habitantium, & vniuerſarum ciuitatum curam habere putabantur. Alij Apollinem ac Neptunum Penates ſolos putantes in idem reciderunt: calorem, tanquam principium à quo fieret opus naturæ: & humorem ex quo fieret, principia ponentes. atque eadem de Laribus dicta ſint.

De Genio.

Creditus autem fuit Genius dæmon, non quidem is, per quem viueremus, aut cuius auxilio vbique frueremur, ſed is, qui nobis ſemper bona conſilia ſuggeret, & quem haberemus in tota vita noſtra conſultorem. Sed cum multa alia quoque Genium proprium, vt plantæ, & animalia, quæ non egent conſilio, habere dicantur: videtur probabilior illorum ſentẽtia qui occultam vim planetarum, quæ ad omnia hæc pertineret, Genium vocatam fuiſſe putarunt: quare omnia humana & cœleſti vi occulte gubernari, & nihil diuina virtute vacare tradiderunt.

De Pallade.

Vt vero demonſtrarent antiqui non ſola vi cœleſti mortalium res gubernari, ſed etiam prudentiæ hominum aliquid loci relictum eſſe, cum Deus diligentes & prudẽtes ſemper adiuuet, tum ſapientiam rem Deo gratiſsimam eſſe dixerũt, cum Deus magnopere diligat ſapientem. ad hoc autem exprimendum illam Iouis filiam eſſe dixerunt ſine matre, cum ſolus Deus vere ſit ſapiens, alij vero ſimilitudine quadam, vt pateret quanta vis eſſet ſapientię, illam armatam natam eſſe finxe-

finxerunt,cum ſapiēs nullas neq; fortunæ iniurias, neque humanā iniquitatē magni faciat,ſed omnia conſilio & patiētia ſuperet,omnemque ſuā ſpem in Deo collocarit. & quoniam initium ſapientiæ eſt timor domini. hanc dixerunt antiqui profligauiſſe impios gigantes,qui neglecto Deorum immortalium cultu in Iouem inſurgere conati ſunt.omnis .n.ſapiētia humana,quæ diſsideat à diuina voluntate,inanis eſt & contemnenda, cum ſolus vir bonus & amicus Dei ſit ſapiēs.

De Prometheo.

Enimuero vt demonſtrarent omnem humanam prudentiam quæ à diuina voluntate deſſentiret eſſe pernitioſam mortalib. & inſulſam, Promethei fabulā introduxerunt,quem artes & dolos omnes excogitaſſe inquiunt, & idcirco grauia ſupplicia paſſum fuiſſe. Hūc aiūt columnæ alligatum fuiſſe, multaque grauia paſſum tandem reconciliatum fuiſſe Ioui, quoniam viris bonis plerunq; pugnandum eſt cum infortuniis:atque ſoli prope mali vel fatui ſunt fortunati. At cum breuis vita mortalium exiſtat,qui multas moleſtias æquo animo pertulerit, ille Deo tandem fit amicus. quare per ſapientiam Ioui tandem reconciliatus fuit.

De Atlante & Endymione.

Neque tamen putanda ſunt omnia, quæ fabuloſe tradita ſunt ab antiquis, ad humanæ vitæ inſtitutionem, vel ad vires naturę exprimendas fuiſſe conficta: ſicuti non neceſſe eſt in fertili agro nullam naſci plantam inutilem. Quæ de Atlante igitur & de Endymione prodita ſunt memoriæ, illa de viris aſtronomicæ ſcientiæ peritis dicta ſunt, poſtea ad illorum gratiam, vt cum ſuauitate ad poſteros traſmitterentur, ita fabuloſis narrationibus fuerunt implicata.

De Fortuna.

Neque illa quidem,quæ memoriæ prodita ſunt de fortuna,non ſingulari conſilio fuerunt excogitata.quæ quid ſit ſatis explicatum fuit in Phyſicis ab.Ariſtot Sed ego,cum omnia diuina prouidentia gubernari putem, nihil fortunæ tribuendum vere ſentio:ſed nomen ipſum tributum fuiſſe fortunæ putarim, vt à cogitatione diuinæ potentiæ,cum moleſtiis,vt ſibi videntur, præter dignitatem homines infeſtantur,deducerentur:.atque in fictum nomen ſuas lamentationes & conuicia coniicerent,quæ leuis & ſtulta,& cœca, & iniqua vocaretur. cum cauſæ neſcirentur,cur huic res aduerſæ fere omnes euenirent,at illi contra nihil non ex ſententia ſuccederet.

De Apolline.

Explicatum fuit in ſuperioribus fabulis de mundi principiis, & mutuis elemētorum inter ſe mutationibus,deque animæ immortalitate, quod illa ſempiterna ſit in hominibus,quod vnus ſit mundus ex vniuerſa materia : & quæ ſint corruptionis ac generationis elementorū principia:nūc videtur dicendū de iis quæ pertinent ad conſeruandas formas ſingulorum animalium,& compoſitorum corporum. Eſt autem omnium horum ſol artifex,quem à ſplendore Phębum nominarunt, nam propter obliquum eius curſum ſub ſignifero circulo omnes & plantæ & animalia modo eius acceſſu fœtum producunt, modo receſſu vires reſumunt. Fuit idem medicæ artis peritus,& ſalubritatis ac peſtilentiæ artifex creditus, quoniam vis ſolis medicinæ confert, cum nimius eius calor ſit peſtifer om-

nibus animantibus. Eſt .n. omnis animātiū ſalus in ſymmetria caloris cōſtituta: quare generationis & corruptionis artifex ſol eſt appellādus, vt ſenſerūt antiqui.

De Aeſculapio.

Aeſculapium idcirco finxerunt antiqui Phœbi & Coronidis, quam aeris temperamentum eſſe dicebamus filium, quia niſi ſolis calor aera purget ac rariorem faciat modice, & niſi humoris vis quædam in ipſo aere relinquatur, nulla eſſe poteſt ſalubritas. Fuit igitur Aeſculapius aer bene affectus, cuius filia fuit Sanitas aut bona valetudo. Eſt enim aeris temperies non homini ſolum, ſed etiam cunctis cæteris animalibus, & plantis ſalubris, quare iure & Solis filium Aeſculapium, & ſalubrem vim de ſole animis corporibusque ſubuenientem dixerunt. Sed quia vis ſolis aſsidue commiſceat oportet ipſum aera matrem illi Deo miſtionem tribuerunt. Per hæc igitur non ſolum autorem generationis & corruptionis ſolem ſignificabant antiqui, ſed etiam ſalubritatis: cum mediocritas conſeruet, at quod nimium eſt vel minimum interimat: omnis enim vita animantium & ſanitas eſt in mediocritate, conſtituta.

De Chirone.

Atque cum in aeris optime affecti natura facultas ſit conſtituta facile conualeſcendi, accidit aliquando male affecti corporis malignos humores in aliquam partem ipſius corporis debiliorem confluere: quod enim per totum corpus diffuſum fuerat à vi naturæ in vnum locum expellitur, Chironem peritum chirurgiæ celebrarunt. Sic enim ſignificabant phyſicas actiones per has fabulas, quæ ſpectabant ad conſeruanda ſingula compoſita corpora naturalia.

De Venere.

Deinde quoniam alia ex animalibus naſcuntur è corruptione, alia è coniunctione: quid conferret vtriſque explicarunt. Atque naſcentibus quidem ex corruptione mediocritas caloris, & cęli clementia ad educandum neceſſaria eſt. illis rurſus animalibus, quę generant ex coniunctione maris & fœminæ, per opportuna eſt aeris temperies. Nam cum ſemen è ſubtiliore ſanguinis parte ſecernatur, non ita facile iſtud fit, niſi ſanguis modice incaluerit, quod fit per ver præcipue; eſt enim verna temperies quaſi lena ad procreationē vbiq;. Sic igitur materiam ſeminis, & aeris clementiam procreandi deſiderio neceſſariam per fabulas antiqui exprimentes, Venerem è genitalibus cœli partibus & ex mari natam fuiſſe fabulati ſunt. Sunt enim genitales partes cœli caloris mediocritas per motum, qui confert animalium generationi.

De Cupidine.

Inde Cupido Veneris filius fuiſſe dicitur, quoniam ex aere ita affecto corpora & ipſa animalium bene affecta in procreandi cupiditatem ſenſim illabuntur. Nā tum vigere ſingula animalia putanda ſunt, cum exiſtunt naturæ negotiis habilia: ſic igitur antiqui ex optima valetudine & ex aeris temperie naſci animalium fertilitatem tradiderunt per fabulas. At vero quia multa turpia propter libidinem à nonnullis committuntur, ad exprimendam indignitatem eorū, qui nimis ad libidinē ſunt propēſi, Cupidini tantū deformitatis, quantū explicatū fuit, tribuerūt.

De

De Gratijs.

Sunt autem argumento illis quæ dicta fuerunt ſuperius, Gratiarum vires & nomina, quæ nihil aliud ſignificabant quam fertilitatem agrorum, frugumque abundantiã, quę pacis beneficio late proueniunt. Has hac ipſa de cauſa Veneris aſſeclas eſſe dixerunt, & Solis Aeglesque filias, cum nihil ſine ſolis clementia fœcundum fieri poſsit.

De Horis.

Præterea quia nihil ſatis commode videbatur fieri poſſe ſolo naturæ ductu, vel ſi optimam cœli temperiem conſequatur, niſi humana adiuuetur induſtria, introduxerunt horas antiqui, quæ ſingulorum diligentiam ſpectarent, diligentioribusque hominibus fauerent. Nam humanam induſtriam nunquam deſerit diuina clementia, quare hæ nubes pro arbitrio inducere, & cœlum ſerenum facere, & tẽporibus moderari creditæ ſunt. Per eaſdẽ Horas rurſus improbitatis hominũ ſterilitatẽ agrorũ, & omnes diuinitus immiſſas calamitates eſſe comites innuebãt.

De Mercurio.

Atque vt intelligeretur à diuina natura res humanas non eſſe penitus ſeiunctas, Mercurium tanquam vinculum quoddam intercedere cenſuerũt, qui Deorum conſilia ad homines, hominum ad Deos ipſos aſportaret. Id autem fingebatur ab iis, qui quo pacto res humanæ diuinitus gubernarentur, percipere non poterant. Nam Mercurius vis eſt illa diuina, quæ in mentes hominum diuinitus infunditur, quæque res humanas mirifice in ſuo ordine componit & conſeruat. Tũ rurſus, vbi ſomnia in mentes hominum diuinitus infundi putabantur, aut vbi animæ in corpora naſcentium deduci, aut poſt mortem ad inferos, vis illa diuina Mercurius dicebatur. Illo autẽ nomine vis diuina vocata fuit, quia primus Mercurius vir ſapientiſsimus mundum à Deo creatum fuiſſe dixerit, & non poſſe ſine diuina prouidentia gubernari, omnemque Deorum cultum inter mortales inſtituerit, neque vllum fieri poſſe crediderit ſine Deorum nutu ortum & interitum. Nam cum hæc prior homines docuiſſet, quaſi res conſiliaque diuina ad nos detuliſſet, Deorum nuntius creditus eſt. Quæ pertinent ad vim orationis exprimendam huic Deo dicatę prætermitto, cũ natura ipſius planetæ, ſuo loco legẽda ſ

De Pane.

Cum vellent rurſus demonſtrare antiqui omnia naturalia corpora diuinæ naturæ ſubiici, & ab illa pro ſua voluntate gubernari, Pana Mercurii filium tradiderunt eſſe. Eſt autem Pan hæc vniuerſa corporum naturalium moles, velut ipſum nomen ſignificat: in qua diuina humanis coniunguntur, quod exprimebant per ſuperiorem formam Panos quæ pulcherrima erat, & Diis ſimillima: cum inferior magnopere eſſet deformis ob inferiorum corporum naturalium ſordes, quæ ſunt tanquam hypoſtaſis naturæ. Reliqua quæ pertinent ad explicandam corporis formam, ſuo loco legenda relinquimus, vbi late declarata ſunt.

De Silenis.

Enimuero non ſolum rebus humanis præeſſe Deos ſtatuerunt fabularum inuentores, & ſub hiſce occultandæ philoſophiæ artifices: ſed etiam alios ex Diis poten-

poten-

potentia & autoritate alii præſtare crediderunt,ita vt vnus Iupiter rebus omnibus ac dæmonibus præeſſet, alii dæmones imperia in certa vel loca vel negotia obtinerent,qui & ipſi alios inferiores dæmones haberent miniſtros. Sic igitur Sileni Bacchum,vt miniſtri,ſequebantur:qui cum Bacchus eſſet ſol creditus,Sileni vires ſolis erant animalibus perutiles.

Ethice.

Ebrietatis turpitudinem præterea ante oculos proponentes,Silenum vim ſcilicet vini & ebrii hominis formã,expreſſerũt.Illum igitur ventricoſum,& ſenem, & vſque titubantem finxerunt,quod hæc omnia vinum & ebrietas efficiat. Nam qui plus voluptatibus,quam natura poſtulet,tribuerit,is & in præſenti & in poſterum corpus & animum omnibus rebus vel vtilibus vel honorificis inutilem reddit:quare propoſitis his incommodis maiores per hæc figmenta ab immoderato vini vſu,& ab omni è vino naſcente turpitudine deterrebant.

De Faunis.

Vt vero retinerentur homines in officio,omneſque forent probitatis & integritatis ſtudioſi, & Fannos, & Syluanum, & Oreades nymphas antiqui ſapientes excogitarunt,qui vbique paſtoribus & agricolis præſto eſſent, agreſtiumque calamitates aliquantulum ſubleuarent:nam cum nihil in agris vel in ſyluis,vel in denſis montium nemoribus non præſente vbique Deo committi liceret,mox additum fuit illi opinioni viros bonos laborantes nullo in loco à diuina clementia negligi,ſed vbique ſubleuari. Quippe cum neque arborum neque pecudum fœtus poſſent ſine diuina cuſtodia conſeruari aut augeri.

De Nymphis.

Sed quoniam nulla res eſt, quæ tota ſit vtilis,cum neque ciborum maior pars in vtilitatem corporis conuertatur,neque tota materia aquæ gignendis animalibus ſit vtilis,cum alia pars in fœtum, alia in eius nutrimentum abſumatur, vt patet in ouis præcipue,vires illas ſeminis, aut aquæ,ex quibus fit generatio,nympharum nomine appellarunt, quare dictæ ſunt nymphæ fructiferæ & homines atque animalia omnia nutrire,& paſtorum Deæ, præſideſque pratorum vocatæ ſunt.Sic igitur per has materiam propriam ſingulis rebus naturalibus ſubiici, ſignificabant.

De Bahcco.

Neque ea quidem ,quæ de Baccho fingebantur ab antiquis fuerunt à phyſica conſideratione aliena,quando illum à nymphis nutritum dixerunt. cum enim Nymphæ materia ſint in rebus naturalibus,illæ formam recipiunt ac fouent: eſt enim Dionyſus virtus ſolis generationi conferens, quæ vicem maris obtinet in operibus naturę.huic idcirco phallum ſiue membrum virile dicatum fuiſſe memorant, & genus id ſacrificii, quod vocabant Caniphoria . Ethice.

Deinde mores ebrioſorum per hunc Deum exprimentes,ad moderatum vini vſum nos hortabantur,cum proponerent ante oculos quot turpitudines ex ebrietate naſcerentur. nam cur Cobali malefici & pernitioſi dæmones Bacchum comitabantur,inter quos Acratus præcipuum locum obtinebat?quia multa ſunt flagitia,quę ebrietatem,ac immoderatum bibendi vſum ſequuntur: loquacitas nimirum,& temeritas, & impudentia,& in rebus domeſticis negligentia,præſentiumque bonorum profuſi ſumptus,& inimicitiæ, multaque huiuſmodi incõmo

da

da cum clamore & ſtrepitu. eadem cauſa fuit cur eius currum diuerſæ feræ crudeliſsimæ ſequerentur.

De Cerere.

Mox ad agrorum cultum mortales adhortabantur, cum Cererem terram eſſe dicerent, ex qua naſcuntur diuitiæ: cum iuſtiſsimum ſit habitum fœnus illud, quod è terra capitur. terræ enim feracitas è cœli clementia & diligentia hominũ naſcitur, quod per Cereris fabulam explicarunt. hæc orbem terrarum peragrauit, quoniam ob ſigniferi circuli obliquitatem, & ob ſolis curſum ſub eo, variis anni temporibus æſtas fit, & ſegetes ad maturitatem perueniunt.

At Ethice.

Nemo Deos impune contemnit, cum improbitatis comites ſint miſeriæ: neceſſe eſt impium hominem & imprudentem in multa turpia incurrere. quare & pietas in Deos & rebus agendis prudentia, & parſimonia in præſentibus bonis conſeruandis neceſſaria eſt viro bono.

De Priapo.

Atque quoniam aliquid fieri è nihilo non poteſt, Priapum ſemen eſſe genitale crediderunt: quem Deum idcirco putarunt antiqui, quia diuina potentia plena eſſent, vt putabant, ſemina generationis.

De Adoni.

Neque vero ſimplex erat modus vires ſolis oſtendendi, ſed pro arbitrio artificum fabularum. nam modo capitur pro meſſe vt Proſerpina, quæ per quoddam ſpatium eſt apud inferos, modo apud ſuperos, modo pro ſole: qui eadem ratione modo diuturnior eſt apud inferos, modo apud ſuperos. hunc aiunt ab apro ictum interiiſſe, propter horridam vim hyemis, per quam deficiunt pene ſolis vires. nam dum eſt in auſtralibus ſignis, horrida terra fit, & frugibus, vt apparet, inutilis, cum vere omnia reuiuiſcant.

De Sole.

Sol quia lucem & vitam denique impertit omnibus animantibus lucis quæſtior & autor habitus eſt vnus, & morborum & ſalutis moderator, & frugum & rerum omnium copiæ largitor, & Deus denique, cum Dei naturam ſuperiorem his omnibus nondum homines cognoſcerent.

De Ariſteo.

Ariſtei vero fabula ſolis filii poſt hæc introducta fuit, cum nos ad prudentiam antiqui hortarentur, quæ non mediocre aſsidue rebus noſtris eſt adiumentum, vitamque facit faciliorem, minusque moleſtam mortalibus: quippe cum imprudentiæ multæ moleſtiæ & inſuauitates vitæ ſoleant eſſe adiunctæ.

De Phaethonte.

Ad explicanda vero illa quæ fiunt virtute ſolis, excogitata fuit fabula Phaethõtis: cuius error omnia prope humana exuſsit, quia facta fuit eximia ſiccitas, & æſtus inuſitatus, qui per totam æſtatem ad medium autumnum perdurauit.

Poſt

Poſt illam iam acrem & horridam æſtatem, eximios calores ingentia tonitrua neceſſario ſunt conſecuta, & fulmina complura, quare dictus eſt Phaethon fulmine fuiſſe à Ioue deiectus ad ripas Eridani propter inundationes, quæ temporum inundationes huiuſmodi cum peſtilentia plerunque ſequuntur.

At Ethice.

Monuerunt ſapientes prętereà ſæpius honores, qui ab imperitis rerum gerendarum, expetuntur, nonnunquam & ipſis calamitoſos fuiſſe qui acceperunt, & iis qui conceſſerūt parum honorificos: nam multis pernitioſa fuit ambitio, & honores ac magiſtratus præter dignitatem conceſsi.

De *Aurora*.

Enimuero non ſolum motus ſolis, & planetarum nonnullorum, per fabulas expreſſerunt antiqui, ſed etiam cum talia vel talia nobis apparerent ſydera illorum vires explicarunt. tum apparentem lucem ante ortum ſolis cum primum cęlum rubeſcit, auroram vocarunt, quia ſub exortum ſolis aura lenis plerunque ſpirare conſueuit, quam lucem interiectis ſurgentibus vaporibus intueamur, rubentem videmus, vnde roſea vocata fuit. Quæ de Memnone tradita ſunt memoriæ. cum is orientis regionibus imperauerit, omnia ad hiſtoriam ſpectant.

De *Tithono*.

Nulla alia de cauſa fictam fuiſſe Tithoni fabulam crediderim, quod in cicadam denique fuit mutatus ob longam ſenectutem, niſi vt oſtenderent mortem eſſe omnium calamitatum ac miſeriarum humanarum finem, quæ Deorum immortalium beneficio ſit hominibus conceſſa: quippe cum Tithonus, cui immortalitas Auroræ precibus impetrata fuerat, ſupplex à Diis petiuerit, vt ſibi liceret mori, cum ſatius eſſe duceret ſemel interire, quam ſemper eſſe miſerum, naturæque difficultatibus infeſtari.

De *Paſiphae*.

Per Paſiphaes vero fabulam animæ noſtræ naturam antiqui oſtendebant: eſt enim anima hominum Minois vxor viri iuſtiſsimi, quod omnia noſtra negotia debent eſſe cum ratione coniuncta. vbi vero illegitimarum rerum appetentia inflammata fuerit, aut cupiditate exarſerit alicuius turpitudinis, aut ira incaluerit plus æquo, deſciueritque aliquo pacto ab ipſa ratione: tum dicitur committere adulterium, & cum tauro congredi, ex quo mōſtrum parit. nam qui ſemel leges cōtemnere æquitatemq; didicerit, difficillime poſtea poteſt intra iuſtitiæ clatros coerceri, quare multa poſtea & pernitioſa monſtra ex iniqua animi conſuetudine naſcuntur.

De *Circe*.

At per Circes fabulam, quæ dictæ eſt à miſcendo, ſignificarunt animalium & plantarum generationem, quod in ea neceſſe ſit humorem à calore miſceri: quare miſtio hæc ſolis & humoris filia fingebatur. miſcentur enim ab ipſa natura inter ſe elementa cum aliquid procreant. cum vero ſempiterna ſit hæc generandi ratio, & elementorum natura, Circen immortalem eſſe dixerunt. & quoniam vnius corruptio generatio fit alterius, neque vnquam aliud eiuſdem formæ ex illa corruptione naſci poteſt, ſed longe diuerſum, finxerunt hanc poſſe homines in varias animalium formas mutare. Vlyſſes ab illa non mutatur, cum anima im-

mor-

mortalis exiſtens & ab omni corruptione immunis,non habeat principia in quæ diſſoluatur,cum diuina quædam facta ſit à Deo per ſe ſubſiſtens οὐσία ſiue ſubſtantia.per hæc igitur immortalem eſſe animam ſignificarunt, quamuis corpus multis morbis vexetur,& corruptioni denique ſit obnoxium.

Ethice.

Circe libido eſt,quæ naſcitur ex humore & calore in animalibus,hæc titillatio naturæ ſi nobis dominetur, belluarum vitia in animis noſtris imprimit, & pro cuiuſque ingenio modo in Venerem impellit,modo ad iram perducit,modo crudelitatis, & improbitatis omnis vim nobis imprimit: quare dicti ſunt comites Vlyſsis animę motus ſcilicet in belluas diuerſarum formarum conuerſi. Sed quoniam adhoc nonnihil impellit vis ſyderum,dicta eſt ſydera etiam de cœlo deducere.at anima quæ prudens & diuina exiſtit,ſi modo ſe colligat,nullis horum motuum capitur:neque tamē ſine diuina ope hanc tantam voluptatum periculorūq; multitudinem poteſt ſuperare.hæc enim per hanc fabulam antiqui innuebāt.

De *Medea*.

Medeam rurſus effinxerunt Solis filiam,quoniam plurimum poſsit bene affecti aeris natura,quę prouenit è ſolis clementia: mores enim & animi motiones corporis temperamentum plerunque conſequuntur.cum igitur Medea ſit conſilium Idyiæ ſiue cognitionis filia,illa cum vi ſyderum conſentit,quæ etiam deducit de cœlo,quia nemo ſapiens iure appellari poteſt,niſi idem viribus planetarū moderetur,ſibique ipſi imperet:opus eſt autem viro bono & ſapienti cupiditatum fluuios refrænare,multaque efficere quæ vulgo videantur admirabilia.at vero qui libidinis,aut voluptatis alicuius cauſa,ſolum verterit, patriamque & parētes & coniunctos prodiderit,quæ ſunt animæ ratione præditæ conſilia, quo pacto non in grauiſsimas miſerias & omnium bonorum iacturā vno tēpore illabet̃? ſic igit̃ opus eſſe prudētia demōſtrabāt antiqui,& omnes ſceleratos eſſe miſeros.

De *Iaſone*.

Significabant rurſus per Iaſonem,quem à iuſtiſsimo cētaurorum Chirone educatum memorant,& artem medendi edoctum,animo adhibendam eſſe medicinam,quæ prudentia eſt,vt viri boni,& fortes,& prudentes efficiamur. hunc ſequitur conſilium ſiue Medea omnibus cariſsimis relictis,quoniam prudentia ſingula conſilia debet antecedere,domanda eſt pertinacia, & ſuperbia, & inuidia, & ira,qui omnes animorum motus rationi & prudentiæ & medicinæ animorum ſunt ſubiiciendi.quæ niſi ſubegeris, ipſe ſubigaris neceſſe eſt. maxime vero omnium colenda eſt Deorum immortalium religio,quæ res eſt omnium virtutum omniſque felicitatis principium.in tot vero labores Iaſon nauigans incidit, quia prudentia nulla eſt niſi in difficillimis rebus conſtituta. qui enim ad multas fortunæ mutationes & viciſsitudines intrepidus non exiſtat,hic neque bonus, neque prudens,neque conſtans iure poteſt appellari.

De *Phryxo*.

At qui fortunę viciſsitudines ferre æquo animo didicerit,cum omnino cuique ferre neceſſe ſit,ille ſapiens cum magna ſua vtilitate & nō ſine aliqua gloria exiſtimari ſolet. quam fortunam ſiquis placide ferre non potuerit, ille tanquā Helle in mare ampliſsimum miſeriarum delabitur ob mollem & muliebrem animum.

mum. Qui vero ſapienter rebus præſentibus vti cognouerit, *ille* proxime ad Deorum immortalium naturam accedere putandus eſt ſin imprudenter & ſuperbe abutatur, is ex altiſsimo dignitatis & potentiæ gradu Deorum conſilio tandem deijcitur, quoniam ſuperbos & crudeles odit Deus.

De Argo, & Capra cæleſti.

Tantopere gratam eſſe Dijs omnem mortalium beneficentiam demonſtrabant antiqui, vt Iouem vel Capram inter ſydera collocaſſe memorauerint, quod ſibi lac præbuerit, & nauim Argon, quia tot heroas incolumes in patriam reuexerit. hanc conſilio Palladis factam fuiſſe inquiunt, vt per hoc ſignificarent omnem beneficentiam, quæ quidem cum ratione ſuſcipitur, gratam eſſe Dijs immortalibus, maximeque laudabilem: quamuis illa etiam quæ fortuito, aut potius naturæ ductu, quam iudicio fit, non ſit reprehendenda.

De Niobe.

Cum per ſuperiora exempla ad beneficentiam & ad liberalitatem nos antiqui adhortarentur, nonnullas poſtea fabulas inuenerunt, quibus arrogantia & temeritas, & ſuperbia deprimeretur, quo æquo animo omnes fortunæ viciſsitudines perferremus. Nam cum nonnullis ob felicitatem amicotum contemptus, & acceptorum à Dijs obliuio, & Deorum ipſorum deſpicientia in animo oriatur: tunc proxima eſt Dei vindicta, quæ omnia vel feliciſsima vno die poteſt labefactare. Hanc temeritatem deprimentes antiqui, omnemque humanæ felicitatis inconſtantiam ante oculos proponentes, Nioben abundantem rebus omnibus feliciſsime eodem die, & iiſdem carentem rurſus introduxerunt, quoniam vel Deos ipſos irriſiſſet. Sic Thamyris cum nimis fuiſſet arrogans ob poeticæ facultatis peritiam cum Muſis certare auſus, ſatis ingentes ſuæ temeritatis pœnas dedit. Non enim conuenit rebus aduerſis nimis triſtari, aut proſperis nimis animo extolli, cum rebus omnibus adhibenda ſit moderatio, quia nihil boni habemus, niſi à Deo: Ille enim depoſuit potentes de ſede, & excitauit humiles. Sic non leue ſupplicium paſſus eſt Marſya, quia vel cum ipſo Deo, à quo canendi artem acceperat, de cantu contendere auſus fuit. Sic Arachne etiam fertur in beſtiam mutata, quia auſa fuiſſet cum illa Dea, à qua didicerat texendi artificium, de artificio contendere.

De Ixione.

Tum rurſus ad animorum noſtrorum tranquillitatem multa fuerunt figmenta ab antiquis ſapientibus prudenter excogitata. Non enim ſolam crudelitatem, & inanem gloriam ob felicitatem præſentem reprehenderunt, hominesque ad liberalitatem adhortati ſunt, ſed etiam ad expellendam ex animis noſtris ambitionem & inuidiam, qui acutiſsimi ſunt & infeſtiſsimi animorum noſtrorum ſtimuli, & ad reprimendam libidinem, dixerũt Ixionem ob optatum adulterium de cœlo fuiſſe ad inferos deiectum, quod nonnulli ad hiſtoriam retorſerunt. At vero quod fuerit rotæ alligatus, à qua perpetuo circumferretur illud certe ad hiſtoriam referri non poteſt. Cum enim ex aulica familia regis eius, cuius vxorem conſtuprare tentauit, excidiſſet: Ixion, factus eſt omnium hominum miſerrimus, quia perpetua ambitione & inuidia diſcruciabatur. Nam qui gloria inani, tanquam imagine virtutis capiũtur, illi nihil ſyncerum, nihilq; laudabile faciunt,

ſed multa illegitima & abſurda agant neceſſe eſt, multisque cupiditatibus, & omnibus animorum affectibus obſequantur. Neque vero ob hos motus animi tantum hęc tradita ſunt in fabulis, vt ab ijs abſtineamus, ſed etiam vt demonſtraretur quod nullus ſtatus illorum eſt diuturnus, qui per illegitimas artes ad honorum apicemque gloriæ contenderunt. Nullus enim honor niſi per virtutem teneri poteſt.

De *Siſypho*.

Deinde ad deprimendam loquacitatem omnis improbitatis vindicem Deum eſſe dixerunt, qui ſolet in illos etiam animaduertere, qui fidem non ſeruarunt ijs magiſtratibus ac regibus, à quibus dignitates acceperunt, non enim conuenit res arcanas principum in vulgus proferre. Neq; tamen minus hoc ad illos pertinet, qui magiſtratus & honores expetunt cum ſumma animi contentione, & tamen ſæpius repulſam patiuntur, qui per hanc fabulam admonebantur nihil eſſe humano generi calamitoſius ambitione. Poterat tamen ad omnia humanæ vitæ ſtudia iſtud ipſum transferri, quod vbi illa, quæ prius admirabatur, aliquis conſecutus fuerit, tum eius rei pertæſus alterius cupiditate capitur.

De *Tantalo*.

Reuocantur præterea ab auaritia mortales per fabulam Tantali, cum opulenti propter diuitias dici filij Iouis cõſueuerint. at ijdem condemnati ſunt apud inferos ſiti perpetuæ, cum nulla ſit vel in maxima diuitiarum copia ſatietas: quippe cum illarum etiam deſiderium vnà cum ipſa copia excreſcat.

De *Tityo*.

Si quis vel viribus corporis, vel nobilitate generis, vel humanis viribus fretus æquitatem, reliquasq; virtutes neglexerit, ille poterit Tityi ſupplicio ab omni turpitudine deterreri, cum neque tantum quidem corpus, tantaq; proceritas ipſum Tityum protegere à diuina vindicta potuerit. Fuerunt tamen nonnulli qui Tityi fabulam ad ſegetum naturam retraxerint, vt ſuo loco dictum fuit.

De *Titanibus*.

Titanum fabula non quidem ad mores componendos, ſed ad naturæ negotia explicanda, cõficta eſt: qui dicti ſunt aduerſus Iouem arma cepiſſe, & rurſus ab eo fuiſſe in tartarum deiecti, quia naturalia corpora corruptioni obnoxia videntur quidem ſempiternis illis cœleſtibus corporibus ſe velle æquiparare, cum tamen ad interitum cito prolabantur, quamuis ſingulæ formæ animantium ſint ſempiternæ. Has igitur formas ſiue Titanes patres hominum ac Deorum, & omnium animantium fontem appellarunt. Quidam ſolem Titana putarunt eſſe, alij craſſiora elementa, quæ ob ſuam materiam inferius detruduntur à vi ſuperna.

De *Gigantibus*.

Sic etiam Gigantum fabula illorum arrogantiam deprimit, qui confiſi magnitudini ſuarum virium, vel religionem Deorum, vel Deos ipſos paruifaciunt. Nam certe quidem qui plurimum valent viribus, illi minimum pollent ingenio. Hi igitur cum impudentes, & temerarij, & crudeles, & ad omnia flagitia propenſi

penſi

penſi ſint,facile Dei vltionem in ſe conuertunt,cum nullum ſcelus denique impune committatur,quare cœleſti fulmine icti ſempiternis ſupplicijs apud inferos, & perpetuis miſerijs fuerunt addicti.

De Typhone.

Ad explicandam ventorum quoque naturam, vel incendiorum ſubterraneorum,non inelegantem fabulam de Typhone antiqui excogitarunt, qui capite illum cœlum pertingere dixerunt,& altera manu orientem,altera occidentem pertingere. Venti enim à ſuperiore aeris parte è nubibus perflare incipiunt,& vel orientem vel occidentem verſus latiſtime perflant. Ad celeritatem ventorum exprimendam totum corpus plumis tectum Typhonis eſſe dixerunt, cui plura erãt capita propter vires ventorum multiplices,cum enim aliquãdo ſint noxij,Typhoni viperarum ſpiras circa crura tribuerunt. Hunc Iupiter compreſsit, quia cœli & ſolis temperies his moderatur. Quam tamen fabulam alij ad hiſtoriam deduxerunt.

De Paride.

Poſtea vt non ſolum à temeritate & arrogantia homines abſtinerẽt,ſed ab omni parum honeſto animi impetu,qui ſe dignos putant,vt cæteris dominentur: Paridem finxerunt pro libidine opes ingentes,& ſapientiam Dearum neglexiſſe:atque illud iudicium obſtinatè à ſuis poſtea defenſum vniuerſum Aſiæ imperium funditus euertiſſe.Sic igitur ad imperatorias virtutes homines per hanc fabulam adhortabantur,ad temperantiam ſcilicet,& ſapientiam, & Deorum metum,cum neq; nobilitas,neq; vires,neq; opes dignæ ſint imperio,ſi ſapientia, & ijs virtutibus,quæ neceſſariæ ſunt,cæteris imperaturis careant.Quis enim vel improbo vel ſtulto iudicio diu lætari poterit?aut cui non vel ſua ſcelera tandem moleſta ſunt? ne igitur temeraria iudicia fierent, & vt quantæ calamitatis autor ſit libidinoſus & doloſus iudex ciuitatibus admoneremur,hæc ficta ſunt ab antiquis.

De Actæone.

Atq; cum ad beneficentiam & liberalitatem & humanitatem nos ſapientes per ſuperiores fabulas adhortarentur, omniumq; ſcelerum fundamẽtum eſſe obliuionem acceptorum beneficiorum exiſtimarent,ſignificabant per Actæonis fabulam non in quoſuis,ſed in viros bonos tantum beneficia conferri conuenire:quia quę ingratis fiunt hominibus,non ſolum amittuntur,ſed abſumuntur vires quæ viris bonis adiuuandis forent opportunæ. Ne igitur honori,facultatibus,vitæq; noſtrę inſidiatores noſtris ſumptibus aleremus,& vt prudẽtiores eſſemus omnes in conferendis pro viribus noſtris beneficijs,hac fabula admonebamur.Significant præterea deuitãdam eſſe omnibus curioſitatem, & earum rerum ſtudium,quæ nihil ad nos pertinent, quoniam multis pernicioſa fuit arcanorum conſiliorum principum cognitio.

De Hercule.

Vt autem demonſtrarent ſapientiam eſſe donum Dei, nullamque virtutem eſſe ſine diuina voluntate, Herculem, quæ fortitudo eſt,& probitas, & animi magnitudo in omnibus vitijs profligandis, voluptatibusque conculcandis, Iouis filium finxerunt,proxime enim ad diuinam naturam vel viuentes accedit,qui per ſummam integritatem & beneficentiam in omnes cum ſumma omnium laude

ſuam ætatem tranſigunt. vt autem ad hoc incitemur, non erit inutile alienæ virtutis exemplum, atque in primis ſuperbia, & ira, & arrogantia, & animi furor monſtra grauiſsima placanda ſunt, omnis crudelitas ex animo tollenda, omnes illegitimi animi motus reprimendi, omnis voluptas parum honeſta auertenda, auaritia præterea, rapinæ, latrocinia viro bono fugienda. ſubleuandi inique oppreſsi, intemperantia omnis & libido extinguenda, ad quam ſi quis vel paululum conniueat, ab appetentia tanquam rapidiſsimo fluuio deferetur ad multa turpia & viro bono plane indecora. Atque cum voluptatum omnium finis ſit dolor & miſeriæ, ſiquis neglecta virtute & animi conſtantia ad has prolabatur, is ſentiet demum quàm miſerum ſit turpibus cupiditatibus inſeruire.

De *Acheloo.*

Neque elementorum ſolum procreationem inter ſe mutuam, aut animalium, aut ventorum ex vaporibus, aut fulminum per fabulas ſignificabant antiqui, ſed etiam fluuiorum ortum, & rerum ſingularum generationem. Quare Acheloum Oceani filium dixerunt, cum ex oceano omnis etiam aquæ dulcis natura originē capiat. Quamuis ſenſerunt alij poſtea ex aere in aquam verſo flumina generari.

De *Apro Calydonio.*

At vero non vnum exemplum, ſed plura fabularum nos ad Deorum cultum inuitabant, propoſitis etiam grauiſsimis ſupplicijs illis, qui religionem neglexiſſent. Sic igitur Cyclops, quia Iouem contemneret ab Vlyſſe obcæcatus fuit, & aper Calydonius regionem late deuaſtauit Aetolorum, quia Oeneus Dianæ cultum neglexiſſet. Nam cum nulla calamitas ſine Deorum conſilio & prouidentia contingat, tum nihil certe fit horum, niſi propter hominum improbitatem. Nam propter peccata veniunt aduerſa.

De *Centauris.*

Ad reprimēdam autem temeritatem impurorum & ſceleratorum hominum, qui libidine & cupiditate ad quæuis turpia feruntur, quæ incommoda paſsi ſint Centauri per res eorum geſtas explicarunt. Nam qui vino immoderatius vſus fuerit, qui impuris cupiditatibus obtemperarit, qui manus in res alienas violenter iniecerit, qui temperantia & æquitate in rebus omnibus vti oportere non cognouerit, hic per ſummum dedecus patriam, facultates, penates, liberos, vxorem relinquere cogitur, & extorris ac inops inter ignotos denique vitam degit.

De *Harpyis.*

Neq; per Typhona ſolum uim ventorum antiqui explicare nitebantur, ſed etiā per fabulam Harpyiarum. nam ſicuti fluuiorum, fontium, imbriumq; natura per Naiades ac nymphas, per Iouem vis ignea, & pars aeris ſuperior, per Neptunum aqua: per Veſtam terra, per Iunonem inferior aeris pars, ſic per Harpyias vis & natura ventorum ſignificata eſt ab antiquis. fuerunt enim filiæ Thaumantis & ſorores Iridis, quoniam imbres & nubes & venti ex eadem materia è vaporibus ſcilicet procreantur. At Ethicè.

Significabant præterea per hanc fabulam auaritiam & immoderatum opū deſiderium tanq̃ graue ſupplicium mortalibus eſſe immiſſum Deorum cōſilio. nam

vel

vel ſibi ipſi, vel cæteris hominibus auarum crudelem eſſe neceſſe eſt, quod in comparandis opibus auarus per multorum iniurias accumulat, aut ſibi detrahit neceſſaria. cur enim oculis captus fuit Phineus, cui Harpyiæ epulas ſurripiebant? quia non videbat humanam conditionem vitæ intra anguſtiſsimos terminos includi, paucisque eſſe contentam. atque id etiam confirmatur per Harpyiarum formam.

De Heſperidibus.

Heſperidum fabula excogitata fuit ab antiquis ad rerum aſtronomicarum rationem explicandam, per quam & orizontis obliquitatem ſignificabant, quæ erat omnibus hominibus, præterquam habitantibus ſub æquinoctiali, & ſydera ſolis lumine per diem occultari: at Herculem tamen perceptam ſiderum etiã illorum, quæ occultabantur, cognitionem in Græciam detuliſſe. quod quidam ad ſtudium auarorum transferendum cenſuerunt.

De Atalanta.

Vt vero ante oculos mortalium proponerent quantopere inſaniunt illi, qui voluptatum ductu ſe trahi patiuntur, Atalantam per ſummum capitis diſcrimen à nonnullis petitam fuiſſe dixerunt. Eſt enim voluptas Atalanta, quam nõ per pauca vitæ pericula expetimus. Hanc vbi quis conſecutus fuerit nulla habita vel Deorum vel legum reuerentia, non amplius is humanam formam animi retinebit, ſed in teterrimam belluam vertetur.

De Theſeo.

Altera ex parte difficultates & labores complures humanam vitam circumſiſtere, quas res, nemo ſuperare poterit niſi optimis & firmiſsimis ſapientiæ inſtitutis confirmatus: ad quod ſignificandum Theſeum tradiderunt multos latrones & crudeliſsimos tyrannos obtruncaſſe, ac labyrinthi fraudes aperuiſſe. erat enim labyrinthus vita hominum multis difficultatibus implicita, cum ſemper grauiores aliæ ex aliis oriantur, è quibus nemo niſi per ſingularem prudentiam & fortitudinem & conſtantiam ſe explicare poterit. has ipſas difficultates intra ſe continet ambitio, & auaritia, & libido, & omnia ſcelera, in quæ ſiquis ſemel ingrediatur, haud facile exitum inueniet. ſi quis vero ſingulari prudentia nõ exiſtat, is labyrinthum ſcelerum aut cupiditatum ſemel ingreſſus ante ibi emoritur, quam ſe expedire poſsit. quam turpium enim rerum voluptas ſit parens, & quam calamitoſarum, argumento fuit Terei libido.

De Meduſa.

Vt quantopere opus ſit conſtantia aduerſus voluptates demonſtrarent ſapientes, Meduſam omnium mulierum pulcherrimam effinxerunt, ob apparentem & ad ſe allicientem ſuauitatem. ſed omnes ab illa in lapides conuerti dixerunt à quibus viſa fuiſſet, cum vel Mineruæ templum violaſſet, quia voluptatibus dediti omnem deorum cultum paruifaciunt, omnisque humanitatis & officii iura conculcare pedibus conſueuerunt, omnibusque honorificis rebus fiunt inutiles. alii ſuperbiam & arrogantiam per hanc fabulam deprimendam putabãt, quia cum dea certaſſet Meduſa de capillorum pulchritudine, qui enim illis vitiis laborant, & homines & Deos paruifaciunt. ſic igitur refrænãdam libidinem, & temeri

tatem & arrogantiam eſſe admonebant, quia horum vitiorum Deus eſt grauiſsimus vltor. nam non modo capillos Meduſa amiſit, ſed etiam Deorum conſilio & opera miſſus fuit Perſeus ad eam occidendam.

De Gorgonibus.

Quoniam vero duæ dicuntur eſſe facultates animæ noſtræ, altera rationis particeps, altera ſine ratione : quæ rationis eſt compos, ſeniores natæ Grææ dictæ ſunt ab antiquis, prudentia ſcilicet, quæ in rebus difficillimis præcipue, & in rebus publicis eſt neceſſaria. at ſorores harum ſunt Gorgones voluptates dictæ, quæ homines implicant ac perimunt, à quibus Perſeus ſine Græarum auxilio ſe explicare non potuiſſet. cum enim ratio & cupiditas ex eodem animo naſcantur, cupiditas rationi pareat neceſſe eſt, quare dictus eſt Perſeus ſiue prudentia capto Græarum oculo, conſilio & auxilio Palladis illas ſuperaſſe.

at Phyſice.

Dicuntur Gorgones eſſe aquæ maris filiæ, à tremitu dictæ. ad has ſol diuinæ mentis miniſter contendit, idque Mineruæ conſilio, quia omnes actiones naturæ fiunt pro diuina ſapientia, cum Deus & natura nihil fruſtra agant. ob motus celeritatem huic nympharum volucres calceos tribuerunt, quia per omnia penetret. cum extenuet vapores ita vt videri non poſsint, habere dictus eſt galeam Plutonis, & enſem Mercurij. Meduſam mortalem occidit Perſeus, quia ſubtiliorem tantum aquæ partem attrahit, quæ ſupernatat, quæque habilis eſt ad mutationem. cum vero admirabilis ſit ſapientia Dei, qui vires has ſoli attribuit, attonitus prope ſit ad reliqua hæc humana negotia, qui cognitione & mente in hæc arcana naturæ opera penetrare valeat. nam reliqua neque tantilli quidem faciet.

De Sirenibus.

Cum nobis vitandam eſſe deſidiam per hanc fabulam, omnemque in rebus gerendis negligentiam antiqui ſignificarent, hanc per Sirenum ſuauitatem cantilenæ omnes ad ſe allicere demonſtrabant, & in ſummam capitis diſcrimen denique inducere. alij voluptates eſſe intellexerunt, quæ patre taurino Acheloo ſcilicet natæ ſunt. cum vero partim eſſent belluæ, partim virgines, duplicem animæ facultatem oſtendebant rationi parentem ſcilicet, & rurſus appetentem. nam qui paret rationi, homo eſt: qui non paret, bellua : neque quidpiam aliud vere hominem facit. vnuſquiſque noſtrum merito incluſas habet Sirenes, cum animus diuerſis motibus agitetur. ſi quis igitur illegitimos motus ſecutus fuerit, hic in extremas miſerias denique inducitur : quare aures ad harum cantus ſunt obturandæ. quidam adulatores eſſe ſirenes putarunt, qua peſte nulla eſt neq; humano generi pernicioſior, neque ſuauior.

De Orpheo.

Celebratus fuit Orpheus à poetis non ſolum quidem ob poeticæ facultatis præſtantiam, ſed multo magis ob iuſtitiam & æquitatem, qua non ſolum in cæteros homines, ſed in ſeipſum vſus fuit. nam placatis inferis animi perturbationibus ſcilicet, iuſtitiam ſiue Eurydicem in lucem extraxit. at ſi quis fuerit paulo negligentior in ſeruanda æquitate, rurſus eodem relabitur, vnde fuerat profectus. vt igitur moderationem animi motibus adhibeamus hæc ita conficta fuerant.

De

De Muſis.

Cum vellent Pythagorici demonſtrare omnia cœleſtia corpora muſicam harmoniam efficere,& ſonos varios pro magnitudine ſphærarum,aut pro celeritate. muſarum nomina introduxerunt:atque ad planetarum imitationem muſicis inſtrumentis ſeptem chordas primum accommodarunt.quibus deinde additę fuerunt.Sic igitur muſicam diuinam ſcientiam Pythagoras ſignificauit,qua poſſent animi mortalium ab impuris cupiditatibus refrænari,& mores componi. Quod diuinorum illorum corporum animæ poeticæ facultati præeſſent,id plane ſignificabat res humanas à mente diuina,cœleſtibusque corporibus gubernari: atque omnem in quauis facultate præſtantiam ad homines cælitus demitti.

De Dædalo.

Per Dædali vero fabulam ſignificabant omnes iniquos eſſe calamitoſos, nulli ſcelerato putandam firmam eſſe iuſti principis amicitiam. mediocritatem tutius expeti, quam ardua quæque & ſublimia, quia ſummæ præſtantiæ coniunctæ ſunt ingentes calamitates & pericula. nam mediocritas neq; valde inuidioſa eſt, neque contemnenda.

De Pelope.

Voluptatum naturam periculis & calamitatibus plenam exprimentes antiqui Pelopem cum Hippodamia de nuptijs curruli curſu certantem introduxere, ita tamen vt ſi vinceretur,vltimo afficeretur ſupplicio. Quod tamen certamen ad vniuerſam mortalium vitam miſeriarum, contentionum, periculorumque pleniſsimum poteſt referri.nam eximia quadam fortitudine & ſapientia opus eſt ad deuitandas tot miſerias,quæ vitam mortalium circumſiſtūt,aut ad tot difficultates fortiter ſuſtinendas, quas niſi vincamus, nos ab illis vinci omnino neceſſe eſt.

De Perſeo.

Cum vellent demonſtrare antiqui quātā vis eſſet auaritiæ, nullumque locum eſſe ſatis munitum aduerſus largitiones,aurum de cœlo in gremium Danaes ad illam contra inſtituta patris vitiandam finxerunt. Hæc Perſeum poſtea peperit, qui Meduſam obtruncauit,vt diximus,cum ratio ſit, quæ omnes illegitimas voluptates infringit. neque tamen illud ſine Dei auxilio facit,quia nemo bonus eſt, niſi Deus illi ad hoc ipſum opus tulerit,cuius ſemper auxilium eſt implorandum.

De Oceano.

Vbi ſuperioris partis elementorum, ac virtutes ſolis per fabulas expreſsiſſent antiqui,moribusq; animam hominū optimis pro viribus informaſſent,& eorum quæ in aere gignuntur naturam declaraſſent,mox ad aquarum naturam explicādam acceſſerunt:dixeruntque oceanum vniuerſarum aquarum patrem fuiſſe ab optimo & ſapientiſsimo opifice Deo creatum,quem è terra vndique iuſsit recedere. Sic igitur bonitas diuina cuncta commiſcens ad ortum excitauit,vt dixerunt ſapientes.dictus eſt pater idem rerum, quod imbres & fluuij ex oceano procreantur,atque ex ijs omnia plantarum animaliumque genera. Deinde cum reperta ſit nauigatio,ſignificarunt in ea opus eſſe ſingulari prudentia, quare dixerunt Prometheum amiciſsimum fuiſſe oceani. non enim ſolum ſcopuli vitandi ſunt,ſed tempeſtates etiam præuidendæ.

De Tritone.

Tritones vero nulla alia de cauſa fuerunt introducti ab antiquis, niſi vt demonſtrarent nullum locum Deo vacare, ſed vbique & præſto eſſe aduocantibus, & facile de conſceleratis pœnas ſumere.

De Ino & Palæmone.

Neque tempeſtates quidem ſine Deorum conſilio contingere nauigantibus exiſtimabant, quando Leucotheam ſiue Ino, quæ aurora eſt, & Palæmonem nauigantium tempeſtatibus præeſſe voluerunt. nam cum venti mare inuadant, dicti ſunt ſe in mare præcipitaſſe. at Ethice.

Cum homines adhortarentur ad beneficentiam, Inus exemplum in medium attulerunt, quæ etſi grauiſsima pericula ob liberalitatem, qua vſa eſt in Bacchum pertulit, tamen in ſummam felicitatem denique peruenit. nam pro rebus bene geſtis ſolet Deus calamitates in ſummam felicitatem conuertere.

De Nereo.

Vt autem prudentiam omnibus in rebus vtilem eſſe oſtenderent, & nauigationibus præcipue neceſſariam ob multa quæ nauigantibus eueniunt aduerſa, Nereum ſiue nauigandi peritiam filium oceani & Tethyos eſſe dixerũt. qui Nereus, quoniam ſapientis eſt ad multas opportunitates ſe accommodare, dicitur in varias formas ſe vertere ſolitus. Ne quis igitur ob inclementiam Deorum potius, quam ob ſuam ipſius inſcitiam, ſe naufragium pati, aut perire arbitretur, hæc de ipſo Nereo & Nereidibus confixerunt. Non enim accuſanda eſt diuina clementia, ſi quis temeritate imprudentiaque ſua fretus ſe in grauiſsima pericula intruſerit, cum Deus prudentes tantum & diligentes, vbi vires deſunt humanæ, adiuuare ſoleat.

De Proteo.

Cum adhortarentur autem ad prudentiam, quæ neceſſaria eſt ciuitatibus, & amicitijs conſeruandis Proteum non ſolum virum bonum, ſed etiam in omnes formas ſe vertentem, vt Nereum, introduxerunt. Nam ſane viro prudenti non ſolum motibus animi moderari ratione & conſilio neceſſe eſt, ſed etiam ad omnes fortunę euentus, & ad omnes temporum vel perſonarum opportunitates animum ſuum accommodare. Id qui facere poteſt, noſtris præcipue temporibus plurimum gratia & opibus valet. Sed ego, (ſic enim meum eſt ingenium) nunquam prudens in hoc genere exiſtimabor, quia non patitur Genius cuipiam adulari, neque poſſum cum nebulonibus, quorum magna eſt & latronum multitudo, conuenire. Non tamen illum vitupero, qui id facere poſsit, cum præſens opportunitas illa poſtulauerit: nam cum ſtultis ridendum eſt. Hanc ipſam prudentiam neceſſariam magis ciuitatum præfectis, quàm priuatis, iudico: quoniam alteris vt omnium ſint exemplar, alteris ad honeſtatem tantum ſe accommodare opus eſt. Sic igitur ſignificatur prudenter cedendum eſſe tempori, & rebus ac perſonis pro dignitate tribuendum.

De Caſtore & Polluce.

Neque vero flammas illas ſine Deo apparere crediderunt, quæ nauigantium antennis, vel carcheſijs inſiderent per tempeſtatis tempora: quæ, vt ſuo loco dictum

ctum fuit,modo certam tranquillitatem prædicerent,modo portenderent perniciem nauigantibus.

De Aeolo.

Aeolus ventorum,tempeſtatumque Deus creditus eſt, non ſolum quia ſignis obſeruatis ventura multo ante prę licebat,ſed etiam quod irę moderaretur,eamque pro opportunitate negotiorum, cum res ita poſtularet, ſimulare cognouerit. Nam vel ex hac ipſa morum varietate nomen illud obtinuit. His præterea accedebat quod nihil omnino carere moderatore poterat: quando vel leuiſsimi venti ſuum habebant gubernatorem ac Deum.

De Scylla.

Atque, vt paucis complectar, illud tandem demonſtrarunt antiqui, quod in Ethicis ſcribit Ariſtoteles, virtutem eſſe mediam inter duo extrema,quorum extremorum vtrunq; eſt vitium. Nam cum ex altera parte Scylla,ex altera Charybdis grauiſsima monſtra in Siculo mari nauigantibus ſint deuitanda, mediumque iter inter vtrunque tenendum,is tandem incolumis euadit, qui neutram in partem magis declinauerit. Cum enim vita mortalium ſit tāquam longa nauigatio, in qua permultæ occurrunt difficultates, multæq; variorum monſtrorum illecebræ,neque difficultatibus,neq; illecebris cedendum eſt:ſed omnibus moderatio adhibenda: cum neque aſsiduam ſeueritatem , neque aſsiduam mollitiem vita hominis poſsit perferre.

De Orione.

Tum rurſus vt explicarent antiqui generationem elementorum, & ventorum, & eorum, quæ fiunt in ſublimibus, Orionem trium patrum filium introduxerunt: eſt enim Orion ventorum & pluuiarum & fulminum ac tonitruum materia. Nam rerum omnium ſemina in mari continentur, quia ſunt elementa omnia in omnibus, manifeſtius autem in mari, quod aqua magis ſenſu percipiatur, cum accipit mutationem. Vis Apollinis vapores ex aqua excitat, eoſque extenuans non ſine quodam ſpiritu innato, in aera extollit. Iupiter, quod aer ſit, patuit. Vt vero ſupernatantem materiam eſſe demonſtrarent, Orionem impetraſſe à patre fabulati ſunt, vt ſuper aquas incederet. Hæc materia in aera diffunditur: atque cum Orion ibi conetur Aeropen violare extra regionem eijcitur priuatus lumine,neceſſe eſt enim vapores per aera pertranſire,& ad ſummam partem accedere, per quem locum diffuſa & dilatata materia imbrium & cæterorum ignis primam vim ſentit paulatim deficere. Sic igitur ad ſignificandum circularem elementorum motum & generationem hunc excipi à Vulcano dixerunt,& ad ſolem proficiſci,mox reuerti in Chium:quia vapores per calorem attracti ſurſum feruntur: mox ab antiperiſtaſi ſiue à circumſtanti frigore in ſuprema,ad quam peruenire poſſunt,aeris regione rurſus coacti in pluuias funduntur,quod quoniam fit per vires lunæ, fabulati ſunt Orionem auſum fuiſſe Dianam attingere, & idcirco ſagittis ab illa fuiſſe confoſſum. Videntur enim nobis vapores lunam attingere, cuius vis eſt tanquam fermentum in pluuijs concitandis, & cogendis vaporibus, veluti reliqui planetæ vim eius adiuuant aut impediunt. Quod autem Orion materia credita ſit imbrium, vel illud eſt argumento:quod cum in ſignum cœleſte verſus dicatur, nunc etiam ſuo exortu frequentiſsimas pluuias concitat, & ventos, & tonitrua, & fulmina.

At

At Ethice.

Grauiſsimas calamitates paſſus eſt idcirco Orion, quia nemini non calamitoſa libido, & illegitimarum rerum cupiditas, eſſe poteſt. Deinde ad deprimendam omnem mortalem arrogantiam, quia ſi neminem habes te in aliqua re præſtantiorem, cæterosque mortales aliqua re longo interuallo ſuperes, at Deum habes, qui te longo ſpatio relinquat, omnesque vires humanas antecellat.

De Arione.

Enimuero nequis ſua flagitia occultari poſſe diutius arbitraretur, cum turpe quidpiam patraſſet, Arionis fabulam excogitarunt antiqui: vt ſignificarent vel volucres cœli, vel feras ſylueſtres, vel piſces maris certiſsimos teſtes fore aliquando noſtrorum ſcelerum: ſi homines vel defuerint, vel nos noluerint accuſare, & laborãtibus viris bonis opẽ ferre. cum Dii ſint ſcelerũ omniũ vltores & vindices.

De Amphione.

Merito itaque Amphion vltimo ſupplicio ab Apolline Latonæ filio affectus fuit, quia nimium ob lyræ pulſandæ peritiam gloriaretur. Nam Latonam Latonæque filios contumeliis affecit, quod Dea nulla re hominibus præſtaret, cum rudes & imperitos haberet filios, ſi ſecum conferantur. At Diis, quibus inuiſa eſt omnis mortalium arrogantia, temeritatem Amphionis minime ferentes, illum grauiſsimis domeſticis calamitatibus addixerunt. Quare ſiquid præclarum habemus, per quod excellamus, id totum à diuina bonitate nos habere putãdũ eſt.

De Halcyonibus.

Sic Ceyx maritus Halcyonis Rex Trachiniorum cum forma corporis, opibus, nobillitate cæteros homines antecellere ſibi videretur, iam non amplius ſe parem eſſe mortalibus arbitratus eſt: quare ſe Iouem, vxorem Iunonem appellauit. tantam arrogantiam hominis non ferens Deus ſæuam tempeſtatem nauigãti Ceyci immiſit, quæ illum ſubmerſit, quare patuit, quæ ſublimia ſunt, & in altiſsimo fortunæ gradu collocata, citiſsime poſſe diuina potentia euerti, cum quis paulo feliciorem fortunam ęquo animo ferre non poterit.

De Deucalione.

At prudentes & innocentes & pios homines & certam moderationẽ animi in rebus omnibus adhibentes, Deus ab imminẽtibus periculis ſubtrahit: quare Deucalionẽ prudentiæ ſiue Promethei filiũ in arca ſeruatũ fuiſſe inquiũt per diluuiũ.

De Ione.

Ionis contra fabulam præterea introduxerunt cũ natura terræ exprimerent; quod in medio aquarũ vndique conſiſtat, quod vapores aſsidue ex illa exurgunt, quod fertiliſsima eſt omnis generis frugum & animalium, & rerum prope innumerabilium. Quod temperatum calorem illa cupiat. quod cęlo vndique tegitur, quod altera pars ſemper ſolis lumine illuſtratur, cum altera viciſsim noctem habeat. Deinde oſtendebant terram fieri feracem agricolarum induſtria, vbi cœli clementia aliquantulum deficeret. Alii ad lunæ congreſſus cum ſole & ad totam natu-

naturam lunæ fabulam traduxerunt: qui dicunt in planetarum congreſsibus nubes aut nebulas gigni, die tertio deinde fere ſemper à coniũctione cornutam exire, omnibus aliis ſtellis eſſe inferiorem. Mox ſole lumen & vires impatiente, illa omnium ſtellarum vires exuperat: cuius vires magis conſpicuæ ſunt in humanis corporibus, quas exercet luna cum aliquãtulum excreuerit. Cum vero luna velociſsima ſit omnium planetarum, fingitur orbem terrarum peragraſſe, cum eadẽ modo ad meridiem, modo ad ſeptentionem declinet à ſignifero circulo.

Ethice.

Io anima dicitur impurorum hominum, quæ è cœlo in hoc corpus tenebrarum & caliginis plenum delapſa eſt. mox in belluam vertitur, neque cupit diuinitatem aut immortalitatem ſpeculari. Illa donatur Iunoni ita conuerſa, tãquam opum deſiderio. Argi vero oculi ſunt libidines, aſilus conſcientiæ ſtimulus, rerũq; præteritarum recordatio: hic facit vt exagitati animi moleſtiis nos erraſſe ſentiamus, & priſtinam hominum formam reſumamus, ac Dii immortales denique per ſanctitatem vitę & innocentiam, & iuſtitiam, & humanitatem in omnes viros bonos efficiamur: ſi Deus optimus hunc aſilum nobis immittere voluerit, quod vt faciat aſsidue rogandus eſt.

De Veſta.

Cum vellent ſignificare terram eſſe tanquam mundi ſtabilimentum ac firmamentum corporum naturalium, vnde omnia quæ naſcerentur initium caperẽt, Veſtam omnium Deorum matrem appellarunt: quamobrem omnium ſacrificiorum primitias illi primæ obtulerunt. quod autem omnia elementa Deorum nominibus appellarentur, iam explicatum eſt.

De Iride.

Iridem dixerunt antiqui naſci è filia Oceani & ſole, quia ſine pluuia non fit, aut ſine ſole intra nubes: quæ cum ſit nuntia Iunonis & ſoror Harpyiarum, indicium eſt mutationum aeris futurarum & ventorum aut ſerenitatis nuntia. Certiſsima enim ſigna iridem ſequuntur. dicitur eadem animas mulierum è corporibus euocare ſolita, quia animæ mortalium incluſæ ſunt in his corporibus, quas non licet eijcere niſi ad dei nutum, cum nemo vitæ ſuæ iure eſſe poſsit arbiter: quod quique ſumus diuina dei vel prædia vel iumenta.

De Alpheo.

Per Alphei autem fluminis fabulam ſignificarũt antiqui quod animus noſter virtutem ſuapte natura expetat, quare cum Alpheus fluuius eſſet purgandis maculis accommodatus, dictus eſt ſequi Arethuſam. nam animæ multis vitiorum, voluptatumque maculis contaminatæ non ſunt ad virtutem propenſę, ſed quaſi brutorum in hominum corporibus viuunt.

De Inacho.

Sic per Inachi fabulam fluuiorum & aeris naturam explicarunt, cum difficillimum ſit iudicium plusne aeris vis an aquarum conferat regioni: nam vbi alterum horum parum bonum fuerit, locus non eſt habitabilis. aeris tamen naturã videtur magis ſpectanda, vt cuius vſus ſit frequentior, quæ etiam cauſa fuit, vt

Inachus

Inachus ſit in contentione inferior Iunone iudicatus.

De *Europa*.

Memoriæ prodiderunt antiqui Iouem ſub tauri forma Europam rapuiſſe ac vitiaſſe, vt oſtenderent quam decora ſit moderatio in omnibus illecebris voluptatum, quippe cum tanta ſit vis libidinis, niſi quis ſibi à turpibus temperet, vt coegerit vel Iouem ipſum turpiſsimum fieri animal & prope in Venerem furibundum.

De *Penelope*

Penelopes exemplo nimirum cæterarum fœminarum virtutes excitabantur, & continentia, & patientia in rebus difficillimis, & conſeruatio rerum domeſticarum, & in omnibus denique prudentia: quam idcirco Vlyſſis ſiue rationis vxorem finxerunt. eſt enim multo difficilius animum bene temperantia & virtute communitum expugnare, ſiue ad aliquam turpitudinem impellere, quam ſit expugnare Troiam, quare finxerunt ipſam vrbem decennium pertuliſſe obſidionē, & Penelopen neque per viginti quidem annos expugnari potuiſſe. hanc igitur tã quam ſingulare exemplar virtutum omnium multis præconiis antiqui celebrarunt ad imitandum: cum multis artibus & vanis pollicitationibus procos feſellerit, quos tamen vi domo eiicere nullo pacto poterat, vel ſi voluiſſet.

De *Andromeda*.

Per Andromedam vero adhortabantur poſteros antiqui ad pietatem, animique moderationem, cum omnia quæ habemus bona ſint à clementia & bonitate Dei immortalis accepta, quæ quidem data ſunt ad noſtram, cęterorumque hominum commoditatem, at non ad opprimendos imbecilliores. Quod ſiquis ob aliquam præſtantiam nimis elatus fuerit, nimiſque arroganter illa vtatur, huius vindicem eſſe eundem Deum mox ſentit, cum numen vel illi ipſi arroganti, vel poſteris adimat, quod benigne conceſſerat. atque propter regum vel maiorum grauiſsima peccata, vel totæ vrbes aliquãdo, vel totæ familiæ funditus euertũtur.

De *Vlyſſe*.

Vlyſſem autem, tanquam effigiem & picturam in qua cernerentur humanæ vitæ perturbationes, introduxerunt antiqui, nam cum ex altera parte difficultates & labores, ex altera voluptates ac ſuauitates nos circumſiſtant, ſicuti dictum eſt cum de Scylla loqueremur, is demum ſolus ſapiens exiſtimandus eſt, qui ab vtriſque ſe cum ſumma laude, omniumque hominum admiratione explicauerit. Per Vlyſsis igitur figmenta proſperam & aduerſam fortunam, difficultates & ſuauitates vitæ ſapienter, & cum quadam animi moderatione perferri oportere ſignificabant.

De *Oreſte*.

Atque vt omnibus manifeſtum eſſet nihil magis hominum vitam infeſtare, quam grauiſsimorum ſcelerum conſcientiam, & ſuppliciorum expectationem, viſas fuiſſe aſsidue furias Oreſti, quæ armatæ facibus ardentibus illum ſemper infeſtarent memoriæ prodiderunt. Nihil enim magis moleſtum eſt, aut ad perturbãdum animum concitatius, quam recordatio præteritorum ſcelerum: nihilque contra magis confert ad quietem & animi tranquillitatem, quam integritatis & innocentiæ opinio.

De

De Chimæra.

Per Chimæræ autem fabulam naturam fluuiorum & torrentum præcipue ſignificarunt: qui ob imbres hybernos, aquarumque copiam, perpetuo prope violentoque curſu delabuntur, fiuntque tanquam leones indomiti & effrænes, cum vero proxima quæque carpant, ſimiles capris habiti ſunt. at cum ſinuoſis & reflexis ſępius alueis ferantur in morem viperarum, dicti ſunt extremam partem habere ſerpentum. Hoc monſtrum Bellerophontes Pegaſo inuectus interemit quia calor ſolis per æſtatem pluuiarum copiam non ita frequenter cogi patitur, quare torrentes exiccantur. At Ethice.

Per hanc eandem fabulam nos antiqui ab ira omnium monſtrorum turpiſsima, propoſita ita turpitudine eius reuocabant. nam furibundos illos facit, qui illi motui animi exagitantur, oculosque rubro colore perfundit, quare flammas expirare Chimæra dicta eſt. nullum eſt vitium magis vel honori, vel vitæ mortalium vel facultatibus infeſtum, quam ira, quæ omnia vno tempore euertit, niſi ratio illi moderetur. qui ſint huic vitio dediti, non minus à noſtra conſuetudine auertēdi ſunt ac deuitandi, quam teterrimi & maxime pernitioſi ſerpentes.

De Bellerophonte.

Finxerunt præterea Bellerophōtem humorem eſſe motu ſolis eleuatum: quoniam aere vi ſolis humectato pars leuior ſurſum elata paulo poſt deorſum demittitur, atque cogitur. cum vero pars ſubtilior ad ignis regionem feratur, pars illa grauior à Ioue deorſum demittitur, quare à Pegaſo deiectus fuit Bellerophō. alii hoc ad totam elementorum naturam, circularemque motum generationis tranſtulerunt. At Ethice.

Sapienter eſſe humanam vitam tranſigendam demonſtrabant. quia neque aduerſis nimis triſtari, neque felicibus rebus nimis gloriari opus eſt: quibus omnibus adhibenda eſt animi moderatio, & diuina clementia non minus in proſperis quam in aduerſis imploranda. qui enim per felicitatem Deum ſibi conciliarit, is ſiquid aduerſi poſtea contingat, eum iam placatum & adiutorem conſequetur. At ſi quis nimium felicitate rerum præſentium efferatur, neque moderatione vti cognouerit, ille ab omnium ſcelerum, omnisque arrogātiæ vindice Deo de ſumma felicitate deiicitur.

De Rhea.

Ad exprimendam vero terræ naturam, multa fuerunt ab antiquis de Rhea, deq; eius ſacrificiorum ritibus memorię prodita. eſt autem Rhea vis terræ, quæ ad rerum generationem pertianſit. atque lora quæ ferri & æris ponderibus totam pulſabant, hanc ventis, & imbribus, & grandine, & omnibus quæ de cœlo decidunt pulſari ſignificabant. Hæc dicta eſt in aere pendere, nullamque in partem magis deuergere, quam turrita corona inſignitā idrcirco in curu vehi finxerunt. vocata eſt omnium deorum mater, quia, vt diximus, omnium corporum naturalium ſit ſedes & fundamentum, circa quam & ex qua omnis fit animalium geratio, & elementorum fere mutationes. atque harum mutationum celeritati plurimum confert ventorum natura, qui miniſtri ſunt frigoris & caloris: nam omnis vis naturæ plurimum ab illis adiuuatur.

De Latona.

Neque vero ſimplex de mundi ortu explicatio per fabulas excogitata eſt ab antiquis: quippe cum ex informi materia, quam chaos appellabant, natum eſſe

primum

primum Solem ac Lunam crediderint.nam Latona dicta eſt chaos,quod omnia naturalia corpora in ea permiſta & confuſa latuiſſe credita fuerint: alii dixerũt Latonam eſſe terram,cui Iuno obſtitit ne pareret Phœbum ac Dianam, ob frequẽtes vapores,qui mundo recente adhuc cõtigerunt, quibus Solem ac Lunam occultari diu accidit.cum vero ita frequentes nebulæ contingant ſole inualeſcente præcipue,peſtifer fit aer, multiq; grauiſsimi morbi animalia & plantas infeſtat at vbi ſol iuſtas vires aſſumpſerit,tunc ceſſant illi morbi ob aerem digeſtum, omnisque vis peſtilentiæ,niſi ſi qua fiat è contagione,euaneſcit. Sic enim Apollo eſt dictus ſerpentem ſagittis interfeciſſe.

De *Curetibus & Corybantibus.*

Quod autem venti terræ,rerumque omnium generationi plurimum conferant,patuit vel ex eo, quod Curetes ac Corybantes, qui venti erant, matris Deũ miniſtros eſſe tradiderũt,quod per eorum ſtrepitum ſignificabatur. per hos enim non modo pluuiæ & frigora fiunt,ſed omnia naturæ opera , neque vllum eſt vel plantæ vel animalis ſemen quod ventoſum non ſit & per ventum extrudatur,cũ ſit generationi proximum. ſic igitur venti dicebantur ſalutis animalium autores,generationi rerum præfecti,& mari imperare,quod ſignificabatur per Curetes & Corybantes.

De *Cyclopibus.*

Tum rurſus eorum, quæ fiunt in ſublimi materiam,naturamque explicantes Cyclopum fabulam effinxerunt: dixerunt enim Cyclopas eſſe vapores,è quibus fulmina,& fulgura, & tonitrua naſcerentur ac fierent.neque vero vapores illi,niſi per calorem ſolis in aera poſſunt extenuari, qui partim è mari partim è terra extrahuntur. fiunt autem frequentes vapores eo tempore,quo fieri ſolent fulmina, hi poſtea in ſublimi vi lunæ condenſati,à ſuperiore frigore detruduntur.

At Ethice.

Cyclopas impios,& deorum cultum contemnentes faciunt,& in omne genus crudelitatis ac feritatis propenſos: & eorum principem Polyphemum præcipue, qui nihil honeſtum,niſi quod ventri placeret,nihil pium, nihil ſanctum exiſtimabat.Sed cum improbitas omnis Deos vindices habeat, temeritatis crudelitatisque ſuæ condignas pœnas perſoluit in omne vitæ tempus.Is enim vino facile victus fuit,qui omnem Deorum immortalium potentiam antea minime formidauerat.

De *Lycaone.*

Sic igitur multis rationibus ad probitatem & ad humanitatem erga hoſpites antiqui nos adhortabantur,quod etiam fecerunt per fabulam Lycaonis. Nam vt hoſpitũ præſentia vnumquemq; ad humanitatem incitaret,Deos etiã finxerunt ad homines in hoſpitium aliquando acceſsiſſe:atque in gentibus ſuppliciis Deorum conſilio illi affecti memorantur , qui crudelitate in hoſpites vſi fuiſſent. illique rurſus honorifica & vtiliſsima præmia reportarunt,qui per humani & benigni aduerſus hoſpites extitiſſent.

De *Ganymede.*

Ganymedem fuiſſe à Ioue amatum omnes antiqui conſentiunt,at cur fabuloſe dicatur in cœlum aſportatus , nemo probabilem rationem explicauit, ex iis omnibus ſcriptoribus,quorum monumẽta ad ætatem noſtram peruenerũt. Ego ſane ſignificare voluiſſe antiquos per hanc fabulam crediderim , virum pruden-

tem,

tem, & qui recto conſilio polleat,proxime ad Deorum immortalium naturam accedere. Nam vel nomen ipſum Ganymedis ſignificat, virum conſilio præſtantem,quem ob eximiam prudentiam Deus ad ſe rapit,cum ſtulti neque ſibi neque cęteris quidem hominibus ſint vtiles. Dictus eſt Ganymedes pulcherrimus, quod anima prudentis hominis nullis prope ſordibus humanis ſit contaminata: quæ cum talis exiſtat,facile ad Iouem rapitur.

De *Harmonia & Cadmo.*

Enimuero vt cunctis hominibus fieret manifeſtũ quod neceſſaria eſt prudentia in rebus omnibus,ea finxerunt antiqui,quæ de Cadmo fabulati ſunt. Is enim Mineruæ conſilio ſerpentem ad fontem Dircen occidit,& dentes ſeminauit, latronem ſcilicet cum ſociis,quia maxime rerum omnium neceſſaria eſt prudentia imperatoris in rebus militatibus,quæ tamen omnis inanis eſt, niſi Dei optimi auxilium illi acceſſerit. at vero Harmonia Iouis & Electræ filia dicitur, quod illam in motibus ſphærarum ineſſe arbitrabantur,vti dictum,fuit.

De *Mida.*

Neque vero vno tantum exemplo, vt humanitate aduerſus hoſpites vteremur,hartabantur antiqui:quando Midæ etiam facinus,qui Silenum perbenigne tractauit, ita celebratur. is enim ſuæ liberalitatis ergo magnum accepiſſet præmium, ſi tam prudens fuiſſet petendo & eligendo præmio ac dono Dei,quam liberalis fuerat in hoſpitẽ. Sed nihil certum petẽdum eſt à Diis, quia ſæpius pernitioſa petuntur à precantibus. temere nihil iudicandum monemur per hãc ipſam fabulam,quoniam vel temerarium,vel ſtultum,vel doloſum iudicium non patitur Deus diutius eſſe inultum.

De *Narciſſo.*

Vt autem temperantes,& prudentes & viri boni eſſemus, nullum eſſe facinoroſum hominem impune tradiderunt antiqui. nam tametſi Deus aliquandiu differt vindictam,tamen multo grauiorem illam poſtea concitat, quod per Narciſſi fabulam explicatur. ſi quis enim nimis vel. forma corporis,vel opum magnitudine,vel nobilitate generis,vel viribus glorietur ac efferatur,neque cognoſcat ſe largiente Deo hæc omnia habere,ille ob ſuam imprudentiam hæc ſibi facit pernitioſa, non minus quam male affectus ægrotantis ſtomachus, cui vel optimi cibi fiunt noxii ob digerendi debilitatem.

De *Belidibus.*

Ad educationem vero liberorũ Belidum exemplum pertinet,nam neque parentes quidpiam liberis contra humanitatem,iuſque naturę,& deorum religionem debent imperare: ne paterno conſilio imprbi eſſe conſueſcant: neque liberi crudelia & impia & inhumana parentum mandata exequi. ſin autem magis paterna,quam diuina reuerentia teneantur,Deum denique ſentient eſſe grauiſſimũ impurorũ & conſceleratorum hominum vindicẽ. nemo enim malus eſt impune.

De *Sphinge.*

Quæ autem dicta ſunt de Sphinge,hortabantur vnumquemque ad fortunam ſuam æquo animo ferendam,cum omnis humanæ vitæ ſtatus ſit inconſtãs, cum humanum ſit calamitatibus ſubiici, cum vel volenti, vel inuito fortunam ferre omnino neceſſe ſit. atque,vt ſummatim dicam,neceſſe eſt vnicuique vel ſuam ſapienter fortunam perferre,vel omnino ſi quis illam ferendo vincere non poterit, ab illa denique ſuperari,& in extremas miſerias incidere.

De Nemeſi.

Enimuero cũ vellent demonſtrare antiqui ſapientes nihil Deo gratius eſſe, vel vitæ hominũ vtilius quam in vtraq; fortuna animi moderationẽ, multas fabulas finxerunt, quibus ad miſerias & calamitates fortiter perferendas nos hortarentur. Sed quia nonnulli æquo animo aduerſa tuliſſent, at felicia & proſpera ferre neſcirent, Nemeſim Iuſtitiæ filiam introduxerunt grauiſsimam Deam, quæ de illis ſupplicium ſumeret, qui nimis elati aliquo felici rerum ſucceſſum non mediocriter extollerentur, fierentque cæteris hominibus intolerabiles. Nam hanc Deorum iuſſu quam citiſsime ad ſuperborum pœnas conuolare finxerunt.

De Momo.

Denique nemini eſſe grauiter ferendum aiebant ſiquis vel illa quæ humaniter, quę prudenter, quæ pie & ſecundum leges fecerimus, carpſerit: quando neque Deus quidem placet omnibus, cum neque ipſe quidem Momi reprehenſione carere potuerit. Non eſſe curandum quid homines imprudentes de nobis loquantur, cum nobis multorum recte factorum fuerimus conſcii. Enimuero ſiquam vtilitatem ſtudioſi homines ex hiſce meis laboribus percipient, primum gratias agere debebunt ſummo Deo noſtro Ieſu Chriſto, à quo omnia recta procedunt conſilia, cuius ope & impulſu, vt arbitror, omnes prope antiquę religionis fallacias & vana myſteria patefeci. Deinde gratias agere debent nonnullis viris illuſtrib. inter quos principem locum obtinet vir clariſsimus & optimus Renaldus FERRERIVS comitiorum Pariſienſium Præſes omnibus egregiis animi dotibus ornatiſsimus: & Valerius Faenzus Quæſitor prauitatis hæreticæ apud Venetos prudentiſsimus: quorum autoritas plurimum me impulit, vt iſta ipſa ederem ad omnium commoditatem, quæ mihi per vniuerſum prope vitæ meæ curſum ad facilitatem memorum ſtudiorum mihi comparaueram. Fateor illud ingenue, quod niſi me tantorum virorum autoritas commouiſſet, nunquam eram iſta in lucem emiſſurus: tum vt maleuolorum calumnias deuitarem, tum etiam vt meis his laboribus aliquid adiungerem: quid enim prohibet hæc fieri poſſe à me indies meliora? ſed tantorum virorum voluntati non parere nefas putaui. plurimum igitur gaudeo me tantum opus ad bonorum gratiam abſoluiſſe, in quo pręſertim patefactum eſt, illa quæ fuerant ab antiquis ſapientibus ad probitatem excogitata, non prorſus abhorrere ab integritate & ſanctitate Chriſtianæ religionis Nam facile eſt ex ipſa fabularum vniuerſitate iudicare, diuinas leges, quæ ſanctis illis patribus diuinitus traditæ ſunt ante Chriſti aduentum, ſub fabularum inuolucris ab antiquis Græcis fuiſſe occultatas. Quis enim conſtanter negare poſsit leges illas quæ datę ſunt Hebręis ſanctis hominibus primum ad ſacerdotes in Aegyptum, deinde ex Ægypto in Græciam commigraſſe? Cum pręſertim omnis Græcorum theologia & philoſophia occulte ſub fabulis antiquitus ab Aegyptiis capta tradaret. Nam tametſi conſceleratorum vel hominum vel dæmonum conſilio, aut imperitorum veritatis vitio res poſtea fuit in populorum pernitiem cõuerſa, qui res non ſatis cognitas coluerunt: tamen hæc ipſa dogmata fuerunt à ſapientibus primum ad ſanctitatem, ad religionem ac Dei cultum, ad probitatem, fidem, iuſtitiam, innocentiam tradita. Atque hæc illa ſunt, quæ nos pro noſtri ingenii viribus colligere diuturnis laboribus ſtuduimus, quæque ſub fabulis antiqui ſapientes ſignificabant.

NATALIS

NATALIS COMITIS
DE VENATIONE
LIBER PRIMVS

VENATVM canimus fraudes, & montibus altis
Diſperſas gentes hominumq; canumque labores.
Coniugia, & veneris ſtimulos, dulceſque Hymenæos.
Et mores, odiumq;,& agreſtis tempora partus.
Tu magni, tu nata Iouis Cytherea pharetram
Quæ capis interdum nato,ſeſſumque tepenti
In gremio refoues,& amanti gaudia præſtas
Dum pia diua ferum facilem prece reddis amorē.
Nunc Paphon,Idaliumq; tuum, nūc alta Cythera
Linquito: nunc mecum venias ad luſtra ferarum
Dum canimus thalamos: nam certo tempore cuique
Inſpiras tacitè blandum per pectora amorem.
Tu quoque venantum quæ fortunata virorum
Vota facis,ſyluis errans & retia curas,
Dic age venantes homines, roburque ferarum,
Quo ſe defendunt fugientes triſtia fata.
Dic genus acre canum, variorum robur equorum.
Conſilia alta virum, veſtigi lucra reperti.
Dic odia inter ſe,& duri certamina Martis.
Tuque ades, & facilis cœptis illabere noſtris,
Magnanimi proles Franciſci, clara propago
Roboris,eximiè quo Petri cardine valuæ
Vertuntur.non ingenijs tu cedis auitis.
Virtutis fautor,recti defenſor, & æqui.
Da facilem curſum, & felicem porrige dextram,
Dum rate tranquillum,ventisq; fauentibus ęquor
Sulcamus,mandidasque vias Aquilone ſecundo.
Namque potes: tibi regna patēt Neptunia, & altū
Aeriæ regionis iter, terræque iacentis.
Multiplici petitur certamine turba ferarum
Quæ mare,quæ terras habitāt,quæq; ætheris oras.
Ventoſum quæcunq; fretum,atq; humentia regna
Percurrunt,rete, & duris capiuntur ab hamis.
Sunt quibus obſcuram fert impia fuſcina mortē.
At volucres,volucres ſylua,campoque ſequuntur,
Pernitiemque ferunt miſeris,captasque trucidant.
Hinc & odoriſequi diſcurrunt æquora campi
Lata canes auibusq; necem, mortemq; petentes.
Exitiumue ferunt his denſo retia filo,
Et conſanguineum melli viſcum, altaque chorda.
Et quæ præterea captantia multa volucres
Inuenit mortale genus per rura volantes.
Quis tamen heu diuum,quę ſanguinis iſta cupido
Armauit feritate viros,inſuetaque corda?
Vicimus en feritate feras, leuitate volucres.
Et nihil eſt tutum cœloue mariue relictum.
Iam nihil eſt quo non penetrauerit impia ventris
Ingluuies.alius ſaltus indagine cingit.
Aſt alius lato committit prælia campo.
Sanguine cæſarum gaudens maduiſſe ferarum.
Quod ſequeretur eum è cunctis animalibus vnum
Inuentum,.ſceleriſque comes, cædiſque nefandæ.
Hoc docet & dominos veſtigia cæca ferarum,
Atq; ad luſtra trahit, vocat in certamen & ambos.
Interdum aut ipſum campo pugnauit aperto.
Et querimur ſi nos inuadit ſæpe petita
Mille dolis fera,crudeles diuoſque vocamus?
Haud equidem credo quin ſint primordia belli,
Hinc exhauſta.viris miſeris hinc impia cædes,
Atque cadaueribus campi ſternuntur, aprica
Planitie cæſorum alti cumulantur acerui.
Veris vbi aduentum mollis cantauit hirundo,
Et Zephyrus Boream gelidum legauit ad axem,
Nauita cum primis ſcindit freta lata carinis,
Prætendens leuibus volitantia carbaſa ventis,
Tempora tota die ſunt venatoribus apta.
Nam neque tunc horrent torpētia frigora brumæ.
Nec nimio vruntur florentia prata calore.
Tum facile eſt reperire feras,quas vndique mollis
Cogit amor.cunctæ ſtimulis agitantur amorum.
Et ſtudio cunctæ ſobolis,generiſque parandi.
Nil adeo eſt immane,ferum nil ſaltibus errat.
Vt blando victum non & miteſcat amore.
Sic natura dedit.nam quo breuioribus vlla
Clauduntur vitæ ſpatijs,numeroſior illa
Hoc reparat proles.eſt vnica machina mundi
Perpetua.Et multos viuendo præterit annos
Phęnix,quæ ſola reparatur denique prole.
Hinc querulis volucrum complētur vocibus arua.

Hinc ſyluæ reſonant, hinc purgatiſsimus æther.
Nec prius hinc ſaltus, ignotaue rura petamus,
Quam fuerit notum quæ venatoribus arma
Conueniant, queis dextra viris armetur, & ipſæ
Queis ſine non potuere feræ cædique capique.
In primis laquei, pedicæ, longumque panagrum
Adſint, & falx, & lato venabula ferro.
His addas amenta, leuis cum robore pennæ.
Pugnaces arcus, vallos, furcasque bicornes.
Atque lagobolion, tum dextra flexile vimen.
Et quodcunque genus retis venantibus aptum.
Viginti valli, trigintaue retia firment.
Sit retis duplex illis menſura: feraci
Caſsibus adueniat lectum Carthagine linum.
Phaſidis aut campis rapidi mittatur aquoſis.
Anulus hinc caſſes ſuſpenſos plurimus ipſos
Contineat: præda vt concurrant retia capta.
At ſi vallorum fuerit minor vllus, in altis
Hunc poteris dorſis elatæ figere terræ.
Hinc atque inde canes teneant qui retia ſeruant.
Vltima, dextra quibus iaculis armetur acutis.
Omnia nec noſtro comprendi carmine poſſunt.
Retia non eadem cunctis animalibus apta.
Sunt diuerſa viris pariter piſcantibus illa,
Et varijs confecta modis. nec caſſe in eodem
Cum cephalo ſaltat thynnus, cancrique marini.
Non illo trahitur vitulus, quo ſepia rete.
Nec cum paſſeribus veniunt ad litora cuncti.
Adde quod & plumbum ſuſpendit retibus imis
Piſcator, quod vallus abeſt, qui mergat, in vnda.
In ſummis retinetur aquis à ſubere retis
Altera pars hominum valuit ſolertia tantum
Vt velut in terra, tenſos in fluctibus altis
Firmarint caſſes ſpumantis in agmina ponti.
Contra venanti non vlla penuria terræ eſt.
Retia nec plumbum, nec ſuber molle requirunt.
Sed firmæ fixis vallis, furcisque tenentur.
Commoda nec duræ deſunt auteridis ipſis
Aucupibus pariter non deſunt vimina longa.
Nec furcæ virides, natiuo aut cortice valli.
Hæc vbi parta, canes quæruntur curſibus acres,
Quique probi generis ſint, in certamina fortes.
Nunc age quæ paruo catulo ſit cura legendo,
Quis color, & ſpecies, quæ forma in corpore toto
Conueniat, referam: color eſt deterrimus albo.
Nec placeat niueis maculis ſignatus & atris.
Aut longis nimium villis, fuſcoue colore.
Sit torua facie, cilio ſint lumina nigro.
Os habeat latum, quos & dixere caninos
Quatuor huic valido ſpectentur robore dentes.
Lumina magna placent, & pectora lata, caputque
Grande ſatis, collum longum, villoſaque cauda
Ipſa decet, latique humeri, ſint fortia crura.
Craſſa magis ſint ipſa tamen poſtrema, micanti
Sint aures tenues, paruis & naribus eſſet.
His animaduerſis nimium nec craſſa legantur
Membra, nec in tenui quærantur corpore vires.
Hæc catuli ſpecies, hæc laudatiſsima forma,
Quæ præ ſe fert ſæuitiem: hoc eſt aptior vrſis
Quo magis accedet, fueritque ſimillima toruis.
Cæcropius catulus eſt quem dixere parhippum.
Indicus, Argolicus, Thrax, & Crætenſis, Alanus:
Celticus, Arcadicus, Spartanus, Theſſalus, atque
Corſus, & Auſonius, Bretreus, Amorgus, Iberus,
Incola arundiferi Nili, quem Caria nutrit.
Caſtorides venatori gratiſsima turba,
Magnetes, gregibus cuſtodia fida Moloſſus.
Sunt quos diaponos dicunt, venantibus apti.
Tu quos ad ſtudium venandi legeris, & quos
Dixeris hinc comites curſus, cædisque ferarum
Quære mares: maribus maior vis eſt, animusque.
Et melius tolerare valent certamina longa.
Præcipuum hinc inde à teneris impende laborem,
Vt ſueſcant pugnare feris hi cernere adultos.
Et videant cornu, & voci parere vocantum.
Cum Phœbe decies nitidum compleuerit orbem,
Paulatim ſueſcant curſus tolerare laborem.
Fit facile à teneris quod primum diſcitur annis.
Et nihil eſt quod plus longa aſſuetudine poſsit.
Nec nulla hinc merces ſequitur te digna laborum
In loca dura canes ſi duxeris, aſpera montis
Per iuga ſylueſtri populo vix peruia, ſæpe.
Scilicet hinc vngues ſolidæ, corpusque labori
Aptius eſt paruo, magnum quod pertulit ante.
Magna laboranti fruſtra ſunt præmia parta.
Inde vbi creuerunt, maturaque venerit ætas,
Quos legis armento clauis armentur acutis.
At quos venandi ſtudio delegeris, apri
Fulmineum vt vitent dentem, morſusq; ferarum,
His face diploides, quas molli vellere comple.
Sed neque dura nimis collum collaria cingant,
Lataue Helmoniæ catulis, & lora parentur.
Aſt vbi iam boreas inuadit frigidus arua,
Et glacialis hyems currentia flumina ſiſtit,
Arcendæ à plantis concretæ frigore cruſtæ,
Atque armandus erit pes, ne mala frigora lædant,
Et tellus concreta gelu, ſpinæque rigentes.
His actis, quoniam labuntur tempora vitæ, &
Optima quæque dies, ſubit improuiſa ſenectus,
Et morbus rapit, & ſæuæ inclementia mortis,
Eſt

Eſt proles reparanda tibi, pecus omne nouandum
Dum licet: hoc ſtudium viuentia cuncta requirũt.
Nam pater omnipotens qui nutu regna gubernat
Cœlorum, & terras, & ſtrati marmoris vndam,
Haud facilem curſum miſeris mortalibus æui
Eſſe dedit, varijs torpentia pectora curis
Mouit, & ingenium fecere incommoda cautum.
Vere nouo poſcunt genitalia ſemina terræ.
Vere magis teneri curatur vulnus amoris.
Conueniunt veneris captæ dulcedine gentes
Squammigeræ, totus pontus tum feruet amore.
Impia tum poſito miteſcunt ora veneno.
Vere ſonant ſyluæ volucrum concentibus altæ.
Et totus feruet veneris dulcedine mundus.
Candida tum quærit cornutum bucula taurum.
Atque inter flores iungunt ſua roſtra columbæ.
Vere feræ, & catulis veneris ſunt gaudia curæ.
Tum cuicunque canum ſtudium, cui Delia curæ
Caſtra ſequi, canibus ſubijt iam cura parandis.
Veloces celeri iungantur, fortibus acres.
Fortibus eximij naſcuntur: Alanus iberæ,
Cares Threiciæ nymphæ iungatur, & Arcas
Elæis: gens vna tamen felicior vna
Naſcitur ex ſpecie. ponantur nomina cuique
Certa cani, teneatque ad ſummum ſyllaba bina.
Protinus vt noſcat voces, & verba vocantum.
Præterea multum refert, cum venerit hora
Lucinæ, & partus tenues in luminis auras
Ediderit connixa parens, plena vbera matris
Siccent nec primum lactentes ora bouino,
Aut ouium imbuti tibi ſint, vel lacte capellæ.
Natura, & mos nutricis cum lacte bibuntur.
Ceruarum ſiccent, damarumue vbera, matris
Copia ſi deſit, vel toruæ dura leænæ.
In melius vertenda tibi eſt natura: videmus
Sponte ſua res in peius ruere, arbuta Bacchi,
Si deſit cultus, ſi laxis palmes habenis
Huc, illuc eat, & nulli ſit cura colono,
Nil feret, aut paruis fiet labruſca racemis.
Hoc quoque venantes primum monuiſſe ſagaces
Profuerit, catulos ſectari montibus altis
Ne vulpem patiantur, eos à curſibus illis
Continuo reuocent, ne ſpinæ corpora lædant.
Sed iam cura canũ cadere, & ſuccedere equorũ
Incipit, hos etiam vocat in ſua Delia caſtra.
Capreolos, lepores, ceruos, damasque volantes
Sæpe neceſſe ſequi ſpatioſa per æquora campi.
At natura viris pariter velocibus eſſe
Non dedit ingenio quibus eſt prudentia maior.
Idcirco quæruntur equi qui curſibus acres,
Qui gyris apti ſint, in certamina fortes.
Nũc age quæ ſpecies teferam, quæ forma legẽdis
Præpetibus quæratur equis. quæ prima iubemus
Grande ſatis corpus ſit: membra rotunda, caputq;
Exiguum, denſis velentur copora ſetis.
Os mediocre, breues aures, naresque patentes.
Nec placet hirſutum cilium nimis, alba nimis ve
Lumina, nec latebris veluti latitantia, frons ſit
Lata, ſolum firmo pulſet grauis vngula cornu.
Sed neque dura nimis placeat, nam ſcinditur æſtu
Quæ tenera eſt, facili pariter conſumitur vſu.
Sit longum corpus, & denſum, pectora lata.
Per lumbos duplex & agatur ſpina: natesque
Sint pingues, ſit denſa iuba, & decumbat in harmo
Dextro, compoſitum crus. omnes flectere nodos
Poſsit: velocique fuga præuertere ventos.
Cauda decet craſſa, & ſetis denſiſsima longis.
Eſt albo color haud aptus, candore niuali
Aptus equus, pariter maculis ſignatus amænis.
Omnibus eſt aptus color hic qui purus, & ipſa
In ſpecie ſyncerus adeſt, maculæque nitentes.
Optimus Armenius pullus, Tyrrhenus, Achiuus.
Arcadicus, Maurus, Siculus, Thrax, Magnes, Iberus
Sarmaticus, Lybicus, Cretenſis, Erembus, Epeius.
Celticus, Ioniusque, Epirique incola campi.
Denique quã variũ genus eſt mortale, & equorum
Progenies, tamen in quauis virtute videbis
Præſtantes ſpecie, nulla eſt ita prouida tellus
Vt non triſte ferat quid, non ita perfidus vllus
Vt non quid pariat mortalibus vtile campus.
Cernis vt vrtica, & ſpinis paliurus acutis,
Purpureæque roſæ ſurgant, violisque propinqui.
Quod ſupereſt, ſemper quando velocior eſt mas
Quære mares. arcenda procul tibi fœmina ſolis
Saltibus, eius odor patulis ſi naribus hæſit,
Diſcurrunt veneris capti dulcedine campos.
Intempeſtiuis hinnitibus intonat æther.
Cõcuſſæque tremũt ſyluę, nemus omne remugit
Nil calcar, nil fræna iuuant, nil ſæua morantur
Verbera, nil alti montes, nil fluminis vndæ.
Quo Deus acer agit, ſtimuloque potentior omni
Huc fugiunt, huc fert animus, huc cæca voluptas.
Excutiunt equites, ſyluasque ferasque relinquũt.
Velocique fuga ſuperant plana æquora campi.
Quod ſi forte tenent equites ſua fræna, regũtque,
Diffugit tamen hinnitu perterrita dama,
Et quæcunque feræ ſyluas, montesque pererrant
Capadoces dicuntur equi præſtare ſuperbis
Curſibus, atque animis. veniunt venantibus vſu,
Militibusque feris, ſplendentibus ęre cateruis.

Præterea iuuenes quos ſua Delia caſtra
Eligit, haud nimium pingues, tenuesue legemus,
Nec venatori ſpargantur tempora canis.
Sæpe feras per denſa ſequi virgulta neceſſe, eſt,
Sublimẽ vel ſcãdere equum, aut decernere ferro,
Tardior in pugnas pinguis, curſusque laborem.
Fert ęgre ſenior, curſumque & prælia longa.
Non audit voces horum Dictynna precantum.
Sunt tres bellantum ſpecies, tria caſtra parantur.
Hæc regit immanis Mauors, quique impius ære,
Stultos armauitque homines, & ſtrauit in aruis.
Militiam iuuenis petit & tua caſtra Cupido.
Hunc armas precibus, lacrymis, donisque, querelis
Tertia venantum curæ tibi Delia caſtra.
Retibus hos armas, & ferro diua nitenti.
Canus non gratus primis, non ille ſecundis
Accipitur caſtris, reiectus & ille ſupremis.
Quod ſi conſilium ſenibus, ſi plurima rerum
Viſarum memori deſit prudentia menti,
Iam nihilum quod reſtet erit: ſunt fabula vana,
Quid ve aliud quam põdus iners, & inutile terrę?
Dicendum & quæ ſint veſtes venatibus aptæ
Nec decorat tantum veſtis geſtamen honeſtæ
Qua pro quiſque ſuo veſtitur munere, quantum
Muneribus ſumptis prodeſt, rebusque gerendis
Conueniunt longę veſtes qui publica tractant
Munia, conſulto iuris, populumque regenti.
Conueniunt ſuccincta viris venantibus ipſa
Pallia, ne rapiant ſpinæ, aut virgulta morentur
Currentes: rapido reſonent neu flamine venti.
Profuit & nudis pedibus veſtigia quæri
Cæca feræ, ne fracta ſonent arentia ligna
Sub ſolea, moneantque ferasſua linquere luſtra;
Scilicet aduentaſſe viros, mortemque parari.
Semina tum credis ſcopulis arentibus æſtu.
Læua canes ducat longis, firmisque ligatos
Loris: ne intempeſtiui certamina tentent:
Sed tamen hos facile & poſsis immittere viſo
Continuo lepori, nec vincula ſtricta retardent.
Venantis lato teneat venabula ferro
Dextera: venantes taceant hominesque canesque
Hæc ſueſcant catuli præſtare ſilentia parui.
Quod ſupereſt celeris catuli cui credita cura,
Nutriat illecebris hunc, & ſibi iungat amore.
Sic facile & noto domino parere iubenti
Diſceret, acceptisque ſequi veſtigia ſignis.
Nam neque dificile eſt natura cum ſit amicus
Conciliare tibi catulum, cuſtodia fida,
Inconcuſſus amor canis eſt per tempora multa.
Pyrrhus inauditum catuli teſtatur amorem:
Cuius (vti fama eſt) dominus cum forte iaceret
Inſidiis cæſus, ſtabat lacrymabile corpus
Obſeruans, non ille cibi, non fontis amore
Abduci poterat, cupiens miſerabilis vſque,
Vſque querebatur dominum, lacrymaſſe putares.
Leniter interdum vultum lambebat, & ora.
Tum rurſus lacrymans dominũ, reſidẽsq; vocabat.
Quę res vt Pyrrhi regis peruenit ad auras,
Indoluit: miratus enim quo vinculo amoris
Sint homini deuincta canum fidiſsima corda.
Nec viſum eſt audiſſe ſatis, ſed cernere coram
Rem voluit, cupiens vlciſcier impia facta.
Nullus at in totis reperitur denique caſtris,
Qui fuerit cædis, qui tanti criminis autor.
Inde canis domini tumulato funere regem
Multa gemens ſequitur, lætatur tempore nullo.
Non ille illecebris, non blanda voce mouetur.
Sollicitant curæ domini languentia corda.
Pectora non capiunt noctu, non luce quietem.
Pluribus exactis Pyrrhus per caſtra diebus
Ibat, vt inſtructas acies, vt viſeret agmen,
Admiranda cano: ſed priſcis cognita ſęclis,
Forte canis nouit dominum qui nocte cecidit,
Autoremque necis. latratu concitus alto
Hunc accuſabat cædis, ſolumque petebat.
In pœnas poſcebat eum Pyrrhumque vocabat
Queis poterat ſignis: hunc aſpiciebat, & inde
In domini autorem cædis latrabat. aperte
Vt ſcirent omnes domini quia funeris autor.
Tum rapitur miles manibus poſt terga reuinctis,
Ducitur irati mox ad tentoria regis.
Hic gaudere canis poſito mœrore, bonumque
Blanditiis multis regem mulcere, proteruus
Vt daret emeritas miles pro crimine pœnas.
Intulit huic mortem quod non ſperauerat vnum
Cognita res tandem. nec poſſunt impia facta
Delituiſſe diu. teſtatur Capparus olim
Actæi templi cuſtos, rigidusque ſatelles.
Nam fuerat Phæbo, nymphaque Coronide nato
Sacratum templum, ſacrata in Palladis vrbe.
Argenti diues, donatæ veſtis, & auri.
Multaque veſtibat muros votiua tabella.
Huc ęgri ſoliti qui conualuere medelis
Munera ferre deo, conſperſa cruore iuuenci
Vſque tepebat humus, ſemperque calentia thure
Structa Deo centum ſtabant altaria circum.
Cuncta ſacerdotum ſeruabat munera cura.
Hos latuit, vigilis quanta eſt ſolertia furis,
Munera multa virum rapiens fur, viſa relictis
Quæ precioſa magis, argenti pondus & auri

Arte

Arte laborati. cuſtodes non tamen omnes
Et latuit, vigil vnus erat cuſtodia ſemper
Fida canis, cui Capparo erat nomen. deus illi
Diuino aflatu ſeu mouit prouida corda.
Seu res quæque ſuas animalia cuncta tuentur,
Huic noſtro, noſtræque obnoxia curæ.
Noſtra putamus enim tutelæ credita noſtræ.
Neſcio quo templi ſeu res ſeruabat amore.
Acueluti illius cuperet diſpendia, furem
Pone ſecutus eum eſt, vllo non inde timore,
Blanditiis ue minis ve poteſt diuellier vnquam.
Quod latuiſſe viros ſeruantes nouerat. illum
Sæpe canem ſaxis petiit fur, ſæpe latendo
Fallere crediderat: ſed nulla denique fraude
Decepiſſe valet, ſemper comitatur euntem.
Hunc accuſabat latratibus, vſque petebat
Quæ cepit dominos latitans de diuite templo
Blanditiis alios mulcebat, non ſecus ac ſi
Auxilium peteret. quæ res vt venit ad aures
Actæi populi, multis narrata ſequentis
Forma canis, multi magnis mittuntur Athenis.
Munera raptori rapiunt, furemque reducunt,
Tum gaudere canis partis quæ amiſerat ante
Et rurſus petiit templi ſibi limina nota.
Fur dedit emeritas tanto pro crimine pœnas.
Tantus amor canibus, tanta eſt cuſtodia rerum.
Decreuere canem patres per tempora cuncta
Nutriri laute, merces hæc vna laborum
Digna canis, tanto ſed non & commoda facto.
Poſſem multa canum variorum exempla referre,
Ni pigeat ſtudium paruarum noſcere rerum.
Nec paruæ canibus curæ eſt cuſtodibus ipſis
Et res, & dominus: teſtatur vertagus acer
Nam ſolis agris, & ſolis ſaltibus errat,
Atque capit quodcũque poteſt, prædãq; reportat
Hinc domino: nullo tardatur munere, nullis.
Blanditiis capitur. ſua pignora cara putares
Nutrire, eſt tantæ domini cuſtodia curæ.
Multa exempla canum ſunt priſcis cognita ſæclis.
His tamẽ haud noſtris multo peiora diebus.
Sed res in peius tendunt, ſunt deteriores
Quam fuerint hodie. nummorum ſola libido
Nunc omnes complet libros: nil inclyta facta
Curantur, nil egregium commitere chartis
Mos eſt. obſcuris voluntur cuncta tenebris.
Quid niſi mollitiem noſtram, lucrumq; minores,
Qua ratione legent mercator iunxit aceruo?
Quot nam Bergnus ait, latoque Bocatius ore,
Quæ foret æterna cęlari nocte decorum?
Sed reuocant Dryades, ſyluarum numina cæca
Errantes ad luſtra petunt, atque antra relicta
Sacrati nemoris, viridans vbi populus illa
Alta tegens ramis prædulci murmurat aura.
Nunc quo conueniat venari tempore, vel qua
Parte anni, lucisque mihi narrate Camęnę.
Nauita veliuolæ cum pandit carbaſa puppis,
Et ſecat hyberno poſito freta lata tumultu,
Tempora tota die ſunt venatoribus apta.
Lumine cum primo Phœbus luſtrauerit orbem,
Iamq; parentur equi, caſſes, homines que, canesq;
Lataque rura petant quærentes luſtra ferarum.
Mox vbi ſol medium cœli conſcenderit altus,
Et paribus ſpatiis Eoæ litora terræ,
Occiduasque domos diſtantes viderit, & cum
Significans gregibus paſtor florentia rura
Liquerit, & natis referent plena vbera matres,
Tempus gramineis eſt prandia ſumere menſis.
Sunt vbi labentes fluuii, fontesque perennes.
Vmbroſi nemoris natiui pumicis antra.
Vel quercus ſacrata Ioui, vel grata Coronę
Populus Herculeę & ridentia marmora muſco.
Venantes homines ſequitur iucunda voluptas
Plurima, nec ſudore minor. de rupe ruentem
Nunc aprum cernunt, nunc alta rupe morantem
Proſpectant ceruum. venator cominus illum
Mirantem cædit, catulos vel pone timentem
Retibus implicuit, ferroque obtruncat acuto.
Ipſa fames iucunda venit venantibus. vllas
Delitias non expectant, quas improba ventris
Ingluuies reperit. contenti ſimpliciori
Sunt menſa. nec fœmineus ſylueſtria luxus
Ingreditur. carpunt alto quæ plurima monte
Naſcuntur, quę ſylua tulit. ſi lumina quando
Arrepit ſomnus feſsis medicina laborum,
Inuitant volucrum cantus, dulcesque ſuſurri.
Et Zephyro quæ ſylua tremit iactata ſereno.
Nec deſunt herbæ molles gratiſsima ſtrata.
Inuidioſa toris, auratis, murice tinctis.
Poſt vbi graminea feſſus requieueris vmbra,
Et ſol de medio cœli deſcenderit altus,
Lata per arua canes rurſus veſtigia quęrant.
Donec in Oceanum flammatos lurida ſolis
Præcipitarit equos nox: primaque duxerit aſtra.
Mox vbi iam primum cuculus cantauerit æſtum,
Et querulis late reſonabunt arua cicadis,
Sub lucem tremulis etiam ſplendentibus aſtris
Iam petere arua canes celeres, ſaltusque iubemus
Immodici interdum delent veſtigia rores.
Plurimus & grauidis diffuſus nubibus imber.
Aut grauis arboribus incumbens flamine ventus.

Hoc libuit monuiſſe prius, ne forte Dianam
Incuſes deleta petens veſtigia fruſtra.
Aeſtate inuenies veſtigia recta ferarum,
Quæ fuerant olim vernis obliqua diebus.
Cum ſyluis agitabat Amor, Venerisque Cupido:
Sol vbi flammiuomus conſperget lumine campos,
Excutient matutinas & gramina guttas,
Cum grauis incumbit campis arentibus æſtus,
Linquendi ſaltus,& limina nota petenda.
Inuiſa eſt adeo canibus velocibus æſtas.
Impediunt herbæ currentes,& premit æſtus.
Vt ver eſt homini, canibusque ſagacibus aptum.
Nā neq; tū nimius calor,aut noua gramina tardāt.
Interdum rapiunt veſtigia floris odores.
Cum repetunt armenta nemus, cum paſcua læta,
Area nec Cereris grauiter gemit vſta calore,
Ruſticus ad uentos paleas ſed iactat inanes,
Mitior eſt terris ſolis calor.arua iubentur
Rurſus adire viri venantes, atque canum vis.
Aſt vbi Libra diem paribus diuiſerit horis,
Et noctem, vel dira Nepæ cum ſurget ab vndis
Stella,coronatus pomis Autumnus apricis
Collibus inſidens pluuium ſpectabit ad Auſtrum,
Quantuſcunque dies eſt venatoribus aptus.
Nam neq; tunc æſtus, lædunt hominesq; canesq;
Currentes, nimium nec gramina longa retardant.
Non hyemis glacies concreta fluminis vnda.
Eſt eadem ratio venandi cum legit vuas
Ruſticus, eque fauis liquentia mella premuntur,
Cum trudunt nudos ſpumantia labra racemos,
Fructilegique virent ſolertis tecta coloni,
Quæ fuit ante:grauis cum primum inuiſa colubrę
Candida venit auis,tellusq; nouatur aratro.
Hoc etiam meminiſſe iuuat.cum candida Phœbe
E regione videt fratrem,cum diſtat vtrinque
Pene æquo ſpatio pulſantibus æthera flammis,
Non adeò redolent veſtigia cæca ferarum.
Cum vitream glaciem turgētia flumina trudūt.
Et pontem concreta gelu dant ante carinis
Sulcata, aggeribus niueis latet abdita tellus,
Pars media eſt lucis duris venantibus apta.
Phœbus vbi primum liquidis extollitur vndis
Celiuagis vel demit equis iuga flammea,frigus
Ferre graue eſt. coit vnda prius reſoluta tepenti
Si qua calore fuit ſolis cum ſydera ſurgunt.
Et noua lux actæ ſapiet mala frigora noctis,
Interdum rapiunt imbres veſtigia denſi.
Nunc glacies concreta,niues, gelidæque pruinæ.
Sunt hyemis longi tractus quos noctibus errant
Per nemora alta feræ. ſed iam demittere vela
Tempus adeſt primum demenſis nauibus æquor.

NATALIS COMITIS

DE VENATIONE

LIBER SECVNDVS

HACTENVS arma,canes,homines, & robur equorum.
Nunc Veneris ſtimulos,ſæuique Cupidinis ignes,
Tempora Lucinæ, venantum furta canemus.
Hæc quoque reſpicias Franciſci nobile germen
Roboris, Auſoniæ decus inſuperabile Iuli.
Eia age rumpe moras:ventis impleto ſecundis
Carbaſa, da pelagi tranquillos currere fluctus.
Syluarum,nemorumque Deæ, lucique ſacrati
Cura quibus Dryades ſecretos pandite ſaltus.
Quam varia Oceani proles ſub fluctibus altis,
Quantaq; turbat aquas moles, erratq; per vndas,
Tam varium, tantumq; genus ſuper æquore terræ
Cernitur eſt varijs diuiſum piſcibus æquor.
Fluctibus hic ſummis, aſt hic verſatur in imis.
Oceanus piſcem tulit hunc, tulit algifer illum
Adria. nonne vides diuiſas aeris oras?
In ſummum volucris volat hæc, volat altera in imum.
Vtque cupit colles ſaxoſos altera vitis,
Altera amat pinguem,lætaturque vbere campi.
Sic quoque diuiſus varijs animalibus orbis.
Florida fert magnos elephantos India,tigres
Armenia.atque alibi naſcuntur dira leonum
Semina.ſunt oryges alibi,ſunt dorcades illic.
Deni-

Denique nec paſsim celeres naſcuntur iorci,
Nec varijs panthera notis, mimusque pithecus.
Non vna atque eadem fert omnia gramina tellus.
Quæ mare, quæ terras habitāt, quæq; ætheris oras,
Plura viris ignota, virum ſolertia longa
Quam norit. nā quis ſpecies, vel nomina quæ ſint
Noſceret? at pridem deſunt ſua nomina multis,
Quod noua naſcuntur ſemper terraque marique.
Nec maiora freti voluuntur monſtra baratro,
Quam quæ terra tulit: conuolui marmor ab imo
Credas, quum vaſto ſe voluunt corpore cete.
Cete Atlantiaci faſtus, & gloria fluctus.
Frondoſos nutare putes cum vertice montes,
Quum vaſto incedunt elephantes corpore magni.
Sed tamen & tanta hæc moles, hæc corpora tanta,
Magnanimo rerum domino vincuntur amore.
Cum niueo ceraſi veſtitur planta colore,
Et teneræ erumpunt viridi de cortice gemmæ,
Cumque nouis violis redolent florentia rura,
Diſpulit & nubes hybernas mitior aura,
Quatuor exactis luſtris labentibus annis
Concipit ingentes elephas in pectore flammas.
Non tamen vt pugnet reliquis: huic alma decorū
Ingenium natura dedit, nec gloria digna
Creditur his ſuper occidi, vel cædere victos.
Et quantum humanum genus eſt virtutis, & æqui
Seruator, tantum capitur virtutis amore.
Nullus adulterium committit. fœmina masque
Secedunt thalami cum venit tempus ab omni
Agmine, quinque dies ſimul hi, ſolique morantur.
Poſt vbi ſexta diem patefecit clara ſerenum
Memnonis exoriens mater, ſtellasque fugauit,
Fontanis purgantur aquis, vel flumine viuo.
Nec prius hinc ſocios, & ſueta armenta requirunt.
Tanta pudicitiæ cura eſt animalibus iſtis.
Exactis pariunt annis hinc parua duobus
Pignora, quod ſpatium partus Lucina moratur.
Aethiopi, Mauro pariter naſcuntur, & Indo,
Sed tamen hos reliquis maiores India nutrit.
Triſtantur rapto parto lætantur honore
Corda elephantorum ſtudijs obnoxia noſtris.
Multiplici petitur certamine gens elephantum.
Namque alij circum foſsis, atque aggere cingunt.
Aggeribus clauſos longa obſidione fatigant.
Ac veluti clauſi muris, & turribus altis,
Quos victus tandem penuria vicit, & hoſtis,
Sunt faciles, faſtumq; ferunt, ſubduntque potenti.
Sic hi vincuntur ſtudioque fameque ſitique.
Venantur ſic quos cupiunt in Martia caſtra.
Aſcendunt alij domitos, & fræna reponunt.
Hinc nemora alta petunt: armento quē procul eſſe
Norunt, hunc loris domitant, & verbere multo.
Donec defeſſus iaceat proſtratus arena.
Tum domitum credunt cum cepit gramina primū
Humana porrecta manu. nec mitior vlla eſt
Humano generi fera, ſiquem nouerit eſſe
Fraude procul. ſunt qui foueis venentur, & alte
Defoſsis puteis, à tergo hinc agmine multo
Venator premit. vt norunt armenta elephantum
Succurrunt lapſo. ſaxis atque vndique ramis
Congeſtis replent foueas, redimuntq; cadentem.
Vſque adeo ingenium mite eſt elephantibus, alter
Fraterno alterius damno vt ſuccurrat amore.
Sunt gemini exerti dentes. promuſcide longa
Proſternit plantas altas, fructus legit ore.
Cauda breuis magno pro corpore: protinus ipſa
Parua carent nodis, facilique volumine crura.
Forte caput, paruæque aures, nec lumina quanta
Hoc tantum poſcat corpus, ſint grandia quamuis.
Nigra cutis. tergus vix eſt penetrabile ferro.
Huic paulò villis eſt venter mollior atris.
Incumbens tereti palmæ, fagoue virenti,
Decerpit tacite blandum per pectora ſomnum.
Hæc quoque venandi ratio eſt, ea planta ſecatur.
Huic cadit incumbens elephas, qua vincitur arte.
Sed neq; mox facile eſt præ magno pōdere ſtrato
Surgere humo. ſiue hoc monocampti tibia cruris,
Siue pes horrendis armis ſpoliatus, & vngue,
Integra vix quino ſignatur limite planta.
Nam quibus ingenium prudens natura negauit,
Tradidit his vngues, dentes, aut cornua dura.
Læui radices conuellit robore dentis.
At dextri venatoresque ferasque trucidat.
Sæpius hi terra veſcuntur, ſæpe lapillis.
Paruorum ſenibus mira eſt cuſtodia: flumen
Tranantes primi iuuenes queis corpora parua
Ingrediuntur aquas, ſeniorum flumina mole
Ne nimium creſcant, iuuenes merganturin vndis.
Flumine digreſsis ſenior præcedit, & agmen
Extremum claudit quicunque ætate ſecundus.
Omnibus eſt ſpatium longum, longiſsima vitæ
Tempora, viginti bis dicunt viuere luſtra.
Carniuoris color eſt idem, mens impia ſæuis
Atque cruenta lupis. imitantur lumina flammas.
Nocte procul cernes radiantis lampadis inſtar.
Forma refert catulum, nares, & greſſus, & vngues.
Horridior tamen aſpectus, ſpeciesque tremenda.
Forma Lycaonios, & terga horrentia ſetis
Nunc etiam referunt animos, atque impia corda.
Perfuſi pecudum cæſarum ſanguine gaudent.

Et cum prætereunt currentia flumina multi
Fortior eſt reliquis dux. caudam mordicus illi
Pone ſequens tenet ore, lupis hic omnibus ordo.
Viuere Niliacis nulli dicuntur in oris,
Montibus aut Aphris. qui ſunt dicuntur inertes,
Et parui. tanti patria eſt, primique penates.
Scilicet & multum refert ad corpora, vires,
Et mores, genitale ſolum quæ ſydera ſpectet.
Eſt coitus meta his bis ſex conceſſa dierum.
Ver vbi diſpellit nubes, & purior æther
Deducit ſine fece dies, in pectore flammas
Concipiunt, & more canum iunguntur. in vnum
Conueniunt quos cogit amor, venerisque cupido.
Heu male tum ſolis erratur ſaltibus. vnam
Multa lupã ſequitur turba: hinc fera prelia miſcẽt.
Prælia dura ſuper veneris dulcedine: victi
Vel fundunt dulces animas, victoribus vltro
Vel cedunt, cunctis eſt vincere certa voluntas.
Cernis vti tauri pugnantes ſanguine fuſo
Membra lauent, ſemperq; magis pulſantibus ardẽt
Fluctibus irarum. carpit formoſa iuuenca
Interea gramen, miſeros nec ſpectat amantes.
Tertius interdum potitur certantibus illis
Bellorum cauſa. ſic hi dum prælia miſcent,
Hic fruitur felix horum mercede laborum.
Qualis capreoli venatio, & ipſa luporum.
Fert baliſta necem. ſaltus hi rete coronant
Inculcos, caſſes nequeunt vbi tendere, ramis,
Arboribusque vias denſant, vt peruia nulli
Pars ea ſit. latos ſaltus indagine cingunt,
Diſcurrunt nemora alta canes, hominesque: ferarũ
Si qua fugit, plantæ catuli ducuntur odore.
Et cogunt in rete, ferit qui retia ſeruat.
Structaque ſyluarum ramis magalia linquit.
Cæduntur miſeri, nec ſpes datur vlla ſalutis,
Parcere quod nullis didicerunt ante. rigentes
Interdum pugnant canibus, laniantque viciſsim.
Et rapido quærunt extremam dente ſalutem.
Sic vbi planities completur qui oppida cingunt
Hoſtibus, atque acies longam traxere coronam,
Mœnibus incluſi ſperant fera fata: ſed armis
Nituntur decorare prius poſt funera mortem.
Sæuorum ſpecies dicuntur quinque luporum.
Eſt ingens horror canibus ſi pellibus horum
Indutus plantas cedas. vocem his rapit horror,
Vt rapuere prius viſis mortalibus ante.
Præterea colli ſi fiant tympana pelle,
Cætera cuncta ſilent ingenti victa ſonore.
Paſcitur eoi ſimul incola pſitacus arui.
Neſcio quo feruore lupis deuinctus amoris.
Par numerus canibus catulorũ, & tempora partu
Naſcuntur cæci, vomitumque cientia carpunt
Gramina. veſcuntur terra. cum tollitur vndis
Scorpius, & lucem rapuit mortalibus almam
Præcipiti labens curru Phaetontius heros,
Tempora Lucinæ veniunt his. pondus in alta
Deponunt ventris ſylua, cæcisque latebris.
Fœmina biſquinis vterum geſtare diebus
Inſuper & binis fertur. quo tempore quondam
Fugit hyperboreis in Delum ſplendida Phœbi
Mater, & ignotam ſumpſit mutata figuram.
Theſſala terra lupos, & diuitis inſula Cretæ
Ferre negant, vti fama refert, triginta diebus
Bis actis alij referunt hos edere partus.
Haud thoes pariter celeres, & curſibus acres:
Sunt breuiora quibus crura, exporrectaque cauda.
Longius & corpus: thoas natura negauit
Veloces numero fœtus æquare priores.
Nunc duo, nunc tres, ad ſummũ ſed quatuor ed[illegible]t.
Retibus impliciti ſupremam dente ſalutem
Experiuntur & hi. nulla in diſcrimine vitæ
Ponuntur, mortis duros vt vellere nodos
Vnguibus, ingenio, morſu, pede, viribus, arte,
Non tentent. grauiora pati nec morte putarunt.
Cætera quæ capiunt pugnando fortiter hoſti
Vulnera, creduntur ſæuæ medicamina mortis.
Eſt vbi temperies cœli iucunda, virorum
Ni cadat inſidijs lupus, huic ſunt tempora vitæ
Longa: octo fertur viuendo vincere luſtra.
Humano generi natura thoes amici.
Admiranda quibus data ſunt obliuia rerum.
Eſt quando diuerſa feris natura, puellæ
Pandite Oreſtiades, iam veſtros pandite ſaltus,
Et nemorum ſecreta mihi, collesque ſupinos,
Et varios campi aprici narrate colonos.
His magis hirſutæ multo naſcuntur hyænæ
Aphrorum terris: catulis inimica propago.
Magnanimo pariter gens hæc inuiſa leoni.
Flectitur in medio villoſi tergoris. arcta
His porrecta caput coniungit ſpina: nigranti
Limite villorum tergus veſtitur vtrinque.
Sunt magis hirſutæ cum ſpicea protulit æſtas
Crine coronato paleis flauentia ſerta.
Noctiuagæ color eſt oculis incertus hyenæ.
Mille refert varios acies inſpecta colores.
Qualis vbi aduerſo radiantis lumine ſolis
Gutta micat nubes inter, cum labitur imber
Sed nondum venit ad terram ſub nubibus atris,
Huic ſol exoriens noctem, tenebrasque reducit.
Aſtra diem referunt nigro ſurgentia cęlo.

Fœmina

Fœmina præterea, maſque idem creditur eſſe.
Sic fertur vulgo, ſed non & poſſe videtur
Sic fieri ratione. feruntur prouida mater
Quæ gignit natura mariſque, & fœminæ amore:
Hoc generare modo poſſunt generata viciſsim.
Atque ideo perfecta ferunt. quæ ſponte videmus,
Et nullis vinclis, & nullo fœdere naſci
Coniugij, ſed corruptis conſurgere rebus,
Imperfecta leues ſurgunt in luminis auras.
Quod reparare genus nequeunt exorta viciſsim.
Hæc non naturæ fieri ſurgentia nullo
Coniugij vinclo dicendum: aſt accidit illud.
Alituum, pecudumque genus, quæ fluctib. errant,
Omnia permiſto ſexus ſunt ſemine nata.
Præterea natura facit quod præſtat, inersque
Nil agit: & finem cunctarum ſedula rerum
Proſpicit. hoc fecit, melius feciſſe quod hoc eſt.
Commoda, & vtilitas, rerum ſic eſſe neceſſe,
Alma tibi fines rebus natura creandis.
Sincerumque cupis cunctis animalibus ortum.
At confuſa magis ſi hoc concedatur hyænis
Dicenda es. binæ coëant ſi tempore eodem
(Nam neque concipiunt ex ſeſe, & poſſe fateri
Abſurdum: vt naſcantur equi de flamine venti.
Perdices pariant audita voce mariti.)
Altera pars ſexus iunctis ceſſabit vtriſque
At neque natura eſt illis ſic eſſe neceſſe.
Diuiſum genus eſt. valeant mendacia vulgi.
Aequora cum primas patiuntur ſtrata carinas,
Et ver dipellit nubes, cœlumque ſerenat,
Flammatis telis cunctæ feriuntur amoris,
Atque mares plures vnam ſectantur hyænam.
Imperitat gregibus mas, paruaq; pignora caſtrat,
Ne comites habeat veneris, materque tuetur.
Aſt ubi iam ſextus menſis pręteruolat alis
Præpetibus, partum expectat Lucina recentem,
Hinc duo, tres raro partu naſcuntur eodem.
At paritura parens nemorum in ſecreta recedit.
Sint vt ab inſidiis partus hominumque ferarũque
Abditi: & incurſus fugiant, mortiſque ruinam.
Luce latens ſua luſtra fouet, ſua pignora parua
Nocte cibum quęrit dum carpunt cætera ſomnũ.
Aſt vbi quæruntur canibus venantibus, ingens
Si ſit turba canum curſu petiere ſalutem.
Res vtcunque tulit fugiunt, nec lumina cernunt.
In caſſeſque cadunt, ferro venator acuto
Irruit, obtruncatque trementia pectora telo.
At ſi nec canibus multis in rete premantur,
Nec timeant magnos ſtrepitus hominũq; canũq;
A tergo, & poſsint campo comittere aperto
Prælia, quid valeant coram feciſſe periclum,
Triſtibus auſpiciis occurrit primus, & atris.
Experietur enim quantos in pectore fluctus
Irarum voluat, rabies ſit qualis hyænæ.
Viuere luſtra feræ ſeptem dicuntur & iſtæ.
Suſpendunt alii vitreis in vaſibus alte
Humanum ſtercus, quod lati vulneris illi
Eſt medicina feræ: ſed ne contingere poſsit.
Hæc ſperans ſemper præſentem poſſe medelam
Nanciſci, moritur decepta cupidine: & alto
Qui grauis ingreditur per pectora læſa dolore,
Poſt vbi iam fueris curſu, longoque labore
Defeſſus, ſoliſque calor premet arua, iacenti
Pręebunt molles vmbras virgulta, perennes
Arboris haud deerunt vmbræ, vel pumicis antra
Natiui, rapiet partum ſpelunca calorem.
Quin etiam vitreus fugiens per gramina riuus
Murmura grata ciet, placidumq; vocãtia ſomnum.
Adde quod & poteris gratum reperire lauacrum,
Et pacare ſitim. nam gaudia multa ſequuntur
Venantes homines, quæ nullo dicere verſu eſt.

Nec lepores noſtro fugietis carmine molles,
Fœcundumque genus, veluti ſub tecta columbæ,
Quæ paritis toties, quoties venere calendæ.
Plurima planta quibus ſecta eſt animalia, cæcos
Emittunt catulos tenues in luminis auras.
Hoc vitium lepori facilis natura negauit.
Vna negat lepores tellus prudentis Vlyſsi.
Sunt multæ leporum ſpecies, qui collibus errant
Appennine tuis, ſummumque vagãtur Amanum,
Creduntur niuibus paſci, niueus color illis
Eſt quia. cærulea glacies quo tempore primum
Liquitur, & gelidæ labuntur montibus vndæ,
Paulatim color eſt illis rubicundus. in illum
Vertitur hic candor, vix credas eſſe priores.
Nũc duo, nũc tres, interdum quoq; quatuor edũt
Et nemorum ſecreta petunt, virgultaque denſa,
Ingenioſa cohors leporum: ſed murmure paruo
Terrentur, facilem capiunt per membra timorem:
Interdum rapidis tolerare ſonantia ventis
In ſyluis folia haud poſſunt, ob murmura frondis
Corripuere fugam, defeſſo corpore tandem
Quæ fugere diu patiuntur murmura tuto.
Sanguinis aerij tulit hoc natura, videmus
Quæ curſu leuiora, timent magis omnia, motus
Concipit aerius faciles in pectore ſanguis.
Cernis vt immodicas pernices pectore cerui
Concipiant furias curſus, fluuioſque rapaces
Continuo tranent. nec tantum luſtra morantur,
Nec ſyluæ, vel prolis amor, fontiſque nitentis,
Quan-

Quātū pulſat iners timor hos,clamorq; ſequentū.
Hoc,vt fama refert,horreſcens murmura frondis,
Ceperunt animal furiæ,tua munera queſtum
Alma parens Natura,nihil quod reperit vſquam
Triſtius,& tantum capiens per membra timorem.
Multa voluntati placuit ſententia, vel ſe
Præcipitare iugis,alto vel mergere fluctu.
Cum vitrei peteret currentis fluminis vndam,
Protinus inſiluit flumen perterrita rana.
Inde lepus didicit tranquillo pectore ſortem
Ferre ſuam, tenuitq; metum quem ceperat ante.
Propterea tam tempeſtas,& tempora nobis,
Ventorumque dies ſeruandi,& ſydera cœli,
Quam freta qui ſulcat ratibus ſpumantia pandis,
Ventoſasqne vias currit, nauemque gubernat,
Sydera cuncta notat, venturaque tempora diſcit,
Nunc ſpectat geminos Hędos,claramq; Coronā,
Et nunc Arcturum,nunc te formoſa Celeno.
Nunc pluuias Hyadas, nūc ſpectat Oriona clarū.
Nec ſolum quoniam ſtrepitus,clamorque ſecūdus
Venantum facile inde premunt in retia ceruos,
Sed quia ſi flarint aduerſis flatibus auræ,
Naribus accipiunt prætenſi retis odorem.
Occidua ſi forte plaga,qua nocte rubentes
Præcipitat Phœbus currus, orbemque relinquit,
Aphricus aſpirat, venator Cæciæ in oras.
At ſi ſpirarint æſtiuo cardine Cauri,
Et leuis Agreſtes, Vulturni regna petantur.
Quem latet aduerſum Boreæ te flatibus Auſter?
Retibus & canibus leporum timidiſsima turba
Capta perit,venantur aues.eſt plurima læti
His via, nec podeſt Spartanæ more ſagittæ
Aufugere, & rapidos curſu præuertere ventos.
Lætantur venatorum exultantia corda
Curſibus vt longis,& decertatur aperta
Planitie,clamore canes & voce ſequentum
Quiſque iuuat,ſequiturque ſimul clamore ſecūdo
Eſſe canes cupiere fere,& decernere curſu,
Quoque valent animo leporem cepere fugacem.
Tantus amor lepores venandi,gaudia tanta.
Hic mens,hic animus, hic eſt & tota voluntas.
Pręponunt reliquis vna hæc ſolatia cunctis.
Exiguo primum venandi captus amore
Mox neque ſponte valet diuelli, linquere non eſt
Venandi ſtudium facile.hunc tot vincula nectūt.
Sūnt parui lepores,auris longiſsima,quæque
Promittat magnum corpus, quæ fortia membra
Forma breuis capitis,fulgentia lumina,ſed quæ
Nunquam claudantur ſomno: timor vſque ferarū
Sollicitat,vigilique occurunt ſemper amores.
Nec gens in ſyluis errat fœcundior vlla.
Nanque parit catulos,& eodem tempore villis
Indutos vtero geſtat,partusque recenti
Coniugio incœpti grauida formantur in aluo.
Sunt genus ambiguū lepores,trochus,acris hyæna.
Quod tria naturam dicuntur habere duorum.
Præterea leporis villoſum lingua palatum
Lambit,& hoc vni tribuit natura,decemque
Annorum ſpatii concluſa eſt limite vita.
Caſtorides leporem celeres ſectentur aperta
Planitie.hæ duris veniunt venantibus vſu.
Plurimus Hiſpani,Balearisque incola ruris
Huic aures ſimilis daſipus,corpusque caputque
Crura tamē breuiora, minus timet, & minus illo
Velox,antra colit,foſsique foramina ruris.
Huic baliſta necem fert,hunc viuerra necatum
Sedula fert epulum domino, prædamq; reportat.
Quid tibi commemorem verſu generoſa leonū
Semina,quos Neſſus vitreo complectitur amne?
Et quos parte alia claudunt Acheloides vndæ?
Aſsyriæ fuluus campis eſt incola terræ
Cui iuba fulua tegit collum,cui plurimus harmos
Villus habet,natura mari quod præſtitit vni.
Grandius Armenio collum, Parthoque leoni.
Latius eſt tempus,radiantia lumina fulgent.
Eſt adeo aſpectu clarus Felicia rura
Quem genuere,ferax & campus pauit Erembus.
At plures Libyes ſiccis naſcuntur in agris,
Exiguis & colla iubis velantur,& atro
Membra colore rigent.ſed multo robore præſtāt.
Præterea ſunt certa cibis,& certa labori
Tempora,nec cunctis epulas ſumpſere diebus.
Hic vbi comprendit nox, & ſol linquit in æquor
Aufugiens, rapiensque diem mortalibus almum,
Fortia decerpunt placidam per membra quietem.
Prima vbi temperies clarum patefecit Olympum
Regia progenies domino feriuntur amore,
Concipiuntque nouas inſueto pectore flammas.
Sæuities inſueta capit ſyluestria corda,
Cum rabies,flammæque domāt,& feruor amoris
Hinc vbi floriferum ver frigora prima fugarit,
Et glacies reſoluta fluet deuicta tepore,
Cum Cynoſura freto quæ nūquam mergitur alto
Cuſtodem cecidiſſe maris lætabitur vndis,
Expectat partum facilis Lucina leænæ
Nunc duo,nunc tres,nūc vnum, nūc quatuor edit
Sunt & qui Aſsyrias primo quinque edere partu,
Quatuor inde ferant partu peperiſſe ſecundo.
Atque vnum numero ſic ſemper abeſſe priori,
Donec ſit ventum ad nihilum tum ducere vitam
Feli-

Felicem,ſobolisque procul,partusque dolore.
Quæ furiæ rapuere mares, quo tempore blandus
Pectora fixit Amor iaculis. poſt fœmina partum
Concipit,& toto nil eſt crudelius orbe.
Ingredier ſcymnus fertur ſex menſibus actis.
Debile principium regi natura leoni
Præſtitit,id paruum capiũt ingentia cuncta.
Nunc vbi ſtant ædes,atque alta palatia Romæ,
Paſtorum tuguri congeſtum ceſpite culmen
Vix pluuias arcebat aquas, dominoque bouique
Qui fluit Eridanus lata celeberrimus vnda
Fluminibus multis auctus porumpit in æquor.
Nil,quod non fuerit paruum,grãde eſſe videmus.
Maturi exiliunt ſcintillæ ex oſſe leonis.
Durities tanta eſt.flammis terretur & iras
Horret apri,quarum fluctus in pectore voluit.
Nec tantum armatas hominũ timet ille cateruas,
Inuiſos galli quantum ſub lumina cantus.
Eſt quadruplex ratio vincẽdi dura leonum
Robora,nam ferro indutæ vicere phalanges,
Cominus & lato ſumpſerunt prælia campo.
Tum nemus omne ſonat magno clangore tubarũ,
Latratuque canum,reſpondet vocibus æther.
Ecce leo veniens rugitu territat hoſtem,
Irarum magnos voluens in pectore fluctus.
Vnguibus exertis expectat prælia.magnas
Lumina ſignificant iras,& cauda leonis.
Triſtibus auguriis occurrit primus,& atris.
Tabifica lacerat quod dura contigit vngue.
Sed tamen indutus ferro venator aperte
In pectus telo expectat fera bella parato.
Concidit interdum victor,& victus vterque.
Sanguinolenta venit victoria parta duobus.
Vincitur interdum canibus vis magna leonis,
Et telo, plures in retia cedere cogunt.
Nec fortis quamuis valuit contendere multis.
Sunt & qui effodiant foſſas,atque aggere cingant
Neu ſit conſpicuus dolus, hinc & vepribus, illinc
Obturent ſaxis. medio ſtatuere columnam,
Suſpenduntq; agnum tum matris ad vbere raptũ,
Hic quà currentes fluuios adiere leones.
Ille vocat crebris balatibus,hique potenti
Robore confiſi ſuperant molimina ſaltu.
Prima fuit priſcis venatio cognita foſſæ.
Tunc hi decepti foueam labuntur in altam.
Hic celeres naſcuntur equi,quà labitur vnda
Euphratis,virides & texit arundine ripas,
Qui ſoli faciem regis ſpectare leonis
Audent,nec domino ſoli certare verentur.
His eques inſtruitur.venantes retia tendunt
In lunæ formam cum primis cornibus orbem
Viſit,& Oceano tollit clariſsima currum.
Extremæ retis partes ſunt cura duobus.
Tertius in mediis, atque inter vtrumque locatur.
Accenſis facibus pedites armantur,& omnis
Sylua ſonat ſtrepitu armorum,& clãgore tubarũ.
Scuta tenent læuis,quatientes illa ſequuntur
Inter ſe pedites,ſtrepitu fera concita,& igne
Non audet cedens oculos attollere contra:
Hinc equites clamore leues in retia pellunt.
Tum vero ingentes voluunt in pectore flammas,
Atque indignantur ſecum fera corda leonum,
Sternere quod paruum non audent viribus hoſtẽ
Eximiis,partis quod non gaudere trophæis.
Vltra Aequatorem gens eſt aſperrima bello.
Piſcibus & premitur geminis,& flatibus Auſtri
Pene quater paribus ſpatiis diuiſa dies eſt,
Noxque,ſemel cœli dum Phœbus perficit orbem.
Hæc genus inſuetum venandi reperit.omnes
Vellere membra tegunt, & ſtricto fune ligantur
Quatuor,aut ſex:hinc armantur caſside dura,
Vt vix cernantur labra,& caua lumina,nares.
Suſpendunt haſtæ ſcutum, religantque ſonorum.
Tum ſic inſtructi ſpeluncam protinus hoſtis,
Cæcaque luſtra petunt.hic ſcutum concutit vnus.
Ecce ruit rabido ore leo,ſcutoque cientem
Sternit humi furiis acenſus. vellera mordens
Dentibus infremuit:tum ſcutum concutit alter
A tergo,primum linquens,rapit ille ſecundum.
Sæpius hoc faciunt donec ſit membra labore
Defeſſus,tunc ille iacet certaminis impos
Stratus humi,manibusque virũ vincitur anhelans.
Vincere triginta viuendo luſtra feruntur.
Quis primus pugnare feris hominumne deumne
Cominus eſt auſus? vatum mihi pandite Diuæ,
Inter mortales primus ſylueſtria Perſeus
Agmina de luſtris pepulit,ferroque cecidit.
Quid referam Lædę pueros? hic reperit arcus,
Et curſu domitare feras inuenit equorum.
Ille canes primus docuit veſtigia caute,
Atque feris homines crudo decernere cæſtu.
Hyppolitus laqueos,pedicas,& retia primus,
Et docuit primus latos circundare ſaltus.
At ſi quæ inſidiæ ſylueſtri tempore genti
Noctis erunt,has venator monſtrauit Orion.
Quis furor hic tantus,vel quæ fiducia mentis,
Vnde neceſſe mori, vel forti vincere dextra
Quod lacrymis victor, precibus nec flectitur vllis,
Compulit audaces homines decernere primum?
Quid? non ne & ſuperos, cęlũq; petiuimus ipſum?

Ful-

Fulmina nil terrent,quò vaſto concita motu
Terra tremit,vallisque ſono concuſſa remugit.
Hic adiit manes,& nigri tartara ditis.
Ille penetrauit fluctus,atque ima profundi
Omnia,& Oceani patris ſecreta retexit.
Nec ſatis immenſi mortali machina mundi
Viſa eſt.quæ neſcit,quæ ve intentata reliquit,
Quid loquar Armeniæ tigres? rapidiſsima ples
Nec te prætereo quæ forti naſceris Indo·
Corpora quanta lupis . rapidæ ſed forma leænæ
Corporis eſt propior:flammantia lumina cernes,
Et fuluis maculis corpus ſignatur,& albis
Nare tenus,fera non hac eſt formoſior vlla,
Inter quæ ſyluas habitant,&imontibus errant.
Et qualis volucres inter data forma pauoni.
Tigribus eſt ſpecies inter ſylueſtria cuncta.
Carnoſum ſatis eſt corpus,maculoſaque cauda
Longa,fuga poſſet celeres præuertere ventos.
Namque feris cunctis tigris velocior vna eſt.
Fœmina quod fertur ſpecies hæc tota,putanda
Fabula,ſemotum vera à ratione videtur.
Quod raro videre mares,hinc fabula ſumpta eſt.
Diffugiunt venatores hi:fœmina natos
Direptos curſu ſequitur cum ſentit ademptos.
Quatuor,aut partu catulos ſex edit eodem.
Fœmineo ſuper hic raro mas pugnat amore.
Tempore quæ verno coeunt,quæ ſola vagantur,
Partibus haud coeunt eiuſdem ſæpius anni,
Pauca mouent Martis certamina propter morem.
Nunc age quæ ratio capiendæ tigridis,& quis
Sit dolus, & quanto natos ſectetur amore
Carmen erit nobis. faueas tu Delia:læuo
Quæ portas humero ſuſpenſam diua pharetram,
Dum nemorum ſecreta cano , lucique ſacrati.
Cum liquit catulos per ſyluam pabula quærens
Venator rigidus caute petit antra relicta,
Tigridis abſentis partus rapit, atque paratum
Scandit equum celerem,pulſat trepidãtia magnus
Corda pauor.ſecurus enim quis talibus auſit?
Aufugit arrepto properans ad littora curſu.
Ecce venit quæ mater iit,nunc orba rediuit,
Vt nouit deſerta domus penetralia natis,
Incipit hæc mœſtam lacrymabilis inde querelam
Qualis vbi nati miratur lumina mater
Defuncti,niueasque manus,& pallida membra
Singula quæ tangit digitis, atque irrigat imbre.
Qualis vbi cepit,populaturque ignibus hoſtis.
Mœnia, conuoluitque fremens incendia ventus,
Conqueritur mater,ſtringitque ad pectora natos,
Coniugiique faces odit,triſteſque Hymenæos.
Inuiſa eſt Lucina,fera eſt & pronuba Iuno.
Tantus amor prolis ſylueſtribus eſſe colonis
Dicitur.haud homini tantum ſunt pignora curæ.
Philtra feris,auibus,pariter ſerpentibus atris
In natos natura dedit,pelagique colonis.
Hoc facit vt nigris crocitans perterrita pennis
Horreat arrectis,crepitanſque feratur in hoſtem,
Torua leæna virum ſpernat venabula terræ
Defixis oculis, nitidoque haſtilia ferro·
Scilicet hæc mens eſt illis,hæc certa voluntas,
Vel cum pignoribus victas occumbere charis.
Vel ſeruare ſimul pugnando fortiter hoſti.
Naribus hinc vbi venantum percepit odorem,
Pugnatura ruit mater velocior Euro.
Qualis vbi neruo Tyrio compulſa ſagitta
Viribus eximiis ſtridetque volatque per auras.
Fur vbi comprenſus matris curſu,iacit vnum
Qui minor è catulis, & qui deformior. illa
Corripiens ad tecta refert,iterumque reuerſa
Proſequitur furem,ſpeculum iacit ille rotundum.
Illa ſuæ primum lætatur imagine formæ,
Atque aliquem credit natorum,fraudibus iſtis
Mox decepta dolet,ſequitur furiata.ſecundum
Inueniens ſpeculum ſimili deluditur arte.
Sępius id faciens donec fit litora ventum,
Apta fugæ præſtat raptori tempora.ponti
Expectans venatorem ſtat littore puppis.
Protinus ingreſſo ſoluunt à littore funem.
Atque ratem conto trudũt,curruntque per æquor.
Hinc vbi peruenit fluctus,& litora mater,
Ventoſo aſpiciens fugientia pignora ponto,
Nautas incuſat. ſunt litora plena querelis.
Et quam cygnorum circa Aphrica litora ponti
Lugubris fertur cantus ſua fata canentum,
Tigridis Hyrcanæ tam vox eſt flebilis orbę.
Sunt qui direptis catulis quoque retia tendant
Matribus,implicitas ob pignora rapta ſequentes
Obtruncent ferro. feritas eſt tanta virorum.
Heu date mortales veniam, date matris amori,
Et miſeram deflere ſuum concedite caſum.
Hic veluti ceruos ſylua venatur in alta,
Et canibus ſociis,& ſtrictis cominus armis.
Octo prætereunt,vt fama eſt,luſtra,ſecundi
Deponunt venti,patuit iam meta laboris.

NATALIS COMITIS
DE VENATIONE
LIBER TERTIVS.

NVNC leuis Eois ventus ſpirauit ab oris.
Exoriturq; dies reſerato clarus Olympo.
Soluere atem,date vela,citi conſidite tranſtris.
Terga ſilent tranquilla freti, vocat vnda carinas.
Nunc age cur tanto partus ſectentur amore,
Quæque ſuos,cur ſit cunctis animalibus vnum
Seruandæ ſobilis ſtudiũ, atque amor omnibus idẽ
Verſibus expediam.tu noſtri carminis autor,
Tu qui prima mei merito,qui ſumma laboris
Porrige felicem dextram,pelagique patentes
Pande vias, ratibusque auras immitte ſecundas.
Quę ratione carent,facilis natura gubernat.
Hinc amor,hinc odiũ. cupiũt bona quæq;,malũq;
Diffugiunt,hinc lucra petũt,& commoda cuncta.
Omnibus hinc iactura grauis. grauiora putamus
Damna pati, cum grata magis res perdita ceſsit.
Gratius at vita nil eſt,vitamque videmur
Viuere per noſtros poſt impia fata nepotes.
Adde quod eſt finis cunctorum femina, & horum
Naſcuntur cauſa flores,frons,caulis.in annum
Seu viuant plantæ,ſeu viuant ſæcula multa,
Omnibus eſt vnus generandi ſemina finis.
Tum quoq; cuncta vigent animalia cum ſibi prolẽ
Perſimilem reparare valent.ſi pignora demas,
Demitur his finis.fruſtra vixiſſe videntur.
Reſpuit hunc penitus natura prouida finem.
Et vacuum nil eſſe cupit, fruſtraue paratum.
Sed reuocãt ſyluę,ſtrepitu nemus omne remugit.
Ad diuas vertor gaudentes cæde ferarum.
Nunc vrſi partus,formam , moresq; canemus.
Horrendam faciem præ ſe fert:eſt color ater.
Et corpus totum denſo velamine nigret.
Sunt nigræ nares latum caput , horrida flammas
Lumina diffundunt,quinis armantur acutis
Vnguibus huic plantæ,mortem pellentibus armis.
Horrendum rugit,correpta cupidine amoris
Fęmina,poſt partum furit haud poſt tẽpore lõgo.
Et quinos catulos vno dat ſæmina partu.
Sed parit interdum binos:nunc edidit vnum.
Poſtrati iunguntur humi,quo tempore primum
Sydera Caliſtus pelago demerſa profundo
Conduntur,ſylueque virent,aperitur & annus,
Cum primũ tumuit rapidis Aquilonibus æquor,
Syluaque triſtatur deſolatiſsima lapſis
Frondibus,& virgulta comas iecere virentes,
Antra petunt ambo nemoris ſecreta propinqui,
Atque latent gelidas hyemes. hic fœmina paruos
Interea peperit catulos,pingueſcit vterque.
Naſcitur vrſorum de formis partus,& ante
Parua caro, cattoque minor,vix eminet vnguis.
Cætera lambentis formantur membra parentis
Lingua,naſcuntur paulatim lumina,paruos
Sic lambunt vitulos olim ſua pignora vaccæ.
Tempore non alio piſcis qui dicitur Arctos,
Ni pariat verno,propter cognomina,partus
Edidit,in gelidas hyemes & diſtulit horam.
Poſtubi fugerunt torpentia frigora brumæ,
Et religata ratis completur pondere mercis,
Fœmina ſpeluncam liquit,multo ante maritus.
Viſcera quo laxentur aron per rura requirunt.
Pluribus Italiæ naſcuntur partibus vrſi.
Tertia pars mundi quos Aphrica tota negauit.
Armeniam,Tigrimque tenet villoſa iuuentus.
Nunc quæ venandi ratio ſit percipe paucis,
Quis dolus,incultos certamina quanta per agros
Sit cum gente fera.catulo ſint quanta pericla
Parta virum ſtudiis.nemorum ſecreta vagatur,
Naribus ad terram veſtigi quærit odorem.
Atque feræ percurrit iter,nec ſiſtitur ante
Quam dominos ad luſtra trahat ſe pone ſequẽti
Venator rigidus telis tum prouocat hoſtem.
Ille fremens grauiter de luſtro proſilit,at ni
Venator catulum properantem vinciat:vnguis
Sentiet vrſorum quam ſit trepidanda petenti.
Venator læua catulum trahit:ac ſuper harmo
Stricta tenet dextro lato venabula ferro.
Ad ſocios redeunt dominusque caniſque latentes,
Inſidiasque parant omnes,& retia tendunt.

Retis

Retis habet partes hominum cuſtodia tenſi
Supremas, alii ſeruant in limine portas
Atque manu iuuenum laqueũ fert quiſq; ſiniſtra.
Hunc volucrum pennis ornant,quo territus vrſus
Aufugiat ponunt in primis agmina valuis,
Inſidias ramis,frondoſaque arbore velant
Tũ clãgore tubæ reboat nemus omne propinquũ.
Concuſſæque tremunt ſyluæ, tellusque remugit.
Qualis,vbi armorum ſplendor ſquallentia cõplet
Arua,micat tellus non vno lumine ſolis.
Fit ſtrepitus,clangore tubæ quum caſtra mouent,
Atq; equites inſtructus eques vocat,agmẽ & agmẽ
Ecce vrſus ſonitu ſyluarum concitus exit,
Horrendumque fremit, rugitibus intonat æther.
Turba ruit iuuenum paſsim clamore ſecundo.
Et terrent manum ſtrepitu,& clangore tubarum.
Ille vbi planitiem vel campum eſt nactus apertũ
Territus inſidiis fugit,& clamore,tubisque
Et laqueis multis paulatim in retia cedit.
Exiliunt quorum ſunt retia tradita curæ,
Et quacunque valent capientes ſumma plagarũ.
Implicuere feram:quæ dentibus,vnguibus,atque
Tum ſæuit totis animis,tum fundit habenas
Irarum laxas, vruntur pectora flammis.
Cædere quis vinctum neſcit?cadit ille ſagittis
Qui victurus erat triginta illæſus in annos.
Sunt qui non dubitent in apetto prælia campo
Sumere cum populo ſylueſtri cominus armis,
Alter in aduerſos hoſtes ruit, ille ſalute,
Proque ſuis pugnat thalamis, patrioque receſſu.
Alter pro ingluuie, vaſtaque voragine ventris
Non patitur vulgus ſyluis errare ferarum.
Vnguibus ergo vrſus venanti occurrit acutis
Vincere vel certus,vel certam occumbre mortem
Contra venator cui fortiter obtulit arma
In pectus,nil horreſcens ardentia frontis
Lumina:crudelis furias ſignantia cordis.
Concidit interdum venator victus, & vngue
Membra lacer,proſtrata iacent venabula terræ
Concidit interdum telo fera cæſa potenti.
Vincere vel vinci magna eſt dementia.cœlo
Qui ſeruat volucres delapſas nulla per agros
Prælia committit,nullum ſubit ille periclum.
Sunt arma accipiter,caſſes, ſunt vimina, viſcum
Noctua,quæ noſcis promittant quanta pericla
Aucupibus,volucres homini quam bella pararint
Sanguinolenta feræ,quis cum pugnare neceſſe eſt.
Vrſorum nullus defuncta in corpora ſæuit,
Idcirco venatores iam robore victi
Decubuere ſolo ſtrati,flatuque retento
Deuitant furriasque feræ,mortisque pericla.
Nec te caudati taceo gens mima pitheci.
Eſt horum triplex ſpecies,tibi ſimia cauda
Defuit,Aethiopum ſyluis erratis in altis.
Eſt color his flauumque inter,fuſcumq;, virorum
Omnibus & ſtudiis imitantur plurima facta.
Ambabus capiunt manibus quod ieceris.ipſo
Viſu mortales imitantur lumina,nigret
His cilium,latæque vngues,eſt indice planta,
Et totidem diſtincta notis:his mollior auris.
Rettulit humanam ſpeciem qui dentibus ordo.
Vt dicas olim humano de ſemine natas.
Pignora bina ferunt paleæ quo tempore primum
Surgentem ad Zephyrum vacuæ iactantur & arua
Preſſa calore gemunt.coeunt quia tempore veris.
Hunc amat egregie natorum,inuiſus at ille eſt
Matri, nec facile eſt huius cognoſcere cauſas.
Vngula ſecta quibus plures vno edere partu
Conceſsit natura,canis quod monſtrat, & vrſus.
Quinque decemque ſuam vitã traducit in annos
Quamuis mortales imitatur,at ipſe pithecus
Fallitur arte tamen,nec diſcit fingere fraudes.
Præparat ante dolos venator,& arte cothurnos
Vincla pedum, inſuetis cæcæ molimina fraudis.
Hinc nemus ingreditur ꝙ ſimia multa frequẽtat.
Aucupibus noti frutices,& gurgitis vndæ
Piſcanti,nouit ſaltus venator,& arua
Induit inde ſedens allatis crura cothurnis.
Deſerit hic alios.veluti ſe fluminis vnda
Ablueret manibus iunctis & lumina,& ora,
Sic haurire putes lympham de vaſe iacenti,
Hinc abit.at noſtras cupiens imitarier artes
Simia,pro lymphis flauentem nacta liquorem,
Vincta pedes geminos,hinc viſcolumnia claudit.
Infelix animal quod ſe virtute,dolis ve
Aequiparare cupit mortalibus,his dedit vnis
Ingenium velox diuino ſemine natis
Maximus ille opifex, qui nutu temperat orbem.
Et quantum ſuperi præſtant mortalibus ipſi,
Tantum mortales præſtant animalibus ipſi.
Eſt etiam proles parui dicenda ſciuri
Monticolæ, qui tega tergit molliſsima cauda.
Cum grauis incumbit terris arentibus æſtus,
Hinc quoque nomẽ habet.villorũ ſuma nigreſcũt
Cætera punico paulum rubuere colore.
Lumina bina micant geminos imitata pyropos.
At niueus ventris color eſt,ſimilisque pithecis
Iacta tenet manibus reſidens,& purgat inani.
In quinas diſecta notas eſt planta,nec arma,
Retia nec quærit venatio cura ſciuri,

Et

Et gliris, tamen humana quo fallitur arte
Quiſque horum nobis dicendum carmine, quãdo
In ſyluis poſuere domos,& montibus altis.
Ver vbi diſpellit nubes,cęlumque ſerenat,
Et vernis gelidæ ceſſerunt ſolibus auræ,
Concipit ingentes in paruo pectore flammas,
Et grauibus paſsim furiis agitatur amoris.
Mergitur Oceano cum primum Gnoſius ardor,
Et matutinus campum repetiuit arator,
Quatuor hinc catuli tenues in luminis auras
Naſcuntur,ſunt toſſa domus his arboris antra,
Non tamen huc podeſt fugiſſe Cupidinis ignes.
Nec paruo natos mater ſectatur amore,
Pabula quæ tulit his primum corrodit,& illos
Edocet,hinc tempeſtates prædiſcere cęli
Poſſumus,exigui ſeruantes facta ſciuri.
Nanque ſolet qua parte ferox ſpirauerit aura,
Qua ſurgent imbres ſtipare foramina plantæ,
Parte alia plantę fuerant quæ clauſa recludit.
Aduerſo quæras hoc ipſa foramina vento.
Nil adeo natura tulit,nil ſedula paruum
Vt non ingenio valeat, vel viribus vllis.
Hinc venatori facilis captura,virentes
Aſcendit plantas,ponitque foraminis ori
Prætenſos laqueos,nec prælia dura requirit.
Non opus eſt lato committere prælia campo.
Nec veniunt vſu valli,venabula,falces.
Eſt tamen & plantæ qui lignum cædat,& antra
Falce ſecet,totamque domũ populetur, & omnes
Diripiat catulos paruos ſimul,atque parentem.
Nec glires alia cpiuntur fraude,domusque
Eſt ſimili conſtructa modo,locus vnus,& idem
Eſt cibus ambobus.hyberni frigoris iram
Quiſque latet: glires hyberno tempore ſomnus
Semper habet. capiunt longã per membra quietẽ
Et quantum dapibus pingneſcunt cætera lautis,
Hyberno tantum pingueſcunt tempore glires.
Aſt vbi iam vernis arrident floribus arua,
Frigidus & ſyluis Aquilo diffugit ad Arctos,
Deſerit hos tandem ſomnus ſimul,atque ſenecta.
Ac veluti exuuias veteres cum frigida primum
Vipera deponit latebris.antroque relicto,
Tum coeunt cum preſſa gemunt feruoribus arua:
Tũ pariũt grauis autumnum quum diffugit æſtas.
Glis ſextum vitæ viuendo præterit annum.
Ingenii tantum tribuit natura,parentes
Annoſos vt alant moti pietate viciſsim,
Huic caput eſt ſimilis ſpinis armatus echinus.
Ora ſuem referunt,niueusque ſub ilia venter
Cætera membra feræ ſpinis armantur acutis.
Cum cernit venatores collectus in orbem
Subſtitit: errantes creditque latere morando.
Nec celer eſt adeo; vires cognoſcere cunctis
Donauit natura ſuas animalibus alma.
Aſt vbi nulla datur tandem ſpes certa ſalutis.
Mingit in horrentes ſpinas quia credidit, illas
Se propter quæri. vacui ſeruantur & illa
Vrina,hanc reperit venatot prouidus artem.
Eripit interdum mentem mortalibus horror
Improuiſus,& his fallendi ſubtrahit arma
Frigidus in ſyluis Aquilo cum murmurat,auras
Diffugiunt,latebrasque petunt,ſunt pręſcia corda.
Idcirco ſtellas cœli,ventosque iubemus
Diſcere venantem:ſurgentis neſcius auræ,
Ne fruſtra in ſyluis erret,dum quærit echinos.
Italia naſcuntur,habet ſimul Apher,& Indus.
Corporibus rigidis mira eſt prudentia paruis.
Vndique diripiunt fructus, hyemique reponunt,
Pomorum ſuper hi cumulos ſe ſæpe volutant,
Inde domum redeunt onerati tergora pomis.
Hi quoque flammati telis feriuntur amoris.
Nil latebræ,nil ſpina iuuat,nil tergoris horror,
Lucida ab Oceano cum ſurgit ſtella Leonis,
Et ſol clarus equis roſeis iuga prima reponit,
Cernitur exiguus in ſyluis partus Echini,
Atque duos pariunt,vel tres:at tempora vitæ
Longæ ſi quæras in ſextum prorogat annum.
Non eris indictus verſu fere bubale noſtro.
Bubale frigentis Scythicæ fide incola terræ.
Corpora quanta boui,ſplendentia lumina. fuſcus
Eſt color,atque caput telis armatur acutis.
Altera ramorum pars tergus ſpectat,& alte
Natiuis frons armatur pungentibus armis.
Hunc venatores tendentes retia,magnis.
A tergo in calles tenſos clamoribus vrgent.
Aſt alius pugnat ſumptis huic cominus armis
Et ferro, & canibus cadit auxiliaribus vrus.
Pluribus eſt alii circundant curribus illos,
Arboribusque locos,quibus hic verſatur:& inde
Ingenti clamore canes, hominesque ſequuntur.
Purpureas alius veſtes indutus,& illi
Qui magis inuiſus color eſt occurrit.in ictus
Ecce ruit pronis iratus cornibus vrus,
Et quoniam tanta eſt furiarum copia,nullis
Viribus vt valeat venator ſiſtere contra:
Deligit ante locum,ramoſæque arboris ipſo
Protegitur doroſo pronis in vulnera telis.
Bubalus irarum fuſis huc fertur habenis.
Nec cernit plantam,furor ingens lumina velat.
Arboris infixis dorſo mox cornibus,arma

Is

Is ſentit venatoris quam fortia.tandem
Cõcidit,atque animam dulci cũ ſanguine fundit.
Hunc ſi quis vinctum ſuetis abducere ſyluis
Conetur, patriam vt mutet, priſcosque penates,
Irritus ille labor,ni vincula dura morentur
Protinus in patriam rediit. mora nulla retardat
Nec tanti vmbroſæ ſyluę,nec paſcua læta,
Frondoſi montes, natiui flumina fontis,
Deſerat vt charam patriam,& ſua luſtra relinquat
Nec ſolum patriæ terræ mortalibus ipſis
Eſt innatus amor:volucres,& plurima ponti
Ad ſuetas rediere domos ni vincla morentur.
In patriis mallunt mediocria pabula campis,
Quam largos alibi fructus,atque vbere cornu.
Cum reſoluta fluit glacies,& montibus altis,
De niue manantes riui labuntur in imos
Planitie campos,ſtimulis agitantur amoris.
Tum vero incipiunt maribus certamina,totis
Pugnatur campis.rapidas extinguere flammas
Dum cupiunt,& riualis præponitur alter.
Non aliter quam ſit tauri per florea prata
Frontibus oppoſitis pugnent ſpectante iuuenca.
Exoriente die vt clarum Delphina videbis
Expectat partus harum Lucina ferarum.
Nunc duo,nuc vnum pariunt,hos viuere luſtra
Quinque ſuæ referunt longiſsima tempora vitæ.
Quis neſcit paruos fętus rapuiſſe ferarum
Tutius? hæc ratio communis pignora matri
Subtraxiſſe dolo ſeruata temporis hora.
Hyſtrice nil ſyluis errat,nil naſcitur vſquam
Quod magis horrendũ.ſpinoſa eſt & prope nares.
Sic vt ch[illegible]nus & hæc telis armatur acutis.
Vngula ſecta pedum,nigreſcunt lumina,cauda
Exigua eſt.ſonuere feræ currentia ſpinis
Tergora:qualis vbi ſternit ſata pinguia grando.
Qualis & armorum ſtrepitus cum mẽbra nitenti
Indutæ ferro procedunt ordine turmæ.
Corpora quanta lupis,paulo ve minora.feraci
Aphrorum regione ſimul naſcuntur,& Indi.
In venatores ſpinas iaculatur acutas,
Inque canes qui luſtra petunt.ſunt tẽpora partus,
Et Veneris ſtimuli paribus diuiſa dierum
Limitibus:numerus prolis,tempusque latendi.
Sed ne mẽbra canum feriatur ab hyſtrice,fraudes
Inueniunt venatores,& prælia magna
Diuertunt alio à canibus,nam nuda teguntur
Corpora velleribus bibulis. quæ dura morantur
Spicula,tum caſſesque parant,ferroque ſequuntur
In tenſos:cornuque ſono,& clamore fatigant.
Aſt alius ſtrictis huic pugnat comminus armis.

Nil adeò natura ferum,nil ſedula fecit
Horrendum, quod ſit duris mortalibus horror.
Armeniæ tigres tentauimus, atque leones,
Aethiopumq; Arabũq; feros domitare dracones.
Sed nec vtrinque tibi prodeſt caput amphiſbæna
Læti ferum monſtrare,virum ſolertia vicit
Omnia,nil terrent morſus, nil ſæua venena.
Dipſada nec tanti facimus:crudelior omni
Cum ſit, nonne vltro quæſiuimus aſpidis ictum?
Duritie ferrum ſuperauimus,æquora noſtris
Mandatis parent:alio turgentia curſum
Flumina diuertunt,vincuntur & obijce fluctus.
Quid?non ſaxoſos montes proſtrauimus? orbis
Nec ſatis eſt totus,cœlum quoq; adiuimus ipſum:
Tartara nunc etiam ſeruant veſtigia noſtra.
Nil nos exertos dentes curauimus apri,
Præcipitis carpit ſomnos qui margine rupis.
Ora,pedes,oculos,aureſque ſimillimus,atque
Crura ſuis cicuris,horrentia tergora ſetis.
Horridus aſpectus,vox horrida.prominet illi
Dens vtrinque potens velocis fulminis inſtar:
Cum tellus primum vernis ſe floribus ornat,
Et patefacta ſilent ceſſantibus æquora ventis,
In pugnas blandis ſtimulis agitantur amoris.
Et prius obducunt immundo tergora limo.
Solibus obdurant,limoſo tergore plantas
Sæpe fricant.coſtas ad vulnera ſæua parantes.
Arrectis ineunt ſetis certamina dorſo.
Ore cient ſpumas.ingentem ſpiritus iram
Significat,flatusque frequens,pulſoque timore
Solus amor veneris,ſola inſatiata cupido
Sollicitat mentem ſtimulis: domat effera corda.
Sunt & qui referant hos primum menſe decembri
Concipere & furias,ſentire & vulnera amoris.
Accidit hoc etiam ſolis ſylueſtribus apris
Quod victore cadit,paribus ni iungitur illi
Fœmina connubijs,plagis lacerata cruentis.
Tales ſunt mores diſperſis montibus altis
Gentibus, vſquadeo ſtimulis agitantur amoris.
Quis niſi te dominum vitæ, mortisque fatetur
Magne amor,& regũ & populorum maxime prin-
Lumina tu claudis mortalib.omnia vincis (ceps?
Fuluus aper porcæ cicuri coniungitur,inde
Hibrides exurgunt diuerſis patribus ortæ.
Conueniunt nigræ veſtes venantibus apros,
Villoſæque feræ referentes corpora forma.
Tempora Lucinæ,numerusque,& tempora partus
Pene eadem ſuibus.pellunt in rete repertos
Robora magna canum,ſyluis hominesq; ſequẽtes.
Interdum rapuere canes hos morſibus.atque

A dex-

A dextra læuam tenuere tenaciter aurem.
Ecce ruit rigidus quatiens venabula dextra
Venator, tepido capitiui ſanguine ferrum
Tingit apri, multusque ſcatet de vulnere ſanguis.
At ſi fulmineis tetigit vos dentibus idem
Impia corda canes luitis pro crimine pęnas
Indicus eſt catulus venanti commodus aprum.
Gnoſsius, & Locro miſſus, pariterque Lacænus.
Retia prætendunt alii, ſaltusque patentes
Inde viris, canibusque feris, hinc rete coronant.
Ecce canis luſtris quærens hic ſuſcitat. aprum,
Hic ceruum, magno latratu in retia cogunt.
Interdum in venatorem fert impetus aprum,
Declinans nitidum parat hic in vulnera ferrum.
Nil timet actus aper furiis venabula, curſum
Ni teneant aurita feræ, venator, aperque
Conciderent, fieretq; necis communis vtrique
Copia. ſi primo fixus non concidit ictu.
Nullaque fit rurſus feriendi oblata facultas,
Sed tamen inſtet aper, ſtratus tellure iacendo
Venator vitat mortem. timor inuenit artem.
At quos in caſles pepulit ſtudioſa ſequentum
Turba canum, ferro cædit qui retia ſeruat
Retibus implicitos, tot ſunt venantibus artes.
Te quoque cerue fugax ſyluarũq; incola, plãtas
Cornibus arboreis qui imitaris verſibus edam.
Nanque vbi prædurus maturam ruſticus vuam
Colligit, & delapſa iacent in gramine poma,
Quæque ſub arboribus ramoſis poma parentum,
Poma decus nemorum, ſyluarum gloria poma.
Frigidus Oceani cum primum mergitur vndis
Arcturus, cerui blando capiuntur amore.
Nunc has, nunc illas adeunt, nec fœdera certa
Coniugii retinere valent, ſolisue morari.
Pectoribus tantæ flammæ voluuntur amorum
Poſt vbi ſub noctem Phœbo propiore micante
Pleiades fugient mortales ſydera ſeptem.
Tempus adeſt ceruis maturos edere partus.
Vnum, ſæpe duos pariunt vbi nota viarum
Sint loca: vel facto mortales tramite ſæpe
Prætereant, nulla vt ſylueſtris bellua cernat
Infelix animal ceruus minus eſſe repacem,
Rurſus & infelix hominem qui credis agreſti,
Tertio & infelix turba, catuloſque timentes
Quo fugitis? vel cuius opem veſana iuuentus
Imploratis? ea eſt fiducia digna fauore.
Nec prius ipſa marem pateretur fœmina quam ſe
Purgarit ſeſelis noto medicamine. ceruo
Vngula fiſſa pedum, ramoſaque cornua frontis.
Sed tamen Illyricis eſſe vngula Pæonijsque
Integra narratur: pallentes ruminat herbas.
Cætera membra boui, aut paruo propiora iuueco
Longius os iſti, ſinuoſaque crura, leuique
Apta fugæ. cauda exigua eſt. color ipſe colori
Proximus eſt cineris, facilis captura. ſtupore
Correptus miratur equum taurumue, ſequentes
A tergo venatores non proſpicit. arcus
Oblitusque ſui miratur ſæpe minantes.
Cornibus armatur trepidandis, cornibus illum
Quis tamen aſpexit pugnantem? in retia pellit
Turba canum. ceruis maribus ſunt cornua ſolis
In fluuios ſaliunt ſi qua conceditur, aut ſe
In tergum verſi pedibus calcare petentes
Quærunt hi catulos, ceruis ſolertia tanta eſt.
Hoc faciunt vbi turba frequẽs conuenit in vnum
Idcirco venatores pro viribus arcent
A turba, retrahuntque canes, ferroque nitenti
Diuiſos cædunt canibus ſternentibus illos.
Indicus eſt aptus catulus, Locrenſis, Iberus.
Ceruorum quærat veſtigia cæca Moloſſus.
Conueniunt veſtes virides quærentibus illos
Hi cauſis latuere tribus: quum cornua inermem
Liquerunt delapſa. cadunt nanque illa quotãnis.
Aut vbi pingueſcunt nimium latuiſſe feruntur
Aut vbi poſt venerem fodientes naribus arua.
Nigreſcunt, hircum & redolent. cœleſtibus ante
Quam repetant armẽta luũt ſeſe imbribus omnes
Puniceæ gentes illos petiere ſagittis.
Aſt alius lato ferro pugnauit aperte.
Vulneribus captis nota eſt medicina: ſagittæ
Exiliunt ſi dictami decerpſerit herbam
Aſt vbi decubuere ſolo ſerpentibus atris
Hoſtibus, interdum ceruis pugnare neceſſe eſt.
Conueniunt acies Libycæ: (nam plurima campis
Naſcitur his ſerpens) aures hæ, tergora cerui
Inuadunt aliç, grauiter gemit ille dolore.
Nunc hunc, nunc illum currens ſub dẽtibus hoſtẽ
In geminas ſcindit partes. domat vnguibus illũ.
Aſt vbi peruenit currentia flumina curſu,
Fęmina cancrorum ſtudioſe carcinas, ipſi
Quæritur: illorum ſola hæc medicina laborum.
Cum tranant fluuios imponit clunibus alter
Alterius caput. & feſſo ſuccedit eorum
Qui prior fuerit natu, atque ætate priori.
Dicuntur cerui viginti viuere luſtra.
Non tamen & partus breue tempus, & incremẽtũ
Quod fertur ſobolis paruæ, ſic arguit eſſe.
Nam creſcunt tarde viuentia tempora multa.
Quod ſolidis conſtant, & denſis partibus illa.
Hinc quoque dura magis. rapido nec peruia ſoli.

Frigoribus facile non hæc penetruntur acerbis.
Eſt prope currentis Colchorum Phaſidis vndā
Non huic abſimilis,ſi deſit barba nigella
Tragelaphus.ſpeciem quod cerui præſtat,& hirci
Nomen habet. villis nigreſcunt mollibus harmi
Cętera perſimili caute venaberis arte.
Non tamen expectes vt te miretur,& arcum.
Non ita corripiunt iſtum miracula rerum.
Pandite Oreſtiades capreas in montibus altis,
Errantes,trinumque genus, prolemque triſomē.
Sunt capreæ,rupicareæ,ſunt ibices acres.
Igneus eſt ollis color,atque ingentia frontis
Cornua,ſunt vngues fiſſæ ſunt cætera quales
Quæ ſub caſtode arrepunt virgulta capella.
Curſibus aſt habiles aſpectu dixeris iſtas
Eſſe magis,grato pinguntur membra colore.
Et magis in pugnam ſunt fortes cornibus iſtæ
Dorcades,atque vna viuunt, ſtabulantur & vna.
Inſidiis capreæ celeres,atque arte petuntur.
Nam quis eas curſu ſequeretur?rupibus illas
Præcipites veluti ſaxis pendere videbis.
Adde,quod eſt mirum,ſaliunt in cornua rupem
Montis in oppoſitam, tormento vt ſpicula pulſa.
Quod ſi præcipites ceciderunt vallis in ima
Et ſpatii deſint ſaltu ſua robora neruis,
Nil patiuntur,eæ catulos ſe pone ſequentes
Præcipites traxere,canes venator ab illis
Idcirco retrahit,quæritque has vincere fraude.
Quo non protrahitur pellis robuſta leonis,
Eſt vulpis iungenda,facit ſolertia vires.
Poſt frutices cautus venator delitet,illas
Errantes petiit celeris munimine pennæ.
Aut leuiter ſyluis errans has ſeruat,& inter
Paſcendum celeri iaculo percuſſit.at illæ
Currentes ſyluis tellurem ſanguine ſignant.
Poſtera cum Phœbo ſtellas oriente fugauit
Aurora,ingreditur ſyluas venator,iterque
Sanguine ſignatum ſpectat, capreasque requirit.
Inuenit inde procul gelida tellure iacentes.
Nec tamen his nullum naturæ munere donum
Conceſſum quo facta leuent,medicamina quærūt
Vulneris illati dictamum nobile gramen.
Has ſi quis canibus ſociis in montibus altis
Inſequitur curſu,mox rupibus arceat,illuc
Vertentes.ducibus victoria prima putatur
Præripuiſſe ocos aptos.qui Dorcada curſu
Inſequitur,caueat ſtudio deſerta ſequentum
Protinus euoluat ne magnas pectore fraudes.
Temporibus pluuiis illam veſica fatigat
Plena,rapit vires currenti temporis horam
Nacta breuem dorcas fit curſibus aptior,atque
Continuo reparat vires,nec vincitur inde.
Caprarum numerus partus,& tempora vitę,
Lucinæ,veneriſque dies ſunt omnibus iſtis.
Alpibus hæc currunt altis,ſyluiſque niuoſis.
Quid loquar ægaſtros diſperſos mōtibus altis.
Aut ouium ſylueſtre genus? natura benigna
Plurima quæ terras habitant animalia, & herbas,
Sylueſtri rurſus reparauit ſedula prole.
Hinc ſuibus confertur aper. quis neſcit onagrum.
Cui conferre decet ? bobusque ſimillimus vrus.
Menthaſtro menthæ ſimiles,oleaſter oliuæ.
Mandragoræque viris,ſirenumq; humida proles,
Atq; hominum ſylueſtre genus. ſpectatur in vndis
Scorpius,in terris,eſt rurſus ſcorpius herba.
Sectatur mira ægaſter pietate parentes.
Sectantur pietate ſenes quod pignora primum.
Hiſce ferunt epulas,& ſummis flumina labris.
Atque cutem lingunt ſenibus,patresque decorāt.
Quod ſi pulſa canum vi eſt lapſa in retia mater,
Continuo natos capies.non funeris ipſi,
Non cædis tanta cura eſt, quam pignora matri.
Et nati venatores,mortis ve pericla
Nō horrent tantum, quantum ſine cedere matre.
Capreolis cerui color eſt,aſpectus,& ora.
Nec facile à ceruo primum noſcuntur inermi.
Os tamen eſt ceruis oblongius,& magis illi
Creſcunt,nec tantum capiunt miracula rerum.
Non ſic ad dominos fugiunt,nec tempora vitæ
Clauduntur paribus ſpatiis.numeroſior iſtis
Eſt ſoboles.quæ plura ferunt breuiore fluentis
Limite clauduntur vitæ.numeroſa negatur
Cui proles.multis huic vita rependitur annis.
In lunam venatores his retia tendunt,
Aut quæ forma loci magis eſt his apta parari.
A tergo clamore canes,hominesque ſequuntur
In calles.ſi rete videt mox tranſilit illud
Capreolus. venatores hoc rete iubemus
Tendere ſublime:hoc & cuſtodire ſagaces.
Præterea multum refert quum cœperis,ipſo
Ne in curſu ceſſes,& præſtes tempora fraudi.
Eſt mora conſiliis aptiſsima,perfice tandem
Continuo conſulta:facit ſolertia vires.
Euriceros ceruos imitatur corpore toto.
Sed tamen erumpunt armatæ cornua frontis
Altius huic.reliquis ſunt cornua dura rotunda
Gentibus in ſyluis ſparſis,& montibus altis
Aſt huic lata tamen tribuerunt cornua nomen.
Aethiopum terris pariter naſcuntur,& Indis.
Hæc venerem vernis repetunt armenta diebus.
Non

Non altæ ſyluæ, vel latæ fluminis vndæ,
Præcipites rupes tardant, valleſque profundæ.
Non nemus vmbroſum, vel ramis arbor opacis
Hos cælare valent: magno excutiuntur amore.
Poſt vbi cum Phœbus nocturnas diſpulit vmbras
Naſcitur Idæum ſignum, Lucina tenellos
Expectat catulos in ſtrati graminis herbam:
Nunc duo, nunc & tres partu naſcuntur eodem.
Hæc ſocijs canibus quærunt animalia, & alto
In caſſes ſtrepitu cogunt homineſque caneſque
Sunt & qui ferro pungent, & cominus armis
Fortiter audaci committant pectore pugnam.
Surripiunt alij catulos, quæ captio cunctis
Communis, veluti pullos rapuiſſe volucri.
Nec te prætereo vulpes villoſa, feroxque,
Subdola, ſæua, rapax, inuentrix mille dolorum.
Corpore quot pili, totidem ſunt pectore fraudes.
Nec color eſt idem villorum. ſumma rubeſcunt,
Ima nigrent. venter niueus. ſeſe illa colore
Tam vario pandit, nulla deluditur arte.
Incertus color eſt oculis. veſtigia cauda
Verrit quam corpusrpoſcat maiore, domoſque
Defoſſas habitat, neu ſint penetralia furi,
Neue feris canibus, vel agreſti peruia genti.
Quin etiam venatorum fallantur vt arte
Inſidiæ, & certa porta haud capiantur, earum
Sunt totidem portæ quot diuitis hoſtia Nili.
Nec cum vulpe canis bellum ſine ſanguiue ſumit.
Tam variæ fraudes ſunt, tantæ in corpore vires.
Præuidet inſidias, & ſoluit retia morſu.
Hoc mox in caſſes lapſam vel cædere ferro
Conuenit, aut ſubito fugiet. mora rebus abeſto.
Vix homines multi, catuliſque in retia cogunt.
Nunc huc, nunc illuc fugitans ambage ſequentes
Decipit, & catulis currentibus illa recedit.
Vincitur his tandem vi, quos deceperat arte.
Cum viridis ſtudium patefecit terra coloni,
Et violæque ebulumque virent, cęloque ſereno
Hybernam *Zephyrus* glaciem cum frigore pellit,
Continuo vulpes flammis capiuntur amoris.
Nil valet ars, veneris nulla vitare ſagittas
Fraude valet, æſtus, cum primum pomifer annus
Diſpulit, & grauidæ liuent in collibus vuæ,
Expectat partus facilis Lucina. ſed vrſi
More parit catulos informes quatuor, illos
Lambendo trahit in formã. latet abdita pręgnans.
Nunc age qua fraude miſeras, quaq; arte volucres
Decipiat, referam. Boreas cum frigidus arua
Inuadit, ſpoliatque nemus, ſyluaſque virentes
Frondibus, & cunctis deſunt ſua pabula ſueta
Syluicolis, proſtrata iacet tellure ſupina.
Defunctam credunt volucres: huc plurima turba
Aeriæ gentis properant, quibus illa doloſe
Implumes rapuit natos, lacerare paratæ.
Omnibus eſt vlciſcendi ſua damna cupido.
Sed nimium faciles, & credula turba volucres,
Fraus ignota quibus vulpis, non vlla putandum
Facta carere dolis. capiendi vt viſa facultas
Arripit improuiſa, auidamque recondit in aluum.
Quod ſupereſt ſaturæ defoſſum condidit, illud
Mox repetit ieiuna fames cum dura coegit.

NATALIS COMITIS
DE VENATIONE
LIBER QVARTVS

QVAM varium genus alma tulit natura animantum,
Tam varium poſuit fugiẽdi pectore mortem
Conſilium: conceſſa feris ſunt omnibus arma.
Hinc timidus leuitate lepus, hinc vnguibus vrſi,
Robore dentis aper, præduris cornibus vri
Armantur, pelluntque ſuis pro viribus hoſtem.
Quis te magna parens rerum natura creatrix
Comprendat? ſuperas humanum callida ſenſum
Ingenij ſine fine, tua eſt prudentia nullo
Limite clauſa. patet multo quæſita labore
Vix quota pars rerũ. nam cur magnete propinquũ
Attrahitur ferrum? ne dicam ſingula, nil eſt
Simpliciter notum. cum tellus perſtet, at vnda
Cur magis ima petit leuior, grauiore petente.
Ima magis tellus immergi debuit vndis.
Nunc tamen è terra tumidum decurrit in æquor

Flumen,& oceani clauduntnr litore fluctus.
Adde quod & mundi miracula tanta tuliſti,
Tam varium ſpectatur opus, ſatis eſſe putandum
Vt ſit mirari, veſania reddere cauſas.
Multa tamen loquimur capti dulcedine facti
Diua tui, Bromio veluti cui corda caleſcunt,
De primis rerum cauſis iam diſſerit: illum
Plena docet cratera deos,& ſydera mundi.
Somnia ſunt hominum ſapientia, fictaq; monſtra.
Hinc quod Pythagoras ſapientis nomina primus
Spreuerit,& ſe ſcire nihil quod dixerit alter.
Quis genus innumerũ lapidũ, quis gramina nouit
Omnia? quis plantas? vel quæ voluuntur in imo
Monſtra freto, quis quot volucres naſcũtur vbiq;?
Quę mare, quę terras, nemora aut vmbroſa vagan
Sed rurſus luci ſacri, ſyluæque virentes, (tur?
Ad diuas vertor gaudentes cæde ferarum.
Terga notis varijs Indo ſignantur Iorco,
Et qualis pardus maculis ſignatur amęnis.
Corpore prægrandis, ceruoque ſimillimus alto.
Vere coit, geminoſque parit. venantur iorcos
Qua ceruos ratione, canes in retia cogunt.
Tempora ſunt vitæ ſpatio concluſa minori.
Nec ſimul hos armant ramoſæ cornua frontis.
Cornua ſunt quamuis hoſtes depellere prompta.
Non adeo mirantur, eos venator vt arcum
Mirantes feriat rapidæ mox cuſpide pennæ.
Nunc age quæ ſpecies, veneris ſit quanta cupido,
Quis color,& quo ſe defendunt robore pardi,
Carmen erit nobis, carmen concedite Muſæ.
Tu nemorum tu diua faue cui retia curæ,
Quæque cothurnata incedis ſuccincta pharetra,
Virginibus Tyrijs, nunc & comitata Lacænis.
Eſt pardi Libyci duplex genus: hoc minus, illud
Grandius, ambobusque pares in corpore vires.
Cauda minor magnis, at paruis grandior, vno
Noſcuntur ſigno. flammas imitata micantes
Lumina ſub ciliis fulgent lampyridis inſtar.
At ſubter pallent, armantur robore dentis,
Vnguibus & rapidis: cum toto corpore crura
Conueniunt. ſunt terga notis ſignata, colorque
Cæruleum, nigrumque inter color. ocyus aura
Currit,& eſt fortis dura in certamina Martis.
Iamque vbi nauigijs felicior incidit aura,
Labitur & glacies, Zephyrique tepore ſolutus
Monte fluit riuus vitrea pellucidus vnda,
Conueniunt pardi: venerisque cupidine capti
Pectore concipiunt flammas, furor omnibus idem.
Mox vbi Libra diem paribus diuiſerit horis,
Et noctem. vel clara freto Cratea Coronæ
Sydera conſurgent, campis autumnus apricis
Cum ponit folia à primis exuſta pruinis,
Expectat partus facilis Lucina recentes.
Sunt herbæ virides proſtrata cubilia partu.
Sunt nemorum ſecreta domus, thalamiq; ſuperbi.
Nulla obſtetricis merces mæotra parantur.
Talia nubigregi ſunt natæ fœdera patris.
Enixæ cibus eſt ſimplex,& qui fuit ante.
Sunt hauſtæ potus vndæ de flumine viuo:
Delitias odore feræ ſimul æquore vectas
Litore ab Eoo merces,& ſolis ab ortu.
Ipſa ſuo nutrit quos edidit vbere mater.
Nullaque nutrices expectant præmia lactis.
Non hæ ſunt merces in ſyluis, nulla ferarum
Quæ ſiuit precio dulces contemnere natos.
Nulla adeò feritate ſuos armatur,& ira
Oderit vt catulos, naſcuntur quatuor vnà.
Interdum geminos catulos dat fœmina, vel tres.
Quæ nunc in ſyluis errat, quæ montibus altis
Pardalis,& denſo veſtitur tergora villo,
Vitiſatoris erat nutrix. huic præbuit Ino
Vbera, formidans magnam Iouis altitonantis
Vxorem, pariterque timens hæc Penthea regem.
Penthea Echionium qui patris ſacra profanus
Orgia ſpreuit: & hinc ſoluit pro crimine pœnas.
Hunc hederæ texit ramis, hunc texit Agaue,
Autonoeque ſoror. ſimulantes myſtica circum
Cymbala pulſantes,& tympana multa, ſonore
Vagitus texere nurus infantis,& arcam
Aoniæ magna matres cinxere corona.
Inque manus tradunt alijs dimittere campis.
Protinus Aonij rapidis ſpumantia ventis
Ad maris vndiſoni venerunt litora matres.
Hic reperere ſenem cui victus litora circum.
Qui quondam tremula captabat arundine piſces.
Sed tamen ex longo piſcatus tempore lintrem
Emerat, hoc vnum longis quæſiuerat annis,
Et laceros caſſes, quos tunc ſarcire madentes
Cęperat: at reliqua in natorũ abſumpſerat vſum.
Hunc matres orare ſenem traducere cunctæ.
Ille lubens, veneratus enim quæ credidit eſſe
Sacra deum, conto ſubigit de litore cymbam,
Oppoſitis cupiens matres has reddere terris.
Cum medij nauis ſulcaret tergora ponti,
Atque ab vtroque pari diſtarent litore tractu,
Serpere cœperunt hederæ tabulata virentes:
Et ſimilax, apiumque comis frondeſcere adultis.
Sic fertur. ſtupuit miraclis nauita tantis.
Diriguere comæ, concuſſit protinus ingens
Membra tremor, liquit faciem formidine ſanguis.

Puppis ad Euboicas currens allabitur oras.
Fertur Ariſteus hic antrum coluiſſe virorum
Qui genus indocile, & viuentum more ferarum
Glandibus,& baccis,pomis ſylueſtribus,& quæ
Sylua tulit cultu nullius iuſſa coloni,
Edocuit primus teneras armenta per herbas
Paſcere:& è quercu fumis pellentibus actas
Claudere apes vacuo ſub cortice,primus oliuum
Exprimere ex oleæ fructu,lac cogier idem.
Nutrijt hic Bacchum miro deuinctus amore,
Euboicas inter nymphas,Dryadasque puellas,
Aoniasque nurus multos feliciter annos.
Has inter ferulam ludendo forte cecidit,
Et ferro lapides ictu percuſsit eodem,
Exiluit vini dulcis de vulnere riuus.
Hinc lacerauit ouis fruſtatim viſcera,tabo
Inficiente ſolum,canis albentia ſetis
Membraque iecit humi,rurſus mirabile dictu
Diuiſæ pecudis coierunt membra repente.
Et virides herbas decerpſit pabula nota.
Iam vaga per vaſtas penetrarat plurima terras
Fama dei,qui multa viris monſtrabat,& vrbes
Luſtrando virtute ſua compleuerat orbem.
Denique Thebarum populos peruenit,& omnes
Occurrunt matres Cadmeides. impius vnus
Inuentus Pentheus. captus formidine patris
Imperat hic ſocijs hunc arctis nectere vinclis.
Inuaſere deum multi,multique ſequentes
Percutiunt ſaxis matres,rapiuntque coronas
Compoſitas hederæ ramis, & cuncta profanant.
Tum pater immanem te fecit Penthea taurum.
Pardalis in ſpeciem matres mutauit,& illas
Vnguibus horrendis,& dentibus armat acutis.
Diſcerpſere feræ taurum, regemque profanum,
Eſſe dei quoniam ſic illis viſa voluntas.
Nunc etiam Bacchi lætantur munere vino.
Et procul arboribus denſis, antroue rubentem
Venantes fontem fingunt,& flumina vino
Inficiunt veteri, potant cum flumine ſomnum
Pardi, nec procul hinc in ſtrato gramine molli
Decumbunt,funes,& vincla tenacia nectunt
Venantes, facilemque parant his pocula prædam.
Bacche ferox hominũ domitor,domitorq; ferarũ,
Nec ſolum Tanaim,gentemque binominis Iſtri,
Biſtoniosque ſinus, Eoæ & litora terræ
Viciſti, atque Arabas ſyluarum thure ſuperbos.
Tu pandis ſecreta:patent tibi cuncta,animosque
Attrahis illecebris,homines dulcedine torques.
Tu grauis interpres linguarum,auiumq; peritus.
Tu pacem,tu bella geris.cratere rubenti
Tu domitas Lapithas:per te Iouis altitonantis
De manibus concuſſa cadunt fera fulmina fruſtra.
Sermones hominum claudis, liteſque deorum.
Venandi eſt eadem ratio pardum, atque leonem.
Foſſa minor pardis.hos ſuſpendere columnæ
Venantes catulum:ſtat quernea fixa columna.
Si quis forte lupos fouea venabitur,anſer
Aptus erit:ſapiunt vni non cuncta palato.
Queis gaudent epulis animalia cuncta trahuntur:
Et tigris fouea capitur delapſa repente.
Deſertis Libyæ gentes naſcuntur in oris:
Quæ maculis atris ſignantur tergora,pardo
Iuncta leæna tulit:referunt matremque patremq;:
Nec ſimplex ſpecies, retinent hinc nomina miſta.
Venandi eſt eadem ratio quæ patribus ipſis.
Aethiopum terris ſpeciem monſtrare cameli,
Et pardi,cernes animalia miſta:cameli
Hinc nomen commune tenent, & pardalis acris.
Forma, genusque feris tribuerunt nomina multis
Diuerſis.ſed leucrocutæ quia multa ſequuntur,
Nullius certe illorum ſunt nomen adeptæ.
Quid loquar Aſſyrij Libani,aut ſpumãtis Oron
Sylueſtres acies? quid gentes verſib. Aphras? (tis
Eſt varijs panthera notis ſignata, colorque
Eſt fuſcus. varijs maculis ſunt tergora picta.
Quod ſi non alium monſtrarent terga colorem
Pardus erat panthera,color diſtinxit vtrunque.
Quatuor in medio tumuerunt vbera ventre.
Concipiunt totidem catulos ſub tempora brumæ.
Vbera bina dedit prudens natura animantum
Soliparis, illa & diuerſa in parte locauit.
Inter crura iacent capris,& pectore ſummo
Dependent homini,melius ſic eſſe putauit.
Viuere tot poſſunt,partuque feruntur eodem.
Quatuor inde quibus ſunt vbera, quatuor edunt.
Aut peperiſſe valent: quibus vbera plurima longo
Sunt ſub ventre,ferunt plures & fœtibus æquant
Mammarum numerum, ne quid ſit inane paratũ.
Protulit & pueros vno tres fœmina partu,
Sed tribus immanes ſecuerunt ſtamina Parcæ.
Altera tres peperit pueros, atque inſuper vnum,
Quatuor his ſed mox ſecuerunt fila ſorores.
Viuunt qui gemini partu naſcuntur eodem.
Quod ſupereſt catuli pellunt in retia, magnis
Hinc homines atq; inde canes clamoribus vrgent:
Venantur pariter foſsis,& fraudibus iſtas.
Hoc tamen admonitos venantes eſſe iubemus,
Singula ne referam duri certamina Martis,
Quæ cornu,quæ dẽte feræ,quæ armant & vngue,
Sæpe ruunt contra venantem fortiter hoſtem.
Omni-

Omnibus eſt ratio communis ſternere ferro
Lata per arua feras, & decertare viciſsim.
Naſcitur Aethiopum campis, vbi terra colonos
Vſta refert nigros, animal: cui linea tergus
Plurima diſtinxit varium. nigrantibus albæ
Sunt miſtæ iuuenum maculæ: ſenioribus atrum
Eſt tergus, vario pinguntur colla colore.
Omnibus eſt villus longus, eſt plurima cauda.
Ore refert vulpem. ſunt paruæ protinus aures.
Longius eſt æquo collum, caput eſt breue, plantæ
In quinas diſecta notas eſt vngula: pars eſt
Poſtera ſublimis, depreſsi corporis harmi.
Non bene cõpoſitum corpus, nec mẽbra videntur
Apta fugæ. cattum referunt ſed cætera. tempus
Lucinæ, venerisque dies, tempusque ferendi
Eſt ambobus idem. ſunt vulpis corpora quanta.
Aethiopum cattis feritas eſt mira, tenellos
Namque vorant catulos ambo, materque paterq;.
Idcirco rapiunt hos matris ab vbere, matri
Supponunt alij, ſæpe vbera fœmina præbet
Aethiopum. natura dedit pro corpore tantam
Sæuitiem, morem corpus, formæque ſequuntur.
Hanc laquei cepere feram, pedicæque tenaces.
In caſſes alij cogunt, qui retia ſeruant
Continuo implicuere feram. ſe dentibus illa
Defendit, pellitque ſuis pro viribus hoſtem.
Eſt locus & cauda, & villis huic obſitus albis,
Podicis inferiorque loco, quo parcius alba
Excrementa fluunt redolentia, cepimus illa
Inter delitias: hominum dementia tanta eſt.
Nec te prætereo Phrygiæ gens incola terræ
Quæque Lycaonijs erras in montibus, & quæ
Degeneras aſinis proles ſylueſtris onagri.
Corporis aſpectus iucundus, lumina clara.
Longa auris, velox, color eſt argenteus illi.
Nigra tamen ſummo percurrit linea tergo.
Cingitur hæc circum niueis vtrinque coronis.
Huic breuius corpus, firmiſsimaque vngula, multis
Coniugibus gaudens vnus præcedit onagrum.
Et duo nunc peperit, nunc fœmina protulit vnum.
Vxorum ſe pone mares in paſcua ducunt
Armenta, & ſyluis paſcuntur, montis opaci
Culmine. cum viridis iecerunt pabuli amorem,
Ad liquidos fontes ducunt, vel flumina turmas.
Protinus antra petunt ducente armenta marito,
Lumina paulatim cum ſomnus repit. & ipſa
Pignoribus paruis præbetur cura parente.
Prætereunt ſex luſtra. deum tot tempora vitæ
Munere ſunt conceſſa, canes in retia cogunt.
Venandi ratio ſimplex ſylueſtris onagri.
Proijcit in faciem lapides hominumq; canumque
Sectantum pedibus poſtremis bellua currens.
Præbuit ingenij tantum natura, pericla
Ingenio vt ſuperent cauto quibus arma negantur.
Sunt qui prætendant laqueos vbi ſtricta viarum
Sint loca: vel pedicas multis ſylueſtribus. illis
Errantum ſyluis armenta repente tenentur.
Mirantur, nullumque vident, vincloque tenaci
Occumbunt, ſeſe cupientia ſoluere, mortem,
Colla quibus retinentur. ea falluntur & arte.
Teque veneniferæ referam mus incola Ponti
Vulpe minor, villisque nigris, acieque nigranti
Luminis. & terram deſpectas ſæpius. ipſa
Sub tellure lates fugiens mala frigora brumæ.
Vere vbi frondeſcunt ſyluæ, telluſque vireſcit,
Et Boream, frigusque tepens iam diſpulit aura,
Concipiunt mures villoſo in pectore flammas.
Tres pariunt fœtus, aut quatuor aſtra leonis
Cum pelago tolluntur, equis & Phœbus anhelis
Deſerere incœpit torrentia ſydera mundum.
Retibus implicitos capiunt, laqueisue vagantes:
Illorum nil arma timet venator, & ipſi
Securi catuli latratu in retia pellunt.
Huic etiam muri proprium quod ruminat herbas
Stratus humi, veluti vaccæ, ceruique fugaces.
Eſt prope Gangaridas extremæ litora terræ
Indorum regione ferax locus: vber & arui
Mirandum. bis terra ferax, bis poma quotannis
Aurea ſub plantis ſternuntur, bis ſata meſſor
Colligit, & liuent in apricis collibus vuæ.
Huc dulces auræ aſpirant, hic plurima cęli
Temperies, hinc æſtus abeſt, ſoleſque maligni.
Nec rapidis flammis exurit Sirius agros.
Nec deſunt liquidi fontes, nec fluctus aquarum.
Naſcitur hic animal nigranti tergore, quantus
Eſt ceruus, ſolipeſque, ferox, & forma iuuencum
Ipſa refert, ceruumque caput. fortiſsima cornu
Armatur frons nigranti, quo territat hoſtem.
Sæpe veneniferæ veniunt ad flumina gentes,
Inficiuntque vadum tabo, tetriſque venenis.
Attingit fluuium veniens hæc bellua cornu,
Quo virus fugit, & fluctus purgantur aquarum.
Hinc quoque ſyluicolis reliquis eſt purior vnda.
Virginis amplexum cupijt fera bellua (nam ſic
Fama refert.) ſomnumq; capit, placidamq; quietẽ
Virginis in gremio optatæ. ſomnoque ſoluta
Funibus inuenit ſe ſe, vincliſque ligatam.
Seu natura dedit ſecreti ſemina amoris
Virginis, atque feræ eſt atrox innata cupido.
Siue alia eſt ratio, tamen hac adducitur arte.

Nec

Nec mirum: mulieris amor te ſimius ingens
Sollicitat quando, dominæque caleſcis amore.
Prætendunt alij laqueos, & retia, pellunt
Ingenti clamore, negant gens plurima viuam
Poſſe capi: ſolum tribuit cui nomina cornu.
Cur Getulus oryx cornu cum mõſtret acutum
Vnum, diuerſum nomen ſortitus ab illo eſt?
Corpora ſunt niueo, vernique infecta colore
Lactis, vtrinque genæ nigrent. ſunt pinguia dorſo
Tergora, ſublimi nigreſcit cuſpide acutum
Cornu: præduro penetrat quod robore cuncta.
Quantaque capreolis orygi ſunt corpora. planta
In binas diſecta notas. in curſibus acer.
In caput huic vni villorum vertitur ordo.
Non ille horrendis vrſis, non ille leonum
Terretur furijs. ſi quando in prælia ventum eſt,
Expectat cornu furias in vulnera prono.
Non huic occurret venator corpore ſicco.
Idcirco admonitos venantes eſſe iubemus,
Vincere, vel certam cedendo occumbere mortem
Hiſce neceſſe feris. non mulcent dulcia verba
Syluestres animos. nullusque admittitur illis
Orator, laxis furiæque vagantur habenis.
Vt grauis Aeolio cum ventus proſilit antro
Totus in arua ruens, & ſyluas ſternit opacas.
Flaminibus rapidis immenſus murmurat æther.
Tum neque veliuolæ puppes, neque nubila cœli
Contra ſtare valent, conuoluens omnia ſecum
Viribus Hippotadæ nullis frænatur, & illum
Non tenet imperium regis, nil audit, at vnus
Eſt cordi fragor, & ſtrages, & murmur, & ira.
Concipiunt veneris flammas, quo tempore primũ
Arboreis late ſternuntur frondibus arua.
Hinc vnum pariunt catulum, cum ſeptimus exit
A coitu menſis. dicuntur viuere luſtra
Octo. canesque hominesque vrgent in retia tenſa.
Prælia vel ſumpſit campo venator aperto.
Indutus ferro nitido, ſpolijsque ſuperbis.
At binis luſtris clauduntur tempora vitæ.
Qui capræ villo eſt, campisque vagatur Iberis
Muſmoni. & auerſo decerpit gramina ſole.
Quod capræ totidemque parit. venatio duplex.
Aut baliſta necem fert, aut in rete canum vis
Impellit, magnisque viri clamoribus vrgent.
Hic prope Riphæos montes vbi ſydera nunquã
Merguntur, furias quia mobilis Amphitrites
Formidant, ſex ſunt noctes, ſex tempora lucis
Perpetuos menſes. cœperunt eſſe tenebræ
Cum redit à Libra non recto tramite Phœbus.
Donec ad æquantem redeat ſol tempore veris
Circlum, tunc illis cępit luceſcere primum,
Dum redit in Libram quæ ducit tempora noctis.
Naſcitur hic animal mira virtute, virentem,
Et nunc in niueum mutauit terga colorem,
Atque trahit quemcunque cupit. ſic decipit ipſos
Venantum viſus. & qualis in æquore fertur
Polypus, aut piſcatorem cum ſæpia vitat:
Talis & ipſius varij natura tarandi eſt.
Corpora quanta bouis, ramoſęque cornua frontis.
Vrſorum villus, pauloue oblongior. vnguis
In geminas diſecta notas, in retia cogunt
Venantes, alius ferro decertat acuto.
Sollicitant veneris flammæ quo tempore primum
Pleiades liquidis oriuntur fluctibus, at cum
Nonus præteriit menſis, ſunt tempora partus.
Quot vaccæ totidem pariter pariuntque feruntq;.
Eſt penes Indorum montes virtute Lycaon
Hic ſimili. ſunt quanta lupis huic corpora: ſed ſi
Labantur ceruice iubæ, teneatque colorem
Natiuum, lupus acer erit. hunc pone ſequentes
Corripiunt catuli morſu, ferit ille viciſsim.
Rhinoceros ſolis Indorum naſcitur agris.
Credere ſi libeat famæ, mas dicitur eſſe
Hæc ſpecies tota, & paulum flauentia terga
Purpureis ſignata notis. inſurgit acutum
Nare ſuper cornu quo marmora ſciẽderet: atq; ęs
Non oryge eſt adeo maiori corpore, quamuis
Horrida non vitet grandis certamina barri.
In geminas diſecta notas eſt vngula plantæ:
Et binos catulos edit, quo tempore frondes
Palleſcunt glacialis hyems quas læſit. amoris
Corripitur flammis quum finit Aquarius annum.
Retibus implicitus ferro obtruncatur acuto.
Inde canes atque inde viri clamoribus vrgent.
Nulla adeo truculenta fera eſt: nil ſaltibus errat,
Intrepido inſuetas hominum quod pectore voces
Audiat: aut illis immenſi conditor orbis
Semina diuinæ vocis dedit, vndique ſyluis
Quo fugere feræ, ſylueſtrisque agmina gentis:
Seu magis horrendum cunctis animalibus vnus
Eſt homo, ſæuitiem tantamque oſtendit imago.
Seu potius coram regem ſpectare verentur.
Omnibus hic vnus dominatur, & omnia vincit.
Omnia diffugiunt ſæuam pro robore mortem.
Hinc cute ſublata plagas à corpore taxus
Arcet, & in foſſas gaudet penetrare cauernas.
Corporis eſt ſpecies felis, cinerique propinqua.
Nec maior vulpe eſt, diuiſaque planta, gemellos
Fœmina ſæpe parit, nunc tres, cum pomifer annus
Venit, & Autumnus pallentes frigore frondes
Decu-

Decutit: arboribus nudatur brachia longis.
Trux animal pedicis capitur, laqueoque tenaci.
Atque canis rapidi laceratur morſibus. illi
Si canis occurrat ſolus, certamine victus
Sanguinolentus abit detrectans prælia dura.
Nec te Pæonius catulus, Phrygius ve bonaſe
Impune inſequitur: quamuis ſint cornua in orbem
Inter ſe reflexa, ferę que incommoda pugnæ.
Corporis eſt ſpecies tauros imitata bonaſi.
Demiſſæ per colla iubæ, flauus color illis,
Atque tenus pendent oculorum. flaua bonaſi
Corporis eſt ſpecies. venantes vincere curſu
Quærit, & hac vna trepidans ſibi conſuli arte.
Aſt alia eſt ratio catulos ſe pone ſequentes.
Fallendi, exurit villos his ſtercore iacto.
Sæpe etiam venatores hac decipit arte.
Stercore quod tactū eſt comburitur, id velut ignis
Cuncta vorat, talis ſed vis eſt nulla quieto.
Hinc homines, atque inde canes in rete bonaſum
Compellunt. ſimilis ingenti cætera tauro
Hic vbi Sauromatis clarus conuoluitur anguis:
Fluminis in morem & binas amplectitur Arctos
In ſyluis ſylueſtre genus ſpectatur equorum.
Aethiopes referunt exertis dentibus illos
Armari: Aethiopum pariter naſcuntur in agris·
Vngula fiſſa pedum, ceruoque ſimillima fuſcus
Eſt color. egregieque pedum ſectatur odores
Naribus. hi iunguntur equi quo tempore primū
Exoritur cœleſte caput ſuper equora Tauri
Tum pariunt quam clara freto ſe ſtella Leonis
Cælat, & Oceano primum demergitur alto.
Gentibus his durus venator pugnat acuto
Nunc ferro, & victos latis obtruncat in aruis,'
Nunc capit inſidiis. eſt tutior hęc via fraudis.
Dum licet inſidiis, ſtultum eſt decernere ferro.
Venator catulos hippagri hac decipit arte.
Nam leporem tellure trahit ſylueſtris ab antro
Matris, odoratis ducens veſtigia ſignis:
Cum ſatis erratum eſt, foſſa tellure recondit.
Tum leporis magno catuli ducuntur odore·
Atque omnes errare vias, & quærere caute
Fert animus, ſtudium præceps, & tota voluntas,
Per ſyluas, & per virgulta virentia quærunt.
Denique cum leporem foſſum tellure ſub ima
Norunt, hic prædam cupientes vſque morantur.
Nec facile hinc pelles, & pulſi ſæpe recurrunt.
Quærentes prædam prædę portantur, & illos
Venator capit, atque domum redit acer onuſtus.
At non huic ſimili capiuntur fraude biſontes.
Qui regione Getæ naſcuntur, in arbore viuum
Supendunt catulum, latratibus ille biſontem
Aduocat. accurrit ad voces protinus ille.
Hunc baliſta petit, ferro hic decertat acuto.
Vulneribus multis foſſus cadit arboris altæ
Sub ramis. & amore cibi diſcedere tardus
Emoritur: veluti pantheras pardalianches,
Humanum ſtercus cupientes enecat ardore
Sunt & qui cogant in retia tenſa ſequentes.
Forma refert ceruum. medio ſed frontis acutum
Oſtendit cornu, longis nigrantia ſetis
Dependent per colla iubæ. cum terra calores
Perpetitur ſolis domino capiuntur Amore.
Tum pariunt reſoluta fluit, quum montibus altis
In vallem glacies, extremis cana pruinis
Sed tamen eſt tellus, primæ violæque rubeſcunt.
Sed neque prætereo te fluminis accola vaſti
Quod ſeptem portis, tumidū prorūpit in æquor
Ichneumon. villus niger eſt & plurima cauda.
Corpora parua, doluſque ingēs in corpore paruo.
Inſidiis crocodile ſuis cadis. impia fata i
Huic pedicæ, laqueique ferunt, caſſesque, caneſq;
Fert cunctis cædem iaculum: ſi corpora ferrum
Opportuna petat, certamque ferentia mortem
Nec procul hinc chaus quē dicūt nomine ſignis
Pardorum, cui forma lupi, ſquallentibus agris
Errat, & huic pene eſt mos, & natura luporum
Pro regione tamen blando capiunt amore,
Temperieque loci: vernis armenta diebus,
Hic vbi temperies cœli, ventuſque benignus:
Partibus æſtiuis cum primum mitior annus
Efficitur, flatuſque tepens aſpirat, & auræ,
Aſt vbi vix glacis tardo reſoluta calore
Aeſtatis rapidæ delapſa eſt vallibus imis,
Tardius hic veneris capiūt aīalia flāmę. (lynces
Quid loquar aut damas timidos, aut carmine
Aethiopum? gemina eſt ſpecies. quæ grādior ipſos
Sectatur ceruos, orygeſque. at præda minori
Sunt lepores timidi. color eſt huic corporis ater.
Et variis maculoſa notis ſunt tergora picta.
Eſt caput exiguum. flammantia lumina torquet.
Vt dicas hominem talem ſumpſiſſe figuram.
Maiori croceæ maculæ, rutilæque minori.
Cum profugæ redeunt volucres regionibus illis,
Et fugiunt hyberna procul quum nubila cœli,
Tum male deſertis Libyes erratur in aruis.
Dum rabies fera corda domat, dū vulnera amoris
Membra lupum ſæuum referunt, animuſq; leonē.
Venandi ratio, partus, & tempora vitæ
Vix differre lupis creduntur, territa dama
Corripitur catulis per rura ſequentibus. illam
Vel

Vel pauor in caſſes pellit.ſunt corpora quanta
Virgulta,& montis carpentis ſumma capellæ.
Venandi eſt eadem ratio.diuerſa caprarum eſt
Syluicolum ſpecies:hæc torto nomina cornu
Sumpſit, at hæc lato pygargus clunibus albis.
Verſibus haud noſtris indictus pontice caſtor
Aufugies rapido morſu genitalia quamuis
Membra ſeces.totum redimasque à funere corpus,
Parte data,ſedas curſum,furiasque ſequentum.
Corpora quanta canis ſunt caſtoris,armaque dentes.
Cauda refert piſcem,quæ gaudet fluminis vnda.
Horrendus cuius morſus ſecat omnia:fuſcus
Eſt color,& pars eſt totius plurima venter.
Hunc homines clamore cient,curſuque ſequuntur.
Hunc capiunt laqueis tenſis piſcoſa ſecundum
Flumina:cum primo palleſcunt frigore frondes
Cernuntur catuli.cum clari tollitur vndis
Delphini ſignum,veneris capiuntur amore.
Cætera tu ſimili caute venaberis arte.
Nam neque cuncta meo comprendi carmine poſſunt,
Quæ ſyluis denſis,quæ late montibus errant
Frondoſis,nec nota ſuis regionibus vlla.
Tam variæ formæ,diuerſaque corpora paſsim
Naſcuntur,tam multa refert in luminis auras
Tellus vſque nouum campis naſcatur vt Aphris,
Ne dicam toto quod ſemper naſcitur orbe.
Venantem ſequitur maior ſudore voluptas,
Deliciæque virum.natura diſcere cuncti
Optamus,ſemperque noui quid diſcimus ex his.
Adde quod & validum longa aſſuetudine corpus
Concipit ingentes vires.fit viſus acutus,
Auditusque celer.ſic corpora ſana parantur.
Militiæ propior venatio,iuſſa faceſsit
Venator caute,ſeruatoque ordine perſtat
Militiæ.non ille timet,ſed fortiter hoſtem
Expectat ſtrictis armis.ſyluasque peraltas
Cedentes acies ſequitur,quoque cedere doctus.
Nouit & acceſſus hoſtis dormire peritus
Res vtcunque tulit.magni credenda futuri
Signa ducis mala poſſe pati,quia multa neceſſe eſt.
Quis primus tulit iſta viris?hominumne Deumne
Ingenijs inuenta?dedit quis commoda tanta?
Delia Phillyridem primum Chirona fugaces
In ſparſos per rura greges,ſyluaque vagantes
Armauit,fecitque vias in commoda tanta.
Salue magne parens,venandi magne repertor.
Herbarum,cytharæque potens,cœlique perite.
Tu patriæ defenſores,regesque paraſti
Magnanimos.orbis terræ,rerumque potitæ
Venantes primi poſuerunt mœnia Romæ.

Argolicique duces,& decantata iuuentus
Troiana,his primis aptarunt corpora bellis.
Tu Leonarde mihi bellorum maxime ſcriptor
Teſtis ades,reges qui magnos legibus ornas
Militiæ,clarosque duces,& munera noſti.
Nunc quoque venandi ſtudium eſt hoc regibus vnum
Commune.hæc res eſt venatio regia.magna
Nobilibus cunctis ſimul,& iucunda voluptas.
Cum foret herba thorus primis mortalibus,antra
Frigida & arboribus intexta palatia,potum
Proſilientis aquæ riuus prælucidus vnda
Præberet,victumque Ioui ſacrata Moloſſo
Quercus,ſanguineoque rubentes cortice Baccæ,
Achrades,atque alta proſtrata ſub arbore poma,
Et genus humanum ſæuarum more ferarum
Viueret,erupit venatio.cædere foſſas
Illapſas ſaxis primum,mox vrere flammis
Inuenere feras,non vſus æris habebant.
Nulla metallorum ſceleratum viſerat orbem
Vena,nec ingenti diues cumulabat aceruo.
Horrida ſub terris argenti peſtis, & auri,
Dormibat tuto,haud curis obnoxia noſtris.
Seu voluit Fortuna potens,atque inuida rebus
Tranquillis,quæ cuncta mouet,quæ turbine verſat,
Siue aliquis ſuperum furijs accenſus & ira,
Humanis rebus meditans incommoda tanta,
Oſtenditque auri venas,Erebumque retexit.
In varias æris maſſas traxere figuras.
Aere feræ primum ſpoliarunt viſcera pelle.
Tum tepido primum maduerunt ſanguine dentes.
Pellibus induti tolerabant frigora brumæ.
Nam neque tum Phrygiæ veſtes,ſcrutulataue noſtram
Luxuriem norat,nec pictas viſerat aulas
Attalicum,viridis veſtibat limina ramus.
Vtile principium ſumpſit venatica primum
Res,epulas lautas homini,veſteſque parauit.
Nos quibus eſt victus,& veſtis cultior vſus,
Ingredimur ſyluas capti dulcedine facti,
Venantes quoniam ſequitur iucunda voluptas.

TABVLA
RERVM MEMORABILIVM
QVAE IN MYTHOLOGICIS LIBRIS CONTINENTVR.

ACaceſium vrbs vnde dicta cart. 289 lin. 43.		
Abas in ſtellionem verſus	341	11
Abies Baccho ſacra	320	49
	321	5
Abſyrtus Phaeton vocatus	380	32
Abſyrtus diſcerptus	381	31
vbi diſcerptus	391	30
Accipiter Apollini ſacer	240	29
Accipiter cur auis factus	591	16
Achelous fl. vnde dictus	468	37
Achelous quis fluuius	470	30
	496	2
Acheloi parentes	468	40
Acheloi pugna cum Hercule	468	50
	470	39
Acheloi inuentum	469	31
Acheloi filiæ	469	47
		50
Achelous quæ aquæ vocarentur	469	34
	470	12
		19
Acheron fluuius inferorum	124	43
Acherontes duo	125	12
Acheron quis fluuius eſſet	124	43
	125	6
	126	26
Acherontis parentes	124	44
	125	8
Acherontis filius	126	31
Acheron cur ad inferos miſſus	126	46
Acheron vnde dictus	126	36
Acheruſia palus	125	19
		32
Acherontis curſus	125	8
	126	14
Acheruſiæ curſus	125	32
		35
Achillis arma	659	14
Achillis parentes	540	39
	654	35
Achilleum herba	656	12

Achilles ſub igne occultatus	540	22
	654	3
educatus	654	36
vnde dictus	540	35
	654	31
lactis ignarus	654	38
quæ didicit à Chirone	655	4
latuit ne exiret ad Troiam	619	50
fontem excitat exiliens	655	24
à Paride cæſus	655	36
Achillem muſę luxerunt	655	39
Achillis oſſa in vaſo aureo condita 656 13.		
Achilles pyriſous dictus	654	29
Aconitum inuentum	162	1
Aconiti forma & vis	134	12
	456	22
Aconitum natum è vomitu Cerberi 134 12		
Aconitum vnde dictum	456	27
Aconitus collis	126	26
Acrephia vrbs vnde dicta	228	36
Acriſius intermptus	533	12
Acrocherſitæ dicti athletæ	284	1
Actæonis parentes	441	11
Actæon venator	441	12
Actæonis ſaxum	441	15
Actæon in ceruum verſus	441	19
Actæon à canibus laniatus	441	28
Actæonis canum nomina	441	29
Actæonis allegoria	442	20
Actæon Dianam vidit nudam	441	9
Actæon Meliſsi diſtractus	441	49
Actæones plures	441	47
Adiantum ſacrum Plutoni	116	10
Adonidis parentes	256	39
	348	35
		49
Adonis à Naiadibus educatus	348	49
Adonis à Venere amatus	256	38
	349	5
Adonis ab apro cæſus	255	21

349 18
350 48
510 20
Adonis Martis conſilio cæſus 349 28
Adonis inter lactucas poſitus 349 25
Adonidis fanum 350 11
Adonis ab Hercule ſpretus 349 49
Adonis ſex menſes apud Cererem alternè 349 28
Adoniorum ſacrorum ritus 349 37
350 8
Adonia ſacrificia 264 33
349 34
Adonis fluuius 350 15
Adonij horti 349 38
Adonides plures 349 2
Adonidis allegoria 350 35
Adonis ſol eſt 264 27
350 36
Adraſtea Nemeſis dicta 668 22
Adraſtea vnde dicta 668 34
Adraſtea quæ dea eſſet 669 38
Adriani pauo è gemmis 91 27
Adulterorum ſupplicia 262 23
Aeæa Medea 381 5
Aeæa vnde dicta 378 2
Aeæa inſula vbi 376 7
9
Aeæa Circe 376 7
Aeaci parentes 141 3
filij 141 33
exiſtimatio 141 30
Allegoria 141 41
Aedificare iuuentum Pelaſgi 401 42
Aedificare Pallas & Vulcanus inuenit 101 7.
Aeeta vbi regnauit 375 27
Aeetæ crudelitas 162 19
Aegæon Iouem inuaſsit 59 40
Aegæon qualis 59 40
42
Aegæon ſub Aetna 59 48
Aegæon ſtetit pro Ioue 60 14
Aegæum mare vnde dictum 485 36
Aegis ſcutum Iouis 57 26
Aegides ſcuta quæ fuerint 200 13
Aegidis feræ vis 203 24
Aegis vnde dicta 200 13
Aegidis mira vis 200 13
Aegina in inſulam verſa 41 3 23
Aegina inſula vnde dicta 141 8
164 21
206 37
586 14
Aegyptiorum Dii 8 16
19
35
46
10 16
427 19
Aegyptus vnde dicta 101 48
Aegyptii Grecis religionis autores 7 30
49
8 5
Aeneas Veneris filius 256 45
Aeneas reprehenſus ab Apolline 223 3
Aeneas captiuus abductus 256 48
Aenigma ſphingis 666 14
Aenus quid ſit 6 4
Aeoli parentes 567 8
13
Aeoli poteſtas 568 1
Aeolias inſulas Aeolus habitauit 567 20
Aeoliarum inſularum nomina 567 23
Aeolidæ qui fuerint 388 48
Aeoliæ inſulæ Vulcani officina 561 20
Aeolus cur ventorum quæſtor 110 4
569 20
Aeoli vxor 569 10
Aeoli filii 568 42
569 15
Aeolorum filii multorum 568 45
Aeolo parem vim habentes 569 6
Aequitas Ioui aſsidet 61 44
Aereus Talais 129 38
Aeris vis 434 25
435 3
Aeris vtilitas 605 28
Aerumnæ munus Dei 614 9
Aeris tinnitus quibus vtilis 170 21
32
Aeſculapij parentes 253 32
baculus 244 25
nomen 244 50
245 5
templum 246 38
41
victima 246 47
50

præ-

prȩſtantia 247 42
248 5
cognomina 347 3
filii 246 18
20
vxor 246 10
ludi quinquennales 246 27
Aeſculapius vbi natus 243 42
244 6
28
à quibus nutritus 243 50
244 36
à capra nutritus 243 44
Chironis diſcipulus 244 37
41
à cane nutritus 244 40
in ſerpentem verſus 244 27
Aegrotantium deus 247 6
Apius vocatus 244 42
imberbis 246 36
eximie barbatus 246 29
Hippolytum ſanauit 245 38
Chirurgiam inuenit 250 47
cur medicinæ deus 250 47
fulmine ictus 229 9
245 39
Aeſculapii medici dicti 245 37
Aeſculapii plures 245 17
Aeſculapio ſerpentes dicati 244 14
draco dicatus 247 35
Aeſon obiit ſanguine hauſto 383 15
Aeſopicæ fabulæ 4 23
Aetas aurea quid eſſet 59 26
Aethalidæ reuiuiſcentis opinio 187 24
Aether quid 684 1
Aether omnipotens 68 28
Aethlii munus 222 5
Aethlius ad inferos detrurſus 222 9
Aethiopes vnde dicti 101 45
Aethiopicum mare 220 13
Aetna Encelado impoſitus 427 27
Aetoli parentes 221 50
Aetolia vnde dicta 172 15
221 47
Africa vnde dicta 460 4
Agdiſtes genius 195 5
Agelaſtus petra 342 5
Aglaia vxor Vulcani 273 42
Aglaonice magicæ artis perita 169 38
Agnus Iunoni ſacer 255 17
Agrorum luſtrationes 35 1
343 23
Aiacis mors 620 20
Alani populi 392 2
Alba populus Herc. ſacra 19 41
456 15
Albæ populo honor habitus 19 41
Alcithoe in veſpertilionem 320 12
Alecto nata è ſanguine 86 13
Alæſia vrbs Celtarum condita 455 17
Alethiæ ſeu veritatis delubrum 156 44
Alexander Oraculo deceptus 125 14
Allium laribus ſacrum 196 44
Alnus dicata 146 39
Alphei aqua ſacra 20 50
Alphei parentes 601 5
Alphei fl. ortus 602 27
aqua oleaſtri ferax 603 5
aqua ſacris apta 603 12
19
Alpheus vnde dictus 603 21. 37
arethuſæ amator 602 37
venator fuit 601 10
in fluuium verſus 601 25
Altare vnde dictum 15 24
30
Althænus frater Diomedis 475 49
Amalthea capra 469 5
Amaltheȩ cornu 336 32
454 25
469 9
Amanus mons 625 29
Amazonum vis 485 42
Amazones debellatæ 451 29
Ambaruália 343 21
Ambitio ineſt potentioribus 86 18
Ambroſia ſacra 329 21
Ammon iup. cornutus 65 35
Amor omnia in ortum excitauit 265. 31
Amor malus 609 5. 50
è cœlo deiectus 609 10
Amoris vis 609 42
Amoris ſedes oculus 271 45
Amorum rem. dia 259 40
Amphiaraus fons 21 1
Amphictyon Deucalionis filius 286 5
Amphilochrium Argos 603 7
amphinome matris Iaſonis mors 383 17

Amphitrite Neptuni vxor 108 48
quid ſit 113 28
Amphionis parentes 64 15
582 26
49
Amphion Iouis 64 15
Amphion à bubulcis educatus 582 29
lyram accepit 583 5
Thebas muro cinxit 583 15
aram Merc. dicauit 583 50
Amphionis magiſter Merc. 583 1
præſtantia 583 2
Inuentum 507 17
583 8
arrogantia 584 3
Calamitas 583 7
Amphisbæna à Pampino cæſa 319 44
Amphorites ſacrum 289 15
Anarrhuſis ſacrum 329 15
Ancæi mors 472 1
Ancæi parentes 471 28
Anchiſes à Venere amatus 256 44
Andromeda ceto expoſita 533 2.
liberata 554 25
Andromeda cur expoſita 532 50
Anaxagoræ opinio de principijs 51 47
Anaxagoras prior lunam obſeruauit 169 46
Anax. opinio de ſtellis 357 39
Anaximandri opinio de principijs 52. 12
Anaximenis opinio de principijs 52 12
Andrachne portulaca ſacra Mercurio 289 39
Andromedæ parentes 615 9
Andromedæ periculum 6.5 29
Androgei ob mortem tributum impoſitum 484 43
Angelus Hecates ſerua 161 36
Angitia ſoror Medeæ 380 50
Anima quid ſit 113 4
142 17
440 7
Anima Tritonia cur 203 41
Animæ quæ Elyſijs mittebantur 18 29
Anima in noua corpora vnde 186 27
animæ immortales 186 27
Animæ ſphæras percurrunt 186 36
Animæ mortuorum vt vocarentur 33. 15
Animarum portæ duæ 189 9
Animarum iter poſt obitum 186 36
619 7
Animus ſolus Deo gratus 42 29
Annus mundi magnus 186 45
Annus mund anarũ ſphærarum 186 37
Annus magnus vt colligitur 186 50
Anſer Iſidi ſacer 255 18
Anſer Iunoni ſacer 90 36
Anſer Inacho ſacer 90 36
Antæi virtus 453 46
Antæi magnitudo 453 43
Anthes Anthedonius hymnos reperit 507 20.
antheſteria ſacra Bacchi 624 32
antiope amazonum regina 485 45
antiſtrophe modulus 24 19
anubis arma & expeditio 335 39
aonia vnde dicta 110 30
apates ſiue deceptionis delubrũ 156 45
apaturia Bacchi ſacra 329 2
apaturiorum tempus 329 13
aper Calydonius cur excitus 128 27
aper Erymantheus 449 30
aper Calynonius expugnatus 118 27
471 8
eius magnitudo 472 14
oppugnatores 472 5
apes Meliſſæ vocatæ à Græcis 309 30
apibus color mutatus 55 21
apheræ vocatæ 462 12
apis quis fuerit 405 13
apollinis parentes 227 21
Latona nutrix 227 36
patria 228 5
filij 228 28
229 1
reſponſa à Ioue capit 236 41
officia 236 48
Delphica opulentia 236 41
tripos aureus 232 40
cantilenæ 239 29
religio 239 36
48
inuenta 241 22
507 23
Iſmenij diuinatio
lacrymæ in electrum 246 2
357 29
imago 242 32
conomi na 240 1

munus

munus præclarum 332 30
allegoria 241 2
Apollini grata victima 41 19
240 31
40
lupus ſacer 230 11
coruus ſacer 230 16
gryphes ſacri 242 32
cicada ſacra 232 12
cygnus ſacer 236 34
coma ſacra 243 4
accipiter ſacer 242 47
fidicula piſcis ſacra 232 13
Hyacinthus ſacer 242 47
iuniperus ſacra 233 29
laurus ſacra 233 38
ludi apollinares ſacri 241 41
myrica ſacra 234 17
oleaſter ſacer 232 5
omnia aurea 237 13
primitiæ capillorum ſacræ 243 4
Apollo Admeto ſeruiuit 229 24
Alcathoo ſeruiuit 230 47
atticorum Deus tutelaris 232 22
à Cerere protectus 227 37
barbatus 243 11
beneficus 238 41
boues pauit 229 25
crudelis 47 48
Cyclopas occidit 229 11
242 6
exul è cęlo 229 12
Hyacinthum occidit 230 24
iuuenis ſemper 237 13
inuenit citharam 231 22
in varias formas mutatus 230 29
Laomedonti ſeruiuit 230 37
Nomius Agreus
Marſyam vicit 408 34
muſicam inuenit 231 24
muſarum præſes 231 37
orus idem 31 13
paſtorum deus 229 6
230 5
Panos diſcipulus 285 41
profugus è Sparta 230 36
Pythius 237 29
50
reſponſa vbi dabat 232 38
rex Arcadum 231 3
ſol eſt 241 4
Tegyræus 228 6
Tyrannos occidit 238 44
Victoriam Iouis cecinit 59 2
vnde dictus 241 8
Apollini ſacer lupus 106 7
230 12
Apollines plures 228 22
apologi quid ſint 5 7
apollonij Thyanei mira ſcientia 234. 33
aptera vrbs Cretæ vnde dicta 499 35
apua veneri ſacra 232 14
apuli populi qui eſſent 476 24
28
aqua ſtygis qualis 129 23
aqua luſtrationum 34 29
aqua Alphei 20 50
aquæ Achelous dictæ 469 35
aqua ſacrificijs aptæ 20 47
21 2
aquæ ſalubres 114 2
aquarius inter ſydera 657 49
aquarius Ganymedes 95 31
657 49
aquarum vtilitas 65 27
aquila cur Ioui attributa 73 37
657 19
Aquila Ioui ſacra 50 27
Aquila cur ſignũ militare 58 27
Aquila Promethei 208 8
261 6
Aquila fluuius Aegypti 216 49
Ara cur inter ſidera 422 16
Arabia vnde dicta 228 36
Aræ Deorũ ſublimes 15 14
Arachne in ſerpentẽ 431 41
Aræ Medeæ 491 30
383 9
Aram tenere qui ſolerẽt 21 45
Arcades antelunares 168 12
25
29
Arcadia vnde dicta 221 5
Arcadis Iouis filii caſus 310 48
Arcas lunæ curſum prior obſeruauit
271 5
archemorus dictus 287 34
archemoro honor habitus 287 35
archiæ & Miſcelli oraculũ 164 45
ardea vnde dicta vrbs 621 18

Area Patræ vocatæ 340 8
Areopagitarum iudicia 105 39
Areopagus vnde dicitur 105 39
Arethuſa Proſerpinã indicauit 164 34
Arethuſa in fontem verſa 601 13
Argonauis extructa 389 20
Argonauis malus loquax 389 20
398 24
Argonautarum nomina 389 27
Argonauis opifex 389 23
Argonauis nauigatio 383 10
389 41
Argonauis portata ſuper humeris 389 47
Argonauis vnde dicta 389 24
398 43
Argonauis triginta remorum 398 29
Argonauis prima nauis longa 389 24
Argonautarum reditus 391 16
argonautæ relinquunt Herculẽ 390 23
25
argo conſecrata Neptuno 384 22
argonauis inter ſydera 399 37
argos dictum 605 17
Argus in pauonem verſus 591 18
argyrippa condita 475 44
Ariadna cur relicta à Theſeo 485 24
Ariadnæ corona inter ſydera 332 4
Ariadna à Glauco rapta 549 28
Ariadnæ filij 485 25
Ariadna à Baccho ducta 372 43
485 25
aries velleris aurei 389 15. 396 16
aries Phrixi quid eſſet 396 45
aries inter ſydera 496 41
Arionis parentes 580 22
Arionis patria 580 29
tempus 580 34
orthrya 200 20
Arion in mare deſilijt 580 46
à delphinis vectus 580 46
582 12
poeta dithyrambicus 581 38
cyclicos choros inſtituit 581 42
Ariſtæi parentes 358 18
educatio 358 50
vxor 359 35
inuenta 317 16. 300 3.
358 50. 359 3. 359 42.
Ariſtæus Battus dictus 358 48
Iupiter dictus 359 17
Bacchum educauit 317 12
inter deos relatus 359 38
Ariſtæi plures 359 15
Ariſtotelis opinio de principijs 52 14
Arithmetica & gæometria picturæ neceſſariæ ſcientiæ 523 9. 27
arma Mars prior inuenit 108 12
arma vbi prius inuenta 100 48
586 12
arma vbi & cur inuenta 345 13
armorum inſignia inuenta 335 38
arnæa Penelope 612 7
arno Neptuni nutrix 108 39
arno vrbs prius Sinouſa 108 40
aſcalaphus Proſerpinã accuſauit 164 38
aſcalaphus quis eſſet 126 32
Aſcia inuenta 528 10
Aſcolia Bacchi ſacra 329 28
aſcolia credita vineis vtilia 329 34
aſcoliorum ritus 329 46
aſeleni montes cur 172 12
Aſelli ſydera 306 47
Aſia & axiothea Promethei 206 24
aſia oceani a qua nomen Aſiæ 541 6
Aſiani qui eſſent 291 50
aſini præſepe inter ſydera 306 47
aſinus Sileni inter ſydera 426 42
Aſopi parentes 586 4
vxor 586 9
filiæ 586 10
aſopus fluuius 586 40
aſopus fulmine ictus 586 37
aſopia regio 586 45
aſteria 639 18
aſtrææ fuga 78 15
aſtra ignea credita 15 7
aſtrorum vis 138 1
aſtrorum vis in cunctis 15 2
aſtræus fluuius vnde dictus 110 48
atalanta fontem excitauit 483 12
atalantæ nuptiæ 482 1. 483 29.
laſciuia 483 34
vis 472 11
Atalanta Iaſonis filia 483 50
Ate ſiue læſio Iouis filia 49 9
Athamas tragædia Sophoclis 395 2
496 40
Athamantis furor 288 42
395 39
545 49

Atha-

Athamantis filij 394 46
395 48
athamas vnde dictus 397 46
athamania regio 395 45
athenæ conditæ 653 13
athenæ vnde dictæ 114 15
athei quidam 52 29
athletæ profitebantur apud iud. 285 17
athletas ad diem adeſſe oportebat 285 16
athos mons vnde dictus 110 32
Atlantis parentes 217 18
filię 217 26. 218 2
magnitudo 221 10
vxor Pleione 217 21
allegoria 220 37
Atlas vt cœlum ſuſtinuit 220 15
221 16
aſtronomiam inuenit 220 43
50
lunam obſeruauit 221 4
mons eſt altiſsimus 219 28
vnde dictus 219 17
Atlas in montem vt verſus eſt 219 14
Atlanticum mare 220 2
atlantici maris nomen 220 6
Atlantis columnæ 220 25
Atlas oceani frater 220 7
Atlantes populi qui ſint 219 30
Atlantes ſolem conuitijs inſectantur 219 33
Atlantidum nomina 218 12
Attelanæ fabulæ 4 34
Attes ſacra magnæ matris monſtrauit 65. 9.
Attes ab apro laniatus 65 1. 12
Attæ cædes 64 49
Attes in pinum verſus 65 13
632 12
Atys gallus ſacerdos Rheæ 632 8
Auaritia hæreſium cauſa 214 3
Auaritiæ vis 214 12
Aues ſtymphalides 450 36
46
Augiæ parentes 450 3
Auguria inuenta 210 21
Auguria Romanorum 234 39
Auium idioma intelligentes 234 28
31
35
Aureæ ætatis felicitas 78 25
Aurea cathena Homeri 91 1
93 5
Auroræ parentes 367 16
26
Currus 367 37
equi 354 23
367 37
40
amores 368 11
15
filij 368 20
Color & ſedes 367 30
42
Aurora ſolis præuia 367 26
à pegaſo vecta 367 46
omnibus ſuauis 368 30
Auſonia vnde dicta 377 29
Autolycus latro inſignis 291 43
Autolyci latrocinia 291 46
413 8

B

Bacchæ ſacerdotes vnde dictæ 321 28. 327 18. 328 1.
Bacchæ in pardales verſæ 331 2
Bacchæ coronæ vocatæ 326 27
Bacchi parentes 314 42
333 32
36
40
nutrices 218 15
316 29
35
44
333 45
Bacchi patria 316 45
338 3
Bacchi comites 320 14
28
322 22
geſtamen 320 27
39
animalia 320 21
res geſtæ 321 37
322 8
22
columnæ 321 43
335 49

Coronæ	326	13
Cognomina	327	7
		21
	332	39
Currus	320	33
Inuenta	321	34
	325	31
		44
	327	10
	336	19
Bacchi miracula	322	27
		48
	319	29
nutrices coctæ à Medea	393	4
filiii	315	9
	332	25
		34
Bacchi peregrinationes	322	19
	335	27
		44
Sacerdotes	321	28
	326	40
Sacrificia quæ eſſent	327	43
		46
Sacrorum ritus	320	49
	330	17
	335	3
Bacchi ſacris ligna dicata	19	6
Sacra quis inſtituit	321	23
	327	39
	332	36
ſimulacra mira	332	18
Bacchi victima	330	29
Bacchus Iouis femori aſſutus	333	1
vnde dictus	332	42
		47
à Dirce ſuſceptus	316	16
Vbi educatus	316	23
nutritus	315	38
		49
	318	2
		18
	335	17
Bacchus armiger Veneris	253	36
ſemper iuuenis	318	33
Dionyſus dictus	315	19
Bacchus inuiſus Iunoni	318	50
furioſus	322	16
leges tulit	323	23
ab amphisbæna morſus	3 9	41

triennium dormiuit	321	9
	334	31
tripudiorum deus	327	4
in leonem verſus	327	23
bimater dictus	337	35
Bacchus Oſiris	81	49
	323	26
diſcerptus a gigantibus	323	31
		35
Bacchus reuixit	337	31
bonus dæmon	324	27
lætitiæ inuentor	328	19
barbatus	318	37
	326	4
Bacchus taurino eſt capite	326	7
	334	36
mas eſt & fœmina	318	30
cornutus eſt	316	5
	337	43
mortuus eſt	327	268
viſus	327	25
Baccho arbores ſacræ	321	8
	326	14
	334	21
narciſſus ſacer	321	24
Victima ſacra	40	39
	41	13
fuſanei ſacri	232	11
Draco ſacer.	321	1
Bacchanalia ſublata	332	12
Bacchi plures	317	6
Balyra fluuius	47	21
Ballareus vnde dictus	333	5
Battus in lapidē indicē verſus	291	12
Beatorum inſulæ	181	10
	182	20
	184	11
Belidum parentes	664	8
nomina		21
expiatio	664	38
ſupplicium	665	7
Allegoria	665	30
Bellerophontis parentes	628	25
exilium	628	31
accuſatio	628	35
filij	630	6
ſtrenuitas	630	4
Cædes	630	17
Chimæram occidit	629	50
Bellicæ artis Mars inuētor	108	12

Bellicæ rei ſcientia neceſſaria 204 9
Bellona Martis auriga 105 50
108 10
Berenices coma 221 24
Bithinia vnde dicta 105 45
Bituminis natura 105 45
385 45
Boca piſcis Mercurio ſacer 232 14
Bæotia vocata 607 24
Boreę & ventorum domicilium 570 49
Boreas Orithyiam rapuit 571 2
in xerxē Græcis opē tulit 571 22
Boreæ filii cū argonautis 572 1
Boreæ filię 571 37
50
572 17
Boreadæ celerrimi 572 20
Harpyias fugarunt 572 26
ab Herc. cęſi 572 28
Boreas iuuenis 572 35
Boſporus vnde dictus 91 27
592 39
Brenni clades inſignis 284 38
Brennus in furorem actus 45 48
B. etimarthys caſus 175 26
35
Briareus Iouis adiutor 60 12
Brimo Hecate vocata 158 40
Briſæus Bacchus 333 7
Bromius vnde dictus 332 47
Broteus ob deformitatē ſe necat 101. 44
Brumalia ſacra Romanis 329 28
Brumus Bacchus 329 28
Brunduſium vnde dictum 460 7
Bruti genius viſus 196 1
Byrſeus Bacchus 310 28

C

Cadmus vir præclarus 659 7
Europam quærit 607 3
dentes draconis ſerit 607 38
Marti ſeruit 659 35
vbi habitauit 607 23
anguis elyſijs miſſus 660 18
inuenta 611 43
Cadmi filia 659 41
Ceſar iulius adit inſulas fort. 183 7
Cadauerū vrendorum iuuētor 531 9
Caicus vnde dictus 110 49
Calabria Neptuno ſacra 111 29
Calabria vnde dicta 476 27
Calchantis mors 235 35
Callirhoes fontis aqua 10 48
Calliſto in vrſam 650 39
Calliſtephanus oliua 280 8
Calor architectus naturæ 68 15
Calybes vnde dicti 105 44
Calydonius aper 178 27
471 8
Calydonij apri magnitudo 472 14
Camirus vrbs Rhodos 460 9
Campania cur ſulphurea 427 7
Campe occiſa 62 5
647 24
Canathi fontis vis 88 46
Canes Hecate cædebantur 159 36
Canis viuus à Vulcano factus 100 32
Canes Laribus dicati 196 45
Caniphoria ſacra 176 22
328 39
Caniphoria cur inſtituta 328 50
quādo agi ſolita 329 2
Caniphoriorum ritus 328 49
Canis in lapidem verſus 100 35
Cantilenæ antiquorū quales 24 21
508 13
Cantores antiqui quales 508 16
509 35
Cantilenæ ſacrificiorū 23 9
Capilli mortuis dicabātur 29 48
30 13
Capillorū nutriendorum mos 335 42
Capitis artificium diuinum 203 12
Capra inter ſidera 57 26
400 26
469 8
Capræ diuini honores habiti 400 50
401 3
Capræ ortus obeſt viribus 401 2
Caras auguria inuenit 210 21
Caroli Archiducis bonitas 412 27
Caſiopes arrogantia 553 2
554 21
Caſiope inter ſidera 554 28
Caſtalia in fontem verſa 228 37
Caſtor Iouis filius 63 27
Caſtoris parentes 560 23
36
Caſtor vbi natus 560 39
561

561 5
vbi educatus 561 9
pugil eximius 561 23
iuit cum argonautis 561 11
occiſus fuit 563 4
Immortalis factus 563 5
inter Deos relatus 563 30
cultus 565 10
Caſtoris flammæ 563 37
566 20. 564 4
ſepulchrum 565 28
victima 564 36
auriga 563 45
Caſtorium tripudium 563 19
Catagrapha pictorũ qs reperit 519 19
cathena aurea Homeri 93 5
cecrops athenas condidit 653 13
cedrus ſacra 146 39
celeus à Cerere nutritus 339 48
celtæ vnde
Centaurorum parentes 410 28
472 39
dicti 645 47
Centaurorum educatio 472 37
inuenta 411 36 472 41
forma 474 11
pugna cum lapithis 472 47
nomina 473 30
Allegoria 411 40 412 1
pugna cum Herc. 449 53
Centauri vnde dicti 410 50
411 2. 472 39.
Centauri à lapithis victi 473 21
Centauri deleti 473 49
Centaureæ herbæ vis 474 30
Cephalus ab Aurora amatus 368 11
Cerberi locus 132 44
parentes 132 47
forma 133 2. 17. 9. 13. 22.
Cerberi capita 133 13. 17. 30.
venenum 134 5
natura 132 45
Cerberus adulator eſt 132 45
ſerpens eſt 134 6
eductus 135 22
Cerberi allegoria 134 41
cercopes in ſimias 58 30
Cercyon à Theſeo ſuffocatus 484 22
Cereris parentes 338 15
filiam quærentis conditio 164 18
ſacra 343 2 12
ritus ſacrorum 341 1
currus 344 10 345 40
cognomina 344 25 41
filia 338 26
victima 40 31. 41 19. 343 27
344 17. 25.
ſacris coronæ dicatæ 340 48
inuenta 236 27. 341 23. 36. 39
potus cinnus 164 20
Vinum ſacris vetitum 28 3
343 2
ſacerdotes Eumolpiadæ 20 15
Ceres vbi habitauit 339 14
è Ioue peperit 338 26
à Nept. compreſſa 338 32
Iaſionem amauit 118 31
338 45
latuit ob dolorem filiæ 300. 15
338 27. 345 28
orbem peragrauit 346 8
hortis præfecta 344 40
equum peperit 338 35
in equum verſa 147 42
à Meganira excepta 164 17
Erinnys dicta 147 40
344 41
fruges vbi reperit 163 21
leges inuenit 344 3
Cereri primitiæ offerebantur 40 24
coronę dicatæ 340 48
ſacrum papauer 344 31
Sicilia dicata 346 7
Cereris chthoniæ ſacra 37 26
Phigalenſis 37 22
Cereorum mittendorum vſus 81 30
Ceruæ Dianæ ſacræ 177 8
Ceycis arrogantia 584 27
ceyx in auem cerylum verſus 584 34
chalcis vnde dicta 586 13
Chalciope ſoror Medeæ 381 2
Charybdis quæ fuerit 574 47
Scopulus in mari ſiculo 575 37
Charybdis deleta ab Hercale 576 30
Charontis parentes 131 3
forma 131 8
naulum 131 31. 46. 132 4
Charon lætitiam ſignificat 131 3
Charon implacidus 131 18
Chariclo vxor Chironis 249 1

Che-

Chemia quid ſit 77 23
Chemica ars vetita 105 7
Chimæræ parentes 626 30
forma 627 2. 15
feritas 627 22 629 42
Chimæra educata 626 45
occiſa 627 8
Chironis parentes 248 18 23 50
chironis forma 248 26 250 33
vxor 249 1
nomen 249 22
inuentum 249 22 41
filia 249 26 31
Chirō aſtronomus peritiſsimus 249 11
Venator 249 31
citthariſta 249 41
mortalis factus 49 47
Sanatus 474 30
inter ſidera 249 50 250 10
chius vnde dicta 229 2
Chirurgiæ peritia in quibus conſiſtat 250 30
Choes ſacra Mercurii 294 16
choes bacchi ſacra 624 38
Chriſtus falſarum religionum euerſor 11 12
Chiſti miracula prædicta 236 11
Chriſti mors prædicta 236 4
Chryſaor è ſanguine Meduſæ 491 29
Cicadæ Apollini ſacræ 232 12
Cicadæ aureæ capillis annexæ 232 17
Cicadæ ab Hercule pulſæ 455 29
cineres morum vt colligerentur 31 9
Cineres vbi ſepeliebantur 32 14
Cinnus potus cereris 164 20
Circes parentes 374 38 44 375 7 26 35
circes pulchritudo 375 9
ancillæ 376 21
cibi 376 43 377 16
ars inhoſpites 375 31
filii 377 22 29
ſepulchrum 377 35
circe venefica eximia 375 41
fugit in Italiam 362 6 375 40
vnde dicta 377 38
circe quos non viceris 378 3
circe in quæ mutaret 379 2 10
circæa inſula 375 44
circæum promontorium 375 41
circæ plures 376 6
ciſſus in hederam 326 18
citharæ additæ chordæ 409 4
claros cur vocata 61 27
cleone vrbs vnde dicta 531 5
cleplydra fons 53 17
claues inngne plutonis 115 39 116 9
cobali ſocii Bacchi 320 14
coccyx collis 62 47
cocytus fluuius ſtygis niuus 130 33
cocytus vnde dictus 130 41
cœli parentes 85 45
filii 86 6
allegoria 86 27
Cęlus æther eſt 86 16
cælum quid ſit 86 36 41
cæleſtium deorum ſacris lumē additum 22 24
colchi Aegyptiorum colonia 391 48
colchi Lazi vocati 391 48 49
colchorum genus & nomina 391 48
columbæ Dodoneæ 73 28
Columnæ Herculis vbi 180 49
coma Berenices 221 24
combæ inuentum 586 12
Comædiarum dignitas 5 48
comædiarum inuentor 5 48
cometæ quid ſint 367 6
cometarum portenta 367 8
concha cytheriaca Veneri ſacra 252 29
conſulendorū Deorum modus 42 19
conuiuia in honorem deorum 22 34 39 11
conuiuiorum ſacrorum ſermones 24 44
copreus Euryſthei miniſter 449 27
corinthus vnde dicta 531 10
coronis mater Aeſculapii 243 41
corcyra vnde dicta 339 15 586 14
corcyra extructa 432 7
corcyra drepanum vocata 339 16 391 35
corcyræorum piſcatio 112 18
corcyra olim Phæacia 110 32
cornix Mineruæ inuiſa 204 18
corona Ariadnæ inter ſidera 332 4
corona inter ſidera 485 34
coronabantur vaſa in ſacris 17 19
coronandi varietas 16 39

coro-

coronæ cerealium 16 49 340 48
coronæ ſacrificantium 16 22
coronæ hederaceæ 326 27
coronæ victorum 279 35
coronis nympha vnde dicta 247 19
coronis quid ſignificet 247 13
coronandi ordo triplex 17 10
coronabantur quæ 17 15
coroniſtæ ſacerdotes 634 5
cornua victimam inaurabantur 17 15
cortina quid eſſet 233 20
corybantes dicti 632 43
corybantes quid eſſent 55 10
corybantum parentes 641 176. 42 1
coruus Apollini ſacer 230 16
coryca Sicilia dicta 81 11
crapulæ mala 269 21
Cres rex Cretæ 57 6
creta Idea vocata 66 48 337 6
creta vnde dicta 337 5 588 19
creta Oceania vocata 337 5
cretæ labyrinthus 485 18
creta nec venena nec feras producit 453 12
cretenſium inuenta 342 43. 453 10
crocus ſacer Eumenidibus 147 30
crocus ſacer Cereri 340 48
crœſi munus delphis miſſum 236 44
Croton ex oraculo condita 164 37
cunilæ vis 259 39
cupidinis parentes 265 12. 266 7 lin. 16. 20. cat. 269 14
nobilitas 265 11
ortus 265 29
vis 267 31. 68 29
inſignia 267 20
comites 268 48
cupidines duo 268 42
cupidines plures 266 22. lin. 23
cupido alatus 267 7
cupido fons malorum 269 50 276 18
cupreſſus arbor funebris 31 50 308 49
curetes qui eſſent 55 10. 641 14
curetes Iouis filii 66 47
curetes Iouem protexere 641 16
curetes primi viſi armati 641 15
curetum parentes 641 22
inuenta 641 29
curetes iidem corybantes 641 44
curetes vocati 641 28. 642. 13
curetum inuenta 563 25. 641 15
curetes dæmones 641 10
cureotis ſacrificium 329 18
cyclopum parentes 643 35. lin. 50
nomina 647 29 648 30
princeps Polyphemus 646 7
Patria 648 4
officia 647 28
munera diis data 647 26
opus Tyrinthe 646 1
inuenta 645 28
cyclopes exleges 645 8
Polyphemi filii 644 46
voluptarii 646 12
in tartarum deiecti 647 22
cyclopum mors 647 40
cygni parentes 475 17. lin. 21. lin. 29
cygni crudele conſilium 475 20
cygnus rex 476 38
cygnus in auem 475 30 476 44
cygni ſocii in aues 476 18
cygnus inter ſidera 63 27 437 4 560 28
cigni dicati Apollini 236 34
cygni Muſarum aues 510 42
cynthia luna 168 38
cypariſſus ſacra Plutoni 116 10
cyparillo fores mortuorum ornatæ 32 13
cyprus Sphecia vocata 252 22
cyprus Macaria 252 27
cyprus Ceraſtea cur dicta 252 25
cyprus vnde dicta 252 20
cyrene à Phæbo compreſſa 359 6
cyrene vrbs vnde dicta 359 8
cyrenes filii 359 13
cyrnus inſula vnde dicta 64 23
cytheron in montem verſus 144 45

D

Dactyli Idæi qui & quot 55 10 641 18
Dactylorum inuenta 641 15
Dædale nutrix Mineruæ 198 21
Dædala vt eligerentur 514 25
Dædali parentes 512 40. lin. 44
Dædalus à Minerua edoctus 513 4
vxor 513 38

laby-

labyrinthum fecit 373 10
filii 513 39
paſiphaen adiuuit 513 11
exul 512 47
in Sicilia claruit 513 6. lin. 24
volauit 513 27. 528 30
fuit eximius ſtatuarius 513 44
314 7
nomen 512 36
Dædala omnes ſtatuæ dictæ 514 15
Dædalea inſtituta 514 16
Dæmonum variorum natura 14 48
Dæmonum officia 21 9. 23 32
Dæmonum numerus & locus 23 11
Dæmonibus omnia plena 23 24
Dæmones agitati 74 34
Dæmones cantu oblectantur 23 46
Dæmones vt nobis conſulant 195 33
Dęmonibus odores grati 23 26
Dæmonum ſacrificia 21 8
Dæra proſerpina 162 46
Danace naulum Charontis 131 37
Danaes parentes 531 49
in arcam incluſa 532 25
in mare deiecta 532 26
capta cum arca 532 35
allegoria 74 14
Danais nauis prima longa 349 25
Daphne in laurum verſa 233 32
Dardanus Iouis filius 64 24
Dardania vnde dicta 64 25
Daunii populi Italiæ 475 38
476 25 lin. 26
Daunii regis grata voluntas 475 46
Deianiræ mors 458 32
Deformitas Brothei 101 44
Delia Diana 174 10
Delitiarum vis 269 14
Delos inſula Plote 227 37
Delphinium certamen 229 11
Delphicorum certaminum laurus
238 34
Delphinus quibus præſtet 113 44
Delphinus inter ſidera 109 1
114 39. 581 46
Delus vnde dicta 638 47
Deorum varietas 618 37
Deorum cæleſtium ſacris lumina
22 25
Deorum in honorem conuiuia 22 24
Deorum ſacris addita muſica 24 9
Deorum marinorum victimę 25 21
Deorum diuiſio 7 17
Deorum multitudo cur introducta
535. 20
Deorum antiquorum crudelitas 43 13
lin 20. lin. 37. lin. 43 46 1
Deus cur ſit vnus tantum 11 33. 40
lin 45
Deus non eſt metiendus pro facilitate votorum 66 24
Deus conſceleratos auertit 18 6
Deus à celeritate dictus 7 38
Deus ſolum hominem reſpicit 42 39
Deus fortunæ moderator 224 42
Deus vnus omnia 99 15
Deus autor omnium 52 32
Deus pater omnium 71 17
Deos vt antiqui conſulerent 42 19
Deis cur dicata inſignia 617 25
Dei præſentia qualis ſit 39 40
Dei officium proprium 42 38
Dei ignoti ara 10 42
Deianira Acheloo deſponſata 468
Deianire Herculi deſponſata 468
Dei gentium variarum 7 28
Dei ſidera credita 7 38
Dei Perſarum 9 19
Dei Aegyptiorum 8 16. lin. 19
lin. 35 . lin. 46
Dei Scytharum 10 6
Dei libyę 10 9
Dei iudæorum 10 10
Dei Græcorum 7 30. lin. 49
10 35.
Dei Romanorum 9 31 11 9
Dei antiqui in belluas præ timore 92 16
Dei antiquorum quid eſſent 99 11
Dei antiquorum vt ſempiterni 14 19
Dei impuros non audiebant 192
Dei magni qui eſſent 524 27
Dei plebei 524 25
Deis ſculpendis apta materia 524 25
Deis aeriis grati cantus 23 46
Delphi vmbilicus terrę 228 44
Delphi Pythus vocati 238 37
Delphi vnde dicti 228 42
240 18. 588 15
Delphici templi opulentia 236 44
Delphicorum laurus præmium 238. 33

Delu-

Delubrum Aleæ Mineruę 15 44
Delus Apollinis patria. 227 41. 228 6
Democriti opinio de principiis rerum 52 27
Democritus aues intelligebat 234 28
Deucalionis parentes 64 18. 587 17 lin. 27
vxor 587 50
filii 588 13
domicilium 587 33. lin. 47
arca 789 7
patria 587 41
columba emiſſa 589 11
Deucalion vir bonus 588 42. 589 1
reparat homines 589 18
vt ſeruatus 589 6
Deucaliones plures 588 16
Dia Hebe vocata 94 44
Dia inſula naxos 332 42
Diadema inuentum 336 22
Diagondas Bacchanalia ſuſtulit 332 12
Dianæ parentes 173 41. 174 4 lin. 39. lin. 46
Diana luna eſt 174 14
Diana Delia 174 9
obſtetrix matris 174 14
ſemper virgo 174 48
Dianæ officia 175 4 lin. 49 176 9. 177 17
Dianæ nymphæ 175 3
Currus 177 8
victima 41 30
Dianæ effigies. 175 31
Dianæ effigies optica 515 43
Dianę ſacerdotes miræ 177 49
ſacræ ante nuptias 176 22
Epheſiæ templum 178 46
Laphyræ ſacra 36 39
munia 165 36
cognomina 176 49
triclariæ ſacra 45 20
orthiæ ſacra 45 34
allegoria 179 44
Dianæ plures 174 45
Diana venatrix 175 25
muſicis gaudet 175 37
Lyſizona 176 27
luna eſt 241 4
caniphoria 328 39
Alphæum fugit 178 6
Taurica 44 35
Pheræa 173 41
Delia 174 10
terreſtris 174 14
Lucina eſt 176 44
à ceruabus vecta 177 8
piſcatoribus præfecta 177 16
Dictynna vocata 175 8
Dianæ alatæ figura & vires 177 28
Dianæ ſacer mulus piſcis 232 14
primitiæ oblatæ 178 25
arcus tributus 175 2
Diana culta à Virginibus 178 41
Diana Pellenenſis 177 43
Perſica 177 49
Alpheia 178 11
Euclia ante nuptias 178 42
cur virgo 180 2
cur filia Latonæ 180 1
Dicte mons cretæ 54 19
Dictamum confert paturientibus 192 37
Diculi populi 426 25
Diomedis ſocii in cygnos 475 29
Diomedis parentes 475 31
Diomedis fratris lidido 475 49
Diomedes diis inuiſus 476 12
Diomedis cædes 476 15
Diomedis ſtatuæ euerſę 476 29
Diomedea inſula 476 21
Dionyſo ſacri piſces 232 14
Dionyſus deus ſalubris 332 19
Dionyſus vnde dictus 321 35
Dionyſus idem Bacchus 313 32
Dionyſus in fruſta diſcerptus 199 36
dionyſus Saturnum & Rheam cepit. 337 23
dionyſus reuixit iuuenis 337 30
dionyſi reuiuiſcentis allegoria 337 34
dionyſus cur coctus 337 35
dionyſias Naxos dicta 316 42
diorphi mirum 361 37
diophorus in montem verſus 361 39
dioſcuri nautis præfecti 563 37
dioſcurorum victima 564 36
dirce in fortem verſa 469 50
dis Pluto vocatus 117 27
diſcordiæ dolus 436 12
ditis imperium vnde incipiat 240 26
dithyrambus Bacchus 331 49

Diuinationum modi 42 3
Diuinationes Apollinis filij 235 13
Diuinæ naturæ bonitas 71 7
Diuitiæ ſtultis ad perniciem 148 38
Diuitiæ quales 64 2
Diuitiæ ſubditorum obſides 558 12
Dodone dicta 401 36
Dodonæa ſylua 401 20
Dodonæum oraculum 73 27
Dodonææ columbæ 401 11
Dodonææ glandes 401 35
Dorij vnde dicti 110 33
Dorpia ſacrum 329 13
Dorpiæ ritus 329 14
Drepanum ciuitas 339 32
Drepanum falx 81 6
Drepanum inſula 81 6
Drepanum Corcyra 58 48
Drepanum vnde dicitur 81 16
Dryades nymphę 309 50
Dryades vnde dictæ 310 43
Dyris mons atlas 219 22

E

Echidnades inſulę 479 16
Echus fabula 663 18
Egregiæ victimę 17 23
Electrum è lacrymis Heliadum 365 28
Elegi à quo intuenti 232 4
Eleleus Bacchus 333 9
Eleorum ludi in honorem Iunonis car. 89 lin 33.
Eleuſij mors 339 46
Elyſiorum camporũ amenitas 181 22
Elyſii campi vbi eſſent 180 41
Elyſiis quæ animę miſſæ 180 29
Elytie in heliotropium 541 11
Empedoclis ſententia de principiis car. 52 lin 5.
Empedoclis dęmones 74 34
Empedoclis ſententia explicata 71 1
Empirica inuenta 236 27
Empuſa in omnia ſe vertens 559 9
Europæ poteſtas 559 9
Enceladi ſupplicium 427 26
Endymionis parentes 64 18
patria 222 11
filij 172 15
poteſtas 222 5
ſomnus 222 12
Endymion à luna amatus 222 19
Endymion lunam prior obſeruauit car. 171 lin 43
Endymion paſtor fuit 223 12
Endymion mortuus & ſepultus 223 16
Endymion iuſtus 222 11
iactus ad inferos 222 9
Enopla lex Laconum 563 23
Epaphus Iouis filius 64 18
Ephemerium malum 385 29
Ephemeria vnde dicta 385 33
Ephemerij remedium 385 35
Epheſij templi magnificentia 178 47
Epheſium templum vſtum 179 6
Epheſiorum ſtudium inſtaurando templo 179 28
Ephydriades nymphæ q̃ eſſent 311 43
Epibda ſacra Bacchi 329 20
Epicuri opinio de inferis 134 13
de principiis rerum 52 13
de mundo 72 35
Epilenæa ſacra 328 11
Epimetheus quid ſit 212 1
Epiniciorum origo 59 4
Epomeus locus Siciliæ 434 37
Equitare Seſonchoſes inuenit 109 34
Equus à Neptuno inuentus 109 18
Equus inuentus à Seſonchoſe 109 35
Equi Neptuni 109 43
Equi Plutonis 116 2
Equi ſolis 357 34
Equi Martis 106 2
Ercynæ fluuii ortus 165 43
Erichonii parentes 201 43
nomen 652 30
ortus 110 42
fama 130 26
educatio 653 5
filii 653 10
inuenta 653 18
Eridanus Phaethon dictus 357 23
Erinnyum parentes 143 13
officium 143 1
locus 149 23
ſtatua 147 45
Erinnyes Eumenides ſunt 143 7
ęripedes 149 7
aeriuagæ 149 9
vnde dictæ 149 4

quid ſint 148 5
allegoria 148 12
Erinnyre furere eſt 147 44
Eriſichthonis fames perpetua 343 5
Eriphyles monile 350 12
Erythræum mare 533 22
Euchius Bacchus 338 15
Eulinus lucina 153 5
Eumenidum parentes 80 13
Eumenides quando natæ 144 6
vnde dictæ 143 6
angues pro capillis 144 18
habita reuerentia 145 31
templum 146 18
ſacerdotes 146 24
ſacrificia 29 19
natæ è ſanguine 143 31
victima 146 21
veſtes 146 18
coronæ 146 34
inuocatio quam difficilis 146 35
ſacrorum ritus 147 7
officium 143 1
forma 144 18
nomina 145 14
Ioui aſsiſtunt 145 6
inhumanitas 146 16
Eumenidum ſacris apta ligna 146 39
Eumenidibus flores dicati 146 33
Eumenidibus planta dicata 147 27
vinum inuiſum 147 18
Eumenides vbi cultæ 146 20
Euryſthei parentes 445 20
Euryſthei miniſter Copreus 449 27
Euryſthei mandata in Herculem car. 446 16
Euryſthei autoritas cælitus 446 23
Euryſthei crudelitas 446 35
Eumolpide ſacerdotes Cereris 20 15
Eunomia Ioui aſsidet 79 44
Europæ parentes 606 28
fratres 606 29
forma 606 37
raptus 606 44
Europa inter deos relata 608 23
Europæ ſitus 611 47
Europa rapta 64 9
Europa vnde dicta 64 11
Exequiarum ritus 32 16
Exequiæ pro abſentibus 31 49
Exequiæ anniuerſariæ 31 16
Eximiæ victimæ 17 24
Exempla domeſtica qualia 85 36

F

Fabularum ſcriptores 6 42
partes 6 18
varietas 4 20
diuiſio 3 41
Fabulæ quid ſint 4 39
Fabulæ poeticæ 6 28
Fabulæ Attelanæ 4 34
planipediæ 4 33
tabernariæ 4 32
palliatæ 4 31
togatæ 4 31
politicæ 4 25
ſybariticæ 4 24
Aeſopicæ 4 23
philoſophicę 611 39
Fabulis ingenia puerorum informanda car. 3 lin. 13
Fabuloſæ narrationes cur inuentæ 3 24
Fabuloſæ picturæ Deorum 3 26
Fabularum vtilitas 3 30
Fabulæ à locis dictæ 4 20
Facum certamina 97 31
Fagi glandes bonæ putatæ 401 40
Fatum quid ſit 137 5
Fatum dijs imperat 69 41
Fatum ſapientia retunditur 70 7
Fauni parentes 307 36
tempus 307 42
filij 307 47
inuenta 307 43
victima 41 32
Fauno pinus dicata 308 6
Fauni dæmones 308 10
Dij agreſtes 308 17
Faunus cornutus 308 3
Februus quid ſit 116 3
Feris expoſiti 435 44
Feronia Dea nemorum 362 13
Feroniæ religionis mirum 362 19
Ficus inuenta 341 30
Ficus folia Baccho ſacra 321 16
Ficus è Sice 321 17
Fidicula piſcis Apollini ſacra 332 13
Figlina rota inuenta 528 21

Figu-

Figuræ gypſeæ inuentę 521 35
Flores dicati Eumenidibus 146 33
Fluuij cur tauri ſimiles 469 28
fluuiorum propriæ plantę 603 7
fluuiorum curſus latens aliquandiu car. 601 48
fœderum antiquorum ritus 427 16
fœminæ raro ſapientes 203 20
fœminæ picturæ peritæ 515 31
fœminarum miſera conditio 610 50
formicæ in homines 141 18
fortunæ parentes 223 27
fortuna Tyche vocata 223 27
quando eſſe cępit 223 38
quid ſit 138 9
nata è ſanguine 223 34
Dei miniſtra 224 42
ſuper rota voluitur 226 24
nulla eſt 225 21
fortuna virtuti aduerſaria 93 7
vna è parcis 225 1
facit ſimilia ſapientiæ 225 17
ſtultè inter Deos poſita 225 26
cur cæca 226 6
vecta ab equis cæcis 226 42
cur excogitata 227 7
fortunæ ſimulacrum 225 50
fortunæ arbitrium 223 42
fortunæ Deus moderator 224 42
fortunæ vis tributa 72 37
Franciſci magni Ducis ingenium car. 412 27.
fruges vbi prius inuentæ 342 1
frumentum in Sicilia inuentum 86 13
fulmen quid ſit 103 6
fulmina vt fiant 103 4
fulminum Vulcanus artifex 100 16
furiæ natæ è ſanguine 86 13
vt vocatę 142 50
officium 144 41
locus 144 45
quid ſint 148 6
fuſanei Dionyſo ſacri 232 13

G

Galatus Polyphemi filius 645 46
Galli Rheæ ſacerdotes
Gallus ſacer Aeſculapio 154 23
Gallus dicatus Mineruæ 204 24
Gallus ſoli ſacer 357 7
Gallus iuuenis in auem 101 36
Ganymeda Hebe 94 41
Ganymedes raptus 202 5
Ganymedis parentes 506 37
officium 656 39
Ganymedes pulcherrimus 656 37
in aquarium 657 49
quid ſit 95 29
ab aquila raptus 94 29
Genij parentes 195 2
ſacrificia 195 6
arbor ſacra 195 10
victus 195 21
etymologia 195 25
officium 195 29
Genius Bruti 196 2
Genius quid ſit 196 5
Genij rerum omnium 136 50
Genio platanus ſacra 195 10
Genij figura 195 23
Genij dæmones crediti 195 11
vt conſulant 195 30
Genio frons dicata 196 18
Genua vrbs vnde dicta 404 17
Gerania mons vnde dictus 590 12
Geryonis parentes 452 6
Geryonis boues 453 7
Gigantum parentes 203 34
Gigantum forma 425 47
Gigantum vis 425 46
pugna 426 7
fuga 427 3
arma 426 20
nomina 426 28
ſupplicia 427 27
arrogantia 59 39
terror dijs iniectus 90 16
Gigantes venti ſunt 60 11
vbi habitarunt 426 49
cur geniti 425 11
Glauci parentes 549 16
amores 550 37
inuenta 5 46
Glaucus natator peritus 549 29
vates 549 40
Nerei interpres 550 17
Glaucus diſcerptus 551 6
Glaucus ſuffocatus 550 39
in balenam verſus 550 35

Ariadnam rapuit 549 28
Glaucus Taraxippus 551 13
Glaucus Deus factus 549 46
Glauci plures 551 18
Glauce fons 385 13
Glutinum inuentum 528 20
Gorades inſulæ Gorgonum 494 10
Gorgonum parentes 492 50
forma 490 35
vis 494 18
capita 493 41
locus 493 12
Gorgones animalia Numidiæ 494 29
Gorgones apud inferos 494 40
Gorgonum allegoria 495 10
Græcorum Dii 7 30
Græci Hellenes dicti 206 36
Grææ canæ natæ 490 39
Græarum locus 493 11
Græarum nomina 490 28
dens & oculus 490 30
allegoria 495 2
Gramen Marti dicatum 106 11
Gratiarum parentes 273 14
mos 274 43
nomina 273 32
Gratiæ Veneris ſociæ 260 43
Veſtitæ 273 47
ſolutis zonis 274 5
vbi cultæ 274 17
Veneris filiæ 264 34
Charites dictæ 275 5
è terris fugerunt 274 12
Gypſeæ figuræ inuentæ 521 35

H

Hæmonia vnde dicta 588 24
Halcyonis parentes 584 22
Halcyonis forma 584 47
Halcyones in aues 584 32
vnde dictæ 585 12
quando nidulantur 585 13
Halcyonum nidi firmitas 585 14
ſalacitas 585 21
nomina 585 30
Halcyonii dies 585 2
Hamadryades 309 50
Harmoniæ parentes 658 45
monile donatum 659 39
filiæ 659 41
Deorum dona data 659 10
Harmonia vxor Cadmi 659 38
vbi habitauit 660 14
in anguem verſa 660 15
Elyſiis miſſa 660 18
Harpyiarum parentes 478 16
nomina 478 25
forma 478 28
etymologia 480 5
Harpyiæ rapaces 478 37
Iouis canes 478 37
ſtymphalides dictæ 478 15
vbi habitarunt 478 28
à Boreadibus pulſæ 479 42
caſæ 479 41
Harpyiæ vbi ſe occultarunt 479 42
Hebræorum prima vera religio 7 31
Hebes parentes 94 10
filii 94 50
ara cum Hercule communis 94 48
Hebe Dia vocata 94 44
vxor Herculis 94 47
quid ſit 94 42
Iuuentuti præfecta 94 25
pincerna Iouis 94 25
à poculis remota 94 29
cur filia Iunonis 95 7
cur ſoror Martis 95 15
Hecates parentes 168 3
forma 158 36
canes 159 7
ſacrificia 161 17
victima 159 35
officia 160 20
cœna 160 1
inuenta 375 30
Hecate venefica 375 30
lucifera 158 33
Brimo 158 40
regina inferorum 161 35
angelus vocata 161 39
à veneficis inuocata 160 37
vnde dicta 159 45
quid ſit 158 32
expoſita 160 14
educata 160 15
canicida & caniuora 159 31
triuia vocata 159 38

trif

triformis	159	44
ſordida	160	12
culta	161	32
foribus præfecta	160	16
Hecates crudelitas	161	49
allegoria	162	22
Hecate trigla dicata	232	14
Hecatæa phaſmata	161	28
Hectoris oſſa requiſita	54	2
Hector vbi ſepultus	54	3
Hæreſium cauſæ	214	11
Hæreſes antiquitus caſtigabant	43	12
Hedera è quibus	320	13
Hedera vbi inuenta	332	39
Hedera Baccho ſacra	321	5
Hedera cur baccho ſacra	326	13
Helena inſula	439	25
Helena rapta à Theſeo	437	7
Helenæ parentes	336	48
forma	436	46
nutrix	668	11
filii	439	30
procorum nomina	668	14
coniuratio ob nuptias	437	10
mors	439	38
flamma lætifera nautis	564	6
ſalubris nautis	564	7
Helenii herbæ vis	439	28
Heliadum lacrymæ in electrum	365	24
Heliopolis vrbs ægypti	352	12
Heliotropium ex Eletie	541	11
Hellanodice iudices olymp.	283	10
Helle ex ariete delapſa	395	12
ſepulta	395	25
Hellenes Græci dicti	206	36
Helleſpontus dictus	395	12
Hæmus mons dictus	430	7
Heneti vnde dicti	645	48
Hera Ceres vocata	334	24
Heræ ſacrificia	37	7
Heraclea vrbs deleta	453	1
Heraclyti opinio de principiis	52	13
Herculis parentes	444	5
claua in arborem	455	40
cognomina	462	26
filii	446	21
forma	447	5
fratres	445	1
Inſania	446	19
inuenta	460	48
Iunonis lac ſuxit	89	12
magiſtri	446	17
chiron educator	447	1
natiuitas	445	14
nomen	4	35
patria	444	36
ſacrificia	462	32
ſacra fæminis vetita	463	2
ſocii	457	48
victima	462	37
vitia	458	42
voracitas	460	50
vxores	446	14
hercules Acheloum vicit	454	23
Albionem & Bargionem occidit car.	454	47
Alceſtim in vitam reuocauit	457	42
Alcyoneum cecidit	455	6
Angues duos ſuffocauit	445	33
Amycum & Mygdon euicit	451	30
Antæum ſuffocauit	453	48
Aprum Ehrymanthi occidit	449	42
Aram in diis erexit	454	30
Augiæ ſtabulum purgauit	449	46
Aſtrologiam didicit	445	1
Aues ſtymphalides expulit	450	14
Aurea mala reportauit	453	33
Baltheum Amazonis cepit	451	17
Bebryciam deuaſtauit	451	30
Buſirim de medio ſuſtulit	454	15
cacum occidit	454	39
Cerberum eduxit	456	10
Cercopas profligauit	458	50
Ceruam æripidem cecidit	449	18
Cicadas fugauit	455	38
Clauam Mercurio cōſecrauit	455	30
Cælum ſuſtinuit	220	49
Columnas poſuit	180	49
Coon ſubiugauit	454	41
Cygnum occidit	455	2
Dercylum & Albionem cecidit. car.	452	44
Diomedis equos cepit	451	18
Emathionem obtruncauit	454	18
Erycem trucidauit	452	45
Geryonis boues cepit	452	5
Gigantem trucidauit	456	26
gigantes è ſanguine leonis	463	24
Næmeæi interemit	455	3
Herginum & copias cecidit	446	11

Heſionen liberauit 451 41
Hydram Lerneam cecidit 448 47
Inferorũ bubulcũ trucidauit 456 7
inſaniuit 458 15
Lacinium vicit 454 40
leonẽ Cytheroneum occidit 445 11
leonem Nemeæum obtruncauit 445 36.
Iirtum occidit 444 49
Lycum oppreſsit 446 25
Neptuni filios trucidauit 455 30
Neſſum transfixit 459 13
Oechaliam ſubiugauit 457 50
Olympia inſtituit 4 0 8
olymphalę ſeruiuit 458 41
poculum à ſole accepit 411 41
Prometheum liberauit 454 22
patriam defendit 446 2
Protei filios occidit. 452 1
puellas quinquaginta vna nocte conſtuprauit 445 45
Pyrecmum profligauit 454 46
Saurum obtruncauit 454 38
Sarpedonem Neptuni cecidit 452 3
Saturno ſacrificauit 44 1
Siculos debellauit 453 4
taurum Marathonium deuicit 451 14
Theodantem occidit 461 48
Theſeum liberauit 456 5
Troiam cepit 451 44
triduum latuit in ceto 543 22
Hercules pellem leonis geſtauit 445 27
omnium laborũ obliuiſcitur 455 47
ſe in pyram coniecit 459 30
inter Deos relatus eſt 459 39
ſuos filios trucidauit 456 28
Herculi infenſa Iuno 89 48
Hercules cur relictus ab argona. 390 23
Herculis reliquiæ 202 23
nomen 463 49
Herculi ſacra populus 456 15
ſacrificandi ritus 462 36
Hercules plures 460 27
Heri taciturni ſacra 146 25
Hermaphroditus Merc. filius 257 24
Hermionenſes à Charonte immunes 132. 10
Heroſtrati ambitio impia 189 3
Heſione cur ceto expoſita 110 13
Heſperidum parentes 453 26
nomina 453 26
horti 481 1
mala aurea 481 4
locus 481 13
draco cuſtos 481 4
cornu 336 29
Heſperis filia 482 17
Heſperus in ſtellam verſus 220 16
Heſperia vnde dicta 220 31
Heſichus heros 29 28
Heſichidæ qui fuerint 29 20
Hiera inſula 99 19
Hierax in accipitrem verſus 591 17
Hippa Bacchi nutrix 318 2
Hippocrene fons 624 28
Hippodamiæ proci 529 43
Hippodamiæ nuptiæ 529 38
Hippodamia victa à Pelope 530 26
Hippolitus Theſei 486 8
Hippolyti cædes 110 3
Hipponium vrbs Siciliæ 163 8
Hiſpania vnde dicta 399 35
Homeri conſilium in poemate 5 31
aurea cathena 93 5
Homines cædebantur in ſacris 44 48
Homines Saturno cæſi 43 35
Homines in lapides verſi 405 30
Hœdorum ſydera 400 38
Hœdorum ortus 400 40
Horæ vnde dictæ 276 13
Horarum parentes 275 28
nomina 275 45
officia 276 4
Horti Iaſonis 385 2
Hyadum nomina 218 12
Hyades inter ſydera 218 27
Hyadum etymologia 218 20
numerus 218 17
Hyacinthus cæſus 230 24
ſacer Apollini 242 47
Hyes Dionyſus 218 21
Hydromantia Nerei 100 14
Hydrophoria 289 11
Hygia Mineruæ filia 202 25
Hygiæa vxor Aeſculapij 246 10
Hyla captus ab Hercule 461 48
Hylus Herculis filius 462 13
Hymni à quo inuenti 507 20
Hymnorum forma 38 6
Hymni Thyagnidis inuentum 408 8

Hype-

Hyperionis parentes 351 47
inſignia 351 50
Hyſiphylæ pietas in patrem 287 17

I

Iacchus Bacchus eſt 333 9
Iambæ ſales 164 23
Iambi verſus reperti 164 25
Iamidarum diuinationes 234 11
Ianus bifrons 80 4
Iani liberalitas 77 2
Ianuarius Lenæo dictus 329 22
Iapetus gigas 206 4
Iapetus cum Saturno regnauit 75 39
Iapetus vnde dictus 212 8
Iapyges qui eſſent 476 24
Iapygia vnde dicta 476 26
Iaſionis parentes 339 11
Iaſion amatus à Cerere 18 26
Iaſo filia Aeſculapij 246 20
Iaſonis parentes 383 15
ſocij 389 27
filij 384 47
nauigatio 399 8
mors 393 9
templum 393 12
Iaſon educatus 389 1
ad aureum vellus miſſus 389 19
Iaſoni propoſita pericula 390 35
Iaſon vellus aureum cepit 390 46
incolumis redijt 392 39
vnde dictus 389 2
iuuentuti reſtitutus 392 44
Creontis filiam duxit 3·4 43
Iaſonis horti vbi & cur 383 2
Icarius cæſus ob vinum 324 36
Icari mors 513 32
Icarium mare 513 33
Ida mons vbi ſit 54 34
Idea inſula Creta dicta 66 48
Ignauia vt pingebatur 524 41
Ignis à quo inuentus 98 6
Ignis ereptus hominibus 207 23
Ignis reſtitutus 207 44
Ilithya Lucina 192 1
Ilyris vnde dicta 645 48
Imagines Deorum nullæ Perſis 9 29
Imagines Deorum nullæ Romanis 9 31
Imagines ſanctorum vt habendæ car. 9 lin. 39
Impunitas ſcelerum 73 14
Imperatoriæ virtutes 40 48
impietatis pœna 615 8
Imperandi deſiderij vis 58 40
Imperantium conditio 156 16
Ingeniorum bonorum natura 62 28
Ingenium hominum quale 62 31
Ingrati omnes ſordidi ſunt 114 37
Inachi parentes 604 4
vxor 604 10
filij 604 11
ortus 604 24
Indus vitis & ficus inuentor 337 41
Inferi à quibuſdam negati 184 34
Inferos eſſe vt neceſſe eſt 185 6
Inferorum iudices 140 4
Inferis cur ſacrificaretur 29 12
Inferorum deſcenſus 132 9
Inferos qui viui adierint 132 7
Inferorum ſacrorum tempus 27 5
Inferorum ſacerdotes & veſtes 29 30
Inferorum victimæ 27 7
Inferi malorum autores 29 12
Inferiæ mortuorum anniuerſariæ car. 32 lin 16
Iniuſtitiæ origo & vis 433 9
Inus parentes 545 37
Inſidiæ in phrixum 545 47
Ino Melicertam iugulauit 546 4
in mare inſilijt 288 45
facta Dea maris 88 45
Leucothea vocata 288 45
Matuta eſt 546 37
ſepulta 546 29
Ino credita præeſſe nauigantibus 546 lin. 44
Inſignia armorum inuenta 3ˌ5 38
Inſulæ beatorum vbi eſſent 281 10
Io ſacerdos Iunonis 590 32
Ius parentes 590 30
Io in vaccam verſa 590 37
ab Argo cuſtodita 590 41
ſcortum fuit 590 45
in hominem redijt 592 15
In tempeſtatibus præfecta 592 26
Iolaus reuixit 463 39
Io rapta 592 35
Ionium mare 591 24

Iope vrbs vnde dicta 592 16
Iophon oraculorum interpres 401 50
Ius filius Epaphus 592 22
Iouis parentes 53 10
patria 52 43
nutrices 13 11
fratres 57 35
tres oculi 71 34
nomina 71 26
auaritia 46 14
crudelitas 27
malitia 49 9
temeritas 47 15
perfidia 47 28
libido 62 12
mendacia 47 41
inuenta 53 8
filij 64 11
filiæ preces 62 22
formę ob amores 64 6
adiutor Briareus 60 12
concubitus 64 11
cuſtodes 60 23
pericula 49 44
ſortitio 61 17
cognomina 66 12
vxores 62 10
filia Læſio 149 9
victoria in Titanes 67 5
filius Aeacus 141 3
planetæ vis 71 16
ſacrorum varietas 24 11
Dodonæi oraculum 73 27
aræ ſublimes 15 11
victima 40 45
Lycæi templum 19 35
Poliæi ſacra 37 38
fabulæ explicatio 71 35
Ioui aſsidet Eunomia 79 44
quercus ſacra 73 25
aquila dicata 73 37
vota concepta 66 9
cœlum obtigit 61 17
aſſeſſor pudor 61 38
aſsidet æquitas 61 48
diuini honores habiti 65 22
Ioues plures 57 14
Ioues reges vocati 53 1
Iphicli celeritas 445 3
Iphigenia mactata 44 25
Iphigenia fit Hecate 144 28
Iræ vis 609 24
Iris nympha Iunonis 91 10
Iridis parentes 597 12
officia 597 38
quid ſit 598 32
quid ſignificet 598 48
forma 598 45
Iſidis inuenta 236 27
Iſis Ceres dicta 81 50
Iſis Tithorea 37 13
Iſis Dea culta 592 26
Iſidis ſtatua 592 45
Iſidi vitula dicata 592 7
Iſidi ſacer anſer 255 18
Iſthmia inſtituta 288 11
Iſthmiorum præmia 288 32
vnde dicta 288 18
tempus 288 19
victorum honor 288 35
Iſthmia in honorem Melicertę 547 22
Iſtri fluuij curſus 391 21
Ithomata ſacra 53 21
Italia Saturnia dicta 83 49
Italia vnde dicta 452 42
Italia Saturno ſacra 83 49
Itys in phaſianum verſus 488 27
Iudæorum Dei 10 10
Iudices inferorum 140 8
Iudicia temeraria vt ſint calamitoſa cari 606 10
Iuniperus ſacra Apollini 146 39
Iunonis parentes 87 31
nutrices 88 6
filij 88 41
pellices 90 11
patria 87 41
nymphæ 91 17
pictura 89 46
ludi 89 31
cognomina 91 33
dos 453 24
victima 41 19
ſacrificia 88 23
templum ſine tecto 93 22
ab Horis educata 88 9
adultæ ſacellum 88 31
ſtatuæ forma 89 46
nuptialia ſacra 88 40
odium illuſtres fecit 90 7

pellices

pellices è templis eiectæ 90 13
Iuno ab Hercule vulnerata 50 12
fit vacca 90 15
fit virgo quotannis 88 45
à cuculo decepta 88 28
ab oceano educata 536 36
fit Iouis coniux 88 35
nuptijs præfecta 88 39
ridicule decepta 89 2
lac Herculi præbuit 89 12
vbi culta 89 28
ſuſpenſa à Ioue 90 36
Venus dicta 89 36
Herculi infenſa 89 48
à pauonibus vecta 91 23
ſubuentaneum peperit 88 43
Sellæ alligata 97 10
diuitiarum Dea 90 24
à Ioue ligata 90 37
Iunonis allegoria 91 39
Iuno cur timoris Dea 92 14
cur in Samo nutrita 92 19
cur ab Horis educata 92 20
cur Vulcanum peperit 92 26
cur Iouis coniux 92 41
cur à Ioue ligata 92 49
aeris vis eſt 92 24
Iunoni ſacra victima 90 33
ſacra fiunt ante nuptias 88 40
ſacra auis 90 35
Iupiter vbi natus 53 35
vbi lotus 53 18
vbi educatus 57 6
æducatus ab apibus 55 17
à capra 55 22
à Neda & Ithone 55 35
ab Amalthea & Meliſſa 45 10
ab Adraſtea 55 36
ab aquila 56 29
à fortuna 55 50
ab vrſis 57 12
à Thiſoa Neda & Agno 56 2
à columbis 56 14
Iupiter quomodo ſeruatus 55 9
patrem in regnum reſtituit 76 27
paternas inſidias ſenſit 76 40
Thetidem compreſsit 198 10
in olympo verſabatur 65 22
inuentores rerum honorauit 65 18
patrem inſecutus eſt 49 31
mortuus eſt & ſepulchrum 13 26
parcis eſt inferior 13 48
mortalis eſt 14 8
barbatus 65 31
ambitioſus 61 32
Aegiochus 57 37
paterna genitalia abſcidit 58 43
reges inſtituit 60 32
Metim vxorem deglutiuit 62 11
Themim duxit 67 19
in aurum verſus 533 30
in cuculum verſus 62 46
iunonem duxit 62 21
grauidus Palladem peperit 62 15
aſſeſſores 74 2
in cygnum verſus 63 22
diuinos honores aſſecutus 60 49
idęus 54 28
Iupiter quid ſit Platonicis 84 16
cur in varias formas 74 15
cur à Saturno non eſus 73 42
cur ſempiternus 14 11
cur à Veſta educatus 72 20
cur olympius 67 10
cur Deus habitus 67 18
omnium auto 12 33
aer creditus 67 31
motus aeris 67 38
ignis regio 68 7
ignis autor omnium 68 17
æther 68 24
planeta benignus 68 44
ſol 69 6
ſtella 68 42
cœlum 70 26
fatum 69 28
anima mundi 70 31
diuina prouidentia 14 15
ſupremus 71 5
dator bonorum 71 9
ſine auribus 73 35
quatuor habet aures 33 36
pater hominum & Deorum 71 19
mas eſt & fęmina 70 47
Cecrops 71 4
Ammonius 65 34
idæus 54 28
olympius 71 26
infernus 71 28
tres oculos habet 71 34

iuran-

Iurantium in fęderibus ritus 437 16
Iurantium mos 438 14
iuſtitiæ partes 465 3
Iuſtitiæ vis 205 20
Iuuentus hominibus conceſſa 208 37
Iuuenes plerumque inepti præfecturis 366 35
Ixionis parentes 410 6
crudelitas 410 20
expiatio 410 23
filii 410 40
Ixion ad inferos deiectus 410 30
Ixionis ſupplicium 410 31
Ixionis cum nube congreſſus 410 27
Iynx Medeæ magiſtra 300 2
Iyngis parentes 376 33
Iyngis vſus in Veneficiis 376 32
Iynx in auem verſa 376 34
Iynx Iaſonis ſocia 591 6
Iynx auis 590 50

L

Labyrinthus ægypti 485 11
Labyrinthus cretæ 373 6
Lacteæ via facta 89 18
lactucæ vis 259 40
Ladon draco Heſperidum 481 31
Læſio Iouis filia 49 9
Lamia ſibylla dicta 49 34
Lamiæ quæ dicantur 493 27
Lamiæ malitia 493 32
Lampadophoria 47 27
Lamplacenorum morbus 348 1
Laomedom impius 216 19
Laomedontis calamitas 110 15
Lapithæ dicti 219 8
Larę nymphæ lingua cæſa 196 27
laræ ſacra 196 44
Larium parentes 196 25
Laribus carnes dicati 196 45
Laribus oblata in ſacris 197 5
Lares quid eſſent 196 50
Lariſſa vnde dicta 359 10
Lamnda culta 196 42
Laſeris bonitas 359 49
Latium vnde dictum 49 34
Latona vnde dicta 640 13
Latona nutrix apoll.& dianæ 227 36
Latonę parentes 638 19
Latonæ terra infeſta 638 39
Latonæ templum 639 24
Latona Iunonem feſellit 639 40
Latonæ filii 639 44
palma 227 43
Latona in cothurnicem 6 9 13
Laurus è nympha 233 30
Laurus vbi inuenta 234 2
Laurus apollini ſacra 233 29
Lauri vires 233 45
Laurus præmium delphicum 2,8 34
præmium pythiorum 286 26
Laurum fulmine non tangitur 233 41
cur dicata Apollini 233 28
Labi colchi 371 48
Leda ouum, peperit 63 25
Lede ouum datum ſeruandum 669 9
Leges inuentæ 344 3
leges donum dei & vis 107 28
legum obſeruantia antiquitus 77 46
legum multiplicitas damnoſa 78 12
Lex regina ciuitatum 107 10
Lemnos vulcano ſacra 96 38
Lemniades graueolentes 258 20
Lemniadum facinus 258 25
Lemniæ terræ vis 96 40
Lenæo menſis ianuarius 329 22
Lenæa ſacra 329 17
Lenæ, nymphæ torcularium 327 2
Leones ab Hercule victi 445 36
Leones vulcano ſacri 100 35
Lesborum diuinationes 234 14
Lethe fluuius 156 35
Lethæi fluuii quatuor 186 24
Lethe cur bibebatur 187 9
Lethius fons 455 46
Leuca fons fætidus 427 8
Leucadia victima 45 36
Leucadia petræ vis 260 6
Leucippus amatus à Daphne 233 30
Leucoſia inſula dicta 496 29
Leucoſyri qui eſſent 391 50
leucothea aurora eſt 548 38
libamina prima quod eſſent 21 29
liber pater 332 47
liberalitas regia vrtus 114 35
libidinis vis 609 3
libido cliſophi Selymbriani 519 22
libya vnde dicta 537 17
libya vnde dicta 64 19

libyæ dei	10	9
libycæ fabulæ	4	3
ligures vnde dicti	452	13
lignatores ſacrorum	19	13
lignatorum munus	19	40
ligna deorum ſculptorum	519	34
Martis	19	9
ligna ſacris apta	19	4
ligna ſacrorum Bacchi	19	5
ligna ſacrorum Veneris	19	7
Herculis	19	10
lilia candida facta	89	19
limniades ſtagnorum deę	311	42
lingua concha Veneri ſacra	252	28
linguæ Merc. ſacræ	25	5
linguæ vltimæ ſacrorum	4	48
lini inuentum	463	16
linus victus	231	38
lini parentes	231	42
linus vnde dictus	232	1
linus elegos inuenit	232	4
lini diſcipuli	231	44
linus ab Herc. occiſus	231	44
lipara habitata	569	9
lipara dicta	569	9
lipara inſula vulcani	99	22
lipara Meligunis	644	35
lothis in lothon arborem	397	23
lucerna per annum ardens	518	36
lucifer ſolis præuius	367	26
lucinæ parentes	191	24
officia	192	6
Imago	192	47
nomina	191	37
reuerentia	193	7
ſacerdos	193	20
lucina debilitar	193	2
lyſizona	191	37
vna è parcis	136	41
vbi nata	191	31
vnde dicta	94	1
eadem diana	176	44
culta	193	7
prothyræa	192	8
lucinæ ſacrum dictamum	192	37
miraculum	193	10
luctus honor Proſerpinæ	164	5
ludi varii Græcorum	289	10
lumina facis addita	22	25
lunæ mors & facta ſidus	423	15
lunæ parentes	167	5
ag ittæ	168	38
vires	173	34
defectus	168	50
remedia ecclipſium	170	20
magnitudo	170	36
obſeruatio	169	36
victima	172	16
officia	168	45
ſacerdotes	174	17
natura	171	31
veſtes quales	167	47
miraculum	169	18
defectus vt fiant	169	48
defectus quis prior. obſeruarit	169	39
equi	167	41
ortus	168	11
ſacrificia	45	14
Phæbe dicta	163	33
Simulacrum	133	40
etymologia	172	40
luna habitari credita	446	39
luna aeris vxor	168	6
in curru vecta	167	38
cornuta	168	29
mas & fœmina	168	36
lumen vt accipit	171	27
Iunoni opem tulit in Herc.	445	18
Pana amauit	172	4
Diana dicta	174	14
Veneficiis præfecta	168	46
lunam detrahere quid ſit	169	38
lupercalia	649	28
lupus marti & apollini ſacer	106	7
lupi ex hominibus	649	31
luſitania vnde dicta	320	27
luſius fons	53	24
luſtrationum ritus	34	38
luſtratio quid ſit	29	18
luſtrationes agrorum	35	1
luſtrationes pollutorum	35	5
præcantium	35	19
luſtratio per ſulphur	35	39
per porcellos	34	16
per ſal	34	28
per aquam	33	50
per cepas, oua, mænides	34	11
luſtrationum differentiæ	35	28
cauſæ	95	4

ritus	35	37
luſtrationes vaſorum ſacrorum	33	39
locorum	33	39
lyæus vnde dictus	332	48
lycaonis parentes	649	12
inuenta	649	14
tempus	649	24
filii in lupos	649	50
filia in vrſam	620	39
filiorum nomina	289	43
filius	218	42
lycaon in lupum	649	24
lycoſyra vrbs	649	27
lynceus perſpicax	462	19
lycurgi calamitas	320	5
lydia mæonia dicta	460	8
lygodeſmæ victima	45	21
lyra à Mercurio inuenta	231	23
lyra orphei inter ſidera	504	21
lyræ etymologia	292	3
lyſizona lucina	176	27

M

Macaria vrbs condita	650	17
Macaria inſula dicta	460	14
Macedonis inſignia	335	39
Macedonia vnde dicta	336	4
Machaon medicus	246	18
Macris Bacchi nutrix	81	10
Macris Sicilia dicta	81	10
Mænades vnde dictæ	321	22
Magicæ artis vires creditæ	382	15
Magicis artibus repugnantia	161	30
Magna mater quid ſit	65	16
Magnę matris tibiæ ſacris add.	408	18
Magorum diuinationes	234	9
Malitia ſuprema non diuturna	48	36
Mania nympha culta	196	42
Maria nominata variis noïb.	538	14
Mare eouum	220	12
Aethiopicum	220	14
Atlanticum	220	2
rubrum	220	3
mortuum	220	10
Erythręum vnde dictum	533	23
Mare mediterraneum	568	29
Marinorum Deorum victimæ	25	19
Maris fluxus & refluxus	537	47
Maronea vrbs vnde dicta	336	2
Marſi vnde dicti	377	33
Marſi ab Angitia docti	380	50
Marſyæ parentes	408	7
tempus	408	11
Marſyæ tibicen præſtans	408	24
Marſya victus	408	31
Marſyæ ſupplicium	408	46
Marſya in fluuium verſus	408	37
Marſya fluuius dictus	409	2
Martis parentes	105	29
nutrices	105	36
vxor Neriene	105	41
filii	105	43
equi	106	2
currus	106	1
Simulacrum	108	3
comites	106	43
adulterium	101	26
inuentum	108	12
cognomina	106	25
Victima	40	38
ſideris vis	84	32
Auriga bellona	105	50
Allegoria	106	48
Mars capitis cauſam dixit	105	37
Vulneratus fuit	106	6
cultus in Thracia	106	16
quid ſit	107	48
ſol creditus	108	2
vis ignea	108	6
arma inuenit	108	12
ligatus	50	29
Adonim occidit	349	28
tyrannus	107	8
captus à Vulcano	106	18
Marti homo cædebatur	45	8
lupus ſacer	106	6
picus ſacer	106	10
gramen ſacrum	146	11
canis ſacer	106	40
gallus ſacer	106	39
vultur ſacer	106	40
Martis poteſtas	558	30
Matragyrtæ qui eſſent	634	24
Matuta Ino eſt & aurora	548	37
Manſolus ſolis filius	356	11
Mecionicæ vis	110	43
Medeæ parentes	380	14
veneficia	381	10
crudelitas	381	30

no-

nomen 386 39
facinora 382 1
filii cœli 384 47
inuenta 385 14
mors ignota 386 36
ſoror Angitia 380 50
ſoror Chalciope 381 2
humanitas 162 8
fuga 162 15
nuptiæ factæ Corcyræ 383 5
aræ duæ 383 9
aſtutia mira 383 30
Achilli nupſit 656 15
Medea in cuſtodias tradita 162 14
Iaſonem amauit 381 7
Peliam occidit 384 37
Aeſonem coxit 392 46
Glaucam vſsit 384 46
agnum ex oue fecit 384 5
Bacchi nutrices coxit 393 4
Theſeo inſidiata eſt 386 27
Athenas adiuit 386 27
patri imperium recuperauit 386 36
Herculi nupſit 386 37
Aeæa vocata fuit 381 5
Veneficiorum peritiſsima 381 48
Lemniadibus inſidiata 382 31
Media vnde dicta 385 16
Medicina inuenta 245 9
Medicinæ initium 245 29
Medorum diuinationes 234 10
Meduſæ parentes 490 3
Meduſæ ſanguis in ſerpentes 431 31
Caput in ſaxa vertit 490 7
Capilli in angues 490 23
Caput geſtamen Palladis 490 15
Meduſæ vis 490 10
Meduſa occiſa 490 37
Meduſæ plures vocatæ 490 1
Megara vnde dicta 228 48
Meganira cererem excepit 164 17
Melas fluuius Nilus 110 50
Meleager cæſus ab apro 422 1
Meleagri ſocii in aues 475 30
Meleagri vita in titione 483 18
Meleagrides aues 612 23
Melicertæ caſus 288 41
Melicerta artē memoriæ inuenit 586 9
Melicerta Palemon 288 45
Melicertæ certam. præmium 289 3
Meligunis inſula 99 37
Meliſſæ oreadis inuenta 309 39
Melita inſula & oppidū dictū 460 10
Memnonis parentes 289 23
patria 289 29
militia 369 29
regia 369 31
enſis 369 45
ſtatua mira 370 22
columna mira 371 7
mors 369 35
ſepulchrum 369 42
Memnon in auem verſus 369 48
Memnoniæ aues 370 12
Menſaria ciuitas 650 27
Mentha in herbam ſui nominis 116 24
Mercurii parentes 289 23
nutrix 289 42
officia 290 33
furta 290 23
pictura 290 26
ſimulacrum 290 15
victima 244 39
ſacrificia 295 11
cognomina 295 15
filii 294 31
inuenta 293 4
virga 291 1
cathena aurea 595 36
Mercurius vbi educatus 289 38
vbi natus 289 38
lac Iunonis ſuxit 289 42
fur eximius 229 41
cupidinem vicit 290 23
Argum occidit 294 23
domi cuſtos 294 24
paſtorum deus 291 35
præſtigiorum inuentor 291 50
fit hircus ob Penelopen 297 30
furum deus 290 24
nautarum deus 292 45
palæſtritarum deus 293 11
eloquentiæ deus præfectus 290 28
ſomniis præfectus 293 14
terreſtris deus 293 31
morientibus præfectus 290 36
lyram inuenit 231 23
belli & pacis miniſter 290 37
Mercurio gallus aſsidet 270 26
dies dicatus 292 43

boca

boca piſcis ſacra 232 14
portula ſacra 189 39
linguæ ſacræ 25 5
Mercurii Triſmegiſti artificiũ 173 27
Mercurii plures 290 6
Mercurialiũ certaminũ prēmia 289 13
Meſtra præſtigiorum perita 343 8
Metalia quæ quibus dicata 357 26
Metalla aſtris attributa 15 3
Metallorum natura 15 3
Metalla inuenta 210 25
Metis Iouis vxor deglutita 62 11
Midæ parentes 661 24
liberalitas 661 28
allegoriæ 662 20
Midas tacta in aurum vertit 661 34
auro pactolum inficit 661 40
iudex à phæbo electus 661 50
Midæ aures aſini iniunctæ 662 2
Miletus vnde dicta 228 35
Mimallones vnde dictæ 321 25
miracula 321 27
cornua aſſumebant 326 6
Milonis crotoniatæ vires inſignes car. 284 4
Mineruæ parentes 198 31
Dædale nutrix 198 20
cognomina 202 31
filia 202 25
domus 111 15
victima 202 46
certamen virginũ in honorē. 198 46
ſacrificia 198 46
Aleæ delubrum 15 44
numerus ſeptennarius ſacer 197 39
armatura 204 20
Minerua cur armata 208 14
oleam inuenit 204 38
Iouis aſcititia 198 35
alata 199 16
ſemper virgo 200 25
belli inuentrix 200 17
colum inuenit 200 50
ædificia reperit 200 44
Tibias reiecit 408 37
vim vulcani deuitauit 201 41
palladem cecidit 198 6
diuerſa eſt a Pallade 198 3
pallas eadem 197 24
Alalcomenia 197 44
Minerua quid ſit 205 31
cur dea credita 199 5
cur Pallas appellata 199 8
cur populatrix 203 16
cur armata 203 14
Artium inuentrix 201 24
nuda viſa 201 33
Mineruæ ſacra noctua 204 15
ſacer draco 204 16
Mineruæ plures 198 16
Minois parentes 138 44
officium 140 9
auaritia 373 35
filii 139 43
mors 139 44
Minos iudex animarum 139 50
quis fuerit 139 12
rex cretę 374 4
Iuſtus fuit 139 16
Iouis filius 64 10
rex inferorum 139 50
Iouis diſcipulus 139 17
Minoi regnum Delatum 139 9
Minotauri forma 484 46
Minotaurus natus 373 3
Minotauri nomen 373 30
Minyæ vnde dicti 393 22
Molarum vſus 22 36
Molæ quid eſſent 21 21
Molere triticum quis inuenit 341 50
Moly herbæ vis 377 19
Momi parentes 670 8
officium 670 12
momus iudex electus 670 11
omnibus inuiſus 670 31
opera deorum carpit 670 20
mopſi diuinatio 235 37
mors Noctis filia 154 17
alata 154 24
inferorum ſatelles 154 12
implacabilis 154 47
donum Dei 600 41
malorum remedium 154 30
ſomni ſoror 154 12
mortis figura 155 1
victima 154 22
beneficia 155 2
ſacrificia 154 46
parentes 154 30
vis 543 40

mortuorum honor capilli 29 48
victimæ captiui 30 19
res cariores vſtæ 30 41
victimæ 31 21
vltima dona 31 6
animæ vt vocabantur 33 15
fores cypariſſo ornabantur 32 13
anniueſariæ inferiæ 32 15
mortui vt vrebantur 31 30
quamdiu lugebantur 30 19
mortuis ſanguis oblatus 31 44
obolus in os includebatur 131 32
morta vna parcarum 136 40
motacilla veneficiis apta 376 32
mulieres malorum cauſæ 610 3
mulierum conditio 610 50
mulus piſcis Dianæ ſacer 232 14
mundus creatus creditus 71 39
mundus æternus creditus 71 39
muſarum parentes 506 21
nutrix 506 48
pręſes Apollo 231 37
nomina 506 36
inuenta 507 1
filii 506 45
amores 510 16
officium 508 9
aues 510 42
vis 507 49
muſica inſtrumēta addita ſacris 24 9
muſica vis diuina 24 12
muſica poematis adhibita 5 15
muſica cur ſacris addita 642 36
muſicæ vis 5 19
muſici moduli 231 35
muſica Dei inuentum 231 27
muſica nunc effęminata 231 29
muſæa ludi vocati 506 50
muſæ alatis capitibus
muſis loca dicata 510 77
tres primum cultæ 506 40
ſemper caſtæ 510 24
Sirenas vicerunt 469 48
ſphærarum animæ 511 21
quæ fuerint 335 45
mycænæ vrbs vnde dicta 533 18
mygdonia Niobe 404 43
myletus molere inuenit 341 50
myrrha in arborem verſa 348 3
myrica grata Apollini 234 17
myricę vſus 234 20
myricæ diuinatio 234 14
myriophyllum herba 656 12
myrmidones è formicis 141 27
myrtus Baccho ſacra 260 29
myrtus Veneri ſacra 260 12
myrtus Cereri ſacra 340 48
myſcellus Crotonem condidit 164 47
myronis vacca mira 206 37
myrtilus quis fuerit 530 1
victus à Pelope 530 27
myrthili fraus 530 14
myrtoum mare 530 28

N

Naiades Adonim nutriuere 348 49
Naiades nymphæ vnde dictę 311 40
Napęæ ſaltuum deæ 311 39
Naphthæ vis 385 19
Narciſsi parentes 663 7
ſoror 663 35
Narciſſus ab Echo amatus 663 17
in florem verſus 663 26
quid ſignificet 663 27
Narciſſus quibus coronis aptus 663 30
Narciſſus ſacer Baccho 321 21
ſacer Eumenidibus 147 27
ſacer Proſerpinę 147 27
ſacer plutoni 116 10
ſacer cereri 340 48
Nauium picturæ 608 45
Naxos vnde dicta 316 38
Naxos Dia vocata 332 42
Naxos Baccho ſacra 332 42
Neapolis vnde dicta 446 27
Neda nutrix Iouis 12 50
Negretus fons 156 37
Nemæa certamina vbi 287 4
à quibus inſtituta 287 11
cur inſtituta 287 30
funebria erant 287 27
vnde dicta 287 38
Nemæorum iudices 287 33
præmia 287 24
Nemæi pugnatores 287 12
Nemeſis parentes 668 5
inſignia 668 39
Nemeſis Adraſtea vocata 668 22
fit anſer 668 8

alata 668 37
Nemeſis officium 669 5
forma 669 39
quid ſit 669 48
Nephalia ſacra 255 10
Nephalia ligna 255 12
Nephaliæ Deę 255 8
Nephele dea credita 396 8
Nepheles aſtus in phrixum 395 9
Neptuni parentes 108 35
Educatio 108 39
forma 109 13
vxor 103 48
comites 112 58
tridens 14 26
inuenit equitare 109 18
templa magnifica 111 48
cognomina 111 40
officia 111 33
filii 110 28
currus 109 38
equi 109 43
victima 25 28
Neptunus Laomedonti ſeruiuit. 110 7
Troiam extruxit 110 7
equum reperit 114 7
equus Cererem compreſsit 147 42
quid ſit 112 48
Neptuno mare obtigit 61 16
Thunnus ſacer 112 22
Pompilus ſacer 232 14
cæleſtes piſces dicati 112 25
Neptunus proſclyſtius 604 41
Neptunus inſularũ imperator 108 46
Nerei parentes 551 45
Nereus vates 552 7
in varias formas 552 26
educatus 552 43
quid ſit 558 31
maris deus 552 31
hydromantiæ peritus 100 14
Nerei filiæ 553 6
Nereidum officium 376 23
Nereidum parentes 552 48
numerus 553 7
nomina 553 50
capilli 553 15
aues 553 19
quæ eſſent 312 6
Nereides circa currum Tritonis 553 29
Neriene vxor Martis 105 41
Neſsi aſtutia 459 18
Nicetæ ſententia de mundo 171 38
Nicopolis vnde dicta 456 3
Nilus Melas dictus 110 50
Niobes parentes 402 47
filii 403 23
arrogantia 403 2
nomina filiorum 404 11
filiorum cædes 403 35
Imago 404 40
Niobe in ſaxum verſa 404 28
Niobæ plures 403 21
Niſus proditus 573 16
Niſyros inſula 426 32
Nobilitas quid vere ſit 40 50
Noctis parentes 151 45
filiæ 153 9
victi ma 153 7
officium 152 39
Nox alata 152 36
in curru vecta 152 16
mater omnium 152 10
vnde dicta
antiquiſsima 151 46
Noctua ſacra Mineruæ 204 16
Numerus ternarius ſacer. 26 19
Nuptiarum ſecundarum autor 533 28
Nuptias adeundi mos 540 39
Nyctileus Bacchus 333 14
Nympharum parentes 311 14
diuiſio 311 26
vis 312 17
officium 376 23
ſacrificia 41 45
nominum explicatio 311 41
Nymphæ matres fluuiorum 311 20
pana educarunt 297 33
Ariſteum educarunt 312 35
cererem educarunt 311 36
greges ſolis cuſtodiebant 355 4
miniſtræ circes 376 23
quid eſſent 311 37
Nyſęæ portæ 336 35
Nyſæus Bacchus vnde 332 49
Nyſa vrbs à Baccho condita in India car. 322 23

O

Oaxia vrbs cretæ vnde dicta 139 49

Oceani parentes 536 17
vxores 537 15
filiæ 537 18
motus 537 32
frater Atlas 220 16
nomina filiarum 537 29
Oceanus initium rerum 536 29
Taurino capite 537 5
amicus Promethei 537 10
quid eſſe putetur 26 11
Ocnus pro ignauia pictus 524 41
Ocyrhoe Chironis filia 249 26
Odores dæmonibus grati 23 27
Oenomai equi 530 20
Oenomaus procos occidebat 529 30
Oedipus ſphingem vicit 666 38
Oedipus vnde dictus 666 45
Olea à Minerua inuenta 201 14
Oleaſter ſacer apollini 232 5
Oleaſter præmiũ olympicorũ 277 46
Oleaſter planta propria Alphei 126 27
Oliua verſilis 451 25
Olei vſus multiplex 201 25
Olenia capra 55 28
Oleum in ſacris Plutonis 27 45
Oliua fons 228 6
Olympica certamina inſtituta 277 42
Olympicorũ certaminũ tẽpus 277 49
Olympicorum præmium 277 45
honor 278 32
vbi fierent 279 28
modi varii 278 16
quando cæperint 279 25
Olympicorũ certaminũ mutatio. 281
Olympus Iouis magiſter 67 16
Olympus mons 54 46
Olynthus vnde dicta 460 13
Omphalus locus in medio terræ 54 41
Oracula ambigua 401 49
Oracula varia 401 30
Oraculorum interpres Iophon 401 50
Orcus quis eſſet 116 38
Oreadæ Braſiæ cur dicti 314 39
Oreadum parentes 309 23
officia 309 44
nomina 309 22
inuenta 309 35
Oreades comites Dianæ 309 29
Oreades eædem oreſtiades 309 25
Oreſte vrbs 624 15
Oreſtia vocata 624 14
Oreſtis parentes 633 14
vxor 624 2
ſorores 625 25
filii 625 28
mors 625 38
oſſa 625 49
tabernaculum 624 20
oreſtes vbi educatus 623 27
matrem occidit 623 33
patriam fugit 623 33
oreſti fuit dies dicta 624 4
oreſtes abſolutus in Areopago 624 8
ab Erinnybus agitatus 624 16
digitum ſibi arroſit 624 17
Tauricam ſtatuam rapuit 625 10
comam in Tauris depoſuit 625 18
ſororem dat Pyladæ 625 21
Erinnyas placat 625 35
ſanitati reſtituitur 625 26
Oreſti diuini honores habiti 625 40
Oreſticum Argos 624 30
Orgia ſublata 332 12
Ori inuentum 109 37
Orionis parentes 577
vxor 577 49
Orion ab Aurora amatus 578 41
Pleonem inſecutus 578 27
vrion prius dictus 577 37
tripater 577 41
Caudaon vocatus 577 47
ſuper aquas incedens 578 11
cæcus factus 578 19
lumen recuperat 578 22
pleiades quinquennium inſequitur 578 27
Dianam violare conatur 578 30
cædes 578 43
à ſcorpio occiſus 578 35
inter ſidera relatus 578 48
orithya rapta à Borea 571 1
orphei parentes 501 32
præſtantia 505 21
lyra inter ſidera 504 21
tempus 502 31
inuenta 502 32
ſcripta 503
allegoria 505 20
ſapientia 503 12
cantu Sirenas ſuperauit 496 41

 orphe-

Orph. ab inferis vxorē reuocat 503 44
cur occiſus 504 11
Bacchi ſacra inſtituit 336 8
orphei membra inſepulta 504 13
caput ſepultum 504 21
mors varia 504 31
orthygia inſula 639 14
orthria carmina Arionis 210 20
orus Apollo dictus 231 13
oſcilla bacchi imagines 330 27
oſcophoriorum ritus 327 44
oſiridis expeditio 355 30
oſiris Bacchus 81 49
ouidij error 26 2

P

Pactolus auro fluxit 661 40
Pæon Aeſculapius dictus 239 25
pæanes vnde dicti 239 22
pæanes quid eſſent 239 3
pagaſæ vnde dictæ 398 18
palæmon Deus marinus 547 31
natator egregius 548 14
palæmonis imago 548 17
ſepulcrum 548 21
victima 548 18
certamina 547 25
pales paſtorum Dea 230 5
palilia ſacra 358 12
palladis parentes 197 19
natalis dies 197 24
clypeus 200 4
currus 199 38
ſcuti vis 200 10
armatura 204 2
inuentum 200 18
cognomina 202 27
allegoria 203 5
pallas cur dicta 199 7
ſemper virgo 200 23
Iouis filia 198 35
Tritonia 203 35
armata nata 74 9
Minerua eſt 197 24
diuerſa a Minerua 198 3
a Minerua cæſa 198 6
Alcomenia 197 34
Bacchum tuetur ab inſidijs 336 47
palladia quæ fuerint 198 7
palladij vis 202 10
palladij opportunitas 202 13
palliatæ tabulæ 4 31
palma Pythicis victoribus propoſita car. 238 33
palma muſis ſacra 511 2
palma a quibus geſtari ſolita 288 32
pambæotia ſacra
panicus terror 45 48
panathenæa ſacra 97 47
pandora Vulcani 207 47
pandionis parentes 651 16
filii 651 21
pandiones plures 651 32
panes plures 298 34
panos parentes 297 13
forma 297 32
ſacra 297 40
nutrices 297 33
furor 300 24
pictura 298 9
geſtamen 298 32
officia 298 39
vis 301 32
pan dux nympharum 298 4
nuntius deorum 298 17
greges pauit 298 18
vbi educatus 298 41
ſyringa amauit 300 3
in arietem verſus 300 10
Typhonem irretiuit 300 31
piſcatorum deus 300 32
buccinator in bello gigãteo 407 24
Echo amauit 299 41
in hircum verſus 697 30
a cupidine lucta victus 300 14
fiſtulam inuenit 300 7
vaticinia Apol. docuit 32 32
pan eſt vniuerſa natura 301 19
panos filia Iambe 164 22
pandora formata 101 18
pannichius fons 156 38
papauera Cereri ſacra 156 44
papauer Lucinæ ſacrum 344 40
papauera laribus ſacra
paphlagon polyphemi filius 655 49
parcarum parentes 135 33
ſpelunca 136 7
munus 136 19
nomina 135 38

ſacro-

Sacrorum ritus	136	35
vis	137	37
allegoria	138	14
parcæ deorum ſcribæ	136	19
parca quid ſit	137	6
parcis flores dicati	146	33
parcæ tempora ſunt	137	37
parentantium ritus	31	50
paridis parentes	436	4
robur	436	8
Iuſtitia	446	1
filii	439	22
mors	439	45
paris eiectus infans	435	41
ab urſa educatus	435	42
nutritus	435	43
Iudex deorum	436	17
Helenam rapuit	438	32
Deas nudas non uidit	440	26
vt deas iudicauit	204	47
largitionibus corruptus	436	23
parnaſſus vnde dictus	589	9
Pyrrhichium melos inuentum	563	26
paſiphae culta	373	48
cur taurum amarit	373	46
paſiphaes parentes	372	39
filii	373	23
paſiphae Minois vxor	372	41
paſſeres Veneri ſacrati	254	36
paſtores reges vocati	2[illegible]1	6
patræ Area vocatæ	340	8
patria cuiusque	14[illegible]	47
pauo Iunoni ſacer	91	20
pauo gemmatus Adriani	91	27
pax nutrix Plutonis	116	39
paupertatis mala	119	40
peceutii populi qui fuerint	476	25
pecuniæ animalia imprimebãtur	608	48
pecuniæ vis	85	12
pegaſus equus Bellerophontis	630	12
pegaſus natus è Meduſa	490	38
pelaſgus Iouis filius	64	12
pelaſgi inuenta	401	41
pelei innocentia	409	45
pelei & Thetidis nuptiæ	249	17
peliæ genus	388	34
crudelitas	383	5
peliæ datum oraculi reſponſum	388	44
peliæ filiæ	384	19
peliæ mors per fraudem Medeæ	384	97
pelles pro ſcutis vſurpatæ	415	33
pellices è Iunonis templo eiectæ	90	13
pelopis parentes	529	31
filii	531	5
victor Hippodamiæ	530	31
humerus eius	415	37
humerus eburnus	416	2
ſepulcrum	531	18
oſſa in Græciam portata	531	24
pelops bis iuuenis	415	45
peloponneſus dicta	530	33
penates qui fuerint	193	28
penelopes genus	162	39
fratres	612	0
parentes	612	7
nuptiæ	612	42
aſtutia 613 16 filius	613	25
ſepulcrum	613	29
penelope expoſita	612	17
vnde dicta	612	29
domo expulſa	621	42
penatum officia	194	44
etymologia	194	19
figura	194	41
ſacra	194	22
penthei calamitas	331	2
pepromene vna parcarum	136	43
penelepe cõpreſſa à Mercurio	297	31
periclymeni vis	558	34
perpendiculum inuentum	5 8	20
perſæ nulla templa habuerunt	9	19
perſeus Iouis filius	490	12
diſcum inuenit	533	15
ad Meduſam miſſus	532	40
Atlantē in montem vertit	219	14
Meduſam obtruncauit	490	33
Andromedam liberauit	490	16
perſeus ſolis filius vbi regnauit	375	32
perſei filii	444	44
vxor	533	29
peſtilentiæ cauſæ	306	11
peſtilentiæ inſignes	306	12
petri Victorii bonitas	634	34
phæacia vnde dicta	110	31
phædræ mors	110	6
phaethontis parentes	363	48
phaethon currum ſolis regit	364	33
cecidit è cælo	364	37
phaethontis caſus	357	9
phaethontiades in populos verſæ	357	6

phaethontiadum lacrymæ in Electrum car. 365 23
phaethontis allegoria 365 35
phaethō curſū ſolis obſeruauit 222. 45
phaethon Eridanus dictus 357 33
phaethon Abſyrtus vocatus 380 32
phalanx in ſerpentem 431 34
phalanx militiam edoctus 431 35
phalaris piſcis Veneri dicatus 232 14
phaliſcorum religio doloſa 239 39
phallica ſacra 328 27
phallus quid ſit 328 37
phaſianus auis Græcis ignota 395 8
phaſmata Hecates 161 28
phaſmata cur euaneſcant 159 37
philoctetes ſagittas habuit Herc. 202 19
philomelæ fabula 488 21
philomela & ſoror in aues 488 16
veris nuntia 488 47
philyra vxor Saturni 250 23
phinei parentes 478 39
phineus longæuus 478 42
phinei filij 478 47
phinei ſupplicium 390 5
phlegra vnde dicta 427 5
phœbus vnde dictus 241 17
phæbi crudelitas 48 3
phænicia vnde dicta 110 12
phorcides quæ eſſent 490 29
phorcinis parentes 555 14
filij 555 23
phoroneus ignem inuenit 209 31
phrixi parentes 394 44
filij 395 36
aries locutus 395 23
aries quid eſſet 397 8
phrixus per aera vectus 395 9
phrixus arietem immolauit 395 26
piaculum ſacrificantium 18 4
picus Marti ſacer 106 10
pica Baccho ſacra 321 7
pictorum opera memorabilia 515 14
picturæ prẹſtantia 514 44
picturæ initia 516 29
picturæ colorum vis 516 35
pietas quam bona ſit 114 44
pilumnus Iouis filius 64 31
pinarij Herculis ſacerdotes 20 13
pinus ex Atte 65 13
pinus ſacra Mineruæ matri 65 13
pinus ſacra Pani 298 33
pirene in fluuium 175 22
pirithous adiuit inferos 134 29
pirithous voratus fuit 166 7
piſa vnde dicta 221 47
piſcatorum deus Pan 300 32
piſiſtratus tyrannidem occupauit 485 41
pithecuſæ patria gigantum 426 49
pithecuſæ inſulẹ 58 33
pithægia ſacra 329 24
planetarum vires 511 43
planipediæ fabulæ 4 33
planetarum vires 173 26
platanus genio dicata 195 10
platonis opi. de princip. rerum 52 8
de anima 187 46
plato theologiam immutauit 11 3
pleiadum locus 217 48
pleiades animæ cœlorum ſunt 221 28
pleiades inter ſidera 578 28
pleiadum nomina 217 37
pleiades cur filiæ Atlantis 221 19
pleione Atlantis vxor 217 21
ploides aues 450 22
plotæ inſulæ 479 15
plote inſula Delos 227 37
plutonis parentes 115 33
pax nutrix 115 39
claues 116 9
inſigne 115 39
equi 11 7
regia
ſacris oleum pro vino 27 48
currus 116 4
victima 40 39
nomina 124 24
ſacrificia 115 48
pluto deus mortuorum 115 46
orcus 116 38
proſerpinam rapuit 116 18
quid ſit 27 39
Dis vocatus 117 27
opum Deus 115 45
vbi habitaret 115 45
vulneratus 50 17
pluto a Siſypho deceptus 414 3
plutoni infera obtigerunt 115 37
ſacræ plantæ 116 10
plutonium os 116 33

pluto-

Plutonis allegoria 117 15
Plutus diuitiarum deus 118 25
cæcus à Ioue factus 118 39
timidus deus 119 5
pernitioſus 119 13
oculatus 119 24
filii 121 43
Pluti parentes 118 26
Poematis præſtantia 5 24
Poematum ſcopus 5 30
Poematibus muſica addita 5 15
Poeticæ vis 477 23
Poeticæ fabulæ 6 28
poetæ adulatores 477 17
pænitentia quorum filia 212 2
politicæ fabulæ 4 25
pollucis parentes 560 36
pollux vbi natus 561 5
iuit cum Iaſone 561 11
Amycum pugnis occidit 561 23
Athenas vicit 561 42
ad Leucippi filias 561 46
recuperat Helenam 551 42
filii 561 50
cæſus fuit 562 5
pollucis inuenta & caſtoris 562 48
equi albi 563 10
victima 564 36
flammæ nautis 563 35
pollux cultus 563 10
fratri liberalis 563 6
pollux & caſtor ſeruatores 561 43
polluebantur qui 35 39
polluti qui eſſent 35 38
polluti non tangebant aras 35 9
polydectes in lapidem 532 47
polyidus vates 550 44
polyphemi parentes 555 24
vxor 645 5
victus 645 6
filii 645 46
mores 646 11
arrogantia 645 39
polyphemus Galateã amauit 645 38
cæcus factus 647 19
pompilus ſacer Neptuno 232 14
pomum Diſcordiæ 436 12
populus alba 126 28
populus nigra 126 28
porcelli luſtrationum 34 27
portulaca ſacra Mercurio 286 39
portus Herculis vocatus 455 20
præſepe ſignum cæleſte 306 47
preſtigiorum inuentor Mercurius. 91 50
preces impiorum quales 33 34
preces Iouis filiæ 62 22
preces quales eſſe debent 115 17
priamus vnde dictus 451 48
priamo regnum delatum 399 35
priamus ad Iouem confugit 71 35
priapi parentes 257 37
victima 347 28
ſimulacrum 348 15
priapus vbi natus 347 2
deformis 347 10
exul 347 22
reuocatus 348 4
hortorum deus 347 42
cultus 34 40
priapi portus 347 41
primi comitis laus 634 45
primitiæ veſtæ ſacræ 59 15
principum ingenia 95 34
inſtitutio 477 34
prognes parentes 488 1
progne in luſciniam verſa 488 25
promethei parentes 205 46
filia titanis 206 16
vxores 206 24
fratres 206 27
filii 206 35
imprudentia 207 15
ſupplicium 208 8
Ara 210 1
aquila 216 7
ſtatua 101 5
Inuenta 98 5
allegoria 216 2
prometheus oẽs artes inuenit 201 29
prometheus Iouem decepit 207 20
homines fecit 206 38
in caucaſo vinctus 208 6
quis eſſet 206 15
pandoram finxit 101 18
Titan ignifer 100 49
ignem detulit hominibus 207 44
accuſatus 208 37
inuenit fœminam 209 37
à Ioue ſolutus 211 45
oceano amicus 537 10

Prometheus liberatus ab Herc. 216 36
rerum diuinarũ contemplator 217 8
Prometheo ingrati homines 208 37
Prometheus inſidias aperit Sat. 76 42
Proſeleni Arcades dicti 168 25
Proſelenus Arcadib. imperauit 168 25
Proſerpinæ parentes 163 4
honores 164 5
victima 165 33
raptus 163 36
reuerentia 163 35
mortuorum regina 164 12
cognomina 165 46
etymologia 166 33
allegoria 117 39
Proſerpina non recuperata 339 37
ſuper mare lata 163 43
rapta narciſſum colligens 163 50
à Theſeo quæſita 165 12
alternè apud matrem 164 40
iuramentum Siculorum 163 40
vnde rapta 83 26
quid ſit 66 12
Proſerpinæ donata Sicilia 164 43
Protei parentes 556 8
vxor 556 10
calliditas 559 36
iuſtitia 559 37
filij 556 11
currus 557 22
æquitas cæſis filijs 556 18
poteſtas 557 10
Proteus in varias formas 556 28
Deorum antiquiſsimus 557 9
Proteo mira vis 558 24
Proteo par poteſtas 558 30
Proteus nauigandi peritus 557 49
Prothyrea Lucina 192 8
Pudor Iouis aſſeſſor 61 37
Purgatio antiquorum 18 22
Pylum conditum 388 37
Pyra à propinquiore accendebat 31 5
Pyrenæi montes vnde dicti 460 17
Pyromantia Vulcani 110 13
Pyrrhichium melos inuentum 563 26
Pythagoræ opinio de principijs 52 3
opinio de anima 186 16
ludicrum in luna ſcribere 169 21
Pythagorici numeri 144 25
Pythagoras vnum Deum cenſuit 11 3
Pythia cur inſtituta 238 16
quando cæpta 238 2
quando aucta 285 37
Pythiorum ludicra 238 20
Pythiorum tempus 286 48
Pythiorum præmium 238 33
Pythus Delphi 238 37
Pythia vnde dicta 286 2
Pytho natus 237 43
Pytho cæſus 237 50

Q

Quercus Ioui ſacra 33 25
Quercus Baccho ſacra 321 5
Quercus Cereri ſacra 16 49
Quercus Rheæ ſacra 635 16

R

Refluxus maris 537 47
Regum diadematis inuentio 336 22
Regum aſſeſſores 74 2
Reges paſtores dicti populorũ 231 9
Regnantium furor 72 46
Religionis origo 7 31
Religio anima ciuitatum 9 49
Religio Hebræorum 7 31
Religio Græcorum ex Aegypto 7 30
Religionis antiquæ exemplum 19 49
Rhadamanthus iuſtiſsimus 139 37
cur exul 140 40
duxit Alcmenam 140 45
Rhadamanthi parentes 64 12
temperantia 140 19
officium 140 27
Rheæ parentes 631 9
filii 631 27
currus 631 37
effigies 635 17
ſocii 631 40
inuenta 631 47
forma 631 38
ſacrorum ritus 632 2
Galli ſacerdotes 632 18
varia nomina 635 4
ſacrificia quando 632 47
ſpeluncæ religio 635 12
ſacerdotes mendici 633 7
Rhea mater Deorũ & hominũ 633 42

Rheæ

Rheæ pinus dicata 65 13
quercus & vitis dicata 635 16
Rhodi filij 356 41
Rhodus vnde dicta 228 47
Rhodi parentes 257 45
Rhombus rota in ſacris Rheę 636 17
Riſus Sardonicus quid eſſet 44 31
Romanorum dij 11 9
Ros lunæ filius 168 9
Roſa colorem mutauit 254 37
Roſa rubra ex alba fit 349 34
Roſa Veneri ſacra 260 12

S

Sabazius Bacchi filius 315 10
Sacræ cantilenæ quales 24 20
Sacrificiorum cauſæ 42 1
Sacrificia cæleſtium 22 24
Sacrificia Iouis & Apol. ſublimia 15 15
Sacrificia Iouis varia 24 18
Sacrificia in mari facta 25 18
Sacrificia Cereris 343 2
Cereris Phigalenſis 37 22
Cereris Chthoniæ 37 26
Cæleſtium 15 8
Eumenidum 29 19
fluuiorum 26 31
Heræ Deæ 37 7
Inferorum 27 7
Iouis Poliei 37 38
Iſidis Tithoreæ 37 13
Mineruæ Machlyenſis 198 46
Nympharum 215 45
Sacrificiorum tempus 16 16
Sacrificiorum lignatores 19 31
Sacrificãtium puritas neceſſaria 18 6
caſtitas 18 8
purgatio 18 37
Sacrificiis additæ cantilenæ 23 9
addita lumina 22 24
additum thus 22 28
additi odores 22 28
addita muſica 24 4
additæ tibiæ 408 18
Sacerdotum caſtitas 16 38
Sacerdotum veſtes 17 38
Sacerdotes antiqui quales 43 5
Sacerdotib. habita reuerentia 618 6
Sacerdotum veſtes varię 17 45
Sacerdotum antiquorum fraus 129 9
Sacrorum vltimæ linguæ 24 48
Sacris plutonis oleum pro vino 27 48
Sacris Cereris vinum vetitum 28 3
Sacrificantium leges 28 8
Sacris aquæ aptæ 20 47
Sacra antiqua 360 2
Sacra ventis oblata 23 31
Salamina vnde dicta 586 13
Samothracum dii 293 1
Samus dicta Parthenia & Anthemuſa car. 88 2
Samus Iunonis patria 87 3
Sanguis offerebatur mortuis 31 44
Sanguinis victimarum vſus 22 2
Sanctorum imagines erigendæ 27 10
Sapientiæ vis 70 10
Sapientũ contẽtio de tripode 232 50
Salatia regio 476 27
Sardinia vnde dicta 460 12
Sardonicus riſus 44 31
Saturnalia ſacra 81 33
Saturni parentes 74 50
fratres 75 36
voracitas 57 40
ætatis bonitas 59 15
ætas aurea 59 30
filij 81 49
pactio cum Titanibus 75 47
Inuenta 77 2
victima 43 42
fuga 49 33
etymologia 81 37
ſacrorum ritus 81 32
planeta 84 27
hoſtiæ humanæ 81 24
allegoria 81 50
bellum in Dionyſum 337 10
bellum contra Ammonem 337 3
Saturnus patri virilia abſcidit 49 29
filios vorauit 76 9
num prior regnarit 75 31
in Italiam venit 76 50
in vincula coniectus 76 24
in tartarum detruſus 80 23
regnum Ioui conceſsit 67 3
in regnum reſtitutus 76 18
à Ioue captus 58 21
falcem inuenit 80 43
vir fuit ſapiens 77 22

Iano acceptus 77 5
  Ioui inſidiatus 76 40
  ſororem duxit 75 50
  patri inſidiatus 75 27
  in equum verſus 81 19
  victus à filio 58 36
  pro Deo cultus 77 16
  regnauit in Aegypto 81 46
  Deus creditus 82 41
  tempus putatus 71 46
  cur à Ioue ligatus 83 32
Saturno Italia ſacra 83 30
Saturnia Italia dicta 83 49
Saturnus quid ſit Platonicis 84 13
Saturni ſidus quale 84 27
Saturnus ad chemiam tractus 85 4
Saturni picturæ explicatio 85 19
Saturnus vbi regnauit 66 50
  cur cœli filius 86 18
  cur filios vomuit 72 15
  cur virilia patri decidit 71 48
  æther creditus 82 13
Satyrorum parentes 304 3
  forma 304 6
  inſula 304 9
Satyri Bacchi ſocij 304 14
  animalia ſunt 304 5
  vnde dicti 304 23
  conuitiorum amici 304 20
  culti 304 19
Satyris primitiæ oblatæ 304 30
Satyri Sileni ſunt 304 26
ſaxum ſaturno oblatum 53 30
Sciro cæſus à Theſeo 484 18
Scorpius inter ſidera 579 9
Sculptorum ligna 516 34
Sculptorum Deorum materia 524 25
Scutum Mineruæ 200 10
Scyllæ parentes 573 4
  forma 574 8
  canes additi 573 25
  canes quid ſint 575 40
Scylla verſa in monſtrum 573 22
Scylla cocta reuixit 575 2
Scylla ſuum patrem prodidit 573 16
Scylla in cirim verſa 573 27
  ab auibus marinis vorata 573 39
Scyllæ mors varia 573 44
Scylla ſe in mare præcipitat 573 24
Scylla ab Hercule euerſa 576 30
ſcyllæ duæ 573 45
ſcyllæ allegoria 576 40
ſcytharum diuinationes 234 9
ſcytharum Dij 10 6
ſcythæ qui ſint 391 49
ſcythæ vnde dicti 460 11
ſemele Cadmi filia 313 44
ſemele viſa 314 10
ſemele in arca eiecta 314 38
ſemeles picturæ capilli lōgiſsimi 314 40
ſeptenarius palladi ſacer 197 39
ſeptimeſtres pueri cur viuant 191 15
ſerapis cultus 405 17
ſerapis quis fuit 405 13
ſerpentes cur exuāt ſenectam 209 12
ſerpentum ortus 431 33
ſerra inuenta 528 21
ſeſonchoſes equitare inuenit 109 34
ſicilia corcyra dicta 81 11
ſicilia macris dicta 81 10
ſiciliæ feracitas 83 8
ſiciliæ deſcriptio 83 11
ſicilia Cereri ſacra 339 33
  horreum Romanorum 166 26
  donata proſerpinæ 164 43
ſidera pro dijs culta 7 38
ſiderationum tempus 401 5
ſilenorum parentes 305 16
ſileni vnde dicti 337 21
ſileni patria 305 20
  forma 305 31
ſileni aſinus inter ſidera 306 18
ſilenus ebrius 305 39
  Bacchum nutriuit 305 23
  captus 306 1
  Bacchi comes 305 46
ſilenus rex 337 21
ſileni plures 305 32
ſileni mortales 306 8
ſileni dæmones 306 10
ſilenorum ſtatuæ 306 14
ſimiæ ex hominibus 58 32
ſinis procuſtes Neptuni 288 16
  cæſus à Theſeo 484 24
ſirenum parentes 446 2
  locus 496 13
  forma 496 15
  muſica inſtrumenta 496 31
  nomina 496 21
  cantus quales 496 1

cum

cum muſis certarunt 469 48
nomina locis dederunt 496 27
ſirenes muſica inſtrumenta abiecerunt car. 497 lin 3
ſirenum inſula alba oſsib. 498 21
ſirenes perierunt 499 16
ſirenes in ſaxa verſæ 499 25
ſirenum allegoria 500 11
ſiſyphi parentes 412 33
filij 412 43
vxor 411 40
aſtutia 413 5
mors 413 44
ſupplicium 413 24
allegoria 414 8
ſiſyphus bella Troiana ſcripſit 415 15
ſiſyphus plutonem fefellit 414 3
ſmilax Cereri ſacra 340 48
ſmilax Baccho ſacra 321 5
ſocratis opinio de principijs rerũ 52 8
ſol Veneris adulteriũ indicat 101 32
ſol quis fuerit 423 10
ſolis parentes 351 21
equi 353 18
currus 353 8
boues 355 4
greges 355 22
filij 355 36
inſignia 351 50
ciuitas 352 12
planetæ vis 357 24
ſol lucis quæſtor 353 23
autor omnium 352 22
deus creditus 7 44
Dei lampas 352 13
currum vbi mergit 353 31
in poculo nauigat 353 41
in lecto nauigat 353 43
Titan dictus 352 2
ſol flammæ coeuntes putatus 354 32
ſoli currus paratur in oriente 357 40
ſoli gallus ſacer 357 7
agnus victima 41 14
aper victima 357 1
aurum tribuitur 357 26
ſoles plures 352 5
ſomni parentes 155 19
locus 155 22
officium 155 32
filij 156 16
beneficium 155 34
cauſæ 157 2
ciuitatis deſcriptio 156 28
ſomnus alatus 155 26
è cœlo deiectus 156 24
Iouem timet 156 26
ſomnus Lethes frater 155 48
ſomnia vera 157 41
ſomniorum portæ 156 40
formæ 156 45
vrbs 156 29
ſoſipolis cultus ob miraculum 193 17
ſpermus nymphæ facultas 332 30
ſpes quorum filiæ 155 21
ſphyngis parentes 665 46
forma 665 48. locus 666 2
immanitas 666 3
mors 665 37
ſphingis victori præmium 666 7
ſtellarum animæ quot 357 30
ſtaphyle in vitem verſa 321 18
ſtaphylus Bacchi filius 332 25
ſtaphyli proneptum munera 332 29
ſtatuariorum opera memorab. 515 14
ſtatuæ quam dijs gratæ 520 9
ſtrongile inſula 99 19
ſtrophades vnde dictæ 479 18
ſtrophe & antiſtrophe moduli 24 19
ſtygis parentes 127 26
filiæ 127 44
iuramentum 127 44
aqua qualis 129 23
color 129 29
piſces 129 34
ſtygem iurantium ritus 128 39
ſtygem peierantium pęna 128 8
ſtygi cur honor habitus 129 5
ſtymphalides aues 450 36
ſtymphalidum forma 450 46
ſtyx vbi fuerit 129 7
ſtyx vnde dicta 129 33
ſtyx quid ſit 129 44
ſuadela Veneris filia 557 38
ſubuentanea vt fiant 96 5
ſuperſtitionis vis 10 30
ſus Veneri immolatur 255 20
ſus Cereri mactatur 40 17
ſuſa cõdita perſarũ metropolis 372 9
ſuſario comedię inuentor 5 48

ſyba-

Sybariticæ fabulæ 4 24
Syce in ficum verſa 321 17
Syluanus fauni filius 308 34
Syluanus deus ſyluarum 308 36
Syluani ſacra 308 46
Syluani filiæ 309 12
Syluano ſacra cupreſſus 308 49
Symbolæ fluuiorum 602 27
Syracuſa ex oraculo condita 164 45
Syrinx in calamum verſa 303 3

T

Tabernariæ fabulæ 4 32
Talais ęreus 139 38
Tali inuenta 528 21
Tantali parentes 415 22
filii 415 32
Supplicium 410 6
immanitas 415 34
Tantalus cur condemnatus 412 49
Tantali allegoria 418 12
Taraxippus ab equis diſcerptus 412 43
Tarentini populi 476 25
Tartarus natus 149 46
Tartari profunditas 150 5
antiquiſsimus 149 39
obſcurus 151 7
carcer ſceleratorum 149 37
Baratrum 150 40
vnde dictus 151 16
quid ſit 151 6
Taurica Diana 44 31
Taurus inter ſidera 606 50
Taygetus mons vnde dictus 64 14
Telamonius portus 397 7
Telchina ſimulacra deum 356 18
Telchines præſtigiatores 356 19
Telchines ferri artifex 81 14
Telchines Rhodō habitarunt 356 19
Teleboæ populi rapaces 444 21
Telluris parentes 360 28
Telluris victima 41 14
Tellus Cæli vxor 360 40
cæli mater 360 50
Deum & hominum mater 361 7
vna inferorum 361 14
fatidica 361 25
Ceres vocata 361 40
Iouis vxor 360 47
Magna dea 361 34
Templis habita reuerentia 19 35
Templorum exædificatio 15 42
Tēplū deo gratū pectus hoīum 9 47
Tempori falx attributa 83 1
Tempus deus creditus 82 42
Terebra inuenta 528 20
Terei parentes 487 48
Terei libido 488 15
Tereus in vpupam 488 26
Termino liba ſacra 40 38
Termini dei victimæ 41 38
Ternarius numerus ſacer 21 5
Ternarii numeri vis 26 25
Terræ ſigillatæ vis 96 42
Terræmotus cauſæ 111 23
Terræmotus inſignis 366 15
Tethyos parentes 539 39
filii 541 5
Thaletis opinio de principiis 51 44
Thaletis ſcientia 569 25
Thamyris parentes 406 33
Thamyris poeta eximius 406 39
à muſis victus 407 4
cur cæcus 407 27
Thaſus opp. conditum 607 12
Thebę conditæ ab Amphione 583 29
Thebarum portę 583 34
Thebæ inſula 54 7
Thebæ euerſæ 583 38
Thebe filia Promethei 583 37
Thebe vrbs vnde dicta 481 46
Therramene inſula vnde dicta 358 47
Thero Martis nutrix 105 36
Theoxenia certamina 289 12
Theſei parentes 484 7
filii 485 1
inuenta 485 4
res geſtæ 484 18
allegoria 487 14
Theſeus inferos adiuit 486 39
intrepidus puer 484 14
remp. Athenis inſtituit 485 40
amicus Pirithoo 484 87
in Cretam nauigat 484 42
Ariadnam rapuit 485 22
Helenam rapuit 486 36
in vincula iactus 134 29
ſedet apud inferos 165 14
Theſmophoria 343 49

Thes

Theſmophoria inuenta 339 37
Theſmophoriorum ritus 340 12
Theſpia vnde dicta 586 39
Theſſali vnde dicti 354 43
Theſſalæ veneficæ 169 10
Theſpiades 50. ab Herc. vitiatæ 445 40
Thetidis parentes 539 30
  nuptiæ 249 17
Thetis in ſepiam verſa 540 20
  Achillis mater 540 29
  à Ioue compreſſa 198 10
Thetidi quibus par poteſtas 558 30
Thracia vnde dicta 105 46
Thunnus ſacer Neptuno 112 22
Thus additum ſacris 22 28
Thya Bacchi ſacra inſtituit 321 23
Thyades ſacerdotes Bacchi 321 23
Thyagnidis inuentum hymni 408 8
Thyoneus Bacchus 313 11
Tibia Ardali inuentum 101 44
Tibiæ à Minerua eiectæ 408 15
Tibiæ ſacris additæ 408 18
Tigris fluuius vnde dictus 322 15
Tireſias cæcus factus 201 32
Tireſias diuinator 201 34
Tiſiphone nata è cœli ſanguine 86 13
Tiſiphones amores 144 40
Titanum parentes 421 35
  bellum 421 45
  nomina 422 21
  numerus 423 1
Titanes trucidati 337 27
  ſanguis in viperas 422 36
Titanes debellati 58 24
  Rheæ parturienti aſsident 58 7
  metere docti 422 29
Titan ſol eſt 423 10
Titanes quæ res ſint 424 5
Titanis herba 206 16
Titanus cum Saturno regnauit 75 39
Titanus aſtronomus ſolis frater 423 17
Titani parentes 371 41
  ſenectus 371 46
  filii 372 14
  immortalitas 371 44
Tithonus auroræ maritus 372 14
  in cicadam verſus 371 47
  Suſa condidit 372 8
Titias heros cultus à Creteſib. 635 17
Tityi parentes 419 19
Tityus cæſus ab Apolline 419 40
Tityi ſupplicium 419 45
Tityus terræ alumnus 419 36
Tityus ſepultus 419 43
tityus calamus eſt ſegetum 421 2
tityi allegoria 420 13
Tmolus mons vnde dictus 105 48
togatæ fabulæ 4 31
tragædiæ dignitas 5 47
tragædię inuentor Glaucus 5 46
tricerberus canis moloſſus 166 3
tricena fontes 289 34
triclariæ victima 45 34
trieterica ſacra 327 46
trigla ſacra Hecate 232 14
tripolis Rhodos dicta inſula 356 40
tripos delphicus 232 40
tripos ad ſeptem ſapiẽtes miſſus 232 50
tripos cur dicatus 232 41
tripos quid eſſet 233 5
tripodum genera 233 12
triptolemus à Cerere educatus 339 42
triptolemus iudex inferorum 140 36
triptolemus agriculturæ inuẽtor 342 36
triptolemus ſationem docuit 335 40
triptolemi parentes 339 41
tripudia Baccho ſacra 327 4
tritonis parentes 541 39
  forma 542 24
  currus 542 44
  inuentum 542 45
  filia 543 18
triton Argonautas rexit 391 42
  Neptuni bucinator 542 16
  occiſus 543 4
  mirus Romæ 545 23
  fluuius Aegypti 543 38
  mare 543 23
tritonia Pallas 316 48
tritones vrbes 545 35
tritonia luna 203 8
tritonia anima 203 41
triuia quæ ſit 159 38
troiæ capiendæ difficultates 202 19
troia extructa 110 24
tyche fortuna 223 38
tyndarii iuramentum 437 15
tyndaridæ qui ſint 560 39
typhęus oppreſſus 427 27
typhæus terræ filius 86 10

typhæi forma 429 48
typhæi magnitudo 427 28
typhon terræ filius 428 24
Iouem cecidit 430 5
fulmine percuſſus 426 4
cæſus 420 7
typhon rex inhumanus 434 14
typhon ſepultus 431 50
typhonis ſanguis in angues 431 29
typhon quid eſſet 434 39
tyrannorum a ſſeſſores 74 4
tythus pro vino eſt 336 19

V

Valentia vrbs Siciliæ 163 8
Vates Apollinis filii 235 13
Vellus aureum quid eſſet 389 10
Velleris aurei præſidia 389 17
Venena Hecates inuentum 375 32
Veneficorum fraudes 168 45
Veneficiis repugnantia 377 20
Veneris parentes 251 5
Veneris cur nomen inuentum 251 9
Veneris filii 257
vis 255 42
cognomina 357 50
pictura 258 12
adulterium 101 26
currus 254 28
vſus 204 27
ſagittæ 254 38
ceſto quæ ineſſent 254 8
vim ſedantia 259 29
cultus inſtitutus 258 14
victima 255 16
ſacrificia 255 10
ritus ſacrorum 255 2
ſideris vis 84 41
allegoria 261 16
Venus emergens 251 30
ab Horis educata 252 3
in concha nauigat 58 50
vnde dicta 253 1
in cælum ducta 253 8
vulnerata 50 29
cypria vnde dicta 252 20
cytherea vocata 253 28
Nautis ſalubris 253 32
artem meretriciam reperit 253 37
nuptiis præfecta 253 40
riſus amica 253 41
diuinandi magiſtra 254 19
Iuramenta non curat 254 22
armata 255 32
Adonim amauit 257 31
à Neptuno compreſſa 257 45
à ſole compreſſa 356 31
Deas vicit forma 258 49
Læna fuit 261 22
plurimum nocet 259 15
à dementia dicta a Græcis 84 18
Veneris cæleſtis ſacris vinum interdictum 263 14
Veneris ſacris paſſeres 254 36
ſacra phalaris piſcis 232 14
ſacra lingua concha 252 28
ſacra myrtus 19 7
ſacræ coronæ 176 33
ſacra apua 232 14
ſacra columba 255 18
gratiæ dicatæ 260 43
Veneres plures 252
Venilia vxor Neptuni 109 32
Venti quorum filii 368 21
Ventis oblata ſacrificia 23 31
Ventorum initia 99 44
Ventorum vis 568 26
Ventorum obſeruatio 99 46
Ventorum quęſtor Aelous 100 4
Ventorum domicilium 568 48
Vertigines vt fiant 599 40
Veſta terra eſt 69 20
cæli vxor 85 48
Veſtæ parentes 594 25
officium 595 1
inuenta 594 50
forma 595 28
ſacrificia 596 38
Veſta quid ſit 69 20
Ara vocata 595 44
ſemper virgo 59 15
Veſtæ duæ 594 33
Veſtę primitiæ oblatæ 594 37
Veſtalium ignis 596 4
Veſtæ menſæ antiquorum 596 10
Veſtes inuentum Pelaſgi 401 43
Via lactea facta 89 18
Victimę vt annuerent ſacris 20 43
Victimis vina infuſa 21 13
Victimarum pili in ignem 21 28

Victi-

Victimarum ſanguinis vſus 22 2
Victimarum partium vſus 22 33
Victimarum molæ 21 21
Victimæ quæ diis acceptæ 17 43
Victimarum vittæ. 17 15
Victimarum cornua inaurata 17 15
Victimæ egregiæ 17 34
Victimæ eximiæ 17 35
Victimæ humanæ 45 1
Victimæ Leucadia 45 36
Victimæ vt eligerentur 17 31
Victimæ marinorum deorũ 25 19
Victimæ nigræ quibus gratæ 27 7
Victimæ à diis non admiſſæ 20 34
Victimarum inauratarũ vſus 437 22
Victimæ lauabantur 33 38
Victimæ mares aut fœminæ 27 49
Victimæ quæ quibus diis 27 49
Victimas iugulandi ritus 27 10
Victimas experiebantur 20 38
victimis quid additur 23 2
victimæ animales 41 48
victimę conſultatoriæ 41 49
victoria ſtygis filia 127 41
victoriæ forma 128 5
Vincentii Borghini virtus 634 36
vini commoda 318 39
vinum veneris ſacris vetitum 263 14
vini mala 306 20
vinum ſacris additum 28 1
viri boni exiſtimatio libidine muliebri non læditur 264 17
vir bonus quis ſit 78 4
virgo inter ſidera 586 40
viros bonos ſpernentes mulieribus fiunt ſupplices 393 72
virtuti aduerſaria fortuna 93 7
vita hominum qualis 188 50
virtutis vis 121 41
virtutis vis 614 31
aduerſaria fortuna 614 7
viſus rationes 598 42
vitis vbi prius inuenta 324 39
vitis è Staphyle 321 18
vitis inuenta 337 41
vitium putatio inuenta 325 25
vlyſsis parentes 619 27
filii 621 18
vnde dictus 619 36
Socii 622 12
res geſtæ 620 34
prudentia 622 35
aſtus in ſirenes 498 24
vlyſſes inſaniam ſimulat 619 40
ſalem ſeminat 619 43
Achillem dignoſcit 619 50
ſagittas Herc. tulit ad Troiam 620 9
cineres Laomedontis rapuit 620 11
rheſi equos abduxit 620 13
ciconas adiuit 620 35
Lothophagos acceſsit 620 41
Polyphemum petiuit 620 45
ventos clauſos accepit 620 50
Leſtrygonas adiit 621 10
ad circem profectus eſt 378 3
ad inferos deſcendit 621 20
Sirenum cantus vicit 621 22
Scyllam & charybdim trãſiit 621 23
Naufragium fecit 621 27
cum Calypſo verſatus 621 29
ab Arete adiutus 621 36
vlyſſes occiſus 621 48
vlyſſes populator vrbiũ dictus 203 19
vota hominum qualia ſint 350 23
vota irrita cur terẽda æquo aĩo. 363 70
vrendorum cadauerũ inuentor 531 9
vrſus mons 56 13
vrſa cur non mergitur 650 32
vua prius inuenta 325 24
vulcani parentes 95 47
vxores 47 16
certamina 97 27
canem viuum fecit 100 32
officina 99 18
officium 100 15
aurea ſella 97 11
ara 100 43
filii 101 43
famuli 100 16
ſtatua 101 5
inuentum 99 15
homo fabrefactus 670 22
allegoria 102 10
vulcanus calor eſt naturę 102 11
cur arma diis fabricaret 102 42
Minerua prope violat 201 42
vulcanus cur ignis deus 97 39
vt ignem reperit 105 7
vt genitus 88 44
vt educatus 96 46

præ-

præcipitatus	96	24	Vulgi conſuetudo	393	42
ædificare inuenit	1 1	7	Xenophanis opinio de luna	171	33
è conceptu ſubuentaneo	88	44	Zelotypia furor præpotens	385	1
facifer in nuptiis	97	23	Zenonis opinio de principiis	52	10
pyromantiæ peritus	1 0	12	Zephyrus Veneris nuntius	261	12
Vulcani plures	96	26	Zetus Iouis filius	64	15
Vulcanus ignis creditus	98	14	Zona dicabatur	176	3
Vulcani Lampadophoria	102	36	Zonam ſoluere quid ſit	176	27
Vulcano Lemnos ſacra	96	37	Zoſter vocatus locus	639	23

Errores, quod vitari non omnino poſſunt, lapſos ita corrigito

pagina 4. lin. 1. cæcitas Thamyris, & ſupplicium Marſyæ
8 21 parſimoniæ, auaritia.
13 17 viſis, quarum.
145 38 territant.
169 28 vbi rediſj.
172 10 dormiuiſſe.
173 15 præbet.
175 44 Horarum.
18[illegible] 32 mittit.
1[illegible]4 18 cithara
186 9 modi.
197 11 abſurdum.
141 illis.
200 3 oceani.
208 26 implicat indomitis.
272 27 amorem.
329 9 iniuriam ſibi fieri inquit
339 11 ipſum tamen Iaſionem
384 35 alii dicunt proprio deſiderio eſſe impulſas vt parentem
395 29 immolaſſe
407 49 & aduertere pro dele adhærere
435 10 illa gensis
438 13 populari.
460 38 Lepreo.
461 39 bouem in epulas.
461 49 vniuerſam.
474 37 eſt enim & amara & grauiter olens illa herba.
499 34 victæ.
5[illegible] 35 quoque
529 50 rem diuinam
531 24 attuliſſent.
544 31 ſalſa profunda.
570 31 contra ſtare valent.
572 32 ab Hercule ob iram
599 43 vertiginibus.
600 35 quidem.
6[illegible]3 5 non incredibile.
668 34 carmen eſt.
Hic etenim culta eſt atque Adraſtea vocata.
705 1 Venantum.

FINIS

Regiſtrum.

ABCDEFGHIKLMNOPQRSTVXYZ Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Sſ Tt Vu Xx Yy Zz Aaa Bbb Ccc

Omnes ſunt quaterniones præter Zz qui eſt duernio.